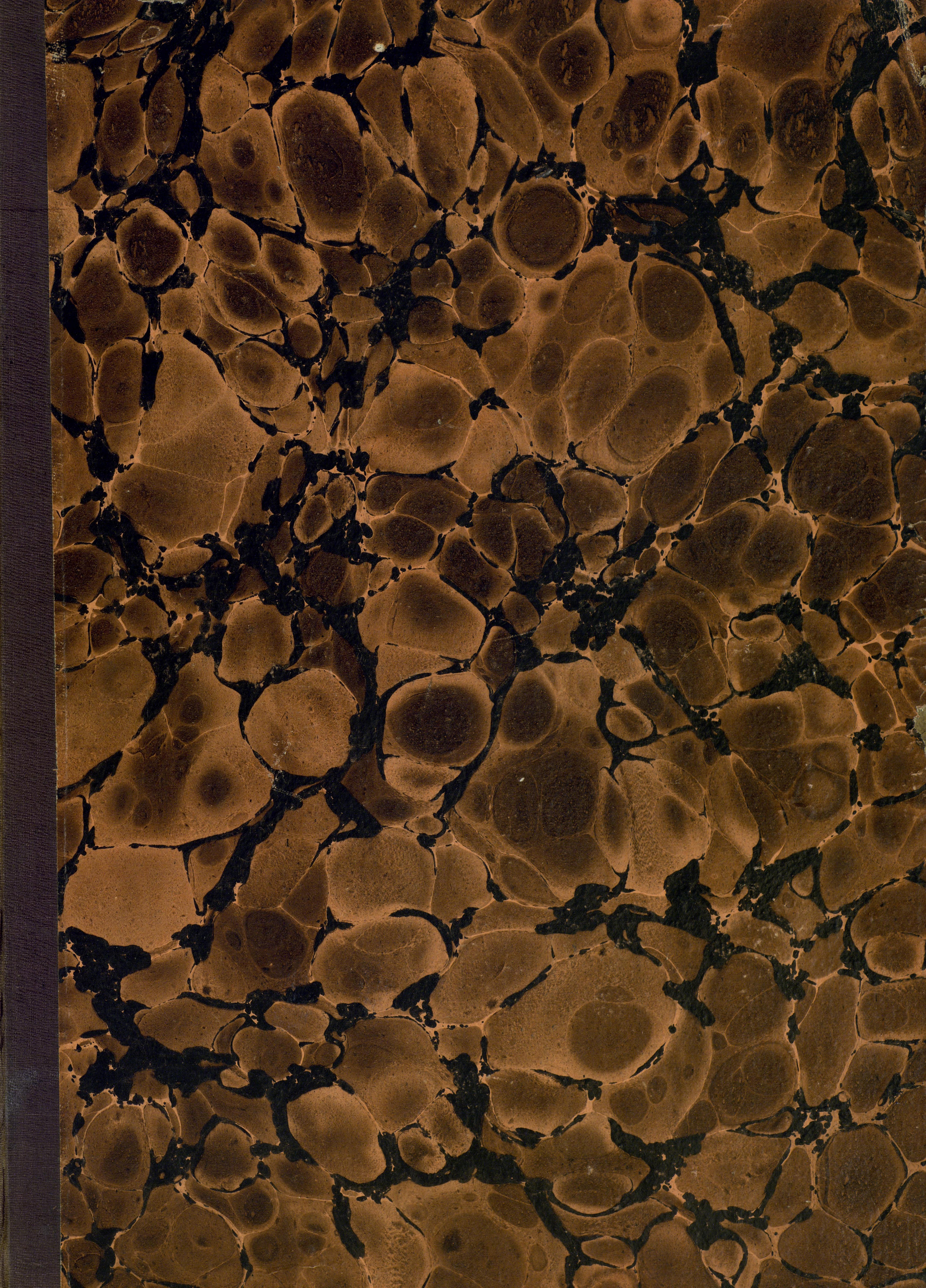

Illustreret Nyhedsblad

Ugentlige Efterretninger

om

Nutidens vigtigste Begivenheder og Personligheder,

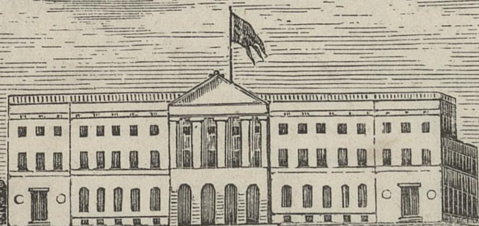
samt

Dagens Nyheder, offentligt og selskabeligt Liv,
Videnskab og Kunst etc.

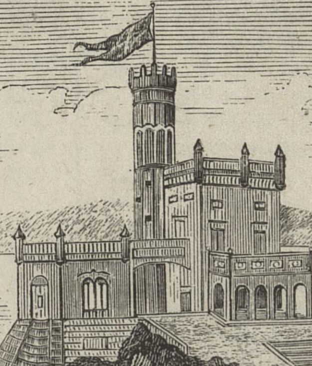
Redigeret af Paul Botten Hansen.

JANUAR TIL DEC. ELLEVTE BIND.

Christiania.
Trykt hos H. J. Jensen.
1862.

Indholdsfortegnelse til ellevte Bind af Illustreret Nyhedsblad.

Fra Januar til December 1862.

Alphabetisk Sagregister.

*) Tegningen er feilagtigen tillagt Landskabsmaler Andersen.

Literatur og Kunst.*)

*) Anmeldelser og andre Artikler i Bladet, der ikke ere forsynede med Navn eller Mærke enten hvor de findes eller her i Registeret, ere af Redaktøren, Bibliotheksamanuensis P. Botten Hansen.

Portrætfortegnelse.

Fortegnelse over Forfattere, der i 1862 have leveret Bidrag.

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 1. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 5te Januar 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Det svundne Aar.

Grave sig ved Grave rade
Paa den store Kirkegaard;
Under Vintrens Marmorplade
Hviler der paany et Aar.
Rolige de Stjerner høie
Skue ned med evigt Øie;
Men sit Aasyn Saga sænker -
Hun paa Aarets Indskrift tænker.

Rundt om Graven stille bølge
Skarer fra den vide Jord,
Knælende det Kirkefølge
Hører Evighedens Chor;
Mens de stærke Toner klinge,
Tanken faar saa bred en Vinge,
Løftes op fra Verdens Larmen,
Og det bliver stilt i Barmen.

Larmen af de røde Hamre,
Som i Livets Esser slaa
I de hede Hjertekamre,
Tykkes nu kun fjerntfra naa
Til de Kister, som sig rade
Sorte her bag Aarets Plade,
Til de Værksteder, som luk'tes
Og hvis Smedjeild udsluktes.

Kiste ligger der ved Kiste,
Lutter Livsenssnekker smaa,
Som paa Verdens Hav forliste,
Hvis Maskiner gik istaa;
Mangen fyldt med Guld til Randen,
Saa den sank og drukned' Manden;
Mangen, hvor Ideen brændte,
Saa den selve Snekken tændte.

Under hviden Liin nu sover
Sammen Kjærlighed og Had,
Glemslens Tepper bredte over
Aarets store Sengerad.
Slumre skal de trætte Rækker
Til dem Morgensolen vækker,
Til den store Morgenrøde
Kysser Livet i de Døde.

Kald de Kister Tyrresponer
Ifra Livets Værksted kun;
Jeg ved Graven seer Nationer
Folde Hænder denne Stund;
Hvælvet som en Tempelbue,
Hvori Sørgekjærter lue,
Vinternatten roligt tindrer,
Mens Nationerne erindrer.

Her en liden Stund de standse
Enige paa helligt Sted,
Binde Ban'rene i Krandse,
Lægge dem paa Pladen ned;
Snart staar Tavlen dækt med Skrifter,
Ord om Heltenes Bedrifter,
Som i Dødspauluner bygge
Nu i sænk'te Ban'res Skygge.

I den fagre Krands at skue
Yndigt er mit Norges Flag,
Som dets Friheds Altarlue
Brænder det fra Bannerstag;
Og ved Skjæret staar Gudinden
Med et Rosenblus om Kinden
Tankefuldt sig Panden sænker; -
Hun paa Aarets Indskrift tænker.

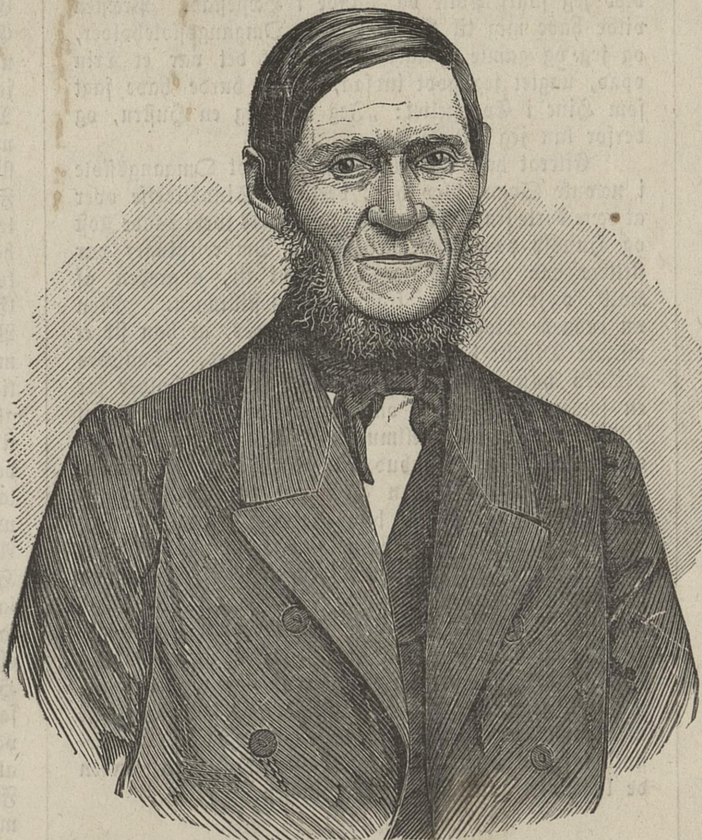
Ole Gabriel Ueland.

I.

At være Politiker er at være Samtidens Syndebuk og undergivet denne tilfældige Kritik, som ingen anden Norm kjender, end Tidens krydsende Strømninger i Parti-Interessernes Seil. Jo sluere man bouter i det ene Partis Tjeneste og jo større Ros hos det, desto større Uvillie hos det andet og desto mere udsat for et Omslag i Folkegunstens store Strøm.

Jo snævrere de Forhold ere, hvorunder man virker, og jo lettere det derfor er at iagttage enhver Manøvre, beregne dens Hensigt og overskue dens Virkning, desto misligere er man i dette Stykke stillet; disse mange smaae Træk af personlig Svaghed og Ærgjærrighed, som ikke springe i Øinene under Forhold, der tilstæde Bedrifter af en blændende, om man saa vil fyrværkeriagtig Beskaffenhed, samle sig paa nært Hold til et heelt Billede af Personligheden og vække let en Uvillie mod denne i det Hele, der ikke giver Rum for en berettiget Anerkjendelse af hvad Manden kan være og have virket i andre Henseender. Dette gjælder vistnok i høi Grad om Ueland. Hans Bestræbelser for gjennem kunstige Midler (Adresser og Reformforeningen) at skaffe sine politiske Meninger en Indgang i vort offentlige Liv, som de ved deres indre Sandhed og under Forholdenes naturlige Udvikling ikke ret kunde tilkjæmpe sig, og den Tillidsfuldhed, hvermed han har søgt at fremstille sin fra hans Egns snævre Forholde hentede politiske Tro som den for hele Landet eneste saliggjørende, har hos mange udenfor hans Meningsfrænders sluttede Kreds vakt en Uvillie, der maaskee er større, end den Agtelse, hans Dygtighed, Skarpsindighed, Omsigt og politiske Talenter dog i det Hele fortjener. Det vilde ikke forundre os, om denne Uvillie hos Enkelte endnu var saa stærk, at den ligesom ubevidst gik over til en Misbilligelse af at vi skjænke Manden den Opmærksomhed, vi her gjøre. Men herved bede vi bemærket, at det ikke blot ere de almeenbeundrede Dydsmønstre af hversomhelst Art, der har Krav paa Opmærksomhed, men ogsaa de omstridte Personligheder, forsaavidt de have grebet saaledes ind i de offentlige Begivenheders Gang, at deres Navn er uadskilleligen knyttet til disse, — og dette er unægtelig Tilfældet med Ole Gabriel Ueland. I vor Storthingssaga for de sidste 30 Aar møder hans Navn os næsten paa hvert Blad, næsten i enhver betydelig Sag, og vort politiske Liv er i mange Retninger influeret af det Parti, hvis Chef nærmest han har været, og hvis Virksomhed som Modvægt mod andre politiske Retninger har været ligesaa berettiget og gavnlig, som den uden disse og som den ene seirende vilde været skadelig og forkastelig. Den Mand, som gjennem en Menneskealder har været anviist en saadan Rolle i vort politiske Liv, - som har troet sig stærk nok til at ryste Ministerier og omskabe Landets hele politiske Habitus, - som Arbeideragitatorerne stillede øverst paa sin Statsraadsliste og „Dølen" med Stilens og Ironiens slaaende Styrke har paralleliseret med Napoleon, vil for Samtid og Eftertid have saadan Betydning, at nogle biographiske Optegnelser om ham, hentede fra autentiske Kilder, ikke ville være forgjæves.

Ole Gabriel Ueland er født paa Gaarden Skaaland i Lunde Sogn i Dalerne den 28de Oktbr. 1799 af Forældrene Gabriel Osmundsen (f. 1760, † 1844) og Ingeborg Osmundsdatter Skaaland († 1816). Af fire Sødskende, 3 Drenge og en Pige, var han den næstældste Søn. Hans Forfædre paa Mandssiden havde i flere Generationer boet paa Gaarden Tjellesvig i Lunde Sogn, der ligger paa venstre Side af det 2 Miil lange Lundevand, og som udmærker sig, ikke ved sin Størrelse, men ved en luun og heldig Beliggenhed, saa at selv de kjælneste Frugttræer der kunne trives. Hans Forfædre synes at have været anseede og noget fremragende Mænd. Om Oldefaderen sagde man: „Nei, den Jon Osmundsen Tjellesvig, han vil altid være aparta, han lærer Døtrene fine at læse." Bestefaderen Osmund Jonsen, født 1729, var en temmelig belæst og oplyst Mand. Da han havde besøgt en Slægtning i Amsterdam og for sine svage Øines Skyld opholdt sig nogen Tid i Kjøbenhavn, havde han seet og erfaret Adskilligt, hvorom han

Ole Gabriel Ueland. (Efter Photographi af C. Petersen.

havde meget at fortælle. Hans næstældste Søn, Gabriel Osmundsen, Uelands Fader, fik ved sit Giftermaal et lidet Brug i Nabogaarden Skaaland, som har 12 Opsiddere, hvilken Jordvei han forbedrede betydeligen ved at oprydde et meget stenigt Nyland og anlægge en god Frugthave. Som Ungkarl havde han lagt sig til endeel Penge, hvoraf han trak Renter, og desuden tjente han Noget udenom som Smed, Bødtker og Tømmermand. Han var en velstaaende Mand, da Pengereduktionen indtraf og hans suurt erhvervede Kapitaler omskreves til 2 Stilling Daleren. Sønnen Ole Gabriel veed endnu at fortælle om hvorlunde han og Sødskende bad Faderen om Penge til at kjøbe en Vædder, og da de glade og fornøiede kom hjem med en saadan med udmærket store Horn, da udbrød: „For de Penge kunde jeg for 36 Aar siden kjøbt en Hud Gods i Majorsgaarden Tronvig, — og nu har jeg faaet en Vædder for dem!" — Efter Moderens Død gik det fremdeles nedad med Faderens Formue. Evnen til at give Sønnen større boglig Opdragelse end den almindelige formindskedes alt derved, selv om ikke allerede Skolevæsenets slette Forfatning i de Dage og Mangelen paa Bøger havde lagt hartad uoverstigelige Hindringer i Veien for at den bondebaarne Mand kunde naae frem til nogen større Dannelse. Ole Gabriel Ueland har selv skildret de Vanskeligheder, der stillede sig i Veien for hans Uddannelse, paa en Maade, der lige klart lader os skue ind i Datidens bedrøvelige Underviisningstilstand, og see, hvilken riig Begavelse der dog maatte være hos den Mand, der trods alle disse hemmende ydre Forhold forstod at erhverve disse mangehaande Kundskaber og denne politiske Kultur, hvoraf han under saamange Storthing har vist sig i Besiddelse.

„Da jeg, siger han, som Barn var meget videbegjærlig og vilde gjerne merdele Andre, hvad jeg havde hørt og læst, samt havde en lespende Udtale, maatte jeg ofte finde mig i, at man gjorde sig lystig paa min Bekostning, hvilket dog overalt geraadede til min Fordeel, da man ansaa mig for et godt Hoved. Som en 5—8aars Gut lod jeg min Morfader Osmund Jensen Skaaland føle min Videbegjærlighed. Hvad han vidste af Bibelen eller Historien maatte frem, og naar disse Emner slap, maatte han rykke ud med saa mange Eventyr, han kunde, og naar Farfader fortalte om Frederik den Store, „Torenskjold", Stathuset i Amsterdam og Rundetaarn i Kjøbenhavn, var jeg lutter Øre og gav for denne Nydelse, eller en ny Bog, som jeg fik fat paa, altid slip paa det muntreste Selskabslag. Min hele Skolegang indskrænkede sig hovedsagelig til, at min Moder lærte mig at læse ud ABC-Bogen, siden hjalp jeg mig selv. En gammel Graver blev vel i min Tid leiet til at holde Omgangsskole; ikke for at lære Noget — „den ene Blinde kan ikke vise den anden Veien," — men for ikke at støde Præsten og Klokkeren, sendte min Fader mig enkelte Dage i hans Skole; men Skolemesteren syntes, jeg var ham for klog, og lod mig derfor holde Laget ved at læse, hvad jeg vilde. Efter en Forskrift, som min Fader havde faaet af sin Lærer, lærte jeg at skrive, hvilket jeg aldrig gjorde udmærket Fremgang i, omendskjønt det manglede ikke paa Flid; men jeg havde intet „Haandlag". Da ingen i Sognet forstod Regnekunsten, fik jeg først nogle Dages Underviisning deri af en Dreng fra Nabosognet, og da jeg var 12 Aar, sendte min Fader mig en Uge til en Mand i Fjeldbygden Gyland — Bakke Præstegjeld; men dennes Salar bestod i Arbeide, jeg maatte næsten hele Dagen hjælpe ham til at trække Brændeved hjem, og den lille Underviisning, jeg kunde faae om Aftenerne, strak ikke vidt, især da han ikke vilde spendere Lys, men vi maatte hjælpe os med en liden Lysning af Kakkelovnen. Det eneste Udbytte, jeg havde af disse Dages Underviisning, var, at jeg ærgrede mig umaadelig over at have været i Regneskole uden at kunne regne, og det gav Anledning til, at jeg forskrev mig en Regnebog fra Christianssand, og for 3 Mærker Smør fik jeg tilbyttet mig 3 Stykker af en Tavle — saadanne Ting vare ikke at faa kjøbt i vore Byer — som jeg føiede sammen og lagde Ramme om, og nu varede det ikke længe før jeg var en god Regnemester. — Mine Forældre havde Lyst til at koste noget paa mig, men der var ingen Anledning. I Christianssand havde jeg maaskee kunnet komme i Skole, men dertil var 14 Miil, og de havde ingen Bekjendte der. Det, som hjalp mig noget frem, var, at Provst Finkenhagen omtrent 1800 havde faaet istand et Almue-Bibliothek paa Lund, og af dette var forskjellige Bøger tilbage i min Ungdom, som jeg benyttede flittig, og fik jeg opspurgt en Bog, maatte jeg have fat i den. Men Distriktet var meget tarveligt udstyret i den Henseende. Udenfor de almindelige Kirkebøger indskrænkedes de literære Skatte til Dass's og Dorthea Engebretsdatters Digte og Peder Syvs Kjæmpeviser samt Holger Danskes og Keiser Carls Krøniker; Jonas Ramus's geistlige og verdslige Historie var et Guldkorn og Hübners fordanskede Geographi en Raritet. Begge mine Bedsteforældre havde Bibler — ogsaa en Sjældenhed, — hvilke de gjemte ligesaa omhyggeligt som Paven; men som en ægte Protestant stjal jeg mig til at læse dem, og da Farfar døde 1812, arvede min Fader hans Bibel, hvilket foraarsagede mig mere Glæde end nogen af de mange lykkelige Begivenheder, jeg senere har oplevet. Elleve Aar gammel fik jeg fat paa Platous Geographi. Efter denne og andre Materialier udarbeidede jeg Globusser og Planiglobier med meget Studium og Møie, saa at jeg i den Henseende blev meget vel bevandret i Geographien; thi endnu havde jeg ikke seet et Globus eller Landkart, men jeg havde godt fattet deslige Tings Nytte ved at anskueliggjøre Gjenstanden. — — En Ulykke var det, at jeg ikke stødte paa Nogen, der kunde anvise mig en Plan for min Lærelyst; selv Provsten, som skulde examinere mig, da jeg 17 Aar gammel skulde blive Omgangsskoleholder, sagde mig lutter Komplimenter, uagtet jeg høilig behøvede Tilretteviisning. I een Henseende stod jeg især tilbage: jeg havde ingen Kundskab i Modersmaalet. Jeg havde vel blandt andet faaet fat paa en Grammatik, men den Slags Lekture var for tør for mig, og desuden tænkte jeg: hvad skal du med Grammatik, du kommer aldrig til at føre nogen Korrespondance, og om du vil skrive noget for din egen Fornøielse, saa forstaar du altid, hvad du selv har skrevet. Havde hiin Examinator blot givet mig et Vink i den Anledning, jeg havde da ikke behøvet mere. Da jeg blev offentlig Mand, indsaa jeg først Mangelen; men da var det forseent; thi jeg har siden havt Hænderne saa fulde af Arbeide, at jeg aldrig har kunnet tænke paa at indhente det Forsømte. Men denne Mangel har standset min Virksomhed umaadelig meget. Jeg har nemlig en god Portion Forfængelighed eller om man vil unde mig en skikkeligere Charakteer, Ærekjærhed, og da jeg nu vidste, at Verden har den Feil, at den seer mere paa Skallen end paa Kjærnen, maatte jeg, som gjerne vilde være paa Moden, uden at kjende denne, arbeide tvungen, ængstelig og usikker, og derved standse Tankens naturlige Løb. Først i den senere Tid, da jeg har overvundet hiin Svaghed, og lagt Mærke til, at man forstaar mig, skriver jeg lettere og friere. I Aarenes Løb har jeg vel uformærket ogsaa tilegnet mig nogle af de almindelige Former." — —

Omgangsskoleholder blev han i Lunde Sogn 1817 og var det til 1825 med en Løn af 5 à 6 Spd. aarlig for 24 à 30 Ugers Skoletid. Med Liv og Sjæl var han Skoleholder, men kunde dog ikke slaae den Tanke af Hovedet, at det skulde være herligt at komme ud i Verden „for at see, om Virkeligheden stemte med Beskrivelsen." Men heraf blev det Intet. „Amor og formaaende Mænd bevægede ham til at forsøge sin Lykke hos en meget agtet Gaardgjente, Marthe Guria Osmundsdatter Ueland af Hæskestads Sogn, Annex til Lunde." I 1825 blev han gift med denne Gjente, der var eneste Barn og bragte ham baade Gaard og Grund. Ved denne Tid begyndte Opmærksomheden at henledes paa ham i hans Egn. Han udtrykker sig derom selv ganske ironisk: „Blandt de Blinde regjerer den Eenøiede" var et Ordsprog hos de gamle Romere. I Hæskestad skulde man just bygge en ny Kirke. Jeg var „klog" og kunde regne og skrive, jeg havde gjort et godt Giftermaal og derfor blev jeg snart Potte og Pande i Hæskestad. Præsten vilde have mig til Kirkesanger og Omgangsskoleholder, og jeg og gamle Svigerfader syntes det var et Trin opad, uagtet jeg godt indsaa, at jeg burde have sagt som Hine i Evangeliet: „Jeg tog mig en Hustru, og derfor kan jeg ikke komme."

Efterat han i 3 Aar havde holdt Omgangsskole i nævnte Sogn, blev han, deels af Sindslidelse over at være borte fra Kone og Hjem, og deels fordi baade Kost og Huusly paa hans pædagogiske Omstreifninger var slettere end han hjemme var vant til, angreben af Kolik, og vilde derfor frasige sig Bestillingen. Men nu ordnede Skolebestyrelsen det saaledes, at han fik et mindre Distrikt i Nærheden af sin Gaard. Saaledes vedblev han at være Kirkesanger og Skoleholder for en samlet Indtægt af omtr. 20 Spd. aarlig ligetil 1852, da han efter Almuens Ønske modtog det nyoprettede Lensmandsombud i Sognet. Fra disse jævne, tarvelige Kaar drog han atter og atter til Nationalforsamlingen, for der at blive hørt og agtet som en af Landets forstandigste og bedste Mænd, og naar den var endt, vendte han som den fordringsløse Bondemand og simple Skoleholder tilbage til en Stilling, der lønnede hans Tid og Arbeide slettere end den simpleste Arbeidsmand i Hovedstaden. — Man maa sandelig holde Mænd, der ere fremstaaede af slige Livsforholde, Noget tilgode, om de ved Bevillinger og i Værdsættelse af Statstjenernes Arbeide overføre noget af Maalestokken for deres eget og „snoe paa Skillingen" inden de lade den gaae ud af Statskassen.

Uddrag af Biskop Claus Pavels's Dagbøger.

(Meddeelt af C. P. Riis)

1813.

(Christiania) 22de Mai.

Medens man, efter den rosværdige Skik, at tro og spaa det allerværste, mistvivlede om at Prinds Christian kunde slippe op til Norge gjennem de utallige Krydsere, og forsikrede, at han endnu sad i Danmark, og vilde længe blive siddende der, skeer pludselig Anskrig Klokken 11. „Han er kommen til Moss og ventes her Kl. 1." Med en Baad var han i 24 Timer kommen over fra Fladstrand til Hvaløerne, var inat kommen iland, og havde udhvilet en liden Stund, og derpaa fortsat Reisen. Klokken 12 kom Tilsigelsen om at møde i det saakaldte Palais Klokken 1½. Jeg indfandt mig punktlig, men først da Klokken var over 4 saa man det gule Korps, der eskorterede Prindsen ved Nedfarten fra Egeberg. Endnu varede det imidlertid længe, da Prindsen red meget langsomt gjennem Gaderne, lod sig forestille de forsamlede Korps, standsede ved hvert Hjørne og talte til Folket, hvis Hurraraab hilsede ham. Omsider kom han da, ledsaget af Prinds Friederich og Haxthausen; Dørene aabnedes, og alle strømmede ind i det ikke meget store Audientsværelse. Efter en kort Pause traadte Prinds Christian ind, en smuk Mand med et fuldt, behageligt Organ og ædel Anstand. Han hilsede os med en kort Tale, hvori han erklærede, at det vel havde smertet ham at forlade sit Hjem og sin Søn, men at han glad og villig havde fulgt Kongens Bud, der kaldte ham til et Folk, hvis Troskab han længe havde kjendt og æret, og at den Modtagelse, han fandt, var ham meget opmuntrende. Derpaa gik han omkring ledsaget af Prinds Friederich, som nævnede ham dem, som stod nærmest, og da den Vandring var forbi, sagde han, at han ønskede at see os her igjen imorgen Kl. 12 efter Kirketjenesten, og forlod os, hvorpaa allesammen gik hver til sit. — — — — Iaften fik jeg en trykt Kundgjørelse, som skal oplæses imorgen fra Prædikestolen efter Prindsens Forlangende.

23de Mai.

I Slotskirken var Prindsen og hans Adjutant, og iøvrigt en talrig Forsamling, især af de høiere og mere kultiverede Folkeklasser; blandt Menigmand har det nok ikke været bekjendt, at Prindsen ventedes, ellers havde vel Trængselen været større. Min Prædiken handlede om Bønnen i Jesu Navn. I Slutningen af Talen gik jeg over til Dagens nyeste Begivenheder ved at vise, at ægte Borgerdyd, Troskab mod Konge og Fædreland ogsaa væsentlig henhører til vor Forædling som Mennesker og Christne, og at vi ret og i Jesu Navn tør bede om disses Bevarelse iblandt os, og de Frugter vi af samme kunne vente. Som en Forberedelse til denne Bøn oplæste jeg Kundgjørelsen og ledsagede den med følgende Ord, tildeels en forsætlig Gjentagelse af det, der der var sagt i min sidste trykte Prædiken. „Og hvad, mine Venner, kan jeg endnu tilføie. I have selv hørt ham, den Ædle, fra hvem Opfordringen kom. I see ham her i dette Tempel, hvor han med os opsender sin Tak og Bøn til Gud. Lader os i hans Nærværelse for den Allerhøiestes Aasyn gjentage vor Eed: Evig Troskab og Kjærlighed mod Danmarks og Norges Konge, Frederik den Sjette! Evig uadskillelig Forening mellem Norge og Danmark: Gud styrke os i vort Fortsæt og give os Held til at udføre det!" — Man sagde, Prindsen græd, hvilket jeg af hans egne Ord maa slutte. — — — — En Mængde Mennesker var sammenpakket i Palaiet. Da man havde samlet sig nogenlunde korpsviis, dog uden streng Orden, kom begge Prindserne ind. Prinds Friederich oplæste Kongebudet, hvorved han selv entledigedes og Prinds Christian Frederik udnævntes til hans Eftermand, dog som virkelig Statholder og kommanderende General over hele Norge — med nogle Exceptioner i Regard af gamle Krogh i Throndhjem. Prinds Christian vendte sig derpaa til Prinds Friederich med en hjertelig Tiltale, hvor især det simple broderlige Du, hvormed han apostropherede ham, var mig glædeligen frappant, og holdt af Papiret en kort Tale til os andre med megen Kraft og Anstand, omtrent i den Aand og af det Indhold som Kundgjørelsen, kun lagde han til: „Ingen tro, at jeg kommer for at underskrive nogen Afstaaelse af dette med Danmark i Aarhundreder forenede Land; nei før visne denne Haand, før det skal skee!" — Til Slutning sagde han. „Det var mig magtpaaliggende at faae sagt alt dette, og jeg stolede ikke paa min Hukommelse, ellers kunde og vilde jeg sagt det ex tempore." Han gik nu omkring i Værelset. Da han kom til os, sagde han til Biskoppen*) og os andre, at det især var Geistligheden, af hvilken Regjeringen kunde vente, at den ved sin Tale og sit Forhold vilde indgyde Folket den Stemning, det i Tider som nærværende maatte have til Fædrelandets Frelse. Herover tog

*) J. Bech.

Bispen til sit Sprog, og forsikrede Hans Høihed i en lang Harangue, at den norske Geistlighed vist ikke havde forsømt denne Pligt, og at den baade ved Opmuntringer og Opofrelser havde viist Konge og Fædreland sin Hengivenhed. Da Prindsen endelig kom tilorde, sagde han: „Det er langtfra min Hensigt at gjøre Standen Bebreidelser, det var kun en almindelig Bemærkning. Jeg tvivler ingenlunde om Geistlighedens Patriotisme.“ Derpaa sagde han til mig: „Jeg takker Dem for den gode Maade, hvorpaa De frembragte min Kundgjørelse. De saa selv den Virkning, det gjorde paa mig.“ Da han kom til Professorerne, sagde han, at Kongen havde lagt ham Universitetet paa Hjerte som en Statssag, samt at han en af Dagene vilde følge dem op, og besee det bestemte Lokale, men fik derved, ligesom før af Bispen, en Korrex af Stiftamtmanden*), der lod ham vide, at dette var Bygningskommissionens Sag, hvis Medlemmer han nævnte. — Klokken lidt over 1 var det Hele forbi.

26de Mai.

Der var idag Damekour hos Prindsen. Det skal i Forgaars være aftalt mellem de to Prindser om et Bal paa Ladegaardsøen. Staldmester Kaas havde flux tilskrevet Stiftamtmanden, og bedet ham tilkjendegive alle Damer af Embedsklassen, at Prindsen ønskede at see dem, og gjøre deres Bekjendtskab. Dette Brev lod Stiftamtmanden cirkulere, og i Middags kom det ogsaa hid. Man samledes i et stort Værelse i Palaiet, og stillede sig i Orden uden Hensyn paa Rang eller Stand. Prindsen kom nu ud, og efter en almindelig Hilsen associerede han sig med Fru Thygesen, og gik Stuen rundt, og til hver eneste talte han nogle, undertiden endda ikke saa faa Ord. Derpaa serveredes med Thee og saa var det forbi.

27de Mai.

Selskabet for Norges Vel havde iaften mellem 6 og 7 en høitidelig Forsamling paa Kathedralskolens Auditorium i Anledning af Prinds Friederichs Fra- og Prinds Christians Tiltrædelse som Selskabets Præses. De høie Herrer lod overmaade længe vente paa sig, og imidlertid skoptiseredes i min Cirkel over Damekouren, som ikke har gjort nogen god Sensation i Byen. Man opholder sig over, at ogsaa de yngste og smukkeste Fruentimmer udenfor Embedsstanden vare tilsagte, og udtolker det som om Prindsen vilde see sig om blandt Landets Døtre i samme Hensigt som fordum Kong Ahasverus. De mildest dømmende mene, at han har villet gjøre sig bekjendt med de mest passende Balsubjekter, men dette finder man at røbe vel megen Smaahedsaand i et Tidspunkt, da der er saameget alvorligt at tage vare. Omsider begyndte Høitiden og det veed Gud, den var tom og flau. Bispen førte Ordet, og gjorde det i mine Tanker slet. Hvad kunde der ikke været sagt i den Anledning! Ved Overgangen fra den paatagne Veemod, da Prinds Friederichs Afreise omtaltes, til den triumpherende Tone, da Raden kom til Prinds Christian, kunde jeg ikke bare mig for at tænke paa, hvad et Dienvidne har fortalt mig om en høi Herre, der fra Christiansborgs Slotsaltan annoncerede Frederik den Femtes Død. Han kom med Tørklædet for Dinene og sagde i en grædende Tone: „Kong Frederik den Femte er død!“ men flux tog han Tørklædet bort, og udbrød med smilende Aasyn og jublende Stemme: „Længe leve Kong Christian den Syvende!“ — Begge Prindser talte ogsaa nogle Ord. Stakkels Freiederich er nu slet ikke Taler, og vil heller ikke ansees derfor, men Christians Tale havde heller ikke meget at betyde. Hans Deklamation er i det Hele rigtig og god, men har den Feil, at han lægger for stærk Vægt paa det sidste Ord i Perioden. Han gjør det vel for at det bedre skal høres, da Slutningsordet ellers saa let opsluges, men begge Dele ere Feil, og en Mand med hans mandige bøielige Organ maa kunne undgaae dem begge.

28de Mai.

Idag holdtes Lyceets Koncert i Byens Kirke, men den blev et Hastværksarbeide, da man med samme vilde holde en Afskedshøitid for Prinds Friederich og en Velkomsts do. til Prinds Christian, og dermed maatte iles af visse Aarsager, da den første reiser i Morgen. Der havde de da en gammel Sang af Platou med et Par nye Stropher til efter Tidernes Leilighed, og den kjedsommelige Universitetscantate. Bispens Tale var stiv og kold. Han adresserede til Prinds Christian en lang Præken om Misværten og Tilførselen, og Sparsomhed med Fødekorn og Jordens fornuftige Dyrkning, der maaskee i Budstikken, men fremfor alt i Bondevennen, vilde været paa sit rette Sted, men klang næsten pudseerlig, fremført af en fløielsklædt Bisp i en Kirke og henvendt til en nys ankommen Prinds, hvem han vilde byde velkommen.

Til Middag var hos Thygesen meget stort Selskab, vist 60—70 Personer, hvoriblandt da ogsaa Prinds Christian, men ikke Friedrich, der havde undskyldt sig. Prindsen og nogle Offcierer havde en Konference, der forsinkede deres Ankomst saaledes, at Klokken næsten var 5 inden vi kom tilbords, men saa gik det min Tro ogsaa lystigt til. Denne Prinds kan ganske anderledes bringe Folk i Vinden end nogen af de forrige. Skaaler, Sang, Klap og Hurraraab vankede i Overflødighed. Alle Skaaler, hans egen undtagen, udbragtes af Prindsen, og til alle var Sang. Min Muse sattes endog i en uventet Contribution, da man forlangte af mig et passende Vers til Universitetet, og jeg intet andet Raad vidste end midt i Tummelen at sammensmøre et sandt Impromtu paa 6 Linier, der ret kunde staae i Klasse med de Wulfsbergske Impromtuer, som han pleier at skrive paa Tolvskillingssedler.

*) Thygesen.

29de Mai.

Klokken noget over 10 kjørte jeg afsted til Sæter, Lensmand Knophs Gaard en halv Miil hiinsides Egebjerget, hvor Anstalter var føiede til Prindsens Modtagelse. Der var opreist et umaadeligt stort Telt og i samme dækket et Bord med 262 Kouverts, samt udenfor nogle mindre Borde, alt overmaade elegant og smagfuldt, ligesom ogsaa i det Hele den skjønneste Orden fandt Sted. Prindserne kom Klokken 3 og vi gik strax tilbords. Der var kold Anretning med Rødviin, Madera, ja Champagne. Først drak man Kongens, Dronningens og Prinds Christians Skaal, derpaa blev min Vise sungen, og under den og Prindsens meget vakre og inderlige Tak var der vist Taarer i mange Dine. Nogle flere Skaaler proponeredes endnu, alt under Hurraraab, Musik og Kanonskud. Tilsidst stod Prinds Christian op og raabte „Længe leve Prinds Friederich!“ Et vældigt Hurraraab lød. Med taarekvalt Stemme sagde Prindsen: „Min hjertelige Tak! Adieu!“ og skyndte sig til Vognen, tog i Haanden og sagde nogle veemodige Afskedsord til dem han traf paa Veien — og borte var han. Der kunde ikke tænkes en skjønnere Afskedsfest, og saa forgudet Prinds Christian August var, — mindre veemodig var dog Stemningen hiin Dag paa Aas Præstegaard, end den var idag. Hjertet beholder dog altid sine Rettigheder, og Eiegodhed under dette fremfor enhver anden nokſaa glimrende Egenskab. At der ei kunde være frommere og ædlere Menneske paa Jorden end Prinds Friederich, det erkjender Enhver, selv idet man ikke lægger Dølgsmaal paa hans Svaghed og Uselvstændighed; det erkjendes nu saa almindeligen her, at man næsten er uretfærdig mod den nys ankomne Prinds Christian, og, fordi der vel er en god Portion Epicuræisme i hans Charakter, vil gjøre den til Hovedtrækket deri. Man lærer vel med Tiden bedre at kjende ham, haaber jeg, og jeg mistvivler ingenlunde om Opfyldelsen af det Ønske, han saa ædelt ytrede idag: „Gid jeg, naar jeg engang forlader Norge, maa have en saadan Afskedsstund!“ Hvad der er det besynderligste hos ham er den Blanding af rask Jovialitet og stiv Hofetiqvette i hans Væsen. — Treschow troede, at Norge er det eneste Land paa Jorden, hvor en saadan Nationalfest kunde finde Sted. Jeg veed ikke, om jeg kan give ham Ret heri. Der er rigtignok fra gammel Tid et Liv, en Raskhed, en vis Frihedsaand tilbage hos Nordmændene, som ved slige Leiligheder viser sig paa en meget ædel Maade, men det forekommer mig dog som om Stemningen i Kjøbenhavn 1788 og 1801 ogsaa var al Ære værd, og lige saa levende og rask og fri som jeg nogensinde har seet den i Norge.

30te Mai.

En overmaade sørgelig Begivenhed indtraf i Fredags paa samme Tid som vi jublede hos Thygesen. Den som Menneske saa elskværdige Grev Knuth — ihvad han nu var som Embedsmand — var reist til Borregaard, hans bestemte Bolig for Fremtiden. Fredag Middag gik han ud til nogle Saugbrug, som drives af Sarpen. Han traadte ud paa et Bræt, der gled under ham, og han faldt ud i Fossen. Man fik ham snart op, men han var uden Sands og efter en halv Times Forløb døde han. — Den unge Baronesse blev konfirmeret. Hendes Moder havde indbudt os til Middag paa Ladegaardsøen, som hun imorgen forlader. Selskabet bestod for en stor Deel af Ungdom, saa jeg troede der skulde være Bal om Aftenen, som dog nok ikke var Tilfældet, da ingen Anstalter mærkedes ved vor Afreise Kl. $8^1/_2$, og endeel af Selskabet gik før os. Bordkonversationen var ikke overvættes morsom, men derimod gjorde vi efter Kaffeen i det deiligste Veir en lang og høist interessant Spadseretour gjennem de Anlæg i den nærliggende Skov, hvormed Prindsen og Baronessen i deres Tid har forskjønnet Ladegaardsøen. Denne Kone har vist og sine meget gode Sider, er driftig og virksom, ingen blot Statsdame, og har uden Tvivl et menneskeligt Hjerte. Hendes Forhold til Prinds Friederich er rigtignok umoralsk, eller maaskee snarere ulovligt, thi hvorvidt Moralen virkelig fordømmer en saadan Forbindelse, naar Statsraisons ei tilsteder nogen lovhjemlet, er saare problematisk. — — — Man har aldrig i disse fire Aar hørt, at Prinds Friederich ofrede til fremmede Guder. Offentligheden medfører vel nogen Skandale, men kun i Førstningen. Hvad ondt er der i Grunden i at erklære: „Dette Fruentimmer erkjender jeg for at være min Kone, siden Staten ikke tillader mig at have nogen anden fornemmere?“ Hvo kan sætte en saadan i Klasse med de erklærede Maitræsser?

2den Juni.

Man har isinde at følge Baronessen ligesom i Løverdags Prindsen, og at beværte hende med Chokolade og Frokost paa Sæter, men deri tager hverken jeg eller min Kone Deel. Jeg har sagt, at jeg erkjender agtværdige Sider hos dette Fruentimmer, og at jeg end ikke som Moralist bryder Staven over hendes lovstridige Forhold til Prindsen, men at gjøre saadan Ære af hende, forekommer mig ligefrem uanstændigt, og hiin skjønne Afskedsfest nedværdiges i mine Dine, ved den Farce, som strax under de samme Entreprenørers Bestyrelse følger ovenpaa. Dog de derom. Kun skulde det smerte mig, om de, der kjendte og ærede Folkets Stemme i hiint rørende Skuespil, ogsaa vilde tro at finde den i det flaue Efterstykke, thi det tør jeg sige, uden at bivaane det, — der lader den sig ikke høre.

5te Juni.

Prinds Friederich har ved sin Bortreise foræret Garnisonsskolen 4 Kornselskabs-Aktier, og overladt til Direktionen at disponere derover paa samme Maade. Da jeg aldeles ikke forstaar mig paa den Ting, og desuden i denne Direktion er et subordineret Væsen, gik jeg i Formiddag til dens Formand Haxthausen, som paatog sig at arrangere Sagen. Han talte om Landets Nød. Saa grundet Haab man efter dette ualmindelig frugtbare Veir kan gjøre sig om en riig Høst, turde dog det gamle Ordsprog her altfor bogstaveligen være at anvende, at medens Græsset groer, dør Koen. „Bare disse tre Maaneder vare overstandne“, sagde Haxthausen. Det er dog sørgeligt, at man skal tvinges til at ønske, at den deilige Sommer allerede var forbi. Blokaden langs vore Kyster skal være strengere end nogensinde forhen; endog af de smaa Kornbaade, som forhen har været uantastede, ere opbragte nogle og 20, og det meste af Kornet har man været umenneskelig nok til at kaste i Søen. Et Projekt, som jeg tidligere har hørt omtale, at Norge skulde erklære sig for et selvstændigt Rige under Prinds Christians Re-Regjering, og som saadant slutte Fred med England, fandt Haxthausen antageligt, tvivler ei heller paa at Kongen vilde samtykke i det, at Prinds Christian er den rette Thronarving, saasnart Kongen aldrig mere gifter sig, om han bliver Enkemand, og den Forpligtelse vilde han til sit Lands Redning gjerne indgaae — kun er det et stort Spørgsmaal, om England vil slutte Fred med Norge, og om ei Traktaten med Sverige da som nu er en uovervindelig Anstødssteen. Meget vil vel bero paa den tydske Krigs Udfald.

Fra Haxthausen gik jeg til Generalauditør Bergh, hvor man fortalte mig den skrækkelige Historie, som jeg siden allevegne fra hører bekræftet, at Grev Knuth er død som Selvmorder. Han havde lagt fra sig en Brystnaal, der var en Gave af hans Kone, var gaaet ud med tilsyneladende Rolighed og havde styrtet sig ud i Sarpen. Næsten som ved et Mirakel blev han reddet, og fik blot en ubetydelig Kontusion i Hovedet. Man bragte ham hjem, og han syntes atter rolig, sendte sin Tjener ud efter et Glas Vand, men medens denne var fraværende, skar han Struben over paa sig med en Ragekniv. Da Tjeneren kom op igjen, laa han og svømmede i sit Blod, og strax efter døde han. Hvad der har bevæget ham til denne fortvivlede Handling, veed Ingen. Jeg har hørt fire Gisninger, som alle synes urimelige: den slette Forstaaelse mellem ham og hans Fader, det afhængige Forhold, hvori han stod til sin Svigerfader*), et bebreidende Spørgsmaal Prinds Christian skal have gjort hum: hvorfor han som en ung Mand uden anden Virkekreds var traadt ud af Statens Tjeneste, og endeligen Hjernens Forrykkelse, som man i den senere Tid vil have mærket Spor af.

7de Juni.

— — Jeg talte med Rasmussen. Han gjentog Ord til andet Fortællingen om Grev Knuths Selvmord saaledes som jeg hørte den iforgaars, og beskrev hans Død som et af de mest overlagte Selvmord, der var besluttet, da han reiste herfra og maaskee længe før. Aarsagen kan ingen gjætte. Prindsens forhen omtalte Erindring: „Det er besynderligt, at en Mand i Deres Aar, og med Deres Kundskaber vil ophøre at virke for Fædrelandet i Tider som nærværende“ nævnte Rasmussen som den eneste tænkelig Grund, men det var dog den mest overdrevne Ømfindtlighed at aflive sig selv over en saa mild, i sig selv ikke ugrundet Bebreidelse, hvis Aarsag det jo stod til ham selv at hæve, da han altid kunde søgt og fundet en bekvem Leilighed til at ytre Ønsket om paany at sættes i Virksomhed, og kunde eller vilde han ikke det, hvad

*) Rosenkrantz.

havde han da at frygte? Enken og Forældrene vide intet om hans sande Dødsmaade.

9de Juni.

I Eftermiddag fik jeg et høist uventet Besøg; det var Akteur Knudsen. Med hiin Lieutenant Herløv, som havde overbragt Depescher fra Kongen til Prindsen, var han kommen hid fra Kjøbenhavn paa aaben Baad. I fire Dage havde de uden Lods eller kjendt Mand svævet om blandt Skjær og Grunde, derimellem havt Storm og høi Sø, og næsten uophørlig været omgiven af fiendtlige Krydsere; men alt dette skræmmede ikke Knudsen. Det havde været hans Ønske at komme op til Norge „gjennem Farer", og det var lyktes ham. Nu vil han nytte sine Feriemaaneder, og vandre om fra By til By, opflamme Enthusiasmen for Konge og Fædreland, og ligesom i Danmark indsamle Bidrag til saarede Krigere og Faldnes Efterladte. Han reiser nu først til Fredrikshald og giver derpaa her i Christiania en Forestilling, hvortil han anmodede mig om en Prolog med tilhørende Sang, helst til Melodien „Til Vaaben, see Fienderne komme." Det kan med Sandhed siges om ham, at han ikke sætter sit Lys under en Skjæppe, men det maa man lade ham, at det er ingen ringe Skillingspraas, som han sætter i en pyntelig Lysestage.

10de Juni.

— — Grev Knuths Selvmord har gjort en meget ubehagelig Sensation blandt Publikum, og jeg veed ikke nogen bekjendt Selvmorder fra den senere Tid, over hvis sidste Daad man er saa enig i at bryde Staven. Hans rolige Temperament, hans for Verdens Øine saa lykkelige Forfatning, og den dybe, maaskee ulægelige Smerte hans Død forvolder hans ædle Svigerfader, gjør det rigtignok høist ubegribeligt, helst da det ikke var i et lidenskabeligt Udbrud, men med Overlæg Handlingen udøvedes. Dog, ogsaa her maa vi sige: „Dømmer ikke, at I ei skulle dømmes!"

11te Juni.

I Morges fik jeg et langt og ret overmaade interessant Brev fra Biskop Brun. Det handler dog mest om Vexelobligationernes Omskrivning, der sætter og fremdeles vil sætte ham graae Haar i Hovedet, og det med al Føie, da hans timelige Velfærd er spoleret. Dog bærer han sin Skjæbne med mandig Frimodighed. Jeg afskriver et Stykke af hans Brev: „Den første Marts har De læst min Note (til Fastelavnsprædikenen); jeg frygtede for den 26de i Mai, da jeg skulde ordinere Præster. Den 25de kom Posten tidlig, og bragte netop det for mig Afgjørende, i et Brev om Vexelobligationernes tilkommende Skjæbne. Det var altsaa min Dødsdom. Jeg fik ikke et Slag — det var meget. Jeg nød Nattens kvægende Søvn; det var mere. Men at jeg holdt en stiv Times Tale med al den Aandskraft som nogensinde, at jeg alene ikke glemte et Ord, men endog deklamerede et Par Vers, som først faldt mig ind, idet jeg talede: dette nærmede sig til et lidet Mirakel, hvorfor Gud alene Æren. Imidlertid har jeg dog tillivs det aqua tophana, som før Tiden skal dræbe den virklig Stærke. Det komme nu om Gud vil jo før jo heller, saa kan min af alle Retskafne agtede Enke gaae fra Arv og Gjeld uden at beskjæmme den døde Mand, som ikke ved Ødselhed, men ved Kongens Magtsprog blev bankerot." — Stakkels Mand! Hvad hjælper ham nu Sølvkorset og den straaleløse Stjerne? hvad hjælper ham Forsikringen om Kongens udmærkede Naade? — Et Bud fra den samme Konge gjør hans sidste Oldingsaar bitre, og styrter ham før Tiden i Graven.

Gjendin-Vandet i Vaage.

Norske Høifjeldsbilleder.

(Efter Wyndham's Wild Life on the Fjelds of Norway.)

I.

Naar man drager over Norges Fjelde, er det mærkeligt, hvorledes man altid gribes af den Følelse, at ile fremad saa hurtig som muligt for at naae Nattekvarteer inden Mørket falder paa. Saasnart derfor vor Bagage var læsset paa Hestene, satte Karavanen sig i Bevægelse. Den koldeste og goldeste Deel af Fjeldet syntes nu at være naaet, da Sneeflekkerne bleve større og hyppigere, end de hidtil havde været; ja vi passerede endog store Strømme over Broer af Snee. Da vi havde draget fremad omtrent en Time, aabnede sig Scener for os af den mest uforlignelige Skjønhed og ophøiede Storhed. Her raadede Eensomheden og Tausheden; den sidste kun afbrudt af Drønnet af en Fjeldstrøm, der skummende og brusende styrtede sig ned fra sit kolde Fødested, snart løbende henover Masser af Iis, snart smuttende under tætte Sneelag, for igjen at dukke op og fornye sit heftige og voldsomme Løb. Strax lige foran os, endnu for en Deel bedækket med Vinteres Iis, og paa den sydlige Side begrændset af mægtige Sneetopper, saaes en Myr roligen at slumre. Hinsides denne, næsten som stigende op af Søens Vande, strakte sig vidt og bredt i alle Retninger, den store Smørstabsbræ, og op af denne glacerede Masse, ragede de mørke Klipper, der dannede en Række af phantastiske Toppe, hvis Høide var mindst 7000 engelske Fod over Havet. Til Høire for os saaes en Række af mægtige Klipper, vidt omkring bedækkede med Iis, der næsten dukkede lige ned i Sneen, medens til Venstre bugtede sig en Række mosbeklædte Fjelde. Et saadant Syn kunde man nok have ønsket at nyde i længere Tid, men vi maatte atter skynde os fremad, da den nærmeste Gaard endnu laa temmelig fjernt. Derfor — fremad, og altid fremad over Sneefonnerne. Nogle af disse vare af anseelig Dybde, sikkert en tyve Fod, men da de øiensynlig vare drevne sammen, kunde man kun faa et uklart Begreb om, hvad den gjennemsnitlige Dybde af Sneen maatte have været. Vor Karavane, der bestod af fire Mænd, tre Heste og et Føl, som ledsagede sin Moder, dannede et malerisk Billede, idet vi saaledes i een Række ilede henover Sneen. Den gamle Mand, vi havde med som Ledsager, og som var meget faamælt, viste sig saare udholdende paa Marschen, og foer dristig fremad som vor Ledestjerne, hvor det var tvivlsomt om Sneen var sikker. Veien fulgte en østlig Retning indtil henimod Foden af Smørstabsbræen, men bøiede sig derpaa mod Nord, forladende disse vinterlige Scener, idet den snoede sig gjennem Bæverdalens snevre Pas. At dømme af dette Steds Navn, maa man formode at Bæverne, som man endnu undertiden træffer paa i Norge, her maa have opholdt sig i stor Mængde, En Deel Heste saaes her at streife om ved Foden af Iisbræen, — et Tegn paa, at vi nu nærmede os civiliserede Steder, om de end vare noget fjernt fra os. Ved at betragte de nøgne Klipper forekommer det En forunderligt, hvorledes Heste og Kvæg kan trives saa godt i disse Regioner; men at slutte fra den Forkjærlighed, som Dyrene røbe for Græsgangene paa Fjeldene, maa Græsset her være sødere end i Dalene. Endnu en Stund, og vi hilsedes af Fjeldpilen og den vantrevne Enebærbusks knudrede Stamme, idet vi stege ned i Dalen. Imellem Kl. sex og syv, da vi naaede Bredderne af en lang Indsø, hvori Strømmen fra Smørstabsbræen udmunder, drog en hvirvlende blaa Røg, der blandede sig med den rene Fjeldluft, vor Opmærksomhed hen paa et Par Træhuse, som laa ved Vandkanten. Dette var Bævertunssætrene, den første Bolig paa denne Side af Fjeldet, og her besluttede vi os da til at blive Natten over, saasom Hestene syntes meget udmattede. Sandt at sige var denne Standsning heller ikke uvelkommen for mig selv, da jeg havde gaaet 32 (engl.) Miil fra Skjolden, og fjorten Timer vare forløbne siden vi forlode Lysterfjord. Bøiende Ryg traadte vi ind af den lille Dør i en af Bygningerne, og befandt os i et Værelse af almindelig Størrelse, hvori et Par unge Piger sade, beskjæftigede med deres Strikketøi. Fra det simple Ildsted i det ene Hjørne af Værelset udsendte nogle Træknubber en lystig Flamme. Ved en af Væggene stod Sengen, og paa den modsatte Side nogle smaa Borde, medens den bare Jord dannede Gulvet. Efterat vort Ønske om at kunne forblive i Sætrene om Natten, var blevet os indrømmet med den almindelig beredvillige Tjenstagtighed, bade vi videre om, at en af Sætrene maatte blive stillede udelukkende til vor Raadighed, og at Pigen, som der hørte hjemme, skulde forlægge sit Nattekvarteer til den anden Bygning. Det lykkedes os da tilsidst at erholde hvad vi ønskede, og vi gav os strax ifærd med at gjøre os det saa komfortabelt som Omstændighederne tillode, idet vi bragte vor Bagage ind og begyndte Forberedelserne til Aftensmaden. I Besiddelse af den bedste Appetit vare vi snart placerede ved denne, og gjorde et fortrinligt Maaltid, bestaaende af Æg, Brød, Smør og The, som ved den tykke Fløde fra Melkeboden smagte ganske fortrinlig. Men vor Nydelse blev meget forstyrret ved nogle sukkertopdannede Oste, der udsendte en yderst ubehagelig Lugt, og var os mindre end ønskværdige Naboer; dog, paa vort Ønske bleve de strax forviste til Melkeboden. Efterat vi havde sluttet vore Kogeoperationer, og tildeels udslukket den store Ild paa Skorstenen, begyndte vi vore Arrangements for Natten. Min Reisekammerat havde sin Hængekøie med, som han forsøgte at fæste i Taget. Mig blev altsaa Sengen tildeel, over hvilken jeg bredte mit store Reisetæppe. Den var umaadelig kort, saaledes, at naar jeg satte Fødderne imod Væggen, stak Hovedet og Skuldrene udenfor; jeg var derfor nødt til at rulle mig sammen som en Snog. De Indfødte her sove i en halv siddende Stilling med en meget høi Pude, hvorfor en kort Seng er tilstrækkelig, endogsaa for en høi Person.

Ikke længe efter at vi havde indtaget vore Pladse for Natten, kom Budeien ind i Sætren og kastede Knub efter Knub paa Skorstenen, indtil Ilden blussede høit op. Under dette hendes Arbeide stod Synet af en natlig Ostetillavning tydelig for os; men vor Frygt var ugrundet, da hun som Svar paa vore Spørgsmaal herom sagde, at hun kun behøvede Lys til at see ved. Efterat have raget op i Ilden, og gaaet nogle Gange ud og ind i Melkeboden, gik hun bort, øiensynlig afsendt for at see, hvad vi fremmede Væsener toge os fore. — Hendes Bortgang vakte stor Glæde, og efterat vi endnu engang havde slukket Ilden, overgave vi os til Søvnen, hvoraf vi ikke igjen bleve forstyrrede.

Tidlig om Morgenen traadte Budeien ind i Sæteren forat hente sine Melkespand, og strax efter kaldte hun lydelig paa Kjøerne med lange, gjennemtrængende Toner, idet hun tilføiede Navnet paa hver Ko, hun vilde have til sig; hvert Dyrs Navn udtalte hun i forskjellige Toner. Da Kjøerne hørte Lokningen, kom de ned fra Høiderne i alle Retninger og vare snart samlede rundt omkring Sæteren, hvor Budeien, siddende paa en liden tobenet Krak, begyndte at melke dem. Da hun var færdig hermed og havde bragt Melken ind i Melkeboden, kom hun igjen ud, men denne Gang med en Pose med Salt i Haanden. Efterhvert som Kjøerne bleve kaldte paa, modtog de først en liden Haandfuld Salt og derpaa et Slag paa Ryggen, der tilkjendegav Tilladelse til at gaae; uden dette Slag vovede ingen Ko at forlade Sæteren. Imidlertid vare vi beskjæftigede med at lave istand vor Frokost, med at koge Æg og Kaffe. Snart vare Hestene igjen for Døren, og da vi havde gjort Bagagen fast til Kløvsadlen, fortsatte vi igjen vor Reise. Veiret var nu ganske anderledes end den forrige Dag, thi en tæt, klam Taage faldt ned over os, der ikke lod til snart at ville trække op.

Omtrent et Par Miils Vei gik Veien over meget ujevn Grund ved Bredden af Vandet og derpaa langs Elven. Strax efter at vi havde forladt Vandet, fik vi nogle Sætre i Sigte, der laa oppe paa Skraaningen. Disse tilhørte Præsten i Lom, og da han var en

Bekjendt af min Reisekammerat," spurte vi nogle Fruentimmer, som høiede paa Marken foran Sætrene, om nogen af Præstens Familie var der. — „Kanskee" var det forsigtige Svar vi fik.

„Veed Du da ikke om der er Nogen af dem paa Sætrene?"

„Nei, veed ikke."

„Tror Du da ikke, at der er Nogen her?"

„Der kunde nok være Nogen", var det undvigende Svar.

„Men Du hører da sikkert til Sæteren, Du?"

„Det er vist."

„Ja da maa Du ogsaa vide, om der var Nogen paa Sæteren, da Du gik."

„Der var Ingen dengang", var det raske Svar.

Da vi saaledes gjennem disse indirekte Svar vare komne til den Slutning, at der ikke var Nogen af Præstens Familie paa Sæteren, — thi Fruentimmerne vare kun et Par hundrede Skridt derfra og maatte have bemærket dem, hvis de vare komne, — fortsatte vi vor Reise ned over Dalen. Paa et Sted blev vi opholdt nogen Tid, for at komme over en mindre Strøm. Jeg satte mig op bag min Ledsager paa hans Hest; men medens den kravlede op over den lave men steile Bred paa den anden Side, kunde jeg kun med største Vanskelighed undgaae at falde baglænds i Vandet, og jeg ønskede inderligt, at jeg havde vadet over.

Ved Middagstid kom vi til Gaarden Kvandesvold, hvortil Hestene og Føreren fra Optun skulde følge os. Vi havde nogle Vanskeligheder med at faae friske Heste til at fortsætte Reisen med, da Manden havde mange Indvendigheder mod at skaffe os, hvad vi behøvede; endelig kom vi da overeens, og vi fik en Fører og et Par Heste.

Den Tid, som gik hen, før Hestene bleve færdige, tilbragte vi meget behageligt med at indtage nogle Forfriskninger. En Skaal Melk, en Masse Fladbrød og Ost og en Tallerken med Kager blev sat frem paa et Bord i et hyggeligt, reent Værelse. Kagerne vare Søndagskost, som ikke bruges de andre Dage uden for, som nu, at hædre Fremmede. De laves af Fløde og steges ved at holdes i Ilden i en Jernmaskine, der ligner et Par Tænger. Da de ansees som en stor Delikatesse, satte Pigen store Oine op, da jeg smurte Smør paa dem. I min Uvidenhed lagde jeg ikke Mærke til, at jeg herved fornærmede Kagerne og krænkede Pigens Følelser; da jeg fik dette at vide, brugte jeg naturligviis ikke Smør. Selv saa ubetydelige Skikke som denne er det godt at lægge Mærke til, hvor de Indfødte ere saa gjæstfrie, at de uden Undtagelse forsyne den Fremmede med det Bedste, de kunne byde, og da de give sig saa megen Umage med at gjøre det hyggeligt for sine Gjæster, ere de meget ømfindtlige, naar man paa nogen Maade vrager deres gode Sager.

Endelig kom vi afsted, og for første Gang efter at vi havde draget fra Skjolden, besteg jeg den melkehvide Hest, som vi havde beholdt som Klovhest. Men Maaltidet og den lange Reise havde gjort mig meget søvnig, og efter at have vaagnet flere Gange op netop i rette Tid til ikke at falde af, ansaa jeg det for klogest at fortsætte Reisen tilfods. Dalen blev vakrere, jo længer vi kom frem; de nøgne Klipper afløstes af Skraaninger, tykt bevoxede med Furu- og Birketræer og nogle Steder kunde vi øine sneeklædte Toppe og vidtstrakte Bræer gjennem Aabningerne paa høire Side.

Fra Venedig.

Fra Venedig hjembragte jeg to Photographier, den ene af en Smaadreng, som solgte Muslinger, Perler, falske Koraller og alle de andre underlige Ting, som man kun seer i Venedig. Personen var smuk som Gud Amor og tyvagtig som en Italiener, men uden Begreb om, at han handlede ilde i at stjæle, thi han stjal jo blot fra il forestiere, og il forestiere, den Fremmede, fremstilles altid for ham som et Væsen, han har Ret til at tage Alt det fra, som il forestiere naturligviis har tilovers; indsmigrende og lokkende, som samme Gud Amor har Ord for at være, men saa paatrængende i sit Betleri, at han, dersom Du gav ham et Guldstykke, vilde sige: „En Soldi, Excellenza, for ikke at vexle mit Guld!" Hvor han seer Dig, løber han efter Dig, og snart er Du fulgt af en heel Horde af slige piccoli, klædte i Pjalter, men i venetianſk Stil, og den hele Horde skriger Excellenza! Excellenza! Men tro blot ikke, at de antage Dig for noget Stort, Du gjør ikke mere Indtryk paa dem, end din Gondol gjør Indtryk paa det gamle Adriaterhav.

Det andet Portræt er en af de gamle Typer, som kun findes i det undergaaede Venedig. Manden er nylig død, og et fransk Blad har givet hans Levnetsbeskrivelse. Jeg vil her fortælle Historien paa min Maade.

Signore Tonin er død. Hvad gjorde Signore Tonin saa populær, at Venedigs Gadesælgere Dagen efter hans Død, og den næste, ja den hele Uge, kunde tjene Penge ved at sælge hans Biographi?

Hvem var denne Mand, hvis Død har været en Folke-Katastrophe?

Han var i Slægt med Harlequin og med Polichinel, men var ikke Kosmopolit som hine; udenfor Venedig vilde han neppe være bleven forstaaet, og vil Du vide, hvilken borgerlig Stilling Manden beklædte, saa var han Folkefortæller, Improvisator, til en Forandring vel ogsaa Cicerone.

Signore Tonin var gammel, da jeg i en lykkelig Time fik ham til Fører, og ikke hver Dag oplagt til Lystighed. „Men i min gode Tid," sagde han, og der kom strax Ild i Oiet ved Erindringen, „var jeg at see overalt: i Theatrenes Gange, i Kaféerne, ved Regattaen, ofte paa Rialto-Broen, med dens dobbelte Rækker af smaa Verdensudstillinger, paa Lagunen hver Afteensdag og paa Lido hver Mandag efter Paaske, ved alle Folkefester, overalt hvor der var Glæde og Venetianere."

Signore Tonin var hverken Charlatan eller Markskriger, han fortalte blot sin Historie, som han hver Dag gav nye Tilsætninger; meget sørgmodig maatte man være, hvis man ikke fik Taarer i Oinene over denne Historie. Han havde ogsaa sit Kostume, men det bestod blot i en utrolig Mængde Kjæder og Ringe, lutter Foræringer af hans høie Patroner; han brugte hverken Galoner eller vaiende Fjederbusk, heller ikke slog han paa Tromme eller dreiede Positiv, ligesaalidt som han solgte Muslinger; det Eneste han eiede i Verden til at gjøre i Mynt, var et uudtømmeligt Lune.

Hvem har ikke hørt tale om Folkebevægelsen paa St. Marcuspladsen i forgangne Aarhundreder? Sangere og Luthspillere samledes der, naar Dagen randt, omgivne af Masser, og Hovedfiguren: Folke-Fortælleren, manglede aldrig. Den enkelte Fortæller døde, men Rollen optoges af en Anden, levede fort i en anden Mand. Skolen manglede aldrig hverken gode Lærere eller gode Disciple, især var det Goldonis Figurer, som saaledes gik igjen i Folket, thi Folke-Fortælleren var aldrig sig selv, men en bestemt Figur, og i denne Aand improviserede han.

Men Signore Tonin var endnu noget mere end disse Folke-Fortællere, han forstod ogsaa at indrette sit Foredrag for det gode Selskab. I sin oprindelige Stilling som Barbeer havde han poleret sin Tunge; senere havde han studeret de store Komikere, og havde ofte indfundet sig i Theatrene. De sidste fornemme Venetianerinder, hvis Minde endnu lever i Folkemunde, lode ham kalde til deres af vrede Løver og Sphinxer bevogtede Marmorpaladser, og hørte paa ham med østerlandsk Skjødesløshed, indtil Latteren ogsaa bævede om disse stolte Læber. For disse, siger Sagnet, har han deklameret, for disse Stolte, skjønnere end Alhambras Kvinder; fordi de forstode at bruge — det vil sige misbruge — deres Magt, blev han til Digter. Digteren døde med dem, som inspirerede ham, men hvad der blev tilbage, var Komikeren. At see ham agere Cicisbeo, cavaliere servente, til en Forandring ogsaa Dandsemester, lutter Typer, der ere forsvundne af Samfundet, skal i hans gode Tid have været en kongelig Morskab. Byron opsøgte ham ofte under sit Ophold i Venedig, og Samtidige ville vide, at det ikke sjeldent lykkedes Cicisbeo at forjage Skyerne

Leirungsbræen.

fra den majestætiske Sangers mørke Pande. Kan vel en større Kontrast tænkes, end denne Folkets glade Søn og den melankolske Skeptiker?

Den Figur, som Tonin et halvt Sekulum fremstillede, selv det Navn, han bar, var taget af Goldoni. Il frappatore er en Kræmmers Søn, der gaar paa Reiser og udgiver sig for Adelsmand. Han troer at alle Fruentimmer ere forelskede i ham, og taler idelig om, at gjøre en af de Sukkende lykkelig. Han har naturligviis alle Talenter, er poeta, pittor, virtuoso, og derhos saa stiv og pedantisk, som kun en Kræmmers Søn i det attende Aarhundrede kan være det.

„Man skal altsaa nu kalde Dig illustrissimo?" siger hans Ven Florindo til ham.

„Mine Forfædre vare Handelsherrer, men jeg har kjøbt mig ind i den høie Adelstand. Jeg skylder Staden Torcello mit Patent."

„Torcello, hvor ligger den Stad?"

„Hvor den ligger? Behag at sige ham det, Signor Antonio. I er jo vel belæst."

Hvorpaa Signor Antonio taler saalunde: „Torcello er en gammel Stad, nogle Mile fra Venedig. Den lagdes fast ganske i Gruus paa de Tider, da Barbarerne hærjede omkring i Landene, men er endnu i Besiddelse af sine gamle Privilegier."

Florindo: „Hvormeget koster det, at blive Nobile af denne berømmelige Stad?"

Tonin: „Ti Dukater."

Florindo: „Et Æsel er dyrere." — Og saa videre.

Torcello, der maaske var den første Udgave af Venedig, blev senere en liden forglemt Ø i Lagunerne, der intet Andet havde tilbage, end nogle byzantinske Stene, en pralende Kirke og nogle faa forhungrede Indvaanere. Derfor er Titlen nobile di Torcello bleven Sindbilledet paa den yderste Fattigdom og Hoffærdighed, og derfor indførte Goldoni i sin Komedie denne komiske Figur, som siden er bleven den populæreste i Italien. Der gives ikke en Folkeforsamling, paa hvilken denne Figur ikke maa forlyste Publikum med sit indbildte Adelskab og sine indbildte Kjærlighedshandler.

Da jeg traf Tonin i Venedig, talte han efter sit eget Sigende 85 Karnevaler. Han havde sit Standkvarteer udenfor St. Marcus, og han tolkede mig hver Steen i denne Kirke, som mere ligner en Moskee end en christen Kirke, og hvor man maa lukke Oinene for at kunne bede. Her opsøgte jeg ham ofte, og veed jeg Noget om Venedig, som ikke staar i nogen Reisebog, saa har denne gamle Mand fortalt mig det. En Dag, da jeg langsomt gled op af Canale grande i en af disse Gondoler, der ere sorte som Katafalker, saa jeg min Yndling sidde og sole sig ved Foden af Paladset Cadore, der oftere staar tomt, end det er beboet, thi det tilhører Dandserinden Taglioni, som ikke ret længe ad Gangen kan undvære Paris og Operaen, thi hvad er Adriaterhavets Perle mod Operaens malede Stæder og Have? En fordums første Tenor har jo nylig gjort sig til Lampepudser, for dog at høre dette Tryllestempel til. Nu, Signore Tonin sad paa Marmortrappen, jeg lod mig roe hen til ham, og her fortalte han mig nogle Fragmenter af sin Historie, som desværre tabe deres Kolorit, overførte i mit tomme Sprog.

Jeg er født i Venedig 1774. Han, som jeg kaldte Fader, lod mig oplære i den berømmelige Barbeerkonst, men min Hu stod høiere. Saasnart jeg havde barberet mig nogle Soldi til, var jeg i de lyse Haller. En Aften saae jeg den guddommelige Goldonis frappatore. Det var et Vink fra Himmelen. Næste Aften stod jeg paa Marcuspladsen, tog tutta la mia fantasia tilhjælp, og fra hin Aften var jeg nobile di Torcello. Det anstaar ikke mig, at tale om den furia, jeg vakte. Optraadt har jeg for alle Venedigs Store, for alle fremmede Magnater. Der var i mit Venedig hverken Bryllup, Barnedaab eller Gilde, af hvad Navn nævnes kan, hvor jeg ikke var med, selv Munkene har jeg bragt til at lee, Franciskanere og Kapucinere, kun til Begravelse var jeg aldrig med; naar jeg saa den røde Gondol, tog jeg Flugten, thi blot de Døde bære Republikens Farve, Blodets Farve, blot de Døde gjøre den sidste Reise i rød Gondol.

„Nu er jeg snart kun Leer," føiede han til med et sørgmodigt Smil. „Af Alt, som lever, fryder mig nu blot Duerne paa Marcuspladsen, og see, selv de gjengjælde min Kjærlighed, thi de følge mig hid. Efter et Dekret af de Ti skulde de ernæres paa Republikens Bekostning, fordi de en Dag, jagede og forskrækkede, søgte Frelse paa Dogernes Palads. Republiken er Støv, men dens Duer flagre lige muntert. Gaar jeg ind i en Kafé, er det blot for at gjøre dem tungsindige, jeg før bragte til at lee, og for at søge Brødet hos dem, jeg før iskjænkede Munterhedens perlende Viin. Men jeg beklager mig ikke, jeg deler jo blot Skjæbne med mit Venezia.

„Venezia havde beseiret Havet, men Havet tager sin Herskermagt tilbage; hver Nat sluger det et Sandkorn af vore Paladser. Havde Venezia endnu sine Sønner, Republikens Sønner, da kunde det kjæmpe mod Havet. Men hvorfor skulde det have Sønner? For at de skulde see de Fremmedes Kanoner under St. Marcos Buer? Veed I hvad der er blevet af Foscariernes stolte Æt? Den Ældste lever skamfuld i en Krog med en Zwanziger om Dagen, den Anden er Postbud, den Tredie Bajazzo. Hvor er dens Rigdomme? Spørg de Fremmede.

„I mit Kammer med Mosaik-Gulv bliver det nu koldt. Før spiste jeg paa Gaden: en kogt Krabbe, et Maisbrød, en Frugt; nu kommer jeg ikke hver Dag paa Gaden, og den kogte Krabbe kommer ikke til mig, finita la comedia! Den guddommelige Tiziano levede lykkeligt til han var 99 Aar, Frants den Første tog hans Pensel op, og Carl den Femte kaldte ham Broder, — jeg kom ikke slet saa langt, nød heller aldrig saa stor en Ære, men saa skal jeg ei heller ende saa grueligt, som aldrig nogen Christen endte før hiin Mester."

„Den guddommelige Tiziano døde af Pesten," faldt jeg ind, „og det er grueligt nok, men uhørt er en slig Død dog ikke."

Den Gamle saa barskt paa mig. „Hørte Du nogensinde, at en Søn, en Præst, kommer til sin Fader, finder ham vridende sig i Dødskampen, og rækker ham ikke en Lædskedrik, men rover hans Gods og flygter, uden at give denne Fader en Grav? Hørte Du, at Nogen, som Carl den Femte kaldte Broder, blev ubegravet? Lad Menneskene længe nok reise ham Mindesmærker, hans Been ere aldrig fundne!"

Jeg spurgte ham lidt frygtsomt, hvorfor han ikke, naar Nøden var saa stor, gjorde sine mange Ringe og Kjæder i Penge? Som jeg frygtede, ansaa han dette næsten som en Fornærmelse. De skulde følge ham i Graven, efter de Gamles Skik, der lade deres Kostbarheder lægge i smaa Urner i Colombarierne.

Hvad havde han da bedrevet under sit lange Liv, naar ingen forestiere, ingen Tilhørere vare paa Pladsen i Venedig?

„Da gik jeg i Fabriken, hvor Mestrenes Værker eftergjøres. Der udførte jeg den lave Gjerning, bonede og polerede, og skjældte de Formastelige ud, der udgive deres Smøreri for Gudernes Arbeide. Der fabrikeres aarlig i mit Venedig mere end een Tiziano, mangen Giorgione er gangen til England og Hundreder af Veroneser til Rusland — for slige Vandaler kunne de være gode nok! Men hvilke Harlekins-Paletter! Bruge de Mennesker ikke alle Regnbuens Farver! Tiziano brugte kun tre: Rødt, Sort og Hvidt — hans Apostle og hans Himle og hans Violanter og hans Træer ere alle udgangne af disse tre Farver. Derfor kan I ogsaa see disse tre Farver gaae igjen i Folket: Vil en Kvinde af Folket smykke sig, stikker hun en Purpurnellike i sit Haar."

Den gamle Mands sidste jordiske Ønske var, at see sit Venedig frit, idetmindste at see Kampen derom, han havde ofte Sangerens Ord paa Læberne:

„Den, som lever, bliver fri,
Den, som døer, han er det alt."

Han blev fri før hans Venedig. I dette Foraar havde man længe ikke seet ham; man opsøgte ham, og fandt ham saa elendig, at han havde skammet sig over at gaae ud blandt Menneskene og agere munter. Han fik Vin og Klæder, og Lampen flammede op, men kun for kort efter at slukkes for stedse.

Og da blev der igjen Larm om den gamle Improvisators Baare — nu var han mere populær, end i sin bedste Tid.

Men overalt, hvor Moderen fortæller Eventyr for sine Smaa: paa Lido, paa alle Kirketrapper, er illustrissimo nobile di Torcello kjendt, og i Menneskealdre vil han gaae igjen i Eventyr og Sagn.

Portugals Kongehuus.

Portugals kongelige Familie har i nogle Aar havt tunge Prøvelser.

Kongen, Don Pedro er død 24 Aar gammel, og da han ingen Børn efterlader, tilfalder Kronen hans Broder Louis, Hertug af Oporto.

Den afdøde Konge var født den 16de September 1837, og han besteg Thronen den 15de November 1853 under Faderens, Don Fernandos, Prinds af Saxen-Coburg-Gothas Regentskab. Myndig den 15de September 1855, formæledes han i April 1858 med Prindsesse Stephanie af Hohenzollern-Sigmaringen, Datter af den nuværende Førsteminister i Preussen. Denne Fyrstinde, hvis Elskværdighed og ædle Charakteer havde vakt alle Portugisers Beundring, og som var ømt elsket af Kongen, Don Pedro, døde efter et Aars Ægteskab.

Det syntes som om Skjæbnen ikke vilde forskaane den unge Monark for nogen Prøvelse.

Han havde neppe besteget Thronen under Partisplid og Uroligheder, før den høit fortjente Mand, han for største Delen skyldte sin Uddannelse, Faderens fordums Sekretær Dier, ved Begivenhedernes Magt blev tvunget til af forlade Portugal.

Den mystiske gruelige Sygdom, man kalder den gule Feber, hærjede derpaa Lissabon. Alt, som kunde, tog Flugten, kun den unge Konge forlod ikke et Dieblik sin Hovedstad, gik selv til de Syge, og bragte Lindring og Trøst, hvor han viste sig.

Den afdøde Konge havde nydt en udmærket, næsten lærd Opdragelse. Han talte alle europæiske Sprog med stor Lethed. Hans Hukommelse var overordentlig. Han beskjæftigede sig specielt med Folke-Underviisningen, begunstigede Videnskaberne og befordrede Komunikationsvæsenet ved at anlægge Jernbaner. Den portugisiske Armee skylder ham for en Deel sin Organisation, da han under sine Reiser i England og Frankrig nøie havde studeret disse Landes Krigskunst. Sin Kjærlighed til Videnskaberne havde han givet Næring ved at berige sit Palads med en kostbar Samling naturhistoriske Gjenstande.

Don Pedro var i Grunden en konstitutionel Konge. Da han var sig sin egen Doms Værd bevidst, adopterede han ikke altid sine Raadgiveres Meninger, dog blandede han sig ikke synderlig i den egentlige Administration, som han overlod ældre, mere sagkyndige Mænd.

Sorgen over Dronningens Død har Don Pedro aldrig forvundet, dog vilde han sandsynligviis have maattet give efter for sit Folk, som høit forlangte, at han skulde indgaae et nyt Ægteskab. Det liberale Parti i Portugal arbeidede paa en Forbindelse med en Prindsesse af Huset Savoyen i det Haab, derved at forhindre det ultramontane Parti fra at have en Støtte i Hoffet. De Konservative ønskede derimod, at en Prindsesse af anden Rang maatte dele Kong Pedros Throne, da derved al Indflydelse af den udenrigske Politik forebyggedes.

I September Maaned havde man ved Portugals Hof aflagt Sorgen for at feire Dona Antonias, Kongens Søsters Formæling med Arveprinds Leopold af Hohenzollern-Sigmaringen, den afdøde unge Dronnings Broder. Formælingen fandt Sted i Lissabon den 12te September og paafulgtes af en Række glimrende Fester, blandt hvilke maae fremhæves den preussiske Ministers, Baron Rosenburgs, der havde indledet Forbindelsen.

I Oktober afreiste Kongens to Brødre, Don Louis Philip, Hertug af Oporto, og Don Joaa, Hertug af Beja, til Frankrig for at aflægge de Franskes Keiser et Besøg og de to Fyrster vare Keiserparets Gjæster i Compiègne, da de modtoge Efterretningen om deres Broder Don Fernandos Sygdom. De toge strax Afsked fra den keiserlige Familie og begave sig paa Hjemveien til Lissabon.

Tunge Hjemsøgelser vare imidlertid sendte Portugals Kougehuus.

Den 7de November jagede Regenten Don Fernando med sine to Sønner Kongen og Don Fernando i Villa Viciosa. En ondartet Typhus var udbrudt der. Don Fernando blev strax syg og døde kort efter. Kongen, der under tidligere Epidemier havde udviist saameget Mod, lod sig ikke afholde fra at besøge sin syge Broder, blev angrebet af samme Sygdom og døde den 11te. Hertugen af Oporto, hvem Kronen tilfaldt, var endnu ikke vendt tilbage fra sin Reise til Frankrig. Hoffet sendte ham et af Statens Skibe imøde og Prindsen har sandsynligviis i aabent Hav erfaret af Ministeren, der var sendt ham imøde, Kongens Død og sin egen Tilkaldelse til Thronen.

Louis Philip Marie Fernando, Prinds af Saxen-Coburg-Gotha, er født den 31te Oktober 1838. Han er Kaptain i den kongelige Marine og en oplyst og liberal Mand. Han har besteget Thronen under Navn af Louis den Første og finder den politiske Situation gunstigere end den var i Begyndelsen af hans Broders Regjering.

Regenten Don Fernando er en kunstnerisk begavet Mand. Han gaar ofte tilfods omkring i Lissabons Gader og har selv gjort alle Indkjøb af Kunstgjenstande, hvormed han har smykket sit herlige Pallads de la Pena, som han har bygget sig i Centra. Han har forstaaet at skabe sig en ædel Uafhængighed, men Storheden har sine uafviselige Fordringer, og tiltrods for sin Kjærlighed til Privatlivet, maatte han efter sin Søns Død igjen overtage Regentskabet, indtil den nye Konges Ankomst.

De administrative Reformer, der med saamegen Iver have været drevne af den afdøde Konge, ville visselig ingen Standsning lide under den nye Styrelse, og det er tilladt at haabe, at Kongehusets Prøvelser nu ere endte, og at en ny Æra vil opgaae over Camoëns Fædreland.

Giovanni Battista Niccolini.

Den berømte italienske Digter Niccolini er nedsat i Kirken i Sante-Croce, det florentiske Pantheon, hvor man bag gothiske Vinduers mystiske Lys seer Dantes Grav, altissimo poeta, Michel Angelo's, Galilæi's, Alfieris og saamange andre ædle Aanders. Her hvile, vogtede af de Levendes Beundring, disse Berømte, der Alle have lidt for Kunst og Fremskridt og paa den ene eller den anden Viis tjent Menneskeheden.

Den Nykomne kan uden Frygt træde ind i denne høie Forsamling; dyb Philosoph, begeistret Digter og elegant Skribent bar han den menneskelige Intelligentses Fakkel høit og sikkert. I sin stadige Kamp for Friheden gik han i Dantes, i Alfieris, i Petrarkas Spor, og han er en af de Patrioter, som have virket mest for det nye Italia.

Han var født 1782 og døde den 20de September 1861. Blandt alle nulevende Skribenter har han bedst forstaaet at opflamme Hjerterne for Italiens Sag og forberede den endelige Uafhængighed. Hans Død har været en Landesorg i Italien. Den 21de September var Florent's hele Befolkning at see fra Kl. fem Aften omkring Via Larga, nu Via Cavour, hvor Digteren boede. Kl. 7, da Mørket brød ind, blev Liget under Fakkelskin baaret ud af Sørgehuset af Broderskabet della Parochia, Alle klædte i Hvidt. Baaren var omgivet af en lang Guirlande af levende Blomster, Kisten skjult af et sort Klæde, baldyret med Sølv. Alle Autoriteter, Nationalgarden og en uhyre Folkemasse med Fakler ledsagede den store Afdøde under Sørgemusik til Sante-Croce, hvor han stedtes til Hvile ved Siden af Alfieri. Inden Mængden forlod Kirken, tolkede Professor Vanucci i et veltalende Foredrag den philosophiske Digters Fortjenester og hilste i ham den sidste store Florentiner, ultimo dei grandi Fiorentini. Om Aftenen deklamerede Madame Ristori, der var paa Veien til Rom, med sædvanlig Sjælfuldhed i Theatret Niccolini, der bærer Digterens Navn, og hvor man har opført hans dramatiske Værker, en Sonnet, improviseret samme Dag til den store Afdødes Ære. (Efter Monde illustré.)

Gamle Nyheder.

Lista uppå de förnämste, för goda eller elaka egenskaper kände, Militaire eller Civile Ämbets Män i Norrige*).

(Meddeelt af Cand. mag. Siegw. Petersen)

Aggerhus Stift.

Herr Jørgen Scheel, R. af Dannebrogorden, Stiftsamtm. och Amtm. för amtet Agerhus, derjemte vice President uti öfver Håf Rätten uti Christiania, boendes derstädes.

Dess kundskaper säges vara vidsträkte och caractère förtreffelig. Han anses för den första Embets Man i Norrige, bekläder utom nämde Embeten, flere smärre.

Herr Falsen, Conferents Råd och Justitiarius Assessor uti bemälte håf Rätt.

Likaledes känd for goda insigter, men af en tvetydig, mindre berömvärd caractère.

Herr Gramm, Justitiai Råd och Assessor sammastädes.

*) Denne Liste, som er indsendt til Gustav den Tredie, findes blandt de Gustavianske Papirer i Uppsala Universitetsbibliothek vol. 21, fol. 165. Den er uden Datum og Underskrift og indbunden ved Slutningen af 1786.

För mycken skickelighet utmärkt. I anseende till dess ständaktiga kärlek för fäderneslandet känd under namn af Patrioten.

Herr de Falsen, Assessor sammastädes.

Både skickelig och af godt hjertelag.

Herr Willumsen, President af Magistraten uti Christiania.

Hvad man i allmänt tungomål kallar en god man.

Herr Strøm, Borgmästare derstädes.

Lärer bör sättas uti samma Class.

Herr Hagerup, Justitiai Råd, Stadsfogde och Notarius publicus.

Dess insigter och värksamhet äro, med dess billiga tänkesätt lika ansedde.

Herr Bukier, stadsfogde af Aggerhus slott och af fogderierne Agger och Folloug.

Denne skall med ofvanstående kunna liknas till hjertelag och kunskaper.

Herr Wangensteen, fogde i nedre Romminge (sic).

Af mycken skickelighet, men misstänkt hjertelag

Herr Frederic Krog, Öfverste Lieutenant, General-vägmästare uti Nordenfjelds.

Berömmes för stor insigt i krigsväsendet, isynnerhet i fortification. Likaledes för ett jemnt tänkesätt.

Christiansands Stift.

Herr Adler, R. af D. Kammarherre, Stiftamtman och Amtman.

Af föga kunskaper och mindre urskillning. I öfrigt ej elak.

Herr Nikolaus Femmer, Stads Fogde och Skrifvare, Notarius publicus, auctions Directeur och Stifts Skrifvare.

Utmärkt för den vaksamma redighet och ärliga upförande, hvarmed han förestår alla desse ämbeten.

Herr Carl Femmer, president och borgmästare i Christiansand.

Likaledes känd för skickelighed och godt tänkesätt.

Herr Thaulow, Råstugu skrifvare.

Han har gjort långvariga och vidstrakte resor, vunnit uplysning, erfarenhet och bibehullit kärleken till fäderneslandet.

Bergens Stift

Herr Schouboe, R. af D. Stiftamtman och Amtman.

Känd för mycket skickelig och vältänkande.

Herr Petersen, Justitiai Råd och Amtman.

Värdig samma omdöme.

Herr de Fine, President af Staden Bergen och Etats Råd.

Ganska rik på peningar och insigter. I tänkesätt patriotisk.

Trondheim Stift.

Herr Koren, Stiftamtman og Amtman.

Då man ej känner prof hvarken af dess goda eller elaka egenskaper, tros han tills vidare, en god Man.

Herr Hammer, Etats Råd och Amtman.

Väl känd för ädel själ och stora kunskaper.

Herr Hesselberg, Stadsfogde, Skrifvare, Notarius publicus och Auctions Directeur uti Trondheim.

Bekant för redighet och drift.

Kongsberg Silfvervärk.

Herr Hjort, Berghauptman, Directeur och Etatsråd.

Anses äga stor ärlighet med mycken insigt.

Herr Essendorp öfverbergsamtförvaltare och Justitiai Råd.

Berömes ej mindre för ärlighet, anses doch bättre lag och sämre bergman.

Herr Heltzen, Assessor och Justitiai Råd.

Äger allmänna kunskaper i sin sak nemlig bergvettenskapen. Dess hjerta hvarken öfver eller under den vanliga godheten.

Saltvärket vid Valö

Herr Lerche, Saltförvaltare.

Skickelig, af goda seder.

Nordenfieldske kopparvärken.

Herr Ascanius, Berghauptman och bergsamtförvaltare.

God gammel man.

Lagmänner i Norrige.

Herr Colbjørnson, Etatsråd och lagman i Christiania.

Berömd både för naturlig slughet och vundne kunskaper. Dess caractère skal upväcka tvifvelsmål.

Herr Hansen, Cantzli Råd och lagman i Fredrikstad.

Skickelig. Men dess tänkesätt i allmänhet, för Norrige särskildt, sättes i fråga. Dess bror har blifvit halshuggen derstädes för begånget mord. Dess begge söner lära snart undergå dödsstraff för falske banco sedlars forfärdigande.

Sokn (sic) Skrifvar eller under Domare i Norrige.

Herr Aars i Aggers Härad.

Herr Basse i Rakkestad do.

Herr Baeroe i Folloug do.

Dessa tre äro framför de fleste utmärkte för skickelighet och rättvisa.

Herr Schiermau uti Soloer.

För snille, kunskaper och dryckenskap bekänd.

Herr Hagerup uti Söder Gudbrandsdalen och Fron.

Mycket skickelig och ädel sinnad.

Herr Stockfleth uti Eger, Modum och Sigdal.

Oendeligen sinrik och uplyst, men af elakt hjerta, hvarå spor skola finnas.

Fredrikshall.

Herr Leth, Borgmästare.

Af meddelmåttiga insigter och tänkesätt.

Herr Heiberg, Tull Inspekteur och Procurator.

Herr Kløcker, Stadsfogde och postmäster.

Omtalas för vaksamhet och godt upförande.

Fredrikstad.

Herr Garde, Borgmästare, Stadsfogde och Skrifvare.

Af föga insigter. I allt afseende föga ansedd.

Staden Schien.

Herr Hagerup, Borgmästare og Lagman.

För mycket vältänkande och stora kunskaper högaktad.

Militaire personer i Norrige.

Herr Pommeau, R. af D. Generallieutenant, ansedd för Comandant i Norrige bor i Aggerhus.

En gammal nittio åro mann, som öfverlifvat sig sjelf.

Herr Brockenhus, Generallieutenant af Cavalleriet, bor i Fredrikstad.

Är väl alderstegen, doch ännu för skickelighet och värksamhet känd.

Herr Maas, Generalmajor af infanteriet i Fredrikstein vistande.

Ganska skickelig. Stor Ingenieur.

Herr Osten, R. af D. Generallieutenant och kammarherre, i Trondheim.

För en dugelig Officerare ansed.

Uti Christiansand och Bergen äro Commandantbestälningarne ledige.

Herr de Billart, Generalmajor af Infanteriet, Commandant af Kongsvinger.

Herr Einersen, Öfverste Lieutenant af Infanteriet och Commandant af Mukholm (sic).

Herr Rosenkrantz, Major af Infanteriet och Commandant af Vardøhus.

Herr von Börn, Capitain af Infanteriet och Commandant af Faröeiske (sic) Skantzen.

Om dessa fyra Commandanters egenskaber brister jag uplysning.

Norrska Generalitets och Commissariats Collegium.

Det består af trenno ledamöter och vakar på militaire ärenderne under vice kungen Prinsen af Hessens frånvaro, - doch kan utom dess goda minne intet företages.

Herr Pommeau, Generallieutenant m. m. Första Deputeret.

Om honom är allaredan berättet.

Herr Zepelin, R. af D. Generallieutenant af Cavalleriet, Andre Deputeret.

Med insigter utrustad, men af ålder utan drift.

Herr Wackenitz, Kammarherre, Generallieutenant af Infanteriet, 3 Deputeret.

Begåfvad med stora insigter och mycken drift. Uti denne Commission skall allt på honom bero.

Utom bemälte militaire Commission är annu en civil, under namn af bureau, hvarest alla civile saker förvaras och der Prinsen af Hessen dem kan igenfinna. Men som Han med civile regeringen af Norrige sig alldrig blandar, afgjöres desse ärender, utan att honom meddeles.

För skickelighet berömde Officerare äre utom dess i Norrige.

Herr von Krogen, Generallieutenant, Öfverste aff et Infanteri Regiment, Chef och Commandant uti Nordenfields i Throndheim.

Her Smettau, Generalmajor och Öfverste

Her von Krogen, Generalmajor och Öfverste af ett Dragon Regiment ved Christiania Sunnenfields.

Utom egen skickelighet skall han äga fullt af skickelige Officerare uti sitt regimente.

Herr Hesselberg, Öfverste af ett Infanteri Regiment uti Nordenfields.

Skal vara en hurtig Officerare och äga ett uttvahldt Regimente.

Herr Mansback, Kammarherre och Öfverste af det andra Vesterlenske Regiment.

Känd för mycken skickelighet, jemte dess bekante attachement för Prinsen af Hessen, hvarföre han mycket lidit. Han har jemväl varit Cavalier hos Prinsen af Würtemberg, genom hvilken han hos Storfursten och furstinnan af Rysland blifuit känd.

Herr Smettau, Öfverste af ett Regiment i Trondheim.

Härstädes känd för god Officerare. Om hvilken säckrare lärer kunna domas af dess varelse för någon tid i Stockholm. Han befinner sig nu här jemte dess fru.

Biskopar i Norige.

Herr Schmidt i Agerhus Stift.

Mycket lärd og god.

Herr Hagerup i Christiansands Stift.

Förenar med lärdom slughet. Skall vara öfver vanlige präst föredomar.

Herr Irgens i Stiftet Bergen.

Hvad man kallar en meddelmåttig präst Man.

Herr Bang i Trondheims Stift.

Intet mer än ganska lärd.

Lönerne i Norrige äro i allmänhet små. En Stiftsamtman, tvungen at holla en stor Stat, äger ej mera lön, än innemot 4000 Riksdaler dansk om året.

Literatur.

Grossererens Familie. En original Fortælling. Chra. 1862. 329 S. 8. (Cappelens Forlag. Pris 96 ß.) Siden Mauritz Hansens Dage har der hos os stadig været klaget over Fattigdom paa originale Romaner og Fortællinger, og dog er der i Aarenes Løb ikke udkommet saalidet. Fraregnet nogle obskure Forfattere i „Nat og Dag" etc. kan som Mænd, der have leveret fortællende Arbeider, her nævnes A. Munch, Theodor Reginald (N. M. Aalholm), P. A. Jensen, B. Bjørnson, Amtmand Blom („Fordum og Nu", „Den Fredløse"), Byfoged Wetlesen („Bergens Sommer") og Storm Wang, dog falder den sidstes Romanskriveri mest i en tidligere Periode. I en forholdsviis endda større Grad have vore Damer været produktive, og det navnlig i den sidste Tid. Forlængst har Hugo Schwartz (Hanna Winsnes) frembragt „Grevens Datter" m. m., og i Løbet af de sidste 5—6 Aar er udkommet: „Vesle-Kari" med dens tvende mandlige Efterfølgere (Ketil og Steffen), „Amtmandens Døtre" med Fortællinger af sammes Forfatterinde, og nu nylig „Grossererens Familie" og „Drøm og Virkelighed", foruden andre mindre Arbeider. Det er ikke alene ved Antal, men ogsaa ved Omfang, at disse Dameprodukter overfløie vore Forfatteres tilsvarende æsthetiske Arbeider. Men al utidig Høflighed mod Damerne tilsidesat maa vi strax tilføie, at naar fraregnes „Amtmandens Døtre" og de øvrige Arbeider af samme Forfatterinde, røbe disse Romaner eller hvad de forresten kaldes, ingen Genialitet, ingen særegen poetisk Dybde eller Forfatterbegavelse. De ere mere Fostre af Huusflid end af Geni, mere respektable ved sin Tendents end aandrige Stiil og Indhold, og ville kuns lidet tilfredsstille det Slags Læsere, som i æsthetiske Produkter søge noget andet og mere end en ret spændende Historie og gode Lærdomme. Da dog heldigviis for vore Forfatterinder og Forlæggere disse Læsere ere i Minoriteten, have hine kvindelige Huusflidsprodukter større Chance til at gjøre Lykke, end virkelig aandrige Medbeilerinder som „Amtmandens Døtre", der netop ved sin Aandrighed og Usædvanlighed støde an i mange Stykker, og hvorfra Læseren kun kan hente faa Lærdomme og Bemærkninger til sit dagligdagse Behov. Der er imidlertid derved ingen Skade skeet. Hine almindelige Dameromaner tilfredsstille netop Mængdens Efterspørgsel, „de hindre Pengene fra at gaae ud af Landet" og ere i en vis Forstand saameget bedre end de importerede Sager, som de have en større sædelig Reenhed end flere af disse, deres Sprog er bedre end Dusinoversættelsernes og det Liv og de Forholde, de skildre, just ved at ligge Læserne saa nær sætte disses egen Dømmekraft og Kritik i større Virksomhed. Det er altsaa uden Indignation man møder dette Slags Bøger, selv om man fristes til at sige, hvad Kong Frederik den Fjerde sagde om Peder Paars, at de hellere kunde været uskrevne end skrevne. — Til disse almindelige Bemærkninger, som overhovedet kunne gjælde alle vore Dameromaner (med Undtagelse af „Amtmandens Døtre"), skulle vi om den her foreliggende af dem knytte nogle mere specielle. „Grossererens Familie" indeholder meget Stof og røber adskilligt Greb paa at ordne dette og at opfinde og sammenkjede Motiver; men den hele Handling er dog egentlig ikke hvad man i Romanlæsersproget kalder „spændende"; man kan lægge Bogen fra sig, naar det skal være, uden at fristes til at ofre sin Nattesøvn for at see, hvorledes Knuden løses. Man følger ikke de handlende Personer med nogen egentlig Deeltagelse eller dybere Interesse. Aarsagen hertil ligger især i Kjærlighedsforholdet, der kun lidet tiltaler den finere Følelse. Halfdan, hvem Moder og Forfatterinde fra først af have bestemt til Brudgom fra Ragna Hjelm, er en svag Person, en ubestemt skildret Charakteer. Da han som bedst er ifærd med at efterkomme hines Planer og forelske sig i Frøken Ragna, bliver han paa en Udenlandsreise indtaget i en grelt skildret Kokette ved Navn Blanca Norsted, med hvem han halvt om halvt forlover sig; men for at standse hans hermed misfornøiede Moders Krampeanfald bliver han og Frøken Ragna enige om pro forma at spille forlovede, hvilket de da gjør saalænge, indtil de blive dødelig forelskede i hinanden og forlove sig for Alvor, alt til stor Glæde for Begges Forældre. Men nu optræder en væmmelig Figur ved Navn Svendsen, der er Bogholder hos Ragnas Fader, Konsul Hjelm, som Prætendent til Principalens nyforlovede Datters Haand og Hjerte og grunder denne sin urimelige Fordring paa et Brev, han er i Besiddelse af, som viser, at Hr. Hjelm i sin Tid har bedraget Halfdans Fader, Grosserer Krohn, for en anseelig Sum. For at hindre Skandale finder Datteren sig, efter Faderens Ønske, i at hæve Forlovelsen, og siden flygte de begge til Udlandet. Nu anstiller Hr. Svendsen med Brevet i Lommen en langvarig Klapjagt efter sit Bytte og finder tilsidst Ragna nær ved Odense, hvor hun og Faderen i et Par Aars Tid have været forstukne, men først efterat den sidste netop er død. Den gamle elskovsfulde Kjæltring seer Ragna at knæle ved Faderens, hans tidligere Principals Kiste, bliver greben af Samvittighedsnag, og dør kort efter, hvorved alle Hindringer, der stillede sig iveien for de Forlovedes Lykke, ere fjernede. Ved Siden af Heltens og Heltindens erotiske Forhold gaar et andet, der er finere tegnet og vækker en mere ublandet Interesse: den hjertensgode, huuslige, i sig selv indesluttede og miskjendte Johanna's Forhold til hendes Mand og hans Familie. I Skildringen af de øvrige Personer er ingen finere Farver anvendte, og neppe noget Træk af et skarpere psychologisk Blik kjendeligt. De ere velstaaende og selvgode Handelsfolk, tildeels noget prøvede og lutrede i Krisernes Skole, temmelig grovt skaarne ud af Standens store Masse. Til disse Anker over Charakteerskildringen kan endnu føies den, at Forf. under Begivenhedernes Løb lader de fleste af Personerne komme til en Religiøsitet, som ikke synes at fremvoxe af noget dybere indre Liv, men kun at være Frugten af Ulykker og især af Sygdom og Død, - i Forbigaaende sagt, de hovedsageligste Midler ogsaa til at fremkalde alle Vendepunkt i Bogens Intriguer. Vi kunne godt begribe, at paa en Tid, som vor, hvori Læseverdenen ytrer saa stor Lyst til at see sine Andagtsbøger henlagte i dens Morskabslekture, maa der være stor Fristelse til at ofre til denne Tidens Afgud. Men vi tro dog, at Forf. ved mindre Sygdom og mindre Hellighed vilde opnaaet mere og gjort et sandere og sundere Indtryk paa alle Andre end de religiøse Fagslæsere. — Skulle vi foruden det Sagte endnu udtale nogen almindelig Dom over Bogen, da maa vi ikke blot indrømme Forf. adskillig Opfindsomhedsevne, men ogsaa en vis Routine i at fortælle i et geläufigt, om end af Romanlæsning synligen paavirket Sprog, og desuden en modnet Opfatning af mange Livsforholde. Der gjøres mange sande og rigtige Bemærkninger, men neppe nogen i usædvanlig Grad slaaende eller aandrig. Fremstillingen er prydet med adskillige poetiske Blomster, men neppe af en eneste, der ved Liv og Farveglands viser sig at være Børn fra en sand Digtersjæls Have. Som i Massen af Romaner er det disse tørrede Potteplanter, der gaae i Laan fra

Mand til Mand, fra Slægt til Slægt, og naar man overst paa et Blad møder een, saa veed man af egen Belæsthed, hvorledes det hele Bed seer ud.

— Paa Mallings Forlag er udkommet **Den bildende Kunst** i dens historiske Forhold til Religionsformerne, et indledende kunsthistorisk Omrids af L. Dietrichson. 143 S. 8. Priis 36 ß. Dette Skrift er en Omarbeidelse af de Forelæsninger om Forholdet mellem Religion og Kunst, som Forfatteren for en stor Tilhørerkreds holdt her i Byen forrige Sommer. Ligesom Antallet af hine Forelæsninger var for lidet til at en grundig Behandling af et saa vidtløftigt Stof deri kunde være mulig, saaledes fandt vistnok ogsaa Flere, at det i enkelte Dele skortede Forfatteren paa de til Emnets tilfredsstillende Behandling fornødne Forstudier. Forf. synes ogsaa selv at have følt dette, og henviser derfor til den korte Forberedelsestid, der var ham levnet, som en Undskyldningsgrund for de Mangler, hans Foredrag maatte have. Naar han alligevel nu paa Prent udgiver disse Foredrag, er det ikke af egen Velbehagelighed med dem, men fordi han ved Efterarbeide har troet at kunne give dem i en mere tilfredsstillende Skikkelse, ligesom han ogsaa sees at have givet dem en mindre fordringsfuld Titel. Saaledes som de nu foreligge, ville de vistnok hos Massen af Læsere blive optagne med Interesse, ligesom de hos Massen af Tilhørere bleve det selv i en ufuldkomnere Form. For de sidste ville de da ogsaa have den største Interesse, idet de gjenkalde i Erindringen, hvad de have hørt og nydt i et oratorisk fyldigt Foredrags tiltalende Form.

— **Folkekalender for Danmark** 1862 er udkommet. Denne Aargang (den ellevte) indeholder ligesom de foregaaende en Række afvexlende gode Bidrag af forskjellige, tildeels de mest bekjendte danske Forfattere. Stykkerne ere illustrerede med mangfoldige gode Træsnit og foran i Bogen findes Huitfeldts Portræt i Staalstik. Udstyret er smukt og Bogens Priis meget billig.

— **Budstikkens No. 11** indeholder bl. A. en økonomisk Beskrivelse over Værdalen af P. O. Boyesen, hvorpaa vi henlede vore Læseres Opmærksomhed.

Den tjenende Stand i Slavestaterne.

(Af en Reisendes Papirer.)

I de Lande, hvor Fordommen med Hensyn til Farven endnu hersker, føler enhver Hvid sig ydmyget ved at sættes til nogen Huusgjerning, eller udføre nogen Tjeneste, som oprindelig er bestemt for Slaverne.

Samtlige Kokkepiger og Barnepiger, der i Europa tjente for en saa ynkelig Løn, og priste sig lykkelige ved at faae, om end den allerringeste Plads i Brasilien, er aldrig saasnart ankomne, før de ogsaa have fattet, hvad det vil sige, at være en „Hvid". De vægre sig strax ved at arbeide ved Siden af Negrene, ere ikke at bevæge til at gaae med en Kurv paa Armen, kan ikke sendes i Ærinder, da deres Teint kunde tage Skade af Solen. Der gives dem, der drive Arrogancen saavidt, at de nogle Uger efter Ankomsten forlange Domestikker til at tjene sig, og disse Væsener, der for kort Tid siden neppe havde de Pjalter, de kunde skjule sig med, drømme nu blot om prægtige Klæder og lækre Retter — er der Slaver i Huset, kan man stole paa, at de blive kjørte i Ring; den nykomne Hvide giver sine Befalinger i en Tone, hun antager for fornem, men som blot er Frækhedens Overmaal.

Paa Øerne drive disse Væsener, der strax kalde sig „Senhoras", sin Dovenskab og Herskesyge til en Grad, man skulde ansee for umulig. Hvorfor skulde de reparere de Kjoler og vadske det Linned, deres Herskab har anbetroet dem? det er Negrenes Bestilling, derfor slux i Rendestenen eller Brønden dermed! Og de kunne ikke bortjages, de ere fæstede og kunne gjøre Fordring paa at blive, men naar det behager dem at tage Flugten med den første den bedste „Moiö", har Herren at bære Tabet, han mister sit Udlæg for Reisen, og det, som han forresten kan have forskudt Personen. Henvender han sig til en militær Division, der har det Hverv at forfølge flygtede Negre, udstøde samtlige Hvide paa Stedet høie Skrig og beklage sig over at behandles som Slaver.

Denne de Hvides indbyrdes Solidaritet er saare ubehagelig for den Fremmede, overalt hvor den fremtræder i Uredelighedens Tjeneste, navnlig er den ham i høieste Grad til Byrde, hvor det gjælder hans medbragte hvide Tyende, eller det, han har ladet komme efter sig, thi han er aldrig vis paa at beholde sine Tjenere, som hvor slette de ere, dog ere ham nødvendige; en saadan Person behøver blot uden videre at tage Flugten, og kan altid være temmelig sikker paa, at finde et midlertidigt Ophold hos en eller anden indfødt Hvid, hvor Flygtningen uden videre gjør sin Ret gjældende til at tilbringe Dagen med at vifte sig, røge Cigaretter og kommandere de Sorte.

Jeg havde ogsaa faaet en saadan „Senhora" og opdagede for silde for min huuslige Fred, at et saadant Væsen gjør Fordring paa et fuldkommen Lighedstrin med sit Herskab.

En Morgen begav jeg mig med min Kone til Rio. Ved Ankomsten opdager jeg, at jeg har glemt et vigtigt Papiir, og tiltrods for Heden, vender ieg øieblikkelig om, uden at ane hvilken Overraskelse, der venter mig ved min Hjemkomst.

I min Salon finder jeg siddende i min egen Lænestol „Senhora" med nøgne Fødder og Been, men iført min Kones Kammerdugs-Peignon, garneret med Kniplinger, friseret, parfumeret og med en Rose bag det venstre Øre; ved hendes Fødder sidder en „Moiö", ogsaa uden Sko og Strømper, og klimprer paa en Guitar.

„Hvad betyder dette?" raabte jeg. „Min Kones Peignon, denne „Moiö" i min Salon?"

„Senhor Antonio vil ægte mig og betale Prisen for min Overfart," var hendes intet mindre end ydmyge Svar.

„Og for at behage ham fuldkommen har De iført Dem Deres Frues Tøi?"

Personen nikkede, som om Tingen havde sin Rigtighed og sin Gyldighed. Jeg havde megen Møie med at gjøre Parret begribeligt, at min Salon ikke var det passende Sted til deres Stævnemøder, ligesaalidt som Senhoras Klæder vare bestemte for hendes Kammerpige. Dette Udtryk bragte det hoffærdige Væsen til at fare op som en saaret Gazelle.

„Jeg er Senhoras Selskabsdame og ikke hendes Kammerpige," sagde hun. „Alle Hvide ere lige og enhver Hvid kan gjøre Fordring paa galant Behandling af Mændene. Og Senhor undseer sig ikke ved at fornærme mig!"

Vrede og Raillerì vilde her have været lige spildt, det begreb jeg strax, jeg indskrænkede mig derfor til rolig og koldt at svare: „Inden sin Afreise gav Senhora Dem et Arbeide at udføre. Er det færdigt?"

„Jeg er ingen Tjenestekvinde, mine Hænder tage Skade af slig grov Huusgjerning — dertil har man Negrene."

„Godt, De er en Senhora, en udmærket Senhora, som jeg føder og klæder for at tjene mig, — behager dette Dem bedre? Altsaa naar Deres Arbeide er endt i Aften, staar det Dem og denne Moiö frit for at spille paa Guitar, men Dagens Timer tilhøre mig. Allerførst maa jeg bede Dem at afføre Dem denne Peignon, som De har havt Uret i at tage uden Tilladelse, Senhora Candida."

„Dersom Senhor tror, at denne Klædning er bleven besudlet ved at berøre en Hvids Legeme, er jeg villig til at betale hvad den koster."

Hvad var der at svare paa et saadant Ræsonnement?

At der dog endnu var noget Godt ved dette Væsen erfarede jeg, da jeg en Dag nogen Tid efter mødte hende aldeles forgrædt. Paa mit Spørgsmaal Senhor Antonio, som jeg strax formodede stak bag denne store Sorg, svarede hun: „Gud straffer Menederen! Senhor Antonio løi, da han sagde, at han vilde betale min Overfart. Han har troet, at man kunde lege med mig, som med de Indfødte, men jeg har viist ham, at en hvid Pige veed, hvad hun er sin Ære skyldig."

Dette behagede mig og jeg blev enig med min Kone om, at bære over med dette Væsen, indtil den yderste Grændse af menneskelig Taalmodighed, men da hun til Dovenskaben ogsaa føiede Ureenlighed med sin Person, en Egenskab, som i de hede Lande er endnu ulideligere end alle andre Steder, var det os for vort Barns Skyld umuligt længer at have hende om os, jeg led derfor gjerne Tabet af Reisepengene og afstod hende til en anden Fremmed, for hvem jeg ikke skjulte hendes Mangler, men som dog tog hende i sin Tjeneste, da enhver anden Mulighed til at skaffe sin Kone en Smule Opvartning for Øieblikket var ham lukket.

Stakkels Candida, saa doven og saa arrogant og dog saa uskyldig! Da jeg gjensaa hende, var hun ogsaa pyntet som hiin Dag, jeg overraskede hende i min Salon, men hendes Blik var ikke mere det samme. Hun vendte sig bort, da hun saa mig, og græd bitert. Hendes nye Herre havde ikke baaret over med hende som jeg, sagde hun, han havde jaget hende bort som en Hund, saa var hun kommen til en gammel Portugiser, der havde solgt hende som Slavinde, og saa havde hun tabt Modet og Troen og Haabet.

Jeg har anført dette for at vise, hvor de vanvittige Forhaabninger om at gjøre sin Lykke gjerne ende; Forfængelighed er den eneste Last, disse Væsener medbringe fra Europa, men den føder hurtig andre. Da Negerinderne ere aldeles uduelige og de Hvide ikke arbeide, resikerer den Fremmede at maatte koge sin Mad selv, dersom han ikke har Raad til strax at kjøbe sig en komplet dresseret Slavinde.

Norge.

Christiania. Vi tillade os at henlede Opmærksomheden paa nedenstaaende Avertissement fra Hr. Toldkasserer Chr. Tønsberg, hvori han tilbyder sin store og anseede Boghandel til Salg, enten under Et eller i fire Afdelinger. Det er saaledes her for Mænd med Formue og Lyst til Boghandelen en bekvem Anledning til at indtræde i en udviklet og paa Grund af Forlagsartiklernes Gediegenhed særdeles anseet Forretning. Den nylig udkomne Fortegnelse over Hr. Tønsbergs Forlagsartikler indeholder ensaa stor Række af Pragtværker og juridiske, historiske og belletristiske Arbeider, at de i og for sig ville udgjøre et lidet Bibliothek. For at vise Beskaffenheden af denne Samling, er det nok at nævne, at deri findes Munchs Historie, Keysers Kirkehistorie, Wergelands samlede Skrifter, M. C. Hansens Noveller, de fleste af A. Munchs Arbeider, og alle ved Lovstudiet her brugelige norske Bøger med Undtagelse af Stangs Grundlovsfortolkning og Schweigaards Kommentarer. Bedre endnu end disse Titler vil Kapitalværdien af Tønsbergs Forlag fremgaae, naar vi lægge til, at det er os berettet, at hans usolgte Beholdninger beløber sig til den enorme Sum af henimod 120,000 Spd. Brutto.

— Christiania Formænd komplimenterede 29de Decbr. deres fratrædende Ordfører **Stang**.

— **Birch-Reichenwald** er valgt til Ordfører i Formandskabet, Assessor **Thomle** til Viceordfører.

— Hr. Kjøbm. **Schreiner** sen. er valgt til Forligelseskommissær.

I Drammen ere godt eftergjorte Dalersedler opdagede at være i Omløb.

Blandede Efterretninger.

Sverige. Samtidigt med Vesuvs sidste Udbrud har man mærket Jordrystelser i Skaane.

Danmark. I en Korrespondance fra Christiania til „Fædrelandet" angaaende den sidste Ministerkrise af 20de Decbr. heder det: „Uenigheden har været indenfor den norske Regjerings egen Grændse mellem Statsraadsafdelingen i Stockholm og den i Christiania og har kun angaaet formelle Spørgsmaal; men det er heller ikke usandsynligt, at de bitre Udfald, som et Par af vore Blade idelig have gjort mod 2 af de afgaaede Statsraader, fordi de antoges at øve en overmægtig Indflydelse saavel paa Kongen som i Regjeringen, har udøvet nogen Indvirkning paa Kongens endelige Beslutning. Hvis saa er, yttrer Bladenes Overdomstol, den offentlige Mening, dog ingenlunde nogen ublandet Glæde over det Skete; den staar snarere paa de Afttraadtes Side. Hvad enten disse nu i Virkeligheden have havt Ret eller Uret i deres Anskuelser, Noget, som Publicum har vanskelig veed at afgjøre, da Sagens Enkeltheder jo slet ikke kjendes, saa veed man i alt Fald, at det er under en redelig Bestræbelse for at hævde Norges Stilling i Unionen og den norske Regjerings i unionelle Spørgsmaal, de ere faldne, og det vil vort Folk ikke let glemme. Det vil maaskee ikke vare længere end til Komunalvalgene i Christiania *) og de næste Storthingsvalg, inden det viser sig, at de Aftraadte ingelunde have tabt deres Medborgeres Tillid. Heller ikke kunne de nye Statsraader i nogen Maade betragtes som de Aftraadtes Modstandere eller Førere for et seirende Parti. Paa Stang nær have de staaet udenfor Begivenhederne, og der er al Grund til at antage, at de ville følge den hidtidige Politik saavel i indre som i ydre Spørgsmaal."

Italien. Man antager, at Ricasoli med det Første vil aftræde og at Ratazzi vil overtage hans Post.

— Det nye Kongerige er anerkendt af Brasilien.

Portugal. I Lissabon har der været Opstand.

Amerika. Den 15de Oktbr. indløb Englands Ultimatum til Washington. Den almindelige Mening var, at Regjeringen ikke vilde udlevere Sydkommissærerne.

*) Som bekjendt er Birch-Reichenwald bleven valgt til Formand og af Formandskabet til sammes Ordfører. Red.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 2. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 12te Januar 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Ole Gabriel Ueland.

II.

Sin politiske Løbebane betraadte Ueland i 1833, — hiint Aar, der ved Bøndernes Overvægt i Repræsentationen danner et Vendepunkt i vort offentlige Liv — idet han nemlig valgtes til Storthingsmand for Stavanger Amt, hvis Repræsentant han ogsaa paa hvert af de følgende Thing har været. Han siger selv, at ligesom Forsynet uden hans Tanke og Beregning havde anviist ham hans Levevei, saaledes blev han ogsaa ganske uventet kastet ind i Politiken. Uagtet stemmeberettiget fremmødte han ikke til 1826 Aars Valgforsamling og kun ved et Tilfælde kom han i 1829 til at afgive sin Stemme. Ikke destomindre blev han nu ikke alene strax valgt til Valgmand, men vilde utvivlsomt ogsaa være bleven valgt til Repræsentant, dersom han ikke havde manglet 10 Dage paa sine 30 Aar. — Det vilde ikke blive noget let Arbeide, egnet for et Blad, at følge hele hans Storthings-Virksomhed, lige til dens mindste Krinkler og Kroge — thi ligesom Napoleon, med hvem „Dølen" har sammenlignet Ueland, har den sine skjulte diplomatiske Bugtninger, — og hellerikke at eftervise denne Virksomheds mangehaande Indflydelse paa vort politiske Liv. Skjønt allerede Storthings-Forhandlingerne bære Vidne herom ved den Række af Forslag og Vota, som deri findes nedlagt, vilde man vistnok af disse kun faae et meget ufuldstændigt Begreb om hvad Ueland som Politiker har været og indvirket paa Tingenes Gang. Forhandlingerne i Kommitteerne, Debatterne i selve Thinget, ja Samtalerne med Meningsfæller i Forsamlingsværelserne have været de Feldter, hvor han med større Sikkerhed har bevæget sig og kunnet udsprede og haandhæve sine Ideer, end paa det strenge Forfatterskabets Forum, hvor han, efter hvad han ogsaa selv indrømmer, kun med Besværlighed har kunnet arbeide. — Saaledes var — efter hans eget Udsagn — nogle Ytringer, han lod falde i Storthinget, Aarsagen til den nye Værnepligtslov (1854), for hvilken Lov han saaledes anseer sig som „den egentlige Faer." Som andre Love, hvortil han har givet Stødet, regner han ogsaa Loven af 1842 om Bestyrelsen af Oplysningsvæsenets Fonds Midler, og Loven af 1854 om Lagrettesmænd, til hvilken sidste Lov et af ham i 1848 fremsat Forslag blev Spiren. Det mærkeligste af hans Forslag og Vota er imidlertid hans i 1854 afgivne dissenterende Votum angaaende Juryvæsenet og det af ham udarbeidede Udkast til en Jurylov („Lov om Retsmænd"). Uagtet dette Forslag hverken blev antaget og heller ikke kunde antages, var det, som U. A. Motzfeldt erklærede i Storthinget, 'et stort Specimen paa Forfatterens Evner og Skarpsindighed, saamegetmere som det fremkom fra en Mand der manglede den juridiske Dannelse.' Det foranledigede ogsaa Nedsættelsen af Storthingets Jurykommission, til hvis Medlem Ueland valgtes. Hans Deeltagelse i denne Kommission, hvis Udkast som bekjendt blev forelagt og antaget af Storthinget i 1857, uden at erholde Sanktion, havde til Følge, at han blev nødt til at frasige sig sit Lensmandsombud (Marts 1855), idet Justitsdepartementet under sin utidige og smaalige Modarbeiden af hiin Kommission lod Amtmanden tilbagekalde den ham allerede givne Tilladelse til at være borte fra sit Ombud.

Men medens man villig maa erkjende, at Ueland har havt stor Andeel i mange af de Fremskridt i liberal Retning, som under hans Storthingstid hos os ere gjorte, kan man neppe fritage ham for selv at overvurdere sin Virksomhed i denne Retning. Han har (i en Artikel i Aftenbl. for 7de Jan. 1860) betegnet sit Partis Program saaledes: „Sparsomhed i Statshuusholdningen, Udvidelse af Folkets Selvstyrelse, Overholdelse af Storthingets Ret overfor Kongemagten og Nationens Ret i Forhold til Sverige samt Udvidelse af Næringsfriheden", og der opregnet en heel Hob Love i liberal Retning, som skulle skyldes dette Parti. Men, som en af Uelands tidligere Meningsfæller i Morgenbladet for 1860 Nr. 18 flg. har godtgjort, hverken tilkommer hiin Charakteristik alene Uelands Parti (Bønderne især de vestlandske), og hellerikke kunne de paaberaabte Love tages til fuld Indtægt af dette, og i hvert Fald er det vist, at om det end har fremmet mange liberale Forslag, saa har det igjen modarbeidet ikke saa faa andre, som have været til Landets sande Tarv. Værdt at mærke sig er det ogsaa, at Ueland, paa samme Tid som han har arbeidet for politisk Frihed, ikke har taget lige Hensyn til Individet's. Han modsatte sig saaledes Loven om Religionsfrihed og fremsatte (1845) Forslag om Forbud af al Brændviinsbrænding i Landet og Indførsel af Brændviin udenfra. Paa et af de følgende Thing fremkom han med en ganske i Samklang hermed staaende Ytring: Han havde ikke selv Raad til at drikke Viin, og saa derfor helst, om Andre lod det være og man kunde udestænge denne Drik fra Riget.

Endnu mere betegnende er den Modsigelse hos Ueland, at han stiller sig, med Bondens hele Bedagelighed og seige Vedholden ved det Gamle, imod alle Reformer eller Fremskridt, der ikke behage ham, og idelig advarer mod Ubetænksomhed og Overilelse, raadende til at tage Tiden iagt, vente og slaae sig tiltaals med det prøvede Bestaaende, medens han paa den anden Side, hvor det gjælder at skaffe sine politiske Principer Seier, ganske fornægter Bondens Konservatisme og hengiver sig til hvad der saa at sige nærmer sig politiske Sværmerier. Medens han har prædiket hiin Betænksomhedens og Konservatismens Lære lige over for alle Grundlovsforslag, lige fra Forslaget om Jødernes Adgang til Riget til Forslaget om Odelsrettens Ophævelse, har han ingen Betænkelighed fundet ved saadanne nye politiske Experimenter som Adresserne i 1848 og 1851 og Reformforeningen i 1860, der alle stødte an mod Folkets sunde politiske Sands og saaledes mislykkedes.

Reformforeningen tilhører en saa nær Fortid og Uelands Forhold til den er saa ofte drøftet, bedømt og fordømt, at alt dette endnu fremdeles staar Folk i friskt Minde. Ligeledes er hans Forhold til Arbeideragitationen bleven fremtrukket og revset i den ovenfor nævnte Morgenblads-Artikel. Men Adresserne selv — disse forfeilede Brandsignaler under Oscars fredelige Regjering — og denne Pressens Bearbeidelse af Opinionen, hvis naturlige Følger de vare, sees at være glemt, endog af vedkommende Presse selv, idet man idelig seer forkyndt den Sats, at Ministre, der (ifølge Avisernes Mening) „mangle Folkets Tillid" eller gjøre sig skyldige i „Nepotisme", ere en ganske ny Opfindelse. Man slaa efter i hiin Tids oppositionelle Blade, og man vil finde, at atter og atter, gjennem en lang Aarrække, løde de samme Klager over det Nepotismens Tryk, hvorunder Folket sukkede, og de samme, Forsikringer om, „at Kongens Raadgivere manglede almeen Tillid og stillede sig hæmmende imod alle liberale Fremskridt." Det var derfor ikke at undres over, om Nogen vilde forsøge paa at redde Landet ud af denne indbildte Nød, selv ved kunstige Midler. Men at Ueland optraadte som en Hovedmand i et saadant Foretagende, forbliver dog altid paafaldende, naar man erindrer sig saavel den for hans Stand eiendommelige Forsigtighed, som hans store diplomatiske Kløgt og skarpe Fremtidssyn. Endnu mere forvildende maatte det blive, at han fremtraadte med Reformforeningen. For at forklare dette Særsyn fristes man næsten med den tidligere paaberaabte Forfatter i Morgenbladet til at antage, at Ærgjærrighedens Dæmon har løbet af med ham og „omtaaget" hans ellers uhildede Blik. Naar man ligesom forundrende standser ved disse hans politiske Tilsprang, da er det fordi man her savner den hos Manden sædvanlige politiske „Klogskab", og ikke fordi man kræver, saasom man selv misbilliger dem som Midler, at ogsaa Ueland skulde gjøre det samme. Thi alt for 20 Aar siden har Wergeland skildret Ueland som den i Midlernes Valg lidet kræsne Politiker: „Ueland er", siger han i sit Skrift om Jødesagens Behandling i Storthinget, „med al sin naturlige Overflod paa Argumenter at vælge imellem, besynderligt nok, bekjendt for at være den mindst kræsne i Valget deraf. Det var ham, som anførte imod en Bevilling til Artilleriet, at Napoleon, „som bekjendt", havde vundet sine Slag uden denne Vaabenart. Det er ham om Maalet at gjøre. Han nytter Motiverne ud som Vanter, der kunne vrænges. Har et tjent til et Maal om Formiddagen, kan det tjene til noget andet om Eftermiddagen. Det var ham, som fremhævede Vigtigheden af Sø- og navnlig af Skjærgaardsforsvaret, da der engang skulde bevilges til Landarmeen, og af denne, da Bevillingen til Flaaden var fore. Maalet var kun, at faae saa lidet som muligt til begge. Det glatte sorte Haar, det spidse blege Ansigt, den smale Figur i den sorte Kjole giver ham ogsaa udvortes en Lighed med et Medlem af det berømte Jesu Selskab, saaledes som man forestiller sig dem. I Hjerte og Gemyt har han intet deraf."

Dog, der er givet saamange Bidrag til en Charakteristik af Ueland som den „kloge", den „slue", den „jesuitiske" Mand, at det vilde være et uoverkommeligt Arbeide at samle dem alle. Og selv om vi gjorde det, vilde Manden ikke derved springe frem i Billighedens rette Belysning. Vi ville derfor kun henvise dem, som ønske at granske disse Charakteristiker, til Morgenbladet for 1860 Nr. 18 flg. og „Dølen"'s Artikel: „Napoleon og Ueland" samt til L. K. Daa's Tilskuer 1852 Nr. 7: „Ole Gabriel Ueland som Statsraad". Andre, som ønske at see Bladet fra den modsatte Side, anbefale vi at opsøge Morgenbl. for 1846 Nr. 68 og 75 samt Uelands egen, rigtignok maadeligt skrevne Redegjørelse for sin og sit Partis politiske Færd i Aftenbladet for 1860, Nr. 5. Politikeren Ueland og Bonden Ueland vil ved et saadant Eftersyn vistnok tildeels lide; men man vil ligefuldt i samme Mand erkjende en af sin Stands bedste og skarpsindigste Hoveder, en Dialektiker af første Rang

og en af de faa Statsmandsbegavelser, som Norge siden sin politiske Gjenfødelse har kunnet opvise.

Ueland har inden sin egen Kommune været hædret med alle de Tillidshverv, den havde at raade over. Siden Formandskabsloven emanerede har han været Ordfører og Revisor af Amtsregnskaberne (med Undtagelse af de Aar, han var Lensmand), og siden 1840 Forligelseskommissær. I 1854 beæredes han med en „Hædersgave“, der tilveiebragtes ved Subskription blandt hans politiske Tilhængere, af Storthinget valgtes han til Medlem af dets Krønings-Deputation til Stockholm og i forrige Aar udnævntes han til Medlem af den da nedsatte Skattekommission. — Den ærekjære Mand kan altsaa glæde sig over, at Erkjendtlighedens blide Solstraaler har fundet Vei til ham i hans fjerne Hjembygd, og kaldet ham fra hans Bondesyssel der endog udenfor de sædvanlige Storthingsaar.

Efterat Uelands første Kone var død i 1847 giftede han sig i 1850 igjen med Enken Anne Svendsdatter Ollestad, paa hvis Gaard han siden mest har boet. Med hende har han fire Børn; hans første Kone efterlod ham otte Børn; hans anden Kone bragte ham desuden tre Børn af hendes første Ægteskab, og „saaledes paaligger ham Omsorgen for 15 Børn, tolv Sønner og tre Døtre.“

Prinds Albert.

Efterat Dronningen af England var bleven saa smertelig angreben over sin for kort Tid siden hedengangne Moders Død, at man frygtede en Sindsforvirring, er nu hendes Gemal, der i 21 Aar havde været hende en tro Ledsager, i sin kraftigste Manddomsalder bleven bortrevet fra hendes Side. Dette Dødsbudskab kom saa meget mere overraskende, som Prindsen efter et kun kort og ikke haabløst Sygeleie forlod det Timelige. Paa Grund af den almindelige Agtelse, han nød, bares Budskabet hurtig fra Land til Land, og blev følt og beklaget ikke alene af hans fyrstelige Paarørende, men ogsaa blandt Folket.

Frantz Albrecht August Carl Emanuel, Hertug af Sachsen og Prinds af Coburg-Gotha, var den anden Søn af Hertug Ernst af Sachsen-Coburg-Gotha og dennes første Gemalinde, Dorothea Louise af Sachsen-Gotha. Født paa Slottet Rosenau den 16de August 1819, drog han i 1837, efter at have nydt en meget omhyggelig Opdragelse, til Universitetet i Bonn, hvor han under Walter, Perthes, Böcking, Loebell og Fleres Ledelse opofrede sig for Lovstudiet og Historien. Her levede han i omtrent 1½ Aar høist simpelt og regelmæssigt. I 1838 ledsagede han sin Fader til England til Dronning Victorias Kroning, og vandt her den neppe tre Maaneder ældre unge Dronnings Tilbøielighed; og ved Alberts andet Besøg i 1839 meddeelte hun sit hemmelige Raad sin kongelige Beslutning at ville række Prindsen af Sachsen-Coburg sin Haand. Formælingen fandt Sted den 10de Februar 1840. Prindsen blev naturaliseret, og ved Parlamentsbeslutning tilstaaet en aarlig Apanage af 30,000 Pd. Sterl. Han fik endnu før sin Formæling Titel af Kgl. Høihed, og Fortrinsret fremfor de øvrige Medlemmer af den kongelige Familie. Som blot yngre Broder af Hertugen af Coburg blev denne Rang paa Fastlandet af de høiere Kredse ofte gjort ham stridig, og man erindrer sig endnu, hvorledes dette ved Dronning Victorias Modtagelse af den afdøde Konge af Preussen paa Slottet Brühl ved Rhinen, gav Anledning til mange Etikettestridigheder. For ikke ved lignende Tilfælder igjen at udsættes for saadanne Ubehageligheder, udnævnte Dronningen ham, kort før sin Datters Formæling med Kronprindsen af Preussen, til Prinds-Gemal. Deres Ægteskab var meget lykkeligt og velsignet med ni Børn.

Prinds Albert var bekjendt for aldrig at blande sig i Statsanliggender, og den Ros fortjente han ogsaa, at han, uagtet han stod Dronningen nærmest som Raadgiver, dog aldrig benyttede denne Indflydelse til en lidenskabelig Forfølgelse af nogensomhelst Privatpolitik. Han opofrede sig derimod ganske for Beskyttelsen af Kunster og Videnskaber, og tilvandt sig derved en Agtelse og Erkjendtlighed, der ikke har lidet at betyde i et Land som England, hvor Fordommen mod alt Udenlandsk og Fremmed er saa stor.

Ved hans Indflydelse bevirkedes mange velgjørende Reformer ved de høiere Underviisningsanstalter, især ved Høiskolen i Cambridge, hvis Kantsler han var. Fra ham udgik ogsaa Ideen til den store Industriudstilling i London i 1851, som han som Kommitteens Formand ledede og ordnede; og hvilken Befordrer og Beskytter den nu i London projekterede Verdensudstilling har mistet i ham, kan kun fattes af dem, der opmærksomt har fulgt hans Virksomhed under den foregaaende Udstilling.

Hans private Liv var opofret paa at lede sine Børns Opdragelse og være en Støtte for Dronningen, og ingen Sky formørkede deres Lykkes Horizont.

Prinds Albert døde i Windsor 14de Decbr. af Typhus, som han formodentlig havde paadraget sig ved en Revue. I Begyndelsen holdt man ikke Sygdommen for farlig, og først den 11te Decbr. blev den første Bulletin udstedt, og endnu den 13de Decbr. var Prindsens Tilstand saaledes, at Dronningen ubekymret foretog en Udflugt. Men Feberanfaldene vare imidlertid tiltagne, og Dronningen fandt allerede ved sin Tilbagekomst en Døende. Den høie Syge befandt sig den hele Nat igjennem meget slet, og det ved den sidste Opblussen af Liv om Formiddagen den 14de

Prinds Albert, Dronning Victorias Gemal.

vakte Haab om Bedring skulde endnu samme Aften tilintetgjøres. Prindsen havde sin Bevidsthed og kjendte Dronningen indtil det sidste Dieblik. Med Undtagelse af Kronprindsessen af Preussen, der hverken kunde blive saa hurtig underrettet, eller paa Grund af sit Svangerskab kunde reise, og Prinds Albert, der gjør Tjeneste ombord paa sine Skibe paa den anden Side af Atlanterhavet, vare alle hans Børn tilstede i hans Dødsstund.

Norske Hoifjeldsbilleder.

(Efter Wyndham's Wild Life on the Fjelds of Norway.)

II.

Da vi vare naaede frem til næste Station, eller rettere sagt første Station, omtrent syv (engl.) Miil fra Kvandesvold, erfarede vi, at fem Heste allerede vare optagne af et Selskab Engelskmænd, og at der kun var een tilbage. Da de havde taget en anden Vei til Bævertunssætrene, end den vi fulgte derfra, vare vi ikke stødte sammen med dem, men siden efter hørte vi dem omtale i Lom. Som alle Folk, der ikke have et bestemt Foretagende til Maal for sin Reise, fulgtes de af en Tolk eller Cicerone, der dog ikke hindrede dem fra at blive stygt narrede ved at tage Veien over Haalangen-Fjeld til den nordlige Deel af Lom.

Da vor fælles Bagage var for meget at bære for een Hest, blev det besluttet at min Reisekammerat skulde drage til Lom, omtrent ni engl. Miil fra Rødseim, medens jeg forblev der til den næste Morgen. Men heldigviis var der, som Vederlag for dette Ophold, reensligt og komfortabelt paa denne Station, og en fortræffelig Seng var ikke uvelkommen efter de Sovebekvemmeligheder, der vare blevne mig tildeel de to foregaaende Nætter. Et Amtskart og Skydsbogen, hvori Reisende nedskrive sine Navne, var min Tidsfordriv indtil Sengetid. Hvis jeg ikke tager feil, nedskrev jeg mit Navn paa samme Side som Kapitain Biddulph's R. A. Navn stod, der havde passeret Rødseim i 1849, just ti Aar før.

Kl. 9 den næste Morgen kom Hesten tilbage fra Lom, og da min Bagage var „kløvet“ paa den, begav jeg, mig ledsaget af en liden Dreng, paa Veien nedigjennem Dalen. Omtrent et Par engl. Miil langs den steile Skraaning, der hang udover Elven, passerede vi gjennem Egne af den mest henrivende Skjønhed. Ved Sylheim blev Hesten befriet for Bagagen, som blev sat paa en Stolkjærre, og afsted gik det over Stok og Steen, indtil vi efter en Stunds Forløb naaede frem til en taalelig god Vei, der en Tidlang fulgte Flodbredden. Solens brændende Straaler, der skinnede paa de steile Skraaninger, som omgave Dalen, meddeelte Alt omkring os et venligere Udseende, og bebudede et gunstigere Veir, end vi hidtil havde været beskjæret med. Paa denne Side af Sognefjeld syntes Smaafuglene at blive talrigere, end i de Distrikter vi før havde passeret. Snart efter naaede vi frem til en videre Udsigt over Dalen, og saa Loms Kirkes høie Taarn foran os. Omtrent en halv Miils Vei endnu, og vi var i Lom. Da vi havde naaet frem til en Gruppe af Bondegaarde, der omringede Andvord Station, steg jeg af Stolljærren og begav mig ind i Huset.

Først kom jeg ind i et Værelse til almindelig Afbenyttelse, og blev af en guulhaaret Pige fulgt ind i et lidet tilstødende Rum, forsynet med et Bord, et Par Stole, en Ovn og en Seng. Denne var i selve Væggen, ikke i en Fordybning, som hos de skotske Bønder, og bestod kun af et aflangt Rum, hvori Sengklæderne vare lagte. Om Dagen blev den tillukket med Døre, der gik i lige Linie med Væggen og hvorpaa var malet Landskaber med brillante Farver. Et meget lidet Vandfad, som var placeret paa en Stol, et Stykke guul Sæbe, der i Forbigaaende sagt ikke er usædvanlig at finde endog paa de bedste Hoteller paa Fastlandet, og et Haandklæde udgjorde det hele Arrangement til Reengjørelsen; men en altid ny Forsyning af reent Vand erstattede dog Manglerne herved.

Kort efter min Ankomst kom min Ven gaaende op fra „Præstegaarden“, hvor han opholdt sig, med det meget gjæstfrie Budskab fra Præsten, at jeg maatte komme derhen og deeltage i deres Middagsmaaltid. Lige ved Veien, som gik til Præstegaarden, laa en forunderligt udseende Bygning, der blev brugt som Kornmagasin. Den var tærningdannet, men da den øverste Deel stod flere Fod udenfor den nederste, saa denne sidste ud som en Piedestal, hvorpaa den store firkantede Masse hvilede. Præstegaarden, af et komfortabelt Ydre, laa lige ved Kirken og var omgivet af en heel Deel Bondegaarde. Da jeg naaede hen til Huset, blev jeg i de varmeste Udtryk ønsket velkommen af den fortræffelige Provst, der stod paa det øverste Trin af den til Døren førende Trappe.

Efter Middagen gik Provstens Søn med os til en Bonde, der havde ledsaget min Ven paa hans Rensdyr-Jagt, foregaaende Aars Høst, og da vi havde til Hensigt, herfra at drage tilfjelds, var det os meget om at gjøre at sikre os denne Mands Bistand.

Forladende Præstegaarden, fulgte vi Veien som gaar i vestlig Retning, henimod Skeager. Ved Foden af en steil Skraaning paa vor høire Side saa vi de mange smaa Afløb af det lange og smale Otta-Vand, der gjør en skarp Bøining ved det Punkt, hvor den oprørte Bæver-Elv, efter at have dannet et smukt Fald tæt ved Præstegaaarden, løber ud. Af Sandet, som Floden har lagt igjen, har der dannet sig et stort

Delta, bedækket med Oretræer, hvor der, som det blev os fortalt, men desværre for seent, skulde opholde sig en Mængde Snepper eller Bekkasiner. Paa vor venstre Side og næsten lige over os taarnede sig det kegleformige Bjerg, kaldet Lomseggen, der naaer til en Høide af 5031 (engl.) Fod over Havet, og 3739 over Lom, dannende det meest fremragende Træk i det hele Billede, og udgjørende Beboernes Stolthed. Den nederste Deel deraf er bevoxet med Furu-, Birk- og Oretræer, medens dens høie takkede Top strækker sig langt over Buskvæxternes Regioner.

Efter at have gaaet et Par Miil paa en smal Vei, naaede vi frem til en græsrig Slette, hvor Rensdyr-Skyttens Hytte stod. Vi fandt Olaf meget beskjæftiget med at sye Sko, medens hans Kone ikke var mindre virksom ved den huuslige Væverstol. Underhandlingerne gik hurtig for sig, og det blev opgjort, at saasnart vi havde faaet en Hest bragt tilveie, der kunde bære min Deel af Bagagen, skulde Olaf ledsage os tilfjelds. Med Hesten iberegnet skulde Betalingen for hans Tjeneste være en Daler Dagen. Da Vejrselet var lidet og umaadelig hedt, var det en stor Behagelighed, igjen at komme i den friske Luft. Solen var nu just sin Nedgang nær, og med Glæde saa vi den forsvinde under gunstige Auspicier, og da den nordlige Side af Sognefjeld viste sig meget klarere end den sydlige, var der al Grund til at haabe Forbedring i Veiret.

Af den store Kunstfærdighed, hvormed ethvert lidet Kildevæld her er benyttet, sees bedst, hvilket utilstrækkeligt Regnfald her er. Vandrør, dannede af udhulede Træstammer, gjennemkrydse Markerne i alle Retninger, og under Sommermaanederne bliver da baade det ophøiede Land og Jorderne rigeligt forsynede med Vand. Naar man ønsker en Ager vandet, bliver en Stopper sat i det ene Rør, og det tilbagetrykkede Vand oversprudler Landet ved Hjælp af et flat Stykke Træ, atten Tommer langt og tre Tommer bredt, der er noget tilspidset i den ene Ende, medens den anden er bredere, saa den danner et Haandtag. Denne lille Træmaskine er særegen for Lom, og udgjør i Sandhed Sognets Særkjende. Den bruges i forskjellige Øiemed, saasom til Engvanding, til Klædesvask o. s. v.

Den følgende Morgen ordineredes frem to „Karrioler" og en Stolkjærre, og vi droge da, et muntert Selskab, afsted henad Vaage-Veien. Dette var min første Færd i „Karriol", som, uagtet det er et almindeligt Befordringsmiddel, dog kun sjeldent findes i de fjernere Distrikter. Det er en tohjulet Maskine med lange Skafter, hvor Sædet er fæstet foran Axelen og kun indrettet for een Person, og i Dannelse ikke ulig en afskaaret Baad, med den aabne Ende sat fremad. Vægten ballancerer saaledes imellem Hesten og Axelen, og de lange elastiske Skafter gjøre Tjeneste som Fjærer. Bagagen er placeret paa et Bræt bagved Sædet, og hviler paa Axeltræet, og hvor ogsaa Skydskarlen indtager sin Plads. Smaae Pakker anbringer den Reisende almindeligviis imellem sine Been, som han gjerne strækker lige ud, hvilende dem enten paa en Tverstang eller paa smaa Jerntrin, anbragte i den Hensigt. For Norges bakkede Veie kan faa Befordringsmidler være tjenligere end en saadan Karriol; den er meget let, og da Sædet er saa lavt og Skafterne saa lange, bliver der, i det Tilfælde Hesten skulde falde, kun liden Forandring i den horizontale Stilling, og den Kjørende resikerer kun lidet ved at blive kastet ud. Vi stege af paa et Sted, hvor en Sti førte igjennem Skoven, afstedigede Kjøretøiene, og gik op til en Bondegaard, kaldet G***. Paa Engen nærved Huset mødte vi G***, Bonden selv, hos hvem jeg blev introduceret som en „Engelskmand", da de Indfødte her benævne den Fremmede kun som, Engelskmand, Franskmand, Tydsker etc.

Skjønt Mangelen af et Aristokrati i Norge ikke just er saa meget paafaldende, synes det dog strax forunderligt, at man hverken bliver omtalt eller tiltalt med „Herr". Det er ikke alene blandt Almuen, men blandt alle Stænder, at Mændene kun tiltales med sit Tilnavn, eller med sit Døbenavn, naar der er flere af samme Navn. Endogsaa smaae Børn tiltale gamle ærværdige, graahaarede Mænd kun simpelthen ved deres Tilnavn. Men man maa derfor ikke tro, at der er nogen Mangel paa Respekt, eller ubehagelig Familiaritet, noget paatvunget Broderskab og Lighed, hos dem. Langt fra det. De ere alle jevne og ligefremme Folk, udrustede med en mærkværdig herremandsmæssig Anstand og Høflighed, og den tilbørlige Respekt møder man overalt. G*** var en Mand af et majestætisk Udseende, med et noget rødt Ansigt, hvis Aarsag snart røbede sig i hans Gang. Han var meget snaksom, og da han kjendte nogle faa tydske Ord, bombarderede han mig ubarmhjertigen med disse, stadig gjentagende dem med stort Eftertryk, og øiensynlig smigrende sig med, at jeg følte mig meget opbygget ved Konversationen.

Ved Døren mødte os Bondens Kone, en trivelig og godt udseende Dame. Som Skik var, blev de Besøgendes Velkomsthilsen drukket i Brændeviin, destilleret om jeg ikke tager feil af Potetes. Det er en stærk Drik, og lugter meget ubehageligt. G*** derimod syntes at finde stort Behag i den, og anvendte flere Høflighedsbeviser, som f. Ex. at drikke paa vor Sundhed m. m., som Paaskud til at kunne tage til sig en ganske anseelig Deel „Finkel".

Smørstab-Tinderne.

Lomseggen.

For at fordrive os Tiden før Middagen, viste den venlige Dame os rundt i Huset og de nærliggende Bygninger. Først blev vi vist om paa Stolpeboderne. I et Rum stod en uhyre Stabel af „Fladbrød", nok til at vare for mange Maaneder, og fra Bjælkerne i Loftet hang en Deel tørrede Faare- og Gjede-Bover, kjendt under det fælles Navn „Spegekjød". I et andet var der Sække og Binger fulde af Korn af forskjellig Slags, medens i et tredie laa en utallig Mængde Faareskinds-Dækkener, der i disse Dele af Landet bruges meget istedetfor Overdyne. Da vi besøgte Melkeboden, var jeg nysgjerrig nok til at vove mig ned i Kjælderen under den, og til at kige ned i en kistedannet Æske, hvor „Gammelosten" opbevaredes, men ved den stærkelige Lugt, der mødte mig, lod jeg Laaget falde og styrtede op af Trapperne.

Nu vendte vi tilbage til Huset, og blev vist op i et Værelse i anden Etage, hvor der paa Væggen var ophængt en utallig Mængde Kjoler, som havde tilhørt vor Værtindes Fader og Bedstefader. Snittet lignede Slobrokker, og mange af dem var af skarlagenrød Farve med meget Broderi. Kjolerne, som vare efter disse Egnes Skik, brugtes kun paa Høitids- og Helligdage, men jeg frygter, at de nu ere gaaede af Mode. To store Æsker, med den oprindelige Eiers Navn og Datum, da den blev arbeidet, malet paa dem, maatte dernæst oplade sine Skatte for os. En af dem indeholdt Familiens Sølvtøi, bestaaende af Dæksler, Kaffekander, Gafler, Skeer, Suppeøser og forskjellige andre Artikler af samme Metal, medens i den anden var omhyggelig nedpakket smukke Bordklæder og fiint Linned, der, ligesom de røde Kjoler, kun brugtes ved høitidelige Leiligheder. Der var ogsaa nogle faa rigt broderede Fruentimmerkapper, imellem hvilke den gode Kone viste os med et muntert Smil den lille Kappe, hun selv havde baaret, da hun var til Daaben.

Saaledes tilbragtes Tiden behagelig indtil Kl. tre, da Middagen var færdig. Æggekage og Skiver af koldt Kjød udgjorde den solide Deel af Maaltidet, som, uagtet den rigelige Mængde Sølvtøi i den store Æske, blev spiist med togrenede Jerngafler. Jordbær og Fløde udgjorde Deserten.

Finkel-Bouteillen manglede heller ikke her; desuden stod der en Steenkrukke paa Bordet, indeholdende Øl. Den havde et smukt Laag af massivt Sølv, i hvis Midte var indsat en Mynt med Datum paa, som formodentlig stod i Forbindelse med Laaget.

Efter Middagen tog vi vore Geværer, og marscherede gjennem Furuskoven op til Høiene for at søge efter Aarhøns. Solen skinnede stærkt, og vi gjorde Holdt ved en Sæter, der laa deroppe, og blev af en gammel Kone trakteret med suur Melk. Vi vare uheldige i vor Søgen efter disse Fugle, og efter forgjæves at have gaaet omkring en Tid, begyndte vi igjen vor Nedstigning til Dalen. Nogle faa Maaltroster foer op fra Buskene paa den steile Skrænt, flygtende i forskjellige Retninger, men faldt tilslut som Offere for vore Skud. Efter at have foræret vor Værtinde en Deel af vort Bytte, begave vi os paa Veien til Andvord.

Urolighederne ved de russiske Universiteter.

Universitets-Urolighederne er et af de ubedrageligste Tegn paa, at Kritiken er trængt ind i Rusland. Styrelsen vender tilbage til Nicolaus den Forstes System, som Rusland ikke længer vil taale, og gjør alle de Skridt tilbage igjen, den havde gjort fremad siden 1856. I de sidste sex Aar har en stærk Kammeratsskabs, eller Laugsaand gjort sig gjældende mellem Studenterne, og denne har Styrelsen hidtil paa alle Maader opmuntret. Det har været Universiteternes Lærere uformeent, at være Studenterne behjælpelige til at inddele sig i Korporationer samt til at stifte en Fælleskasse, som fyldtes ved frivillige Bidrag, Indtægter af Koncerter og andre Aftenunderholdninger, hvis Fond var bestemt til gjensidig Understøttelse, til Velgjørenhedsformaal samt til Stiftelsen af Bibliotheker for Studenterne. Men hvad skeer? Efter sex Aars Opmuntring finder Styrelsen pludselig denne Laugsaand farlig for Staten og sætter sig i Hovedet at udrydde den. —

I Mai Maaned besluttedes at foretage en radikal Reform i Universitets-Reglementet.

Der nedsattes en Kommission under Forsæde af Ministeren for den offentlige Underviisning til at forfatte et nyt Reglement. Dette bifaldtes af Keiseren. Student-Uniformen afskaffedes som ydre Tegn paa et Fælleskab, man ikke længer vilde vide af, alle Studentersamfund og Foreninger forbødes med Undtagelse af en enkelt

Festlighed i en bestemt Anledning, hvortil speciel Tilladelse imidlertid hver Gang maatte indhentes, og enhver Student forpligtedes til at betale en aarlig Skat af 50 Rubler Sølv, uden at der som hidtil gjordes Undtagelser til Gunst for trængende Studenter.

Denne sidste Forholdsregel var tydelig en Tilbagevenden til Nicolaus's Idee, at forhindre almindlig Udbredelse af den høiere Dannelse, ved at gjøre Universiteter utilgjængeligt for Andre end de Riges og Adeliges Børn.

Da det var let at forudsee, at en saadan Reform vilde møde heftig Modstand fra Studenternes Side, udgik Befaling til det akademiske Kollegium om blandt Professorerne at udnævne en Rektor til at overholde Universitetets indre Politi.

Kollegiet afslog dette Hverv, da ingen Professor vilde befindes villig til at overtage Overholdelsen af et Reglement, hvoraf Alle forudsaa sørgelige Følger.

Da alle Studenter-Forsamlinger vare forbudne, og Fælleskassen hidtil haver været bestyret af Studentersamfundets Direktion, opfordredes Kollegiet til blandt Studenterne at udnævne et vist Antal Bestyrere for Kassen. Nyt Afslag af Kollegiet, som mellem 1500 Studenter ikke tiltroede sig at udfinde dem, der i høieste Grad besad de Andres Tillid.

Da Ministeren for den offentlige Underviisning absolut vilde, at der skulde være Solidaritet mellem ham og det akademiske Kollegium i Reformsagen, beordredes Kollegiet til at gjøre Studenterne bekjendt med det nye Reglement i samtlige Professorers Overværelse. Kollegiet svarede med et tredie Afslag i Henhold til sine tidligere afgivne Forklaringer.

Forelæsningerne begyndte den 18de Septbr. Ikke et Ord blev sagt om Reglementet, men da Studenterne fuldkommen vel vidste, hvad der var igjære, samledes de den 18de og 23de for at raadslaae om hvad der fra deres Side var at gjøre. Ingen lagde Hindringer iveien for disse Møder, hverken Kollegiet, Ministeren eller Politiet.

Den 23de holdtes Mødet i den store Universitets-Sal. En Universitetslærer indfandt sig og beroligede Gemytterne med den Forsikring, at der vilde blive taget Hensyn til deres Ønsker. Politiet opløste denne Forsamling og afgav senere den Erklæring, at det havde maattet aabne Dørene med Vold, hvilket var en Usandhed, da Mødet afholdtes for aabne Døre.

Den næste Dag den 24de erfarede man af Bladene, at Universitetet var lukket. Ministeren værdigede ikke engang, at give det akademiske Kollegium direkte Meldelse derom.

Den 25de samledes Studenterne udenfor Universitets-Porten, hvor Kundgjørelsen om Universitetes Lukkelse var opslaaet. De besluttede at begive sig til Universitets-Kantsleren som deres høieste Øvrighed.

Toget satte sig i Bevægelse under dyb Taushed og naaede Kantslerens Huus, uden at mindste Støi eller Uorden havde fundet Sted.

Jeg overspringer de Begivenheder, som Bladene allerede have berettet.

Da Kantsleren General Phillipson saa sit Huus omgivet af en stor Skare Studenter, som igjen var slaaet Kreds om af Politi-Soldater, og et Kompagni af Garden, tog han Flugten gjennem en Bagdør og skjulte sig i en Urtekræmmerbod i Nærheden; men da Forsamlingen efter nærmere Besigtigelse forekom ham fuldkommen fredelig, besluttede han at vise sig for Studenterne. Han opfordrede dem til at ledsage sig tilbage til Universitetet, hvor han vilde høre deres Andragende.

Toget gaar altsaa tilbage langs Perspektive Newsky, hvor det var kommet fra, men dennegang med Universitets-Kantsleren i Spidsen. Den gode General maa have været temmelig forbløffet, thi da han, efter at have gaaet den halve Vei tilfods ytrede Ønske om at gjøre Resten af Veien tilvogns, blev en Hyrevogn tilkaldt, skjønt Generalens egen Vogn paa hans Befaling fulgte lige efter Toget.

Ankomne til Universitetet sender Studenterne tre Deputerede op til Kantsleren, for at opfordre ham til at protestere mod Universitetets Lukkelse. Kantsleren giver dem sit Æresord paa, at ville overbringe Ministeren deres Andragende. Studenterne gaae stille hver til Sit. Men om Aftenen, ja allerede om Dagen, begyndte Arrestationerne. Man greb Studenterne i Grupper paa 20, 30, 50, i Privathuse, paa Gaderne, paa Pladsene omkring Universitetet og sendte dem til Fæstningen som Statsforbrydere.

Politiets Eenfoldighed føiede endnu det Latterlige til det Oprørende i disse Forholdsregler. En Dame i St. Petersburg havde sendt sine to smaae Sønner paa Promenaden med deres Hovmester; de forvilde sig ind i Toget, blive arresterede og førte til Fæstningen. Den forskrækkede Moder kunde først næste Dag faae dem fri, da Politichefen var for træt til samme Aften at forhøre disse Konspiratører i Buxekjole.

Den 5te Oktbr. gik det Rygte, at der vilde finde en Manifestation af Studenterne Sted paa Kazan-Pladsen og at den vilde blive paafulgt af et Oprørsforsøg. Dette Rygte var udspredt af selve Politiet, der vilde have Æren for at have opdaget og undertrykket en Sammensværgelse mod Staten. Hemmelig Ordre blev given til Tropperne om Arrestation en masse. Lykkeligviis forholdt Studenterne sig ganske rolige, saa Ingen faldt i denne Fælde.

En Kommission blev nedsat for at undersøge Begivenhederne den 23de og 25de September under Forsæde af Valiansky, som i denne Sag har udviist Mod og ædel Tænkemaade.

Hans første Forretning var at tilveiebringe bedre Forpleining for Studenterne, der vare saa talrige i Fæstningen, at man havde skrevet paa Muren: Universitetet. Derpaa opfordrede han Politiet til tydelige og bestemte Ord at fremkomme med sin Klage mod Studenterne.

Svaret var undvigende. Man henviste til Arrest-Befalinger fra Schouvaloff, Chef for det hemmelige Politi, samt til nogle uvigtige Papirer, fundne hos de Arresterede.

Valiansky henvendte sig til Chefen for det hemmelige Politi. Denne foreslog at forklare Sagen mundtlig for Kommissionens Formand. Valiansky afslog at tage en privat Konferents som Basis for en retslig Undersøgelse. De Arresterede forhørtes. Af samtlige Bekjendelser fremgik, at Komplottet mod Staten var Politi-Opspind.

Forelæsningernes nye Aabning kundgjordes til den 9de Oktbr. fra hvilken Dag det nye Reglement skulde træde i Kraft. Studenterne beordredes forud at afgive deres skriftlige Erklæring om de underkastede sig Reglementet. Sagde de Ja, forbleve de ved Universitetet, sagde de Nei, exkluderedes de. Omtrent 500 underkastede sig, det vil sige, deres Forældre indsendte Erklæringen i deres Sted. Blot 60 Studenter indfandt sig den 9de paa Forelæsningen. Professorerne besluttede eenstemmigt at indsende til Ministeren en Ansøgning til Gunst for de arresterede Studenter. En Deputation overbragte Ansøgningen. Ministeren svarede dem, at da Arrestationerne vare foretagne af Hensyn til Statens Sikkerhed, maatte Retfærdigheden have sin Gang.

Dagen efter kaldtes Kollegiets Formænd til Ministeren, der overfusede dem med en saadan Brutalitet, at Senior saa sig foranlediget til at minde Hans Excellence om Høflighedens Love med et Alvor og en Fasthed, der bragte Ministeren til at forandre Tone.

Dersom disse beklagelige Konflikter ikke faae en ønskelig Udgang, lader det sig med temmelig Bestemthed forudsige, at 36 Professorer ville søge sin Afsked.

Tiltrods for Arrestationerne vedblive Studenterne at forsamle sig. Den 12te Oktober fremmødte 300 Studenter udenfor Universitetet, for at blive enige om en Petiton til Keiseren. Politi-Soldater sloge strax Kreds om dem, derpaa viste sig Gensd'armer tilhest samt to Kompagnier af Garden. Den kommanderende Officier havde Befaling fra General-Gouvernøren Ignatieff til at adsprede Forsamlingen. „Jag de Hallunker med Geværkolben!" hviskede man ham i Øret. Officieren rødmede og sagde høit for at blive hørt af den hele Forsamling: „Der er givet Befaling til Tropperne at forjage Studenterne med Geværkolben."

Saa begyndte Arrestationerne. Soldaternes Brutalitet gjorde de unge Mennesker rasende, og der opstod et Øiebliks Kamp. Fire Studenter saaredes alvorligt, den Ene fik Hovedet spaltet af et Sabelhug og døde paa Fæstningen, hvorhen 200 Studenter førtes, for dersfra at transporteres til Kronstadt.

De samme Optrin have gjentaget sig ved Universiteterne i Moskau, Charkoff, Kazan og Kiew.

Spørgsmaalet mellem Styrelsen og den studerende Ungdom henstaar endnu uafgjort, men den offentlige Mening har erklæret sig til Gunst for Studenterne. Subskriptionslister ere i Gang for at samle et Fond til 60-Rublers-Skatten. Listerne cirkulere i alle Stænder, ja man vil have seet dem i Senatet. Hvilken Skandale! Den Student, fra hvem Ideen til Subskriptionen er udgaaet, er forviist fra Universitetet. Listerne cirkulere imidlertid uden at Dølgsmaal lægges paa deres Fremgang. Artilleri-Skolen har udtrykt sine Sympathier for Studenterne og fire Artilleri-Officierer ere i den Anledning arresterede.

Blandinger.

Photographien er upaatvivlelig en af de nyere Opfindelser, der i kort Tid har gjort de største Fremskridt. For at dømme om hvilken Fremtid, der venter den, behøver man blot at kaste et Blik paa hvad den allerede har udrettet. Désiré begyndte med at gjøre Portræter, det næste Skridt var at opfinde Visitkortet. Saa stiftedes „La gallerie des contemporains", der optager alle Berømtheder i Kunst, Videnskab og Literatur, i Armeen, i Politik og Diplomati. Saa spurgte Disderi, hvorfor Portrætet absolut skulde holde sig til Lænestolen eller Salonnen. Og saa gaar han ud med sine Apparater i Champs Elysees og photographerer den fornemme Dame i hendes Ekvipage, Rytteren paa hans Fuldblodshest med Akkompagnement af Træer, Hunde og Lakaier. Havde Photographien været paa sit nuværende Trin under Krigen i Italien, vilde Disderi upaatvivlig have medsendt et Photograph-Korps, og det er da let at tænke sig, hvilket Udbytte man havde gjort. Men i China har Photographien en heel ubekjendt Verden at exploitere. Disderi har henvendt sig i denne Anledning til Krigsministeren i Paris. Photographien synes bestemt til at optage hurtige Billeder af Fiendens Fortifikationer og Arbeider, hvorved Blod og Kræfter vil spares, ikke at tale om alle de Oplysninger, der vil kunne hentes for Naturhistorien og andre Videnskaber. Disderi tror med Grund at Alt i Naturen tilhører Photographien: Blomster, Insekter, Skov og Eng, Havet under Stormen, Kometen under sin Bane. Portrætet i Legemsstørrelse havde bestandig mislykkedes og man stod i den Formening, at det overgik Photographiens Midler, indtil Disderi opfandt at udføre det store Portræt efter Visitkort og dette lykkedes fuldkommen. Disderi's store Portræter af Keiseren og Guizot efterlade intet at ønske. Nu er Raden til Planter og Dyr. Hvad man herefter skal see veed blot Disderi.

Norge.

Christiania Assurancesummen for samtlige Bygninger i Christiania var i forrige Halvaar 12,015,850 Spd.

— Skandinaverne i Rom og i Paris have feiret Julen hver paa sit Sted med en vakker nordisk Fest. Ved Festen i Rom, hvorom „Fædrelandet" indeholder en udførlig Beskrivelse, optraadte B. Bjørnson med et Foredrag eller rettere en liden Fortælling, hvorved han med Henpegen til Festsalens Dekoration „ligesom digtede norsk Folkeliv ind i et svensk Landskab" og „talte Julen saaledes ind i Alles Hjerter, at Religionen blev en hædret Gjæst ved den verdslige Høitid."

— Professor P. A. Munch er hjemkommen fra Sverige.

— Auditør i Marinen og Politimester paa Horten, Blom, er afgaaet ved Døden.

— De nye Grøntboder, der danne en Halvcirkel bag Vor Frelsers Kirke, og ere en Prydelse i dennes Omgivelse, ere nu tagne i Brug.

— Paa Kongsberg er ligesom i Drammen antruffet flere falske Dalersedler. Disse Sedler, der røbe Tilværelsen af et fabrikmæssigt Anlæg, ere saa godt eftergjorte, at de kun med Vanskelighed kunne skjelnes fra de ægte. Bankdirektionen i Throndhjem udlover en Belønning af 1000 Spd. for Opdagelsen af Falskmyntnerne.

— Af A. Munchs „William Russell" er i London udkommet en engelsk Oversættelse ved Hr. J. Burt, der ogsaa har oversat samme Drama paa Tydsk.

— Boghandlerne Richie & Glückstad indbyde til Subskription paa: Den mosaiske Gudstjeneste af Johan Stenersen, der med det Første vil blive lagt under Pressen.

Blandede Efterretninger.

Tydskland. Fyrsten af Reuß Greiz skal have besluttet at forelægge sine Feudalstænder Udkast til en fri Forfatning i Lighed med den i Reuß Schleiz bestaaende.

Portugal. Folkeurolighederne i Lissabon, der vare bevirkede ved det Rygte, at den store Dødelighed i Kongehuset skrev sig fra Forgiftelse, have lagt sig.

Amerika. Ifølge Telegram har Lincoln i den 11te Time, netop ved Udløbet af den i det engelske Ultimatum fastsatte Frist, besluttet sig til at udlevere de fangne Kommissærer.

— I Missouri er leveret et Slag, hvori 1300 Separatister have overgivet sig.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 3. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 19de Januar 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Brudstykker af Avisernes Historie.

I.

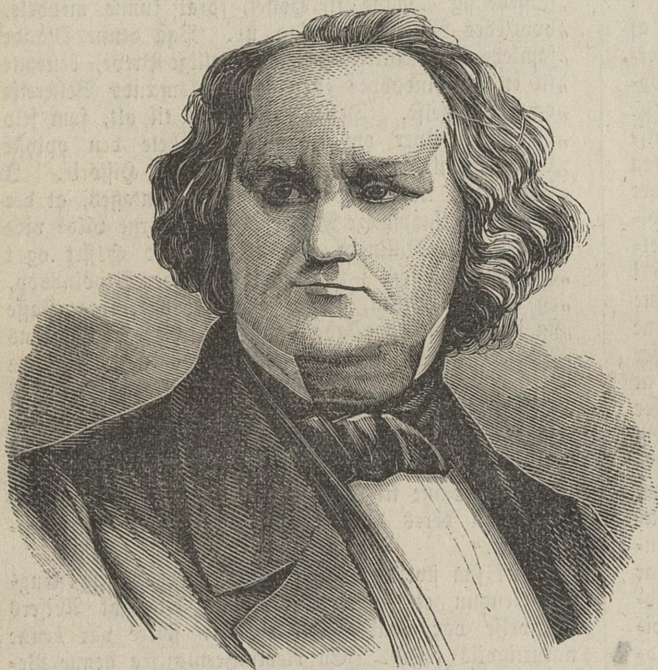
Der findes ikke ret Meget i Verden, der i den Grad tilhører Øieblikket, som Aviser. De ere et Udtryk for Øieblikkets Begivenheder, Forholde og Stemninger, og de forsvinde med disse. De Begivenheder, som i Dag vække en alt overveiende Interesse, ansees i Morgen for ubetydelige; de Forholde, der i Dag tillægges stor Vægt, ere i Morgen uvæsentlige, den Stemning, som i Dag bestemmer vor Handlemaade, erkjendes i Morgen for usand, og den Avis, der har baaret Udtrykket af alt Hiint ud i Verden i Dag, der er blevet grebet med Utaalmodighed og læst med Opmærksomhed, benyttes i Morgen, da et nyt Øieblik, et nyt Udtryk for dette, en ny Avis har afløst den, til Kræmmerhuse. Men om Dagens Avis saaledes end snart forsvinder og synker i Foragt og Glemsel, saa har den dog gjennem sin forbigaaende Døgn-Tilværelse dannet et af de mange Led, der forbinder Nutid med Fortid, har derigjennem udøvet sin om end skjulte, saa dog nødvendige Indflydelse paa denne og viist sig, om end som et Øieblikks Foster, saa dog som en af Historiens og Udviklingens utallige Bærere. Den har baaret en Tanke om til en stor Almeenhed, til et heelt Folk, maaskee til en heel Verdensdeel og enten beriget Menneskeheden med en sand og rigtig Mening, der vil bidrage til at fremme dens Udvikling, eller spredt en og anden Vildfarelse ud, der vel for Øieblikket vil hemme hiin, men dog i Tidernes Løb skabe en større Klarhed. Dagens Avis er derfor ikke nogen Ubetydelighed. Man har med Rette kaldt Dagbladspressen en Magt i Staten og den fjerde Stand, og det er vel Umagen værd at betragte dens Historie og see, hvorledes dette mægtige Vaaben til at fremme Oplysning og fast enhver aandelig eller materiel Interesse har udviklet sig fra en ringe og uanseelig Begyndelse til den Kraft og Indflydelse, den nu besidder. Jeg vil forsøge at give nogle Bidrag hertil, noget mere end man kan finde i Konversationslexikonnet, og meget mindre, end Gjenstanden er værd.

Som den ældste bekjendte Spire til hvad man nu kalder Aviser pleier man at anføre de Fortegnelser over offentlige Forhandlinger og vigtige Begivenheder, der i det gamle Rom førtes af Ypperstepræsterne og senere efter Cæsars Tid af offentlige, dertil ansatte Skrivere. Disse, der i al Fald i den senere Tid, foruden Beslutninger i Senat og Folkesorsamlinger samt Domstolenes Forhandlinger ogsaa indeholdt Beretning om Dødsfald, Børns Fødsel, Ægteskab, Skilsmisse og Lignende, bleve efter Cæsars Befaling dagligen bekjendtgjorte. Augustus likte ikke en saadan Offentliggjørelse og standsede den derfor, men selve Optegnelsen vedblev at fortsættes. — Der er imidlertid meget Lidet i de nævnte Optegnelser, der kan sammenlignes med Aviser. Rigtigst opfatter man dem vel ved at sammenligne dem med Nutidens Embedsprotokoller. Den Underretning, som vore Aviser øse af disse, er vistnok en ikke uvæsentlig Deel af deres Indhold, men den er dog kun en Deel og ingenlunde den mest charakteristiske eller den der i væsentlig Grad betinger deres Indflydelse og Betydning. Omtrent det Samme kan siges om de Efterretninger om vigtige Krigsbegivenheder, der omtrent i Midten af det sextende Aarhundrede bleve opslaaede paa offentlige Steder i Italiens større Byer for at lette Udbredelsen af Kundskaben derom. Vil man søge et Sidestykke hertil i vor Tid, tør de Efterretninger, der findes opslaaede i de større Handelsstæders Børser, at ligge nærmest. Der er ikke mere heri, end Tilveiebringelse i en enkelt Retning af det raa Materiale, hvorpaa Avisernes Tilværelse er bygget. Imidlertid er der mellem de nævnte italienske Bekjendtgjørelser og Aviserne den historiske Forbindelse, at Udgivelse til regelmæssige Tider af trykte Nyhedsblade først fandt Sted i dette samme Land, at Begyndelsen hertil falder i samme Aarhundrede, hvori hine Bekjendtgjørelser vare blevne almindelige og at de tidligste Nyhedsblade eller Aviser toge Navn af den Mynt (gazeta), der betaltes for at læse ommeldte Bekjendtgjørelser, hvori der vel ligger et stærkt Beviis for, at Almeenheden opfattede dem som en Fortsættelse eller Udvikling af disse. Desuagtet er det vistnok fra en anden Kant, at Aviserne, da de først begyndte at udkomme, udviklede sine væsentligste og mest charakteristiske Egenskaber. De omtalte Bekjendtgjørelser fandt nemlig kun Sted, naar Efterretninger om usædvanlige Begivenheder vare indtrufne, altsaa ikke regelmæssigt. Charakteristisk for Aviserne selv i deres Barndom, er derimod at de udkomme til forudbestemte Tider, med regelmæssige Mellemrum, og at de behandle saavel store, som smaa Begivenheder, naar disse kun ere af Interesse for Læserne, og begge disse Egenskaber gjenfinde vi i de saakaldte Nyhedsbreve, der kunne paavises at være meget gamle og som paa flere Steder ogsaa kunne bevises at have været Avisernes umiddelbare Forgjængere, og det, hvoraf disse i sin første Begyndelse har udviklet sig. Overalt nemlig, hvor et Statssamfund vandt en Udstrækning, der gjorde det umuligt for Enhver, der tog virksom Deel i Samfundets Anliggender, personlig at følge med disses Udvikling paa det Sted, hvor denne hovedsagelig foregik, navnlig i Hovedstæderne, hvor Hof, Lovgivningsmyndighed og øverste Domstole vare samlede, maatte Forholdene medføre, at et ikke lidet Antal Personer droge Omsorg for regelmæssigen at skaffe sig Underretning om Sagernes Gang derfra. Allerede om de gamle Romere høre vi, at de lode deres Slaver afskrive de Efterretninger, som de ovenfor omtalte offentlige Optegnelser indeholdt om Statens og Byens Anliggender, og at de mange, der som civile og militære Embedsmænd eller Godseiere i Provindserne, vare fjernede fra Rom, lode sig sende saadanne og lignende Meddelelser, kan, naar det først var blevet Sædvane at tage Afskrifter af hine Eftetninger, vanskelig betvivles. Umiddelbar før og samtidigt med Avisernes Fremkomst gjenfinde vi dette fuldstændigen organiseret. Nathanael Butter, der i 1622 udgav den første engelske Avis, havde drevet Fabrikationen af Nyhedsbreve i stor Maalestok. Om hvorledes man i England allerede rum Tid, efterat Avisers Udgivelse var paabegyndt, fortsatte med Nyhedsbreve, meddeler Macaulay en livlig Skildring, hvoraf vi hidsætte Følgende: „Folk der boede i nogen „Afstand fra den volitiske Skueplads, kunde alene ved „Nyhedsbreve skaffe sig regelmæssig Underretning om „hvad der foregik paa denne. At skaffe saadanne „Nyhedsbreve tilveie, blev et Levebrød i London. „Nyhedsskriveren ranglede fra det ene Kaffehuus til „det andet og samlede Nyt, trykkede sig frem til „Skranken, naar en mærkelig Proces fandt Sted, og „skaffede sig Adgang til Hoffet, forat kunne meddele, „hvorledes Majestæterne saa ud. Paa denne Maade „samlede han Materialier til ugentlige Breve, bestemte „til en Provindsbyes eller Landadelsmænds Belærelse „og Opbyggelse. Dette var Kilden til alt, som selv „de større Byer om i Landet og hele den oplyste „Landbefolkning kjendte til sin Tids Historie. I „Cambridge til Exempel maa det vel antages, at der „fandtes ligesaamange Mennesker, der gjerne vilde vide „Besked om Stillinger og Forholde ved Hoffet og i „Hovedstaden, som i nogensomhelst anden Provindsby, „og dog var Kilden, hvoraf man der øste, forat skaffe „sig en saadan Kundskab, langt ude i Carl den andens „Tid, et Nyhedsbrev, der regelmæssigen ankom fra „London. Paa Landadelsmændenes Sæder ventedes „Nyhedsbrevene med Utaalmodighed, og inden en Uge „var hengaaet efter deres Ankomst, havde de i Regelen „cirkuleret til et Snees Familier. De skaffede Nabo„herrerne Emne til Diskurs over deres Glas og Præ„sterne til deres Prækener mod Republik og Pave„dømme."

Af saa stor Betydning vare Nyhedsbrevene i England endnu et halvt Aarhundrede efter at Avisers Udgivelse var paabegyndt, og end større var denne naturligviis forud. En Reminiscents fra denne Periode gjenfinder man endnu i en irsk Avis, der fører Titet af „Nybedsbrevet" (the Newsletter). Som Forholdet var i England, saaledes var det vistnok i de fleste europæiske Lande, og at Nyhedsbreve heller ikke i Norden var noget Ubekjendt fremgaar noksom af at Joachim Moltken og Melchior Madsen eller Martzan, der i 1634 fik Privilegium paa Udgivelse af en Avis i Kjøbenhavn, i dette kaldes „Brevskrivere".

Nathanael Butter havde, som før sagt, været Forfatter af Nyhedsbreve, før han blev Avisudgiver. Dette Sidste forsøgte han først i 1622 ved een Gang om Ugen at udgive et Nyhedsblad under Titel „The weekly news" med fortløbende Nummer. Heri ligger dettes Forskjel fra de allerede forhen talrige og meget udbredte Flyvebblade, der efter Bogtrykkerkunstens Opfindelse hyppigen udkom. Butters Plan fandt ikke videre Bifald. Saa naturlige, som Nyhedsbrevene havde forekommet Publikum, saa underlige tyktes de regelmæssigen udkommende Nummere af Avisen det at være. Butter blev Gjenstand for Latter og de samtidige Digtere Ben Jonson og Fletcher karrikerede ham og hans Foretagende paa Scenen. Butters Avis havde ogsaa andre Vanskeligheder at bekjæmpe. Han var selv en uheldig Spekulant, uden Kapital, og da han kun vovede at berette udenlandsk Nyt og ikke berørte indenlandske Forholde, maatte Nyhedsskrivernes Konkurrence have været vanskelig at beseire. Hans første Foretagende havde derfor ikke noget langt Liv, men han var en utrættelig Mand og Andre traadte i hans Fodspor. Efter 1641 indtraadte ogsaa en større Frihed for Pressen, der mægtigen bidrog til at udvikle den periodiske Literatur. Censuren ophørte, Parlamentsforhandlinger og andet indenlandsk Nyt kunde medmeddeles og diskutteres, og en Mængde Blade udviklede sig derfor. Cromwell blev haardt medtaget og Kongens Henrettelse strengt dadlet af dem. Cromwell selv var for klog til at kaste Vrag paa et saadant

Vaaben og tog det i sin Tjeneste. I Felten førte han et Bogtrykkeri med sig, fra hvilket der udgik deels selvstændige Blade, deels Optryk af de londonske Blade, der udtalte hans Politik. Berømte Journalister paa denne Tid vare Marchamont Needham og John Birkenhead. I 1647 blev vistnok Pressefriheden noget indskrænket og en offentlig Censur igjen indrettet, men at denne blev udøvet paa en meget mild Maade, fremgaar noksom af den Mængde Aviser og Flyveblade, der uesuagtet udkom, — at Parlamentsforhandlingernes Offentliggjørelse fremdeles var tilladt, samt af at indflydelsesrige Personer, til Exempel Milton, forfægtede Friheden ogsaa i denne Retning. Fra 1640 til Restaurationen skal ialt omtrent 30,000 Aviser og Flyveblade være blevne offentliggjorte. De første førte i Regelen Titel af Mercurius, med Tillæg af aulicus, rusticus, britannicus, veridicus, fumigosus etc. Deres Ydre var uanseeligt og Formatet lidet. De mest udbredte udkom een Gang om Ugen med et Nummer paa 6 smaa Kvartpagina. Restaurationen 1660 tilintetgjorde de for den engelske Presse heldige Forholde. Parlamentsforhandlingernes Offentliggjørelse blev igjen forbudt, en streng Censur indført. Bogtrykkerier tillodes udenfor Universitetsstæderne kun i London og York, og Universiteterne samt Forlæggernes Kompagni i London fik et temmelig udstrakt Monopol paa Pressen. Presseforseelser straffedes strengt. Alt dette, der maatte tynge haardt paa Pressen i det Hele, rammede Avispressen haardest. I længere Tid gaves der knap noget andet Blad af Betydenhed, der udkom offentligt, end det, der udgaves af Censoren Roger Lestrange, og om end dette som det eneste, der bragte regelmæssige Efterretninger fra Udlandet, var meget søgt, saldes det dog af sig selv, at det ikke kan sammenlignes med den

Mr. Mason.

frie Presses Frembringelser under Republikken. Nyhedsbrevene gjenvandt derfor nu noget af deres gamle Betydning og Anseelse og det er nærmest til dette Tidsrum, at Macaulays ovenfor omtalte Skildring har Hensyn. Ved Siden af den offentlige og tilladte Presse virkede vistnok i denne Tid ogsaa en hemmelig og forbudt, fra hvilken en Mængde Flyveskrifter udgik, men det var en nødvendig Følge af de mangehaande Vanskeligheder, denne havde at kjæmpe mod, at der ikke kunde være Tale om regelmæssig Offentliggjørelse eller Udgivelse af Aviser fra den. Med Stuarternes Fordrivelse fik man igjen en fri Presse og Aviserne blomstrede derfor paany op. Nyhedsbrevenes Konkurrence var imidlertid som anført igjen vaagnet, og Forbudet mod Offentliggjørelse af Parlamentsdebatterne vedblev. Der var altsaa ogsaa nu Vanskeligheder at bekjæmpe. Regjeringsbladet (the orange Intelligencer) udkom to Gange om Ugen i lidet Format med to Pagina og magert Indhold. Nummeret for 11te December 1688 indeholder saaledes foruden et Par Avertissementer en kort Efterretning om den berygtede Overdommer Jeffreys Paagribelse, 16 Linier Nyt fra Irland, 8 fra Skotland og et Snees fra England.

De amerikanske Sydstaters Udsendinger til Europa.

Vi meddele her efter det franske Blad L'Illustration Portræter af de amerikanske Sydstaters tvende Sendemænd, Mason og Slidell, der ombord paa Skibet „Trent", just som de vare paa Veien til Europa, bleve anholdte og fængslede af Føreren af Skibet „San Jacinto", Charles Wilkes, hvis Færd først vakte stor Begeistring i Unionen, men som man siden har fundet sig foranlediget til at desavouere, for under dette ubeleilige Tidspunkt at undgaae en Krig med England, og derfor besluttet Udsendingernes Udlevering.

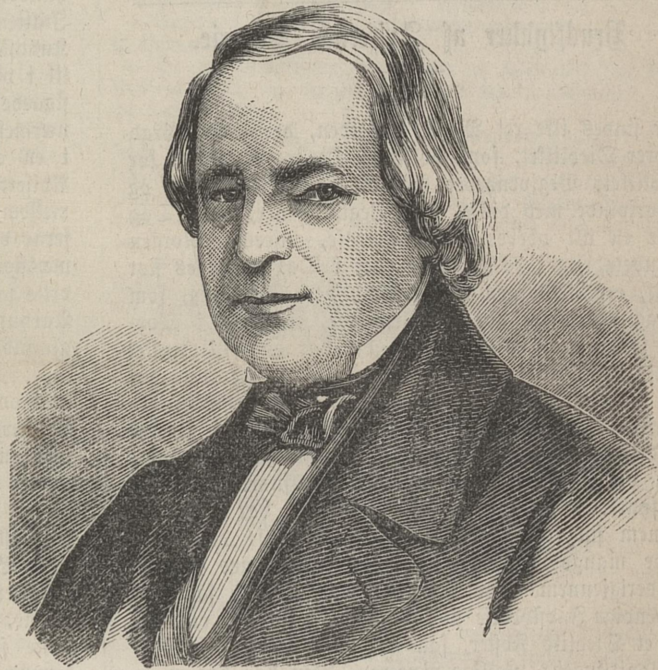
Mr. Mason, sendt som Befuldmægtiget til England, er en indfødt Virginier, men af engelsk Oprindelse, hvilket altid som en Tradition har gaaet igjen i hans Familie. Han er en Sønnesøn af George Mason, en af de berømteste af Virginiens fortjente Mænd og Grunderen og Forsvareren af denne Stats første Konstitution. Han er født i Slutningen af det forrige Aarhundrede, og gjorde sin første Indtrædelse i det offentlige Liv i 1823, da han deeltog som Medlem af en Kommission, der var nedsat af de sydlige Stater i den Hensigt at gjennemføre Washingtons Yndlingsplan at sikre Virginien en Hjælpekilde ved at lade grave en Kanal mellem Floderne Ohio og Chesepeak. I 1827 blev han Medlem af en Kommission, der bevirkede Forandringer i Virginiens gamle Konstitution. I 1846 blev han kaldet til de forenede Staters Senat, og blev sidenefter hver Gang, næsten uden Opposition, gjenvalgt. Strax efter at han var bleven udnævnt til Senator, blev han Medlem af den vigtige Kommittee inden Senatet, der havde med de udenlandske Anliggender at gjøre, hvilken Stilling han uden Afbrydelse indehavde, indtil han selv trak sig tilbage, efter i over ti Aar at have været Kommitteens Formand. I 1850 deeltog han i den Diskussion, som førte til at Kalifornien blev erklæret for en fri Stat, og var en af de syv eller otte Medlemmer, som i Forening med Jefferson Davis var stemt for at ophæve Overeenskomsten mellem Forbunds-Regjeringen og Sydstaterne og for deres Udtrædelse af Unionen. I sin Politik har Mason altid viist sig som en Demokrat. Han giftede sig med en Datter af Mr. Benjamin Chew, der hører til en Familie af en vis Betydenhed i Pensylvanien. Skjønt just ikke i Besiddelse af nogen mærkelig Energi eller Begavelse, har Mr. Mason dog altid vist sig som en dygtig Forretningsmand, og over hans Charakteer som Gentleman har aldrig nogen Skygge været kastet.

Mr. Slidell, sendt som Befuldmægtiget til Frankrige, er født i New-York ogsaa i Slutningen af forrige Aarhundrede og Søn af en Sæbesyder. I en temmelig sildig Periode af sit Liv begyndte han paa Lovstudiet, og efterat have underkastet sig Examen deri, bosatte han sig i Ny-Orleans, hvor han praktiserede med stort Held og samlede sig en stor Formue ved denne sin Flid og Dygtighed, der, i Forening med stor Charakteerstyrke, altid har stillet ham paa et høit Trin i det offentlige Liv. Han blev gift med en udmærket Dame fra Louisiana, der ledsagede ham paa hans Reise til Europa, og saaledes var tilstede ved hans Fængsling. Der fortælles, at Kapitain Wilkes, der som Anfører for Skibet „St. Jacinto" udførte Fængslingen, i sin Ungdom var dødelig forelsket i denne Dame, men blev fortrængt i hendes Gunst af Mr. Slidell. Under General Jacksons Præsidentskab blev Slidell ud nævnt til Distrikts-Advokat for Staten Louisiana. Han blev sidenefter valgt til Kongressen for to Terminer, og tjente ud den første, men inden den anden var udløben, blev han valgt som Formand for Legationen i Mexiko, og vedblev her at være Mininister for de forenede Stater indtil Krigen erklæredes. I 1853 blev han valgt til Medlem af de forenede Staters Senat, hvilken Stilling han indehavde indtil Sydstaternes Separation. Det maa heller ikke forglemmes, at da Mr. Buchanan blev Præsident var det ham meget om at gjøre at erholde Mr. Slidell i sit Kabinet, og at han tilbød ham hvilkensomhelst passende Bestilling, men forgjæves. Siden blev han tilbudt mere end en udenlandsk Sendelse og især desformedelst Ministerposten for de forenede Stater i Frankrige, men alle disse Udmærkelser tilbageviste han ogsaa.

Om Sammenhængen med Rune-Indskrifterne fra Orkno,

hvis foreløbige Omtale i nærværende Blad Forfatteren af en til Gentleman's Magazine indsendt Artikel (undertegnet Sylvanus Urban, Esq.) har taget mig saa ilde op, og i Anledning af hvilken det danske Blad „Fædrelandet", ved at meddele hiin Artikel, dertil har knyttet enkelte mindre venskabelige Bemærkninger, kan jeg i Korthed oplyse følgende:

Jeg modtog Hr. Farrer's Brev, dateret 5te Novbr. 1861, tilligemed de medfølgende Lithographier, om jeg erindrer ret, den 13de eller 14de s. M., og underrettede ham et Par Dage efter om at Sendelsen var rigtigt fremkommen, men at jeg saa kort Tid derefter endnu ikke kunde afgive nogen Mening om Indskrifterne, hvortil en langvarigere Granskning udfordredes. Jeg antydede, at jeg maaske vilde blive færdig med denne og kunne sende ham mine Forklaringer i Løbet af en 14 Dage. Dette blev mig dog ikke muligt, da Forberedelserne til min Stockholms-Reise gav mig for meget at bestille til at jeg, forinden denne fandt Sted, (den 26de November) kunde udarbeide og redigere mine Bemerkninger og Forklaringer med den Udførlighed og Omhyggelighed, som udkræves, især naar de skulde forelægges fremmede, og i denne Green af Archæologien sandsynligviis ikke meget bevandrede Videnskabsmænd. Jeg tog Afbildningerne med til Stockholm i Haab om under Opholdet der at vinde Tid til at faa Afhandlingen — thi saaledes maa Arbeidet kaldes — istand. Men heller ikke der kunde jeg naa saavidt, og først efter min Hjemkomst er det lykkets mig at skrive altsammen færdigt, saa at jeg endelig i disse Dage har kunnet lade Opsatsen afgaa til England. Imidlertid havde jeg dog før min Afreise til Stockholm faaet Indskrifterne saa vidt granskede, at jeg kunde danne mig en nogenledes sikker Forestilling om deres Læsning, og da jeg antog at det maatte være af Interesse for mine Landsmænd at erfare noget nærmere om denne Sag, hvorpaa allerede Opmærksomheden og Nysgjerrigheden var henvendt ved flere Artikler i de offentlige Blade, nedskrev jeg i Hast de Notitser derom for nærværende Blad, der have staaet at læse i dets 48de og 49de Nummere for afvigte Aar, og som jeg ikke engang fik Tid til fuldstændigt at corrigere, da de udkom efterat jeg var

Mr. Slidell.

afreist. Jeg maa oprigtigt tilstaa, at ej engang den Tanke faldt mig ind, eller kunde falde mig ind, at jeg heri gjorde noget urigtigt. I Hr. Farrers Brev staar der ikke et Ord om, at Afbildningerne tillige vare sendte til andre Videnskabsmænd, og disses Mening æstet; der nævnes ikke et Ord om, at han ej ønskede nogen foreløbig Meddelelse af Indskrifternes Indhold: tvertimod, da Conferentsraad Rafns Artikel om de samme Indskrifter, meddelende enkelte Forklaringer, stod at læse i alene i mange norske og danske Blade, men ogsaa ialfald i eet britisk, nemlig „the Orcadian" for 14de Septbr. f. A. (hvilket Nummer blev mig directe tilsendt), uden at Hr. Farrer i mindste Maade ymter derom i sit Brev eller besværer sig derover, kunde jeg ikke drømme om, at man foreløbig ønskede nogen streng Hemmeligholdelse af disse Indskrifters Indhold, saameget mindre som den Omstændighed, at Indskrifterne vare lithographerede, vakte Forestillingen om, at de allerede vare udbredte blandt det engelske Publicum, og at Hr. Farrer kun ønskede at erholde min Fortolkning som et Bilag til den udførligere Beskrivelse af Høiens Udseende og af Gravningen selv, som han agtede at udarbeide. Men jeg vil her gaa endnu et Skridt videre, og ligefrem erklære, at om jeg end havde faaet et Vink om, at Afbildningerne vare samtidigt blevne tilsendte andre Videnskabsmænd for at de ligeledes kunde afgive deres Mening, vilde det dog maaskee ikke have faldet mig ind at jeg skulde handle uforsvarligt mod den eller mod Hr. Farrer ved at meddele mine Landsmænd en i Hast og uden Fordring paa videnskabelig Udførlighed eller Omhyggelighed affattet Notits om denne især for Nordmænd saa interessante Sag, i et Blad, hvis fornemste og næsten udelukkende Circulation er i Norge selv, og

hvis Nummere i alle Fald ikke komme til England, hvor saaledes deres Indhold — hvad man og kan see af Hr. Farrers offentliggjorte Skrivelse — slet ikke er kjendt, og desuden, om det naaede did, dog ej vilde have kunnet gaa en udførlig og strengt videnskabelig Afhandling i Vejen. Snarere maatte jeg frygte for, ved Meddelelsen af en foreløbig Notits, at udsætte mig for de Andres Granskning og maaskee misbilligende Kritik, forend jeg med videnskabelige Grunde havde støttet mine Yttringer. Men, som sagt, ingen saadanne Betragtninger faldt mig ind, og, hvad enten man bifalder, undskylder, eller dadler, hvad jeg har gjort, maa man i alle Fald erkjende, at jeg har handlet bona fide.

Dette er den simple historiske Fremstilling af Sagen. Den Mand, der har fundet sig saa oprørt derover, at han endog har paataget sig en Delators Forretning ved at „henvende sig til Hr. Farrer selv" i en Sag, der egentlig er ham uvedkommende, er i sin oprørte Stemning uforvarende kommen til at fremsætte enkelte mindre rigtige eller nøjagtige Angivelser. Saaledes siger han — med hvad Ret, kan man see af det Ovenanførte —, at jeg har „gjort utilladelig Brug af 'strengt private og fortrolige Meddelelser'"; fremdeles, at jeg „har begyndt 'en Række Artikler' om Indskrifterne", medens jeg dog kun har leveret en kortfattet Beretning, der alene paa Grund af tilfældige Omstændigheder blev fordeelt paa tvende Numre; han synes endvidere, efter Hr. Farrers Svarskrivelse at slutte, at have allarmeret denne Herre og givet Sagen en Vending, som om jeg havde til Hensigt at berøve ham hans velfortjente Hæder som den, der bekostede Høien aabnet og Indskrifterne offentliggjorte, uagtet allerede den første af de saakaldte „Artikler" maatte have viist ham, at jeg netop udtrykkeligt omtaler Hr. Farrers varme Interesse for Oldkyndigheden og hans Fortjenester af Høiens Aabning m. m. Han siger endelig at jeg „istedet for at svare Hr. Farrer, har offentliggjort Fortolkningen", som om det skulde være min Hensigt, aldeles ikke at svare, men at lade det bero med „Offentliggjørelsen". Den ovenfor meddeelte historiske Fremstilling viser, om han heri har Ret.

Til „Fædrelandets" Slutningsbemærkninger har jeg ikke stort at sige, efterat have berørt Hr. „Sylvanus Urban's" Ytringer, thi de ere egentlig kun en Variation paa samme Thema, hvis enkelte Partier, om end holdte i en noget mere lidenskabelig Tone, dog ikke hvile paa stærkere Grund end Themaet selv. Kun er den Iver, hvormed Fædrelandet mener at burde varetage „vore nordiske Collegers" Interesser, noget forunderlig, thi det er næsten som om vi alle skulde være oppe til Examen eller concurrere om en Præmie, — overhoved som om Skinsyge hos Videnskabsmænd ej alene skulde forudsættes som sædvanlig, men endog var aldeles tilladelig og i sin Orden. Jeg har endnu aldrig følt nogen saadan, og har maaskee endog i nærværende Sag været altfor naiv i at antage Andre ligesaa frie derfor. Men jeg er i alle Fald vis paa dette, hvad de øvrige særskilt nævnte Hædersmænd angaar. Jeg kjender dem altfor vel til at vide, at enhver vunden Oplysning, enhver udfunden Berigtigelse, enhver ny Opdagelse, hilses og modtages af hver og een af dem med lige levende og uskromtet Glæde, hvad enten den skyldes ham selv eller en anden.

Forøvrigt kan det tjene til „Fædrelandets" og den active engelske Correspondents Oplysning og Beroligelse, at jeg med Dagsposten har tilskrevet Hr. Farrer selv om denne Sag og meddeelt ham det Væsentlige af den her ovenfor afgivne historiske Fremstilling.

D.Hrr. Redacteurer, der have aftrykt „Fædrelandets" Artikel, anmodes om godhedsfuldt at ville ligeledes aftrykke dette mit Tilsvar. Den samme Anmodning stilles til „Fædrelandet" selv.

Christiania den 18de Januar 1862.

P. A. Munch.

Norske Høifjeldsbilleder.

(Efter Wyndham's Wild Life on the Fjelds of Norway.)

III.

Endnu i to Dage maatte vi opholde os i Lom, ventende paa min Hests Ankomst. Kirken er en meget malerisk Bygning, kun opført af Træ, endog ligetil Taget, der bestaar af smaa Træstykker, lagte paa hinanden ligesom Teglstene. Et smukt kegleformigt Taarn hæver sig fra Centrum af Bygningen, ikke lidet bidragende til at fuldstændiggjøre Billedet. Klokketaarnet er vel værd at besees, om ikke for Andet, saa for at kunne iagttage den Masse af Tømmer, som er forbrugt til Taarnets Opførelse, og som saaledes vil tilintetgjøre den Tro, man faar om Bygningens Skrøbelighed, naar man kun betragter dens Ydre.

Den følgende Dag var en Søndag, men da Gudstjenesten holdes vexelviis i Lom og Skeager, traf det sig, at det netop den Dag var Tjeneste paa det sidste Sted.

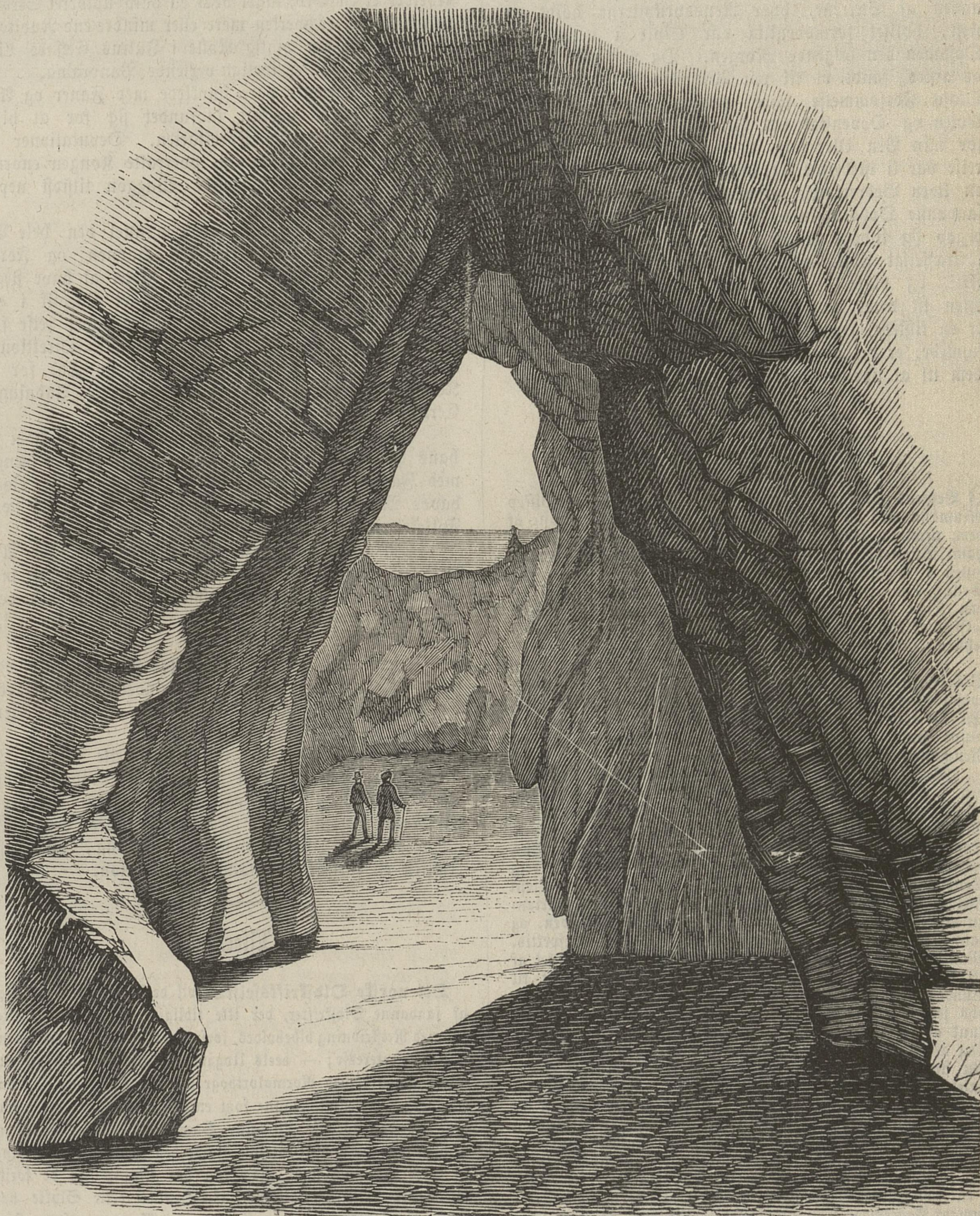
Endelig ankom vor Hest Mandagen den 22de, og tidlig paa Dagen saaes ogsaa vor Ledsager August Olaf, at nærme sig Præstegaarden. I største Hast blive nu diverse Artikler, bestaaende af Kaffe, Risengryn, Potetes, Brød, vore Hængekøier, Lagener og Theekjedel m. m. bragt frem og spredt udover Gulvet for at ordnes i flere Pakker.

Da Bagagen lykkeligen var anbragt i „Kløvsadlen", var kun tilbage at sige Farvel til den venlige, gjæstfrie Provst og hans Familie, og derpaa at drage tilfjelds. Med Provstens ældste Søn, der gjorde os Selskab, vare vi nu fire.

Efterat have passeret Træbroen, som fører over Bæverelven strax nedenfor det skummende Vandfald, gik vi henover Engene langsmed Elvbredden, indtil vi naaede en Sti, som førte op til de steile Fjelde, der omgive Dalen. Vi standsede flere Gange for at lade Hestene hvile ud, og for at betragte den smukke Dal nedenunder os med dens rivende Strøm og dens rolige grønne Sø med de furuklædte Bredder.

Jo høiere vi steg, jo mere udbredte sig for os de høie Fjelde i Nord og Vest, og da Toppen var naaet, tabte vi ganske Synet af den smukke Lomsdal. Den ujevne klippefulde Vei, vi nu fulgte, strakte sig over Furutræernes Regioner, og var saaledes kun bevoxet med Enebærbuster og smaae Birketræer. Her haabede vi at træffe Aarfugle; men, desværre, vort Haab skuffedes.

Ved Middagstider naaede vi frem til nogle Sætre, hvor vi gjorde Holdt, og da Hestene vare befriede fra Oppakningen, slap vi dem løs. Efterat have forsynet os med et lidet Forraad af Brød og Kjød af Pakkerne, traadte vi ind i en af Sætrene. I et meget lidet Værelse, der lugtede stærkt af Ost, stod ved en lystig flammende Ild en velvoxen rosenkindet Pige, ivrig beskjæftiget med at røre i en stor Kjedel med skummet Mælk. Paa nogle Hylder ved Muren stod en Række af store hvide kegleformige „Gammeloste", der

Rønstadhulen paa Lepsøen i Harham. (Efter Original-Tegning).

gjorde fuldstændig Rede for den ubehagelige Lugt, som mødte os ved Indtrædelsen. Igjennem en aaben Dør saa vi ind i Melkeboden, der overalt var opfyldt af smaae flade Træfade, fyldte med Melk. En Bolle heraf blev paa vor Begjæring sat frem for os, og udgjorde i Forening med vort Brød og Kjød et fortræffeligt Maaltid.

Snart efter vare vi igjen paa Veien, møisommelig arbeidende os frem over den klippefulde Grund langsmed en klartrindende Strøm. Landskabet tiltog, eftersom vi skred fremad, i Vildhed og Storhed, og tilsidst kigede et sneeklædt Fjeld frem gjennem en Aabning til Høire, ligesom fortællende os om den pragtfulde Scene, der skjultes for os af Dalens steile Fjeldvægge.

Nu nærmede vi os endelig vort Bestemmelsessted, og efter endnu et lidet Stykke at have passeret den eensomme Dal langsmed en Elv, naaede vi frem til Smaadals-Sætrene, hvor vi havde til Hensigt at tilbringe Natten.

Efter en Frokost, bestaaende af Ørret, betraadte vi den følgende Morgen Fjeldet, der taarnede sig lige bagved Sæteren. Vi maatte stige op til en ganske anseelig Høide, for at naae de Sletter, hvor Rensdyrene i Almindelighed pleie at opholde sig paa denne Tid af Aaret; men vi saa kun Sporet af et, ellers intet videre; og heller ikke saa meget vilde Ryper og en ung Hare, som min Ven skjød paa, var alt det Vildt, vi kunde opdage. Vi krydsede utallige Sneeflækker paa vor Vei, og rød Snee forekom meget hyppig, men sjelden af nogen stor Udstrækning. Dog den storartede Natur omkring os betalte rigeligen alt Slid og Slæb; thi Udsigten over Smaadal var virkelig pragtfuld. Hiinsides en vid og udstrakt Trakt af nøgne Klipper hævede sig høie, mørke Toppe frem af Fjelde af Iis og Snee, der i det straalende Solskin

glittrede som Diamanter. Medens vi betragtede denne ophøiede Scene, meddeelte Olaf os en ganske kuriøs Hændelse, der havde tildraget sig et Par Aar iforveien, næsten ligeoverfor Smaadals-Sætrene. Det var omtrent i Midten af Oktober Maaned, da Sneen laa meget dyb paa Marken, at tre Jægere paa Sletterne overfor Smaadal forfulgte en Drift af omtrent hundrede Rensdyr. Udover den lodrette Skrænt, der steg op fra Dalen, hang en stor Sneefonn, paa hvilken den hele Hjord under dens Bestræbelser for at undgaae Forfølgerne, forskrækket begav sig ud. Men Sneen var ikke stærk nok til at bære saa mange Dyr, og idet den pludselig brast under dem, styrtede den hele Hjord ned i Dalen, og ikke et Dyr overlevede Faldet. En stor Høst blev saaledes Bønderne af Lom tildeel, og de vare i flere Maaneder beskjæftigede med at bringe Dyrene ned til Gaardene; men rimeligviis tilfaldt den største Deel Ulvene og Jærv.

Ved vor Tilbagekomst til Sæteren fandt vi endnu flere Besøgende, som ogsaa vore Rensdyrskyttere. Istedetfor med min Ven og mig at begive sig til Hvile, fortrak Provstens Søn og Olaf sig hen til en anden af Sætrene, hvor Rensdyrskytterne holdt en Fest, hvilket formodentlig var Skyld i deres sene Opstaaen den følgende Morgen. Da vi skulde begive os afsted, fandt vi til vor Ærgrelse, at Hestene, ved Olafs Forsømmelse vare gangne tilfjelds. Hans Nølen og Dovenskab var slet ikke behagelig, hverken for min Ven eller mig, og da Klokken ved vor Afreise var ti istedetfor sex, undlode vi ikke at give ham en liden Bebreidelse, fortællende ham at dersom flere saadanne Ophold skulde hende, var det bedst at han begav sig tilbage til Lom. De norske Bønder ere et fortræffeligt Folk, men som alle andre have de sine Feil, og disse bestaae i Langsomhed og Træghed. Men til deres Ros maa dog siges, at hvor der kun er en tilstede, ere de lette at styre, men ere flere forsamlede, er det ofte en yderst vanskelig Ting, at faae dem til at udrette Andet end hvad de selv lyster.

Rønstadhulen i Harham.

I Bergens Stift findes mange mærkelige Huler. Biskop Neumann har i „Urda" I. givet Beskrivelse over de vigtigste af dem, nemlig: Dolsteens-Hulen i Herrø, Rønstadhulen i Harham, Skjongshulen og Drønns-Hulerne i Borgund, Limurshulen i Strandens Præstegjeld, St. Synneves Hiller paa Selløe, Sinnerhillerne og Jutulsgrotten i Gloppen, Hillerne paa Kind og Hulen paa Lammethun i Søndfjord, foruden forskjellige korteligen berørte Huler i Nordhordlehn, Søndhordlehn og Hardanger.

Rønstadhulen i Harham hører til de mærkeligste og er af Biskop Neumann beskrevet saavel i ovenanførte Artikel i „Urda", som i hans Reisebemærkninger i Budstikkens sjette Aargang. En af vore ærede Læserinder har meddelt os en Tegning af denne Hule, som vi her gjengive og ledsage med Biskops Neumanns Beskrivelse.

„Rønstadhulen ligger paa den sydvestlige Side af Lepsøen i Harhams Præstegjeld. Ikke langt fra dens Munding falder Jordsmonnet brat nedad mod den steenrige Strand i Vest, hvor Havet bruser vildt. Denne Munding er imposant. Den udgjør et triangulært Portal, fast som en gotisk Bue, omtrent 70 Fod i Bredden, men vel 100 Fod i Høiden. Dens Sider, der efter Farven see basaltagtige ud, skjønt Fjeldet bestaar af Gneis, sænke sig heel nedad i den triangulære Form, som Gavlen af et Huus, mod hinanden, og danne, især formedelst deres sorte Farve, et herligt Perspektiv. Man stiger fra Mundingen af ned i Hulen, i en Vinkel af 30 til 40 Grader, og kommer efter 20 Skridt omtrent til Bunden af den. Denne Bund, paa hvilken Dagens fulde Lys falder ind gjennem det store Portal, udgjør en Flade, guul at see til, saasom den er overdækket med tusindaarige Lag af Faaremøg, med hvilke en heel Bygd kunde opgjødes. Nu staar man i en stor og herlig Hal, midt inde i et udhulet Fjeld, der hvælver sig over Ens Hoved. Denne Forhal er 84 Fod i Længde, og forrest ved Nedgangen omtrent 60 Fod bred; men denne Bredde indknibes efterhaanden, alt som man kommer dybere ind, indtil 24 Fod i Hallens Inderste. Her begynder imidlertid en ny Afdeling. Forhallens Bund laa horizontal; Midthallens, om jeg saa maa kalde den, gaar i en jævn Skraaning opad Bakke, stedse paa det samme Stratum af Faaremøg, i en Strækning af 128 Fod, og løber imod Enden ægformig sammen. Fra Bunden af i denne Hal og op under Hvælvet er Høiden i Almindelighed ikke over 14 til 16 Fod; men i Hvælvets Midte gaar en huul klokkeformig Kegle op igjennem Fjeldet, meget viid i sin Aabning og vel 30 Fod høi under sin Spids. Nu er der atter inden for denne Afdeling en mindre Hule, til hvilken man kun igjennem en meget snever Aabning, og i krybende Stilling, kan trænge ind. Den er cirkelrund, og 20 Fod i Tversnit. Der er bælmørkt derinde. Rønstadhulens hele Længde gjennem alle 3 Afdelinger, og det i en Flugt, er altsaa fra Mundingen af 272 Fod. Hulens Vægge ere flinthaarde, og overtrukne med Lichen farinaceus. En utrolig Mængde Navne findes skrevne der med Krid. Da jeg atter gik ud igjennem den forreste Hal, opdagede jeg i Siderne af den, nede ved Bunden, en Mængde smaae Udhulinger, som Jettegryder; og 60 Fod omtrent ovenover Bunden byggede Svalerne Reder i lignende Smaahuller i Hallens indre Vægge."

Den nye italienske Jernbane.

(Monde illustré).

Hans Majestæt Kong Victor Emanuel har selv aabnet den nye Jernbane mellem Bologna og Ankona.

Da Kongen ankom fra Turin, modtoges han i Bologna af Direktørerne for det italienske Jernbane-Kompagnie.

I Kongens Følge var hans militære Hofstat, Vicepræsidenten for de Deputeredes Kammer Techio, Bolognas Gouvernør Grev Oldofredi, Frankrigs Ambassadør Benedetti, samt en stor Skare Deputerede.

Det kongelige Træn forlod Bologna Søndagsmorgen og var om Eftermiddagen Kl. 4 i Ankona. Banen gaar gjennem de mest smilende og maleriske Egne. Fra Rimini til Ankona har man Adriaterhavet til sin Venstre, til sin Høire Ankonas Kampagne, der strækker sig til Foden af Appeninerne. De forskjellige Stationer underveis vække de forskjelligste Erindringer: Rimini minder om een af Dantes Heltinder, Penaro er Rossinis Fødested. En af de mærkeligste Ingeniør-Arbeider er en Bro, kastet over en halv udtørret Strøm. Denne Strøm er hverken mere eller mindre end Rubikon, der spiller en saa vigtig Rolle i Julius Cæsars Liv. Den hele Vei er et idelig vexlende Panorama.

Alle Stationer vare smykkede med Faner og Autoriteterne havde overalt indfundet sig for at hilse Victor Emanuel paa Forbifarten. Deputationer af unge Piger, klædte i Hvidt, overrakte Kongen enorme Bouketter, saa den kongelige Waggon tilsidst neppe kunde rumme dem alle.

I Ankona fandt Victor Emanuel den hele By paa Stationen; Kanonerne fra Havnen og Fortet tordnede, alle Kirkeklokker klang. Efter at have steget af Vognen, hvilede Hans Majestæt et Øieblik i det prægtige Telt, som Kompagniet havde ladet reise for Anledningen. Formanden for Jernbane-Direktionen tolkede her i sit og Kollegers Navn sin Tak for at Kongen personlig havde villet overvære Aabnings-Ceremonien.

Kongen steg nu i den Vogn, der førte ham til hans Palais i Ankona. Alle Gader vare behængte med Faner og illuminerede, og den kongelige Vogn havde Møie med at bane sig Vei gjennem den tætte Folketrængsel.

Om Aftenen gav Kongen stor Middag for Autoriteterne og Følget, og talte længe og livligt med Jernbane-Direktørerne om de smukke og nyttige Arbeider, han nylig havde taget i Øiesyn. Næste Dag reiste han tilbage til Ankona.

Denne nye Vei har en stor Fremtid, da den sætter Adriaterhavet i direkte Forbindelse med Middelhavet. Det er sandsynligt, at den i en ikke fjern Fremtid vil blive Linien til Indien.

Kompagniet arbeider ivrigt paa dette Maal. Linien fra Ankona til Rom skrider sin Fuldendelse imøde og der arbeides ivrigt paa Jernbaneveien fra Rom til Neapel, som, sat i Forbindelse med den nylig aabnede Bane fra Bologna til Ankona, vil skaffe Italien en fortsat Jernbane-Komunikation.

Literatur.

Det norske Oldskriftsselskab vil deels besørge Udgivelsen af saadanne Oldskrifter, der ikke tidligere have været trykte, hvorved Retskrivning bibeholdes, forsaavidt denne har en videnskabelig Interesse; — deels Udgaver af allerede tidligere udgivne Sagaer med Normalorthographi og tilhørende Ordforklaringer, omtrent saadanne som enkelte af dem, der ere besørgede af det nordiske Literatur-Samfund. Disse populære Oldskriftsudgaver ville derfor afgive den fornødne Veiledning til deres Læsning, naar man kun har tilegnet sig de første Elementer af Grammatiken. En Hjælp i dette Stykke har ogsaa Selskabet været betænkt paa, idet Gunnlaugssaga, som besørges udgivet af Kand. mag. Aars og Stipendiat O. Rygh, bliver ledsaget af en kortfattet Grammatik, samt en Ordsamling. Foruden denne Saga forberedes udgivet (ved Soph. Bugge) Frithjofs, Halfs og Gautreks Sagaer. Desuden vil Lektor Unger besørge en Samling af endeel af de talrige saavel fra Indholdets som især fra Sprogformens Side mærkelige gamle norske Homilier.

— **Polyteknisk Tidsskrift.** Ny Række. Med dette Aars Begyndelse fratræder den hidtilværende Redaktion Tidsskriftet, og dette fortsættes herefter under Redaktion af Civilingeniør N. H. Brun, hvem den polytekniske Forenings Direktion har formaaet til at forestaae Udgivelsen. Med Hensyn til Skriftets fremtidige Indhold vil ingen væsentlige Forandringer søges gjennemførte. Ogsaa bliver Prisen, 8 Mk. Aargangen, uforandret. Derimod vil Formatet herefter ikke blive Oktav men tospaltet Kvart, og Tidsskriftet ikke udgaae i Nummere, men i 6 Hefter om Aaret. Blandt Indholdet for 1862 nævnes endeel af Karter ledsagede Afhandlinger af Lektor Kjerulf om Jordbundens Beskaffenhed paa Ringeriget, Hadeland etc. Vi tillade os fremdeles at anbefale dette fortjenstlige Tidsskrift til Publikums Velvillie.

— **Et norsk Skrift fra Amerika.** Som 2den Læge ved det nyoprettede skandinaviske Regiment i Amerika, hvis Oberst Hans C. Heg er, findes opført „Doktor S. J. Hansen." Denne Mand, der er medicinsk Kandidat fra vort Universitet, udgav forrige Aar et Skrift, rettet fornemmelig mod den ogsaa her bekjendte Professor Larsen, hvis fuldstændige Titel er følgende: Menneskelighed og Orthodoxi, casuelt afhandlede i aabne Breve til Norske Præster i Nordamerika, og nærmest til Hr. Professor Larsen og dem, der bifalde visse af ham især i den senere Tid offentlig udtalte „orthodoxe" Doktriner af Dr. S. J. Hansen. Madison, Wis. 1861. Paa Forfatterens Forlag trykt i C. Fr. Solbergs Trykkeri. 80 S. stor 8vo. Priis 25 Cents. — Dette Skrift, der velvilligen er bleven os tilstillet, men som vi kun omtale, fordi Forfatteren er en Nordmand, er affattet i en skruet philosophisk Stiil. Fremstillingen er original nok, indvævet af de forunderligste „Resummeer", „Konklusioner", „Tillægssedler" og „Postskripter", men Forfatteren har manglet philosophisk og theologisk Grundighed til at behandle tilfredsstillende de af ham opkastede Spørgsmaal paa Dogmatikens Omraade. Som man af Titelen kan slutte, er Bogen en Polemik mod de norske Præster i Amerika med deres „orthodoxe Tvangslære", og navnlig mod Prof. Larsen, som han beskylder for at bifalde Slaveriet; idet han istedetfor en udsondrende Retning i Unionen kræver deres Understøttelse „til en sund og frugtbar Assimilation eller Amalgamation med samme."

Norge.

Christiania. Statsraad Jørgen Herman Vogt afgik ved Døden 12te Januar, i sin Alders 78de Aar efter nogle Dages forudgaaende Upasselighed, fremkaldt som Følge af en Forkjølelse. Og Hs. M. Kongen har ved Statsraadets første Medlem bevidnet hans Familie sin Deeltagelse. Af denne ved sit lange, indflydelsesrige offentlige Liv ligesaa mærkelige som ved sin private Charakteer sjeldne Mand have vi allerede i vort Blad for 1853 Nr. 29 leveret et i Udlandet xylographeret heldigt Portræt tilligemed en kort Biographi, hovedsagelig efter Statsraadens egne Meddelelser, hvortil vi saaledes her henvise vore Læsere. — Efterat Vogt i 1858 havde forladt det offentlige Liv og det under en Hyldest, der var et saameget større Vidnesbyrd om den Agtelse, Enhver maatte yde hans rene Charakteer og hans urokkelige politiske Principer, som han netop ved disse ofte havde stødt an mod Mængdens Higen og Tragten, beskjæftigede han sig med Udarbeidelsen af sine Memoirer, — et Arbeide, hvormed han allerede en rum Tid inden sin Død var færdig. Dette Værk, der forhaabentlig snart udkommer i Trykken, vil efter hvad man kan slutte sig til af Forfatterens indflydelsesrige Deltagelse i vort offentlige Liv og efter hvad der er sagt os af en Mand, hvem Manuskriptet har været betroet til Gjennemgaaelse, afgive overmaade vigtige og interessante Bidrag til vort Lands politiske Historie efter Adskillelsen fra Danmark.

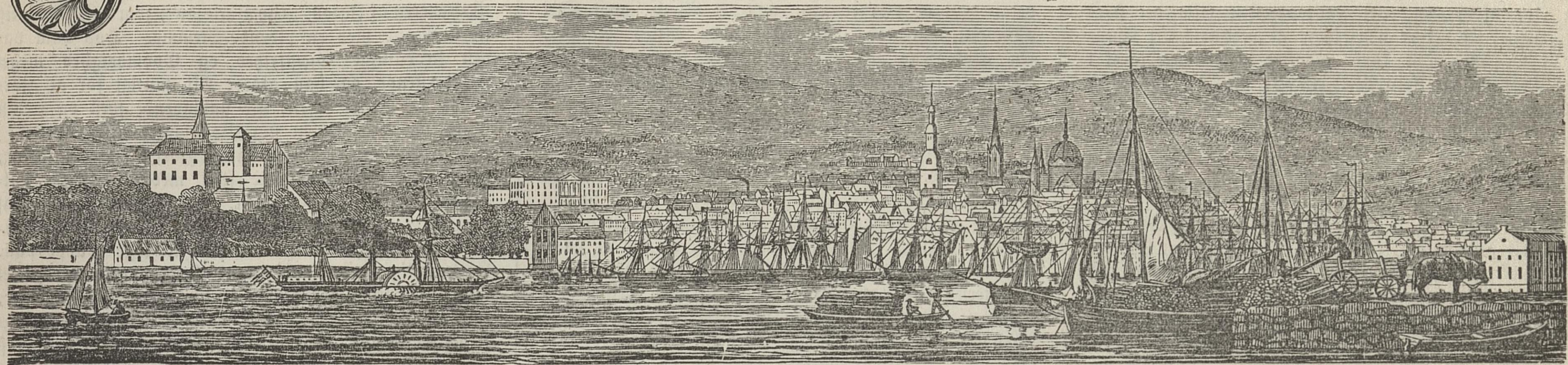
— Vi gjøre vore Læsere opmærksomme paa den foran indtagne Redegjørelse fra Prof. Munch hvad angaar hans Offentliggjørelse i dette Blad af Orknø-Runeindskrifterne. Det synes os klart, at den i et engelsk Blad i denne Anledning reiste Anklage mod Munch er ganske ubillig, og fremfor Alt tør man nu finde de stærke Haansord, hvormed „Fædrelandet" ledsagede sin Oversættelse af denne Anklage, mildest talt upassende. „Fædrelandet" tager Hr. Farrers Parti mod DHrr. Rafn og Munch, fordi de ikke „konfidentielt" have betroet ham deres Læsning af de af ham udgravede Runer, men først publiceret dem, og finder hans „Glæde" over Opdagelsen forspildt. Men vi kræve af Hr. Farrer, dersom han er en sand Videnskabsmand og ikke en literær Vindmager, at han mere sætter sin Glæde i, at det videnskabeligt Sande og Rette kommer frem, ligemeget ved hvem, end i det illusoriske Lys, han kan hente af den første Offentliggjørelse, under eget Navn, af de nordiske Lærdes Læsninger, som han ellers uden noget Hemmelighedspaalæg har anmodet dem om. Men var det Hr. Farrer kun at gjøre om et ved andre Videnskabsmænds „konfidentielle" Hjælp erhvervet Skin af Lærdom, da er der ingen Skade skeet ved at hans Plan er forpurret og ialfald burde „Fædrelandet" være en af de sidste til at vredes herover. Thi, om dette Blad end ligesom de andre har tiet til visse høitstaaende Personers Erhvervelse af Hæder inden Oldgranskningens Omraade ved fremmed Hjælp, har det dog været enig med os i at fælde en meget haard Dom over Hr. Konferentsraad Rafn, fordi han, netop paa den nu for Hr. Farrer blomsterstrøede Vei, har tilvundet sig en ufortjent Anerkjendelse som Videnskabsmand, ved nemlig at benytte altfor megen „konfidentiel" Hjælp og enten fortie denne eller berøre den paa en saadan Maade, at det vanskeligt kunde springe Læseren i Øinene. Betænker man derhos, at Hr. Farrers Opdagelse allerede inden Artikelen i Nyhedsbladet fremkom har været omtalt i de engelske Blade og at i hvert Fald vort Blad intet Skaar vilde gjøre hos det engelske Publikum i den Nyhedens Interesse, som Hr. Farrers eget Værk derom maatte have, vil „Fædrl.'s" Tale om hans „spildte Glæde" over sin Opdagelse blive ganske komisk, dersom vi ikke turde antage, at andre Hensyn, end videnskabelig Indignation, har styret dets vredagtige Pen.

— Under 11te Januar er Professor J. Rudolf Keyser ifølge Ansøgning meddeelt Afsked i Naade med aarlig Pension 1000 Spd., og med Bevidnelse af Hs. Majestæts naadigste Tilfredshed med hans fortjenstfulde Virksomhed som Universitetslærer og Videnskabsmand.

— Seddelforfalskerne ere nu opdagede. Det er en forhenværende Sølvarbeider paa Kongsberg, nu en velstaaende Mand, ved Navn Anders Blaarud, der tilligemed sine tvende Brødre (hvoraf den ene alt er død) har udfærdiget de cirkulerende falske Dalersedler (omtr. 100) ved Hjælp af Xylographi.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 4. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 26de Januar 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Breve fra Joh. Nordahl Brun og Claus Frimann.

1. Fra Biskop Johan Nordahl Brun til Hospitalspræst Tuchsen i Bergen.

Elskværdige Broder!

Ikke til Komptoiret, men til mig, som nu i Dit sidste venskabelige Brev af 7de dennes, maa Du [henvende Dig?], naar Du vil sende Penge og Attest til Ægteskabs-Bevilgning, og inden 6 Uger fra det kommer til mig skal det være expederet. Før gik det skakstyrlig. Det forstaar sig, du skal faae den anden Deel af min Postill, naar den bliver færdig [1]). Ganske Ret har du om Choral-Psalmer. Men jeg har affunget. Jonathan var min Svanesang [2]). Jeg takker nu Gud, om Jeg kan udreede Prosa, hvor langt det ellers er kommen med vor Kirkesag og paa hvor slibrigt Trin Jeg ogsaa nu staar, kan Du vide deraf, at min Søn Christen [3]) som læser til Attestats, skrev mig med sidste Post disse Ord til:

Moldenhauer er rigtignok den mest Orthodoxe af de Th(eologiske) Prof(essorer) men ogsaa han nægter Forsoningen og Treenigheden med de mest overbevisende Grunde.

Kan han bringe dig til at troe dette, skrev jeg blandt andet til min Søn, da skal du aldrig blive min pers. Kapellan og med min Villie aldrig Præst; Ja vovede een af Moldenhauers bedste Laudabilister i Bispe-Examen for mig at statuere saadant, ordinerede Jeg ham ikke, om endog Kongen specielt befalede mig det efter Indberetning derom. . Jeg nedlagde før mit Embede, min Embeds Eed er gjort Gud og ikke Kongen, denne Sidste kan ikke dispensere mig derfra. Gud see til os i Naade. Lader os bede for hverandre!

Bergen den 12te Mai 1798.

J. N. Brun.

2. Fra Claus Frimann til Lyder Sagen.

Tusind Tak, Allerhøistærede! for Laanet af de tilsendte Smaaskrifter!

Forlængst burde jeg vel have sendt dem tilbage, men vilde bie dermed, til en nogenledes sikker Leilighed gaves; denne gives nu med mine egne Folk, som nu skal reise til Bergen, og hermed følge de da nu tilbage. Samlingen af Talerne etc. over N. Universitet interesseerte mig høiligen. Philosophen Treschows philosophiske Tale var mig vel ikke for lang at læse; men om den ikke faldt den Kongl. Familie for lang at høre, er et Spørgsmaal. Sterkodder havde jeg allerede faaet fra en anden Haand, — fra en Præst Pavels her i Nordfjord, en Mand af megen Smag i det Skjønne, der som Skibspræst har reist i flere Verdens Dele, end vort nu forstyrrede Europa. — Rahbeks Recension af min Phønix [4]) havde Nyerup for en Tid siden sendt mig en Stump af, men ikke det hele Blad eller hele Nr., som De var saa god at sende mig, og nu ogsaa sendes tilbage, da det ikke bør skilles fra de øvrige Nummere af Sandsigeren. Min Ven Reins Digte beholde altid sit erkjendte Værd; gid kun, at de vare lidt mindre stemte i Mismodets Toner! — Anna Colbjørnssen af Dahl [5]) havde jeg ikke før læst.

Naar De, Allerhøistærede, engang kan faae fat paa 3die Deels 1ste Bind af histor. phil. Samlinger (som jeg før har bedet Dem om), da have De mig i Erindring med et kort Laan deraf!

Ikke mindre Tak for det fortræffelig skjønne Brev, der geleidede Smaaskrifterne! Ikke uden Undseelse kan jeg modtage de hædrende Bevidnelser, hvormed De derudi beære mig. — Nu tager jeg ikke mere Harpen i Haand [6]) — hos en, siden 5te Marts d. A., i sin Velfærd ruineret Mand [7]) maa Alting være dødt og magtesløst.

For gammelt Bekjendtskab med Muserne skulde jeg dog have bivaanet Knudsens i Bergen givne Fest, hvis jeg havde været saa nær. Til Festens Forskjønnelse er jeg vis paa en Lyder Sagen har bidraget en ikke ringe Deel. Hvor tager nu Knudsen Touren hen? — Mon til Throndhiem?

Gives der nu nogle Nyheder, der kunne interessere, da er De, Hr. Ven, næsten den Eneste i Bergen, fra hvis Haand jeg turde haabe Meddelelse deraf; og hvormeget ville De ikke derved forbinde

Deres hengivneste

Frimann.

Davig den 13de October 1813.

Nogle faa Timer efter at Dette var skrevet, melder min ypperlige Ven, Major Severin Lohmann, p. t. Kystværns-Chef her i Nordfjord, mig Dette, at i Osmundvaag, som nu er Stationen for Roflotillen paa denne Side Stat, har Knudsen [8]) været, og sidstl. Søndag (den 10de dennes) givet en liden Høitidelighed for Roflotillens Mandskab og Thing-Almuen, som der var samlet, samt at han, i sin Tale havde viist den gamle Hornel og dennes Sanger [9]) den Complaisance, at nævne os, og udført Alting ypperlig. Paa Søndmøer vil han vist nok fornøie Folket paa lige Maade. — Saadant er dog noget langt andet, end at streife om Landet, som Bjørnetrækker, Linedandser, Taskenspiller.

3. Fra Frimann til Samme.

Frimannslund d. 19de Febr. 1825.

Efter megen længselsfuld Forventning erholdt jeg først den 13de dennes Deres kjærkomne Brev af 18de Januar, saasom Uveir maa have hindret det paa Veien fra Postaabnerstedet Kinnhorn hid.

Nu jeg takker da meget og forbindtligst for Samme i alle Henseender, og altsaa baade for Aftalen med Dahl [10]), og for Deres gode Løvte at ville besørge Korrekturen og det Øvrige. Meget glad blev jeg ellers ved at see, at der med Trykningen dog ikke endnu var begyndt, og det fornemmelig i Hensyn til det Stykke: Ode over Indfødsretten [11]). Dette Stykke havde jeg, efter Affendelsen til Dem, nøiere overseet, og fandt, at det slet ikke bør fremkomme i den Skikkelse, og at det nok var klogest, reent at udelade det af Samlingen; thi vel haver det Odens Sving og Form, men indeholder altfor megen Ros over Kongen, da det dog ikke er mere end en Regents Pligt at give sine indfødte Undersaatter eller Landets egne Børn Forret og Fortrin til Embeder, naar de ere værdige

[1]) „Hellige Taler", hvoraf første Deel var udkommen i Bergen 1797 og anden Deel udkom endnu i samme Aar som dette Brev er skrevet. Bogen optryktes efter Forfatterens Død tvende: Gange Chra. 1836 og 1841—43.

[2]) „Jonathan. Et (bibelsk) Digt i ti Sange," skrevet i Alexandriner (Bergen 1796, 176 S. 4), som man har sagt, ingen Anden har læst, end Sætteren og dets Anmelder, den utrættelige Jacob Baden. Dette Digt blev dog ikke Bruns Svanesang, thi endnu et halvt Snees Aar efter vedblev han at poetere.

[3]) Christen Brun, født 1778 og theol. Kandidat 1800, døde 1839 som Stiftsprovst til Bergen. Ligesom den af hans Brev anførte Ytring viser, hvorvidt Nationalismen dengang var kommen ved Kjøbenhavns Universitet, saaledes er Brevskriverens Udtalelse derom et nyt Beviis (til de mange andre) om det Alvor og den Kraft, hvormed han, uden al Persons Anseelse og Leflen med Tidens Smag, stillede sig — ligesom Balle i Danmark — imod den indtrængende Vantro. Den omtalte Professor, J. G. Moldenhawer, Mønsteret paa Datidens Orthodoxi, en Tydsker af Fødsel, var en lærd Orientalist, der 1783 var bleven ansat som Professor ved Kjøbenhavns Universitet og fem Aar senere tillige som Overbibliothekar ved det store kongelige Bibliothek.

[4]) „Sandsigeren", et Ugeskrift af Rahbek, (1811) Nr. 25, hvori findes Frimanns Digt „Phønix", (indviet Skibet af dette Navn, det eneste Krigsskib, som Engelskmændene levnede ved den danske Flaades Bortførelse). Digtet er der ledsaget af nogle smigrende Bemærkninger fra Udgiverens veltænkende Ven til Forfatteren Claus Frimann, „en af den norske poetiske Guldalders herlige Overblevne, en af Fædrelandets og Parnasets hæderfuldeste Veteraner, en af de faa, som indtil øiensynligste Evidents have gjendrevet det raciniske Sagn, at der af eet og samme Navn ikke kan være uden een udmærket Digter."

[5]) Rahbek?

[6]) Denne Beslutning fraveg dog Forfatteren, og vedblev at skrive Digte lige til sit 83de Aar, da han døde (1829).

[7]) Nemlig ved Forordn. om Pengereduktionen af 5. Jan. 1813.

[8]) Den her og ovenfor omtalte Knudsen er den bekjendte Skuespiller Hans Christian Knudsen, der efter først at have været Murerlærling og derpaa Page, endelig banede sig Vei til det kongelige Theaters Scene, trods al den Hindring, dets overmodige Skuespillere lagde i Veien for ham som den ustuderede Mand. Han fandt paa, under Krigen med England, at synge Fædrelandssange fra Scenen forat opflamme Patriotismen og derved „gjennemrystede og gjennemrislede han Folk, saa at Begeistring for Fædrelandet sprang dem ud af alle Porer." Siden drog han om i Danmark og Norge for paa samme Maade at „opflamme Patriomismen ved fædrelandsk Sang og Tiltale" og indsamle Bidrag til Krigens Førelse og til de saarede Krigeres Understøttelse. Frimann skrev selv et Digt (trykt i hans „Poetisk Eftersamling" S. 4) ved den Mindestøtte, som til Knudsens Forestilling blev opmuret paa Gaarden Osmundsvaag af Steen, „mest taget fra St. Synnesves Kloster paa Sello" — det samme som Broderen Peder Harboe Frimann havde besunget i et af de skjønne Videnskabers Selskab priisbelønnet Digt.

[9]) Ifølge Datidens Skik pleiede man at benævne Frimann „Hornelens Sanger" efter hans af Selskabet for de skjønne Videnskaber priisbelønnede Digt, „Fjeldet Hornelen" (trykt i Selskabets „Forsøg" B. VI og i Uddrag i Welhavens Udvalg af Frimanns Digte).

[10]) Boghandler Chr. Dahl i Bergen, der trykte og forlagde anden Samling af Frimanns „poetiske Arbeider" (hvortil nedenfor sigtes), der udkom 1826 og som ogsaa førte Titelen „Poetisk Eftersamling".

[11]) „Oden over Indfødsretten" findes i „Poet. Eftersamling" S. 49—56. Dens Gjenstand var Forordningen af 15de Jan. 1776, der udtalte den Sætning: „Billighed vil at Landets Børn skal nyde Landets Brød"; og som bestemte, at kun Indfødte og de, som paa visse Betingelser fik Indfødsret, skulde befordres til Embeder i Staten. Uagtet dette syntes at maatte følge af sig selv, blev dog denne Forordning, som Frimann andetsteds siger, „ved sin Fødsel anseet som et sandt Himmelbarn, til hvilket Enhver, efter sin Leilighed, troede sig forpligtet at ofre hvad aandelig Røgelse og Myrha, han var forsynet med." Lüxdorph besang den paa Latin og Utallige paa Modersmaalet. Edvard Storm skrev et stort Læredigt, der belønnedes af de skjønne Videnskabers Selskab, og det til Ewalds Beundring stiftede saakaldte danske Literaturselskab udgav — som det eneste synlige literære Livstegn paa dets Tilværelse — en heel Samling af Oder og andre Digte over dette Emne.

dertil. Men ikke heller i andre Ting er det Stykke saadant, som jeg nu vilde have gjort det, helst i Begyndelsen. Jeg forsøgte nu siden at sætte noget Nyt istedenfor de første Stropher — Nei — det smagede mig ikke — forsøgte atter — Nei — det saa ud som nye Klude paa et gammelt Klædebon — kort: jeg fik ingen Skik derpaa.

Recensenten over Storms samlede Digte (Udgaven 1785) — maaskee Rahbek, siger i Berlinske lærde Efterretninger 1786 Nr. 33, om en Ode af Storm over Indfødsretten (ikke det store Digt) —, at det er umuligt at behandle det Emne lyrisk. Min Ode kunde maaskee have været taalt i den Tid, da jeg skrev den: 1778; men da var Man endnu ikke fuldt saa kræsen. Om min Ode over Guds Retfærdighed veed jeg sandelig ikke hvad jeg skal sige; det Værste maaskee er: at de fleste Læsere skjøtte vel lidet om et bibelsk Stykke i en saadan Samling.

Overmaade glad er jeg over det: at De, Hr. Ven, vil give mig Deres Mening om adskillige Stykker i Manuskriptet. Det er høist fornødent for mig; og jeg beder Dem atter indstændig: At De uden mindste Tilbageholdenhed ville kritisere ikke blot Stykker i Almindelighed, men og enkelte Steder og Udtryk — derved bevise De mig en stor Tjeneste. Og beder jeg meget om saadan Kritik snarest muligt i Brev med Posten, for derefter at kunne rette eller forandre, naar jeg selv blev gjort opmærksom paa Feil, og hvad som kunde været det Bedste.

Angaaende Hr. Vens Proposition: at tilføie nogle af mine hist og her forhen trykte, men lidet bekjendte, smaae poetiske Produkter, da er jeg ganske enig med Dem. Provst Pavels i Gloppen, en Mand af meget god Smag og en Dyrker af den moderneste skjønne Literatur, har tilforn foreslaaet mig det Samme. Jeg skal derfor, i mit næste Brev efter dette, give Anviisning paa de Steder eller Skrifter, hvor saadanne, mine Smaating monne findes.

De var saa god at sende mig det Nr. af Rahbeks Sandsiger, hvori min Phønix; — dette er nu det eneste Exemplar, jeg deraf eier. Skulde der ikke være Nogen i Bergen, hos hvem (er) at faae laant eller afskreven det Stykke af Sandsigeren, forsaavidt min Phønix angik, til Afbenyttelse ved Trykningen?

Glæd mig nu snart med Brev og for Alting med streng Kritik. Jeg bier derefter med Smerte. — Nu er jo Kongestadsen — den 26de Januar — forbi. Men hør — hvorfor har man i Aar kanoneret saa stærkt den Dag — jeg tør ikke sige straalet i Klubberne, at man har skræmmet Vaarsilden bort fra de Bergenske Kyster?

Med sandeste Hengivenhed og Forbindtlighed
Claus Frimann.

S. T. Hr. L. Sagen.

Skulde De tale med vor gamle Arentz [12]) — som nu vel ligger paa Sygesengen — beder jeg ham kjærligst hilset.

Charles Wilkes.

Kapitain Charles Wilkes, der anholdt Trentkommissærerne og som derved blev Dagens Helt i de Forenede Stater, er født i Staten New-York 1805, og kom i 1818 i Tjeneste ombord paa Krigsflaaden. I 1838 blev han af Forbunds-Regjeringen, med Kapitains Rang overdraget Kommandoen over en Søexpedition, der skulde udforske Landene ved det stille Ocean og Syd-Havet. Han drog ud fra New-York, omseilede Kap Horn, besøgte Sandwichs-Øerne, Fidji og andre polynesiske Øgrupper, samt Kysten af Oregon; satte derpaa tversover til Australien og Tasmania og naaede frem til den 61de sydl. Breddegrad. Han besøgte ogsaa Singapore og Borneo, og efterat have lagt Veien om det gode Haabs Forbjerg, vendte han i 1842 tilbage til New-York. Adskillige Krigsretter blev holdt over ham, men han slap derfra uden at miste sin Rang. Resultaterne af hans Reiser bleve nedlagte i et vidløftigt illustreret Værk, betitlet: Narrative of the United States Exploring Expedition. I 1848 tilstillede det geographiske Selskab i London ham en Guldmedaille som Tegn paa dets Anerkjendelse af hans videnskabelige Fortjenester. Han har siden udgivet et Værk betitlet: „Western America“, som indeholder statistiske og geographiske Oplysninger og Karter over Staterne ved det stille Ocean. Han vendte netop tilbage fra Kysten af Afrika som Kommandør paa „San Jacinto“, da han i Havanna hørte om Udsendingerne fra Forbunds-Regjeringen, der agtede at tage Pladse ombord paa Dampskibet Trent, og besluttede strax at anholde dem og de Dokumenter, som de maatte have hos sig. Ved denne hans Handling, erklærer han, blev han kun ledet af sin egen Mening om Pligt, og han havde ingen Instruktioner herom fra sine Overordnede i Washington.

[12]) Professor og Rektor ved Bergens Skole Fr. Chr Holberg Arentz, dengang 89 Aar gl.; † 31te Decbr. 1825.

Norske Høifjeldsbilleder.

(Efter Wyndham's Wild Life on the Fjelds of Norway.)

IV.

Da vi havde naaet Toppen af Dalens steile Fjeldvæg, befandt vi os paa en vidt udstrakt Slette, hvor Øiet uhindret vandrede omkring i flere Miles Afstand. En Flok Heste og en Faare-Hjord saaes at græsse et Stykke fra, men da vi havde vendt disse Ryggen, ophørte alle Civilisationens Kjendemærker. Vor Vei gik i østlig Retning ligeover dette eensomme Ødeland. I nogen Afstand, paa vor høire Side, hævede sig høie Bjerge, kantede med Snee og Iis, medens en brusende Strøm boltrede sig ved deres Fod, hurtigt løbende afsted til mere muntre og venlige Scener nedenunder i Dalen. Nu og da standsede vi for at overskue det hele Landskab med Kikkerten, om ikke Rensdyr fjernt eller nær kunde opdages. Men denne Egn syntes isandhed at være en umild Trakt, thi hverken Aarhøns eller Ryper mødte vort Øie den hele Dag igjennem. Omtrent halveis satte vi os ned for at indtage vor Middag, befriende som sædvanlig Hestene fra deres Oppakning. Men kun liden Tid kunde anvendes hertil, da vi frygtede for at komme til at overnatte paa denne øde Strækning, og vi vare snart igjen paa Marschen. Dog tilsidst efter sex Timers Vandring fra Smaadal naaede vi et Punkt, hvor dette Høiland lidt efter lidt begyndte at helde nedad. Dalens Sider var tæt bevoxede med Furutræer, som gjorde den vel

Charles Wilkes.

skikket til Opholdssted for Bjørne, og langsmed Dalen i en ganske anseelig Strækning kunde man øine en Elvs glindsende Løb. Nogle faa Sætre laae paa et ophøiet Punkt paa vor venstre Side, overskuende Dalen; men disse droge vi forbi, og tagende Retningen tilhøire i vor Nedstigen, naaede vi snart Træbroen over „Veo-Elv“, som vi havde seet strømme ned fra Bræerne ovenfor.

Vi fortsatte nu vor Vei paa de græsrige Sletter langsmed den brusende „Sjø-Elv“, og imellem syv og otte fik vi endelig vort længe forventede Bestemmelsessted „Ruslien-Sætrene“ i Sigte. De laae paa et ophøiet Punkt et Stykke ovenfor Elven og foran dem saaes de sædvanlige Indhegninger af Engeland, hvis Græs nylig var bleven slaaet.

Smaadal, „hvor en Flok Rensdyr ere styrtede i Afgrunden“. Se forr. Nr.

Lige foran den Sæter, hvorhen vi styrede vore Skridt, flammede en lystig Ild, hvorover var ophængt en stor Gryde. Den indeholdt Enebærkviste, som koges og hvis Suppe bruges til Drikke til Kreaturerne, og blev passet af en gammel Kvinde, der efter Udseendet havde en paafaldende Lighed med en Hex. Hestene bleve som sædvanlig slupne løs, og dennegang nærede vi ingen Frygt for at de skulde desertere, da fortræffelige Græsgange fandtes ved Elven.

Vi bleve paa det hjerteligste ønskede velkomne til Sæteren af Jakob, „the Budeier“, som var en livlig liden Mand med en pibende Stemme. Hos ham var den sædvanlige Gjæstfrihed og Godmodighed meget fremherskende og han gjorde Alt muligt for at gjøre os det ret komfortabelt, ikke undladende først og fremst at forsyne os med en stor Bolle fortræffelig Melk.

Den lange Vandring havde gjort os meget sultne, og vi vare saaledes ikke sene med at begynde Tilberedelserne til Aftensmaden. Da den bedste Deel af vort Vildt allerede var fortæret, lod vi det mindre velsmagende lægge i en Gryde for at koge Suppe paa. Fortræffelig Kaffe tjente til at slukke vor Tørst, og det maa her blive bemærket, at i et sundt Klimat især, kan ved det Slags Færd, hvor den fulde legemlige Kraft udfordres, stærke Drikke bedst undværes. Oberst Sir J. E. Alexander, en kompetent Autoritet i saadanne Sager, bemærker i en Artikel om Felt-Livet i „The United Service Magazin“, at for længere eller kortere Reiser leder spirituøse Drikke kun til Ulykke. Men ogsaa Kaffedrikning kan drives til en Umaadelighed, der bliver fordærvende. Saaledes blev mig fortalt om en norsk Bonde der i Nærheden, som havde drevet det saavidt med denne Drik, at han vanskeligen kunde spise Noget, men blot opholdt Livet heraf.

Da vi nu havde endt vort Maaltid, skyndte vi os alle med at komme tilsengs. Den gamle Kone og den lille Pige trak sig tilbage til den nærliggende Sæter. Jakob krøb op i sin Seng, der bestod af Planker, lagte fra Bjælke til Bjælke omtrent otte Fod over Gulvet, medens vi leirede os saa godt vi kunde, nogle paa Senge, andre i Hængekøierne. Tidlig den næste Morgen vare vi igjen paa Farten, og efterat have nydt en god Frokost bestaaende af Vildt, begyndte vi vor Dagsmarsch igjen. Omtrent et Par Miil længere oppe i Dalen, krydsede vi Træbroen over den rivende Strøm i Ruslien-Elv, og, efterat have ladet Olaf følge Elvbredden, dreiede vi af tilhøire og tog Veien gjennem en tyk Furuskov op til Høiderne for at søge efter Vildt til at fylde vore tomme Tasker med. Ved at høre Aarfuglenes grove Kurren alt som vi gik opad, fyldtes vi med godt Haab, og just som vi havde naaet op til Dvergbirkene, fløi en Flok op og fem faldt for vore Skud.

Nu steg vi igjen ned i Dalen, der tildeels optoges af den store Indsø, hvortil „Sjø-Elv“ her udvider sig, og vedblive at gaae langs Vandkanten, indtil vi omtrent ved Middagstider naaede „Besseisætrene“, hvor efter Aftale Olaf skulde møde os.

Fra disse Sætre maatte vi altsaa haabe paa i de følgende ti Dage at kunne hente Smør, Fløde, Melk og Ost til vort Forbrug, og vi forsømte saaledes ikke at underhandle med „Marit Budeie“, om at forsyne os med disse Artikler, naar vi ønskede det.

Efterat have forladt „Besseisætrene“ fortsatte vi vor Marsch over de bjergige Aaser, hvis lavere Dele lige ned til Vandet vare tæt bevoxede med Birkeskov, medens ovenfor os de nøgne Klipper hævede sig majestætisk i Veiret, kastende mørke Blikke paa de mere venlige Strøg nedenunder.

Omtrent et Par Miil fra Sætrene naaede vi endelig en Høi, hvorfra vi kunde see ned paa vort tilkommende Standskvarteer. Hvilket pragtfuldt Skue havde vi ikke her for os og hvilken Høitidelighed og Stilhed udbredt over den hele Scene; den sidste kun afbrudt af en Elvs Brusen, idet den strømmede ud fra Søen, og Aarfuglenes Kurren oppe i Lierne. Nedenfor os laa den smukke Gjendin-Sø, hvis blanke rolige Flade strakte sig flere Miil i vestlig Retning. Paa hver Side af Søen hævede sig svære lodrette Fjelde, taarnende sig til en Høide af tusinde engl. Fod og mere, og over disse saaes igjen Fjeldtoppe skyde sig op af glittrende Snee- og Iismarker. Et mere fortryllende Landskab vil det sikkerligen være vanskeligt at støde paa, og jeg frygter for at den medfølgende Skizze*) vil kun give en svag Idee om denne Søes og de omliggende Fjeldes Skjønhed. Paa den modsatte Bred af „Sjø-Elv“, som her begynder sit Løb, stod en Gruppe af Træhytter nogle faa Alen fra Vandkanten. De tilhørte nogle Bønder, hvis egentlige Tilhold var i en Dal, kaldet Hedal, og man kunde isandhed kalde disse Boliger deres Jagthytter, da de kun om Sommeren opholde sig der for at fiske og gaae paa Rensdyr-Jagt.

*) Se Afb. i dette Blad Nr. 1.

Bønderne ere de eneste, som i Norge befatte sig med Jagt, thi de høiere Klasser have kun liden Smag herfor. Vel kan der gives Undtagelser, men de ere dog meget faa, og det er desuden heller ikke Tilbøieligheden, som driver Bønderne tilfjelds for at søge Rensdyr, men kun Nødvendigheden af at sikre sig Føde for Vintermaanederne. Saadanne altsaa, som ikke trænge hertil, veed knapt af at der existerer et Jagtliv. Men Fiskeriet er dog ikke saa ualmindelig en Fornøielse, og jeg traf en eller to norske Herrer, der vare gode Fiskere, og heller ikke ubekjendte med Bøsse og Rifle.

Det øvrige Selskab havde allerede passeret Elven, da jeg, føiende endnu et Knippe skudte Fugle til vort Forraad, hurtig ilede nedover Skrænten til Elvebredden. Ved min Ankomst hertil kom en gammel Mand i en blaa Skjødkjole med Messingknapper og en rød ulden Nathue paa Hovedet, ud fra en af Hytterne og satte sig i Baaden for at ro mig over Strømmen. Joh var en smuk gammel Mand paa omtrent Halvfjerds, snarere over end under Middelsstørrelse, og øiensynlig meget stærk og muskuløs, hvilket han ogsaa gav os Prøver paa ved det lange Dagværk, han kunde udholde. Han var Eieren af den Hytte, hvori vi tænkte at opslaae vor Bolig under vort Ophold ved Bredderne af Gjendin-Søen, og min Reisekammerat som allerede havde gjort hans Bekjendtskab, havde forebragt ham vort Ønske herom. Han havde meget venligen samtykket, og allerede ordnet den til vor Modtagelse. Selv tog han for den Tid, vi opholdt os der, Bolig i en anden Hytte.

I denne Hytte skulde vi da tilbringe de følgende ti Dage, og vort første Arbeide var altsaa at gjøre os det saa hjemligt der som muligt.

De to Hytter, som laa ved Siden af, og hvortil et Baadhuus eller snarere Redskabshuus hørte, vare begge beboede af deres Eiermænd. Rensdyrhorn, naglede fast over Dørene, prydede Bygningerne, og gav dem et meget vildt og malerisk Udseende. Strax nedenfor Hornene var Muren mærket med dybe Rifter, foraarsaget, som mig blev fortalt, af Jærvene i deres unyttige Bestræbelse for at klavre op til Hornene og fortære dem.

I disse Hytter traf vi en anden Veiviser ved Navn Peter, som hørte hjemme paa en liden Gaard i Hedal. Han var en smuk høi Mand paa omtrent fem og fyrretyve Aar, — og ulig Nordmændene i Almindelighed, havde han mørkt Haar og mørke Øine; men ogsaa i lyse Øine og et lyst Ansigt kan der ligge megen Forstand. Da han havde været meget i Selskab med en bosiddende Engelskmand, havde han tilegnet sig en Deel Engelsk, der satte mig istand til halvt paa Norsk og halvt paa Engelsk at underholde mig med ham uden Vanskelighed, og dette traf sig meget heldigt, da han sidenefter for nogen Tid blev mit eneste Selskab.

Saasnart vi havde slaaet os ned i vort nye Kvarteer, begyndte vi at tage vore Forholdsregler for at erholde en regelmæssig Forsyning af Fisk, da det nu ganske paahvilede os selv at forsyne os med animalsk Føde. Noget meer end en halv engl. Miil derfra laa en liden grund Sø, hvor vi besluttede os til at sætte ud Garn for Ørret, og did begave vi os da saa hurtig som muligt. Paa Veien derhen føiede vi endnu tre Aarfugle til vort Forraad, og da vi havde tilstrækkelig Føde for en Dag eller to, følte vi ikke mere Ængstelse herfor. De Indfødte fandt stor Interesse ved at see mig skyde Fuglen i Luften; thi deres egen Maade var at skyde Fuglene med Rifle, naar de om Vintertiden laa halvt begravne i Sneen.

Ved vor Tilbagekomst til Hytten holdt vi Raad om hvilken Retning vi den følgende Morgen skulde tage for at søge efter Rensdyr. Tilsidst blev det besluttet, at min Reisekammerat og jeg, ledsaget af Peter skulde begive os til Leirungsdal, omtrent otte engl. Miil derfra, medens Provstens Søn og Olaf skulde ind i en anden Retning for at komme tilfjelds.

Bro ved Kongsvold i Opdal. (Efter Originaltegning af Ritmester B. Lund).

Førend Mørket indtraadte, roede vi ud paa Gjendin og satte Garn for Natten til Ørreterne, og da vi kom tilbage, bare vi vore Hængkøier, Sække med Hø og Tepper ind i Hytten. Mig blev den brede Bænk, strøet med Hø, tildeel som Hvileplads, medens Hængekøierne udgjorde Senge for de to Andre. Peter, Joh og Olaf søgte sit Leie, hvor de kunde finde det; thi meer end tre kunde ikke rummes i Hytten.

En Følelse af den største Sikkerhed gjennemtrænger den Reisende i Norge; enten han saa er paa de befærdede Veie eller paa det vide eensomme Fjeld er denne Følelse lige stærk. Ved at laase sin Dør krænker han Landets Skik, thi endogsaa paa Skydsstationerne findes Dørene vidaabne midt om Natten. Faa Lande kunne vel maale sig med Norge i denne Henseende; og denne Sikkerhedsfølelse bidrager vist ikke lidet til den Behagelighed, man føler ved at reise i dette fortræffelige Land.

Gammeldagse Broer i Norge.

Blandt de forskjellige Gjenstande, som herfra vilde blive afsendte til den forestaaende store Kunst- og Industriudstilling i London, hører ogsaa en Samling Tegninger fra Veiingeniørkontoret, sigtende til at anskueliggjøre vort Lands Kommunikationsvæsen saa at sige i gammel og ny Stil. Intet kan være af en mere overraskende Modsætning og give et anskueligere Billede af en fuldstændig Revolution i en heel Green af Landets indre Tilstand, end Tegningerne af Sarpsbroen, Kongsvingerbroen, Stordalsbroen og andre efter de nyeste videnskabelige Theorier byggede Broer ved Siden af disse romantiske Gjengangere af den gamle Tids tarvelige Brobygningskunst, der af Hensyn til Besparelse i Omkostninger etc. hverken kunde iagttage Kunstens eller Skjønhedens strenge Regler. Paa Hovedveiene ere disse Prøver af Broer fra en architektonisk Barndomsalder i Regelen allerede forsvundne, men paa Biveie og Sæterveie findes de i stort Antal og vilde vel heller ikke saasnart blive ganske fortrængte, da de ofte ere opførte paa Steder, hvor kun enkelte Gaardes eller Pladses Beboere færdes, og i hvert Fald i saadanne Dalstrøg, hvor det offentlige Veivæsen ikke kan udstrække sin rundelige Haand, men den langsomme og sparsomme Bonde selv maa gribe Værket fat og bære Udgifterne. Saaledes som mange af hine Broer endnu staae der, ere de en Gaade for Ingeniørerne, der ikke kunne begribe, hvorledes de kunne holde sig uden at styrte sammen, og en Skræk for den fremmede Veifarende, der uvant med stadig at passere dem, en enkelt Gang dog nødes hertil. Da Hovedsagen har været at opføre disse Broer uden synderlig Bekostning, ere de i Regelen slaaede over saadanne Steder, hvor Elvene knibes sammen i en Klipperevne til en ganske ubetydelig Bredde, saaledes at en enkelt Tømmerstok kan naae over og hvile med Enderne paa hver Side af Elven. Undertiden er dog Elven saa bred eller Bredderne saaledes beskafne, at denne letvindte Brobygningsmaade ikke var anvendelig. Der udkræves da Kar, for at bære Brolegemet, og Karrene maa ofte gives betydeligt Fremspring, for at Stokke af et Træs Længde kunne naae over. Det er her, at Bønderne have udfoldet hvad man kan kalde en eiendommelig Brobygningskunst, der ligesom trodser alle Videnskabens Begreber om Tyngde og Ligevægt. Tegner man for en Ingeniør op en Bro efter slige Theorier, vil han strax sige, at den aldrig kan komme til at staae, og seer han Broen i Virkeligheden, betvivler han næsten, at den dog staar der, og spaar den ialfald en hurtig Nedstyrtning og hvem som passerer den Livs Fortabelse. Men Fjeld-

bonden, som har forsøgt sig frem indtil han gjennem simple Midler har faaet en saadan Bro istand, han tror den staar, og gaar den nok saa trøstig. Hans Kone gaar den, han selv gaar til de blive ganske graae, hans Børn gaae den „fra de ere en Næve store“, og hans Gjeder og Faar ligesaa. Og styrter engang Folk eller Fæ ned i den slugende Afgrund nedenunder, da er det ikke fordi Broen er for smal og mangler Rækvæk, men fordi „Ulykken har været ude“, og han lægger derfor ikke en fjerde Stok til i Bredden, hvor tre saa mangen en god Dag har vist sig at være nok. Enhver Fjeldbonde af den ægte gamle Skole er etslags Blondin, han tror ikke paa Muligheden af at brække Halsen og derfor vandrer han nok saa tryg paa disse halsbrækkende Steder, hvor Enhver, som vilde give sig til at betragte Situationens Farlighed, vilde blive svimmel og være fortabt.

De Afbildninger, som Veiingeniørkontoret sender til London, ville bedre end enhver Beskrivelse anskueliggjøre det Eiendommelige og det Halsbrækkende ved flere af de gammeldagse Broer i vore Fjeldbygder. Vi have derfor ogsaa troet, at en Gjengivelse i vort Blad, hvortil vi ved velvillig Imødekommen ere satte istand, vil være af Interesse for dem, der ikke have havt Anledning til at færdes i vore afsides Fjelddale. Afbildningerne skyldes Ritmester Bernt Lund og fremstille Broer fra det Nordenfjeldske. De ere udførte i Oliefarve, og da Partier af den omgivende Natur er taget med, udgjøre disse Brotegninger hele tiltalende Landskabsbilleder. Det Billede, vi idag give, fremstiller en 40—60 Aar gammel Bro ved Kongsvold, der trods sin tilsyneladende Farlighed passeres med tunge Læs og hele Buskaper.

Denne Bro har en Spændvidde af 39 Fod og en Høide over Vandet af 36 Fod. Den er unegtelig ikke lidet original. Brokarret til Venstre er fæstet paa en Afsats i Fjeldet af omtrent 1 Fods Bredde og bygget omtrent som et Svalerede. Brokarret til Høire, der ligeledes er bygget udoverheldende, er fundamenteret paa et lidet fremspringende Klippestykke. Dette har man fundet for svagt og har derfor underbygget det med et Trækar, hvorpaa er opført Muur. Hele denne Underbygning er imidlertid sunken, saa at der nu er over 1 Fods Aabning mellem denne og Klippestykket, som den skulde understøtte. Hele Muurværket er af Smaasteen.

Brudstykker af Avisernes Historie.

II.

Det første Dagblad (the daily courant) udkom i 1709, trykt paa den ene Side af et maadeligt stort Stykke Papiir. Men det gik snart fremad, og fra Begyndelsen af Dronning Annas Regjering kan man i det Hele taget sige, at en fast Grundvold for Dagbladsliteraturen er lagt. Politiken tog den i sin Tjeneste, og hermed var den første og fornemste Betingelse for dens kraftige Udvikling givet. Stempelskatten, der indførtes 1712 tvang vistnok mange Blade til at standse, men Fremgangen var tiltrods herfor og alle andre Hindringer fra Begyndelsen af forrige Aarhundrede kraftig og hurtig. Wilhelm den 3die begreb ikke Avisernes politiske Vægt, og Robert Walpole, Georg den Førstes mangeaarige og mægtige Minister, foragtede dem; Addison, der selv gjennem sine Tidsskrifter udøvede en saa stor Indflydelse, erklærer Tørsten efter Aviser at være en af de uforklarligste og naragtigste Tilbøieligheder hos sine Landsmænd, og saa seent som i 1758 kan endnu Samuel Johnson erklære, at en Avisskriver er det Samme, som en Mand, der skriver Løgn for Penge. Men tiltrods for alt dette vandt Aviserne for hver Dag Terræn. Fra 1737 gives regelmæssige Efterretninger om Parlamentsforhandlinger. Forbudet mod Bekjendtgjørelse af disse bestod endnu og overholdtes tildeels med Strenghed, og da derhos Adgangen til at skaffe sig Underretning om Forhandlingerne ikke var let, vare Beretningerne i Regelen baade hjemmegjorte og givne Form af at have fundet Sted i Lilleputs Senat eller i gamle Dage og til fjerne Tider. Talernes Navne antydedes kun ved Begyndelsesbogstaverne og saa seent som i 1764 blev en Avisudgiver straffet for at have anført disse fuldstændigen. Den samme Samuel Johnson, som ovenfor er nævnt, leverede selv i længere Tid Referat af Parlamensdebatter, som han aldrig havde hørt, men lavet sammen hjemme paa sit Værelse efter de Efterretninger, som Rygtet meddeelte. I 1740 begyndte Bladene at beskjæftige sig med Theatret og i 1745 udøvede de en væsentlig Indflydelse paa Stemningen hos Folket til Fordeel for Regjeringen under den stuartske Insurrektion. Den Indflydelse, som de omkring Midten af forrige Aarhundrede havde opnaaet, viser sig imidlertid bedst af den Maade, hvorpaa de fordømmes. Jeg vil derfor anføre Addisons og Johnsons ovenfor antydede Ytringer om dem. Addison siger i 1712: „Der er vel et halvt Dusin „ingeniøse Mænd, der leve fedt af deres Landsmænds „Nysgjerrighed. De modtage alle den samme Efter„retning fra Udlandet, ofte i de samme Ord, men de „behandle den paa en saa forskjellig Maade, at ingen „god Borger, der har Øie og Øre for Landets Vel, „kan forlade Kaffehuset uden at have læst alle Aviser. „Disse Nyhedsretter ere saa behagelige for Ganen, at „de ædes med Begjærlighed, ikke alene færske, men „ogsaa naar de senere sættes frem kolde af disse skarp„sindige Politikere, der tjene Publikum med deres „Betragtninger over Nyhederne. Et Sæt Skribenter „giver os Nyheder, et andet Forklaringer. Skjønt vi „saaledes faa enhver Nyhed tøiet ud i det Uendelige, „vente vi dog med Ængstelighed enhver ny Post.“ Og Johnson i 1758: „Ingen Art af literære Mænd har „i den senere Tid tiltaget i den Grad som Nyheds„skriverne. For ikke mange Aar siden var Nationen „fornøiet med een Avis, men nu har man i Hoved„staden ikke alene en Avis til hver Morgen og en „anden til Aftenen, men næsten enhver større By har „sin ugentlige Historieskriver, der regelmæssig udhøkrer „sine Efterretninger og fylder Landsbyerne i det om„liggende Distrikt med Formodninger om Europas „sande Interesse og Krigens Hændelser.“ Intet betegner vel klarere Dagbladspressens voxende Betydning og Udbredelse, end disse dens Modstanderes Ytringer.

I 1745 havde den, som før sagt, kraftigen bidraget til at kvæle Stuarternes sidste Forsøg paa at gjenvinde den engelske Throne, og i 1762 bidrog den væsentligen til at styrte den forhadte Ministerpræsident Lord Bute. Henimod Slutningen af forrige Aarhundrede begyndte den at udvikle sig med Kjæmpeskridt, især efterat den franske Revolution havde fremkaldt en almindelig Gjæring i Gemytterne. Thomas Paine arbeidede ivrigt for Pressens Frihed, Sheridan stiftede et Selskab med den til Øimed, og William Pitt satte stor Lid til dens Hjælp, tog den under sin Beskyttelse og benyttede den. Allerede før havde Sheridan udtalt de berømte Ord: „Lad Regjeringen kun have alle „mulige Vaaben til sin Raadighed, et venalt Over„huus og et bestikkeligt Underhuus, — med en fri Presse „til min Raadighed vil jeg dog vove at angribe dens „mægtige Bygning, ryste Korruptionen ned fra sin „Høide og begrave den i Ruinerne af de Misbrug, „den gav Ly.“

Det var omtrent paa denne Tid at The Times begyndte sin lange og indflydelsesrige Løbebane. Efterat være grundlagt i Aaret 1785, optraadte den i 1788 under sit nuværende Navn. Forlæggeren var en John Walter. En af dennes Efterkommere er endnu i Forening med Rotschild og Hertugen af Aumale Bladets Eier. Dets Ledelse besørgedes først af den lærde og samvittighedsfulde Doktor Stoddart, senere af Thomas Barnes, der styrede Bladet i 30 Aar. Den nuværende Leder er John Delane. Bladet havde, da det udkom i 1788, fire Pagina, hver med fire Spalter, kostede 3 Pence pr. Nummer og indeholdt omtrent ti Gange saameget som Wilhelm den 3dies Regjeringsblad. En Sammenligning mellem da og nu af Bladets Størrelse, Udbredelse og Betydning er hensigtsløs; thi Forskjellen er for stor. Indtil Udgangen af forrige Aarhundrede var Provindspressen kun et Aftryk af Hovedstadspressen. Ogsaa paa den udøvede imidlertid dette Aarhundredes belivende Aande sin Indflydelse og den er gradviis steget i Betydning.

At skildre Udviklingen af den engelske Dagbladspresse i Løbet af dette Aarhundrede, ligger udenfor denne Skizzes Hensigt og vilde derhos blive et vanskeligt og vidtløftigt Arbeide uden saa mange fremtrædende Punkter, som det forrige Sekulums Pressehistorie tilbyder. Allerede ved Aarhundredets Begyndelse var nemlig Dagbladspressen, om end i alle Henseender ringe og uanseelig mod hvad den nu er, dog allerede fra en ringeagtet og latterliggjort Stilling voxet op til en anseelig og betydningsfuld Størrelse, der senere ikke har havt andre Fiender end Stempelskatten at kjæmpe med. Jeg vil derfor, istedetfor at forsøge paa nogen saadan historisk Skildring, blot meddele nogle Notitser om Nutidens engelske Dagbladspresse i Almindelighed, da dens Betydning og Stilling, samt dens Forhold til dens Forfædre derved tilstrækkeligen falder i Øinene. I 1836 var Antallet af de stemplede Aviser omtrent 15 Millioner, i 1837 21 Millioner, i 1842 58 Millioner og i 1848, omtrent 68 Millioner. The Times afsatte i 1803 omtrent 3000 Exemplarer om Dagen og nu over 50,000. Der kunde anføres en Mængde oplysende Detailler i denne Retning, men deels ere disse stadigen voxende i Omfang, deels tør det allerede Anførte være nok til at anskueliggjøre den umaadelige Udbredelse, som de engelske Aviser have. For at opnaae en saadan maa de naturligviis gjøre store Anstrængelser. Der udfordres en stor Driftskapital. Et engelsk Dagblad behøver saaledes mindst 100,000 Daler at begynde med, derhos, hvad der er end vigtigere, en talentfuld Bestyrer eller Leder og en Mængde Hjælpere, spredt om saagodtsom i hele Verden. Af disses Paalidelighed, Hurtighed og Dygtighed afhænger Bladets Skjæbne i høi Grad. De vælges derfor med Omhyggelighed og betales godt.

Norge.

Christiania. Prof. Rudolph Keyser er 11te Jan. udnævnt til Kommandør af St. Olafs-Orden og Grosserer Thorv. Meyer til Ridder af samme Orden. Tidligere er Prof. P. A. Munch udnævnt til Ridder af Nordstjernen.

— Prof. Hansteen er udnævnt til Æresmedlem af det geographiske Selskab i St. Petersburg.

— Prinds Oscar har under sit Ophold i Turin modtaget adskillig Hyldest.

— Distriktslæge Bendeche i Fosen er druknet paa en Embedsreise, tilligemed tre Skydsfolk.

— 13de Jan. døde her paa Rigshospitalet den til Foged og Sorenskriver i Tanen nylig udnævnte Bureauchef N. R. Heyerdahl, kun 32 Aar gammel.

— I Nordland og Finmarken grasserer Halsesyge. I Throndenæs døde forrige Aar af Halsesyge 117 Personer eller omtr. 3 pCt. af Befolkningen. I Tromsø var i Decbr. 91 Halsesygepatienter under Behandling.

— Statsraad Birch-Reichenwald har taget tilbage sin Ansøgning om Zahlkassererembedet, men antages at ville melde sig til det ledige Assessorembede i Høiesteret.

— Af en fornyet Indbydelse fra Bestyrelsen for Foreningen til Fremme af kvindelig Haandværksdrift erfares, at omtrent 530 Medlemmer af Foreningen allerede have tegnet sig.

— En i Centralforeningen for Udbredelse af Legemsøvelser og Vaabenbrug udvalgt Kommittee, bestaaende af DHrr. Roll, Grüner, Schreiner, v. Hanno og Klauman, indbyder til at tegne Aktier i en Skydebane i Christiania. Banen med Restauratørbolig m. v. antages at ville koste 6000 Spd. og hver Aktie er sat til 20 Spd.

Idet vi nævne denne Indbydelse, tillade vi os at paapaapege et andet Anliggende, der ikke i mindre Mon synes at paakalde Associationsaanden blandt Landets mange Skydevenner. Hidtil have Dagbladene med særegen Beredvillighed — men vistnok til liden Opbyggelse for en heel Deel Abonnenter — aabnet sine Spalter for de mest detaillerede Beretninger om Alt, hvad der angik de stiftede eller stiftendes Skyttelag. Men dersom det lykkes at opnaae det store Maal, at faae Skyttelag istand i hver By og Bygd det hele Land rundt „og gjøre hver vaabendygtig Mand vaabenøvet“, vil det dog blive uoverkommeligt for Dagbladene, uden at de forsømme meget Andet, der nærmest hører under deres Virksomheds Omraade, at vedblive med denne Redegjørelse for Alt hvad disse tusinde Foreninger gjøre og lade — for hvert heldigt Skud, der gjøres, for hver Funktionær, der vælges, hver Tale der holdes. Det synes os derfor temmelig nødvendigt, at Centralforeningen sørger for et eget Organ, hvori disse utallige specielle Beretninger om Alt hvad der angaar Skydevæsenet kunde finde sin særskilte Plads. Herved vilde man opnaae den Fordeel, at have Alt samlet paa et tilgjængeligt Sted, under et heelt Oversyn, og det vilde ogsaa staae i et saadant Blads Magt, ved Afhandlinger om Skydevæsenet og Meddelelser om dets Tilstand i Udlandet, navnlig fra Schweitz, at støtte Formaalet.

— Under 11te Jan. er Sognepræst til Norderhov J. L. Brun udnævnt til Sognepræst til Modum; ledig pers. Kapellan L. A. Hald til Kaldskapellau i Modum; Provst i Kongsbergs Provsti H. Wille til Sognepræst til Rygge; konst. Lektor P. Waage til Lektor i Chemi; Fuldmægtig i Justits-Departementet G. N. W. Erichsen til Protokolsekretær i Høiesteret og Kopist i Justits-Departementet L. C. Schive til Fuldmægtig i bemeldte Dept.; Sognepræst til Haa Pstg. A. Hansen er meddeelt Bestalling som valgt Provst i Jæderens Provsti.

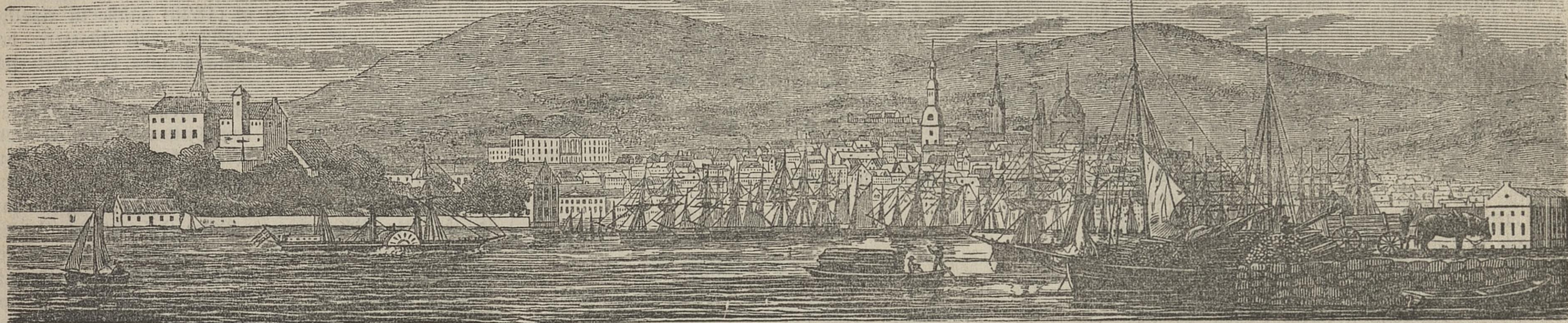
— I Nyhedsbladet for 1858 Nr. 51 optoge vi en liden original Fortælling, betitlet „En Aften i Bergen“, som vistnok de fleste Læsere have glemt og vel ogsaa vi, dersom den ikke havde præget sig os særlig i Minde, netop fordi vi af Underhaandskritici bleve saa stærkt angrebne for dens Optagelse i vort Blad. Vi bleve derfor ikke lidet overraskede ved at støde paa en for original udgiven Fortælling i næst sidste Nr. af den danske illustrerede Tidende, som ved nærmere Eftersyn viste sig at være netop den samme, som vi i 1858 havde trykt. Vi ere ondskabsfulde nok til med Fornøielse at følge den Andagt og Beundring, hvormed disse Mange, som ere vante til kun ret at „nyde“ Alt, hvad der paa nogen Maade bærer Udlandets Stempel, omfatte dette formeentlig fra Danmark importerede Aandsprodukt. Men vi kunne hellerikke andet, end føle virkelig Glæde over, at dette lille Arbeide, trykt med dansk Bogtrykkersværte, finder en gunstigere Dom, end den, der blev det til Deel efterat det var trykt i dette Blad. Thi det er nu som før vor Mening, at Forfatterinden havde givet sin Charakterer en psychologisk Dybde og Egenhed, der røbede en ualmindelig Begavelse, og som maatte forsone med det sønderrevne og æsthetisk utilfredsstillende Indtryk, man modtog af denne Komposition som Heelhed. Vor danske Kollega oplyser om, at Fortællingen skriver sig fra Forfatterinden til de i Bergen udkomne „Digte af en Dame, udgivne af B. Bjørnson,“ hvoraf 2det Oplag allerede er udkommet.

— Fra **Molde** meldes, idet B. Bjørnsons „Kong Sverre„ nævnes som antagen til Opførelse, at Theatret der i den sidste Tid har havt meget daarlig Søgning. Foruden Pengekrisen har det „overhaandstagende Sværmeri og Læseri“ sin Skyld i at „den norske Kunst og dens Tjenere sultefødes“ saaledes der paa Stedet.

☞ **Bladets Redaktør P. Botten Hansen boer i Skrædder Egers Gaard i Dronningens Gade, 2den Etage.**

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 5. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 2den Februar 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Brudstykker af Avisernes Historie.

III.

En Skildring af et Londonner-Dagblads Liv i 24 Timer (taget af et engelsk Skrift „The fourth estates") giver en livlig Forestilling af al den Virksomhed, der maa udfoldes, forat fylde et saadant Blads Spalter, naar dets Udgiver vil vente at skaffe det Udbredelse og Yndest. „Den Medarbeider, der tidligst maa være „paa Benene", heder det, „er Dubliner-Korrespondenten. „Strax efter Kl. 8 om Morgenen gaar der et Dampskib fra Kingston til Holyhead, og Meddelelser, sendte „med dette, naae London samme Dag. Paa denne „Maade har man i London Efterretninger fra Irland, „daterede Dublin, selvsamme Dag. Forat faae dette „istand, maa Meddeleren være oppe i Tide, skaffe sig „tidlige Aftryk af Morgenbladene, skrive sine Meddelelser „og sætte afsted med Jernbane for at naae Damskibet „før dets Afgang. Medens hans Brev nu iler afsted, er han fri til Aftenen. Imidlertid er Medarbeideren i Paris staaet op, har klædt sig paa og „kastet sig over de franske Aviser. Tyndt Papiir og „hurtige Oversættere ere i Beredskab. Arbeidet sættes „i Gang; en kort Tour til Raadhuset, til en Kollega, „eller andetstedshen, hvor Tillægsefterretninger kunne „erholdes, og Bekræftelse eller Modsigelse af Rygter „opnaaes, og derpaa sætter Pariser-Korrespondenten „sig ned for at lægge den sidste Haand paa Værket. „Lette Penne og hurtige Tanker paaskynde Arbeidet, „og naar Alt er færdigt, modtager en rummelig Konvulut „det Hele, der før Kl. 8 skal være paa Posthuset. „Det er endnu tidligt. En Spadseertour gjennem La „cité, et Besøg hos Venner, en Sladder i et offentligt Kontor eller paa en Restauration, et Blik paa „Bladene, Gjennemlæsning af Breve fra Rom, Neapel, „Turin og Madrid, som Posten har bragt, og Korrespondenten er færdig til at paabegynde en ny Depesche, der skal afgaae med Posten om Aftenen „Kl. 5. Dette er en Sag af Vigtighed, der tager „Tid. Ere Kamrene samlede, er en Referent der og „eftersom Viseren paa Uhret nærmer sig 5, forøges „Materialet, Depeschen er endelig skrevet, Uddrag af „de ledende Blade gjorte, Gabynani er skatlagt, Udtog af officielle statistiske Opgaver gjorte, Børsefterretninger fra Paris og Madrid noterede, og endelig kommer ogsaa Referatet fra Kamrene, der udsætter til sidste Dieblik. Saa Alting i Konvulutten „med den trykte Adresse og et Par Sekunder før Postkontoret lukkes, er det Hele indleveret. Medens de „irske og franske Sendemænd saaledes ere beskjæftigede, „ere deres Brødre i Berlin, Madrid, Turin og Wien „optagne omtrent paa samme Maade, for at faae „Nyhedsposten fuld til Postens Afgang. Specielle „Korrespondenter ere mindre systematiske. En ligger „paa Slagfeltet mellem to kjæmpende Armeer, en Anden følger Høvdingerne for en kuet Folkereisning i „deres Landflygtighed, en Tredie støder omkring det „gyldne Horn, en Fjerde samler Kalifornianyt og en „Femte skriver om Piraterne i Ostindien. — De, der „skulle skaffe Nyt hjemmefra, have det ligesaa travelt „som deres Kolleger udenlands. En skal notere Prisen „paa Kvæg, en Anden paa Korn, en Tredie paa „Humle, en Fjerde paa Kaffe og Sukker, en Femte i „Liverpool paa Bomuld, en Sjette i Manchester paa „Garn, en Syvende i Leeds paa Uldnevarer. Aktier „og Statspapirer skal der ogsaa spørges efter paa „disse og flere Steder, og hvor større lokale Forsamlinger finde Sted, skulle disses Forhandlinger gjengives. Snart er det derhos et Sammenstød paa en „Jernbane, snart en Mineexplosition, snart et skrækkeligt Mord, eller andet Ulykkestilfælde, der skal berettes, Alt fra sin Kant. Hvor man kommer, er der „en Pen i Bevægelse for Dagbladspressen. Det er „det sidste Jernbanetræn, hvorpaa det kommer an. „Før dette kommer frem, yder London sit Bidrag. „Gaar der en Dampvogn over Husene, er der en „Korrespondent med, og falder en Mand om paa Gaden af et apoplektisk Tilfælde, bøier Lægen og Korrespondenten sig strax over ham. Disse Meddelere af „mindre almeenvigtige Sager ere ikke mindre virksomme end deres fornemmere Brødre. Hovedlederen „af alt dette har imidlertid gjennemlæst Londons og „Paris's Morgenblade og i Aanden arrangeret mange „af Gjenstandene for Aftenens ledende Artikler. Han „har skrevet til nogle af sine literære Adjutanter, modtaget en politisk Artikel fra En, en Boganmeldelse fra „en Anden, en Theaterkritik fra en Tredie og en „financiel Afhandling fra en Fjerde. Han spiser sin „Frokost, gjør sig en Tour til sin Klub eller til en „politisk Ven, grublende over de Argumenter, der „skulle benyttes, de Oplysninger, der skulle meddeles, „og de Sarkasmer, der skulle indflettes. Underlederen, „Næstkommanderende, har været paa Kontoret forat „raaslaae med Forlægger og Sekretær om Expresser „og Telegrammer, for at sende Referenter afsted til „forskjellige offentlige Møder og for at besvare Andragender om Beskjæftigelser ved Bladet. Dersom „Parlamentet er samlet, voxer en ny Masse Manuskript „frem under Referenternes Hænder. Fjorten à sexten „Referenter sidde der, hver en Time af Gangen. „Naar Timen er forbi, reenskriver han sit Arbeide. „Kl. 9 faar Leder, Næstkommanderende og Chefen for „de udenlandske Efterretninger det travelt, Lederen „med sine ledende Artikler, Redaktøren af de udenlandske Efterretninger med sine tydske og franske „Korrespondencer og Næstkommanderende med en Masse „af ueensartede Sager. — Efterretninger fra Domstolene „skaffe lidet Arbeide. De angaae Fakta og ere redigerede af Advokater. Men næsten alt Andet behøver „Bearbeidelse. Forhandlinger ved offentlige Møder „skulle gjøres behagelige, snart for Taleren, snart for „Publikum. Beretninger om Jernbane- og Handels-„Affærer skulle gjøres læselige, Breve fra misfornøiede „Læsere, Beretninger om Ulykkestilfælde, Torvepriser, „Skibsfart, Dødsfald, Fødsler, Politinotitser og alle „andre Ting fordre Opmærksomhed og Forberedelse, „før Bogtrykkeriet, der nu skal begynde sit 6 Timers „Arbeide, faar det fat. Ved Hjælp af et Par Assistenter formindskes Papiirdyngen og henved Midnat „er Bordet saapas ryddigt, at de Meddelelser, der ere „modtagne med sidste Træn, kunne finde en Plads derpaa. Ved disses Modtagelse begynder ofte et nyt „Arbeide. Skjønt Gjennemsynet af et halvt Hundrede „Provindsblade har skaffet en heel Deel lokalt Nyt tilveie, „bringe Depescherne med sidste Train ofte et stort Tillæg. Samtidigt hermed kommer ofte en heel Pakke „amerikanske Aviser og lignende fra Frankrig, Tydskland, Hamburg og Brasilien. Et Par Timers Arbeide expederer disse nye Sager, og nu staar Ordningen af Artiklernes Plads og Læsningen af Korrekturarket tilbage. Naar Antallet af ledende Artikler og „Avertissementer er ordnet, Spalterne beregnede og „Overskuddet til næste Dag bestemt, er Udgiveren færdig med sit Arbeide for den Dag. Klokken halv „fire er Pressen i fuld Gang, og snart begynde Avissælgerne sin Virksomhed, Postvognene rulle afsted og „Jernbanerne brumme. Den færdige Avis flyver ud „over Landet og modtager sine stadige Læsere ved „Frokostbordet. Just som den endnu fugtige Avis „aabnes af den tidligt opstaaede Forretningsmand, „leverer den irske Korrespondent sin ny Depesche ombord paa Dampskibet, og hermed er Bladudgivelsens „24 Timer lange Virksomhed fuldendt."

De Blade, der beskjæftige sig med at udlede Efterretninger i en speciel Retning, sætte ikke færre Kræfter i Bevægelse, end de almindelige politiske Dagblade, om end Arbeidet her paa Grund af Stoffets Eensartethed er simplere. Den saakaldte Lloyds Liste, der alene meddeler Skibsefterretninger, er blandt disse i saa Henseende især mærkelig. Den har omtrent 500 Agenter, spredt om over hele Jordkloden. Overalt, hvor der findes en Havn, der nogenledes almindeligt anløbes af Skibe, er der en Agent, som, saasnart et Skib anløber eller afseiler, saasnart Skibbrud finder Sted, Vragstumper drive iland eller usædvanlige Storme rase, med første Post, eller, naar Efterretningen er af Vigtighed, med Telegraph meddele den til Lloyds Kontor i London, hvorfra de saaledes samlede Underretninger daglig udgaae, ordnede og tilgjængelige for Enhver. Dette Blad, hvis Udgivelse paabegyndtes allerede for over 120 Aar siden, er et af de ældste nu blomstrende Blade. I Begyndelsen udkom det een Gang om Ugen, senere to Gange og nu daglig. Et Nummer fra Bladets første Tid giver Efterretning om vel 80 Skibe og et af de daglig nu udkommende Blade meddeler Underretning om over halvfemte Hundrede. — Disse Notitser tør give en Forestilling om hvilke aandige og materielle Kræfter, der arbeide i den engelske Dagbladpresses Tjeneste, men denne er ogsaa utvivlsomt den første i sit Slags i Verden. Den har kunnet udvikle sig under i enhver Henseende heldige Forholde, begunstiget af Nationens Egenskaber, af Landets Statsforfatning og andre historisk gunstige Omstændigheder. I de fleste af Europas Lande paabegyndtes Udgivelsen af Aviser omtrent paa samme Tid som i England; saaledes i Antwerpen allerede 1605, i Paris 1631, i Tydskland 1612, i Danmark omkring 1640 og i Sverige 1643, men Betingelserne for deres Udvikling: et talrigt og intelligent Publikum, en fri Statsforfatning og tidlig Afskaffelse af Censuren har ingensteds gjennem et saa langt Tidsrum været tilstede som i England og dette Land maatte derfor ogsaa i denne Henseende vinde et Forsprang, der ikke lidet bidrager til dets nuværede, betydningsfulde Stilling i Verden. Indtrykket af Dagbladspressens Vigtighed, Følelsen af, at Aviser høre til det daglige Brød, følger ogsaa Englænderen, naar han forlader Fædrenejorden. Overalt, hvor han slaar sig ned i Udlandet, blomstre Aviser op og Englands talrige Kolonier kunne opvise en Journalliteratur, hvoraf mange af Europas større Lande kunde være stolte.

Intet Land staar England saa nær i Tilstedeværelsen af heldige Betingelser for Dagbladspressens kraftige Udvikling, som de nordamerikanske Fristater, og disse have derfor en Literatur i denne Retning at opvise, der i Omfang og Udbredelse endog staar over den engelske, om den end, naar Hensyn tages til dens indre Værd ikke kan maale sig med hiin. — Den første Avis her paabegyndtes i 1704 af en Postmester Campbell under Titel af „Nyhedsbreve" og i 1719 blev Exemplet efterlignet. I 1740 udgjorde Antallet af de nordamerikanske Aviser 11, hvoraf den ene var paa Tydsk. Formatet var lidet Folio (foolscop) og kun eet, stundom kun et halvt Nummer udkom om Ugen. Efter Baucroft beskjæftigede de sig kun med beskedent at fortælle Dagens Nyheder og indlod sig ikke i Stridigheder. De havde i Regelen hverken nogen udpræget politisk eller religiøs Tendents. En Undtagelse herfra dannede dog det Blad, der i 1721 blev grundlagt i Boston af James Franklin, og i hvis Redaktion Broderen, den senere saa berømte Benjamin Franklin som 15aarig Gut deeltog ikke alene med Held, men med en saa bestemt og kraftig Opposition mod alt religiøst Tyranni, at Bladet i 1723 efter gjentagne Bestræbelser fra Geistlighedens Side blev underkastet et Slags Censur. Tildeels som en Følge heraf forlod Benjamin Franklin Boston og slog sig ned som Bogtrykker i Philadelphia, hvor han senere udgav et eget Blad og kraftigen kjæmpede for Pressens Frihed og Udbredelse. Herigjennem fik den nordamerikanske Dagbladspresse først almindelig Betydning. De mange Tvistemaal med Moderlandet og den derpaa indførte republikanske Statsforfatning aabnede den en viid Mark og denne blev ogsaa troligen benyttet, især efterat fredelige Forholde igjen vare indtraadte og Organisationen af Alt, som den ny Stat tiltrængte, skred fremad. De mest bekjendte Journalister i Uafhængighedstidens første Periode vare Fenno og Freneau. De mest berømte Statsmænd, som John Adams og Jefferson, begge senere Præsidenter, deeltoge imidlertid ogsaa i Pressens Diskussioner. Washington selv var ved sin Stilling udelukket fra saadan Deeltagelse, men var oftere udsat for heftige Angreb i Aviserne. Senere har Avispressen jevnt og stadigen udviklet sig, indtil den har naaet sit nuværende forbausende og fremdeles tiltagende Omfang. Efter Siljeströms Opgivende udkom der i 1850 i de forenede Stater omtrent 2500 daglige og ugentlige Blade (hvoraf 350 Dagblade) med henimod 4 Millioner Subskribenter. Enkelte Aviser i New-York og Washington have indtil 50,000 Abonnenter. Mellem 1 og 2000 er Middeltallet for hver Avis. Antallet er forøvrigt ujevnt fordeelt i Unionens Stater. De nordlige, hvor Almeenoplysningen staar saa ulige høiere, end i de sydlige, have de fleste og mest udbredte Blade at opvise. I Connecticut med 3 à 400,000 Indbyggere, udkommer saaledes 7 Dagblade, 3 hver anden Dag og 17 een Gang om Ugen. De daglig udkommende Avisers Format er omtrent som det svenske Aftonblads. Enhver Farmer læser en politisk og en religiøs Tidning. — Ligesom den nordamerikanske Dagbladspresse frembyder et Exempel paa, til hvilken kjæmpemæssig Størrelse denne kan naae, naar den faar udvikle sig fri for alle Baand, saaledes giver den imidlertid ogsaa et Billede af de Skyggesider, som en saadan fuldstændigen ubunden Udvikling fremkalder. De for de amerikanske Forholde mest enthusiastiske Forfattere af europæisk Ry, som Tocqueville og Miss. Martineau og Amerikanere selv, som den berømte Romanforfatter Fennimore Cooper udtale sig med stærk Misbilligelse om den Hensynsløshed og Uredelighed, der i de amerikanske Dagblade jevnligen driver sit Spil. Den Sidstnævnte siger saaledes: „Enhver hæderlig Mand indrømmer, „at Pressen i Amerika er paa god Vei til at blive „utaalelig. Vi have befriet os for fremmedt Tyranni, „men vi have selv skabt et andet af en saa besværlig „Art, at en Forandring paa en eller anden Maade „er uomgjængelig fornøden;" og Mr. Martineau omtaler det i sin Skildring af amerikanske Samfundsforholde som et almeenbekjendt Faktum, at mange hæderlige Mænd afholde sig fra Deeltagelse i det offentlige Liv ene og alene af Frygt for den Behandling, som Aviserne lade alle offentlige Mænd blive til Deel. Men Friheden har, naar den misbruges, sin Lægedom i sig selv, og det er derfor efter Tocquevilles Vidnesbyrd en almindelig anerkjendt Sætning i Amerika, at Intet saa kraftigt modvirker Virkningerne af Dagbladenes Udskeielser, som deres stadigt voxende Antal.

Det er, som allerede oftere antydet, i de Lande, hvor Folket er kaldet til Deeltagelse i Samfundets Styrelse, at man kan vente at finde den rigeste og mest udbredte Dagbladspresse. Det er derfor ikke uden Forventninger, at man kaster Blikket paa den nederlandske og schweitziske Historie. Blive disse ikke fuldeligen tilfredsstillede, ligger Aarsagen dertil deels i at Alting hos smaae Nationer nødvendigviis maa antage smaae Dimensioner, i Forhold til hvad der hos de store Folk kan blive Tilfældet, og deels i at disse Landes Demokrati har skjult et stundom meget stærkt og despotisk Oligarchi i sig. Begge Landes Pressehistorie kan derfor opvise Exempler paa haarde Presselove og grusomme Pressestraffe, hvis Udøvelse endog paa Reformatoren Calvins Minde har efterladt en mørk Plet. Imidlertid blive de Forventninger, hvormed man vender sig til disse smaa men kraftige Folks Historie, ingenlunde skuffede. I begge Lande finder man allerede tidligere anseede Blade, og i begge staar Dagbladspressen nutildags paa et forholdsviis meget høit Trin.

Alfred de Vigny.

Den 27de Marts 1799, i Loches i Tauraine, saa Alfred de Vigny første Gang Dagens Lys. Men hans Vugge blev snart forflyttet til et Huus i Fauburg St. Honoré,

Alfred de Vigny.

hvorfra hans Kiste for nogen Tid siden, 15de Decbr., blev udbaaret. Han viste allerede tidlig stor Drift til Kundskab. Underviisningen i Pensionsanstalten tilfredsstillede ham ikke; naar Lektionerne der vare endte, ventede ham en Huuslærer hjemme, med hvem Studiet blev fortsat. Allerede da, siger han selv, antog han den Sædvane, vaagen at nyde den mørke Nats gudommelige Taushed. I hans første Ungdomsaar indtraf Napoleons store Seire, og Fortællingen om dem gjorde et dybt Indtryk paa hans let bevægelige Gemyt. Da alle Medlemmer af hans Familie havde været Soldater, og selv Faderen viste sig stolt af et Saar, som han havde modtaget i et Slag, og Moderen berømte sig af at være Admiral v. Baraudins Datter og en Kusine af Baron v. Bougainville, laa det temmelig nær at ogsaa Alfred de Vigny troede sig kaldet til den militære Stand. Han hørte for første Gang Kanonernes Torden da Preusserne stode foran Paris's Porte; dog ikke længe efter vendte Bourbonnerne tilbage, og det lykkedes den fornemme Familie at faae sin Søn anbragt i „Gendarmes de la Garde", et af Kongens røde Kompagnier. Men Napoleon kom ogsaa og Garden eskorterede Ludvig den Attende lige til Gent. Paa Touren derhen blev de Vigny tagen tilfange af de Keiserlige, der fandt ham sovende paa Veien og forviste ham til Amiens hvor han forblev indtil de hundrede Dage vare forbi. Da erholdt han en Officierpost i den kongelige Garde og indtraadte i Garnisonen i Vincennes. Men dette var ikke hvad den unge Mand havde haabet og drømt. Soldatens ledige Timer i Fredstid vakte hans poetiske Talent. Han digtede en Hoben smaa fortællende Stykker, hvis Stof fordetmeste var taget af Bibelen. De bedste deriblandt ere unægtelig „Moïse", „Eloa" og „Dolorida". Der hviler et Anstrøg af Sorg og Tungsindighed over hine Sange, men Taarerne, der findes i dem, opløse sig igjen i straalende Skikkelser. Lykkelig følte Digteren sig, da den spanske Krig udbrød og det blev ham tilladt at følge Armeen; men netop hans Regiment blev paa Hertugen af Angoulemes Befaling tilbage som Reserve. Utilfreds med at tjene Mars, tog de Vigny sin Afsked og helligede sig fra nu af (1826) ganske til Apollos Tjeneste, endnu meer begeistret end tidligere ved Kjærligheden til en ung Englænderinde, der snart efter blev hans Hustru.

Nu udkom hans historiske Roman „Cinq' Mars" en Skildring fra Ludvig den Trettendes Tid, der som noget Nyt i sit Slags gjorde uhyre Opsigt. Fornemmelig er Kardinal Richelieu skildret med Mesterhaand, om just ikke saa tro. Saaledes lader han f. Ex. ikke Richelieu men Pater Joseph (død 1638) i Aaret 1642 indlede Processen mod de Thou. Efter denne Roman fulgte „Poemes", der bragte Forfatteren i nærmere Berørelse med Digteren af „Meditations" (Lamartine) og „Odes et Ballades" (Victor Hugo). Den sidste forenede sig med de Vigny til en afgjørende Kamp mod Klassikerne. Medens de Vigny forarbeidede Shakespeares „Othello" for den franske Scene, skrev Victor Hugo sin „Hernani". De Kampe, som fremkaldtes ved disse i sit Slags hidtil useede Aandsprodukter, ere bekjendte nok. De beskjæftigede ganske vor Digter. En Aften spurgte Prindsen af Polignac ham: Hvorfor forlod De saa hurtig Krigstjenesten, kjære Greve? Fordi jeg tvivlede om nogensinde at faae see Slagmarken og Evers evige Paradepladse kjedede mig. Ah, gjensvarede Ministeren, der med Lethed kunde spille Propheten; Paradepladsen ligger mange Gange ikke langt fra Slagmarken. Og saa skeede det: to Maaneder senere udgav Carl den Tiende de bekjendte Ordonancer og hele Paris traadte under Vaaben. Nogen Tid efter Julirevolutionen lod de Vigny sin Oversættelse af „Kjøbmanden fra Venedig" forberede til Opførelse foran St. Martins Porte; men Ludvig Philip forbød en saadan offentlig Forestilling, og den er siden ikke bleven gjentagen. Efter dette mislykkede Forsøg fulgte i 1831 „La Maréchal d'Ancore" og et lidet Lystspil „Quitte pour la peur" og endelig i 1835 den af Romanen „Stello" uddragne Episode „Chatterton". Dette moderne Drama blev modtaget med den største Enthusiasme, endskjønt man drog heftig til Felts mod det for Umoralitet. Især spillede „Journal des Débats" og „Revue des deux Mondes" de Sædelige. Men intet hjalp; Bifaldet tiltog endogsaa efter at to Deputerede i Kammeret fra Tribunen af havde slynget sine afmægtige Pile mod det. I 1836 publicerede de Vigny „Servitude et Grandeur militaires", hvori i det Mindste tre Episoder ere meget yndigt fremstillede: „Laurette", „La veillée de Vincennes" og „La canne de jonc". Hans Valg til Medlem af det franske Akademi i 1845 gjorde stor Opsigt, da han i sin Indtrædelsestale vægrede sig for med et eneste Ord at sige noget til Ros for Ludvig Philip, og aldrig lod sig overtale til selv, efter Skik og Brug, at overbringe Julikongen sin Optagelsestale. Siden var der ikke mere Tale om ham. Han holdt sig fjernt fra Julirevolutionen og var ganske fremmed for hvad som kom efter den. Dog var han flittig, og man kan vist haabe, at han har efterladt sig adskillige Værker. Han elskede Poesien overalt, men maatte tiltrods herfor opleve, at hans Prosa først forskaffede hans Vers Anerkjendelse; dog mangler der visseligen hans Frembringelser Realitet. En mystisk Dunkelhed, et hemmeligt Slør hviler over alle de af ham tegnede Figurer, og man føler, at de ere fremstaaede i den „mørke Nats guddommelige Taushed", og ikke i Dagens solbelyste Glands.

Smaabidrag til Edvard Storms Biographi.

(Meddeelte af Adjunkt Ludvig Daae).

Ved Auktion efter den for et Par siden afdøde Poul Edvard Rasmussen, forhenv. Assessor i Kjøbenhavns Politiret, der som bekjendt blev Edvard Storms Arving og efter den almindelige Antagelse var hans virkelige Søn, indkjøbtes for det store kongl. Bibliotheks

Haandskriftsamling 8 Smaahefter i Oktav-Format*), der indeholdt Storms høist nøiagtige Regnskaber for flere Aar samt adskillige andre korte Optegnelser af den Art, som man stundom støder paa i gamle Almanakker. Meddeleren, der har havt Anledning til at gjennemsee disse Notitsbøger, har troet, at enkelte Træk deraf maaskee kunde bidrage til at gjøre Billedet af denne vor Landsmands Personlighed og Livsforhold noget fuldstændigere og fyldigere, og saaledes egne sig til Offentliggjørelse. Han henviser forøvrigt til B. Moes Tidsskrift for Personalhistorie samt til Storms nyeste Biograph Hr. P. Botten Hansens Meddelelser i Tønsbergs „Mærkelige Nordmænd“ og det af samme Forf. i „Illustr. Nyhedsbl.“ for 1856 Nr. 38 indrykkede Bidrag.

Den ældste Regnskabsbog har denne Titel: „En Indtægts- og Udgifts-Bog fra den 31te Juli 1769, paa hvilken Dag min Afreise skeede fra Vaage Præstegaard, indtil jeg, naar Gud saa behager, atter seer Vaage Præstegaard igjen**) af Edvardo Storm, Theol. Studioso.“ I dette Hefte støder man først paa endeel Aphorismer f. Ex. Virgils Ord „O mihi præteritos referat si Jupiter annos“ og en Bemærkning om det Skadelige i ikke at overregne sine Udgifter; dernæst seer man, at han har vexlet Breve med Biskop Nannestad i Christiania og havt Omgang med N. Treschow, med N. D. Gunnerius („Samlerens“ Udgiver og Biskoppens Broderson), samt med en Engelhardt, udentvivl en Nordmand, om hvis Bortreise fra Kbhn. i 1770 han ytrer sig saaledes: „Mørke Dag, jeg er ret melancholsk derover.“

De følgende 7 Hefter omfatte Aarene 1781—84. Man seer, at han i disse Aar har pleiet megen Omgang med P. F. Suhm, og at disse To gjensidig have forelæst hinanden enkelte af sine Skrifter, førend de udgaves, hvilket da for Suhms Vedkommende især gjælder hans saakaldte „nordiske“ Fortællinger. Engang har han noteret, at to norske Bønder spiste hos Suhm til Middag. Bastholm nævner han ofte med Forkjærlighed og hører ham „med sær Opbyggelse.“ 17de Marts 1782 var han første Gang i Dreyers Klub. Storms kjæreste Ven i denne Tid var dog vistnok Th. Thaarup, med hvem han oftere omtaler, at han „har drukket Viin“, saaledes paa deres fælles Fødselsdag 21de August. Ogsaa Skuespilleren M. Rosing nævnes; engang „sang St. sig hæs“ ved Rosings Punsch.

Som bekjendt stod Storm ikke alene udenfor men endog i afgjort Opposition til det norske Selskab. Hans Uvillie mod dette Samfund af Landsmænd udtaler sig da ogsaa noksom i hans Optegnelser. Det heder f. Ex. under 22de Februar 1782. „Seet de norske Afskyeligheder hos Barfreds (sic), et Billede paa deres Selskab. Fy for Fanden.“ Ligesaa den 27de Marts s. A.: „Wessel drukken hos Barfreds. Kunde ikke finde ind i sin Pels.“ Den 15de Decbr. samme Aar var Storm i et Selskab hos Boghandler Gyldendal, om hvilket han ogsaa bemærker, at han der saa Wessel drukken. 15de Decbr. 1783 „Pram sloges i det norske Selskab med Sekretær Hornemann“. En Besynderlighed, som jeg ikke ret kan begribe, bliver det derfor, naar han i sit Aarsregnskab for 1782 anfører paa Indtægtssiden. „Fra det norske Selskab 8 Rdlr. 4 Mk. 8 ß.“

I 1781 er der ved 29de Marts noteret „Har ingen Penge, Begyndt at tænke paa en sæl Sag.“ Af Bemærkningen til den følgende sees, at den „sæle Sag“ var at bede Hoffet om Understøttelse, og den 31te Marts heder det da: „Faaet 100 Rdlr. af Kongen. Sovet herlig efter al den Viin.“ For 1782 udgjøre hans Indtægter 600 Rdlr. 2 ß., hvoraf de 300 vare ham skjænkede af Kongen og Resten forstørstedelen indkommen som Honorar for hans Fabler. Efterat have anført, at han dette Aar har sparet 137 Rdlr. 5 Mk. 10 ß., udbryder han: „Gud skee Lov, at jeg hidtil har kunnet betale enhver Sit og selv Intet manglet af det, et fornuftigt Menneske bør nøies med. Jeg ender dette Aar uden at være i en Skillings Gjæld. Min Sjæl tilbed Guds underlige Forsyn.“ — Hvad iøvrigt hans literære Indkomster angaar, kan som betegnende for Tiden mærkes, at han til 8de Aug. 1782 anfører: „Profit vil have mig til at oversætte Ossian for 2 Rdlr. Arket.“ En anden Gang i samme Aar: „Gjort et Vers for Kleve, hvorfor han gav mig 2 Rdlr.“

Om hans Læsning forekommer kun Lidet. I April 1781 læste han daglig en Idyl af Theokrit, i Mai 1782 omtaler han „min skjønne Svetonius“, og 2den Decbr. s. A. har han „læst og excerperet første Deel af Plutarchi Biographier.“ Ogsaa Ossian studerede han ved den Tid. Kun sjelden omtaler han samtidig udkommende Skrifter, f. Ex. 1783 „Bruns skidne Fortællinger“ (de berygtede „Fritimer“, der beslaglagdes); 1784, „Reisers desperate Bog“, (den bekjendte løierlige Ildebrandshistorie). — Om hans egne Arbeider forekommer Optegnelser som (17de April 81). „Fuldført min Digt over Ewald*), og (10de Febr. 82) „Om Aftenen var jeg hos Gbg. (Guldberg?) med mine Fabler, hvoraf han læste nogle med god Approbation.“ — 24de Novbr. 82: „Leveret min Vise ind om Lembak.“ — 9de Decbr. s. A.: „Givet Gyldendal Zinklar og Oden til Urtepotterne.“ — 7de Febr. 83: „Nu maa der tænkes paa min Komedie. Skrevet paa Kom. 1ste Scene.“ — 18de Febr. 83: „Beg. paa en Vise over Hor. Od. 2,18.“ — 17de Decbr. 83: „Begyndt paa nogle Nytaarsvers til Gyldendal.“

Til Storms bekjendte Sygelighed sees allerede i disse Aar flere Spor. 9de April 1781 spytter han Blod, og hans ene Arm er „ubrugelig“ af Gigt. Et Aar efter har han Koldfeber. Stundom er hans Ildebefindende efter hans egen Tilstaaelse fremkaldt ved „Svir“. — Storms Bolig sees i 1783 at have været hos Parykmager Møller i Christenbernikovstræde.

*) De ere katalogiserede under „Ny kgl. Saml. 8, 396 r.“
**) Dette indtraf, som bekjendt, aldrig.

*) Under 23de Marts s. A. omtaler han Ewalds Liigbegjængelse og beklager, ei at have kunnet være der tilstede.

Bro ved „Magalaupet“, Drivelven mellem Drivstuen og Rise. (Efter Originaltegning af Ritmester B. Lund).

Gammeldagse Broer i Norge.

II.

Den Afbildning af „en gammeldags norsk Bro“, som vi ovenfor give, og hvilken ligesom den i f. Nr. optagne Tegning er udført efter Ritmester B. Lunds for Londonner-Udstillingen bestemte Billede i Oliefarve, fremstiller en Bro ved „Magalaupet“, over Drivelven mellem Drivstuen og Rise. Denne Bro har en Spændvidde af 68 Fod og en Høide over Vandet af 25 Fod. Ligesom den i forrige Nr. afbildede Bro ved Kongsvold passeres ogsaa denne med tunge Læs og hele Bølinger.

Norske Høifjeldsbilleder.

(Efter Wyndham's Wild Life on the Fjelds of Norway.)

V.

Solen hævede sig klar og straalende op over Horizonten den første Dag, jeg skulde hellige mig til Rensdyrjagt, og lette og glade ilede vi ud for at indaande den friske kjølige Morgenluft. Det kolde Bad i Elven var meget forfriskende og styrkede os til Dagens Arbeide, paa samme Tid som det gav os en fortræffelig Appetit. Efterat Høet, Hængekøierne og Tepperne vare bragte til Redskabshuset, blev der gjort Ild paa Storstenen og Gryden og Kaffekjedlen sat paa. Strax efter vendte de tilbage, som havde roet ud i Baaden for at tage Nattelinerne op, og medbragte adskillige smukke Ørreter, der strax bleve kogte og nydte til Frokost. De viste sig at være meget fortrinlige, med noget rødagtigt Kjød og i Smagen ikke ulige Lax.

Da vi havde endt vor Frokost, begave vi os paa Veien. Strax efter at vi havde passeret Leirungs-

vandet, hvor Linerne havde været satte, deelte vi os i to Partier. Min Ledsager Peter og jeg vedbleve at gaae i sydlig Retning, medens de Andre tog en østlig. Vi kom strax til en vid Slette, hist og her bevoxet med Dvergbirk; Løn saa jeg aldrig paa min Vandring i Bjergene. Her opdagede vi en Deel Aarhøns, som gav os godt Haab om at erholde Føde, og en af disse skjød jeg igjennem Hovedet med min Rifle, medens den sad paa en Steen.

Efter en Vandring af omtrent to Timer fra vort Udgangspunkt kom vi til en Elv, omtrent halvtredsindstyve engl. Alen i Bredde. Som den saaledes rullede hurtig afsted pladskende mod de tilstødende Klipper, havde den alt Andet end et indbydende Udseende; men da ingen Bro fandtes, var Vandring uundgaaelig. Efter nogle smaa Forberedelser, og brugende den Forsigtighed at vade med Støvlerne paa, begave vi os ud i Strømmen, som, da den kom direkte fra Iisbræerne nogle faa engl. Miil derfra, var isende kold. Da Strømmen var stærk og Elveleiet ujevnt og stenet, var det en Vandring af ikke liden Vanskelighed. Da Midten af Elven var naaet, blev Vandet dybere og dobere, og Strømmen hvirvlede sig afsted med forstørret Heftighed, og vi følte nu, at den mindste Usikkerhed vilde have overgivet os til dens Barmhjertighed og at vi vel neppe vilde have kommet derfra uden alvorlig Skade. Dog, den modsatte Bred blev lykkeligen naaet, og Intet kunde være behageligere, efter denne stadige Nedsynken i Vandet, end igjen at føle sig paa sikker Grund.

En Time endnu, og vi naaede Indgangen til Leirungsdal, hvor i en vel beskyttet Krog stod en Steenhytte, tilhørende en Kvægrøgter, der havde under sin Beskyttelse nogle Oxer, som skulde opgjødes til Christiania Marked. Hyttens Beboer var ikke hjemme, men vi fandt hedigviis hvad vi gik efter, en Bolle med kold Melk, hvilken velgjørende Drik vi Alle nød, og efterat have lagt nogle „Skillinger“ paa Bunden af Bollen forlod vi Hytten og fortsatte vor Vei opover Dalen.

Et meget ophøiet Skue, der var dobbelt smukt ved den klare Himmel og det straalende Solskin, viste sig nu for os. Lige foran saaes en umaadelig bred Iisbræ at stævne ned mod Dalen, ligesom om den tænkte at indeslutte den, medens bag denne Iismark taarnede sig som en Muur mørke, lodrette Klipper, stærkt kontrasterende med Iisbræernes lyse og glitrende Udseende. Solen kastede sine gyldne Straaler paa den nordlige Side af Dalen, medens disse mørke Mure forbleve i Skygge; kun Omridsene viste sig som et ophøiet Relief mod den klare gjennemsigtige Himmel. Ud fra Iisbræerne tumlede sig støiende den Strømt hvorover vi nylig havde vadet, lystigt pladskende mod Foden af de massive Klipper, der omsluttede den sydlige Side af Dalen. Frit staaende mellem disse reiste sig et høit Bjerg, hvis flade Dele vare bedækkede med dyb Snee, medens i Afstand Klippe paa Klippe taarnede sig i ujevne og uregelmæssige Masser.

Her standsede vi en Stund for med Kikkerten at undersøge nogle Spor i Sneen; at det var efter Rensdyr kunde vi adskille med blotte Øine, men det var os magtpaaliggende at erfare, om de vare friske eller ikke. De viste sig dog at være nogle Dage gamle, og vi fortsatte saaledes vor Gang henimod Iisbræen. Undertiden standsede vi forat oversee Klipperne og Fordybningerne mellem Iisbræen; men vi kunde intet see, og min Ven og Peter berettede, som Modsætning til denne Dags Uheld, den Lykke, der var bleven dem tildeel ved andre Leiligheder. Peter havde engang seet to Bjorne her, roligt vandrende sammen paa den modsatte Side af Elven; men uheldigviis havde hverken han eller hans Kammerat været istand til at kunne komme dem nær paa Skudvidde. I denne Dal var det ogsaa, at min Ven Høsten før havde seet en Flok paa omtrent fem Hundrede Rensdyr, men som Terrænets Beskaffenhed, til hans store Ægrelse, ikke tillod ham at komme nær nok. Kunde vi endda have havt det Held at faae see et Rensdyr! Efterat have besteget Klippen, der strakte sig fra den nordlige Side af Dalen til Iisbræen, satte vi os ned, idet vi fremtog Brød og Kjød af vore Lommer og begyndte vort Middagsmaaltid, slukkende vor Tørst med det kolde Vand, som i alle Retninger strømmede over Klipperne. Vi befandt os nu paa en Høislette, der hævede sig ganske anseelig over den lavere Deel af Iisbræen, og hvor vi havde fri Udsigt over de udstrakte Iismarker, og endogsaa tillodes at forske i de skjulteste Fordybninger mellem Klipperne. Nu da vi befandt os i Hjertet af de vilde Fjelde og glitrende Iismarker var Skuet endnu mere storartet end i den lavere Deel af Dalen. Vi syntes at være i en liden Verden adskilt fra den øvrige Deel af Jorden, og man forglemte for et Dieblik Menneskeheden og dens travle Virksomhed medens man hensunken i Betragtninger og greben af Ærefrygt, i taus Beundring stirrede paa denne ophøiede Scene.

I Modgang.

Sørgende staar jeg, som Fuglen paa Ø,
Saaret, forladt og alene, —
Vildt kring mig bryder den oprørte Sjø,
Stormene hyle og og byde mig dø
Her paa de fremmede Stene.

Flygte jeg vilde, men Vingen er træt,
Kan nok til Hvile og trænge,
Barmen er saaret og Øiet forgrædt,
Modet er kuet af Spot og Uret,
Skjønt det jo trodsed saa længe.

Hvor skal saa Hjælpen jeg vente mig dog? —
Hvor skal nu Trøst jeg vel finde?
Haabet, det sidste, saa tungt mig bedrog,
Sorgen min Kraft og min Livslyst bortjog,
Ene jeg staar med mit Minde.

Selv dette Minde saa bittert mig er,
Bittert som Mindet kan være; —
Længselen glad i sin Veemod dog leer,
Mens til et Rede min Tanke den bæ'r
Høit over Sorgernes Sphære. —

End straaler Solen, og end er det Dag,
Sjæl, end kan Vei du dig bryde! —
Hæv da din Vinge med kraftfulde Slag,
Kjæmp gjennem Stormen i modige Tag,
Redet dig Hvile vil byde! —

Freidig kun, Sjæl, om end Alt gaar imod;
Stormene skal dig ei kue! —
End har du Villie, og end har du Mod,
End kan du hæve din Vinge saa god
Høit over Myrernes Tue! —

Edvard Larssen.

Ny literær Næringsdrift.

I f. A. dukkede en vis Hagbarth Hedemark op som Boghandler her i Hovedstaden med en Bog kaldet „Norsk Huuskalender“, der imidlertid ved nærmere Eftersyn viste sig at være ikke blot en i Danmark trykt, men ogsaa paa danske Læsere særlig beregnet Bog, hvori intet andet Norsk fandtes, end Almanakken, heftet foran inden Omslaget. Det var øiensynligt, at Manden havde tilkjøbt sig enten som Makulatur eller paa anden Maade et dansk Skrift, som han under hiint falske Skildt søgte at faae afsat her i Landet. Men uagtet Bogen, netop ved at være skrevet og beregnet særlig paa det danske Publikum, maatte blive ikke alene vildledende men endog skadelig for den simple norske Læser, der ikke havde Indsigt nok til at øine Mystifikationen og derfor læste og opfattede hvad der stod, som om det angik Norge, har den dog vistnok fundet adskillig Afsætning, især paa fjernt Hold fra Hovedstaden, hvor man ikke, ligesom her, strax i den forpestede Luft mærker den altfor mephetisk stinkende Humbug. Idetmindste maa man slutte sig til, at Forretningen har lønnet sig godt efter den storartede Udvidelse deraf, som nu Hr. Hedemark har foretaget, og som er saa dristigen beregnet paa Folks Dumhed og Uvidenhed, at selv en Barnum synes at maatte skrækkes tilbage for Planen.

Strax efter Nytaar lod han med Morgenbladet udgaae en storartet Indbydelse paa et Ugeblad: Illustreret Familie-Journal, der skulde udkomme paa hans Forlag; hver Subskribent skulde blive deelagtig i en stor Udlodning, hvori et stort Antal Exemplarer af Hr. Chr. Tønsbergs kostbare Pragtværker opførtes som Gevinster*). Vi lægge ingen videre Vægt paa, at Hr. Hedemark efter Forlæggerens Erklæring aldeles ikke er i Besiddelse af hine dyre Pragtværker, som han saaledes frembyder saa rundelig, uagtet det nok med særligt Hensyn paa Indbyderen kan være betegnende nok. Men hvad vi foreløbig fremhæve er, at endnu inden det formeentlig nye Blad var begyndt at udkomme, bebudede Hr. Hedemark 2det Oplag deraf. Denne egne Maade at gjøre Blæst paa blev naturligviis af alle Forstandige strax taget for hvad den var — simpelt Markskrigeri. Men paa Mennesker, som antage Søgningen for et Beviis paa Varernes Godhed, tør den imidlertid have gjort sin Virkning. Den formentlig billige Priis (der dog viser sig forholdsviis at være høiere end f. Ex. Skilling-Magazinet's) og Udsigten til Præmier har muligens gjort enkelte saa blinde, at de ikke have spurgt sig selv, om der var nogen Garanti for at de vilde faae de udlovede Præmier, eller om der i Forlæggerens Navn overhovedet havdes nogen Sikkerhed for at de vilde faae det Blad, de forud betalte, eller i Redaktion eller Udgiver nogen Borgen for Bladets læseværdige Indhold. De, som have subskriberet, have vel, hvis de nærmere overtænkte Sagen, fundet nogen Sikkerhed i den Redelighed, hvorfor den norske Boghandel hidtil har været bekjendt, og den Tillid, man derfor har næret til Subskriptionsforetagender. Men kan denne Tillid fremdeles bevares, da har sandelig Hr. Hedemark ingen Skyld deri! Thi han har slaaet ind paa en Bane, der kalder Folk det gamle Ordsprog i Minde, at man maa have Øinene oppe, hvis man ikke vil have Pungen. Det Blad, som Hr. Hedemark, bosat i Christiania og udgivende sig for Boghandler hersteds, frembyder, er intet norskt Blad, skrevet for og beregnet paa norske Læsere, men et danskt Blad fra først til Sidst. De saa at sige originale Stykker, det indeholder, ere simpelthen Opkog af andre danske Blades Artikler om danske Forholde og specielt beregnede paa danske Læsere, ligetil Dagsartikelen. Naar der tales om „vore“ Stridigheder med Tydskland, og om Regjeringen, da menes der Danmarks. Naar der fortælles, at den nye Nærinslov træder i Kraft ved Nytaar, da er Talen, som enhver forstandig Læser maa see, om den danske Næringslov, osv. Bladet er da naturligviis ogsaa trykt i Danmark. Og uagtet Familie-Journalen, efter Indbydelserne at slutte, ikke alene skulde være et norskt Blad, men et nybegyndende Blad, er dog Frækheden eller Tankeløsheden drevet saa vidt, at der i **Nr. 1 paaberaabes hvad der stod i et af de sidste Nummere af Bladet i forrige Aar.** Det Blad, som Hr. Hedemark vover at byde det norske Publikum, viser sig saaledes, ikke blot at være et gammelt dansk Blad, men endog et Blad, hvoraf ikke engang den Deel af Oplaget, han har forskaffet sig, er læmpet til det Brug i Norge, hvortil han anvender det, men sandsynligviis æslet til noget ganske andet. Naar man her atter erindrer, at Hr. Hedemark ikke alene vover at frembyde deslige tilforhandlede Klatter af danske Aviser paa den Maade, han har gjort, men endog søger at dække Mystifikationen ved foreløbige Avertissementer om nyt Oplag, maa man vel sige, at han gaar Kriminalloven saa nær som muligt. Kan han end ikke tiltales, er det dog klart, at de Abonnenter, som have subskriberet paa det frembudne Blad, fordi de troede og maatte troe, at det var et nyt og norskt Blad, og ikke af H. tilforhandlet dansk Makulatur, maa finde sig bedragne og fragaae sit Abonnement, hvis det ellers skulde hjælpe, saasom de jo allerede have betalt. Man kan heller ikke indvende, at det bliver en Sag mellem Hr. Hedemark og Abonnenterne, om de subskribere paa dette hans Blad. Thi da Bladet har en indenlandsk Oversigt, hvori doceres dansk Lov og Ret og Politik og Læseren ikke har Anledning til at vide Andet, end at alt dette angaar Norge, er det sandelig uberegneligt til hvilken Skade den af Hr. Hedemark forsøgte Mystifikation kan føre.

Efterat Ovenstaaende allerede var skrevet, ere vi blevne bekjendte med Planen til nok et „norskt Blad“, der skal udgaae fra Hr. Hedemarks Bureau i Kirkegaden Nr. 28 (Christiania). Det er Christianias Boghandels-Tidende, hvorpaa han indbyder til Subskription. Naar man betænker, at Hr. Hedemark endog er nægtet Optagelse som Medlem af Boghandlerforeningen i Christiania, kan man strax slutte sig til, at han mindst af alle er Manden for at udgive et Organ for vor Boghandel. Men det er nok heller ikke Meningen, at Bladet skal være norskt i anden Forstand end Familie-Journalen, d. v. s. et dansk Blad med paatrykt norsk Titel paa en indkjøbt Deel af Oplaget. Thi efter al rimelig Formodning er hans Plan, at byde det norske Publikum „Dansk Boghandlertidende“ under hiin norske Titel. Skulde dette lykkes, kommer vel ogsaa Touren til Dansk Høiesteretstidende, Dansk Havetidende og alle andre Blade, som, fordi de omhandle specielt danske Forholde, ingen Afsætning kunne finde i Norge, saalænge de bære den danske Titel, og hvoraf det vil være Hr. Hedemark let at erhverve sig det tilbørlige Forraad Exemplarer mod en billig Penge. Finder Publikum sig tjent med at unde Hr. H. sin Søgning, vil han visselig være parat til at gaae saa langt det ønsker. Thi han har jo Sats og Forfatterskab gratis, ja han undgaar endog ved Indførselen af sine Blade den Papiirtold, som de andre Aviser maa bære. Det kan derfor ikke være utænkeligt, at han kjøber sig et Oplag af „Berlingsken“ og lader det omdøbe til Morgenbladet eller desl., hvis Publikum ikke i Tide siger Stop. Det er jo ikke urimeligere, at han kan antage at gamle danske Lokalefterretninger ville glide ned som nye norske hos vort Dagbladspublikum, end at han ved Januar-Maaneds Udgang kan byde Folk hertillands det Nr. af Familie-Journalen, hvori gratuleres Nytaar.

*) Ifølge Lov af 11te Juni 1851 maa det Slags Udlodninger, som Hr. H. har forenet med sit Blad, ikke finde Sted, medmindre Politiet under særegne Omstændigheder finder at kunne give Tilladelse dertil. Hensigten med dette Lovbud er den, at Politiet skal udøve en Kontrol, hvorved Spekulanter hindres fra at trække den godmodige Borger ligefrem op. Men har Politiet her gjort dette? Har det for det Første gjort sig bekjendt med Beskaffenheden af det Blad, som det har tilladt at fremmes og udbredes ved Udlodning, og har det for det Andet undersøgt, hvorvidt Udlodderen besidder idetmindste det Skin af den Vederheftighed, som kræves for at Deeltagerne i saadan Udlodning ikke skulle blive bedragne? Har Politiet forsømt dette, forekommer det os at have handlet høist uforsvarligt ved at have tilstædet Udlodningen og at maatte bære en god Deel af Ansvaret, dersom Folk blive bedragne.

Norge.

Christiania Under 25de Jan er Sognepræst til Fjeld P. C. B. Lund udnævnt til Sognepræst i Sogndal; Sognepræst til Hegebostad A. Aamodt til Sognepræst til Haaland; ledig Personelkapellan C. A. Lange til Sognepræst i Renneso; forhenværende Præst i Nordamerika O. F. Duus til Katechet og Førstelærer ved Borgerskolen i Kragerø; Stiftskapellan i Bergens Stift W. D. Meyer til Sognepræst i Saltdalen; Realstuderende J. A. Bonnevie til Adjunkt ved Christiania lærde Skole; Bureauchef H. H. Jæger til Sorenskriver i Nordmøres Sorenskriveri; Underretsprokurator M. H. Kildal til Sorenskriver i Søndre Hedemarkens Sorenskriveri samt Chefen for 2det gevorbne Kompagni af Akershusiske gevorbne Musketeerkorps under den 2den Akershusiske Infanteribrigade, Kapitain C. H. Lintrup til Oberstlieutenant og Chef for Numedalske nationale Musketeerkorps under samme Brigade. — Under s. D. ere følgende Avancements foregaaede i Marinen: Kapitain á la suite B. S. Fleischer til Kommandør á la suite; Kapitain H. A. Falsen til Kommandør; Kapitainlieutenant J. E. Diesen til Kapitain; Premierlieutenant K. G. Smith til Kapitainlieutenant og Sekondlieutenant T. E. Smith til Premierlieutenant.

— Under s. D. er Distriktslæge i Størdalen, H. L. Istad, og Postmester i Christiania, Kammerherre F. V. Løvenskiold, meddeelte Afsked i Naade, med aarlige Pensioner, resp. 300 og 1200 Spd.

— Sidste Storthing bevilgede 600 Spd. i Budgetterminen til praktiskvidenskabelige Undersøgelser betræffende Saltvandsfiskerierne. Hr. Stud. med Axel Boeck er nu ved kgl. Resol. antagen ti at udføre disse Undersøgelser.

— Byfoged i Bergen, Knap, er 24de Januar afgaaet ve Døden.

☞ Nyhedsbladets Nytaarsgave for 1862 kan paa Grund af flere Bidrags Forsinkelse først blive færdig om 8—10 Dage endnu.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 6. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 9de Februar 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Gudrun,

en Historie fra Krigens Tid.

Tæt oppe under Fjeldet, der staar en rødmalt Væg,
Ved Væggen staar en Steen, og ved Stenen staar en Hæg,
Naar Solstraalen spiller paa dens Blade med Glands,
Paa Væggen Lys og Skygger gaae i zittrende Dands.

I Stuen bag Væggen og det hvide Vindves Skjul
Er der saa luunt og stille ved Jonsok som ved Juul,
Der lægger Sneen sig høit, og om Somren dandser Myg,
Der sidder den gamle Gudrun med den bøiede Ryg.

Den Ryg var engang rank som en Vaand ved Pintsetid,
De Kinder var som Roser engang saa rød og hvid,
Der dandsed ei saa fager en Jente paa Lovebro
Som Gudrun, naar hun kom i de sølvspændte Sko.

Men saa vakker som hun var der i Jenternes Flok,
Fik hun dog ingen Beiler, skjønt Dandsere nok,
Thi stoltere end Flaget for den flyvende Vind
Var i Dandsernes Række det viltre Pigesind.

Hun vidste, hun var rank som en Vaand ved Pintsetid,
Hun vidste hendes Kinder var som Roser rød og hvid,
Hun vidste, hun var fagreste Jente paa Lovebro,
Og derfor vilde Ingen beile til hendes Tro.

Men endelig saa voved den raske Skytterknud,
Soldat med Riffel og Mondur at fordre hende til Brud,
Saa dristig til at veide sin Bjørn paa Fjeldets Rand,
Saa kjæk paa Ski, saa stærk i Tag var Ingen som han.

Det blev de fagreste Tvende, som Fæsterkvinde og Mand,
Hun trodsed paa sin Skjønhed, og han paa sin Stand,
Men stolt var de Begge som Flaget for Vind,
Og de Gamle spaaede Ondt for de stive, unge Sind.

De sagde det til Knut: „Du maa stagge hendes Sind!" -
Men Skytterknut, han blæste det i Veir og i Vind:
„Hun er saa fiin og fager, var du saa fiin som hun,
Saa blev du vel saa stolt i dit Sind fra samme Stund."

Saa lakked det til Bryllup, da Krigen brød ud,
Og Riflen kom af Væggen, og Monduren kom paa Knut.
Thi Svensken var i Landet, og Grændsen var bar,
Saa bød han Farvel og drog til sit Lands Forsvar.

Men hjemme gik Gudrun og Tiden faldt lang,
Hun muntred sig med Dands, og hun lo og hun sang,
Og Speilet var i Brug, og de sølvspændte Sko,
Men Skytterknut, ja ham var hun baade huld og tro.

Men gjennem Dalen gik i den næste Vintertid
En Sot, som gjorde rødeste Kinder bleg og hvid,
Og Mangen, som ved Morgen gik med Næsen i Sky,
Laa bleg og kold ved Kvæld i sit sidste, stille Ly.

Og Gudrun, hun var lystig som før, til en Dag
Hun laa der, syg og jamrede for Sottens grumme Slag,
Det varede nok længe, - frisk blev hun dog tilsidst,
Og — saa vilde hun til Dandsen efter den lange Frist.

Hun flettede sit Haar paa en vakker Søndagskvæld,
Det var saa tyndt og lidet, men vakkert ligevel,
Hun spændte om sin Midje det sorte Liv, jo, jo!
Og tvang paa sine Fødder de sølvspændte Sko.

Og da hun havde fæstet baade Soljer og Baand,
Saa tog hun sit Speil i den matte, hvide Haand,
Men — fremmed var det Ansigt, som hun i Speilet saa,
Fordreiet og arret, og Farven guul og graa.

Paa Gulvet klirred Speilet, det gjorde ei meer Fortræd,
Men Gudrun hun satte sig paa Sengen og græd,
Hun græd den Søndagsaften, mens Felerne klang,
Og græd, mens Dandsen gik gjennem Natten saa lang.

For altid var forsvunden den Fagres Ungdomspragt,
Da Morgen kom, sin Glæde hun havde kistelagt,
Da Ugen svandt, sin Stolthed hun med Taarer gav hen,
Og saa kom Brev fra Skytterknut, at snart han kom igjen.

Og Brevet, det slutted: „Du er mig altid kjær!
Din røde Kind, din Øies Glands jeg altid for mig seer,
Din Skjønhed glæder jeg mig til, naar Krigen rinder ud,
Jeg veed, Du hører gjerne dens Lov af Skytterknut."

Da var det, som skulde den sprænges, hendes Barm,
Og Blodet staae stille, og hun blev kold og varm,
Thi Knut holdt hun saa kjær, og vilde være ham huld,
Men nu var der for hende bedst i den sorte Muld.

Saa kom der atter Bud, nogle Uger derpaa,
At Knut var nær — hvor angst hun da henad Veien saa:
„Han kan vist snarlig ventes, men langsomt Reisen gaar,
Thi sidste Strid har givet hans Pande et Saar."

Det blev til hendes Sorg, som var ventet til Lyst,
Ak, hun maatte jo forvise sig selv fra hans Bryst,
Tilsidst - paa Tunet rulled en Kjærre ind med Hast,
Paa Kjærren, der sad Knut, - det var, som hendes Hjerte brast.

Han langsomt ledet af en Svend, i Stuen traadte ind,
Og Gudrun gik imod ham med Graaden paa sin Kind,
Sit stakkels, styge Hoved hun gjemte ved hans Barm,
Saa løfted hun det frygtsomt, o hvor hans Haand var varm.

Hun sagde ei et Ord, men han bøiede sig ned,
„Min Egen!" sagde Skytterknut, „din rige Fagerhed,
Din røde Kind, dit Øies Glands er mig igjen saa nær,
Saa vakker og saa fiin og saa rosenrød og skjær!"

Hun løftede sit Hoved - nei, Spot! det var for galt,
Men Stemmen, den var dog, som han meente det Alt!
„Men" sa' han „jeg er saaret - jeg tør ej blive din -
Se du mig ind i Øiet - du seer vel, jeg er blind." -

Hvor skjælved hendes Haand, - hvor duggedes hendes Kind,
Mens hun rødmede og saa i de blinde Øine ind:
„Jeg tænkte at byde dig tilbage Ring og Haand,
Thi Sotten har plukket din fagre Rosenvaand;

Men nu saa tør jeg vorde dig vel saa tro en Viv,
Og pleie dig, og hygge dig og frede dit Liv,
Saa hænger vi bort din Musket og din Chako -
Og dertil min Dandsedragt og sølvspændte Sko.

Og Dig vil jeg være saa ven som forud,
Lad Andre sige jeg er styg, jeg er *din fagre* Brud."
Saa feired de sit Bryllup, og var hinanden tro,
Og bortlagt var Bøssen og de sølvspændte Sko.

Tæt oppe under Fjeldet, der staar en rødmalt Væg,
Ved Væggen staar en Steen og ved Stenen staar en Hæg,
Naar Solstraalen spiller paa dens Blade med Glands
Paa Væggen Lys og Skygger gaae i zittrende Dands.

I Stuen bag Væggen og det hvide Vindves Skjul
Sad Skytterknut og Gudrun mangen glædelig Juul,
Og Børn stjod op omkring dem og fik af dem i Arv
Sin Moders Tro og Fagerhed, sin Faders stærke Marv.

Nu er det længe siden — og Skytterknut er død,
Og Børnene er borte fra Stuevæggen rød,
Nu sidder Gudrun eensom, og længes afsted,
Naar Svalen reiser næste Gang, saa ta'r den hende med.

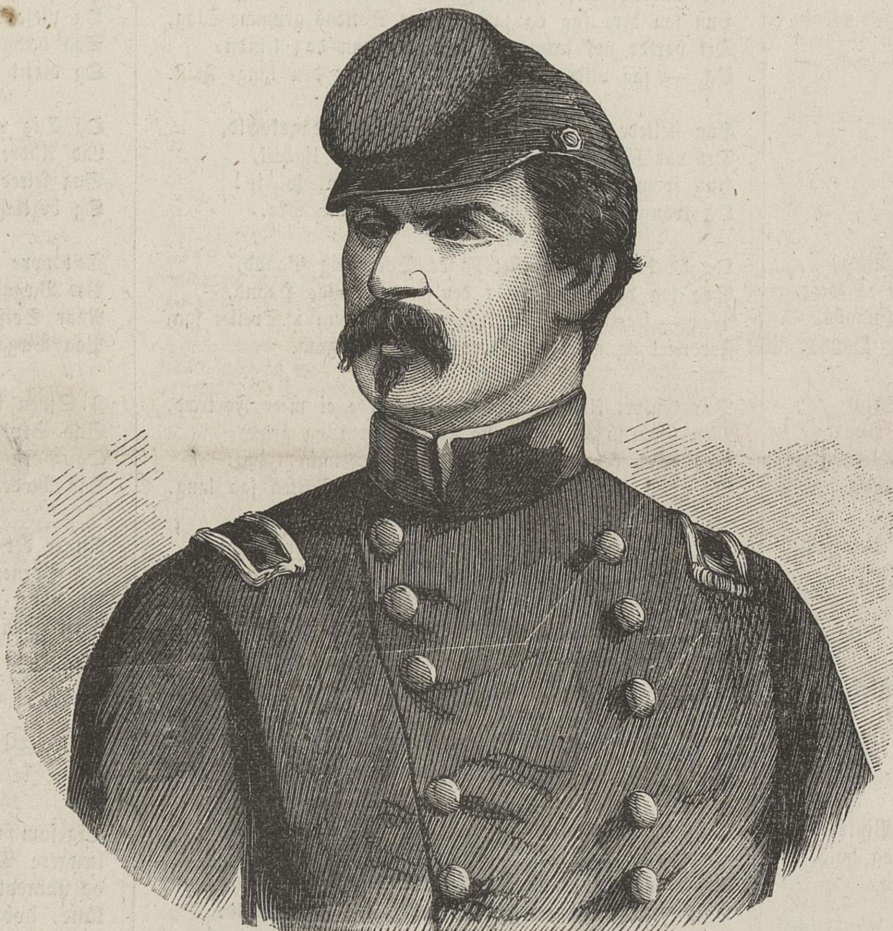
L. Dietrichson.

Brudstykker af Avisernes Historie.

IV.

Ligesom vi ved at omtale de Lande, der gjennem længere Tider have kunnet nyde godt af en kraftig og udbredt Dagbladspresse, have dvælet først ved England, hvor den har udviklet sig til den største Rigdom og Harmoni, saaledes ville vi omvendt først betragte Forholdene i **Rusland**, naar vi gaae over til de Lande, hvor Pressetvang har været Regelen, da den her lige ind i vor Tid har hersket i en i Europa ellers ukjendt Grad, og hvor Dagbladspressen derfor ogsaa nu af alle europæiske Lande fører det kummerligste Liv. Aviser, som de fleste andre Elementer af en europæisk Civilisation, skrive sig i Rusland fra Peter den Store. I 1703 begyndte han under sin egen Ledelse Udgivelsen af et Blad, der hovedsagelig beskjæftigede sig med at meddele Efterretninger fra Krigsskuepladsen. Han tog selv Deel i Redaktionen. En meget streng Censur har stadigen fundet Sted, og det er ret betegnende for Dagbladspressens Tilstand i Rusland, at et enkelt Blad har Monopol paa alle Avertissementer, og at af de mest anseede og udbredte Blade, udgives det ene (Petersborger Tidende paabegyndt 1726) af Videnskabernes Akademi, og et andet af Departementet for den udenlandske Handel. Antallet af periodiske Skrifter er for Øvrigt i og for sig selv ikke saa ganske ringe. Der berettes saaledes i det egentlige Rusland at være 230 russiske, 38 tydske, 2 engelske, 29 franske, 3 lettiske, 2 estiske, 5 armeniske, 1 georgisk og 1 hebraisk Tidende, foruden de, der samtidig udkomme i flere Sprog, hvis Antal beløber sig til et halvt Snees Stykker; men af alle disse ere kun 12 Dagblade i bogstavelig Forstand. Seer man hen til deres Indhold, viser det sig derhos, at henimod 40 befatte sig udelukkende med Literatur og Theologi, henved 30 med Statsekonomi, Historie og Geographi, 32 med Medicin og Naturvidenskab og

66 udkomme som Regjeringsblade, et i hvert Gouvernement. Det er derfor klart, at den periodiske Presse i Rusland ikke er et Udtryk for Folkets Tanker og Bevægelser, men for Regjeringens og den videnskabelige Trang, og anderledes kan det heller ikke være, saalænge Censurens Jernhaand hviler over den. Den kan derfor ikke sammenlignes med den almindelige europæiske Presse nutildags. Vil man finde et Sidestykke til den, maa man gaae tilbage omtrent et Aarhundrede, — til en Tid, da Encyklopædisternes Skole endnu ikke havde vakt den Gjæring i Folkene der fik sit Udbrud i den franske Revolution, som i de fleste af den europæiske Kontinents Stater er Udgangspunktet for den frie Presses Udvikling. En nødvendig Følge af, at Avispressen saaledes er i Regjeringens Haand eller under dens Tugt er det, at der ved Siden af den offentlige og tilladte findes en hemmelig og forbudt. Alexander von Hertzens bekjendte russiske Avis, der udkommer i London, eftertrykkes saaledes i Rusland og spredes i tusindviis ud over Landet, og svenske samt engelske Aviser finde ogsaa efter Veien til Landets Hjerte uden at være makulerede af Censorernes Sværte. Et Begreb om, hvorledes Censuren i Rusland er, giver de Efterretninger om Pressens Tilstand i Finland, som den nyligen udkomne saakaldte Censur-Kalender indeholder. I 1850 bestemte, efter denne Bog, saaledes en Forordning, at ingen paa Finsk udkommende Tidning skulde behandle Andet, end religiøse og økonomiske Emner. Politiske Efterretninger, Beretninger om Forbrydelser i Udlandet og selv Aftryk af Romaner var forbudt. Denne Bestemmelse skal i sin Almindelighed nu være hævet, men det er dog fremdeles forbudt at berette noget om de gamle finske Landdage eller i det Hele taget at trykke Ordene Landdag, Rigsdag eller Grundlov i en finsk Avis. Exempler anføres paa, at Beretninger om den forrige neapolitanske Konges Grusomheder, Garibaldis Seiervindinger og Tilstanden i Frankrig ere blevne strøgne af Censuren, ja, at Efterretninger, tagne af andre russiske Blade, der udkomme under officielle Autoriteters Kontrol, ere blevne forbudte, fordi de ikke egnede sig for det finske Publikum. Vilkaarligheden maa, naar den drives saavidt, nødvendigviis ofte falde over i det reent Latterlige. Der anføres saaledes Exempler paa, at Beretning om Trækvind i en Kirke, om Nødvendigheden af en Hjælpebro under Bygningen af en ny Bro over en Elv, om at nogle Herrer have baaret sig uanstændigt ad paa et Bal, og om at i et Præstegjeld Pigerne havde sat mere i Sparebanken end Gutterne, er blevet strøget af Censuren som anstødelige. Der har desuagtet i den finske Tidningsliteratur i den senere Tid hersket meget Liv. Baandet har været strammet saa haardt, at det enten maatte slappes eller sprænges. Som en af de flere Midler, der ere satte i Gang for at beforbre Pressens Frigjørelse, omtales Stiftelsen af Anticensurforeninger, hvis Medlemmer forpligte sig til, ikke at omgaaes nogen Person, der har med Censurens Udøvelse at gjøre. Dette skal allerede have ledet til, at Censorerne fraskige sig deres Embede og blive vanskelige at erstatte. For Tiden udkommer 15 Blade og Tidsskrifter paa Svensk og 14 paa Finsk. Det seer noget underligt ud at sammenstille den russiske og den franske Dagbladspresse i samme Afsnit; thi Forskjellem mellem dem er i mange Henseender umaadelig. Over dem begge hviler imidlertid en centnertung Censur, der vistnok ikke i Frankrig kan virke saaledes og strammes i den Grad, som i Rusland, men som dog der, som her i mange og væsentlige Retninger tvinger Dagbladspressen til at fornægte sin Natur, som et Udtryk af Folkets Tanke og Trang. Dette er det, som Dagbladspressen i England gjennem en harmonisk Udvikling er blevet, og som den i de fleste europæiske Stater paa Fastlandet efter den franske Revolution har søgt at blive. Dette er den i Rusland aldeles ikke og i Frankrig kun for en Deel. Heri ligger Ligheden. Uligheden er betinget af Folkenes forskjellige Nationalitet, Dannelsesstandpunkt og fremfor alt Andet af, at Frankrig til forskjellige Tider og tildeels for ikke ret korte Tidsrum har besiddet en fri, rig og kraftig Presse; Rusland derimod aldrig. Det er nemlig en Sandhed, som Dagbladspressens Historie leverer flere Beviser paa, at hvor Friheden først har faaet Tid til at udvikle sig og slaae Rod, der kan den ikke igjen ganske kvæles, der ere haarde Baand dobbelt farlige og der finder den Veie til at ytre sig paa, som den starpsindigste Despot ikke har kunnet forudsee og derfor heller ikke forebygge. — Den første franske Avis grundlagdes i 1631 af Theophraste Renaudat. Han var Læge. Om hans Dygtighed som saadan tier Historien, men derimod veed man, at han blev meget søgt paa Grund af hans nøiagtige Kundskab om Dagens Nyheder. Man fristes til at tro, at det var dette, som skaffede ham den udbredte Praxis, hvoraf han nød godt; thi da han blev kjed af at løbe om til sine Patienter, fandt han paa at udgive en Avis, indføre i den alle sine Nyheder, og saa sende Patienterne denne, istedetfor at komme personlig. Hans Foretagende vandt Bifald og han erhvervede kongeligt Privilegium paa Udgivelsen af sin Avis, som han efter italiensk Exempel kaldte Gazette. Dette Blad udkom een Gang om Ugen; senere, efter 1662, to Gange. Den første Rival, der viste sig, var en Avis paa Vers, der hovedsagelig befattede sig med chronique scandaleuse. Antallet formerede sig lidt efter lidt, men det var dog først i 1777, at Paris fik et Dagblad. Enevoldsregimente og Censur lagde en uovervindelig Hindring i Veien for hurtig og kraftig Udvikling. Revolutionen frembragte en voldsom Forandring. I eet Aar opstode ikke mindre end 150 nye Blade. Fast enhver Politiker af Anseelse — og der fandtes mange af dem i de Aar, — havde sit Organ; fast ethvert Talent søgte gjennem Dagbladspressen at gjøre sig gjældende. I Revolutionens første Aar (1789) paabegyndte Monitoren, det nuværende franske Regjeringsblad, sin lange Løbebane. Med Konsulatet

General M'Clellan.

og Keiserdømmet kom igjen Enevoldsregimente og Censur. Dagbladspressen behandledes med en høi Grad af Vilkaarlighed. Bertin den ældre, der i 1800 havde grundlagt Journal des Débats og som tiltrods for de strenge Baand, der hvilede paa Aviserne, havde formaaet at skaffe sit Blad over 30,000 Læsere, blev tvunget til at antage en ministeriel Redaktør og betale denne en høi Løn, og senere, da Napoleon fandt, „at han havde beriget sig nok paa offentlig Bekostning" endog til at give slip paa sin Eiendomsret til Avisen.

Restaurationen bragte nogen, men kortvarig Frihed. Efterat Strømmen var begyndt at flyde, var det imidlertid ikke saa let en Sag at standse den igjen, og Tidningerne vandt derfor nu, tiltrods for Hindringerne, lidt efter lidt Terræn. Julirevolutionen lededes for en væsentlig Deel af Aviserne. En af de Ordonancer, der foranledigede Carl den 10des Fald, bestemte nemlig, at Pressens Frihed skulde suspenderes, og at intet periodisk Skrift skulde kunne udgaae uden en Bemyndigelse af Regjeringen, og denne Bemyndigelse skulde ikke alene fornyes hver 3die Maaned, men ogsaa vilkaarligen kunne tages tilbage til enhver Tid. Fireogfyrgetyve Journalister udstedte strax en af Thiers forfattet Protest mod Ordonancerne og sluttede sig sammen for at bearbeide Folket, der havde optaget de nye, vilkaarlige Love med temmelig Ligegyldighed. Deres Bestræbelser lykkedes, og Revolutionen paafulgte. Mange andre og stærke Kræfter hjalp naturligviis til, men det kan vanskelig betvivles, at Journalisternes og Avisernes Medvirken var af væsentlig Betydning. Ogsaa efter Julirevolutionen havde Dagbladspressen mange Hindringer at bekjæmpe, men de vare af en mindre direkte Natur, end de tidligere. Stempelskatten og Fordringen om, at Bladudgivere skulde stille en stor Kaution, formindskede Bladenes Antal og forhyrede dem, men betog dem ikke deres Frihed. Dagbladspressen gik derfor jævnt fremad og syntes i den nærmeste Tid efter 1848 at ville faae et forhen ukjendt Opsving; men med Napoleons Regimente kom Tvangen igjen. Pressens Frihed blev nu paa mangfoldige Maader indskrænket. Til de tidligere Arter af indirekte Baand kom nu et forhen ukjendt, eller i al Fald lidet anvendt, i Paabudet om, at enhver Avisartikel skulde bære sin Forfatters Navn. Denne fuldstændige Ophævelse af Anonymiteten har ikke forfeilet sin Hensigt. Dagbladpressens Liv har derfor i de seneste Aar i Frankrig været ringe, om det end ikke kan nægtes, at ogsaa den for en Deel har nydt godt af den Forandring i liberal Retning, som Keiser Napoleons Politik i den allerseneste Tid antyder.

Italien, Dagbladspressens Vugge, giver et nyt og betegnende Exempel paa den nøie Forbindelse mellem dennes Udvikling og Trivsel og en fri Statsforfatning. Allerede før det 16de Aarhundredes Slutning havde Gregor den 13de fra Pavestaten udslynget en Bulle mod Bladskriverne. Censuren kom i Jesuiternes Hænder og Dagbladene førte et i alle Henseender kummerligt Liv lige ind i vor Tid. Da Pius den 9de besteg St. Peders Stol og offentligt vedkjendte sig liberale Ideer, tog dette Forandring i en Fart. En Overflødighed af Blade spirede frem, men Herligheden blev af kort Varighed; Reaktionen vandt Overhaand og Censuren faldt igjen tung og trykkende over den vaagnende Selvbevidsthed. Men det Liv, som engang var vaagnet, lod sig ikke igjen ganske kvæle. Der vedblev efter hiint Tidspunkt at bestaae en italiensk Presse, der nu ventelig vil faae Anledning til under de forandrede politiske og nationale Forholde, som Italiens Eenhed medfører, snarligen at modnes og gjenvinde en Plads ved Siden af sine mere udragne Brødre.

Vi have allerede saa ofte paavist den nøie Forbindelse mellem Enevoldsregimente og Pressetvang og dettes Forhold til Dagbladspressens større og mindre Liv og Udbredelse, at vi ved en Fremstilling af denne Udvikling i de fleste Egne af Tydskland, i Spanien og andre europæiske Lande udenfor Norden, alene vilde komme til at give en trættende Gjentagelse af de samme Phænomener. Vi forbigaae derfor disse Lande, alene med den Bemærkning, at om end Aviser temmeligen tidligt paabegyndtes der, er det dog først i den franske Revolutions Periode, at de begyndte at vinde Indflydelse, og at deres Udvikling senere hen i de enkelte Frihedsglimt, som Befrielseskampen mod Napoleon og Julirevolutionen i 1848 fremkaldte, hurtigen har gaaet fremad, medens den derpaa følgende Reaktion har virket hemmende og kvælende. — Vi forlade hermed Censur-Landenes Omraade og tilføie til Slutning nogle Notitser om den nordiske Presses tidligere Historie.

General M'Clellan.

Saa lidet som en Armee og følgelig ogsaa en General i en Republik har at betyde i Fredstid, saa meget gjælder han i Krigen. Exempler herpaa ligge os nær. General Dufour, en i det Hele lidet bekjendt Mand, blev ved Sonderbundskrigen den populæreste Mand i Schweitz. Jackson havde ingen andre Fortjenester end Seiren ved Ny-Orleans, og Taylor kun sit Held i Krigen med Mexiko at takke for, at de kunde drage ind i det „hvide Huus i Washington". I de spanske Republiker i Amerika, hvor Borgerkrig hører til Dagens Orden, fra Mexikos Prairier lige ned til La Plataströmmen, er den politiske Magt næsten uden Undtagelse i Militærpersoners Hænder.

Anvendelsen heraf paa Gjenstanden for nedenstaaende Meddelelser ligger nu nær. General M'Clellan vil, dersom hans Udnævnelse som Overbefalingsmand over Unionsarmeen i den nærværende Krig bestyrker sig, blive den populæreste Mand i Yankeelandet. Tilføgter han sig en betydelig Seir, saa være hans Statsmands-Talenter som de ville: hans Valg til Præsident Lincolns Efterfølger er saa godt som sikkert.

Kommer det til en Krig med England, der utvivlsomt de første Maaneder vil være til megen Skade for Amerikanerne, saa er det ogsaa muligt, at Nøden fordrer et Diktatur, og at dette ikke vil blive lagt i Præsidentens Haand, men i den mest energiske og heldigste Hærførers. Det er ialfald sikkert, at jo større Dimensioner Krigen i Amerika antager, og jo længere den varer ved, desto større Vægt vil der blive lagt paa den vaabenførende Deel af Nationen, og da ogsaa den hurtigste Fredsslutning og Nordens fuldstændige Seier afhænger meget af denne Vægt, saa fortjener den, som nu staar i Spidsen for denne Deel af den amerikanske Befolkning, om vi end ikke vide hvad han duer til som Soldat, en særlig Opmærksomhed. Var han en General for Syden, saa kunde man maaskee allerede i ham see en tilkommende Keiser af Bomuldsstaterne!

George M'Clellan, som allerede i længere Tid har været den virkelige Overfeltherre over Unionsarmeen og nu i nogle Uger (det vil sige siden Scotts Afskedigelse den 31te Oktober forrige Aar) ogsaa den formelle, blev født i Decbr. 1826 i Philadelphia. Allerede tidlig bestemt for Soldaterstanden, drog han i sit 16de Aar til den amerikanske Militærhøiskole i Westpoint. Da den mexikanske Krig udbrød i 1846, traadte han som Underlieutenant ind i Armeens Ing.-Korps for at deeltage i Kampen. Den Uforfærdethed, som han i Slagene ved Cantreras og Churubusco lagde for Dagen, bevirkede hans Forfremmelse, og ved Stormen paa Molino del Rey og Chapultepec viste han en saa glimrende Tapperhed, at han derved erhvervede sig Kapitains Rang.

Efter Freds-Slutningen i Guadelupe Hidalgo, vendte M'Clellan tilbage til Hjemmet for at tiltræde en Lærerpost i Westpoint, og her forfattede han en Haandbog over Krigskunsten, som Amerikanerne vurdere høit og som ogsaa fortjener Anerkjendelse. Senere byggede han Fortet Delaware og blev siden beordret til Texas og Nymexiko, for topographisk at optage det Distrikt, igjennem hvilket Jernbanen til det Stille Ocean skulde gaae, — en meget vanskelig Opgave, men hvis Udførelse blev afbrudt ved en Kaldelse til Washington, hvor det militære Departement havde et vigtigt Hverv for ham. Dette bestod i, at han i Selskab med Major Mordecai og Kapitain Delefield sendtes til Europa for at overvære Krigen paa Krim, der dengang vakte ligesaamegen Interesse i Armerika som i Landene i Europa. Da han ved sin Hjemkomst ingen Udsigt havde til nogen aktiv Tjeneste, forlod han Armeen for at overtage en technisk Direktørpost ved Illinois-Central-Jernbanen, hvilken han med Held forestod i flere Aar. I denne Stilling overraskede Udbruddet af Borgerkrigen ham, og da han i Vesten var en almindelig agtet Personlighed, blev han strax kaldet til at beklæde en høi Post. Guvernøren af Ohio udnævnte ham til Generalmajor og Chef for denne Stats Milits. Men paa Scotts Anbefaling gjorde Præsidenten ham til Generalmajor i den regelmæssige Armee og betroede ham Overbefalingen i Vestvirginien. Efter Nederlaget ved Bulls Run beordrede man ham til Hovedkvarteret, for at han kunde reorganisere den demoraliserede Armee, og snart efter erholdt han Overfeltherreposten.

Generalens Udseende er meget prunkløst og beskedent. Almindeligviis bærer han Jægerens simple Bluse og ikke engang de bestjernede Axelklaffer, som antyde hans Rang. Aldrig ødsler han bort Tiden, og med Utrættelighed paaseer han, at hans Folk erholder de Fornødenheder, som en Soldats Liv fordrer. Naar hans Tropper ere paa Marschen, befinder han sig om muligt altid iblandt dem, og har altid et opmuntrende Ord for ethvert af Kompagnierne, og en venlig Hilsen og en fornøiet Mine. Som Undergeneral viste han stor Uforfærdethed og førte mere end engang personlig sine Tropper mod de fiendtlige Kanoner og Bajonetter. Om han forstaar den store Krig saa godt, som det er nødvendigt, og om han er en Feltherre i stor Stiil, har han endnu at bevise, og Tiden til at udvikle saadanne Talenter er rykket temmelig nær.

(Efter „Illustr. Zeit." for 11te Jan. 1862).

Bro over Venstra i Opdal, Søndre Throndhjems Amt. (Efter Originaltegning af Ritmester B. Lund).

Til Udgiveren af „Skandinavisk Gazette."

Da jeg af flere Omstændigheder kan skjønne, at De ved Nedskrivningen af Artiklen i Deres Bladnummer for 21de Jan. om min Meddelelse af de orknøiske Rune-Indskrifter i „Illustreret Nyhedsblad" ikke har haft de Nummere af dette Blad ved Haanden, hvori denne Meddelelse findes, ligesaalidet som det senere Nummer, der indeholder mit Gjenmæle mod et Angreb i „Fædrelandet", og at De overhoved ikke af egen umiddelbar Erfaring kjender til Sagen, men øiensynligt alene har benyttet et unøiagtigt Referat fra en upaalidelig Korrespondent tillader jeg mig herved at paapege Dem de væsentligste Urigtigheder i Deres Artikel, forventende at De, hvis det overhoved er Dem om en sand og rigtig Fremstilling af Sagen at gjøre, og Deres Hensigt ikke ene og alene har været den, at sige mig Ubehageligheder, vil optage disse Linier i Deres Blad *).

*) Jeg antager nemlig, at De, hvor stort Venskab der forresten kan være mellem Dem og „Fædrelandets" Redaktion, ikke i den Grad blindt beundrer al dets Gjøren og Laden, at De ogsaa skulde ville efterfølge det i, under tomme Paaskud at nægte Optagelse af et nødvendigt Forsvar mod urigtige Angivelser og grundløse Sigtelser, fremførte i Bladets egne Spalter. Saadant vilde desuden altfor meget lede Tanken hen paa andre Motiver til Optagelsen af Angrebene paa mig fra den Kant, end blot og bar Iver for Hr. Farrers Renommee, eller for de „nordiske Runologers" Interesser.

1. Hr. Farrer har ikke, som De siger, tilsendt mig photographerede Kopier af Indskrifterne. De mig tilsendte Kopier ere lithographerede, endog forsynede med Officinets Signatur (Keith & Gibb, Lithographers, Aberdeen). Muligt, at de ere lithographerede efter Photographier, men dette findes i alle Fald ikke anmærket paa Plancherne.

2. Deres Korrespondent synes at forudsætte, at jeg har været vidende om, at Hr. F. samtidigt sendte Kopier til andre nordiske Runologer. Herom indeholder Hr. Farrer's Brev ikke et eneste Ord, og heller ikke har nogen anden af disse Runologer underrettet mig om, at han havde modtaget noget Exemplar. Jeg kunde saaledes ikke have mindste Anelse om saadant. Derimod var jeg fuldkommen undskyldt, om jeg af den Omstændighed, at jeg havde dechiffreret de manske Rune-Indskrifter, og at mit Navn saaledes tilfældigviis var blevet bekjendt for de engelske Archæologer, kom til at tro, at Hr. F. denne Gang kun havde henvendt sig til mig. At man i Kjøbenhavn, hvor flere af de omspurgte „Runologer" opholde sig, kunde være bedre underrettet i saa Henseende, forsaavidt enhver enkelt af dem fik en Kopi, er en anden Sag, og deraf slutter jeg, at Deres Korrespondent, der i dette Stykke viser sig saa vel underrettet, hører hjemme i Kjøbenhavn. Men her i Norge er jeg den Eneste, som har faaet noget Exemplar.

3. Hr. Farrer har ikke, som De siger, „fuldkommen privat og underhaanden" meddeelt mig Kopierne. Hans Brev indeholder ingen Hentydning til noget saadant. Tvertimod har han sendt mig to Exemplarer, uden at foreskrive mig, hvorledes jeg skulde disponere over det, jeg ikke selv brugte. Jeg maatte saaledes antage, at han ønskede det anvendt paa en saadan Maade, at det blev tilgjængeligt for saa mange andre sagkyndige Mænd, som muligt. Jeg sendte det derfor strax til Bestyrelsen af „Selskabet for norske Oldtidsminders Bevaring", hvor det kunde benyttes af alle, som derfor maatte interessere sig. Det er saaledes kun en Tilfældighed, at just jeg og ikke en anden af de herværende nordiske Archæologer har givet vore Landsmænd en saadan Meddelelse om Indskrifterne, som den, hvorom der her er Tale.

4. Jeg har ikke, som De siger, taget disse Rune-Indskrifter som min egen „velerhvervede Eiendom", „ladende som, eller indbildende mig selv, at det er mig, som har gjort Fundet, bekostet dets Exploitering og Konservering" m. m. Min Artikel derom i „Illustreret Nyhedsblad" omtaler netop i sin Begyndelse Hr. Farrers Virksombed i og rosværdige Fortjeneste af denne Sag.

5. Hr. Farrer har ikke, som De siger, i „The Gentlemans Magazine" holdt mig frem for det lærde Europa som aabenbart skyldig i „abus de confiance". Artiklen i „The G. M.", der indeholder Udfaldet mod mig, er forfattet af en Korrespondent til Magazinet, og underskrevet med den ved alle dette Magazins anonyme Opsatser brugelige Underskrift „Sylvanus Urban Esq." Fra Hr. Farrers Haand findes i Opsatsen kun et kort Svar paa Korrespondentens Forespørgsler.

6. De, eller Deres Korrespondent, antyder, at jeg ved min Meddelelse i det norske Blad utilbørligt og før Tiden har divulgeret Sagen, og i det store europæiske Publikums Dine søgt at tilrive mig Æren for det Hele. Der behøves ikke bedre Beviis for, hvor uskadelig i saa Henseende min Meddelelse har været, end at De selv, uagtet De leverer en Artikel derom, ikke engang har havt denne selv ved Haanden. Den har altsaa ikke engang været divulgeret inden Nordens Grændser, end sige udenfor disse. Deres Korrespondent har maaskee seet den i Kjøbenhavn, hvor Bladet holdes, og strax slaaet Alarm, i sin første Heftighed forglemmende eller overseende enkelte væsentlige Omstændigheder. Dette gjør det endog ikke usandsynligt, at deres Korrespondent, og Korrespondenten til „Gentlemans Magazine", der ligeledes lader til at have seet idetmindste den første Portion af min Artikel, er een og samme Person. Naar han forresten antyder, at jeg veed at meddele Dechiffreringen har villet indlægge mig nogen særdeles Ære, saa tager han mærkeligt feil; thi de Dele af Indskriften, som kunne læses, ere saa lette at finde ud af, at Læsningen er den simpleste Sag af Verden, og for alle Sagkyndige maa synes saaledes. Jeg har læst og forklaret saa mange langt vanskeligere Indskrifter, at Læsningen af de her omhandlede hverken kunde gjøre mig fra eller til. Men jeg vilde simpelthen meddele norske Læsere Indholdet af nogle hidtil ubekjendte syvhundredaarige norske Indskrifter.

7. Men om jeg end med velberaadt Hu havde givet min Meddelelse den størst mulige Offentlighed for hele det europæiske Publikum, vilde jeg dog ikke enten af Hr. Farrers Brev, eller hvad der indtil den Tid var kommet til min Kundskab om Sagen, have kunnet sluttet, at jeg deri gjorde noget urigtigt eller for Hr. F. selv ubehageligt. At Hr. F. ikke har paalagt mig nogen Hemmeligholdelse, men derimod ved at sende to Exemplarer antydet Ønsket om Meddelelse til Flere, er ovenfor omtalt. Hertil kommer ei alene, at han ikke

til mig har ytret nogen Misfornøielse med Hr. Rafns Artikel om denne Sag i Orkney-Avisen for 14de September samt flere andre Blade, men at man endog af en Redaktions-Artikel i samme Nummer af „The Orcadian" maa slutte, at han var særdeles tilfreds med den Offentlighed, som Sagen derved havde faaet, og at endog selv havde besørget Exemplarer af det samme Nummer omdeelte til Videnskabsmænd rundt om i forskjellige Verdensdele. Da denne Artikel ogsaa i andre Henseender ei er uden Interesse, meddeler jeg den her i sin Heelhed.

„De vigtige Opdagelser, som Hr. Farrer har gjort i „Gravkamret i Maeshow, lader til at tildrage sig meget al„mindelig Opmærksomhed blandt Archæologer og andre, der „interessere sig for Nordens Historie. De Nummere af vort „Blad, som indeholdt Beretningen om disse Udgravninger, „ere blevne bestilte af mange anseede Mænd paa forskjellige „Kanter af Riget, og enhver Detail deraf er lige til nær„værende Dieblik bleven slugt med den største Iver. Idag „meddele vi vore Læsere et Brev fra Professor Rafn, den „store danske Lærde i Kjøbenhavn, der har gjort det første For„søg paa at dechiffrere Rune-Indskristerne, fundne paa „Gravkamrets Vægge. Som et Tegn paa den Vægt, der „lægges paa hans Forklaring, kunne vi omtale, at Aftryk af „det Nummer af vort Blad, der indeholder den, er beordrede „at skulle forsendes blandt Andre til Hs. Exc. Lord Elgin, „Generalgouvernøren over Indien; Bæbu Radshin dral' al „Mitra, Sekretær ved det Asiatiske Selskab i Bengalen; Hs. „Velærv. John Mac Caul, Dr. theol. for det Canadiske In„stitut i Toronto; Robert Morron Esq. for et lignende In„stitut i Halifax; Sir Charles Trevelyan, forhenv. Gouver„nør i Madras; Mirza Ali Mohammed Khan, Fredsdommer „og tyrkisk Generalkonsul i Bombay; Major Julius de Ca„stonnier, St. Croix, Vestindien. Vi haabe, at Noget værd „at bevare og erindre vil fremkomme ved det forenede Arbeide „af saa mange udmærkede Mænd paa forskjellige Kanter af „Jordkloden."

Hvo kan det vel her være, som har „beordret Aftryk af Bladet at omsendes" (ordered to be sent), naar det ikke skulde være Hr. F. selv, eller en af hans betroede Venner? Denne Forestilling ligger dog nærmest; det er den simpleste og rimeligste Forklaring af hine Ord. I alle Fald har Hr. F. hverken offentligt, saa vidt vides, eller privat, idetmindste til mig, misbilliget hiin Offentliggjørelse og Omsendelse. Og saaledes bliver endog den Allarm, som „Fædrelandet" har slaaet i Anledning af Hr. Rafns Optræden, en høist unødig Allarm.

Disse Berigtigelser ville udentvivl vise Dem, Hr. Redaktør, at Deres Referents Meddelelser heelt igjennem lide af errores in substantialibus, og at De ved at forme Deres Fremstilling dereiter er kommen til — hvad der fornuftigviis ei kan forudsættes at være Deres Hensigt — at meddele Deres Læsere Usandheder paa sagesløs Mænds Bekostning. Hvad forresten den ufordeelagtige Dom angaar, som Deres Referent har fældet om min Fortolkning, og som De ubeseet har gjengivet, da vil jeg gjerne indrømme, at denne i Referentens Dine forsaavidt kan synes „ufuldstændig", som der ere enkelte af Indskristerne, hvilke jeg ikke har seet mig istand til at læse, medens derimod Referenten, der aabenbart selv vil gjelde for en Mand af Faget, maaskee har troet at kunne læse dem alle. Hvis saa er, da under jeg ham gjerne dette Fortrin, der i de virkelig Grundiges og Sagkyndiges Dine er meget problematisk. Erfaring har nemlig viist, at jo mindre Grundighed En besidder, jo usikrere han er i de ufravigelige Regler, der maa følges ved en saadan Læsning, desto vanskeliger har han ogsaa for at erkjende disse Reglers Nødvendighed, men desto lettere for at sætte sig ud over dem: han vil saaledes ofte med naiv Ugenerethed hugge Knuden over, hvor den virkelig Kyndige standser, og beskedent erklærer sit „non liquet". At Referenten selv hører til hine mindre Grundiges Tal, og derfor har desmindre Vanskelighed ved at læse hvad det skal være, skulde man af flere Omstændigheder være fristet til at slutte, ligesom og den Harme, han udtaler over, at jeg efter hans Mening har foregrebet mine øvrige Med-Runologer, næsten synes at vise, at han selv regner sig blandt disse, og at han, forudsættende i sin første lidenskabelige Opbruusning, at jeg vidste eller kunde vide noget om denne Henvendelse fra Hr. Farrers Side til ham og andre, og at jeg saaledes vilde skynde mig at komme ham og de andre i Forkjøbet, for at berøve dem den Smule Ære, de kunde høste af Dechiffreringen, har nedskrevet hvad han, medens han saaledes var afficeret, antog for sandt og rimeligt, men hvis Urigtighed og Utilbørlighed han sikkert under en roligere Stemning erkjender, og hvad han derfor upaatvivlelig i dette Dieblik ønsker uskrevet.

Hvad endelig den Plan angaar, som De eller Referenten formoder at have foresvævet Hr. Farrer, nemlig „at forskjellige Lærde anmodes om, uafhængigt af hinanden indbyrdes, hver paa sin Kant at forsøge en Løsning", da vil jeg oprigtigt tilstaae Dem, at om jeg havde havt nogen Anelse derom, vilde jeg, og jeg antager de fleste øvrige nordiske Runologer med mig, maaskee have betakket os for en saadan Konkurrence, som den her forlangte, ved hvilken vore Arbeider skulde bedømmes eller endog maaskee vrages af Autoriteter, der med al deres Dygtighed forresten og Iver for Sagen dog aldeles savne de fornødne Kundskaber til en saadan Bedømmelse og som sandsynligviis efter engelske Dilettanters Viis snarere føle sig tiltrukne af hvad der gjør Sprell og synes „striking", end af det grundigere, der optræder i en beskednere Form. Jeg idetmindste vilde have havt store Betænkeligheder ved at indlade mig derpaa, om jeg end havde været forvisset om, at Henvendelse ei var skeet til andre end os. Og dersom jeg her vilde efterligne Referenten i at udlægge alt til det Værste, kunde jeg endog finde det urigtigt, at man ei udtrykkeligt underrettede os om denne „samtidige Henvendelse", for at vi kunde vælge hvorvidt vi vilde indlade os paa Konkurrencen eller ei. Thi nu seer det næsten ud, som om man havde villet lokke os til en saadan Konkurrence uden at vi selv vidste deraf, og at man derfor med Flid havde ladet os være i Uvidenhed om Henvendelsen til hver især, forudseende, at vi ellers vilde gjøre Vanskeligheder. Det være dog langt fra mig at paastaa, at en saadan Betragtning her har været tilstede, tvertimod vil jeg antage, at det kun er ved en tilfældig Forglemmelse, at man ikke nok saa naivt og „cavalièrement" har opfordret os til at konkurrere, ei alene med hinanden indbyrdes, men maaskee endog med Hr. Bæbu Radshin dral al Mitra, Mirza Ali Mohamed Khan, og flere andre asiatiske, afrikanske og amerikanske Peer Degner, der i det engelske Dilettant-Publikums Dine upaatvivlelig ville kunne „maale os Skjeppen fuld."

P. A. Munch.

Gammeldagse Broer i Norge.

Vi gjengive paa foranstaaende Side den tredie og sidste af Ritmester B. Lunds for Londonner-Udstillingen bestemte Tegninger af gammeldagse norske Broer. Dette Billede fremstiller en Bro over Venstra, i farbar Stand, hvilken har en Spændvidde af 40 Fod og en Høide over Vandet af ikke mindre end 140 Fod.

Til Professor Keyser.

Fra Oltids stolte Seiersbane
Tog unge Nor en ædel Arv;
Til Daad den skulde Folket mane
Og give Friheden dens Marv.
Men end det store, skjønne Billed
Af Glemsels Sky tilhyllet var,
Da Du det frem for Norge stilled
Og ud af Dunkelhed det bar.

I Tvivlens Kamp Du Klarhed naa'de
Og ud af den med Seier gik:
De svundne Tiders mørke Gaade
Laa løst for Aandens klare Blik.
Og virksomt Du i Skrift og Tale
Har tolket, hvad Du vandt iløn;
Du sandt og skjønt har kunnet male,
Hvad dybt Du saa i Mimers Brønd.

Det Kundskabslys, Din Lære tændte,
Vil vække Oldtids stærke Aand;
Forlængst det over Landet sendte
Sit runeskrevne Straalebaand.
Saalidt som Norge meer kan glemme,
At det med Fortid staar i Pagt,
Saa vist det og Dit Navn skal gjemme
Og slaa derom en Æresvagt.

De djærve Oltids Helterækker
Skal værge Dig mod Glemsels Vold,
Mens høie Saga kjærligt strækker
Omkring Dit Navn sit Mindeskjold.
Hvor klart dets sagre Runer gløde,
Belyste af den milde Glands
Fra unge Norges Morgenrøde,
Hvis Straaler bli'er Din bedste Krands.

Din Daad skal fjerne Slægter signe,
Hver Gang de staae i Mindets Hal.
En solklar Vaardag vil den ligne,
Der gjennem Tiden lyse skal
Og nu og da hinanden møde
I Norges varme Kjærlighed;
Den Livets Aften Dig forsøde
Og lyse over den sin Fred.

n + n.

Literatur.

Om det borgerlige Ægteskab (Chra. 1861) 88 S. 8. Naar vi nævne dette lille Skrift, hvis anonyme Forfatter er Overretssagfører O. Bachke, er det ikke for at anbefale det til det læsende Publikum; thi det existerer kun i nogle, for Forfatterens Venner bestemte Separataftryk af Jurid. Ugeskrift. Men det er for at opfordre Forfatteren til at give en ny, ogsaa i Boghandelen tilgjængelig Udgave af Skriftet, der ligemeget paa Grund af selve Emnet og den alsidige Behandling, det her finder, maa interessere hele den dannede Almeenhed. Medens man er vant til, at Diskussionerne i denne Materie noget eensidigen hævde enten Geistlighedens eller Statens Suppremati, finder man her en sjelden alsidig, klar og human Betragtning af Spørgsmaalet, hvorved er taget fuldt Hensyn til alle Hindringer for dets Løsning, enten de saa ligge i Skriftens Ord eller Lovbudene og begge disses indbyrdes Modsigelser, og til de fremmede Landes Forholde og de Erfaringer, man der har gjort i denne Henseende.

— Hos Andersens Enke i Throndhjem er udkommet **Melodier til Salmer og aandelige Sange** (udgivne i Throndhjem), harmoniserede og tildeels komponerede af J. R. Lindeman. 58 Sider, Atlasformat. Priis 72 ß.

— Som Separataftryk af „Budstikken" er udkommet **Vexelbrugets Grundsætninger** og deres Brugbarhed i Norge af P. O. Beyesen. 82 S. st. 8. Priis 24 ß (Steensballe).

— Ligeledes er udkommet: **Haandbog i Norges Huusdyravl** af Joh. Lindeqvist. Første Afd. Almindelige Grundsætninger for Norges Husdyravl m. 28 Træsnit. 68 S. 8. Priis 30 ß. Nærværende Værk, der vil blive fuldstændigt i 4 Afdelinger og koste 1 Spd., er en efter norske Forholde lempet Omarbeidelse af Forfatterens „Handbok i Svenska Boskapsskøtslen," der i Sverige har fundet stor Udbredelse.

— I det senest udkomne Christiania-Hefte af Nordisk Universitets-Tidsskrift har Præsten A. Faye leveret et værdifuldt Bidrag til vor nyere Historie, hvilket ogsaa er udkommet i nogle Separataftryk med Titelen: „**Landkrigen i Norge 1808.**" 57 Sider stor Oktav.

— Af „**For Hjemmet**" er udkommet 2det Binds 4de Hefte, der foruden et Par længere oversatte Stykker, indeholder et fortællende Digt, „Den gamle og de onde Mennesker," af C. P. Riis og „Sang for Kunsten" af A. Munch.

— Hos Brøgger & Christie er under Navnet „**Pasop**" begyndt at udkomme et Blad, der nærmest synes at have det Formaal, at være vittigt eller satirisk. Skulde det lykkes Bladet at skaffe en virkelig Vittighed tilveie, vil maaskee Publikum finde sig i den forholdsviis høie Priis, som 2 Spd. Aaret for et Ugeblad paa et halvt Kvartark igrunden maa siges at være. — Chr. Krag har i Mgbl. for 8de Febr. fundet sig foranlediget til „paa Ære og Samvittighed", at erklære, at han „hverken er Hovedredaktør eller Medredaktør eller har den allermindste Deel i nævnte Blad."

Norge.

Christiania. Kongen og Dronningen have tilstillet Christiania Understøttelsesselskab for Huusarme til Fordeel for den af samme foranstaltede Markeds-Bazar et Beløb af 100 Spd., og Enkedronningen et do. af 50 Spd.

— Under 31 Jan. er Prof. Faye udnævnt til Kommandør og Telegrafdirektør Nielsen til Ridder af Wasa-Ordenen.

— Til Storthingsmand for Tønsberg hvor Valgene til forestaaende Storthing ere aabnede, er valgt Skibsreder L. Foyn med 3 St.; til Suppleant Kjøbm. Henr. Holst med 2 Stemmer.

— Kong Ludvig af Bayern har ladet modellere en Büste af vor Landsmand Knud Baade, og Büsten erklæres i et tydsk Blad for „ein charakteristisches Abbild von dem berühmten norwegischen Landschaftsmaler Baade."

— Ved Kapkjøringen tredie Markedsdag gjennemløb kun et Dyr, en Hoppe tilhørende Ole Kolsrud i Lier, Banen i den for Præmie bestemte Tid af 70 Sekunder.

— Udsigterne for Lofotfisket ere meget gode.

— Ved Rødvær og Udsire er fisket meget godt.

— Tugthuuspræst Lund har i Morgenbladet oplyst, at her i Christiania og Omegn findes flere Hundrede Mormoner, Noget som vistnok kun de Færreste af os har drømt om, og Noget, som kan vække til Eftertanke over Et og Andet. Hvad der dog her nærmest foranlediger os til at gjøre vore Bemærkninger, er de Midler, hvormed Hr. Tugthuuspræsten agter at standse denne aandelige Skadeild. Han foreslaar ethvert lovligt og christeligt Middel til at „sprede deres Forsamlinger og forhindre dem", endog at „nægte dem Logis." Han haaber paa Politiet osv. Uden nærmere at indlade os paa at drøfte, hvad for Slags i Sandhed „christelige" Midler (vistnok derimod legale) vor Geistlighed skulde kunne have til Disposition til at „sprede Forsamlinger" med, ville vi her kun have hævdet den Sætning, at Christendommens hellige Sandheder ikke behøve at redde sin moralske Overvægt ved at tye til Politistokken som Redningsplanke. Vi og vel de Fleste med os mene, at slige Forholdsregler som de foreslaaede absolut maa tage sig ud i deres Dine, hvem det gjælder at overbevise, som en Fallit paa Tro og Lid til vor Religions egen indre Sandhedskraft, og at DHrr. Præster ved slig Fremfærd netop ville give Mormonismen et stærkt virkende Vaaben ihænde, der kommer til at argumentere tilbage mod dem selv med fordoblet Effekt. Forfølgelse og den dermed forbundne Helgenglorie vil vistnok være det virksomste Middel til at skaffe den mormoniske Lære, som enhver ny Religion, fanatiske Tilhængere og en vid Udbredelse overalt.

— Gøtheborgsposten vil vide, at Keiser Napoleon og Kongen af Danmark skal kunne ventes til Stockholm til Sommeren.

— Christiania Gasværk betaler iaar et Udbytte af 80 Spd. for hver Aktie (lydende paa 500 Spd.)

— Christiania Sparebank har for iaar bevilget tilsammen 2900 Spd. som Bidrag til forskjellige gavnlige Indretninger inden Kommunen.

Laurvig. Christiansens & Komp. Bryggeri er brændt. Varebeholdningen, der ialt var forsikret for 34,000 Spd., blev for Størstedelen reddet.

Blandede Efterretninger.

Sverige. General Lefrén er 9de Jan d. A. død i en Alder af 78 Aar. — Forhenværende Biskop i Visby Stift C. E. Halstrøm døde 22de Decbr., f. A. 75 Aar gammel.

— Den bekjendte svenske Historieskriver Anders Magnus Strinnholm (født i Umeä 1787) en af de Atten i det svenske Akademi, er død i Stockholm.

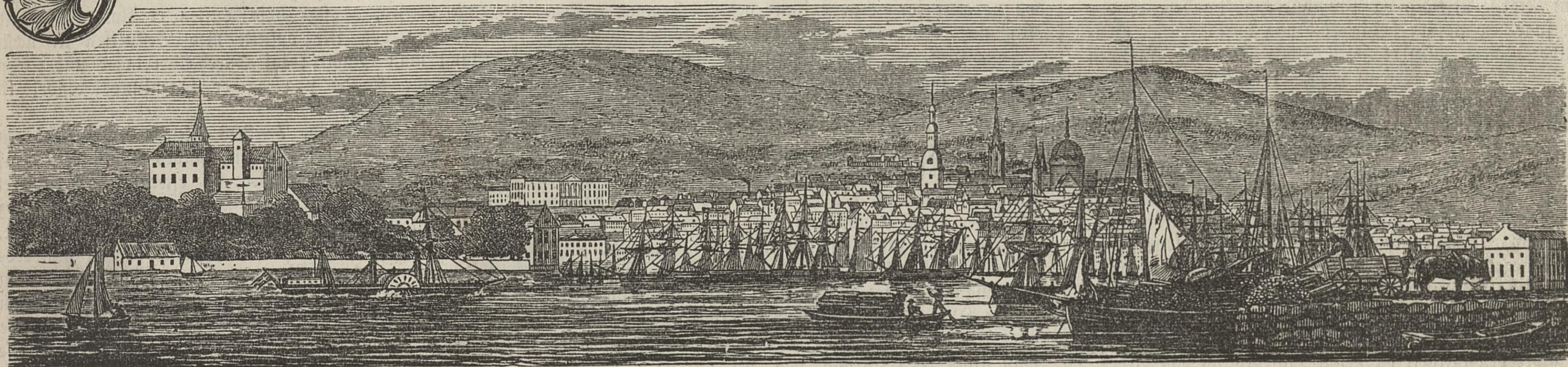
— Aftonbl. har foreslaaet en Sammenkomst af unionsvenlige Nordmænd og Svensker for at drøfte de unionelle Spørgsmaal. Den svenske Presse, med Undtagelse af N. Dagl. Alleh., har udtalt sig gunstigt for dette Forslag.

Danmark. Rigsraadet er sammentraadt og forelagt Forslag til en Modifikation i Heelstatsforfatningen nærmest i eiderdansk Retning.

England. Mason og Slidell med sine to Sekretærer, der bleve satte i Frihed Nytaarsdag, ankom først den 29de Januar til Southampton, med Dampskibet La Plata, netop det samme, som det for 2 Maaneder siden var deres Bestemmelse at afgaae med. Ved deres Landstigning vare de Gjenstand for stor Nysgjerrighed af den forsamlede Mængde, som vilde see de fire Personer, der efter Times's Udsagn havde kostet England 1 Mill. Pd. Sterl. pr. Hoved, men der fandt ingensomhelst Demonstration Sted.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 7. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 16de Februar 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Norske Høifjeldsbilleder.

(Efter Wyndham's Wild Life on the Fjelds of Norway.)

VI.

Vandringen var nu bleven meget besværlig formedelst store Stene, som laa ophobede paa hinanden, og man maatte bruge stor Forsigtighed for ikke at glide ned imellem disse og brække Benene eller paa anden Maade skade sig. Mange af Stenene vippede op til den ene Side, naar man traadte paa dem, saa det var vanskeligt nok at holde Balancen.

Vi skred nu meget langsomt fremad, da vi hvert Dieblik kunde vente at stode paa Rensdyr. Fra Høilandet kom vi ned til en liden Indsø, omgivet paa den ene Side af de steile Jisbræer. Sandet ved Søen var ganske optraadt af Rensdyr, og da nogle af disse Spor viste sig at være friske, indgjødes vi nyt Haab, og hurtig ilede vi opover Strænten og henover Snee og sammenhobede Steenmasser, der kaldes „Urer"; men ingen Rensdyr var at see. Solen nærmede sig allerede hurtig den vestlige Horizont, mindende os om, at det snart var paa Tide at styre sine Skridt hjemad, og skjønt vort Ønske var at gaae frem, indsaa vi dog, at det var nødvendigt nu at vende om.

Da vi havde naaet til Foden af den Klippestrænt, der ligesom deler Dalen i høiere og lavere liggende Dele, begyndte vi Nedstigningen paa den nordlige Side og toge Veien over Høilandet, hvor det kunde være rimeligt, at vi endnu traf paa Rensdyr. Nogle faa Ryper, der varmede sig paa Solsiden, fløi op med en dyb Kurren, der gjenlød mod Klipperne i den tause Dal.

Efter at have naaet Toppen af den steile Strænt vedbleve vi vor Vandring over denne Uendelighed af „Urer", som fandtes paa „Steensfly" eller paa Steensletten. Steensfly — et meget passende Navn, da den ganske var bedækket med Steen — var en fuldstændig Flade med neppe en eneste Forhøining. Snart kom vi til en Jisbræ, som laa paa vor venstre Side, tildeels indesluttet af mægtige amphitheatralske steile Klipper. Her syntes at skulle være et passende Opholdssted for Rensdyr, som søge hen til de beskyttede Dele mellem Fjeldene, hvor der sædvanligviis ere nogle Græsflekker at gjøre sig tilgode med. Her mødtes vi igjen af et ophøiet Stue, skjønt noget underordnet det i Leirungsdal. Vi nærmede os meget forsigtig, men Skuffelse blev igjen vor Lod; thi skjønt Sporene i Sneen vare friske, var dog ikke et eneste Dyr at see, og da de lebede op til de høiere Klipper, var intet Haab for os om at træffe paa den Reen, der havde været paa denne Bræ. Vi styrede derfor vore Skridt tilbage til den Vei, vi egentlig skulde følge, og vedbleve vor besværlige Vandring over Urene.

Snart traf vi igjen paa flere Spor af Reen, som øiensynlig ikke var ældre end fra om Formiddagen, og det var yderst ærgerligt saaledes stadig at see Prøver paa deres Tilstedeværelse heromkring og dog ikke være istand til at træffe paa dem. Men vi haabede paa bedre Lykke den følgende Dag.

Solen stod nu allerede temmelig lavt og Sneen, som havde været noget optøet, begyndte at fryse haardt til, hvilket gav os Anledning til at skride nedover Sneesletterne; dette var en behagelig Variation fra den stadige Hoppen fra Steen til Steen. Nedstigningen var lang og steil, da vi vare stegne op til en anseelig Høide. Omtrent Kl. 7 naaede vi igjen til Vegetationens Regioner, og til vor store Glæde traf vi en Plet, bedækket med Blaabær. Vi vare Alle i en halv udhungret Tilstand, da vi ikke havde taget tilstrækkelig Føde med os, og vi kastede os med engang som Rovdyr over Bærene, der, skjønt vi kunde tage hele Haanden fuld, ikke hurtig nok kunde plukkes for at tilfredsstille vor Trang til Føde.

Men Opholdet kunde kun være kort, saasom Hytterne endnu laa temmelig fjernt, og Marschen fortsattes saaledes igjen; men vor Fremadskriden var nu mere rolig, da det var mærkværdigt, hvormeget Bærene havde hjulpet paa vor nagende Hunger. Paa vor Vei til Elven traf vi sammen med en Bonde, som havde under sin Beskyttelse en Flok Kvæg. Det maa visseligen være et eensformigt Liv saaledes at tilbringe den hele Sommer i Eensomhed paa Fjeldene; men den gode Mand syntes munter og tilfreds nok, at dømme efter den forbigaaende Passiar.

Den fornyede Vadning over Elven var alt Andet end behagelig, nu da Solen var sunken bag Fjeldene, og en kjølig Luft gjorde os det kolde Vand endnu føleligere. Klokken ni vare vi igjen ved Hytterne; men til vor store Skuffelse, thi vi havde haabet at finde en god Aftensmad ventende paa os, var Olaf og Provstens Søn endnu ikke vendt tilbage. Men vi begyndte at arbeide med en ret god Villie, og snart flammede Ilden lystig op, og da Kaffeen var kogt og vi vare forfriskede med en Kop af den, begyndte vi Forberedelser til et mere solid Maaltid. I et Dieblik stod en fortræffelig Suppe kogt paa Aarfugle paa Bordet, og just som vi skulde begynde vore Angreb paa den, traadte det øvrige Selskab ind, hvilket var heldigt for dem, da maaskee ellers vor Appetit, efter 13 Timers møisommelige Vandring først vilde have ophørt ved Suppens Forsvinden. De vendte ogsaa tilbage uden Rensdyr; thi endskjønt de havde seet en Flok paa omtrent tyve, kunde de dog ikke komme dem nær paa Skudvidde, og deres lange Fraværelse havde ikke sin Grund i den Afstand, de havde gaaet, men at de havde ligge og sovet rolig i flere Timer.

Den følgende Morgen frembrød under ugunstige Auspicier. Fjeldene vare bedækkede med en tæt Taage og Solen viste intet Tegn til at ville bryde gjennem de tykke Skyer. Projektet om en ny Expedition til Fjeldene blev den Dag opgivet; thi om vi gik, vilde det være en Umulighed at see Rensdyrene.

Da der intet var, som fordrede Hastværk, satte vi os rolig ned til en Frokost bestaaende af Ørret, og holdt siden Raad om, ved hvilke Midler vi skulde erholde en ny Forsyning af Brød, Kaffe, Sukker og Lys. En Gaard i Hedal, kaldet Bjølstad, omtrent fem og tredive engl. Mile derfra, var det eneste Sted hvorfra saadanne Artikler kunde blive hentede, og efter megen Snak frem og tilbage fik vi endelig en Mand til, for en Betaling af en Spd. at drage hen og hente os disse Ting. Da han ikke kunde gjøre Touren paa mindre end tre Dage, fandt vi det at være en meget rimelig Betaling, og han begav sig uopholdelig paa Veien.

Det viste sig nu ogsaa at være stærk Ebbe i vor Beholdning af Melk og Fløde, og da der den Dag intet Haab var om nogen Rensdyrjagt, begav Peter, Provstens Søn og jeg os afsted til Bessesætrene, de to første forsynede med en Blikkjedel til Melken og et Par sorte Bouteiller til Fløden, medens jeg medtog mit Gevær for om muligt at tilegne mig et eller andet Vildt paa Veien. Men desværre kun ubetydeligt var at træffe paa, og da jeg havde skudt tre Aarfugle, var jeg ikke bedrøvet over at fjerne mig fra disse vaade Birketræer og Enebærbuske og skynde mig efter de Andre og søge Ly i Sæteren for Regnen, der nu strømmede ned. Her gjorde vi os strax tilgode med en almindelig Sæterkost, som serveres under Navn af „Rømmekolle", og bestaar i et tykt Lag af Fløde der stiger op paa Melkens Overflade og bliver sur efter at have staaet nogle Dage. „Kollen", hvori Melken var, var et fladbundet Trækar, og efterat den var bleven placeret paa Bordet, begyndte vi at skumme „Rømmen" eller den sure Fløde af med korte Træskeer, som almindeligviis bruges af Bønderne, og spiste meget godt „Fladbrød" til den. Jeg blev en stor Elsker af saadan „Rømmekolle", og da man paa Sætrene og Gaarde, hvor Kjør holdes, altid havde saadanne paa rede Haand, fandt jeg den at være en fortræffelig Ret at spørge efter.

Da det var Løverdag, var Marit meget beskjæftiget med at lave Smør og vaske og skrubbe de tomme Kjøreller, at de kunde være rene og ordentlige til den næste Dag. En liden Pige paa 13 Aar var Marits Medhjælperske, og til hende var Smørkjærningen overdraget. Kjærnen i denne Sæter var en høi pyramideformet Maskine, hvor Smørret blev frembragt ved at man arbeidede op og ned med en lang Stok, i hvis ene Ende var fæstet et tykt Træstykke. Til Marits store Fornøielse forsøgte jeg mig ogsaa i denne Kjærning, men fandt, at det udfordrede ikke liden Dygtighed og Praxis at sætte „Pumpen" i den rigtige Bevægelse, saavelsom at hindre Fløden fra at sprude udover. Alle disse Omstændigheder gjorde, at jeg hastig overlod Arbeidet i den mere erfarne lille Piges Hænder.

Da vi forlod Marit, aflagde vi et Besøg i en tilstødende Sæter, der var under Opsyn af en „Budeie" ved Navn Sigrid. Hun var noget ældre end Marit, men var ligesom alle Fruentimmer i Norge, mærkværdig livlig og munter. Ogsaa med hende indlode vi os i Handelsforbindelse. Endelig begave vi os da paa Tilbageveien, vel forsynede med Sæterens Produkter.

Under vor Fraværelse havde Joh og to af Eierne af de andre Hytter været ude paa en Fiske-Tour paa den anden Side af Gjendin-Søen. Sine Rifler havde de naturligviis taget med sig, og da de fandt det sandsynligt, at de vilde træffe paa Reen, bestege de Strænten, som stratte sig udover Søen. Ikke saasnart vare de komne derop førend de opdagede tre Rensdyr, og da de efter megen Forsigtighed vare komne dem inden Skudvidde, faldt en smuk Buk for hver af Riflerne. Erhvervelsen af dette Dyrekjød var meget velkommen for os; thi omendskjønt Overflødighed af beskaaret Vildt var at overkomme, var dog en mere solid Føde god at erholde. Men til samme Tid, hvilket jeg næsten med Skam maa bekjende, følte vi os dog lidt ærgerlige over, at disse Bønder med saa liden Umage skulde have havt saa stort Held, da derimod vi, som i 13

Timer havde slidt og slæbt, ikke engang skulde faae see et Rensdyr.

Min Reisekammerat havde under min Fraværelse været paa Fiskeri i Elven, og været heldig nok til at fange adskillige smukke Orreter. Den øvrige Tid af Eftermiddagen beskjæftigede vi os med at fiske og indsamle Brænde.

Da den følgende Dag var en Søndag, blev Formiddagen tilbragt hjemme. Skjønt det oversteg vore Kræfter at bringe tilveie de Rettroendes Søndagskost om Middagen, Steg og Plumbudding, haabede vi dog at faae en noksaa festlig Ret paa vort Bord. Henimod Middag blev et stort Stykke Dyrekjød, sammen med en Overflødighed af Fedt, lagt i Gryden. Kogningen af dette Dyrekjød udfordrede stor Opmærksomhed, og en Person var stadig beskjæftiget med at vende og dreie Kjødet. Da det næsten var færdigt, blev en stor Kvantitet af Fløde heldet over for at forbedre det, og for at frembringe en større Rigdom af Sauce.

Ifølge den bekjendte sibiriske Reisende Mr. Atkinsons Udsagn bruges denne Maade at koge Vildt paa meget af Kosakkerne i Sibirien. Fuglene blive lagte hele i Gryden, sammen med en Mængde Fedt, og bedækket med et tætsiddende Laag. Aabningen mellem Laaget og Gryden bliver smurt med Leer for at gjøre den lufttæt, og denne saaledes sat paa Ilden. Efter tyve Minutters Forløb er Vildtet kogt til Fuldkommenhed, og Mr. Atkinson bemærker, at Vildt kogt paa denne Maade er at foretrække for nogen anden Methode. Vort Dyrekjød var isandhed fortræffeligt, og jeg erindrer ikke at have spist hverken Hjort eller Daadyrkjød, der kunde sammenlignes med dette. Rensdyrkjød har mere Lighed med Hjortekjød end med Daadyr, men er dog mere saftigt og mørt end dette. Under Maaltidet kom Marit og Sigrid ifølge Egnens Skik paa deres Søndagsvisit, men vor Indbydelse til at deeltage i vor Middag blev afslaaet. Gamle Joh viste sig nu ogsaa, og han afslog ikke det gode Tilbud, men satte sig ned og gjorde god Besked paa Dyrekjødet, som han erklærede for at være fortræffeligt. Da han havde endt sit Maaltid, gjengjældte han os med et „Mange Tak for Maden". Heldigviis slap vi at invitere de to Mænd, som havde ledsaget Joh paa hans heldige Jagt; thi de havde samme Dag forladt Hytterne her og draget til deres Hjem i Hedal, omtrent fyrretyve (engl.) Miil derfra, medtagende deres Heste, som vare belæssede med Rensdyrkjød. De norske Bønder have stor Forkjærlighed for saltet Kjød, og hellere end at spise Fisk, Kjød eller Fugl i frisk Tilstand, overgive de det, dersom Midler er forhaanden dertil, strax til Saltetønden, og dersom det efter nogle Maaneders Forløb befindes at være i en halvraadden Tilstand, bliver det meget sat Priis paa. De have en uovervindelig Modbydelighed for usaltet Smør, og ere dette hellere ganske foruden end at spise det saaledes.

Vi vare i det Hele taget meget tilfredse med de to Mænds Afreise, da de ikke i liden Grad bidrog til Formindskelsen af vore Levnetsmidler. De havde altid for Skik at gjøre os en Visit paa den Tid, vi drak Kaffe, og for at være høflige maatte vi altid byde dem en Kop deraf. Naar man saa tager Hensyn til, at det kostede os en Marsch paa 70 engl. Miil for at hente os denne, var dette ikke ligegyldig for os.

Vi gik tidlig tilsengs den Aften for at kunne komme betids afsted om Morgenen; thi Veiret var lovende og Folk som kom fra den anden Side af Gjendin, havde seet adskillige Rensdyr paa Fjeldene omtrent tre engl. Miil fra Søen.

Et Fingerpeg for Touristter.

Veien fra Christiania over Dovre til Throndhjem er Touristernes Yndlingsroute, og som en Hovedvei, der med Rette er kaldt vor Kommunikations Pulsaare, er den vel værd at befare. Kun bør man ikke tænke sig ved en saadan Reise at have stiftet tilstrækkeligt Bekjendtskab med vort Lands Natur og Folkeliv. I vort udstrakte Land er saavel Naturen som Folkelivet saa mangeartet, at nogen almeengyldig Charakteristik ikke lader sig udvinde af noget enkelt Strøg. Hvad den nævnte Route byder, er dog Meget; men saare Lidet deraf tilegnes paa den, jeg vil ikke sige, letvinte, men flygtige og uforstandige Maade, paa hvilken Reisen i Almindelighed foretages. Man røger et Par Cigarer og læser Dagens Morgenblad i Jernbanekoupeen, man spiller en Whist om Formiddagen paa „Skibladner", spiser en god Middag, tager sig en ordentlig Lur til Erstatning for at have været usædvanlig tidlig oppe og vaagner for at gaae iland ved Lillehammer. Derfra gjælder det ved forcerede Dagsreiser at komme til Throndhjem, og efterat man der har hvilet sig ud, har man som Udbytte af Reisen en konfus Erindring om Hede, Kulde, Støv, Regn og udkjørte Skydsheste samt den tilfredsstillende Bevidsthed at have gjort en Reise, der er Gjenstand for Indfødtes og Udlændinges Ambition. Reisen er gjort, det er det Bedste af det Hele og egentlig det Hele. Dens Indtryk og Erindringer afryster man tilligemed Støvet af sin Kappe.

Ved at give sig lidt mere Tid, vilde man ikke alene gjøre sig Reisen i og for sig mindre ubehagelig; men man vilde fra Naturen og Folkelivet kunne hjembringe Indtryk og Erindringer af blivende Værd.

Man skulde standse paa Hamar. Derfra skulde man gjøre en Exkursion paa vel en halv Miil til Vangs Kirke eller 1000 Alen forbi denne. Naar man derfra seer ud over Agersvigen og Mjøsen, saa har man et af de blideste og yndigste Prospekter, som vort skjønne Land kan opvise. Samme Dag kan man gjøre en Tour over til Næs Kirke, og gaar man derfra en Fjerdingvei op paa Høiden, har man over

Rauhammer.

Mjøsen og dens herlige Omgivelser et Panorama, der i Rigdom og Ynde søger sin Lige. Reiser man saa derfra næste Dag med Dampskib til Lillehammer, har man vistnok ikke stiftet noget grundigt Bekjendtskab med Mjøsens Omgivelser; men Beskuelsen vil dog have vundet Fodfæste, og Billedet vil staae nærmere og fastere end det svævende Fjernsyn, som glider en Dampskibspassageers Betragtning forbi.

Opholdet paa Lillehammer er en af de faa Anledninger, ved hvilke man tør anbefale at besøge „Helvedet", nemlig et udmærket smukt Vandfald, som bærer dette mindre smukke Navn, og som findes kun nogle hundrede Skridt, ovenfor Byens Gader. Vil man give sig Tid til en Fjerdingsveis Spadseretour opover langs Mesna, saa vil man forefinde en heel Række af smukke Vandfalde.

Paa Elstad burde man være en Dag over og gjøre en Fjeldtour for at stifte noget Bekjendtskab med Gudbrandsdalens skjønne Natur. I ethvert Fald bør man fra Elstad tage sig en Spadseertour op til Ringebo Kirke. Det kan være gjort paa en halv Time; dog hvad man faar seet i denne korte Stund vil erindres længe.

Paa Jerkin burde man opholde sig en Dag og gjøre sig lidt fortrolig med Høifjeldsnaturen. Man burde bestige Sneehætten. Men er dette for Meget, saa bør man dog standse to Minuter paa Jerkin-Høiden og vende sig om for at see, hvad det er for et Høifjeldsbillede, man var i Begreb med at vende Ryggen. Der staar i Sydost Sølenklætten, 6000 Fod høi, mørk og ene ragende op over Horizonten, og længer mod Syd Rondene, en Gruppe af finttegnede, luftige Tinder af samme Høide. Men snart drages Blikket endnu længere tilhøire; thi ret i Sydvest, langt, langt borte, staar et uhyre, aldeles sneehvidt Fjeld — hvilket kan det være? Det er hverken Mere eller Mindre end Norges høieste Tinde, Galdhøpiggen. Mange Reisende see Intet af alt dette. De Fleste, som reise mod Nord, vende simpelthen Ryggen mod Syd.

Idet man reiser ned af Jerkin-Høidens nordre Skraaning lige imod Drivdalens mørke Svælg, har man noget tilvenstre Sneehætten og dens majestætiske Omgivelser. Denne Herlighed kan man vanskelig undgaae at see, at sige hvis Luften er klar. Isaafald bør man dog ikke opsætte med Beskuelsen til næste Gang man kommer; thi Sneehætten tager undertiden sin graae Kaabe paa og er ingenlunde visibel til alle Tider.

Ved Kongsvold, 7—800 Alen nedenfor Gaarden og kun 50 Skridt fra Veien, findes den i Nr. 4 af dette Blad fremstillede Bro, og efterat have passeret den herlige Drivdalen har man mellem Drivstuen og Rise Anledning til at see Broen ved Magalaupet, hvoraf Prospekt er meddeelt i Nr. 5. Et hundrede Alen nedenfor denne Bro er den mærkelige Indsnevring af Elveløbet, som kaldes Magalaupet, og som man ikke bør forsømme at see. Drivas store Vandmasse synes at forsvinde og den tørre, lysegraae Bjergmasse at lukke sig derover. Gaar man derudpaa, vil man dog opdage en gabende Fure af to—tre Alens Bredde, men Vandet seer man ikke; dette hører man suse og bruse i Dybet.

„Der vandrer Elven en lønlig Vei
Selv Midsommersolen kjender den ei."

Tæt nedenfor vælder Strømmen frem som af en Jettegryde og antager igjen sin forrige anseelige Bredde.

Fra Rise skulde man gjøre en Ridetour paa en halv Miil til Vinstradalen, en herlig Alpedal, rigt belivet ved Sætervange og Buskaber. En Fjerding fra Rise passeres den i vort Blad Nr. 6 fremstillede Bro. Her anbefales man at stige af Hesten, ikke saa meget fordi Broen virkelig er svag, — den vilde vel holde; men Nerverne — disse ere ikke altid at stole paa i en Høide af 150 Fod over en brusende Elv.

Endelig skulde man fra Aune i Opdal gjøre en Exkursion til Gjevlevandet, der ligger 1½—2 Miil ret i Vest fra denne Station. Det er Meget forlangt, vil man sige. Man skulde dog heller sige, det er Meget budt; thi Gjevlevandet med dets paa engang yndige og storartede Omgivelser af Birkelier og Sætervange og 5000 Fod høie Sneefjelde af de allerziirligste Linier og Former frembyder et Prospekt, som neppe har sin Lige i Tyrol, og som godt taaler Sammenligning med de fleste af Schweitz's berømte Søer.

Fra Birkager skulde man lægge Veien gjennem Orklas Dalføre til Orkedalsøren og gaae derfra med Dampskib til Throndhjem. Dette vilde forlænge Veien et Par Miil; men man vilde have rigelig Erstatning i en smukkere Natur.

De fleste Reisende see altfor Lidet. Nogle reise i lukket Vogn. Hvad de see paa, er Bekvemmelighed, og dette er til stor Forargelse for dem, der nyde Udsigten fra en Stolkjærre; Andre reise med lukket Sands. Mange gaae kun formedelst Mangel af Kjendskab og Omtanke Glip af, hvad de selv vilde kalde deres Reises kjæreste Udbytte, Erindringer fra en ophøiet Natur og et udpræget Folkeliv. Disse Sidste har jeg gjennem nærværende Linier villet give nogle veiledende Vink.

B. L.

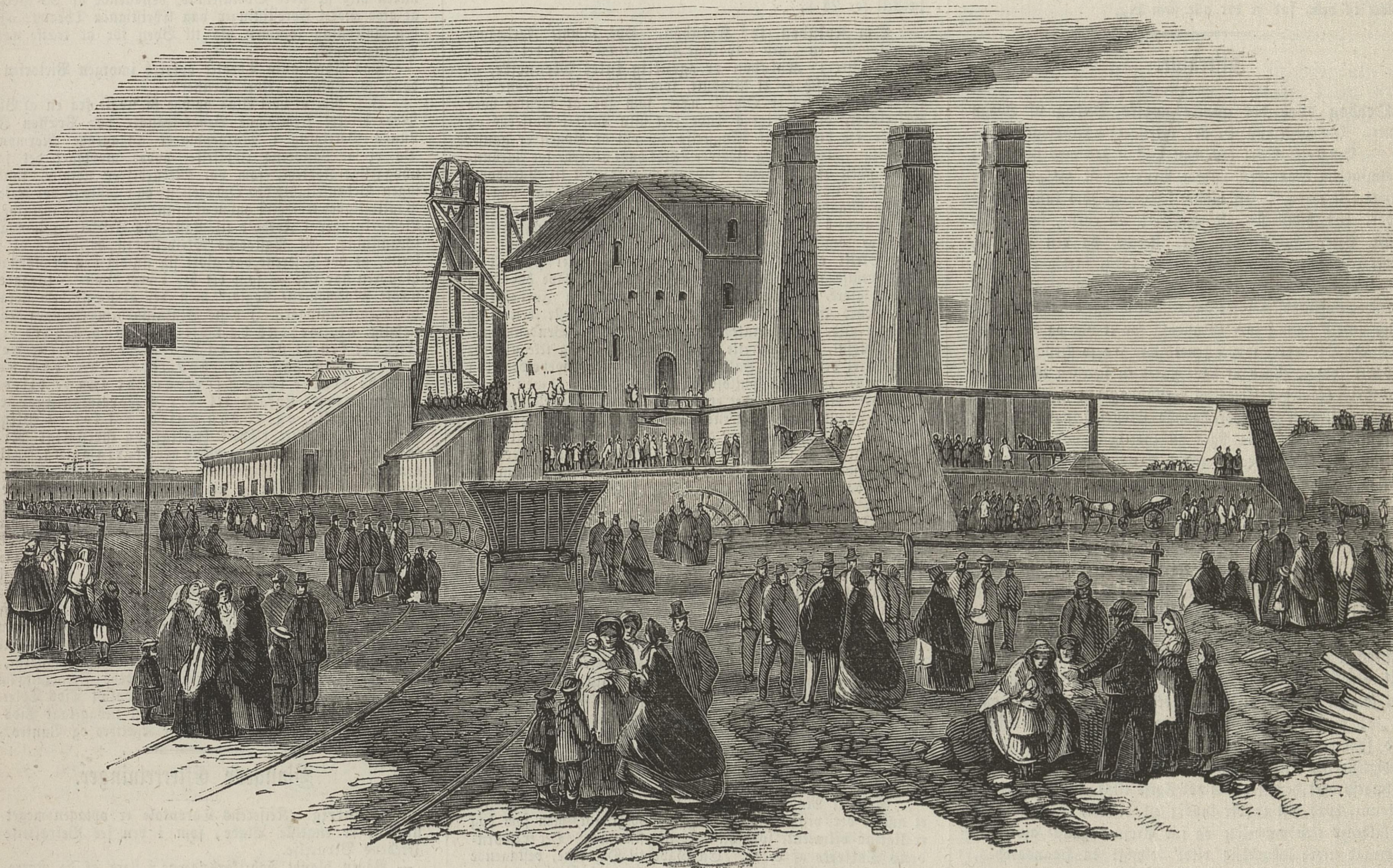
Brudstykker af Avisernes Historie.

V.

Den svenske Tidningpresse.

De svenske Avisers Alder regnes fra 1643. Regjeringen paalagde da Postmesteren i Stockholm at omsende med Posterne trykte Blade med Beretning om de vigtigste Nyheder fra fremmede Lande, der vare for Haanden. I 1745 udkom disse Blade først i Nummerfølge og erholdt det endnu brugelige Navn, „Posttidning". Det var smaa Blade, hvis væsentligste Indhold var Beretning om Krigstildragelser. Efter 1680 finder man en og anden selstændig Opsats.

Ihvorvel der i Slutningen af 17de og Begyndelsen af 18de Aarhundrede fandt Enevoldsregjering Sted i Sverige, og Presseforseelser undertiden strengt bleve straffede, tiltog dog de svenske Tidninger baade med Hensyn til Antal og Vægt. Værre blev det, da Adelsvældet, efter Carl den Tolvtes Død vandt Overhaand. Det herskende Parti taalte nu ingen Drøftelse af de mange Stridsspørgsmaal, og saa bange var man, for at Folket skulde faae noget Indblik i Landets politiske Forholde, at der endog i 1755 af Baron Ungern-Sternberg paa Ridderhuset udtaltes Betænkeligheder mod Offentliggjørelsen af en af dettes Beslutninger. Det herskende Parti talte dog i Regelen reent ud af Posen, men forfulgte sine Modstandere, der vovede at benytte Pressen, strengt. Under saadanne Omstændigheder kunde Dagbladspressen ikke trives. De Forsigtigere holdt sig stille, og de som ikke formaaede at holde sig i Skindet, lod Manuskripter cirkulere. Paa denne Maade skaffede Dalin sine bekjendte Kalotprædikninger, hvori han især drog tilfelts mod Geistligheden, og hvis bidende Satire vakte stor Opsigt, Udbredelse. Men ogsaa dette var en farlig Sag. En Sekretær Archenholz blev saaledes i 1740 dømt til Fængsel paa Livstid og en Herredshøfding Wikman i 1752 til Døden, fordi de saaledes cirkulerende Opsatser var kommet de regjerende Herrer og Ridderskabet for nær. I Begyndelsen af forrige Aarhundrede vakte Addisons Udgivelse af sin Spectator megen Opsigt og fandt Efterligninger rundt om i Europa. En af disse var det af Dalin i 1733 grundlagte Ugeblad „Den svenske Argus", der vakte megen Interesse og vandt stor Udbredelse. Rigsdagen tildeelte endogsaa Udgiveren en offentlig Belønning. Som ovenanført havde det herskende Parti aabne Øine for Pressens Betydning, og medens de undertrykte ethvert Angreb med haard Haand, søgte de i den at skaffe sig et Forsvarsvaaben. Det i 1755 paabegyndte Ugeblad „Ærlig Svensk" var saaledes heelt igjennem beregnet paa at forsvare Raadet. Dette skede til en saadan Udstrækning, at selv Kongen angrebes, hvorfor der af denne i Rigsraadet gjordes Fordring paa at Bladet skulde censureres af Justitiæministeren. Han opnaaede ikke sit Ønske, og under Forhandlingerne derom i Rigsraadet blev det endog udtalt, „at Retten til at skrive om Regjeringsformen og Regjeringssættet var et Essentiale ved Friheden." Hvorledes denne Ret og denne Frihed fortolkedes, er allerede ovenfor viist. Udgiveren af „Ærlig Svensk" var Censor librorum Nils Oelreich. Det herskende Parti belønnede ham med Penge og med Adelsværdighed. Bladets Fortolkninger af Grundlovene ansaaes for lige saa authentiske, som disse selv, og forsvaredes med samme Iver. Intet Skrift, hvori de drøftedes eller modsagdes, maatte trykkes. En haandskreven Kritik derover blev efter Stændernes Dom brændt af Bøddelen og en Lieutenant og Rigsdagsmand Appelbom blev afsat og jaget i Landflygtighed for Ytringer mod det. Han fik i Sandhed føle, at Retten til at skrive og tale om Regjeringsvæsenet var et Essentiale ved svensk Frihed. I 1756 paabegyndte Kancelliraad Hermanson efter Stændernes Befaling Udgivelsen af en Rigsdagstidende, hvori meddeeltes ikke alene den da forsamlede Rigsdags Beslutninger, men ogsaa ældre Rigsdages. Adelsvældets Magt begyndte imidlertid i Adolf Fredriks senere Regjeringsaar at vakle og en af Følgerne deraf var det, at der paa Rigsdagen 1765 fattedes Beslutning om Trykkefrihedens Udvidelse „til Befordring af Oplysning og Tilintetgjørelse af det Mørke, hvori Landets Anliggender havde været indhyllede." Dette gav saavel Pressen i Almindelighed som Dagbladspressen et Opsving, som rigtignok Rigsraadet ved talrige Aktioner søgte at hemme, men uden derved at udrette Andet, end at undergrave sin egen Magt end yderligere. Gustaf den 3die var i Begyndelsen af sin Regjering gunstigt stemt for Pressen, men i 1780 blev han saa fortørnet over

Prospekt af Hartleys Kulgrube, optaget strax efter Ulykkeshændelsen der.

den Maade, hvorpaa Bibliothekskancellisten Halldin angreb Regjeringens Foranstaltninger med Hensyn til Brændeviinsbrænderierne, der for at ophjælpe Finantserne vare gjorte til et Regale, at han efterat have bevirket Halldin dømt fra Livet, indførte fuldstændig Censur og paalagde Bogtrykkeren Ansvaret for alle Trykkefrihedsforseelser. Den politiske Dagbladspresse sattes herved meget tilbage. Under Formynderregjeringen efter Gustafs Død tog den sig hurtigt op igjen. Formynderen, Carl af Sødermanlands almægtige Minister Reuterholm, der i Begyndelsen af sit Regimente var stærkt smittet af jakobinske Ideer, udgav en Forordning om Trykkefriheden i Form af en politisk Tale uden Straffebestemmelser. I Ly af denne fremspirede en Mængde nye Tidninger, der alvorligt sysselsatte sig med offentlige Anliggender. Men Friheden hertil blev ikke af lang Varighed. Carl og Reuterholm følte sig snart generede af Avisernes Frimodighed. De Straffebestemmelser, som i den første Forordning ikke fandtes, kom nu til Syne og anvendtes med en Hadskhed og Smaalighed, der ofte var latterlig. Bladet „Extraposten", redigeret af Digteren Leopold, blev saaledes forbudt som vranglærende, fordi det havde optrykt nogle Ytringer af Luther. Almqvist og Silfverstolpe, der redigerede Upsala Avis, bleve kaldte op til Rektor magnificus, Professor Christiernin, og alvorligen lagte paa Hjerte at vogte sig for i theologiske og politiske Sager at udbrede vildfarende Meninger. Formaningen indbragte imidlertid Professoren kun det djærve Spørgsmaal, om man da i andre Materier kunde skrive saameget Løgn man lystede. Omkring Nytaar 1794 forbødes specielt i nogen Avis at aftrykke den franske eller nordamerikanske Konstitution eller Reflektioner over disse. Hvilken Skræk den før saa liberale Regjering tilsidst fik for Aviser fremlyser maaskee bedst af, at den holdt en Udsending i Udlandet, der skulde sætte sig i Forbindelse med de fornemste udenlandske Aviser og derigjennem forebygge ufordeelagtige Bemærkninger om den. Gustaf den Fjerde fortsatte den Bygning, der af Faderen var paabegyndt og i Formynderregjeringens sidste Tid holdt oppe. I 1798 gjordes Udgivelsen af Dagblade og periodiske Skrifter afhængig af Kancellikollegiets Tilladelse. Censuren skjærpedes og Indførelse af udenlandske Bøger og Aviser forbødes. Kongen beskjæftigede sig i det Hele taget meget med Dagbladspressen. Naar Censoren Malmsteen stødte paa en Avis af fordægtigt Indhold og af den Grund undertrykte den, maatte han altid sende den til Kongen, der læste den og derigjennem skaffede sig Adgang, rimeligviis til en bedre Avisliteratur, end den hans Undersaatter maatte nøie sig med. Som en Kuriositet fra denne Tids Trykkefrihedsregimente kan anføres, at det ved gjentagne Forordninger blev bestemt, hvorledes Napoleons Navn, naar dette anførtes i svenske Aviser, skulde bogstaveres. — Med Gustaf den 4des Fald oprandt en lysere Tid for Pressen, hvis Forhold ordnedes ved liberale Love. Fra dette Tidspunkt kan den svenske Dadbladspresse derfor datere den hurtige Udvikling der i de sidste Halvhundrede Aar er blevet den til Deel. Bladenes Antal er for hvert Aar blevet forøget og deres Indflydelse er tiltaget. Udenfor Stockholm have dog endnu faa Blade mere end lokal Betydning. Gøtheborgs, Upsala's og Malmøs Aviser danne i saa Henseende Undtagelser. Blandt Sveriges mest bekjendte Journalister i dette Tidsrum hører Johansen, Crusenstolpe og især Lars Hjerta, der efter forud i Forening med Crusenstolpe at have redigeret en Rigsdagstidende, i 1830 grundede Sveriges største, indflydelsesrigeste og mest udbredte Blad, Aftonbladet, som, da Hjerta i 1852 fratraadte Redaktionen, der nu ledes af Magister Sohlmann, havde opnaaet et Subskribentantal af 5 à 6000.

Ulykken i Kulgruben ved Hartley.

I en Kulgrube ved Hartley, nær Shields, er nylig indtruffet et frygteligt Ulykkestifælde, hvorved 215 Mennesker ere blevne

levende begravne i den 600 Fod dybe Kulgrube og Befolkningen i et Par vakre Landsbyer har mistet sine Forsørgere.

Der var, siger Times, ikke mindre end 215 Mænd og Gutter i de grenede Gange dernede, og der var 5 Mænd i Schakten — alle kraftige, sunde Karle, Kjernen af de omliggende Landsbyers Befolkning. Der fandt ingen Forsømmelse Sted, thi i et saa farligt Arbeide som dette, hvor Alles Liv er afhængigt af den ubetydeligste Virksomhed, spøger Ingen dermed. Ingen Forsigtighedsregler var undladt. Hele Maskineriet gik rolig. I Gruben nedenunder arbeidede man i Tryghed. Ingen anede nogen Fare fra den massive Jernbjælke, der strakte sig over Gruben og tjente til at løfte det underjordiske Vand op paa Jordens Overflade. Men pludselig paavirkedes hiin store Bjælke af en af de hemmelighedsfulde Virkninger, som stundom finder Sted ved Metaller, og som faar en Uhrfjeder til at springe i en kold Nat eller en Axel til at knækkes som Glas uden nogen synlig ydre Aarsag. Der er ingen Grund til at antage, at der var nogen Feil ved den, og dog brækkedes den, og i et Nu slyngedes en Masse af mange tusinde Punds Vægt ned igjennem Schakten, den samlede Styrke og Hurtighed i Faldet bortrev Stilladserne, Stiverne og Beklædningen i Schakten, knuste de fem Mænd, som stod i Begreb med at komme op paa Overfladen, og rev Alting ned til Bunden med sig som en Ruinhob. Da de Bord og Planker, hvormed Gruben var beklædt, var revne bort, styrtede Siderne paa mange Steder sammen, og hvad der havde været en sikker, aaben Passage, var i det næste Dieblik tæt tilstoppet i en Dybde af mange hundrede Fod. Og de 215 Mænd og Drenge var i Gangene nedenunder afskaarne fra alt Samkvem med Oververdenen, og Vandet strømmede stadig ind i disse Gange i et Kvantum af 1500 Gallons i Minuttet.

Alt blev gjort for at redde de levende Begravne, uden at man kunde naa frem til dem. Man kunde længe høre deres Jammerraab; men da man efter syv Dages Forløb fik brudt gjennem til dem, sad de der alle som Lig.

Literatur.

Ordbog over det gamle norske Sprog af Johan Fritzner. 1ste Hefte, 96 S. 8. (Feilberg & Landmarks Forlag). — Om dette Værk kan man i Sandhed med større Ret end almindelig bruge den yndede Vending, at det „afhjælper et længe følt Savn." En oldnorsk Ordbog, som kunde kaldes brugbar, har hidtil slet ikke existeret; den eneste, som kunde nævnes, Bjørn Haldorsens, var allerede, da den udgaves, forældet (den var, skjønt først udgivet 1814, færdig i Haandskrift allerede 1786), og kunde med sin Sammenblanding af oldnorsk og nyislondsk Ordforraad og sine mange andre Brøst ikke engang ansees tjenlig som Grundlag for et nyt og bedre Arbeide. De Ordbøger, som i senere Tid fra forskjellige Kanter har været lovede, synes at have været en særegen Vanskjebne underkastede (saaledes Cleasbys Lexikon og den længe omtalte Haandordbog, som det kjøbenhavnske Oldskriftselskab har lovet at foranstalte; den sidste siges nu endelig at være sin Fuldendelse nær). Det lader sig ikke beregne, hvormeget Mangelen af et saa vanskelig undværligt Hjælpemiddel har skadet det oldnorske Sprogs Studium, eller hvor meget videre dette nu vilde være bragt, om vi for tyve Aar siden havde faaet en nogenlunde brugbar Ordbog. Enhver Elsker og Dyrker af vort gamle Sprog vil derfor takke Hr. Provst Fritzner, fordi han uden at lade sig skræmme af de Vanskeligheder, som Udarbeidelsen af en Ordbog saagodtsom fra nyt af møder, har udgivet sit Arbeide. Saavidt vi kan dømme om det efter Gjennemsyn af det nys udkomne Hefte, forekommer det os at tilfredsstille alle billige Fordringer. Det er efter den med Heftet følgende Subskriptionsplan bestemt til ikke blot at omfatte „det prosaiske Sprogs Ordforraad i saa stor Fuldstændighed som muligt, men ogsaa at afgive et til Forstaaelse af Eddadigtene tilstrækkeligt lexikalsk Hjælpemiddel;" med Hensyn til Skaldesproget henviser derimod Forf. til Egilssons Lexicon poëticum, hvad vist enhver kyndig vil bifalde, da Optagelse af Skaldenes eiendommelige og fra Prosaen ganske afvigende Ordforraad uforholdsmæssig vilde betynge en Haandordbog, og de, som har Lyst og Evne til at give sig af med den vanskelige Skaldepoesi, vel ogsaa let kan skaffe sig Adgang til Egilssons Værk. Arbeidet viser sig at være gjort umiddelbart efter Kilderne, den oldnorske Literaturs Frembringelser, og af disse har Forf., saavidt man kan see af den paa Omslaget trykte foreløbige Fortegnelse over Forkortelserne og af Citaterne i Værket selv, gjennemgaaet alle de trykte og ikke saa ganske faa af de endnu ei udgivne. Man vil saaledes her for første Gang faae en Oversigt over de mange andensteds ei forekommende Ord, som Norges gamle Love og Diplomatarium Norvegicum frembyde. Ethvert Ord og enhver Ordbetydning, som ikke hører til de paa hver Side af oldnorske Skrifter forekommende, findes belagt idetmindste med et Citat; man kan saaledes ved Bogens Brug med Lethed overbevise sig om, hvorvidt Ordet eller Betydningen virkelig hører hjemme i den ægte oldnorske Sprogbrug. Ved Ord, som trænge en udførligere Sagforklaring, er en saadan i Almindelighed given enten ved Henvisning til andre Værker eller ved Anførelse af loci classici i Kilderne selv. Om Ordsamlingens Fuldstændighed er det vanskeligt at overbevise sig anderledes end ved længere Brug af Bogen; hidtil har vi, bortseet fra enkelte sammensatte Ord, hvis Betydning ligefrem følger af deres Bestanddeles, kun savnet nogle faa sjeldnere Ord af den ældre Edda, som efter Planen ikke burde mangle. De enkelte Artikler sees Forf., som det i en til almindelig Brug bestemt Haandordbog var nødvendigt, at have anlagt saa kort som muligt; maaskee vil man hist og her finde, at Ordforklaringerne deels er vel knappe, deels ikke ganske adækvate. Denne og andre Mangler, som mulig kunde findes i det Enkelte, vil vi dog ikke lægge nogen Vegt paa, hvor vi har saa megen Grund til at være taknemmelige for, hvad Forf. har givet; endog langt større Mangler vilde let finde sin Undskyldning i de mange Hindringer, Forf. havde at overvinde, navnlig den mislige Beskaffenhed af mange af de benyttede Udgaver og den Vanskelighed, en Mand i Forf.s isolerede Stilling nødvendig maa have ved at bringe et Arbeide af dette Omfang i alle Dele op til Videnskabens allernyeste Standpunkt. Vi tro saaledes trygt at kunne anbefale dette Værk til Enhver, som beskjæftiger sig med vor gamle Literatur. — Bogen vil efter Subskriptionsplanen komme til at udgjøre 40—50 Ark og udkomme i Hefter paa 6 Ark til den meget moderate Subskriptionspriis af 6 ß Arket. Tryk, Format og Udstyr er ganske som i Ivar Aasens hos samme Forlæggere udkomne Ordbog over det norske Folkesprog. — 8 —

— **Christiania Theater-Repertoire.** Under denne Titel har Hr. Hagb. Hedemark begyndt at udgive Stykker, der spilles paa Christianias tvende Theatre, hvilke skulle udgaae i Hefter paa tre Oktavark og til en Priis af 4 ß. Arket. Subskriptionen er bindende for et Bind paa omtrent 24 Ark. Første Hefte er udkommet og indeholder det paa Christiania Theater nylig opførte Kommersstykke „Dyrskue, original Vaudeville i 1 Akt." Stykket udgjør 47 S., anstændigt udstyret, og med dobbelt Titelblad og sælges (ifølge Omslaget) særskilt for 24 ß.

— **Om Kvinden, for Kvinden.** Hos samme Forlægger er udkommet en „med betydelige Forandringer" fra det Tydske oversat Pjece: **Kvinden er egentlig intet Menneske**, af Justus Wallfisch — et Produkt, som vi imidlertid nævne ikke saameget fordi det er Omtale værd, som for at forsikre vore Læserinder, der muligens have seet hiin Titel i Aviserne og derover ere betagne af Ængstelse, — om at Bogen er ganske uskadelig. Vrantne og livslede Lærde have allerede for Aarhundreder siden af sindsstøvet Selvgodhed eller Lyst til Paradoxer søgt at bevise den samme Sats, men Skjæbnen har paa en grusom Maade gjort deres Lære tilskamme, enten ved at lade dem henleve i en ufrivillig Pebersvendstand, eller ogsaa lade dem døe som lykkelige Ægtemænd. Og vi troe forvist, at dette Skrift er ligesaa langt fra at være noget Produkt af Konsekventse mellem Liv og Lære, at alle som have havt med det at gjøre, fra Forfatteren, Oversætteren og Forlæggeren af, ligened til Sætteren og Maskintrækkeren alle den Dag imorgen vilde være parate til at træde frem for Brudeskammelen, forudsat, at de maatte finde Kans dertil, og ikke allerede have været der. Det Faktiske, som Skriftet indeholder, kan man have i Krugs philosophiske Encyclopædi; men vore Læserinder ville vide, at det er en saa meget utilladeligere men derfor desto uskadeligere Efternøler, som Forf. koger op slige gamle Satser i en Tid, som vor, da Kvinden — fraregnet al falsk Emancipation — med hvert Aar vinder en selvstændigere og med Manden mere og mere ligeberettiget Stilling i Samfundet, og da hendes Priis i Sang og Tale lyder saa høirøstet i enhver Forsamling, at dette endog maatte være trængt frem til en Hvalfisks Øren. — Som sagt, maatte Kvinderne i gamle Dage finde sig i, at Bogskrivere søgte at bevise, at de ikke vare Mennesker. — Da Fader Holberg paa sin Udenlandsreise ogsaa havde læst et saadant Skrift, og da han slog sig ned i Christianssand som Huuslærer, prædikede han hiin kjætterske Lære, hvorved han naturligviis paadrog sig stort Had af alle Byens Damer. Skjæbnen vilde, at han paa samme Tid blev dødelig forelsket i Biskop Bircherods Datter Else; men hun vilde ikke have denne Vranglærer, og han maatte leve og døe som Pebersvend. Men fra hiin Tid søgte han sit hele Liv igjennem, ved Lovtaler over Kvinden og Forsvar for hendes Ligeberettigelse, at gjøre Bod og Bedring for sin Ungdoms Vildfarelse. Vi ville ikke sige, at Hr. Hvalfisk og hans Oversætter skulle befrygte samme Skjæbne. De ere vistnok altfor ubetydelige Størrelser til at Skjæbnen skulde umage sig med at søge dem op for at tage Hævn.

Som et Modstykke til Hr. Hvalfisks Skrift kan nævnes et andet, der vistnok kan være overflødigt nok, men som dog er ligesaa velmeent, som hiint er uforskammet. Det er **Kvindens Toilette** af L. S. En Gave til Damerne, bestaaende af en Række „Afhandlinger og Recepter af Nutidens dygtigste Parfumører og Fabrikanter for Toiletsager", kort sagt den ærligste Anviisning paa de Midler, hvorved en Kvinde der af Naturen maatte besidde nogen Skjønhed og Ynde, kan forhøie denne, og de Kvinder, som mangle nogen af Delene, paa kunstig Maade kunne erstatte Mangelen. Hr. L. S. er en Mand, som ikke alene lægger sin Tid, men ogsaa sine Penge ned for Kvindernes Fødder, thi det er altfor rimeligt, at de stole for meget paa Naturens Kræfter til at unde ham en saadan Søgning, at han kan have betalt Trykningsomkostningerne for et Værk, bestaaende af flere tykke Hefter.

— **Fra Udlandet.** Ugeskrift for udenlandsk Literatur og Politik. Udgivet af H. Munk og P. O. Schjøtt. B. M. Bentzens Forlag. Priis 3 Spd. aarlig. Dette Blad, der med Nytaar begyndte sin 2den Halvaargang, beskjæftiger sig hovedsagelig med at reproducere i Oversættelser deels større Afhandlinger fra de bedste udenlandske Revuer og Tidsskrifter, deels Brudstykker og Sammenarbeidelser af nye udenlandske Værker. Paa Grund af Stykkernes Længde kan hvert Nr. ikke blive meget afvexlende i Indhold og vil neppe tilfredsstille de almindelige, flygtige Avislæsere i Byerne, hvor Adgangen til de Skifter, hvorfra Stoffet er hentet, desuden er temmelig let. Men saa vidt vi skjønne, er „Fra Udlandet" ogsaa mindre beregnet paa Byernes Publikum, end Folk paa Landet, som enten ikke have Raad til at anskaffe eller ogsaa savne Sprogkundskaber til at læse fremmede Tidsskrifter, men som dog ønske at følge noget mere med Literaturens Frembringelser, udenfor vort eget Land, end de almindelige Aviser paa Grund af deres mangehaande Formaal kunne give Stof til. De af 2den Halvaargang udkomne 7 Nr. indeholde: Sydpolen og Sydpolexpeditionerne; Madagascar; Lord Aberdeen (Alt oversat efter Revue des deux mondes); Konnetablen Bourbon og hans Autobiograph (efter Mignet); Lord Cochranes Proces; De westphalske Fehmretter; Af det nordamerikanske Negerslaveries Historie (efter The Atlantic Monthly); De nyeste Theorier om Strøm og Vindforhold (efter Maury's Sailing Directions); Kræmmerkongressen; Frivillige Brandfolk i Amerika (efter All the year round); Træk af den tydske Protestantismes Historie (efter Julian Schmidt); Blade af en Dagbog, af P. S.; Tagoterne af Frankrige (efter Grenzboten); Pasquine og Pasquinaderne (efter Revue Britannique); Sæder og Skikke blandt Negerne (efter Richard Burton). Oversættelserne ere omhyggelige og i Regelen letflydende. Foruden længere oversatte Stykker indeholder „Fra Udlandet" en af Udgiverne affattet ugentlig „Politisk Oversigt" over Dagens vigtigste Begivenheder i Udlandet.

Norge.

Christiania. Under 8de Febr er Kand. jur. Edv. Omsen Heiberg udnævnt til Bureauchef i Justitsdepartementet. — S. D. er Postmester i Frederiksstad P. J. Støren forundt Afsked med en aarlig Pension af 400 Spd.

— Ifølge kgl. Resol. af s. D. skal Meldalens Præstegjeld deles i tvende Sognekald, Meldalens Præstegjeld og Rennebo Præstegjeld. Samtidig er resid. Kapellan til Meldalen N. C. Rambech udnævnt til Sognepræst i det nye Meldalens Præstegjeld.

— Bataldfisket har givet et Udbytte af 30,000 Tdr., Kinnfisket 100,000 Tdr. Ved Rødvær og især med Udsire er fisket meget godt, og dette Distrikts Garnfiske anslaaes til 100,000 Tønder.

— Theaterdirektør v. d. Osten fra Weimar agter til Sommeren med sit store Operaselskab, bestaaende af 36 Personer, at give endeel Forestillinger paa Christiania Theater, og er i den Anledning kommen hid til Byen for at træffe nærmere Arrangements.

— Paa Christiania Theater opføres imorgen Victorien Sardous nye Lystspil „Vore Venner".

— I f. Nr. af vort Blad optoge vi nogle fra en af Bladets Medarbeidere fremkomne Bemærkninger ved Præsten J. B. Lunds Beretning i Morgenbladet angaaende Mormonerne. Da vi af Pastorens Udtalelser havde modtaget det samme uhyggelige Indtryk, som vor Medarbeider udtalte, fandt vi ingen Betænkelighed ved Optagelsen, og i Tillid til vor Referents Paalidelighed troede vi ogsaa at kunne undlade at undergive hans Bemærkninger i Forhold til Pastorens Artikel en komparativ Granskning. Af Pastorens Skrivelse til os erfare vi imidlertid, at vor Referent har gjort sig skyldig i en Misforstaaelse. Pastoren har ikke — som det hed i vort Blad — tilraadet „at nægte Mormonerne Logis," men vel at nægte dem Lokale til deres Forsamlinger. I hans Slutningsbemærkninger heder det nemlig, at, medens han vil bede Gud bevare sig og Enhver fra at nægte en Mormon Huus (ɔ: Logis) . . . . **veed han ikke**, hvorledes han paa nogen Maade skulde kunne forsvare at laane eller leie Mormonerne **Lokale** til deres **Forelæsninger** eller **Gudsdyrkelse**, og at han anseer det for en **Pligt** for Enhver at benytte ethvert **lovligt** og **christeligt** Middel til at adsprede en Mormonforsamling. Uagtet den for os stødende Rigorisme i Pastorens Udtalelser — som det Ovenciterede viser — rigtignok ikke forsvinder derved, at han ikke tilraader at nægte Mormonerne „Logis", men blot at nægte dem Lokale til deres Forsamlinger, kunne vi ikke andet end beklage og bede undskyldt, at ved den indløbne Misforstaaelse i vort Referat Pastorens Udtalelser have faaet et endda større Præg af Haardhed, end de i sig selv have. Naar Pastoren forøvrigt bemærker, at han haaber, at man med det Allerførste skal faae Meddelelser om den mormonske Underviisning i Østre-Ager af den Beskaffenhed, at man nok vil blive enig med ham", maa vi bemærke, at vi ingenlunde tvivle om det Berettigede i at modarbeide Mormonerne, men kun hvorvidt den af Pastoren antydede Fremgangsmaade stemmer bedst med Humaniteten og en oplyst Tids Tolerance, og ikke snarere minder om en forlængst tilbagelagt Tids barbariske Fremgangsmaade ligeoverfor Kjættere og Vantro.

Blandede Efterretninger.

Frankrig. Keiserens Throntale er optagen meget gunstigt af de engelske Blade, som i den see Bekræftelse paa Fredens Bevarelse.

— Nøden blandt Fabrikarbeiderne i flere af de større Byer navnlig Lyon, er, som en Følge af Krigen og Blokaden i Nordamerika, meget stor.

Nordamerika. Krigsministeren Cameron har faaet Afsked, da han ligesom Fremont er stemt for Slaveriets øieblikkelige og fuldstændige Afskaffelse. Den nye Minister, Staunton ansees for en Vinding for Regjeringen, da han nyder almindelig Anseelse for Retskaffenhed. — Med Krigen gaar det langsomt, og Regjeringen er i stor Forlegenhed for Penge.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 8. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 23de Februar 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Korrespondance fra Paris.

(Til Illustreret Nyhedsblad).

I.

Paris, 4de Februar 1862.

Nu har jeg da ogsaa seet, at det kan være koldt i Paris, men uden vor rene Snee; den skarpe Vind hvirvlede det smudsige Jisstøv op i Luften, saa alle Hænder vare røde, alt Linned graat. — En Skare Gutter havde en af de kolde Dage samlet sig paa Boulevarden, hvor de have sig en herlig Sklie. Der falder En og slaar sig en Bule i Panden!

„Hvad vil Papa sige?" raaber han til Tjeneren, der er fulgt med for at passe paa ham, thi her gaae Gutterne ikke løse ligesom i Christiania, hvorfor ogsaa en liden vigtig fransk Pige spurgte en norsk Gut, der var her i 1856, om han var „un petit vagabond". — „Papa vil sige, at en ung Herre som De ikke maa lege med saadanne simple Personer", svarede Tjeneren hovmestererende. — „Bah! Vi er af samme Alder!" raabte den lille Ex-Aristokrat og var atter igjen inde i Klyngen, hvor han blev udpeben for sit Vanheld. Han gav den mest Høirøstede et Orefigen, hvilket gjengav ham de Andres Agtelse. Saa foer han henad Sklien, de Andre efter og saa forfra igjen; naar En faldt, faldt de som kom bagefter over ham og det var endnu det fornøieligste. Det var en Latter, som gjorde godt at høre paa, — om Buler og Stød bekymrer man sig ikke mere.

En gammel Mand i en luslidt Uniform kommer nedad Boulevarden. Han seer en Ven paa en anden Side og gaar over Sklien for at spare sig en Omvei; idetsamme kommer Lysttoget i en rasende Fart og kaster Oldingen overende.

Polissons! raaber han forbitret. „Jeg har blot een Arm! Om I havde brukket mig den anden!"

En af den gamle Garde! „raabte en liden Pjok, og rev hurtig Kaskjetten af. „Han har Bronce-Medaillen."

I et Nu vare alle Huer af. „Allons!" mumlede den Gamle smilende, idet han kravlede sig op igjen og gik videre. „Der bliver endnu dygtige Soldater af de Kanailler!" Vive la France!

„Vive la France!" skrege Gutterne efter ham saa det rungede.

Frankrig er en Soldat og skal bedømmes som Soldat; men erindres man idelig herom ved smukke Træk af Store og Smaa, trænger man sandelig ogsaa til at indprænte sig det vel, thi jo mere man seer ind i dette Liv ligesom i et Kaleidoskopglas, jo mindre fatter man, at dette Folk, der kan være saa forfærdeligt engang hvert Aarhundrede, kan have saa smaae Interesser, at det er i en stor Nations Midte man daglig hører Ting fortælle med en uhyre Vigtighed, som man skulde tænke, knap kunde synes store i Lilleput. Det er en Rise Gulliver, der tæmmes af Dværge, og Dværgene er Smaaligheden, Forfængeligheden, alle de falske Glorier. De Rige lee af de Fornemme og misunde dem deres Navne, de Fornemme lee af de Rige og misunde dem deres Penge, men historiske Navne er nu engang historiske Navne, saa Fødsels-Glorien lettere lader sig begribe end Metal-Glorien, og denne lettere end Ordens-Glorien, som bestaar i en Stump Baand i Knaphullet, og dog er denne saa eftertragtet, at af sex velklædte Franskmænd, man møder, har mindst den Ene et Baand over Frakken og et Baand under Frakken, — om han har det paa Slaabrokken skal jeg ikke kunne sige.

Man spillede for nogle Aar siden i Christiania et Stykke af Scribe, som hed „Puf", — eller maaskee det var „Fif!" og som syntes os lidet lapsede Nordmænd saa karrikeret, men netop saaledes gaar det til her; for at opnaa en saadan mikroskopisk Glorie gjør man sig til Harlekin og Nar — jeg taler ikke nu om dem, der gjøre det, som Værre er — og det forundrer Ingen uden den Fremmede, hvem Tilfældet har stillet saaledes, at han ikke blot lærer de Fremmedes Paris at kjende, men det private Paris, Pariseren. Om Steenstatuerne pludselig fik Øren at høre med, kunde de ikke forundre sig mere end denne Fremmede, som ikke kan aflægge sin Kulsviertro og Eenfold, og ikke vil aflægge den.

Den store Nation bestaar simpelthen af uskikkelige Børn, der ikke vide hvad de ville, idag samler op Stumperne af de Tallerkener, de slog itu igaar, men der er een Tallerken, som aldrig bliver slaaet itu, og det er Sædvanen, den har en for os ufattelig Magt i det regelløse Land. Forsøg at leve mellem Pariserne og at følge dine egne Sædvaner, og see saa om deres Forundring ikke vil være lige saa stor som de Vildes over, at Du ikke bærer Ring i Næsen. Hvor paa Kloden kunde der for Exempel gives Regler for hvad der skal tales om i Selskab, og dog er det en historisk Kjendsgjerning, at Regler herfor lærtes udenad i Madame Compans Institut. Her er Texten ordlydende:

„Er man tolv tilbords, tales om Reiser og
„Literatur, er man otte, tales om skjønne Kunster,
„Videnskaber, nye Opfindelser, Politik og Philosophie,
„er man fire tør man vove at tale om sentimentale
„Ting, om Hjertets Drømme, romantiske Hændelser
„og andet deslige, er man to taler Enhver om sig,
„da er Egoismen tilladt."

Hermed vil jeg ikke sige, at disse Regler følges i vore Dage, thi det er Mode altid og overalt at tale om sig selv, men at de have kunnet blive, til beviser, at Afguderiet for det Tillærte, for Sædvanen, stikker i Blodet. Her er gode Bøger at læse til at fylde ti Benediktineres Liv, men Sædvanen byder, at man skal følge med Dagskrøniken, og hvad læser man saa? Latterbladene, Pamphletterne, Sladderhistorierne, Bagatellerne, og saa er det blot Munkene, og de, der leve som Munke, der faae Tid til at læse Resten.

Men her er jeg kommet ind paa et Felt, som ingen Ende har; jeg vil derfor hurtig bryde af og gaae over til at anføre, hvad den anseede Kritiker Pontmartin siger om vor Landsmandinde Madame Marie Gjertz's Bog: „L'enthousiasme", som jeg før flygtig har anmeldt.

Efter at have sammenlignet de menneskelige Følelser med en Musik-Skala, siger han:

„Beholder man dette Billede af den musikalske Skala, er Madame Gjertz's Bog dens høieste Tone, ja den ligger maaskee endogsaa lidt over Tonen. Madame Gjertz siges, at være en norsk Dame, der er omvendt til den katholske Religion, og at hun nu bringer os en Neophyts hele glødende Begeistring, være det langtfra os at beklage os over. Vi have ofte nok protesteret mod den Kunst, hvori Sjælen ingen Rolle spiller, det vilde altsaa være en selsom Modsigelse nu at forkaste denne forviste Dronnings Forsøg paa at gjenerobre sit Rige. Bogen, der vilde vinde ved at forkortes med en Trediepart, bestaar af to saare forskjellige Afsnit: det første, hvori Forfatterinden, for at forklare Brigittes, sin Heltindes, Sjelstilstande, tager sin Tilflugt til det Romantiske eller Overnaturlige, til natlige Syner, Magnetisme og den falske Romantiks hele øvrige „bric à brac" (Skramleri), samt et andet, hvori Heltindens indre Kampe komme til Udbrud, hendes Kjærlighed til Hjalmar, hendes Alternativer af Hengivelse og Samvittighedsnag, af vaagnende Tro og Rædsel for det Nye. „Vi gjøre godt Kjøb" af det første af disse Afsnit, det andet Afsnits passionerede Mysticisme hæver sig stundom til Veltalenhed (éloquence). Tiltrods for den utilbørlige Langtrukkenhed, er Bogen hverken kjedelig eller kold. Det skulde synes som om denne Fortælling maatte faae en Jistemperatur af selve sit Udgangspunkt: den Higen efter det absolut Skjønne, der forgjæves har søgt sin Tilfredsstillelse i Kunst, i Kjærlighed, i de jordiske Institutioner. Men ingenlunde. Der gaar gjennem den et Pust af sand Lidenskab, som smelter al Riim og Frost, og Tørsten efter Uendeligheden (l'infini) udaander sig i Toner, som den mest brændende Kjærlighed kunde misunde. „J'ai bu ton coeur et j'ai soif encore" „— jeg har drukket dit Hjerte og jeg tørster endnu", siger den døende Brigitte til sin Ægtefælle. Her har man Tonarten. Det er et Krater, skjult under Bjerge og Snee, en af disse nordiske Foraarsdage, hvori man føler Livet banke og svulme under Vinterens sidste Kjærtegn. For at „reussere" aldeles, maa Madame Gjertz finde sig i at stige nogle Grader ned, om ogsaa blot af Medynk med dem af sine Læsere, som maa kaldes Hverdagslæsere. Det gaar med Idealet som med de sjeldne, kostbare Vine, hvoraf man ikke tør nyde meget, vil man ikke blive ufølsom for deres fine Arom."

For dem, der kunde synes, at denne Anmeldelse ikke indeholder nogen overordentlig Ros, vil jeg blot bemærke, at man maa være en virkelig Skribent for blot at opnaae den Ære at blive læst og anmeldt af Pontmartin.

Ved at tale om vor Landsmandinde erindrer jeg, at jeg har en Hilsen at bringe Norge fra en tydsk Maler Saal, der har bevaret en rørende Erindring om Norden og sine Reiser der. Jeg traf ham i Sommer i Baden-Baden, hvor han blandt en Mængde Genrebilleder af Lapper og Rener, af Finnehytter og hvad Levende deri findes, af Nordkap og Vardø, af Fjorde og Bugter, ogsaa havde udstillet en norsk Bondebegravelse, der minder om Tidemands Maade at opfatte paa. Et tredobbelt Lys: den nedgaaende Sol, hvis sidste Straaler spiller paa Aasen, den opgaaende Maane og Tyrifaklen i Baaden, der fører Liigfølget, gjør en ganske egen Virkning. En komisk Scene efter Wergeland: en fuld Mand, som græder fordi hans Moder var død for syv Aar siden, har noget overordentligt Djærvt og Friskt, men man glemmer alle Genrebilleder over et stort Billede af Midnatssolen. Det er de samme røde Skyer med gylden Bræm, man seer ved Solnedgang mellem Alperne, Havet ligger der forunderlig høitideligt hyllet i dette Nattepurpur; men man faar ingen Længsel efter

denne Sol, som ikke varmer, efter disse nøgne, døde Klipper, som Kunstneren fandt var det Maleriske i Skabningen. Han viste mig Blyantstegninger af flere norske Præster, han havde besøgt, blandt hvilke jeg strax kjendte Ulrik Sverdrup, Storthingsmanden. Han hilser Alle, som mindes ham, og hvem disse Linier naae, og et mere enthusiastisk Hjerte har vel ikke slaaet ved Polerne. Han fortæller i god Tro, at i Norge reiser man med Kufferten aaben uden nogensinde at lide Skade paa dens Indhold, og at al Handel skeer paa Tro og Love, stemplet Papiir er ikke kjendt. Jeg sagde, at jeg fandt det ganske i sin Orden, om Menneskene i det kolde, strenge Land vare bedre end andre Mennesker, og saaledes afvristede Livet en Side, som Den, der engang har kjendt en løftet Tilværelse, vist ikke vilde bytte med Sydens Solglands og Orangeduft, men at jeg ikke vidste, hvorvidt man turde give Norge denne høie Ros, — der var store Fængsler i Landet, og de stode desværre ikke tomme. Det vilde tydelig ikke ind i det kunstneriske Hoved, Manden tror sikkert det er Udlændinger, der sidder i dem. Han viste os Forglemmigeier, han havde plukket paa Nordkap, større end andre Forglemmigeier og endnu ganske blaae og friske, og han er Helten i den smukke Historie, der ofte fortælles om Kunstneren, som havde ladet sig beværte i flere Uger af fattige Bønder, der ingen Betaling vilde tage for hans Ophold, og hvem han derfor fra næste Bygd sendte en stor Ko med en Blomsterkrands om Halsen. Han fortalte saa smukt, hvorledes den hele Familie fra Bedstemoder til den Mindste var kommen for at takke ham, at vi fik Taarer i Oinene. Han bærer altid en stor Sølvring, der er ham foræret i Norge; men en Mængde Søljer og Ringe, han havde kjøbt omkring i Landet, er han bleven af med paa en tragi-komisk Maade. Efter sin Hjemkomst stædtes han til Audients hos sin Landsfader, Storhertugen af Baden, der betragtede hans Ring, og, da han hørte om Søljerne, ytrede Lyst til at see dem. Saal sendte dem op til Slottet med det Tilføiende, at dersom de behagede, stode de til Tjeneste. Og se, de behagede, men istedetfor at sende den dengang fattige Kunstner de udlagte Penge, udnævnte Storhertugen ham til — Hofmaler.

At Alting opnaaes hertillands ved Protektion, er en bekjendt Sag, men stundom falder Protektionen paa den Rette, saaledes er en af mine Bekjendte fra en trykket Stilling pludselig ved et reent Tilfælde kommet i en næsten stor. Jeg vilde gjerne fortælle Historien, men saa maa jeg, for ikke at optage utilbørlig Plads i Bladet, igjen bruge Telegraph-Stilen, som visse Folk lidet lide.

Det begynder at regne. En fornem Dame spadserer i Champs Elysées. En ung Herre kommer hen til hende og tilbyder hende sin Paraply, Damens prægtige Kjole vil blive ødelagt, hans Paletot trodser alle Elementer. Afslag. Godt. „Jeg sætter den her under Træet og gaar min Vei. Tager De den ikke, vil en Anden tage den, og den er tabt for mig, uden at have gjort Dem Nytte." — Han gjør, som han siger. Damen kalder paa ham. „De kaldte?" — „Meget stærkt endogsaa". „De kan faae den igjen i Rue de Varennes Nr. *."

Nogle Dage efter sidder Damen i sit Boudoir i Samtale med en Grev X. —, da en Tjener melder: „Herren med Paraplyen". En ung Mand med et intelligent Ansigt hilser dybt, og siger lidt forvirret: „Jeg troede at finde den hos Deres Tjener, Madame, men han siger mig, at De har befalet, at jeg skal afhente den hos Dem selv." — „Jeg maatte jo dog takke Dem og bevidne Dem min Beklagelse af, at De er bleven vaad for min Skyld." — „Jeg beklagede blot, at jeg ikke kunde bære Dem, for at forskaane Deres Fod for Berørelsen med den afskyelige Mac-Adam." — „Deres Navn, om jeg maa bede, thi det, De lod Dem melde med, er noget ubestemt, noget ossiansk." — „Philip Laverdin vil ogsaa blot være Dem en ossiansk Lyd." — „Ingenlunde. Er den talentfulde Maler af dette Navn en Slægtning af Dem?" — „Efter denne elskværdige Kommentar, er det næsten ubeskedent at vedkjende mig det selv, men jeg er nødt til at tilstaae, at jeg er den eneste Maler af dette Navn i Paris." — „Jeg har seet en Himmelfart af Dem, som viser, at De har studeret Mestrene i hiint Kunstens og Solens Land, hvorhen jeg altid stunder. Hvor er dette Billede nu?" — „Det formaaede ikke at skilles fra mig, og er vendt tilbage til mit Atelier." — „De har ingen Kjøber fundet til det?" — „Nei". — „De kjøber det til Musæet, ikke sandt Greve?" siger Damen til den hidtil stumme Trediemand i Værelset. — „Jeg vilde netop gjøre Hr. Laverdin mit Tilbud", svarede den Tiltalte med et let Buk. — „Jeg beder Dem, Madame, berøv mig ikke den Fornøielse, at have gjort Dem en Tjeneste gratis." — „Jeg vil tjene Staten". — „Men" — — — „Jeg vil det". — „Deres Villie kan blot være Lov". — „Der skal foretages nye Arbeider i Louvre. Vilde det være Dem behageligt at faae denne Bestilling?" — „Det vilde være Virkeliggjørelsen af min stolteste Drøm". — „Jeg beder Dem bemærke", falder den forskrækkede Minister ind, „at der er mange Ansøgere." — „Derfor forlanger jeg heller ikke Deres Medvirkning, men lover De mig ikke, at arbeide i denne Sag, ikke at krydse mine diplomatiske Traade?" — „Hvor kunde jeg formaste mig dertil". — „Saa kan de ansee Sagen for afgjort, Hr. Laverdin, men jeg fordømmer Dem til et Mesterværk." — „Jeg veed ikke, om jeg er vaagen! En saadan Godhed — — — —." — „Jeg er blot god mod Efterverdenen". — „Men om jeg nu skuffede Deres Forventning?" — „Umuligt. Jeg befaler Dem at levere et Mesterværk." — „Saa har jeg blot at adlyde". — „Det vidste jeg." — „Tillad at jeg trækker mig tilbage — jeg frygter en Attaque af — Lyksalighed." — „Jeg modtager hver Løverdag og gjør Regning paa at see Dem snart. Men De gaar jo, uden at tage Deres Paraply. Der staar den."

Den forstenede Skov i Rio Secco.

— Den unge Kunstner kaster et Blik ud af Vinduet, og da han seer, at det skylregner, gjemmer han Paraplyen forsigtig under sin Paletot. — „Men det regner jo, og De skjuler deres Paraply." — „Fra idag af er den mig en Relikvie, Madame." — „Men De bliver jo vaad!" — „Naar den blot ikke bliver vaad, vil jeg velsigne Regnen." — „Det er jo Galskab!" raabte Damen leende. — „Saa er kold Douche det bedste Lægemiddel." — Laverdin arbeider i Louvre og bringer hver Løverdagsaften ved sin fine Aand og sit glade, lyse Barnesind lidt Friskhed ind i en af de mest forkullede fornemme Saloner.

Den forstenede Urskov i Rio Secco.

Balduin Møllhausens interessante „Vandringer gjennem det vestlige Nordamerikas Prairier og Udørkener", der netop udkommer i dansk Oversættelse*), er ledsaget af flere tontrykte Abildninger, der fremstille enkelte eiendommelige Sider ved Befolkningen og Naturen i de gjennemvandrede mærkelige Egne. Blandt disse Afbildninger findes ogsaa en af den mærkelige „forstenede Urskov i Rio Secco", hvilken vi her gjengive tilligemed den dertil hørende Beskrivelse.

„Den 2den December bleve vi paa vor besværlige Neise over den løse, sandede Jordbund, strax efter vort Opbrud fra den øde Dål, hvor vi havde tilbragt en kummerlig Nat, opholdte af en bred Kløft, der gjorde det aldeles umuligt for Vognene at komme over, hvorfor Toget dreiede af mod Syd og drog langs med Kløften, der strakte sig saa langt Oiet kunde naae, fra Nord til Syd. Nogle Antiloper, der sprængte ned i Kløften, havde opvakt min Jagtlyst, og Mr. Campbell, Dr. Kennerley og jeg toge os fore at sætte efter dem. Nedstigningen hørte imidlertid ikke til de letteste Opgaver; thi de af rødt Sand og Gibs dannede Vægge vare i alle Retninger sønderrevne af Regnskyl, og da den løse Jord gav efter for Dyrenes Hove, saa havde vi et yderst besværligt Arbeide, inden vi halvt klattrende, halvt glidende kom ned i Dalen, hvor den af Regnskyl oprevne Bund ikke gjorde Veien meget bedre. Store Vandmasser maa til enkelte Tider styrte igjennem denne Dal. Da vi vare der, kunde vi neppe finde en smal udtørret Flodseng, og der fandtes kun staaende bittersaltholdigt Vand paa enkelte Steder i den, hvor der var Sandsteens Underlag. Vi befandt os i den Kløft eller Dal, der af Mexikanerne kaldes Rio Secco (den tørre Flod), og paa et Sted, som med Rette fortjener Navn af en forstenet Urskov.

Da vi nemlig trængte længere frem, troede vi at have virkelige sammensvømmede Træmasser foran os, eller en Skovbund, paa hvilken Træerne vare fældede. Træer af enhver Størrelse laa uregelmæssig omkring, og deriblandt saa vi opretstaaende Træstubber og Rødder, der vare blevne staaende. Enkelte Træer havde over 60 Fods Længde med en tilsvarende Tykkelse og vare tilsyneladende afskaarne i regelmæssige Blokke, medens der ikke langt fra dem laa Bunker af Fliser og afbrækkede Grene. Ved nærmere Betragtning saa vi snart, at det var fossile Træer, der efterhaanden vare blevne vaskede fri af uhyre Vandmasser og knækkede ved deres egen Tyngde i Stykker paa 1 til 3 Fods Længde. Vi toge Maal af nogle af de største Stammer og fandt, at den tykkeste var over 5 Fod i Tvermaal. Mange af Træerne vare hule, mange som halvt forbrændte og for største Delen af mørk Farve, dog kunde Bark, Brandsteder og Ridser i Træet saavelsom Aarringene tydelig skjelnes. I nogle Blokke viste sig de skjønneste Blandinger af Achat- og røde Japisfarver, andre havde givet efter for Veirets og Atmosphærens Indflydelse og vare faldne fra hinanden i smaa brogede Stykker, saa smukke, at de egnede sig til at slibes og indfattes som Smykker. Atter andre havde endnu ikke tabt Træets Farve og saa saa livagtig ud som fauskede Furubjælker, at man følte sig opfordret til ved Berøring at overbevise sig om den virkelige Forstening. Stødte man til de sidste, saa faldt de fra hinanden i lutter smaa Splinter, der lignede halvraadne Spaaner.

Af alle disse forskjellige Sorter fossile Træstammer samlede vi os smaae Exemplarer, og beklagede kun, at vore Transportmidler vare saa svage, og at vi maatte lade os nøie med Fragmenter, der vel viste de forskjellige Forsteninger, men ikke gave noget Begreb om Blokkenes Dimensioner. Efter min Ankomst til New-York, i Slutningen af April 1854, sendte jeg strax en nøiagtig Beskrivelse af den forstenede Urskov til det geographiske Selskab i Berlin. Forgjæves søgte vi efter Aftryk af Planter og Blade. Det Eneste, som vi fandt, foruden Stammerne og Blokkene, var Levninger af træagtige Bregner, som vi først toge for afbrækkede Hjortetakker. Vi forsøgte at skride frem i sydlig Retning, men maatte snart opgive dette Forehavende; thi Jord- og Steenmasser taarnede sig stadig paany op for os, eller ogsaa aabnede sig ny Spalter. Med Møie kom vi endelig op af den vilde Dal paa dens høie Bred og fulgte Vognenes Spor. Efter et skarpt Ridt af 14 Miil kom vi til Leiren. Vore Telte vare opslaaede paa et Sted, hvor der viste sig Mulighed for at komme over paa den anden Side af Rio Secco, et Arbeide, som vi den næste Morgen skulde tage fat paa med friske Kræfter.

Som sædvanligt var Aftenen kold og dobbelt ubehagelig, fordi vi manglede Brænde; ikke langt fra os laa uhyre Træmasser; men de vare af det Slags, som man kun med Staal kunde lokke Gnister ud af.

Tidlig om Morgenen den 3die December gik det altsaa ned over den steile Skrænt i den tørre Flodseng. Det var et svært Arbeide, dog kom vi derned og fulgte den en Strækning. Overalt i Sidekløfterne stødte vi paa Sammenhobninger af Forsteninger, der spillede i saa prægtige Farver, at vi hvert Oieblik

*) Philipsens Forlag og i Hefter à 25 ß. norsk.

ikke kunde modstaae Lysten til at stige af Hestene for at slaae Stykker snart af en karminrød, snart af en guldguul eller en i flere Farver prangende Blok."

Hamiltons Maskine til at fælde og sondersage Træer.

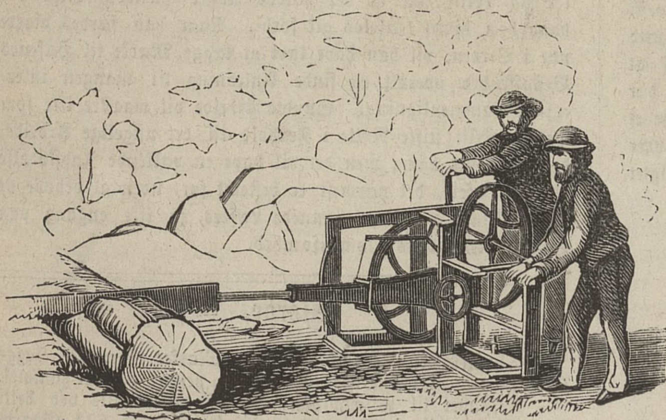
I Nordamerikas Skove vinder en ny Maskine Indgang, — en af disse arbeidsbesparende Maskiner, hvorpaa vor Tid er saa rig, og som ved Siden af Besparelse af Tid og Kraft tillige udfører Arbeidet med større Fuldkommenhed. Hamiltons Opfindelse forekommer os at være af uberegnelig Vigtighed for Forstmænd, Tømmerhandlere og Skibsbyggere, hvorfor vi vil have den anbefalet disse Mænd til særlig Overveielse.

De vedføiede Træsnit vise Maskinen under de forskjellige Maader, hvorpaa den anvendes.

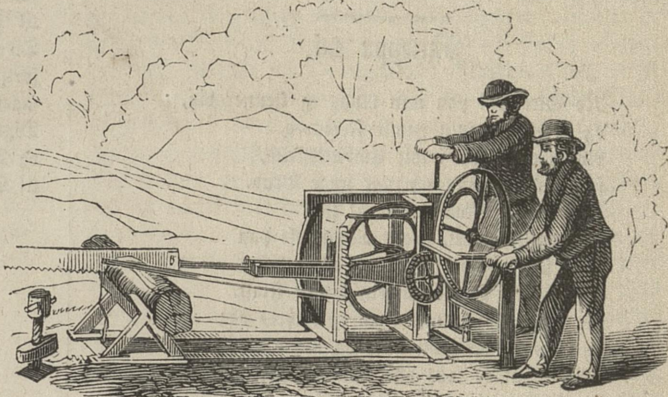
1. Fældning af Træer. Det er vel bekjendt, at ved Fældning af Træer med Øxen alt efter Træets Størrelse tabes to til tre Dele af de værdifuldeste Dele af Stammen, medens man med denne Maskine kan afsage Træet høist 5 Tommer over Jorden, og dersom man tager bort Jorden for ikke at gjøre Sagen stump, kan man sage saa dybt, som det ønskes. Desuden leverer fire Mand det samme Arbeide i Skoven, som ti Mand var istand til at gjøre med Øxen, og to Mand kan med Maskinen udføre fire Mands Arbeide. Man maa endvidere huske paa, at den tykke Ende af Stammen maa blive skaaret ret af, førend den kan anvendes, men den nye Maskine leverer den strax tilskaaret paa denne Maade. Desuden bliver Grunden flad, hvorved der bydes ikke ringe Fordele for Kulturen og Grundens Værdi forøges. Thi Overfladen af Stubben, som bliver flad, ujevn og horizontal, er paros, saa at Forraadnelsen snart vinder Plads ved Elementernes Magt, medens ved Træer, som blive fældede med Øxen, Porerne mere eller mindre ere tillukkede og Overfladen glattet, da Huggene falde skarpt, hvorved Stubben i længere Tid formaar at byde Luftens og Vandets Magt Trods, og flere Aar igjennem foruleiliger Jordbrugeren som en uanseelig og ubehagelig Hindring.

Hamiltons's Maskine til at fælde og sønderskjære Træer med. Fig. 1.

Hamilton's Maskine. Fig. 2.

Hamilton's Maskine. Fig. 3.

2. Vort andet Træsnit viser Maskinen især med at sønderjage Stammerne. Den arbeider med samme Lethed, hvad enten Maskinen ligger lige paa Jorden eller nogle Fod over den. Men den Fordeel, som den yder ligeoverfor en Sag, der bliver trukket af to Mand, ligger i den større Kraft, hvormed den arbeider, og da man kan anvende større Kraft, naaer man ogsaa hurtigere til Maalet.

3. Det tredie Træsnit viser endelig Maskinen i Begreb med at sage Træet i mindre Stykker. Ved dette Arbeide kan den blive betjent af en eller to Mand, og paa de Tider, da den ikke bliver brugt i Skoven, med Fordeel blive benyttet til at sondersage Brændeved.

Maskinen er, som man seer, fulkommen egnet til alle de Forretninger, hvortil den er bestemt, og i mindre end fem Minutter kan den nødvendige Forandring af dens Stilling blive iværksat. For dens store Arbeidsevne og dens praktiske Anvendelighed taler de anstillede Forsøg. Vor Afbildning viser os, at Maskinen bliver sat i Bevægelse ved to Kurbelstænger AA, som staar tilstrækkelig høit over Jorden til at de let kan styres; den er desuden forsynet med to Haandgreb, ved Hjælp af hvilke den kan blive baaret af to Mand, og desuden følger der med hver Maskine en Kile af eiendommelig Form, der eftersom Sagen trænger ind gjennem Træet, bliver drevet ind i Snittet, og saaledes paa den ene Side forhindrer Bladets Indeklemmen ved Træets Vægt medens den paa den anden Side tvinger Træet til at falde i den ønskede Retning.

Nærmere om denne Maskine, som fuldender sit Arbeide med stor Hurtighed og Sikkerhed, erfarer man i Amerika af DHrr. T. L. D. Perkins, Hancock House, Court Square, Boston, og hos Samuel P. Lewis, Nr. 110 Broadway, New-York. (Ill. Zeit.)

Brudstykker af Avisernes Historie.

VI. Avispressen i Danmark og Norge.

De ældste Spor til Aviser i Danmark, der kan paavises, finder man i et Privilegium, som Christian den Fjerde 1634 meddeelte Brevskriverne Jochum Moltken og Melchior Marzan til at trykke danske og tydske Aviser. Naar Privilegiehaverne realiserede sin Idee, er ikke ganske klart. I 1644 finder man omtalt „ordinære Kouranter", men om dette var Aviser eller Flyveblade er usikkert. Intet Blad af dem er opbevaret til Nutiden. En tydsk Avis paabegyndtes i Kjøbenhavn 1657 og efterfulgtes, da den efter et Aars Forløb standsede, af et andet tydsk Ugeblad af politisk Indhold. Den første Avis paa det danske Sprog paabegyndtes efter Frederik III's Opfordring i 1666 af Andreas Bording. Den førte Titel af „Den danske Merkurius", var skrevet paa Vers og var efter sit Indhold og den Tids Begreb en politisk Tidende; Redaktøren honoreredes af Kongen. Bordings Avis, der fandt meget Bifald hos Publikum, fortsattes af ham selv til hans Død 1677 og senere for en kort Tid af A. Bartholin, under hvis Ledelse den dog ikke trivedes. Exemplet var imidlertid givet. Daniel Paulli paabegyndte i 1672 „Extraordinære maanedlige Relationer", der fortsattes til 1698, og i 1673 saa en anden ugentlig Avis Lyset under Navn af „Ordinære Posttidning".

Fra Begyndelsen af forrige Aarhundrede faar Tidsskrift-Literaturen et større Omfang, men ugentlige Aviser synes herved at have spillet en mindre fremtrædende Rolle, og dette var ogsaa ganske rimeligt. Der bestod nemlig en streng Censur-Lovgivning, der i 1737 blev end yderligere skjærpet. Af endnu existerende Aviser blev dog i dette Tidsrum Berlingske Avis (1749) og Kjøbenhavns Adresseavis (1759) grundlagt. En uligt større Udvikling blev de halvpolitiske Tidsskrifter til Deel, der nærmest anlagte efter den engelske Spectators Mønster vandt en Udbredelse, som den Tids abstadige Videnskabsmænd fandt høist betænkelig. Selv Holberg, der ved sin Skribentvirksomhed i saa væsentlig Grad havde bidraget til at vække og nære Læselysten hos den almindelige Mand, og derigjennem væsentligen bidraget til at saadanne Tidsskrifter kunde bære sig, syntes, at det gik for vidt. Efter nemlig paa sin sædvanlige, lunefulde Maade at have omtalt, hvorledes Moden gjorde sig gjældende i Valg af Studier og literære Beskjæftigelser og senest omtalt, at „en Tidlang studerede Personer vare befængede med selsom Sygdom, som bestod i at skrive Registere over Loven," fortsætter han saledes: „Efterat denne Svaghed var udraset, begyndte Staden at vrimle af Spectatores, og det udi saadan Mængde, at Folk ikke kunde ansee det uden den største Forundring, og saasom denne Affekt fulgte paa den sidste store Komet, bildte mange sig ind, at det var en Virkning af samme Himmeltegn; thi istedetfor, at udenlands ethvert Rige eller Land kunde vise een Spectator, saa opreisede sig deraf her een udi hvert Stadens Kvarteer." Blandt Forfattere, som i denne Retning vakte nogen Opsigt, kan nævnes Jørgen Riis, der i Aarene 1744—45 samtidigt udgav baade „Den danske Spectator" og „Den danske Antispectator," begge anonymt, og lod disse feide nok saa kraftigt mod hinanden. Literaturtidender udkom allerede fra Begyndelsen af det 18de Aarhundrede, men indtil 1720 vare de udelukkende skrevne paa Latin. Først i 1720 paabegyndte Jochum Wieland sine „Lærde Efterretninger", der redigeredes paa Dansk og som vedvarede med enkelte Afbrydelser til 1749, da hans Enke solgte Bogtrykkeri og Privilegium til en tydsk Bogtrykker Berling, der grundlagde den ovenomtalte, endnu existerende Berlingske Avis. Udviklingen gik langsomt fremad, men Censurens Tryk hvilede hemmende paa den, indtil Struensee i 1770, Dagen efterat Bernstorff var afskediget, ved et kongeligt Reskript til Universitetet, Bisperne og Overhofmesteren for Sorø Akademi, i hvis Hænder Censuren havde været lagt, frigav Pressen. Dette betydningsfulde Skridt vakte stor Opsigt ikke alene i Danmark, men over hele den civiliserede Verden, og Voltaire tilskrev endog i den Anledning Christian den Syvende et Digt.

Overgangen var imidlertid for voldsom til ikke at medføre Uleiligheder. Ved Siden af det Opsving, som Literaturen herved fik, fandt ogsaa mange og store Misbrug Sted, og det var neppe de færreste af disse, der kan lægges Aviserne, hvilke nu i forhen ukjendt Antal og med forhen ukjendt Tone og Tendents voxte frem, til Last. Ikke stort mere end et Aar var hengaaet, da man fandt det nødvendigt for at tæmme disse, at indskjærpe, at Enhver skulde staae til Ansvar for hvad han skrev. Dette var naturligviis i sin Orden, men denne nye Bestemmelse var affattet i saa almindelige Udtryk, at Vilkaarligheden i Pressens Behandling lettelig kunde finde Sted, og efter Struensees Fald ogsaa virkelig oftere fandt Sted. Det Guldbergske Ministerium var ikke gunstigt stemt for Trykkefrihed og brød navnlig Staven over Aviserne ved i 1773 at forbyde at indføre i Aviser eller Ugeblade Noget, der angik Regjeringen og offentlige Foranstaltninger, eller Stridsskrifter. Efter at det Guldbergske Ministerium var afgaaet, løstes Baandene lidt efter lidt og Trykkefrihed kan i det Hele siges at have fundet Sted i Danmark i Slutningen af forrige Aarhundrede, og heraf bar den stadigen tiltagende Avisliteratur ogsaa tydelige Spor,

om end Udviklingen i det Hele synes mindre, end de gunstige Omstændigheder kunde berettige til at vente. Man synes endnu i det Hele taget ikke at have faaet ret Greb paa at behandle Aviser. Tidsskrifter og Flyveblade spille en stedse voxende Rolle, medens Aviser forholdsviis træde i Baggrunden. Det Opsving, som disse imidlertid havde faaet og som vistnok vilde have ledet til Udviklingen af en selvstændig og frodig Avisliteratur, blev igjen standset ved den Reform i Trykkefrihedslovgivningen som ved Sekelskiftet fandt Sted. Den franske Revolution havde bragt en Gjæring ind i den civiliserede Menneskeheds Tanker, der under Bestræbelserne for at vinde frem til Klarhed, forekom Enevoldsregimentet ogsaa i Danmark ulykkespaaende, og som opfordrede det til at standse deres Udbredelse ved en strengere Trykkelov. Disse forhindrede, som sagt, den Udvikling af Dagbladspressen, som man havde kunnet love sig, men denne tilintetgjordes ikke derved. Tvertimod vedblev den at skride fremad, om end langsomt og uden at kunne virke saaledes, som den uden Censur vilde have kunnet gjøre. Den koncentrerede sig hovedsageligen i Kjøbenhavn. Allerede tidligen i dette Aarhundrede indtage denne Stads Blade en respektabel Stilling, og Indførelsen af Provindsialstænder 1831 udøvede naturligviis ikke mindst paa dem en belivende Indflydelse. Udenfor Kjøbenhavn gik det langsommere. Lige til 1848 var der neppe flere Provindsblade, end de 6 Stiftsaviser. I 1848 faldt endelig Lænken, der saalænge havde hvilet over Pressen, og Udviklingen, der i enhver Henseende siden den Tid har været hurtig og stor, har ogsaa i føie Tid hævet den danske Dagbladspresse til en anseelig Størrelse, saavel i Hovedstaden som udenfor denne.

Som ovenanførte Brudstykker vise, stod den danske Avispresse i den største Deel af forrige Aarhundrede paa et temmeligt lavt Standpunkt, og naar dette var Tilfældet der, maatte det Samme i end høiere Grad finde Sted i Norge. Alt hvad der under Enevoldsregimente og Censur kan føre Avispressen fremad, manglede her. Et større Centum for Administration og Videnskabelighed, Kunstanstalter og et større intelligent Publikum fandtes i Danmark, her ikke. Det maatte derfor gaae, seent og det er ikke at undres over, at man allerede var kommet et halvt Snees Aar ind i forrige Aarhundredes anden Halvdeel, før de første Spor til Aviser her i Landet vise sig. Før den Tid nøiede man sig med de danske Blades tarvelige Efterretninger. Rige Folk, der interesserede sig for hvorledes det gik til i Verden, skaffede sig vel ogsaa Nyhedsbreve, som Kommentar og Fuldstændiggjørelse af disse. De første Avisudgivere i Kjøbenhavn vare, som før omtalt, Brevskrivere, og endnu i Slutningen af forrige Aarhundrede finder man, at en Fuldmægtig Kornerup i Kjøbenhavn regelmæssigt sendte en haandskreven Avis, der førte Titel af „Nouvellen", til Bergen. Det er derfor sandsynligt nok, at Brevskriver-Industrien ogsaa her i Landet har spillet en Rolle. (Sluttes).

Skræppa mi.

No Skræppe! paa min Rygg eg kjenner dig,
og eg er paa min gamle Ferdaveg.
No er eg liksom i mit Embættsskrud,
som under Krona raudnar unge Brud.
Jerusalems Skomakar er at sjaa
med Leisteknippet, grodd med Mose paa.
Det, som eg føddest til, no er eg vist,
sjaa likeins Staven af ein broten Kvist.
Eg sat i Vogn; med Feld eg kjøyrde og;
men kjøyrde meg alt meir og meire daud.
Med Smil eg saag paa Armingen, som gjekk,
og kjende, at eg Hestefoten fekk.
Eg sveiv og dreiv og sov paa Sængi blaut,
og aat og drakk og feitnad som eit Naut.
Still Tanken stod, for Munnen hekk ein Laas,
og heile Livet vardt ein Nautebaas.
Med deg, mi Skræppe! verdt eg atter ung;
eg slepper syta, at du verdt for tung.
Naar Sveitten ute brenner Blesa mi,
daa dansar Tanken spræk der inne i.
Ja Livsens Armod! Du den eldste er,
og lengst Du liva vil i denne Verd.
Deg Armod inderleg eg takka kann,
for Du var den, som gjorde meg til Mann.
Du vekkjer Samlivstanken klaar og rein,
og gjerer os til Brøder kver og ein.
Me kjenna vel, at Hjælp me trengja til,
og derfor Hjælp me likeins yta vil.
Naar ikki sjølv me brende var af Graat,
dei Graatande daa berre lo me aat.
Ja, Skræppa er det, som lyt hanga paa,
for det med Ryggen er me tenkja maa

A. O. Vinje.

Literatur.

Kvældstunder. Nytaarsgave 1862. Nogle Digte af Rungolf. Chra. 99 S. 8. Priis 40 ß. Pseudonymen Rungolf er hverken nogen ganske ny eller for Læseverdenen hidtil ubekjendt Poet, da ikke saa faa Digte af ham i Løbet af 12—15 Aar Tid efter anden have staaet at læse i Aviserne, navnlig i Morgenbladet. Den Samling, han her har forelagt Almeenheden „til Prøve fra sin Digterhave', bestaar endog for en ikke ringe Deel af dette Slags allerede publicerede Digte; men der er neppe Nogen, som af disse spredte Ting, der som saameget Andet vistnok glemtes med Dagen, har modtaget noget bestemt Indtryk af Rungolf som Digter. Dette vil man dog kunne faae af hvad her er samlet. Hvad os angaar, have vi modtaget det Indtryk af disse Digte, at Rungolfs Styrke ligger i Retningen af denne oratorisk-patriotiske Lyrik, som udvikledes af vore første Digtere efter Selvstændighedsperioden, og hvori disse vandt sine endnu bevarede Laurbær. I Lovpriisningen af Norges Frihed, Land, Natur og Herlighed, hvorved et politisk troende Hjertes høirøstede Udtalelser kunne dække Fraværelsen af Poesiens fineste og inderligste Toner, er Rungolf efter godt gammelt Begreb hartad en Virtuos. Som Følge heraf er han ogsaa paa sin Plads i andre Digtarter, hvor oratorisk Dygtighed og sunde Tanker spille en Hovedrolle: i det Didaktiske og Forstands-Oden, der farer „fra Pol til Pol" med de fra forrige Aarhundredes Slutning bekjendte Papiirvinger paa. For Betegnelsen af Rungolfs poetiske Standpunkt er det ikke uden Betydning, at han yder saavel Sylv. Sivertsen som Schwach sin Veneration. Med den Sidste har ogsaa Rungolf i det Hele store Berøringspunkter i sin Poesi; dog kan man ikke beskylde ham just for Efterligning. Skulde der være Tale om nogen umiddelbar Paavirkning, er det af Wergeland. Rungolf efterligner ikke alene denne Digter i flere Orddannelser („stormomorglet", „skjoldbarmet" osv.), men flere af hans Digte minde baade ved Versform, Ordstillinger og deres hele poetiske Klang stærkt om Wergeland. Vi behøve som Exempler kun at nævne „Kvælden" (S. 30) og „Fædrelandet til Ole Bull" (S. 38) — Digte, der forresten høre blandt de vakreste i Samlingen. Overhoved synes Rungolf os at have vel megen Modtagelighed for poetiske Indtryk paa anden Haand; men vi maa ogsaa hos ham erkjende en vis Evne til i Livet at modtage og med Færdighed at fremstille poetiske Stemninger — navnligen saadanne, som Leiligheden motiverer. Naar vi her sige med Færdighed, maa dette tages i denne almindelige Forstand, ifølge hvilken et oratorisk, velklingende, letflydende Sprog er et godt Sprog, og ikke efter den kunstneriske Maalestok, som af et godt poetisk Sprog kræver Gjennemarbeidelse og Zarthed ligetil de fineste Nerver og Afskygninger; thi Rungolf lader det gaa paa saa letvint Viis, at han endog friskt væk rimer Partikler og andre i Versets Struktur og Accentuation tilbagetrædende Ord. I Rungolfs Poesi, saaledes som den her foreligger, synes det os, tiltrods for denne vedvarende Ufrihed ligeover for Mønstere, at ligge adskillige Fremskridt. De øiensynligen nyeste Digste i Samlingen staae ikke alene i formel Henseende over de ældste, allerede forlængst bekjendte, men ere ogsaa frie for de mest stødende Reminiscenetsmærker fra den Tids Poesi, til hvis Efterdønninger de høre. I Sammenligning med Tidens Frembringelser synes overhoved denne Samling at fortjene en Smule Opmærksomhed — som den dog ikke har faaet. Det er ikke saa let af denne Samling at vælge et Digt, der kunde saa at sige være en Prøve paa dens Lyder og Dyder. Vi skulle derfor kun tillade os at aftrykke Digtet til Læseren, Side 1.

Naar Kvælden kom og bredte ud
sit dunkle Slør paa Himmelrunden,
jeg Harpen tog og takked Gud,
fordi en rolig Stund var funden.

I Digtets Verden vandred da
min Sjæl med Lyst, og gjennem Tiden
skjød mangen Tankeblomst derfra,
som Stormen har henveiret siden.

Lidt Vintergront jeg samlet har —
en Prøve fra min Digterhave —
og byder Dig af det, den bar,
en liden Krands til Nytaarsgave.

Mer fattig er den dog paa Guld,
end Vintren med sit hvide Dække,
og mer end den kan fortest Muld
Dig duftende Smaablommer række.

Et Blad, et gyldent Skud kanskee
døg hist og her Dit Øie skimter,
om end det glemmes, før den Snee
er glemt som nu i Solen glimter.

Men kan mit eget Hjertes Trang
til Digt at male Dig erstatte
Geniets Tankeflugt i Sang,
dets Flammelyn, dets Gyldenskatte —

Vil Du med samme Øie see
paa Svalen, der langs Gjærdet svæver,
som paa den Ørn, der høiere,
der over Fjeldets Tind sig hæver —

Nu vel — saa disse Blade tag!
Jeg veed, at hvert kun lidet veier:
Min Harpe slaar ei store Slag,
men hjemlig er den Røst, den eier.

— Af **Diplomatarium Norvegicum**, udgivet af Chr. Lange og C. R. Unger, er 5te Samlings 2den Halvdeel i disse Dage omdeelt til Subskribenterne. 40 Ark af den nu afsluttede Samling vare færdige i Trykken, da Lange bortkaldtes ved Døden, og det Tilbagestaaende er da fuldført af Unger alene, med Bistand af DHrr. H. J. Huitfeldt og Sigw. Petersen, af hvilke den sidste ogsaa har affattet Registret. Værket vil blive fortsat af Hr. Lektor Unger med Bistand af Hr. Huitfeldt. Trykningen af 6te Samling er allerede begyndt. Foruden Resten af de norske Diplomer i den arnamagnæanske Samling vil deri blive optaget de af Prof. P. A. Munch under hans Ophold i Rom afskrevne Diplomer, henhørende til Norges Historie; og saaledes vil dette Bind blive af sjelden Interesse.

— **Om Bygnings-Skikken paa Landet i Norge**, af Eilert Sundt. Med 96 Træsnit. Chr. 1862. 317 S. 8. Dette anseelige Værk er kun et Separat-Aftryk af „Bygde-Skikke i Norge, fjerde Stykke," der har staaet i Folkevennens forrige Aargang. Det bærer synlige Spor af sin sukcessive Tilblivelse. Meget vilde maaskee kunne været anderledes sammenarbeidet og ordnet, om Forf. ikke havde skrevet under Trykket af et Tidsskrifts øieblikkelige Behov; og ialfald vilde her, som i Sundts øvrige Skrifter, megen Plads være sparet, dersom han, istedetfor at lade os følge med under denne vidtløftige Proces til Indsamling af Stoffet, hvorved dette stadigen ligesom voxer under Hænderne og Resultater og Slutninger lidt efter lidt af Jagttagelsernes Masse naturligen springe i Dagen, kun havde givet Resultaterne selv i en faktisk, kunstnerisk ordnet Fremstilling. Anvendt i Flæng vilde denne vide Methode være ganske forkastelig, thi den vilde føre til den slette Uendelighed. Men hos en Forfatter med Sundts Eiendommelighed og især anvendt ved et Emnes første Behandling og i Skrifter af en populær Art kan den ikke alene forsvares, men maa ogsaa siges at have sine store Fortrin. Man faar en Aktstykkesamling af personlige Jagttagelser, hvoraf Enhver kan drage sine Slutninger, og Læseren føres selv ind i denne Proces, hvorved Jagttagelserne ere gjorte, og opøves ligesom til a gjøre denne og lignende Processer med. Heri ligger Hovedstyrken af Sundts Forfatterskab hvad Popularitet angaar. Det aabner Meningmands Blik for den Verden, som omgiver ham og vækker hans Jagttagelses-Evne og Lyst til Selvtænkning — den sikreste Vei til en videre Uddannelse. Man kan sige, at en Bog, som foreliggende, indeholder Meget, som Enhver veed. Men fremstillet i sin Sammenhæng med det Øvrige vil det Alt vække til Eftertanke om Mangt og Meget. Det seer ud som om Enkelte finde, at en Gjenstand som Bygningsskikken kun lidet interesserer Almuen, og at Optagelsen af Sundts Afhandling derom er et Misgreb. Vi troe, at disse Folk ikke erindre sig en særegen Side derved, som giver den en almindelig Interesse. Sundts Bog indeholder Beskrivelser og Tegninger af et meget stort Antal Huse fra Landets forskjelligste Egne. Enhver vil der finde noget Lokalt, som tiltaler ham, et Huus omhandlet, som han kjender enten fra sin Hjembygd eller Nabobygden; han vil finde megen Fornøielse i at see noget saa Nærliggende beskrevet, og i at erfare, at maaskee endog et Sagn eller et historisk Træk knytter sig dertil, og at der findes noget Eiendommeligt ved hvad han hidtil tankeløs gik forbi. Naar han færdes videre ude i Verden, vil han have lært at lægge Mærke til Husenes Beskaffenhed overalt og finde Anledning til mangen interessant Sammenligning. Sundts Arbeide vil maaskee ikke som Popularskrift stifte Nytte i Forhold til det usigelige Arbeide, det har kostet ham; men det vil have en vækkende Indflydelse paa de Læsere, det nærmest er bestemt for, uden at behøve at gjøre Afkald paa den dannede Læsers, ja ikke engang paa Videnskabsmandens Opmærsomhed.

Norge.

Christiania. Foged i Ide og Marker Chr. Th. Hegge Grüner afgik ved Døden 12te Febr., henved 65 Aar gammel.

— Selskabet til Folkeoplysningens Fremme talte ved dette Aars Begyndelse 4277 Medlemmer, hvoriblandt 634 Gaardbrugere; 495 Exemplarer af Selskabets Skrifter gik til Almuebogsamlinger. Indtægterne have i forløbne Aar været 3899 Spd. 73 ß og Udgiften 4373 Spd. 2 ß.

— Paa Sælhundefangst er iaar udrustet 18 Fartøier, hvis Værdi anslaaes til 313,500 Spd. foruden Udrustningsomkostninger (antagelig 72,000 Spd.)

— I Stockholm er udkommet en ny Brochure „Om den skandinaviska frågan."

— Kreditbanken betaler som Udbytte for 1861 2 Spd. 84 ß pr. Aktie eller 8 pCt. af det paa Aktierne indbetalte Beløb. 16,000 Spd. tillægges Reservefondet.

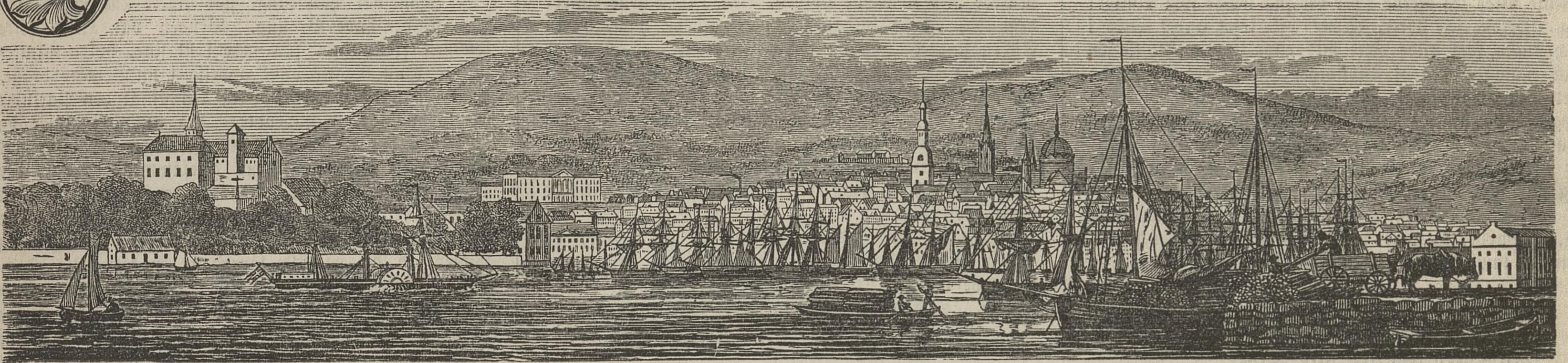
— Statsraad Stang er valgt til Præses i Selskabet for Norges Vel i Statsraad Vogts Sted.

— Dr. Professor Fr. Lange, forhenværende Rektor ved Vordingborgs Skole, afgik pludselig ved Døden den 11te Februar. Den Afdøde var bekjendt som en praktisk dygtig Skolemand og i Besiddelse af grundig Lærdom og omfattende Dannelse. Han var bl. A. Forfatter af en i sin Tid meget brugt græsk Skolegrammatik og et pædagogisk Arbeide „Skolen og Livet." Han holdt i de sidste Aar Forelæsninger ved Universitetet over Pædagogik.

☞ **Med dette Nr. omdeles Nyhedsblapes Nytaarsgave for 1862 til alle Abonnenter, som have betalt forrige Aargang.**

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 9. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 2den Marts 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Niels Henrik Abel.

I.

Da denne senere som Mathematiker saa berømte unge Mand i 1821 var bleven akademisk Borger, viste han ved sin første Indtrædelse paa den akademiske Løbebane saa udmærkede Anlæg til de mathematiske Videnskaber, at flere af Universitetets Lærere, i Betragtning af hans trængende Omstændigheder, fandt sig opmuntrede til ved et Sammenskud at bidrage til, at han ved et forlænget Ophold ved Universitetet kunde erholde Leilighed til, end yderligere at dyrke en Videnskab, hvortil Naturen havde givet ham et saa umiskjendeligt Kald.

Efter to Aars Forløb behagede det hans Majestæt, efter Anbefaling af det akademiske Kollegium, at tilstaae ham en Understøttelse af 200 Spd. af Statskassen, for at han i en Tid af to Aar kunde fortsætte sine Studier, og end videre dyrke de lærde Sprog. I et af disse Aar var det uden Tvivl, at den ædle Professor Rasmusen i et venligt Brev tilsendte ham 100 Spd., for derved at sætte ham i Stand til at foretage en Reise til Kjøbenhavn, og under Opholdet der gjøre Bekjendtskab med de bekjendte Mathematikere Prof. Degen og v. Schmidten.

I 1825 ansøgte han hans Majestæt om af Statskassen at erholde et Reisestipendium af 600 Sølvspecier aarligt, for i en Tid af 2 Aar i Paris og Göttingen endvidere at dyrke de mathematiske Videnskaber, og blive bekjendt med de nyeste Frembringelser. Iblandt andre Vidnesbyrd, hvormed denne Ansøgning blev ledsaget, forlangte han ogsaa et af mig, hvilket jeg ogsaa afgav den 1ste Juli 1825.

I den sidste Fjerdedeel af samme Aar reiste han i Selskab med Chr. Boeck og Keilhau (senere Professorer) og Møller (senere Medlem af Direktionen for Kongsbergs Sølvværk) til Tydskland, og senere til Paris. Under Løbet af denne Reise erholdt jeg 4 Breve fra ham, som skildre hans Fata og hurtige Stigen i Berømmelse. I Mai 1827 vendte han tilbage til Christiania. I 1828 blev det ham overdraget under min Fraværelse paa en Reise igjennem Sibirien at holde Forelæsninger over Astronomiens Begyndelsesgrunde for de unge Studerende; men paa en Reise til Frolands Jernværk nær Arendal i December samme Aar tildrog han sig en Forkjølelse, der fremkaldte en Sygdom i Midten af Januar 1829 og endte hans Liv den 6te April, i hans Alders 27de Aar.

Hans forhenværende Lærer i Christiania Latinskole (senere Professor) B. Holmboe udgav 1839 hans efterladte Værker paa Fransk i to Kvartbind. I Fortalen til 1ste Bind findes Uddrag af flere af de da levende berømteste Franske og Tydske Mathematikeres Breve, som udtrykke deres Beundring over Abels Arbeider. Man kan sammenligne hans korte videnskabelige Løbebane af neppe 4 Aar med et Stjerneskud, som i faa Sekunder gjennemløber den største Deel af den synlige Himmelhvælving og pludseligt slukkes i det Dieblik det har udviklet den største Glands.

Nyhedsbladet har nyligen meddeelt endeel Breve fra mere eller mindre navnkundige Landsmænd. Ingen af disse havde dog naaet en saadan Europæisk Berømmelse, som vor Abel. Maaskee derfor Redaktionen vil forunde følgende 4 Breve, der skildre hans udmærkede Arbeidsdygtighed under Reisen, og hans elskværdige Charakteer, en Plads i Bladet.

Hansteen.

1.

Berlin, 5te December 1825.

Vel kunde og burde jeg maaskee før have skrevet Dem til Hr. Professor; men jeg ønskede først at være kommet i Orden med Et og Andet, saa jeg kunde have Anledning til at fortælle, hvorledes jeg har og vil have Nytte af mit Ophold her. De har maaskee forundret Dem over, hvorfor jeg først reiste til Tydskland; men dette gjorde jeg deels fordi jeg da kom til at leve sammen med Bekjendtere, deels fordi jeg da var mindre udsat for ikke at anvende Tiden paa bedste Maade; saasom jeg kan forlade Tydskland hvad Dieblik det skal være for at reise til Paris, som bør være det vigtigste Sted for mig.

Her i Berlin har jeg just ikke gjort betydelig Fangst med Hensyn til offentlige Bibliotheker; thi i mathematisk Henseende ere disse overordentligt daarlige; der findes næsten intet af det nyere, og det, der er, saare ufuldstændigt. Vort Bibliothek er, om jeg maa sige det, bedre forsynet. Derimod er jeg i en anden Henseende overmaade fornøiet med mit Ophold her i Berlin. Jeg har nemlig været saa heldig at gjøre Bekjendtskab med et Par fortræffelige Mathematikere, nemlig Geheimerath Crelle og Professor Dirksen. Den første havde v. Schmidten*) beskrevet mig som en meget fortræffelig Mand i alle Henseender; og da jeg kom til Berlin, begav jeg mig derfor saa hastigt som muligt til ham. Det varede længe, førend jeg kunde gjøre ham forstaaeligt, hvad engentlig Hensigten af mit Besøg var, og det saa ud til, at ville faae en bedrøvelig Ende, da jeg fik Mod, idet han spurgte, hvad jeg allerede havde læst i Mathematiken. Da jeg havde nævnt ham et Par af de fortrinligste Mathematikeres Skrifter, blev han særdeles forekommende, og som det lod til, virkelig glad. Han indlod sig i en vidtløftig Samtale med mig om mange forskjellige vanskelige Sager, som endnu ikke vare afgjorte, og da jeg, idet vi kom til at tale om de høiere Ligninger, sagde ham, at jeg havde beviist Umuligheden af at opløse dem af 5te Grad almindeligen, vilde han ikke troe det, og sagde, han vilde opponere derimod. Jeg overleverede ham derfor et Exemplar**), men han sagde, at han ikke kunde indsee Grunden til flere af mine Slutninger. Det samme have flere Andre sagt; og jeg har derfor foretaget en Omarbeidelse deraf.

Han talte ogsaa meget om Mathematikens slette Tilstand i Tydskland, og sagde, at de fleste Mathematikeres Kundskaber reducerede sig til en Smule Geometrie, og noget, de kaldte Analyses, men som ikke var andet end Kombinationslære. Dog lod det til, meente han, at fra nu af vilde der begynde en heldigere Periode for Mathematiken i Tydskland. Da jeg ytrede min Forundring over, at der ikke her existerede en Journal

*) En senere afdød Dansk Mathematiker.

**) Abel havde før sin Afreise skrevet en liden Afhandling om denne Sag paa Fransk; men for at formindske Trykningsomkostningerne, sammendraget den til et halvt Ark, hvorved han var nødt til at overspringe adskillige Mellemsætninger, saa den var vanskelig at forstaae. Den Göttingske Mathematiker Gauss sagde derfor, da han saa den, at han selv vilde bevise Muligheden af Opløsningen; men maatte senere erkjende, at Abel havde Ret.

for Mathematiken, ligesom i Frankrig, sagde han, at han længe havde havt i Sinde at ville paatage sig Redaktionen af en saadan, og vilde ogsaa med det Første see at sætte det i Udøvelse. — Nu er den bragt i Stand, og det til min store Glæde; thi da har jeg et Sted, hvor jeg kan faae en eller anden af mine smaae Frembringelser trykt. Jeg har allerede udarbeidet 4, som kommer til at staae i det første Hefte; og da de ere skrevne paa Fransk, saa er Crelle saa galant, at oversætte dem. Min Smule Fransk kommer mig saaledes godt til Nytte. Crelle ytrede om Formen i mine Afhandlinger, at han syntes de vare meget tydeligt og godt skrevne, hvilket glæder mig særdeles, da jeg altid har været bange for, at jeg vilde have vanskeligt for at udvikle mine Tanker paa en ordentlig Maade. Dog raadede han mig til at være lidt vidtløftigere, især her i Tydskland. Han tilbød mig ogsaa Honorar for mine Afhandlinger, hvilket jeg naturligviis ikke havde gjort Regning paa, og som jeg ogsaa frabad mig; dog syntes jeg at mærke, at han helst ønskede, jeg skulde tage derimod.

Den samme Crelle har ogsaa et aldeles fortræffeligt mathematisk Bibliothek, hvilket jeg benytter som mit eget, og som jeg har særdeles Nytte af, da det indeholder alt det nyeste, som han faar, saasnart det er muligt. Han har iblandt andet det i Paris under Baron Ferrusac's Bestyrelse udgivne Skrift: „Bulletin universel des sciences et de l'industrie", hvilket er af udmærket Nytte for mig, da jeg deri finder annonceret alle Bøger og Opdagelser i Mathematiken. Til Crelle er jeg een Gang for alle indbuden hver Mandags Aften. Der er da hos ham en Slags Assemblé, og en Hovedbeskjæftigelse er Musik, som jeg desværre ikke forstaar mig noget paa. Dog morer jeg mig godt; thi jeg træffer der bestandig et Par unge Mathematikere, som jeg underholder mig med. Saaledes har jeg da ogsaa Øvelse i det Tydske, som jeg høiligen trænger til, og som det just ikke gaar meget godt med. Hos Crelle var før ogsaa een Gang om Ugen en Samling af Mathematikere; men han var nødt til at ophøre dermed, da der var En ved Navn Ohm*), som ingen kunde komme ud af det med, formedelst hans skrækkelige Arrogance. Det er tilforladeligt tungt, at en enkelt Mand saaledes lægger Hindringer i Veien for Videnskabelighed.

Det er over al Maade, hvor de unge Mathematikere her i Berlin, og som jeg hører overalt i Tydskland, ligesom forgude Gauss. Han er for dem Indbegrebet af al mathematisk Fortræffelighed; men lad være, at han vist nok er et stort Genie, saa er det ligesaa vist, at han har et slet Foredrag. Crelle siger, at alt hvad Gauss skriver er „Gräuel", da det er saa dunkelt, at det næsten ikke er muligt at forstaae det**). G. arbeider nu paa et stort Værk over den physiske Astronomie, hvoraf de tre første Dele ere færdige til Pressen. Der skal deri findes mange nye Ting.

Da jeg var i Hamburg, besøgte jeg Professor Schumacher, som modtog mig meget forekommende; men han var dengang ikke ret frisk. Der gjorde jeg ogsaa Bekjendtskab med Thomas Clausen***), som

*) Formodentlig den samme, som i Humboldts Breve omtales som Medarbeider af Kreuzzeitungs Feuilleton.

**) En Tydsk Student sagde om ham i den Anledning: „er macht es wie der Fuchs, der wischt mit dem Schwanze seine Spuren im Sande aus".

***) Han var den Gang Assistent ved Observatoriet i Altona, og er nu ansat ved Observatoriet i Dorpat.

vistnok har fortræffelige Anlæg til Mathematik; men han havde, saavidt jeg kunde mærke, ikke megen Læsning. Prof. Encke, som nu er ansat her i Berlin ved Akademiet, var ogsaa dengang i Hamburg, men jeg saa ham ikke. Det er besynderligt, at her i Berlin ingen Professor er ansat i Astronomie. Encke skal ingen Forelæsninger holde.

Mit Vinterkvarteer kommer jeg til at holde her i Berlin, og jeg er endnu ikke ganske enig med mig selv, naar jeg skal reise herfra. For Crelles og Journalens Skyld vilde jeg gjerne være her saa længe som muligt; og eftersom jeg hører, er der vel intet andet Sted i Tydskland, som vilde være mig gavnligere. Göttingen har rigtignok et godt Bibliothek; men det er ogsaa det eneste; thi Gauss, der er den eneste der, som kan noget*), er aldeles utilgjængelig. Dog til Göttingen maa jeg, det forstaar sig. I det Hele har jeg tænkt, at besøge saa mange Universiteter, som muligt; thi jeg maa dog kunne høste lidt paa hvert Sted.

Jeg beder Dem at hilse Professor Rasmussen og B. Holmboe, og sige den sidste, at jeg snart skriver ham et langt mathematiskt Brev til. . . .

N. H. Abel.

2.

Berlin, 30te Januar 1826.

Mit Brev, som jeg skrev Dem til for nogen Tid siden, har De vel faaet. Jeg venter med Længsel Svar derpaa med det første; thi jeg kommer til at forlade Berlin om en 3 Ugers Tid, for at reise til Leipzig og Freiberg med Keilhau. Siden reiser jeg tilbage til Berlin, for i Følge med Crelle at tage Touren til Göttingen og Rhinegnene. I Göttingen bliver jeg kun kort. . . Det er muligt, at Crelle ogsaa reiser til Paris, hvilket vilde være mig overmaade kjært. Det er en ganske fortræffelig Mand. Med Journalen gaar det godt. I April skal De faae det første Hefte. De skal see, at jeg skal arbeide af alle Kræfter; 3—4 Afhandlinger ville komme hver Gang af mig. Kan jeg faae en Forlægger, ønskede jeg ogsaa at lade trykke mine Undersøgelser over Integralregningen; men det vil formodentlig blive temmelig vanskeligt, da saadanne Ting, især her i Tydskland, er lidet søgte. Imidlertid faar jeg see, hvad jeg ved Crelles Hjælp kan gjøre. Han har givet mig Haab, at det nok vil glide, naar jeg først har skrevet Et og Andet i Journalen. Jeg begynder derfor med mine bedste Afhandlinger. Det lader til, at jeg ikke vil komme til at mangle Emner for det første. — Gid jeg blot kunde faae Alt trykt; men som sagt, det er en vanskelig Sag. Var ikke Journalen kommen i Stand, havde det været endnu slemmere.

Deres forbundne N. Abel.

*) Naturligviis i Mathematik.

Eventyr og Historier.

(Af XX.)

I. Memnon.

Langt, langt herfra ligger et smilende Land, som heder Ægypten, med Palmeskove og deilige Marker; midt derigjennem flyder Nilen, dybblaa som Himlen, der speiler sig i den, og ved dens Bredder staae Pyramiderne og drømme om de svundne Tider.

Der var engang for mangfoldige Aar tilbage en Konge, som hed Memnon. Guderne elskede ham, de havde givet ham alt Skjønt og Godt; han var skjøn af Skikkelse og visere end alle Dødelige, og naar han slog Guldlyrens Strenge, og Sangen flød fra hans Læbe, da lød det som Toner fra høiere Sphærer, og Sorgen slumrede i Menneskenes Barm.

Høit over Palmerne og den yndige Dal hævede sig det hellige, skyindhyllede Bjerg, der førte til Himlen, til Gudernes Hjem. Menneskene skuede med taus Ærefrygt derhen; de vovede neppe at løfte Blikket, kun Memnon var det tilladt at stige derop.

Ofte sad han blandt Guderne med Lyren i Hænde, de glædede sig ved de herlige Toner og rakte ham Nektarskaalen med det evige Livs Drik, og Menneskene priste ham lykkelig.

Men Memnon var ikke glad, taus vandrede han ofte gjennem Palmelunden med Taarer paa Kind, og i hans Bryst lød der en dunkel Stemme, der aldrig lod ham Ro. Alt syntes ham Tant, selv Guderne vare ham usle og lave. Een Guddom elskede han, tilbad han kun af hele sin Sjel, af hele sit Hjerte, det var den herlige, lyse Soldronning, og Kjærlighedens evige Smerte aandede gjennem hans Sange.

Da saa Guderne hans formastelige Tanker, de fortørnedes og stødte ham bort fra Himlen og fra deres Samfund. „Det evige Liv, du har inddrukket", sagde de, „skal vorde dig til Forbandelse, fra den herligste Konge skal du vorde den usleste Stodder!"

Og Memnon sang sin Elskovs Klage, Tonerne brusede med uendelig Høihed, men Menneskene fattede dem ikke, og de forbandede og haanede ham, og en Anden satte de paa hans stolte Throne.

Men Memnon tog sin Lyre, og vandrede bort fra dem, langt ud i den vide Ørken og satte sig ved Nilens Bred, han slog de gyldne Strenge og sang Soldronningens Priis.

Stormen reiste sig og hvirvlede de vældige Sandbølger mod ham, men de standsede og lyttede til de henrivende Toner.

Og Tonerne hævede sig høiere og høiere, og naaede til Soldronningen, Lysets evige Kilde, der straalede i den blaanende Æther, og de gik til hendes Hjerte. Sagtere og sagtere skred hun frem paa sin

Niels Henrik Abel, f. 1802, † 1829. (Efter det af Görbitz malede Portræt).

Bane; — men hun kom til dens Ende, hun skulde synke i Oceanos, der ruller evig med de samme Bølger om Jordens Barm; — da standsede hun, hun rakte de straalende Arme mod Memnon, hun trykkede Kjærlighedens Kys paa hans Pande, — og sank i Oceanos's Vover.

Et Smil, fuldt af uendelig Salighed, laa om Sangerens Mund og hans Øie stirrede i den Elskedes rødmende Fjed, men han rørte sig ei, han var Steen, han var ei stærk nok til at udholde Soldronningens evige Glands og Herlighed, men deilig var Memnons Død.

Dog Tonerne døde ikke, hver Aften, naar Solen svinder, bruse de mægtigere, klarere end nogensinde, sittrende af Fryd fra den haarde Steenstøtte, og Menneskene høre dem, men fatte dem ikke.

II. Alfernes Hævn.

Midt inde i ethvert Blomsterbæger bor der en liden Alf. De see ganske ud som Mennesker, men de har Vinger og er saa bitte smaa, at Ingen kan see dem. Naar Blomsten dør, maa ogsaa dens Alf dø, thi deres Liv er bundet til hinanden.

Det var en stor, deilig Have med alle mulige Slags Blomster, store og smaa, og hver med sin lille Alf. Midt i Haven stod en stor, skinnende Keiserkrone, den kneisede saa stolt og stiv mellem alle de andre Blomster, og det kunde den nok ogsaa have Grund til, for Alfernes Keiser havde den til Slot, og det er ingen ringe Ære. Keiseren sad midt oppe i den paa Frøhuset, for det var hans Throne; han var saa deilig, at alle Alfedamerne var reent indtagne i ham, paa Hovedet havde han en Krone af det gule Blomsterstøv og rundt om den sad Dugdraaber, som Solen skinnede paa, det var Guld og Ædelstene.

Idag var han langt stadseligere end ellers, for han skulde have Bryllup. Bruden var endnu ikke kommen frem, hun sad inde i sit fine, hvide Pintselillie. Hun maatte blive nydelig i sin Bryllupsdragt, troede man; det duftede lang Vei af al den Parfume og Pomade hun anvendte. Og rundt i Roser og Hyazinter sad smukke, duftende Frøkener, de vilde nok gjerne være Keiserens Brud allesammen, de vare ikke andet end Brudepiger, men det er da heller ikke at foragte, der var saamen mangfoldige Damer, som ikke var det engang; rundt om i Nelliker, Levkøier og Violer sad de, og Alle lovede sig en fornøielig Dag, thi om Aftenen skulde der være Bal. Pyntede Riddere og Kavallerer sad omkring i en heel Deel andre Blomster, og Pionerne vare fulde af Musikanter, der blæste paa Basun, saa de var rent røde i Ansigtet, det var en fortræffelig Musik, men det var ingen Andre end Alferne, som kunde høre den. I Blaaklokkerne sad Ringere med smaae Auktionsklokker i Hænderne, de skulde ringe dermed, naar Brudeparret skulde vies, thi de havde ingen Kirke og saaledes heller ingen Kirkeklokker, saa de maatte gjøre det i det Frie og bruge Auktionsklokker. Men yderst stod i en Kreds en tæt Rad med Lilliekonvaller og Perleblomster, der stod Keiserens Livgarde i blaae og hvide Rustninger. De skulde passe paa, at ingen Uvedkommende fik Adgang, og de saa drabelige ud.

See, da viste Bruden sig i Lillien, noget saa Smukt havde man ikke seet paa langsommelig Tid; hun havde en Kjole af det hvideste Spindelvæv, for Hvidt var hendes Livfarve. Keiseren kom flyvende over til hende og tog hende under Armen, og saa begyndte Processionen, Keiseren og Keiserinden først, derpaa alle de Andre, to og to. Auktionsklokkerne klang: ding, dang! og Musikanterne blæste, det var meget høitideligt.

Men som Alt var bedst i Gang, kom der en liden Pige ud i Haven med en stor Sax i Haanden og begyndte at klippe Blomsterne af, den ene efter den anden; hun saa nu slet ikke det Mindste til Alferne. Men da blev der en Forvirring. Enhver styrtede hjem til sin Blomst, for de vidste intet bedre Sted at gjøre af sig, Livgarden rykkede frem med fældede Spyd for at spærre Adgangen, men der stod slet ingen Respekt af den. Alferne bad saa vakkert for sig, de maatte jo dø med sin Blomst, men den lille Pige kunde hverken høre eller see dem, og saa kom snart en heel Deel af dem i hendes Forklæde, Keiseren og Keiserinden med, for de maatte følge med sin Blomst. Og saa gik den lille Pige ind og satte dem i et Glas i sit Sengkammer lige ved Sengen, for at de skulde dufte for hende, naar hun havde lagt sig.

Det var silde Aften, den lille Pige sov saa sødt, og Blomsterne stod ved siden af hende; da kom alle Alferne frem. „Kom, lad os straffe hende," raabte de til hverandre, „lad os straffe hende, inden Morgenen maa vi dø, vi faar aldrig meer den deilige Sol at see, og det har hun gjort!" — „O, gjør det ikke, hun forstod jo ikke, hvad hun gjorde!" sagde Keiserens Brud, hun vilde hende ikke Ondt, skjønt hun dog maatte dø for hendes Skyld; men de Andre hørte hende ikke. „Hævn, Hævn! raabte de, og fløi om hendes Ansigt og viftede med Vingerne saa stærkt, saa kvælende mod hendes Mund; hun sukkede saa dybt, hun havde saa ondt, men kunde ikke vaagne. „Hævn, Hævn!" sang Alferne i hendes Øre og slog med de stærke Vinger.

Om Morgenen hang Blomsterne visnede i Glasset, og den lille Pige laa bleg og død. O, da blev der en Jammer. „Blomsterduften har kvalt hende", sukkede den bedrøvede Moder, men det var Alfernes Hævn.

Brudstykker af Avisernes Historie.

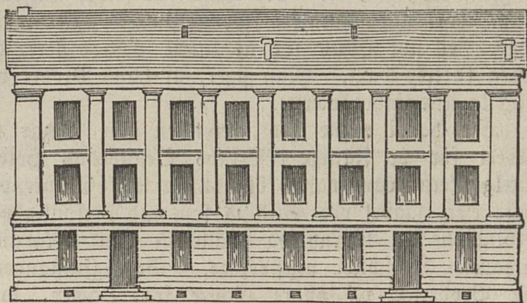
VII. Avispressen i Danmark og Norge.

(Slutning fra forr. Nr.)

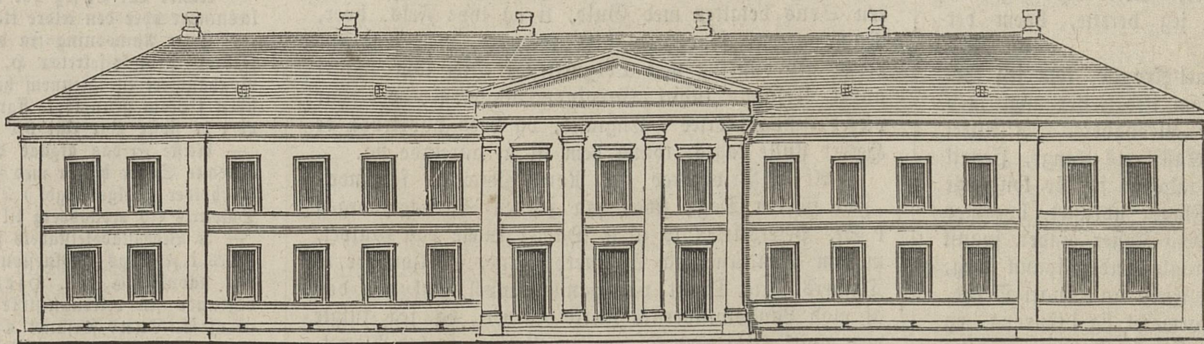
Den første norske Avis udkom i Christiania 1763. Den 25de Mai dette Aar forlod første Nummer af Christiania Intelligentssedler Pressen. Foretagendet paabegyndtes af Bogtrykker Samuel Conrad Schwach, en Stettiner, der ved Giftermaal var kommet i Besiddelse af Christianias eneste Bogtrykkeri. Han paaberaaber sig høie og fornemme Folks Raad og Opmuntring som Anledning til Bladets Udgivelse. Det bestod af 2 smaae Kvartblade med 2 Spalter paa Siden og udkom een Gang om Ugen. Hvert Nummer kostede 2 Skilling. Udgiveren begrunder i første Nummer sit Foretagende saaledes: „Da man længe har forlangt og ønsket at see nyttige Efterretninger Norge betræffende, men man ogsaa tillige vilde forsikre sig om et bestandigt Forraad af en Deel hertil hørende Materier, saa forevises dette Stykke som en Prøve, der viser hvortil samme kan tjene, og skal Fortsættelsen herefter udkomme hver Thorsdag. Dog bygges dette Løfte og hele denne nyttige Indretning paa alle Patrioters Godhed og Villighed i at indsende Bogtrykkeriet Alt, hvad dertil eragtes tjenligt.“ Første Halvpart af første Nummer er optaget af et Vers til Publikum samt af ekonomiske og andre Efterretninger, saasom om at bevare Citroner Vinteren over i Norge og deslige. Den anden Halvpart er optaget af Avertissementer, for hvilke der, naar de ikke overstige 6 Linier, er en fast Taxt af 4 Skilling. Næsten hvert Nummer indeholder i den første Tid Vers og det paa allehaande Tungemaal, Norsk, Latin, Tydsk og Fransk. Bogtrykkeren og Udgiveren, der var en Farfader til Digteren Conrad Schwach, havde selv en poetisk Aare. Et Begreb om Bladets Retning faar man af følgende Indholdsliste, uddraget summarisk af første Aargang: Om Lykkens Ubestandighed, Tanker, om Fattigdom, Strid om Bladets Navn og Redaktion, Fabler, om Lykkens Gaver, om Potates Avling og Brug, om Hoste, Tandpine og Værkefinger, Pamela, en Komedie af Goldoni, osv. Indsenderne underskrive sig: Den Tænkende, den Skikkelige, Opsynsmaaden etc. Blandt Sager, der fortjene mere Opmærksomhed, finder man i 1765 et Forslag om Benyttelse af latinske Typer, og i 1766 en Subskriptionsindbydelse paa Christiania Magazin, et Tidsskrift af æsthetisk og kritisk Indhold. Redaktionen synes i Forhold til Tid og Omstændigheder at have været upaaklagelig. Bladet var oprindelig kun bestemt for Christiania By. Det stilledes dog ved Udgivelsen i Udsigt, at naar der fra andre Steder forlangtes mange Exemplarer, kunde Forsendelse med god Leilighed paaregnes. Drammen og Christianssand sees temmelig snart, at have skaffet saamange Abonnenter, at dette kunde skee. Senere erhvervede Udgiveren sig Privilegium efter Datidens Skik og Brug, og Bladet opnaaede i Løbet af et halvt Aarhundrede et saa stort pekuniært Værd, at Christiania Opfostringshuus, paa hvis Forlag det fremdeles udkommer, i 1815 betalte det og Bogtrykkeriet med 40,000 Rbd. S. V. Bladet er nu uden Betydning uden for Christiania By og nærmeste Omegn, men det fortjener Interesse som den første norske Avis og alle de andre nuværende Blades Stamfader her i Landet. Et fuldstændigt Exemplar fra Begyndelsen af skal, udenfor det, der eies af Universitetsbiblioteket, ikke mere existere.

Allerede Aaret efterat Intelligentssedlernes Udgivelse var paabegyndt i Christiania, erhvervede Politiaktor, senere Borgermester Ole Brose ved Stiftsbefalingsmanden Ulrik von Cicignons Anbefaling Privilegium paa Udgivelsen af „Bergens kongelige privilegerede Adressekontors Efterretninger“. Disse havde hovedsagelig til Hensigt at samle Avertissementer og ere forlængst gaaede over til et blot og bart Avertissementsblad. Det Monopol, som det i denne Henseende ved Privilegiet havde erhvervet, fornyedes i 1777, da Studiosus juris, senere Toldprokurør Knud Geelmuyden var bleven Bladets Eier, mod at han erlagde en Pengesum til Vedligeholdelse af Veien over Filefjeld. Sit Avertissementsmonopol overholder Bladet, der endnu er i den Geelmuydenske Families Eie, fremdeles, og lægger derved en væsentlig Hindring i Veien for den bergenske Dagbladspresses Udbredelse og Udvikling.

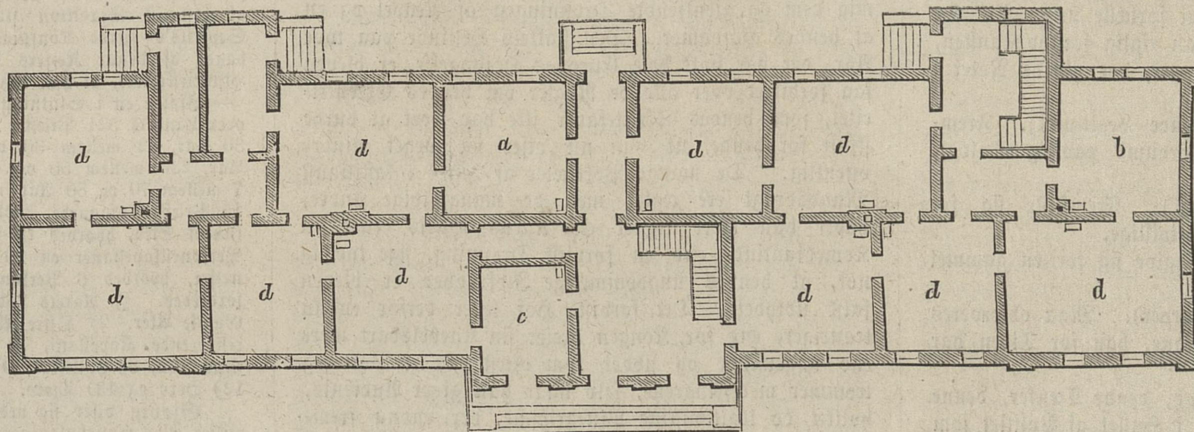
Efter Bergen kom Throndhjem, hvor Kancelli-Sekretær Martinus Nissen paabegyndte Udgivelsen af „Adressekontorets Efterretninger“ i 1767. Ogsaa han erhvervede Avertissementsmonopol for hele Throndhjems Stifts Vedkommende for sin Avis. Offentlige Avertissementer skulde optages gratis og private efter en af Stiftamtmanden sat Taxt. I 1783 fik Borgeskolen i Throndhjem Expektance paa Privilegiet efter Nissen Død, og i dennes Eie er det fremdeles.

Auditoriebygning.

Drammens lærde og Realskoles nye Bygninger. Hovedbygningen.

Grundplan af Hovedbygningens 1ste Etage.

I Christianssand paabegyndte Andreas Svane i 1780 en Adresseavis, der dog ikke har været saa seiglivet som dens Brødre.

Kort efterat de nævnte Avertissementsaviser vare komne i Gang, reiste sig ogsaa Blade af mere almindeligt Indhold hist og her, men bleve aldrig af synderlig Varighed. I Bergen, hvor det største Liv i denne Retning synes at have vist sig, udgav saaledes Johan Whitte Morgenposten, Hildebrand Meyer „Den bergenske Borgerven“ (1764), Hans Anderssen „Tankefortolkeren“ (1782) og Claus Fasting sine bekjendte „Provindsialblade“ og „Provindsialsamlinger“; senere sammesteds Bernt Børrezen „Den snaksomme Bergenser“.

I Throndhjem udkom i Slutningen af forrige Aarhundrede „Throndhjemske Tidender“ (1795). „Kvartbladet“ (1798) og „Throndhjems Budstikke“ (1798 til 1810).

I det Hele taget synes der omkring det og Aarhundredets Indtrædelse at have rørt sig et vist Liv i denne Retning hos os, der dog sjelden kom længere end til Forsøg. Det var vel nærmest en Følge af de forhen omtalte heldige Trykkefrihedsforholde, der fremkaldte dette. En Tidende af politisk Indhold fandtes imidlertid ikke her i Landet før Budstikken i 1808 begyndte at udkomme som Regjeringsblad, og i denne Egenskab leverede officielle Rapporter fra Armeen og andre Underretninger om offentlige Foranstaltninger. Bladet var i den Grad officielt, at Manuskriptet før Trykningen skulde forevises Regjeringskommissionen. Det udkom i Begyndelsen, vel i Nummerfølge, men til ubestemte Tider og redigeredes i det første Aar af Regjeringskommissionens Medlem Enevold de Falsen. Senere fortsattes det af L. Stoud Platou. Efter Planen skulde Budstikken kun indeholde officielle Beretninger, men den Tids Smag ledsagede disse oftere med poetiske Udbrud i bunden og ubunden Stiil. I 1810 blev Bladet tillige Organ for Selskabet for Norges Vel og udkom nu regelmæssigt hver Tirsdag til en Priis af 1 Rd. for 50 Nummer. Efter 1810 har det væsentligst Betydning i senest nævnte Retning. Omtrent Samtidigt med Budstikken udkom „Tiden“ der udgaves af Præsten Wulfsberg, og som var den første ræsonnerende politiske Tidende her i Landet. Den var tildeels Organ for det Wedelske Parti og gik i 1815 over til Rigstidenden.

I 1814 fandtes i Alt 3 Aviser i Christiania, een i hver af de øvrige tre Stiftsstæder, og endelig det norske Landboblad, der udgaves af Lensmand Aarflot paa Gaarden Egsæt i Søndmøre. — Efter 1814 maatte den norske Dagbladspresse faae en ganske anden Charakteer, Udbredelse og Indflydelse, end forhen; men jeg kan ikke indlade mig paa en Skildring af dens Udvikling efter dette Tidspunkt. Dem, der betragte Avisernes Barndom med ligesaamegen Interesse som jeg, vil jeg alene gjøre opmærksom paa Forskjellen mellem Nationalbladets (1815—22) — Datidens meest anseede Blads — uanseelige ugentlige Oktavnummere med deres ultrapatriotiske, norsk-norske Udgydelser, og Morgenbladets (1819—) smaae Kvartnummere af æsthetisk og moralsk Indhold paa den ene Side, og vore Aviser nu til Dags paa den anden.

Drammens Skolebygninger.

Lillehammer og Drammens lærde og Realskoler have i de sidste Aar hver for sig faaet sine nye og rummelige Bygninger. Af Drammens nye Skolebygninger, som først toges i Brug ved forrige Aars Begyndelse, indeholder Skolens sidste Program Tegninger og Grundplan, som vi her gjengive, tilligemed en kort Beskrivelse. Bygningerne ere beliggende paa Strømsø, nær Broen over Drammens-Elven, og ere opførte hovedsagelig efter Tegning af Architekt W. Hanstein, med enkelte Forandringer af Stadskonduktør Grosch i Christiania. Arbeidet paabegyndtes Vaaren 1859 og endnu samme Aars Høst vare Bygningerne under Tag. Bygningerne ere af Steen og koste, foruden Tomt, omtr. 27,000 Spd. Deres Indvielse foregik 7de Januar f. A., og Festtalen holdtes af Biskoppen. Stiftsprovst P. A. Jensen havde skrevet Sange til Høitideligheden. Vor ene Tegning fremstiller Façaden af Hovedbygningen til Gaden, samt Grundplan af dens underste Etage, og den anden Auditoriebygningen, der vender mod Gaardspladsen, og hvor Festlokalet findes, optagende de tvende øverste Etager med Galleri paa begge Langvægge og den ene Tvervæg. Det har en Længde af 26 Alen, en Bredde af 16 og en Høide af 12 Alen. I en særskilt Bygning haves et 24 Alen langt, 13 Alen bredt og 8 Alen høit Gymnastiklokale. Discipelantallet har i Drammen Skole for de sidste Aar været noget over halvtrediehundrede. I 1861 fik Skolen et Legat paa 2000 Spd., stiftet af forrige Overlærer C. F. Arbo og Hustru til Erindring om deres Stedsøn og Søn, Minister i Konstantinopel Peter Collett († 1860). Skolen har et Bibliothek, der grundlagdes derved, at en den forhenværende lærde Skole paa Kongsberg tilhørende Bogsamling i 1817 overdroges den; men Bibliotheket har først siden 1851 havt et lidet aarligt Bidrag til sin Forøgelse. I forrige Aar fik det, som saamange andre af vore Skolers Bibliotheker allerede har faaet, ved den stedfundne Fordeling af Doubletter fra Universitetsbibliothek en ikke ubetydelig Tilvæxt af ældre og for en stor Deel værdifulde Skrifter. Bibliothekets Annuum er nu 70 Spd.

Forklaring over Grundplanen af 1ste Etage. a) Sangværelse for Fællesklasserne; tillige Lokale for den zoologiske Samling. b) Sangværelse for Latin- og Realklasserne. c) Rum for Opbevaring af Karter. d) Klasseværelser.

I anden Etage findes: a) Et Værelse for Lærerne. b) 2 Bibliotheksværelser. c) 6 Klasseværelser. d) Rektorbolig bestaaende af 6 Værelser.

Korrespondance fra Paris.

II.

De Franskes Keiserinde procederer mod den norsk-svenske Konsul i Paris, Jules de Roux. Det Hotel i Paris, der var kjendt under Navnet „Hotel d'Alba", indkjøbtes for nogle Aar siden af Keiserinden for at beboes af hendes spanske Familie; et Stykke af Naboens, Konsulens, Have kjøbtes til, for at forstørre Parken, kun forbeholdt han sig fri Udsigt fra sin Park. Keiserindens Søster og den høie Dame vil ikke kunne sætte sin Fod i Hotel d'Alba. Nedrîue-Rasoriet kom denne Uvillie tilgode: Bygninger forsvinde af Jorden for at gjøre Plads for en Gade, de gamle Træer oprives, kun Cederen fra Libanon, der er en af de faa libanonske Cedre, der leve igjen paa Jorden, thi paa Libanon ere de alle døde, staar tilbage for at vidne om fordums Herligheder. Her begynder Processen. Konsulen har i Kontrakten betinget sig Ret til Udsigt, og nu har man berøvet ham hans Udsigt, og istedetfor Violduften, som Februar ellers bragte ham, lever han i den afskyeligste Atmosphære af faldende Kalksteen, Støv og Murere. Mere veed jeg ikke. Naar Dommen falder, skal jeg berette, hvem der har vundet.

Ved at blade i en gammel Krønike, kom jeg forleden Dag til en Kundskab, som ikke tjener mig, men som kan have sit Værd for Liebhabere. I Aaret 1400 kom en Eventyrer til Kastiliens Konge, Henrik den Tredie og skvadronerede saalænge for de kongelige Øren, indtil han fik sig en Flaade udrustet, hvormed han skulde bringe Atlanterhavets Kyster under spansk Aag, men det eneste han bragte under spansk Aag, var de smaae Fugle med gule Fjær fra Kanari-Øerne, som siden saa grusomt have formeret sig i Europa, og som ere meget yndede af den simple Pariser, maaskee paa Grund af en vis Familielighed mellem dem.

Jeg fortæller dette, som sagt, til Underretning for Liebhabere, thi en Døgn-Journalist tjener mange Herrer, og det er ikke let at fortælle noget Nyt for Enhver. Han skulde, naar han rigtig forstod Kunsten, være saa klog som hiin Tigger, der gjorde Noter i denne Smag i sin Lommebog:

Hertugen af R. (rasende Legitimist). Fremstille sig for ham som en fordums pavelig Soldat, overvundet ved Castelfidardo.

Lord S. (meget liberal). Fremstille sig for ham som en af Garibaldis Frivillige.

Hr. Z. (Orleanist). Udgive sig for en gammel Tjener af Louis Philip.

Hr. Z. (spiller i alle Farver). Maa observeres for at komme efter, hvilken Fane, han for Tiden har svoret til.

Og denne dybe Philosoph, denne Tænker, denne Balzac i det Smaa, blev sat i Hullet af Politiet som en simpel Vagabond!

En afskyelig Forbrydelse, som jeg synes maatte kunne ryste Sphinxerne i Luxor-Ørkenen, er igjen begaaet, men vækker ingen Opmærksomhed, da man blot har Tanker for L'assasin des servantes, den Kanibal i Lyon, som norske Blade sandsynligviis have meldt om. Et ungt Menneske paa atten Aar lokker sin Moder til at gjøre en Reise om Natten, og medens hun sover, skyder han paa hende med en Pistol. Kuglen rammer ikke, men Krudtet forbrænder Damens Ansigt. Paa hendes Skrig kommer der Folk til. Man finder Sønnen ved en Dam med et let Saar i Benet: han er bleven overfaldet og saaret af en Ubekjendt, forklarer han. Men Mistanken vendes mod ham ved modsigende Forklaringer, man finder i Dammen en Pistol, som bevises at være solgt til ham, og han har nu tilstaaet Forbrydelsen. Det er et smukt, fiint, ungt Menneske, opdraget for Verden, og hans Ansigts milde gode Udtryk har vakt Forbauselse under Forhørene. Forbrydelsen kan ikke være andet end den afskyelige Frygt af en afskyelig Natur. Som Motiv har han angivet, at Moderen ikke gav ham Penge nok til hans Fornøielser.

Ved Siden af de store Forbrydelser gaae lykkeligviis de store Dyder, som her kunne ytre sig i kolossale Former, fordi Midlerne ere kolossale. En Mand er nylig død, som ved sin Fødsel og Stilling syntes kaldet til at føre det egoistiske Liv, som bestaar i at flagre fra Salon til Salon, kort, være fuldkommen unyttig, hvilket man her kalder at leve. Grev Larochefaucould fandt, at man blot lever, naar man lever for en Idee. Han opholdt sig paa fine Godser og kom blot een Gang om Aaret til Paris for at opsøge sig 25 af de elendigste og mest forkomne Børn, han kunde finde og tage dem med sig til sit Slot La Roche Guyon, et Feodalsæde, bygget Aar 1000, overraget af høie Taarne, hvor man endnu seer det Værelse uforandret, som Henrik den Fjerde beboede, naar han kom til Slottet, dragen af Hertuginden af Guerchevilles Skjønhed. I den rene Luft komme de smaae Væsener snart til Kræfter, barmhjertige Søstre omgive dem med deres aldrig hvilende Omsorg, gamle Soldater ere deres Lærere, Elementær- og Haandværks-Underviisning gaar ved Siden af den legemlige Pleie, og naar den dobbelte Kur er endt, den physiske og den moralske, vige disse Børn Pladsen for andre smaae Elendige, der gjenfødes som de. Tre Hundrede frelste Væsener ere allerede udgangne fra Roche-Guyon og Greven byggede et nyt Huus for at kunne optage flere, da Døden bortrev ham. Man siger, at hans Broder vil fortsætte Kjærlighedsværket.

Her har i denne Tid været en stor Bazar til Fordeel for de Fattige i Prinds Beauveaus Hotel. Udsælgerskerne vare valgte blandt det mest Glimrende, Paris eier, saavel ved Stilling som ved Personlighed. Grevinderne de Morny og Wallewski samt Madame Nathaniel Rotschild præsiderede. Salgsgjenstandene vare Broderier og andre Gaver fra Damer, som Kjøberne havde den Takt at betale, men lade den betalte Ting blive liggende til senere Udlodning, blot Violer modtoges, utrolige Masser Smaaboukketter til een Sous betaltes med Guld, ti og tyve Frks. hver. Rusland var som sædvanlig splendid, men Englænderne gik omkring med Lorgnetten i Øiet som paa et andet Udsalg, indtil Grevinde Walewski, der har været Ambassadrice i England, og veed hvorledes de Herrer skulle tages, tvang dem til at aarelade sig.

Af et Privatbrev fra Rom hidsættes følgende: „For fjorten Dage siden saa jeg en Søndagsmorgen i St. Peterskirken to unge Damer knæle paa Gulvet, mellem Bønderne fra Sabinerbjergene. Skjønt de to Damers sorte Dragt var ganske simpel, stak den dog af mod Landskvindernes stærke Farver, og jeg fulgte dem uvilkaarlig med Øinene, da Præsten forlod Alteret. De gik hen til Apostelen Peters Bronze-Statue og trykkede Læber og Pande paa den Fod, som Aarhundreders Andagt har poleret blank. Jeg nærmede mig dem og gjenkjendte Dronningen af Neapel og en af hendes Hofdamer. Den stakkels Heltinde paa tyve Aar, der har vakt hele Europas Deeltagelse, er bleven saa forbitret over alle de Rygter om hendes Excentricitet, som hendes Skriftefader ikke har troet at burde skjule for hende, at hun nu viser sig meget mindre offentlig. De mange Portræter af hende i kastiliansk Mandsdragt ere ægte, men de mangfoldige andre, hvori hun mere ligner en Asiens Huris eller en Komediantinde end en forviist Dronning, sige tydelig nok, at hendes ungdommelige Ildfuldhed er bleven falsk udtydet. Det forviste Hof lever derfor endnu traurigere end før, Kongen dreier sin Knebelsbart mere end nogensinde og sidder som oftest paa et Bord og trommer med Fingrene, selv naar han giver Audients, hvilket de legitimistiske Pillegrimme, der endnu fremdeles gjøre Valfarter til Rom, finde noget ugeneert for en Bourbon. Hvorlangt er man dog fra de Tider, hvor der gaves Herskere, der blot viste sig for deres Folk tilslørede, da de troede, at deres Blik var dræbende!

„Den unge Broder Caserto kjeder sig ihjel, thi skjønt der er indskrevet paa Kapitol 60 høiadelige Slægter, saa det ikke mangler paa standsmæssigt Selskab, er det ikke de romerske Prindsers Sag hverken at more sig selv eller Andre; de opdrages af Præsterne, hente deres Meninger fix og færdige hos Præsterne og kjende blot een Fornøielse at kjøre frem og tilbage paa Corso i den prægtigst mulige Karosse og iførte det prægtigst mulige Skrud."

Land! Land! Nu er jeg i Havn, thi jeg har ikke mere at berette. Jeg har før fortalt hvad man bestiller her i Februar: Dandse, dandse, dandse, og hvorledes man dandser, og medens man dandser, har man ikke Tid til Andet. Er Feuilletonen derfor tynd, saa vær billig og skyld paa Dandsen, thi den Larm, man ikke selv er med at gjøre, er mattende.

Næste Gang om Theatrene.

Norge.

Christiania Paa Christiania Theater opførtes i Thorsdags, for første Gang, „En Juleaften, originalt Sangspil i 2 Akter" af C. P. Riis (Forfatteren af „Til Sæters"), hvilket optoges med Velvillie af Publikum. Imorgen (Søndag) gives Stykket atter. — Til Indtægt for Skuespiller- og Orchesterpersonalet opføres paa Mandag „En Ødeland", der for nogle Aar tilbage har været givet med stort Bifald.

— Paa Christiania norske Theater gaves i Fredags, til Benefice for Hr. Abelsted, den ved H. C. Andersen efter Raimund og „Tusinde og en Nat" bearbeidede Eventyrkomedie „Meer end Perler og Guld", der imorgen (Søndag) opføres paany.

— I sammensat Statsraad den 18de f. M. har Hs. Maj. ladet sig foredrage til Afgjørelse Sagen om hvorvidt der burde træffes nogen Foranstaltning til en Revision af den gjældende Foreningsakt. I sammensat Statsraad af 9de April 1861 havde Hs. Maj. ladet sig foredrage saavel den i 1839 nedsatte Unionskommittees Betænkning, ledsaget af den norske Regjerings Indstilling af 27de Febr. 1847, som de svenske Stænders Skrivelse af 2den April, hvori androges paa en Revision af Foreningsbestemmelserne, og i hvilken Anledning Justitiestatsministeren havde tilraadet Nedsættelse af en Kommittee af svenske og norske Mænd for at tage de nævnte Spørgsmaal under Overveielse. Angaaende denne Sag har nu Hs. Maj. i det ovenfor nævnte Statsraadsmøde besluttet, at ingen Revision bliver at foretage, dertil motiveret ene og alene ved Overbeviisningen om, at det nærværende Tidspunkt dertil ikke er gunstigt. Hs. Maj.s Beslutning er fattet i Overeensstemmelse med saavel det svenske som norske Statsraads Indstilling, idet den svenske Justitiestatsminister i et Foredrag, tiltraadt af alle de øvrige svenske Statsraader, havde, paa Grund af Hensyn til Norge, frafaldt sin tidligere Indstilling, saavel om en kombineret Kommittee til Revision, som en udelukkende svensk angaaende det samme Spørgsmaals Behandling. — Endvidere resolverede Hs. Maj., i Overeensstemmelse med Statsraadets Indstilling, at alle de Aktstykker, som angaae Revisionsspørgsmaalets Behandling, offentliggjøres, saaledes ikke blot Protokollerne over det sammensatte Statsraads Forhandlinger den 9de April 1861 og 18de Febr. 1862, men ogsaa den kgl. norske Regjerings i Sagen afgivne Betænkning, samt desforuden ogsaa den tidligere Unionskommittees Forslag tilligemed den norske Regjerings desangaaende afgivne Betænkning.

— Fra Christianssand meldes, at Dampskibet „St. Olaf" er flot og læns. Maskinen har holdt sig over Forventning godt.

— Kand. W. Lyng har nylig paabegyndt en Række Forelæsninger over den ældre italienske Kunst.

— Efter Anmodning fra de i Rom værende Landsmænd opfordrer Protokolsekretær H. Arentz de norske Forlæggere og Boghandlere til igjennem ham „at supplere det for nogle Aar siden i Rom grundlagte skandinaviske Bibliothek med Gave af de i de sidste Par Aar her i Landet udkomne Bøger".

— Næste Fredag afgaae de norske for Londonerudstillingen bestemte Sager herfra med Dampskibet Lindesnæs. Katalogen indeholder (ifølge Mgbl.) 272 Nr., deriblandt Sølvbarrer og Sølværts fra Kongsberg til en Værdi af 5—6000 Spd.

— I Videnskabsselskabets philosophisk-historiske Afdeling fortsattes i Fredags Diskussionerne angaaende Friheds-Begrebet, idet navnlig C. W. Hjelm søgte yderligere at forklare og begrunde sin deterministiske Anskuelse. Holmboe meddeelte en af E. Lund forfattet Tegning og Beskrivelse over et eiendommeligt triangulært Monument ved Suledals-Vandet, og holdt derefter et Foredrag over en Indskrift paa en Bracteat, hvori han troede at see en Tryllesormular i indisk Sprog, men skreven med Rune-Bogstaver. Aubert gjorde opmærksom paa en romersk Mynt, der syntes at indeholde en mod al historisk Tradition stridende Oplysning om Alexander Severus's fjerde Konsulat (det berettes nemlig udtrykkelig baade af denne Keisers Biograph, Lampridius, og andre Historieskrivere, at han kun har været tre Gange Konsul).

— Ifølge en i Slutningen af 1861 udarbeidet Aldersliste over Landets 521 Præster var der 20 Præster mellem 25 og 30 Aar, 62 mellem 30 og 40 Aar, 141 mellem 40 og 50 Aar, 235 mellem 50 og 60 Aar, 55 mellem 60 og 70 Aar, 7 mellem 70 og 80 Aar og 1 over 80 Aar. I 1861 ere 15 Præster afgaaede, hvoraf 10 døde. 57 Udnævnelser har fundet Sted, hvorved til selvstændig Stilling er befordrede 7 Personellkapellaner og 10 Kandidater. I 1860 43 Udnævnelser, hvorved 6 Personelkapellaner og 10 Kandidater befordredes. I Aarets Løb ere følgende Kald oprettede: 1) Gamle Aker. 2) Østre Aker, 3) Grønland, 4) Grønlands residerende Kapellani, 5) Strømmen, 6) Tromsøsundet, 7) Sunelven, 8) Hyllestad, 9) Sveen, 10) Solliden, 11) Tanen, 12) Herø og 13) Tjøtø.

Gjøvig viser sig ved foretagen Tælling at have 90 Familier eller Huusholdninger med tils. 439 Individer.

Tromsø Kommune har besluttet Opførelsen af et nyt Lokale for Stedets lærde og Realskole efter Tegninger af Holtermann, forudsat at det Offentlige skyder til en Trediedeel af dets Kostende.

Høvigs Glasværks Interessentskab har (ifølge Christianiaposten) opgivet sit Bo til Skifterettens Behandling.

Blandede Efterretninger.

England. Portsmouths Fæstningsværker agtes forøgede i en storartet Maalestok.

— Til et Monument for Prinds Albert er allerede tegnet 27000 Lstrl.

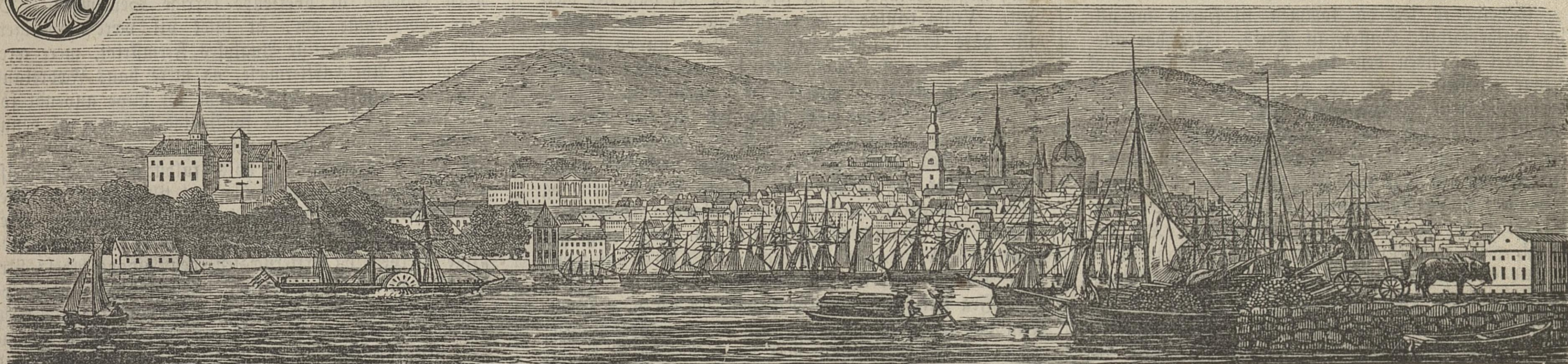
Nordamerika. Sydstaternes General Beauregard er afgaaet til Kentucky med 15000 Mand og Præsidenten overtager Befalingen ved Manazzas. Ogsaa Præsident Lincoln siges at skulle tage Kommandoen over de forenede Staters Armee, som er i Fremrykning til et almindeligt Angreb.

— I Mexiko have England, Frankrig og Spanien interveneret, og skulle ville tilbyde Thronen til den østerrigske Erkehertug Maximilian, som en Erstatning til Østerrig for Venedig. Andre Magter skulle til denne Værdighed ville arbeide for Hertugen af Parma eller Storhertugen af Toscana.

☞ **Abonnement paa dette Blad kan tegnes ved hvilketsomhelst Postkontor og Postaabneri i Landet, samt hos DHrr. Boghandlere, og koster samme 2 Spd. Aaret med Tillæg af 24 ß i Postporto. Abonnementet gjælder for eet Aar og længer, hvis ikke skriftlig Opsigelse skeer inden Oktober Maaneds Udgang. Tiltrædende Abonnenter for dette Aar erholde, foruden Nytaarsgaven for 1863, tillige den nu udkomne for 1862. De, der tillige kjøbe Aargangen for 1861, erholde begge de tidligere udkomne Nytaarsgaver for 1860 og 1861.**

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 10. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 9de Marts 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg

Indhold.

Niels Henrik Abel.

(Meddeelt af Professor Hansteen).

II.

3.

Dresden, 29de Marts 1826.

Hochzuehrender Herr Professor!

Mange Tak Hr. Professor for Deres venskabelige Hilsen til mig i Boecks Brev. Jeg var sandelig bange for, at jeg i mit sidste Brev til Dem kunde have udtrykt mig noget underligt, og kanskee har jeg ogsaa gjort det. I det Hele maae jeg bede Dem see igjennem Fingrene med mig i mange Henseender, især hvad det Formelle angaaer. — De har fuldkommen beroliget mig i Henseende til min Fremtid, og saaledes gjort mig en sand Velgjerning; thi jeg var meget bange, dog maaskee for meget.

Jeg glæder mig uendeligt til at komme hjem igjen, og kunne faae Anledning til at arbeide i Rolighed. Jeg haaber det skal komme til at gaae godt. Materialier kommer jeg ikke til at mangle for flere Aar; flere faaer jeg vel paa Reisen; thi netop i denne Tid gaaer der mange Ideer omkring i Hovedet paa mig. Den rene Mathematik i sin reneste Betydning maae blive ganske mit Studium for Fremtiden. Alle mine Kræfter vil jeg anvende paa at bringe noget Lys i det uhyre Mørke, som der uimodsigeligen nu findes i Analysen. Den mangler saa ganske al Plan og System, saa at det virkelig er høist forunderligt, at den kan studeres af saa mange, og nu det Værste, at den aldeles ikke er strengt behandlet. Der gives yderst faae Sætninger i den høiere Analysis, som ere beviste med overbevisende Strenghed. Overalt finder man den ulykkelige Maade at slutte fra det Specielle til det Almindelige; og yderst mærkværdigt er det, at der efter en saadan Fremgangsmaade dog kuns findes faae af de saakaldte Paradoxer. Det er virkelig meget interessant at eftersøge Grunden hertil. — Efter mine Tanker ligger den deri, at de Funktioner, som Analysen hidindtil har beskjæftiget sig med, mestendeels lade sig udtrykke ved Potentser. — Saasnart der kommer andre imellem, hvilket rigtigt nok ikke ofte er Tilfældet, saa gaaer det gjerne ikke godt, og af falske Slutninger opstaaer da en Mængde med hinanden forbundne urigtige Sætninger. — Jeg har gjennemgaaet flere af disse, og har været saa heldig, at komme paa det Rene dermed. Naar man blot gaaer almindeligt tilværks, saa gaaer det nok; men jeg har maattet være særdeles forsigtig; thi de eengang uden strengt Beviis (ɔ: uden Beviis) antagne Sætninger have slaaet saa dybe Rødder hos mig, at jeg hvert Dieblik staaer Fare for at bruge dem uden nøiere Prøvelse. Disse smaae Arbeider komme til at staae i den af Crelle udgivne Journal.

I denne Mand har jeg sandelig gjort et ganske fortræffeligt Bekjendtskab, og jeg kan ikke noksom prise min lykkelige Stjerne, som bragte mig til Berlin. Jeg er dog virkelig i Grunden et heldigt Menneske. Faae gives der rigtigt nok, som interessere sig for mig, men disse Faae ere mig uendeligt dyrebare, fordi de have beviist mig saa særdeles megen Godhed. Kuns at jeg nogenlunde maatte svare til de Forventninger, som de have i Henseende til mig; thi haardt maa det være, naar man seer sin velmeente Møie paa En spildt.

Jeg maa dog fortælle Dem et Tilbud, som Crelle gjorde mig førend jeg reiste fra Berlin. Han vilde endelig overtale mig til at blive i Berlin for bestandigt, og skildrede mig de Fordele, jeg deraf kunde have. Hvis jeg vilde, saa tilbød han mig Udgivelsen af Journalen, som nok kommer til at staae sig godt ogsaa i oekonomisk Henseende. Det lod virkeligt, som om det var ham meget magtpaaliggende; men jeg gav naturligviis Afslag. Dog maatte jeg indklæde det under den Form, at jeg vilde gjøre det, hvis jeg ikke kunde faae noget at leve af hjemme, hvilket jeg ogsaa vilde. Til Slutning sagde han, at han vilde gjentage sit Tilbud hvad Dieblik jeg selv vilde. Jeg kan ikke negte, at dette smigrede mig meget. Men var det ikke ogsaa ganske net? Een Ting maatte jeg dog love ham ganske bestemt, nemlig at komme tilbage til Berlin, førend jeg endte min Udenlandsreise, og dette kan jeg da ogsaa have den største Gavn af. Han har nemlig lovet mig ganske sikkert, at skaffe mig en Forlægger til mine større Afhandlinger, og det, tænk engang, med klækkeligt Honorar. Først blev det overlagt imellem os, at vi i Forening skulde af og til udgive en Samling af større Arbeider, og dette skulde tage sin Begyndelse strax. Men ved nøiere Overveielse og efter Raadslagning med en Boghandler som Forlaget blev tilbudet, blev det anseet for bedre at bie, indtil Journalen først var kommen rigtigt i Gang. Naar jeg kommer til Berlin igjen, haaber jeg at vor Plan vil kunne realiseres. Er det ikke prægtigt? og har jeg ikke Aarsag til at glæde mig over min Reise til Berlin? Jeg har vel ikke lært noget af Andre paa denne Tour, men dette har jeg heller ikke anseet for den egentlige Hensigt af min Reise. Bekjendtskaber bør vel blive Hovedsagen for Fremtidens Skyld. Er ikke De af samme Mening?

I Freyberg, hvor jeg opholdt mig en Maaned hos Keilhau, har jeg gjort Bekjendtskab med en ung ivrig Mathematiker, nemlig en Broder af Naumann, som var i Norge. Det er et meget hyggeligt Menneske, og vi harmonerede godt sammen.

De skriver i Deres Brev til Boeck, hvad mon jeg vil i Leipzig og Rhin-Egnene; men jeg gad vide, hvad De siger, naar jeg nu fortæller Dem, at jeg reiser til Wien og Schweitz. Først havde jeg tænkt, at reise lige fra Berlin til Paris, paa hvilken Reise jeg havde Haab at følge med Crelle. Men nu fik han Forhindringer, og jeg var altsaa kommet til at reise alene. Nu er jeg engang saaledes beskaffen, at jeg aldeles ikke, eller dog yderst vanskeligt kan være alene. Jeg bliver da ganske melancholsk, og da er jeg just ikke i den bedste Stemning for at kunne bestille noget. Jeg tænkte da, det er bedst Du reiser med Boeck etc. til Wien, og det kan jeg da ogsaa forsvare, synes mig; thi i Wien er Littrow, Bürg og flere. Det er jo virkelig udmærkede Mathematikere; og hertil kommer da, at jeg ikke kommer til at reise mere end een Gang i mit Liv. Kan man da fortænke mig, at jeg ønsker ogsaa at see lidt af Sydens Liv og Færden. Paa min Reise kan jeg jo arbeide temmelig brav. Er jeg nu engang i Wien, og jeg skal derfra til Paris, saa gaaer jo den lige Vei næsten igjennem Schweitz. Hvorfor skulde jeg da ikke ogsaa see lidt deraf? Herre Gud! Jeg er dog ikke uden al Sands for Naturens Skjønheder. Den hele Reise vil gjøre, at jeg kommer 2 Maaneder senere til Paris, end end ellers, og det gjør da ikke noget. Jeg skal nok hente det ind igjen. Tror De ikke, at jeg vil have godt af saadan en Reise?

Fra Wien til Paris kommer jeg formodentlig til at reise i Følge med Møller, og Vinteren der kommer jeg til at tilbringe i Selskab med Keilhau. Vi slaae os da ganske forskrækkeligt paa Arbeide. Jeg tænker det skal gaae godt.

Til Wien har jeg faaet Anbefalingsbreve fra Crelle til Littrow og Bürg. Min Forfængelighed driver mig til at afskrive en Passage af Brevet til Littrow. Efter at have talt om Journalen siger han:

„Herr Abel aus Christiania in Norwegen, der „Ihnen dieses Schreiben überbringen wird, ist eben„falls ein eifriger Mitarbeiter an dem Journal, und „keiner seiner geringsten Zierden. Dieser junge Mann „besitzt meine ganze Hochachtung, und ich wünschte ihn „auch Ew. Hochwohlgeboren Güte und Wohlwollen „empfohlen zu wissen. Der hohe Grad von Aus„zeichnung als Mathematiker, den er schon jetzt errungen, „giebt der Wissenschaft die erfreulichsten Hoffnungen."

I Wien blive vi omtrent en Maaned, og saa dele vi os formodentlig i to Partier. Det ene (Boeck, Keilhau) gaaer over Triest, Venedig igjennem Tyrol, Schweitz; det andet, Møller og jeg, til Paris. Til sidstnævnte Sted faaer jeg Anbefalingsbreve af Professor Dirksen i Berlin til Humboldt og Flere. Jeg vilde ønske, at jeg der maatte være om end kun halvt saa heldig som i Berlin, saa vilde det være deiligt.

Keilhau og Boeck have i Dag været ude at observere med Svingningsapparatet*) meget tidligt, imedens vi Andre (Møller, Tank og jeg) laae. De komme til at faae en anstændig Række af Observationer. De hilse særdeles.

Vi have alle gjort vor Opvartning hos Hr. Irgens-Bergh**). Igaar Aftes var han saa galant, at meddele os Billetter til det adelige Cassino, „ou l'on ne danse qu'en escarpins", og vi vare saaledes for den Aften Adelsmænd; Mr. de Keilhau, Mr. d'Abel etc. Vi saae der hele Dresdens Incroyable med Elegance. Idag Middag vare vi budne til Middagsselskab hos Bergh. Vi saae der Baggesen. Han er meget svag; man siger, at Flasken er Skyld deri. Maleren Dahl fra Bergen have vi ogsaa gjort Bekjendtskab med. Han reiser med det første til Norge, som han nok ikke forlader førend 1827.

De har været saa god Hr. Professor at love mig Brev med det Første. Endnu har jeg intet faaet; men Aarsagen ligger formodentlig deri, at det gjør forskjellige Omveie. Jeg har gjort Anstalter til, at Maschmann sender mig det til Wien. Jeg glæder mig særdeles til, at høre noget fra Dem og Familie.

Fra Tid til anden vil jeg tage mig den Frihed at skrive Dem til; ikke fordi jeg tør smigre mig med, at De vil have nogen Interesse deraf, men fordi jeg selv finder en stor Fornøielse deri. Af mig maae De naturligviis ingen interessante Reiseiagttagelser vente, ledsagede med æsthetiske Beskrivelser. Det maae jeg

*) Et magnetiskt Svingningsapparat, som jeg havde med givet dem, for dermed at bestemme Størrelsen af den magnetiske Horizontal-Intensitet. Resultaterne ere aftrykte i Magazin for Naturvidenskaberne. H.

**) Bergh var en Præstesøn fra Norge, som efter at have været Huuslærer hos Ministeren Rosenkrantz i Kjøbenhavn; af ham blev anbragt som Legationssekretær i Dresden. H.

overlade til mine mere begavede Reisekompagnons, in specie Keilhau.

Jeg beder Dem hilse Holmboe særdeles, men tillige at sige ham, at det ikke var peent, at han ei har skrevet mig til. Dog maaskee gjør jeg ham Uret; hans Brev kan maaskee være underveis.

Lev vel Hr. Professor, altid saa godt som det ønskes af Deres forbundne

N. H. Abel.

4.

Paris, 12te August 1826.

Endelig er jeg da kommen til Focus for alle mine mathemathiske Ønsker, til Paris. Jeg har allerede været her siden den 10de Juli. De synes nok det var temmeligt silde, og at jeg ikke burde have gjort den lange Omvei over Venedig. Kjære Hr. Professor, det gjør mig overmaade ondt, at have gjort noget, som ikke har Deres Bifald; nu da det er gjort, maa jeg tage min Tilflugt til Deres Godhed; jeg haaber, at De har den Tillid til mig, at De troer jeg i det Hele vil anvende min Reise vel. Det skal jeg vist. Til min Undskyldning har jeg ikke andet at sige, end at min Lyst til at see mig lidt om var stor; og reiser man da blot for at studere det strengt videnskabelige? Efter denne Tour arbeider jeg med desmere Iver. I Botzen forlod jeg og Møller Boeck og Keilhau, og reiste saa hurtigt som muligt til Paris. I Innsbruck var jeg, ved Bodensøen, og at jeg saae en Smule af Schweitz, vil De fortænke mig det? Det kostede mig to Dage og nogle faa Skillinger mere end den lige Vei vilde have gjort. Jeg gik over Zürich, Zug, Vierwaldstädter-Søen, Lucern til Basel. Paa Mont Rigi imellem Zuger-Søen og Vierwaldsstädter-Søen, hvorfra man har den videste Udsigt i Schweitz, var jeg ogsaa. Jeg angrer sandelig ikke paa den lille Omvei. — Fra Basel gik jeg i 3 Dage og 4 Nætter i eet Væk lige til Paris.

For desbedre at komme efter det Franske, har jeg logeret mig ind hos en Familie, hvor jeg har Alt for 120 Franks om Maaneden. Mand og Kone ere meget forekommende, og jeg har det godt, undtagen at Værelset er meget slet, og jeg ikke spiser mere end to Gange om Dagen. Jeg havde noget Bryderi for at finde dette Sted, og skulde maaskee ikke være kommet ud deraf, hvis jeg ikke til Lykke havde erindret mig Maleren Görbitz, som De har talt om. Han har viist sig saa velvillig og hjælpsom mod mig som man nogensinde kunde forlange. Jeg besøger ham ofte. Han hilser Dem venligst. Han kommer nok til Norge næste Sommer *).

Hos Direktøren for Observatoriet Mr. Bouvard har jeg været og overleveret ham et Anbefalingsbrev fra Littrow. Han var særdeles venlig, viste mig Observatoriet, som naturligviis er udmærket, og tilbød at fremstille mig for de fortrinligste Mathematikere, naar jeg vilde indfinde mig i Institutet. Dette Tilbud har jeg dog endnu ikke benyttet mig af, da jeg gjerne vilde kunne tale en Smule Fransk først. Desuden vil jeg først og fremst have en Afhandling færdig, som jeg arbeider paa, og som jeg vilde forelægge Institutet. Naar denne, hvilket snart skeer, er færdig, gaaer jeg derhen. Denne Afhanling er lykkets mig særdeles godt, og indeholder meget Nyt, som jeg tror værdigt Opmærksomhed. C'est la première ébauche d'une théorie, d'une infinité des fonctions transcendantes. Jeg har det Haab, at Akademiet vil lade den trykke i „Memoires des Savants étrangers". Hvis ikke lader jeg den enten trykke selv, eller sender den til Gergonne i Montpeillier for at indrykkes i „Annales de Mathematiques". Jeg sender ham noget andet med det første. Jeg har endeel Afhandlinger færdige, hvoraf nogle komme i ovenbemeldte Annales, nogle i Crelles „Journal der Mathematik", nogle i Littrows „Annalen der Wiener Sternwarte", og endelig nogle indleveres til Institutet. De seer saaledes, at jeg gjør mit Bedste.

Af Crelles Journal ere udkomne de tre første Hefter, og det lader til at gaae godt med den, hvilket meget glæder mig, da jeg har en Slags Deel i dens Opkomst. I disse tre Hefter findes 6 Afhandlinger af mig, om jeg ikke bedrager mig; thi jeg har endnu ikke faaet mere end det første Hefte; de to andre faaer jeg med det første fra Crelle. Det første Hefte har jeg sendt Bohr fra Triest med en Bergensisk Fiskemand; men han kommer vel ikke hjem paa længe.

Hos Legendre har jeg været med min Vært, som er en halv studeret Røver i Mathematiken. Han stod just færdig til at kjøre ud, saa at jeg kun talede et Par Ord med ham. Det skal være en ganske fortræffelig gammel Mand; som Mathematiker er han noksom bekjendt. Een Gang om Ugen er der Soirée hos ham; jeg tænker jeg skal faae Adgang der. Hos Baron Ferrusac, Udgiveren af „Bulletin etc." har jeg været; han var ikke hjemme. Der kan jeg gaae hen i Soirée een Gang om Ugen, og har Anledning til at faae fat paa alle muelige Tidsskrifter og nyudkomne Bøger, hvilket er en god Ting i denne Tid, da alle Bibliotheker ere lukkede. Poisson har jeg kun seet paa en offentlig Promenade; han forekom mig noget indtaget af sig selv; dog skal han ikke være det. Voila toutes mes connaissances; men det skal ikke vare længe førend jeg gjør flere, nu da jeg har faaet min franske Tunge lidt i Bevægelse. Franskmanden forekommer mig meget vanskelig at forstaae.

Bernt Holmboe skrev jeg til fra Botzen. Han har dog vel faaet mit Brev; jeg venter stærkt Svar. Jeg beder Dem hilse ham særdeles. For Resten lever jeg meget rolig, skriver hele Dagen, og gjør kun imellem en liden Tour til Jardin de Luxembourg eller Palais royal. De kan tænke, jeg har endnu ikke været paa Komoedie. Talma har været nær Døden, men er nu uden Fare.

Fra Keilhau eller Boeck har De vel havt Brev. Jeg har intet seet fra dem siden vi skiltes ad i Botzen; men jeg venter Keilhau med det første, og vi komme da formodentlig til at campere sammen her i Paris i Vinter. Møller reiser med det første hjem; han er nu træt af at reise, og jeg kan heller ikke sige andet, end at jeg begynder stærkt at længes; især bliver vist ikke Paris det behageligste Opholdssted, da det er saa vanskeligt at gjøre ordentligt Bekjendtskab med Folk. Det er dog ikke som i Tydskland.

Jeg har kjøbt flere nye mathematiske Bøger, og har tænkt at kjøbe flere, især enkelte Afhandlinger, som man ikke kan faae, uden man er paa Stedet; men da det vil koste en Deel Penge, har jeg tænkt at foreslaae Holmboe at kjøbe i Kompagni med mig. Iblandt andet maa jeg nødvendig have den mathematiske Afdeling af Ferrusacs Bulletin.

Det skal være mig overmaade kjært Hr. Professor, om der var noget, jeg kunde udrette for Dem her i Paris. Jeg skal vist gjøre mit Bedste. Min Adresse er Mr. de Cotte, Rue St. Marguerite Nr. 41, Faubourg St. Germain.

Deres forbundne N. H. Abel.

*) Ved et 14 Dages Besøg i Paris i 1819 opsøgte jeg Dagen efter min Ankomst denne vor venlige Landsmand, og fandt det særdeles behageligt, at tage Logie i samme Huus som han, hvorved hans Lokalkundskab til Paris var mig meget nyttig. H.

„Bjørnekampen" af Bjørn Gudmundsen.

I den i Nr. 9 af dette Blad af Undertegnede meddeelte korte Skildring af Abels videnskabelige Løbebane har jeg forglemt at tilføie, at Hr. Arago, bestandig Sekretær ved det franske Videnskabernes Akademie, i et Brev af 24de Juli 1830 meldte hans efterladte Familie, at Akademiet i dets offentlige Møde den 26de Juli vilde bestemme, at dets store Priis for mathematiske Arbeider af 3000 Franks skulde deles imellem afdøde Abel og Professor i Mathematik i i Königsberg Jacobi. Denne Sum af 1500 Franks blev senere sendt mig, som af Abels Moder havde Fuldmagt til at modtage og paa hendes Vegne kvittere for samme.

Udgivelsen af Abels efterladte Arbeider blev fremkaldt ved følgende Skrivelse fra Baron Maurice, Medlem af det Franske Institut, til Ministeren Løwenhjelm i Paris af 17de Juli 1831, hvilket af denne blev sendt til Berzelius, og af ham den 27de Sept. s. A. sendt til mig. I Oversættelse lyder dette saaledes:

„Hr. Greve! Da jeg havde den Ære at besøge „Dem i Anledning af den sørgelige Efterretning om, „at Hr. Abel i saa ung en Alder berøvedes sit Land, „hvis Hæder han vilde været, tillod jeg mig at tale „om den store Interesse for Videnskaben Udgivelsen af „en Samling af denne dygtige Mathematikers for„skjellige Skrifter vilde have, og jeg troede at bemærke „hos Deres Excellence det Haab, at hans Høihed „Kronprindsen ei vilde undslaae sig for at begunstige „Udførelsen af et saadant Foretagende.

„Jeg finder det min Pligt idag at meddele „Dem, hvilken Priis denne Udgivelse vilde have i de „Mathematikeres Øine, som have undertegnet Brevet „til Kongen, Deres høie Souverain, hvilket De havde „den Godhed at oversende forrige September. De „ere overbeviste om, at intet vil være gavnligere „for den mathematiske Analyses Fremskridt, mere ære„fuldt for Abels Eftermæle, og mere hans Fædreland „værdigt, end den Omhu, som vil blive anvendt for „at samle i eet Bind de forskjellige Arbeider af denne „Videnskabsmand, som ulykkeligviis ere adspredte i „forskjellige Journaler, hvis fuldstændige Besiddelse „altid er vanskelig og kostbar at tilveiebringe. Efter „deres Mening vil et Bind i Kvart af 4 til 500 Sider „paa en let og bekvem Maade bringe den videnskabe„lige Verden og Efterslægten den afdøde Abels sikre „Krav paa en Berømmelse, som ufeilbart vil falde „tilbage paa det Land, der har seet ham fødes. Den „af denne Udgave foraarsagede Udgift vil ikke gaae „til 5000 Franks, og vil efterhaanden dækkes ved „Salget af et saa værdifuldt Værk. Intet vil ellers „synes naturligere, end at betroe Omhuen for at samle „og udgive disse Arbeider til de Mathematikere, som „ere Medlemmer af det kongelige Akademie i Stockholm. „Bindet kunde endog gives Publikum i Form af et „Supplement til dette Akademies Memoirer. Man „vilde saaledes sammenknytte Hr. Abels brillante Ar„beider med de Medlemmers, hvoraf dette bestaar.

„Dersom de Detailler, jeg nu har fremsat, Hr. „Greve, forekomme Dem Opmærksomhed værd, vil „jeg ansee mig lykkelig ved at have henkaldt den „paa en Fremgangsmaade, uden hvilken maaskee „Adspredelsen af en genifuld Mands Skrifter „kunde blive skadelig for den Glands, som hans „Navn fortjener."

I det Brev til mig af 27de Septbr. 1831, hvori ovenstaaende Brev var indlagt, siger Berzelius, at Akademiet ikke havde Midler til at besørge en saadan Udgave; at den Nationalære, som deraf kan høstes, ustridigt tilhører Norge, og at naar Universitetet i Christiania tog sig af Sagen, vilde vel Storthinget ei negte at bevilge det Fornødne. Jeg fremlagde disse Skrivelser i et Kollegiemøde, og Følgen blev, at efter Kollegiets Indstilling de fornødne Midler bevilgedes af Statskassen, og at Abels fordums Lærer og senere Medstuderende Professor B. Holmboe, der med Interesse havde fulgt Gangen i hans Arbeider, overtog Udgivelsen.

Hansteen.

„Bjørnekampen".

Bjørn Gudmundsen.

Blandt de Kunstneremner, som i de senere Aar have vakt mere end almindelig Opmærksomhed, er ogsaa Bjørn Gudmundsen (Nordgaarden) fra Hvideseids Præstegjeld, hvor endnu Faderen lever paa Gaarden Udsund. Allerede i en Alder af mellem 16 og 17 Aar kom han i Lære hos Guldsmed Tostrup, hvor han snart udmærkede sig som Gravør og ved den særdeles Lethed, hvormed han tilegnede sig den techniske Færdighed i dette Fag. Ved Siden deraf besøgte han den kongelige Tegne- og Kunst-Skole i Christiania, hvor han gjennemgik alle Klasser med sine Læreres Vidnesbyrd om sjelden Dygtighed og Flid. Hvad der især bidrog til at udvikle hans sjeldne Færdighed i Tegning, var den private Underviisning han modtog hos Tegnelærer Arnesen, efter Foranledigelse af Guldsmed Tostrup. Fra Vinteren 1859 frekventerede han Kunst-Skolens Modeleer- og Frihaands-Klasse og arbeidede derefter i nogen Tid i Billedhugger Borchs Atelier, hvor han lagde samme gode Egenskaber for Dagen, ligesom han stedse under sit Ophold i Christiania har viist en stille og stadig Charakteer. Han er nu 22 Aar gammel og erholdt ved sidste Uddeling af de til Haandværkeres Reiser i Udlandet paa Budgettet opførte Stipendier en Understøttelse af 150 Spd., for under et Aars Ophold i Kjøbenhavn at fortsætte sin Uddannelse som Gravør, hvorhos Hans Majestæt Kongen paa samme Tid havde den Naade at tilstaae ham et Bidrag af 50 Spd. aarlig i 2 Aar, at regne fra 1ste Oktober 1861. Han forlod Christiania den 28de September 1861 og blev i Kjøbenhavn modtagen med megen Velvillie af de Kunstnere, til hvem han var anbefalet; uagtet den store Konkurrence, var han dog saa heldig strax at blive optaget som Elev i det kgl. Kunstakademi i Kjøbenhavn, hvor han allerede

arbeider til den mindre Medaille. — Den ovenfor fremstillede Gruppe „Bjørnekampen“ var et af hans første selvstændige Arbeider her i Christiania. Det første Udkast udførte han i Vox; men senere benyttede han den samme Fremstilling til forskjellige Sølvarbeider, af hvilke Guldsmed Tostrup har sendt nogle til Udstillingen i London. Som det første Forsøg røber denne Fremstilling uden Tvivl et umiskjendeligt Talent og tildrog sig derfor ogsaa megen Opmærksomhed, om end maaskee Arbeidet i sine Enkeltheder endnu savner den kunstneriske Fuldendthed, som kun erhverves gjennem et længere Studium. h.

Norske Kriminalhistorier.

I. Mordet paa Saxebøl.

Paa Gjestgivergaarden Saxebøl i Haabøl Sogn, $2^1/_2$ Miil fra Moss, boede i Aaret 1808 Gjestgiver Johannes Jensen, en velstaaende ugift Gaardmand, med sine tre Tjenestefolk, nemlig to Tjenestedrenge og en Tjenestepige. Foruden disse Beboere var der jevnlig tilstede en Tjenestedreng med Holds-Hest fra en af de andre skydspligtige Gaarde i Sognet. Dette var ogsaa Tilfældet Nytaarsaften 1808. Ved Middagstid forlod imidlertid den da tilstedeværende fremmede Tjenestedreng, Johannes Albretsen, Saxebøl, da hans Tour var ude, og da den næste Skydspligtige var kommet overeens med Jensen om at afgjøre sin Forpligtelse i Penge, kom der Ingen i Stedet. Først den næste Morgen, Nytaarsdag 1809, indfandt der sig Folk fra Nabolaget paa Saxebøl. Man fandt da samtlige Beboere liggende myrdede i sine Senge og Huset plyndret.

Som man kan tænke sig, vakte Efterretningen om denne gruelige Gjerning en almindelig Forfærdelse rundtomkring, hvortil det hemmelighedsfulde Slør, der hvilede over den, idet der paa Gjerningsstedet ingen Kjendetegn fandtes, som kunde lede paa Spor efter Forbryderen eller Forbryderne, i væsentlig Grad bidrog. Den almindelige Bevægelse fremkaldte en Subskription af et Beløb af 1000 Rigsdaler til en Belønning for den, der kunde opdage de Skyldige, og den kongelige interimistiske Regjeringskommission for Norge nedsatte, da man efter en 3 Ugers Forløb endnu ikke var kommet efter Sammenhængen, under 21de Januar 1809 en Kommission til at undersøge og paakjende Sagen. Til Medlemmer af Kommissionen beskikkedes Oberstlieutenant ved det Agershusiske Dragonregiment Hans Jacob von Scheel, Byfoged og Politimester i Christiania Jacob Wulfsberg*), Sorenskriver i Moss Sorenskriveri Ove Hjort, der imidlertid paa Grund af Sygelighed ikke kunde deeltage i Kommissionens Undersøgelser, men først traadte til ved Domsafsigelsen, og Sorenskriver i Folloug Sorenskriveri Christian Magnus de Falsen. Af denne Kommissions Protokol er Stoffet til nærværende Fremstilling af en af den Tids mærkeligste Kriminalhistorier hentet.

Ved den foretagne Undersøgelse af Gjerningsstedet viste de Dræbtes Stilling, at de maatte være myrdede sovende, og Saarenes Beskaffenhed, at Mordet maatte være foretaget med en Oxe.

Lokaliteterne vare saaledes beskafne:

Udenfor Stuedøren var der en Forstue eller Svalgang, og ved Siden af denne Forstue et Afslukke eller saa kaldet Kaave, hvori en Opgang til Loftet. Saavel Forstuedøren som Stuedøren vare forsynede med Lukkelser, og kunde ikke skjønnes at have været brækkede op. I Stuen strax indenfor Døren paa høire Haand

*) Byfoged Wulfsberg var anseet for den dygtigste Inkvisitor, man paa den Tid havde. I nærværende Sag var han den egentlige Leder af Undersøgelserne, ligesom den endelige Dom sees at være forfattet af ham. Ligesaa var det ham, der udstedte den oven omtalte Subskriptionsindbydelse.

Lauer- eller Laugerud-Fossen i Nærheden af Kongsberg. (Efter Originaltegning af Linstow).

nær ved Kakkelovnen stod en Bænk af omtrent 3 Alens Længde og $^3/_4$ Alens Bredde. Paa denne Bænk fandtes der Sengklæder, da Folk om Morgenen efter Mordet kom til Huset, med tydelige Spor af, at Nogen havde ligget der om Natten. I det nordligste Hjørne af Stuen stod Johannes Jensens Seng. Lige ved samme stod der et jernbeslaget Pengeskrin, der fandtes opbrukket paa den Maade, at man igjennem Nøglehullet havde drevet Laasen ind i Skrinet, saa at den hængte fast ved Laaget. Ligesaa befandt sig der en saa kaldet Skjenk og et Schatol, som begge fandtes aabnede, men ikke opbrukne. Fra Stuen gik der omtrent i Nordost og mellem Sengen og Kakkelovnen en Dør til Kjøkkenet, og, naar man kom igjennem den, var Skorstenen paa høire Haand. Ved at gaae forbi Skorstenens Vinkel og saaledes at gaae omtrent i Ost, kom man til en lav Dør, som førte ind i et lidet Kammer, der var omtrent 6 à 7 Alen langt, omtrent $3^1/_2$ Alen bredt og neppe $3^1/_2$ Alen høit; i dette Kammer, som var forsynet med et Fag smaae i Bly indlagte Vinduer, stode begge de Senge, i hvilke de myrdede Tjenestefolk laae. Begge disse Senge stode ved den østre Væg, hvor Vinduet var, og det saaledes, at Drengenes Seng stod næsten lige for Døren og tildeels hen under Vinduet, hvorimod Pigens Seng stod henne paa høire Haand, og, som det syntes, paa et mørkere Sted. Imellem begge Senge, der vendte mod hinanden med Fodstykkerne, var der kun et Stillerum af omtrent 1 Alen. Sengestederne fandtes stærkt bestænkede med Blod. Værelset var i det Hele saa trangt, at det næsten syntes uforklarligt, hvorledes Mordet kunde være blevet udført der. Der var neppe Rum til at løfte Oxen uden at komme nær Taget, saafremt da ikke Oxen havde havt et meget kort Skaft. Det kunde endvidere sees, at Morderen maatte have lukket Døren til efter sig, da han gik ind i dette Værelse for at begaae Mordet, thi Døren var paa Indsiden stærkt bestænket med Blodsdraaber, hvilket ikke kunde været Tilfældet, dersom Døren havde staaet aaben, medens Mordet udførtes.

Da Maanen ud paa Natten maatte være gaaet ned paa Syd- eller Sydvest-Kanten, kunde den ikke have skinnet ind igjennem det lille Vindue i Kammeret, og det maatte saaledes antages, at Morderen havde havt Lys med sig, da det ellers vilde have været umuligt for ham ved en saa liden Lysning at kunne see at faae Gjerningen udført.

Man fandt ligeledes paa Bordet i Stuen et slukket Lys i en Stage og ved Siden deraf et Nøgleknippe samt nogle løse Nøgler. En Brændeviinsflaske, som Johannes Jensen altid pleiede at lukke inde i Skjænken, fandtes staaende paa Schatollet, og ved Siden deraf nogle Glas.

Af disse Omstændigheder syntes da med Sikkerhed at fremgaae, at her intet Indbrud havde fundet Sted, men at Mordet var begaaet af en Person, der havde havt Natteleie i Huset. Da det endvidere var almindelig bekjendt, at Johannes Jensen var, hvad man kaldte, „vaer om at laane Huus“, syntes den Person, der havde ligget paa Bænken, at maatte have været en Bekjendt af den Myrdede.

I Huset savnedes følgende Gjenstande: 1) En luvslidt Kavai af grønguul Kalmuk, som tildeels var falmet, med to nedhængende og en staaende Krave. 2) Et Par mørkeblaae stribede Kassimirs Beenklæder. 3) En mørk staalgraae eller næsten sort Mandskjole med Lommer for paa Brystet og med to Rader hvide Perlemors Knapper. 4) Et Par halvsaalede Halvstøvler med Fløiels Kanter. 5) To Meerskums Piber med Sølvbeslag. Paa Laaget af den ene stod Bogstaverne J. J. 6) Endeel Sølvskeer, en Fiskeskee og et Bæger af Sølv. Af Skeerne vare tre mærkede O. H. S. M. I. H. D. N. 136 og en var mærket K. I. D.

Af Morderen fandtes, som før bemærket, Intet efterladt, som kunde lede til noget Spor. Kommissionen maatte derfor rette sine Undersøgelser ganske ialmindelighed og søge tilveiebragt Oplysninger om Alt, hvad der paa nogen Maade kunde staae i Forbindelse med det Forefaldne. Et ganske væsentligt Støttepunkt for Efterforskningerne syntes strax i Begyndelsen at frembyde sig gjennem følgende Forklaring fra en Enke Eli Olsdatter, boende paa Gaarden Skinnerud i Haabøl henved en halv Miil fra Saxebøl lige ved Vinterveien mellem Saxebøl og Naboskiftet Soner:

„Sidste Nytaars-Nat eller henimod Morgenen var hun udenfor Huset, hvor hun boede, og saa da i det klare Maaneskin en Person komme ridende paa Veien fra Saxebøl. Saavidt hun efter Stjernernes Stilling kunde skjønne maatte dette være omtrent Klokken 3 eller 3½ om Natten. Personen var iført en Kavai, der ved Maaneskinnet viste sig som graae og noget lysagtig, og han havde en rund Hat paa Hovedet med en temmelig høi Pul. Denne Person reed i en saa stærk Fart, at Kavaien løftede sig bagud, og Hesten løb alt hvad den kunde. Hesten var mørk af Farve, uden at hun lagde Mærke til, enten den var sort, bruun eller rød. Da Personen passerede forbi Huset, hilsede han ikke. Hun gav ikke Agt paa, om han havde nogen Ting med sig, men det forekom hende, som om han under sit stærke Ridt holdt i Bidselet med begge Hænder. Hun kunde ikke see, om han havde Sadel paa Hesten eller ikke, thi dertil reed han altfor hurtigt; ei heller kunde hun kjende ham, thi, da hun var gaaet ud i sit blotte Linned, trak hun sig saa snart som muligt tilbage, og, da hun kom ind i Stuen, saa hun ud igjennem Vinduet efter den ridende Person, som da allerede var et langt Stykke borte og paa en anden Gaards Eiendele. Hun havde formodet, at den Ridende var en udsendt Expresse, og hun havde til sin Datter ytret, „at der nu vist maatte være Noget paafærde, siden man sendte Expresse Nytaars Nat."

Nu var der, som man vil erindre, netop stjaalet bort en lys Kavai fra Saxebøl. Den Hest, som Vedkommende havde redet paa, kunde imidlertid ikke være fra Saxebøl, thi da man Dagen efter var kommet did, fandtes Stalddøren tillaaaset, Nøgelen liggende inde i Stuen i et Vindue, og begge Hestene uden Spor af om Natten at have været brugte. Vedkommende maatte saaledes havt Hesten med sig. Disse to Kjendetegn, en lys Kavai og en mørk Hest spillede derfor en væsentlig Rolle i de paafølgende Undersøgelser.

Tjenestedrengen Johannes Albretsen, der havde været paa Saxebøl Nytaarsaften Middag, og om hvem det af et Par andre ligeledes da tilstedeværende Personer forklaredes, at han havde seet Jensen tælle Penge i det Skrin, som stod henne ved Sengen, og at han ved den Leilighed havde sagt til ham: „Hvor lykkelig I er, som har saa mange Penge!" blev naturligviis nøie examineret. Det oplystes imidlertid snart, at han Mord-Natten havde ligget i sin Seng hjemme, ligesom at han stod i den bedste Forstaaelse med den Myrdede, og at der i det Hele ikke i hans Forhold var Noget, som kunde begrunde Mistanke om, at han var Morderen.

I den første Tid efter Mordet, da man i sin totale Uvished om Sagens rette Sammenhæng greb efter enhver, endogsaa den løseste Formodning, ytredes der Mistanke om, at Morderen skulde være Johannes Jensens Svoger Poul Nummestad, som fælles med sin Fader Peder Poulsen beboede Gaarden Nummestad omtrent en halv Fjerdingvei fra Saxebøl. Johannes Jensen havde af Hensyn til det mindre gode Rygte, som baade Faderen og Sønnen paa Nummestad havde, modsat sig den sidstes Giftermaal med Søsteren, men til ingen Nytte, da hun bestemt holdt fast ved sit Forsæt. Han havde i den Anledning forskjellige Gange brugt de Udtryk: „Jeg nødes til at lade Giftermaalet skee, thi ellers tage de Livet af mig."

Da Søsteren nogen Tid havde været gift, fandt hun, at hun havde gjort et slet Parti og hun skulde allerede have maattet søge Bistand hos Broderen, der skulde have sagt, at han vilde staae hende bi, „saalænge der var varmt Blod i ham".

Ligesaa oplystes der at have været Uenighed mellem Svogrene med Hensyn til Udbetalingen af Poul Nummestads Kones Arv, der henstod i Gaarden Saxebøl. Ligesom imidlertid paa den ene Side ikke det Misforhold, der havde været mellem dem, kunde sees at have naaet en saadan Grad af Fiendskab, at man derfra kunde drage nogen Slutning om, at Paul Nummestad var Gjerningsmanden, saaledes talte derimod den Omstændighed, at Morderen, efter hvad der ovenfor er anført, maatte antages at have ligget om Natten paa Saxebøl, og at der ingen Sandsynlighed var for, at Poul Nummestad, som kun boede en halv Fjerdingvei derfra, skulde have søgt Nattely paa Saxebøl, især naar han ikke stod i noget godt Forhold til Husets Eier. Poul Pedersen, hans Kone, Fader og Broder forsikrede ogsaa alle paa det Bestemteste, at hverken han eller Nogen af Beboerne paa Nummestad havde været ude af Huset den Nat, Mordet blev begaaet. Heller ikke oplystes der ved Kommissionens nærmere Undersøgelse nogen anden Omstændighed, der kunde tjene til at bestyrke den første Mistanke.

Ligeledes rettedes der Mistanke mod en omvankende Person af temmelig tvetydig Beskaffenhed, om hvis Charakteer allerede hans Navn Jens Syvkort bærer Vidnesbyrd. Det væsentligste Støttepunkt for Mistanken mod ham var foruden det almindelige ufordeelagtige Skudsmaal, han havde, og truende Ytringer, man vilde have hørt ham udstøde mod Jensen, den Omstændighed, at han Nytaars Aften var kommet til den i Nærheden liggende Gaard Ulfschie, hvor han den Nat fik Huusly, og da havde havt en mørk Hest med sig. Nu gik Veien fra Ulfschie til Saxebøl forbi Gaarden Skinnerud og det kunde saaledes tænkes, at det var ham, hvem Konen Eli Olsdatter havde seet Nytaars Nat. Det oplystes imidlertid for det Første, at denne Hest var saa usel og skrøbelig, at ikke nogen Rytter kunde antages at have redet paa den i saadan Fart, som Tilfældet var med den Mand, Konen paa Skinnerud havde seet, og dernæst, at han, saavidt samtlige Folk paa Gaarden Ulfschie kunde mærke, havde med Husets Folk lagt sig Klokken omtrent 10 og ikke havde været ude af Huset den Nat: Manden der havde seet ham ligge i Bænken mellem Klokken 12 og 2 om Natten og flere af Husets Folk seet ham sammesteds, da de Nytaarsdags Morgen vare oppe omtrent Klokken 5. Vistnok kunde Muligheden af, at han alligevel havde været ude, endnu tænkes, og ligesaa, at han kunde været inde i Stalden paa Ulfschie og der taget og benyttet en af Eierens Heste, som ligeledes vare mørke af Farve, men dette blev til det Yderste usandsynligt, da Nøglen til den tillaasede Stald laae i Tjenestedrengens Trøielomme, hvor den ogsaa fandtes om Morgenen, og derfor maatte være uformærket baade taget ud og bragt tilbage, og det derhos ikke var Tegn til, at nogen af Hestene i Stalden den Nat havde været brugt. Hverken hos ham eller hos Peder Nummestad var derhos mærket Spor af Noget af, hvad der var borttaget paa Saxebøl.

Stærkere vare derimod de Indicier, som talte mod en afskediget Lieutenant Hartvig Frederik August Ørn og en Person ved Navn Christian Bjørnestad, Indicier, der for den Sidstes Vedkommende ansaaes tilstrækkelige til at belægge ham med Arrest. Ørn synes at have været en meget uefterrettelig Person, der befandt sig i aldeles derangerede Formuesomstændigheder og i Selskab med den nævnte Christian Bjørnestad, hvis Rygte synes at have været endnu slettere, drog omkring som Plattenslager. I en Forestilling fra Distriktets Foged af 12te Januar, hvori refereres forskjellige Rygter som vare i Omløb angaaende hvad der stod i Forbindelse med Mordet, anføres der rygteviis, at en Dragon Nytaarsnat havde mødt Lieutenant Ørn i Nærheden af Saxebøl og at Lieutenanten da havde spurgt ham, om Folk paa Saxebøl endda vare oppe. Ligeledes fortaltes der, at der paa Nabostationen til Saxebøl, Soner, Nytaarsnat havde været inde to Personer for at faae Skyds. Af disse Personer, der lode til at have megen Hast, saa at de endogsaa gave Overpenge for at komme frem, var den ene iført Kavai, den anden Frak. Nu oplystes det, at Ørn og Bjørnestad Dagen før Nytaarsaften havde taget Logi i et Huus paa Moss, og da været iførte, den Første en Kavai, den Sidste en Frak. Fremdeles oplystes, at Christian Bjørnestad ved den Tid havde havt en mørkebruun Hest med sig. Hertil kom endvidere, at Ørn, der, som ovenfor bemærket, var en meget forarmet Person, som maatte finde paa alleslags Midler for at slaae sig igjennem og som hadde været i den Grad reduceret, at han blandt Andet hos den myrdede Johannes Jensen havde pantsat en Bibel og en Sølvskee for Kaffee og Sukker, strax efter Mordet havde været i Besiddelse af Penge, navnlig af en Ti-Rigsdaler-Seddel, for hvis Erhvervelse han syntes ikke at kunne gjøre fyldestgjørende Rede, og at ligeledes Christian Bjørnestad var fundet i Besiddelse af en heel Deel Sager, hvis Anskaffelse antoges at maatte skrive sig fra urettelig bekomne Penge. Endelig havde Ørn brugt en mistænkelig Ytring med Hensyn til Mordet, idet han havde sagt, at, da han og Christian Bjørnestad havde været fraværende fra sit Hjem Mord-Natten, vilde de kunne blive mistænkte for at have været Gjerningsmændene, ved hvilken Anledning han rigtignok havde tilføiet, at det var godt, de den Nat havde havt Logis hos Folk, som kunde bevidne deres Tilstedeværelse der. Vistnok havde Ørn og Bjørnestad Nytaarsnat havt Logi i det omtalte Huus paa Moss, hvor det oplystes, at de havde været om Aftenen og vare gaaede til Sengs ved Sengetid, ligesom de havde været der tidlig om Morgenen, men der var efter det Oplyste endnu levnet en, skjønt vistnok temmelig svag Mulighed for, at de om Natten uformærket kunde være komne ud. Mindst usandsynligt, skjønt ikke meget rimeligt, stillede dette sig for Christian Bjørnestads Vedkommende.

(Fortsættes).

Norske Prospekter; Lauer-Fossen.

Omtrent ved dette Aarhundredes Indgang hendroges flere Kunstneres Opmærksomhed paa det Imposante og Maleriske ved mange Partier af vort Lands Natur, hvilket havde til Følge, at de optoge Prospekter af forskjellige saadanne og lode disse stikke i Kobber. Allerede i forrige Aarhundredes Slutning havde den danske Historiemaler Professor E. Poulsen malet og stukket i Kobber Sarpsfossen med mere, og af Kjøbenhavneren E. Meyer, som døde 1809, haves flere kobberstukne norske Prospekter fra det nordenfjeldske Norge, i Kvartformat. Men de fleste af det Slags Prospekter skyldes dog den kongelige danske Maler, Professor E. A. Lorenzen († 1828), der ellers er bekjendt af sine Fremstillinger til Holbergs Komedier. De bleve med stor Bekostning stukne i Kobber af G. Haas og den tydskfødte Maler og Kobberstikker H. Grosch (Stadskonduktørens Fader); og ikke saa sjelden sees disse farvetrykte Folioprospekter med sine franske Inskriptioner endnu paa Væggene i mangt et Huus fra den ældre Tid. Ligesom Grosch stak Lorenzens norske Prospekter i Kobber, malede han ogsaa selv Prospekter og gjengav dem i Kobberstik (men mindre Format) og ligeledes med fransk Paaskrift. Senere hen — efterat forskjellige havde leveret enkelte Partier — begyndte nuværende Theatermaler Wergmann at optage og udgive i Lithographier en stor Deel norske Prospekter — ligesom Lorenzens i Folio og tillige kolorerede. Derpaa (fra 1836 af) udgav han, under Titel af „Norge fremstillet i Billeder" i liden Kvartformat en stor Samling saavel af de tidligere udgivne store norske Prospekter som af mangfoldige andre. Som man seer, var det tidligere Fremmede (Danske), der saaledes gave Fremstillinger af den norske Natur; siden have vi selv faaet mange Kunstnere, som have givet Billeder fra de forskjelligste Egne af Landet, og hvoraf et stort Antal findes gjengivet i Lithographier i det af Chr. Tønsberg udgivne „Norge i Tegninger". — Blandt de danske Kunstnere, som kom herop og følte sig tiltalte af den norske Natur og lokkede til at fremstille den i Billeder, var ogsaa den under Studentertoget i 1851 ved et Ulykkestilfælde omkomne Slotsintendant Linstow, der lige siden 1812 havde havt sin Bopæl her i Landet, og som ved Siden af Bygningskunsten beskjæftigede sig med Landskabsmaleriet. — Mellem de mange norske Prospekter, han optog, findes det, vi foran have gjengivet, hvilket fremstiller Lauer- eller Laugeruds-Fossen i Nærheden af Kongsberg, og er udført i Vandfarve. Det skriver sig fra hans tidligste Ophold her i Landet — dengang han opholdt sig paa Kongsberg som Bergstuderende.

„Dølen".

Soframt det teiknar seg in somanze, at det svarar Reikning, er eg meint paa at taka up atter „Dølen", og gjeva honom ut i sama Storleik, Maal og Meininz som dei tvo fyrre Aargangarne.

Det er ei Trong for meg sjølv, og ettersom eg maa tru til for mange Andre og, at hava eit slikt Blad gangande. Men det lyt vera nokot dyrare no. Tvo Daler Aargangen trur eg Ingen skal misbjoda meg, naar eg sjølv bitalar Postpengarne, 40 ß. Og so er det so godt og rundt oz dette. Eg lovar at gjera alt det eg orkar til, at Dølen ærleg skal vera værd sine Pengar. Og skulde nokot koma paa, so eg laut stansa, fyr ein Aaargang (52 Nr.) var ute, so skal Kauparen som sist faa ei Bok til Utfylling.

Eg ætlar at fara til Engelland og Skotland og vera der eit Bil frametter Aaret, solengi som den vesle Skillingen vil vera med; og i denne Tid kunde det tidt henda, at Dølen ikki kom ut kver einaste Sundag; men eg ventar, at Lesaren skal faa Motlag for dette Ujavne i alle dei Brev eg sender til Dølen um eit og annat Forvitnelegt der ute fraa, f. Ex. um den store Utstilling og det likso store Dyresjaa i London. Naar Tilfanget feller rikelegt til, tenkjer eg at gjera Dubbeltnumer; men skulde for alt det endaa Aargangen draga seg for langt ut, er daa vel korkje Lesaren eller Dølen sjølv bunden til Flutningsdagen. Og so naar daa Kauparen lenger med Skillingen sin.

Dei, som hava Hug til at teikna seg, vilde vera so gode at senda in til „Dølens Redaktion i Christiania" Inteikningsbrev innan 6 Vikur og Bitalingi, sosnart Nr. 1 er kringsendt. Med Nr. 2 fær eg venta, til Folk hava fengit Tid til at bitala for seg. Eit Nr. fær eg vaaga, men ikki heile Aargangar som sist, for eg vardt brend af det. Det vøre vel um Inteikningar i Dølens gamle Prentehus og Cappelens Bokløda her i Christiania kunde gjerast og likeins Inteikningsbrev utan Bys kunde koma, sosnart som mogeligt, daa eg gjerne vilde sjaa, um det vardt nokot af og likeins setja Verket i Gang med tri fire Nr., fyr eg ut i April eller Mai ferer til Utlandet.

Nokre dugelege Menn, som Lesaren kann hava full Tiltru til, hava lovat at stella med Bladet, medan eg er burte, sosom lesa Prøve-Ark og skriva eitkvart Stykket til Umskifte, so det ikki altid verdt sama Stroket paa sama Strengen.

Christiania den 8de Marts 1862.

A. O. Vinje.

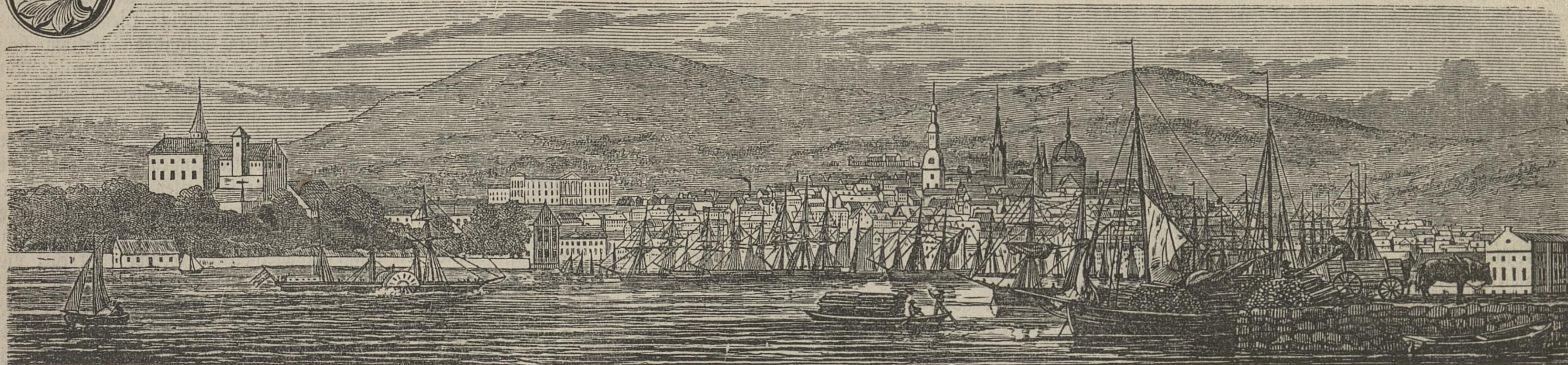
Norge.

Christiania. Den danske Digter Bernh. Sev. Ingemann er 24de Febr. afgaaet ved Døden i en Alder af henved 73 Aar.

— Til Storthingsrepræsentant for Porsgrund valgtes 4de Marts Kjøbmand Niels Mathiesen; til Suppleant Konsul Hans Møller.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 11. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 16de Marts 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Norske Kriminalhistorier.

I. Mordet paa Saxebøl.

(Fortsat fra forr. Nr.)

I denne Stilling stod Sagen, da der i et Møde den 5te Februar omsider fremkom Oplysninger, som ledede Opmærksomheden i en ganske anden Retning og endelig førte til Forbryderens Opdagelse. I dette Møde forklarede nemlig Deponenten Christian Hoelstad, at han af en Skrædder ved Navn Peter Westerstrøm, en Svenske af Fødsel, der var Borger til Moss, men pleiede at arbeide omkring paa Landet, havde faaet i Betaling, da han kom til Moss kort efter Nytaar, nogle fremmede Pengestykker. Han foreviste disse for Kommissionen og de befandtes at være et svensk Rigsdalerstykke, et Do. Halvrigsdalerstykke, begge fra 1718 med Carl den Tolvtes Brystbillede paa, en Mynt med det pavelige Vaaben med Omskrift Pius Sextus og paa Reversen Duo carlini Romani og en spansk Mynt der paa den ene Side havde et Brystbillede med Omskrift Carolus IV. D. G. 1795 og paa den anden Side det spanske Vaaben med Omskriften Hispaniarum Rex. Paa Besiddelsen af disse Penge havde imidlertid Westerstrøm ikke lagt noget Skjul. Endvidere havde han hos ham ved samme Leilighed seet en Buxesæle af rød Safian, som han ikke før havde seet hos ham.

Disse Oplysninger ledede endnu kun til den almindelige Antagelse om at Westerstrøm muligens paa en uretmæssig Maade var kommet i Besiddelse af Mynterne og Buxesælen. Ingen af disse Gjenstande vare nemlig opgivne som bortkomne fra Saxebøl.

Vigtigere var derimod Deponentens Forklaring om, at Westerstrøm havde solgt til en Skomager Westerbom paa Moss et Par halvsaalede Støvler med Fløiels Kanter (jfr. Opgaven over de paa Saxebøl bortkomne Sager Nr. 4), hvilke Westerbom igjen havde solgt til en Muurmester Christophersen. Da de (den 20de Januar udfærdigede) trykte Bekjendtgjørelser, hvori den ovenomhandlede Belønning af 1000 Rigsdaler udlovedes, og hvori til Veiledning var tilføiet en Fortegnelse over de borteblevne Ting, den 27de Januar vare blevne omdeelte paa Moss, vare Westerbom og Christophersen blevne opmærksomme paa denne Omstændighed ved Støvlerne, og de havde strax i den Anledning begivet sig hen til Westerstrøm, som imidlertid, da havde forklaret, at han havde tilbyttet sig Støvlerne af en Skomagerdreng i Vaaler Sogn. Deponenten havde nu, efterat Westerbom og Christophersen havde fjernet sig, sagt til Westerstrøm: „Nu mistænker man Dig for Mordet paa Saxebøl.“ Dertil havde Westerstrøm svaret: „Kors for Fa'n, er Du gal.“ Kort derpaa var Westerstrøm gaaet ud af Huset, og Deponenten havde ikke seet ham siden, uagtet det havde været Aftale mellem dem, at de samme Dag skulde mødes et andet Sted i Byen paa et „Kast“ over et Lommeuhr. — Westerstrøm havde ved samme Leilighed blandt Andet været i Besiddelse af en Ti-Rigsdaler-Seddel af de nye Assignationsbeviser. — Om sit Ophold Nytaarsnat havde han forklaret, at han da havde ligget paa Gaarden Østre i Soner Sogn. — I Overeensstemmelse med denne Deponents Beretning om Handelen med Støvlerne, hvilke bragtes tilstede i Kommissionen, forklarede ogsaa Skomager Westerbom og Muurmester Lars Christophersen sig. De erklærede, at de, da Westerstrøm saa bestemt i flere Vidners Paahør forsikrede, at han havde tilbyttet sig dem, kunde ikke andet end troe, at hans Forsikring var rigtig. Dog tillagde Christophersen, der under denne Samtale havde seet Westerstrøm stivt i Øinene, at han havde syntes at mærke, at han blev noget skjælvende og viste Tegn til Frygt.

Foruden de Sølvpenge, Christian Hoelstad havde modtaget af Westerstrøm, oplystes endvidere, at denne ogsaa til Andre havde udgivet et Par saadanne, hvoriblandt en gammel dansk Daler med Christian den Fjerdes Brystbillede. Deponentinden Ulrikka Eleonora Petersen havde ligeledes seet hos ham en Guldbrystnaal og 2 Sølvskeer (jfr. Opgaven Nr. 6). Disse sidste havde hun kjøbt og fremlagde dem for Kommissionen, som fandt, at der paa den ene var anbragt Bogstaverne H. L. og derunder Tallet 81, paa den anden I. S. og derover et Kryds. Ligesaa forklarede denne Deponentinde sig om hans uformodede Udeblivelse fra „Kastet“; hun fortalte videre, at man i hans Nærværelse havde talt om Mordet paa Saxebøl og at han da havde sagt, at der vist maatte have været mere end een Person om det. — Deponenten Arnt Linnertsen fremlagde i Kommissionen ligeledes en Deel af Westerstrøm modtagne, deels fremmede, deels gamle danske Sølvpenge samt en af ham kjøbt Sølvskee med Bogstaverne $\frac{\text{H. C. E.}}{\text{M. N. D.}}$ og med Aarstallet 1767.

De Oplysninger, der saaledes vare tilveiebragte, foranledigede Kommissionen til strax at sende Folk afsted for at paagribe Peter Westerstrøm, der sagdes at skulle opholde sig paa en Gaard Vesæter omtrent en Miils Vei borte. De udsendte Folk fandt ham ikke paa det angivne Sted, som han allerede havde forladt, men paa Gaarden Folkestad i Vaaler Sogn, hvorhen de først naaede seent paa Aftenen. Peter Westerstrøm var da allerede gaaet i Seng. Da man nu opfordrede ham til at staae op og følge med til Moss, spurgte han om Aarsagen dertil, og fik da det Svar, „at alle Mennesker paa Moss nu vare indkaldte for at afgive Forklaring om, hvad de viste til Oplysning om det paa Saxebøl begaaede Mord, men da man havde savnet ham, var der nu af denne Aarsag sendt Bud efter ham.“ Westerstrøm havde da staaet op og viist sig ganske villig til at følge med. — Ved en foretaget Visitation hos ham var der intet Andet forefundet end en tom Pung, et afbrukket Naalehuus, hvori var en Tandstikker og en Øreskee, en Tegnebog og derhos en Syring og en skarp Patron. Derimod havde man ikke fundet Penge. I Tegnebogen laa der en svensk Præsteattest af 4de Marts 1806 fra Stockholm, underskrevet Lenberg og paategnet af Sognepræsten til Moss, Langberg, den 21de Februar 1808. Attesten var efter Kommissionens Skjønnende daarlig skrevet, saa at der kunde tvivles paa, om den var ægte. Videre fandtes der i Tegnebogen et Borgerbrev for Westerstrøm som Borger og Skræddermester til Moss, dateret 6te Februar 1808, og endelig et Pas for ham fra Byfogden paa Moss, Justitsraad Scheel, lydende paa en Reise til Christiania og tilbage, dateret 15de November 1808. Paa dette Pas var anført, at det skulde forevises paa Politikammeret i Christiania, saavel ved Ankomsten, som ved Afreisen, men det fandtes ikke forsynet med nogen saadan Paategning.

Paa Gaarden Folkestad, hvor Peter Westerstrøm blev paagreben, bragtes derimod af Manden i Huset tilstede en sølvbeslagen Meerskums Pibe, som hans Søn havde tilbyttet sig af Westerstrøm, der erkjendte dette og opgav, at han havde faaet Piben af en Person ved Navn Peder Skjelfos.

Fremdeles oplystes ved Forklaringer af Beboerne paa Folkestad, at Westerstrøm havde været der sidste Nytaarsaften, og havde forladt Gaarden efter at have spist Aften omtrent Klokken 8 under Opgivende af, at han maaskee vilde gaae til Moss.

Ligesaa fremkom i dette Møde en Sølvskee, mærket K. I. D., som en Mand paa Moss en tre Ugers Tid efter Mordet havde kjøbt af Westerstrøm.

For Kommissionen fremstilledes nu den anholdte svenske Skrædder Peter Westerstrøm, der efter først at have negtet sig skyldig, omsider paa Kommissionens gjentagne Opfordringer og Forestillinger aflagde følgende Tilstaaelser:

For noget over et Aar siden havde han indladt sig i Frieri med en Pige ved Navn Malene Christophersdatter paa Gaarden vestre Kjerstad i Garder Annex til Vestby Præstegjeld. Da han i omtrent et Aar havde været forlovet med hende, havde hun imidlertid slaaet op med ham. Herover var han blevet som desperat og havde besluttet at hevne sig, til hvilken Ende han havde forsynet sig med et Par Pistoler hos en Mand ved Navn Gaarman paa Skjelfos, hvilke han havde ladet med skarpe Patroner, som han havde havt hos sig efter Borger-Exercitien paa Moss. Da Kuglerne i disse Patroner vare for store, havde han maattet banke dem for at faae dem ned i Pistolløbene. Med disse to Pistoler var han gaaet afsted til Kjerstad i den Hensigt at skyde Pigen Malene ihjel med den ene og sig selv med den anden, men da han ikke traf Pigen hjemme, saa blev hans Forsæt ikke udført.

Efter den Tid havde han engang været hos Jensen paa Saxebøl, og da havde Jensen sagt til ham, at det var vel, at Pigen Malene ikke havde taget ham, thi naar han, Westerstrøm, havde faaet hendes Penge, saa havde han forladt hende. Da nu dette ingenlunde havde været hans Hensigt, var han bleven saa forbitret paa Jensen, at han fra dette Dieblik havde bestemt sig til at dræbe ham. For at faae dette udført havde han afvigte Høst været adskillige Gange paa Saxebøl og havde havt et Gevær med sig, hvormed han vilde skyde Jensen ihjel. Han havde derfor foreslaaet Jensen at være med sig paa Jagt; men denne havde ikke villet indlade sig derpaa. Imellem Juul og Nytaar var han atter gaaet til Saxebøl i samme Hensigt og havde da havt med sig et med Kugle ladt Gevær, men da han kom til Huset havde han mødt Jensens Svoger Paul Nummestad, som laa der paa Holds-Vagt, og da han fik see Paul, som var hans gode Ven, forandrede han sin Beslutning og tog Geværet med sig ind i Stuen, hvor han kun blev en liden Stund, hvorefter han igjen gik tilbage til Folkestad.

Nu blev han paa Folkestad indtil Nytaarsaftenen, da han foregav at ville gaae til Moss, og da Folket paa Gaarden fandt dette besynderligt, havde de søgt at overtale ham til at blive, hvorfor han da ogsaa havde ventet, indtil han havde spiist om Aftenen. Da han havde spiist, gik han bort, og da var Kl. omtr. halv otte.

Han havde allerede, da han forrige Gang kom tilbage fra Saxebøl, fattet det bestemte Forsæt at ville dræbe Jensen med en Øxe, og han havde til den Ende, strax han var kommet tilbage til Folkestad, bemægtiget sig en af Øxerne der paa Gaarden, og sat den hen i et af Udhusene. Da han om Nytaarsaften gik afsted, tog han denne Øxe med sig og gik med den til Saxebøl; dog havde han søgt saa meget som muligt at gaae saadanne Veie, at han ikke kom forbi Gaardene. Da Klokken var omtrent $9\frac{1}{2}$ om Aftenen, kom han til Saxebøl og fandt da Johannes Jensen og hans Pige endnu oppe, men Drengene havde lagt sig. Han havde nu bedet Jensen om Nattely, ved hvilket denne ikke egentlig havde vægret sig, idet han dog havde sagt, at han kun var maadelig forsynet med Sengklæder. Hertil havde da Westerstrøm bemærket deels, at jo Saxebøl var en Gjestgivergaard, hvor man følgelig maatte kunne faae Herberge, deels, at han kunde nøies blot med en Dyne paa Bænken, da han ikke vilde klæde sig af. Jensen var da gaaet ind paa at lade ham faae ligge der og havde givet sin Pige Ordre til at hente nogle Sengklæder, som da bleve lagte paa Bænken ved Kakkelovnen.

Den før omtalte Øxe havde han havt hos sig skjult i sine Klæder. Før han lagde sig, havde han imidlertid været ude i Forstuen og der taget Øxen frem og sat den op over den yderste Dør, som Pigen strax efter havde været ude og lukket.

Johannes Jensen var først gaaet tilsengs, og derefter havde han lagt sig paa Bænken uden at klæde sig videre af, end at han alene havde taget af sig de Ridebuxer, han da var iført. Da saavel han som Jensen havde lagt sig og Lyset var slukket, laae de endnu en Stund og talede sammen om Handelen med Salt og Tobak, men omsider sov Jensen ind, hvorimod han ikke faldt i Søvn. Da han havde ligget nogen Tid og Maanen skinnede klart i Værelset, stod han op og aabnede Stuedøren samt hentede Øxen ind. Men efterat dette var gjort, foregik der en indvortes Strid hos ham, førend han kunde bestemme sig til Gjerningen, hvorfor han ogsaa adskillige Gange lagde sig og stod igjen op. Han gik omsider fra den Bænk, hvor han laa, og hen til Jensens Seng, og tællede, hvor mange Skridt Distancen udgjorde. Saa besluttede han at gaae den samme Vei igjen med tillukkede Øine for at forsøge, om han kunde komme lige til Sengen uden at støde an mod Bord eller Stole, som stode paa Gulvet. Da dette Forsøg lykkedes, var det, at han ved sin Ankomst til Sengen bestemte sig til at udføre Gjerningen, hvilken han ikke vilde have følt sig stærk nok til, hvis han var gaaet did med aabne Øine. Klokken, som han lige forinden havde seet paa, var nu halv Tre. Jensen laa i Sengen med Ansigtet vendt mod Væggen. Han gav ham nu et Hug, som han, mener, rammede ham i Halsen; Jensen reiste sig da op i Sengen, dog uden at give nogen Lyd fra sig. Han hug nu til ham een Gang til, og da styrtede Jensen med Hovedet ud over Sengen mod Gulvet.

Da nu Jensen var dræbt, forekom det ham som Intet at dræbe de Øvrige. Han gik da lige strax ud i Kammeret, hvor Tjenestefolkene laae, hvorhen han vel vidste Veien, da han var godt kjendt i Huset. Han havde intet Lys med sig, thi Maanen gav endog der i Kammeret den fornødne Lysning. Han gik lige hen til Pigens Seng, trak Dynen noget ned af hende, og gav hende saa to Hug med Øxen. Han hørte ingen anden Lyd af Pigen, end at det ligesom rallede i Halsen paa hende.

Da Pigen saaledes var dræbt, gik han hen til Drengenes Seng og hug den forrest liggende Dreng med eet Hug saaledes, at han ikke enten rørte sig eller gav nogen Lyd fra sig. Derpaa hug han til den inde ved Væggen liggende Dreng, men da denne laa saaledes, at han ikke ret godt kunde see hans Stilling, saa maa Hugget have været utilstrækkeligt, thi Drengen sparkede noget og gav Lyd fra sig, hvorfor han gav ham endnu et Hug, og da blev han liggende ubevægelig.

Da nu Mordgjerningen var udført, hvilket i det Hele havde medtaget en Tid af fire Minutter, følte han sig ligesom forvirret i Hovedet. Han gik da ud og aabnede den yderste Dør, og da han var kommet ud paa Gaarden, stod han der og overveiede, hvad han nu skulde foretage sig. Han tænkte da deels paa at berøve sig selv Livet enten ved at hænge sig eller paa anden Maade, og deels tænkte han paa at reise til Sverige. Efter at have tænkt herover en Stund, bestemte han sig til det Sidste, men, da han ikke var forsynet med det Nødvendige til en saadan Reise, gik han igjen ind i Huset og lukkede Døren efter sig.

Han tog nu Lyset, som stod paa Bordet i Stuen, og tændte det ved den Ild, som han endnu forefandt paa Kjøkkenskorstenen. Det Første, han gjorde, da han kom ind igjen i Stuen med Lyset, var at drage ud en Skuf under Skjænken, hvor han fandt et Nøgleknippe, med hvis Nøgler han aabnede saavel Skjænken som Schatollet. I Skjænken tog han sex Sølvspiseskeer, et Sølvbæger og en Sølv-Fiskeskee, samt en Brystnaal af Guld, som laa i Sølvbægeret. Ligesaa tog han ud derfra en Bouteille med Brændeviin, hvoraf han drak sig en Dram. I Schatollet fandt han Intet, som han ansaa værdt at tage med, da der blot var noget gammelt Skrab af Knapper og andet Saadant, men ingen Penge. Der fandtes ikke i Nøgleknippet nogen Nøgel, som passede til Pengeskrinet borte ved Jensens Seng; derfor satte han Øxen

Bernhard Severin Ingemann. († 24de Febr. 1862).

ind under Laaget for paa den Maade at faae det op. Da han lettede lidt paa det, gik Laasen løs fra Skrinet saa den blev hængende igjen ved Laaget. Af Skrinet tog han femten Rigsdaler i Bankosedler, nemlig en Seddel paa ti Rigsdaler af de nye Assignationsbeviser samt een Femrigsdalerseddel. Flere Papiirpenge fandtes ikke i Skrinet; derimod laae der fem Rigsdaler i Smaapenge, som vare indlagte i Papiir, een Rigsdaler i hver Tut. Disse tog han nu og ligeledes et Papiir, hvori der laae nogle større Sølvpenge, som han mener, ni Stykker, der vare af nogen Tykkelse og deriblandt to af Carl den Tolvtes Mynt samt nogle mindre og tyndere Penge. I Skrinet laae ogsaa adskillige Kobberpenge, men af dem tog han ingen.

Endvidere tog han i Stuen en mørk Overkjole med Perlemoers Knapper, et Par blaastribede Manchesters Pantalons, en Kavai, et Par Halvstøvler, en Lærredsskjorte, et hvidt Halstørklæde, en liden Halskrave, en Buxesæle, tvende sølvbeslagne Meerskums Tobakspiber og et Beenfutteral, hvori var en Tandstikker — den samme, som var forefundet hos ham.

(Sluttes).

Bernhard Severin Ingemann.

Efterretningen om denne Digters Død, som de danske Aviser i forrige Uge bragte os, vil hos ikke saa Faa her i Landet vække oprigtig Sorg, og hos Mange en veemodig Erindring. Sorg vil den vække hos alle dem, der personlig kjendte den elskværdige, fromme Sanger; og disse vare ikke faa. Det hendte ikke sjelden, at Norske og Svenske som gjæstede Danmarks Hovedstad, ogsaa gjorde en Udflugt til Sorø, for at hilse paa Digteren i hans yndige Hjem, midt inde i en Egn „fuld af fredelig Skjønhed" ligesom hans egen Sjæl. Og de fandt altid der en venlig Modtagelse og medtoge et Indtryk af Digterens elskværdige Personlighed og hans af Freden og Idealiteten helligede Huusliv, som de siden bevarede med Kjærlighed. En veemodig Erindring vækker Ingemanns Død i dobbelt Henseende, baade fordi Tanken derved ledes tilbage til en mærkelig Literaturepoche, hvis Bærere en efter en nu vandre heden, og fordi man drages til Minde en langt tilbageliggende Epoche i sit eget Liv, da man, endnu inden man var bleven trukken ind i Hverdagslivets Trædemølle, „sværmede og drømte" med den fromme Skald og levede sig ind i Verdener af en ridderlig romantisk Fortid eller en eventyrlig, idealistisk — ja utopisk Fremtid. Selv udenfor den Kreds, der enten kjendte Ingemann personligen, eller i det Mindste af Interesse for Literaturens almindelige Bevægelser, fulgte hans Digtning, vil hans Død vække Opmærksomhed. Ingemann var med sine historiske Romaner trængt dybere ned i Folket end nogen anden dansk Kunstdigter. Disse Romaner, „der i Danmark ere blevne til Folkelæsning som ingen andre Bøger med Undtagelse af Bibel og Psalmebog", ville ogsaa hos os findes opslidte i mangt et Almuebibliothek, hvor nok ofte de paa „Folket" særligt beregnede Bøger staae saagodt som urørte.

Bernhard Severin Ingemann er født den 28de Mai 1789 i Torkildstrup paa Falster, hvor hans Fader Søren Ingemann, en Kjøbmandssøn fra Stege, dengang var Sognepræst. Af otte Sødskende var han den Yngste. Da Faderen døde i hans 11te Aar, flyttede Moderen, Birgitte Swane (der var en Skibskapitains Datter) til Slagelse, i hvis lærde Skole hun satte Sønnen, der af Forældrene hidtil var bleven underviist og nu selv ønskede at blive holdt til Studeringerne. I sine sidste Skoleaar havde han den livlige Jens Møller (senere theologisk Professor) til Lærer i Dansk og de andre levende Sprog. 1806 dimitteredes han til Universitetet og stod Aaret efter under Bombardementet paa Volden. Efter at have taget anden Examen blev han 1811 Alumnus paa Walkendorfs Kollegium, og udgav samme Aar sit første Bind „Digte", der vakte megen Opsigt og gjorde stor Lykke. Næste Aar (1812) udgav han andet Bind og vandt Universitetets Guldmedaille for Besvarelsen af den æsthetiske Priisopgave om Digte- og Talekunstens Forhold til hinanden. 1813 udkom en ny Samling Digte under Titel „Procne" og Aaret efter det store romantiske Epos „De sorte Riddere" (hans Digte indeholdt alt et Par episke Arbeider, Eventyrdigtene „Parizade" og „Gangergriffen"). I denne første Digterperiode, hvori en blød Følelse var fremherskende, vendte I. sig næsten ganske bort fra den ydre Verden og søgte fornemmelig gjennem en romantisk Mystik og Symbolik at fremstille det indre Liv. Derpaa viede han sig i nogen Tid til dramatisk Produktion („Digte" og „Procne" indeholdt alt et dramatisk Digt „Mithridat" og en Tragedie „Turnus") og udgav 1815 Sørgespillene „Masaniello" og „Blanca", der gjorde stor Lykke paa Scenen, og det bibelske Drama „Røsten i Ørkenen". Aaret efter udkom ligeledes tre Dramaer, Tryllespillet „Rainold Underbarnet" og Tragedierne „Løveridderen" og „Hyrden af Tolosa"; desuden et nyt Bind lyrisk Poesi under Titel „Julegave". I. gik nu over til den episke Prosaform og udgav 1817 „De Underjordiske, et bornholmsk Eventyr". Aaret efter tiltraadte han, med kongelig Understøttelse, en Udenlandsreise, paa hvilken han besøgte Tydskland, Frankrige, Schweitz og Italien, fuldførte i Rom det dramatiske Digt „Tassos Befrielse" (en Fortsættelse af Goethes herlige Drama „Tasso") og især sluttede sig til Digteren Tieck,

med hvem han paa Hjemreisen stiftede Bekjendtskab i Dresden. I Efteraaret 1819 vendte han tilbage og udgav „Tasso“ og Aaret efter „Reiselyra“, to Bind lyriske Reisedigte, og „Eventyr og Fortællinger“ i Prosa. 1821 optraadte han paany som Dramatiker med Tragedien „Kampen for Valhal“, et Billede af Hedningelivets sidste Kamp paa Island, og den satiriske Komedie „Magnetismen i Barbeerstuen“. Denne anden Digterperiode havde en mere objektiv Charakteer og et friskere og kraftigere Præg end den foregaaende. I.s Tilbøielighed til Abstraktioner og Sentimentalitet var ogsaa bleven skarpt dadlet, f. Ex. af J. L. Heiberg i Komedien „Julespøg og Nytaarsløier“, og af C. Molbech og P. Hjort i kritiske Artikler i Maanedsskriftet „Athene“. 1822 ansattes I. som Lektor i dansk Sprog og Literatur ved det fornyede Sorø Akademie. Paa dette minderige Sted vendte han sig til den danske Middelalder og traadte ind i sin tredie Digterperiode, i hvilken det Nationalhistoriske spiller en stor Rolle. Efter tre Aars Taushed udgav han 1824 det skjønne episke Digt „Valdemar den Store og hans Mænd“. Han opgav derpaa den metriske Form og aabnede, ansporet af den Lykke, Walter Scotts fortræffelige Romaner overalt gjorde, Rækken af sine yndede historiske Romaner med „Valdemar Seier“ 1826. Den fulgtes 1828 (i hvilket Aar I. foretog en ny Udenlandsreise til Berlin, Dresden og Böhmen) af „Erik Menveds Barndom“, 1833 (i hvilket Aar han desuden udgav det lyriske Sagndigt „Blade af Jerusalens Skomagers Lommebog“ — Aaret iforveien havde han udgivet et Bind „Smaadigte og Reiseminder“ — og gjæstede Sverige og Norge) af „Kong Erik og de Fredløse“ og 1835 af „Prinds Otto af Danmark og hans Samtid“ (med en Fortale angaaende Forfatterens historiske Romaner). Kun faa Digterværker ere trængte saa dybt ned i Folket, som disse Billeder af den danske Riddertid. Sin poetisk-historiske Cyklus sluttede I. 1836 med det historiske Digt „Dronning Margrethe“. Aaret efter udkom en ny episk Digtning „Holger Danske“, der gjør den bekjendte Sagnhelt til Gjenstand for en mythisk-symbolsk Behandling. Kritiken havde imidlertid ikke afladt at holde skarpt Øie med den følsomme og transcendentale Digter, og især vedblev C. Molbech, ikke uden Eensidighed og Bitterhed, sine Angreb paa ham. I „Huldregaverne eller Ole Navnløses Levnets Eventyr, fortalt af ham selv“ (1831), satte I. sig endelig til Modværge og greb til Vaaben for sin Livsanskuelse og Musa, hvorved der opstod en heftig literær Kamp. 1838 udkom det dramatiske Digt „Renegaten“ og det dramatiske Eventyr „Salomons Ring“, i hvilket sidste Arbeide I. tildeels vendte tilbage til det romantisk Eventyrlige, der især var hans tidligere Poesies Sphære. Samtidig med denne riigholdige Produktion udfoldede han en betydelig Virksomhed som religiøs Digter („Morgenpsalmer“ 1822, „Høimesse-Psalmer“ 1825 o. s. v.), og mange af disse Digte høre til det Bedste, den danske Poesie har frembragt i denne Retning. 1842 udkom „Folkedands-Viser og blandede Digte“ (hvoriblandt mange meget smukke) og Fortællingen „Kunnuk og Naja eller Grønlænderne“. Aaret efter konstitueredes han som interimistisk Direktør for Sorø Akademi, fra hvilken Post han entledigedes 1849 ved Akademiets Ophævelse. 1843—53 udgav han sine „Samlede Skrifter“ (deriblandt ikke faa nye, især Eventyr og Fortællinger). Denne Udgave, hvis store Priisbillighed ikke lidet har bidraget til den overordentlig store Udbredelse af Ingemanns Arbeider, bestaar af følgende fire særskilte Afdelinger: 1) Samlede dramatiske Digte, 6 B. (hvoraf der er udkommet en ny Udgave i et Oplag paa 3000 Exemplarer); 2) Samlede historiske Digte og Romaner, 12 B. (hvoraf ogsaa ny Udgave, og af de enkelte Romaner ligetil 5te Oplag, de senere Oplag paa 3000 Exemplarer); 3) Samlede Eventyr og Fortællinger, 12 B.; 4) Samlede Romanzer, Sange, (Psalmer) og Eventyr-Digte, 8 B. I 1853 udgav han (og saasom B. 9—12 af Eventyr etc.) „Landsbybørnene, Nutids Roman“, der fandt en viid Læsekreds og hører til hans bedste Arbeider, ikke mindst hvad de humoristiske Partier angaar. Senere har han udgivet „Konfirmationsgave“ 1854, „Tankebreve fra en Afdød, et Digt“, 1855 og „Guldæblet, et Eventyrdigt“, 1856.

I dette sammentrængte biographiske Omrids, som hovedsagelig er hentet fra Nord. Convers.-Lexicon, har man de væsentligste ydre Træk af Ingemanns Liv. Kun maa tilføies, at han, 33 Aar gammel, strax han blev Lektor i Sorø, indgik Ægteskab med sin tre Aar yngre Forlovede, Lucie Marie Mandix, hans nu gjenlevende Enke. Dette Ægteskab forblev børnløst; men hans Huus blev ved denne fromme, kjærlige Ægtefælle et Fredens og Venlighedens Hjem, „hvorfra Enhver gik ud bedre end han kom ind.“ Ingemann levede og døde i Sorø, hvor han eiede et yndigt beliggende Huus paa Akademiets Grund. I 1859 feirede han sin 70aarige Fødselsdag og modtog i den Anledning mange Beviser paa det danske Folks Kjærlighed og Erkjendtlighed. Blandt Andet overraktes ham et ved Subskription tilveiebragt kunstigt Gulddrikkehorn, som hans Enke nu har skjænket til Kunstmuseet i Kjøbenhavn. Siden 1828 var Ingemann Ridder og siden 1855 Kommandør af Dannebroge. I 1857 var han bleven udnævnt til Konferentsraad. I 1834 optog det norske Videnskabernes Selskab i Throndhjem ham til Medlem.

En æsthetisk Vurdering af Ingemanns Digtning og en kritisk Orientering til at bestemme hans Plads i Literaturen ligger udenfor denne Nekrologs Hensigt. At give en saadan, vilde blive et lige saa vidtløftigt som vanskeligt Arbeide. Vanskeligheden ligger neppe saameget i hans store Produktivitet og Mangfoldigheden af Retninger, hvori denne gik, som i hans egentlige, mysteriøse Digterindividualitet og hvad man

Troldtinderne. (Efter Tegning af Palm).

kunde kalde dens store Slagvidde; i hans vidunderlige Evne til paa gamle Strenge at anslaae nye Toner, og især i dette særegne Forhold til Læseren, hvorved dennes kritiske Sands ligesom bliver blind for ethvert Brud paa de ellers ubønhørlige æsthetiske Love — kort sagt deri, at Ingemanns Digtning, dens Beskaffenhed og Resultat sammenlignet — spotter alle literaturhistoriske Kathegorier. — Ovenfor er antydet trende Hovedperioder i hans Digterliv, hvilke han ogsaa selv nærmere har charakteriseret, uden at man dog derfor kommer en fuld Begrændsning ganske nær.

„Hans første Digterperiode, fra 1811—14, er, ifølge denne hans Selvbestemmelse, lyrisk-romantisk med episk og dramatisk Tendents. Den charakteriserer sig fornemmelig ved Følelsens Overvægt og Phantasiens Hang til at anskueliggjøre det indre Liv uden stort Hensyn til det ydre, inderlig Tilsluttelse til Ideelivet selv, gjennem Romantikens Symbolik og Mystik. Heri divergerede hele hans aandelige Retning paa det bestemteste fra Oehlenschlägers. Hans anden Digterperiode, fra 1815—21, var mest lyrisk dramatisk med en kraftigere og friskere Livsfarve og mere bestemt objektiv Retning. Den romantisk-religiøse Grundtone gaar gjennem denne som gjennem den foregaaende og følgende Periode, men forskjellig modificeret af de forskjellige Livsalderes Udvikling og Modenhed. Hans tredie Digterperiode, fra 1822 til hans sidste Tid, adskiller sig fra de to foregaaende ved sin nationalhistoriske Retning, idet den tillige har udviklet alle de foregaaende Livstendentser i en bevidst

Tilegnelse af Poesiens objektive Former. Med Fastholdelse af Romantikens Gundcharakteer har i denne Periode hans Digtnings Hang til symbolisk og eventyrlig Udmaling af universelle Verdensanskuelser fra et christeligt-religiøst Standpunkt videre udviklet sig i enkelte Produktioner."

En mærkelig, men hos os maaskee mindre paaagtet Green af Ingemanns Digtning er hans Psalmer. Den nylig afdøde Dr. Rudelbach udtaler i sit fortrinlige Værk „Om Psalmeliteraturen og Psalmebogs-Sagen" derover en Dom, som vi her skulle gjengive. Efterat have omhandlet Grundtvigs Psalmer og stillet Ingemanns ved Siden af disse, vedbliver han:

„Hvad Ingemann angaar, da er jo hans digteriske Eiendommelighed, navnlig ogsaa som lyrisk Digter — den overalt fremtrædende ethiske Reenhed, den dybe, smeltende Følelse, den inderlige Tilslutning til alt Høit og Ædelt, ved Siden af en betydelig technisk Fuldendthed i hans senere Arbeider — saa bekjendt, at vi kun behøve at pege hen derpaa; og i Sandhed er hele hans aandelige Digtning i snevrere Forstand kun en Fortsættelse af hans Lyrik i Almindelighed eller, rettere sagt, Blomstret deraf, ligesom omvendt, hvadsomhelst han ellers behandler digterisk, overalt holder Udsigten aaben til Evighedens gyldne Morgenrøde. Man vilde gjøre Digteren Uret, hvis man i hans „Hymner, Høitidssange, Psalmer" kun øinede, hvad Overskriften synes at tilkjendegive, et umiddelbart og tildannet Stof til Menighedssang; med Undtagelse af „Høimessepsalmerne til Kirkeaarets Helligdage", „Adventspsalmerne" og adskillige andre i Samlingen hist og her omstrøede, har Digteren dermed væsentlig kun betegnet sin aandelige Lyrik i Almindelighed; Meget hører til det, hvad man kunde betegne og hvad Lamartine har betegnet som „poetiske Meditationer og Harmonier"; og selv i hine Stykker med bestemt kirkelig Tendents vilde Digteren jo, efter sin egen Erklæring, kun „levere et Bidrag til Kirkesangen i Danmark, naar engang en ny Kirke-Psalmebog skulde blive samlet og antaget*). Længe dog inden dette kunde skee paa en til Hymnologiens nærværende Standpunkt svarende Maade vare mange af Ingemanns Psalmer paa Alles Læber, og ville uden Tvivl vedblive at være det, saalænge den danske Kirke priser Herrens Naade og Miskundhed. . . En besynderlig Friskhed og Livlighed, der ofte minder om Kjæmpevisetonen, ofte maaskee og om Claudius og andre den christelige Inderligheds Repræsentanter i den sidste Tid, tiltaler os i flere af „Morgen- og Aftenpsalmerne", om de endog tildeels, vel og ved den altfor rigelige Anvendelse af det deskriptive Element, fjerne sig fra den egentlige Psalmetone."

Til Ingemanns Begravelse var der, siger „Fædrl.", kun foretaget de nødvendigste Foranstaltninger, for at Alt kunde gaae sømmeligt og ordentligt til, thi man vidste nok, at han holdt mest af hvad der var simpelt og fordringsløst. Fra Sørgehuset blev Kisten baaret af Akademiets Lærere og Elever, saavel ældre som yngre; ogsaa Borgere og Bønder, kort Enhver, der ønskede det, deeltog deri. I Kirken spillede Matthison-Hansen paa Orgelet, og Eleverne sang: „Bliv hos os, naar Dagen helder, Du kjære Fader og Gud", hvorpaa Biskop Kierkegaard holdt Talen. Efterat have anvendt Prophetens Ord: „De, som forvente Herren, de løbe, men blive ikke trætte, de gaae, men blive ikke matte", paa Ingemanns Liv, saavel paa de første Aar som paa de senere, gik han over til at omtale den religiøse Tilstand i Landet paa den Tid, da Ingemann fremtraadte som Digter, og hvorledes hans aandelige Sange havde tjent til atter at vække det religiøse Liv. Han fremhævede, at, medens Andre kun i enkelte Dieblikke ere Digtere, men saa atter synke ned i Hverdagslivets Prosa, havde Ingemann bragt Harmoni mellem sit Liv og sin Digtervirksomhed. Hele sit Liv havde han drømt en skjønt Drøm, som, hver Gang han drømte den om igjen, blev klarere og klarere, indtil nu Forventningens Tid var forbi, og han skuede Ansigt til Ansigt. Efter Talen sang Eleverne „Deilig er Jorden", og derpaa talte Dr. Zeuthen fra Fredericia, og Liget blev nu baaret ud paa Kirkegaarden og begravet paa en Plads, der nylig er bleven indtaget til Kirkegaard, beliggende ligeoverfor Ingemanns Bolig. — Kongen repræsenteredes af Konferentsraad Wegener, de øvrige Medlemmer af Kongehuset havde ogsaa sendt Repræsentanter. — Jordpaakastelsen foretoges af Sognepræsten i Sorø, Pastor Glahn, som med nogle faa smukke og hjertelige Ord omtalte, at Digteren i den sidste Tid jevnlig havde dvælet med sine Tanker ved Døden, og undertiden om Aftenen forelæst hidtil utrykte Digte for de Venner, der besøgte ham. Han omtalte ogsaa, at Digteren Aftenen inden han blev sengeliggende havde efter Hukommelsen foredraget et Digt, hvori han skildrede Overgangen fra dette Liv til en høiere Tilværelse, hvilket Digt under Overskriften „Den hemmelighedsfulde Port" senere er bleven offentliggjort, og lyder saaledes:

Paa denne Verdens Grændsemuur
Lønporten til en ny Natur
Paa skjulte Søile hænger.
Hvert Dieblik, som Pulsen slaar,
En Sjæl igjennem Porten gaar,
Og Ingen seer den længer.

Hvert Fodtrin gaar mod Muren frem,
Og altid Porten staar paa Klem;
Dens Hængsler altid knirke.
Gravmørke strømmer fra den ud;
Dog gjennem Mørket sender Gud
En Straale fra sin Kirke.

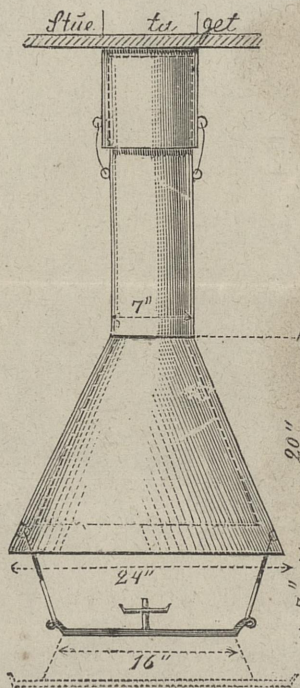
Den Straale kun til Diet naar,
Hvor Sjæle-Børneskaren staar
Som Juleaften hjemme
Og stirrer trøst paa lukte Dør,
Der hvad de aldrig skued' før
Til herligst Stund skal gjemme.

Gik Fader alt ad Døren ind,
Gik Moder ind med Slør om Kind,
Gik Søster selv og Broder —
Forsvandt de Alle uden Lyd,
De Smaa dog veed, der bliver Fryd
Hos Fader og hos Moder.

Og aabnes Døren heelt tilsidst
Saa veed de, Jesusbarnet vist
Har bragt dem Julegave —
Saa see de — hvad de troede før —
Vidunderlig bag aabne Dør
Staar Juletræets Have.

*) I 1854 overdroges det ved kgl. Resol. Ingemann at revidere den af Roskilde Præstekonvent samlede og udgivne Psalmebog med Hensyn til dens paatænkte Indførelse i den danske Folkekirke. Red. Anm.

„Lyshatten."

Fra en Embedsmand i det Nordenfjeldske have vi modtaget ovenstaaende Tegning af en „Lyshat", som i flere Aar har været et yndet og billigt Belysningsapparat for Almuen i Meldalen og Rennebo og for endeel ogsaa i Orkedalen og Opdal, og som i Surendalen og Sundalen, hvorfra den er indført til hine Distrikter, skal være i almindeligt Brug og have fortrængt Kulovnen og Tranlampen. Det er i Overbeviisning om, at Lyshatten er et „ligesaa billigt som hensigtsmæssigt Belysningsapparat i en Almuesmands Arbeidsværelse", at Meddeleren gjennem en Civilingeniør har forskaffet sig en Tegning af samme, for at den ogsaa i en videre Kreds af Landet kunde blive bekjendt.

Naar Husets Lokaliteter tillade det, anbringes „Lyshatten", der hensigtsmæssigst forfærdiges af almindelige Jernplader, fordeelagtigst midt i Værelset, da dette derved kan erholdes tilstrækkeligt oplyst for almindeligt Arbeide paa alle Kanter. Er Loftet over dette Værelse Sovekammer, faar man dette tillige temmelig opvarmet ved det Jernrør, som udgaar fra Lyshatten igjennem Loftet og derfra ind i Skorsteenspiben. I Stuen frembringer Lyshatten ikke alene en god Belysning, men tillige en ikke ubetydelig Varme, saa at et andet Varmeapparat er ganske overflødigt, medens Lyshatten underholdes med tilstrækkeligt Brænde, — helst smaakløvet Spikveed, men i Mangel deraf tør Birk- eller Olderveed. — Dernæst skaffer Lyshatten en frisk Luftvexel, og, naar Tyriveed eller Spikveed benyttes, vistnok tillige sund Tjærelugt i Værelset. — Naar Ilden er slukket om Aftenen, nedtages „Lyshatten" og bortsættes for ei at være til Hinder om Dagen.

Da lokale Forholde undertiden hindre Anbringelsen af et Rør langt nok til at kunne frembringe den nødvendige Træk for at hindre at Røgen slaar ud, saa har den Mand, hos hvem den her afbildede Lyshat findes, anbragt inde i Hatten en anden mindre, saaledes som den her punkterede Linie angiver, hvorved der baade frembringes en større Træk i Røret selv, og hvorved tillige den Røg, som maatte slaae nedunder opfanges af Trækken, som gaar imellem begge Hattene. Til Betryggelse mod den Fare, som ofte opstaar ved at Brande rulle ned af Ildpladen, tror Tegneren, at der burde anbefales, at anbringe nedenunder en anden større, som kunde opfange, hvad der maatte falde ud over Kanten; tillige vilde man da kunne gjøre den Plade, hvorpaa Ilden ligger, til en Rist, hvorved en bedre Forbrændelse af Veden vilde opnaaes.

Troldtinderne.

Paa foregaaende Side gjengive vi efter Stockholms „Illustrerad Tidning" et Billede af Troldtinderne i Romsdalen — disse mægtige Bjerge, der hæve sig ligeoverfor Romsdalshorn paa Dalens anden Side. Billedet er optaget af Maleren Palm, der i det sidste Nr. af det nævnte Blad ogsaa har leveret et Par Billeder fra Lapmarken, og Redaktionen har ledsaget det med nogle Ord, hvori Norges Rigdom paa Naturscener fremhæves.

Norge.

Christiania. Kapitainlieutenant Jac. Lerche Johansen er udnævnt til Ridder af Sværdordenen.

— Hs. Maj. Kongen gav 4de Marts et stort Maskeradebal, hvori de i Stockholm værende Medlemmer af den kongelige Familie deeltoge, foruden over 900 andre Personer. Kongen optraadte i Aftenens Løb i flere Kostumer og deeltog i Dandsen.

— Til Storthingsrepræsentant for Østerriisør er valgt Overretssagfører Rolf Olsen, til Suppleant A. Huseland.

— Kand. Eil. Sundt, der med Løn af Staten er ansat til at undersøge de lavere Klassers Kaar, skal ogsaa i dette Diemed for offentlig Regning besøge London under Udstillingen, og navnligen repræsentere Norge ved den samtidig afholdendes Velgjørenhedskongres.

— Ved kongl. Resol. af 1ste Marts er en Huusmand af Brønø tilstaaet en offentlig Belønning af 10 Spd. for at have reddet 6 Mennesker fra at drukne — altsaa 1 Spd. 80 ß. pr. Menneskeliv.

— Den Læsebog for Almueskolen, til hvis Udgivelse sidste Storthing bevilgede en anseelig Sum Penge, og som Stiftsprovst Jensen har paataget sig at bearbeide, er nu omtrentlig færdig fra Udgiverens Haand, saaledes at Forlægger skal antages og Trykningen paabegynde. Som man veed, er Bogen beregnet paa at sælges til en yderst billig Priis, der formodentlig bestemmes inden Forlaget afhændes. Da det imidlertid ved Skolebøger ikke blot kommer an paa, at Prisen er billig, men ogsaa at de ere trykte paa stærkt Papiir og saaledes indbundne, at de ved Brugen ikke altfor hurtigt slides op, vilde det være ønskeligt, om der paa Forhaand toges Hensyn hertil og man sikrede sig idetmindste mod det værste af det Slags Dusinarbeide, som man i de af vore Boghandlere forlagte Skolebøger ofte har havt altfor stor Anledning til at stifte Bekjendtskab med. Medens man andetsteds, f. Ex. i Danmark følger den fornuftige Skik at indbinde Skolebøger i de solideste Bind (man kaste blot et Die paa den Gyldendalske og Reitzelske Boghandlings Forlagsartikler af det Slags Literatur!) synes hidtil en stor Deel af vore Skolebøger saavel ved Materialets som Arbeidets Slethed at være beregnet paa at falde hurtigst muligt fra hinanden.

— Videnskabernes Selskab i Throndhjem har tilstaaet Bjørnstjerne Bjørnson 300 Spd. som Understøttelse til et forlænget Ophold i Udlandet

— Sognepræst til Tjødling Th. Beck døde 3die Marts. — Forhenværende Toldinspektør i Arendal, Overkrigskommissær Joh. Nic. Klöcker døde 6te Marts over 73 Aar gammel. — Auditør Dahl paa Frederikshald og Postmester Heyerdahl i Christianssand ere ligeledes afgaaede ved Døden.

— Violinist Fr. Ursin gav sidste Mandag i Hotel du Nords nye Festivitetslokale en Koncert, som havde samlet mange Tilhørere, og hvorved denne dygtige, stadigt fremadstræbende Kunstner vandt Kjenderes fulde Bifald.

— Den 2den Marts feirede den af Nordens Historieforskning saa høit fortjente Konferentsraad E. C. Werlauff i Kjøbenhavn sit 50aarige Jubilæum som Universitetslærer i hvilken Anledning flere Universitetslærere med Rektor som Ordfører lykønskede ham, idet Rektor tillige i sin Tale udviklede hans store Fortjenester af Literaturen.

— Sognepræst ved Michaelis Kirke i Slagelse, Dr. A. G. Rudelbach, en af vort Aarhundredes lærdeste og frugtbareste theologiske Forfattere, er 3die Marts afgaaet ved Døden i en Alder af henved 70 Aar.

— Amtmand Vogt har i Christianssands Stifsavis givet en Fremstilling af Nøden i Siredalen og deri henvendt sig til Almeenheden om Hjælp for Siredølerne.

— Skuespiller A. I. Smidth, der længe var ansat ved Christiania Theater, og i den senere Tid af sin Ansættelse der en af dets bedste Skuespillere, har siden han vendte tilbage til Danmark været antagen til at undersøge og fremme Fiskerierne og har nu nylig i den Anledning erholdt Fortjenstmedaillen i Guld!

— Storthingsmand N. C. Gjelstad har maattet afgaae som Medlem af Kirkekommissionen paa Grund af hans mislige private Forhold.

— Af „Berl Tid." sees, at der nu er reist en Ligsteen paa Oehlenschlägers Grav, hvilken er skjænket af Digterens Ven og Beundrer Boghandler J. Dahl, og bestaar af en prægtig flad, brun Granitblok med Inskription.

Drammen. Afdøde Grosserer Capjons Familie agter at skjænke Byen et Legat paa 10.000 Spd.

Blandede Efterretninger.

Italien. Ricasoli er gaaet af og har faaet til Efterfølger Ratazzi, i hvis Ministerium Cialdini er gaaet ind som Krigsminister.

Preussen. Ministeriet har indgivet sin Demission, hvorpaa Kongen har overdraget Præsidenten i Herrehuset at danne et nyt Ministerium.

Amerika. De nordlige Stater have i den sidste Tid vundet flere Fordele over Sydforbundet, og man smigrer sig med, at nogle af de udtraadte Grændsestater ville vende tilbage til Unionen.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 12. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 23de Marts 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Norske Kriminalhistorier.

I. Mordet paa Saxebøl.

(Slutning fra forr. Nr.)

Efter at have forsynet sig med disse Sager gjorde han sig færdig til Afreisen, idet han først iførte sig de af ham selv medbragte Ridebuxer og ligesaa den mørke Kjole og Kavaien. Sølvet lagde han i sine Lommer, Buxerne, Halskraven og Tørklædet svøbte han ind i Skjorten og denne Bylt tog han tilligemed Støvlerne under Armen, og gik derpaa afsted med Øxen i Haanden. Da var Klokken omtrent fem. I Skoven mellem Saxebøl og Lie kastede han Øxen fra sig; ved Fossen ved Hoyaas-Brugene trak han sine egne Støvler af sig, kastede dem i Fossen og tog Jensens paa, og i Skoven i Nærheden af Gaarden Haglerød trak han de stjaalne Klæder af og lagde dem og de andre stjaalne Sager fra sig der med Undtagelse af 3 Rigsdaler, som han beholdt hos sig. Han pakkede Sagerne sammen og skjulte dem med Snee, hvorpaa han begav sig hen til en Plads, Pudset, i Nærheden og varmede sig der en Times Tid. Paa hele Veien, ligefra han forlod Folkestad og indtil han naaede Pudset, havde han ikke mødt et eneste Menneske. Han opholdt sig nu deels paa forskjellige Gaarde deromkring, deels paa Moss, fast bestemt paa at reise hjem til Sverige saa snart det blev noget mildere Veir, og hentede af og til deels Penge, deels Sølvsager fra sit Gjemmested. En Dag en tre Ugers Tid efter Mordet havde han sammen med den for nævnte Gaarman været inde paa Saxebøl, hvor den myrdede Jensens Broder, Hans Jensen, nu var flyttet hen. Han havde talt med Folket der, og hverken de eller nogen anden, han havde truffet paa i denne Tid, havde lagt nogensomhelst Mistanke for Dagen om, at han skulde være Morderen. Han havde ogsaa stolet paa det, at saasom han under sit hele Ophold der i Egnen havde ført en anstændig Vandel, vilde Ingen kunne falde paa at mistænke ham. Efterat han, saaledes som af de afhørte Deponenter forklaret, havde disponeret over forskjellige Sager, som han erkjendte hørte til dem, der vare stjaalne fra Saxebøl, indtraf endelig den Affaire med Gjenkjendelsen af Støvlerne, som bragte ham til at forlade Moss. Da han hidtil ikke havde fornummet nogen Mistanke mod sig, havde han opgivet sin faste Bestemmelse om at drage til Sverige, idet han troede, at det kunde være muligt for ham at blive uopdaget her i Landet. Efterat imidlertid de trykte Bekjendtgjørelser vare udkomne og Affairen med Støvlerne var indtruffet, mærkede han, at dette ikke lod sig gjøre, hvorfor han Søndag den 29de Januar i Middagsstunden gik bort fra Moss og hen til det Sted i Skoven ved Haglerød, hvor de stjaalne Ting vare forvarede, og der iførte han sig de blaastribede Pantalons og den mørke Kjole med Perlemors Knapper, men Kavaien var tilfrossen og tung, hvorfor han lod den blive liggende. Han gik da tilbage og igjennem Byen om Natten bortover for at tage Veien til Frederikshald, men, da han kom et lidet Stykke paa Vei fandt han Uveiret saa haardt, at han ikke kunde fortsætte Reisen, hvorfor han søgte hen til et Sted i Vansjø, som kaldes Føen, hvor han fik Herberge om Natten. Han tog da af sig den mørke Kjole, som han knyttede ind i et Tørklæde, og i Lommerne paa Kjolen laae Sølvbægeret, Fiskeskeen, 2 Spiseskeer og den ene Meerskums Pibe. Med dette Knytte gik han næste Dag afsted fra Føen med den anden Meerskums Pibe i Haanden. Nu søgte han atter frem til Kongeveien for ligesom før at ville gaae til Frederikshald. Han kom et Stykke paa Veien, omtrent henimod Rygge Kirke, men da Veiret fremdeles var meget haardt og det var ondt at gaae, saa faldt det ham i Tankerne, at det var Guds Hevn over ham og at han ikke kunde komme bort, hvorfor han vendte om og gik tilbage, idet han besluttede at gaae til Gaarden Vesæter i Vaaler Sogn, hvor han vidste, der var Arbeide for ham. Han kastede derfor sin Bylt fra sig hen i en Busk ved Siden af Veien, gik til Vesæter, hvor han arbeidede nogle Dage, og derfra den 4de Februar til Folkestad, hvor han den følgende Dags Aften blev paagreben. Rigtigheden af hans Forklaringer om hvor han i hele denne Tid efter Mordet havde været, bekræftedes af de Personer, han opgav ved disse Anledninger at være truffet sammen med.

Der blev nu anstillet Undersøgelser efter de Gjenstande, som Westerstrøm opgav at have lagt fra sig paa forskjellige Steder. Bylten fandtes strax paa det af ham anviste Sted Høyden $\frac{1}{4}$ Miil fra Moss, og deri forefandtes de fleste af de Sager, som efter hans Forklaring skulde findes der. Ligesaa fandt man efter hans Anviisning Kavaien og siden Øxen. Øxen var ikke stor, men temmelig tung; den befandtes aldeles besudlet med Blod saavel paa Jernet som paa Skaftet. Den var temmelig forrustet af Blodet og i dette Rust sad der endeel Haar fast. Eggen af Øxen befandtes at være $3\frac{3}{4}$ Tomme lang, men tillige af den Beskaffenhed, at den forreste Spidse ragede frem og berørte Gjenstandene førend den anden Spidse. Øxens Jern var 7 Tommer i Længde og i det Hele meget tyk. Denne Øxe gjenkjendtes ogsaa af Folkene paa Gaarden Folkestad som hjemmehørende der.

Det var saaledes nu bragt til den klareste Evidents, at Peter Westerstrøm var Gjerningsmanden til Mordet paa Saxebøl, og de yderligere Undersøgelser, Kommissionen anstillede, rettedes derfor paa at erholde Oplysning, deels om hans vita anteacta i det Hele, deels navnlig om de nærmeste Motiver til Forbrydelsen.

Om sit foregaaende Liv og Levnet forklarede han Følgende:

Han var omtrent 30 Aar gammel. Hans Fader Jonas Westerstrøm var Klokker i et Sogn kaldet Ljungbye, $1\frac{1}{2}$ Miil fra Calmar, og hans Moders Navn var Stine Olufsdatter. Faderen døde, da han var 8 Aar gammel og Moderen i 1804. Efter Faderens Død kom han i Huset til en Morbroder, som var Bonde, og der blev han benyttet til alslags Huusarbeide. Imidlertid lærte han dog at læse der. Da han var 13 Aar gammel kom han i Tjeneste hos en Lagmand Brinckmann, som var Herredshøvding i Calmar. Hos ham var han i fire og et halvt Aar. Under sin Tjeneste der skulde han gaae til Præsten for at undervises før han blev admitteret til Altergang. Brinckmann havde imidlertid havt ondt ved at undvære ham og havde derfor bedet Præsten forskaane ham for mange Møder. Følgen deraf var, at han kun to Gange var hos Præsten. Den Underviisning han i sin Ungdom fik i Religion var i det Hele saare liden, og i senere Tid havde han ikke havt nogen Sands derfor. Han havde mest lagt sig efter at læse Romaner og Kjærlighedshistorier og andre saadanne Bøger.

Da han forlod Brinckmann, begav han sig til Stockholm, hvor han i nogle Aar var Tjener. Siden gav han sig i Lære hos en Skrædder ved Navn Grahn, hvor han blev Svend, og derfra tog han til Åbo i Finland, men vendte igjen tilbage til Stockholm. Der anlagde han for egen Regning en Fabrik (!), hvor han i et halvt Aars Tid forfærdigede af Bomuld saakaldet Silkevat, men da han ikke kunde subsistere hermed og kom i betydelig Gjæld, maatte han forlade Stockholm og begav sig da til Skaane, derfra til Kjøbenhavn, saa til Gotheborg og saa endelig i 1806 til Norge, hvor han først arbeidede paa Frederikshald og siden paa Moss. Medens han var i Sverige havde han indladt sig i et Forhold til et Fruentimmer, der vilde være ham til Hinder for at indgaae Ægteskab her i Landet. Derfor havde han fabrikeret den Præsteattest, som forefandtes hos ham, da han senere indlod sig i Frieri med Malene Kjerstad.

Som Motiv til Forbrydelsen opgav han, som for bemærket, krænket Stolthed og skuffet Kjærlighed, og han vilde aldeles ikke indrømme, at han lededes dertil ved Nogetsomhelst, der lignede Lyst til Næstens Gods. Det romantiske Skjær, hvori han saaledes vilde have sin Gjerning betragtet, lod sig imidlertid ikke fastholde. Han maatte allerede meget snart bekjende, „at han gjerne kunde troe, at Johannes Jensens Ubelabelse til ham (betræffende Forholdet til Malene Christophersdatter Kjerstad) kunde være sagt som Skjerts“, og siden „at han maatte tilstaae, den ikke kunde være Grund for ham til at begaae Ugjerningen“. Han kom nu med den Version, „at, da han fandt, han ikke kunde subsistere som honnet Menneske, men nødvendigviis maatte blive en Spidsbube, saa bestemte han sig til ogsaa at blive dette i en saadan Grad, at hans Navn som Spidsbube skulde blive bekjendt“. Dette Forsøg paa at agere Herostrat stod imidlertid i den bestemteste Strid med hans Bestræbelse for at holde sin Brøde skjult. Han maatte ogsaa indrømme, at Onsket om at skjule Forbrydelsen havde bragt ham til at myrde de tre Tjenestefolk paa Saxebøl, med hvem han Intetsomhelst havde udestaaende, men, som han frygtede for, kunde komme til at vidne mod ham. Han opgav nu videre, „at det var en stedse mere og mere tiltagende Ondskab hos ham, som laae til Grund for Forbrydelsen.“ Han maatte erkjende, „at der ingensinde mellem ham og Jensen var forefaldet nogen Uenighed, som kunde have givet Anledning til Mordet,“ „at Jensen omgikkes ham venskabeligen, saa at han endogsaa, naar han behøvede Natteleie paa Saxebøl, fik ligge i samme Seng med Jensen.“ Men det var aldeles ikke for at stjæle, han havde begaaet Forbrydelsen; langtfra det! Han havde tvertimod saa udelukkende havt for Øie den romantiske Side ved Sagen, at han den hele Tid, som han gik med Mord-Tankerne, havde været fast bestemt paa, naar han havde dræbt Jensen, da at dræbe sig selv ved det Samme. Endelig gav han den Forklaring, at det ikke egentlig var noget Hensyn til Jensen, som drev ham til Mordet, men derimod „at, da han stod i den Formening, at Johannes Jensen friede til Malene Kjerstads Søster Helene, saa troede han ikke, han kunde foretage sig

nogen Gjerning, der kunde blive mere krænkende for Familien paa Kjerstad, end just at dræbe Jensen." Det var saaledes Hevnen over den troløse Elskede og hendes Slægt, han vilde tilfredsstille med Mordet. Han havde først næret det bestemteste Forsæt at dræbe Malene, fordi hun havde slaaet op med ham, men det Forsæt havde han forandret, da han siden havde erfaret, „at hun ansaa den hele Sag for en Bagatel"; han havde da besluttet sig til at lade hende leve, „da hun muligens kunde komme til Erkjendelse om det Urigtige i sit Forhold mod ham." Den under Sagen som Vidne afhørte Gaarman paa Skjelfos forklarede, at han havde hørt Peter Westerstrøm sige, at han vilde skyde Pigen Malene ihjel med den Pistol, han havde bemægtiget sig hos ham. Westerstrøm havde imidlertid kun sat sig i Besiddelse af een, ikke af to Pistoler, og hans Foregivende om, at han vilde skyde sig selv med den ene, naar han havde dræbt Malene med den anden, var saaledes Paafund. Enkelte andre af de afhørte Vidner havde hørt ham ytre Ærgrelse over, at Partiet med Malene gik overstyr, og et Vidne, at han tillige havde ytret Vrede mod Jensen fordi denne skulde have bidraget hertil. Men det oplystes: 1) at Johannes Jensen ikke havde staaet i nogensomhelst Forbindelse med Malenes Søster, saa at Mordet kunde være Hevn over Familien paa Kjerstad; 2) at Johannes Jensen saa langt fra at modarbeide Westerstrøms Forbindelse med Malene, tvertom havde indlagt gode Ord for ham. Hevn var saaledes ikke tænkelig som Motiv. Ligesaa lidt lykkedes det Westerstrøm at faae bragt til nogensomhelst Sandsynlighed, at han ved Opslaget skulde være bragt i saa „desperat" Forfatning, som han paastod. Ikke alene havde Ingen mærket Noget til saadan Desperation, men hans Fortvivlelse havde ikke været større, end at han strax efter havde knyttet en ny Kjærlighedsforbindelse med en Pige Berthe Knudsdatter paa Folkestad.

Malene Kjerstad forklarede, at hun i et halvt Aars Tid havde været forlovet med Westerstrøm, men da hun havde sagt ham, at det maatte beroe med Ægteskabets Indgaaelse indtil Mikkelsdag, saa vilde han ikke finde sig heri, men overløb hende daglig og paastod en uopholdelig Opfyldelse af hendes Løfte og bar sig ved den Leilighed som et galt Menneske. Dette gjorde hendes Formynder opmærksom, saa han udelod sig med, at man kunde betvivle Rigtigheden af Westerstrøms Beviser, og at det kunde være muligt, at han var gift i Sverige. Ogsaa hendes Svoger havde meent, det var rigtigst, at Partiet blev om ikke. Af disse Aarsager slog hun da op med ham først i September det afvigte Aar. Efter denne Tid havde hun eengang talt med Westerstrøm, men denne udelod sig da ikke med Trudsler mod noget Menneske, og hun erindrede ikke, at hannævnte Johannes Jensen. Samme Tid havde han spurgt hende, om hun paany vilde modtage de Gaver, han forhen havde givet hende og som han havde faaet tilbage, men hertil havde hun svaret, at dette vilde hun ikke.

I Anledning af Malenes Forklaring for Kommissionen bad Westerstrøm hende tilspurgt, om hun erindrede, at da hun blev vaklende i sine Tanker og vilde slaae op med ham, han da forestillede hende, at om hun gjorde dette, vilde hans Sandser blive forvirrede, saa han vilde gjøre en Ulykke, der blev skrækkelig for Menneskeslægten. Hertil svarede hun, at det erindrede hun ikke.

Alle de erhvervede Oplysninger tydede saaledes paa, at der ikke var nogen anden eller fjernere liggende Bevæggrund til Forbrydelsen end Ønsket om at komme i Besiddelse af Johannes Jensens Penge. I saa Henseende oplystes der at have gaaet Rygter om, at Jensen havde liggende hos sig mange flere Penge, end virkelig var Tilfældet. Paa den anden Side maatte Westerstrøm ogsaa erkjende, at han befandt sig i stor Pengeforlegenhed, og var kommet i betydelig og trykkende Gjeld, at han i det Hele, som han erklærede, ikke saa sig istand til at subsistere som honnet Menneske. Han vedblev dog til det Sidste at fralægge sig saadant Motiv og anførte, at hvis det var Pengeforlegenhed, som havde ledet ham, saa kunde han havt Anledning nok til at skaffe sig Penge hos andre Mennesker, saaledes havde han blandt Andet den afvigte Høst reist paa Baad fra Christiania til Frederikshald med en Fragtemand, som havde mange Penge hos sig, og blot en liden Dreng med i Baaden. Han kunde da, sagde han, lettelig have dræbt denne Mand og gaaet med Baaden til Sverige, men det faldt ham ikke ind.

General Winfield Scott.

Westerstrøms beskikkede Defensor forsøgte forgjæves at fremstille ham som affindig og søgte at udlede dette af hans Adfærd med Hensyn til Forlovelsen. Men de faktiske Forudsætninger for en saadan Antagelse faldt ved en endogsaa løselig Betragtning aldeles istykker.

Kommissionens Dom af 24de Juli 1809 var saalydende:

Tiltalte Peter Westerstrøm bør for de af ham begaaede grove Mord, forenet med Tyveri ifølge Lovens 6—9—1 samt Forordningerne af 16de Oktober 1697 og 7de Februar 1749 af Skarpretteren knibes med gloende Tænger 5 sider fem Gange og paa de Steder, som efter Reskriptet af 22de December 1758 af Øvrigheden nærmere bestemt vorder. Dernæst bør hannem levende den høire Haand afhugges med en Øxe og siden Hovedet i ligemaade med en Øxe. Derefter bør hans døde Legeme af Natmandens Folk lægges paa Steile og Hovedet tilligemed Haanden fæstes paa en Stage over Legemet. Ligesaa bør han ifølge Lovens 6—6—1 og Forordningen af 6te Februar 1694 have sin Hovedlod forbrudt samt Jord til Kongen, om han nogen er eiende. Fremdeles bør han efter Forordningen af 20de Febr. 1789 erstatte den Dræbte Johannes Jensens Arvinger Beløbet af de borstjaalne og ikke tilbagekomne Penge med 20 Rigsdaler.

Kommissionens Dom blev stadfæstet af Overkriminalretten, dog med den Forandring i Dødsstraffen, at Knibningen med gloende Tænger bortfaldt. Dødsstraffen blev efter kgl. Befaling fuldbyrdet i Oktober Maaned samme Aar.

General Winfield Scott.

General Winfield Scott er født i Petersburg i Virginien den 13de Juni 1786 og er af skotsk Herkomst. Hans Bedstefader og Grand-Onkel, to af Stuarternes ivrigste Tilhængere, deeltoge i det blodige Slag ved Culloden 1746. Scott studerede først Jura, men denne Videnskab stemmede ikke med Ynglingens heftige Charakteer og Lyst til Eventyr.

I Aaret 1808 indtraadte han i den regulære Armee som Artillerikapitain, men havde i Begyndelsen megen Vanskelighed med at finde sig i den militære Disciplin, hvilket foraarsagede mange stormfulde Optrin mellem ham og General Wilkinson. I Aaret 1812 blev han udnævnt til Oberstlieutenant og Aaret derpaa til Oberst. Under det andet Felttog mod Englænderne udnævntes han i Aaret 1814 først til Brigadegeneral og siden til Generalmajor. Efterat han i Aaret 1841, var bleven Høistbefalende for Armeen, modtog han i 1855 af Kongressen Titel af Generallieutenant, en Grad, som tidligere alene Washington havde havt.

Scotts Felttog have vundet de mest udmærkede Militæres Bifald. Af de Slag, hvori han forinden sin Udnævnelse til Overgeneral deeltog, ere de ved Queenstown Hights, Fort George, Fort Erie, Chippeway og Lundy's Lane, de største; men han kjæmpede desuden med i en Mængde mindre Træfninger under Krigen mod den navnkundige Indianerhøvding Black-Hawk. Som Overgeneral anførte han i Slagene ved Vera-Cruz, Serro-Gardo, Contreras, San Antonio, Cherubusco, Molino del Rey, Chepultepec og Mexiko. Kongressen voterede ham to Guldmedailler, den ene efter Slaget ved Chippeway, den anden efter Mexikos Indtagelse.

Ved Begyndelsen af den nuværende Krig mellem Nord- og Syd-Staterne stødte General Scott paa Vanskeligheder, som Mange i hans Sted vilde have anseet for uovervindelige. Paa ham hvilede hele Ansvaret for de militære Operationer, og han havde ved Krigens Udbrud blot nogle Tusinde Soldater at stille imod den længe forberedte Insurrektion. Han har alligevel reddet Hovedstaden, der var udsat for mere end een Fare; og da hans høie Alder og tiltagende Sygelighed nødsagede ham til at tage Afsked, overgav han sin Eftermand, Mac Clellan, en fuldstændig bevæbnet og ekviperet Armee paa over 500,000 Mand.

Scott havde i Virginien betydelige Eiendomme, som de Konfødererede have beslaglagt. Derimod har de Forenede Staters Regjering ladet ham beholde sin hele Gage og dertil lagt en aarlig Pension, saa at han i Alt har en aarlig Indtægt af 9240 Dollars.

Digteren Ingemanns Bolig i Sorø.

Omkrandset af alle de Naturskjønheder, som det yndige Sorø har i Eie, ligger et Huus, der var et sandt

Fredens Hjem, et Hjem for Poesi, Glæde og Kjærlighed, tæt ved den berømte Akademiebygning mellem skyggende store Løvtræer ved en Have, som gaar lige ned til Søen. Der boede den nys bortvandrede elskelige Digter Ingemann med sin ligesaa elskelige Hustru, Lucie Marie Mandix. En mere passende Bolig kunde der ikke let findes for ham, som elskede saa høit Danmarks store Minder, dem han med skabende Haand fremdrog af deres Mørke og ved sine Digtninger gjorde til de mest folkekjære. Her levede han midt imellem de store Hedengangne. Saxos Celle staar endnu tilbage af Klosteret, og i den gamle Klosterkirke ligger han begravet. Absalons Been gjemmes endnu her med Efterkommerne af Skjalm Hvides berømte Æt ved Siden af Waldemar Atterdags, Olaf den Femtes og Holbergs Grave. I fyrretyve Aar boede Ingemann i Sorø og førte et Liv, der havde noget saa Idealt ved sig, som kun sjelden træffes udenfor den digtede Verden. Han var ligesaa elsket af den snevrere Kreds, der omgav ham, som af Folket. Der var ikke et Huus i Byen, hvor man ikke saa op til ham som til en god Aand. Hans fromme Morgen- og Aftensange vare saa vel kjendte der, og fra mangt et Huus hørte man dem til Weyses deilige Melodier sungne af klare Børnestemmer. Han havde et venligt Ord til Enhver og hans Huus var det gjæstfrieste, hvor han og hans Hustru med en mageløs Venlighed modtog de Mange, som glædede sig ved at samles med dets venlige Beboere.

Morgentimerne var han alene og helligede dem til Arbeidet, men i Middagsstunden kunde man i de senere Aar altid møde hans venlige Skikkelse med de hvide, lange, nedhængende Lokker og den sorte Fløielskappe, i Akademielunden, eller see ham spadsere under de høie Bøgetræer i sin yndige Have, hvor den rigeste Blomsterpragt havde lønnet hans Kjærlighed til Naturens duftrige Børn. Men besøgte man ham saa om Eftermiddagen, hvor han i den med hans Hustrues Malerier behængte Dagligstue, Midtværelset ud imod Haven, modtog sine Gjæster, „da flød der Honning fra hans Læber", og da kunde han med levende Farve skildre sine Reiser i fremmede Lande eller med glødende Phantasi fremdrage gamle Sagn fra Danmarks Riddertid, eller — og det maaskee allerhelst — lede Betragtningen ind paa Aandens hemmelighedsfulde mystiske Tilværelse og Virken. Hans Studereværelse tilvenstre var luunt og hyggeligt. Her havde han midt paa Gulvet sit Arbeidsbord bedækket af Papirer, med et Par Lænestole ved, og herind tog han ofte med sig en Gjæst, naar denne kunde ryge Tobak, hvilket Digteren selv gjerne gjorde, for ved en Pibe at underholde sig med ham om Gammelt og Nyt. Sin Hustru, der i omtrent fyrretyve Aar stod som en god Genius ved hans Side, omfattede han med ridderlig Kjærlighed og en Hengivenhed, som hun fuldt vel fortjente. Medens han beskjæftigede sig med literære Arbeider, anvendte hun for en stor Deel sin Tid til at fremstille religiøse Emner paa Lærredet, og mange Landsbykirker i Danmark have fra hendes Haand Altertavler, som hun altid gavmild bortskjænkede. Saaledes levede dette ædle Par, og at see den Fred og stille Lykke, som var udbredt over deres Hjem, det var som en Aabenbarelse af Gudsriget paa Jorden.

Skalden er nu gaaet til Hvile. Hans Hustru ytrede ofte, at hun ønskede at hendes Ægtefælle, naar Tiden kom, maatte blive borttaget herfra før hende, da hun hellere selv vilde bære Savnets Smerte, end at han skulde lide den. Og hendes Ønske blev hørt. Nu sidder hun alene i det eensomme Huus, men med alle de deilige Minder fra et langt, skjønt Liv, omgivet af Alles Kjærlighed, og Adskillelsens Stund vil da ikke blive hende lang, indtil hun atter forenes med sin elskede Huusbond i Kjærlighedens Hjem.

J. G.

Digteren Ingemanns Bolig i Sorø.

Mindedigte over Bernh. Sev. Ingemann.

Reen, uskyldig kun Du leved for Dit ædle Digterkald,
Derfor Danmark aldrig glemmer Dig, sin elskelige Skjald;
Tro Du var imod Din Frelser, mod dit Land og mod Din Gud,
Alle Dine bedste Sange sprang af denne Troskab ud.

Som en Fugl fra Paradiset var Du fløiet til os ned,
Fjernt Du stod fra Verdens Vrimmel, i Din Sjæl var evig Fred,
Som en deilig Digtersvane svømmed Du i Tidens Strøm,
Drømte selv bag hvide Lokker mangen selsom Digterdrøm.

Men i Drømmen var der Sandhed, i Din Leeg alvorlig Tro,
Let kan Dine Digtervinger derfor naae til Lysets Bo,
Ingen dunkel Plet formørker, ingen Skyld betynger dem,
Oldingen med Barnets Uskyld har de ført nu til hans Hjem.

Unge Roser skal fremspire af din Gravhøi Aar for Aar,
Danmarks Døtre skal med Taarer vandre did i Høst og Vaar.
Nattergalen ovenover skal forkynde med sin Sang,
At Du Danmarks Hjerte smelted med din Harpes milde Klang.

C. Hauch.

Mellem Nordens Hoved-Skjalde,
Som jeg hilsed fjern og nær,
Ingen turde „Ven jeg kalde,
Uden ham, som daaned her;
Mellem Høivolds Bautastene
Staar med Luren jeg alene!

Intet dog har jeg at klage;
I halvtredsindstyve Aar,
Med de mange tusind Dage,
Jeg i Vinter som i Vaar
Fandt hos Ingemann en Broder,
Søn af samme Skjaldemoder!

Prise maa jeg da min Lykke,
Vel som Danmarks Lykke stor;
Thi, som meer end Skin og Skygge,
Dyrt er Venskab trindt paa Jord,
Sjeldnest vel imellem Skjalde,
Som ei Muser eens paakalde!

Derfor skal paa vore Grave
Venskabsblomsten yndefuld,
Rundet op i Freias Have,
Længe dufte over Muld,
Vidne, at i Danevangen
Blomsterduft har Fuglesangen!

Hjertets Sanger der oplives
Ved de Boldes Vaabenbrag,
Daads-Herolden der henrives
Ved det ømme Hjertes Slag,
Her jevnsides Løbebaner
Har med Aser altid Vaner!

N. F. S. Grundtvig.

Literatur.

Som Universitetsprogram for 1ste Semester 1862 er udkommet: „**Die Culturpflanzen Norwegens** beobachtet von Dr. F. C. Schübeler, Conservator des botan. Museums d. Kgl. Norw. Universität. Mit einem Anhange über die altnorwegische Landwirthschaft. Mit Karte, Tabellen und Planchen." Chra. 1862. VIII 197 S. stor 4to. (Trykt hos Brøgger & Christie). — Dette omfangsrige Værk ledsages af 12 Plader, som graphisk fremstille Veirforholdene ved Christiania i Aarene 1857—1858—1859, udarbeidede efter de paa det astronomiske Observatorium førte Dagbøger, samt af 12 særskildte Træsnitplader, der give Tegninger af endeel af de største og mærkeligste Træer her i Landet, af hvilke enkelte allerede ere meddeelte i vort Blad og flere siden skulle blive det. Til dette er føiet et i Farvetryk udført Kart over Norge og endeel af Sverige, hvilket viser Landets ydre Form, Høideforhold og Omrids paa en anskuelig Maade, samt tillige angiver Nordgrændsen for Kornarterne og de vigtigste Træarter. De i dette Skrift anførte Kjendsgjerninger og Jagttagelser ere deels samlede og udførte af Forfatteren, deels af ham indhentede ved Hjælp af de aarlige Udstillinger, eller paa anden Viis tilbeiebragte og kontrollerede. Til Slutning gives et Resumee paa Fransk (som vi i et følgende Nr. af vort Blad skulle gjengive i Oversættelse) af enkelte af Forfatteren iagttagne nye Naturlove og andre Naturphænomener af væsentlig Interesse. Bogen er forsynet med et fuldstændigt Register over de systematiske, de tydske og de norske Plantenavne m. m. — Man har her det første Forsøg paa at levere en plantegeographisk Beskrivelse over Norge. Der viser sig deri ikke

alene forskjellige Særegenheder i Vegetationsforholdene, der ere betingede af den høie nordlige Bredde, men ogsaa en eiendommelig, af andre Forhold betinget Vært og Produktionskraft høiere mod Norden end i nogen anden Deel af den bekjendte Verden, noget som ikke kan andet end smigre den Nationalforfængelighed hos en vis Deel af os, der saa gjerne ville „have noget for sig selv". — De Afhandlinger om Nordmændenes Jordbrug og Havedyrkning i Oldtiden, der ere tilføiede Skriftet, ere baade vigtige og høist interessante i kulturhistorisk Henseende og indeholde desuden Mangt og Meget, som er aldeles nyt og ubekjendt for det læsende Publikum, og enkelte Ting, som endog for Antikvaren have været mindre bekjendte eller klare, tildeels fordi man ikke har havt tilstrækkeligt Kjendskab til Landvæsenet og hvad dertil hørte. Dette er saaledes ikke noget Perlestikkeri, nogen unyttig Anvendelse af en Mands Evner og Arbeidskraft; thi det har ikke alene skaffet Lys i hvorledes det har været, men det belyser ogsaa, at det mangesteds ikke er stort anderledes nu; den anvendte „Flid" kan enhver Klokker see her, men for at skjønne Betydningen og Skarpsindigheden i disse Undersøgelser maa man selv have en Rem af Antikvarhuden, eller idetmindste have en Forestilling om hvad Kulturhistorie er. — Saadanne Værker som dette ryster man naturligviis ikke af Ærmet; det bugner af Jagttagelser og Kjendsgjerninger fra først til sidst; saagodtsom hver Side vidner derom, det er de endelige Resultater af langvarige Studier, af vidtløftige Korrespondancer, ihærdig fortsatte Jagttagelser og endda længere og møisommeligere Undersøgelser end hine omhandlede antikvariske Afhandlinger. Men det skal ogsaa erkjendes, at Skriftet i det Hele af det akademiske Kollegium er udstyret med en Liberalitet, der er værdig de ti Aars Flid og Arbeide, Forfatteren har nedlagt i dets Indhold, noget som ogsaa klart tør vidne om Kollegiets og Universitetets Opfatning saavel af Hr. Schübelers videnskabelige som praktiske Virksomhed. — Et kortfattet Udtog paa Engelsk af Skriftet, med Kart og Tabel, er af Londoner-Udstillings-Kommitteen foranstaltet udgivet til Belysning af de Samlinger for den anvendte Botanik, som sendes til Udstillingen. — Forfatteren udtrykker sig med den sande Beskedenhed, som altid følger af en klar Indsigt i Arbeidets Vanskelighed og Møie, paa følgende Maade om sit Værk:

„Det ligger i Sagens Natur, at et Arbeide som nærværende neppe nogensinde kan betragtes som noget færdigt eller fuldkommen afsluttet, og der er vist heller ikke Nogen, som føler dette mere levende end Forfatteren, der, under sin Beskjæftigelse med at ordne og sondre aarlange Jagttagelser, fremmede Meddelelser og Resultaterne af de Forsøg, som ere anstillede paa mangfoldige fjernt fra hverandre liggende Steder, næsten daglig har havt Leilighed til at føle, at der skal vedholdende og med Energi gjennem Aarrækker fortsatte Jagttagelser til, for at levere Noget, der selv relativt kan betragtes som fuldstændigt. I klar Bevidsthed om Umuligheden af nu at kunne levere noget Fuldstændigt eller Udtømmende, har jeg dog troet, ikke at burde tilbageholde de her meddeelte Resultater, for derved at henlede Opmærksomheden paa en Række af Phænomener, som, samtidigt undersøgte efter en bestemt Plan, af Mange i Forening, paa forskjellige Steder og gjennem et længere Tidsrum, utvivlsomt ville sprede Lys over flere hidtil mindre kjendte plantegeographiske og physiologiske Forhold. — Hertil har der ogsaa knyttet sig en anden Betragtning: Jeg veed tilfulde, at mit Fædreland er det Land, der blandt alle europæiske Stater, er det mindst kjendte, maaskee fordi det ligesiden det 13de Aarhundrede ikke har spillet nogen indgribende Rolle i den almindelige europæiske Politik eller fordi det har en saa isoleret Beliggenhed, at her ikke kommer andre Fremmede end de, som udtrykkelig have til Hensigt at besøge Landet, eller fordi det ligger saa langt mod Nord, at man har tænkt sig Skuepladsen hovedsagelig opfyldt med Snee og Iis og som Tegn paa Liv kun nogle Graner og Furer med Bjørne og Rensdyr til Staffage, eller maaskee af alle disse Grunde tilsammentagne. Det tør antages, at man under saadanne Forhold vil finde det i sin Orden, at en Indfødt af dette ukjendte og derfor ogsaa ofte miskjendte Land, som i ethvert Fald har det Interessante ved sig, at det er det nordligste paa Jorden for al Slags Kultur, i hvilken Betydning man end vil tage dette Ord, har villet bidrage Sit til at oplare de almindeligt herskende urigtige Forestillinger, ved at levere et om end mangelfuldt, saa dog i ethvert Fald paa Kjendsgjerninger grundet Billede af den Kundskab, man for Tiden har om den Deel af Landets Vegetationsforhold, som er bedst skikket til at vise hvad et saa nordligt beliggende Land er istand til at frembringe, nemlig de saakaldte Kulturplanter. — Med de ovenfor nævnte Omstændigheder for Øie vil man omtrent befinde sig paa det Standpunkt, hvorfra Forfatteren skulde ønske, at nærværende Skrift maatte blive bedømt."

Naar Nyhedsbladet anmelder dette Arbeide, som fornemmelig er bestemt til som Gave fra Universitetet at sendes til Lærde og Videnskabsmænd i fremmede Lande, da er Hovedhensigten naturligviis den, i Korthed at give de Mange her i Landet, som ikke have Adgang til at faae Bogen, men nære Interesse for vort Lands Naturforhold, Anledning til at faae et Indblik i hvad der her er givet og meddeelt ved Siden af en sand og rigtig Opfatning af hvad Forfatteren har udrettet i den omhandlede Retning. Der er neppe Nogen i vort Land, som bedre kan dømme om hvad herhen hører og bedømme det her omhandlede Skrift, end Prof. Chr. Boeck. Vi tillade os derfor nedenfor i Oversættelse at gjengive Professorens indledende Forord.

„Kort Tid efterat det norske Universitet 1811 var oprettet, blev der ogsaa med dette forenet en botanisk Have, for hvilken der blev lagt den Plan, at den skulde være et økonomisk-botanisk Anlæg. Ifølge denne Plan blev en Deel af Havens Terrain udlagt til Dyrkning af økonomiske Planter, og i en Række af Aar blev der saaledes dyrket forskjellige Arter og Varieteter af Korn, Handelsplanter o. s. v., hvoraf Frø uddeeltes gratis. Ligeledes anlagdes Planteskoler for Frugt- og Parktræer samt Bærbuske, der solgtes til Indtægt for Haven. — Landets isolerede Beliggenhed og dets tidligere politiske Forhold havde havt til Følge, at alle Industrigrene i større eller mindre Grad vare forsømte. Ved den her nævnte Foranstaltning troede man saaledes at kunne bidrage Noget til at fremme Sandsen for Havedyrkning, Træplantning og Landhuusholdning i Almindelighed. Men med den botaniske Gartners tiltagende Alder forfaldt efterhaanden de økonomiske Anlæg, og da tilsidst Gartneren erklærede, at han ikke kunde have det ønskelige Tilsyn med disse, foreslog Professor Blytt at disse Anlægs Bestyrelse skulde overdrages daværende Korpslæge Schübeler. Hr. Schübeler, der tidligere i Forbindelse med det medicinske Studium, ved Professor Blytts Veiledning, specielt havde lagt sig efter Botanik, havde, efterat have taget Afsked som militær Læge og ophørt med sin private Praxis, i flere Aar paa forskjellige Steder i Udlandet, deels ved botaniske Haver, deels ved landøkonomiske Institutter, studeret Havedyrkningen i dens forskjellige Forgreninger. Efter sin Tilbagekomst var han bleven ansat som Konservator ved Universitetets botaniske Museum og havde erholdt Stipendium for videre at studere Botanik. — Efter det akademiske Kollegiums Anmodning overtog Hr. Schübeler Bestyrelsen af de økonomiske Anlæg i den botaniske Have, og for at han kunde have stadigere Tilsyn dermed, blev der anviist ham Bolig i Haven. — De Partier, hvorpaa de økonomiske Planter havde været dyrkede, maatte opryddes fra Grunden og tildeels draineres, en Mængde Steen maatte bortføres og i det Hele de fornødne Rydningsarbeider foretages for at bringe Jorden i dyrkbar Stand. En forholdsviis ringe Deel af de i Træskolen staaende Træer vare salgbare, og til nye Anlæg var intet Mareriale forhaanden. Frø og Planter maatte anskaffes fra Udlandet, og herved kom tilgode de Bekjendtskaber og mange Forbindelser, Hr. Schübeler paa sine Reiser havde erhvervet. Paa denne Maade medgik der nogen Tid til de nødvendige Forarbeider; men det Hele har dog været drevet med en saadan Sparsommelighed, at det hidindtil ikke har foraarsaget Universitetet noget direkte Udlæg. — I Betragtning af, at de Anlæg, som vare satte under Hr. Schübelers Bestyrelse, udgjorde en Deel af den botaniske Have, antog han, at de ikke maatte sættes ud af Forbindelsen med Havens almindelige Tendents, at virke for den videnskabelige Botaniks Fremme. Hertil kom, at Landets nordlige Beliggenhed allerede paa Forhaand maatte vække Formodning om, at interessante Resultater kunde vindes ved disse Forsøg baade i plantegeographisk og physiologisk Henseende. Han antog, at man, uden at hindres i Opmærksomheden og Virksomheden for det rent Økonomiske, meget vel kunde benytte Anledningen til ogsaa specielt at studere enkelte Planters Vegetationsforhold og til at foretage forskjelligartede Forsøg, for at opklare mindre kjendte plantephysiologiske Forhold. — Med Hensyn til den økonomiske eller, om man vil, rent praktiske Side af Sagen, da har han, foruden til Landets forskjellige Egne at uddele Frø, Stiklinger, Podekviste o. s. v. af saadanne Planter, hvis Dyrkning Erfaring havde viist maatte ønskes udbredt eller paa andre Steder forsøgt, ogsaa, uden Godtgjørelse, til Underviisning i Havedyrkning fra Landdistrikterne modtaget Elever, som enten selv have maattet bekoste sit Ophold i Christiania, eller som hertil ere blevne understøttede af Akershuus Amts Landhuusholdningsselskab eller det Kongelige Selskab for Norges Vel, hvis Sekretær han tillige er. Ved Siden heraf har han, deels i forskjellige Journaler, deels i særskilte Skrifter udgivet en Mængde populære Afhandlinger om Havedyrkning og Landhuusholdning. Endnu var der i Norge et hidtil uforsøgt Middel til de her nævnte Syslers Fremme, som Hr. Schübeler paa Grund af den forskjelligartede Nytte, som de i andre Lande have medført, troede ogsaa burde bringes i Anvendelse her, nemlig Udstillinger. Erfaring har senere viist, at disse ogsaa hos os ikke alene have stiftet megen praktisk Nytte og af denne Grund have fremkaldt lignende Foranstaltninger paa flere andre Steder i Landet, men de have ogsaa leveret vigtige Bidrag til en nøiagtigere Kundskab om Kulturplanternes geographiske Udbredning og Udvikling under forskjellige Breddegrader, paa forskjellige Høider over Havet, og i det Hele taget under forskjelligt virkende ydre Forhold, idet der nemlig til Udstillingerne ofte er fremkommet Gjenstande, om hvis Forekomst eller Udvikling paa dette eller hiint Sted man tidligere, ikke engang her, har havt nogen Kundskab. Man har saaledes Udstillingerne at takke for en Mængde af de i nærværende Skrift meddeelte Oplysninger. Med denne Deel af de trufne Foranstaltninger, der have været drevne med en sjelden Iver, Udholdenhed og Omtanke og som allerede efter faa Aars Forløb have baaret synlige Frugter, har man saaledes havt al Grund til at være tilfreds. — Idet det rent videnskabelige Udbytte af kun faa Aars Jagttagelse, som her ligger for os, paa den ene Side viser, at hidtil ukjendte Resultater i en endog forholdsviis kort Tid ere vundne, hvilket naturligviis maa bestyrke Rigtigheden af den Fremgangsmaade, hvorpaa man her er slaaet ind, vilde det paa den anden Side være ønskeligt, om der kunde tilveiebringes en nærmere Forening med andre botaniske Haver, Akklimatisationsforeninger eller lignende Etablissementer, baade i de nordlige og sydligere Lande, deels for at faae de allerede gjorte Jagttagelser nærmere prøvede, deels ogsaa efter en bestemt Plan at slaae ind i andre Retninger, for Tilveiebringelsen af et rigtigere Material til Læren om Planternes Livsforhold. — Da jeg i nogen Tid af det akademiske Kollegium har været overdraget at deeltage i den botaniske Haves Overbestyrelse, har jeg havt en særdeles god Anledning og Opfordring til at følge Hr. Schübelers Virksomhed, og da jeg maa antage, at Udviklingen af Plantephysiologien vil udvide Grundlaget for Dyrephysiologien, har jeg maattet følge den med Interesse. Det maa derfor her være mig tilladt at udtale Ønsket om, at Hr. Schübeler tilbørlig maa blive understøttet i sin Virksomhed. Det kan vel heller ikke betvivles, at dette nu vil skee, da der, alene i hvad der i nærværende Skrift er fremstillet, foreligger et klart Beviis for, at han i Botanikens Tjeneste ikke har arbeidet forgjæves." 106.

— **Recherches sur la Syphilis**, appuyées de tableaux de statistique, tirés des Archives des hôpitaux de Christiania par W. Boeck. Ouvrage publie aux frais du gouvernement. Chra. 1862. 509 S. Folio. (Imprimé chez H. J. Jensen). Denne Bog, hvormed Professor i Medicin W. Boeck har beriget Videnskaben, og til hvis Udgivelse sidste Storthing bevilgede de fornødne Midler, er et sandt Kjæmpeværk saavel ved sit Omfang (129 petittrykte Folioark), som ved den Masse af Jagttagelser, det indeholder; og den paagjældende Sygdoms Statistik vil derved for vort Land have vundet et Grundlag, hvorpaa Andre kun behøve at bygge videre, for at man skal kunne følge dens Virkninger gjennem Generationerne. I tabellarisk Form og alphabetisk Orden opføres her alle fra 1826 (da Rigshospitalets Registre begynde) til Enden af 1856 ved Hovedstadens offentlige Kuuranstalter behandlede syphilitiske Syge, med Angivelse af vedkommende Individers Navne (dog for en stor Deel kun antydningsviis med Forbogstaver), Alder, Fødested, Bopæl samt en schematisk Sygehistorie: Resultaterne af de forskjellige Kuurmethoder, de Syges senere Skjæbne forsaavidt den har kunnet forfølges, og Sygdommens Spor hos deres Afkom. Der findes saaledes over femtusinde slige Sygebiographier, eller hvad man vil kalde det, nemlig af 1500 Individer, der ere behandlede for primær og af 3560 Individer, behandlede for konstitutionel Syphilis. Da imidlertid flere Personer efter først at have hørt til den første Klasses Syge ogsaa senere forekomme i den anden, indskrænkes Totalsummen af de angrebne Individer noget, men den beløber sig alligevel til det skrækindgydende Tal af henved 5000. Ved statistiske Oversigter oplyses hvormange af hvert Kjøn og hver Alder og i hvert Aar der er behandlet, Antallet af Helbredede, af Døde osv., og ved at gjennemløbe Tabellerne vil man endog med Lethed see, hvormange Syge der hører til hver By og Bygd m. m. — Det er med sand Forbauselse, at man gjennemblader et Værk som nærværende, der i Sandhed er et storartet Vidnesbyrd om hvad videnskabelig Sands og Iver for en Sag kan udrette. Forfatteren har sat sig som Maal for sit Livs Stræben at bringe Lys over og Hjælp for de frygteligste Sygdomme, som hærje Samfundet, den her behandlede og Spedalskheden (heri ved Siden af en lige saa ivrig Medarbeider, Dr. Danielssen), og med en Flid, som aldrig trættes, og en Iver, som aldrig kjølnes, har han uafladelig forfulgt dette sit Maal og saavel ved sine Syphilisationsforsøg som ved sine Undersøgelser over Hudsygdommene overhoved vakt Videnskabsmænds største Opmærksomhed ikke blot hertillands men ogsaa i Udlandet. Af Hensyn til fremmede Lærde er det da ogsaa naturligviis, at Værket er skrevet paa Fransk. Forf. havde foreslaaet, at Latinen skulde benyttes, men Storthinget, som just holdt paa at indskrænke de klassiske Sprogs Kreds, fandt, at et levende Sprog var at foretrække.

— Paa J. W. Cappelens Forlag er udkommet **Arithmetikens første Elementer** af S. A. Sexe. 106 S. 8. Priis 36 ß. Bogen er beregnet paa at bruges uden mundtlig Veiledning, og Forf. har tillige søgt at bringe Rede i enkelte uredige Punkter af den elementære Arithmetik.

— Paa Joh. Dahls Forlag er udkommet **Aktstykker angaaende Revision af Foreningen** (91 S. st. 8, Priis 40 ß.), hvori bl. A. findes Justitsdepartementets Foredrag af 21de Oktbr. f. A. i dets oprindelige Skikkelse saaledes som det fremkaldte Ministerkrisen.

Norge.

Christiania. Prof. Platou har faaet Tilladelse til at aflægge Prøve for den ledige Assessorpost i Høiesteret.

— Under 1ste Marts er Lektor C. R. Unger udnævnt til Professor ved Universitetet og Bureauchef Joh. Torkildsen til Skattefoged i Christiania.

— 17de Marts er pers. Kapellan J. Skaar udnævnt til resid. Kapellan i Skien og Kapitain C. A. Bøyesen til Chef for 2det gevorb. Kompagni af Agershusiske Brigade.

— Til Storthingsrepræsentant for Frederikshald er valgt Byfoged Saxlund, til Suppleant Grosserer A. Wiel.

— Af et af Ritmester Egeberg til Kavalleribrigaden skjænket Legat har denne udsat 50 Spd. som Honorar for det bedst udarbeidede Forslag (Udkast?) til en Veterinær-Haandbog for Brigadens Manege, hvilket maa være indsendt inden 1ste August d. A.

— I Møde af Christiania Bys Formænd og Repræsentanter 15te ds. er besluttet, at Byen skal overtage Logebygningen med en Kjøbesum af 15,425 Spd. 87 ß., efter at der i Forveien er bevirket Bestemmelse for, at Christiania Autionsfonds Pantefordring i Bygningen stor 6000 Spd. eftergives og Christiania Sparebanks Pantefordring stor 20,000 Spd. nedsættes til 13,102 Spd. 60 ß. Dernæst bemyndiges Magistraten til at udleie for 25 Aar til Frimurerselskabet St. Olafs Loge de af dette tidligere brugte Bekvemmeligheder mod en aarlig Leie af 400 Spd.

— Ligeledes besluttedes Oparbeidelsen af en ny Vei fra Nybroen til Sanner-Gaarden.

— Samtidig overtoges den af Grosserer Thorv. Meyer til Byen skjænkede Vaske- og Badeanstalt, der allerede siden f. A. forsøgsviis har været i Drift. Denne velgjørende Anstalt, som Hr. Meyer med storartet Liberalitet har skjænket Byen skal koste Giveren omtr. 40,000 Spd. (En Afbildning af Bygningens Ydre findes i dette Blad for 1860 Nr. 45).

— Storthingsmand fra Jarlsbergs og Laurvigs Amt og Ordfører i Hedrums Formandskab, Gaardbruger Niels Gjelstad, der nylig blev nødt til at afgaae som Medlem af Kirkekommissionen, er nu bleven arresteret og har bekjendt, at han har begaaet adskillige Falsknerier. Gjelstad skal have gistet sig til 9 à 12,000 Spd., men sat sin Formue overstyr ved Spekulationer, navnlig Skibsbyggeri. Mgbl. bemærker bl. A. 'at det Sørgeligste ved N. Gjelstads Væsen og Brøde er hans Skinhellighed og den Forargelse, som han derved har forvoldt. Gjelstad var en flittig og ivrig (omvankende) Bodsprædikant, og han vandrer nu fra Kirkekommissionen til Slaveriet.'

— Christiania norske Theater har bragt M. Goldschmidts nye Drama „Rabbi Eliezer" til Opførelse.

— Askevolds nye, i 1859 indviede Hovedkirke, der har kostet 6000 Spd. og skulde være den smukkeste Trækirke i Bergens Stift, er 6te Marts afbrændt ved Lynild.

— „Stavangeren" gjør sig en Glæde af at berette, at dens gjennem de andre Aviser allerede løbne Beretning om 13 farsundske Skoledrenges Forulykten i Isen er aldeles usandfærdig.

— Udbyttet af Sildefisket skal være 720,000 Tdr.

— Lodserne have paataget sig at gjøre Raak i Isen ind i Havnen for 1200 Spd.

— I et almindeligt Møde har Studenterforeningen i Kjøbenhavn fattet Beslutning om, at der i Sommer skal afholdes et almindeligt Studentermøde i Kjøbenhavn.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 13. | Udkommer hver Søndag Morgen. | **30te Marts 1862.** | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | **11. Aarg.**

Indhold.

Andreas Gottlob Rudelbach.

(Meddeelt af J. Belsheim, Cand. theol.)

I.

Medens der, med Undtagelse af den bekjendte Biskop Jesper Brochmand (1585—1652), indtil i vort Aarhundrede neppe fandtes nogen dansk Theolog af den Betydenhed med Hensyn til Lærdom, at han blev synderlig bemærket i Tydskland og i Udlandet forøvrigt, har der i nærværende Aarhundrede ikke været saa Faa, der have vundet betydelig Anseelse i Tydskland f. Ex. den lærde Biskop Münter, (der vel var født i Tydskland, men opdragen i Danmark), Biskop Mynster, den nuværende Prof. Clausen og Biskop Martensen. Men ingen dansk Theolog har dog vundet en saadan Anseelse i Udlandet som Rudelbach, der allerede kun 36 Aar gammel blev kaldet til et af de høieste Kirke-Embeder i Tydskland, uden at han endnu havde beklædt noget Embede i sit Fædreland, og senere vandt en saadan Berømmelse ved sine mangfoldige lærde Skrifter, at man ansaa ham for at være Nutidens lærdeste Theolog ved Siden af Ferdinand Baur († 1860), Hovedet for den saakaldte Tübinger-Skole. Men da R. nu ikke blot havde en saa omfattende Lærdom, men, som en af hans dygtigste Modstandere har sagt „havde det som Mere var, havde christen Tro, og var en Stridsmand for Herrens Sandhed", og førte Vaabenet til denne Sandheds Forsvar til høire og venstre Side; da flere af hans Skrifter ere kjendte og læste af mange af den norske Kirkes Præster og Lærere; da han interesserede sig meget for denne Kirke og med Opmærksomhed og Deeltagelse fulgte med under Alt, som tildrog sig i den, især i de sidste Aar, stod i Brevvexling med Mænd i Norge og skrev Artikler i norske Tidsskrifter: saa har man troet, at det vilde interessere dette Blads Læsere at see en kort Skizze af hans Liv. Han udgav i sit 50 Aar 1842 i Leipzig en kort Autobiographi: „Vitam suam hucusqve actam etc." og paabegyndte i 1861 i „Zeitschrift für die gesammte lutherische Theologie und Kirche" (1ste og 4de Hefte) sine „Confessionen", der endnu ikke række længere end til hans 14de Aar. Vi skulle da forsøge at skizzere hans Liv især efter hans egne Meddelelser, saa langt de række, tildeels med hans egne Ord, og for hans sidste 20 Leveaars Vedkommende efter andre Kilder.

Rudelbach er født i Kjøbenhavn den 29de September 1792, og var den yngste af 4 Brødre (af hvilke de 3 ældste, ligesom en af hans 4 Søstre, døde, medens de vare smaa). Hans Fader Johan Heinrich Gottlob R., født i Sachsen i Tydskland, var i 1787 eller 88 indvandret til Kjøbenhavn som Skræddersvend og blev senere Mester. Hans Moder Birgitte Cathrine, Datter af en Klokker i Sjelland ved Navn Örström, af svensk Slægt, havde i mange Aar været Tjenestepige i Kjøbenhavn. Hans Forældre vare saaledes ringe Folk, der levede i smaa Kaar. Men „Gudsfrygt med Nøisomhed er en stor Vinding", og den fandtes i hans Forældres Huus. Hans Fader, som var født Tydsker, vedblev at være Tydsker ogsaa i Danmark, endskjønt han var dette Land hengiven med al Taknemmelighed. Han hørte derfor til St. Petri tydske Menighed, og hans Børn lærte først Tydsk. Derfor kalder R. sig, skjønt født Kjøbenhavner, dog oprindelig og væsentlig en Tydsker. Hans Forældre havde ikke mange Bøger. „Dog var der nok til at indplante hos ham det første gudelige Indtryk for Tid og Evighed." Den Bog, der blev ham kjærest, medens han var Barn, var en gammel uanseelig Andagtsbog uden Titelblad, Schmolkens „Communion- und Gebetbuch", hvilken hans Fader havde medbragt fra Tydskland. I denne lærte han „Morgen- und Abendandachten" ganske udenad. Snart lærte han ogsaa Dansk. En ligesaa uanseelig dansk Bog blev ham ogsaa kjær, Nordmanden Peder Dass's „Bibelske Visebog"; især gjorde Sangen om Jephta Løfte Indtryk paa ham. Hans Forældre havde i Begyndelsen bestemt ham til at lære Faderens Haandværk; men dette maatte snart opgives; han lærte ikke engang at sætte Traad i Naal. En overordentlig Lærelyst sporedes tidlig hos ham; ethvert løst Blad, han kunde overkomme, benyttede han. Naar han som Barn blev spurgt, hvad han vilde blive, svarede han: „Først Præst, saa Student." At dette skulde blive til Virkelighed, dertil var der ingen Udsigt. „Men Guds underbare Ledelse udretter Alt. Han selv maatte finde Vei og Midler". En svensk Mand fra Stockholm ved Navn Hilfling, som nærede sig af at undervise i Sprog i Kjøbenhavn, boede hos R.s Forældre. „Denne Mand brugte Gud som en Engel til at bane ham Veien." H., som besad megen Færdighed i Fransk og Engelsk og havde paa Reiser igjennem England og Frankrige dannet Øre og Tunge, mærkede snart, hvor store Anlæg Drengen havde til at lære Sprog. Han underviste ham da først i Engelsk, saa i Fransk. Snart havde R. bragt det saa vidt, at han med Færdighed læste Goldsmiths „The wicar of Wakefield". „Hvilken en Verden aabnede der sig ikke for mig i dette Mesterværk, hvor Hjertets reneste Strenge, de naturligste og mest ophøiede Følelser blive slaaede med et høiere Plektrum!" udbryder han. Endnu lagde hans Forældre ingen fast Plan for hans Bestemmelse, deres ringe Udkomme gjorde det betænkeligt for dem at sætte ham i Skole. Men efter Hilflings Opmuntring bestemte de ham endelig for Handelen og satte ham 8 Aar gl. ind paa det Basedowske Institut Aar 1800.

I dette Institut modtog R. da de første rudimenta literarum. Han beskjæftigede sig der fremdeles mest med de levende Sprog og fik derved en god Fordannelse til de egentlige Humaniora. Men saa ivrig som man drev Sprogunderviisningen paa Institutet, saa misligt drev man Religionsunderviisningen. Som Lærebog brugtes Campes „Ledetraad", „der var Elevernes Kval, men bidrog under den religiøse Stempel til at udhule deres indre Liv.". Det laa i den Tids Aand at ringeagte Religionsunderviisningen som noget mindre „nyttigt". Det er derfor forklarligt, at Christendommen i en saa rationalistisk Atmosphære ikke gjorde noget dybere Indtryk paa Rudelbach i den Tid. Men af Naturen tilbøielig til et stille Liv holdt han sig ialmindelighed fra Fornøielser, Theaterbesøg, Kortspil o. desl. og søgte kun af og til Adspredelse ved at spadsere i Dyrehaven. I hans Forældres Huus boede en i det tydske Kancelli ansat Mand ved Navn Grønland. Til dennes Bibliothek fik han Adgang og læste nu Wielands og Höltys Værker og gjorde tillige det første Bekjendtskab med Schiller, hvis „Jungfrau von Orleans" især tiltalte ham. Han begyndte alt da at lægge sig til Bøger for enhver Skilling, han kunde faae, og blev alt en Bibliophil i det Smaa, lige som senere i det Store.

Da Latinen behandledes stedmoderlig i det Basedowske Institut, havde han til i sit 14 Aar læst Ubetydeligt af den, medens han med nogenlunde Færdighed talte Fransk og Engelsk. Atter efter Hilflings Opmuntring blev han 1805 sat i Metropolitanskolen, hvor den bekjendte Niels Lang Nissen da var Rektor, hvem han omtaler med den største Erkjendtlighed. I denne Latinskole gjorde han store Fremskridt, kvalificerede sig alt i det første Aar til at faae Understøttelse af Skolens Midler og blev allerede efter tre Aars Forløb optaget i øverste Klasse. Græsk læste han med særegen Forkjærlighed. I 1810 dimitteredes han til Universitetet. Under Nordmanden Niels Treschow, senere Professor i Christiania, tilsidst Statsraad, studerede han Philosophi, og han holdt ham i kjær Erindring. Men især studerede han Historie, tilskyndet dertil af den Flid, hvormed de historiske Videnskaber dengang dyrkedes i Danmark af Mænd som Engelstoft, Werlauff og Islænderen Finn Magnussen, og begunstiget af Bibliothekaren Nyerups Velvillie i at give ham Adgang til Bøger. I 1811 tog han den philologiske og philosophiske Examen med Udmærkelse. Nu begyndte han at studere Theologi, hørte Forelæsninger over Mathæi Evangelium af Prof. Børge Thorlacius og over de smaae Propheter af Münter. „Men den Hellige Skrifts rene Simpelhed", bekjender han, „blev mig da modbydelig, jeg kunde ikke finde mig i, at den, som jeg i min Vildfarelse syntes, nedsætter Mennesket og dets naturlige Kræfter". „Han førtes nu for fulde Seil ind paa Poesiens umaalelige Marker." Fremfor Alt beskjæftigede han sig med de klassiske Digtere. Han gjennempløiede Digterværkerne i Athenæums Bibliothek, læste flere Værker over den græske Mythologi især Creuzers, og studerede, foruden Historie, Plutarch og de græske Tragikere. I 1815 vandt han Universitetets Priismedaille for en Afhandling; „De indole ac dignitate dithyrambicæ apud Græcos poeseos." I 1818 var han en af „de Tolv mod Baggesen", der opfordrede denne til i en latinsk Disputats at forsvare sine æsthetiske Anskuelser, da han i Striden mod Oehlenschläger havde pukket paa sine grundige philologiske Kundskaber, hvori han ansaaes for at være meget svag.

R. trængte dybt ind i de philologiske Videnskaber. „Men", siger han, „der trængte en Fattigdom ind paa den Rige; der var en Braad, som drev mig endog imod min Villie til den renere og alvorligere Lærdom, . . . Gud fængslede min trodsige Aand igjen til sig og sin evige Sandhed . . . . . Noget Videre har jeg ikke at sige om min Omvendelse. Dette Ene staar fast: Gud, al Faderligheds, Kjærligheds og Barmhjertigheds uudtømmelige Kilde, trængte af utrolig Taalmodighed og Langmodighed ind paa mig, der var vildfarende og aldeles bortvendt fra ham, indtil jeg maatte føle med Apostelen, at det „blev mig for haardt at stampe mod Braadden". At der oprandt et saa ønskeligt Barmhjertighedens Lys for mig, som var nedsunken i Syndens og Forfængelighedens Ureenhed, det kan jeg ikke tilskrive mine egne Kræfter, men maa tilskrive det Altsammen Lysenes Fader, alle gode Gavers Giver." Han greb nu Bibelstudiet igjen, læste Evangelierne med Kommentar af den rationalistiske

Dr. Paulus i Heidelberg; men han takker Gud for, at han ikke kom til at følge hans Fodspor. Det philologiske Grundlag kom ham nu meget tilgode. Han anvendte alle Kræfter paa det theologiske Studium, der stedse blev ham mere og mere kjært. Først læste han det Gamle Testamente i Grundsproget ved Hjælp af Gesenius's samt en lærd Jødes lexikalske og grammatikalske Værker, derpaa det Nye Testamente, saa Kirkehistorie, Dogmatik og Moral samt de øvrige theologiske Discipliner og tog i 1820 theologisk Examen med Charakteren „Laudabilis et qvidem egregie" især formedelst den philologiske Grundighed i hans Examens Arbeider, medens hans theologiske Anskuelser kun deelviis billigedes af Fakultetet efter dets neologiske Opfatning af Christendommen. Han frekventerede derpaa i et Aar Pastoralseminariet.

Paa den Tid var Reaktionen mod Neologien begyndt i den lutherske Kirke, og denne reaktionære Retning repræsenteredes i Danmark især af Mynster og Grundtvig. Rudelbach sluttede sig til den, og han vedblev fremdeles at studere Theologi samt desforuden Platon og Aristoteles, og gaaende ud fra Schleiermachers Kritik over Sædelæren beskjæftigede han sig nu især med Studier over Ethikens formale Principer. Frugten af disse Studier nedlagde han i sin Dissertation: „De Ethices principiis hucusqve vulgo traditis" for den philosophiske Doktorgrad i 1822, hvilken udgaves med offentlig Understøttelse. I denne Dissertation søgte han at vise, at Ethikens formale Principer som Abstrakter ere utilgjængelige, og at dens forhen postulerede levende Principer kun ere at finde i Christendommen. Nu studerede han Middelalderens Scholastikere især Anselm og Thomas Aqvinas. Med offentlig Understøttelse tiltraadte han i 1823 en Udenlandsreise til Tydskland, Belgien, Frankrige og Schweitz, paa hvilken han opholdt sig i 6 Maaneder i Paris, og beskjæftigede sig med dogmehistoriske Studier, men især med Afskrifter af Inedita til Middelalderens Scholastik og Kirkens almindelige Historie. Af disse Afskrifter udkom der kun: „Claudii Taurinensis ineditorum specimina" (1824), da han ikke fandt nogen Forlægger, medens et af de vigtigste Stykker, Abelards „Sic et Non" senere udgaves af Victor Cousin, et andet, Abelards „Dialogum inter Christianum et Judæum" af Prof. Rheinwald. Hjemkommen i 1824 holdt han sin Dimisprædiken (over Mt. 22, 1—14). Da han ønskede at kunne holde Forelæsninger ved Universitetet, udarbeidede han i samme Aar en Dissertation for den theologiske Doktorgrad: „De symbolis ac typis Scripturæ Sacræ", for hvilken Fakultetet i Kiel vilde have tildeelt ham Doktorgraden, hvis der ikke havde været en Bestemmelse i dets Statuter, at den theologiske Doktorgrad ikke kunde tildeles Nogen, som ikke beklædte et høiere Embede i Kirken. Han holdt dog et halvt Aars Tid Forelæsninger med det theologiske Fakultets Tilladelse over Indledningen til den symbolske Theologi og den augsburgske Konfession, men beskjæftigede sig især med literære Arbeider. Han udgav paa den Tid blandt Andet Oversættelse af den augsb. Konfession med Melanchthons Apologi til Samme med Indledning og Anmærkninger, Thomas à Kempis m. M., udgav i Forening med Grundtvig „Theologisk Maanedsskrift" (13 Bind 1825—1827), og var Medarbeider af Prof. Hengstenbergs „Evangelische Kirchenzeitung", hvis Udgivelse begyndte 1827.

Et Tilbud, Rudelbach fik i 1827 om Ansættelse som Lærer ved et preussisk Universitet, blev uden Følge. Da siden Professor Hengstenberg i Berlin i 1828 blev kaldet til Superintendent i Glauchau i Kongeriget Sachsen, og han undslog sig for at modtage denne Kaldelse, anbefalede han R. til vedkommende Patron, Grev Ludvig af Schönburg, og opmuntrede R. til at modtage Kaldet. R. modtog dette Kald rimeligviis ogsaa, fordi Udsigten for ham til at blive Lærer ved Kjøbenhavns Universitet kun var liden paa Grund af hans begyndte Kamp mod Neologien, hvorved han var kommen i Strid med en Deel af Fakultetets Medlemmer. Han tiltraadte da i 1829 sin Stilling som Superintendent, Konsistorialraad og Pastor primarius i Glauchau og holdt sin Prøveprædiken 6te Søndag efter Paaske s. A. i Dresden (over Joh. 21, 15 flg.) efter først at have colloqveret. I denne ansvarsfulde Stilling fik han meget at kjæmpe med, især i 1830, da den franske Juli-Revolutions Ideer foraarsagede megen Forvirring ogsaa i Tydskland. I s. A. afæskedes der ham Betænkning angaaende en ny Liturgi, og i 1832 udgav han i 14 Theses en theologisk Betænkning om en foreslaaet Presbyterial- og Synodal-Indretning i Sachsen. Sammen med to Betænkninger over den sachsiske Agende og over Perikopesystemet udgav han i 1837 Skriftet: „Die Sakramentworte". I 1838 blev han Medlem af det nordiske Oldskriftsselskab i Kjøbenhavn. I Forening med Kirkehistorikeren Prof. Guericke i Halle begyndte han i 1840 Udgivelsen af „Zeitschrift für die gesammte Lutherische Theologie und Kirche" et Kvartalsskrift, hvoraf der nu udkommer 23de Aargang, visselig det bedste theologiske Tidsskrift i den lutherske Kirke. I 1841 udgav han paa Embeds Vegne Betænkning angaaende Gjenindførelse af Katechismus-Examina i Sachsen. I s. A. tildeeltes ham den theologiske Doktorgrad af Universitetet i Erlangen (ob doctrinæ copiam prorsus insignem, scriptis abunde probatam, ecclesiæ Evangelico-Lutheranæ defendendæ studium, pietatis disseminandæ ardorem). I Aarene 1843—44 førte han Præsidiet ved Leipziger-Konferentsen af Medlemmer af den evangelisk-lutherske Kirke. Han deeltog aktiv i 1844 mod de Bestræbelser, der under Skin af en friere Forfatning satte sig som Maal at ophæve Kirkens Retsgrundvold i dens Symboler, og udgav (mod den første derpaa rettede Leipziger-Petition til Kamrene) en Kontrapetition (den anden Glauchauiske), som med henved 1500 Underskrifter forelagdes og, i Forbindelse med de Petitioner, som sluttede sig hertil fra Leipzig og Lausitz (tilsidst henved 8900 Underskrifter), idetmindste havde den Virkning, at Symbolsspørgsmaalet lagdes tilside, og den ordinatoriske Forpligtelse paa Symbolerne vedblev. Samme Aar blev han foreslaaet tilligemed Prof. Harleß i Erlangen til et vakant Professorat i Leipzig, som H. fik. Deels formedelst Misforhold i Konsistoriet, da man forlangte af ham, at han skulde stemme for en uindskrænket Raadighed over Bekjendelsesformularerne ved Konfirma-

Dr. A. G. Rudelbach.

tionen (følgelig en betinget Afskaffelse af det apostolske Symbol), og deels fordi han maatte ifølge sin Embedspligt undslaae sig saavel for Udførelsen af alle kirkelige Handlinger hos de „Tydsk-Katholske" (en vantroe Sekt, der stiftedes af en katholsk Præst, Johannes Ronge), som navnlig af al Kraft modsætte sig, at de evangeliske Kirker i Landet indrømmedes denne Sekt til Simultangudstjeneste — Noget, som kort efter med ubetydelige Modifikationer gik igjennem i begge Kamrene — nedlagde han sit Embede den 1ste September 1845, holdt sin Afskedsprædiken 16de og vendte den 22de November s. A. tilbage til Danmark.

Først opholdt R. sig nogle Aar i Kjøbenhavn, hvor han holdt theologiske Forelæsninger og syslede med literære Gjenstande. Han vedblev fremdeles at følge Tildragelserne i den tydske Kirke med al Opmærksomhed. I 1846 udgav han to Betænkninger, den ene over den preussiske Union med Hensyn til et særeget Tilfælde, den anden om Baptisterne. Da en Lærerpost i Theologie blev ledig ved Christiania Universitet efter Prof. Chr. Keyser 1846, førend Prof. Caspari blev ansat, indgav Bratsberg Amts geistlige Forening Forslag til Fakultetet om at virke til at R. blev kaldet til denne Post, om han var villig til at overtage den. Det blev dog ikke iværksat, fordi man havde erfaret, at R. vilde undslaae sig derfor, rimeligviis fordi han haabede da at blive ansat ved Kjøbenhavns Universitet. Man vilde ogsaa vide, at Christian VIII ønskede at udnævne ham til extraordinær Professor i Theologi ved Kjøbenhavns Universitet, men at denne Plan strandede paa Fakultetets Modstand; formodentlig kunde de mere latitudinaristiske Anskuelser hos nogle af dets Medlemmer ikke vel finde sig tilrette med hans utvetydige bekjendelsestro lutherske Standpunkt. I 1848 blev han Sognepræst ved St. Mikkels Kirke i Slagelse paa Sjelland, i hvilken Stilling han blev til sin Død 3die Marts 1862. Da Prof. Martensen i 1854 blev Biskop i Sjelland efter Mynster, gjordes der atter et Forsøg af de theologiske Studerende ved Kjøbenhavns Universitet til at faae R. til Professor, men ogsaa det mislykkedes. Uagtet han saaledes ikke mindre end 5 Gange var paa Vei til at blive theologisk Universitetslærer, kunde det dog aldrig lykkes. Han vilde ganske vist været anderledes paa sin rette Plads som akademisk Lærer end som praktisk Sjælesørger. Saa vist som han som en alvorlig troende Christen samvittighedsfuldt røgtede sit Embede, og var ikke mindre udmærket som Homilet end som lærd Theolog, saa var han dog vel, skjønt en venlig og elskværdig Mand, for lidet populær til at virke som Præst. Han deeltog i Forhandlingerne ved de to første skandinaviske Kirkemøder i Kjøbenhavn 1857 og Lund 1859, og han havde inderlig ønsket at kunne bivaane det tredie i Christiania 1861, men var aldeles fraraadet af sin Læge til at udsætte sig for en saadan Reises Besværligheder. Han havde nemlig lidt meget af Paralysis i de sidste Par Aar.

R. blev bisat i St. Mikkels Kirke i Slagelse den 10de Marts 7 Dage efter sin Død, og hans Lig førtes Dagen efter til Kjøbenhavn for at jordes. Provst Bondesen talte ved hans Bisættelse over Stedet (i Hebr. 9, 27): „Det er Mennesket beskikket engang at dø, men derefter Dommen." Han fremhævede, hvorledes den hedengangne Theolog havde virket gjennem sit hele Liv med sit anbetroede store Pund. Pastor Leuning forrettede Jordpaakastelsen. Dr. theol. W. Rothe udtalte et Erindringsord, og paaviste, hvorledes den Bortgangne havde staaet som den lutherske Kirkes djærveste og kraftigste Stridsmand. Sørgehøitideligheden, der bivaanedes af et meget stort Antal af Byens og Omegnens Beboere, sluttedes med Afsyngelsen af Brorsons „Amen".

R. indtraadte i 1822 eller 23 i Ægteskab med Elisabeth Marie Bønsøe, Datter af Skibskapitain Niels Christian B. Af 4 Børn, 2 Sønner og 2 Døtre, døde den yngste Søn ung, den ældste er Mediciner.

En kort Oversigt over de vigtigste af hans Skrifter og over hans theologiske Standpunkt vil gives i en følgende Artikel.

Skiløbermødet paa Grorud.

Se nu han kommer og det med Fart,
han falder min Sandten ei saa snart.
Vel tit han skjules bag Sneens Skv;
men skyder strax frem, som en Pil paany.
(Tivsil-Knut).

Da jeg saa tilstævnt Skiløbermøde i Aker, tænkte jeg strax: der maa Du være med og see hvordan Ungdommen har det i vore polerede Dage med denne Øvelse. For 20—30 Aar siden, da vi selv var unge, fandtes ingen Smaagut uden han havde sine Ski, og baade han og de Ældre forstod at bruge dem. Skiløbning er ogsaa i Virkeligheden en saa rask og ægte gammelnorsk Idræt, at det var Synd, om den skulde gaae i Glemmebogen. Nu, jeg tog da mine Ski paa Nakken — mere for Syns end Nyttes Skyld vistnok — og troppede ned paa Jernbanetorvet, hvor det var bestemt, at Deeltagerne skulde mødes. Der var ikke mange før mig; men der samlede sig efterhaanden et Par Snees Deeltagere. Lidt Anstalter var der for at faae Skierne med paa Jernbanen, da Bestyrelsen endelig maatte have en Skillings Extraskat ogsaa af denne Vare; men vi kom da afsted og fik en egen Vogn.

Planen var, at Deeltagerne skulde gaae op til Grorud med Jernbanen, og der mødes med de Medlemmer af Akers Skyttelag, som havde Lyst at være med. Medens vi nu kjørte opover paa Banen, havde jeg Tid at kaste et Blik paa Bykarerne, som vilde ud paa Skifærd. Det var, som rimeligt, yngre Folk paa et Par Undtagelser nær; den ene af disse havde ogsaa 3 unge Sønner med. Han meente vel med det gamle norske Ord: „Det skal krøkjes itid, som god Krok skal bli". Studenterne var knapt repræsenteret. Derimod var der nogle Officierer, Handelsmænd og et Dusin Kadetter, som saa mig ud til at kunne danne Kjernetroppen i Følget.

Ankomne til Grorud speidede vi Alle efter Akerssogningerne, som var indbudte at møde frem; men ikke en eneste Bygdemand var at see. Jo, det er sandt, siden kom der et Par Stykker kjørende i Bredslæde for at være med som — Tilskuere. Det blev da ikke til Flere, end som vi var fra Byen. Bestyrelsen for Christiania Vaabenøvelsesforening, der havde arrangeret Turen, gav nu en Instruktion for dens Retning og Gang samt anbefalede Deeltagerne Forsigtighed i Løbet m. v.

Det var den smukkeste Vinterdag man kunde ønske sig, en halv Snees Graders Kulde, men stille og klart Veir, ganske godt Skiføre, skjønt Sneen laa lidt ujevn og haard sommesteds, og glat gled Skien hen ad den hvide Bane. Afsted drog vi da; i Spidsen Bestyrelsen og en Hornblæser, som skulde signalisere det Fornødne til Efternølerne.

Fra Grorud Jernbanestation stiger Bakkerne jevnt opad imod Vest og Nord i større og mindre Skraaninger. Her var Pladsen udseet til de større Løb. Ovenfor Grorudsagene sattes til Prøve udover en mindre Bakke, med 3 à 4 Fods Hop i nederste Ende. Den var ikke saa let at klare, især fordi Sneen nederst i Bakken var haard og ujevn, og flere maatte „reise Kjærringen", som det heder i dette Løb. Dette var dog blot en Forberedelse til en alvorligere Dyst. Skiløbet flyttedes nu til den i vor Tegning stildrede Bakke, som gaar øverst fra Sagpladsen i 3 Afdelinger ned paa selve Elven. Ved Enden af anden Afdeling skulde der løbes ud over en 3 Fod høi Bro, hvorfra man ligesom faldt lige udover den sidste Deel af Bakken. Den saa ganske farlig ud ovenfra, da man der blot kunde oversee den øverste Deel af Bakken, som for Øiet syntes at brydes i en fuldkommen Præcipice. Saa slemt var det nu ikke, men det var dog en anseelig baade lang og brat Bakke, der kunde være et godt Prøvestykke for en Skiløber. — Med Undtagelse af, at kun en af Gangen løb udover Bakken giver vort Billede en tro Fremstilling af Færden. Nedenfra kunde man oversee saagodtsom hele Løbet ligefra

Skiløbning ved Grorud den 16de Februar. (Efter Tegning af Maleren Boll).

Toppen og til Enden, naar Skimanden i susende Fart mødte Elvebreddens modsatte Heldning, og pludselig maatte kaste Legemet bagover for ei at styrte med Næsen i Sneen.

Her har vi dem i alle Bakkens Afdelinger. See ham, som netop slipper sig udover Toppen. Det gaar endnu i maadelig Fart, rak og kjæk staar han opreist, og mener kanskee det er ei saa farligt endda med denne Bakken, som vendte Benene i Veiret paa saamange af Kammeraterne. Men bi lidt! Alt mærker han, at Farten øges og glad er han ved at krumme sig sammen og støtte sig paa Staven. Der kommer han til Bakkens anden Afdeling, først nu seer han hvor steilt det er, og stille tænker han „Gid Du var vel fremme". Endnu holder han sig dog godt. Sneen fyger vel om Øinene, saa han knapt kan see, men det gjælder netop at holde dem oppe; thi netnu skal han styre nøie for at komme udover Broen paa det rette Sted. Ja nu er han der — Bums, der farer han udover Broen, og nu seer Du ham, hvorledes han svæver frit i Rummet, som slynget ud af en 24 Pundinger. „Det blev nok en ordentlig Kulbøtte, Du der stupte" — lo Kammeraterne, som er kommet ned i Forveien, nogle velbeholdne paa Skierne, andre efter lignende Uheld.

Der kommer en af de Smaa. Han er ikke ilde saa liden han er. Han rider nok noget paa Staven; men han staar sig godt hele Bakken udover. Mon han ogsaa klarer Hoppet? Jomen gjør han det nok saa pent. Det var godt min Gut. Der kan blive Folk af

Dig, siger Faderen. Brug blot ikke Staven formeget. Lystigt gaar det nu. Somme overende i alle Slags Stillinger — Andre bjergende sig som de bedst kan. Der er en af dette Slags. Ikke seer det just ud til, at han skal kunne komme vel frem, som han staar og vakler, lettende idelig paa den ene Fod, som om Skien vilde gaae fra ham. Men staar gjør han og det til Bakkens Ende. See der en Anden — det er en af Kadetterne — let og frit gaar det afsted. Knapt synes han at tænke paa Staven, som skjødesløst hviler i Hænderne. Han har den rette Holdning og Ballance. Uræd og frit, med Kroppen lidt sammenhuket og Fødderne ½ Fod fra hinanden, gaar det udover den bratteste Styrtning, og da han med en rask Sats ligesom hjalp paa Hoppet udover Broen, og i et Nu standsede paa den modsatte Elvbred, syntes det saa let og simpelt, at man næsten kunde fristes til at prøve det selv, hvis ikke saa mange Andres Fald havde givet Advarsel for uprøvede Skiløbere at holde sig derfra. Ja raskt gik det og morsom var denne Leg at see til. Jeg sagde ret til mig selv, at om Ungdommen havde været med, og gjort om ikke andet end see paa, saa skulde det havt sin store Nytte; thi det kunde ei manglet, at der var vaagnet Lyst og Forsæt til selv at være med næste Gang.

Saaledes tumlede man sig da et Par Timers Tid, indtil alle de, som vovede sig dertil, havde faaet prøvet Bakken tilstrækkeligt. Flere Fald var der jo, men intet andet Uheld indtraf, end at Nogle brækkede sine Ski, og Bestyrelsen havde sørget for at reparere slig Skade, idet en Mand fulgte Toget med flere overflødige Par.

Men nu lider Tiden til Frokost. Hornet lyder til Samling og Marsch, og videre gaar det fra Grorud ned mod Røtvedt, hvor der standses et Kvarteerstid, og Enhver spiser sin medbragte Mellemmad. Solen var imidlertid steget til Middag, og varmt blev det at fare den lange Vei til Greffsen, især da Sneen nu ogsaa, paavirket af Solskinnet, blødnede og lagde sig paa Skierne. — Øl spurgtes der efter; men intet var at faae, førend man kom til Borbækken, hvor vi bænkede os i Martins venlige Storstue, sendte Bud til Linderud, og gjorde Krav paa Eierens bekjendte Gjestfrihed for mødige nationale Idrætsmænd. Han sendte ogsaa rigelig, hvad vi trængte, og styrkede med baade Øl og Mad togedes der videre til Greffsen, hvor tarvelig Middag var bestilt.

Medens denne bragtes istand, morede man sig atter med Skiløbning paa de omkring Vandkuuranstalten værende Bakker. Her var det, at nogle af de unge Vovehalse fandt paa at løbe udover den 9 Fod høie Steenmuur, som er lige søndenfor Anstaltens Gymnastiklokale, og hvoraf vor anden Tegning giver et fuldtro Billede. Ikke sandt, det seer kjækt og raskt ud, naar Ungdommen veed sig tryg til i fuld Fart med Ski paa Fødderne at stryge udover en saadan Styrtning. Det gjælder da at have Kraft i Musklerne, Holdning i Kroppen og Fasthed i Nedslaget; det var ret en fuldgod Prøve for Ynglingen, som han skal være.

Budskabet at Maden var færdig gav Bestyrelsen en, som jeg tror, velkommen Anledning til at afbryde denne noget halsbrækkende Øvelse. Ja nu kom da Middagen, og den som hyggelig var. Slig Færd giver Appetit — det fik vist Værten fornemme. Under og efter Maaltidet fortaltes alslags Historier om Skifærd og anden mandig Idræt. Trysil-Knut (see Digtet i Nytaarsgaven 1861 til Illustreret Nyhedsblad) vandt dog nok Prisen frem for nogen af dem, som her var sammen; men enig var man om at stræbe til at ligne ham. Imidlertid svandt Eftermiddagen. Efter Solskinnet kom Maanen og Kulde, og da man brød op, var der igjen det glatteste Skiføre, saa at vi kom til Byen i forbausende kort Tid.

See, det var en fattig Beretning om Skiløbermødet, og jeg haaber kun at andre og bedre Penne ad Aare vil fortælle os om mange slige.

Vi kunde have Lyst at tage Anledning af dette Stykke til en Opmuntring for Forældre at give de opvoxende Gutter saavidt mulig Adgang til at øve sig i Skifærd. Skolen kunde gjerne ogsaa række en Haand hertil, ved at samle Eleverne en enkelt Gang til en Udflugt paa Ski. Vi ere nemlig bange, at baade Fædre og Mødre i vore Dage kjæler ubetimelig med de opvoxende Gutter, pakker paa dem Skjærf og Pelsværk, naar de skal over Rendestenen, og neppe vil slippe dem ud paa Gaden, for at de ei skal komme til nogen Skade eller Meen. Spørg Lægen, om dette ei virker tvertimod Hensigten. Vi vil alle have sunde og stærke Børn, og paa betimelig Forsigtighed bør Intet siges; men ikke gjør man Gutten sund og frisk ved at fore ham med Mavebelter og Uldtrøier, og endnu mindre bliver han stærk og smidig ved at stænges i Kakkelovnskrogen med Tinsoldater og Træsabel. Har Gutten Lyst paa Kjælke og Ski, lad ham da øve sig med dem, om det end kan hende, at han kommer hjem med Neglespræt og en Skrabnæse. J.

Om Ludvig Holbergs Fødselsdag.

Som bekjendt har man hidindtil været i Uvished om vor berømte Landsmand, Skribenten Ludvig Holbergs Fødselsdag. Selv har han i sin Autobiographi og i de af hans Skrifter, hvori han taler om sin Alder, aldrig angivet den; men ved at sammenholde flere Ytringer af ham om sin Barndom og enkelte af de i samme indtrufne Begivenheder, har man antaget, at han er født i November eller December Maaned 1684, i hvilket Aar han selv angiver sig at være født. Kirkebøgerne sig Nykirkens Sogn i Bergen, hvor hans Forældre boede, ere fra den Periode, hvori hans Fødsel indfalder, forkomne, og derfra kan saaledes ingen Oplysning hentes; men selv om de fandtes, vilde man alligevel ikke af dem kunne faae Vished om hans Fødselsdag, eftersom de efter hine Tiders Skik kun vilde angive Daabsdagen. Under et Ophold i Bergen i Begyndelsen af denne Maaned, for i Byens ældre Archiver at hente nogle Oplysninger, stødte jeg tilfældigviis baade paa hans og samtlige hans dalevende Sødskendes Fødsler, i en af de ældre Skifteprotokoller, eller som den kaldes „Bergens Byes Hoved-Arvebog“, indbefattende Tidsrummet 1690 til 1706, hvilken opbevares paa Stadsportens Archiv.

I Skiftet efter hans Moder Karen Pedersdatter Lem, hvilket blev begyndt 31te Oktober 1695 og sluttet i April 1701 findes Side 139 anført, at **Ludvig Holberg er født 3die Decbr. 1684.** Denne Angivelse er formeentligt meddeelt Skifteretten af hans Morbroder Peder Nielsen Lem, der var bosat i Bergen og hans og hans Sødskendes Formynder. Da det maa antages at være af Interesse at kjende hvad Tid ogsaa hans øvrige Sødskende, der overlevede Forældrene, ere fødte, vil det Fornødne nedenfor anføres tilligemed Søsteren Abel Holberg, om hvem man hidindtil, saavidt mig bekjendt, ingen Kundskab har havt.

Christian Nielsen Holberg, der under 12te Marts 1679 erholdt Afsked fra sin Post som Oberstlieutenant og Kommandant paa Bergenhuus og døde i Bergen 29de Marts 1786, havde med sin Hustru Karen Pedersdatter Lem † 1695, Datter af Lektor theologiæ og Sognepræst til Fane Nils Pedersen Lem og Bispedatteren Abel Ludvigsdatter Munthe, 12 Børn, hvoraf følgende 6 overlevede Forældrene:

1. Edel Holberg f. 2den Septbr. 1673; blev 1706 gift med daværende Kapitain Christian Gran, der under 13de Febr. 1712 blev virkelig Oberstlieutenant ved et af de Bergenh. Regimenter. Deres Søn Christian Holberg Gran † 1747 som Kontrollør ved det ved Plakat af 12te Septbr. 1753 ophævede søndhordlandske Toldsted paa Stordø, var gift med Sara Helene Brose, D. af Mag. Jørgen Jeassen Brose, Sognepræst til Kingservik i Hardanger.
2. Abel Holberg, f. 29de Oktbr. 1674; gift 1702 med Mauritz Høyer, Sorenskriver i Finmarken.
3. Sophie Holberg, f. 4de Febr. 1676 † 1734; gift med Nicolay Jakobsen Tostrup, der 24de Febr. 1693 blev ordineret til residerende Pastor til Grips Sogn paa Nordmøre † 1718.
4. Peder Holberg, f. 24 Septbr. 1681; blev 30te Oktbr. 1716 Sognepræst til Herø paa Søndmøre, efter at han havde været 13 Aar Kapellan sammesteds; † 1729. Var gift og havde 5 Børn, om hvilke Intet vides.
5. Mag. Frederik Christian Holberg, f. 24de Marts 1683*); deponerede tilligemed sin ældre Broder 1701, var først Hører ved Bergens Skole, 1710 residerende Kapellan til Eid i Nordfjord, 1717 residerende Kapellan til Nykirken i Bergen, 15de Febr. 1737 Sognepræst sammesteds; † 1747. Gift med Karen Krog, D. af Mag. Truls Christian Krog, Sognepræst til Ørskoug paa Søndmøre, og Maren Tøgersdatter Hoffmann. I dette Ægteskab 3 Børn, nemlig: a. Catharine Frederikke Holberg † 1/12 1738, gift med daværende Sognepræst til Askevold, senere Biskop i Bergen, Frderik Arentz. b. Edil Sophie Holberg, f. 1716 † 1731, ugift. c. Abel Marie Holberg, f. 1718 † 5/1 1800, gift med Kjøbmand i Bergen Hans Lem † 1759.
6. Ludvig Holberg, f. 3die Decbr. 1784, depon. 1702, i hvilket Aar han blev myndig, † 27de Jan. 1754, ugift, efterat han 1747 var ophøiet i Friherrestand og hans Godser i Sjælland oprettet til et Baroni, som han legerede Sorø Akademi. Hans Arv efter Forældrene udgjorde i Penge kun 28 Rd. 4 Mk. 2 ß; det øvrige bestod i Jordegods tilsammen omtrent 7 Løber, beliggende i Nordhordland, Sogn, Nordfjord og Nordland; deriblandt ½ Løb Smør og ½ Td. Malt i Gaarden Mittun i Birkelands Sogn ovenfor Bergen.

Tysnes Præstegaard, den 20de Marts 1862.

J. F. Lampe.

*) Hatting i sin Præstehistorie anfører hans Fødselsaar, uviist med hvilken Hjemmel, til 1676. Rigtigen den af den danske og norske Personalhistorie fortjente Overlærer i Roeskilde F. E. Hundrup i hans haandskrevne Samlinger over Magistre ved Kjøbenhavns Universitet, til 1683, 10de April; imidlertid er den af ham angivne Fødselsdag formeentligt forvexlet med Daabsdagen.

Norge.

Christiania. Ifølge kgl. Resol af 17de Marts skal oprettes et resid. Kapellani i Østre Molands Pstgld.

— Til Storthingsrepræsentant for Holmestrand er valgt Byfoged Wilh. Nielsen og til Suppleant Kjøbm. R. Røed.

— Fra Frederikshald berettes, at tvende tidligere velhavende og agtede Gaardbrugere og Familiefædre i Bergs Præstegjeld, Martin Johnsen Sørbrøden og Niels Johnsen Bislingen, hvilke ved Endossement vare komne paa Knæerne, ere blevne overbeviste om at have begaaet Falsk, hvilket ogsaa skal være Tilfældet med en Mand i Skjeberg.

— Niels Christensen Gjelstad har (ifølge Mgbl.) i en skriftlig Tilstaaelse om sine Falsknerier tillige givet en Skildring af sit Liv. Han er født paa Gaarden Hjelmstad i Vaaler Sogn, nu 43 Aar gammel, og blev i 1850 gift, hvorved han kom i Besiddelse af en ikke ubetydelig Formue. Han havde som Barn nydt en christelig Opdragelse og blev tidlig „ført til Erkjendelse af Christendommens Fordringer og Forjættelser.“ I sit 20de Aar blev han „end mere paavirket af Naademidlernes Kraft“ (sluttende sig nøie til de saakaldte Vakte), og vandt nu „stedse større og større Agtelse og Venskab i de Kredse, hvori han levede og bevægede sig“, og da han var bleven gift og formuende, blev Opmærksomheden henledet paa ham ogsaa i videre Kredse. „Kort, jeg blev, siger han, en almindelig agtet og hædret Mand.“ I 1851 valgtes han til Formand og Viceordfører, og fra 1853 til Udgangen af 1859 var han Ordfører i Hedrums Formandskab. Paa det overordentlige Storthing 1858 mødte han som 1ste Suppleant, paa sidste Storthing som 2den Repræsentant, efterat han ved kgl. Resol. af 27de Jan. 1859 var bleven udnævnt til Medlem af Kommissionen „til Drøftelse af forskjellige kirkelige Anliggender.“ Foruden betydelige Tab og Uheld med sine Fartøier har han i de sidste 4 Aar maattet overtage og betale 8356 Spd. som Endossements-Forpligtelser, hvorved han for en væsentlig Deel tabte sin Kredit, saa at endog Folk, som kjendte ham nærmere, nægtede at paategne løbende Papirer, der skulde fornyes. Da var det, at han med „det egenkjærlige og forfængelige Sind“, som han ved sin tidligere Lykke havde faaet, „bukkede under for Fristerens Magt og efter alvorlige Sjælslidelser første Gang med skjælvende Haand og bankende Hjerte efterskrev anden Mands Haand. — Da det første Skridt var gjort, syntes det andet at være uundgaaeligt fornødent, og saa fremdeles, indtil Fortvivlelsen kun søgte en bogstavelig Galgenfrist, hvilket fornemmelig gjaldt de sidste Maaneder.“ Listen over hans Falsknerier er temmelig lang, og de Summer, hvorpaa de forfalskede Dokumenter lyde, ikke saa smaae. I en af vore offentlige Indretninger har han faaet anbragt en falsk Vexel paa 1000 Spd., i en anden en do. paa 2500 Spd. Gjelstads Eiendom blev i 1858 taxeret for 23,000 Spd.

— Docent L. Dietrichson holdt i Søndags i Møllergadens Skolebygning et Foredrag over Digteren Ingemann. Imorgen (Søndag) holder Pastor J. Bruun Foredrag.

— Paa Christiania Theater opføres i Morgen (Søndag) Shakespeares 5 Akters romantiske Lystspil „Kongens Læge“, hvilket Stykke for længere Tid tilbage har været givet der, og nu er gjenoptaget paa Repertoiret.

— Det norske Theater har optaget Hostrups Sygestykke, „En Nat mellem Fjeldene“, paa sit Repertoire.

— Dødsfald. Bankbogholder J. W. Døderlein (16de Marts); forhenværende Katechet i Strømsø A. Dietrichson (15de Marts); Adjunkt Irgens i Tromsø (1ste Marts); forhenværende Byfoged Ove Wagensteen Messell (5te Marts), 73 Aar gammel.

— Lensmand Schulerud i Aamot, der i 26 Aar har staaet i Tjenesten, modtog den 20de Marts en ved Subskription inden Thinglaget tilveiebragt Sølvvase med saadan Inskription: „Til Lensmand Gunder Schulerud som Tak for nidkjær og opofrende Virksomhed fra erkjendtlige Medborgere i Aamot 1862.“ Denne Æresgave er forarbeidet af Juveleer Thostrup og veier 166 Lod.

— Ved Høiesteretsdom 27de Marts er Sagfører Amund Thorsen i Vos fradømt sin Bestilling.

— Fra Sandeford berettes, at J. Lyhmans nye Jenstøberi med alt Tilbehør er brændt, uden at Noget var assureret.

Blandede Efterretninger.

Tydskland. Deputeretkammeret er opløst, og nye Valg udskrevne. De for liberale anseede Medlemmer af Regjeringen ere gaaede af, og Ministeriet nu rekrutteret i fuldstændig reaktionær Aand under Ledelse af v. der Heydt, efter hvem ogsaa Ministeriet benævnes. Det er sandsynligt, at tiltrods for Kongens Paalæg til Autoriteterne om at paasee, at de nye Valg foregaaae efter Hs. Majestæts Villie, det nye Deputeretkammer alligevel vil blive ikke mindre, men snarere mere oppositionelt. Aarsagen til Kammerets Opløsning var et Forlangende om en større Specialisering af Budgettet, med hvilket Regjeringen hidtil har kunnet skalte og valte efter Behag. — Ifølge Telegram har Forbundsforsamlingen besluttet, at Forbundet slutter sig til den østerrigsk-preussiske Protest mod Slesvigs Inkorporation i Danmark.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 14. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 6te April 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Døbefond af Architekt von Hanno,

sendt til Londonner-Udstillingen.

Blandt de til Londonner-Udstillingen herfra nylig afsendte Sager hører den i Bremer-Sandsteen hugne Døbefond, hvoraf vi nedenfor give en Afbildning. Dette vakre Arbeide er udført i Architekt von Hannos Steenhuggeri, og dets Komposition samt Udførelsen af alle dets finere Dele er Architektens eget Værk.

Døbefondet er, som man seer, udført i den engelsk-gothiske Stiil, der er anvendt ved Throndhjems og Stavangers Domkirker — de mærkeligste Levninger af Middelalderens Architektur her i Landet. Selve Bækkenet fremtræder som Hoveddeel eller - om man vil - som Kompositionens Kjærne, idet samme bæres og omgives ligesom af et lidet Kapel, mellem hvis Søiler Bækkenets nedadvendte Bund fra alle Sider er synlig. Bækkenet har saaledes faaet en Indfatning, der kan lignes med en „Juvels i en Ring."

Søilernes Kapitæler og Forziringen i Buerne, der alle ere indbyrdes forskjellige, ere sindrigen komponerede og udførte med en overordentlig Fiinhed, og det hele Kunstværk udmærker sig lige meget ved Stilens værdige, alvorlige Charakteer, som ved Udførelsens Fiinhed i alle de enkelte Dele.

Denne Døbefond er 2 Fod 11 Tommer høi og 2 Fod 9 Tommer bred. Den veier omtrent 2000 Pd. og blev ikke afsendt sammen med de andre Udstillingsgjenstande, men ved egen Skibsleilighed, efterat den i de første Dage af forrige Uge havde været udstillet til Beskuelse i Architektens Atelier. Dens Salgspriis er 600 Spd. — Den Bremer-Sandsteen, hvoraf den er udført, er haard og fiin og har en smuk lys, graagrønlig Farve.

Von Hanno har i flere Aar havt et Steenhuggeri her i Byen, men hvilket han har drevet mest af Liebhaberi, da der hidtil har været for liden Søgning efter kunstmæssigt Steenhuggerarbeide hos os, til at dette egentlig kunde blive lønnende. Det har derfor i Almindelighed kun beskjæftiget en Mand, foruden ham selv, der udfører det finere Arbeide af Ornamenteringer osv. Steenhuggersvenden er Tydsker, og først for et Aar siden er en Norsk tagen i Lære.

Det hovedsageligste Arbeide, som i de første Aar — foruden alt Steenhuggerarbeide til Trefoldighedskiken — er bleven udført, har været Gravmonumenter og Døbefonder. Vi have allerede i vort Blad leveret Afbildninger af enkelte saadanne smukke Gravminder, saaledes over Professor Skjelderup, over Byfoged Thrap og over Statsraad Hagerup.

Blandt de Døbefonder, Hr. von Hanno har leveret, kan nævnes følgende:

For vestre Akers Kirke, bekostet og skjænket Kirken af Chr. Schou.

For østre Akers Kirke, skjænket af Halvor Schou.

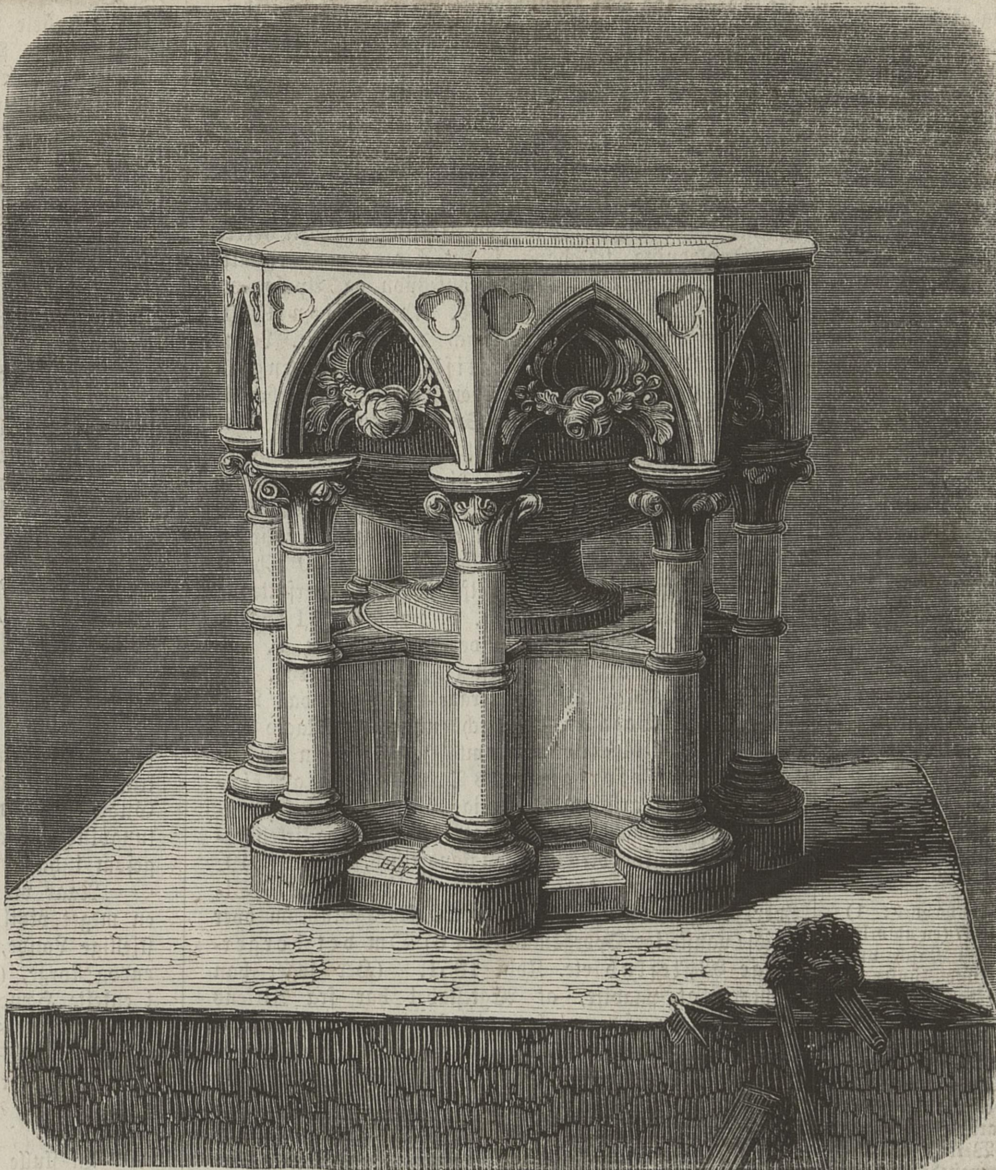
For Moss Kirke, skjænket denne af afdøde Byfoged Vogt.

For Risens Kirke, skjænket denne af Proprietær Th. Hornemann.

For Sarpsborgs Kirke og Trefoldighedskirken i Christiania, begge anskaffede af de respektive Kommuner.

Prisen for de her nævnte Døbefonder har været fra 50 til 200 Spd. Den for Londonner-Udstillingen udførte Døbefond er baade den største og den dyreste.

Det hovedsageligste Arbeide fra v. Hannos Steenhuggeri, der er bleven benyttet ved Bygværker, indskrænker sig ellers til følgende: Et Karnap i Konsul Th. Heftyes nye elegante Gaard ved Drammensveien; Portal og Gesims over første Etage m. m. i Kreditbanken, og ligeledes et Portal til Throndhjems nye Skolebygning.

Døbefont i Sandsteen, udført af Architekt v. Hanno, og sendt til Londonner-Udstillingen.
(Efter Photographi af Wischmann).

Andreas Gottlob Rudelbach.

(Meddeelt af J. Belsheim, Cand. theol.)

II.

Efterat vi i det Foregaaende i et Omrids af Rudelbachs Liv have, saa at sige, fulgt ham fra hans Vugge til hans Baare, kunne vi ikke undlade at gjøre os lidt nærmere bekjendte med, hvad han har arbeidet for Kirken og den theologiske Videnskab, idet vi kaste et flygtigt Blik paa de betydeligste, og idetmindste nævne ogsaa en Deel af de mindre betydelige af hans mangfoldige Skrifter, der allesammen ikke blot, som Frugter af de mest omfattende Studier, ere udarbeidede med al videnskabelig Grundighed, med en genialsk Aands-Overlegenhed, en mægtig Overbeviisnings Styrke, men hvile tillige paa en levende Christentro som Grundlag. De slutte sig ogsaa trolig til vor evangelisk-lutherske Kirkes Bekjendelsesskrifter, og de ville visselig blive skattede høit af den som Noget af det Bedste, dens Vidner og Bekjendere have frembragt, saalænge den med Troskab holder fast ved sine Fædres Tro og Bekjendelser.

Skjønt R. i sine Skrifter, der ere udgivne deels paa Dansk, deels paa Tydsk, deels i begge Sprog, (for en ubetydelig Deel ogsaa paa Latin), har bevæget sig saagodtsom paa alle til den theologiske Videnskab henhørende Enemærker, saa har han dog med særegen Forkjærlighed holdt sig til Historien og betragtet Alt i dens Lys. Derfor kunne hans Skrifter paa en Maade inddeles i 2 Hovedafdelinger, idet næsten alle hans egentlig videnskabelige Skrifter kunne henføres til en kirkehistorisk-dogmatisk Afdeling (A), hvortil kommer en homiletisk Afdeling (B).

Den første Hovedafdeling (A) falder igjen i flere Underafdelinger, nemlig:

I. De egentlig kirkehistoriske Skrifter ere: 1) I hans „Christelige Trøstebog", Kjøbenhavn 1827, Levnetsbeskrivelser af Augustinus, Chrysostomus, Ambrosius, Bernhard af Clairvaux, Joh. Tauler, Blaise Pascal og Joh. Henr. Hasenkamp. (Bogen bestaa af Uddrag i Oversættelse af disse Mænds Skrifter). 2) Christenthum und die Nationalisten

in Dänemark (i Hengstenbergs Ev. Kirch. Zeit. i flere Aarg. siden 1827). 3) Henr. Schartous (en svensk Præsts) Levnet og præstelige Virksomhed med Udsigt over hans Skrifter (i Theol. Maanedskr. XIII 1838). 4) Joh. Fred. Oberlins (Præst i Elsaz) Levnet og præstelige Virksomhed Kbh. 1828 (i dansk Bearbeidelse). 5) Ueber J. A. Bengel (i Hengstbgs Ev. Kirch. Zeit. 1832). 6) Die Finnisch-Lappische Mission bis 1726 und das Leben des ersten Apostels der Norwegischen Finnen Thomas von Westens. Tübingen 1833 (Separataftryk af Alb. Knapps „Christoterpe"). 7) Hieronymus Savonarola und seine Zeit. Hamburg 1835. (Denne Bog er en Monographi paa 500 Sider, bestaaende af 3 Hovedafdelinger: 1 Afd., det 15 Aarhundredes Signatur, giver en orienterende Oversigt over Pavemagtens Stilling i Middelalderen, det 14 Aarhundredes Paver, Middelalderens Scholastik og Mystik, Klosterlivet, Humanismens Opkomst i det 14 Aarh., Uddannelse af Folkesprogene m. m. M. 2 Afd., der er meddeelt i Oversættelse i Clausens og Hohlenbergs Tidskr. for udenl. theol. Literatur (1836), omhandler Savanarolas Liv og de kirkelige og politiske Bevægelser paa hans Tid. 3 Afd. omhandler S.s prophetiske og theologiske Charakteer og meddeler Prøver paa hans Skrifter og Digte. Dette Skrift er et af R.s Hovedværker og var vist det første, som lagde Grunden til hans Anseelse som Theolog. Det er oversat paa Fransk og forøget af Rècordon). 8) Die erneuerte Mission der ev. luth. Kirche in Finmarken (i Zeitschrift f. d. gesamt. Luth. Theol. u. Kirche I 1840, handler om Pastor Stockfleth og hans Virksomhed). 9) Beitrage zu eine Charakteristik d. letzten religiøse Erweckung in d. ev. luth. Kirche in Dänemark (i Zeitschr. II 1841, oversat i Lindbergs „Dannebroge" s. A.). 10) Bugenhagens Leben (i Bildersaal der Zeugen und Helden der Reformationszeit I 1844). 11) Christelig Biographi, Kbh. 1848, ogsaa paa Tydsk Leipz. 1850. (Denne Bog paa 650 Sider, der ogsaa er et af R.s Hovedværker, indeholder 8 Monographier over Cyprian, Ambrosius, Johan Tauler, de første nederlandske Martyrer: Henr. Voes, Joh. Esch, Lampert Thorn, og Henr. fra Zütphen, Joh. Bugenhagen, Jesper Swedberg (Biskop i Skara i Sverige), Hans Egede og Jung Stilling. Egedes og Swedbergs Levnetsbeskrivelser ere udarbeidede efter disse Mænds Autobiographier i Haandskrifter. Alle disse Biographier ere udstyrede med rigt kirkehistorisk Staffage og give derfor udførlige orienterende Oplysninger om Kirkens Tilstand paa de Tider, hvori disse Mænd levede. Ligesom R.s ovenanførte Skrift „Hier. Savonarola" er dette Værk en righoldig kirkehistorisk Guldgrube). 12) Das historische Recht d. Reformation und die Römische Kirche seit drei Jahrhunderten (i Zeitschr. 1849). 13) J. P. Mynster, et literarhistorisk Livsbillede (i Evangl. Ugeskr. 2 Række V 1861, et skjønt monumentum pietatis, værdigt den fortjentstfulde Biskop Mynster med Hensyn til hans Stribentvirksomhed.*)

Samtlige Rudelbachs kirkehistoriske Arbeider ere Resultater af hans Grandskninger i de mest umiddelbare, ofte utrykte Kilder.

II. Til de kirkehistorisk-domatiske Skrifter hører en stor Underafdeling, nemlig: 1) Das Wesen des Rationalismus etc. Leipz. 1830. (Dette er et Stridsskrift mod Bretschneider, en af Rationalismens dygtigste videnskabelige Repræsentanter, og mod Ullmann. Brudstykker af dette Skrift ere oversatte i Wexels's Tidskr. f. Kirkekrønike og christel. Theologi I II). 2) Indledning til den christelige Dogmatik etc. (i Lindbergs Maanedsskr. f. Christend. og Historie II 1832). 3) Die Sakramentworte oder die wesentliche Stücke der Taufe und des Abendmahls, historisch-krit. dargestellt. Leipz. 1831, 2ter Ausgabe, Nördlingen 1851 (omtalt i det Foregaaende). 4) Reformation, Lutherthum und Union. Eine historisch-dogmatisch Apologie der lutherischen Kirche und ihres Lehrbegriffs, Leipz. 1839. (Dette er ogsaa et af R.s Hovedværker paa 670 Sider og det omfangsrigeste og betydeligste af hans egentlig videnskabelige Skrifter. I Theol. Tidsskr. f. den norske Kirke I 1846 findes meddeelt i Oversættelse af Pastor W. A. Wexels et Afsnit af dette Skrift. Vi kunne ikke charakterisere dette Skrift paa en bedre Maade, end W. har gjort i de Ord, hvorved han indleder det meddelte Afsnit, og hidsætte derfor følgende Ord af Samme: „Der er ægte Theologi i dette Værk, construeret paa Guds Ords hellige og urokkelige Grund med christelig Tro; det er en Gave fra Kirken, hentet fra dens inderste Helligdom, og en Gave til Kirken, et herligt Bidrag til at klarne for dens Bevidsthed, hvilke Skatte den besidder, hvilke Skatte den har at holde fast paa med Troskab til Regnskabets og Forherligelsens Dag. Hvad Reformationen, den lutherske, betydede og betyder, er her paaviist klarere og grundigere, end det af de Fleste er opfattet, er paaviist baade positivt, ved Fremstillingen af dens Væsen og Principer, og negativt, ved Sammenstilling med de øvrige samtidige reformatoriske Bevægelser. . . Det er et herligt Aktstykke af Sandhedsaanden gjennem Videnskaben og det i dennes Form nedlagte Vidnesbyrd førte Kamp mod Tidsaandens Fremtræden paa det christelig-religiøse Gebet, som Indifferentismens, Spiritualismens, Subjektivismens Aand, en Aand, der angriber Kirkens indvortes Væsen, som dens Grundvold, og er des farligere, jo yndigere et Skin den har af ægte christelig Oplysning og Fromhed, ægte Humanitet og Liberalitet"). 5) Die Grundveste der lutherischen Kirchelehre und Friedenspraxis etc. Leipz. 1840 (et Bilag til næstforegaaende Skrift, tillige et Stridsskrift mod Sack og F. Baur, foranlediget ved Angreb paa det foreg. Skrift). 6) Die Lehre von der Inspiration der heil. Schrift (i Zeitschr. 1840—42). 7) Den Grundtvigske Theori og den evangelisk-lutherske Kirke (i Evangl. Ugeskr. 1ste Række V 1855, ogsaa paa Tydsk forøget, i Zeitschr. 1857). 8) Grundtvigianismen og den ene Daab i Jesu Christi Kirke (i Evangl. Ugeskr. 1ste Række VIII, IX, X 1856—57). (Denne og den næstforegaaende Afhandling gaae ud paa at vise Grundtvigianismens Uovereensstemmelse med den lutherske Kirkes Lære. 9) Die Zeichen der Zeit innerhalb d. ev. luth. Kirche, namentlich auf dem Lehrbegriff derselbe (i Zeitschr. 1857). 10) Der Irvingianismus, eine kritisch Skizze (i Zeitschr. 1858, den første videnskabelige Kritik over denne Sekts Oprindelse og Lære). 11) M. Baumgartens Stellung zur. ev. luth. Theologie und Kirche (i Zeitschr. 1859—60, angaar især Christologien).

Hertil maa kanske ogsaa henregnes: 1) Christendom og Nationalitet, en bibelsk-historisk Betragtning og Bevisførelse, Kbh. 1847, (ogsaa paa Tydsk i Zeitschr. 1848) og 2) Evangelisk Troes-Skjold mod den Grundtvigske Betragtning af Christendommens og Nationalitetens Forhold etc. (i Dansk Kirketidende 1848). (Disse Afhandlinger søge at bevise, at Christendommen som universal ikke gjør Forskjel paa „Jøde, Græker, Barbar, Skythe osv." og altsaa ikke veed om nogen Lære om Nationalitet, som dens Forudsætning, som det paastaaes af Grundtvig).

III. De historisk-kritiske Skrifter over Kirkens symbolske Bøger danne en Afdeling. Hertil hører: 1) Indledning til hans i det Foregaaende omtalte Oversættelse af den augsb. Konfession og Apologien, Kbh. 1827. 2) Die Augsb. Konfession 1530. hist. Darstellung aus und nach den Quellen. Leipz. 1830. 3) Historisch-kritische Einleitung in die Augsb. Konfession, Dresden 1834. 4) Ueber die Bedeutung des apostolischen Symbols und das Verhältniß deselben zur Konfirmation, Leipz. 1844.

IV. De historisk-kirkeretlige Skrifter danne en større Afdeling, nemlig: 1) Die Lehre d. luth. Bekanntnißschriften von den Grenzen d. Kirche- und Staatsgewalt (i Zeitschr. 1840). 2) 49 Theses om Religionsfrihed (efter Zeitschr. 1843 oversatte og meddeelte i Theol. Tidsskr. f. d. norske Kirke I 1846). 3) Ueber die christl. Begriff der Hierarchie u. d. unchristl. Veranstaltung desselben (i Zeitschr. 1845). 4) Theol. Gutachten über die Frage betreffend das Verhältniß der Baptisten zur Kirche und zum Staate etc. Magdeburg 1846 (tidligere omtalt). 5) Den evangeliske Kirkeforfatnings Oprindelse og Princip, dens Udartning og mulige Gjenreisning, fornemmelig i Danmark, et udførligt kirkeretligt og kirkehistorisk Votum for virkelig Religionsfrihed, Kbh. 1849. (Dette er ogsaa et af R.s Hovedskrifter paa 270 Sider, Resultaterne af mere end 20 Aars Studium over disse vanskelige Spørgsmaale). 6) Om det borgerlige Ægteskab etc. Kbh. 1851. (Her søger han historisk at paavise, at Ægteskabet har fra Kirkens ældste Tider af været betragtet som en borgerlig Institution). 7) Om Sognebaandet og om Ordinationens Væsen og Betydning, en kirkehistorisk-kirkeretlig og dogmatisk Undersøgelse, Kbh. 1852. 8) Om Begrebet Folkekirke, en historisk-kirkeretlig Betænkning etc. Kbh. 1854. 9) Religionsfriheds- og Kirkeforfatningsspørgsmaalet i Danmark (i Norsk Kirketidende 1860, ufuldendt).

V. Til en kirkehistorisk og til den praktiske Theologi henhørende Afdeling maa følgende Skrifter henregnes: 1) Amtliches Gutachten über die Widereinführung der Katechismus-Examina im Königreich Sachsen etc. Dresden 1841 (omtalt i det Foregaaende). 2) Om Psalmeliteraturen og Psalmebogs-Sagen, historisk-kritiske Undersøgelser, Kbh. 1856. (I dette Hovedværk paa 540 Sider viser Forf. Psalmesangens Udvikling fra Kirkens ældste Tider i dens forskjellige Phaser i de forskjellige Tider, navnlig hvorledes de gamle, gode Kirkepsalmer bleve udvandede og lemlæstede i den saakaldte „Oplysnings" Tid, og hvorledes disse bedst og rettest kunne rekonstrueres).

Noget egentligt exegetisk Skrift har R. ikke udgivet. Derimod er der nogle Afhandlinger af ham over Indledningsvidenskaben til Bibelstudiet, som: 1) Om en vis Modifikation i Hypothesen om en mundtlig Tradition som Forklaringsgrund til de tre første Evangeliers Overeensstemmelse (i Prof. J. Møllers Nyt theol. Bibliothek IV 1822). 2) Ueber den Begriff der Theologie und die Neutestamentliche Isagogik (i Zeitschr. 1848).

Deels for at give Læseren et Begreb om, hvor Meget R. har præsteret af videnskabelige Arbeider, deels for at tjene dem, som maatte ville gjøre sig bekjendte med flere af hans mange Skrifter, have vi angivet disse temmelig udførligt. Der er endda ikke nævnt Andet, end hvad der enten er tykke Bind eller ialfald temmelig udførlige Afhandlinger, af hvilke der ogsaa findes Mange, som ikke ere nævnte. Af andre større og mindre Opsatser, Anmeldelser og Kritikker af ham i forskjellige tydske og danske Tidsskrifter, enkelte ogsaa i „Norsk Kirketidende," findes en fast utallig Mængde, især i hans og Guerickes tidt omtalte „Zeitschr.", der udkommer i Leipzig. I dette findes af R. i hver Aarg. almindelig 30—60 Anmeldelser og Kritikker, og det vil da i de 22 udkomne Aargange snart komme op til 1000. Mange af disse ere udførlige selvstændige Afhandlinger, hvortil det anmeldte Skrift har givet ham Anledning.

Ikke saa sjelden ere lærde og videnskabelige Skrifter tørre og kjedelige at læse, idetmindste for dem, som ikke have levende Interesse for vedkommende Videnskab. Det er ikke Tilfældet med R.s Skrifter. Medens de altid ere belagte med en Masse Citater ikke blot af theologiske Værker, men ogsaa af andre, (vi have nemlig seet, at R. ogsaa har syslet med ikke-theologiske Gjenstande, saasom Literaturhistorie) og med lærdt Apparat, udmærke de sig tillige ved en overordentlig Aandrigdom, Dybde og høi Tankeflugt, Begeistring og Kraftfylde, oftest i en opbyggelig Tone. De fængsle Læserens hele Opmærksomhed. Alt bærer det samme Genialitetens Præg. Men medens det Gigantiske og Masfive udmærker hans Skrifter, kan man ikke sige, at de altid udmærke fig ved Fuldendthed og Skjønhed i Formen. Hans Stiil er ialmindelighed tung og indviklet. Man overvældes i de lange Perioder med en overordentlig Rigdom af Tanker, der ikke altid fremtræde i den klareste Orden. Mange af hans Skrifter ere polemiske. Saavidt om hans videnskabelige Skrifter.

Den anden Hovedafdeling af R.s Skrifter, den homiletiske, (B), er kanske næsten af lige saa stort Omfang som den første. Foruden mangfoldige enkelte Prædikener og Leilighedstaler, der ere udgivne deels paa Dansk, deels paa Tydsk, samt en Samling: Kampf mit der Welt und Friede in Christo, Leipz. 1830, har han udgivet ikke mindre end 4 Postiller eller fuldstændige Aargange af Prædikener i 8 tykke Bind nemlig: 1) Herren kommer, (først udkommen paa Tydsk i Leipz. 1833—34, derpaa af Forf. oversat og tildeels omarbeidet, paa Dansk i Kbh. 1837). 2) Biblischer Wegweiser etc. Leipz. 1840—44. 3) Kirchenspiegel etc. Erlangen 1845—47. 4) Kirkepostille over Evangelierne, Kbh. 1853—54.

Hvad der er sagt om R.s øvrige Skrifter, gjælder mutatis mutandis ogsaa om hans Prædikener. De ere vistnok ikke Mønstre paa geistlig Veltalenhed, som f. Ex. Mynsters Prædikener; men de ere levende, kraftige Udstrømninger fra et troende Hjerte, øste af Guds Ords, den hellige Skrifts Dyb. Men den noget tungvindte Periodebygning gjør Foredraget i dem, ligesom i hans øvrige Skrifter, ofte mindre let.

Naar vi endnu lægge Mærke til, at R. stod i en meget vidtløftig Brevverling med Mænd i de forskjellige Lande, som Tydskland, Danmark, Sverige og endog Norge, (i hvilket Land vi vide, at der idetmindste i enkelte Hænder findes ikke ubetydelige Samlinger af Breve fra ham), saa maa vi virkelig forbauses over, at han ved Siden af sine vidtløftige Embedsforretninger kunde overkomme saa Meget.

III.

Vi skulle da endelig i Korthed betragte Rudelbachs theologiske og kirkelige Standpunkt m. M. Dette var, naar det med faa Ord skal betegnes, ganske adækvat

*) Af andre historiske Arbeider af R. kunne nævnes: 1) Dänische Literatur und Sprache 1837 (en udførlig Skiographi til en dansk Literaturhistorie i Ersch und Grubers Encyklopædie der Wissenschaften und Künste, 1 Sektion, XXIX Bd. Christian Molbech havde tænkt at oversætte denne Literaturhistorie, men der blev dog intet deraf). 2) Dänische Literatur (i Conversations-Lexikon der Gegenwart). (I „Ev. Ugeskr." IV 1860 findes en Kritik af R over N. M. Petersens Literaturhistorie). 3—5) Ueber die Epochen in der Bearbeitung der Nordischen Mythologie (i Blätter für literarische Unterhaltung 1838), Ueber das Leben und die Werke des dänischen Dichters B. S. Ingemann (sammesteds 1838), Erinnerungen aus dem Leben des Archäologen P. O. Bröndsted (samnesteds 1845).

med den evangelisk-lutherske Kirkes Lærebegreb, i nøie Overeensstemmelse med dens Bekjendelsesskrifter. Derfor arbeidede han stedse paa videnskabelig at bekjæmpe de forskjellige Retninger, der meer eller mindre afvige derfra. Det var da først og fremst mod Neologien eller Rationalismen i alle dens forskjellige Retninger og Fremtrædelsesformer han vendte sine Vaaben. Denne Kamp var begyndt den Tid, da R. efter den i det Foregaaende omtalte indre Kamp havde faaet ret opladt Øie for Christendommens Sandhed og havde tilendebragt sin Examenslæsning. I Danmark havde der vistnok som en Forpostfægtning hævet sig en kraftig Stemme mod Rationalismen allerede i 1810 i Grundtvigs bekjendte Dimisprædiken: „Hvi er Herrens Ord veget fra hans Huus?" Men denne Stemme blev dengang bragt til Taushed. 5 Aar senere derimod, i Reformationsjubelaaret 1817 begyndte Kampen paany baade i Danmark og i Tydskland, i Danmark af Flere, hvoriblandt Mynster, i hans „5 Prædikener over Reformationsfesten," i Tydskland af en dansk Undersaat, Pastor Claus Harms i Kiel ved hans „Theses." R. greb da aktiv ind i den staaende Kamp allerede i 1823 (i Nyt theol. Bibl.) med Bemærkninger over Prof. Clausens „Kritik og Fremstilling af Underbegrebet." Men det var dog først i 1825 efter Hjemkomsten fra Udenlandsreisen, at Kampen begyndte for Alvor. Cl. vedblev at indtage en Slags mæglende Stilling mellem Rationalismen og Kirkens gamle Tro. R. begyndte nu i Forening med Grundtvig Udgivelsen af „Theol. Maanedskr." og blev siden alene ansvarlig Redaktør, da Grundtvig, efter at han havde udgivet „Kirkens Gjenmæle" mod Cl.s „Catholicismens og Protestantismens Forfatning, Lære og Ritus," som Injuriant kom under Censur, endskjønt han fremdeles vedblev at arbeide for Tidsskriftet. Her underkastede Rudelbach Cl.s anførte Skrift en skarp, udførlig og grundig Kritik, hvori han søgte at vise, at Cl.s Halvhed og mæglende Stilling i Virkeligheden var Rationalisme. Striden mod Cl. førte han ogsaa i et Par Smaaskrifter 1828: „De falske Propheters Kjendetegn" og „Saul blandt Propheterne", indtil han i 1829 flyttede til Tydskland.

I Tydskland fortsatte han Kampen mod Rationalisterne der, og stod i Førstningen temmelig ene. Hans tidligere omtalte „Wesen des Rationalismus" (1830) og hans „14 Theses" (1832) ere kraftige Indlæg mod dem, ligesom ogsaa tildeels hans enkelte Prædikener og Samlingen: „Der Kampf mit der Welt etc." af 1830 og mange Opsatser i Tidsskrifter. Senere 1833 begyndte han tillige, som den, der var den lutherske Kirkes Lære og Bekjendelser tro og fast hengiven, af al Kraft at bekjæmpe Unionen mellem denne og den reformerte Kirke. Denne Kamp førtes i en Række af hans dogmatiske Skrifter, som „Sakramentworte" (1837), „Reformation, Lutherthum und Union" (1839) og „Grundveste d. Luth. Kirchelehre" (1840) og i hans Skrifter om Symbolerne, samt endelig i det tidt omtalte „Zeitschr.", hvor han fortsatte Kampene, saalænge han levede.

Da R. i 1845 kom tilbage fra Tydskland, var Rationalismens Magt brudt i Danmark. Flere af dens gamle Repræsentanter vare døde, og yngre Mænd, som Clausen og Andre, der tildeels havde hyldet den, havde nu efterhaanden nærmet sig mere og mere til den gamle Kirke-Tro. Store Fortjenester af Kampen mod den havde paa den ene Side Biskop Mynster og hans Venner, paa den anden Side Grundtvig, Lindberg og deres Tilhængere. R. behøvede da ikke længere at bekjæmpe den; men han fik nu snart nye Modstandere at bekjæmpe, nemlig sine forrige Kampfæller, Grundtvig og hans Venner. Den Strid, han førte mod dem, maa vi omtale udførligere, deels for at komme efter med hvad Ret Grundtvigianerne have villet betegne R. som en Vendekaabe, der skulde have skiftet Mening, deels fordi denne Strid ogsaa førtes i Norge, og er for os af større Betydning, da den endnu fortsættes, ogsaa i den norske Kirke.

Da R. først i Forening med Grundtvig, Lindberg o. Fl. i Danmark, senere i Tydskland, optraadte mod Rationalisterne, maatte han naturligviis gjøre det til sit Hovedformaal mod disse, der ansaa Kirkens apostoliske Bekjendelse som noget antikveret Gods, som man kunde skalte og valte med efter Behag, og modificere efter den „oplyste" Tids Medfør, at paavise Bekjendelsens Grundenighed med den gamle Kirke, historisk, dogmatisk og kritisk at samle og sigte Alt, hvad der kunde tjene til at sætte denne i Lys, at fremhæve dens store Betydning, som den, der indeholder Grundbegrebet af Kirkens Tro. Dette maatte da blive fremhævet i hans mange Skrifter mod Rationalister og Unionstheologer. Forsaavidt havde han altid været enig med Grundtvig. Men ligesaa bestemt havde han altid bekjendt sig til den protestantiske Kirkes Lære om Skriften som det aabenbarede Guds Ord, Skriftprincipet i dets generative og normative Betydning. Forsaavidt var han ikke enig med Gr. nogen Tid siden 1825. Det var nemlig da Gr. i Kampen mod Rationalisterne, der ogsaa benyttede sig af Skriften, ihvorvel de mestrede den efter Fornuften, ønskede at man maatte have en af Skriften uafhængig Regel, hvorefter denne kunde tolkes. Og fordi han ønskede, at man maatte have en saadan Norm, sluttede han, at man visselig ogsaa har den, og dette har da siden han og hans Tilhængere lært som en Troesartikel. Denne Regel, hvorefter Skriften maatte normeres og tydes, skulde da være den apostoliske Troesbekjendelse. Gr. nøiede sig ikke med at antage med Katholikerne, at denne er af Apostlerne, men paastod, at den er et „Ord af Herrens egen Mund," som han kaldte „det levende Ord," „Kirkeordet," „Troens Ord," „det lille Ord" o. s. v, medens den hellige Skrift ikke skulde og ikke kunde være et levende Guds Ord o. s. v. I dette uhistoriske Magtsprog, som man har kaldt en „moderne Legende," men som Grundtvig og hans Venner kalde den „mageløse Opdagelse" (i den sidste Tid pleie de at sætte „Oplysning" ind i Formelen istedetfor „Opdagelse"), eller den „kirkelige Anskuelse", havde Rudelbach aldrig været enig med Gr. Men han erkjender selv, at han feilede deri, at han ikke før bekjæmpede denne Anskuelse, som Gr. allerede udtalte i 1825, men, idet han erkjendte alt det Berettigede i den, holdt fast ved det Haab, „at de kirkelige Grundtanker i hiin Theori skulde overvinde det Fremmedartede, Indtrængte, den hele opløsende Tendens," og kjæmpede derfor Side om Side med Gr. mod fælles Modstandere. I 1839 tilegnede han Gr. sit betydeligste Skrift „Reformation, Lutherthum und Union," og da han i 1841 i sit „Zeitschr." skrev de tidligere omtalte „Bidrag til en Charakteristik af den sidste religiøse Opvækkelse i Danmarks ev. luth. Kirke," tilbageholdt han et udarbeidet 3die Afsnit, hvori han havde charakteriseret det Grundtvigske Lærebegreb, af den „aldeles uberettigede Frygt for, at Strids-Stoffet saaledes skulde forøges," som han selv bekjender. Medens R. var i Tydskland, udviklede Grundtvig sin Theori mere og mere. Det „levende Ord af Herrens egen Mund" voxte snart, saa det ikke blot omfattede det apostolske Symbol, men ogsaa Daabspagten, Sakramentordene og Fadervor. Det var ikke alene om Symbolets Forhold til Skriften, Gr. gjorde sin „mageløse Opdagelse." Han lærte f. Ex. ogsaa, at Nationalitet eller „Folkelighed" først maa udvikles, førend der kan blive Tale om virkelig Christendom, samt desforuden sin „Lærerfriheds" Theori o. s. v.

Da nu Rudelbach kom tilbage til Danmark i 1845, fik han da see bedre, hvorledes de Grundtvigske „Opdagelser" havde gestaltet sig, end medens han i Tydskland saa dem paa Afstand. Nu fandt han det snart nødvendigt at optræde mod sin forrige Kampfælle. Han udgav da i 1847 mod Grundtvig sin Bog: „Christendom og Nationalitet." Herpaa svarede Gr. i Dansk Kirket. 1848, og R. skrev derpaa sin Afhandling: „Evangelsk Troes-Skjold" sammesteds. Hans Skrift „Om Sognebaandet" (1852) er ogsaa mod nogle Punkter i Gr.s Anskuelser. Men R.s Strid mod Grundtvigianismen, hvad dens Hovedpunkt, Symbolets Forhold til Skriften, angaar, begyndte først senere og førtes ogsaa tildeels i Norge. Efterat der paa et Præstemøde i Frederikshald havde været debatteret angaaende Grundtvigianismen, gjorde Pastor C. U. Sundt i Rygge, der i hiint Møde havde søgt at forsvare den, strax derefter (i Theologisk Tidsskrift f. d. norske Kirke IV 1852) et Forsøg paa at forsvare den ved at citere Noget af R.s Skrift: „Die Sakramentworte." En norsk Præst havde underrettet R. om, hvorledes S. havde benyttet hans Skrift, og meddeelte (i samme Tidsskr. V 1853) to Breve fra R. med hans Tilladelse, i hvilke R. erklærede, at han var en afgjort Modstander af Grundtvigianismen. Han indrømmer der, at der i hans tidligere Skrifter, navnlig i det nævnte Skrift, var enkelte ubekvemme Udtryk, valgte for at udtale hans urokkelige Vedhængen ved Kirkens Bekjendelses-Grundvold, hvilke S. havde misforstaaet*). Disse Breve bleve optagne i Evang. Ugeskr. Foranlediget derved rykkede Pastor Birkedal ud i Dansk Kirket. (1854) med Artikelen: „En Lille imod en Stor." Her imødegaar han R. saa godt han kan, men udtaler sig dog med megen Anerkjendelse og Agtelse i en værdig og sømmelig Tone om hans Fortjenester, kalder ham en „gammel Stridsmand for Herrens Sandhed" o. s. v. Da derpaa R. senere (i 1855) havde skrevet sin udførlige Afhandling i Evangl. Ugeskrift: „Om den Grundtvigske Theori og den lutherske Kirke" og sammesteds (1855—57) i Anledning af de Kragballeske Daabs-Stridigheder, „Grundtvigianismen og den ene Daab i Jesu Christi Kirke"; da han desuden i 1855 paa et Kirkemøde i Leipzig havde udtalt sig uforbeholdent, og vistnok uforsigtigt om Grundtvigianismen og de kirkelige Tilstande i Danmark og opfordret de der Tilstedeværende til Forbøn for den danske Kirke; da et Par forhenværende slesvigske Præster, som for Oprørs Skyld vare afsatte fra sine Embeder i 1848, og som vare tilstede ved hiint Kirkemøde i Leipzig, ikke blot havde taget R.s Ytringer til Indtægt, men fordreiet dem i sine Smædeskrifter mod Danmark: da begyndte der en Storm mod R. I Dansk Kirketidende (1857 No. 25) rykkede Birkedal ud med en „ufornøden Erklæring," hvor der ligesom regner af Skjældsord. Nu var R. „en tydsk Kuriositet," der „havde forvildet sig ind i Nutiden," „slaaet om sig med skimlet Lærdom," „tydske Bravader," „store, skryllende Ord," havde „sløvet Blik for Alt i Kirken," havde „paa en borneert Maade" „enthusiasmeret sig." Man havde ikke „brydt sig om hans Lærdom," der var „misvisende og forladt af den levende Aand," men „moret sig over hans „„store Ord"" og Superlativer," som stod den „danske Jevnhed imod," rystet „smilende paa Hovedet over hans fuldkomne Forvirring og grændseløse Uformuenhed til at skjelne mellem Stort og Smaat." Man havde vel hidtil „taget noget Hensyn til hans Skriverier" og „svaret paa hans lærde Udgydelser." Men dette maatte nu opgives „som en Fordom." R. havde selv „med plump Haand" forstyrret hiin Illusion. „R. var ikke længer luthersk Theolog," men „mistede nu sit sidste Tilhold," sit „eneste Tilflugtssted." Hans „Lutherskhed" var nu „et Blændværk," som saa Meget „daraussenfra." Hans Bøgers „aggregatmæssige Masse pinte Aanden og Livet tildøde." R. havde „opgivet sin lutherske Charakteer" og var „sunket ned til at blive en blot og bar Partimand." Det havde han aabenbaret ved „sin berygtede Optræden i Leipzig," hvor han havde fremtraadt „saa hjerteløst mod sit Fædreland" iblandt „Danmarks mest fnysende Fiender" som „Theaterhelt." Paa hans „Sophismer og Uvidenhed" vilde Birkedal ikke indlade sig. Over den samme Optræden i Leipzig bragtes Lic. Ferd. Fenger ligeledes i Harnisk og udtalte sig med den største Bitterhed om R.s „Uforskammethed." Om dette syntes dog selv flere Grundtvigianere, at det gik for vidt. En af dem, Pastor Christiani, udtalte skarpt og bestemt sin Misbilligelse over B.s og F.s „Erklæringer" i en Artikel i Evang. Ugeskrift (1857 No. 42). Dette havde tilfølge, at Birkedal fremkom i D. Kt. med Forslag til Rudelbach om, at der maatte nedsættes en Kommission af 10 Mand til at dømme mellem dem, hvilke Mænd R. skulde udnævne, eller ogsaa 11, hvoraf de skulde udnævne hver sine 4 og en Trediemand 3. Skulde da disse Mænd give R. Ret, vilde B. nedlægge sit Embede. Forslaget blev imidlertid misbilliget af flere af B.s Venner, og Rudelbach maatte naturligviis afslaa det, da han ansaa en saadan Fremgangsmaade hverken for passende eller lovmedholdig, selv om der havde været Mænd at finde, som vilde paataget sig et saadant Hverv, hvad der vist ikke var. Dette var den Yderlighed, hvortil denne Strid kom. Der var vel flere af Grundtvigianerne, som søgte at bekjæmpe R., og altid gjentoges den Paastand, at han havde skiftet Mening. R. opfordrede dem gjentagne Gange til af hans mangfoldige Skrifter at vise, om han nogensinde havde udtalt sig overeensstemmende med Grundtvig angaaende Symbolets Forhold til Skriften. Dette forsøgte N. Lindberg i 1860 i D. Kirket. i en Række Artikler med Overskrift: „R. før og nu" at gjøre, og det i en Tone, der minder stærkt om Tonen i Birkedals ovenfor omtalte „Erklæring." Han pillede ud mange enkelte Ytringer af R.s Skrifter og endog offentliggjorde endeel af R.s Breve til N. Lindbergs Fader i Aarene 1829—30 (en Fremgangsmaade, som just ikke var altfor rosværdig); men det Høieste han kunde drive det op til, var at vise, at R. i sine Breve til J. Chr. Lindberg havde bedet denne hilse Gr., samt at han der og i flere af sine Skrifter havde udtalt sig med Anerkjendelse af alt det Gode, Gr. havde virket, at han, som før bemærket, ofte i sine Skrifter mod Rationalister og Unionstheologer havde fremhævet stærkt Troesbekjendelsens store Betydning, men ikke, at han nogensinde havde udtalt sig overeensstemmende med Gr., hvad punctum qvæstionis, Kardinalpunktet i hans „Anskuelse" angaar, at nemlig Troesbekjendelsen som „et Ord af Herrens egen Mund," skal sættes over Skriften, tvertimod, hvad den protestantiske Kirke altid har lært.

Ligesom R. i sine sidste Aar bekjæmpede Grundtvig og hans Venner, ligesaa fandt han det nødvendigt at optræde mod ældre Kampfæller i Tydskland, som Thiersch, der gik over til Irvingianismen, og M. Baumgarten, der havde sluttet sig til en Anskuelse, der forkvakler den christelige Forsoningslære.

Denne Dr. Rudelbach „var dog af en meget stridbar Charakteer," siger man. Saaledes udtalte „Fædrelandet" sig i en Notits paa 3—4 Linier, som det værdigede hans Minde. Ja, ganske rigtig, han var af en stridbar Charakteer. Luther, Melanchthon, Augustin, Athanasius, og hvad de hede, vare

*) Paa samme Viis som S. citerede dette Skrift, citerede det throndhjemske „Kirkl. Folkeblad" Steder af hans „Reformat. Luterth. und Union" i 1860.

det ogsaa, ja vi kunne gaae endnu videre: Paulus, Petrus og Johannes vare ogsaa af en stridbar Charakteer. Hele den christne Kirke maa være en ecclesia militans, saalænge den ikke er bleven en ecclesia triumphans. Naar da Mænd, som af Gud have faaet saa overordentlige Evner og Gaver, som kunne føre Aandens Sværd med Kraft mod Vantroen og Vildfarelsen, „see Hundene, see de onde Arbeidere, see Sønderskjærelsen“ (Phil. 3, 2), see, hvorledes Mørkets Magt under Skin af „Oplysning“ eller noget Andet arbeider paa at fordunkle Lyset og kvæle eller forkrøble Livet i Kirken: saa maa de føle sig kaldede til at stride „for Herrens Sandhed,“ saa maa de blive „af en stridbar Charakteer.'' Og saaledes var det med Rudelbach.

Men det var ikke blot for at værne om Kirkens Lærebegreb R. kjæmpede. Han greb ligesaa aktivt ind i Kamp angaaende endnu mere praktiske Spørgsmaale om kirkeretlige Forhold. Vi have seet, at han udgav mange kirkeretlige Skrifter. Ligesom han under sit Ophold i Tydskland, som senere, deeltog i at drøfte flere af Tidens brændende Spørgsmaale i flere tydske Landskirker, saaledes tog han virksom Deel, især siden han var kommen tilbage til Danmark, i Drøftelsen af fast alle brændende Spørgsmaale i den danske Kirke. Hans kirkeretlige Skrifter: ,,Den evangeliske Kirkeforfatnings Oprindelse og Princip,'' ,,Om det borgerl. Ægteskab,'' ,,Om Sognebaandet,'' ,,Om Begrebet Folkekirke'' og ,,Om Psalmeliteraturen'' ere Undersøgelser angaaende forskjellige Spørgsmaale i den danske Kirke. Men han maatte dermed vistnok ofte ,,præke for døve Øren.''

Som kirkelig Embedsmand og Videnskabsmand levede R. for Kirken og den theologiske Videnskab. Han var derfor Kosmopolit og befattede sig ikke synderlig med politiske Sager. Om de slesvigske Forholde udgav han i 1851 et Skrift paa Tydsk, hvori han forsvarede Danmarks Sag. Han dadlede strengt de slesvigske Præster, som havde brudt sin Homagial-Eed.

I Tydskland var R., især i de sidste Aar, høit anseet, agtet og elsket. I Danmark havde han vel ogsaa sine Velyndere især i høiere Kredse og blandt videnskabelige Celebriteter. Vi have seet i det Foregaaende, at han 2 Gange efter sin Tilbagekomst fra Tydskland var paa Vei til at blive Professor. I 1845 var der Tale om, at han skulde blive Biskop i Lolland-Falster Stift (see Mynsters Breve Pag. 215). Men ialmindelidhed var han vistnok, især i den senere Tid, miskjendt og lidet paaskjønnet, ikke blot af Grundtvigianerne, men ogsaa af Andre, der vel ere indifferente med Hensyn til religiøse Anskuelser, og slutte sig til Grundtvigianismen kun, hvad dens Lære om Nationalitetens Rang angaar. Da han nedstammede paa fædrene Side fra Tydskland, havde levet og virket der i 16 Aar, stod i mange Forbindelser og havde mange Venner og Velyndere der, er det let forklarligt, at han ikke kunde tage Deel i det hos mange Danskere indgroede (politisk betragtet berettigede og uberettigede) Germanerhad, og han blev derfor ofte Gjenstand for Samme.

Skiløbningen ved Grorud den 16de Febr. Efter Tegning af Maleren Boll. (Se forr. Nr.)

Vi have ovenfor seet Prøve paa, hvorledes R.s Modstandere behandlede ham i deres Kampe mod ham. Vi skulle da ikke nægte, at han stundom selv udtalte sig mod dem — om ikke med Skjældsord — saa dog skarpt og bittert. Exempelviis kan nævnes hans Anmeldelse af Provst Ingjers Bog: „Om den kirkelige Anskuelse“ (i Norsk Kirketidende 1861), det Sidste, der er udkommet paa Dansk fra hans Pen. Men ligesom han paa den ene Side ikke skaanede sine Venner for Angreb, naar han fandt Noget hos dem, som maatte bekjæmpes, ligesaa villig var han altid til at erkjende det Berettigede i sine Modstanderes Anskuelser og paaskjønne det Fortjenstfulde, som fandtes hos dem.

Iisskabe og for vort Land nye Iiskasser.

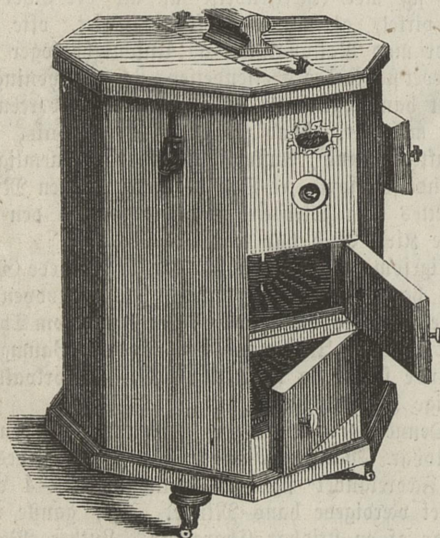
Naar en eller anden Industri dukker op, et eller andet nyt Foretagende begynder at bryde sig Vei, er det for vedkommende Industridriver eller Iværksætter ikke sjelden som om det var noget Spliternyt, som aldrig noget andet Menneske har tænkt paa, end den samme Suselad, der kommer frem med det her i forskjellige Qvinquennier eller Decennier efter at det har været gjængs og gjort i den halve eller hele civiliserede Verden. Til de største Undtagelser hører det at slige Folk føre sig til Nytte de Opdagelser og Indretninger, som Udlandet har eiet og brugt i Aarrækker, nei de skulle finde sig frem fra Ægget og den første Spire paa egen Haand, og naar umodne og uhensigtsmæssige Forsøg give maadelige Resultater, udstødes Ramaskrig over det utaknemmelige og upatriotiske Publikum, som ikke understøtter ethvert stymperagtigt Projekt; først naar man har sumlet sig saaledes ind i det, at man ikke uden Skam og Skade kan komme ud igjen, tænker man, at der kanskee kan være Noget at lære andensteds og søger endelig ved mere eller mindre heldige Midler og Personer, tilsidst at tilegne sig dette, som man først skulde havt Kundskab om. Dette er aldrig den dannede Mands og mindst den tilfulde dannede Mands Viis, men det er enten Urgeniets eller, den opblæste, bornerede Selvklogskabs. Vi behøve ikke at gaae langt for at hente Exempler i vore Aktieforetagender m. fl. paa, at man endog har taget feil af Hovedsagen og Hovedprincipet af det, hvorfra man skulde gaae ud, og hvorpaa det Hele skulde have sit Fodfæste.

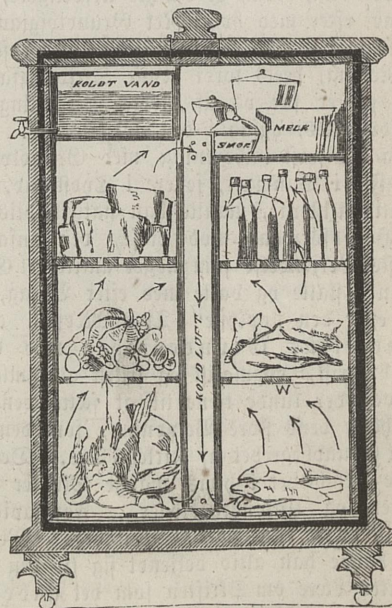
Iisskabe og Iiskasser høre i større Stæder ikke længer til Luxus, men til daglige Fornødenhedsartikler, især i slige større Byer, hvor der bygges saameget paa Spekulation, at en stor Deel Familier ikke længere kunne gjøre Regning paa gode og ordentlige Kjældere, fordi disse Rum nyttes paa andre Maader, der giver en større Indtægt af Bygningskapitalen. Men det forstaar sig, at disse Iisskabe og Iiskasser bør være indrettede efter et fornuftigt Princip, saaledes at de tjene til Hensigten og hverken blive Ubekvemmeligheder eller Uhensigtsmæssigheder. Under alle Omstændigheder bør Isen indtage et Rum for sig selv, og det hele Skab eller den hele Kasse bør være tilgjængelig, uden at Iisrummet tiltrænger at aabnes ved enhver Leilighed; ligesaa bør Isen enten fuldstændig udfylde et Siderum eller opbevares i den øvre Deel af Skabet eller Kassen og ikke ligge paa Bunden alene. Vor Tegning fremstiller et særdeles hensigtsmæssigt amerikansk Iisskab (fra F. L. Hedenberg and sons, Newyork, 58, Walker street), der tillige har en særdeles elegant ydre Form. Iisrummet er tilvenstre i den øvre Halvdeel af Skabet; over dette er et Vandkar, forsynet med Hane. Iisrummet indtager den halve Deel af Omkredsen. Ligeoverfor Vandrummet er et eget Rum, skilt fra alle de øvrige, hvor Melk, Smør og Fløde osv. staae paa en Zinkbund; til dette saavelsom til Vand- og Iisrummet har man Adgang ved at aabne en Halvdeel af det øvre Laag eller Pladen. Under Melkerummet er Viin- og Ølkjælderen og længer nede ere forskjellige Rum eller Afdelinger for Kjød, Vildt, Fisk, Grønt, Frugt osv. Skabet er som sædvanlig af Træ, indvendig udfodret med Zink og har dobbelte Vægge, hvis Mellemrum ere fyldte med grovstødt Trækul. I Midten af Skabet er der en heel Cylinder eller Valse af Zink, som dreier sig paa en Tap; til denne Cylinder er der igjen fæstet et Par gjennembrudte Zinkskiver, og paa disse er det, at alle de omtalte Sager stilles eller lægges. Da afkjølet eller kold Luft altid er tungere end den varme eller ikke afkjølede, saa vil den fra Iisrummet, saaledes som Pilene vise, trænge igjennem Aabningerne ind i Valsen og udbrede sig i en stadig Strøm gjennem alle Skabets Rum og drive den raadne eller skadelige Luft ud gjennem Ventilen over den øverste Dør, og Kulden eller Temperaturen vil være temmelig eens gjennem hele Skabet. Anbringes Isen derimod paa Bunden, saa vil man let kunne iagttage, at det der nede er koldere, og at det er en forholdsviis høiere Temperatur længer oppe i Skabet eller Kassen, og den bedærvede Luft og Lugt bliver desuden altid derinde, om man ikke af og til foretager en fuldstændig Udluftning, der af let begribelige Grunde vel er gavnlig, men mindre fordeelagtig for Konsumenten, forsaavidt som der ved dens hyppige Gjentagelse vil tæres en større Mængde Iis.

Det indre Etagestel bevæges ved et Drivhjul, hvilket dog ikke er nødvendig, da man ligesaa let i en Hast med Haanden kan dreie frem, hvad man vil have fat, for Aabningerne. Det hele øverste todeelte Laag kan skrues af, og hele Indretningen udtages saaledes, at Skabet af og til kan blive fuldkommen renset og udluftet.

Hos et Leipziger Firma, C. F. Jage, Petersstraße Nr. 19, forfærdiges ligeledes flere Sorter mere og mindre hensigtsmæssige og billige Iskasser og Iisskabe, og formodentlig ogsaa det ovenfor beskrevne.

6 × 6.

Amerikansk Iisskab.

Amerikansk Iisskab. Gjennemsnit.

Nauplia og dens Omgivelser.

Byen Nauplia, som nu drager Blikket paa sig ved sin Garnisons Opstand, er næst Athen, Hermopolis og Patras den folkerigeste By i det moderne Grækenland og dets stærkeste Fæstning. I Kapodistrias Tid og i Kong Ottos første Regjeringsaar var den ogsaa den unge Stats Hovedstad. Beliggende ved en i Halvøen Morea dybt indskaaret Bugt, bestaar den af tre Dele: den egentlige By, der ikke ligger meget over Havfladen, det noget høiere liggende Citadel Akronauplia eller Itschkaleh og det paa Toppen af en steil Klipperyg endnu høiere liggende Fort Palamidi.

Efter Sagnet grundlagt af Nauplios, Fader til den bekjendte homeriske Helt Palamedes, havde Nauplia i Oldtiden ringe Betydning, medens det i Middelalderen og navnlig i den Tid, da Tyrkerne og Venetianerne kjæmpede mod hinanden, opnaaede stor Vigtighed ved sin faste Beliggenhed og nu er en livlig Handelsstad paa omtrent 10,000 Indbyggere.

Byen er temmelig regelmæssig anlagt. En Hovedgade deler den i to næsten lige store Halvdele. Husene, der forbedmeste har to Stokværk, ligner Husene i de italienske Byer. Der findes to offentlige Pladse; paa den ene ligger den Bygning, hvori Præsidenten Kapodistrias og senere Kong Otto boede, paa den anden staar et Mindesmærke over Fyrsten Demetrius Ypsilanti. Havnen er en af de rummeligste og sikreste i Landet. Af Kirkerne er blot den hellige Spiridion seværdig som det Sted, hvor Kapodistrias blev snigmordersk stødt af Georg Mauromichali.

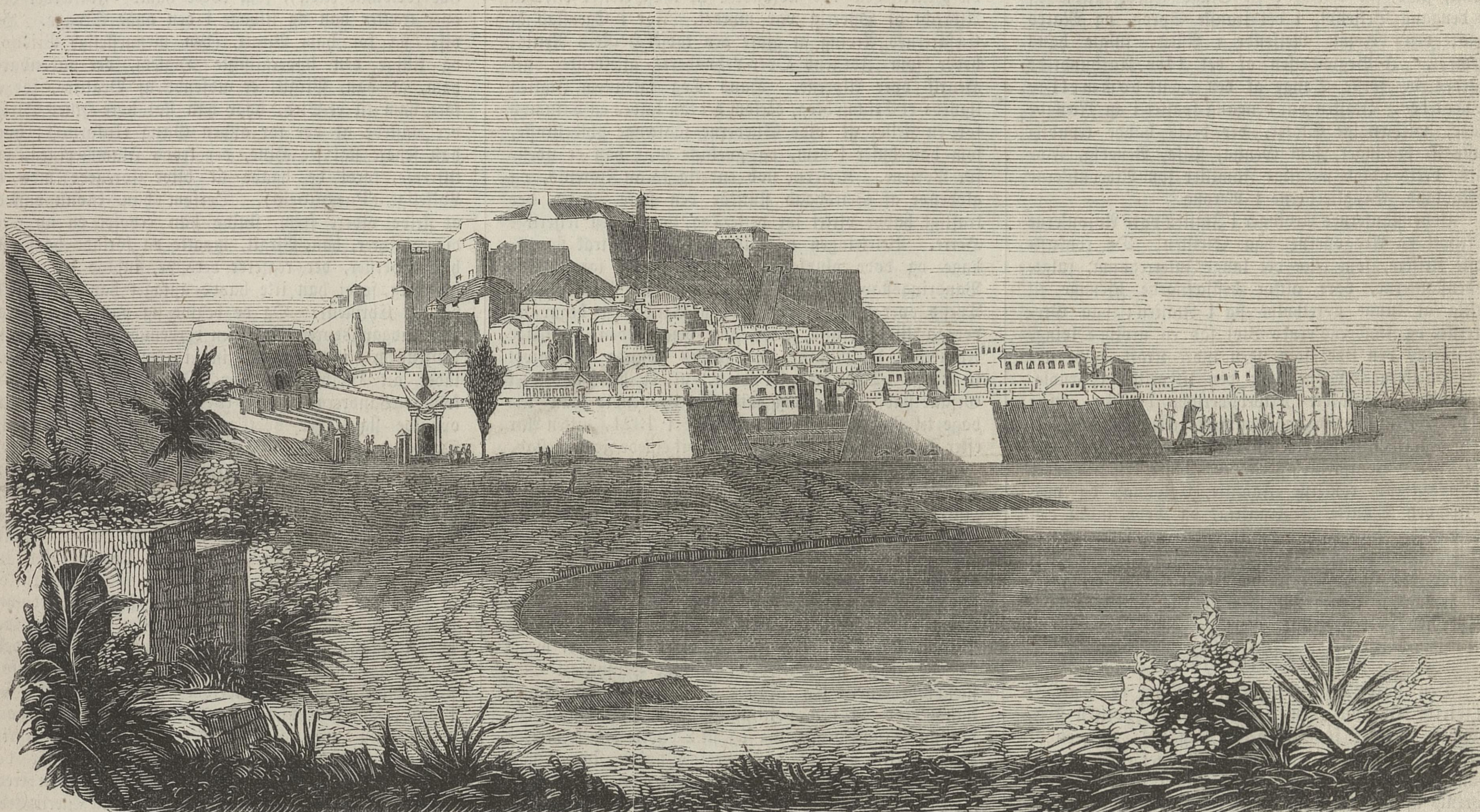
Fæstningen Palamidi hæver sig paa Toppen af en 100 Fod høi Klippevæg. Den er blot tilgjængelig paa den østlige Side og gjaldt i lang Tid for uindtagelig. Men i den græske Uafhængighedskrig blev den imidlertid taget af Insurgenterne, efterat de tyrkiske Artillerister ved Hunger vare blevne reducerede til syv Mand. Voldene og Bygningerne er opbyggede meget massivt af Venetianerne, men slet vedligeholdte. Af Skytset bærer endnu flere Stykker Billedet af San Marcos Løve. De vældige Cisterner indeholder, naar Regnen har fyldt dem, Vand til Garnisonen for hele tre Aar.

Det andet Fort, Akronauplia, eller som Tyrkerne kaldte det Itschkaleh, staar ved Foden af Bjerget, der bærer det første, paa en næsten ganske af Havet omgivet Klippehøi, viser i sine Mure Levninger af Befæstninger fra Oldtiden og er paa alle Sider forsvaret af talrige Batterier. Ogsaa Byen selv er befæstet og beskyttet ved en høi Muur, en bred Grav og forskjellige Bastioner, dog er den ikke holdbar i Længden ligeoverfor den nyere Krigskunst. Foran Byen ligger paa en liden Klippeø midt paa Rheden et tredie Citadel, som imidlertid ikke er armeret og overhovedet er meget brystfældigt. Det tjener nu til Bopæl for Skarpretteren i Grækenland.

En god Vei fører fra Nauplias eneste Port forbi Forstaden Pronia, hvor en i Klippen indhugget Løve, istandbragt paa Kong Ludvigs Bekostning, minder om de i Grækenland faldne Baiere, til det paa den anden Side af Bugten liggende omtrent to Miil herfra fjernede Argos, som man tilligemed dets gamle Borgruiner tydelig kan se fra Høiden af Citadellet. Paa Veien derhen, omtrent halvanden Fjerdings Vei fra Nauplia, findes de cyklopiske Mure om Byen Tyries. Fra Argos naaer man i otte Timer paa en smuk Chaussee til Tripolitza, Hovedstaden i Arkadien, hvor, efter Aviserne, ligeledes en Reisning har fundet Sted, men strax er bleven undertrykt af General Jannos. Veien fører forbi Landsbyen Myli eller Mylos, til hvilken man dog gjør bedre i at tage i Baad over Bugten fra Nauplia. Denne Landsby, nu besat af Kolokotroni i Regjeringens Navn, har kun faa Huse, Møller og Værtshuse, men er mærkværdig derved, at bag den ligger den store Sump, hvori den lernæiske Slange havde sit Tilhold, og hvis med Vand bedækkede Steder, der endnu af de Omboende ansees for bundløse, sandsynligvis er den alkyoniske Sø.

Fra Argos kommer man paa meget slette Veie gjennem forskjellige dybt indskaarne Passe til Korinth, som ligger omtrent tre Miil herfra, og derfra i tre Timer til Kalamaki ved den saroniske Bugt, hvor Kong Otto holdt Herstue over de mod Insurgenterne i Nauplia bestemte Tropper.

(Efter „Illustr. Zeit.)

Nauplia, Hovedsædet for den græske Opstand.

Et Blik over den italienske Literaturhistorie*).

I.

Intet formaar saaledes at vække Phantasien som Ruinerne af en stor Bygning. Uvilkaarlig forestiller man sig alt hvad de have været, Alt hvad der skeede for deres Øine. Alle Restaurationer og Tilbygninger ønsker man borte, og en Art Medlidenhed med Nutidens kunstneriske Skaben sniger sig over Den, der seer Dagens Dværgbygninger slutte sig til Aqua Claudias kjæmpemæssige Buer, eller den nye Brygge læne sig til Pont du Gard's svære Masser. Hvad har vor lille Tid ikke altsammen gjort, for ikke idelig at mindes om den gigantiske gamle, for at bringe til at forsvinde af Jorden hvad der er en bestandig Anklage mod Dagens Kunst? — Har man ikke af Kolosseum gjort en Fæstning, senere en Fabrik? har man ikke bygget hele Paladser af dets Stene? har man ikke slynget Brandfakkelen ind i den ærværdige Bygning? Og dog staar den der endnu idag, og har seet de Pygmæer, der vovede at lægge Haand paa den, og deres hele Samtid begravet.

Et endnu langt dybere Indtryk paa det tænkende Menneske gjør de ærværdige Ruiner af en Aandsverden, en Kultur, som gjennem hele 6 Aarhundreder saagodtsom var slukt, paa hvis Skuldre vi staae og hvis jævnbyrdige vi, efter nye 5 Aarhundreder, neppe tør rose os af at være. Hvad der engang skeede, kunde endnu altid gjentage sig: naar vort moralske og politiske Liv var geraadet i Opløsningstilstand, kunde nye Folkeslag komme fra Vesten eller fra Østen og nye Aarhundreder begrave vort nuværende Kulturliv.

Dog tør Ruinerne ikke bringe os til at oversee de Spirer, Blomster og Frugter, som skyde frem til os af Gruset. Vi ville skjænke en af den klassisk latinske Moders skjønneste Døtre: den italienske Literatur, vor Opmærksomhed.

Ved Sammenstødet af den romerske Stats indre hule Bygning med den livsfriske unge nordiske Rise, indtraadte, hvad der ofte skeer: Valpladsens Seirherre antog efterhaanden den Beseiredes Sprog, Sæder og Love, da denne var ham langt forud i Kultur.

Saavidt man veed, er det nuværende franske Sprog langt ældre end det italienske, ja næsten to Aarhundreder gjenlød de sydlige Troubadourers (mere lyriske) og de nordlige Trouvèrers (mere episke) Poesie, inden den italienske Lyre begyndte at klinge.

Troubadourernes Blomstringstid falder mellem 1090 til 1294, Trouvèrernes omtrent til samme Tid, medens den italienske Muse ikke lod sine første Toner høre før henimod Enden af det 12te Aarhundrede med dens hellige Francesco, hvis Sprog dog endnu minder om Provençalsk, Fransk, Latinsk og Spansk. Hans Disciple, Franciskanerne, virkede væsentlig til Uddannelsen af et italiensk Folkesprog, deels ved Prædikener, deels ved Udbredelsen mellem Folket af en Mængde religiøse Digte. Den mest indflydelsesrige blandt disse Franciskanere var Jacopo fra Todi, som foruden et stort Antal italienske Sange ogsaa digtede det berømte Stabat mater paa Latin.

Medens dette skeede for Folkesangen, dannede der sig paa Sicilien ved Fredrik den 2den af Hohenstaufens Hof det første store Foreningspunkt for Kunstdigtningen, fra hvilket en rask om sig gribende Forandring af den appeninske Halvøs Sprog udgik. I den tydske Keisers Residentsstad, som forøvrigt indeholdt ligesaamange sicilianske, ja endogsaa saraceniske Elementer, som tydske, grundedes et Slags Akademi, for hvilket Keiseren selv, hans to Sønner samt hans Kantsler viste den mest levende Interesse. Hvilket mægtigt Fremskridt herved gjordes, fremlyser bedst af Sammenligningen mellem den hellige Francescos Sprog og hans Efterfølgeres: Medlemmerne af det sicilianske

*) Denne Afhandling er sendt Oversætteren til Paris fra Palais Michel i St. Petersburg. Forfatteren Doktor von Arneth, som var en af de mest ansete unge medicinske Professorer i Wien, da han kaldtes til Rusland som Livlæge hos Storfyrstinde Helene, har anmodet Oversætteren om, at gjøre hans Artikel bekjendt, paa den Maade, han selv fandt bedst. Inden Oversætteren lader den gaae over i den franske Literatur, har han troet, at den vilde læses med Interesse hjemme i Norge.

Akademi. Disse strev i Vers og Prosa det mest melodiøse Italienst, som ikke alene er forstaaeligt i vore Dage, men som endogsaa fortjener at efterlignes. En anden Forandring var imidlertid gaaet forud for denne: Skuepladsen for den største literære Virksomhed var bleven forlagt fra Sicilien til Toscana; medens man tidligere blot kjendte siciliansk Kunstpoesie, begyndte en anden at klinge, som gjennem det hele paafølgende Aarhundrede med Rette havde kunnet kaldes den toscanske.

Ogsaa i Italien viste sig den samme Overgang, som vi saa hyppig see i Politik og Literatur i andre Lande: Begyndelsen skeer i Syden, i Peloponnes, Sicilien, Provence, i Syd-Tydskland, men Scenen forandrer sig snart, og først med Indbrudet af Herakliderne fra Norden begynder den egentlige græske Historie, først med Forflyttelsen af den italienske Literatur til Toscana begynder dens egentlige Betydning.

Den toscanske Dialekts Seier over alle øvrige maa væsentlig tilskrives den Omstændighed, at Toscana havde holdt sig mere fri for Fremmede end de fleste andre italienske Provindser, og derved ogsaa holdt sit Sprog reent for Blandinger med andre.

Da denne den toscanske Dialekts Overvægt var fuldstændig sikret, optraadte Dante. Men endnu i hans Dage behagede det nogle Italienere, ligesom for at minde om de to Sprogs fælles Oprindelse, at digte i det franske Sprog. Selv Dantes Lærer Brunetto Latini, strev sin tresoro, en Slags Encyklopædie af alt dengang Bekjendt, i det franske Sprog, og Marco Polo, den berømte Reisende i Asien, fulgte hans Exempel. I Begyndelsen af det 14de Aarhundrede digtedes de første Sange af den „guddommelige Komedie". Italien var dengang spaltet i en Mængde smaae, uafhængige Stater, der deels havde republikanske Forfatninger, som Genua, Pisa, Venedig, Florents, deels adskillige mægtige Familier som Visconti'erne i Mayland, Scaglieri'erne i Verona.

Hohenstaufernes Arvinger i Italien vare Anjou'erne i Neapel og Aragonerne paa Sicilien. De romerst-tydske Keisere, som efter det lange Interregnum, fulgte Hohenstauferne, vare altfor beskjæftigede hjemme til kraftig at kunne opretholde sig i Italien; paa Gregorernes og Innocens'ernes Stol sad en urolig Olding, Bonifacius den 8de, som uden indre Kraft, vilde udvide Guelfernes Magt over den tilbørlige Grændse. I Italiens saakaldte Frihedsperiode herskede altsaa Tydskere, Franskmænd og Spaniere, eller rettere sagt, Striden mellem det ghibellinske og guelfiske Parti herskede ene. Bonifacius geraadede snart i Strid med den mægtigste romerske Familie, Colonna, og med Philip den Smukke af Frankrig, og døde inden den var bilagt. Ved den i Konklavet altid mere Overhaandtagende franske Indflydelse, blev Franskmanden Clemens den 5te valgt til hans Efterfølger, og under ham forlagdes Pavedømmets Sæde til Avignon, hvor det forblev over 70 Aar.

Dantes Tidsalder.

Den store Digters egentlige Navn er Durante Alighieri; Durante (den, som vedvarer), hvilken skjøn Propheti allerede for Barnet i Vuggen! Ved en af de sædvanlige Forkortelser blev Navnet først senere forandret til Dante. Dante er født i Aaret 1263 i Florents af velhavende Forældre; Faderen døde allerede i hans spæde Barndom, men ved Moderen, Bellos Omsorg erholdt han en fortrinlig Opdragelse. Da han netop havde fyldt sit 9de Aar, saa han for første Gang den, om hvem han siger, at „Menneskene kaldte hende Beatrice", og hans Kjærlighed til denne unge Pige, der var et Aar ældre end han, skulde blive hans Ledestjerne i Livet. Hun døde allerede i sit 25de Aar. Om hun har gjengjældt hans Kjærlighed, maa vel, trods alle hidtil anstillede Undersøgelser, henstaae uafgjort. Allerede tidlig gjorde Dante Opsigt ved nogle Digte, der vare trængte frem til Offentligheden, og et Par af hans Sonetter vare i Alles Munde. Dog kunde hverken hans Kjærlighed eller hans Studier afholde ham fra at opfylde sine Pligter som Statsborger. Han deeltog navnlig i to Hovedslag, det ene mod Ghibellinerne, det andet mod Pisanerne, og udmærkede sig i begge. Kort efter hans Hjemkomst fra det andet døde Beatrice. I de paafølgende Aar viste Dante at erhverve sig en saadan Anseelse mellem sine Medborgere, at han udvalgtes til en af Priorerne, som Stadsøvrigheden kaldtes. Dette steede under vanskelige Tidsomstændigheder, og skulde undergrave hans Livslykke. Dante tilhørte den maadeholdne Fraktion af Guelfer-Partiet, de saakaldte „Hvide", men var formaaelt med en Donati, hvis Broder var Anfører for de „Sorte" eller heftigste Guelfer. Da nye Uroligheder udbrød, forvistes, paa Dantes upartiske Raad, Hovedmændene for begge Partier til to af Republikkens fjerneste Punkter. Ulykkeligviis anvistes det usundt beliggende Sarzano til Opholdssted for de „Hvide", og da flere af dem blev farlig syge, tilbagekaldtes de. De „Sorte" beklagede sig over denne Partiskhed hos Bonifacius den 8de, som allerede forud kun var altfor tilbøielig til at understøtte de vildeste Guelfer. Medens Dante nu opholdt sig som Gesandt i Rom, for at mægle, udbrød den Bevægelse, der bragte de „Sorte" til Roret, under Beskyttelse af Carl af Valois, en af Pave Bonifacius tilkaldt eventyrlig Prinds af det franske Kongehuus. Carl af Valois besatte paa kort Tid Florents, men forlod to Aar efter Italien uden at have høstet blivende Frugter. Den umiddelbare Følge af hans Optræden var Dantes og hans hele Parties Forviisning. Dante blev dømt til den sværeste Straf, hans hele Formue konfiskeredes og hans Huus nedreves til sidste Steen. De Hvide, hvem man allerede længe havde mistænkt for i det Væsentlige at hylde Ghibellinernes Grundsætninger, forenede sig nu ganske med Ghibellinerne fra Arezzo og Pisa, og vilde tilkjæmpe sig Hjemkomstret med Vaaben i Haanden. Mellem Anførerne befandt sig ogsaa Dante. Det lykkedes dem virkelig at trænge ind i Forstæderne af Florents, men det synes som om de, forvissede om deres Seier, adspredte sig for tidlig — kort, de trængtes fuldstændig tilbage. Fra nu af var der ikke at haabe paa nogen Tilbagevenden for Dante. Han blev i Hjemmet dømt tildøde. Fra nu af var hans Liv en eneste lang Vandring gjennem Italien. Endnu engang skulde Haabets Stjerne glimte frem for ham, da Henrik den 7de udraabtes til tydsk Keiser efter at Albrecht af Østerrig var myrdet. For i Egenskab af Cæsarernes Arving at gjøre den tydske Herskers Rettigheder som Italiens Over-Lehnsherre gjældende, gik Henrik over Alperne. Hans Tog igjennem Italien lignede et Triumphtog, dersom det kan kaldes en Triumph for en Keiser at vide Stæderne saalænge ghibellinske, som han huser i dem, og guelfiske strax han er udenfor Portene. Keiseren stod endelig foran Florents, og glødende af Seirshaab sluttede den store Digter, der kraftigt havde virket for dette Tog, sig til den keiserlige Herre. Beleiringen mislykkedes, Keiseren trak sig tilbage og døde pludselig. Dante maate igjen gribe Vandringsstaven. I Verona forsvarede han en lærd Thesis over Elementerne Ild og Vand, og begav sig derpaa til Ravenna, hvor han besang den ulykkelige Francesca da Rimini, som hans Sange har gjort udødelig. Dybt krænket over, at et ham anbetroet Gesandtskab til Venedig mislykkedes, vendte han tilbage til Ravenna, hvor han døde i 1321, nitten Aar efter Fordrivelsen fra den af ham høit elskede Fædrenestad.

Ligesra sin Forviisning fra Florents, optraadte Dante aabenlyst som Ghibellin, og i sin Afhandling „de monarchia", forsvarede han, foruden de ghibellinske Grundsætninger i Almindelighed, ogsaa den Sats: at Keiseren sad paa Thronen af Guds Naade, og ingenlunde i Kraft af den hellige Stol, en for den daværende Tid dristig Lære, som selv efter hans Død skulde paadrage ham mange Fiender. Man har taget Dante denne Overgang til det ghibellinske Parti meget ilde op, men uden tilbørlig at tage Hensyn til Omstændighederne. En Mands Færd med hans Aand, hans Mod og den politiske Anseelse, som Dante ogsaa under sin Forviisning og sit Ophold ved fremmede Hoffer altid beholdt, maa drøftes nøiere, inden man vover at beskylde ham for smaalig Hevngjerrighed eller for Vankelmod. Som ovenfor bemærket, tilhørte Dante den Fraktion af Guelferne, der altid beskyldtes for at nærme sig de ghibellinske Grundsætninger. Den mindst maadeholdne Fraktion af Guelferne kommer til Roret og fordriver de Maadeholdne; kunde disse, der aabenbar vare de Svagere, siden de havde bukket under i Kampen, haabe nogensinde at faae politisk Betydning, saalænge Hine havde Herredømmet, der havde fordrevet dem, og derved beviist, at de intet Samkvem vilde have med dem og ingenlunde havde isinde at sammensmelte dem med sig? Dante og de Forstandige af Partiet maatte vel vide, at en maadeholden Fraktion, en Middel-Fraktion, har de to andre, yderlige, til Fiende, de kunde altsaa umulig vente Gjennemførelsen af deres Anskuelser af hine forbitrede Modstandere, og for svage til at staae paa egne Fødder, kunde de endnu blot haabe igjen at komme i Virksomhed, ved at gaae op i det mægtigere Ghibelliner-Parti, med hvilket det allerede stod paa en halv venskabelig Fod, og som naturligviis kom dem imøde med aabne Arme. Mange Guelfere, der forstode at see klart, og blandt dem upaatvivlelig ogsaa Dante, maatte desuden være komne til den Overbeviisning, at een Herre til at styre Roret, om ogsaa kun som Over-Lehnsherre, var langt at foretrække for det sønderslittede Guelfer-Regimente med de mangfoldige Hoveder. Sammensmeltningen af de maadeholdne Guelfer med de strax efter Dantes Forviisning ligeledes forfulgte Ghibelliner synes saaledes kun en naturlig, af de politiske Forhold fremkaldt Forening.

Dantes Pilegrimsvandring have vi at takke for det største italienske Epos. Ved en af hine Konstellationer, hvis Aarsager ere saa vanskelige at paavise, var en af disse Glandsperioder fremkbrudt for den italienske Literatur, som man har seet i andre Lande under væsentlig forskjellige Forhold: i den efter Navnet demokratiske, men egentlig af Perikles beherskede Republik — under den illegitime Imperator Augustus — under Leo den 10de — under den despotiske, enhver friere Bevægelse fiendtlige, Ludvig den 14de, — i det politisk sønderrevne, af den franske Revolution allerede beaandede Tydskland. I denne Glandsperiode gaar Dante ikke alene af med Palmen fremfor alle nu værdige Medkjæmpere, men indtager endogsaa en af de høieste Ærespladse, hvor alle Nationers største Aander kjæmpe for Prisen.

Dantes største Værk lever i Nationers Taknemmelighed under Navnet divina commedia. Navnet „Commedia" gav Digteren det selv, fordi han i en liden Afhandling havde opstillet tre Arter Stiil: den tragiske, en Middelstiil, hvortil han henviste Komedien, samt en lettere, som han kaldte „den elegiske". Vi ville vove det vanskelige Forsøg at give et Overblik over Mesterværkets Handling.

Dante har gaaet sig vild i en gruopvækkende Skov og er Fortvivlelse nær; saa seer han de første Solstraaler belyse en Høi. Han vil bestige den, men neppe nærmer han sig, før han bliver vaer en Panther, (det guelfiske Florents) en Løve, (Carl af Valois og de Franske) og en Ulv, (den under Bonifacius den 8de forkomne Kirke), som tone ham. Forfærdet derover trækker han sig tilbage i den dybe Skygge. Her viser sig for ham Virgil, (den menneskelige Viisdom og tillige den imperialistiske Digter), der aabenbarer ham, at han, Virgil, er udsendt af Beatrice, for at føre ham til et Sted, hvor han skal høre Hines Skrig, der ønskede at døe for anden Gang (Inferno); hvor han senere skal see Hine, der trods Flammepinen, ere tilfredse, fordi de haabe at blive forenede med de Lykkelige (Purgatorio). Dersom han endnu ønskede at stride videre frem, skulde han erholde en ny værdigere Fører, han, Virgil, maatte da forlade ham, thi hiins Hersker, der regjerer deroppe, indlod ham ikke i sin Borg, fordi han ikke havde antaget hans Lov, (ikke var en Christen). Og de begive sig paa Vei. Strax bag Indgangsdøren, med den verdensberømte Indskrift: „Gjennem mig gaar man ind i Smertens Stad osv., lader alt Haab bag Eder, I som træde ind" — komme Vandrerne ind i et For-Helvede, hvor Hine opholde sig, „der hverken have fortjent Ros eller Daddel"; der huse ogsaa hiint Chor af Engle, som hverken forbleve Gud tro, eller beviste sig utro; Himlene have udstødt dem, for ikke ved dem at blive mindre herlige, og det dybe Helvede optager dem ikke, da de Skyldige ved Samkvemmet med dem kunde erholde nogen Lettelse. Selv Haabet om Døden lyser ikke for disse, og deres Skjændselsliv er saa jammerfuldt, at de misunde alle Andre (altsaa ogsaa de Fordømte) deres Lod. Verden har forglemt dem, Medlidenheden har ligesaavel vendt dem Ryggen som Retfærdigheden.

Det egentlige Helvede bestaar af ni Kredse, som stedse blive snevrere. Ligesom Indledning hertil, ere i den saakaldte Limbus de udøbte Børns Sjæle, samt deres, som uden at være bleven deelagtige i Christi Aabenbarelses Naade, have levet ulasteligt efter den almeen gjældende Sædelighedslov. I den anden Kreds ere Hine, der have syndet af altfor heftig Kjærlighed; her møde de den ulykkelige Francesca da Rimini. I 3die, 4de og 5te leve de Ulydske sammen, for at gjøre hinanden evige Bebreidelser, samt Ødelande og Gjerrige; i den 6te Kjættere og Vantro. Vi kunne i denne tørre Opregning, dersom vi ikke ville strive en vidtløftig Afhandling, intet bemærke om de mange vidunderlig skjønne Steder vi møde fast i hver Linie, som f. Ex. hvad der siges om den stolte Farinatis Holdning, der er saaledes, „som foragtede han Helvede selv." Om de noget uklare tre sidste Kredse ville vi lade Virgil selv afgive Forklaring, men selv saaledes ere de endnu dunkle. Han striver til Dante: „Viid min Søn, at der inderfor hine Stene befinder sig tre Kredse, som fra Trin til Trin blive snevrere. Her er lutter fordømte Sjæle, og Du skal nu erfare, hvorledes og hvorfor disse Kredse ere byggede. Alt Ondt, som straffes af Himlen, har Uret til Hensigt, men da Bedrageri kun forøves af tænkende Mennesker, hader Guddommen denne Synd allermest, derfor ere Bedragerne underst og lide de største Kvaler. Det første Kredsrum er opfyldt med dem, der have gjort sig skyldige i Voldsgjerning. Vold øves mod Gud, mod sig selv og mod Næsten, det vil sige mod hans Person eller Gods. Dette vil jeg forklare Dig tydeligere: Man kan ved Voldsgjerning krænke sin Næste eller krænke ham paa Legemet, tilintetgjøre hans Gods, brænde det, røve det. Derfor blive Mordere og alle de, som i Ondskab saare sin Næste, Voldsmænd og Røvere straffede i første Kreds. Mennesket kan lægge voldsom Haand paa sit eget Liv eller Gods. Derfor kræver Retfærdigheden at alle Hine straffes i anden

Kreds, der have taget sig selv af Dage, ligeledes Hine, der vildt have forødet deres Gods. Alle disse ville græde der, hvor de havde kunnet være glade. Mod Guddommen øver man Voldsdaad, naar man i fuldt Alvor fornægter og bespotter den, eller naar man ikke agter Naturen og dens Love. Den snævrere Kreds indslutter derfor med sit Laas Sodomiter og Enhver, der bespotter Gud og gjør det med velberaad Hu. Bedrag øver man mod Den, den tror os. I anden Kreds huse derfor Hyklere, Smigrere, Forfalskere af Maal og Vægt, Røvere, Kjøbere af geistlige Embeder, Gjøglere, Koblere og alskens andet Pak. Ved at bedrage den, som tror os, sønderrives ikke alene Kjærlighedens Baand, der stammer fra Naturen, men ogsaa det senere knyttede, som man har givet Navn af Tillid. I den mindste eller tredie Kreds, paa det Punkt, hvor Djævlen har sit Sæde, bliver derfor Enhver, der har øvet Bedrag, piint til evig Tid. I Jordens Middelpunkt, indtil Brystet i Iis, ligger Lucifer og sønderflænger uden Ophør med sine tre Muler de tre Forrædere: Judas Ischariot, Brutus og Cassius.

Forbi Lucifer naaede Digterne Bods-Bjerget, ved hvis Fod Dante seer et Vand, hvori han afvasker den Taage, der endnu fordunkler hans Øie som Følger af Synden. Han møder Cato af Utica, Vogteren af hine Egne, der giver ham Tilladelse til Reisen, efterat han har erfaret dens Hensigt. Med Begyndelsen af den anden Sang bliver alt anderledes, Sproget bliver blødt, Tonen mild, alt forkynder blot Lys, blot Kjærlighed, blot Haab. Bjerget har foran sig en Høi og først hinsides denne er Indgangen til Angerens og Bodens Borg; her vaager Cheruben med Flammesværdet. Reisen indeholder nu en Mængde Historier, Tegninger og Charakterer, Billeder af det daværende Italien og de i hiin Tid herskende Konger. Paa lignende Viis ere ogsaa her igjen de Bødende fordeelte. Endelig er Høien bestegen og Gud sender i sin Barmhjertighed sin Ørn, der skal bære dem over Klipperne sovende. Trylleordet „Himlens Naade" aabner dem Porten, en Engel velsigner dem og slipper dem ind. Virgil formaner til ikke at oversee de symbolske Tegn, som paa Vægge og Gulv antyde Bodsøvelserne, Ydmygelserne. Efter at de have Ilden af den sidste Kreds bag sig, komme Digterne ud af Purgatoriet og ind i Forgaarden til Paradiset; her tager Virgil Afsked, da han ikke tør see Himmel-Herligheden. Ved den smilende Strandbred viser Mathilde sig for Dante. Hun oplyser ham om det Sted, hvor hun dvæler, og forbereder ham paa Beatrices Komme, som endelig viser sig. I Begyndelsen dadler hun ham kjærligt, men strængt, for hans forgangne Liv, og giver, da han viser Anger, Mathilde den Befaling, at dyppe ham i Lethe-Strømmen; dog er det ikke nok med Forglemmelsen af vore Misgjerninger; for at føle Mod i sig til at bestige Himlen udfordres ogsaa Erindringen om det Gode, som man har villet eller udrettet, derfor bliver vor Digter ogsaa dyppet i Euroë, Erindringens Kilde, inden han begynder sin Fart til Himlen. Han stiger nu (i den 3die Deel: Paradiso) under Beatrices Ledelse fra den ene Planet til den anden, eller fra Himmel til Himmel. Deroppe seer han Ting, som Ingen, der igjen stiger ned fra oven, har Kraft til at berette. Han lærer nu, hvad sand Rigdom, hvad Armod er. Inddelingen af de enkelte Himle, har igjen Analogi med den i de tidligere Riger, saaledes blive i Mars Hine belønnede, som have kjæmpet for Troen, i Jupiter nyde de retfærdige Konger Lyksaligheden. Fra Stjernesphæren seer han for sidste Gang Jorden. Derpaa seer han Christus i Triumph, fulgt af Maria og mange Hellige. Derefter bliver Dante prøvet i sin Tro af den hellige Petrus og roses af ham, ligeledes forhøres han af den hellige Jacob om Haabet og af den hellige Johannes om Kjærligheden. St. Petrus tordner mod de uværdige Hyrder. Dante hæver sig med Beatrice til det Punkt, som, selv ubevægeligt, er al Bevægelses Aarsag, hvor ingen menneskelig Skjælnen af Tid eller Sted findes. Endelig seer han et klart, lysende Punkt og de ni Kredse, af hvilke de indre altid bevæge sig hurtigere og mere straalende. Punktet er Guddomsvæsenet, Kredsene Englenes Chor. Beatrice flyver nu med Dante til den empyræiske Himmel; der seer han en lysende Flod og styrker sin Synskraft saaledes, at han kan iagttage Englenes og de salige Aanders Triumph. Derpaa stiger Beatrice op til sit salige Sæde, og sender ham hen til Bernhard, for at vise ham Jomfru Marias Glorie. St. Bernhard beder Guds Moder om at udvirke, at der maa forundes Dante at see Gud og senere drage Nytte af saadan stor Naade. Med sin forstærkede Synskraft seer nu Dante i evigt Lys Treenighedens Mysterium; derover taber han Synskraften og Visionen er tilende.

Den almene Anskuelse, der ligger til Grund for det herlige Digt, har været Gjenstand for megen Tvist og falsk Fortolkning. Saaledes har man af Dantes høie Kvad gjort et Hævn-Kvad, som om Heltene af hans Parti vare blevne skaanede for Fordømmelsen, som om Farinata og Fredrik den 2den ikke havde lidt samme Straf som Bonifacius den 8de. Man har ikke betænkt, at en ophøiet Sjæl maa tænke anderledes om Alt, hvad der begeistrer og bevæger Menneskene: om Kjærlighed, Fædreland og Menneskets sidste Anliggende, end Hverdagssjæle; man har ikke indseet, at hans Ildsjæl, ulykkelig i Kjærlighed, ulykkelig i Ægteskab, ulykkelig i politisk Stræben, maatte hengive sig med fuld Inderlighed til sit Kvad, som alene fængslede ham til Livet, som indeholder hans Tankes og Følelses hele Kjærne.

Paa Enkelthederne i hans Digtning kunne vi ikke gaae ind, uden at fylde et heelt Bind. Hans Tids Skik, at hylle Alt i et allegorisk Gevandt, har givet Gjætteevnen og Skarpsindet et vidt Felt. Selv har han været sin væsentligste Fortolker; derpaa levede hans to Sønner Kommentarer til hans Poem, senere Boccaccio, og en utrolig Mængde Andre, indtil de nyeste Tider, Englændere, Tydske og Franske. Vi ville ikke slutte os til disse, men indskrænke os til nogle Bemærkninger over, hvad Divina commedia har vakt denne dybe Bevægelse ved. Den guddommelige Komedies tre Dele indeholder for det første, alt hvad den daværende Verden besad af Tanker; ikke alene Tilhængere af den dengang florerende scholastiske Philosophi maatte finde Tilfredsstillelse; ikke alene den, der var poetisk begavet, men Astronomen, Philosophen, Naturforskeren, Geographen — Alle gjenfandt de Indbegrebet af deres Videnskab, men forædlet, forklaret ved nye høie Anskuelser. Skjønt den guddommelige Komedie omfatter et langt videre Thema end den egentlige italienske Historie, saa gives der dog blot faae af dens hundrede Sange, hvori ikke en Italieners Stordaad er priist, en Andens Voldsgjerninger pidskede. Naar man betænker den daværende italienske Tids saa rige Historie, naar man mindes, hvorledes Alt var i sin Tilbliven, i sin Udvikling og man dertil erindrer Maleriets plastiske Storhed, vil man begribe, at Ingen nogensinde mere kunde forglemme den Digters Navn, som havde besunget Francesca da Remini. Den guddommelige Komedie var ikke alene et Epos, men Kvintisentsen af hundrede Heltedigte, ikke en Heros-Historie, men den kunstigste Væv, hvori Gud, Evighed, Religion, Dyd, Kjærlighed, Fædreland, Historie, Oldtid, kort, alt hvad der formaar at hæve og begeistre Mennesket, var indvævet med uforgjængelige Traade, snart med pragtfulde Farver, snart mildt og zart, snart som Billeder af Steen og Metal.

Der gaves Tider, hvori Dantes Helvede ikke mere rystede Italienerne, ikke mere fyldte dem med Bæven, hvori hans Purgatorio ikke mere luttrede dem, hans Paradis ikke mere fyldte dem med Henrykkelse — det var ikke den italienske Histories bedste Tider, hvori Petrarcas jammerlige Efterlignere bragte Dantes Harpe til at forstumme for hans Landsmænds Øren: men det Storartede i Themaet, Episodernes Mangfoldighed, Sprogets Rigdom og Elegance, det ædle Sindelag, den mandige Patriotisme, der taler ud af hver af hans Linier, vare lige saamange Aarsager til at Dante igjen kom til høi Ære, hvergang der gaves et aandigt eller politisk Opsving i den italienske Literatur eller det italienske Folk. Blot af den Maade, hvorpaa Dante bedømtes, kan man i Aarhundredernes Løb tillade sig en Slutning om det italienske Folks Frem- eller Tilbagegang, man har en sikker Maalestok i den større eller mindre Priis, der blev ham tildeel, og Petrarca, Boccaccio, Ariosto, Tasso og Alfièri vare blandt hans ivrigste Beundrere.

Blandede Efterretninger.

Den franske Armee skal formindskes med 32,000 Mand og 2200 Heste for at lette Statskassen.

— Et længere Oprør i Grækenland er nu paa Vei til at blive dæmpet, idet Nauplia, Oprørernes fornemste Plads, er bleven indtaaet af de kongelige Tropper.

— Der har fundet en Søtræfning Sted mellem Separatisternes Pantserfregat og Unionens Træfregatter udenfor Norfolk, som endte med at Pantserfregatten Merrimac ødelagde to af Unionens Træfregatter tilligemed tvende Kanonbaade. Pantserfregatten havde sandsynlig gjort det af med hele Unionens Flaade, hvis ikke Unionens Pantserskib Monitor, bygget af Ericson, var kommen til, og efterat have tilføjet Merrimac et Hul i Siden, tvunget dette til at trække sig tilbage til Norfolk.

— I Berlin er udkommet en tydsk Oversættelse ved F. A. Leo af J. L. Heibergs mærkelige apokalyptiske Digt „En Sjæl efter Døden."

— Fred. Barfod er ifærd med at udgive Mindeblade „om Ingemanns Jordefærd."

Literatur.

Dølen, eit Vikublad, udgivet af A. O. Vinje. Vi have allerede tidligere meddeelt „Dølens" Indbydelse til Subskription paa hans gjenopstaaende Person. Og nu har han just viist sig i et saakaldet No. 1 af „3die Aargang". Det er formodentlig for ironisk at benytte Ældens og Traditionens ofte misbrugte Ærværdighed, at Dølen nu regner sig saa høit oppe i Aarenes Række. Men det Slags Ironi er meget ubeleilig for Bibliophiler — og for disses Higen og Tragten vil dog komplette Exemplarer af „Dølen" med Tiden blive Gjenstand. For at spare det Slags Væsener for unyttige Undersøgelser i Fremtiden, ville vi her gjøre opmærksom paa, at Dølen i sin Aldersberegning gaar frem med noget forsyndflodisk hurtige Skridt, dog uden at herved voldes anden Skade, end unødige Undersøgelser fra Bibliophilernes Side. Der existerer paa langt nær ikke 52 „Vikublade" af Dølens „2den Aargang", hvad Betegnelsen „3die Aargang" her skulde lade formode. Men Dølen regner Tiden for sin Eriksgata gjennem Landet til Kroningen i Throndhjem med til sin „vikubladlige" Tilværelse, fordi han ved at give Abonnenterne sine ubetalelige „Ferdaminni" holdt dem skadesløse for deres Penge. Dog, Dølen kan kalde sig 1ste, 3die eller 10de Aargang — han bliver grebet med samme Nysgjerrighed baade af hine ældre Kulturmennesker, der i Erkjendelsen af hans Talent bære over med hans for dem vederstyggelige „Maalstrævs" Ulemper, og disse Mange, for hvem „Maalstrævet" er mere end Tanken, Tvelyden mere end Aanden. Han er „den Fugl Phønix", som ikke behøver at være borte i hundrede Aar for at blive rar og efterspurgt. Han er overalt en fornøielig Gjæst (i hvert Fald paa Prent) undtagen i Departementerne, hvor man, ifølge hans eget Indledningsdigt til Læseren, ikke engang har villet indlade ham som „Kopist". Og Departementerne have for en Deel Ret. Det er gavnligere for Verden, at Dølen selv reenskrives, end at han reenskriver Andre. I det som Prøve udkomne No. 1 irettelægger Dølen mange af de Egenskaber, som gjør hans Forfatterskab saa tiltrækkende. I Indledningsdigtet fører han os med djærv Selvironi med sig paa hans møisommelige ingenlunde „blomsterstrøede Bane", og med sin sædvanlig optimistiske Livsbetragtning berøver han sine fede, lykkelige Medmennesker al Anledning til at udbryde i sentimental Medlidenhed med „den Stakkel". Tvertimod, han skildrer, hvad Mange vilde kalde en „Fantefærd" saa elskeligt og livligt, at det tør gaae flere Læsere, som naar udtjente Dragonheste høre Trommen, at de brænde af Begjærlighed efter at være med i hiin Moie. Eller behøver man vel at være Tater, for at blive betagen af en ubændig Flakkelyst, naar man læser følgende Vers:

„Det gjekk meg vel, til Ingen ber eg Hat:
av Gud og Godtfolk fekk eg Drykk og Mat,
og Sokkar imot Frost af Gjeiteragg,
og eit og annat slitit Klædeplagg.
Og altaat det: for meg so mangein Gong
dei fagre Gjentur spilad' vænt og song;
og bland os Eldre mangein Glede-Kveld
Vit Laat og Løgi sprakad som ein Eld;
og naar um Morgonen eg foor min Veg,
tidt beste Hest paa Garden skjøyrde meg;
og saag daa Folk eg liksom sturde still,
dei spurde, um eg Pengar trengde til.

„Ja, Folket det er godt, det vitnar eg.
Gud veit, um eg bitala kan for meg;
eg meinar, at eg gjeva Tankar kann
for alt det Gode eg hjaa Folket fann,
so der ein Tanke kunde gro fraa meg
for kver ein Blom, som strøyddest paa min Veg.
Daa vøre Alting rett. Men det er eit,
som ikki eg kann finna fult so greidt,
men synest likssom det paatverke gjeng,
og det er det, at Livet i meg heng,
for hadd' eg døytt imillom no og sist,
Martyr eg vorden var, det veit eg visst.
Men kanske det til dess er Tid endaar,
so eg tilslutt kann slik ei Krone faa."

I Stykket „Balder" haves Begyndelsen af en Hunds Historie, udført med Dølens samme bekjendte Mesterskab i Dyremaleriet, som gjør ham til den største „Fesjaatalar," og med dette uforlignelige Kjendskab til Dyrenes Sjælelære, sociale Vaner og Tilbøieligheder, som han allerede har lagt for Dagen i det af os tidligere omtalte gribende og mesterlige Stykke om „Gjeita". Fra Ovid til Holberg have mange Forfattere forsøgt baade at gjøre Mennesker til Dyr og Dyr til Mennesker. Og L. Tieck har i sin „bestøvlede Kat" givet en fortrinlig Repræsentant for Katten og Statsmanden i samme Person. Men neppe Nogen har leveret Noget, der kan kaldes Forbillede eller Sidestykke til Dølens ironisk-lyriske Eftervisning af Menneskenaturen, med dens elskeligste og svageste Sider, hos selve Dyrene; ingen har opfattet Stoffet fra et saa jævnbyrdigt, menneskeligt Standpunkt og udført det med saa sand og elskværdig lyrisk Medfølelse. — Foruden de nævnte Stykker findes der i Nr. 1 endnu Behandlinger af statsøkonomiske og andre Emner, alt paa Dølens eiendommelige Viis, saaledes at selv gamle Satser, iklædte en ny Form og udstyrede med Indfald og Paradoxer, blive tiltrækkende og fornøielige.

— **Af Udvalgte Fortællinger** for alle Aldere af Christoph. v. Schmid, oversat fra det Tydske (Steensballes Forlag) er udkommet en ny Samling (II), der indeholder „Paaskeæggene, Henrik af Eichenfels og Dompappen", med hvilken særskilte Titel den ogsaa faaes, og er maaskee af Hensyn til den første Fortællings Tidsmæssighed i Øieblikket netop udgivet nu. Schmids Fortællinger, der nærmest egne sig for Ungdommen, ere i sit Slags fortrinlige, og have forlængst skaffet sig en vid

Læsekreds ogsaa hertillands gjennem det Udvalg af samme, som Asbjørnsen i 1841 gav og som i denne Samlings første Deel foreligger i en ny Udgave.

— Af de tidligere omtalte saakaldte **Solstraale-Fortællinger** udkom ved Nytaarstider tvende nye: „Stjernen i Ørkenen" (136 S. 16) og „En glædelig Juul", (140 S. 16), der ligesom den anonyme Forf.s tidligere Smaafortællinger ere høist tiltrækkende ved Indhold og Form og af en sjelden reen Tendents.

— **Luthers Huusliv.** 1525—1546. En historisk Skildring af A. Listov. Kbh. 1862. 250 S. 8. (Th. Lind, 99 ß.) Pastor Listov i Nestved, der for et Par Aar siden udgav en efter det Franske bearbeidet Fremstilling af Luthers Ungdomsliv, har her leveret et ligesaa lærerigt som underholdende Originalarbeide, der paa en Maade slutter sig til hiint bearbeidede Skrift. Han har skildret os Luthers huuslige og private Liv fra hans Giftermaal til hans Død, for en stor Deel med Reformatorens egne Ord, hentede fra hans Breve, Bordtaler og Værker, hvilke flittigen ere benyttede. Foruden disse Kilder har Forf. benyttet mange andre, og det tildeels sjeldnere Skrifter, og sees i det Hele at have gjort temmelig vidtløftige Forstudier til sit Arbeide. Ikke saa sjelden vil man her finde Ytringer af Luther, som støde an mod Læserens finere Følelse; men selv disse hørte vistnok til, for at Billedet af den djærve, fremfor alt menneskelige Reformator, og den vilde Tid, i hvis Midte han stod, kunde blive sandt og fuldstændigt. Paa denne Skildring, der ved sit Indhold har Romanens lokkende Egenskaber, og dog er strengt historisk, passer medrette Guizots Ord i hans Skrift „Egteskabelig Kjærlighed", som ogsaa Forfatteren har gjort til sine: „Man vil have Romaner. Hvorfor betragter man ikke Historien nærmere? Der vilde man ogsaa finde det menneskelige Liv, Huuslivet med dets mest afvexlende og mest dramatiske Scener, det menneskelige Hjerte med dets heftigste som dets vildeste Lidenskaber og derhos en overordentlig Tillokkelse — Virkelighedens Tillokelse."

— Af Skoledirektør Lous's **Haandbog i den christelige Børnelærdom** er nu 2den Afdeling, Troen, sluttet med 11te Hefte og udgjør tils. 48 Ark, Priis 1 Spd. 12 ß. 1ste Afdeling, 34 Ark, koster 96 ß. Værket vil, ifølge Bekjendtgjørelse fra Forlæggeren, E. Floor i Bergen, blive fortsat med endnu en 3die Afdeling, indeholdende Bønnerne og Sakramenterne, hvilken udgaar i 6 Hefter, à 12 ß. De Subskribenter, som eie Forfatterens tidligere udgivne Skrift om Daabens Sakramente, „behøve ikke at modtage de to Hefter, som indeholde dette."

— Paa den Gyldendalske Boghandlings Forlag (Kbhv.) er udkommet **Kirkelig Statistik**, et Grundrids til Forelæsninger af Lic. J. F. Hagen (180 S. 8 66 ß.) Disse Forelæsninger ere efter Forfatterens Død udgivne af Prof. Fr. Hammerich, der i Forordene siger, at „med stor Flid, Nøiagtighed, Skjønsomhed og Orden er Stoffet samlet og bearbeidet" og at „det Hele afgiver et smukt Vidnesbyrd om Prof. Hagens Virksomhed som Universitetslærer." Uagtet vi have stødt paa enkelte Feil — hvad der er uundgaaeligt paa et Felt som det bearbeidede og især da Skriftet i sit Slags er et første Forsøg for Danmarks og Norges Vedkommende — saa tvivle vi dog ikke paa, at Udgiverens gunstige Dom derover i det Hele er vel begrundet.

Oversigt over de vigtigste Jagttagelser

i Schübelers Skrift om de norske Kulturplanter.

Norge ligger mellem 58 og 71 Grader nordlig Bredde. Af de Temperaturangivelser, som i Skriftet ere anførte, sees det, at der ikke er noget Land paa Jorden, der, under samme Breddegrad, har en saa mild Temperatur som Norge. Grunden hertil er, at næsten den hele lange Vestkyst lige til Grændsen mod Rusland, ved Bredderne af Ishavet berøres af Golfstrømmen paa dens Vei mod Nord. Dette er et ubestrideligt Faktum, som ved en Mængde Kjendsgjerninger paa det bestemteste kan bevises.

Jo mere man fjerner sig fra Ækvator mod Polerne, desto mere aftage som bekjendt ogsaa Varmegraderne baade i Atmosphæren og Jordbunden. Som en Følge heraf skulde man paa Forhaand troe, at den samme Plante maate behøve mere Tid til sin Udvikling jo længere mod Nord den blev dyrket. Ikke destomindre modnes Korn og andre Planter, under en meget lavere Temperatur i kortere Tid i Norge end i meget sydligere Lande; ja der er endog, selv inden Norges Grændser i denne Henseende, ikke ubetydelig Forskjel paa de sydlige og nordlige Distrikter i selve Landet.

Korn eller andre Frøsorter, som bringes fra en sydlig til en nordlig Egn, behøver i Begyndelsen længere Tid for at modnes, end den samme Varietet, som i længere Tid har været dyrket i denne Egn; men efter 2—4 Aars Kultur have de af udenlandske Frø dyrkede Planter, med Hensyn til tidlig Modning, i Almindelighed antaget de samme Egenskaber, som de tilsvarende Varieteter, der i længere Tid have været dyrkede i Landet. Bringes derimod Frø fra en nordlig til en flere Breddegrader sydligere beliggende Egn, vil det, efter de Jagttagelser, som Forfatteren hidindtil har havt Leilighed til at anstille, i det første og maaskee ogsaa i det andet Aar modnes tidligere end de i Egnen hjemmehørende Planter af samme Varietet; men senere antager det i denne Henseende de samme Egenskaber som disse.

Naar en Plante ikke dyrkes længere mod Nord, end at den kan naae sin fuldkomne Udvikling, tiltager Frøet i forskjellig Grad i Størrelse og Vægt i de første 2—3 Aar, jo længere mod Nord det modnes, men aftager igjen allerede det første Aar i Størrelse og Vægt, naar det dyrkes i en flere Grader sydligere beliggende Egn. Jo flere Breddegrader, der ligger imellem de respektive Steder, desto mærkeligere bliver ogsaa Forskjellen.

Jo længere mod Nord en Plante under samme Forudsætning som ovenfor, bliver dyrket, desto stærkere udvikler sig ogsaa Farvestoffets Afsætning i Frøets Epidermis. Dette sees tydeligst paa flere Sorter gule Erter, som blive grønne, naar de dyrkes under en meget høi nordlig Bredde, hvide Bønner med røde Tegninger, som faae en meget mere udbredt og stærkere Pigmentafsætning osv. Men denne Egenskab taber Frøet igjen alt efter 1—2 Aars Forløb naar det dyrkes under en flere Grader sydligere Bredde. Hos flere Planter have Blomsterne en langt stærkere Farve, ja endog Bladene hos de vildtvoxende og dyrkede Træer vise et friskere og stærkere Grønt end i flere Breddegrader sydligere beliggende Lande.

Hos de Planter, i hvis Rod, Blade, Blomster, Frø eller Frugt der indeholdes et eller andet aromatisk Stof, f. Ex. Selleri, Persillerødder, Peberrod, Løg, Lavendel, Koriander, Jordbær og Gravensteineræbler, udvikles dette i en paafaldende stærkere Grad jo længere man kommer mod Nord, saaledes som dette i Skriftet (Pag. 31—33) udførlig er meddeelt. Kun en Afstand af omtrent 3 Breddegrader kan her frembringe en mærkelig Forskjel. Det er saaledes en Kjendsgjerning, at f. Ex. Hæggen (Prunus Padus), Rognen (Sorbus Aucuparia), Liliekonvalen (Convallaria majalis) etc. have en langt stærkere aromatisk Lugt i Omegnen af Throndhjem end ved Christiania.

De forskjellige spiselige Frugter dyrkes som bekjendt deels for Aromets Skyld, deels ogsaa paa Grund af den med dette forbundne større eller mindre Sødme: medens hiint øges, aftager denne i en ligesaa paafaldende Grad. Dette kan meget tydeligt erkjendes, ikke alene naar man sammenligner udenlandsk og norsk Frugt af samme Slags, men ogsaa et og samme Slags Frugt i de forskjellige Egne i Norge; ja endog paa et og samme Sted fremtræder Forskjellen meget skarpt i mere eller mindre varme Sommere. Som Skriftet oplyser, modnes i almindelige Sommere flere Sorter Blommer indtil den 64de Breddegrad og Vindruer indtil over den 61de Grad, de sidste som Spalier. Disse Frugter blive vistnok fuldkommen modne, men de lade dog, med Hensyn til Sødmen, meget tilbage at ønske. Uagtet saaledes de fleste Frugter have en mere eller mindre stærk suur Smag, overveies dog denne hos nogle, f. Ex Jordbær og Æbler, i den Grad af den stærkt fremtrædende Egenhed ved Aromet, at Frugten faar en meget behagelig Smag.

De her omtalte Phænomener, at en Plante under en høi nordlig Bredde med en lavere Varmegrad, behøver kortere Tid til sin Udvikling end i et meget sydligere beliggende Land, at Frøet tiltager forholdsviis betydeligt i Størrelse og Vægt, at Planten i flere af sine Organer faar en stærkere Farveafsætning, og at Aromet samtidig hermed forøges i en kjendelig Grad, tror jeg neppe lader sig forklare paa nogen anden Maade, end ved den længere Indvirkning af Lyset paa Vegetationen i det høie Norden; og det er denne Virkning af Lyset i Forbindelse med den tidligere omtalte milde Temperatur, som fremkaldes af Golfstrømmen, der har det paa Jorden enestaaende Phænomen til Følge, at Havre modnes til den 69de, Rug til 69½ og Byg til 70° N. B., og at der under en saadan Polhøide, hvor en lignende Gjerning paa ethvert andet Sted i Verden vilde være en Umulighed, endog kan drives et fordeelagtigt Agerbrug. Om det foruden de varmende tillige er de lysende eller chemisk virkende Straaler eller disse i Forening, eller maaskee andre endnu ukjendte Virkninger af Sollyset, som her spille Hovedrollen, maa det være Fremtiden forbeholdt at opklare.

Som bekjendt har der Tid efter anden været fremsat fuldkommen modsatte Meninger om Muligheden af at akklimatisere en Plante. Flere af de i Skriftet fremsatte Kjendsgjerninger, f. Ex. hvad der anføres om Maisen og Guldregnen (Cytisus Laburnum), have dog, som Forfatteren med Bestemthed antager, viist, at en Akklimatisation, ikke alene er mulig, men at denne endog kan foregaae i en forholdsviis kort Tid.

Norge.

Christiania. Under 29de Marts er Sognepræst til Aafjord, Provst C. A. Lassen udnævnt til Sognepræst til Birid; Sognepræst til Beieren W. A. Fegth til Sognepræst til Alstadhoug; ledig pers. Kapellan H. J. B. Stub til Sognepræst til Thjøtø; Overtoldbetjent N. A. V. Tonning til Overtoldbetjent i Bergens Tolddistrikt og Tøihuusskriver P. A. Pedersen til Materialforvalter ved Kongsbergs Vaabenfabrik. — Arsenalsforvalter ved Frederikssteen G. Ravnsborg er forundt Afsked og surnumeraer Major i Ingeniør-Brigaden C. S. B. Røyem, med Bibehold af sin Stilling som saadan, entlediget fra sin Funktion som forrettende Kanaldirektør.

— Til Storthingsrepræsentant for Frederiksstad er valgt Korpslæge O. P. Larsen, til Suppleant Sagfører Ove Ramm.

— Til Storthingsrepræsentant for Arendals By er valgt Amtmand Helliesen, og til Suppleant Kjøbm. Wilh. Foss.

— Af en Bekjendtgjørelse fra Bestyrelsen af „Selskabet til Omsorg for ældre ugifte Damer" sees, at man har Haab om, at Selskabets under Arbeide værende Bygning vil blive beboelig til Michaeli Flyttetid eller i al Fald inden Udgangen af indeværende Aar, og derfor opfordres de adgangsberettigede Medlemmer fra 1854, som nu maatte ønske Plads i Bygningen, om at tilkjendegive dette inden næste Maaneds Udgang. Bygningen, der allerede sidste Høst kom under Tag, er beliggende ude ved Drammensveien, paa et stærkt fremtrædende Punkt og med vakker Udsigt over Fjorden.

— Paa Grund af Studentermødet i Kjøbenhavn have Studenterne maattet opgive det berammede Sangermøde i Bergen.

— Studenterne i Lund have givet sit Samtykke til det fra Kjøbenhavn af foreslaaede Studentermøde, der skal finde Sted først i Juni.

— Almuevennen" har faaet sin Porto nedsat til en Tolvtedeel af Abonnementsprisen.

— Ifølge det nylig udkomne Regnskab for Norges Bank for Aaret 1861 eier Banken 12,104,191 Spd. 117 ß, skylder 8,371 013 Spd. 21 ß, og har saaledes en beholden Formue af 3,733 178 Spd. 96 ß foruden sine Gaarde m. m.

— De tre berømte Violinvirtuoser, Sødskenderne Neruda, der have gjort saa stor Lykke i Stockholm og Kjøbenhavn, komme i Maanedens Slutning til at give Koncerter paa Christiania Theater.

— Til Opførelse paa Christiania Theater forberedes Carit Etlars Skuespil „I Dynekilen".

— Den forhen adelig privilegerede Sædegaard Kroken i indre Sogn, bekjendt for sin maleriske Beliggenhed og som Familien Munthes Stamsæde, sees dens nuværende Eier (Kapitain Gerh. Munthe) at ville sælge.

— Landhandlerenke Gjestvangs Bolig ved Vangs Kirke brændte nylig. Ilden, der skal være opstaaet ved en Piges uforsigtige Omgang med bart Lys, greb saa hurtig om sig, at Beboerinden maatte redde fire Børn ved at kaste dem ud af Vinduet fra anden Etage paa en nedkastet Dyne. Derpaa sprang hun selv efter, men brækkede Benet i Faldet.

— Gaarden Svennæs i Birid er ved Tvangsauktion solgt til Agronom J. Juul. Kjøbesummen løber op til henved 20,000 Spd.

— To Mile vestenfor Karmøen ligger den lille Ø Udsire. Den er ganske udenfor Skjærgaarden og har saaledes en meget isoleret Beliggenhed. Der bor 307 Mennesker paa 34 Brug, som have en Matrikulskyld af 49 Daler 4 Ort 11 Skilling. Øen danner et eget Sogn, og i en lille Kirke, som tidligere kaldtes Kapel, holder Sognepræsten til Torvestad Gudstjeneste 6 Gange om Aaret. Ved Øen drives saa temmelig aarvist et meget godt Vaarsildfiske, ligesom der ogsaa fiskes ikke ubetydelige Kvanta Sei, Torsk, Markrel og Hummer. En stor Deel af den voxne mandlige Befolkning er Lodser, som have en temmelig stadig, god Indtægt af Lodseriet. Foruden disse gode Erhvervskilder yder den ganske fortrinlinlige Jordbund en ikke liden Indtægt i Korn- og Potetesavl samt Kreaturhold og det har saagar hendt, at her kommer forskjellige Slags Nødder tiltorvs fra Udsire. Om Sommeren pranger det yppigste Grønt i en liden venlig Dal som gaar tversover Øen. — Der eies 12 Notebrug, som alle udgjør eet Lag, og som drives med 90 Mand, alle fra Udsire. I det Hele er der 20 Fiskebaade. I Aaret 1859 optoges af saagodtsom en eneste Notestængsel for 19,000 Spd. i Vaarsild, men da saavidt var opfisket, syntes Forsynet at det kunde være nok; thi Stormen tog bort Laasen, hvor der endnu var en Masse Sild, Mange paastode næsten ligesaa meget som der var opfisket. Lodfolkene fik hver omtrent 100 Spd. Desuden fiskedes samme Aar for omtrent 2000 Spd. med Garnbaadene. Iaar, 1862, fiskedes med Nøterne for 15,500 Spd., hvorefter Mandslodderne bleve 79 Spd. 60 ß, og med Garnbaadene for omtrent 2,500 Speciedalere. 8 af Garnbaadene dreves i nogen Tid med Gjenter, da alle arbeidsføre Mandfolk vare beskjæftigede med Nøterne. Ivinter manglede Øen bare arbeidende Hænder; thi Sild var der i uudtømmelig Mængde og Veiret var det gunstigste, man kunde ønske sig. — Hvad her er anført, er den Indtægt, som selve Udsiringerne have af Fisket ved Øen. Mange Fremmede drive ogsaa Vaarsildfiskeri der, navnlig med Garnbaade, og have tjent gode Penge. Som foran anført er det ikke alene Vaarsildfiskeriet, hvorved Udsiringen tjener Penge, men da dette er det fornemste kan man derefter danne sig et Begreb om hvilken rig Kilde til Erhverv der er paa denne af Forsynet saa vel beskikkede Ø. Udsiringen er ogsaa stolt af denne og det er med en vis Selvtilfredshed han fortæller, at han er „Sirabu". Han har tiltaget sig etslags japanesisk Souverænitet over Øen: han kan paa ingen Maade fordrage fremmed Invasion og især seer han med ublide Øine at en fremmed Notebaad stevner til Øen. Fremmede blive dog altid tilsyneladende venlig modtagne; men der aabenbarer sig en vis Frygt og Forsigtighed imod dem. Kun naar han faar formegen Sild, tilkalder han Fremmede som Kjøbere, og dette skeer paa gammel nordisk Viis ved at antænde Varder, saaledes som det skeede i Vinter. Men har han faaet Kjøberne til sig, veed han nok hvad Priis han vil have for Silden! Dog viser han sig i Handelen ofte generøs, endogsaa nobel: I 1859 betaltes der i Udsire i Begyndelsen af Fisket enorme Priser for Silden, men da Fisket senere samme Aar slog saa rigt til inde ved Fastlandet faldt Priserne betydeligt. Naar den, som først havde forkjøbt sig derude, atter indfandt sig, var han sikker paa at faae Silden for Underpriis, for at det første Tab kunde rettes noget paa. Man havde endog bestemt, at en ung Mand, som ved Kjøbet af en Ladning Sild først i Fisket havde tabt betydeligt derpaa, skulde have en Ladning omtrent for Intet, dersom han atter kom ud. Dette skeede og han fik en heel Ladning for omtrent 20 eller maaskee 30 Spd. — Der er vel ingen Rigdom paa Udsire, men der er almindelig Velstand, og at Befolkningen har et rigeligt Udkomme, aabenbarer sig strax man sætter Foden paa Øen. Husene have et vel vedligeholdt og pynteligt Udseende og Klædedragten er meget ordentlig. Naar Udsiringerne reise til Byen, ere de endogsaa fiffig antrukne, især de unge Mænd, og af disse er der mange staute Karer. I et venligt lidet nyt hvidmalet Skolehuus (Øen har en fast Skole) findes ogsaa en Samling af velklædte, frodige Børn, hvilket viser, at de have det godt hjemme has Forældrene.

I de sidste Aar, siger Meddeleren i Karmsundsposten, hvorfra denne Skildring er hentet, have vi saa ofte læst i Aviserne de sørgeligste og mest nedslaaende Beretninger om den Næringsløshed, Armod og Elendighed, som hersker i mange afsidesliggende smaae Sogne i Landet. Vi synes derfor, det kunde gjøre godt at læse en Beretning om et lidet afsidesliggende Sogn, hvor omtrent det Modsatte er Tilfældet, og en saadan Modsætning tro vi Udsire danner.

— Den Bogtrykker paa Tromsø, som i f. A., efter Anmodning fra den katholske Præst Antonius, trykte et Skrift betitlet „Illustreret Svar til Wexels" osv. uden derpaa at angive sit Navn, er ved Høiesteretsdom af 30te Januar dømt til 160 Spdlr.s Bøder og sædvanligt Omkostningsansvar.

— Fra Sarpsborg berettes, at Farver O. Berg der af Byen og Frihandler Otto Moum ved Ulefos Jernværk begge ere satte under Tiltale for Falsk. „Berg er af de saakaldte Vakte og Moum foer nok ogsaa under Skinhellighedens Flag".

Levanger. Subskription er aabnet til Anskaffelse af et Gravminde over Sognepræst O. Berg og Hustru.

Christianssand. Paa Gaarden Høie i Øslebo Sogn, Holme Præstegjæld, døde 11te Januar Askild Evensen 102 Aar gammel.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 15. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 13de April 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Biographiske Oplysninger om Johan Ernst Gunnerus*).

(Meddeelte af Adjunkt Ludvig Daae).

I.

„Han besad en brændende Iver for Norges Ære."
(P. F. Suhm).

I det attende Aarhundredes sidste Halvdeel vil man see mange herlige Mærker paa et forynget nationalt Liv hos vore Landsmænd. Nordmændene lærte da at føle sig som et særeget Folk, og mange følte — mere eller mindre bevidst — Ønskeligheden af en aandelig Frigjørelse fra det danske Ledebaand, enkelte tænkte endog paa en politisk. Og som Vidnesbyrd om, at Norge var modent til snart at see sit Nationalønske om et eget Universitet opfyldt, fremtraadte ved den Tid indfødte Mestere i den fædrelandske Videnskabelighed. Der var her tvende Retninger, som maatte indbyde tænkende og oplyste Nordmænd til Forskning og Produktion: den norske Historie og den norske Natur; til Studium af Fædrelandets Sprog var Tiden endnu ikke kommen. Historien fandt sin ivrige Dyrker i Gerhard Schøning, Naturvidenskaben kan opvise flere Navne, hvoraf dog Gunnerus's er omgivet af den største Glands. Disse to Mænd staae i mange Henseender som mærkelige Forvarsler om et følgende Aarhundredes videnskabelige Liv i Norge, og, om end deres Skrifter nu have faa Læsere, skal man aldrig kunne miskjende deres store Værd for den Tid og deraf flydende udmærkede literaturhistoriske Betydning for alle Tider.

De følgende Linier ere et lidet Bidrag til at opfriske Mindet om Johan Ernst Gunnerus. Denne „norskfødte Lærde af europæisk Maal" hører ei alene til dem af vore Landsmænd, hvis bedste Virksomhed tilhører Norge, — men hvad der er næsten enestaaende paa den Tid — han skyldte Danmark saagodtsom intet af sin Uddannelse. Denne foretrak han at søge hos de tydske Lærdomssæders Mestre fremfor at lytte til disses kjøbenhavnske Ekkoer.

Skjønt Gunnerus's Fortjenester ere kjendte i hans Fædreland, hvor man ei kan nævne vort ældste videnskabelige Samfund, ikke dvæle ved Universitetets Forhistorie, uden at hans Navn stiller sig for Tanken, har han endnu ingen Biograph fundet. At skrive hans Levnet er ogsaa forbundet med særegne Vanskeligheder. Deels ere Kilderne faa og sparsomme, deels er det ikke Manges Sag at kunne vurdere hans mangfoldige Skrifter, især da han vandt sin Samtids Beundring i to saa forskjellige Retninger som Philosophi og spekulativ Theologi paa den ene og Naturhistorie paa den anden Side. Nærværende Forfatter, hvem begge de nævnte Retninger ligge fjernt, maa indskrænke sig til en Sammenstilling af de Træk om hans Liv og Virksomhed, som ere omspredte paa de forskjelligste Steder i Literaturen. Fuldkommen forberedt, paa, at det ei vil lykkes mig at frembringe et fyldigt og levende Billede, haaber jeg dog, at efterfølgende Fremstilling ikke ganske skal savne Interesse.

1.

I Christiania, kun faa mærkelige Nordmænds Fødeby, blev **Johan Ernst Gunnerus** født den 16de Februar 1718 [1]). Faderen Rasmus G. var Stadsphysikus sammesteds, Moderen Anna Gerhard var født i Skotland, og Ægteparret havde foruden denne Søn 13 Børn. Fra vor Gunnerus's Gutteaar er opbevaret det Træk, at han fandt sin største Glæde i at være tilstede ved Faderens physiske og anatomiske Forsøg og i at følge med ham under hans Lægevirksomhed. Denne døde forøvrigt allerede 1729, efter at have ødelagt sin Formue ved uheldige Byggeplaner [2]), og Moderen sad som en trængende Enke igjen med sine mange Børn. Tillykke havde den ældre Gunnerus havt en Velynder i Vicestatholder D. Vibe, der lod J. E. G. indsætte i Christiania Kathedralskole [3]).

Rektor var dengang Nordmanden Mag. Jacob Rasch, Torfæus's Ven og Medarbeider, en lærd og i sin Tid duelig Skolemand, skjønt nu stærkt sløvet af Alderdom [4]). Konrektoren, Nordmanden Mag. E. N. Arbien, der øvede en større Indflydelse paa Gunnerus's Skoledannelse, faar af denne det mest rosende Vidnesbyrd, som vel kan tænkes, i det han kalder ham „et af de største Genier og lærdeste Mænd, Norge har frembragt" [5]), men var Arbien en sjelden Lærer, var Gunnerus vistnok en endnu sjeldnere Discipel. Hvad han selv fortæller om sin Fremgang i Skolen er nemlig saa ligeløst, at man i vore Dage neppe vilde tro derpaa, hvis Meddeleren havde været en anden, og Worm selv lægger Vegt paa, at han har det fra Gunnerus selv. „Der var neppe nogen latinsk Auktor, han ikke allerede i Skolen havde læst, foruden Cellarii, Vorstii, Vossii, Scioppii, Turselini, Ausonii Popmae og fleres philologiske Skrifter. Det var ikke sjelden, at hans Exercitia Latina vare forsynede med 10 à 12 latinske Variationer, en græsk Oversættelse og 50 Par latinske eller danske samt en heel Deel græske Vers." Allerede i Skolen følte han Kald til at undervise Andre; „han holdt ofte Forelæsninger over en og anden latinsk Auktor for et temmelig stort Antal Meddisciple af samme Klasse." Arbien lod ham ogsaa undervise de Privatdisciple, der boede i hans Huus, og skaffede derved Gunnerus en velkommen Indtægt. — Endelig fortæller han om sit Skoleliv, at de forskjellige philosophiske Lærebøger (Gluds Logik, Bartholins Metaphysik), „som de slæbe sig med i Skolerne til ingen Nytte", allerede da forekom ham saa usmagelige, at han hos sine Lærere bad sig fri for at læse dem, hvilket ogsaa blev tilstaaet ham.

1737 blev dette Underbarn dimitteret til Kjøbenhavns Universitet tilligemed 13 andre Disciple af Skolen, der siden saagodtsom alle forsvinde i Præsters og Klokkeres upaaagtede Rader. Det var Rektor Raschs sidste Dimittender, han døde samme Aar.

Allerede ved sin Deposits gjorde Gunnerus Opsigt, da hans latinske Stiil blev bragt til Universitetspatronen Rosenkrantz og „for sin Mærkeligheds Skyld" henlagt i Archivet [6]). Men endnu inden han havde faaet den philosophiske Examen fra Haanden, maatte Gunnerus forlade Kjøbenhavn og ty tilbage til sin Hjemstad, „hvor han underviste Børn i boglige Kunster, øvede sig flittig paa Prædikestolen og studerede paa egen Haand Philosophi og Theologi." Dette Ophold varede til 1740, da han drog til Universitetet igjen med 3 unge Dimittender, tog anden Examen og derpaa Baccalaurei-Graden. Forinden havde han faaet Afslag paa sin beskedne Ansøgning om den nyoprettede Katechetpost ved vor Frelsers Kirke i Christiania [7]).

De Par følgende Aaringer (1740—42) vare de eneste, som Gunnerus tilbragte som Student i Kjøbenhavn. Pietismen stod da paa sit Høidepunkt og Philosophien, hvis Studium stærkest tiltalte Gunnerus, var, naar den forlod Scholastikens slidte Sti, en Gjenstand for Mistanke, om ikke Foragt. Derfor maatte Gunnerus dyrke sin Yndlingsvidenskab i Løndom, og naar han modtog Kammeraters Besøg, gjemme sine Bøger i en tillaaset Kiste [8]). Som Informator for Etatsraad Thestrups Børn boede han i dennes Huus, og blandt de Professorer, han iøvrigt hørte, nævner han selv Theologen Reuss [9]) og Orientalisten Kall. Da disse, det danske Universitets fornemste Prydelser paa hiin Tid, begge vare indkaldte Tydskere, den første en Würtemberger, den anden en Berliner, har jeg tænkt mig Muligheden af, at Forbindelsen med dem kan have givet Gunnerus Lyst til at drage til tydske Universiteter.

*) I Anledning af Universitetets Halvhundredaarsfest var Redaktionen betænkt paa at opfriske Mindet om Biskop Gunnerus, Universitetssagens første Forkjæmper, og en i alle Henseender ligesaa fortjent som mærkelig Landsmand. Tilfældige Omstændigheder hindrede os dog heri medens endnu Dagsinteressens taknemmelige Tilknytningspunkt var forhaanden. Men da der senere gaves Anledning til fra Hr. L. Adjunkt Daae's Haand at erhverve en Biographi af Gunnerus, der gav flere og udførligere, ja tildeels nye, Efterretninger, end der i en Dagsartikel vilde været muligt, tage vi ikke i Betænkning at meddele denne Biographi, uagtet den som „Nyhedsartikel" kommer noget post festum. Vi benytte her Leiligheden til at gjøre opmærksom paa, at Hr. Adjunkt Daae agter at udgive et biographisk Arbeide over samtlige throndhjemske Biskopper efter Reformationen, og denne Biographi kan da tjene til Prøve paa dette Arbeide, der, som man heraf kan slutte, vil blive udarbeidet med en flittig og vidtgaaende Benyttelse af saavel trykte som utrykte Kilder.
Red.

1) Saaledes angives Fødselsdagen baade i Flora Norveg. Tom. 2 og hos Worm, 1ste Deel. I hans egne Meddelelser i det Wormske Lexikons 3die Deel staar 26de Febr., hvilket vel er Trykfeil. Døbenavnet er vistnok Hans Ernst, som han kaldes i en utrykt Fortegnelse over Christiania Skoles Dimittender.

2) Neue philos. Bibl. 1 Bd. (Leipzig 1774) Pag. 124.

3) Flora Norveg. Tom. 2 (Fortalen). Om denne Skoles Tilstand paa den Tid, see min Afhandling derom i Illustr. Nyhedsbl. for 1858 (ogsaa særskilt).

4) Herom meget i Statholder Rantzaus utrykte Breve til H. Gram, der ogsaa indeholde meget andet om Datidens christianiensiske Liv. (Findes paa det st. kgl. Bibl. i Kjøbenhavn).

5) Gunnerus's Meddelelser til Worm i dennes Lexikons 3die Deel.

6) Suhm (Sml. Skr. 10, 30) siger ellers om hans Latinitet, „at han talte mere færdig end godt Latin."

7) Datidens uordinerede og slet aflagte Katecheter vare ofte Studenter uden Attestats. Den Mand, som her blev foretrukken for Gunnerus, var en vis Christen Selmer, som udnævntes den 6te Juni 1740 (Danske Kancellies Statskalender i Geheimearchivet).

8) Efter Flora Norv. — Et interessant Sidestykke hertil er — hvad Jens Møller fortæller i Mnemosyne 4, 129 —, at Henrik Stampe (den bekjendte Statsmand) holdt det hemmeligt, at han (1737) havde boet i den da fra Halle forviiste Chr. Wolffs Huus.

9) Om denne mærkelige Theolog, en Discipel af den dybsindige Bengel, see J. Møllers „Mindeskrift", Nyt theol. Bibl. 17 B.

2.

I Aaret 1742 reiste han nemlig med et „kongeligt“ Stipendium, der skal være tilstaaet ham for tre Aar, til **Halle**. Maaskee kan han være dragen derhen for at høre Christian Wolff, der nu, tilbagekaldt af Kong Frederik den Anden, atter virkede paa sin gamle Plads, men endnu rimeligere er det, at det var ham som kongelig Stipendiarius paalagt at søge derhen. Christian den Sjette havde en særegen Forkjærlighed for Halles Universitet, Pietismens egentlige Udgangspunkt. Aaret før Gunnerus's Afreise var ogsaa udgaaet et Reskript (Sjellandske Tegnelser under 25de August 1741), der indskjærper, „at alle Studenter fra Danmark og Norge, som i Halle lægge sig efter Studium Theologicum, skulle holde sig til de to Professorer **Lange**[10]) og **Francke**[11]) og fra dem medbringe testimonia.“

I Halle levede Gunnerus i halvtredie Aar. Af hans Meddelelser hos Worm see vi, at hans Studier gik i mange forskjellige Retninger. Han studerede saaledes **Theologi** (især under Baumgarten), **Philosophi** (Meier), **Naturet** og **Physik** (Wolff), **Mathematik, romersk og kanonisk Ret, Universalhistorie og tydsk Rigshistorie**. Han var ogsaa Hovmester for en Medstuderende (en liflandsk Adelsmand), og, da denne drog bort, knyttede han Forbindelse med to Herrer ved Navn **von Medem** fra Kurland. Med disse forlod han 1744 Halle og drog til **Jena**.

Nogen anden Grund, til at han skiftede Opholdssted, nævner han ikke selv, og for os bliver det nu vanskeligt at angive, hvad der har bevæget ham hertil. Professor **Karl Biedermann**[12]) skildrer Perioden 1740—70 som en „stille Tid“ i det jenensiske Universitets Historie. „Det var, som om det skulde hvile ud, og samle Kræfter til et senere, desto mere levende Opsving“. Oprettelsen af nye Høiskoler i **Gøttingen** (1734) og i **Erlangen** (1742) havde i Forbindelse med det under Frederik den Anden fornyede Liv ved Preussens Universiteter bevirket en Forringelse i Studenternes Tal i Jena. — Her tilbragte imidlertid Gunnerus nu over **ti** Aar, hørte i Begyndelsen som i Halle en Mængde Forelæsninger (især hos den bekjendte Philosoph **Darjes**) og afsluttede den 18de Decbr. 1745[13]) sine første Læreaar ved at disputere for Magistergraden, hvilket kun blev den fattige Student muligt derved, at de nævnte Herrer **von Medem** bestrede Udgifterne ved Promotionen.

Allerede noget før havde han holdt „Collegia privalissima“ over Philosophi, Mathematik, Physik og Romerret, men efter at have faaet sin Grad, skaffede han sig ved en ny Disputats „venia docendi“, begyndte at **holde offentlige Forelæsninger** og tillige at udgive Skrifter.

At han i Jena har nydt Agtelse og Anseelse som Lærd og Lærer, seer man deraf, at han snart fik et Tilbud om at blive Rektor ved Byens lærde Skole, som han afslog. Ogsaa maa den unge Nordmands udprægede Personlighed have vakt en vis Opsigt blandt Tydskerne, ja, hvad mere er, Mindet om ham have holdt sig længe hos dem. Thi hele 20 Aar efter at Gunnerus for bestandig havde forladt Tydskland, blev i Anledning af hans Død nogle Træk om hans Liv i Jena indførte i et lærd Tidsskrift (Neue philos. Bibl. 1 Bd., Leipzig 1774, Pag. 124—30), af hvilke et forkortet Uddrag her kan være paa sin Plads.

„Hvad hans Charakteer angaar, — heder det her — var det choleriske og sangvinske Temperament saaledes blandede hos ham, at man ei kan afgjøre, hvilket egentlig var det herskende. En Ytring af det første har en fortrolig Ven af ham fortalt saaledes. En Student, der hørte hans Forelæsninger, men ikke betalte Honorar, blev ifølge de akademiske Love stevnet for Retten. Ærgerlig herover kom Studenten en Aften drukken udenfor Gunnerus's Bolig, hvor han tillod sig de værste Uforskammetheder. Flux løb Gunnerus til Vinduet, greb sin Kaarde og bød Studenten at staae stille, han skulde nok vise ham, at han forstod at fegte. Med Nød og Neppe kunde den omtalte Ven hindre denne Fegtning. Til andre Tider var han munter og lystig, og en Bagatel var nok til at glæde ham. Naar en Student havde betalt ham sine drei Thaler, maatte Gunnerus strax have en glad Aften med en af sine faa Venner. En mæsket Kapun — hans Livret — blev kjøbt og godt spækket, Resten af Pengene gik til portugisisk Viin. Hans Ven maatte finde sig i hans eiendommelige Manerer som Vert og maatte ikke forstyrre hans Appetit, thi saasnart Kapunen var kommen paa Bordet, tog Gunnerus den strax for sig og spiste saameget deraf, som han fandt for godt, saa kom Raden til Vennen, Levningerne forærede han bort. — Af Næringssorger og Sparsomhedsgriller lod han sig ikke trykke, men var meget gavmild og rundhaandet. Af Gemyt var han mere livsglad end mørk, mod sine Venner mere ærlig end galant. Af Venner havde han kun faa, men mod dem var han trofast, kort han havde alle Kjendemærker paa en ærlig Mand.“

Efter i syv Aar at have været Magister legens (omtrent det samme som Privatdocent), blev Gunnerus i 1753 optagen som virkeligt Medlem („Adjunctus“) af det philosophiske Fakultet i Jena. Han holdt som før Forelæsninger over **Philosophi** og Mathematik og nu ogsaa over **Theologi**. Ligeledes udgav han i disse Aar en **Mængde Skrifter** væsentlig af philosophiskt Indhold, hvorimellem vistnok hans Kommentar (i **otte** Oktavbind) til Darjes's Natur- og Folkeret, hvorved han kom i en mærkelig Polemik med denne Philosoph, er det vigtigste[14]).

I Kjøbenhavn maatte det naturligviis vække Opsigt, at Gunnerus i Tydskland, mod hvilket de Danske dengang nærede ganske andre Følelser end nu, gjorde saadanne Fremskridt paa den akademiske Bane. Statsministeren **J. L. Holstein** lod ham kalde tilbage, og den 13de December 1754 modtog han Udnævnelse til Professor samt Kaldelse til Herlufsholms Sognekald. Ved Paasketider 1755 forlod han derfor Jena, „som han siden aldrig tænkte paa uden livagtig Følelse af største Erkjendtlighed.“[15]).

[10]) **Joachim Lange** († 1744), en stridbar Mand, havde i sin Tid (1723) faaet Wolff fjernet fra Halle ved en Kabinetsordre. Christian den 6te raadførte sig oftere med ham.

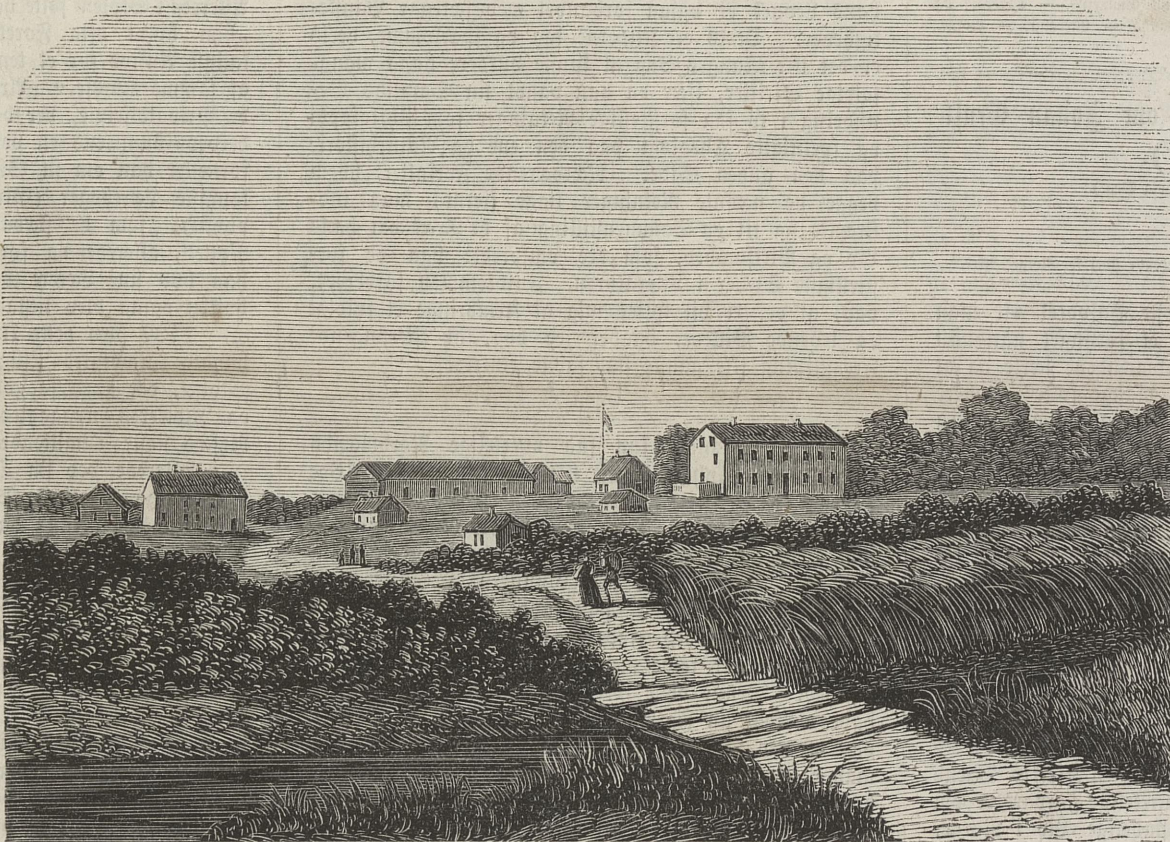
[11]) **Gothilf Aug. Francke**, A. H. Franckes Søn, døde 1769.

[12]) „**Die Universitet Jena**“ (udg. 1858 i Anledn. af dette Universitetets Trehundredaarsfest) Pag 69.

[13]) Datum sees af **Willes Mindetaler** Pag. 279.

[14]) En liden Tale af ham „von dem Verhältnisse der Freimaurerei gegen den Staat“ viser, at Gunnerus har været Medlem af „de tre Rosers“ Loge.

[15]) I Fortalen til Flora Norveg. fortælles, at G. afslog et **Professorat** i Jena, da det blev ham tilbudt. Dette har vel været budt ham, da man hørte om Kaldelsen til Danmark.

Degeberg i Vestergøtland.

Degeberg og Nonnen.

Navnene **Nonnen***) og **Degeberg** hører uadskillelig sammen, og de nævnes ikke uden Taknemmelighed og Høiagtelse. Verden begynder at blive en Smule retfærdigere. Man har nu omsider Laurbær ogsaa for andre end dem, som hærje Jorden; man begynder nu ogsaa at sætte nogen Ære i at forbedre den, t. Ex. at lade Busker og Træer skyde frem der, hvor fordum Stenrøsen gabede med sine hvide, haarde Tænder, eller at lade Kornaxet suse for Vinden der, hvor fordum blot Frøen kvækkede. Saaledes har da ogsaa Ploven sin Helt. — Det var ikke saaledes, da Nonnens Fader Aar 1821 førte sin Søn Edvard til Stockholm. — „Hvad skal Ynglingen blive?“ spurgte en fornem Reisende. — „Jordbruger, og han skal nu til Stockholm for at blive Veterinær,“ svarede Faderen. — „Jordbruger! Veterinær!“ gjentog den Fornemme og rynkede paa Næsen. — Jeg har ogsaa tænkt paa at lade ham gaae ind „i verken“, rettede Faderen sig, idet han maaskee frygtede for, at hans kjære Edvard ikke skulde faae vise sig blandt bedre Folk.

Edvard Nonnen gjentog ofte denne korte Samtale som et Beviis paa den Tids Mening om Jordbrug med hvad dertil hører. Ubegribeligt er det, at en Beskjæftigelse, der ellers betragtes som Folkenes første Trin paa Kulturens Bane, nogensinde kunde være saa at sige i Vanrygte, medens Jagt og Fiskeri, den raaere Samfundstilstands Næringsvei, vedvarende har faaet gjælde som ædle Beskjæftigelser, hvortil ogsaa saakaldte bedre Folk hengive sig, idetmindste til Tidsfordriv. At nedskyde en Fugl eller trække op en Fisk skulde saaledes være ædlere, end at dyrke Jorden, — den uafviseligste Betingelse for Menneskenes Tilværelse og Velbefindende — denne taknemmelige Jord, som modtager et Frø, der neppe er synligt for Øiet, og til Erstatning byder et Træ, duftende af Blomster, glødende af Frugt!

Nonnens Fader vogtede sig vel for at sætte sin Søn „i verken“ og derved forøge Antallet af de Ynglinger, hvis Intelligents istedetfor at gjøres frugtbar paa en produktiv Bane, er gaaet tabt paa en improduktiv. Den unge Nonnen fik fortsætte sine Studier i Chemi, Botanik og Veterinærkundskab, fik uddanne sig videre ved Reiser i fremmede Lande og vendte i 1827 tilbage til Sverige, hvor han kjøbte Degeberg, der blev Mønsteret for Sveriges rationelle Jordbrug.

Degeberg var en af de mange Gaarde i Vestergøtland, som den Tid neppe kunde finde Kjøbere — dette Vestergøtland, som et fremragende Medlem af Rigsdagen i 1823 foreslog, at Kronen skulde forære bort, da det tærede som et Kræftsaar paa Staten. Nonnen valgte alligevel dette Sted for at vise, hvad man kunde virke ved Ihærdighed og Flid, understøttet af Videnskaben. Der realiserede han en af sine Yndlingsideer, Oprettelsen af et Landbrugsinstitut; men da han selv savnede Midler hertil, søgte han Hjælp af Staten. Det gjaldt kun et aarligt Tilskud af 5000 Rigsdaler, men det stod haardt, det var blot ved den forseglede Seddel i forstærket Statsutskott, at det ringe Tilskud til Sveriges første Landbrugsinstitut blev vundet — et Korn, af Tilfældet kastet ved Digekanten, men som blev saa velsignelsesrigt. Høsten kjende vi: Forbedringer af Jordbruget i alle Retninger, nye Landbrugsinstituter, aarlige Landbrugsmøder, Landhuusholdningsselskaber overalt, forøget Kjærlighed for Landbonæringen, belønnet med mangedobbelte gyldne Frugter. Man vilde forære bort Vestergøtland! Hvem skulde kunne kjøbe det nu?

„Det var i Juli Maaned 1853“ ytrer Nathhorst i sit Foredrag i Landbrugsakademiet. „Det sjette almindelige Landbrugsmøde var forsamlet i Linkøping og en Dag bestemtes til et Besøg paa Degeberg. Velpassede og grunddigede Agre, der bar yppig Grøde, mødte overalt Øiet; den eensformige Slette paa passende Afstande gjennemskaaret af Træplantninger, som gav Beskyttelse for Vindene, Bakkerne vare beklædte med skyggefulde Linde og Stormene fra Venern vare opholdte i sit Løb, den fordum skovløse og med Rullesteen overstrøede Bakke var nu forvandlet til en vakker Park med skyggefulde Gange og yppige Blomsterlunde.“

Efterat Hr. Nathhorst har skildret, hvorledes Nonnen bares i Triumph af de flere Hundrede Besøgende, vedbliver han: „Jeg skal aldrig glemme den Dag,

*) Blev født i Hamburg den 30te Juni 1804, opdroges i London fra 1809 til 1819, da han med sin Fader, Johan Nonnen, flyttede til Gøteborg, kjøbte og tiltraadte Degeberg 1828, hvor han døde 2den Marts indeværende Aar.

som jeg anseer for den skjønneste i mit Liv; thi ogsaa jeg saa en af mine Ungdomsdrømme — en videnskabelig Underviisningsanstalt for Jordbruget — realiseret i Virkeligheden og Tilværelsen af lignende Underviisningsanstalter i vort Land sikret for Fremtiden."

Saavidt Nathhorst. Men ogsaa han, som har tegnet denne lille Nekrolog, havde den Lykke at være nærværende ved samme Leilighed, og aldrig glemmer han Nonnen, Manden med de ædle barnligt milde Ansigtstræk, som da skinnede af en underbar Glands. Det var Tilfredsstillelsen hos Skaberen i Smaat, da han saa sit Værk og fandt Alt ganske godt, og Værket, slutter som man veed ikke ved Degebergs Grændsestene.

(Stockh. Illustr. Tidn.)

Korrespondance fra Paris.

(Til Illustreret Nyhedsblad).

Paris, 28de Marts 1862.

Intet gjøres uden Skraal i den store Verdensbazar, som kaldes Paris. Den mindste Begivenhed paa Gaden er istand til at fremkalde Opløb, den mindste Vaudeville gjør mere Larm end Misanthropen i sin Tid; det er altsaa i sin Orden, at franske Aviser i tre Maaneder have underholdt Europa med Forberedelserne til „Dronningen af Sabas" Fødsel, og dersom Verden nu ikke veed, hvorledes det gaar til bag den store Operas Koulisser, maa den mangle Villien. Hvem kjender ikke Dronningen af Saba, der har efterladt et saa lysende Spor i Bibel og Koran, der kommer fra Morgenlandet for at beskue Salomo i sin Herlighed og forvisse sig om Rygtet har berettet Sandhed om hans Viisdom. Hvorfor profanere dette Billede? Hvorfor degradere denne Majestæt? Istedetfor at benytte den bibelske Legende, har Librettoens Forfatter hentet frem et gammelt Sagn fra Orienten: Dronning Balkis kommer til Jerusalem for at hylde den store Kong Soliman og beskue det Tempel, han har reist for Israels Gud; kan han tyde visse Gaader, hun vil forelægge ham, skal han med hendes Haand modtage en magisk Ring, der gjør ham til Herre over alle Ting. Kongen bestaar Prøven, men nu betages den kunstelskende Dronning af en selsom Higen efter ogsaa at skue den Mager, der er kommen fra Tyrus for at bygge Templet, og som alene bærer Æren for Alt, thi han er Architekt, Billedhugger, Maler, Guldsmed o. s. v. For alle Arbeideres Øine vil Dronningen bevidne Mesteren sin Agtelse, men idet hun hænger en Kjede om hans Hals, betages hun flux af Elskov. Her er Operaen, der var for lang, i sidste Øieblik bleven amputeret med en heel Akt, og jeg kan saaledes ikke sige, hvorlunde Dronning og Bygmester bleve enige samt hvorledes den vise Konge er bleven af med sin Viisdom; men saa gaar det løs igjen. Misundelsen vaager ved Mesterens Side, tre Arbeidere sammensværge sig for at ødelægge hans Værk og tage hans Liv, men den listige Balkis leger Elskov med Kongen for at kunne give ham en Sovedrik, og fraliste ham den Ring, der fra nu af skal være en Talisman for Den, hun elsker. Soliman vaagner rasende og jaloux som en Tiger, men Ringen kommer for silde til at frelse Abomiram, der bukker under for sine Fiender og døer paa Kedrons Bredder. Denne Ynkelighed har Barbier faaet ud af den smukke Historie. Dronning Balkis er den ordinæreste Kokette, Abomiram en opblæst Kunstner, fuld af store Ord, Kongen alt det Modsatte af en Viis, og man har ikke engang havt den Forstand, at henlægge Dramaet til den Tid, da Israels Konge vaklede og henfaldt i Laster ligsom Nero.

Alle, som have skrevet Faust'er, have dog taget deres Idee ud af Gøthes Værk, her har man af store givne Ting blot taget de store Navne; da heller et af de gamle Operasujetter: to af Himlen for hinanden Bestemte, af hvilke hver bærer Halvparten af en Seguin, ved hvis Hjælp de gjenkjendede hinanden.

En ung Pige, som i Farens Øieblik kysser det Kors, den døende Moder har hængt om hendes Hals.

En Broder og Søster, der elske hinanden med ulovlig Kjærlighed og hvis Martyrdom ender ved Opdagelsen af et Papiir, der erklærer den ene Part for et uægte Barn, og altsaa tillader dem at hente Præsten, der hurtig forretter Vielsen.

En ung Mand af Folket, der er vanvittig af Kjærlighed til en Prindsesse, som ogsaa sukker for ham, men alt paa Afstand, indtil det kommer for en Dag, at han ogsaa er Prinds.

Kunne disse Sujetter, som nu blot omtales med den dybeste Haan, maaskee ikke hamle op med en viis Konge, der agerer Harlequin?

Og nu Musiken! Formodentlig religiøs Musik, Choral-Musik? Da man hørte, at Gounod, der har skrevet de herlige Chor til Ulysses, og hvis Stiil har været anseet for saa nobel, saa ophøiet, havde fordristet sig til at aabne Salomos Tempel, troede man naturligviis, at han vilde benytte den bibelske Tradition om Hebræernes Musik og prægtige Ceremonier. Der siges at Salomo gav en Fest til Guds Ære, og at det hele Israels Folk var med ham. Efter disse Ord forestiller man sig Jerusalems Tempel opfyldt af Præster og Folk, man tror at høre Sangernes Chor istemme hellige Hymner og Prophet-Kongen udbryde med Akkompagnement af Harper: „Jeg har fuldendt, o Evige, at bygge Dig et Huus, at Du kan bo der evindelig," hvorpaa Præster og Folk istemme et mægtigt Hosiannah. Men intet af alt dette. Polka og Galop maa have været i fuldt Flor paa Salomos Tider, thi det er ved Melodien til en rasende Galop, at den sidste Steen lægges paa det bibelske Tempel. Det Hele minder om Richard Wagner, men Tannhäusers Vildskab er idetmindste ikke saa søvndyssende som disse Lamentatiner, kort, det er et Opraab, der er kommen dødfødt til Verden. Var den yndige Dandserinde Emma Livry, med hvem der drives et saadant Afguderi, at man opsamler den Sand, hendes Fod har betraadt i Æsker af Rosentræ, ikke „let som Havets Skum", og ikke altid tilstæde, hver Gang den blytunge Træthed vil hænge sig paa Tilskuerne, vilde Operahuset hver Aften være tomt, inden man naaer Kedron, og saaledes er Dandsen igjen Hovedsagen, - et sørgeligt Resultat, hvor to anerkjendte Talenter som Barbier og Gounod forene sig for at levere et stort Værk. Forresten har Operaen den hele Vinter svømmet paa Gluck's Alceste og paa Gammelt. Den har ingen egentlig skjønne Røster, og jeg er Barbar nok til at finde en Aften i Operaen lang og trættende.

Saisonens første store Fald var Edmond Abouts Drama „Gaetana", som med rosværdig Eendrægtighed har været udpebet i Paris, Lyon, Bordeaux, kort, overalt hvor der er Præster til at pibe, thi den unge Skribent forfølges med det ihærdigske Had af alt, hvad der er tonsureret paa Grund af sit Skriveri mod Paven. Dronningen af Saba er det andet store Fald, det tredie er blot stort, fordi det rammer et stort Navn: George Sand. Le pavé er ingen Komedie, men en Stump Hverdagsliv. Det lader som Forfatteren har villet efterligne Neapolitanernes Komedie, hvor ti, tolv Mennesker gaae ud og ind og tale som de kan bedst, hvor Mand og Kone diskurere om deres Viinhave i Stuen, mens den unge Pige vexler Tegn med sin Elsker fra Balkonen. Her er det en gammel Lærd, der har taget til sig et fattigt Barn, men han har gjort sin Regning uden Daarskaben, og da Pigen er sexten Aar, forelsker han sig i hende. Men om hun har et taknemmeligt Hjerte som Ruth, er hun ikke saa resigneret, og hun vil ikke ægte denne Boas, men sin gode Ven og Kammerat, der er fattig som hun, men hvem hun har stor Møie med at gjøre begribeligt, hvad der er iveien. Da han endelig fatter, hvad hun mener, nedlægger Naturens Søn kraftig Protest mod en saadan Bagtalelse. Og saa kommer en Lavine af Grunde, hvorfor den fortræffelige gamle Mand umulig kan elske en ung Pige. „Du elsker ikke mig, derfor hitter Du paa Saadant, og det kjeder Dig, at jeg altid siger Dig den samme Ting, men det er fordi det altid er den samme Ting, for dersom det ikke altid var den samme Ting, vilde jeg ikke altid sige Dig den samme Ting." Og saa igjen Lovtaler og Protest. Den gamle hører det, og idet han træder frem, slaar det unge Menneske paa Skulderen og blot siger det ene Ord „Tak", har jeg og vel andre med mig Taarer i Øinene. Jeg tilstaar at jeg bedre lider, naar geniale Folk gjør slette Komedier, end naar habile Folk fabrikere gode, og jeg synes nok, man havde kunnet ladet være at pibe. Theatret har sin Etikette ligesom Hofferne, og lidt Ærbødighed for Geniet kunde man gjerne vise i et Land, hvor man er saa langmodig med de store hæslige Maskiner i fem Akter. Tidens Autorer gjøre ikke Fordring paa Geni, neppe paa Talent, de bygge op et stort Huus i mindre end tre Uger, Murene ere skjæve, Vinduer og Døre slutte ikke, men Dekoratørerne ere duelige Folk, Publikum flytter ind, men sex Uger efter rives Barakken ned og en anden opføres lidt længer henne, thi alle Bygninger have ikke det Privilegium som Taarnet i Pisa, at staae skjævt gjennem Aarhundreder.

Hvad der mest støder i George Sands Stykke er, at Lærdommen absolut skal være med her ligesom i hendes Romaner, hvoraf hun maa skrive mange Kilometre om Dagen, thi de ere i den sidste Tid fulgte paa hinanden med forbausende Hurtighed, og i dem alle samler Helten Planter, Insekter, Sommerfugle eller Stene. Her er han Mineralog og slæber en stor Brosteen ind paa Scenen for at analyseres, og saa er den da ganske rigtig bleven til en Møllesteen om hans Hals. Gymnase er forresten et godt lidet Theater. Havde man blot noget godt at spille, vilde der blive spillet ypperligt, thi man har Theatre français til at lære sig baade hvad man skal gjøre og hvad man ikke skal gjøre, nemlig spille med den Korrekthed og Forstand, som har til Følge, at man altid kommer lidt instrueret ud af dette Theater, lidt klogere end man gik derind, og dog lade være at være manieret, som næsten alle deres Damer.

Variété har givet et kvikt Stykke i tre Akter, som maaskee kunde slaae an hjemme: Les poseurs - Ordet er uoversætteligt. En Række Personer „posent" for hvad de ikke ere, det vil sige give sig ud for det Modsatte af hvad de ere: de Gamle agere Unge, de Unge agere blaserede og livstrætte, den Kolde vil være følsom og den Følsomme Stoiker, den fattige unge Elsker giver sig ud for at forbruge tre, fire Par Handsker om Dagen og overraskes i at vaske sit eneste Par. Lapsen er elsket af apokryphiske Clarisse'r osv. Det er Portræter, tegnede hurtigt paa Muren med Kul, men de ligne, og er den Traad, der holder Intriguen, ikke syndelig tykkere end den, der holdt Damokles's Sværd, er det dog en velspunden Traad.

Billeder fra Thelemarken: Udsigt til Gousta fra Bolkesjø. (Efter Tegning af J. Mørch).

Ogsaa til dette Theater søger den Fremmede gjerne hen, og ganske spilder han sjelden sin Aften der.

Gousta.

Blandt Norges Fjelde kappes Gousta i Thelemarken med Sneehætten i Berømmelse, ihvorvel det staar langt tilbage for denne og mange andre af vore Fjelde hvad Høiden angaar, da hiint efter de sikreste Maalinger kun er 6020 Fod. Men beliggende i en paa storartede Naturscener i det Hele riig Egn og selv af en ophøiet, malerisk Virkning har det ligesom Rjukandfossen saa at sige længe været et Yndlingssted for Touristernes Valfarter, og har da ogsaa atter og atter, paa Vers og Prosa, modtaget disses af Begeistring overstrømmende Hyldest. Endog til Læsebøgerne have Skildringer af den Art fundet Vei, og Gousta maa derfor hvad det beskrivende Ord angaar antages vore Læsere saa bekjendt, at det her næsten vilde være formasteligt at byde dem noget Mere. Hvad derimod Afbildninger angaar, er dette neppe i samme Grad Tilfældet, og vi tillade os derfor at byde vore Læsere et Par Prospekter efter Tegninger af Hr. J. Mørch.

Literatur.

„**Samling af Jagttagelser om Hudens Sygdomme** ved W. Boeck og Dr. C. Danielssen," med lithographerede Plancher af Losting og norsk og fransk Text. Af dette Værk er 3die Hefte med 5 Plancher netop udkommet, og indeholder en længere Afhandling af Overlæge Danielssen om den anæsthetiske Form af Spedalskhed. Dr. Danielssen har i mange Aar gjort Spedalskheden til sit Specialstudium. Allerede i 1847 udgav han i Forening med Prof. W. Boeck det store bekjendte Værk over denne Sygdom, hvilket ogsaa udkom paa Fransk og priisbelønnedes af det franske Academie des sciences. Dette Værk er det udførligste og man kan sige det eneste fuldstændige, som findes over Spedalskheden, der siden Middelalderen næsten var gaaet Lægerne af Minde. Det var ogsaa først i dette Værk, at Forskjellen og Ligheden mellem de to Former, den knudede og glatte eller, som den efter dette kaldtes, den anæsthetiske, blev tydelig fremstillet. Før den Tid var nemlig den anæsthetiske Form af Spedalskhed deels meget lidet kjendt, deels henført til forskjellige andre Sygdomsprocesser, deels blandet sammen med Symptomerne af den knudede Form. — Dr. Danielssen har siden havt rig Anledning til som Overlæge ved Lungegaardshospitalet at studere denne Sygdom. Eftersom Hospitalet vandt i Anseelse hos Almuen, tyede ogsaa Flere derhen i Spedalskhedens tidligere Stadier, og han fik saaledes Leilighed til at undersøge dens første Symptomer og Udvikling, hvilket ialfald for den anæsthetiske Form ikke forhen havde været gjort; og det er væsentlig Resultaterne af disse Undersøgelser, han har nedlagt i nærværende Værk. — Foruden en klar og udførlig Fremstilling af de første Symptomer, hvormed denne Art ytrer sig, ledsaget af udmærkede Afbildninger af de charakteristiske Udslagsformer, som betegne dens Frembrud, findes saaledes en nøiagtig pathologisk-anatomisk Beskrivelse af de Forandringer, Organismen og navnlig Nervesystemet og Huden undergaae, ligeledes ledsaget af nøiagtige oplysende Tegninger. Det er herved godtgjort, at de samme Forandringer, som i den knudede Form først vise sig i Hudens Væv, i denne Form kunne gjenfindes i det peripheriske Nervesystem, og at det Udslet, som ledsager den glatte Form, sandsynligviis grunder sig netop paa disse Forandringer i de finere Hudnerver. Herved er Identiteten mellem begge Former godtgjort, og en Forklaring givet over det Faktum at begge Former saa hyppig findes sammenblandede hos samme Individ. Forfatteren har endvidere paaviist hvorledes denne Sygdom i Nerverne efterhaanden fra Hudnerverne udbreder sig til de større Nervestammer og endelig først i Sygdommens sidste Stadier angriber Nervesystemets Centralorganer, især Rygmarven. Herved er det oplyst, at Grunden til de sensitive Paralyser, hvormed Sygdommen begynder, ikke er at søge i Nervecentrerne, men i de peripheriske Udbredninger, i Modsætning til hvad der før har været antaget. En Deel af de meddeelte Tegninger ere efter mikroskopiske Præparater af Prof. R. Virchow, der i Sommeren 1859 besøgte vort Land for at studere denne Sygdom. — Dr. Danielssen har ved dette fortjenstfulde Værk ikke alene beriget Videnskaben med et Arbeide, der i Udlandet hæderligt vil repræsentere den norske medicinske Literatur, men han har ogsaa ydet vort Lands Læger en væsentlig Tjeneste ved at udvide deres Kjendskab til en Sygdom, som det falder i saa Manges Lod at undersøge og behandle. — Af de forhen udkomne Hefter indeholder det 1ste to Afhandlinger af W. Boeck om Scabies og Syphilis og to af Danielssen om Pooriasis og Herpes. Det 2det Hefte indeholder en længere Afhandling af Boeck om Radesyge. Begge ere ledsagede af lithographerede Plancher, ligeledes af Losting. Af de i 1ste Hefte indeholdte Afhandlinger har især Prof. Boecks om Scabies vakt megen Opmærksomhed i Udlandet, idet han har beskrevet og afbildet en forhen ikke bekjendt Form af denne Sygdom, som endog i Udlandet er bleven døbt Scabies norvegica. Da imidlertid Opmærksomheden herved var fæstet paa dens eiendommelige Udseende, blev efterhaanden flere Tilfælde opdagede og beskrevne i forskjellige andre Lande, og vi synes saaledes ikke længer at kunne rose os af den tvetydige Ære at have denne Sygdom for os selv. — Afhandlingen om Radesyge er ligeledes af stor Interesse, navnlig med Hensyn til Udlandets Læger, som længe i sine Systemer have ladet dette ægte norske Navn paradere, snart med og snart uden latinske Endelser, som Benævnelse for en Sygomsform, der skulde tilhøre vort barbariske Land. Efter de Oplysninger, som tildeels fra utrykte Kilder ere samlede af Boeck om denne Sygdoms Historie, og efter den grundige Undersøgelse, han har anstillet over den, viser det sig nu tydeligt, at den ikke er nogen selvstændig Sygdomsform, men hvad Enkelte allerede forhen havde anet og udsagt, alene Syphilis i sine ældre mere haardnakkede og mishandlede eller forsømte Former. Navnet Radesyge vil altsaa berefter udgaae af Systemerne. — Vi skulle endnu til Slutning specielt henlede Opmærksomheden paa de Værket medfølgende lithographeredr Plancher. Disse staae efter Kjenderes Dom fuldkommen ved Siden af de nyeste og bedste udenlandske baade i Udstyr og kunstnerisk Værd, medens de utvivlsomt overgaae dem alle i Nøiagtighed og naturtro Gjengivelse af Sygdommene, hvilket med Hensyn til deres Bestemmelse ikke noksom kan vurderes. — I det Hele synes Værket at maatte være Lægerne rundt om i vort Land til stor Nytte; og dets Priisbillighed, der ikke alene skyldes den betydelige offentlige Understøttelse men ogsaa personlig Opofrelse fra vedkommende Forfattere og Kunstner, vil gjøre det nogenlunde tilgjængeligt for Alle. De udkomne 3 Hefter koste tilsammen 5 Spd. B.

— **Om Riflen og dens Brug.** En kortfattet Veiledning, nærmest bestemt for Skyttelagenes Medlemmer, ved Premierlieutenant M. R. Arneberg. 53 S. 8. Priis 16 ß. Feilberg & Landmarks Forlag. — Riflen har hængt rusten paa Væg altfor længe omkring i Landet. Vel er det, at man begynder med at tage den i Brug igjen. Men medens den hang paa Væggen, er Skydevaabenet forbedret og udviklet til en Fuldkommenhed, som lader de gamle Geværer langt tilbage i Brugbarhed. Nye Vaaben og Ammunition fortrænger de ældre, og de gamle Skyttere maa lære om igjen, hvis ei den opvoxende Ungdom med sine bedre Skydevaaben skal tage Luven fra dem. — Ovennævnte Skrift indeholder en kortfattet, men tydelig Beretning og Forklaring over, hvorfor de gamle Rundkuglebøsser maa vige Pladsen for Minies og Withworths Systemer, og hvorledes man skal tilegne sig disse. Bogen er ingen Lærebog, men en populær Afhandling om Skydegeværet og dets Brug, hvoraf den praktiske Skytte vil finde sig underviist om alle væsentlige Ting, som han bør kjende, for at bruge og behandle sit Vaaben ordentligt. — Den vil derfor netop i denne Tid være velkommen for Medlemmerne af de talrige Skyttelag, som deels ere dannede, og efterhaanden forhaabentlig blive dannede omkring i Landet, og hvoraf mange forhen kun lidet have forstaaet sig paa at bruge Riflen. — Bogen indeholder endeel oplysende Træsnit, som har fordyret den noget, men hvis Nytte til at forklare og anskueliggjøre Kuglebanerne m. m. er overveiende, saa at Prisen i det Hele maa findes billig. — En Feil bør dog rettes, forinden Bogen sendes omkring. Side 35 staar det om 4 Linies Riflen, at den har raserende Bane fulde 600 Alen, men dette skal blot være omtrent 400 Alen. G.

— Om **B. Bjørnsons** paa Tydsk oversatte Fortællinger findes i Westermann's Monats-Hefte, Nr. 59, Følgende: „Af Nordmanden Bjørnstjerne Bjørnsons yndige Noveller er nu udkommet et 3die lidet Bind (Bändchen) i Hendrik Helms's Oversættelse. Fællestitelen paa denne hos Hasselberg i Berlin udkomne Udgave er: „Aus Norwegens Hochlanden", og de tre Smaabind indeholde Novellerne „Arne", „Schön Synnöv" og „Ein frischer Bursche", hvilke alle vise et originalt, kraftigt Digtertalent, for hvem Skildringen af den nordiske Natur og Nordboerne („die Nordländer) med deres Eiendommeligheder saa fuldkomen er lykkedes, at enhver Læser derved vil føle sig vederkvæget og opløftet. Særdeles original og gemytsfuld er Novellen „Schön Synnöv", hvem „Arne" næsten jævnbyrdigen staar ved Siden af, medens „Ein frischer Bursch" mere ligner en kort, men fortræffelig Charakteerskizze."

— Af **Konkordiebogen** (J. Dybwads Forlag) er udkommet 3die Hefte (Priis 24 ß), indeholdende Slutningen af den augsburgske Konfessions Apologi, de schmalkaldiske Artikler, Luthers lille og Begyndelsen af den store Katechismus.

— J. Dybwad inbyder til Subskription paa „**Gammelt og Nyt**", et Tidsskrift til Oplysning og Opbyggelse for lutherske Christne, udgivet af Prof. Gisle Johnsen, hvis Indhold for en væsentlig Deel vil bestaae i christelige Levnetsbeskrivelser. Skriftet udkommer omtrentlig hvert Fjerdingaar med et Hefte paa 8—10 Ark til en Priis af 30 ß.

— Paa Richie & Glükstads Forlag er netop udkommet **Den mosaiske Gudstjeneste**, fremstillet af John Stenersen. 184 S. 8. Priis 84 ß. Dette Skrift, hvorpaa der i sin Tid udgik Subskriptionsindbydelse, sees Forf. at være foranlediget til at udarbeide derved, at han, idet han under sit gjentagne Studium af „Brevet til Ebræerne" følte Nødvendigheden af at kjende noget mere til de gudstjenstlige Forholde i Israel, end man i Almindelighed gjør, naar man forlader Universitetet, begyndte at beskjæftige sig noget vidtløftiere med den gammeltestamentlige Kultus og derved førtes videre og videre ind i Materien, saaledes at han omsider troede, at hvad han herom havde samlet ogsaa vilde være velkommet for hans yngre Medstuderende. Forf. stiller ikke større Krav for sit Skrift, end at det skal befindes at være en brugbar Kompilation. Foruden Josephus, Lundius og endnu et Par andre gamle Forfattere, sees de vigtigste nye Skrifter i den omhandlede Materie at være benyttede. Bogen er ledsaget af flere smukke Afbildninger og tilegnet Professor Caspari.

Norge.

Christiania. I Repræsentantmøde 10de April besluttedes, at for Aaret 1862 skal i Fattigskat udlignes 73,500 Spd. Siden 1856 er Byens Fattigskat steget til det Dobbelte. Alene Udgifterne for de veneriske Syge have for hver af Aarets første Maaneder udgjort over 500 Spd.

— Prof. Platou er 5te April konstitueret som ordentlig Assessor i Høiesteret.

— Til Storthingsrepræsentant for Laurvik er Kjøbm. Chr. Christiansen valgt, til Suppleant Kjøbm. Fr. Hvistendahl.

— Som Repræsentanter for Nedenæs og Robygdelagets Amt er valgt Skjerkholdt (den sædvanlige), Gaardbruger Lindstøl, Lodsoldermand Svendsen og Lieutn. Krag; Suppleanter Lensmand Hjorthøi, Gaardbruger Kittelsaa, Lensmand Listøl og Skibsfører Getmark.

— For det nye Vandværk er til Prøve forskrevet Asphaltrør fra Udlandet.

— Der er tegnet Aktier for 2200 Spd. i Christiania Skydebane og Anlægget sat i Gang, idet 15 Maal Jord er indkjøbt af Eugenias Stiftelses Grund ved Gedemyrsveien.

— Grosserer N. Jensen i Throndhjem er ifølge Mgbl. sat under Justitiens Tiltale for ulovligt Aavirke i Statens Almindinger.

— Præsten H. C. Aall i Brunlaugnes er død.

— Til den ledige Lektorpost i Historie har Overlærer L. Daa og Stipendiat O. Rygh meldt sig.

— Efterat de svenske Aviser med saa megen blind Forbitrelse have kastet sig over Statsraad Birch-Reichenwald formedelst Udgivelsen af „Aktstykker ang. en Revision af Foreningen," at de endog, i Forglemmelse af Kongens Beslutning om disse Revisions-Aktstykkers Offentliggjørelse, deri have seet en efter den svenske Grundlov strafbar Forraadelse af svenske Statshemmeligheder og sendt Analogiens løst ladte Skræmmeskud ud til Almeenheden om hine Hemmeligheders fremtidige Priisgivelse til indiskrete norske Statsmænds Forgodtbefindende, har nu „Fædrelandet" med megen logisk Styrke og Klarhed gjort gjældende en ganske forskjellig Opfatning af Statsraad Birchs Forhold i dette Stykke. „Det forekommer os ikke", siger Red., „at man kan paalægge aftraadte Statsmænd nogensomhelst Forpligtelse til ikke at fremlægge deres egne Handlinger for Offentligheden, det skulde da være, at Offentliggjørelsen krænkede nogen Andens Ret eller røbede Ting, som det var i Statens Interesse bleve hemmeligholdte, men intet Saadant er her Tilfældet. Her foreligger et skriftligt Arbeide, som, efterat det er blevet rettet og vedtaget af den norske Regjering, i sin officielle Form tilhører denne, men hvis oprindelige kasserede Affattelse derimod ustridig er Forfatterens Eiendom. Han har paa Grund af dette Arbeides Beskaffenhed maattet udtræde af Kongens Raad og er sandelig ikke bleven mildt eller venlig bedømt enten af den svenske eller især af den norske Presse. Det maa i høieste Grad interessere ham, at Publikum bliver sat i Kundskab om Omfanget og Beskaffenheden af den formeentlige Brøde, hvorfor han saa at sige er bleven dømt uhørt. Man pleier at indrømme enhver Anklaget Ret til at benytte alle lovlige Midler til sit Forsvar, hvorfor skulde da en Statsmand være afskaaret fra ethvert saadant, naar han kan oplyse Almeenheden, uden at træde Nogen for nær eller skade Nogen? Om noget Saadant er her slet ikke Tale. Selv om de udeladte Steder vare aldrig saa taktløse, aldrig saa fornærmelige — hvad der, som i Artikelen nærmere vises, ingenlunde kan være Tilfældet — saa ere Alle jo vidende om deres Existens, siden denne har været skjæbnesvanger for Forfatteren og 2 af hans Kolleger, og det er da meget bedre, at man faar den fulde og rene Sandhed at vide, end at man famler om mellem overdrevne og falske Forestillinger. Der forekommer os saaledes ikke med Føie at kunne indvendes det Mindste imod, at en af de norske Statsraader, der afgik i December 1851, har oplyst Verden om den sande Aarsag til deres Afgang. Sverige og deres svenske Kolleger kunne umulig lide Noget derved; den Eneste, for hvem Offentliggjørelsen kunde være ubehagelig, maatte da være den norske Kollega, som gjorde de udeladte Steders Udstrygelse til et Kabinetsspørgsmaal; men disse vilde han intet Krav have paa at faae bevarede som Statshemmeligheder, og heller ikke troe vi, at det er den svenske Presses Mening at værge hans Bekvemmelighed. Og ligesom vi fra vort Synspunkt maa ansee hine Indstillingers Forfatter for at have været fuldkomment berettiget til at udgive dem, efterat det ved Kongens Beslutning var fastsat, at alle til Unionssagen henhørende Aktstykker skulde overgives til Offentligheden, og det altsaa var givet, at de rettede Indstillinger om kort Tid vilde foreligge denne, saaledes kunne vi kun takke ham for at have ydet et Bidrag til Opklarelse af Sandheden, paa hvilken alle Udenforstaaende synes os at maatte lægge mere Vægt end paa alt Andet."

— Afdøde Rigsarchivar Langes efterladte haandskrevne Samlinger til Norges Historie skulle, ifølge kongl. Resol. af 29de Marts, indkjøbes for Statens Regning til en Priis af 500 Spd. (De ere allerede overleverede til Rigsarchivet, hvor de ialfald indtil videre blive at bevare).

— Gaardbruger C. Svanøe er i Naade entlediget som Medlem af Kirkekommissionen.

— I Anledning af den i f. Nr. indførte Artikel om Iisskabe har Hr. Nord anmodet os om at gjøre opmærksom paa, at de Iiskasser, der sælges fra „Christiania Iismagazin", ere af engelsk Konstruktion og leveres til en langt billigere Priis end de i vort Blad beskrevne Iisskabe.

— Violinisten J. Orbye har med Bifald givet Koncert Kjøbenhavn.

Lillehammer. Losnadampskibet „Dale-Gudbrand", der nylig solgtes ved Auktion for 960 Spd., er hugget istykker og kjørt til Lillehammer for der at klinkes sammen igjen og sættes i Fart paa Mjøsen.

Stavanger. Polititilbøieligheden til Mulkter har ogsaa her stærkt ytret sig.

Blandede Efterretninger.

Fyrst Windisch-Grätz, der er bekjendt for sin grusomme Færd under Oprøret i 1848, døde Natten mellem 21de og 22de Marts.

— Fra Lamartines Haand ventes et nyt Værk: „Byrons Levnet", foruden en Roman.

— Den svensk-norske Generalkonsul i Cap, Jac. Letterstedt, døde 18de Marts i Paris under et Besøg der. L. har gjort sig fortjent af sit Fædreland ved Oprettelsen af store Legater i videnskabeligt Øiemed.

— Kjøbenhavns Bog- og Papiirhandlere, Bladudgivere m. fl. have til Rigsraadet indgivet en Adresse om at Indførselstolden paa Papiir, Sværte, Maskiner og Skriftstøberarbeide maa ophæves, idet de med Grund have fremhævet, at det Slags Told, der i sidste Instants hviler paa den store Almeenhed, er en Skat paa Kundskaben og staar som en Hindring for den størst mulige Udbredelse af Kundskab, Oplysning og Dannelse.

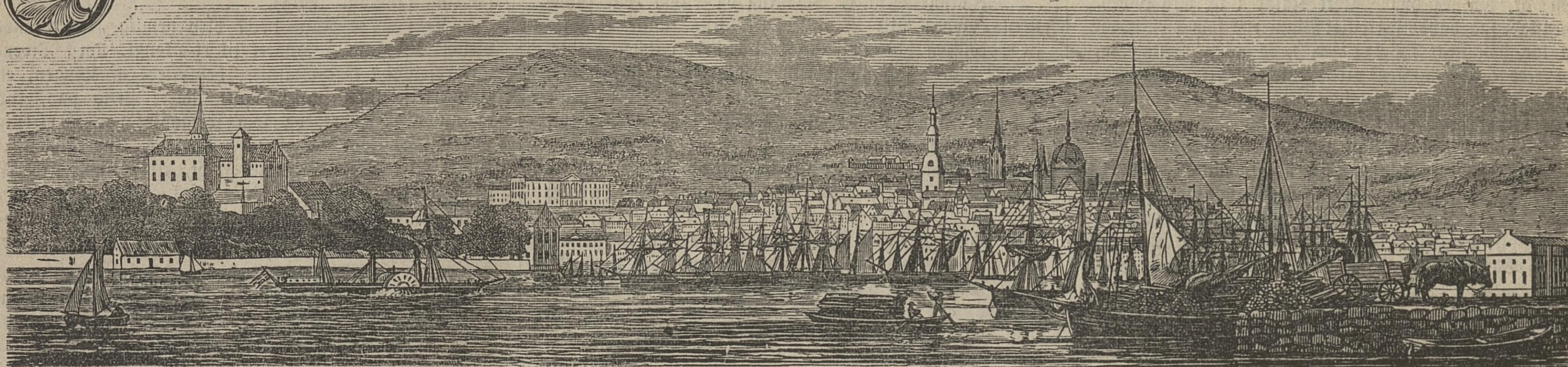
Rettelser

i Artiklen om A. G. Rudelbach i Nr. 14: Nederst paa 1ste Side staar: „næsten alle hans egentlig videnskabelige Skrifter kunne henføres til en kirkehistorisk-dogmatisk Afdeling (A)." Her skal der istedetfor „kirkehistoriskdogmatisk" staae: „kirkehistorisk-dogmatisk og kirkeretlig". — Øverst paa 2den Side, 1ste Spalte staar: „Henr. Schartou (en svensk Præsts) . . . . (i Theol. Maanedsskr. XIII 1838)". Istedetfor „Præsts" læs „Provsts" og istedetfor 1838: „1828". — Øverst paa 3die Side, 1ste Spalte staar: „5 Aar senere" istedetfor: „7 Aar senere".

☞ **Bladets Redaktør P. Botten Hansen boer i Skrædder Egers Gaard i Dronningens Gade, 2den Etage.**

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 16. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 20de April 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Biographiske Oplysninger om Johan Ernst Gunnerus*).

(Meddeelte af Adjunkt Ludvig Daae).

3.

Efter at have tilbragt femten Aar udenfor Norges Grændser, og deraf tretten i Tydskland, hvor han vel ikke ofte har stødt paa Landsmænd [1]), kom saaledes Gunnerus til Danmark. Han skulde, som fortalt, til Herlufsholm som Sognepræst, men da han ei, forinden han drog til Halle, havde taget theologisk Examen, og ei nu, efter længe at have været Universitetslærer, vilde underkaste sig nogen saadan Prøve, maatte han søge sig fritagen derfor. Der tilstodes ham ogsaa Fritagelse baade herfor og for den saakaldte Bispeexamen [2]). Den 18de Juni 1755 blev han præsteviet i Kjøbenhavn, men han kom aldrig til at overtage sit Præsteembede, saasom han af Ulyst til at forlade Universitetslivet fik et Bytte istand med sin Landsmand, Thrønderen Nicolai Engelhart Nannestad [3]), der var „Provst" ved Kommunitetet og Regentsen, saaledes at Nannestad drog til Herlufsholm. Gunnerus overtog da Bestyrelsen af Regentsen, og forenede hermed en akademisk Virksomhed, idet den Lærestol i Theologien, som egentlig var henlagt til Sjellands Biskop, blev ham overdragen. I tre Aar foredrog han saaledes Theologi ved Kjøbenhavns Universitet, men læste desuden ogsaa over Philosophi og Mathematik.

I disse tre Aar udfoldede han en mærkelig Virksomhed baade som Docent og som Forfatter. I Januar 1756 skriver saaledes Benjamin Dass til Suhm [4]), at Gunnerus holdt mere end fire „Kollegia" om Dagen. J. H. Tauber (om hvem senere) fortæller [5]), at hans Forelæsninger besøgtes saa stærkt af „Videnskabselskere endog af høiere Stænder", at det hos de øvrige Professorer opvakte „Misundelse og et Slags lærd Laugsnid". Som Tilhørere, der skulle have været meget paavirkede af Gunnerus, nævner den samme gode Hjemmelsmand Mænd som Dr. B. Münter [6]), C. F. Jacobi, Chr. Martfelt, Professor Seidlitz m. fl. Andensteds see vi Tyge Rothe og Riisbrigh nævnte blandt Gunnerus's Disciple.

Som Forfatter leverede han samme Aar, som han forlod Jena, en paa Latin skreven Dogmatik, og en Tid efter en Metaphysik foruden en stor Deel mindre Skrifter. Meddeleren, der ikke indlader sig paa nogen nøiere Omtale af Gunnerus's Arbeider, kan dog ei undlade at tilføie, at den philosophiske Videnskabs nuværende ypperste Repræsentant i Norge har omtalt den nævnte Metaphysik med megen Anerkjendelse.

Imidlertid havde Gunnerus knyttet Forbindelse med den i Frederik den Femtes Dage saa mægtige Mand Grev Moltke, der havde betroet ham Overopsynet med sine Sønners Underviisning. Denne Konnexion har (efter Taubers Mening) givet Stødet til, at Gunnerus i 1758, da Dr. Frederik Nannestad blev forflyttet fra Throndhjems til Christianias Bispestol, blev dennes Efterfølger som Throndhjems Biskop. Gunnerus siger selv, at denne Kaldelse „ganske uformodentlig" blev ham forkyndt af Kong Frederik selv ved en Audients paa Fredensborg. Udnævnelsesdagen er 30te Juli 1758, og paa 11te Søndag efter Trinitatis modtog han den biskoppelige Indvielse af Ludvig Harboe, der selv engang havde været Biskop i Throndhjem. Det er ret mærkeligt, at paa samme Dag ogsaa Nordmanden Ole Tidemand blev viet til E. Pontoppidans Eftermand i Bergen. Disse nye Biskopper havde i Sandhed paa forskjellige Maader brudt sine Baner, Gunnerus udelukkende ved akademisk og literær Fortjeneste, Tidemand, der var alt andet end lærd, men derimod i flere Henseender en ægte Repræsentant for Geistligheden fra Christian den Sjettes Dage, ved i den rette Tid at have baaret Pietismen til Skue [7]).

Gunnerus's Liv tilhører fra nu af Norge, hvorhen han vendte tilbage som Biskop, efter for 18 Aar siden at have forladt det som Student. Vi skulle see, at han fra første Færd af følte sig hjemme i Fædrelandet, til hvis Hæder og Held han ilede med at virke.

4.

For hundrede Aar siden var vel Throndhjem den af de norske Stæder, der for en Videnskabsmand frembød fleest Behageligheder, eller maaske rettere, lod ham føle de færreste Savn. Throndhjem har fra gammel Tid af været en forholdsviis meget læsende By, allerede Holberg roser den som Rigernes bedste Bogmarked, og af de faa Videnskabsmænd, som Norge i de to første Aarhundreder efter Reformationen kan opvise, have en stor Deel udgaaet derfra eller levet der. Og nu boede der to Lærde, som skulde have gjort enhver Hovedstad Ære, Gerhard Schøning og Peter Frederik Suhm. Schøning var, som bekjendt, dengang Latinskolens Rektor, Suhm — den bedste af alle Danske, hvem norske Arvedøtres Midler have lokket til vort Fædreland — levede ganske for Videnskaberne. Da nu ogsaa Gunnerus kom til, fremstod et Triumvirat, hvis Lige Throndhjem hverken før eller siden har seet.

Fra den bedste Hjemmelsmand veed man, at Gunnerus strax sluttede sig til de to throndhjemske Historikere [8]). Suhm fortæller selv — i den Levnetsbeskrivelse af Schøning, hvormed han ledsagede Udgivelsen af dennes, Norgeshistories tredie Deel —: „Gunnerus, som gjerne vilde gjøre sit Fødeland Norge ligesaa berømt og oplyst i Videnskaber, som de mest bekjendte europæiske Lande ere det, foreslog strax efter sin Ankomst 1758 Schøning og mig at oprette et lærd Selskab, saaledes at vi tre skulde strax begynde med at skrive, og naar man havde nogle Afhandlinger færdige, lade et Bind trykke, uden just at vente paa flere Medarbeidere." Heraf saavelsom af andre bestemte Udsagn af Suhm (f. Ex. Saml. Skr. 10 Bd., Pag. 30) vil man kunne overbevise sig om, at Tanken om det throndhjemske Videnskabersselskabs Stiftelse er udgaaet fra Gunnerus, uden hvis begeistrede Iver for norsk Videnskabeligheds Fremme Selskabet visselig aldrig var blevet til.

Samme Aar (1758) udsendte Gunnerus et Hyrdebrev til sit Stifts Præster. Efter i denne mærkelige lille Bog som den strengt rettroende Theolog at have anbefalet Præsterne flittig Læsning i Joh. Arndts, Speners og andre grundchristelige Forfatteres Skrifter, foreholder han dem indtrængende det gavnlige, ja uomgjængelig fornødne i fortsat videnskabelig Syssel. Han meddeler sin Geistlighed sin Hensigt at grunde et videnskabeligt Samfund i Throndhjem, i hvilket de Præster, som fortjente det, kunde vente at blive optagne. Aaret efter udgav han sit Hyrdebrev paa Tydsk, for at kunne sende det til sine akademiske Venner i Tydskland og forøgede det med en Fortegnelse over alle i Throndhjems By og Stift fødte eller bosatte Forfattere efter Reformationen og med Angivelse af deres Skrifter. Naar man gjennemlæser dette vigtige Bidrag til Norges Literærhistorie og dertil husker paa, at dengang endnu ikke Worms Lexikon var udkommet, maa man beundre Gunnerus's Kundskaber ogsaa paa dette fra hans tidligere Studier saa fjerntliggende Felt. Dette gjælder ogsaa om et utrykt Arbeide af ham, som nu gjemmes paa det kgl. Bibliothek i Kjøbenhavn, nemlig hans Historie af Christendommens Indførelse i Norge, der er udarbeidet efter Kilderne og viser, at han har været af de faa, der paa den Tid forstode det oldnorske Sprog. Heri har udentvivl Schøning været hans Lærer, ligesom vi vide, at han var Suhms.

Skjønt Dass allerede i et Brev til Suhm af 25de Febr. 1759 omtaler kjøbenhavnske Rygter om et lærd Selskab i Throndhjem, vide vi dog fra Suhm, „at det ei blev besluttet at gjøre det til et egentligt Selskab for 1760." 1761 udkom første Bind af Selskabets Skrifter, hvilket (ligesom de tre følgende) ogsaa blev udgivet i tydsk Oversættelse. Vistnok aabnede vor Biskop disse Samlinger med et philosophiskt Arbeide (om Sjelens Udødelighed), men de følgende Afhandlinger, han her nedlagde, gik i en ny Retning.

Fra nu af fyldtes nemlig hans Sjel af Interessen for den fædrelandske Videnskabelighed. Vi have allerede seet ham studere Norges Historie, men medens han i denne kun efterforskede enkelte Punkter, vendte han sig med desto større Kraft mod den norske Natur. Jeg afskriver her nogle Ytringer af Suhm

*) Se forrige Nummer.

1) Kun et Spor hertil har jeg forefundet. Paa det st. kgl. Bibl. i Kbh. saa jeg en Stambog, der har tilhørt P. Hersleb (Bispens Søn), hvori Gunnerus's Navn er skrevet 1753. Samtidig opholdt sig i Jena 2de Nordmænd Mag. Hans Bernhoft (siden Præst til Ytterøen) og en J. H Mathiesen.

2) Dass's Brev til Suhm (Suhms Levnet ved Nyerup Pag. 212). En saadan Fritagelse tilstodes ogsaa Laurids Smith, da han 1785 fra Rektor i Throndhjem blev Sognepræst til Veile.

3) Biskop N.s Broderson, død 1782 i Odense som Dr. theol. og Præst.

4) Suhms Biogr. ved Nyerup Pag. 235.

5) L. Daae, Breve til Nyerup 76, 78.

6) Dette maa have været i Jena, hvor M. opholdt sig, medens Gunnerus var Docent der. Prof. (og senere Biskop) Studsgaard, der (efter Tauber) „i sine theologiske Forelæsninger ved Kjøbenhavns Universitet hædrede Gunnerus's grundige theologiske Indsigter", hørte ogsaa til hans Tilhørere i Jena.

7) Denne for sin Tid charakteristiske Mand fortjente en nærmere Undersøgelse. Ypperlige Materialier dertil findes i de kjøbenhavnske Samlinger, deels fra E. Pontoppidans utrykte Fortsættelse af sine Annaler, deels fra Kirkeinspektions-Archivet.

8) Benjamin Dass, der synes at have havt meget at udsætte paa Gunnerus, havde i sine Breve fra Kjøbenhavn til Suhm hyppig gjort Udfald mod ham paa sin eiendommelige sarkastiske Maneer. Men at dette ikke har gjort stort Indtryk paa Suhm, sees af den beundrende og venskabelige Maade, hvorpaa S. baade før og efter Gunneri Død stedse omtaler ham.

(Sml. Skr. 10, 30). „Hans Skarpsindighed bragte ham lettelig til at indsee, hvad Norge manglede, nemlig, at det besad stor Rigdom af alle Naturens Producter, men at ingen bestrev dem, idetmindste videnskabelig. Her aabnede sig en vid Mark for ham. Ufortøvet gjorde han sig færdig til Arbeidet, og arbeidede sig saaledes ind i en af ham før ubekjendt Videnskab, at endog Linnæus beundrede ham. I Førstningen bestrev han mest Fugle og Fiske, anatomerede dem og flittig, men da jeg engang sagde til ham, at, om jeg havde gjort Naturen til min Hovedvidenskab, saa havde jeg valgt Planterne som reenligere, saa tog han strax fat paa dem[9]), og hvilken Fremgang, han gjorde i Botaniken, vidne hans Skrifter. Mineralogien havde han vist ogsaa lagt sig efter, om Gud havde sparet ham Livet længere."

En ypperlig Anledning til naturvidenskabelige Jagttagelser frembøde Visitatsreiserne i det vidtløftige Stift, hvortil dengang endnu ogsaa Nordlandene og Finmarken henhørte. 1771 havde Gunnerus allerede 4 Gange gjennemreist Nordlandene og i 1769 kom han lige til Vardøhuus. Vi maa her tænke paa, at allerede for halvandet hundrede Aar siden havde en throndhjemsk Bispops Reiser i det yderste Norden baaret Frugter for Literaturen. Dengang var det Anders Arrebo, der i hine Egne fandt de bedste Motiver til sit Digt „Hexaemeron", nu var det Gunnerus, der berigede Videnskaben ved sine Jagttagelser. Disse indskrænkede sig dog ikke alene til Naturen, thi heller ikke Oldtidslevninger undgik den opmærksomme Bisps Øie. I Schønings Samlinger har jeg selv seet herhen hørende Optegnelser af Gunnerus.

Fra sine Venner, Schøning og Suhm, var Gunnerus bleven stilt 1765. Den første fulgte et Kald til Sorø som historisk Professor, hvilket imidlertid intet Skaar gjorde i hans Norsthed, og Suhm fulgte ham til Danmark, da Haabet om ogsaa at arve Thomas Angell, hvilket havde holdt ham tilbage i Throndhjem, var ude. Dog fandtes endnu i Byen og Stiftet endeel Videnskabsmænd og literære Mænd, f. Ex. N. K. Bredal, Digteren Hans Bull, Hans Steenbuch (den virkelige Forfatter af det Værk om Norge, som gaar under Jessens Navn), den naturkyndige E. G. Schytte o. s. v., men vi vide lidet om det Forhold, hvori Gunnerus har staaet til disse. Bekjendt er derimod, at den unge Johan Nordahl Brun i den Tid fandt i vor Biskop en skjønsom Mæcenas, hvem han saaledes har tilegnet et af sine første Digte „Naturens Navnedag", forfattet i Anledning af Gunnerus's Tilbagekomst fra Nordlandene 1770[10]). I Jacob v. d. Lippe Parelius havde G. en oplyst og intelligent Famulus, hvis Ønske om et offentligt Bibliothek i Throndhjem skal have foraarsaget den 1767 med det throndhjemske lærde Selskab stedfundne Udvidelse. Herom henvises til Nyerups indholdsrige Fortale til Katalogen over det nævnte Selskabs Bogsamling (Kbhvn. 1808).

Den 17de Juli 1767 blev nemlig „det throndhjemske Selskab" forandret til et „kongl. norsk Videnskabersselskab" med Statuter, bekræftede af Kongen, en Udmærkelse som Datiden satte større Priis paa, end vi nu vilde gjøre, og som forsaavidt var af virkelig Betydning, som det stillede kongelig Understøttelse i Udsigt[11]). Den bekjendte Idiot, Arveprinds Frederik blev Præses, Gunnerus Vicepræses. Den 29de Jan. 1768 — Christian den Syvendes Fødselsdag — aabnede Gunnerus Selskabets Virksomhed med en Tale.

[9]) Det Naive i denne Suhms Ytring er det vel overflødigt at udvikle.

[10]) Bruns Biogr. (Lahdes Saml.) ved Zetlitz, Pag. 19.

[11]) At dette var Gunnerus's Værk kan sees af Willes Mindetaler, Pag. 279.

Billeder fra Thelemarken: Bolkesjø med Folsesjø i Baggrunden. (Efter Tegning af J. Mørch).

Denne berørte det naturlige, men hidtil kun svagt udtalte Ønske om et norsk Universitet[12]). Ikke anede vel da Taleren, at hans Navn om nogle faa Aar skulde komme i en mærkelig Forbindelse med det norske Universitets Forhistorie.

[12]) Man har stundom seet udtalt — især af Schøning i Mindetalen over Gunnerus hos Wille, — at allerede Biskop E. Bredal i Throndhjem skal have tænkt paa en norsk Høiskole. I en Levnetsbeskrivelse af Bredal, hvorpaa jeg nu arbeider, haaber jeg at godtgjøre, at denne Antagelse kun er lidet grundet.

En liden Udtydning.

Holberg sagde i sine Dage, at om han sad og skrev i Kjøbenhavn, vilde en Borger i Ispahan sværge paa, at det var myntet paa ham. Det er ligeledes nu. Jeg hører nemlig, at endeel Folk, som jeg besøgte paa min sidste Reise, troe, at Sangen min her i Nyhedsbladet: „Skræppa mi", var et Snert til dem. Da noget sligt har hendt mig før, griber jeg herved Leiligheden til at forklare mig en Smule om slige Ting, idet jeg først forsikrer, at denne Sang tildels var digtet for og iallefald indgiven ved en ganske anden Leilighed, forsaavidt det kan siges, at nogen slig Sang, som maa grunde sig paa lang og gjentagen Erfaring, er fremkaldt ved nogen Leilighed.

Sagen er nemlig den, at Digteren, som maler det indre Liv, maa bære sig ad som Maleren af det ydre. Han kan nok male Portræter, være Photograph, men det tilkjendegiver sig strax som sit Genre, og det tilfredsstiller ikke den Maler, som stræber efter noget Idealt. Et idealt Ansigt er aldrig at finde i Virkeligheden enten for det Hæslige eller Skjønne eller rent Hverdagslige. Der er altid Noget i det, som forstyrrer denne rene Harmoni. Det er endeligt. Vil han derfor faa et Monsteransigt, maa han, foruden sin indre iboende Tanke om det Ideale, ligesom tage en Monsterpande her, en Næse hist og en Mund endnu et andet Sted, og af dette sammensætte sit Hoved, skal det blive et, som passer paa Alle og Ingen, det vil her sige, være et Kunstværk. Jeg tænker mig, at det maa gaa saa til; iallefald bærer jeg mig sligt ad, naar jeg giver mig af med, hvad Folk kalder Digtning eller Charaktertegning, f. Ex. af „Gjeiti" og „Balder." Jeg har aldrig stødt paa nogen slig fuldstændig Gjeit eller Hund, og jeg har da heller aldrig fornummet nogen Klage om Overlast fra disse Skabninger; men da jeg i „Dølen" engang skrev om „Æresjuken" og fulgte netop samme Methode, da streg strax en meget vel bekjendt Ordens-Mand, at det var myntet paa ham, var „Skandale". Naturligvis. Det var i et og andet ligt denne Skabningen. Det kunde ikke undgaaes. Det var en Nødvendighed, om jeg saa aldrig havde tænkt paa Manden. Enhver kan prøve med sig selv. Det, som tiltaler os eller gjør os sorgmodige, naar vi læse en Digtning, det er — fra denne Side betragtet — at vi kjende os selv igjen, og jo bedre Digtningen er, desto bedre kjende vi os igjen, netop fordi det ikke er ment paa Nogen, men er almeenmenneskeligt.

Men, man kan da ikke lade være at strive, fordi om samlevende Folk saaledes kjende sig igjen, naar de selv ere saa daarlige, at de lægge det ud til det Onde. Desuden er — forat blive i Exemplet — den stakke Næse og det dinglende Æselsøre i denne Henseende ligesaavel Menneskehedens fælles Eiendom, som det velskabte af dette Slags Løsøre. Finder man dette hos et Menneske, man kjender, saa kan det være ubehageligt nok, at han saaledes skal kjende sig igjen; men Menneskeheden kan da umulig for denne Sags Skyld opgive sin ubestridelige Medeiendomsret.

Den private Eiendom kan ikke strække sig saa vidt. Og det er Daarens store Betydning i Samfundet, at han saaledes paa denne Maade kan være med i den menneskelige Udvikling. Det gaar desuden her, som Vægteren sagde til Grisen, da han førte ham paa Raadstuen: Husk paa Guten min, at her er noget, som heder Politi.

En rimelig Skribent undgaar gjerne at bruge paa denne Maade en Daare, som han vel kjender, af Frygt for, at denne Armingen skal kjende sig selv igjen. Jeg er mig bevidst at have undgaaet dette saameget som muligt. Jeg har sandelig et saa stort Oplag af slige enkelte Mønsterbrudstykker, at jeg ikke trænger til dem, som ere altfor færske, men lader dem ligge og godgjøre sig ligesom Vinen. Desuden maa jeg jo elske mig selv saameget, at jeg efter bedste Evne skyr disse saare Sager.

Men den største Sikkerhed for Daaren er, at man efter det foran udviklede ikke kan bruge saameget af ham, at han kjendes af Andre end sig selv, undtagen det er sande Mønstermænd, rene Idealer paa Daarskab og Kuriositet. Og disse? . . ja, de ere Menneskehedens fælles Eiendom, til Fryd og Gammen. Den, som har andre Begreber om Eiendomsret, faar beholde eller gjøre gjældende denne sin Mening. Jeg forandrer ikke min.

I mine „Ferdaminni" var jeg tidt fristet til at gaa for vidt i disse Stykker. Men der er neppe mere end tre, fire unavngivne Charakterer, som Hjembygdinger, og de alene, kunne kjende, og disse Væsener vare enten døde og med liden Slægt, eller og paa en anden Maade tilhørende Historien. To Mænd nævnte jeg ved Navn, og det var een, som jeg kunde rose, og den anden var en saa historisk Mand og saa sambunden med vort politiske Liv, at jeg fandt det uforsvarligt at fortie ham. Men saa steede det aabent og ærligt. Det var ingen Skumlerier eller nogen Pamphlet.

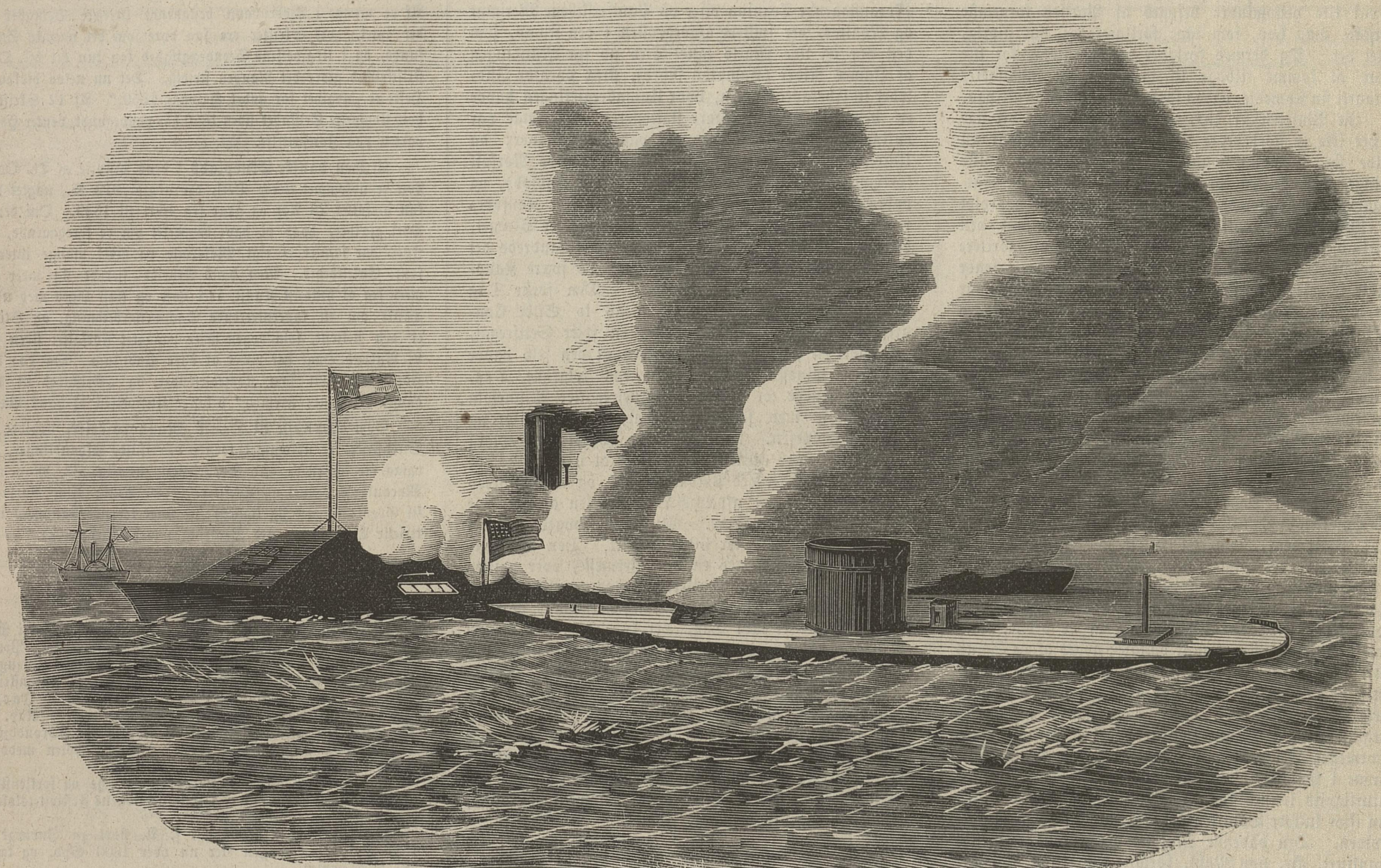
Digterne ere farlige Folk at komme i Lag med for Narren. Det er sandt. Men Herregud! Poeten maa leve sit arme Liv, for det om han ikke kan undgaa Daarer. Han kan da for Fanden ikke gaa hen og hænge sig for deres Skyld. Det maa være nok, naar han tager til Takke med Prygl en og anden Gang imellem. Ja, jeg har endnu ingen Prygl faaet. Men det maa vel være for jeg ikke er god nok Digter. Holberg fik, han. — Og desuden er det god Tid endnu.

A. O. Vinje.

Korrespondance fra Paris.

II.

Alt hvad Sultaninde Sherazade drømte, er realiseret i det nye Féerie paa Cirkus „Rothomago", som er bestemt til at leve mindst tre hundrede Aftener, thi strax Dørene oplades, fyldes Huset som smeltet Vox fylder Formen. Det er et Kaleidoskop af Dekorationer og Tryllerier, men spørger man hvilken Idee der gaar gjennem det Hele, bliver Svaret vanskeligt. Spørger man vel efter Paafuglens Krop, naar den har udspændt alle sine Fjedre? Jeg tror det er en Historie om en Prinds, som har mistet sin Talisman, et magisk Uhr, og søger den i den vide Verden. En liden Bondegut har fundet den, og bruger den omtrent som et Esel spiller paa Lyre. Men Uhret taber sin Magt naar det en eneste Gang ikke trækkes op, Gutten føres derfor af Feen, som vil have Uhret fra ham, til Timernes Palads, et uhyre Uhr, hvori hvert Minut har sin Stjerne; Gutten skal bringes til at glemme at trække Uhret, samtlige Timer sammensværge sig derfor mod ham: Solopgangens Time, Arbeidets Time, Spiisningens Time, Dandsens Time, Søvnens Time osv. Jeg tabte Øine og Øren over dette Palads, thi om jeg end finder det forargeligt, at den store Opera er bleven til en Dandse-Anstalt, og rivaliserer i Kunststykker med Kasino, kan jeg more mig trods Nogen over Kunsterne, hvor de ere paa deres Plads. Skulde ikke ogsaa Du have Lyst til at see Timernes Palads, kjære Læser? Har Du været i Italien, kan det ikke mangle, at Du har faaet Kjærlighed til Timerne, disse Døtre af Tiden og Rummet, som de gamle Mestre have givet menneskelig Gestalt med en

Merimac. Monitor.

Kampen mellem Pantserskibene „Merimac" og „Monitor".

ganske særegen Kjærlighed. Hvor ofte har Du ikke seet dem dandse foran Aurora, saa lette og yndige, at man skulde troe, at de føle deres Tilværelses Korthed, og derfor maa skynde sig at være skjønne, inden de falde sammen til Støv i Timeglasset, hvoraf de ere udgangne, - inden deres Kjortel, der har alle Firmamentets Farver, fra Morgenrødens Rosa, til Aftenens Purpur, blive til en Sørgekjortel — den italienske Maler, der lader Dagens sidste Time falde i Søvn af Træthed i Armene paa Nattens første Time forstod ganske deres Væsen. „Hvorfor har endnu Ingen givet Eder en frygtelig Gestalt?" siger en italiensk Digter, jeg tror Boccaccio. „Troløse og grusomme Guddomme, man elsker Eder og man hader Eder; der gives dem af Eder, man evig vilde fastholde ved Kjortelsligen, og dem, hvis altfor langsomme Fod man forbander — i deres Runddands er Mennesket inddragen fra det første til det sidste Aandedræt, snart beruser de Pilegrimmen med Elskovsdrikke, snart saare de ham som rasende Bakchantinder — vee ham, deres Kjærtegn ere farligere end deres Vrede! Den sidste Time kaster ham i en Grav og i samme Nu indtager den ubarmhjertige Guddom igjen sin Plads i Dagens eller Nattens Chor."

Mindre aandigt end Timernes Palads er „Kniplings-Paladset", et Huus af Kniplinger, af virkelige Kniplinger, siger jeg Dig, saa Du aldrig har seet dem virkeligere paa hvide Skuldre. Og saa kommer „Djævelens Korsvei", skulpteret af levende Stikkelser, af Smaadjævle, der hvirvle sig rundt, som oftest med Benene iveiret, og Drager med tre Hoveder, som ikke indjage ringe Skræk, indtil man opdager, at det er ganske skikkelige Drager, thi de lade sig taalmodig skjære i tusinde Stykker, og Kongerne for disse Djævle er to smaae Clowns, der mindede mig om en Vindmølle, jeg som Barn havde fattet en passioneret Kjærlighed til i Christiansfeldt — naar det var lidt Vind, saa Vingerne gik rigtig hurtigt, streg jeg af Glæde. Dengang tænkte jeg ikke, at jeg skulde opleve at see en levende Mand tage den anden levende Mand, folde ham sammen og lægge ham i en liden Kurv, og det Syn har man her; stærke og solide see begge de smaae Mennesker ud, men de kunne blive til slet intet, de kunne lægges sammen som et Tørklæde, tages fra hinanden og sættes sammen igjen — jeg har dem mistænkt for at de listeligen have taget Skelettet ud af deres Krop, ellers kunde de ikke vride og bugte sig paa en anatomisk umulig Maade. Det mangler blot, at de som sidste Kunststykke slugte sig selv.

Den italienske Operas gode Dage ere vendte tilbage med Tamberlick, der kommer farende fra St. Petersburg og for at udhvile sig efter Reisen synger de vanskeligste Partier, der ere udgangne af Donizettis kapriciøse Hjerne. Igaar i Rusland, idag i Frankrig, imorgen i England, veed man overalt at dette Sangens lysende Meteor blot kommer for at vise sig og forsvinde — træt er han aldrig, han behøver blot at høre de første Toner af Orchestret, Ritornellen af det Chor eller den Arie, der gaar forud for hans, saa flammer hans hele Person op og han venter bare paa det Øieblik, han skal stemme i. Der kastedes ogsaa saamange Bouketter til ham den første Aften, han optraadte i „Polinto", at samtlige Helte og Heltinder, alle Christne, alle Hedninger, alle Bødler, alle Martyrer, maatte samle dem op for at holde Scenen ryddelig. Tamberlick og Marco ere de eneste Sangere i Europa, Folk, „der respektere sig selv", gjerne høre; men Marco — Grev Marco, thi han er Greve, hvilket i Italien dog ikke har saa svare meget at betyde, thi jeg kjender en Mand, der i Venedig havde en Greve til Skopudser — har ikke stort mere Røst tilbage, og har bygget sig et prægtigt Palads i Florents, hvor han stunder hen, og blot Impressariens Bonner og Knæfald holder ham endnu fast her. Samme Impresario giver Tamberlick 2500 Franks hver Aften, han synger, naar han altsaa synger fire, fem Gange om Ugen, er det en net liden Indtægt af 90,000 Fr. om Maaneden. Hans Stemme er ogsaa

udbrugt, dog har han endnu tre smukke Toner, der ligesom slet ikke høre sammen med de øvrige, og naar han slipper dem, ere Folk som gale, man nikker til hinanden: „Der vår den!“ — men han er en virkelig Skuespiller, gjør altid et nobelt Indtryk og rører, fordi han selv er rørt og derfor ikke behøver at sparke i Benene, rive sig i Haaret og hyle for at synes følsom, Ting hvortil han chers confrères ere nødte. I den dramatiske Deel af Othello skal han være uopnaaet. Rubini, den store Dovne, bevægede sin tunge Krop saalidt som muligt for at spare al sin Energi for Sangen og foragtede ganske, at give Musiken den saakaldte dramatiske Charakteer. Indtil Tamberlick kom, var det Mode at sidde i den italienske Opera med et forkjedet Ansigt og halv bortvendt, nu er det Mode at være daanefærdig af Henrykkelse.

Om Leon Laya's nye Stykke, som gives i Theatre français, og som er dets første Nyhed i Vinter, vil jeg være saa snild ikke at tale, da det vel vil blive spillet hjemme. Man feier naturligviis Millioner med Skuffer, ligesom i de andre moderne Komedier. Om Smaatheatrene siger jeg heller Intet, af den gode Grund, at jeg ikke har troet mig forpligtet til at besøge dem, da jeg fra gammel Tid veed, at alt hvad man har at berette om dem, er Vederstyggeligheder eller Løier af laveste Slags; at Theatre som Palais Royal ikke destomindre besøges af Parises fornemste Selskab, maa hvo, som kan, forklare, jeg har aldrig fattet det. Og hermed forlader jeg Theatrene for ikke oftere at komme tilbage til dem, thi nu indstuderer Foraaret sin Komedie, og da faar man andet at tænke paa.

Ja Vinteren er død, og den som endnu vil sige at her ikke er stort bedre Klima end hjemme, faar nu melde sig. Endnu nogle Dage, og Syrenerne ville springe over Hækken for at friste en Stakkel, og Nattergalene have allerede længe holdt Raad om hvorvidt det skulde være paatide at komme, men skjønt den lunefulde Marts, der ellers har for Skik at fabrikere de traditionelle gibaulées de Mars det vil sige rasende Haglveir midt i Solskin og andre himmelske Løier, iaar har behaget at sende Hundedagshede, og Græsset slaaes i Tuillerihaven, ikke at tale om at Kastanietræet, der plantedes ved Kongen af Roms Fødsel, og som altid er fjorten Dage forud for alle andre Træer (hvert Barn i Paris kan vise Dig „le maronnier de Mars,“ som embedsmæssig er forpligtet til at være udsprungen den 20de Marts) forlængesiden har sin bleggrønne Krone, have de dog ikke vovet at begive sig paa Reisen. Hvortil nytter det at være Nattergal, naar man skal komme paa Dagen, som om man kom for at betale Huusleie? Din Cavatine er vist allerede indstuderet, gode Philomele, kom og befrie os for alle falske Philomeler, der blot vente paa Marts for at lade deres invalide Toner høre og som ene Du har Magt til at forjage. Ja det er vel et Katarakt af Koncerter. Jeg har hørt et Par af de bedste, men Intet, der lønner Umagen at omtale; noget af de Smukkeste, jeg har hørt, var vor egen Landsmand, Fløitenisten Svendsen, der er ansat i London, men ham hørte jeg privat. Da hører man ganske anderledes mægtige Ting i Baden-Baden, hvorhen Fornøielsernes Stormester Benazet hver Sommer kalder alle de store Navne i Europa, som han bespiser og herbergerer og naturligviis lønnes kongeligt, og dog havde han, da han ifjor lukkede Boutiken, et Overskud af to Millioner Gylden. Den badenske Minister ved Forbundsdagen i Frankfurt, Hr. von Mohl, fortalte mig ifjor Sommer i Baden-Baden, at Forbundsdagen ikke vil give sit Samtykke til at Benazets Kontrakt fornyes, naar den næste Aar er udløben, samt at man gaar svanger med den store Idee, at afskaffe Spillet i Baden-Baden, Homburg og Wiesbaden, kort, lukke de tre værste Spillehuler. De maa lukkes paa een Gang, ellers ruineres den enkelte; lukkes de alle, tror man, at den store Verden, som jo maa og skal mores, alligevel vil indfinde sig, og kun Kanaillerne blive borte. Maatte det nu blot ikke blive ved de fromme Forsætter.

Igaar var her igjen Karneval, thi paa Midtfastedag tør Folk slaae sig officielt gale, privat gjør man det den hele Fastetid, nei det er sandt, Askeonsdag og de Par følgende Dage holder man sig lidt stille, men saa morer man sig igjen saa det er en Lidelse, man gjør Pønitents for at man i nogle Dage ikke morede sig. Karnevalet dør forresten her saagodtsom i hele Europa, blot den laveste Folkeklasse slæber endnu nogle Pjalter paa dets Grav. Dette anføres ofte i Paris som Beviis paa forbedret Moralitet, men jeg skulde snarere tro, at man foragter Karnevalet som Brændeviinsdrikkeren foragter ædel Viin. Selv i Karnevalets Hjem: Venedig vil man ikke mere more sig. Østerrigerne have gjort Alt for at beseire denne Modstand af Lagunernes Sønner, thi alle Regjeringer have til alle Tider frygtet de Folk, der ikke more sig; men have de Styrende ikke forglemt Mazarins Ord: „De synge, de skulle faae betale det“, have Folkene heller ikke glemt dem. Blot i Cæsarernes og Pavernes Stad tager man endnu Karnevalet for Alvor. Det er den eneste Frihed, Romerne have, og alt hvad et Folk, der allerede i normal Tilstand er excentrisk, kan opfinde af gale Ting, kommer da for en Dag. Havde jeg blot Plads, skulde jeg hurtig fortælle om romersk Karneval, og ikke om dets Skjønhed, som alle have skrevet om — Rom i Purpur-Kothurne kjender Enhver, men om Løierne, Du skulde faae Plads med mig i en bekrandset Vogn, trukken af et Æsel i hvide Buxer og bruun Kjole og med Halen i en Pung, og til Eskorte skulde Du faae en Mand, der bærer sin syge Kone paa Ryggen og har en Flok Børn efter sig. — Du faar Interesse for denne ømme Familiefader, men gaae ham nærmere paa Livet, og Du opdager, at blot Manden er af Kjød og Blod og Resten en Karnevals-Gruppe og saa fremdeles.

Kampen mellem Pantserskibene Merimac og Monitor.

Foranstaaende Tegning viser os Pantserskibene Merimac og Monitor, der spillede Hovedrollen i den Kamp, som den 8de og 9de Marts fandt Sted ud for Mundingen af James River (Hampton Rhed), strax ovenfor Indløbet til Cherapeakbugten, hvor Unionsregjeringen havde en betydelig Blokadeeskadre stationeret. Merimac var oprindelig en svær Skruefregat paa 40 Kanoner; da Unionisterne ved Krigens Begyndelse rømmede Norfolk (beliggende ved Cherapeakbugtens sydlige Indløb), og opbrændte Værftet, blev Skibet sænket. De Konfødererede toge det op, toge Masterne ud, raserede Skroget, beklædte det med tykke Jernplader, og forandrede det til etslags flydende Batteri med 10—12 svære Kanoner, og med to skarpe Stavner. Den første Dag gjorde Merimac Ende paa Unionens to Skibe Congreß og Cumberland, det første en svær Seilfregat, det andet en svær Dampfregat, uden at den selv havde lidt den mindste Skade. Men den følgende Dag, da den truede de to svære Skruefregatter Minnesota og Roanoke med samme Skjæbne, viste Monitor sig paa Kamppladsen. Dette Skib er bygget af Kaptain Ericsson og var egentlig bestemt til at operere mod de fiendtlige Batterier ved Potomacfloden, og ankom netop i rette Tid for at afværge Ødelæggelsen af den hele unionistiske Blokadeeskadre. Monitor er bygget i Løbet af 100 Dage og koster 60,000 Lstrl. Den kan nærmest sammenlignes med en lang Jernæske, over hvilken der ligger et langt pantserklædt Laag, eller som en Pantserbaad ovenpaa en almindelig Jernbaad, saaledes at den ligner et lavt Tag, der kun rager lidt opover Vandet, og paa hvis Midte er et rundt pantserklædt Taarn med to svære Kanoner. Begge Skibe beskjøde hinanden i lang Tid, tilsidst liggende næsten klos indpaa hinanden, men uden Virkning; da forsøgte Merimac at løbe Monitor isænk, som den havde gjort med Cumberland, men uden at skade Monitor; derimod fik den herved selv en Knæk i sin Jernbeklædning, som nødte den til efter at have fortsat Kampen en Stund, at løbe tilbage til Norfolk.

Farvel.

Farvel min Elskte, ak Farvel,
Velsignet evig vær!
Du gaar til Lykke, Haab og Held,
Jeg følger ei, thi brændt min Sjel
Har sine Vinger der.

O, ogsaa jeg har drømt en Drøm!
Den hviler i mit Bryst
Som Solglands over Flodens Strøm
Og gav min Sjel en ukjendt, øm
Veemodig, stille Lyst.

Jeg drømte om en Vaar saa fuld
Af Blomster og af Sang —
Jeg drømte om en Pige huld
Der stolt forsaged Gods og Guld
Og deelte glad min Trang.

Tilgiv min Klage, o tilgiv
Du Magt som styrer Alt!
Unyttigt, daadløst blev mit Liv,
Som Blæsten knækker Strandens Siv,
For Livets Storm jeg faldt.

Mit sidste, lyse Haab Du var,
Min sidste, skjønne Drøm.
Og atter Glædens Engel bar
Mig paa sin Vinge reen og klar
Let over Livets Strøm.

Alt er forbi, mit Haab, min Fred,
Mit glade Ungdomsmod,
Alt er saa tomt, ei meer jeg veed
Et Væsen kjært, et elsket Sted
Til Hvile for min Fod.

Men Livets vilde Hav med Larm
End slaar imod mit Bryst.
Velan, jeg møder glad dets Harm,
Og byder frem min aabne Barm
Til ærlig, mandig Dyst.

St.

Literatur.

Som No. XXIX af **Nordiske Oldskrifter**, udgivne af det nordiske Literatursamfund, er udkommet „Oldnordisk Ordføiningslære“ af G. F. V. Lund, 1ste Hefte (192 S. 8), der udgjør et Sidestykke til „Oldnorsk Formlære“ af K. Gislason, hvoraf 1ste H. paa samme Selskabs Forlag udkom i 1858. — Af de mange i Kjøbenhavn bestaaende literære Selskaber er der intet, hvis Skrifter ere saa dyre som det nævnte Samfunds, og i Udgivelsens Seendrægtighed kan kun det kgl. Oldskriftselskab gjøre det Rangen stridig. Det nu netop hidkomne Hefte er „udgivet for andet Halvaar 1859.“ Af 12 Skrifter, hvis Udgivelse Selskabet siden 1850 har paabegyndt, venter Halvparten paa Fortsættelse.

— Af **Den danske Skueplads** i dens Historie af Th. Overskou er udkommet fjerde Deel, der udgjør 912 S., uagtet den kun omfatter 28 Aar og gaar fra 1801 til 1829. Om denne Deel gjælder, hvad vi have bemærket om de foregaaende, at Forf. har samlet et rigt Materiale og givet mange interessante Enkeltheder. Men hans Arbeide fjerner sig meer og meer fra al historisk Kunst, idet Løst og Fast tages med uden Tanke om en koncentrerende Sammenarbeidning, og Stilen er den sletteste, som nogen mere paaagtet Forfatter siden G. L. Badens Dage har vovet at byde Publikum. Og dog har Forf. et Navn som Komedieskriver, og „Selskabet til den danske Literaturs Fremme“ bekoster Udgivelsen af hans Værk.

— Som Extrahefte til **Dansk Maanedsskrift**, udgivet af Steenstrup, er udkommet tvende værdifulde Afhandlinger, der ogsaa ere forsynede med Separittitel, nemlig „E. Mancius: Macaulay's Levnet og Skrifter. — H. Rink: Om Aarsagen til Grønlændernes og lignende af Jagt levende Nationers materielle Tilbagegang ved Berøringen med Europæerne.“

Norge.

Christiania. Under 12te April er Kaldskapellan i Modum L. A. Hald udnævnt til Sognepræst til Lyster; Provst og Sognepræst i Haa, A. Hansen til Sognepræst i Levanger; Sorenskriver F. W. Norgreen til Foged og Sorenskriver i Tanen, samt Distriktslæge i Øvre Romerige N. L. Jacobsen til Distriktslæge i Aker og Nedre Romerige. — Kap. J. M. Buch er konstitueret som Overinspektør for Throndhjems Tugthuus og Sognepræst Ottesen i Østre Thoten meddeelt Afsked i Naade.

— Imorgen (Paaskedag) giver den dygtige og fortjenstlige Musikus Sperati Koncert i Frimurerlogens Festivitetslokale, hvortil Entreen koster 60 ß.

— Turnforeningen her har i f. A. havt en Indtægt af 1537 Spd. Foreningen eier nu over 1800 Spd. og tæller 281 Medlemmer.

— Med „Constitutionen“ ankom 18de April 100,000 Spd. i Sølv til Banken.

— Den 12te April afsagdes Høiesteretsdom over 47 Personer, deels Gaardbrugere, deels Huusmænd, der vare tiltalte for Tyveri i Nordre Throndhjems Almindinger.

— Overtoldbetjent J. L. Weltzin her ved Toldstedet er afgaaet ved Døden.

— Pastor M. B. Landstad, der besynderligt nok lod sit Psalmebogs-Udkast udgaae blandt Publikum uden nogensomhelst veiledende Oplysning om dette Arbeides Forhold til Forgjængere eller Kildeeftervüsning, har nu i Mgbl. Nr. 97 og 104, i Anledning af en Anmeldelse over hans Udkast, givet Adskilligt herhen hørende. Man seer ogsaa, at Kingos Psalmebog i 1855 brugtes i 342 Kirkesogne med 426,994 Sjæle, Guldbergs i 260 Sogne med 491,957 Sjæle, og den evang. christ. Psalmebog i 260 Sogne med 470,773 Sjæle. Den sidste Psalmebog er ganske ukjendt i Bergens Stift, Guldbergs i Throndhjems Stift.

— Antallet af de Skytteforeninger rundt om i Landet, som have sluttet sig til Centralforeningen her i Christiania, er 108 med tilf. 7600 Medlemmer.

— Gamle Schmahr, især bekjendt af Wergelands under hans Navn udgivne Digt Forsoningen, er død som Fattiglem i Bergen.

— Dr. Gumælius i Ørebro har skjænket 10 Rd. Rm. til Rigsarchivar Lange's Büste.

Throndhjem. Fabriken ved Nidelven er af det ældre Interessentskab solgt til et nyt for 70,000 Spd.

Tromsø. I Varangersund har Sneeskred bortrevet en Finne-Bolig, hvorved 2 Fruentimmer og 4 Børn foruden 4 Stykker stort Fæ og 13 Smaafæ begroves. Børnene vare endnu levende, da de groves ud.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 17. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 27de April 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Bergliot.

(Af Bjørnstjerne Bjørnson).

(Harald Haardraades Saga Kap. 45 mod Slutten lyder: Da Ejnar (Thambarskelves) Kone Bergliot, som sad tilbage i Herberget i Byen, spurte Mandens og Sønnens Fald, gik hun strax op i Kongsgaarden, hvor Bondehæren var, og ophidsede den meget til Slag. Men i samme Øjeblik roede Kongen ud efter Elven. Da sagde Bergliot: „Nu savne vi her min Frænde Haakon Ivarson; ikke skulde Ejnars Banemand ro ud efter Elven, om Haakon stod her paa Elvebakken." — —*).

Bergliot
(i Herberget).

I Dag Kong Harald
maa give Thingfred;
thi Ejnar fulgte
fem hundred' Bønder.

Ejndride, Sønnen,
slaar Vagt om Huset,
imens den Gamle
gaar ind til Thinge.

Saa mindes Harald
maaske, at Ejnar
har tvende Konger
paa Thronen løftet.

Han giver Fred
og Forlig paa Loven; —
hans Løfte var det,
og Folket længes. —

Hvor Sandet fyger
ned over Vejen?
og Støj der stiger? —
Se ud, min Skosvend! —

— Kanske blot Vinden;
thi her er vejrhaardt;
den aabne Fjord
og de høje Fjelde.

Jeg mindes Byen
ifra min Barndom;
hid Vinden hidser
de vrede Hunde. —

— Men Støj der tændes
af tusind' Stemmer?
og Staal den farver
med kamprød Flamme?

*) Det Digt, som her følger, er tænkt for Musik. Det er ogsaa bleven komponeret for Alt med stort Orchester af P. Heyse.

Ja, det er Skjoldgny!
Og se hvad Sandgov —:
Spydbølger hvælve
om Thambarskelve!

Han er i Trængsel!
Troløse Harald,
Ligravnen løfter sig
af din Thingfred!

Kjør frem med Karmen,
jeg maa til Kampen;
nu sidde hjemme,
det gjælder Livet.

(Paa Vejen).

O, Bønder, bjerg ham,
slaa Kreds omkring ham; —
Ejndride, værg nu
din gamle Fader!

Byg ham en Skjoldborg
og giv ham Buen;
thi Døden pløjer
med Ejnars Pile.

Og du Sanct Olaf —
o, for din Søns Skyld! —
giv du ham Gavnord
i Gimles Sale! —

(Nærmere).

Kjeden sig sprænger?
de kjæmper ei længer?
I Bølger
de følger
hverandre mod Elven;
hvad er der vel hændt?
Jeg gribes af Skjælven,
har Lykken sig vendt?
Hvad er det, — hvi standser
vel Bøndernes Skare; . .
med nedstukne Landser
to Døde de krandser
og Harald faar fare?
Hvad Trængsel der er
ved Thingstuens Port; . .
Stille al Hær
vender sig bort? —
Ejnar jeg ser ikke; . .
hvor er Ejndride?
Sorgfulde Blikke
flygte tilside,
frygte mit Møde . . .
saa kan jeg vide:
de To ere døde! —
— Plads! jeg maa se:
jo det er dem! —
Kunde det ske?
Jo, det er dem: —

Falden er herligste
Høvding i Norden;
Norriges bedste
Bue er brusten.

Falden er Ejnar
Thambarskelve.
Sønnen ved Side, —
Ejndride!

Falden for Snigmord
Skytten fra Svolder,
Kong Knud den Stores
stærkeste Kjæmpe.

Myrdet i Mørke
han, som var Magnus
mere end Fader,
han, som var Stjernen, —

Stjernen, som lyste
paa Lyrskovs-Hede,
Sejerens Stjerne,
stor over alle! —

— Falden er Ejnar
Thambarskelve,
Sønnen ved Side, —
Ejndride!

Op, op, Bondemænd, han er falden;
men han, som fældte ham, lever!
Kjender I mig ikke? Bergliot,
Haakons Datter fra Hjørungavaag.
— Nu er jeg Thambarskelves Enke.
Jeg raaber paa Eder, Hærbønder:
min gamle Husbond er falden.
Se, se, her er Blod paa hans blege Haar,
Eders Hoveder kommer det over;
thi det bliver koldt uden Hevn.
Op, op Hærmænd, Eders Høvding er falden,
Eders Ære, Eders Fader, Eders Børns Glæde,
hele Dalens Eventyr, hele Landets Helt, —
her er han falden, og I skulle ikke hevne?
Myrdet i Mørke, i Kongens Stue,
i Thingstuen, Lovstuen er han myrdet,
myrdet af Lovens første Mand, —
o, Lyn vil falde fra Himlen paa Landet,
hvis det ikke luttres i Hevnens Lue.
Skyd Langskibe fra Land,
Ejnars ni Langskibe ligge her,
lad dem bære Hevnen til Harald!
O, stod han her Haakon Ivarson,
stod han her paa Bakken, min Frænde,
da fandt Ejnars Bane ikke Fjorden,
og Eder, Fejge, slap jeg bede!
O, Bønder, hør mig, min Husbond er falden,
mine Tankers Højsæde i halvhundrede Aar!

Vœltet er det, og ved dets højre Side
vor eneste Søn, o, al vor Fremtid!
Tomt er der nu inden mine to Arme;
kan jeg vel mere faa dem op til Bøn?
Eller hvorhen skal jeg vende mig paa Jorden?
gaar jeg bort til de Fremmedes Steder, —
ak, saa savner jeg dem, hvor vi levede sammen.
Men vender jeg mig derhen, —
ak, saa savner jeg dem selv!
Odin i Valhal tør jeg ikke finde;
thi ham forlod jeg i min Barndom.
Men den nye Gud i Gimle? — —
Han tog jo Alt, jeg havde!
Hevn? — Hvem nævner Hevn? —
Kan Hevnen vække mine Døde
eller dække over mig for Kulden?
Findes i den et tilstængt Enkesæde
eller Trøst for en barnløs Moder?
Gaa med Eders Hevn; lad mig være!
Læg ham paa Karmen, ham og Sønnen,
kom, vi ville følge dem hjem.
Den nye Gud i Gimle, den Frygtelige, som tog Alt,
lad ham ogsaa tage Hevnen; thi den forstaar han!
Kjør langsomt; — thi saadan kjørte Ejnar altid;
— og vi komme tidsnok hjem.
Hundene ville ikke møde med glade Hop,
men hyle og hænge med Halen.
Og Gaardens Heste ville spidse Øren,
vrinske glade mod Stalddøren
og vente Ejndrides Stemme.
Men den lyder ikke længer,
ej heller Ejnars Skridt i Svalen,
der raabte ind, at nu maatte Alle reise sig,
thi nu kom Høvdingen!

De store Stuer vil jeg stænge;
Folkene vil jeg sende bort;
Kvæg og Heste vil jeg sælge, —
flytte ud og leve ene.
Kjør langsomt;
thi vi komme tidsnok hjem.

Korrespondance fra Paris.

(Komponisten Halévy 2c.)

Kunstverdenen har lidt et meget smerteligt Tab: Komponisten Hallevy er død i Nizza, hvorhen Lægerne havde sendt ham. Dette Tab, som idag er stort, vil imorgen synes umaadeligt, thi Halévy har endnu mere at vente af Efterverdenen end hans Samtid har givet ham, og saaledes vil det altid gaae med de rige Organisationer, hvis Safter, ligesom Egens, blot langsomt stige til yderste Grene. Stillet mellem to samtidige Storheder: Rossini og Meyerbeer, har Halévy hele sit Liv havt at kjæmpe med uretfærdige Sammenligninger, og hvad der gjør hans Død saa besynderlig veemodig er, at Sorgen over at han ligesom for 40 Aar siden saa alle Theatre lukkede for sig, har dræbt ham. Man spillede ikke mere hans Stykker. Siden Dekorationerne til „Jødinden“ brændte, har Operaen ikke fundet for godt at anskaffe nye, det ene Theater havde ikke stort Orchester nok, det andet ikke Billien, kort, Hindringer overalt og Armod til Løn for alt sit Arbeide, og saa gik den moralske Tæring for den physiske. Mendelsohn døde ligedan.

Halévys Historie er som alle de store Arbeideres i hans Værker. Han efterlader 33 Operaer eller rettere lyriske Tragedier og Sangspil, og i alle findes Skjønheder af første Rang, selv der, hvor Manglerne ere overveiende, og ikke et eneste er Hastværksarbeide, thi Halévy havde mere end Nogen af hans Samtidige en hellig Afsky for Klingklang. Han er dog ikke ligesom Auber Stifter af en Skole, han havde sin egen Skole og vil ingen Efterlignere finde, thi han besad hvad der ikke kan efterlignes: Originalitet. Denne Egenskab har Ingen nægtet ham, selv ikke de, der have kritiseret hans Værker skarpest, men hvad der synes vist, er at han ikke havde faaet Melodiens Gave uden videre af Skaberen ligesom Rossini, der blot behøvede at lytte og notere hvad der klang inde i Sjælen, men at han har maattet erobre sin egen Originalitet og grave længe inden han fandt Vandet i sin Brønd, thi alle hans første Arbeider modtoges med Kulde, indtil han pludselig i 1835 forbausede Frankrig og Verden med „Jødinden“. Derpaa fulgte Dronningen af Cypern, l'Eclair og de øvrige i hurtig Række.

Man har bebreidet Halévy at være for lærd, og at hans Orchester var et sandt Artilleri, men Lærdommen har dog ikke været til Hinder for at hans Melodier gaae lige til Hjertet og Ingen forstod som han at disciplinere det Chaos af Scenens Røster og Orchesterets Røster, hvoraf saa ofte ingen Udgang er at finde. Hans sidste Chor i La Magicienne, de Saliges Lovsang og de Fordømtes Forbandelser, Himlens og Afgrundens Røster, der hæve sig samtidig, er komponeret som Michel Angelo „byggede, meislede, malede og strev“.

15 til 20,000 Mennesker ledsagede den berømte Mester til Graven. Marskalkerne Magnan og Vaillant, Ministrene de Morny og Wallewski, Bankirerne Rotschild og Fould, Generaler, Deputerede, Skribenter og Kunstnere, med et Ord, alle Dagens Mænd fulgte tilfods — en Fremmed, der saa dette lange Tog, vilde have troet, at man bar til Jorden en stor Lovgiver, en stor Kriger, en af dem, der have Indflydelse paa Menneskehedens Skjæbner; men hvorfor al denne Ære paa Graven spørger man veemodig, og hvorfor den megen Modstand og Kummer i Livet? Blot for nogle Maaneder siden gjorde man det samme Spørgsmaal ved Henry Mürgers Grav. — Den jødiske Ritus var til Hinder for de sædvanlige Festligheder, thi i Synagogen synges ikke som i de christne Kirker, men paa Veien til Kirkegaarden udførte tre Musikchor Fragmenter af Mesterens Operaer, hvorved Dieblikkets Stemning ikke lidet løftedes, og ved Graven sang samtlige Sangere ved Parises Theatre en Psalme. Der holdtes mange Taler. En Taler fremhævede Halévys Fortjenester af Akademiet for de skjønne Kunster, hvis faste Sekretær han har været siden 1836, priste hans Kundskaber og udviklede Aand, hans Borgerdyder. En Anden forraadte den Hemmelighed, at han havde nægtet at give sin Datter til en fremmed Prinds, der gjorde til Bejlen, fordi hun havde nægtet at antage hans Religion — de priste, der dø i deres Fædres Tro: Graven bør være ved Siden af Vuggen.

Efter Begravelsen gik Auber ind i Opera comique og blev staaende længe foran Cherubinis og Adams Büster. „De ere borte“, sagde han traurigt „og jeg gaar her igjen. Jeg er saa doven.“ — —

En ung Skribent Vaez er død ved et Fald af Hesten. Det er tredie Gang denne Ulykke hender ivinter. Det spanske Ordsprog „Rytteren har altid en aaben Grav løbende ved Siden af sin Ganger“, burde sættes som Indskrift over hvert Ridehus, at de Unge kunne faae Forsigtigheden i Blodet fra det de lære at sidde paa en Hest.

—Tør man nævne et hæsligt Navn ved Siden af saa gode Navne, en Lastens Celebritet efter Talentets? Dumollard er som bekjendt henrettet. Man havde ventet Tilstaaelser, da det saagodtsom er beviist, at ikke alle hans Ofre ere gjenfundne, man havde endogsaa ladet ham høre det Ord „Benaadelse“, men han vidste, at det blot vilde sige Galleierne istedetfor Døden, og han foretrak „at blive færdig strax“, tilstod altsaa Intet. Indtil sidste Dieblik har han blot tænkt paa at gjøre sig tilgode. At hans Viinhave skulde faae en fremmed Eier var den eneste Tanke, der var ham ubehagelig. Medens Juryen afgjorde hans Skjæbne, spiste han begjærlig et Stykke Flesk med Brød, som man havde maattet medgive ham, da han havde erklæret ikke at kunne faste saalænge „det stod paa“. Da han var „pyntet“ til den sidste Gang, drak han langsomt og med Velbehag sin Kaffe og et Glas Konjak og bad Slutteren at lukke Døren, da han ikke taalte Træk.

Paa denne bestialske Natur kunde ingen religiøse Forestillinger gjøre Virkning, forgjæves anstrængte man sig for at finde en Indladelse i denne Sjæl! Maaskee han i sin dyriske Tilstand ikke engang vidste hvad Døden var.

Hvem veed hvilke Tilstaaelser man havde kunnet lokke ud af ham med Trøster og Champagne?

Man puffer hinanden ihjel for at faae høre Talerne i de Deputeredes Kammer og Domstolene, opstiller Skildvagter, der tilbringe Natten paa Gaden for at erobre en af de 1800 Billetter, der uddeles til Tribunen — Senatorer og Ministre gaae omkring i Salen, nysgjerrige som andre Dødelige; blive de for trætte af at staae, dele de Deputerede broderlig deres Sæde med dem. Er da Sagen al denne Møie værd? Girardin foreslog engang, at enhver Deputeret, som gjentog den samme Ting mere end syv Gange, skulde erlægge Mulkt. Det vilde ikke være afveien.

F. R. Sandford, Bestyrer for Udstillingen i London.

Det nye Udstillings-Palads i London.

Denne storartede Bygning, som allerede begynder at modtage Kunstværker og Industri-Gjenstande fra alle Verdens Kanter, og hvis høitidelige Aabning skal finde Sted den 1ste Mai, bestaar af Jern, Glas og Teglsteen.

Det støbte og smeltede Jern har antaget alle de Former og Proportioner, som Architekten har behøvet til sit Værk. Tusinder af Kolonner og støbte Tværbjælker ere anbragte for at tjene Bygningen til Støtte og danne Skillerum mellem dens forskjellige Afdelinger. Metallet har føiet sig efter alle Bygmesterens Luner. Det er gaaet over i Porticus'er, Frontoner, Gallerier og Balustrader; Mellemrummene ere fyldte med Teglsteen, og, takket være Glasset, trænger Dagens Lys ind fra alle Sider samtidig som det beskytter de Besøgende mod alle Temperaturens Vexlinger.

Man kan ikke andet end tildele Bygmesteren Berømmelse med den ødsleste Haand. Han har udført det Hverv, han har paataget sig, paa en Maade, der har overgaaet de dristigste Forventninger. Indgangene ere rummelige, Korridorerne brede og talrige. Der vil saaledes blive bekvem Passage gjennem alle de utallige Sale og Gallerier, som danne denne Verdens-Bazar, der er bestemt til at forene alle den moderne Industries Mesterværker med alle de skjønne Kunsters Undere.

Det nye Palads er bygget paa en meget jevn Mark. Det danner en umaadelig Firkant paa ikke mindre end 1,300,000 Kvadratfod. Bygningens Hovedskib, som holder 1200 Fod i Længde og 700 Fod i Bredde, afsluttes i sin østlige og vestlige Ende ved to Tværskibe eller Transepter, af hvilke hvert holder 700 Fod i Længde og 85 Fod i Bredde.

Fra Midten af begge Transepter hæver sig en ottekantet Glaskuppel, 135 Fod i Diameter og 200 Fod i Høide og af den mest imponerende Effekt. Kuppelen bæres af vældige Pillarer, og fra en under samme opført Estrade har man Udsigt over hele Udstillingen.

Salene have en aldeles fortrinlig Beliggenhed. Ligesaa opfylde de for Malerierne bestemte Gallerier alle Ønsker. Den eneste Indvending, der skulde kunne gjøres Englænderne, er den, at de have indrømmet de udenlandske Kunstnere et forholdsviis altfor knebet Rum. Frankrige har næsten været nødsaget til at tilkjæmpe sig Plads for 258 Malere, Billedhuggere, Gravører, Architekter og Lithographer. Men Verdens-Udstillingen i Paris i 1855 havde været saa liberal at bevilge 799 Nummere til Artister fra den anden Side af Kanalen.

Forøvrigt ere alle mulige Forsigtighedsregler iagttagne for at forebygge Trængsel omkring Paladset og ved Indgangene, udenfor hvilke der er anbragt bedækkede Gange.

Paa den nordlige Side af Bygningen ligge de saakaldte Horticultural Gardens, hvor man har improviseret Haver, Parterrer, Klipper, Vandspring og Kiosker. Den, som vil hvile sine Øine efterat de ere blændede af Alt, hvad de have stirret paa, og sine Øren, naar de ere trætte af Maskinernes uophørlige Bulder, finder saaledes ogsaa her Kjølighed, Grønt og Blomster.

Vand- og Gas-Ledninger ere anlagte til alle de forskjellige Dele af Paladset.

Det mærkeligste af det Hele er imidlertid Restaurations-Lokalerne. Englænderne have været noget sparsomme i at indrømme Artister og Industridrivende Rum, men de have derimod overladt Restauratørerne store, luftige og lyse Gallerier. I England forstaar man at leve. En Ting er det, man ikke vil „exponere", og det er Maven. Man kan knapt opregne alle de Buffets, Viin- og Ølkjældere, Frugtmagasiner og Konditorier, som følge med hvert eneste Lokale. For Glas, Porcelain, Knive og Gafler og alle andre til gastronomiske Forretninger nødvendige Apparater ere særskilte Rum indrettede.

Det paastaaes, at Paladset skal koste omtrent en Million Speciedaler. Ved den Subskription, som ifjor aabnedes for at bringe dette Resultat istand, blev der imidlertid tegnet næsten tre Millioner.

En Justitssag fra det forrige Aarhundrede.

Af mærkeligere Justitssager ved den fælles dansk-norske Høiesteret i forrige Aarhundrede findes i samtidige Efterretningr omtalt en Drabshistorie oppe fra Norge*), som dengang vakte adskillig Opsigt.

I Aaret 1732 havde Herbrand Rotnem stukket sin Sambygding Ansind Larsen Finsgaarden ihjel, men var strax efter Mordet rømt afsted, uden at man under de mangelfulde Hjælpemidler, som da stode Justitien til Raadighed, havde formaaet at faae Tag i ham. Han blev imidlertid efter den da gjældende Lov og Ret dømt fredløs, en Dom, der i hans Hjembygd af Præsten blev oplæst fra Prædikestolen med udtrykkeligt Tilkjendegivende til Almuen om, at Enhver maatte paagribe ham og tage ham levende eller død. Paa denne Maade fandt da Herbrand sig nødsaget til at føre et omflakkende Liv og see til at holde sig skjult. Som Tiden gik, svandt imidlertid efterhaanden Skrækken for Fredløshedsdommen, som Ingen lod til at ville eller turde benytte mod ham, og han begyndte at færdes omkring i Bygden igjen uden at tage fast Bopæl nogetsteds, skjønt han ofte havde Tilhold hjemme hos Konen.

Herbrand var paa sine Udflugter almindeligviis bevæbnet; han var derhos af en bekjendt voldsom og ubændig Charakteer; han havde flere Gange under sin Omflakken undsagt Folk paa Livet og var mistænkt for flere Forbrydelser, som i den senere Tid vare forøvede, blandt andet for Mordbrand. Ikke desto mindre hengik fulde sytten Aar, inden Nogen rørte sig for at overlevere Ugjerningsmanden i Justitiens Hænder.

Imidlertid voxede den myrdede Ansind Larsen Finsgaardens to Sønner til. De vare ved Faderens Mord ganske smaae, men havde naturligviis under sin Opvæxt ofte hørt fortælle om den Begivenhed, der havde gjort dem faderløse, ligesom det ideligen var bleven dem indprentet, at de vare sin Faders nærmeste Eftermaalsmænd, hvem det paalaa som Pligt at nedkalde den retfærdige Gjengjældelse over Morderens Hoved. Det var ogsaa bekjendt nok, at det var deres fulde og faste Forsæt at stride dertil, naar de kom til Skjels Aar og Alder.

Herbrand, som naturligviis vidste fuld Besked herom, lod sig det nu være magtpaaliggende at stræmme dem fra deres Forsæt. Han udelod sig saaledes for Andre med, at han nok kunde sende Børnene afsted samme Vei, som han havde sendt Faderen, og at han skulde vide at holde sig dem fra Livet paa hvad Maade saa skee kunde. Men han gik endnu videre. Den Myrdedes ældste Søn, Lars Ansindsen, stødte en Dag i Skoven uforvarende paa Herbrand. Denne Sidste brød da strax ud i Eder og Forbandelser mod ham, angreb ham med Steenkast og tvang ham til at søge sin Frelse i Flugten. Kort Tid efter hændte det, at Herbrand paa en af sine Vandringer kom ind i et Huus, hvor tilfældigviis ogsaa Lars Ansindsen var tilstede. Lars laa henne ved Skorsteensilden og sov. Der kom da, heder det i den gamle Beretning, ligesom en Skræk over Morderen, da han saa sit Offers Barn ligge der sovende: han turde ikke dvæle et Øieblik længer der paa Stedet, men foer ud, som om en ond Aand forfulgte ham. Udenfor Huset leverede han En, som han der traf, en Kniv, hvilken han bad ham overbringe Lars Ansindsen med den Hilsen, at den var fra Herbrand Rotnem.

Efter disse Sammentræf hengik endnu nogen Tid, uden at Herbrand Rotnem blev ændset, og det lod til, at Lars Ansindsen, det være sig nu af Frygt eller som en Følge af det underlige Indtryk, Herbrands Opførsel ved den sidst omtalte Leilighed maatte gjøre paa ham, havde opgivet sin Tanke om at bringe Lovens Straf over ham. Da kom Lars en Dag gaaende forbi Herbrands Kones Huus og fik ved den Leilighed pludseligt og uventet see Herbrand sidde der i Døren og lappe sine Sko. De gamle Tanker og Forsætter om at gribe Morderen kom nu igjen over Lars; han saa i dette uventede Sammentræf et høiere Fingerpeg, en Paamindelse om dog ikke at glemme sine Pligter som Søn.

Han gik derfor strax hjem og formaaede tre Mænd til at følge med sig for at gribe Morderen og overlevere ham til Lensmanden. Forinden de droge afsted, forsynede de sig med hvad Værge de paa Stedet kunde finde, da de maatte befrygte alvorlig Modstand af den voldsomme Herbrand Rotnem. Saaledes tog Lars Ansindsen et ladet Gevær og hver af de andre tre en Gjærdestør. De bleve derpaa enige om, at Lars skulde gaae lige imod Herbrand og opfordre ham til at overgive sig, medens de tre Andre bagenfra skulde omringe Huset.

Da de kom til Stedet, sad Herbrand fremdeles i Døren og lappede sine Sko. Hans Datter, som saa dem komme, raabte nu til Faderen: „Au! Der kommer Lars Ansindsen!" I det Samme traadte Lars frem for ham, satte Geværet med spændt Hane lige mod ham og sagde: „Vil Du give Dig i Kongens Arrest?" Strax han sagde disse Ord, gik hans tre Ledsagere fra ham, og i det Øieblik, han saaledes stod alene ligeoverfor sin Faders Banemand, gik Geværet af og Skuddet rammede Herbrand lige i Brystet, saa han faldt om steendød med det Samme.

Lars Ansindsen søgte ikke at rømme bort, men lod sig uden Modstand arrestere, hvorefter han blev justitialiter tiltalt for Drabet.

Sagens Stilling var og maatte, som Enhver vil see, være meget tvivlsom, thi det gjaldt her væsentlig at komme efter Sammenhængen med, hvad der var

*) Stedet, hvor Begivenhederne fandt Sted, findes ikke nærmere oplyst i de Kilder, der have været tilgængelige for Meddeleren.

Det nye Industri-Palads i London.

passeret i de Dieblik, da Lars uden Vidner stod Ansigt til Ansigt med Herbrand. Spørgsmaalet blev ogsaa høist forskjelligt opfattet af de forskjellige Retter, thi Hjemthinget dømte Lars Anfindsen til at bøde Liv for Liv, medens Overretten ilagde ham fuld Mandebod 3 Gange 18 Lod Sølv og Fæstningsarbeide i 6 Aar. Ved Høiesterets Dom, der blev afsagt 8de Januar 1756, blev derimod Lars Anfindsen alene ilagt fireti Lod Sølvs Bøder, for Vaadesdrab efter N. L. 6—11—1, men forøvrigt frifunden for Straf. Hans Defensor gjorde i det Væsentlige gjældende, at han var draget afsted til en ikke alene tilladt, men endogsaa ham ved udtrykkelig Lov og naturlig Pligtfølelse indskjærpet Gjernings Udførelse, da han med tre Andre gik ud for at gribe sin Faders Banemand, en fredløs Morder; at det, dengang han begav sig afsted, ikke kunde være hans Hensigt at dræbe ham, eftersom han i saadant Fald ikke havde taget Følge med; at det efter Herbrands Voldsomhed og efter de Trudsler, han havde ladet falde mod ham, var saare rimeligt, at Lars ikke turde drage ud paa saadan Gjerning uden at tage Gevær med; at den stærke Bevægelse, hvori han naturligen maatte komme ligeoverfor sin Faders Banemand, havde bragt ham til at skjælve og ryste (dette stemte med de tre medværende Personers Forklaring om ham, da de forlod ham), saa at han mod sin Villie var kommet til at røre ved Hanen, hvorved da Skuddet gik af. Høiesteret maa, som man seer, have fulgt denne Opfatning. Betegnende for Retspleien i de Dage er det, at Sagen stod paa i sex Aar, i hvilken Tid Lars Anfindsen sad i Varetægtsfængsel.

Ny Dekorationskunst — Decalcomanien *).

„Tilfældet førte mig for nogle Dage siden til en af de talrige Villaer i Parises Nærhed, som ere Parisernes Stolthed og alle Fremmedes Forbauselse. Min Vært, en kjær Ungdomsven, modtog mig med et hjerteligt Haandslag og førte mig ind i Havestuen. Denne Havestue frembød et Syn, som ikke hørte til de sædvanlige. Min Vens Kone og hendes to unge Døtre sade omkring en Gueridon, og paa Gueridonen laa et hvidt Papiir, dyppet i Vand. Alle tre sade bøiede over Papiret og afventede i synlig Spænding Resultatet af et mystisk Arbeide. Paa Bordet ved Siden af opdagede jeg et Par smaae Flasker, fyldte med mig ubekjendte Essentser, Pensler og en stor Deel kolorerede Lithographier. „De skal faae et Mirakel at see", sagde Moderen efter de første Hilsener. „Nu kan Du tage det bort, Mama!" raabte den lille Clara ivrigt, „det har allerede virket!" Jeg nærmede mig for at tyde denne Gaade. Madame B. tog forsigtig det fugtige Papiir i to af de fire Hjørner og rev det bort med et raskt Ryk. Børnene klappede i Hænder — jeg stod og stirrede maalløs, thi en prægtig Blomsterbouket med røde gule og blaa Blomster i alle Nuancer, fra de fineste til de mest pralende, sad fast paa Gueridonens Flade. Børnene sang og dandsede af Glæde, saa Hunden, der laa paa sin Pude ved Kaminen, saa sig beføiet til at komme frem og med sin logrende Hale give tilkjende, hvormeget deres Glæde fornøiede den. Paa mit forbausede Spørgsmaal svarede Madame B.: „Det er en Lithographie, som nylig var paa dette Papiir og i mindre end et Minut have disse unge Damer overført den paa dette Møbel, hvor den for Fremtiden bliver. Den vil først forsvinde med Møblet selv." — „Det er jo forbausende!" raabte jeg. At løse en Fresque fra Muren eller overføre et Oliemalerie paa Træ til Lærredet, koster utrolig Møie, og denne Overførelse skulde være et Minuts Værk!" — „Det er en vidunderlig Opfindelse, man skylder den dygtige Lithograph Dupuy", lød Svaret. „Den er bestemt til at gaae Verden rundt, thi Udførelsen er den allersimpleste, Materialet bestaar i to Flasker, fyldte med en ganske simpel Essents, som enhver Chemiker kan tillave, en Pensel og en Lap Klæde. Ingen Underviisning er førnøden, og det vil især blive en elskværdig Adspredelse for unge Damer og Børn. Opfindelsen kan anvendes paa Møbler, Porcelain, Voxdug, ja endogsaa paa almindelige Tøier. De har selv seet, hvorledes vi have dekoreret vor Gueridon, vort Porcelain skal De siden faae at see. Min Mand har den store Plan at anbringe en Boucher over sin Dør, og taler allerede om, at han slet ikke indseer, hvorfor han behøver at have ordinære Tapeter paa sine Vægge." Min Ven udviklede denne sin Idee nærmere, og fremhævede især, at hans Dekorationer vilde blive ligesaa varige som Oliemalerier, koste en Bagatel og være udførte paa en Dag eller to. Der meldtes, at Maden stod paa Bordet. „Nu skal Du faae Porcelain at see, som Du vil tro hentet fra China og Japan. Det er mine Smaapigers Arbeide." Vi gik til Spisestuen og under det hele Maaltid saa jeg defilere forbi mig Blomster, Frugter, Guirlander, Amoriner, kort, alle Kunstens Kapricer. Og at dette, der var ligesaa smukt, skulde ogsaa være ligesaa varigt som den sande Kunsts Frembringelser, det var endnu det største Mirakel! Da jeg igjen sad i Jernbanen, dette andet Mirakel, fortalte jeg min Ledsager hvad jeg havde seet, og exalterede ham saaledes, at han udbrød: „O Menneskenes Industri, Du saa meget bagtalte Industri, fortsæt din Gjerning, foreen det Skjønne med det Nyttige, gjør den guddommelige Kunst tilgjængelig for de smaae Midler og bidrag derved til den store, almindelige Emancipation, der forestaar."

*) Efter at have hørt megen Tale om denne ny Opfindelse, uden at have seet noget offentlig om den, finder jeg i en af de franske Blade denne Artikel, som jeg gjengiver efter Hukommelsen, da jeg ikke har Bladet.
Nyhedsbladets Pariser-Korrespondent.

Literatur.

Historiske Fortællinger om Islændernes Færd hjemme og ude. Efter de islandske grundskrifter ved N. M. Petersen. Første Bind. Anden Udgave. Kbhvn. 1862. 287 S. 8. Priis 110 ß. (Wøldike). Det er over tyve Aar siden det Bind af Prof. Petersens Fortællinger, som her foreligger i en ny Udgave, udkom paa det nordiske Oldskriftsselskabs Forlag, og i en god Deel Aar har det nu ikke længere været at faae i Boghandelen. Efter sin Natur have disse „Fortællinger" vundet en større Læsekreds, end noget andet af Oldskriftsselskabets Arbeider, og fundet Vei til Almuebibliothekerne og Menigmanden. Der findes ogsaa i den dansk-norske Literatur faa Bøger, som man hellere skulde ønske en saadan Udbredelse og som i lige Grad med Historiens Belærelse forene den digtede Fortællings Tillokkelser. I en heldig korrekt Oversættelse gjengives her det Bedste af den store Række af Sagaer om selve Island og Islændingernes Bedrifter i og udenfor deres Fædreland i Fristatens Tid. I det Udvalg, Forf. har gjort, har han forenet Hensynet til det Underholdende med det historisk Belærende. Saadanne Sagaer, som ikke alene ved de omhandlede Begivenheders dramatiske Optrin ere skikkede til i høi Grad at fængsle Læseren, men som ogsaa ere mærkelige som Tidsmalerier og ved deres fuldendte Form (som Egils og Njáls Sagaer) ere gjengivne saagodtsom fuldstændige, medens andre Sagaer, hvor der forekomme forstyrrende og trættende Episoder, meddeles i Sammendrag. Foreliggende første Bind optages af „Egils Saga", under hvilken særskilte Titel det ogsaa faaes. I en forudskikket Indledning gives en kort Udsigt over Islands Hoveddele og Hovedbegivenhederne i dets ældre Historie, hvorved Læseren sættes istand til med større Lethed at samle de i Sagaerne adspredte historiske og lokale interessante Enkeltheder. Første Udgave af Værket var ogsaa ledsaget af Anmærkninger, hvori der udførligere gjordes Rede for enkelte Punkter af antikvarisk eller archæologisk Interesse, som ogsaa tildeels findes behandlede i vidtløftige Exkurser bag i de Suhm'ske og Arnamagnæanske Kvartudgaver af de enkelte Sager. Men fra det foreliggende Bind at slutte (der savnes Fortale og enhver anden Oplysning) ville bine Anmærkninger blive udeladte i denne nye Udgave, hvilket i saa Fald maa beklages. Heller ikke kunne vi indsee rettere, end at denne nye Udgave, der forresten udmærker sig ved elegant Udstyr, vil finde adskillig Hindring for sin Udbredelse som Folkelæsning i den Omstændighed, at de gothiske Typer deri ere ombyttede med latinske og den sædvanlige Orthographi forandret til den af Petersen vedtagne Rask'iske, hvori dog viseligen nok hverken Oldskriftselskabet eller den „danske historiske Forening" har trykt de af samme forlagte Skrifter af denne Forfatter. Man kan prædike saameget man vil om de latinske Typers Fortrin: for Menigmand, som i Aarhundreder kun har været vant til de gothiske, bliver de dog altid noget fremmed, og han vedbliver den Dag idag at betegne hvad der er trykt med hine Typer som „Latin", der kræver Kløgt for at forstaaes. Og naar nu den Rask'iske eller en anden nymodens Orthographi kommer til, seer det dobbelt broget og fremmed ud. — Den 2den Udgave udkommer, ligesom den første, i 4 Bind, og bliver færdig i Løbet af næste Aar.

— Docent L. Dietrichson, der netop har tiltraadt en Udenlandsreise, vil paa Wøldikes Forlag i Kjøbenhavn udgive et nordisk Tidsskrift for Literatur og Kunst.

Udlandet.

Den dansk-tydske Strid gjemmer som bekjendt under sine Dynger af Papiir et brændende Spørgsmaal, der kan tænde det Hele i Krigslue, naar det skal være. Europa veed, at dette Bjerg af Akter er hovnet op om en underjordisk Ild. Det frygter Eruptionen og, skjønt Symptomerne ere dræbende kjedelige, har det dog sine Statsvægtere, som passe paa. Den forrige danske Krig var et saadant Vulkanudbrud, i hvis Lava, der dog ikke flød længere udover end paa den jydske Halvø, heldigviis ogsaa hele Hestelæs af Noter gik op i Flammer, saa at Udenforstaaende, der nu ville studere sig ind i det danske Spørgsmaal, formeentlig ikke behøve at gaae længere tilbage med vidtløftige historiske Granskninger end til hiin røde Skillestreg. Siden er Papiirdyngen atter voxet og Spørgsmaalets Egentlighed i tilsvarende Grad begravet for os. En Krig, som efter Forhandlingernes nærværende Stilling aldeles ikke er utænkelig, kunde i denne Henseende kanskee atter gjøre samme Tjeneste som den forrige ved i sine Luer at fortære det Væv af Vidtløftighed, hvormed Sagens Kjærne er omgivet. En Krig vilde ialfald aftvinge de danske Statsmænd en kort og klar Faneindskrift at løftes over Rækkerne, et enkelt og forstaaeligt Program, som det danske Folk kan kjæmpe og dø for — Noget det efter vort Begreb paa Tingen neppe kan være tilbøieligt til at gjøre paa disse støvede skimlede Notedynger, hvis Indhold Ingen uden nogle Diplomater ex professo kjender til. De, som kjæmpe, burde dog — saa forekommer det os — have en Rede paa, hvad de skulle dø for. Og de tvende Broderriger, som staar og seer til og desværre ligesom det øvrige Europa, skjønt dog med Haanden anstændigt for Munden gisper ved disse endeløse Forhandlinger, kunde vel ogsaa trænge til en Smule oplysende Greie, hvilket de ved en saadan Faneindskrift vilde faae. Danmark kan nemlig ikke forlange, at vi saadan uden videre foreløbigen og paa Maafaa skulle hænge vore Sympathier op paa hvilkensombelst ledig Knag i dets lange diplomatiske Indledningsgang til en staaende fremtidig Politik. Vi bør ialfald have Vished for, at vi ikke komme til paany at tage Fakken paa igjen og at maatte gaae vor Vei, fordi Danmark foretrækker at have Tydsken i Stuen i en eller anden Heelstatsform. Den forrige danske Krig vandt Indgang til vor Sympathi. Under den Fane, som da blev opstukket, kjæmpede Mange og følte endnu Flere af os med; thi vi syntes, at det var Nordens Sag, som løftedes op med den. Paa Sagens daværende Standpunkt kunde imidlertid det, som for os nu er det bestemmende Moment, endnu holdes i det Blaa. Vi gik da med under den almindelige Sats, at Danmark maatte reddes af Tydsklands Kløer. Men paa Sagens nuværende fremskredne Standpunkt maa vi forlange os udleveret en Smule mere af Detaillen. Før vi for Alvor ikke opelske i os en Sympathi, der kan komme til at koste os blot Blod og Penge, men endog hasarderer vor politiske Existence, forlange vi at vide, om Danmark afgjørende har valgt den nordiske Politik m. a. O., om det vil et Danmark til Eideren eller om det, hvad Ministeriet Hall stærk beskyldes for, fremdeles vil holde paa med en af disse sine gamle sørgelige Heelstatsmanøvrer, hvorved det hidtil bestandigt har stubbet sig Tydskland høiere og høiere op paa Nakken, til Danmark en vakker Dag ikke længere aarker at bære. Hvad Brødrefolkene maa forlange, er derfor først og fremst et klart Program, løftet op over saavel den diplomatiske som den muligens senere kommende aabenbare Krig, et Program, hvorved Danmark selv binder sig. Førend Danmarks Politik klart vides, vil det være gal Mands Værk af os at kaste det Bedste, vi eier, bort i den, og før vil vel selv de ivrigste af vore Skandinaver ikke endeligt og afgjørende slutte sig til Sagen som til en praktisk Ting. Paa den anden Side er den skandinaviske Idee en for stor Tanke til kun at blive holdt i Baggrunden som Nødudvei, naar alle andre Lappeskrædderier med Tydsken glipper. Danmarks nærværende Situation synes at nøde det til snarlig Beslutning, om hvad Kours det for Fremtiden og for bestandig vil lægge an, om mod Nord eller mod Syd. Valget er et Enten—Eller, som den danske Nation faar gjøre op med sig selv efter sin Nationalitets Dragning. Det er en Charakteersag for Nationen, som den, ifald den virkelig eier en Nationalitet, maa kunne svare paa af sit Hjertes Fylde med det samme den spørger sig selv derom. Blot ikke Sandheden og Forklaringsgrunden til al dets Vaklen mellem det tydske Heelstatsvæsen og den nordiske Politik ligger deri, at det ved sin Historie og Beliggenhed er en Overgangsnation mellem Norden og Tydskland, en Bro, hvorover en større historisk Idee, nemlig Pangermaniens, engang i Guds Fremtid skal drage. Vi have seet Oehlenschläger færdes mellem Nordens Guder, gjenopdigte Valhal og reise os Hladejarlen af Mulde, men vi have ogsaa seet ham søge tydsk Ære og Navn. Vi have seet Baggesen og Flere før ham, og have deri, synes det os, et godt Billede af det i national Henseende dengang dæmrende famlende Danmark Men Nordens Morgensol skinner nu klarere ned paa en yngre Slægt, og en fagert rustet Fylking af Aandens Mænd staar glimrende i dens Straaler. I deres Hænder faar Danmark betro Dannebrogen, der altid har tabt Koløren i Underhandlinger og altid vundet den igjen i Slagene. Føler Danmark først, at en Heelstats-Association med Tydskland er dets historiske Død, og har det først valgt, bør dets nordiske Politik af alle mulige Grunde være tydelig og klar, saa at Brødrefolkene kunne forstaae den og med Tryghed fæste sine Sympathier til den. Dette foruden, vil den skandinaviske Idee neppe tage nogen Væxt nede i selve Folkene, vil den i det Høieste kun blive at flagge med en Stund af unge Studenter. Situationen er en Prøvesteen for den danske Nationalitet; Danmark faar i den først og fremst lide paa sig selv. Daily News og andre Blade giver i Anledning af de sidste Dages Begivenheder et kort Résumee af det sidste Aars Forhandlinger i den dansk-tydske Strid, uden at vi dog som sagt derved sættes istand til tydeligt og klart at see det nordiske Sted, hvor den danske Fane er uryggeligt plantet. Referatet er korteligen følgende: Da ifjor det tydske Forbund vilde gjøre Exekution, og det danske Spørgsmaal saaledes stod paa Nippet til at komme paa Spidsen og altsaa til at blive Europa ubeleiligt, bevægede Stormagterne, især England, Danmark til at indgaae paa ikke at udtage Skatter af Holsteen til Fællesudgifter udover Normalbudgettet i en saa lang Tid, som rimelig kunde udfordres til at faae en endelig Overeenskomst istand med det tydske Forbund. Paa den anden Side bevægedes Forbundsdagen til at indstille Exekutioner, en Beslutning, som den fattede i August f. A. Fra Danmarks Side aabnedes Forhandlingerne den 26de Oktober dernæst med en Depesche til Preussen og Østerrige. Efter denne skulde Hertugdømmerne Holsteen og Lauenburg nyde en høi Grad af Selvstændighed saavel i lovgivende som i administrativ Henseende, uden at dog paa den anden Side en Eiderstadt opstilledes som klart og ufravigeligt Grundlag. I en Svarnote af 5te Decbr. forsøgte Preussen ogsaa at indbringe Slesvig i Forhandlingerne. Dette gav Anledning til Ministeren Halls bekjendte Protest af 26de December, som da igjen atter foranledigede østerrigske og preussiske Noter i samme Aand som før af 8de og 14de Februar d. A., i hvilken allersidste ogsaa protesteredes mod det dansk-slesvigske Rigsraads Kompetence i Forhold til Slesvig. Disse østerrigske og preussiske Anskuelser om Slesvigs Indblanden i Forhandlingerne har Forbundsdagen under 27de Marts tiltraadt; Ministeren Halls energiske Modnote er allerede af 12te Marts. Rimeligviis vil paa Grund af denne principielle Uenighed nu al videre Notevexling standse. Men hvad Følgerne videre ville blive, kan ikke forudsees. Kun er saameget vist, at denne Sagens Stilling kommer de paa alskens anden Viis optagne europæiske Kabinetter betydelig ubeleiligt. Som man seer, er blot det sidste Aars Noter — hvori aldeles Intet er udrettet — istand til at fylde et heelt Bind. London Review fremstiller Sagen kortelig saaledes: Danmark siger: „non possumus" (vi kunne ikke), Tydskland siger: „nolumus" (vi ville ikke) og Europa: „nescimus" (vi forstaae ikke). Bladet mener, at Europa aldrig heller kommer til at forstaae, førend en ny Omar kommer og opbrænder alt det Papiir, hvorunder Spørgsmaalet er skjult. Kanskee kommer en saadan papiirbrændende Omar, førend vi tænke det, i Skikkelse af en ny Krig og illuminerer os Spørgsmaalet og det danske Program, som vi nu som sagt, have ondt for at see saa tydeligt, som vi kunde ønske. Ved denne Utydelighed er for den skandinaviske Sag vistnok meget spildt. J. L.

Norge.

Christiania. Til Storthingsrepræsentanter for Lister og Mandals Amt er valgt: Rolfsen, Jaabæk, Bergsager og S. Stenersen Helle; til Suppleanter S. Lie, Asb. Birkeland, Lensmand Holmesland og Provst Fritzner.

— Sognepræst i Kinservig Niels Koren, en Søn af Eidsvoldsmanden, og paa de sidste Storthing stadig Repræsentant for søndre Bergenhuus Amt, er afgaaet ved Døden.

— I Fredags opførtes paa Christiania norske Theater til Benefice for Hr. Krohn og Frue, „Halte-Hulda" af B. Bjørnson samt den af Studenterne ofte tidligere givne Studentervaudeville „En Høkerfamilie". „Halte-Hulda" frembyder overordentlige Vanskeligheder for den sceniske Opførelse, og naar dette tages i Betragtning, maa man vistnok sige, at Theatret skilte sig heldigen ved Løsningen af denne Opgave. Hovedpersonen i Stykket, den dæmoniske Hulda, gaves af Fru Isachsen. Stykket optoges med udeelt Bifald.

— Christiania Theater har bragt Octave Feuillets nye femakters Skuespil, „Fristelsen" paa sin Scene. Imorgen (Søndag) gives det for anden Gang.

— Paa Mandag giver Violinisten Gudb. Bøhn, der efter et Par Aars Ophold i Brüssel er vendt tilbage til Hjemmet, Koncert i Hotel du Nords Festivitetslokale.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 18. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 4de Mai 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Biographiske Oplysninger om Johan Ernst Gunnerus.

(Meddeelte af Adjunkt Ludvig Daae).

(Slutning fra No. 16.)

5.

I 1770 var J. F. Struensee, den franske Oplysnings Repræsentant i den dansk-norske Historie, kommen til Magten i Kjøbenhavn. Blandt de mange Misligheder, som han stræbte at rette, var ogsaa Kjøbenhavneruniversitetets brøstfældige Tilstand og forældede Snit [1]). Allerede i Januar 1771 sendte han en Kabinetsordre til Konsistorium, der bebudede store Planer og afæskede Professorerne Erklæringer. Men da disse indkom, huede de ikke Struensee, som derfor havde bestemt sig til at lade Reformerne forberede ved en Kommission, bestaaende af Stampe, Carstens, Suhm og Hübner. Konceptet til en Kabinetsordre indeholdende Kommissorium til disse Mænd haves endnu, og skjønt det antages aldrig at være bleven expederet, er det dog af megen Interesse, da der mellem de Punkter, som skulde forelægges dem, ogsaa findes opført Forslag til „efter Holbergs præsumerede Ønske“ at anvende Sorø Akademis Midler til et norsk Universitet og til i Forbindelse hermed at grunde en By ved Mjøsen. Vi vide ei, hvem der har bragt Struensee paa disse Tanker; Konceptet er derhos udateret, saa at man ei kan vide, hvad Deel muligens O. G. Meyers Skrift og de derved fremkaldte Udtalelser kunne have havt heri. Men Grunden, til at de fire Herrer ikke bleve adspurgte, var den, at Struensee senere bestemte sig til at nedkalde Gunnerus, for at bruge ham til Hovedmand ved Reformerne, og vor Biskop fik derfor, medens han i Juli 1771 visiterede Dalernes Provsti, Befaling om at indfinde sig i Kjøbenhavn. Med fuldkommen Vished kan det nu ei bestemmes, hvad der her har ledet Struensees Valg; Gunnerus selv har fortalt Tauber [2]), at allerede Frederik den 5te i sin Tid havde ladet Ord falde om at ville bruge hans Raad ved Universitetets Omordning, og maaskee er da en saadan tidligere Plan kommen Struensee for Øre og har vendt hans Blik saa langt imod Nord. Men i ethvert Fald fandtes vist ikke mange i begge Riger, der vare mere fortrolige med akademiske Forhold end Gunnerus, og de fleste have derfor ogsaa fundet Struensees Valg i sin Orden. Endog den dansk-danske Allen [3]) roser „den lærde og indsigtsfulde“ Gunnerus's „lyse Tanker og fortræffelige Forslag“, kun den mod alt Norskt avindsyge Molbech fortæller etsteds, at Gunnerus nedkaldtes „for at hjælpe Struensee at fortydske det danske Universitet.“

Paa Nedreisen til Danmark talte Gunnerus baade i Throndhjems og i Christiania Stifter med en Mængde Præster, som alle viiste den mest levende og dertil uegennyttige Interesse for et norsk Universitet; det maa altsaa have været dem bekjendt, at Stiftelsen af et saadant nu lod sig haabe. Han ledsagedes paa sin Reise af J. N. Brun, som skulde have været hans Sekretær, men som, da han ei forstod at skrive Tydsk, maatte afløses af J. H. Tauber. Dennes senere af mig udgivne Meddelelser have været en af Kilderne til denne Fremstilling.

Det er altfor bekjendt, hvorledes Nordmændenes lyse Forhaabninger, der jevnlig udtalte sig i Breve til Gunnerus, „Norges Skytsengel“, for en lang Tid tilintetgjordes ved Paladsomveltningen d. 17. Jan. 1772, der ogsaa paa endeel Aar forlængede den kjøbenhavnske akademiske Slendrians Tilværelse. Vi ville saameget mindre dvæle ved Gunnerus's Forestillinger til Struensee om et norsk Universitet, som disse udførlig ere omtalte af Monrad i hans ifjor udgivne Program. Kun skulle vi paapege, at Forslaget om Christianssand som Universitetsstad udentvivl ganske tilhører Gunnerus, siden der i det ovennævnte Koncept var foreslaaet en By ved Mjøsen. Naar Christianssand anbefales, fordi der ogsaa kunde paaregnes Tilstrømmen af jydske Studerende, bør man efter min Mening heri ikke see nogen struenseeisk Idee om Norskes og Danskes yderligere Amalgamation, men snarere klog Forsigtighed af Gunnerus, som herved vilde bøde paa de Ulemper, som kunde flyde af en altfor ringe Frekvents ved det norske Universitet, hvilken vistnok maatte være at frygte, naar der kun fandtes 60 norske Studenter i Kjøbenhavn. — At Gunnerus foretrak Udsigten til at blive Vicekansler ved det nye norske, fremfor en lignende Stilling ved det danske Universitet, er et fornyet Beviis for hans ægte norske Sindelag.

Ved den nævnte Paladsomveltning i Januar 1772 var Gunnerus's Rolle i Kjøbenhavn udspillet. Han forblev dog dernede endnu nogle Maaneder, og fik i den Tid Arveprinds Frederik, hvis gyldne Dage nu begyndte, til at give det norske Videnskabersselskab en aarlig Understøttelse. Under sit Ophold i Kjøbenhavn havde han forresten fornyet sin venskabelige Forbindelse med Suhm, Hjelmstjerne, Luxdorph, Oeder o. fl. Da vor Biskop ved denne Tid atter havde faaet Lyst til at vende sine Studier hen til Theologi, navnlig Bibelfortolkning, ønskede han gjerne at faae den i denne Videnskab velbevandrede Tauber med sig hjem til Throndhjem, hvor han gav ham Haab om at blive Konrektor, men Tauber havde ikke Lyst til at forlade Danmark.

6.

Efter paa Hjemreisen at have draget gjennem Sydsverige, hvor han som bekjendt Videnskabsmand allevegne fandt en udmærket Modtagelse, kom Gunnerus tilbage til sit Bispesæde den 1ste Juli 1772. Om sine Følelser herved udtaler han sig saaledes i et Brev til Suhm [4]): „Jeg er nu hjertelig fornøiet over at være kommen hjem igjen, og ønsker aldrig mere at see Kjøbenhavn. Især forlyste mig mine mange nye Bøger. — Det norske Universitet tilligemed Reformationen af det kjøbenhavnske kommer vel alt i Glemmebogen.“ (Hvad det sidste Punkt angaar, er det dog vist, at i de følgende Aar mange Forandringer foretoges i Gunnerus's Forslags Aand).

Fra Marts 1773 har man atter et Brev til Suhm, hvori Gunnerus fortæller ham, at han nu stærkt tænker paa at søge Christianias Bispestol, da han hører, at Biskop Nannestad vil resignere, men forinden dette indtraf, var Gunnerus ikke mere i Stand til at søge. I September 1773 reiste han nemlig paa Visitats til Nordmøre, og havde denne Gang den store Behagelighed at kunne ledsages af Schøning, der paa den Tid som bekjendt med offentlig Understøttelse bereiste Norge i antikvarisk Øiemed. Paa en Baadreise over Hustad-Vigen i Kvernes Præstegjeld blev Biskoppen syg; Ondet reiste sig af Forkjølelse og slet Mave. Efter at have ligget tilsengs nogle Dage i Kvernes Præstegaard kunde han vel reise videre, men i Christianssund blev han endnu sygere og der døde han da Natten til Løverdag den 25de Septbr. 1773. Schøning og Famulus E. Steen vare tilstede ved hans Dødsleie [5]). Han var da kun 55 Aar gammel.

7.

Jeg har ovenfor, forsaavidt jeg har kunnet, og det har ligget i min Plan, søgt at udvikle hans Fortjenester som Videnskabsmand og til Videnskabeligheds Fremme; jeg skal kun tilføie, at af hans botaniske Hovedværk „Flora Norvegica“, hvoraf første Deel var trykt 1766, udkom 2den Deel efter hans Død 1776. Brodersønnen, den senere Amtmand N. D. Gunnerus, ledsagede den med en meget kort Biographi, skreven i en Latin, der var den store Mand, hvis Levnetsløb den fortæller, fuldkommen værdig, og hvoraf jeg har hentet enkelte Træk. Betegnende, at Planen til et norskt Universitet deri ei engang nævnes, ligesom Struensees Minde i de nye Magthaveres Aand overøses med de værste Skjeldsord.

Om hans Virksomhed som Biskop have vi ikke udtalt nogen Dom; der mangler nemlig næsten ganske Materialier til at opgjøre en saadan. Hans Virketid i dette Embede falder væsentlig i den Tid, da Fornuft-Christendommens Kulde afløste Pietismens Varme, i de Dage da Veien banedes for den rigtignok endnu ikke indtraadte, men dog alt temmelig nære Rationalisme. Throndhjems Stift var af alle norske Stifter det, hvori de ellers saa udbredte Bevægelser under Christian den Sjettes og de første Aar af Frederik den Femtes Regjering mindst sporedes, og hvor altsaa mindst Gjæring og Rørelse paa Gunnerus's Tid stod tilbage. Han er af de norske Bisper paa sin Tid maaskee den, hvis Haand man sjeldnest møder mellem Kirkeinspektionens Archivsager. Det ligger visselig nær at antage, at hans videnskabelige Virksomhed har været større end hans geistlige, men til at tillægge ham Forsømmelighed eller Lunkenhed i det biskoppelige Embede er man uberettiget, saalænge ikke nogensomhelst beføiet samtidig Anke over hans Færd foreligger. Vi sætte nemlig ud af Betragtning den Pasquille, som i „Trykkefrihedstiden“, da alle gode og onde Aander slap løse, blev skrevet imod ham [6]).

En Mængde lærde Selskaber hædrede ham ved at optage ham som Medlem, saaledes Selskaberne i Kjøbenhavn, Upsala, Stockholm, Frankfurt a. d. O., Jena (2 Selskaber), Augsburg, ja endog Paris. Han var Doctor theol. ved Kjøbenhavns og, som fortalt,

[1]) Til dette Afsnit er min Hovedkilde Nyerups Hist.-stat. Skildring o. s. v. 3die Deels 2det Bind, Pag. 375 flg.

[2]) L. Daae, Breve til R. Nyerup, Pag. 77.

[3]) Haandbog i Fædrel. Hist., 5 Udg. Pag. 517.

[4]) Suhms Levnet ved Nyerup Pag. 350.

[5]) Schønings Brev til Suhm (S.s Levnet Pag. 442—43).

[6]) „Illustration over Bispevisitatserne i Norge“. Kbh. 1771. Tillægges i Lit.-Lex. N. E. Friis, den titulære Biskop, der er berygtet for sine Bedragerier som Missions-Kasserer og sin nedrige Havesyge forøvrigt; formodentlig er Friis, der en Tidlang var Sognepræst til Bodø, bleven irettesat af Gunnerus. — G. beskyldes for at tilsidesætte Theologien for Naturhistorien, at lade sig forlyde med, at han gjør sine Visitatser kun i den sidste Videnskabs Tjeneste, at han plager Præsterne ved at tage ind til dem med sin Søster og 2de Famuli o. s. v.

Magister ved Jenas Universitet. Med Linné stod han i Brevvexling, til hans Minde lod Linné en Plante kalde Gunnera. Schøning hædrede ham ved en Mindetale i Videnskabernes Selskab, der læses i Willes Samling, og J. N. Brun skrev en Sang ved hans Død.

Gunerus levede stedse ugift. B. Dass beretter i sine Breve til Suhm, at han i 1755 var offentlig forlovet med en Jomfru Hagen, hvilken Forbindelse han hævede [7]). I Throndhjem holdt en Søster Huus for ham, og han antog sig sin talrige trængende Familie med stor Kjærlighed. Hans Bo var imidlertid ved hans Død i den misligste Forfatning; Schøning skriver til Suhm, at hans Gjæld beløb sig til 9000 Rd. Som ogsaa Tydskerne vidste at fortælle, var han en slet Huusholder.

Gjæterjenten.

(Efter Glosimodts Statuette).

I Skov og Vildmark hun har sin Gang
Hver Sommer, den lange Dag.
I Fjeldet vidt lyder hendes Sang
Som Lærkens dirrende Slag.

Hun er saa frisk som den Morgenvind,
Der stryger hen over Fjeld —
Saa blankt og saa rent er hendes Sind
Som Tjernet, en stille Kveld.

Hun vandrer om med sin Bøling fro —
De kjende hende, hvert Dyr,
Hun er dem Alle saa huld og tro
Og værger for Eventyr.

Men mest af Alle har hun dog kjær
En liden, silkehvid Gjed,
Den er hende altid trofast nær —
Overalt faar den være med.

Her staar hun med den, en Morgenstund,
Alt paa sin eensomme Vagt.
Mod Solens blændende Glands har hun
Sin Haand over Øiet lagt.

Hun skuer vidt over Fjeld og Skov,
Over glittrende Bræers Krands,
Hvor Eensomheden aander Guds Lov
Og Taushed ham priser med Glands.

Hun er en Sjæl for den stille Natur —
Hun har just dens Stemme vakt:
Den sidste Gjenklang af hendes Luur
End svarer fra Lien svagt.

Her fæstnede hende en Kunster saa
I Form, vel simpel og skjøn.
Bedst kunde han Fjeldets Blomst forstaae —
Han selv er en Fjeldets Søn.

A. Munch.

To Dage paa Rhinen.

(Af en reisende Nordmand).

I.

Reis ikke paa Rhinen, naar Vaaren lader Bladene knoppes, og Solen gyder sin første Ild i Rankernes skjære Stængler, da bør du nyde Skjønhederne i de bjergige Egne i Harzen, i Thüringerwald; reis ikke paa Rhinen, naar Sommersolen ligger trykkende varm over Viinbjergene og dens Glød gjærer i de svulmende Viinrankers Grene: reis da i Norge blandt Fjelde og Vildmarker, — naar Høsten tvinger Solen til at dæmpe Flammernes Glød, naar Løvet staar rødt i Viinbjerget, og Druerne hænge fuldmodne og tunge over Espalierer og Gjærder, reis da paa Rhinen — og Du skal til Trods for al blaseret Talen om dens overvurderede Skjønhed, om dens Eensformighed, finde dens Bredder at være et lidet Paradiis. Thi i Septembersolens dæmpede Lys træde disse Ruiner, disse Borgtinder, disse mystiske Klippeformer ind i sin rette Belysning, — da harmonerer Høstdagens Tungsind smukt med de tunge Erindringer, der hænge, lige saa yppigt som de vilde Ranker, nedover disse forvitrede Mure. Reis dernæst ikke med Jernbane; — reis derimod gjerne og helst med Dampskib; thi som Du kanskee veed, ere disse saa indrettede, at de alle ere i samme Selskabs Eie, hvorfor Du, naar Du t. Ex. har løst Billet fra Mainz til Kölln, kan gaae i Land, hvor Du behager, og fortsætte Reisen med et andet Dampskib. — Vi vil gaae ombord — her bliver for trangt nu i Mainz's Gader, Færdselen begynder alt — i Domkirken slaar Klokken syv — nede ved Stranden piber det fra Dampskibet „Loreley" — lad da den fortryllede Jomfru føre os afsted ned forbi sin Residents — kom stig ombord, det er i sidste Øieblik.

Det piber sidste Gang — og ud glide vi paa det blanke, florlette Vand, hvorover Morgentaagen endnu hænger og lader os ahne Breddernes Skjønhed. — Det gaar over mod Biberich. Vi kaste endnu et Blik paa den smukke Stad, paa det gamle Mainz, der ligger tilvenstre for os — det er til Afsked.

Der hæver Domkirken sit mægtige Taarn, paa hvis Flade de første Morgenstraaler falde. I nihundrede Aar har nu snart Solen lyst over disse faste Masser. Elementerne have ført Krig imod den, — Oversvømmelserne have bragt Vandet hen til dens brede Fod, Stormenes Aander have forgjæves brudt sine Pander mod de stærke Steenvægge; ja endog Ilden, som — jeg tror — sex Gange har raset mod dens Masser, har ikke formaaet at udslette den af Jorden.

Gjæterjenten, Statuette af Glosimodt.

Hvilken Modsætning mellem denne lyse, blanke Morgen paa Floden, og igaar Aftes, da jeg ved den dalende Sols Lys stod i den dunkle, høie Kirkehal! Mainz's Domkirke er et eneste uhyre Gravkapel, saa overdrysset er den med Gravmonumenter. Her hvile Biskopper og Kurfyrster, Generaler og Borgfruer mellem hinanden, og fra de kolde Stene stirre deres Ansigtstræk dig imøde. I denne Skov af Sidekapeller kan man forvilde sig, og saa gjorde jeg da og, da jeg gjennem en aaben Dør kom ind i den med Kirken forenede Kapitelsal og derfra traadte ud i en nyrestaureret Korsgang, bedækket med Gravstene. — Her er det da, han hviler den fromme Minnesanger, der for sine Kvæder til Kvindens Priis fik det vakre Navn, Heinrich Frauenlob — det var hans Gravmæle, det, hvorved jeg standsede ganske tilfældig, — hid var det de bare ham paa sine Skuldre i Døden, alle de fromme Kvinder, hvis Priis han havde sunget i Livet. Nu staar ved Døren til Dombiblioteket hans Monument af Schwanthaler: en kvindelig Skikkelse af hvidt Marmor bekrandser sin Sangers Grav.

Men Dødens Hal ligger bag os, vi ere nu iblandt Levende, vi maa kaste et Blik paa vort Reiseselskab, naar vi endnu for sidste Gang har hilset det forsvindende Kastel med dets Levninger fra Romertiden, det urgraae Drusustaarn, mod hvilket Dômen er som en halvvoxen Dreng at regne. Det skulde være morsomt at høre, hvad disse To have at hviske med hinanden til, naar de staae saaledes og see hinanden i de maanelyse Nætter. Meget har de oplevet sammen:

„Erindrer Du, da de Fremmede rasede her under Trediveaarskrigen, da de raae Staldknegte førte sine Heste ind i mine hellige Haller, og fodrede dem ved Høialteret?" siger Dômen.

„Erindrer Du, da Walpoden holdt sit Indtog fra sit Tog mod de vilde Borgrøvere ved Rhinen? Da han steg op paa min Tinde og saa ud over Egnen, strakte sin Haand ud over den og sagde: „Saa langt mit Øie nu favner, er der Fred," siger Drusustaarnet.

„Husker Du, da der var Barselgilde i det lille Huus dernede i den trange Gade? Faderen havde sparet sammen sin sidste Skilling til den Stads, Moderen sad ved Vinduet, bleg og stille og saa sørgmodig paa sit lille Barn. Hvad skal der blive af Dig, stakkels fattige Barn? „Og saa bar de ham ind under mine Søilehaller for at døbe ham, og Moderen sukkede saa tungt og beklemt — de kaldte Drengen Johann Gäns'fleisch — Moderen døde — Drengen blev Træskjærerdreng — hvad skulde der blive meer af Fattigmands Barn; — hvor han har arbeidet og slidt og slæbt — jeg tabte ham af Syne, men nu staar hans Billedstøtte paa Pladsen ved min Fod: „Johann Guttenberg" staar der paa den" — saa taler Dômen.

„Husker Du" siger Drusustaarnet da, og det skjælver i dets graae Krop, „husker Du — da Biskop Crescentius kom hertil med den 22de Legion — da Trajan slog sin store Bro over Floden her? Nei, nei, Du husker det ikke, Du var ikke født den Gang, det var længe før Din Tid, her stod Keiseren og lagde den første Steen og maalte og regnede selv — —."

„Nu begynder den Gamle at drømme —", hvisker det i Domkirken — „nu gaar han i Barndommen, for det der, det husker jeg slet ikke." Og saa tror den, for den er da heller ingen Grønskolling, den vilde nok gjerne kunne tale med, og det kan man ikke fortænke den i, siden den dog er endnu lidt ældre end Methusalem, som dog naaede en ganske vakker Alder.

— — Men Mainz forsvinder alt i Taagen. Vi maa orientere os ombord. — Jeg har valgt min Plads under Soldækket, og har paa den ene Side faaet en ung tydsk Student, der er paa „Fodvandring", paa en anden, en gammel Militær, der bander paa Fransk, men forresten taler Tydsk.

Det forstaar sig forresten, at Englændere ikke mangle de mangle aldrig paa Rhindampskibene — om ikke for Andet, saa reise de jo der, for at spise Beaf — man fortæller ialfald om en af Albions Sønner, som tilbragte en heel Sommer med paa samme Damper at fare op og ned af Rhinen, paa Spørgsmaalet i hvad Hensigt han reiste, svarede, at han intetsteds i Verden fik saa udmærket Beafsteg.

Denne Gang har vi blandt flere slige Individer et, som „reiser efter Bog", — det vil sige: han har strax, idet vi lettede i Mainz, taget Sæde midt paa Dækket ved et Bord — paa Bordet har han lagt sin Snuusdaase, sit Lommetørklæde, sin Portmonnaie og sin Reisehaandbog med tilhørende Kart. Nu reiser han egentlig paa Kartet, paa hvilket hans høire Pegefinger hviler, og langsomt bevæger sig nedad Strømmen, medens Øiet følger Beskrivelsen Linie for Linie i Bogen — af og til kaster han saa et Blik op for at see, om Naturen passer efter Bogen, eller om den gjør nogen Feil. I sidste Tilfælde er han konfunderet, indtil han ved næste Eftersyn opdager, at han er i Ligevægt.

Diverse Ladys og Lords har slaaet sig ned rundtomkring paa Taburetter og lade den rhinske Drue vederfares Retfærdighed. — Morgenen er saa syngende let og glad, at man uvilkaarlig faar Lyst at flyve forud for Damperen, men for det Første gjør man rettest i at blive ombord.

Vi flyve over til Biberich: see der ligger det med sit franske Slot, langstrakt bygget langs Flodbredden med sine klippede Havehækker, bag hvis Løv saalænge et skjult, men rigt Liv rørte sig. Thi her havde Hopfgarten sit Billedhuggeratelier, et vulkansk Værksted, der befolkede Haven med kolossale Skikkelser. I Parken bag Slottet svømme sjeldne Vandfugle, fortæller min gamle Major, men vi har ikke Tid til at see paa dem.

Nu begynde Høiene at runde sig — det er Naturens svulmende Moderbryst: det er Viinhøiene ved Strahlenberg; der staar en Brønd — du kjender Druen, som voxer omkring den — den fyrige Marcobrunner; — længere og længere ind i Landet drage Høiderne sig, rødmende og gule, og længst inde hænger et truende Regnveir over et Slot paa Høiden — bredt strækker det sine Fløie mod Dig, som vilde det indbyde Dig til at nyde Druerne i Haven, — tro ikke Indbydelsen: Du faar betale den med klingende Mynt; men saa er det ogsaa selve Extrakten af Alt, hvad rhinsk Drue heder: Slottets Navn er: Johannisberg. Der har den gamle Fyrst Metternich siddet, naar han trak sig tilbage fra Statslivet for at nyde Landets og sin Viins Glæder; der var det han

[7]) Dass fortæller i den Anledning nogle pudsige kjøbenhavnske Byrygter, saaledes, at han „ei havde noget paa Jomfruen at udsætte, men at han selv var plaget af visse Svagheder," — „at, hvis han vil gifte sig, skal hun endnu have det første Bud paa hans Person" o. s. v.

overlod sig til sine Sværmerier for alskens Kuriositeter, han samlede Autographer. Saa skrev han da bl. A. til Jules Janin efter hans Haandskrift, og den fiffige Feuilletonist tog Leiligheden iagt, og skrev:

„Modtaget af Fyrst Metternichs Kjælder 25 Flasker Johannisberger af 1811, for Modtagelsen kvitterer

Jules Janin."

Kvittansen blev naturligviis honoreret.

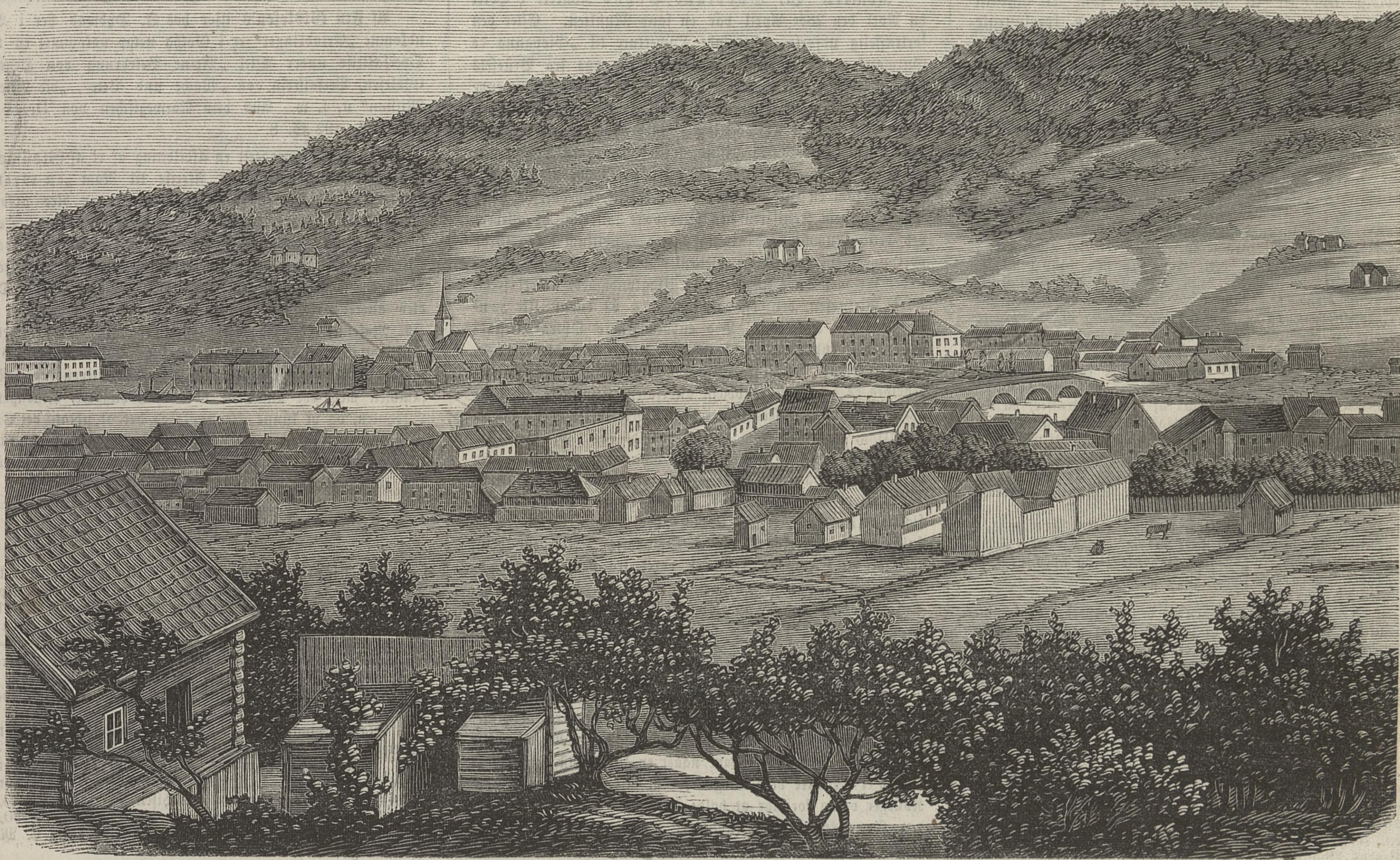
Som en Perlerad ligger her Landsby ved Landsby, de hænge næsten sammen. Midt igjennem denne Gade ile vi da frem imod den Trakt, der i ubeskrivelig Ynde mellem de lukkede Høider aabner sig for os. Seer Du det runde, mægtige, graae Taarn, som hæver sig ved den nedre Ende af hiin Stad paa høire Side — det er i Rüdesheim. Over det lukker Klipperne sig: midtover ligger Bingen i sin Krog; hvor Jernbanetrænet bruser frem, og Alt er Liv og Virksomhed i den smukke Morgen! Hiint Taarn i Rüdesheim, fortæller Studenten, striver sig nok fra Drusus's Tid, da han opholdt sig her og byggede sit Kastel ved Bingen. Dette Taarn har Sandsynligviis udgjort Brohovedet paa Flodens anden Side.

En liden Dame fra Bayern, der er paa Reise for at besøge en Moster i Bonn, som hun velvillig fortæller, blander sig nu i vor Samtale, og siger, at det Taarn har hun sværmet for, fra hun var ganske liden. „Der", fortæller hun, „boede Hans Brømser, en mægtig Riddersmand, som drog til det hellige Land med Keiser Conrad den 3die i hans Korstog, — og medens han var borte, sad hans Datter den skjønne Gisela hjemme der borte i Rüdesheim, hvor hun boede i den forhen saakaldte „Brømserburg" øverst i Staden. Men Faderen blev længe borte, og i nogle Aar kan der skee Saameget. Saaledes skeede det nu, at liden Gisela en Aften sad ved det høie Vindve i Fruerstuen og saa Solen gaae ned over Floden; da seilede der forbi en Snekke med rigt smykket Stavn, med fagre Seil og Vimpler, men i Stavnen stod naturligviis den deiligste Ridder. Gisela, som i denne sin eensomme Tid ikke just havde Leilighed til at see mange Ungersvende, da hun sad der omgivet af gammelt kvindeligt Tyende, stirrede efter ham med lange Blikke, til han forsvandt i Binger-Loch.

Men den næste Aften tog hun atter sin Plads ved Vindvet — onde Tunger paastaae, at hun satte det aabent, — og atter seilede han forbi, den deilige Ridder, og i Aften saa han hende; tredie Aften gik han iland, og hilsede høvist op til Vindvet; og modtog en kydsk Bøining; fjerde Aften stod han selv i det aabne Vindve med hende; og endelig den femte, ønskede de Begge, at Papa snart maatte komme hjem, for at de kunde faae hans Samtykke til at gifte sig; thi Ridderen sad i en god Stilling og manglede just en Kone til at styre Huset.

Den gamle Hans Brømser havde imidlertid kjæmpet tappert mod Saracenerne, hans Rygte gik videnom Land; da lagde nogle muselmanske Høvdinger sig sammen for at fange ham; — det lykkedes — og nu maatte Hans Brømser forsmægte i et Taarn mellem Ogler og Tudser fjernt i Hedningeland.

Det holdt altsaa haardt for den stakkels Gisela at faae sine Helgener til at befrie ham, saameget mere som hun ikke vidste, at han var fangen; og da Intet hjalp, tog hun tilsidst sin Tilflugt til Madonna selv. — Hun bad saa inderligt og varmt, at Hans Brømser maatte komme tilbage, at Hans Brømser også virkelig kom tilbage, udfriet, Gud veed paa hvilken Maade, af Saracenernes Vold. Rygtet om, at Ridder Hans var paa Hjemveien rygtedes til Rüdesheim, og Frøken Gisela lavede sig til, i en smuk Tale at forberede sin Fader paa, at hun ønskede at gifte sig, og at det var et godt Parti, hun vilde gjøre.

Parti af Drammen med Broen.

Hans Brømser holdt da sit Indtog med stor Pragt, og det Første, han saa sin Datterlil, sprang han af Hesten og sagde: „St. Rochus har givet mig min Frihed, mod at jeg lovede ham at bygge ham et Kloster og gjøre Dig til Abedisse i Klosteret: hold Dig altsaa beredt paa at opfylde Din Faders Løfte." Ordet stod fast i Halsen paa den arme Pige, for hvem Brudekamret laa meget nærmere ialfald i Tanken end Klostercellen — hun sagde Ingenting; men gik hen i Brømsertaarnet her og styrtede sig berfra i Rhinen; ved Mäusethurm nær Bingen fandt man hendes Lig Dagen derefter. Om den stakkels Brudgom, som sad og ventede, fortæller Historien Intet. Men en Vise lægger til:

„Ihr Väter! büßt die Sünden,
Nicht an den Töchterlein,
Und wollt ihr Klöster gründen,
So geht auch selbst hinein."

„Om Forladelse", sagde en ung Provenreuter i hvide Klæder fra øverst til nederst og med en uhyre Cigar i Munden, som jeg aldrig saa tage Ende: „om Forladelse, den Historie staar ogsaa her i mine „Rheinsagen" — men der staar ikke et Ord om, at hun var forelsket i en Ridder!" Bare slet og ret, om Hans Brømsers Løfte, og om, at hun druknede sig. „Kjærligheden har Frøkenen bestemt selv sat til."

Den arme Pige rødmede opover begge Ørene. Beskyldningen var jo næsten uanstændig; jeg tvivler ikke paa, at den var sand; hun syntes ikke, at Historien var rørende nok uden Kjærlighed i, endskjønt den unægtelig er langt skjønnere, naar Motivet til hendes Død kun er den rene Livslyst — Modvillie imod at begraves levende i Klostret. Saaledes har jeg virkelig ogsaa siden lært Fortællingen. Vor bayerske Frøken rødmede som sagt over den uhøflige Kavaleer, og gjemte sit lille runde Ansigt bag Parasolen, skjønt hun sad under Soltaget; det var nok egentlig mod den Retfærdighedens og Sandhedens Sol, der lyste ud af de provenreuterlige Træk, hun garderede sig.

Parti af Drammen.

Drammen faar nu, ligesom Christiania alt for længere Tid siden, sit Billedværk, hvori Byen og Partier af dens maleriske Omgivelser fremstilles. Af dette Værk laane vi idag det Billede, som fremstiller Byens midterste og vigtigste Deel og omslutter dens fleste og betydeligste offentlige Bygninger. I et følgende Nr. skulle vi, til en Sammenligning mellem „Fordum og nu", efter en anden Kilde give et Billede af Drammen saaledes som det saa ud for omtrent hundrede Aar siden, tilligemed nogle nærmere Forklaringer. — Nærværende Billede er taget fra Bragernæsaasen. I den nærmeste Forgrund seer man Bedehuset og det gamle Raadhuus, lidt længere frem Bragernæs Torv og den umiddelbart ved samme beliggende anseelige Kommunegaard. I Mellemgrunden er den i 1812 opførte 484 Alen lange, meget smukke Bro, hvis Buer hvile paa nedrammede Tømmerstokke. Paa Strømsø, lidt nedenfor Broen, seer man den i dette Blad tidligere beskrevne nye Real- og lærde Skoles Bygninger. Længere nede ligger Strømsø Kirke, den ældste af Byens Kirker, bygget i Aaret 1667. Bragernæs Kirke, ligesom Strømsø's en Træbygning, er en 40 Aar yngre, men begge have for nogle Aar siden undergaaet en fuldstændig Restauration. Tangens smukke Kirke er kun nogle faa Aar gammel og opført af Muur. Forresten er der intet Mærkværdigt ved disse Kirker, undtagen at Strømsø Kirke har en Altertavle, forestillende den hellige Nadvere, af den berømte hollandske Maler,

Carl v. Mandern. Nedenfor denne Kirke, længst til venstre, see vi Dampskibenes Anløbssted i Nærheden af Strømsø Torv. Baggrunden dannes af lave, til Toppen skovbegroede Aase, som glide amphitheatralsk ned mod Byen og gaae over i frugtbare, smilende Enge og Agre. Paa denne Skraaning bemærker man paa Billedet flere smukke Landgaarde, hvorfra man har en henrivende Udsigt til alle Sider.

Til Opførelsen af Drammens Bro knytter sig en historisk Kjendsgjerning, der er meget betegnende for de Begreber om Kommunikationsvæsenet, som endnu for ikke ret lang Tid tilbage kunde gjøre sig gjældende hos os. Da nemlig henimod forrige Aarhundredes Slutning Peder Anker som daværende Generalveimester fattede Planen til en Bro, der skulde forbinde Strømsø og Bragernæs, og en „Brokommission" var bleven nedsat for at fremme Sagen, modsatte Bragernæs's Borgere sig Opførelsen af nogen Bro, idet de gjorde den naive Mening gjældende, at Broer vare unødne i et stærkt befolket Strøg og fornemmelig burde findes paa øde Steder, og udtalte sig for den Mening, at ingen Forretningsmand i de afsondrede Bydele kunde ønske nogen Bro, „da en saadan kun var for Promenerende" osv. Der er nemlig opbevaret et Brudstykke af en Forestilling fra 78 gode Mænd i Bragernæs mod Broens Opførelse, hvilken er dateret 12te August 1793, og rettet til „Kommissærerne i den anbefalede Brokommission."

Afdøde Statsraad Vogt var tilfældigviis kommen i Besiddelse af denne Forestilling, som han fandt besynderlig nok til at blive bevaret som et historisk Kuriosum, — og faa Dage før sin Død forespurgte han sig derfor, om vi vilde trykke den i Nyhedsbladet. Vi modtoge imidlertid først Afskriften af Dokumentet efter hans Død, gjennem hans Efterladte, der vare vidende om hans Bestemmelse dermed. Idet vi nu her aftrykke samme tilligemed de af Statsraaden tilføiede Bemærkninger, udelade vi efter hans Ønske Underskrifterne, som han har troet „kunne saare Efterlevende." Forestillingen lyder:

„Da Hr Regiments-Quartmstr. Ring udi sine til Commissionen indgivne 2de Promemorier, den ene af 27de Febr., den anden af 18de Mai dette Aar, ikke har kunnet udvise eller angive nogen nye eller andre Fordele, som Broen skulle tilvejebringe, end de, som af Hr. General-Vei-Intendant Anker ere angivne, og disse med Vores Indlæg af 4de Marts tilstrækelig ere besvarede og modsagde, saa have vi i denne Anledning intet videre for Kommisionen at andrage, men allene til vore Indlæg ærbødig at referere. Det samme skeer og, hvad de af os i bemelte Indlæg anførte og deels beviiste Ulejligheder og befrygtelige Følger af Broen betræffer, da det ligesaa har manglet Hr. Regimentsqtmster paa nogen grundet Indvending derimod, en og anden løs Anmærkning undtagen, den vi i saa megen Korthed som mulig vil besvare.

Over den af Mægler Bruun forfattede Beregning over den proponerede Broes Kostende gjør Hr. Regimentsqtmesteren denne Anmærkning:

„at den vel kunde taale liige saa megen Modsigelse, i „Henseende de anførte Priiser, da den og Hr. Peder „Gulbrandsens Anmeldelser ere enkelte og ubeviiste Op- „gaver som Ankers."

Hvortil vi svare:

At en Regning, som, foruden at den indeholder de samme Quantitetter og Sortementer af Materialier og deels de samme Priser, som den, imod hvilken den skal ansees, indeholde intet uden bekjendte og attesterede data, og iøvrigt er forfattet af en Mand der bør staae til troende, for hvad han som Embedsmand, offentlig og under sin Haand udgiver, har al den Rigtighed, som en Regning i slig Tilfælde kan og behøver at have, og altsaa maa gjelde frem for al løs Raisonnement om beneficierede Skove, hvilke endnu ikke ere angivne, og i hvilke endnu mindre nogen Udvisning til Materialier er gjort, ja vi ansee det endog for at føre den eller de bag Lyset for hvis Regning Broen skulle bygges, at kaste Tvist paa eller forkaste en saaledes grundet Regning, og derimod antage en anden, forfattet efter blotte Gisninger forsaavidt angaaer de til Broens Bygning vigtigste Materialier.

Til de Betragtninger Hr. Regimentsqtmstr. dernæst gjør over de Gjenstande, for hvilke han anseer at En Broe bør finde Sted, svares følgende. Saa vist som det er man ikke uden Grundvold kand bygge, saa urigtig er den af ham fremsatte Sætning: at naar ikkun Grunden paa begge Sider af Elven findes god, bør Broe finde Sted, og ligesaa svagt er det for denne urigtige Sætning fremsatte Beviis eller Argument, nemlig at Broer over Elver i et populeret Land bør finde Sted, da just det modsatte er rigtig, nemlig at Broer bør fornemmelig paa alle øde Steder, hvorigjennem der er Passage, til de Reisendes saavelsom Postens Befordring finde Sted.

Den samme Stempel af Urigtighed, ja om vi tør sige det, reen Fordrejelse har den Forklaring, som Hr. Regimetsqtmester gjør over de af os fremsatte og deels juridisk beviiste Besværligheder og skadelige Følger af Broen, hvilke saavel angaa Stædets locale . . . . (Her mangler et Blad) — Egne Ord, desuden veed, at iblandt det Publicum han her paatager sig at repræsentere hærsker Toe Meninger om Sagen, ja det som mere er, vi kan gjøre beviislig, at en Indvaaner af Strømsøe, som ej allene er Stedets vigtigste Handlende, men og staaer i første Clases af hele Landets, har ikke længe siden udi et for Stiftets Øvrighed anrettet Selskab gjort denne Declaration! at ingen Mand af Forretninger enten paa Bragernæs eller Strømsøe kand ønske Broen, men at en Broe kun er for de promenerende — hvilken Declaration siger i vore Tanker meget meer end al den Snak, man hører om denne Broes Fordele af de, som see sig frie for at blive deelagtig i dens Byrder men allene tænke paa deres private Fornøielse og Bequæmeligheder.

Vi henskyde os iøvrigt til den ved vores Indlæg af 4de Marts nedlagde Protest imod denne Broes Anlæg og med den samme Forbeholdenhed til lovlig Paatale i fornøden Tilfælde.

Bragernæs den 12te August 1793."

(Statsraad Vogt's Bemærkning).

„Endnu i Aaret 1793 vare Strømsø og Bragernæs, beliggende hver paa sin Side af Drammens Elv, tvende Byer, hver med sin Øvrighed. Først senere, efterat der er kommen Bro over Elven, opstod der mellem dem nøjere Forbindelse, og de fik da ogsaa een og samme Øvrighed. De betragtes fra den Tid af som een By eller Kjøbstad.

„Generalvei-Intendant Peder Anker — senere Statsminister — arbeidede meget for Bro over Elven, og man seer, at Byfogden paa Strømsø — Regimentskvartermester Ring — har været for Sagen og har erklæret, at Strømsøboerne ønskede Bro.

„Erklæringen af 12te August 1793 er nyligen fundet i en Krambod, og er tilfældigviis reddet fra Undergang af en Mand, som fandt Dokumentet mærkværdigt. Et Blad i Midten sees at være forkommet. — Mange af de Mænd — tilsammen 78 — der have underskrevet Erklæringen, erindrer jeg at have hørt nævne i min Barndom, og iblandt dem ere, med faa Undtagelser, alle anseede Borgere af Bragernæs paa den Tid."

Musik, Literatur og Kunst.

Koncert. Hr. Gudbrand Bøhns Koncert i Hotel du Nord den 28de April var en sand Musikfest. Efter den fortræffelig udførte, glimrende Ouverture til „Giovanna de Guzman" af Verdi fremtraadte den unge nys fra Brüssels Konservatorium hjemvendte Musiker, om hvis nærværende musikalske Standpunkt vistnok de allerfærreste af Tilhørerne havde den fjerneste Formodning. Medens man var forberedt paa at høre en ung, talentfuld, lovende Kunstner, viste denne sig allerede ved Udførelsen af Allegroen i Viottis H-Moll-Koncert som en fuldendt, genial Exekuteur, ligeoverfor hvem enhver fornem Kritiseren kun vilde være latterlig, og allerede ved dette Nummers Slutning havde Publikum i den Grad overvundet sin sædvanlige Betænksomhed og Træghed, Egenskaber der mest have sin Grund i Usagkyndighed, at det fremkaldte Virtuosen, der dog var saa ung og endnu ikke „anerkjendt" i Udlandet! Ved enhver senere Optræden stadfæstede han end yderligere det første udmærkede Indtryk og henrev Tilhørerne til Bifaldsytringer, som ellers pleier at forbeholdes de allerbedst europæisk anbefalede Kunstnere, og dette maa ingenlunde ansees som nogen Overdrivelse eller en Opmuntring, men kun som en velforskyldt Løn, for hvad der ydedes, thi Bøhn er allerede af de Phænomener, som kun en yderst sjelden Gang vise sig, idet han forener alle en Exekuteurs Kardinaldyder: en Færdighed, der ikke kjender Vanskeligheder, sjælfuldt Foredrag, Kraft, Udholdenhed, Lethed, Gratie og en fuldkommen Fordringsløshed i Optræden. Man vil heraf forstaae, at Hr. Bøhn reent er voxet fra vore Forholde og igjen maa søge ud i Europa, da han her ingen passende Ansættelse vil kunne finde, og vi kunne derfor kun ledsage ham med de bedste Ønsker for en Kunstnerfremtid og en Anerkjendelse, der staae i Forhold til hans sjeldne Evner. Det behøver neppe at bemærkes, hvor snuusfornuftigt det vilde være at spaae, at Bøhn vil blive en udmærket Kunstner; det vilde være en Spaadom om Ting, der allerede ere indtrufne, al den Stund det endnu kun er en almindelig Anerkjendelse der mangler ham for at have naaet en kunstnerisk Rang, som vi her ei nærmere ville betegne for at vise, at vi ligesom vore Kolleger ogsaa forstaae at holde igjen og — for at vi en anden Gang kunne have endnu et Skridt videre at gjøre i vor Ros. H. F.

— **Mikkel Ræv**, ved Fr. Schaldemose. 4de Udgave. Med (6) Lithographier. Papbd. 93 ß. (Wøldike). Reineke Vos hører, som bekjendt, blandt de faa Bøger, der gjennem Aarhundreder og under alle Literaturens Omskiftelser have bevaret sin Friskhed og Tiltrækningskraft, - hvis Poesi ikke er falmet med Moden, og hvis Satire ikke har tabt sin Kraft med de Tidsforholde og Personer, hvorved den først fremkaldtes. Denne af Goethe saakaldte „unheilige Weltbibel" har opnaaet „den Ære og Værdighed som Folkelæsning at blive opslidt i Borgerstuer og Bondehytter" paa samme Tid som den har skaffet sig Adgang til de Fornemmes Bogsale. Paa Folkeeventyrenes og Folkevisernes Viis taber Digtets Oprindelse sig i en dunkel Fortid, hvori intet bestemt Forfatterskab længere lader sig udfinde, ja ikke engang dets Nationalitet mere med Bestemthed lader sig paavise, saaat Meningerne have været deelte om, enten de første Bearbeidelser af hiint Dyresagn tilhøre den romanske eller den germanske Stamme. Jac. Grimm antager det sidste, og ialfald er saameget vist, at Digtet i Tydsken har faaet sin største Udbredelse, at det efter den plattydske Text er bleven forplantet til Norden (ved Herm. Weigere paa Dansk 1555 og derefter igjen til Sverige), og at det ved Goethes Bearbeidelse i Hexametre (der oversattes paa Dansk af Oehlenschläger) ligesom adledes og hævedes til en almindelig Læsning for den fornemme Verden. I Danmark og Norge blev Reineke Vos gjennem Weigeres Oversættelse og Optrykkene af samme en yndet Folkebog. 1747 gav en Anonym en (mislykket) Bearbeidelse i Alexandriner, og 1827 udkom første Gang den danske Bearbeidelse af Schaldemose, hvoraf 4de Oplag nu foreligger — det bedste Beviis for den Yndest, Digtet har vundet i denne nye Dragt. Schaldemoses Arbeide er imidlertid temmelig frit, mere en Efterdigtning end en ordret Oversættelse, og Digteren Christ. Winther foretog sig derfor at give en saadan, der udkom 1849. Men uagtet Winthers Arbeide som Oversættelse betragtet er et sandt Mesterstykke, har den dog ikke fundet synderlig stor Indgang. Unægtelig har ogsaa Schaldemose ved sin frie Behandling af Originalen og ved sin lette, skjønt ofte skjødesløse Behandling af Verset, gjengivet dette Dyreepos i en populær og for den store Læserkreds meget tiltalende Form, der heller ikke savner digterisk Fortjeneste. — De Billeder, hvormed dette og forrige Oplag er bleven udstyret, tør ogsaa paa Mange udøve sin Tiltrækningskraft. Og for denne ny Udgaves Vedkommende er ogsaa dette fuldt beføiet. Thi Billederne ere gode Lithographier efter de fortrinligste af Kaulbachs berømte Tegninger til Goethes Reineke Vos.

— Paa Abelsteds Forlag er udkommet **Forhandlingerne** paa det tredie skandinaviske eller nordiske Kirkemøde i Christiania den 29de, 30te og 31te Juli 1861. Udgivne ved W. A. Wexels. 228 S. 8. I Papbd. 60 ß. Alle de norske og danske Hovedforedrag ere her gjengivne efter vedkommende Taleres egenhændige Opsatser, de svenske efter det i Bladet „Wäktaren" indførte Referat, efter hvilket de udtrykkelig fra svensk Side ere begjærede optagne i Beretningen.

— Af **Fru Gislesen's** ifjor hos J. Dybwad her i Byen udkomne „Erindringer" er i Gotha netop udkommet en tydsk Oversættelse under Titel „Meine Bekehrung von Henriette Gislesen, Verfasserin von „Wache und Bete", „die Lilie der Mission" u. s. w. Aus dem Norwegischen von Dr. H. L. Sebald." 192 S. 8.

— Vi have idag meddeelt en Afbildning af et af **Glosimodts** sidste Arbeider førend hans Afreise til Rom „en Gjeterjente fra Siljord i Thelemarken", der blev udført i brændt Leer til Christiania Kunstforenings Udlodning i Decbr. f. A. og nu, tilligemed flere af Kunstnerens Arbeider i Elfenbeen, er sendt over til Udstillingen i London. Denne Gruppe, hvortil A. Munch har givet os sit vakre lille Digt, blev allerede tidligere af Kunstneren udført i Buxbom for Hs. Majestæt Kongen, hvem ogsaa den større Gjengivelse i Terracotta tilfaldt ved Kunstforeningens Udlodning. Glosimodt befinder sig for Tiden med offentligt Stipendium i Rom, sammen med 2de andre af vore Billedhuggere, Fladager og Buddalen, og vi kunne ikke nægte os her at udtale det Ønske, at nogle Bestillinger fra Hjemmet kunde blive disse Kunstnere til Deel udenfor de mindre betydelige, som vor Kunstforening kan give dem.

Norge.

Christiania. Under 26de April er Sognepræst til Maasø C. J. A. J. Hausmann udnævnt til Sognepræst i Bindalen, Sognepræst til Siredalen T. R. Andvord til Sognepræst i Bjelland, Professor F. C. Stoud Platou til ordentlig Assessor i Høiesteret, Bureauchef i Indre-Departementet O. A. F. Kaltenborn til Byfoged i Bergen, Fuldmægtig J. C. Frølich til Bureauchef og Kand. jur. Chr. Weidemann til Fuldmægtig, begge i Kirke-Departementet.

— Skatteligningen for d. A. er nu færdig og udlagt til Eftersyn. De største Skatteydere (efter Formuen) ere Ths. Joh. Heftye & Søn (Formue 500,000 Spd.), H. Gulbranson (samme Formue), Th. Meyer (450,000 Spd.), M. Thoresen (320,000 Spd.), Tostrup & Mathisen (300,000 Spd.), J. H. Schwensen (samme Formue), N. O. Young (280,000 Spd.), W. Egeberg & Ko. (250,000 Spd.) og L. Meyer (samme Formue).

— Hs. Maj. Kongen siges at skulle aflægge et Besøg hos Kongen af Danmark i Midten af Juli.

— Til Storthingsrepræsentant for Sarpsborg er valgt Postmester Eitzen, til Suppleant Overretssagfører Grimsgaard.

— En i disse Dage her i Byen af de forskjellige Korporationer nedsat Kommitte til at foreslaa en Valgmandsliste er kommen til følgende Resultat: Embedsmænd: Prof. Schweigaard, Assessor Motzfeldt, Advokat Kildal, Prof. Broch, Oberst Ræder, Borgermester Fougstad, Feldttøimester Kierulf, Statsr. Birch-Reichenwald og Civildommer Lambrechts: Handlende: J. H. Frølich, J. H. Schwensen, Th. Meyer, O. M. Hauge, P. W. W. Kildal, P. A. J. Berg, Th. Amlie, J. H. Andresen, Bankchef Stabell: Industridrivende: Bogtrykker Malling, Maler Bing, Garver Schou, Murmester Mortensen, Bødker Christensen, Murmester Binneballe, Garver Borgen, Bager Brun og Smed Thune.

— I Arendal er en dansk Skuespillerinde Thora Sørensen, idet hun efter Udførelsen af Pepitas Rolle i „en Kaprice" blev fremkaldt, kommen Lamperækken for nær, saa der gik Ild i hendes lette Dragt og hun forbrændte sig i den Grad, at hun kort efter døde.

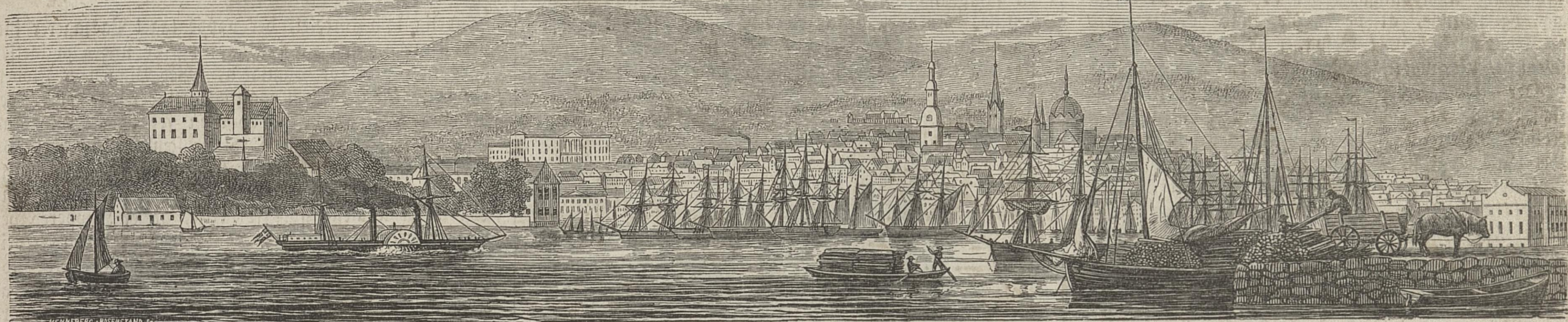
— I Mgbl. fordrer en „stemmeberettiget" Skiens-Borger, med Støtte af „Opinionen" i denne By, at Præsten Lammers skal vælges til Storthingsmand.

— Til de nødlidende Siredøler er indkommet mindst 3500 Spd.

Christianssand. Paa Omdals og Ullitz's Dampværk er exploderet en Dampkjedel, hvorved to Arbeidere og et Par tilfældigviis tilkomne Personer dræbtes, foruden at et Par andre skal være beskadigede.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 19. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 11te Mai 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Før og efter Solnedgang.

(Indtryk fra **Monte Pincio**).

Aftenen kommer, Solen staar rød;
farvende Straaler i Rummet henskylle
Lyslængsel'ns Glands i uendelig Fylde,
Fjeldet forklares som Aasyn i Død.
Kuplerne gløde; men længere borte
Taagen langs Markernes blaalige Sorte
vugger opover med Natsøvnens Fred,
tung som den Glemsel, her dalede ned.
Aft'nen hvor rød og varm,
blusser af Folkelarm,
glødende Hornmusik,
Blomster og brune Blik! —
Fortidens Store staae rundtom, knap kjendte,
bundne i Marmor og vente.

Vesper det ringer; i rødmende Luft
Tonernes Offerdamp taager og spredes,
Kirkernes hellige Halvmørke bredes,
Aftenbøn bæver i Ord og i Duft.
Ildbæltet over Sabinerne spændes,
Blus paa Campagnen af Hyrderne tændes,
Roma med Lamperne frembryder mat
som sine Sagn af Historiens Nat.
Gjennem den unge Kveld
hopper en Salterell';
Sværmere knalde til
Latter og Morospil. —
Tankerne stræber i Farver og Toner
Trofast mod det, som forsoner.

Lyset har tabt i sin lydløse Kamp,
Himmelen hvælver de dunkelblaa Buer,
dybt fra dens Evighed Stjernerne luer,
Jordmassen synker i Taage og Damp.
Øiet vil flygte fra Mørket mod Staden,
møder saa Ligtog med Fakler i Gaden,
Natten de søge; men Lysenes Flag
vifte dem Haab fra den evige Dag.
Muntert en Mandolin
byder til Dands og Vin;
Munkesang, Gadeleg
døves af Tappenstreg; —
gjennem det Drømmende Livsaarens Banken
glimter med Daglys i Tanken.

Stille det bliver, end dunklere blaa
Himmelen vaager og venter; — opunder,
Fortid som drømmer og Fremtid, som stunder,
usikre Blus i det rugende Graa!
Men de vil samle sig! Roma fremstige
lystændt en Nat for Italiens Rige,
Klokkerne kime, Kanonerne slaa,
Minderne flamme paa Fremtidens Blaa!
Yndigt som Haab og Tro
op mod nygifte To
jubler en Sanger til
Cither og Fløitespil.
Stærkere Længsler faa barnesød Hvile,
mindre tør vaagne og smile. —

Bjørnstjerne Bjørnson.

Indre-Missionen i London.

Blandt de mange religiøse Foreninger, som i England udøve en storartet og bestandigt tiltagende Virksomhed, indtager Selskabet for den indre Mission i London en udmærket Plads. Dette Selskab stiftedes i 1835 under Navn af „The London City Mission". Dets Opgave er at udbrede christelig Oplysning blandt de fattigere Klasser i London og nærmeste Omegn. Dets Bestræbelser ere blevne lønnede med særdeles gunstige Resultater, og Interessen for samme er i de senere Aar tiltaget betydeligt. En kort Beretning om dette Selskabs Indretning og Virksomhed, hovedsageligt uddraget af den sidste Aarsberetning for 1860—61, vil maaskee ikke være uden Interesse.

Til Opnaaelsen af sit Øiemed antager og lønner Selskabet Missionærer, som ofre deres hele Tid og Kræfter paa Missionsarbeidet. Hver Missionær arbeider under specielt Tilsyn af en Superintendent, som hver Maaned har at indsende Beretning om sin Virksomhed til Hovedbestyrelsen. Denne dannes af en Kommittee, hvoraf Halvdelen ere Medlemmer af den engelske Kirke og Halvdelen Dissentere. Missionæren modtager meget nøiagtige Instruktioner, og det paalægges ham især udtrykkeligt at holde sig simpelthen til Guds Ord og at undgaae at berøre nogensomhelst religiøse eller kirkelige Stridigheder.

En Londons City-Missionær har strengt Arbeide og liden Løn. En ugift Mand faar 65 £ aarligt, som for en gift Mand med flere Børn kan stige til 85.

Efter 3, 7 og 12 Aars Tjeneste tillægges 5 £ om Aaret. Han har ikke Lov at forbedre sin Stilling ved at paatage sig nogetsomhelst Arbeide udenfor sit egentlige Kald. Der er saaledes intet, som kan bevæge en Mand til at stille sig i Missionærernes Rækker, uden Interesse for Sagen selv. Missionærerne i London ere derfor hyppigt Mænd, som tilhøre en lavere Samfundsklasse, og som ikke have nydt nogen lærd Opdragelse, men de ere Mænd, som selv ere gjennemtrængte af den Sandhed, for hvilken de søge at vinde Andre. Deres hele Hjerte er med i Arbeidet, og dette er vistnok en Grund til det Held, som især i de senere Aar har ledsaget deres Bestræbelser. Før en Missionær ansættes, maa han lade sig examinere af Præster, hvoraf ogsaa her Halvdelen tilhører den engelske Kirke og Halvdelen Dissenterne. Derpaa antages han paa Prøve i tre Maaneder, og først efter denne Tids Forløb faar han fast Ansættelse og anvises sit Distrikt.

Som før antydet har Interessen for den londonske Mission tiltaget i de senere Aar. Dette kan bedst sees af Selskabets Indtægter, der i de første 6 Aar vare under 5000 £ aarligt, og nu beløbe sig til omkring 35,000 £. Disse store Pengesummer tilveiebringes ved frivillige Gaver, deels af Private og deels af Hjælpeforeninger, hvoraf der findes en Mængde saavel i London som rundtomkring i hele Landet. De mere velhavende Distrikter i London betale i Almindelighed for deres egne Missionærer. Det vil sige, Hjælpeforenigerne indbetale aarligt saameget til Hovedbestyrelsen, som er nødvendigt til en Missionærs Underhold.

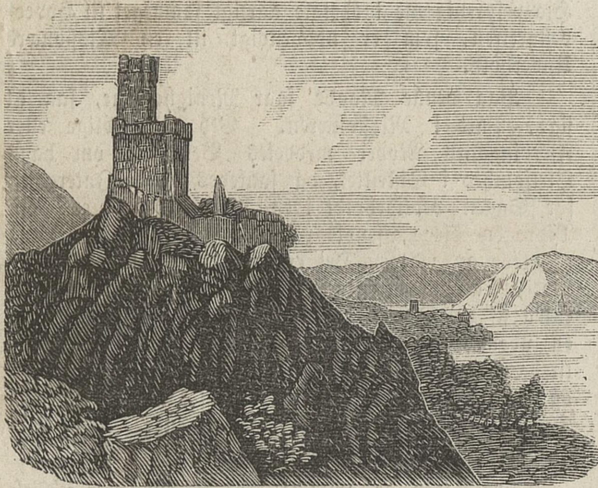
Paa denne Maade faar Menighederne, saa at sige, Part i Missionæren. Ved maanedlige eller Fjerdingaars Møder meddeles Beretning om hans Virksomhed i Distriktet, og saaledes bliver Interessen for Sagen vedligeholdt i en høiere Grad, end om Bidragene bleve affendte uden at man vidste, hvorledes de bleve anvendte. Det er et Princip hos Selskabet, ikke at ansætte nogen ny Missionær, naar der ikke enten af det Distrikt, hvori han skal ansættes, eller af en udenbyes Hjælpeforening, garanteres en vis Sum til hans Underhold. Nye Missionærer ansættes stadigt, og om ikke det fulde Beløb kan skaffes tilveie, tillægger Selskabet det Manglende, saasnart en Deel af Udgifterne paa en eller anden Maade er sikret.

For Tiden er omtrent 390 Missionærer i Selskabets Tjeneste. Fjorten af disse ansattes i 1860—61. Omendskjønt dette Antal synes temmelig stort, vilde dog det dobbelte udkræves, om hele den uhyre Hovedstad skulde være under regelmæssigt Tilsyn. Folkemassen tiltager saaledes Aar for Aar, at flere Missionærer aarligt behøves for at holde Skridt med den voxende Befolkning. Omtrent tredive af disse Missionærer have ikke noget særeget Distrikt, men derimod en særegen Klasse Mennesker under deres Tilsyn. De øvrige ere fordeelte omkring i London og have i deres forskjellige Distrikter paa mange Maader udøvet en stor og gavnlig Indflydelse.

City-Missionærens Pligt er saavidt muligt i regelmæssig Orden at besøge enhver Familie i hans Distrikt. Til denne Deel af sit Arbeide er han forpligtet at anvende 36 Timer ugentligt. Hvor hans Besøg blive optagne saaledes, at det kan lade sig gjøre, indlader han sig i Samtale med Folkene og søger saavidt han kan at blive bekjendt med deres Stilling i timelig og aandelig Henseende. Nogle Resultater af Missionærernes Virksomhed i det sidstforløbne Aar meddeles her efter Selskabets sidste Aarsberetning. I 1860—61 bleve 10,000 Børn sendte i Skole, 361 ugifte Par bevægede til at indgaae Ægteskab, 212 Butikker lukkede om Søndagen, 681 Fruentimmer optagne i Asyler eller paa andre Maader reddede fra et elendigt, syndefuldt Liv. I samme Tidsrum uddeeltes over 11,000 Bibler og Nytestamenter og mere end 2½ Million Traktater. Flere Skoler for Blinde bleve oprettede, saavelsom mange andre, tildeels større Skoler, over hvilke hyppigt Missionærernes Koner eller Døtre paatoge sig Opsynet. Mange Skillingsbanker ere blevne stiftede i de senere Aar, og disse have vist sig meget nyttige ved at modarbeide den londonske Almues overordentlige Letsindighed og Mangel paa Forsynlighed. Selskabet holder strængt paa, at ingensomhelst Pengehjælp eller anden Understøttelse uddeleles til de Fattige gjennem deres Missionærer. Denne Regel maatte af Nødvendighed for første Gang brydes forrige Aar, da den

strænge Vinter havde bragt Nøden og Elendigheden til en utrolig Grad. Det er ikke Missionærerne tilladt at yde deres Fattige nogensomhelst privat Understøttelse, da det ansees af yderste Vigtighed at indpræge de Fattige, at Missionærernes Bestræbelser ene og alene gaae ud paa at fremme deres aandelige Vel.

Det er nu alle Missionærers eenstemmige Vidnesbyrd, at de efter længere Tids Udholdenhed overalt begynde at see Frugter af deres Arbeide. I Regelen have de erhvervet sig aaben Adgang til hver Familie i deres Distrikt, og især i Sygdomstilfælde bliver deres Nærværelse meget ønsket. Flere Missionærer forsikre, at saamange Anmodninger rettes til dem om at besøge Syge og Døende, at de gjerne kunde opofre deres hele Tid paa saadanne Besøg. Missionærernes Udholdenhed, uforanderlige Venlighed og Taalmodighed indgyder tilsidst Folket Agtelse og Tro paa, at de virkeligt mene det godt med dem. Det er en mærkværdig Kjendsgjerning, at en Missionær, som har arbeidet saalænge i sit Distrikt, at han er bleven kjendt der, roligt kan færdes der til alle Tider ved Nat og Dag, uden Frygt for at udplyndres eller paa nogen Maade lide Overlast. Der gives Gader, ja hele Kvarterer af London, hvor endog en Politibetjent neppe tør vove sig alene, hvor Tyveri og de græsseligste Forbrydelser høre til Dagens Orden, og selv her tør City-Missionæren rolig fortsætte sin fredelige Gang. En Missionær savnede engang sit Lommetørklæde efter et Besøg i en saadan Gade. Han var ikke kommet mange Skridt videre, før en liden Gut bragte ham det tilbage med følgende Ord: „Om Forladelse Sir, han kjendte Dem ikke.“ Flere saadanne Exempler kunne anføres paa Folkets Tillid til de Mænd, der saa ufortrødent virke til dets Gavn. I London er det saaledes meget almindeligt, at selv de fattigste og simpleste Folk engang om Aaret tage sig en Fridag og tilbringe en heel Dag paa et af de Forlystelsessteder,

Sooneck.

hvorpaa London og den nærmeste Omegn er saa rig. I de sidste Sommere ere Missionærerne blevne anmodede om at ordne alting ved en saadan Anledning. Over 2000 Mennesker droge saaledes engang med Jernbane til de botaniske Haver i Kew, ledsagede af flere Missionærer, som havde paataget sig Ledelsen af det Hele. Ved Ankomsten til Kew blev en kort Gudstjeneste afholdt paa Marken, og Kl. 10 kom hele Skaren velholden hjem, uden at den ringeste Uorden eller Forstyrrelse havde fundet Sted den hele Dag.

Det vilde blive for vidtløftigt her at omtale alle de Maader, paa hvilke City-Missionæren søger at opfylde sin Mission. Men Opmærksomheden maa dog henledes paa de Gudstjenester, som i de sidste Aar stadigt have været holdte saavel i Theatre og andre offentlige Bygninger, som under aaben Himmel. I 1860—61 bleve mere end 4000 slige Gudstjenester afholdte, ved hvilke Tilhørernes Antal i Gjennemsnit beløb sig til omtrent 100 hver Gang. Tilhørere samle sig allesteds, selv paa de værste Steder, hvor Befolkningen udelukkende tilhører de mest fordærvede og lastefulde Klasser. I mange Tilfælde bliver Taleren forsvaret af en Deel af sit Auditorium, medens Andre søge at faae ham bort eller tvinge ham til at tie. Selv Fiskesælgerskerne i Billingsgate-Market, som ere bekjendte over hele London for deres Raahed i Opførsel og Sprog, optraadte paa det Kraftigste mod en beruset Mand, som vilde afbryde en Missionær, der var begyndt at tale til dem. De truede ham saa alvorligt med, at han skulde faae med dem at bestille, dersom han ikke lod Missionæren i Ro, at Manden fandt det raadeligst at liste sig bort og overlade Kamppladsen til det stærkere Parti. — Vigtigheden af denne Green af Selskabets christelige Bestræbelser maa være indlysende, naar man tager Hensyn til den religiøse Tilstand i London. Ved det sidste Aarsmøde blev Opmærksomheden henvendt paa en Kjendsgjerning, som tydeligt fremstiller denne og indtrængende vidner om Nødvendigheden af fremtidige kraftige Bestræbelser. Londons Utallighed af Kirker og Kapeller er nemlig ikke tilstrækkelig til at rumme mere end omtrent en Trediedeel af Befolkningen. Saaledes er der ikke fuldt to Millioner Mennesker, som hver Søndag ikke bivaane den offentlige Gudstjeneste. Det er klart nok, at en stor Mængde af disse aldrig søge nogen Kirke, og saaledes føle Missionærerne sig taknemmelige ved at bringe nogle af denne store Masse til at lytte til Guds Ord paa hvilketsomhelst Sted der kan findes Anledning til at forkynde det. — Det vil let sees, at en samvittighedsfuld City-Missionær har fuldt op at bestille. Foruden de af hans Beskjæftigelser, som her ere omtalte, holder han hver Uge to Møder i forskjellige Kanter af sit Distrikt, hvor han oplæser og for-

Slottet Rheinstein.

klarer et Afsnit af Bibelen. Saa aflægger han Besøg i Arbeidshuse og Hospitaler saavelsom i Fabrikker og forskjellige Steder for at finde fat paa Mændene i de Familier, han besøger. Over Alt, hvad han foretager sig, maa han føre nøiagtig Dagbog, som han hver Uge maa bringe sin Superintendent til Gjennemsyn, og hvert Aar maa han indsende fuldstændig Beretning om sin Virksomhed til Hovedbestyrelsen. Engang om Aaret har han Lov at tage sig en 14 Dages Ferie, og Juledag, Paaske- og Pintsedag er han ogsaa berettiget til at hvile fra sit Arbeide.

Som før omtalt, er der en Deel Missionærer, som ikke have noget særeget Distrikt, men derimod en særegen Klasse af Befolkningen under deres Opsyn. Saaledes er der to for Politibetjentene, 6 for Værtshuse og Kaffehuse, 4 for Omnibus- og Cabmændene, 4 for Dokkerne, 1 for Soldaterne i London, 1 for Arbeiderne ved den nye Udstillingsbygning, 1 for Postbudene og flere for Udlændinger, Zigeunere, Jøder o. s. v. Ogsaa de fleste af disse berette, at de overalt have fundet mere Imødekommen og Beredvillighed hos Folket i at lytte til dem end tidligere. Begge Missionærerne for Politiet staae paa den venskabeligste Fod med Politibetjentene og have i Aarets Løb modtaget værdifulde Foræringer som Beviis paa deres Erkjendtlighed. Den Dag, de nye Politibetjente, som indtræde i Tjenesten, tages i Eed, er Missionæren altid tilstede. Han tager dem i Haanden, ønsker, det maa gaae dem godt og overrækker hver især en Traktat, paa hvilken han skriver sit Navn og Adresse. Saaledes have de altid en Ven at henvende sig til, om de skulde behøve Raad eller Veiledning. Dette har især været til stort Gavn for unge Mænd fra Landet, som ofte komme ind til London, uden at have hverken Slægt eller Venner der.

De Missionærer, som besøge Værtshusene i London, have maaskee den bedste Anledning til at iagttage den Forandring til det Bedre, som i den sidste Tid er indtraadt i den religiøse Tilstand. For 10 eller 12 Aar siden var det neppe muligt at faae Adgang til saadanne Steder. Nu derimod bydes Missionæren venligt velkommen baade af Værter og deres Gjæster og anmodes ofte om at blive og læse et Kapitel for dem. Det falder dog af sig selv, at denne Klasse Mennesker ikke altid er saa god at have med at bestille, og Missionæren maa baade være i Besiddelse af Mod og Dygtighed for ikke at lade sig afskrække ved de Vanskeligheder, som hyppigt lægges i Veien for ham. Meget Godt er vistnok udrettet ogsaa her, men langt mere staar endnu tilbage. Sex Missionærer arbeide nu i denne Retning, hvor der er saa uendelig meget at gjøre, men det er beregnet, at tredive vilde udfordres, om deres Indflydelse skulde udstrækkes over hele Hovedstaden. Og dette vil vistnok ogsaa skee med Tiden, da Selskabet forhaabentligt Aar for Aar vil være istand til at forøge Antallet paa dem, som virke i dets Tjeneste.

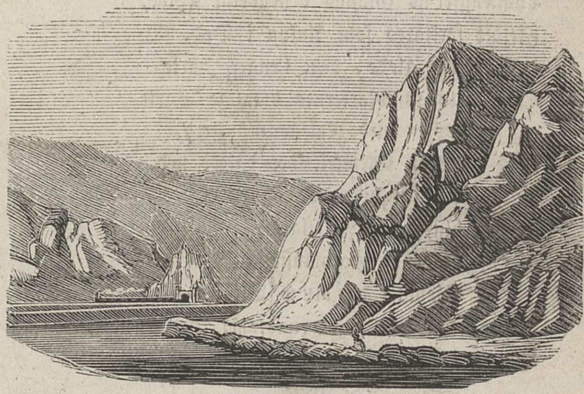
Nærmere Oplysninger om Selskabets fremtidige Virksomhed meddeles af de aarlige Beretninger, som udkomme ved Selskabets Aarsmøde i Exeter Hall i Mai Maaned. Ligeledes udgives hver Maaned „The London City Mission Magazine“, som kan faaes i Missionshuset i Red-Lion Square, London W. C., eller hos Udgiverne Seely, Jackson & Halliday, 54 Fleet-Street, til en Priis af to Pence.

To Dage paa Rhinen.

(Af en reisende Nordmand).

II.

Endelig kom Fartøiet, der havde taget Passagerer ind ved Bingen, paa ny i Gang, og de nye Omgivelser gave nyt Stof for Samtalen. Ved Bingen er Floden dyb og trang mellem mægtige Klipper — det er det berygtede Bingerloch, hvor en frygtelig Troldmand i gamle Dage ved sit Ord nedsænkede en heel Sø mellem Vogeserne og Bergstraße, i Jordens dunkle Skjød. — Men uheldigviis staar der borte paa Stranden et Monument, som fortæller, at et Klipperev her vanskeliggjorde Skibsfarten, hvorfor man under Fredrik Wilhelm 3dies Regjering ved tre Aars Arbeide udvidede Flodens Bredde til det Tredobbelte, og at Monumentet er opsat Aar 1832. — Saaledes forsvinder alle Illusioner for vor Tids Mineerkrudt og Dampmaskiner, og den mægtige Troldmand er ikke engang istand til at hindre Jernbanedirektionen i at grave sig ind i hans Fjelde med Tunneler og Sprængninger. „Troldmanden er vred og trækker sig tilbage“, sagde en katholsk Præst, som sad og flækkede en Appelsin, — „men siger Ingenting — Jernbanedirektionen triumpherer. — Men en vakker Dag styrter Tunnelen sammen — da tror dog Ingen, at det er Troldmanden, som har gjort det, man finder en „naturlig Aarsag“, og Troldmanden maa igjen fortrække. I gamle Dage fortrak mystiske Magter for Kirkerøgelse og Klokkeklang, nu fortrække de for Krudt og andet Fandenstøi, som Pokker selv har lært Menneskene — vi ere komne ham

Loreleiklippen.

nærmere nu, end hine Magter selv ere, derfor flygte de nu ligesaameget for Fandensskab, som de før flygtede for Kirkerekvisiter.“

„Det var en ubarmhjertig Dom af en Præst over Tidsalderens Fremskridt“ læspede den lille Bayrerinde — uvidende om at hun derved drog et Uveir af Reflexioner fra katholsk-kirkeligt Standpunkt ned over vore Hoveder, der nu langt mere vare oplagte til at spekulere paa Egnens Skjønhed og de rhinske Druers Kraft, og jeg blev saaledes glad, da Probenreuteren afledede Uveiret ved at pege paa et Taarn, der sønderbrudt og spøgelsesagtigt hævede sig midt i Floden paa en liden Ø.

„Der er til Gjengjæld en Dom over en ubarmhjertig Præst“, sagde han: „det er Bisp Hattos Musetaarn. Da han i sin Tid sad paa Mainz's Bispestol og havde samlet sig nok af Liggendefæ, udbrød der en haard Dyrtid og Hungersnød i Landet; Fattigfolk kom da til ham, som deres geistlige Herre og Fader, og bad ham om lidt af den Mængde Korn, han havde liggende.

Men ikke nok med, at den fede Præst fandt, at han havde alt Sit Behov, tog han ovenikjøbet og stængte de stakkes Fattigfolk inde i et Skur og lod saa Skuret svie af med dem, som vare i det. Da Stakkerne derinde skreg, lo den sataniske Bisp, og sagde: „Hør, hvor Musene pibe i Kornet.“ Men fra dette Dieblik fik han ikke være i Fred for Muus. De smaae Dyr omringede ham overalt; og vilde spise ham op; han flygtede da ud i Rhinen og lod bygge hiint Taarn, som nu alt ligger der bag os, og satte sig fast der i den Tro, at Musene ikke kunde svømme over til ham. Men de svømmede saamen over og aad den hele Biskop med Hud og Haar. Sandsynligviis“ føiede vor Probenreuter til — „sandsynligviis har han været fordrukken og i sit Delirium seet de smaae Dyr forfølge sig overalt.“

Men nu slugte Præsten den sidste Rest af Appelsinen og sagde: „Det hele er Løgn og Digt — Satansværk. Musetaarnet har ikke faaet sit Navn af „die Mäuse", men heder egentlig Mauththurm — eller Mustthurm — det er saameget som et Vaabentaarn, thi Ordet „Mus" i Betydningen Vaaben har vi endnu i Ordet „Musket". Men saadant paadigter Pøbelen de fromme geistlige Mænd."

Uveiret truede nu værre end nogensinde, og den værdige Præst beredte sig til et længere Udfald, da en af Selskabet foreslog, at vi skulde stige iland og besee den smukke Borg, Rheinstein, paa Vestsiden. Forslaget modtoges af fire Herrer, af hvilke Nogle havde Damer med, og i et broget Selskab stege vi da iland og overlod den vredladne Præst til de Tilbageblivende.

Der hænger Du da, yndige Middelalderslevning i dit fornyede Skrud, som ophængt i Guirlander af Løv, lig en dristig Rede paa Fjeldsiden; atter har dine længe lukkede Haller aabnet sig for fyrstelige Beboere; thi hid har Prindsen af Preussen ført sin unge Gemalinde, den engelske Prindsesse, hun lever og færdes i Sommertiden her i disse vakre Omgivelser som Borgfrue i det gamle Slot, hvor Alt minder om den middelalderlige Oprindelse. Hvor de malede Vinduer funkle i Solen høit over os, — nu aabner Riddersalen sig for os i sin halvdunkle Længde; — vi stige høiere op af en gammeldags Trappe, til Prindsessens Værelser — jeg forstaar mig kun slet paa Broderier, men vore Damer jublede og korsede sig over al den Pragt, som i denne Retning var udviklet her.

I tredie Etage ligge Prindsens Værelser med rigt udskaarne gothiske Møbler, med gamle Vaaben paa Væggene — med Drikkekar, der fordre kjæmpeagtige Munde og Maver for at tømmes. — Men træd til Vinduerne — see ud over det blomstrende Land med Floden nedenunder: er det ikke som det Hele vilde hilse Beskueren med en Lovsang over Guds Godhed, der breder et saadant Skjønhedens Liv over den døde Natur; det er som den selv aander og lever — se, hvor Solskinnet leger over Ehrenfels's gamle Taarne histover. Husene derhenne ved den anden Flodbred, over hvilke de rige Viinhaver brede sig, er Asmannshausen, der eier den bedste tydske røde Viin. — Man maa ellers ikke troe, at det er Viinhaverne, der ere det Smukke ved Rhin. „Firkantede Potetesagre seede paa Afstand", siger en malkontent Albions Søn. De ere nøiagtigt indbeelte i Ruder, og derved eensformige, men Farverne ere i Høstens Tid uforlignelig smukke. Det Skjønne ved Rhintrakten, det som gjør, at den aldrig bliver eensformig, trods sine mange, jevntløbende Høider, — er den rigt vexlende Sammensmeltning af Natur og Kunst, af vilde Skove og dunkle Middelaldersérindringer; over hvert af disse Steder har Sagnet spredt sit Trylleri eller Historien bredt sit romantiske Skjær: det er, som saa man det Hele gjennem farvede Ruder, medens det drager forbi Ens Øie. Her i disse herlige Haller med den rige Udsigt opad og nedad Floden kunde jeg dvæle længe; Klokkerne fra Kapellet, som ligger ved Slottets Side, ligeledes paa sin Klippespids ophængt i Rankeguirlander, tone saa fredeligt, og gjør det saa godt at dvæle her, med Tanken i Nutiden og Phantasien langt inde i Middelalderens farverige Aftenskjær.

Men der kommer allerede en ny Damper forbi Mäusethurm — vi maa afsted, og i rask Fart gaar det nu nedad de steile Bredder til Floden — og saa ombord — videre nedad. Et nyt Selskab, nye Figurer, og blandt disse Fremmede er nu den lille Kreds fra „Loreley" allerede gamle Bekjendte — næsten i Familie. Den hvide Probenreuter tillader sig alt at gjøre Kour til den lille, emanciperede Bayrerinde, der nu udfolder en ny Side af sit Væsen ved den elegante Maade, hvorpaa hun røger Cigar og drikker Toddy. Da viser sig med engang en elegant Herre, der gjør stor Opsigt ved sin fine Fremtræden, han stiger op af

Drammen ved Aaret 1750. Efter Pontoppidan. (Se forr. Nr.)

Kahytten med en Fyrstes Værdighed, og lader sig give en Flaske Viin. Hans Cigar dufter fint, og hans Moustacher klæde ham ypperligt; vor Probenreuter, der var begyndt at udspænde sine Garn over den lille bayerske Dame, er strax overvundet og maa gjøre et piinligt Tilbagetog, da den lille Dames hele Interesse nu er gaaet over paa den fine Herre, som efter hvad vi tilfældigt høre skal være en Greve fra Pfalz, efter Andres Sigende en Digter fra Østerrig — man udtømmer sig i Gjætninger. Han udgiver sig for at være hendes Elsker, som hun venter, — er en Lommetyv. — En Phrenolog.

Imidlertid glider Skibet fremad, forbi de majestætiske Ruiner af Sickingernes Borg, Sauerburg, der ødelagdes af Franskmændene i samme Aar, som de sprængte Heidelbergerslottet.

„Deroppe", siger en ældre Mand, — Professor kaldes han, jeg erfor senere, at han var Professor phrenologiæ — „deroppe kom jeg reisende for nogle Aar siden, en Vinterdag — det var koldt og raat; her fandtes dengang ingen Jernbane — Diligencen var gaaet istykker, og da jeg havde en Bekjendt over i Wisperthal, tog jeg derhen. Det var seen Aften, da jeg træt kom ind under de mægtige Ruiner af Franz von Sickingens Borg; jeg tilstaar, jeg tænkte da mere paa at faae en varm Seng end paa den vældige Reformationshelt, som husede deroppe paa Borgen, jeg var da tilfods og usikker om Veien; jeg gik da ind i en liden Hytte, hvorfra der skinnede et Lys, for at spørge mig frem. En gammel Kone sad ved Ilden, og svarede mig paa mit Spørgsmaal, men tilføiede strax: „Er Herren Læge?" „Ja — jeg er." „Saa gaae for Guds over til Stuen ved Bækken, jeg skal følge Jer did, der er en Syg, som maaskee mere behøver Præsten end Eder, men I kunde dog maaskee gjøre en god Gjerning." Jeg fulgte Konen, vaad og forfrossen som jeg var, og traadte ind i et elendigt Værelse i den saakaldte Sauerburgerhof, hvorfra en usund Luft slog mig imøde. Rummet var neppe mere end fem Alen langt, og i en Krog opdagede jeg i Tusmørket en Person, der laae kastet paa nogle Halmsække, med et elendigt Tæppe over sig. Et Lys blev bragt — og jeg saae Mandens Ansigt. Hvilket Hoved! Et saa nobelt Kranium, og dog saa svagt! Et Ansigt med Spor af fordums Styrke, nu elendigt og smertefortrukket. — Jeg saa strax, at jeg kom forseent.

Men hvorfor har I ikke skaffet ham et bedre Leie? „Vi har det ikke bedre til os selv — og han kan ikke betale", var Svaret. — Den Syge syntes at faae Bevidstheden, han vilde have Noget at drikke. Man rakte ham lidt tynd, usel Viin. Han formaaede neppe at synke Drikken, jeg forordnede nogle Lægemidler, og gav Budet Penge til at kjøbe dem for i Lorch, og bestemte mig til at blive der; — men inden jeg fik ordnet mig og Reisetøiet af, sagde en dyb Stønnen mig, at Dødskampen var begyndt — uforstaaelige Ord hørtes imellem; de sagde, at han den sidste Nat havde phantaseret Meget om sine Forældre og Forfædre; han havde som fattig Mand længe havt Tilhold hos Folkene her — nu skulde de befries for den byrdefulde Gjæst.

Endnu engang reiste han sig — Øinene stirrede vildt — han phantaserede synligt: „Jeg, sagde han afbrudt, „jeg — Rigsgreve Franz von Sickingen dø i dette Hul — før mig op i min Borg — jeg vil dø i mine Fædres Hall." Grueligt var det Fortvivlede i hans Miner — gruopvækkende ogsaa Kontrasten mellem hans Phantasier, at han var Franz von Sickingen, og denne sørgelige Virkelighed.

Men min Gru skulde blive større, da han efter en Times Forløb var død, Husets Vært traadte ind, og jeg fortalte ham den Døendes Phantasier.

„Det var ikke Phantasier" sagde Værten: „det var Sandhed."

„Hvad vil I sige dermed?"

„Denne Mand, som ligger død her i Armod og Elendighed, var i Livet Rigsgreve Franz von Sickingen, den Sidste af den store Reformationshelts Æt. I denne Time slukkedes dens sidste Skud."

„Sic transit gloria mundi", sukkede jeg, og traadte ud af det kvalme Rum: deroppe laae Sickingernes Borg, truende endnu i sine Ruiner — og derindenfor, død i Armod, laa dens sidste Eier — den sidste Ætling af hiin Franz, for hvem det ikke syntes forvovent at gribe efter Tydsklands Keiserkrone."

Her sluttede Professoren sin Fortælling — den havde gjort Indtryk — Mange af os havde hørt tale om den ulykkelige Æts endelige Undergang; — nu vare allerede Ruinerne langt bag os, og nye, vexlende Indtryk forjoge snart Tanken om den ulykkelige Rigsgreve.

Et Blik over den italienske Literaturhistorie*).

II.

Vi ville her fremhæve et Phænomen, som neppe gjentager sig i nogen anden Literatur. Det hele Chor af hine nysnævnte Hærførere skriver et saa kraftigt og dog melodisk Italiensk, at det, ganske bortseet fra Indholdet og den høie Begavelse, blot for Sprogets Skyld endnu den Dag idag gjælder for den italienske Skribents høieste Maal, at skrive med Dantes Kraft, med Petrarcas Gratie, med Passavantis Sikkerhed i Udtrykket. Medens Tydskere, Franskmænd og Englændere møisommelig maa overføre sine Klassikere i vor Tidsalders Sprog, hænder det sjelden en blot nogenlunde dannet Italiener, at han støder paa et ham fremmed Ord hos hans gamle fædrelandske Literaturs Heroer.

Saaledes stod den italienske Literatur kort efter sin Tilbliven allerede med sin første store Mester fast og gedigen, og i sproglig Henseende som et hartad uopnaaeligt Mønster. Virkningen af at Italiens tidligste Digter netop skulde være sit Folks største og mest storartede, udeblev ikke. Selv den Dristigste fattedes Mod til at stille sig ved Siden af et saadant Forbillede, til at efterligne Diamanten i Haardhed som i Farvepragt. Man lagde altsaa enten modløs Hænderne i Skjødet ligeoverfor en saadan Væddestrid, eller man vendte sig til hans nærmeste Efterfølger, det italienske Sprogs anden Fader, Petrarca, og sød, indlullende, melodisk Blødagtighed traadte nu istedetfor Høisind i Anskuelsen og Sprogets Kraft. Ofte søgte man ogsaa hen til den italienske Literaturs tredie Patriark, Boccaccio, og hentede sig der Phraser og Forskruethed, aabenbar Tilbagegang i Sprogformen, og i Sammenligning med Dante — hvilken fattig Tankeverden. Det italienske Sprog, som ved sin Blødhed og overordentlige Velklang, sine mange rimende Ord, saa let kan vække en musikalsk Lyst til blot Riim-Klingklang og huul Phrasebygning, skred ingenlunde frem med det store Antal af Petrarcas Efterlignere, som blot eftergjorde hans Væsens Yderligheder, Verset, Rimet, „hvorledes han hostede og spyttede." Den store Sonet-Syndflod, som brød ind over Italien, og hvorunder den skjønne appenniske Halvø endnu ofte lider, maa fornemmelig skrives paa den Opmuntrings Regning, som stadig er bleven Petrarcas saakaldte Efterlignere til Deel.

Petrarca er født i Arezzo i Nærheden af Florentz 1304; men da hans Forældre forvistes samtidig med Dante, levede han fra sin tidlige Ungdom i Avignon. Hans Ynglingsaar falder i den Tid, da Dantes store Poem allerede vakte almeen Beundring. Som bekjendt beskjæftigede Petrarca sig i Bologna, istedetfor at studere Jura, med Digtekunst og Klassikere, hvorved han ligefrem modsatte sig sin Faders Villie, som, klog ved egen bitre Erfaring, ønskede at see Sønnen ofre sig for det praktiske Liv; denne kunde derfor først ret egentlig hengive sig til, hvad han følte at være sit Kald, efter Faderens Død. Hiin Laura (Hr. von Sades Gemalinde), som han har gjort udødelig, mødte han for første Gang i Clara-Kirke i Avignon i Paasketiden 1327. (Digteren var dengang i sit 23de Aar). Hans Kjærlighed synes at have været reen, og at have virket forædlende paa ham, dog fremlyser det klart af hans Vers, at det ikke var en Lidenskab, som har Magt til at ryste eller forskjønne et heelt Liv, men at en stor Deel af den Sonetkrands, han slyngede om hendes Hoved som en Glorie, skylder Studiet, Reflexionen sin Tilbliven, ikke det sprudlende fulde Liv, altsaa var opdigtet, ikke blot digtet. Den, som drager dette i Tvivl, henvise vi til, at Digteren, vistnok først i sin høie Alderdom, selv tilstaar os, at hans Kjærlighed ved Lauras Død allerede var kjølnet. Ikkedestomindre digtede han den hele anden Halvpart af de saakaldte Canzonieros efter hendes Død, aabenbar altsaa uden Varme, uden Begeistring, men med fuldendt Formskjønhed. Stærkere endogsaa end hans egen Tilstaaelse, taler den Sonnet for vor Mening, hvori Digteren efter Lauras Død siger:

„Den hede Ring, hvori jeg Time efter Time i fulde 21 Aar sad fangen, har Døden løst; aldrig bar Nogen en saadan Byrde, heller ikke tror jeg nu, at et Menneske kan døe af Smerte. Amor, der endnu ikke vilde fritage mig for Undersaat-Pligten, havde lagt mig nye Snarer i det høie Græs, tændt i mig nye Længsler, saa jeg kun med stor Møie undgik Faren. Og havde jeg ikke ved mine første Lidelser saa rig Erfaring, saa var jeg visselig bleven fangen, og var saa meget sikrere gaaet op i Flammer, jo mindre jeg er af tørt Træ. For anden Gang har Døden befriet mig, den har sønderrevet Knuden, slukket Ilden; mod Døden hjælper hverken Aand eller Kraft."

I en Sonnet, som aabenbar i langt ældre Aar er føiet til hans Canzonsamling, skammer Digteren sig ligefrem over sine tidligere Følelser. Det gjør et smerteligt Indtryk at høre saadant af Kjærlighedens Sanger, som om det ikke var den største Lykke, som om det ikke var et Livs største Ære at have næret en reen, skjøn Kjærlighed, selv om den skulde have været ulykkelig!

Kort efter Tilbagekomsten til Avignon, traadte Petrarca i venskabelig Forbindelse med den mægtige Familie Colonna og fornemmelig med Jacob Colonna, Biskop af Lombez, og Broderen Kardinal Joh. Colonna. Derpaa reiste han, som han siger, af Nysgjerrighed til Paris og Tydskland, og derfra til Rom, hvor han gjorde Bekjendtskab med Stefano Colonna, hans to Venners Fader. Senere trak han sig tilbage til Vaucluse, hvor han, som han selv fortæller, skrev eller gjorde Udkast til sine talrige Værker. Her skrev han navnlig paa Latin sin Epopoe: „Africa", af hvilken han ventede Udødelighed og hvori han besang Scipio Africanus's Heltegjerninger. Medens han opholdt sig her, modtog han paa samme Dag to Opfordringer til at lade sig krone som Digter, den ene fra Senatet i Rom, den anden fra Pariser-Universitetets Kantsler. Paa Kardinal Colonnas Raad besluttede han sig for Rom, men lod forespørge hos Robert af Anjou, hiin Tids lærdeste Konge, om han ogsaa var en saadan Ære værdig. Kongen kaldte ham til sig i Neapel og examinerede ham i tre Dage i Samtaler, som varede fra Middag til Aften, hvorpaa han erklærede ham Lauren værdig og vilde selv feire Festen i Neapel. Petrarca foretrak imidlertid Rom, og modtog der af Senatoren Anguillaras Haand, i det jublende Folks Paasyn, Digterkronen paa Kapitol (1341).

Ikke som Flygtning, lig den ulykkelige Dante, men feiret af Alle, levede Digteren nu afvexlende i Parma, Verona og Mailand, og endelig og længst i Padua. Han endte sine Dage i sit Huus i Nærheden af Padua, hvor han blev funden død i sit Bibliothek, støttet paa sine Bøger, som en ægte Lærdommens Soldat.

*) Se Nr. 14.

Norge.

Christiania. „Fædrelandet" bringer en ny Artikel om vor sidste Ministerkrise, der er mærkelig ved Meddelelsen af et nyt hidtil ukjendt Aktstykke, nemlig Hs. Maj. Kongens Diktamen til Protokollen i det nye Statsraad. Hovedindholdet af dette Diktamen er, at Hs. Maj., som havde bragt i Erfaring, at der i Justitsdepartementets oprindelige Foredrag i to Punkter var sigtet til et Cirkulære fra den svenske Udenrigsminister til Hs. Maj.s Gesandtskaber af 7de Novbr. 1859, og til gjorte personlige Erfaringer, grundede paa Samtaler og ikke officielle Overlægninger med anseede svenske Mænd og navnlig flere Medlemmer af Hans Majestæts svenske Statsraad — ikke kunde bifalde, at et konfidentielt meddeelt Aktstykke benyttedes i officielle Aktstykker eller billige at officielle Paastande af nogen af Hans Majestæts Statsraader grundedes paa ikke officielle Samtaler og Overlægninger mellem dem og svenske Statsraader, da saadant kun var egnet til at fremkalde Splittelser, som fra begge Statsraad kunde udstrække sig videre til begge Folk. — Foruden dette Diktamen meddeler „Fædrl." de Stykker af Justitsdept.s Foredrag, som ved den endelige Redaktion ere forandrede eller udeladte, og slutter med følgende Bemærkninger: „Det sees altsaa heraf, at Hs. Maj. Kongen, efterat have hørt sit nye norske Raad, har tillagt de ovenfor aftrykte Ytringer en Betydning og en Indflydelse, som ikke har kunnet blive os indlysende ved deres Gjennemlæsning. Men det er, som sagt, ikke for at dømme det forrige og det nuværende norske Statsraad imellem, at vi have aftrykt disse Aktstykker, men for at fremlægge dem selv for Publikum, efterat de ere blevne os tilgjængelige. Har Hs. Maj. Kong Carl virkelig seet sin Stilling som Unionskonge yderligere vanskeliggjort ved hine Ytringer, saa har han naturligviis handlet ret i at skifte de Raadgivere, der ikke vilde lade dem udgaae." — I de indledende Bemærkninger af sin Artikel lader „Fædrl." ellers at forstaae, at de saameget omtalte to Passusser neppe have været den egentlige eller inderste Grund til Ministerkrisen, men nærmest afgivet den ydre Foranledning dertil, hvad Bladet forresten ikke har været ene om at antage.

— Ved Storthingsvalget for Akershus Amt udkaaredes til Repræsentanter: Gaardbr. O. Valstad, Sagf. Sverdrup, Gaardbr. Holstad og Baron H. Wedel-Jarlsberg; til Suppleanter: Gaardbr. Grimelund, Gaardbr. Wennemoe, Foged Fürst og Halvor Schou.

— Ved Storthingsvalget for Bergen idag udkaaredes til Repræsentanter: Danielssen, Prante, M. Rosendahl og Holmboe; til Suppleanter: Stiftsprovst Birkeland, Kjøbm. H. Baars, Rentenist N. Schumann og Kjøbm. Herman Blauw.

— Til Storthingsrepræsentant for Skien er valgt Herman Bagger; til Suppleant Doktor Schaaning.

— Til Storthingsrepræsentant for Kragerø er valgt Handelsborger Thomes Thomesen; til Suppleant Sagf. Bentsen.

— Til Valgmænd for Christiania ere udkaarede: 1) Prof. Schweigaard, 2) Assessor Motzfeldt, 3) Civildommer Lambrechts, 4) Bødtker Christensen, 5) Grosserer Th. Meyer, 6) Grosserer J. H. Schwensen, 7) Bogtrykker Malling, 8) Kjøbm. J. H. Frølich, 9) Maler Bing, 10) Garver Schou, 11) Oberst Ræder, 12) Konsul J. H. Andresen, 13) Smed Thune, 14) Statsr. Birch-Reichenwald, 15) Prof. Broch, 16) Bygmester Binneballe, 17) Murmester Mortensen, 18) Advokat Kildal, 19) Kjøbm. P. W. W. Kildal, 20) Kjøbm. P. A. J. Berg, 21) Borgermester Fougstad, 22) Garver Borgen, 23) Oberstl. Kierulf, 24) Bager J. Brun, 25) Kjøbm. Amlie, 26) Byskriver Rye, 27) Kjøbm. O. M. Hauge

— I Eftermiddag foretoges Prøvevalg for Christiania med følgende Udfald: 1) Prof. Schweigaard med 26 St., 2) Assessor Motzfeldt med 26 St., 3) Prof. Broch med 19 St., 4) Statsr. Birch-Reichenwald med 17 St.; Advokat Kildal fik 12 St., Bankchef Stabell 5 St., Civildommer Lambrechts, Oberst Ræder og Oberstl. Kjerulf hver 1 St.

— Til Valgmænd for Bergen vare valgte: Danielssen, Nordahl, Holmboe, Prante, Rosendahl, Lampe, Steen, Baars, Schanche, Anton Mohr, D. Blauw, Behrens, Hagemann, Lothe, Krohn, Dekke, Blytt, Provst Birkeland, Ellerhusen, H. Blauw og Carl Angell.

— Sognepræst til Hedrum, K. P. Kjerulf, er 5te Mai afgaaet ved Døden.

— Det nye Skuespil „I Dynekilen" af Pseudonymen Carit Etlar (o: J. C. Brosbøll) er i denne Uge bleven opført paa begge vore Theatre.

— I Formands- og Repræsentantmøde den 9de Mai bevilgedes 3000 Spd. til Iværksættelsen af et Gjennembrud fra Øvre Slotsgade til Grændsegaden.

— Rustmester J. Lund har konstrueret og taget Patent paa en meget sindrig Maskine til Fabrikation af pressede Spidskugler for Kammerladningsgeværer.

— DHrr. A. Munch og G. W. Lyng ere nylig indvoterede som Medlemmer af Videnskabsselskabet i Christiania.

— Bladet „Pasop" har taget sig Sommerferier, men truer med at vise sig igjen paa Høstkanten, og da fra et andet Officin, end det før udgik fra.

Blandede Efterretninger.

Sverige. Paa Kongens Fødselsdag er udgaaet Forordninger om vigtige Reformer i Sveriges Kommunallovgivning.

Nordamerika. To Sammenstød af Nordens og Sydens Hære have fundet Sted, paa to forskjellige Steder, i Vesten og det Østlige. Det alvorligste Sammenstød var ved Corinth, i det nordlige Missisippi, nær Grændsen af Tenessee, hvor der kjæmpedes i 2 Dage; den første Dag havde Separatisterne Overhaanden, men den følgende Dag tvang de Nordlige, som i Løbet af Natten havde faaet betydelige Forstærkninger, Separatisterne til at trække sig tilbage til Corinth. I det Østlige har en Kamp staaet ved Yorktown i det sydlige Virginien, nær Hampton Roads (Norfolk), hvor Søtræfningen mellem Merrimac og Monitor stod. Dette Sammenstød kan ikke have været af Betydenhed, da Richmond, der ligger NO. for Yorktown, endnu er i de Sydliges Besiddelse.

— Times Korresp. bemærker, at man maa optage Efterretningerne fra Krigsskuepladsen med stor Forsigtighed. Han siger bl. A.: „Fra nu af maa vi betragte Regjeringen i Washington eller Krigsminister Stanton som det eneste Nyhedsorgan i de forenede Stater. Bladene tør kun offentliggjøre, hvad der meddeles dem af Regjeringen; Telegraphen er i Regjeringens Hænder, og der foreligger i det mindste eet talende Exempel paa, at den officielt er bleven brugt til at udbrede en vitterlig Usandhed. Om Forbundstroppernes Nederlag, dersom saadanne skulde finde Sted, vil man først høre Noget længe efter at de ere indtrufne. Verden tør ikke lade disse Omstændigheder upaaagtede, men maa betænke, at man i „Krigen for Unionen" anseer alle Midler for berettigede."

— Den franske Gesandt i Washington er afreist til Richmond i Virginien, Sydforbundets Hovedstad, som man antager for at pleie Underhandlinger om Frankrigs Anerkjendelse af Sydforbundet.

Italien. Kong Victor Emanuel har gjort en Reise til Neapel, ledsaget af hele det diplomatiske Korps, og er der bleven modtaget paa den mest glimrende Maade. Det antages nu almindeligt, at Roms Rømning af Franskmændene er nær forestaaende.

England. Den store Udstilling aabnedes den 1ste Mai. Prinds Oscar overvar Aabningen.

— Armstrong har ladet forfærdige en 300pundig Kanon, der efter dermed anstillet Forsøg vil være istand til at ødelægge de nyopfundne Pantserskibe, som man troede uovervindelige. Kuglen knuste den Jernplade, hvorimod den paa 600 Fods Afstand udsendtes, „i Smaastumper, som om det havde været Glas."

Preussen. De nye Valg til Deputeretkammeret ere, tiltrods for, og som det det synes for en stor Deel fremkaldt ved Regjeringens voldsomme Agitationer derimod, faldne afgjort ud til Gunst for det liberale Parti.

☞ **Bladets Redaktør P. Botten Hansen boer i Dronningens Gade, Nr. 26, 2den Etage.**

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 20. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 18de Mai 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Østerdalen og Østerdølerne.

(Af E. N.)

I.

Der existerer ikke mere nogen Afstand; med Jerbanen reise vi ligesaa fort fra den ene By til den anden, som vi før gik fra Gade til Gade i den samme By. Dette er nu en meget kjedelig og triviel Sætning; men dog vinder den igjen i Interesse, saa ofte den finder Anvendelse paa nye Steder, ialfald for disses Beboere. I sin Almindelighed var den meget opbrugt og forslidt, da vor første Jernbane kom istand; men det var vist Mange, som fandt det ganske morsomt at høre og sige, at der nu ingen Afstand skulde være mellem Christiania og Eidsvold. Og nu synes ialfald Beboerne af Solør og Odalen, at det er en ganske interessant Ting dette, at der ikke er nogen Afstand længere mellem Christiania og Kongsvinger, og Østerdølerne glæde sig over, at de er rykket Hovedstaden saa nær. Naar den nye Bane fra Hamar til Elverum aabnes, vil Østerdølen paa en Maade være Dagens Helt. Da vil Alle kaste sit Blik paa Østerdølen, og spørge, om Østerdalens Natur, om dets Beboere, om dets Betydning osv. Hidtil har denne Deel af vort Land ikke været meget kjendt af den store Masse. Publikum kjender i Almindelighed bedst eller endog udelukkende til de Egne, hvorigjennem den store Færdsel gaar, saaledes som Gudbrandsdalen, eller til de Steder, som ved en ualmindelig Naturskjønhed eller Landskabets storartede Charakteer er blevet bemærket og har trukket Turisternes Skare til sig. Intet af dette er Tilfældet med Østerdalen. Man veed heller ikke stort Mere om denne Dal end, at den heder Østerdalen, og at den har store Skove. Dette er rigtignok ogsaa det Væsentligste. Det er Skoven, som har givet den sin Betydning. Dens store Skove og den fordeelagtige Beliggenhed ved Norges fornemste Vasdrag har gjort den til et af Hovedoplagsstederne for alle det vestlige Europas Lastehandlere. Tømmerdriften er ikke alene det Vigtigste for Østerdalen; men det er ikke saa langt fra, at man kan sige, den er det Eneste. Dette er nu vel ikke saa ganske sandt; men det er dog langt sandere, end det burde være. Hvad enten det er Tømmerdriftens Skyld eller Aarsagen ligger i andre Ting, som jeg her ikke skal gaae nærmere ind paa: vist er det, at ligesaa daarlig, som man dyrker sin Skov ved at gjøre for Meget af det, ligesaa daarlig dyrker man sin Jord, fordi man gjør for lidet af det. Det er dog nok temmelig sikkert, at begge Ting for en stor Deel skeer af Hensyn til den store øieblikkelige Fordeel, som Tømmerdriften kaster af sig. Ligesom Jordbruget er ogsaa Fædriften utilbørlig forsømt, uagtet der gives den bedste Anledning netop til denne Bedrift. Thi medens Østerdalen ikke er blandt de for Jordbruget bedst skikkede Egne, synes Naturen selv at have henvist den til Fædriften. Baade er Jordbunden fortrinlig egnet til Høavl, og paa begge Sider af Dalen strækker Fjelde sig, hvor der findes de allerfedeste Græsgange. Disse naturlige Fordele benyttes ikke, som de skulde, og Østerdalen staar i denne Retning langt tilbage for den parallelt løbende Dal Gudbrandsdalen, med hvem den ikke paa nogen Maade kan maale sig i Produkternes Godhed. Hvad der virkes af Fedevarer, kommer i Almindelighed heller ikke udenfor Dalen selv. Der vil nu rimeligviis skee en Forandring heri; man vil finde sin Fordeel i at tilberede sine Fedevarer paa en kunstmæssigere Maade og lægge mere Vind paa denne Green af Landhuusholdningen; ved Jernbanens Hjælp vil ogsaa Østerdalen komme til at forsyne Hovedstadsmarkedet med denne Artikel.

Efter denne korte „økonomiske Udsigt" vil vi gaae over til disse Liniers egentlige Hensigt, at fortælle lidt om Dalens Natur og Beboere, det, som den gjerne seer efter, der blot reiser for sin Fornøielse. Og mange Reisende ville nu formodentlig benytte sig af den letvindte Anledning til paa en kort Tid at henflyttes til Hjertet af denne Dal, der nok kan lønne et Besøg. Jeg vil ikke tale om, at der svømmer fuldt op af Ørret der i Dalens Elve og Søer for Englændernes Fluer, eller at Jægeren vil finde de herligste Jagtgrunde. Men Dalen mangler heller ikke, hvad der gjerne virker tiltrækkende paa den almindelige Turist. Der findes mange smukke Punkter og mange storartede og vilde Situationer i de tilstødende Sidedale, og her bor et Folk, som man ikke kan undlade at betragte med Interesse og Velvillie.

1.

For en Deel Aar siden gik jeg opover denne Dal. Istedetfor at følge den almindelige Vei gjennem Hedemarken over de lange kjedelige Sandmoer ved Grundset, tog jeg først til Lillehammer og gik derfra over Fjeld og gjennem Skov over den til Aamot. Kun her og der fandtes en smal Sætersti, som jeg kunde følge; somoftest havde jeg kun den brusende Aasta, som løb ved min Side, at holde mig til, den vidste nok Veien. Det var mørke, alvorlige Skovtrakter, som jeg kom igjennem. Det næsten overrasker, naar man her en Gang imellem hører Kobjælder klinge, naar lange Luurtoner veemodig og bedende bæres over til Vandreren, og han saa seer Røgen stige i Veiret inde imellem Træerne og pludselig træder ud paa Sætertunet og finder, at der bor Mennesker her i denne Eensomhed ogsaa. Paa en af disse Sætre, Steenstilen, fortalte man mig en mørk og tragisk Begivenhed, som ganske passede til den vilde Skovnatur. Nærved havde jeg lagt Mærke til en Forhøining i Jorden, bedækket med en Steen, ligesom en Grav. Det var det ogsaa. En Søndag langt tilbage i Tiden havde syv Smaagutter truffet sammen her, medens de vare ude og gjætede. For at more, sig bleve de enige om at lege Krig, denne Leg, som Alle engang har fornøiet sig ved; men Faa har nok leget den saaledes som disse Gutter. Først fægtede de mod hverandre med Stokke og Næver, de lo og morede sig. Men snart kom der Alvor i Legen, de blussede op og blev heftige; det ene Ord tog det andet, Slagene faldt tungere. De drog sine Knive og løste sine Øxer, og inden kort var ikke mere nogen Kamp; alle Kjæmperne laa døde henstrakt paa Valpladsen. Kun een havde endnu saa mange Kræfter tilbage, at han kunde slæbe sig hen til Sæteren og der fortælle, hvad der var skeet. Da døde ogsaa han, og de blev Alle lagte i den samme Grav.

Jeg kom nærmere Bygden. Nu var der kortere mellem Sætrene; men her hendte det næsten bestandig, at Ingen svarede indenfor, naar jeg kom frem til Huset. Det var tomt, og intet levende Væsen fandtes paa Sæteren, der stod øde, som om den skulde være ryddet af den sorte Død. Siden hørte jeg, at Bønderne her havde sine Vaar- og Høstsætre, hvorfra Mange i de hedeste Sommermaaneder flyttede længere tilfjelds eller tilskovs med sine Kreature. Det var en Skuffelse at finde det Huus tomt, hvor Hvile og Mad skulde vente den trætte Vandrer, lig den, Fata Morgana bereder Ørkenens Karavaner, kun at hiin var endnu mere drillende; Synet forsvinder ikke, men dog holder det Intet af, hvad det lover. Men Skuffelsen var snart glemt, naar jeg igjen gik under de høie mægtige Graner, snart hoppende over Stenene ved Aabredden, snart klatrende i de bratte Fjeldure; her var ingen Tid til at tænke paa Skuffelser. Alle Tanker havdes Behov for at finde frem i det forvirrede Chaos af nedramlede Stene og Træernes udoverhængende Grene. Og man glemte al Skuffelse, naar man igjen gik længere oppe fra Elven og Fuglesangen lød liflig og vakkert rundt den med Fossedrønnets Akkompagnement.

Hvor Aasta naaer sit Maal og gjennem de vildreste Stup styrter sig ud i Glommem, ligger Aamots Gaarde opover Lierne og paa Dalbundens store græsbevoxede Moer, som tidt under Sneesmeltningen oversvømmes af Elven. Naar man fra Bakkerne ved Aaset, hvor Bygden aabner sig og dens største Deel ligger frit for Øiet, kaster sit Blik udover Aamot, maa man sige, at det er en vakker Bygd. Skovpartier og dyrkede Marker afvexle med hverandre i Skraaningerne; Gaardenes ofte malerisk grupperede Huusklynger, en utallig Mængde graae veirbidte Stuer og Skur rundt det livlig farvede Vaaningshuus er spredt omkring; med Klokketaarnet ragende over alle Tage seer de tidt ud som smaae Landsbyer; og i Midten drager Glommen, „Elva", sig med sit mægtige Vandbelte, afspeilende Breddens Birke- og Oretræer.

Glommen og den lyse Løvskov, som saa gjerne trives i dens Nærhed, hvor Naaleskoven er sluppet op og Bygden breder sine dyrkede Marker, formaar i alle Østerdalens Bygder, ogsaa uden at være ledsaget af andre Skjønheder, at gjøre et Indtryk paa den Reisende, der er større end det, lignende Situationer ellers bevirke, formodentlig paa Grund af den Kontrast, de her danne til de lange mørke Gran- og Furuskove. Denne stadige Modsætning af milelange Skove og vakre frie Bygder skulde næsten friste mig til at troe, at en Mand, der beundrede Naturen og som en rigtig „Feinschmecker" søgte ved allehaande Kunstmidler at forstærke dens Indtryk og skjærpe sin Appetit, i Østerdalen skulde finde en Natur, der kom ham villig imøde i disse hans Bestræbelser eller endog ganske befriede ham derfor. Man bliver kjed af de lange Skove, uden Afvexling, stedse de samme; men da lives man ogsaa ganske anderledes op og henrives saa let til Beundring, naar man kvæger sit Blik ved Synet af Glommens vakre Omgivelser saa mangt et Sted, i Aamot, i Storelvedalen ved Vestgaard, ved Neby i Tønset. Og om end disse Steder ere vakre i sig selv, gjør man dem i den første Overraskelse langt smukkere end Virkeligheden. Man siger, at Østerdalen er saa eensformig; men dette mener jeg netop ikke er saa. Skovene ere ensformige, men der er ikke blot Skov;

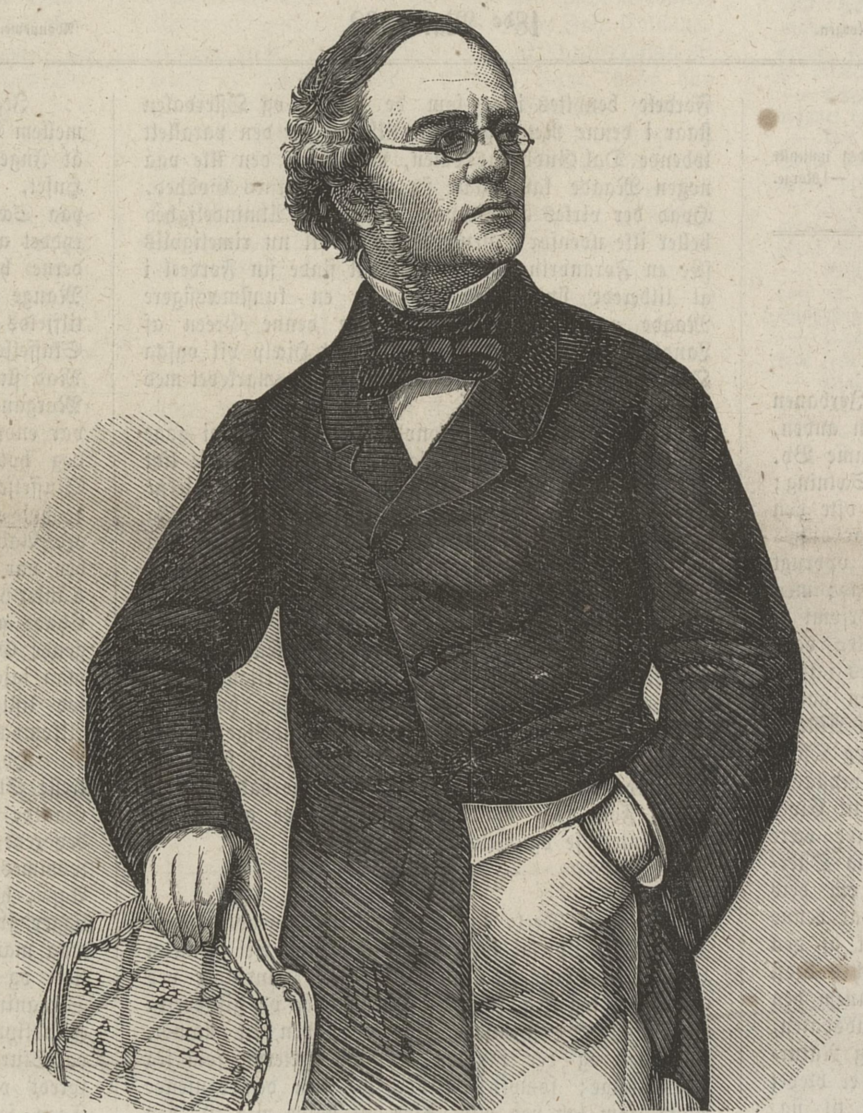
den har sine Modsætninger. Man finder ikke her den blide frodige Skjønhed, som f. Ex. giver Grevskaberne en saa tiltalende Ynde; man seer ikke disse mægtige Fjelde, der i saa mange af vore Dale ganske beherske Landskabet og allerede paa Frastand give en Ahnelse om Storhed, saaledes som Valders f. Ex. skylder Baggrundens Sneefjelde det Indtryk af en storartet Natur, hvormed den Reisende her følges, fra han træder ind i Dalen. Naar man reiser igjennem Østerdalen, maa man ikke gjøre Regning paa noget Saadant. Men naar man vil forlade den slagne Landevei og drage tilfjelds, da faar man et Landskab at see, som langt overgaar, hvad Dalen har at byde den lavere staaende Beskuer. Man seer den hele Bygd liggende for sig, ikke Skov alene, ikke Bygd alene, men Skoven og den ryddede Mark i samme Strøg.

Jeg var i Aamot oppe paa et høit Bjerg, der kaldes Himmelfjeldet, uagtet det rigtignok hverken er himmelhøit eller synes paa nogen anden Maade at fortjene dette Navn; hvad Høiden angaar, bærer det dog sin Benævnelse med større Ret end sin jydske Navne. En overmaade vid Udsigt laa for mig, og den var saa vakker, at den rigelig lønnede Møien ved Opstigningen. Ad den ene Kant fløi Blikket ustandset over Fjeldvidderne imod de mægtige Jætteskikkelser, der i Horizonten dannede ligesom et Hegn om den vide Slette: de skarpe, spidse Runder, Jotunfjeldene med sine Koller og Tronshattens afstumpede Top i Tønset. Vendte jeg mig, smilede Aamot mig imøde. Himmelfjeldet, Engolsfjeldet og nogle andre Fjelde, hvis Navn jeg ikke erindrer, stængte en stor Skov inde, og omringet af Skoven laa den Deel af Bygden, som kaldes Aasbygden, fordi den fra Bygden af trækker sig opad imod Aasene. I Skoven glimtede utallige smaae Søer og Tjærn i Solstraalerne som Sølvpalletter paa en Sørgedragt. Mellem Træerne ved Søernes Kant steg Røgen op og forkyndte Menneskets Nærhed. Men Øiet standsede ikke i sin Flugt ved Aasbygden, saa venlig den end laa der i sin Skovindfatning. Det hastede til Glommen. Denne slynger sig frem imellem Lierne; hver Rude i Husene straaler som et Sølvskjold; Agrene gulne og Løvskov og Granpartier kaste Skygger udover Elven. Og den følge vi; den tvinger os med sig paa sin bugtede Vei, indtil den langt nede ganske taber sig mellem lave, dæmrende blaa Aase. Jeg tør ikke haabe, at man efter min svage Beskrivelse skulde kunne gjøre sig nogen rigtig Forestilling om, hvad tiltalende og gribende og lokkende der laa i dette Landskab, som ingen Maler kunde male, men en Digter kunde synge om den Lyst, som der betvang ham; han vilde ønske sig Vinger: da vilde han svæve over til Glommen, hvor den taber sig blandt Fjeldene.

Hvis man har Tid, vil man ikke angre en liden Udflugt langs Rena, som ved Aamots Kirke falder i Glommen, den vildtstrømmende Rena med de bratte Fjeldsider; Træerne svæver i Luften med Rødderne kun halvt dækkede af Jorden; derfra langs Renas Bielv Osa til Osfossen. Det er en vakker, stout Fos, den er ikke meget høi, heller ikke meget bred; men Omgivelserne ere maleriske. Træerne have viist en mærkværdig Takt i at stille sig netop, hvor en Maler vilde have stillet dem, hvis de havde været hans Modeller; og Fossen har arbeidet trolig paa Fjeldsiderne og formet dem ganske, som en høiere Skjønhedssands maatte tilsige. Midt i Fossestupet ligger en stor Steen; den gjør en ganske fortrinlig Virkning, og under Flødningen holder den fast paa mange Tømmerstokke, som skulde videre. Fløterne bande; men Stokkene blive liggende og bidrage Sit til at forhøie det Maleriske i Situationen. Jeg troede ikke, at det var godt for andre end store Stene og Tømmerstokke at komme ud i Fossen; om ogsaa de sidste kan komme ustadt igjennem, skulde jeg dog ikke ansee det raadeligt for noget Menneske at vove sig ud. Der fortælles dog, at en Mand har reist igjennem Fossen i sin Baad, saaledes som andre Folk ager paa Kjælke udover Bakkerne. En Mand, som roede paa Elven længere oppe, blev af Strømmen drevet ned imod Fossen og aarkede ikke at arbeide sig derfra. Da han skjønte, at der ingen Redning var, lagde han sig paa Knæ og bad Gud hjælpe sig. Han blev slynget igjennem Hvirvlerne, medens han laae paa Knæ og bad, og kom virkelig ustadt ned af Stupet, og snart gyngede Baaden sagte paa det roligere Vand nedenfor Fossen. Da sagde Manden: „Tak, nu hjælper jeg mig selv!" og reiste sig for at sætte sig til at roe; men da væltede Baaden og Manden druknede.

Fra Aamot reiser man nu over Storsjøen til Rendalen paa Dampbaad, medens man før var nødt til at tage over den tunge Aas Mora fra Storelvedalen til Rendalen. Da jeg reiste derigjennem, var Dampbaadsfarten endnu ikke kommen istand; jeg gik derfor den almindelige Vei. Den førte gjennem en Furumo, som syntes aldrig ville tage nogen Ende; der er rød Sand, og Træerne ere røde, brændt saa af Ildebrand eller visnede af Sygdom. Alt er rødt; man bliver inderlig kjed af det Røde og glæder sig, naar man kommer frem paa livligere Steder til Storelvedalen. Der bor rige Bønder, og der er store frugtbare Gaarde, efter denne Egns Talebrug; der er store Husebygninger, og paa hver Gaard ligger en saadan Huusklynge, at Udlændingen vel ofte kommer til at tale om Landsbyen Røkleby og Landsbyen Vestgaard osv. Ved Vestgaard er det vakkert at see udover Elven, som her er meget bred og opfyldt af utallige smaae buskgroede Øer. Desuden staar her en Steen langt oppe paa Land, som viser, at saa langt gik Glommen 1789; den vises troligen alle Reisende. Langs Veien strækker sig svale Løvstove, hvor det gjør Vandreren godt at hvile sig.

Da jeg kom gjennem Rendalen, regnede det i Strømme, saa jeg ikke veed meget, om hvorledes det

Komponisten Halévy.

seer ud der; men jeg saa dog en Mærkelighed, et Skaar i Fjeldet, som viser hvor stærke de gamle Jutuler kunde være. Rendalsjutulen vilde nemlig lede Glommen til Rendalen fra den parallelt løbende Dal Lilleelvedalen. For at naae dette Maal maatte han gjennembryde en smal, men temmelig høi Fjeldvæg, som skiller de to Dale. Med sin Øxe havde han allerede gjort nogle vældige Hug; der behøvedes kun et Hug til. Da kom Elvedalsjutulen over ham, just som han havde løftet sin Øxe og hug ham istedet. Skaaret efter hans Hug, en dyb og smal Fordybning i Fjeldet, beviser, at dette er sandt; til endnu større Bestyrkelse tjener Jutulens og hans Gemalindes Grave, som findes ikke langt derfra; man kan ialfald see af dem, at Jutulen var en svær Karl, stor som flere Goliather.

Gjennem en 3 Mile lang Skov kommer man fra Rendalen til Tønset, en af Østerdalens nordligste Bygder: da den formodentlig er de Fleste bekjendt af „En Fjeldbygd" skal jeg ikke opholde mig ved den.

Halévy.

Alle Tiders og Landes Lærde have anvendt megen Møie paa at udfinde en Skrift, der kunde forstaaes af ethvert Folk i dets Sprog; men medens dette Slags Pasigraphie endnu staar paa et temmelig lavt Trin, har Følelsernes Sprog, Musiken, allerede forlængst i Noderne dannet sig et fælles Alphabet, og den ædle Kunsts Mestre og Lærlinge tale som med Ildtunger til Menneskenes Hjerter, ligemeget hvilket deres Fædreland end er. Musikerne ere sande Kosmopoliter; mere end de andre Kunstneres, er den hele Verden deres Hjem, og naar en af dens Helte synker i Graven, er Sorgen almindelig og Tabet føles vidt omkring. Dette gjælder ogsaa Halévy, der døde i Nizza den 17de Marts d. A., og om hvis Død allerede Nyhedsbladets Pariserkorrespondent har bragt en kort Artikel, men hvis Portræt med nogle yderligere biographiske Notitser dog her gives. — Jacques Elie Fromental Halévy, oprindelig Levy, er født i Paris 27de Mai 1799 af jødiske Forældre, og indtraadte i sit 10de Aar i Musik-Konservatoriet, hvor han erholdt sin første Underviisning i Solfeggeren af Cazot. Han gjorde saa rivende Fremskridt, at han allerede ved Aarets Udløb kom op i Pianoklassen under Charles Lambert og 1811 blev Bertons Elev i Harmonilæren. Efter samtidig at have begyndt Kontrapunktstudiet under „Vandbærerens" ædle Komponist, vovede han i 1816 for første Gang at konkurrere om den store Priis. Tre Aar senere blev han, for sin Kantate „Herminie", ogsaa virkelig kronet. Kort efter fik han det Hverv, til Ære for Hertugen af Berri, der var falden for Louvels Dolk, at komponere en De profundis til denne Psalmes hebraiske Text. Af Regjeringen sendtes han paa 2 Aar til Italien, og gjorde sig der al mulig Umage for at bringe sine Kompositioner paa et eller andet Theater, men forgjæves. Les Bohémiennes, der allerede var skreven før Afreisen til Palestrinas Fædrelnd, Pygmalion, og les Deux pavillons, have aldrig opnaaet den Ære at blive offentlig opførte. Derpaa komponerede han Musiken til det til Carl den Tiendes Fødselsdag af Riffaut digtede Leilighedsdigt le Roi et le batelier, og gjorde med samme sit Navn bekjendt i Paris. I 1829 skjænkede han den italienske Skueplads Femakts-Operaen Claris med en Rolle for Malibran, og hørte fra den Tid af til de staaende Komponister for den franske Hovedstads lyriske Scene. I de paafølgende fem Aar leverede han, med afvexlende Held, le Dilettante d'Avignon, Treakts-Balletten Manon Lescaut, la Lague musicale, Baletoperaen la Tentation og le Souvenir de Lafleur, der var skrevet for Martin's Gjenoptræden i den komiske Opera. Desuden fuldendte han Partituren til Ludovic, en Toakts-Opera, i hvis Bearbeidelse Herald var bleven afbrudt ved Døden (1833).

Det næste Skridt var afgjørende. Ligesom „Wilhelm Tell" havde været epokedannende for Rossini, og „Robert le Diable" for Meyerbeer, saaledes opnaaede Halévy ved sin i 1835 opførte „Jødinde" en almindelig og fuldstændig Anerkjendelse. Et isandhed fremragende Talent, en ædel, opløftende Stil og Rigdom i Instrumentationen, var deri umiskjendelig udtalt. Operaen gik over alle Europas Theatre og findes endnu fremdeles paa deres Repertoire. Saa kom Guido et Ginevra, stor Opera i fem Akter, 1838, og næsten samtidig den lille yndige lette Opera „Lynilden", der kun var i tre Akter; 1839 les Treize, 1840 le Drapier, samt la Reine de Chypre. Disse efterfulgtes af le Guitarrero og Charles VI, 1842, fra hvilke flere Melodier ere gaaede over i Folkets Mund. Et lignende Held opnaaede les Mousquetaires de la reine, „Andorra Dalen" og „Nabob". For London skrev Halévy Musiken til Shakespeares „Stormen", men han vendte snart tilbage til Frankrig og frembragte da le Juif errant, Valentine d'Aubigné og la Magicienne, 1858.

Næsten altid viser Komponisten sig stærk i Opfindelsen af originale og stærkt dramatiske Motiver, og i Besiddelse af yndige Melodier; men især glimrer han ved sine dybe og omfattende Kundskaber. Fortrolig som Ingen, med Fugaen og Kontrapunktet, har han overhovedet i Ensemblestykker, Chor og Orchestrationen, virkelig ydet udmærkede Ting. Derhos forraader ogsaa enhver af hans Frembringelser et samvittighedsfuldt Studium, og ved Siden af en behagelig Bredde i hans Stil, findes hiin lette Bevægelighed, der i Mesteren viser den lykkelige Mægler mellem den tydske og franske Kompositionsmaneer. Paa ydre Æresbeviisninger har det ikke manglet den Hedengangne. I 1833 blev han Professor ved Konservatoriet; tre Aar senere Medlem af de skjønne Videnskabers Akademie

i Reicha's Sted, og efter Raoul-Rochettes Død, bestandig Sekretær ved samme. I denne sin Egenskab forfattede han forskjellige „Notices" og Lovtaler over afdøde Kolleger, fornemlig over Onslow, Blouet, og David d'Angers; ogsaa i Dagbladene virkede hans kritiske Pen med megen Lykke.

Formodentlig ligger endnu meget forberedt eller færdigt til Udgivelse blandt hans efterladte Papirer; ialfald er saameget vist, at en ny Opera „le Déluge" just skulde have været erhvervet af det keiserlige Musik-Akademie. Men Halévy, hvis Kræfter, tiltrods for Nizzas velgjørende Klimat, aftog mere og mere, var sig bevidst, at han ikke vilde opleve hiint Værks Opførelse. Endnu faa Dage før hans Død spurgte en af hans Venner ham, naar den første Forestilling vilde finde Sted. Næsten muntert smilende svarede den elskværdige Komponist: „après moi — le Déluge." Desværre er denne spøgefulde Propheti bleven til en sørgelig Sandhed.

Et Blik over den italienske Literaturhistorie.

III.

Petrarca anvendtes til flere Gesandtskaber. Foruden en Reise til Prag, han foretog som Gesandt ved Carl den Fjerdes Hof (1356), ville vi nævne det Gesandtskab, der førte ham sammen med Cola di Rienzi i Avignon, hvor han i det romerske Senats og Folks Navn, skulde opfordre Clemens den 6te til at vende tilbage til Rom. Det følgende Aar sendte Paven ham fra Rom til Neapel, for at afgjøre vigtige Anliggender med Dronning Johanna. Hans sidste jordiske Reise var, ligesom Dantes, til Venedig, hvor han skulde virke som sin Vens Francesco Carraras Gesandt.

Vi kunne ikke ende dette korte Omrids af hans Biographi, uden endnu at bemærke, at Laura døde i Aaret 1348 af Pesten, hvis Rædsler Boccaccio skildrer saa plastisk som Indledning til sin Decameron. Som Særegenhed tilføies endnu, at denne Ulykke efter Petrarcas Ord slog ned over ham i samme Stad, i samme Maaned, samme Dag og samme Time, han, 21 Aar tidligere, havde seet Laura for første Gang. Nogle Maaneder senere bortrev den samme gruelige Sygdom hans Velynder Kardinal Colonna.

De mest bekjendte af Petrarcas Værker, foruden Canzonerne, er hans „Trionfo", hvori han udvikler den Idee, at Mennesket i Ungdommen beherskes af sine Drifter. Saasnart han imidlertid lærer at indsee, hvor lidet værdig denne Tilstand er, bekjæmper han hine Drifter ved Kydskheden. Dog overraskes han under Kampen af Døden, der indhenter Seierherrerne som de Beseirede. Dens Minde, der øvede Ædelt og Stort, lever imidlertid, indtil Tiden udvisker hans Spor og blot lader Den leve idag, som nyder et evigt Liv i Gud. Saaledes triumpherer Kjærligheden over Mennesket, Afholdenheden over Kjærligheden, Døden over Begge, og Døden beseires igjen af Berømmelsen, som atter paa sin Side bukker under for Tiden, over hvilken endelig Evigheden triumpherer.

Vi kunne ikke her forbigaae i Taushed, at Petrarca skrev en lang Række dengang meget beundrede Afhandlinger over philosophiske Gjenstande paa ziirligt Latin. Deres Analyse vilde føre os altfor vidt, det maa være nok her at antyde, at disse Afhandlinger, og især hans Breve, øvede en utrolig Indflydelse paa Digterens Samtidige. I Overtydningen om denne

Fjærlandsbræen i Bergens Stift. (Efter Tegning af Cl. Andersen.)

Indflydelse vare de ogsaa skrevne. Brevene vare ikke alene rettede til Private, men ogsaa til hele Samfund, til Konger, Keisere og Paver. Et Brev til Urban den 5te synes man at have at takke for, at denne Pave igjen forlagde sit Sæde til Rom; vistnok varede hans Ophold i Italien blot tre Aar, men det første Skridt var gjort, og allerede hans Efterfølger, Gregor den 11te, vendte blivende til Rom.

Med stor Frimodighed ere Petrarcas Breve til Keiser Carl den 4de skrevne, og hans hele Optræden i Prag viste, hvor fuldstændig han var sig sit Værd og sin Indflydelse bevidst.

Den friskeste Green i sin Hæderskrands deler Petrarca med sin Ven Boccaccio, jeg mener Begges store Fortjeneste af Videnskabernes Gjenfødelse.

Vistnok vare disse ikke i noget Land og til nogen Tid ganske uddøde, navnlig har Italien Æren af, selv i de mørkeste Aarhundreder, at have besiddet store Lærde, som fornemmelig fandt Beskyttelse i Bologna og Neapel; disse Lærde skrev imidlertid ikke i deres Modersmaal, men i det længst uddøde Latin.

Om Boccaccios Liv vide vi mindre end om hans to store Forgjængeres. Hans Fader stammede fra Florents, men drev Kjøbmandsforretninger i Paris. Her fødtes Giovanni Boccaccio, Aar 1311, udenfor Ægtestanden. Hans Moder døde, medens han endnu var i den spæde Barnealder, hvorpaa Faderen førte ham til Florents. Senere møde vi ham i Neapel, hvor han skulde uddanne sig for Handelsstanden. Da det viste sig, at han slet ingen Lyst havde hertil, derimod afgjort Forkjærlighed for videnskabelig Syssel, bestemte Faderen ham for den kanoniske Ret. Giovannis store Anlæg til Poesi havde imidlertid allerede meget tidlig viist sig, og Faderen tillod ham, efter megen Modstand at dele sig mellem Videnskab og Poesi. Han sluttede sig til sin Tids lærdeste Mænd: Barlaam og Petrarca. Senere brændte han i heftig Elskov for en Dame, Maria, der synes at have været en naturlig Datter af Kong Robert og som var formælet. I sine Værker kalder han hende Fiametta, da han var nødt til at dølge det sande Navn. Ogsaa han anvendtes af sin Fædrenestad Florents til flere Sendelser; saaledes gik han til Pave Innocents den 6te, til Octavio da Polenta, samt til Petrarca for at forkynde ham, i sin Fædrenestads Navn, Tilbagegivelsen af hans Godser og opfordre ham til at holde Forelæsninger ved Universitetet i Florents. Otte Aar efter Udgivelsen af hans Decameron synes en liden Tildragelse i høi Grad at have virket paa ham. En anseet Karthäuser fra Siena følte sit Endeligt nær. Han lod en af sine Medbrødre kalde, og opfordrede ham til at begive sig til Boccaccio, prædike Bod for ham, og forkynde ham en nær og, skrækkelig Død, dersom han ikke forandrede sit Levnet og for Fremtiden ingen Forargelse vakte ved sine Skrifter. Boccaccio forfærdedes over alle Grændser, og synes at have haft til Hensigt at trække sig tilbage til et Kloster, og ganske hengive sig til et kontemplativt Liv. I dette Anliggende forlangte han Raad af Petrarca, som logisk beviste ham, at det ikke var en Grund til at begrave sine Kundskaber og Talenter, at han hidtil ingen just ulastelig Brug havde gjort af dem. Vennens Tale synes at have styrket ham, og han kastede sig med ny Lidenskab over de klassiske Studier. Paa egen Bekostning lod han Grækernes fortrinligste Værker, blandt Andre Homers, komme til Toskana, hvor de i flere Aarhundreder ikke havde være kjendte. Dette var saa meget mere fortjenstfuldt, som Boccaccio ikke synes at have været velhavende. For Dante nærede han dyb Ærbødighed, og opfordredes af Florentinerne til at holde offentlige Foredrag over den guddommelige Komedie. Han kom ikke længere i sin Kommentar end til 17de Sang, hvor han overraskedes af Døden.

Hans Hovedværk er Decameron, etslags Roman, hvori det synes som han har havt til Hensigt at skildre sin Tid i alle Stænder og Forhold. Der gaar ingen fortsat Handling gjennem Decameron; det er en Samling af 100 Noveller, der føre Navn efter de syv Piger og tre Ynglinge, som i ti Dage under Pesten skulle have fordrevet hinanden Tiden med at fortælle dem. Novellerne ere høist underholdende og originale,

men ikke sjelden anstødelige. Den Stiil, hvori de ere skrevne, minder hyppig om Latinernes Periodebygning, er altsaa ikke ubetinget at rose, om ogsaa Beskrivelserne ofte ere mesterlige.

Hans i latinsk Sprog skrevne Værker ere mere bekjendte end hans prosaiske Værker i Modersmaalet. De første af de italienske Værker synes at have været Filocopo, en Roman, hvori han skildrer Florios og Bianca Fiorés Eventyr.

Bekjendtskabet til det græske Sprog var i mange af Italiens Egne ikke ganske tabt. De Handelsforbindelser, som Pisa, Genua, Venedig, Amalfi stedse vedligeholdt med Konstantinopel og Galata, havde tilfølge, at en Mængde Kjøbmænd vare det græske Sprog mægtige. Nogle af dem synes at have kjendt en Deel af Gammelgrækenlands klassiske Skrifter, dog veed man herom intet bestemt. Ligeledes vide vi, at Befolkningen i Kalabrien endnu til Fredrik 2dens Tid betragtede det Græske som sit Modersmaal; hiin Hersker fandt sig derfor beføiet til at udgive Love og Forordninger i det græske Sprog, ved Siden af sin berømte Lovbog, kjendt under Navnet: „Constitutionen til Amalfi". Lærd Kjendskab til den klassiske Forgangenhed synes imidlertid at have været saare sjelden. Forøvrigt fandtes i Kalabrien et stort Antal Klostre, hvis Munke endnu altid regnede sig til Grækerne, skjønt de for længe siden havde underkastet sig den latinske Kirke. De skrev sine Værker paa Græsk, og Petrarcas Lærer, Barlaam, stammer fra et af disse Klostre.

Hvor lidet Kundskaben om Grækerne var udbredt i det 13de Aarhundrede, fremlyser deraf, at man før Fredrik den 2dens Tid overalt i det hele Aftenland oversatte Aristoteles efter den arabiske Oversættelse. Til Petrarcas Tid var ikke et eneste Exemplar af den græske klassiske Tids Mesterværker at opdrive, og der er noget høist rørende i den Jubel, hvormed Petrarca modtog det første græske Exemplar af Homers Skrifter, hvorvel han til sin dybe Beklagelse ikke kunde læse dem i Originalsproget. Selsom er den Iver og Energi, hvormed Petrarca og Boccaccio overalt forskede efter gamle Skrifter og virkelig ogsaa hentede ikke ganske faa romerske Autorer frem under Gruset. Den største Hindring for at lære de klassiske Sprog, og navnlig Græsk, laa i Mangelen af Ordbøger; kun i det lange personlige Samkvem med Grækerne havde denne Klippe kunnet omgaaes. Til Lykke for Aftenlandets Udvikling, fordrev Tyrkerne altid mere og mere Grækerne fra deres skjønne Fædreland; de slog sig allerede længe før Konstantinopels Erobring ned i Italien, det dengang rigeste Land, og det Land hvis Klima havde mest Lighed med deres Hjemlands, hvor desuden Interessen for dem var vakt paa det varmeste gjennem Petrarca og Boccaccio. Saaledes kom ogsaa Videnskabernes anden Blomstringstid fra Grækenland til Italien ad samme Vei som første Gang under Romerherredømmet.

Og denne den klassiske Tids Gjenopleven i Italien, et heelt Aarhundrede tidligere end i det Øvrige Aftenland, skyldes de to Venner, som erhvervede Fædrelandet den Hæder gjennem Aarhundreder at have været Folkeslagenes Lærere i Kunst og Videnskab. Uden nærmere Drøftelse ville vi her blot i Korthed bemærke, at Kjendskabet til de klassiske Sprog nødvendigviis maatte medføre Afkastelsen af Aarhundredets vildfarende Begreber, og dermed Frihed i Anskuelsen, Forkastelse af den aristoteliske Autoritetstvang og Trang til Selvforskning, kort, en heel anden Retning end den, som kunde udgaae fra Klostrene, selv hvor disse virkede i det størst mulige Fjerne. Hertil kom, at de fleste Videnskaber — saa ringe havde fast et heelt Aarhundredes Fremskridt været — igjen maatte tage fat der, hvor Klassikerne havde ladet dem blive staaende. Det var altsaa intet Under, at Italienerne med deres tidligere Bekjendtskab til Klassikerne, saagodtsom overalt var langt forud for alle Øvrige; kun i Astronomien vare Tydskerne længer fremskredne. Det var ogsaa en naturlig Selvfølge, at Italienerne indførte deres Sprog i Handel og Vandel; deres kommercielle Forbindelser vare nemlig større end alle andre Folkeslag. Endnu den Dag idag har man neppe nogetsteds ganske frigjort sig, ikke alene for deres Udtryk, men selv for deres Opfindelser. De ældste Love over hertil hørende Forhold have dem at takke for deres Tilblivelse, f. Ex. den ældste Søret: Consolato del mare.

Denne Videnskabernes Gjenopblomstring, som Italien, og derigjennem hele Europa, nærmest skylder sin Yndlingsdigter Petrarca samt den italienske Prosas Fader, som Boccaccio noget eensidig kaldes, øvede sin Virkning i Italien endnu gjennem hele det 15de Aarhundrede. Iveren for klassiske Studier gik saavidt, at man kun gjorde lidet for det italienske Sprog, da Tidens bedste Mænd skrev i det latinske Sprog. Den mest glimrende Forsamling, der dannede sig for ret af fuld Sjæl at nyde Oldtidens gjenfundne Skatte, var den, der sluttede sig til Cosmos di Medici i Florents, og som naaede størst Betydning under hans Sønnesøn Lorenzo den Prægtige (1448—1492). Dens Hovedformaal var et nøiagtigt Kjendskab til den platoniske Philosophi, samt Philologiens Studium. Der kunde naturligviis i alt dette kun være Tale om en begyndende Stræben, indtil Bogtrykkerkunsten opfandtes i Tydskland, og den heraf opstaaede Mulighed at berige Almeenheden med Ordbøger, der befordrede Lærdommen i alle dens Grene. De første italienske Bogtrykkerier oprettedes i Klostret Subiaco (1465), i Florents (1488) og i Venedig (1488). Men intet andet Land høstede fra først af saameget Gavn af den tydske Opfindelse som Italien, navnlig ydede Philologen Aldus, senere dennes Søn Manutius, og endelig Aldus den Yngre Overordentligt i Formskjønhed og for den daværende Tid beundringsværdig Rigtighed i Texten. Den ældre Aldus havde først i Venedig og senere i Rom forsamlet om sig en betydelig Kreds af Lærde, som understøttede ham i hans for den klassiske Literatur saa vigtige Arbeider.

Fjærlandsbræen i Bergens Stift.

Denne Sneebræ, hvoraf der paa foregaaende Side gives et Prospekt, efter Tegning af Landsskabsmaler Cl. Andersen, er en af de svære Iismasser, som fra Lodalskaabens Iisflader skyde sig ned mod Sognefjorden og Lysterfjord og udgjøre Sideskud af den bekjendte Justedalsbræ. Det afbildede Parti findes i Fjærland, Leganger, ved en af Fjærlandsfjordens indskydende Arme.

Literatur.

Tidsskrift for populære Fremstillinger af Naturvidenskaben, udgivet af C. Fogh, Chr. Lütken og Chr. Vaupel. Anden Række. Naturvidenskaberne finde nuomstunder ikke alene stadigen flere og flere Dyrkere og beriges uafladelig med nye Opdagelser, men ogsaa Naturforskernes Iver for at bringe Resultaterne ud i Livet, og den store Almeenheds Lyst til at deelagtiggjøres i disse voxe saa at sige med hver Dag. Fremstillinger af Naturvidenskabernes Fremskridt, populære Skildringer af enkelte Grene af Naturvidenskaberne, Reisebeskrivelser af en naturvidenskabelig, ikke altfor lærd og speciel Charakteer — og fremfor Alt Skrifter angaaende Naturvidenskabernes praktiske Anvendelse ville saaledes kunne regne paa en temmelig stor og stadigt voxende Læsekreds. Der maa derfor ligge en stor Fristelse for polyhistoriske Bogmagere udenfor de grundige Naturforskeres egen Kreds til at streife ind paa dette Felt og i Populærskrifter udbytte, hvad disse have opdaget. Men til eget Held og til Gavn for Publikum have Naturforskerne begyndt selv at sætte en Stopper herfor, idet mangfoldige af dem ikke indskrænke sig til at skrive for blotte Fagsmænd, men give Behandlinger af naturvidenskabelige Emner i en saadan Form, at de kunne læses og forstaaes af Læsere med Almeendannelse, paa samme Tid som de overholde en videnskabelig Stringents. Et i denne Retning særdeles fortjenstligt og heldigt Forsøg er ovennævnte Tidsskrift, der nu har bestaaet i 8 Aar og som i Danmark har fundet en saa stor Udbredelse, at de tidligere Bind ere udsolgte, men som hertillands synes at være lidet kjendt. Udgiverne ere selv Naturforskere af Fag, og deres Tidsskrift bestaar fornemmelig af udførligere Fremstillinger af forskjellige Emner i Videnskabens Rige, hvori nye Jagttagelser af Forfatterne fremlægges eller Reproduktioner af fremmede Forfatteres Arbeider gives — Alt med Kjendskab til Videnskabens nærværende Standpunkt. Dannede Læsere, der interessere sig for Naturvidenskaberne, ville i dette Tidsskrift finde en baade belærende og behagelig Læsning — videnskabelig Gehalt, uden særlig udkrammet Fagslærdom, og vi tro derfor at burde paany henlede vore Læseres Opmærksomhed paa dets Tilværelse. Aarlig udkommer 6 Hefter, der tilsammen koste 1 Spd. 45 ß.

— Fr. Barfod har samlet et Bind paa 120 S. af Taler, Digte og Bladartikler i Anledning af **Ingemanns Jordefærd**, uden dog at have optaget Alt, paa Prosa og Vers, som Digterens Død har fremkaldt.

— Anviisning til at indrette og passe **Færsk- og Saltvandsaqvarier** af J. A. Bentzien. — I Nr. 21 af vort Blad for 1858 gave vi en Artikel om „Dagligstue-Fiskedamme" (Aqvarier), som vi tror interesserede flere Læsere, og som ogsaa gik over i de svenske Aviser. Artikelen var mere beregnet paa at vække Interessen for hiint Slags endog belærende Prydelse for et Værelse, end paa udførlig Veiledning til at indrette Aqvarier. En saadan vil man nu finde i ovennævnte Skrift, der er udkommet hos Wøldike i Kb.havn og ledsaget af de fornødne oplysende Træsnit.

— Udkommet er: Oversigt af **Norges Echinodermer** ved Dr. Michael Sars. Med 16 lithographerede Plancher. Udgiven af Videnskabsselskabet i Christiania. 160 S. 8. Priis 1 Spd. Düben og Koren opførte i den af dem for 15 Aar siden givne Oversigt over denne Dyregruppe 61 Arter; Sars opfører 79 vel bestemte Arter, der alle, idetmindste paa et Par nær, tilhøre Norges Kyster.

Norge.

Christiania. Storthingsvalget for Christiania, der foretoges den 12te Mai, havde saadant Udfald: Repræsentanter: 1) Høiesteretsassessor U. A. Motzfeldt (29 St.); 2) Prof. A. M. Schweigaard (29 St.); 3) Prof. O. J. Broch (25 St.) og 4) Statsraad Birch-Reichenwald (22 St.) Suppleanter: 1) Advokat Kildal; 2) Oberst Ræder; 3) Garver Schou; 4) Bankchef Stabell. — Næst de til Repræsentanter Valgte havde Advokat Kildal 11 St., Bankchef Stabell 2 St., Oberst Ræder 1 St. og Oberstl. Kjerulf 1 St. Ordenen mellem første og anden Repræsentant bestemtes ved Lodtrækning.

— Til Storthingsrepræsentanter for Buskeruds Amt ere Følgende udkaarede: Kirkesanger og Gaardbruger N. N. Hilsen, Gaardbruger Olaus Olsen Færden, Gaardbruger og Student Morten Ludvig Sundt og Brugseier Hans Jakob Hofgaard; til Suppleanter: Sognepræst Nikolai Friis, Gaardbruger Engebret Guldbrandsen Tandberg, Sorenskriver Mathias Rye og Gaardbruger Torkild Olsen Bjøre.

— Til Storthingsrepræsentant for Aalesund og Molde er valgt Byfoged Hilmar Martinus Strøm; til Suppleant Konsul Joakim Anderssen.

— Til Storthingsrepræsentant for Kongsberg er valgt Direktør J. Landmark, til Suppleant Direktør Bøbert.

— Til Repræsentant for Moss og Drøbak er valgt Kjøbm. F. J. Holst, til Suppleant Stadslæge A. Heiberg.

— Med Dampskibet „Ganger Rolf" vil være Anledning til at besøge Londonnerudstillingen mod en billig Fragt, idet Tour og Retourbilletter erholdes for 18 Spd. paa 1ste Plads, 12 Spd. paa 2den og 6 Spd. paa 3die Plads. Et halvt Snees Haandværkere kunne af Staten vente Understøttelse til Reiseomkostningerne ved et Besøg paa Udstillingen. Med Dampskibet „Lindesnæs" kan forøvrigt endeel Haandværkere komme til og fra Udstillingen.

— Det norske Gardekorps i Stockholm er bleven overfaldet af svenske Gardister. Grunden hertil skal være de svenske Stridsmænds Misundelse over deres norske Kollegers gode Forpleining og overveiende Held i Kjærlighedssager.

— Dødsfald. Rektor Frølich paa Frederikshald; resid. Kapellan i Frederiksstad C. F. Falkenberg, 27de April. Sorenskriver i Strinde og Selbo Sorenskriveri, K. F. Bendeke, 11te Mai.

— Jernbanetrænet knuste 12te Mai nærved Bredthved en Arbeider, som havde lagt sig til at sove paa Skinnerne.

— Kongsvingerjernbanen antages om 6—7 Uger at blive færdig for Trælasttransport.

— Som sædvanlig foretages idag, 17de Mai, Fanetog ud til Kroghsstøtten. Ved Subskription er der sørget for Musik i det Frie. Forresten ere ingen særegne Festforanstaltninger trufne.

— Sødskenderne Neruda, hvis Ankomst var bleven noget forsinket, ankom endelig i Søndags og have alt et Par Gange optraadt paa Christiania Theater med et Bifald, der synes at berede dem her den samme enthusiastiske Hyldest, som de allehave fundet i Stockholm og Kjøbenhavn.

Blandede Efterretninger.

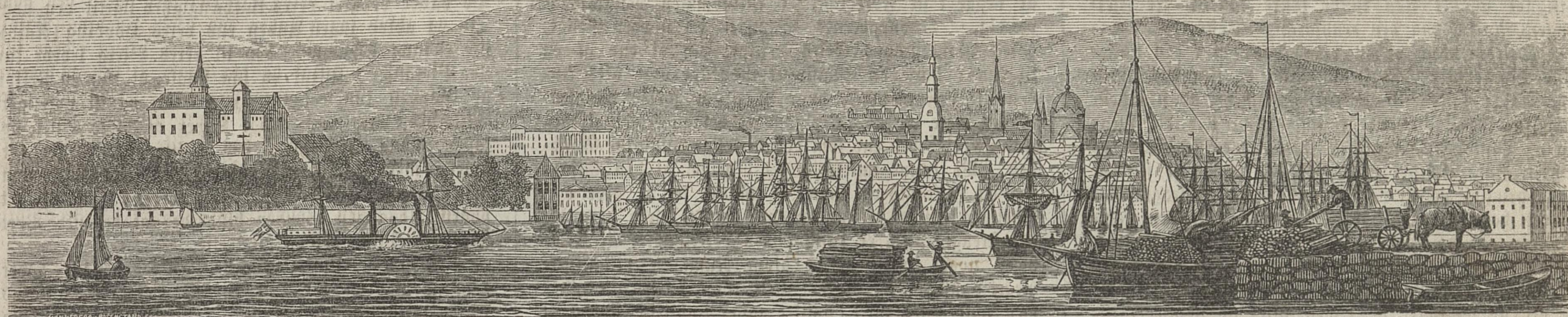
Den bekjendte dygtige danske Historie- og Sproggrandsker Professor N. M. Petersen er 11te Mai afgaaet ved Døden noget over 70 Aar gammel. Hans Hovedværker ere: „Det danske, norske og svenske Sprogs Historie" (2 Bd.), „Danmarks Historie i Hedenold" (3 B., udkommet i nyt Oplag), „Fortællinger om Islændernes Færd" (4 B., hvoraf 2det Oplag er begyndt at udkomme), „Nordisk Mythologi" og hans nyssluttede „Bidrag til den danske Literaturs Historie" (5 B.) Fædrelandet siger: „En reen, ædel Følelse, men ikke ublandet med Bitterhed over Tilsidesættelse og Uret, ikke usaaret af Mængdens Ligegyldighed og Blindhed; en glødende Kjærlighed til sit Land og sit Sprog, der stundom kuedes af Mismod, og en ubestikkelig Sanddruhed og Oprigtighed i Fremstillingen, der stræbte at frigjøre sig fra alle underordnede Hensyn, og derfor undertiden kunde blive haard i Udtrykket — det var hans Hovedegenheder som Skribent, og de skulle vorde agtede og ærede endnu høiere over hans Grav, end de bleve det i hans Liv, thi man skal mere og mere komme til at føle deres Værd. Han har ikke oplevet den Trøst og Glæde, som vilde været hans kjæreste: Danmark frigjort for alt Maskepi med Tydskland og gjenforenet med det øvrige Norden til et mægtigt, trefoldigt Nationalliv; men han har seet os begynde at stræbe frem ad den Vei, som hans Øie skimtede og hans Tanke vandrede. Det staaer til os, der leve, efter ham at fortsætte hans Gjerning og, om Gud vil, fuldende den. Hans Lære og hans Minde skulle lyse for os."

— Ifølge „Svensk Bibliografi", udgivet af Bogtrykkerforeningen og redigeret af Magister J. Bruzelius, er Antallet af de i Sverige udkommende periodiske Skrifter 176, hvoraf 47 udgives i Stockholm. Alene af Landhuusholdningsskrifter er der 16, af religiøse 15, medens Skolevæsenet kun har eet Organ. Til det ovennævnte Antal er ikke regnet Stifttidenderne, der udkomme i alle Stiftstæder, undtagen Hernøsand. Af Aviserne ere 3 redigerede af Damer. I Stockholm udkommer hver Dag 4 Aviser, i Gøtheborg 2. I Skaane udgives 15 Aviser, i Vestergøtland 11.

— Den svenske Forfatter Grev Adlersparre, der under sit Navn har udgivet et Par større historiske Arbeider og under Pseudonymet „Albano" skrevet flere Fortællinger, er død i en Alder af omtr. 50 Aar.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 21. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 25de Mai 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Er vor Tid saa prosaisk.

(Bjørnstjerne Bjørnson.)

„O, hvilken kold, prosaisk Tid!"
Elskeren sukker og tænker did,
hvor Ridderen holdt foran Slottets Trappe
og bar hende bort under Nattens Kappe.
Siden —, da Stemning og Folkesmag
kjæmpede varmt for hans Elskovssag,
Fordomme veg og han vandt sit Slag,
ikke ved Nat, men ved høilys Dag, —
hvad sagde han saa? —

„O, hvilken kold, prosaisk Tid!"
Digteren sukker og tænker did,
hvor Kamplegen skalv under Æschylos' Tone
og Murene faldt for hans Laurbærkrone.
Siden —, da Sangen, som Gud han gav,
stemmedes i af Høi og Lav,
bruste om Land som Storm paa Hav,
Kirke med Hus stod fyldt deraf, —
hvad sagde han saa?

„O, hvilken kold, prosaisk Tid!"
sukked' Napoleon, stirred' did,
hvor Onkelen holdt paa den høie Bue
i Mindernes manende Aftenlue.
Siden —, han selv ved Magenta stod,
Frihedens Lyn slog om hans Fod,
Austria sank i Skam og Blod,
svulmende steg den gule Flod, —
hvad sagde han saa? —

„O, hvilken kold, prosaisk Tid!"
svor Garibaldi, træt af Strid
for Folkenes Sag i to Verdensdele; —
nu støbte han Lys og var kjed det Hele.
Siden — han saa i Palermos Havn
Dampere fulde fra Stavn til Stavn:
Ungdom der kom paa hans blotte Navn,
lagde to Riger til hans Favn, —
hvad sagde han saa?

„O, hvilken kold, prosaisk Tid!"
sukker du ofte i Mistillid;
men over dig selv og din lille Skjæbne,
du glemmer de Kræfter, som nu sig væbne.
Herren forkyndes i hver en Krog,
Lynet maa tale Menneskesprog,
Folkene brød Tyranners Aag,
— husker du Franklins Nordhavs Tog: —
hvad siger du saa? —

En Fodtur gjennem Wermeland og Dalarne.

(Af Georg Krohn.)

I.

Studentermødet i 1852 var til Ende; de sidste „kvitmössade Vikingar" vare dragne hjem igjen til Upsala, og med sorgblandet Glæde havde vi sendt dem det sidste Farvel. Ogsaa vore norske Brødre begyndte lidt efter lidt at forlade Byen, og at blive længer liggende i Christiania vilde næsten være en Umulighed. Paa den skyfrie Himmel straalede den mægtige Midsommersol og skjød gloende Pile ned i Gaderne; selv Vinden vovede ikke, som i gamle Dage, at prøve en Dyst med den, og hverken den salte Sø eller det brusende Sodavand kunde friske vore matte Sjæle. Saa maatte vi da ud at vandre!

En fager, sval Kveldstund, først i Juli Maaned, omgjordede da tre Studenter, jeg selv tredie, sine Lænder med Bælter; i Slidren stak vi vort Nationalvaaben Tolgkniven, paa Ryggen kastede vi Randslerne, og med den knortede Haslekjæp i Haanden strøg vi saa ud i den vide Verden. Vi vare vel kjendte i vort eget Land; mangen Sommer havde vi streifet omkring mellem de norske Fjelde og Dale; derfor gjaldt Færden dennegang Broderriget, om hvilket vore svenske Venner, som nys forlod os, havde fortalt os saa mangt og meget: Wermeland og de stolte Dalarne var Reisens Maal.

I den gladeste Stemning drog vi med dampende Piber og raske Skridt udover den nye Ljabrovei. Ak, hvor vi beklagede de stakkers Damer og Herrer, som paa den støvede Landevei drog tilbage til den kvalme, hede Stad i denne vakre Aftenstund! — Solen var netop ved at gaae ned; Fjorden med de mange deilige Øer laa stille og speilklar under os, og i det Fjerne hævede de mørke træbevoxede Aase sig op i det dæmrende Aftenlys.

Den ene Miil til Prinsdal, som vi denne Aften skulde naa, tilbagelagde vi mere dandsende end gaaende; i vilden Sky udsendte vi Glædestoner over at være slupne ud af Stadens hede Fængsel ud i den friske kjølige Luft, og til langt paa Natten sad vi oppe ved Punscheglasset og de dampende Piber, udkastende Planer og skjønne Forhaabninger, og glædende os til de kommende Dages Liv og Lystighed.

Vi vare tidligt paafærde den følgende Dag og i den aarle Morgenstund begyndte vi vor Vandring. Solen stod klar og straalende over de fjerne Aase, Sommerfugle i uendelig Pragt og Mængde fløi rundtomkring os, i Græsset slibede Engspretten og rundtomkring vare Gutter og Jenter i fuldt Arbeide med Høaannen.

Snart bar Veien igjennem tæt Smaaskog af Bjerk eller Gran, snart aabnedes Udsigten til veldyrkede Marker med rødmalede Bøndergaarde i Midten, snart skiltes Aasene og langt borte blaanede de længselvækkende Fjelde. Ved Middagstider naaede vi frem til den store og ret vakre Gaard Ski, halvanden Miil fra Prinsdal.

Medens Morpheus nu breder sine Vinger over de trætte Vandrere, maa vi tage disse lidt nærmere i Øiesyn. Her ligger vi da alle tre, sovende og snorkende, En i Sengen, En paa Bænken og En midt oppe paa Bordet. Det var ikke let at sige hvad der var mest malerisk, Stillingerne eller Dragterne. Gamle Klædebon, forlængst ubrugelige i den civiliserede Verden, ere hentede ud af Lønkamrene i Anledning af denne Tur. Her ligger en snever, lyseblaa Brok, der i sin Ungdom lapsede omkring i Østregade og paa Kurland; der en gammel, udslidt Frak, som har udstaaet mere end een Løverdags Samfundsaftens Fatalia; paa Bordet en anden, der kom lysegrøn og forhaabninsfuld fra Mesterens Haand, nu spiller den i alle Regnbuens Farver; paa Gulvet en Studenterhue med en lang affekteret Dusk; under Bordet en graasort Filthat; i Vinduet de dyrebare Piber; kort at melde: der er ei to Ting, som ligner hinanden, men dog bærer Alt Præget af en fordums bedre Tilværelse, Alt er spredt rundtomkring i den skjønneste maleriske Uorden, og med de skindslitne Randsler under Hovedet ligger vi selv i Stillinger, Zigeunerhøvdinger og en Malers Pensel værdige.

„Som blaanende Bjerg over skovdunkel Hei staar Vandringens Maal i det Fjerne!" — det gaar dog ikke an at blive liggende her den hele Dag. Det led allerede ud paa Kvelden og vi axlede igjen vore Skræpper. Det var ikke frit for at en Smule Stivhed og Ømhed havde bemestret sig vore Ledemod, men vi tænkte som saa, at en enhver stor Idee har i Førstningen sine Ulemper, og med Raskhed og Munterhed strøg vi syngende afsted i den deilige Aften.

Snart gik det opad og snart ned, men deilige Landskaber rundtomkring. Vakrest var dog det lille Onstadsund, som vi naaede seent om Kvelden. Det ligger dybt nede mellem Aasene, omgivet af Løv- og Naaletræer og prydet med vakre Øer. I usigeligt Velbehag strakte vi os i den brede Pram; rundtom svævede hvide Aftentaager og tause Falæner, Myggene boltrede sig i ustandselig Travlhed over vore Hoveder, og Luften fyldtes med den fineste Duft fra Blomsterne, der fugtedes af Aftenduggen og det lette Taageslør. Med sagte Aaredrag nærmede vi os den anden Side.

Vi vare neppe komne i Huus og i Seng førend en gjennemgribende Saarhed og Stivhed udbredte sig over alle vore Lemmer. Hele vort Apothek bestod af en Flaske Brændeviin, til udvendigt Brug naturligviis, og nogle i det samme Øiemed specielt opbevarede Talgstumper. Vi indsmurte og balsamerede vore skrøbeligste Legemsdele saa godt det lod sig gjøre, og gav os saa hen i Hvilens Arme, dog ei uden en stille Mistanke om, at den opgaaende Sol vilde finde os mindre raske og rørige.

Jo, ganske rigtigt! — det var nogle bedrøvelige Physionomier, der den næste Dag stirrede hinanden imøde; En havde det her og en Anden der, men Alle vare vi erklærede Invalider. Med sure Miner betragtede vi de stoppede Randsler og de støvede Støvler, og med tunge Tanker og end tyngre Fødder krøb vi haltende og sukkende ud af vore Senge. Det var et ynkværdigt Syn, da den lille Trup satte sig i Bevægelse. En haltede paa den ene Fod, en Anden paa dem begge, En jamrede over Gangsperre, en Tredie over Miltesting, og vanskeligt skulde man troe, at det var de samme Personer, der saa ofte med Mod og Begeistring havde istemt „Vi færdes med Lyst paa den steileste Vei", som nu med saa megen Møie slæbte sig hen ad den fladeste Landevei. Der lød idag ingen lystig Sang fra vore Læber, ingen begeistrede Udraab over den skjønne Natur; vi havde kun Øine og Øren for os selv og vore Lidelser, og som Vagtlerne udi den arabiske Ørken sank vi ned, da vi endelig seent

om Aftenen naaede frem til Hollau, den sidste Gaard paa norsk Grund. Efterat have truffet alle optænkelige lægende Foranstaltninger for vore værkbrudne Lemmer, begav vi os tilsengs med det freidige Haab, at vi dog den næste Dag skulde vaagne op til en bedre Tilværelse.

Og, lovet være Hvilen, vi bleve heller ikke skuffede, thi da Solen om Morgenen straalede ind til os gjennem de smaae Vinduesruder, reiste vi med Rasthed de styrkede Kroppe for paany at begynde vor Vandring. Det var os dog meget behageligt at høre, at vi ved at ro et lidet Stykke og derpaa klavre over en rigtignok ubanet Aas kunde spare omtrent tre Fjerdingers Marsch paa den eensformige Postvei.

Orsjøen, som vi nu roede bortover i den tidlige friske Morgenstund, strakte sig stille og klar hen under lave Aase; langs Bredderne svømmede de skjønneste Vandlilier; i Løvtræerne rundtomkring var der lutter Liv og Lystighed, og næsten fra hver eneste Busk lød et heelt Fugleorchester os imøde. — Dog, vi fik ikke længe hengive os til vore følsomme Naturbetragtninger og det behagelige dolce far niente; Baaden stødte mod den anden Side og vi maatte igjen paa Benene.

Med vor Fører, en ung rask Soldat, i Spidsen begyndte vi den tunge Gang over Løsbergskogen. Snart gik det op og snart ned, men altid ad ubanede, tilgroede og besværlige Stier. Store Svedbraaber perlede paa vore Pander, og da vi endelig midt paa Dagen naaede frem til det lille romantiske Huvand dybt inde i den mørke tætte Granskog, protesterede vi paa Romantikens og vore ømme Fødders Vegne mod at gjøre et eneste Skridt længer førend efter en betydelig Pause. Vor Veiviser maatte derfor finde sig i, at vi, lig en anden Tatertrup, leirede os ved det vilde Skovvands Bred paa omstyrtede Furustammer og gamle veirbidte Trærødder.

Her skulde vi gjerne have ligget paa Lur en stille Nat, naar Taagerne hæve sig og Maanens Straaler bæve gjennem de høie Graner. Det var klart, at der her ved dette tause, med alskens Planter bevoxede Vand, maatte foregaae et eget Liv ved Nattetider, og da kunde det været morsomt at faae kige ind under det tætte Mosslør, som de gamle Grangubbers Arme holder frem over Skovens Mysterier. Du fik vel ikke høre Huldreslaatt eller see Alfemøernes lystige Balletter — til det var nok Terrænet altfor kuperet —, men let kunde det hænde, at Bamsen kom lustende hen over de gamle knækkede Graner, eller at endog Mosluerne aabnede sig, og at Dværge og Haugfolk trippede op af de kvalme Dagligstuer for at nyde en Smule frisk Luft i Maaneskinnet. — Men nu staar Solen høit paa Himmelen og leer ad vore Tankers Nattevandringer; nu spreder den sit klare Lys ind imellem Træerne og i dens livlige Skin tabe Mysterierne og de phantastiske Drømme sit Værd.

Fremdeles fører Stiveien over Høi og Dal, men see der — Hurra! — der har vi Grændseskjællet, endelig har vi naaet vor Vandrings første Maal. Med raske Skridt og jublende Røster ilede vi mod den lave Stigard, som her danner Rigsgrændsen, og siddende med en Fod paa norsk og en paa svensk Grund udraabte vi saa vældige Hurraer, at det gav Gjenlyd rundt om i Aasene. En af os var endog i overvættes Begeistring kommen tilveirs paa en af de høie Gardstaurer og tog i med en lang Tale om de skandinaviske Forhold og den herlige Forskjel mellem gamle og nye Tider. Taleren dvælede just ved den særdeles Interesse, med hvilken nu alle Kjøn og alle Aldere lyttede til de skandinaviske Ideer, da han til sin store Misfornøielse mærkede, at han prædikede for tomme Stole og at baade Soldaten og hans Kammerater allerede vare komne et godt Stykke op i Aasen.

Snart slap vi ud af Skoven og frem til den slagne Landevei, og nu vare vi da for Alvor inde paa den svenske Grund, inde i det hvidt berømte Wermeland, om hvilket Sangen lyder: „Ack Wermeland, du sköna, du herrliga land, — du krona för Svearikes länder!" —

Sødskenderne Neruda.

Sødskenderne Neruda have nu optraadt flere Gange paa Christiania Theater med stedse stigende Bifald og forøget Tilstrømmen af Tilhørere uagtet de forsidte og tildeels slette Stykker (f. Ex. „I Dynekilen"), som have været givne samtidigt med deres Optræden. De have ved samme alle tre godtgjort Berettigelsen til sit Ry som særdeles dygtige Kunstnere, og især indtager Frøken Wilhelmine Neruda en meget høi Rang, om man end paa det Usædvanliges Regning maa skrive en Deel af den Begeistring eller Mani, som deres Optræden vakte i Kjøbenhavn, og som det netop er Kjøbenhavnerne fremfor andre givet at vise eller affektere ligeoverfor „europæiske" Berømtheder (man erindre sig den kompromitterende Pepitamani). Men hvor upartisk man end betragter Sagen — og vi for vor Part føle os netop opfordrede til Ædruelighed ligeoverfor al kunstig Begeistring — vil man dog her finde nok at beundre og glædes ved. Det er meget interessant at iagttage den Nuancering, Violinen i en Dames Hænder undergaar; et skjønnere Udtryk for det charakteristisk Kvindelige, end det Frøken Wilhelmine Neruda meddeler sit Spil, vil vanskelig kunne findes; den Lethed, Sikkerhed, Gratie og Overgivenhed, hun formaar at lægge i sit Foredrag, er fuldkommen beundringsværdig. Sødskendernes Samspil er uovertræffeligt, deres Pianissimo særdeles delikat, om vi end af og til kunne have en Smule at indvende mod dets Anvendelse i Foredraget, hvor de altfor stærke Modsætninger mere ere at ansee som et Slags Koketteri med Kunstfærdigheden end som den virkelige musikalske Sandhed. Vi kunne imidlertid let begribe, at den Skjønhed og Fuldenthed, man er istand til at give det, letteligen frister til at anvende samme, selv hvor det ikke strengt taget er fuldkommen berettiget. At fremhæve noget enkelt af de givne Nummere vilde være meget vanskeligt og tildeels uretfærdigt, da de alle gives med sand Virtuositet, hvilket ogsaa Publikum synes at erkjende.

Til ovenstaaende Udtalelser af vor Musikreferent have vi kun at føie nogle biographiske Notitser, der imidlertid maa indskrænkes til den Mærkeligste af hiin

Wilhelmine Neruda.

„Kunstnertrio", Wilhelmine Neruda, hvis Portræt vi efter Stockholms Illustr. Tidning her give. Hun er født 21de Marts 1838 i Markgrevskabet Mährens Hovedstad Brünn, hvor Faderen er Musikus. Hendes musikalske Uddannelse begyndte med hendes fjerde Aar, og fem Aar gammel optraadte hun offentlig eller ialfald ved større selskabelig Sammenkomster i sin Fødeby. Efterat have nydt et Par Aars Underviisning i Wien af Professor Jansa, optraadte hun der offentlig, endnu ikke syv Aar gammel. Fra det Dieblik af har hendes Liv været en uafbrudt Kjæde af Kunstreiser og Triumpher. Først gjæstede hun Dresden og Berlin saa Frankrig og England, siden Holland og efterhaanden de forskjellige tydske Stater, og i 1851 Rusland, hvor hun gjorde uhyre Lykke og hvor hun oftere siden har gjentaget sine Besøg. Indtil 1855 ledsagedes hun paa sine Kunstreiser af en ældre Søster Amalie, en udmærket Pianistinde, og siden, da denne var bleven gift med en Kapelmester i Brünn, har hun været ledsaget af en to Aar yngre Søster Marie og en Broder, Franz, i Forening med hvilke hun ogsaa er optraadt her i Christiania. Den fineste Verden, Hoffer og Rigmænd, kappedes om at faae Sødskenderne til at spille for sig og Kjendere ødslede med Begeistring og Lovtaler. Begge Dele til Overmaal have de sikst høstet nede i Kjøbenhavn, hvorfra de kom hid til Christiania.

Schamyls Tilfangetagelse.

(Kgl. Krigs-Vetenskaps-Akademiens Tidsskrift.)

En af de kaukasiske Stammer, Guniberne, beboede Gunib-dak, et dyrket og med 3de abskilte Byer bebygget Plateau, omtrent 2¼ Miil i Omkreds og beliggende paa et brat Bjerg, 7800 Fod over Havet.

Guniberne vare et rigt Folk, der handlede med Kvæg og forøvrigt levede aldeles isoleret paa sit Bjerg, hvor de aldrig gave nogen Fremmed Adgang, ikke engang Tscherkessere af andre Stammer end dem selv. De havde bevaret deres Uafhængighed ligetil den sidste Tid og adlød ingen Anden end deres Høvding (Naib), ikke engang Schamyl. Op til deres Bjerg ledede kun 3de Bjergstier i Zikzak og saa smale, at kun en Person ad Gangen kunde færdes paa dem, og til yderligere Sikkerhed vare paa begge Sider af disse Stier opkastede smaa Jordvolde, bag hvilke Guniberne, forsynede med Bøsser og Sabler, laa paa Lur, naar nogen ubuden Gjæst vilde trænge sig op paa Bjerget, hvortil Adgangen desuden hindredes af befæstede Porte oppe ved Plateauets Begyndelse.

Schamyl var ikke længer sikker i Daghestan. Overbefalingsmanden for den russiske Armee i Kaukasus, Fyrst Bariatinsky, havde nemlig udlovet 10,000 Sølvrubler og desuden St. Georgskorset til den, som overleverede Schamyl levende i hans Hænder. Derfor søgte Indvaanerne i Daghestan enhver Leilighed til at forraade Schamyl, saamegetmere som de opmuntredes dertil ikke alene af Begjærlighed efter Pengene og den, besynderligt nok, af dem særdeles vurderede St. Georgsorden, men ogsaa fordi de indsaa, at de ikke længere kunde modstaae Russerne, som plyndrede deres Land og gjorde dem ganske udarmede. De vilde sandsynligviis allerede langt tidligere have overgivet sig, hvis ikke Schamyl havde afskrækket dem derfra ved den græsselige Hevn, han havde ladet vederfares de Byer, som ved udsendte Deputerede havde tilbudt at underkaste sig Russernes Herredømme. Inden de russiske Tropper ankom, skyndte nemlig Schamyl sig afsted med sin Livvagt til disse Byer, hærjede paa det Grusomste og lod hugge Hovedet af hver vaabenfør Bjergboer derstedes.

Schamyls Livvagt bestod af 400 Mand af Myridernes Stamme. Disse bekjendte sig til Myridismen, en Lære, som stiftedes i Aarene omkring 1830 af Kasimulla, og hvis fornemste Grundsætning var: aldrig at give sig som Fange, men enten „seire eller dø!"

Til Guniberne, der, som før nævnt, levede heelt og holdent afskilte fra de øvrige Bjergstammer, havde Rygtet endnu ikke naaet om de Belønninger, som Variatinsky havde udlovet for Schamyls Tilfangetagelse. Dette vidste Schamyl; men han kjendte ogsaa Gunibernes grændseløse Gjerrighed. Da de derfor ved hans Ankomst til Gunib-dak stængte den øverste Bjergport og eenstemmig vægrede sig for at give ham og hans Følge Adgang til deres Fristad, tilbød han dem en Papach (en tscherkessisk Hue med høi Pul) fuld af russiske Sølvrubler, hvis de vilde aabne Porten og modtage ham. Tillige lovede han, at hans Søn, Kasi-Mahomah, skulde gifte sig med Naibens Datter. Disse Løfter hjalp, og saaledes slap Schamyl ind og begyndte strax at befæste Bjerget stærkt, til hvilken Hensigt store Stene rulledes frem til Bjergets Sider for at væltes ned paa Russerne, hvis de skulde vove sig opover de bratte Fjeldvægge, hvilket Guniberne dog ansaa umuligt. Af de ovenpaa Bjerget beliggende Byer vare de 2de kun svagt befæstede, men den 3die, som var størst og hvor Schamyl slog sig ned, var forsynet med temmelig stærke Forskandsninger, som end yderligere forstærkedes af ham.

Saaledes stode Sagerne, da Russerne paa alle Sider indesluttede Gunib-dak med Tropper. Denne Blokering varede 14 Dage.

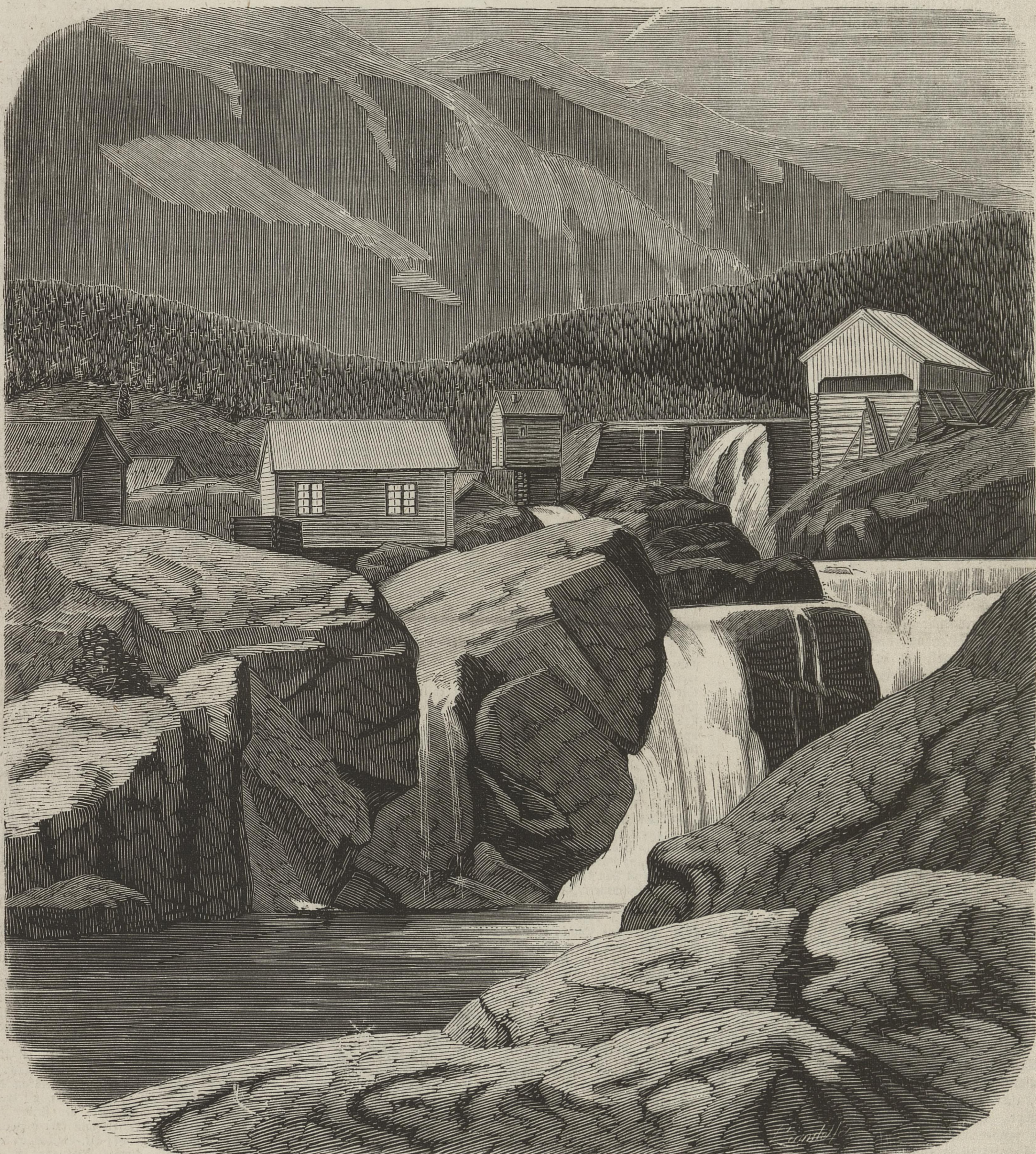
Guniberne vare omkring 800 foruden Kvinder og Børn, som under Forsvaret imod Russerne ogsaa nu, ligesom ofte tidligere under denne Bjergkrig, deeltoge i Striden. Iberegnet Schamyls Livvagt, de 400 Myrider, udgjorde Gunib-daks Besætning saaledes kun 1200 Mand.

Russernes Beleiringskorps gik derimod op til omkring 15,000 Mand med 16 Kanoner. Disse Kanoner, indbeelte i 2de Batterier, vare smaae Bjergkanoner, af hvilke enhver trækkes af 2de Heste, men dog ikke ere tyngre end at Kanonen i ulændt Mark, hvor Hjulredskaber ikke kunne benyttes, lægges paa Ryggen af den ene Hest og Lavetten paa den anden. Russerne havde 2 Batailloner Skarpskyttere, nogle hundrede Mand saakaldte „Partisaner", 2 Regimenter Milits-Kavalleri, d. v. s. indfødte Bjergboere i russisk Tjeneste og hvoraf hvert Regiment er omkring 600 Mand, samt 4 Eskadroner Dragoner. Den øvrige Troppestyrke bestod af Infanteri.

Ved „Partisaner" forstaaes frivillige Russere, der melde sig til i den kaukasiske Bjergkrig altid at gaae først, enten i Grupper eller i Kjede, — et Slags bestandigt Avantgarde, som til Belønning for denne mere møisommelige og farlige Tjenstgjøring nyder den Rettighed først at plyndre, saasnart en eller anden god Priis kan overkommes. De have sine egne Officierer, der ogsaa ere Russere og som ligesom Partisanerne selv ere klædte i samme Dragt som Tscherkesserne for bedre at kunne lure Bjergboerne. Disse Partisaner fare lige vildt frem som Bjergboerne selv og hænge eller hugge Hovedet af Enhver, som bliver deres Fange. Tscherkesserne gjøre dog en Undtagelse med de russiske Officierer. Disse fratage de kun deres Vaaben og plyndre dem for alle Penge og Kostbarheder, men lade dem beholde Livet for at erholde den ikke ubetydelige Løsepenge, som Russerne betale for hver Officier, der levende tilbageleveres; men for at hindre dem fra at flygte, grave de dybe Grave i en eller anden By, og i disse Grave holde de dem fangne og bevogte dem, indtil de blive udløste.

Den 26de August (g. Stiil) 1859 var den 3die Aarsdag efter Keiser Alexander den 2dens Kroning i Moskva. Bariatinsky bestemte denne Dag til at storme Gunib-dak og til at forsøge at bemægtige sig Emiren. Meningen var derfor Natten mellem den 24de og 25de August at gjøre et Skinangreb for at narre Tscherkesserne til fortidlig at nedrulle Stenene og bortskyde sin Ammunition.

Kl. 11 om Aftenen paabegyndtes Allarmeringen og vedblev hele Natten ligetil Dagbrækningen den 25de. Tropperne skulde nu faae udhvile denne Dag for at foretage selve Hovedangrebet den paafølgende. Generaladjutanten, Baron Wrangel, som var Befalingsmand for Beleiringskorpset, havde koncentreret en større Styrke imod den svageste Side af Bjerget og kun ladet nogle Kompagnier samt en Deel Partisaner indtage Stilling nedenfor Fjeldets steileste Side. Fra denne Side ventede Schamyl derfor intet Angreb, thi han kunde aldrig tænke

Næs i Hallingdal. (Efter Tegning af H. Andersen.)

at nogen europæisk Soldat skulde gjøre Forsøg paa at klatre op ad den bratteste Fjeldvæg. Derfor vare Tscherkessernes Forposter paa denne Side ogsaa saa trygge, at de havde lagt sig ned paa Marken og vare indsovede, saasnart Allarmeringen den 25de om Morgenen var forbi. Imidlertid havde nogle Partisaner, mest af Nysgjerrighed for at see, hvad Tscherkesserne foretoge sig, allerede mellem Kl. 6 og 7 klatret opad Bjergvæggen, deels ved Hjælp af Rebstiger, deels ved at stige op paa hverandres Skuldre. Nogle kom op og fandt Posterne sovende. Disse expederedes hurtigt og uden nogen Støi, og de øvrige Tscherkessere, som ikke sov, bleve forvirrede og troede, at de russiske Tropper allerede vare oppe paa Bjerget; flere russiske Soldater fulgte de først Opkomnes Exempel og snart var Striden upaaregnet i fuld Gang, et Døgn tidligere end bestemt, thi General Wrangel vilde ikke lade det gunstige Øieblik gaae sig ud af Hænderne og fandt, at Æren af at tage dette som uindtagelig anseede Tilflugtssted for Schamyl var lige stor den 25de som 26de August. Striden varede fra Kl. 7 om Morgenen til Kl. 5 om Eftermiddagen og førtes paa sine Steder med den største Haardnakkethed. Saaledes havde f. Ex. 70 Myrider tilligemed tscherkessiske Kvinder fattet Post omkring et trangt Pas ved den utilgjængeligste af de 3 Bjergstier. Foran Passet var ligesom en af Naturen dannet Bro, bestaaende af nogle smale Steenblokke, hvorpaa Stien gik over en svimlende Afgrund. Paa Forsvaret af dette Pas lagde Guniberne megen Vægt, og derfor havde Schamyls Søn sendt saa mange af Emirens troe Livvagt derhen. (Emiren selv sad hele Dagen i Medkjett, Byens Kirke, og samtalede med Mahomed, hvorimod hans Søn, Kasi-Mahomah, som personlig deeltog i Striden, ledede Forsvaret.) Russerne gjorde et affindigt Bajonetanfald imod det nævnte Pas og det lykkedes dem ogsaa at trænge frem over Steenbroen, efterat 50 af Myriderne allerede vare faldne. De øvrige 20 vilde ifølge sin Religion ikke overgive sig, men da de saa, at alt videre Forsvar var umuligt, toge de af sig sine Papacher, kastede dem ned i Afgrunden og styrtede sig selv efter. Flere af Kvinderne fulgte deres Exempel

for at undgaae russisk Fangenskab. I Begyndelsen af Eftermiddagen kom Russerne op paa Bjerget, brændte op de 2de mindre Byer og jagede Indvaanerne fra disse til den 3die, som var den største og bedst befæstede. General Wrangel omringede denne By og sendte et Parlamentær til Schamyl med den Trudsel at ville storme den og lade nedhugge alle Tscherkesser, som fandtes i den, hvis han ikke gav sig inden 1/4 Time. Schamyl fandt nu al videre Modstand unyttig; han red derfor ud af Byen med sin Suite og overgav sig med nedslaaet og mørkt Blik til Fyrst Variatinsky, som selv var kommen op paa Bjerget for at modtage Emiren som Fange. Alle Guniber toges ogsaa tilfange og førtes til den russiske Leir. I Byen fandt de russiske Soldater en Mængde Kvæg og Heste, hvilke de delede imellem sig.

Denne Strid kostede Russerne omkring 200 Mand Døde og Saarede og Tscherkesserne over 300. Disse Sidste havde øiensynlig været for faatallige til at kunne forsvare sig imod en saa stor Styrke som det wrangelske Korps — og desuden bleve de slet anførte. For Russerne medførte denne Dag de største, ja uberegnelige Fordele; Fyrst Variatinsky bragte den Marskalkstaven og Tscherkesserne — Dødsstødet!

Fra Næs i Hallingdal.

Vort Prospekt paa foregaaende Side fremstiller et Parti af den Række af smukke og maleriske Fossefald, der dannes af Næselven, en af de betydeligste af de Tverelve, der falde i Hallingdalselven paa dennes øvre Løb. Elven strømmer ned fra den trange og steile Bukkedal og løber gjennem den Del af Næs Præstegjelds Hovedsogn, der almindelig kaldes Næsbyen paa Grund af dens bymæssige Bebyggelse, og fordi den er Centrum for hele Distriktets Handelsrørelse og Embedsvirksomhed. De paa vort Billede fremstillede Fossefald ere velbekjendte for den Reisende, da Kongeveien til Bergen skjærer Næselven strax nedenfor dem, og Fossen ved sin Størrelse og den Larm, den frembringer, øieblikkelig tildrager sig Opmærksomheden og indbyder til nærmere Beskuelse. Dette gjælder især i Flomtiderne, Vaar og Høst, da Elven ved Vandmassens mangedobbelte Forøgelse antager et mere storartet Udseende, træder over sine Bredder og ofte truer de langs samme byggede Huse med Ødelæggelse. I denne Tid friste derfor ogsaa de Kværn- og Sagbrug, der, som Billedet viser, i ikke ubetydeligt Antal ere byggede paa fremspringende Klipper i og under selve Faldene, en høist usikker og farefuld Tilværelse, og det har undertiden hændt, at et eller andet af de dristigst byggede er revet bort af den voldsomme Strøm, hvis Styrke først ret begribes, naar Elven er traadt tilbage i sin almindelige Vandstand, af Elveleiets oprevne og forandrede Udseende. Den Reisende, der i Almindelighed overnatter paa Næs paa Grund af de større Bekvemmeligheder, Stedet i denne Henseende frembyder, undlader derfor sjelden at besøge Fossene, og det saameget mindre, som der i disses Nærhed findes andre Naturscener, der fortjene ikke mindre Opmærksomhed. Gaar man fra Fossene et Stykke længere op gjennem den vilde Fjeldtrakt, som vort Billede lader ane, finder man sig snart saagodtsom indeklemt af steile Fjeldsider, der kun lade et smalt Strøg af Himlen tilsyne foroven. Foden af tvende høie Fjelde have nemlig her forenet sig ligesom for at standse Elvens videre Løb — men forgjæves, thi Vandet har paa en Strækning af 2 a 300 Alen gjennem de massive Klipper sprængt sig et Leie, vel ikke mere end 8 a 9 Alen bredt, men sikkert 60 Fod dybt og med lodrette Klippesider. Over Fjeldrevnen er der lagt en Bro, der imidlertid ikke synderlig frister til Overgang, da den kun bestaar af et Par over Dybet løst henkastede Tømmerstokke. Dette Sted, der er almindelig bekjendt under Navn af „Juven", har som rimeligt er, især tildraget sig de reisende Kunstneres Opmærksomhed, og i den med saamange nationale Kunstværker prydede Spisesal paa Oscarshal findes et Maleri, saavidt vi erindre af Frick, hvilket fremstiller denne Scene. En stor Bamse har netop benyttet den skrøbelige Bro for at komme over fra den ene til den anden Side af Fjeldet og fortsætter rolig sin Gang ind i Skovens Dunkelhed, uden at anfægtes, hverken af Svindelhed eller af Stedets vilde Naturskjønhed.

Kunst og Literatur.

I Kunstforeningen findes udstillet en af Billedhugger Middelthun i Marmor udført **Büste af Overlærer Fritzner**, der er bekostet ved Subskription blandt dennes Elever og bestemt til at pryde Festivitetslokalet i Throndhjems Latinskole, hvor Fritzner var Lærer. Büsten er af en udmærket Lighed. Den Forening af Alvor og Mildhed, som laa i Fritzners Personlighed, er smukt og træffende gjengivet. Særdeles tiltalende er Samstemmigheden i Øinenes og Mundens Udtryk. Charakteristisk er Fremstillingen af Hovedets forskjellige Partier, og af en sjelden Fuldkommenhed er den Kunst, hvormed det lette, silkebløde Haar er gjengivet. Marmorets Behandling er blød og dog bestemt.

— I Stockholm er udkommet en Oversættelse af A. Munchs Fortælling „Pigen fra Norge".

— B. Bjørnsons „Arne" er bleven oversat paa Engelsk og meget fordeelagtigt bedømt i „Atheneum".

— **Sol- eller Planetsystemet**, populært fremstillet af Tuxen, der i f. A. udkom hos Philipsen i Kb.havn, har fundet en saa rask Afsætning, at allerede et nyt, forøget Oplag er begyndt at udkomme, hvilket ligesom første Oplag vil udgaae i 4 Leveringer à 33 ß.

— En anden hos samme Forlægger tidligere udkommen fortræffelig Bog „**Lucile, eller Tag og læs!** af Ad. Monod" er samtidig udkommet i 3die Oplag.

— **Det nordiske Oldskriftselskab.** Af den snart som færdig, snart som halvfærdig længe bebudede „Oldnordisk-Dansk Haandordbog" sees 44 Ark dog nu at være trykte, saa at Værket skal være færdigt paa 4 Ark nær. — Om Undersøgelserne af Kongehøiene ved Jellinge skal udgives et særskilt Værk, hvis Udarbeidelse er overdraget Prof. Worsaa, og som skal udgaae i samme Form som det prægtige Værk over Kongegravene i Ringsted. — Blandt Andre findes nu Hs. Maj. Somdet Phra Paramenda Maha Mongkut, første Konge af Siam, optaget som „stiftende Medlem" af Oldskriftselskabet; ligeledes den afdøde Generalkonsul Jac. Letterstedt paa Kap.

Provindspressen.

Throndhjems Stiftsavis, der allerede som „Throndhjemspost" ved høitidelige Leiligheder opvartede med nogle ved Frækhed i Opfindelsen enkeltstaaende Korrespondencer fra Hovedstaden, sees nu, efter et længere Interregnum, at have faaet sig en ny Mand til at forsyne den med Hovedstadsskroner. Bladet er synlig gaaet ud fra den Forudsætning, at naar det til sine Storm-Wangske Feuilletoner, sin Skok af plumpe og umodne Indsendere, sine tilprocederede Avertissementer og sine Udraabstegn i Betydning af „Redaktionsartikler" kunde føie Skronernes eller endog Skandalens Pikanterier, da vilde det overstaae denne Konkurrencens velfortjente Krisis, hvorunder det fra sin Fødselsstund har vaandet sig. Og denne Forudsætning holder vistnok stik; thi uagtet Throndhjem fra tidligere Tid af har været bekjendt som et Lærdommens og Intelligentsens Sæde heritillands, er naturligviis der som overalt det slette Publikum talrigst og følgelig de mest lønnende Forretninger at gjøre i dets Smag. Det ligesom tilfredsstiller de lavere stillede Klassers socialistiske Trang, at see Andre trukket ned paa deres egen Elendigheds og Lidenskabs Niveau, og kun hvad der er tænkt og følt ud af deres egen Halvkultur-Tilstand, tiltaler dem i Literaturen. Hvad Sjoueren med en drøi Ed kan forsikre er ligesom tænkt og skrevet af ham selv, det er naturligviis Idealet af Forfatterskab fra hans Standpunkt — og saaledes gaar det videre opad. Men hvo som foretrækker at leve af et saadant Publikums Smag fremfor at stjæle, han maa da ogsaa finde sig i at skaffe det, hvad der bedst tjener til dens Tilfredsstillelse. For Provindsens Vedkommende, hvor Aviserne ofte redigeres af selve Bogtrykkerne, har brav løgnagtige Korrespondencer fra Hovedstaden viist sig at være en meget hensigtsmæssig Kost. De sluges, uden at Folk ane, at de maaskee enten ere opgjorte paa selve Stedet, eller i undskyldeligste Fald af en stakkels Student, som, uden Kjenskab til hvad der passerer udenfor hans Hybel, idet Posten skal gaae, „Noget maa finde paa", for at han kan faae sine 3 eller 5 Spd. om Maaneden. Til Korrespondencer, opgjorte paa selve Stedet, fristes vi at henføre de Sager under den Benævnelse, som for en Tid tilbage fandtes i Throndhjemsposten (og hvis Upaalidelighed Mgbl. gjentagne Gange fremhævede), tilligemed den værdige Fortsættelse, som hiin Post under sit nye Navn nu har begyndt at give. Folk, som ikke let tænke sig Muligheden af en slig Mystifikation, anstrængte sig for i den store Hovedstad at finde en Person, der maatte ansees for udrustet med den fornødne Upaalidelighed til at han kunde være hine Korrespondencers Fader — og Følgen var, at en Mand, som er bekjendt for kun af Vanvare at sige noget Paalideligt, blev, vistnok ganske uforskyldt, antaget for Korrespondenten. Det er imidlertid ikke alene den rimeligste, men moralsk taget ogsaa den mildeste Forklaringsmaade, at Throndhjemspostens gamle og Stiftsavisens nye Korrespondence er opgjort i selve Trykkeriet i Lighed med mange af de amerikanske Avisers Anekdoter og Nyheder, idet dens Forfærdiger har tænkt som saa, at „i Christiania skeer saa meget rart, hvorfor kan da ikke noget af hvad der falder mig ind ogsaa i Virkeligheden indtræffe." Vi sige med Forsæt, at dette er den moralsk mildeste Forklaringsmaade. Thi skrev hine Korrespondencer sig fra Christiania, saa maatte dog Autor vide, at hvad han fortæller virkeligen ikke skeer; om han saa var baade døv og blindfødt, kunde han ikke undgaae at tilføres en Snæv af faktisk Underretning, den han altsaa i sin Forstokkelse maatte skyde fra sig, om han endda skrev som han skriver. Han vilde da heller ikke ligget saa langt bagud i Tiden, at han gav som nye Opdagelser, hvad der dog, er temmelig gamle Kjendsgjerninger, idet han øiensynlig har troet, at hvad han her sagde ogsaa var Digt og Tant. Slige Sandheder af Vanvare finde vi i Korerspondentartiklen for 4de Mai, der aabnes med den Forsikring: „Synet er dog den fortrinligste af alle vore Sandser (Smagen kanske undtagen)" — en Sats, der fra Forfatterens Standpunkt ellers er dobbelt falsk, baade fordi den ikke er hans Opfindelse, og fordi han ved sit Skrivert viser den Foragt for „Synet", at han ikke vil indlade sig paa at see det Mindste af Virkeligheden. Korrespondenten fortsætter med en ikke mindre mærkelig Opdagelse (om den end i Virkeligheden først bagefter er bleven ret til Alvor). Det hedder saaledes: „Blandt de mærkelige Nyheder kan da ogsaa berettes, at Vaaren er kommet, ligesom den pleier paa denne Aarstid, forresten er der intet Nyt arriveret." Herpaa følger dog Nyt fra Gjøglere paa Bankpladsen i Christiania med den indvævede Læresætning: „Dog Nordmændene er en fattig Nation og derfor fik heller ikke Kunstnerne usselt Mammon, men istedet derfor en dygtig Dragt Prygl, før de forlode Pladsen." Det skulde være morsomt at erfare, hvorvidt Politiet billiger denne i Nationens Fattigdom grundede Betalingsmaade. I saa Fald turde den blive den almindeligste og den Mynt, hvori Korrespondenten billigviis burde tilkjendes godt Honorar.

Norge.

Christiania. Til Storthingsrepræsentanter for Romsdals Amt er valgt Bogtrykker M. Aarflot, Overretssagfører L. Daae, Kirkesangerne Olaffen, E. Grønningsæter og J. Haaven. Til Suppleanter: Gaardbr. R. Aarflot, Kirkesanger L. Strømme, Gaardbr. N. Gierstad, Sognepræst J. Knudsen og Gaardbr. J. Elgenæs.

— Til Storthingsrepræsentanter for Jarlsbergs og Laurvigs Amt er valgt Lensmand Enge, Sognepræst Harbitz, Gaardbrugerne Schierven og Aschjem. Til Suppleanter Sognepræst Otterbech, Kapitainlieuten. Geelmuyden og Gaardbrugerne Bjuverød og Fadum. — Morgenbladet beklager med Rette, at Geelmuyden paa Grund af Distriktets Landinteresser ikke gjenvalgtes som Repræsentant.

— Repræsentanter for Smaalenenes Amt: Amtmand A. Sibbern, Sognepræst Bergh, Gaardbruger Olai Viig og Gaardbr. Kand. jur. Aimar Sørensen. Suppleanter: Gaardbrugerne Tellef Lund og Joh. Boberg og Lensmændene Bøhm og Ole Iversen.

— Repræsentanter for Christianssand: Toldinspektør Olrog og Stiftamtmand Vogt. Suppleanter: Auditør Fleischer og Assessor Rogstad.

— Repræsentanter for Nordre Throndhjems Amt: Lensmand Rygh, Advokat Richter, O. S. Velde, P. A. Sæther.

— Under 10de d. M. er Sognepræst til Kinn H. J. Blom udnævnt til Sognepræst i Meelhuus; Kand. theol. J. G. Holmboe til pers. Kapellan hos Sognepræsten til Høland G. S. Faye; Kand. theol. P. S. Beylegaard til pers. Kapellan hos Sognepræsten til Tønsberg, Provst W. L. Beylegaard; ledig pers. Kapellan C. W. Piene til pers. Kapellan hos Sognepræst til Vangs Præstegjeld, Provst P. Winsnes; Kand. theol. F. Wille til pers. Kapellan hos den resid. Kapellan til Ringsager, P. A. Stabel og Kand. med. J. A. Frølich til Distriktslæge i Vesteraalens Distrikt.

— Under s. D. er Premierlieutenant i Ingeniørbrigaden J. T. Thams konstitueret som Kanaldirektør. og Handlende Th. Thomesen anerkjendt som britisk Visekonsul i Kragerø.

— Ifølge kgl. Resol. af 10de Mai kan der til Sænkningen af Lesje- og Siems-Vandene i Gudbrandsdalen anvendes indtil 4000 Spd. af det Offentliges Midler.

— Den norskfødte Vicegouvernør i Vestindien, Konferentsraad Hans Henrik Berg, Præsident for Øerne St. Thomas og St. Jean, er 16de April afgaaet ved Døden. Berg, der var en dygtig, hædret og elsket Embedsmand, var født 25de Novbr 1788 i Arendal, hvor Faderen Niels Berg var Byfoged. Han tog dansk-juridisk Examen 1811, blev 1812 Kopist i Generalpostdirektionens norske Sekretariat og gik ikke længe derefter til Vestindien, hvor han i forskjellige Stillinger, deels som Sagfører, deels som Dommer, tilbragte sit øvrige Liv. Han var Kommandør af Dannebrogsorden, St. Olafs Orden og den spanske Carl den Tredies Orden, Officier af Æreslegionen og Dannebrogsmand. Han efterlod ikke Børn, og sin betydelige Formue skal han deels have testamenteret til en Stedsøn, deels legeret til Private og til kommunale Øiemed paa St. Thomas.

— Carl Johans-Forbundet agter at indrette sig saaledes, at det foruden mindre Præmier, halvhundrede Aar efter Carl Johans Død kan udsætte en Priis paa 20,000 Rd. Rm. for en historisk Skildring af hans Virksomhed som de forenede Rigers Regent.

— Stiftamtskriver Bye i Throndhjem, fra hvem der i 1850 blev bortstjaalet omt. 10,000 Spd., er 14de Mai afgaaet ved Døden i en Alder af 81 Aar. Efterat der ved det Solemske Bankindbrud var fremkommet stærk Sandsynlighed for, at Solem ogsaa havde forøvet dette Tyveri, havde Kongen bifaldt, at der for Storthinget fremsættes Proposition til Erstatning for Bye.

— Forhenværende Sorenskriver paa Hadeland Thaulow er 18de Mai afgaaet ved Døden.

— Toldbetjent Stephani er ved Underretsdom ilagt 50 Spd. Bøder og Omkostningsansvar for som Valgmand forsætligen at have indgivet en ubeskreven Stemmeseddel.

— Fr. Barfod meddeler i „Fædrelandet" for 19de Mai, at han har fundet den norske Digterinde Dorthe Engebretsdatters hidtil ubekjendte Fødselsdag antegnet bagi den Hjelmstiernske Samlings Exemplar af hendes „Taare-Offer". Ifølge denne Antegnelse, der skriver sig fra hendes egen Samtid (hende selv?), er hun født i Bergen den 16de Jan. 1634. Nyerups og Krafts Lit.-Lexikon og efter dem alle senere Forfattere angive hendes Fødselsaar til 1635, der altsaa er urigtigt. Hendes Fødselsdag findes ingensteds før opgivet.

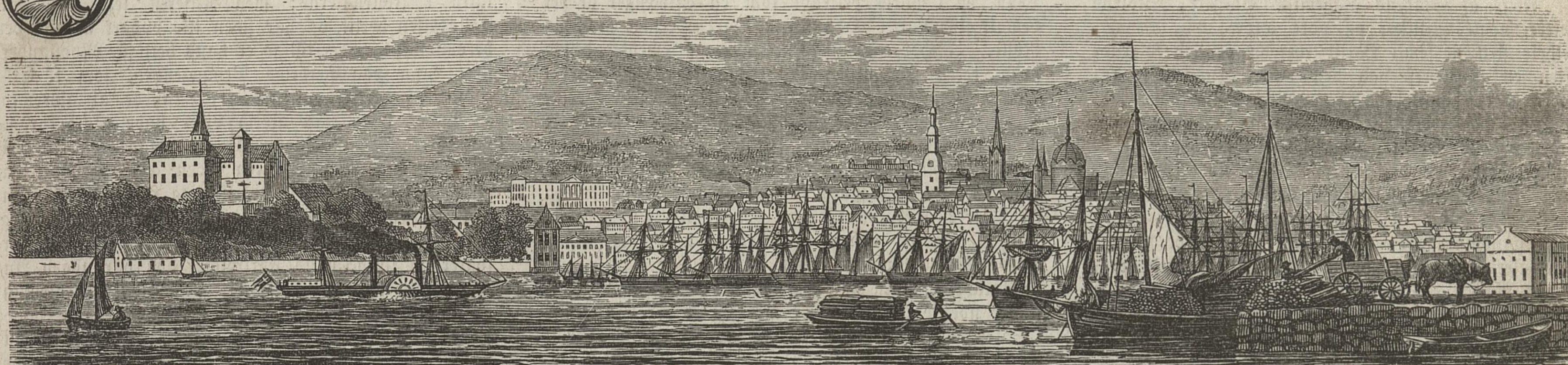
Bergen. Paa sin sidste Tour til Hamburg har Dampskibet „Jupiter" faaet sin Propel ødelagt, saa at det fra Stavanger har maattet vende tilbage og doksættes. „Nordstjernen" skal indtage dets Route.

Da jeg erfarer, at man ubegribeligt nok har sat mit Navn i Forbindelse med en her i Byen paabegyndt illustreret Dametidende, finder jeg mig foranlediget til herved at erklære, at jeg hverken direkte eller indirekte staar i nogetsomhelst Forhold til nævnte Blads Udgivelse eller Redaktion, ja at jeg endog befinder mig i en fuldstændig Uvidenhed om hvo eller hvem der har med samme at gjøre, ligesom om alt Forfatterskab det i nævnte Blad.

P. Botten Hansen.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 22. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 1ste Juni 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

En Fodtur gjennem Wermeland og Dalarne.

(Af Georg Krohn.)

II.

Vi kunde ikke tage det fortrydeligt op, at Bønderne, som vi af og til mødte paa Veien, tog os snart for Tømmermærkere, snart for Haandværkssvende og snart for omreisende Kramkarle. Hele vor studentikose Garderobe var efter de foregaaende Dages Riv og Slid og især efter den sidste Marsch bleven end yderligere reduceret. Naar vi derfor med halvt stolte, halvt undseelige Miner fortalte de blyge men nysgjerrige Bondegjenter, at her saa de tre prægtige norske Studenter for sig, da lo de os bare ud og meente, at vi nok saa ligere ud til alt Andet end slige Karle. Desværre „Klæde skapa Folk og Kjøt skapar Hest", som Ordtøket lyder, og vi maatte med Taalmodighed finde os i deres Mistro.

I alle de Dage, vi nu havde marscheret, havde vor Føde just ikke været af første Sort; tynd Kaffe, Æg og gammelt Brød havde været vor Hovednæring, og tidt droge vore Tanker sukkende tilbage til Christiania Kjødgryder. Da vi derfor nu, hungrige, tørstige og trætte efter halvanden Miils Formiddagspromenade, spurgte, at vor Vei førte forbi Töcksfors Jernbrug, hvor der boede en venlig og gjæstfri „Patron", geraadede vi i den største Fristelse og Selskabet blæstes sammen til Raad.

Meningerne vare deelte; vor Beslutning, saa lidet som muligt at lægge Beslag paa Folks Gjæstfrihed, og ligeledes vor Garderobe voterede imod, — vore sultne Maver derimod ubetinget for. Hvor fristende foregjøglede ikke Phantasien os Frimurerlogens berømte Beafsteg og bayerske Øl, og hvilke mordlystne Blikke kastede vi ikke paa de fede Gjæs, som vraltende gik omkring paa Marken! — Nei, lad gaae hvordan det vil, Nød bryder alle Love, vore Maver seirede, og med det beskedne Haab om en god Modtagelse eller kanskee rettere en god Middag drog vi afsted til Ø-Bøn.

Vi forestillede os for det samlede Selskab af Damer og Herrer som tre reisende norske Studenter, der vare ude paa Fodtur; vi bad dem undskylde vor tarvelige Dragt, der om Formiddagen havde lidt saa betydeligt, ja jeg tror endog, at vi i den første Besippelse var paa Vei til Lommen efter vore Pas, for at godtgjøre vort Udsagns Rigtighed, men det gjordes aldeles unødigt, thi med den største Venlighed og Gjæstfrihed bleve vi anmodede at tage vore Randsler, hvis Tyngde opvakte Damernes særdeles Forbauselse, af og hvile os ud her i den varmeste Middagsstund. Jo, mange Tak, vi lod os ikke bede to Gange, vi tænkte paa vore stakkers Maver, og medens der kogtes og stegtes ude i Kjøkkenet, straalede Glæden af vore forhaabningsfulde Physiognomier: Tanken paa de fede Gjæs vraltede uophørligt om i vore Hoveder.

Men da den hyggelige Patron bød os en „Sup" og en liden „Smørgås", og Smørgaasen, — ved hvilken vor Kammerat, der endnu ikke var kommen ind i det svenske Sprogs Fiinheder, troede, at der forstodes en rigtig fed og smøret Gaas, — reducerede sig til et Stykke ret og slet Smørogbrød, da maatte vi isandhed bryde ud i høi Latter over den mimiske Metamorphose, der foregik i vor Vens Ansigt, da han opdagede Forskjellen mellem sit fede Haab og den mavre Virkelighed. — I det senere kraftige Middagsmaaltid fik vi dog Alle vor Trøst og Husvalelse.

Vi vare ikke komne langt afsted igjen, inden det deiligste Landskab frembød sig for os. Veien havde en god Stund baaret opover og fra den Bakkehøide, vi nu havde naaet, havde vi den vakreste og videste Udsigt. Lige under os men dybt nede tog den skjønne, over otte Miil lange Store Lesjø sin Begyndelse og strakte sig saa langt syd igjennem Landet indtil den i det Fjerne tabte sig under grønne Aase. Det ene Næs, vakrere end det andet, stak frem i det klare Vand og hist og her dukkede en liden skovklædt Ø op af den blaae Flade, som laa og hvilede i Aftensolen. Først seent paa Kvelden naaede vi Gaarden Sehln, halvanden Miil fra Ø-Bøn.

Atter gik det opad i den tidlige Morgenstund, men oppe fra Aasens Høide saa vi ogsaa ud over hele den store, rige og velbyggede Dal. Fra den hvide Reinfann, den røde Kløver og alle de andre friske Blomster strømmede den lifligste Vellugt imøde, og de rige Marker, der først endte langt borte under de fjerne Aase, straalede i en sjelden Farvepragt. I den kjølende Vind bølgede store Kornagre og heelt i Baggrunden skimtede vi den friske blaa Sø. Det er disse mange, snart større, snart mindre Søer, paa hvilke næsten det hele Sverrig er saa rigt, der lægger nyt Liv ind i de idetmindste for Nordmanden stundom eensformige Landskaber.

Da vi den følgende Dag efter næsten to Miils Gang i Sand og Solhede ankom til den lille ureenlige Gaard Rudsbyn bleve vi som sædvanligt udspurgte om hvad Slags Folk de fremmede Karlene vare, om det var Handelsgutter eller Tømmermærkere. Da vi, fulde af Latter, men dog med tilbørlig Værdighed, havde underrettet dem om, at vi vare tre norske Studenter, som vare ude at spadsere for Morskabs Skyld, toge de vel imod os, men det var os dog ganske umuligt at gjøre dem begribeligt, hvad Slags Moro det kunde være at lægge slig ivei over Stok og Steen uden saa meget som at kjøre engang. Først da en gammel graahaaret Viismand hævede sin Røst og gjorde de Uvidende opmærksomme paa, at det var nu en Bestemmelse for de norske „Studentmakarsveinar", at de „for at faae sit Brev" maatte gjøre en lang Marsch uden at kjøre det mindste, stillede de sig nogenlunde tilfreds.

Fra Rudsbyn gaar Veien over Okne til Byn og Borgvik. De samme Partier og de samme Udsigter gjentage sig atter og atter. Først fører Veien over steile og brede med Gran- og Furutræer bevoxede Aase; saa aabner Dalen sig og nede i Bunden ligger vakre Vande, snart større, snart mindre; heelt i Baggrunden hæver sig de nye Aaslag.

Partierne omkring Borgvik ere dog skjønnere end alle de foregaaende. Fra Høiderne rundtomkring har man en herlig Udsigt over den yndige Wermelnsjø, ved hvilken den hvide, ret store Kirke tager sig vakkert ud i den frodige Løvskov. Det var ogsaa let at see, at vi nu vare komne ned i rigere, mere velbyggede Trakter: store og ofte smukke Steenkirker afløste de smaae Træbygninger, Jorden saa frugtbarere ud og baade Folk og Huse havde et pynteligere Udseende. Med Undtagelse af de enkelte større Brug og Herregaarde ere Gaardene dog ei meget store i Wermeland og i den stærke Sommerhede svides Sæden ofte i den sandede Jordbund. Nogen særdeles Velstand findes ikke; dog bleve vi overalt modtagne af gjæstfrie og venlige Bønderfolk, som glædede sig over at huse norske Studenter og med Velvillie satte for os det Lidet, som Gaarden formaaede. Sproget medførte ingen Vanskeligheder; vi baade forstode og bleve godt forstaaede, skjønt det svenske Sprog allerede her tales temmelig reent; dog er det norske Sprog trængt længer ind over den svenske Grændse end omvendt, hvilket især er Tilfældet i de nordligere gammelnorske Trakter. — Om Aftenen naaede vi det ret gode Skifte Malsjø, og vi glædede os meget til den følgende Dag at drage ind i Karlstad.

Vi behøvede baade ordentlig Hvile og ordentlig Næring. Ligesiden hiin mindeværdige Dag paa Töcksmark havde vi den hele Tid kun levet af Kaffe, Melk og det haarde saadede „Knekkebrød", der idetmindste paa disse Kanter staar langt under vort norske Fladbrød. Vi havde glædet os til at det sidste Stykke Vei til Karlstad skulde føre gjennem vakre skyggefulde Trakter, men heri bleve vi meget skuffede, thi alt ifra Lilnor og næsten en heel Miil maatte vi i brændende Solhede vandre gjennem en ganske tynd og uskjøn Granskog, der under den tunge Gang i Tørsandet tyktes aldrig at tage Ende. Alt omkring havde et tørt og sandigt Udseende; Einstabben og Blaabærtuerne, som stode langs efter Veien, havde ganske mistet sin grønne Lit, ja selv de høie Gran- og Furutoppe stode graae og tørre. Ogsaa vore Tunger vare tørre og sandede, men vi havde Intet at lædske dem med, og vor Fortvivlelse var stor, da den lille Plads, der laa midtveis og til hvilken vi havde sat al vor Lid, fandtes stængt og folketom.

Omsider aabnede Skoven sig og den store Wenern laa som et Hav foran os. Vi pyntede os nu saa godt det lod sig gjøre, og vandrede saa ind i den vakre Stad, der er beliggende paa Tingvallaøen imellem Klaraelvens tvende Udløbsarme.

Det var vist godt for os, saaledes som vi saa ud, at Persmarkedet holdtes i Byen i de Dage og at saaledes alskens Personer tilstedtes uhindret Adgang; idetmindste forekom vi os selv at have et meget mistænkeligt Ydre. Trods vort omhyggelige Toilette saa vi ganske ud som andre Landstrygere, og kun den Studenterdusk, En af os havde paa, kunde i Nødsfald bruges som et Civilisationens Symbol. Klæderne og Randslerne vare aldeles støvgraae og omkring vore Fødder slang de udslidte Skosaaler; En af os haltede begrædeligt afsted med en forstrakt Sene og baade de Forbigaaende og Gadegutterne lode til at betragte os med særdeles Opmærksomhed. I Byens Hotel bleve vi ikke modtagne, heller ikke i Gjæstgivergaarden, og først i en liden tarvelig Stue i en Udkant af Byen fandt vi et Asyl for vore faldefærdige Legemer.

Vi vare neppe komne i Huus og havde nogenlunde gjenvundet et anstændigt Ydre, førend det bankede paa Døren og ind træder en liden Flok svenske Studenter og med dem en norsk Broder, som samtidig var der i Staden. Flere af dem havde været med i Studentermødet i Christiania og med gjensidig Glæde hilste vi hinanden god Dag og Tak for sidst. Vi maatte strax følge med dem til „Herregaarden", et

vakkert Lyststed hiinsides Elven; lidt efter lidt kom flere Kammerater til, og med Taler, Sang og almindelig Lystighed tilbragte vi en saare behagelig Aften.

Den følgende Dag besaa vi Staden. Der er Intet særdeles at bemærke; den er regulært anlagt, har betydelig Udførsel af Tømmer og Jern, og i disse Dage var der formedelst Markedet mere end almindeligt Liv. Kirken er temmelig stor, seer indeni ret vakker ud og har et skjønt Orgel; to kvindelige Statuer af Sergel, Sveriges berømte Billedhugger, pryde Choret.

Flere af Stadens akademiske Borgere, Skolens Lærere, nogle Militære og vore andre unge Venner, ialt fire til femti Mænd, beredte os den følgende Aften en skjøn Fest paa den vakre „Herregaarden". Under alskens Lystighed og muntre Sange leirede vi os først i det Frie; tæt ved en liden Sø kringsatte vi den rygende Bolle, og med hjertelige Ord bøde de svenske Værter os velkomne. Et kraftigt Tordenslag og et øsende Regnskyl drev os dog snart ind igjen i den store Bygning, men magtede ikke at afkjøle den varme skandinaviske Begeistring eller dæmpe de kraftige Skaaltaler og de klingende Sange, som tonede til langt ud paa Natten. Vore svenske Værter tømte Bægrene for Norge og Skandinavismen, for et livligere Samkvem Brødrefolkene imellem o. s. v., vi for Sverige og vore Værter og det yndige Wermeland o. s. v., og altimellem lød der skandinaviske og Bellmanske Sange. Mangen „Brorskaal" blev indviet, mangt et Venskab sluttet og vi fik mere end en Indbydelse til at gjæste vore nye Venner rundtomkring paa Brug og Herregaarde. Først i den sildige Midnat droge vi, ledsagede af vore trofaste Værter, over den store og skjønne Hvælvingsbro tilbage til Staden.

Den følgende Dag tidligt om Morgenen kom vor Finantsminister frem med en sørgelig Beregning over vor Kasses Status. Det fremgik nemlig af hans dybsindige Overslag, at af de respektive ti, femten og tyve Speciesdalere, med hvilke vi vandrede fra Hjemmet, vilde, naar vi ankom til Fahlun, altsaa halvveis, være omtrent saameget som atten norske Skilling igjen. Dette var en Jobs Post og vore tre Hoveder lagdes øieblikkelig i Blød; vi fandt ud, at den eneste Udvei var over Hals og Hoved at sende et Vonnebrev afsted til en Slægtning i Stockholm med Anmodning om uden Betænkning at sende den nødvendige Sum til Fahlun. Udfaldet fik da staae i Forsynets Haand.

Og saa kastede vi igjen Randslerne paa Ryggen og toge Vandringsstaven i Haand, sagde Farvel til den venlige Stad og vore mange nye Venner, og strøge syngende ud over den vakre Landevei. Vore Klædebon vare udbedrede, vore Sjæle og Legemer forfriskede, og under de gamle Støvler havde en trofast Skoflikker slaaet et Par Saaler, Jerusalems Skomager værdige.

Jules Favre.

Siden Lamartine forstummede og Victor Hugo gik i Landflygtighed, er Jules Favre Frankrigs største Taler. Han er en af de Faa, som fra Tribunen i det franske lovstiftende Kammer har vovet at byde det nye Keiserdømme Spidsen, — en af de Faa, paa hvem Frankrig, siden Cavignac døde og Lamoricière fulgte sit Sværd og sin Ære til Pavevældets fortabte Sag, har sine Blikke og sine sidste Forhaabninger fæstede, og blandt disse Faa, bag hvilke det store Fleertal af Nationen har grupperet sig, er han den første.

Jules Favre er født 21de Marts 1809 i Lyon, hvor hans Fader, der nedstammede fra en savoyisk Familie, havde nedsat sig som Kjøbmand. Allerede tidlig viste sig hos den unge Mand Anlæg og Tilbøielighed til Advokatstanden. Han studerede i Paris Jura, og optraadte kort før Julirevolutionen for første Gang for Skranken. Medens hele Verden kun forudsaa en Forandring af Dynastiet, sværmede Favre for en Systemforandring, og rettede en Petition til „National", hvori forlangtes Kongedømmets Afskaffelse tilligemed Kamrenes Opløsning, og Indkaldelse af en eneste konstitueret Forsamling. Hvorledes disse Ønsker bleve opfyldte, er bekjendt. Rigere paa Erfaring og fattigere paa Forhaabninger, vendte den unge Advokat tilbage til sin Fødeby, men vedblev dog med et skarpt Blik at følge Tidens Bevægelser. Ikke længe efter fordømte den kongelige Jurisdiktion i Lyon et politisk Selskab, der uden Tilladelse havde dannet sig. Favre kunde ikke mere bruge Ordet mod Rettens Kjendelse, men han greb til Pennen og skrev en skarp Kritik over Dom og Dommere i „Précurseur". Bladets Garant blev sat under Tiltale, da Forfatteren ikke havde navngivet sig, hvilket dengang endnu var tilladt; men Favre traadte frem for den forsamlede Domstol og vedkjendte sig sit Forfatterskab. Han stilledes for Juryen. Hic Rhodus! Favre forsvarede sig, det vil sige, han forsvarede sig ikke, men angreb det bestaaende System, talte for Pressefriheden, byttede den Anklagedes Rolle med Anklagerens, og paa en saa glimrende og overbevisende Maade, at Juryen eenstemmig frikjendte ham. Fra denne Dag af var han populær i Lyon, og i Paris bekjendt som en Tilhænger af det demokratiske Parti. Han skulde snart overtage en vigtig Rolle. I Hovedstaden for Rhonedepartementet bestod siden 1828 Selskabet „Mutuellisterne" med omtrent samme Maal for Øie som Nutidens Arbeiderassociationer, nemlig „til gjensidig Understøttelse." Et Fleertal af Medlemmerne traadte sammen og besluttede, ved at indstille sit Arbeide, at fremtvinge en høiere Arbeidsløn. Regjeringen saa heri forbryderiske Hensigter, og en Proces blev paabegyndt (April 1834). Under Forhandlingerne opstod i Gaderne en blodig Kamp mellem Soldaterne og Folket. Jules Favre forsvarede de Anklagede, uden at forstyrres af de hyppige Geværsalver udenfor. Da bliver med Et et Lig baaret ind i Salen; det var en Arbeider, dræbt af en Gensdarm. Forsamlingen blev hævet, Dommere og Advokater forlode Huset under Troppernes Beskyttelse. Disse kjende Mutuellisternes Forsvarer, forfølge ham og affyre sine Geværer paa den Flygtende. Det lykkes ham at naa sit Huus og tilslutte Dørene. I fire Dage blev han formelig beleiret; overvælget af Hunger og Træthed gav han endelig efter. Han blev ført til Præfekturet, men underveis vilde man skyde ham. Et Slags Krigsret dannede sig hurtig; men lykkeligviis manglede der Eenstemmighed iblandt de improviserede Dommere, og Favre blev fremstillet for Præfekten, som strax løslod den ufrivillige Fange.

Jules Favre.

Kanontordenen i Lyon fandt sit Ekko i Paris. Louis Blanc, en af Favres heftigste Modstandere, meddeler Detaillerne i sin „Ti Aars Historie", hvortil her henvises. Favre var blandt de talrige Anklagedes Forsvarere. Fra den Tid forblev han i Hovedstaden. Februarrevolutionen gjorde ham til Generalsekretær i Indre-Ministeriet; Loiredepartementet sendte ham i Nationalforsamlingen, hvor han snart erhvervede sig talrige Fiender; thi Smaaligheden bliver hurtig træt af, altid at beundre. Hvad han der virkede, er endnu i friskt Erindring; men det synes ikke overflødigt at bemærke, at Favre aldrig hørte til yderste Venstre og først regnedes til „Bjerget", da dette Navn havde tabt sin tidligere Betydning og Reaktionen igjen stukket sit Hoved iveiret. —

Jules Favre, hvis Anseelse ved Domstolerne var meget stor, og som havde en heel Armee af Klienter, haabede snart det ene, snart andet Parti at kunne tilegne sig, og mange lyse Udsigter til Befordring aabnedes for ham, under den daværende Styrelse; men Favre forblev sig selv og sine republikanske Grundsætninger tro. Af Borgeren Louis Napoleon Bonaparte, blev snart Prindspræsidenten, af Præsidenten Keiseren Napoleon den Tredie. Jules Favre levede som Advokat, fjernt fra enhver politisk Virksomhed, høit æret af sine Kolleger og lykkelig i sin Familiekreds. Orsinis Proces henledede paany Verdens Øine paa ham. Aldrig havde Favre udviklet en større Veltalenhed; selv Rettens Præsident og Generalprokuroren Chaix d'Estange blev henreven af Beundring, og fulgte med spændt Opmærksomhed Udviklingen af Theorier, som neppe nogensinde før vare blevne hørte i en Retssal. Da Ordene vare hendøede, vendte Besindelsen tilbage: Chaix d'Estange forbød at aftrykke Forsvartalen i Journalerne; men Keiseren selv meddeelte Tilladelsen hertil, og har siden ikke ophørt at vise den berømte Taler, der tillige er hans heftigste Modstander, flere Tegn paa særdeles Bevaagenhed, som f. Ex i Daineauaffæren, hvor Favre ikke skyede at gjøre for en Anden hvad han aldrig vilde have gjort for sig selv: han bad Napoleon III om Naade, og fik den. Man er enig i, at Keiseren i den ædle Advokat har erkjendt det isandhed hæderlige og fremragende Menneske, og af disse Grunde mange Gange har spurgt ham om Raad; men nogle mene, at Orsinis Forsvarer og tillige hans Fortrolige, dog har nogen Andeel i hiin abnorme Stilling. Valgt til Medlem af Loire- og Rhonedepartementets Generalraad, havde Favre vægret sig ved at aflægge Eed paa den nuværende Forfatning. Først i 1857 viste han, ligesom hans Meningsfæller, sig igjen paa den politiske Kampplads, og er siden 1858 for Paris Medlem af den lovgivende Forsamling. Hans Embedsbrødre overdrog ham flere Gange at være Stavbærer, og det er han ogsaa for nærværende Tid, ligesom han gjælder for Chef for det maadeholdne demokratiske Parti. Hans Taler ere ikke altid blevne kronede med de gunstigste Resultater; men altid kan man dog med Rette sige: „Victrix causa diis placuit, sed victa Catoni."

En Nat i Leirdals Præstegaard.

Leirdal er en af Landets stolteste, mest maleriske Egne. Den frugtbare med Agre og blomsterrige Enge bedækkede Bund, de bratte med Birkeskov bevoxede Lier og de himmelhøie, ofte lodrette Klippevægge, der indhegne dem, ere høist imponerende. Den, der første Gang fra Østlandet, fra Totens og Hedemarkens udstrakte smilende Sletter, kommer reisende over Filefjeld, ved Foden af Suletindens, med evig Snee bedækkede Hoved, og pludselig ned ad bratte Styrtninger, gjennem det meer og meer sammentrængte, af vilde sønderrevne Klipper dannede Dalføre, og kommer ned i Anneget Borgund, kan umulig andet end føle sig greben og overbældet af denne alvorlige, storartede Natur. Den gamle Vei, med de bekjendte Steder — Vindhellen og Gallerne — er nu for længe siden omlagt, og mindre halsbrækkende for den Reisende, men derfor ikke mindre interessant og mærkværdig ved sine dristige Slyngninger omkring fremspringende Klipper, over Afgrunde og Styrtninger, med skarpsindig Kunst trodsende tilsyneladende Umuligheder, og kastende sig over Elven, snart til Høire, snart til Venstre, medens denne bruser og skummer i Dybet. — Nærværende Billede, efter et Oliemaleri af Landskabsmaler Reusch, er et Strøg af Dalen, hvorigjennem Kongeveien ikke gaar, omtrent en halv Miil ovenfor Præstegaarden, hvor Dalbunden er betydelig meer udvidet, saa at Præstegaarden har temmelig udstrakte flade Agre og Enge.

Det er mange Aar siden jeg første Gang gjorde mig bekjendt med denne Egn paa en Gjennemreise fra Christiania til Bergen, men det første mægtige Indtryk af den, har jeg stedse bevaret. En liden Begivenhed, som knytter sig hertil, har maaskee ogsaa sin Deel i, at det holier friskt og tydeligt i min Erindring.

I Nærheden af Skydsstiftet Hæg var et Steen- og Jordskred faldet ned af Fjeldet for saa kort Tid siden, at det endnu ikke var bortryddet af Veien eller gjort fremkommeligt for Reisende, hvorfor det sinkede mig flere Timer, ved mange Menneskers Hjælp, at faae baaret min Kariol og ledet Hesten over den store, løse uordentlig nedstyrtede Masse. Medens vi arbeidede med denne Overgang, fortalte Bonderne mig, at Stedets Præst ofte havde været udsat for Livsfare paa Annexveien til Borgund. Engang var han en Vinter paa Tissoul, med Hest, Slæde og Skydskarl gledet udover Veien i Gallerne, men en gammel Birkestamme rakte sine tørre knudrede Arme imod dem og standsede dem i Farten, omtrent halvveis ned i Dybet og frelste dem fra at blive knuste. De slap saaledes derfra med at blive temmelig forslaaet.

En anden Gang om Sommeren, som han red op af en Bakke, var en stor Kampesteen løsnet høit oppe i Uren, og kom flyvende i Luften lige mod ham. Han kunde i dette farlige Øieblik, under Stenens hurtige hvirvlende Flugt, ikke beregne, enten det var mest frelsende at standse Hestens Skridt eller i hurtigt Galop jage videre frem, og under denne frygtelige Uvished, der syntes at gjælde Liv eller Død, kom Stenen stedse nærmere og nærmere. Den stødte, saa Alen fra ham, mod en anden uhyre Kampesteen, der laa lige ved Veien, og gjorde ved dette Sammenstød et nyt voldsomt Hop i Luften, fløi over Veien og berørte under denne Fart Hestens Øren, som forfærdet vrinskede og steilede; strax efter hørtes den susende at rulle lige ned i Elven. Et Skridt længer frem — og den havde taget Manden med sig! — Man roste Præsten som en uforfærdet, kraftfuld Mand, hvem ingen Fare eller Anstrængelse kunde holde tilbage fra Opfyldelsen af sine Embedspligter. —

Endelig vare vi over Skredet, men hermed var saa megen Tid spildt, at jeg ikke efter Bestemmelsen kunde naa Leirdalsøren, førend seent paa Aftenen. Det var allerede saa langt paa Sommeren, at Aftenerne begyndte at blive mørke — jeg var træt af denne Dags Anstrængelser — jeg havde heller intet stort Hastværk, og hvad jeg havde hørt om Præsten, hvortil ogsaa føiedes den Dyd Gjæstfrihed, opvakte min Lyst til at gjøre Mandens Bekjendtskab, — kort, jeg besluttede at overnatte i Præstegaarden, som laa lige ved Landeveien. Jeg havde heller ingen Grund til at angre min Beslutning, thi jeg nød den gjæstfrieste Modtagelse, og befandt mig meget vel i denne hyggelige Kreds. Snart sad Præsten og jeg med vore dampende Piber om „den surrende Theemaskine", der throneде i Midten af det med hjemmebagte Lækkerier velbesatte Theebord.

Han fortalte mig meget af Interesse om Egnens Eiendommeligheder og Skikke, og om alle de Kampe, han i Begyndelsen af sin Embedsvirksomhed, mellem denne temmelig stridbare Almue havde havt at bestaae, inden han kunde virke noget Godt iblandt dem, og bibringe dem den Overbevisning, at han alene stræbte efter at befordre baade deres timelige og evige Vel. Og endelig var det ved Herrens Bistand lykkets ham at forvandle de stridige forbitrede Gemytter, der engang omringede og truede ham med blanke Tollekniver, til en god tillidsfuld Hjord, der nu elskede ham som en kjærlig Hyrde og Fader.

Vor Samtale blev pludselig afbrudt, ved vilde Skrig, og støiende Latter ude i Gaarden. Børnene løb nysgjerrige til Vinduet, og da vi reiste os, viste der sig en underlig Gruppe for vore Øine.

En besynderlig tilhyllet Skikkelse med et tykt uldent Sengetæppe trukket over Hovedet og Ansigtet saa tæt, at kun en spids rød Næsetip og et Par funklende Øine lod sig tilsyne, stod omringet af en Flok kaade leende Drenge, og flere Mennesker, mod hvem hun udstødte truende Ord, ledsagede af rasende Gebærder, og jo meer disse tiltoge, desmeer tiltog ogsaa Latteren og Fornøielsen omkring hende.

„Ak! det er den stakkels gale Anne" sagde Præsten medlidende. — „At jeg dog aldrig kan faae de føleslöse Mennesker til at lade hende i Fred, og ikke opirre hende med uafladelige Spøg og Drillerier."

Flere af dem nappede i Teppet og vilde rive dette af hende, medens Andre efterabede hende, og gjorde alskens Grimaser til den Ulykkelige, som derved kom i en stedse meer og meer ophidset Sindsstemning.

Præsten gik ud til dem, og Synet af hans alvorlige, Respekt indgydende Skikkelse tilligemed nogle strengt irettesættende Ord spredte snart Mængden ad.

Parti af Leirdal. Efter Maleri af Reusch.

Derpaa vendte han sig til den Gale, paa hvem hans venlige, kjærlige Tiltale gjorde en øiensynlig beroligende Virkning, dog vilde hun ikke følge hans Opfordring at begive sig til sit Hjem.

Medens han overtalede og lokkede hende hertil, slyngede han Armen om hendes Liv, og førte hende sagte næsten umærkeligt henimod Veien. Fødderne gav uvilkaarlig efter for Trykket af hans Arm, medens den indre Uvillie dertil afprægede sig i enhver Bevægelse. Nede paa Veien standsede de, og det syntes at være hendes Beslutning at følge ham tilbage, da han gjorde Mine til at forlade hende, men efter en Tids Samtale vendte hun om, svøbte sig tættere ind i sit Teppe, og gik rolig nogle Skridt henad Veien. Da udstødte hun pludselig et afskyeligt Hyl, og løb som et vildt Dyr, piilsnart bort med Teppet flagrende for Vinden, indtil hun forsvandt bag en liden nærliggende Høi.

Denne Scene efterlod nogen Forstemthed i vor Kreds. Præsten fortalte, at hun var en velhavende Gaardmands Datter fra en af de nærliggende Bondegaarde, og at der intet stadigt Tilsyn havdes med hende, fordi hendes Vanvid var saa periodisk. Ofte kunde der gaae flere Uger hen, hvori hun var stille og rolig, og hverken sagde eller gjorde noget, der endog røbede hendes Sjælstilstand, men derefter fulgte gjerne pludselige og voldsomme Paroxysmer, under hvilke hun kun med den største Vanskelighed lod sig behandle og fastholde af sin raae uvidende Omgivelse, der ikke kjendte andre Midler, end Magtens til at beseire hende med. Og denne maatte ved saadanne Leiligheder i stort Overmaal være tilstede, da hendes legemlige Styrke under de vilde Anfald var saa overordentlig stor, at hun engang havde løsrevet sig fra tre voxne Karle, der stræbte at holde hen fast.

En af hendes fixe Ideer var, at hun ansaa Præstegaarden for sit virkelige Hjem, og at hun ved Uretfærdighed var fordreven til den Bondegaard, hvor hendes Familie boede. Derfor var Præstefamilien udsat for hendes hyppige Besøg under de urolige Perioder af hendes Galskab. Hun kom stedse med Eiendomsrettens bydende Fordringer, og det var ikke let at faae hende til med det Gode at frafalde disse. Om denne Indbildning paa nogensomhelst Maade stod i Forbindelse med Aarsagen til hendes Ulykke, har det aldrig været muligt at opdage, ligesom der i det Hele taget hviler et fuldkomment Mørke, over denne ulykkelige Begivenhed. Hun var den smukkeste Pige i Dalen, og blev i sin Ungdoms fagreste Blomstring, 18 Aar gammel, vanvittig en Sommer paa Sæteren. — Nu kan hun være henved 50 Aar.

Efter disse kortfattede Oplysninger om det arme Væsen, som havde afbrudt vor forrige Samtale, droges Tanken snart hen paa andre Gjenstande, og utrolig hurtig var den hyggelige Aften tilende.

Præsten tog selv Lyset, som den første høstlige Dunkelhed silde om Aftenen gjorde nødvendig, og fulgte mig paa mit Soveværelse.

Han gjorde Undskyldning for den steile Interimstrappe, som førte til de tre Kvistværelser paa den eentages Bygning, der endnu ikke var ganske færdig, saasom der vare mange Ubekvemmeligheder at kjæmpe med forend Alt kom i fuldkommen Stand. Jeg fandt imidlertid det lille Gjæsteværelse, som var beredt mig paa en af Endekvisterne, tiltrods for de bare Stokkevægge, særdeles tækkeligt og indbydende.

Jeg var meget træt, hvorfor jeg øieblikkelig kastede mig ned i den bløde Seng, slukkede Lyset, og faldt i dyb Søvn, uden at ofre en Tanke paa en eneste Spøgelsehistorie, som dog næsten er uadskillelig forbunden med eensomme Præstegaarde paa Landet.

Men her var Alt saa nyt, saa lyst og venligt, at Indbildningskraften ingen Næring fandt.

Jeg veed ikke, hvor længe jeg havde sovet, da jeg vaagnede af sagte slæbende Skridt, og en Lyd, ligesom af Famlen, langs Væggen i det mørkeste og fjerneste

Hjørne af Værelset, hvor Døren var. Jeg spærrede Oinene vidt op, men kunde Intet see, saa meget mindre, da et fremspringende Hjørne af en gjennem Værelset gaaende Skorsteenspibe lod denne Deel af det i dybt Mørke. En Straale af Maanen kastede en svag Lysstribe over Gulvet tæt ved min Seng, og gav Reflex imod den hvide Skorsteenspibe, men ved denne Belysning kunde jeg Intet opdage.

Fyrstikkernes Tid var her endnu ikke kommen, dengang vidste man intet af denne herlige og nyttige Bekvemmelighed, som i hiint Oieblik vilde have været saare ønskværdig. — Jeg reiste mig op i Sengen og forsøgte om jeg ikke ved at vænne Synet en Stund til Mørket kunne gjennemtrænge det, og lyttede dertil med spændt Opmærksomhed, om nogen ny Lyd skulde naae mit Ore, men forgjæves; jeg hverken saa eller hørte noget. Alt var dyb Stilhed, hvorfor jeg antog det Hele enten for Sandsebedrag eller en Drøm, og lagde mig atter rolig til at sove, hvilket i den Tid faldt mig meget let.

Men kort efter vaagnede jeg atter af at der blev trukket i mit Sengeteppe, og da jeg slog Oinene op stod en indhyllet Skikkelse tæt foran min Seng, bøiet nedover mig. Maanelyset faldt paa et Ansigt og to glødende Oine, der stirrede paa mig med et Udtryk, der bragte Blodet i mine Aarer til at isne.

„Hvem er det?" spurgte jeg saa rolig som muligt, endskjønt jeg tilstaar, mit Hjerte slog dobbelt saa hurtigt som sædvanligt.

„Jeg er kommen hjem igjen", svarede en dump høitidelig Stemme. — „Men hvem er Du da?" gjentog jeg. — „En som hører hjemme her" var Svaret. — Jeg forstod nu, at det var gale Anne, som aflagde mig et Besøg, og jeg veed ikke, om jeg ikke vilde have været ligesaa tilfreds med at befinde mig ligeoverfor et veritabelt Spøgelse, som ved dette natlige Besøg i Eensomhed og Mørke af en Vanvittig af en saa forurolige Art, som denne Ulykkelige, der ovenikjøbet var udrustet med en usædvanlig Styrke, som hun utvivlsomt vilde bruge, dersom noget opirrede hende.

Jeg besluttede derfor saa meget som det var muligt for mig, med fuldkommen Ubekjendtskab til hendes Særegenheder at undgaae dette, og forsøge om jeg kunde stille mig af med hende paa en lempelig Maade; men hvorledes dette skulde skee var mig ikke strax indlysende, thi at hun ikke vilde gaae paa min ligefremme Opfordring, det var ganske afgjort. Medens jeg overtænkte min Stilling og grundede over hvad jeg skulde gjøre, herskede der Gravstilhed rundt om os.

Hun stod som rodfæstet i samme Stilling tæt ved Sengen bøiet over mig og seende mig taus og ufravendt ind i Ansigtet, og dette forfærdelige Blik udøvede Klapperslangens Virkning paa mig, det lammede mig, og jeg laa ganske stille uden at bevæge et Lem.

Endelig afbrødes denne piinlige Pause af følgende Spørgsmaal, som hun gjorde med den hende eiendommelig hule dumpe Stemme, ligesom naar Nogen taler i en Tønde, og som i høi Grad forøgede det Ubehagelige og Uhyggeligge ved hende.

„Hvorfor er Du her paa mit Værelse? — og hvorfor har Du taget min Seng? — Gaa — jeg vil lægge mig." (Jeg foretrækker at gjengive hendes Ord i Skriftsproget, fremfor at benytte mig af den Bondedialekt, hvori de bleve udtalte). — Disse Ord gav mig mine Lemmers Spændkraft tilbage, thi Forestillingen om at hun muligens, uden videre vilde tage Sengen i Besiddelse jagede mig skyndsomt op, og da jeg havde kastet paa mig Slobrok og Tøfler, tog jeg venlig hendes iiskolde Haand i min, og sagde, at jeg var ganske uvidende om, at dette Værelse var hendes, men siden jeg nu engang var her, bad jeg om hun vilde lade mig beholde det Natten over, den følgende Dag skulde hun ganske vist faae det igjen. „Nei", svarede hun heftig, — „Gaa strax — jeg er træt, og vil lægge mig." Hun gjorde en Bevægelse, som om hun virkelig vilde udføre denne Beslutning, der var rimelig og naturlig nok ved Minatstider, men at afholde hende derfra var min første uafviselige Opgave, dersom jeg ikke vilde beholde hende hele Natten, og selv som en Vaagekone over en urolig Patient blive siddende paa en Stol. — Tonefaldet af hendes sidste Ord røbede, at hendes Sindsstemning nu ingen videre Modsigelse taalte, at en opblussende Vrede var i Anmarsch. Jeg svarede derfor, at jeg gjerne vilde gaae, dersom hun blot vilde vise mig et andet Værelse. „Derude er flere" svarede hun, „find Dig et selv. — Dette et mit". „Men jeg er ganske fremmed her og veed hverken ud eller ind, Du, som er hjemme her, maa vise mig Veien. Med disse Ord havde jeg paa samme Maade, som jeg havde seet Præsten gjøre, lagt min Arm om hendes Liv, og stræbte godsnakkende lidt efter lidt at nærme os Døren. - Jeg gjorde ikke den mindste Indvending imod, baade at Værelset var hendes, at det var rimeligt hun vilde have det tilbage, og at jeg derfor vilde gaae, naar hun blot vilde hjælpe mig at finde et Andet. Denne Fremgangsmaade var den rette, thi under uophørlige Gjentagelser af disse Ord, lykkedes det, skjønt yderst langsomt at nærme os Døren, og jeg var nu i en ikke ringe Spænding med Hensyn til hvad jeg videre vilde gjøre. Min Plan var, naar Døren var oplukket, pluselig at støde hende ud, og derefter lukke Døren i Laas. Men dette var ikke saa simpelt, som det synes, thi jeg erindrede mig fra om Aftenen, at Nøgelen stod paa den udvendige Side, og heri bestod det vanskelige og farlige ved Sagen, — thi lykkedes det ikke at faae den først ud, siden ind igjen, og Laaset igjenkast i de Oieblikke, inden hun vendte tilbage fra den ufrivillige Fart, hvormed mit Stød bragte hende ud (man erindre, at Alt dette skulde skee i Mørke), vilde hun som en Hyæne styrte over mig, og hvad Enden vilde blive paa den Tvekamp, som da maatte opstaae mellem os, var ikke let at forudsee.

Oieblikket, da dette maatte voves, var kommet, og jeg trak et dybt Aandedrag. Men, som om hun anede et eller andet Forræderi, vilde hun vende om, og gaae tilbage i Værelset idet jeg lukkede Døren op.

Jeg samlede da hurtigt alle mine Kræfter, og trykkede hende med saa stor Kraft ud, at jeg hørte hun efter nogle hurtige Skridt snublede og faldt. Nu gjaldt det at benytte de kostbare Oieblikke!

Nøgelen maatte dreies et Par Gange rundt inden jeg fik den ud, og imidlertid hørte jeg hun reiste sig med en rasende Trudsel paa Læberne. Jeg fandt ikke strax Nøglehøllet indvendig, men maatte staae og famle efter det — endelig sad Nøgelen i, men inden Døren var kommen ganske til, anfaldt hun den med en Bombes Kraft, saa at den uagtet min Modstræben gik næsten en halv Alen op. Dette var ei kritisk Oieblik! Derude kjæmpede Vanviddets og Raseriets Styrke, og det var ingen Sandsynlighed for, at jeg længe kunde holde Stand derimod, endskjønt jeg var meget stærk. Heldigviis gik Døren ind i Værelset, saa at jeg, ved at sætte Skulderen imod den, og trykke til af yderste Evne, fik den et Oieblik saa meget til, at Nøgelen kunde blive dreiet om, inden hun fik Tid til ved nyt Tilsprang at anfalde den. — Og da — da dette var lykkets — tilstaar jeg, at jeg havde en Seiersfølelse, som om jeg skulde have vundet et heelt Slag.

Jeg havde forestilt mig, at naar hun mærkede Døren var i Laas, og saaledes enhver Mulighed af at komme ind var tilintetgjort, skulde hun ligesaa stiltiende have begivet sig bort, som hun var kommen, men heri forregnede jeg mig høilig. Hun gjorde først nok et voldsomt Anløb imod den, saa den knagede i sine Sammenføininger, dernæst sparkede hun mod den med en saa utrolig Hurtighed og Kraft, at jeg forestiller mig hun maa have ligget paa Ryggen og brugt begge Benene for at kunne udføre et saadant Trommestykke. Det var aabenbar hendes Hensigt at sprænge Døren, og jeg begyndte nu at nære alvorlig Bekymring for at dette vilde lykkes. Men inden det kom til denne Katastrophe, som utvivlsomt seent eller tidligt vilde have indtraadt, fik jeg Undsætning. Den store Allarm, som denne Krig i den stille Natte førte med sig, vækkede alle Husets Beboere, og snart hørte jeg flere Mandsstemmer blande sig med hendes Skrig og Hylen ude paa Loftet.

En fortvivlet Kamp og Bryden fandt Sted, men den var kort og afgjørende; thi efter nogle Minutters Forløb var hun overmandet og bundet, og idet flere af Gaardens Karle bar hende bort, traadte Præsten med Lys ind til mig.

Han ytrede den inderligste Beklagelse over den uhyggelige og urolige Nat, jeg havde havt, som tildeels maatte tilskrives den ufærdige Tilstand, hvori Præstegaarden endnu befandt sig. Der var nemlig ikke kommen Laas for Svaldøren, som derfor blot løselig blev trykket igjen om Aftenen, og da man aldrig havde Grund til at frygte for Tyveri, var dette en Omstændighed, man ingen Ængstelse havde for, en forbigaaende Tid at finde sig i. — Dette Tilfælde med den Gale, at hun aflagde et natligt Besøg, var aldrig indtruffet før, hvorfor det ikke faldt Nogen ind at sikre sig mod denne Mulighed.

Jeg bad min kjære fortræffelige Vært, ikke at tage sig det mindste nær af denne uventede Begivenhed, som i det Hele taget havde saa megen gyselig Interesse ved sig, at Mange ville misunde mig at have været Helten i den. Fra dette Synspunkt betragtet lod Præsten sig snart berolige, — og da han atter havde forladt mig, lagde jeg mig anden Gang, og faldt tredie Gang i en Søvn, hvoraf intet Andet vækkede mig, end den lyse Morgensol, som straalede ind af Vinduet.

Jeg stod hurtig op og blev længe staaende foran Vinduet, hensunken i dyb Beundring og Betragtning af det herlige Landskab, som viste sig for mig. I Forgrunden løb en liden klar rislende Bæk smaasnakkende hen over reen Sandgrund og hvide Kiselstene. Den slyngede sig i lette Bugtninger et lidet Stykke forbi Havestakittet og udgjød sig i en større Dam, omkrandset af hængende Birke- og Piletræer. Midt imellem disse, stod et lidet net optømret Lysthuus, hvis ene Vindu stod aabent og glimrede i Solen.

I Mellemgrunden hævede sig store Høie, besatte med Løvtræer og Kampestene, hvor flere Fodstier, som slyngede sig opad dem, viste, at de vare flittigt besøgte. Baggrunden dannedes af en Række himmelhøie Klipper, med sine maleriske Formationer, Revner og Fordybninger, hvorigjennem hist og her en liden Fos styrtede ned og blev Støvregn, inden den naaede Jorden. En usigelig Ro og Fred hvilede over den hele yndige Egn og over den eensomme landlige Præstegaard.

Ved Frokostbordet, hvor hele Familien atter samledes, var det natlige Eventyr naturligviis Gjenstand for Samtalen, og som en Følge heraf, var der intet andet Raad, end at jeg maatte blive over paa Præstegaarden denne Dag, da baade Præsten og hans Frue fandt det aldeles nødvendigt at hvile ud, og tilbringe ogsaa en rolig uforstyrret Nat under deres gjæstfrie Tag. Baade Naturen og Menneskene behagede mig saa meget, at jeg let lod mig overtale. Den følgende Dag fortsatte jeg Reisen til Leirdalsøren, hvor dengang intet Dampskib ventede paa den Reisende, som derfor maatte nøies med, i en lille Baad at gynges paa Sognefjordens lunefulde Bølger.

Otto.

Literatur.

Digte af Edvard Larssen. Chr. 1862. 90 S. 16. Priis 36 ß. Forfatteren af disse fordringsløse Digte er en ganske ung Mand, der, uden nogensomhelst Hjælpekilde, for et Par Aar siden begav sig hid til Christiania, drevet af Trang til Aandskultur og i Haab om, naar denne var erhvervet, at kunne give de poetiske Ideer, han følte, Udtryk gjennem Literaturen. Herinde fandt han for en Tid nogle godgjørende Mænds Understøttelse, for at han skulde studere. Men Sygelighed, maaskee ogsaa et tidsspildende Hang til Poeteri, har hindret ham fra, at gjøre saadanne Fremskridt i sine Studier, at han hidtil har kunnet tænke paa nogen Examen. Hans Digtning viser ogsaa, at han har et godt Skridt igjen, inden han kan naae denne Aandens modne Udvikling, der ligesaalidt kan undværes af Digteren — naar han skal være mere end Dilettant, som af Andre, der ville virke gjennem Literaturen. Men, da han nu engang paa dette Stadium har udgivet nogle af sine Digte, troe vi det vilde være beklageligt, om disse maatte dele Skjæbne med saamange unge Lyrikeres første Arbeider, og blive ganske overseede. Thi om disse Digte end lade adskilligt tilbage, baade med Hensyn til Formen og Tankens prægnante Udtryk, ville de dog tiltale Læseren ved det barnlig fromme, poetiske Gemyt, som derigjennem aabenbare sig, og vække inderlig Deeltagelse for den tunge Livsskjæbne, som Forfatteren har fristet og frister, og som har paatrykt dem Melancholiens egne Stempel. At optræde som lyrisk Digter er for de fleste, som forsøge det, den sikreste Vei til grundig Skuffelse — maaskee næstefter en første Gangs Forelskelse; — forudsat at man ikke som almindeligt forener begge Dele. Ogsaa denne unge Mand tør modtage sin Død af Skuffelsen hvad Poeten angaar — han sees allerede at have modtaget Elskerens —, dersom han har gjort sig store Forventninger om literær Anerkjendelse; thi Literaturen kan egentlig fuldt ud kun anerkjende Modenheden, ikke hvad Folk har drømt og følt og stræbt efter, uden at kunne give dette en berettiget Form. Men een Skuffelse ville vi bede vore Læsere, ikke at berede Forfatteren, nemlig den, at lade ham gaae glip af den ved disse Digtes Udgivelse tilsigtede Indtægt, — den han trænger saa saare. Thi han befinder sig for Tiden uden nogen Understøttelse, og da al Indtægt ved Bogens Salg tilfalder ham, vil man indirekte bidrage til at lette en lovende ung Mands kummerfulde Kaar ved at opofre de faa Skillinger, dette hans første Arbeide koster. Det indeholder dog hvad poetisk Stemning angaar Digte, der ere meget tiltalende.

Norge.

Christiania. Til Storthingsrepræsentanter for Throndhjem er valgt: Bankdirektør Einar Gram, Vrager og Maaler J. T. Bye, Konsul H. P. Jenssen og Overlæge O. G. Høegh. Til Suppleanter: Konsul Fr. Chr. Lorck, Handelsfuldmægtig Mich. Getz, Borgermester E. Aubert og Handelsmand Hans Jenssen.

— Til Repræsentanter for Stavanger Amt er valgt: Ole Gabriel Ueland, Haaken Storsteen, Hans Overland og Lensmændene Gabriel Ueland og Ole Thorsen. Til Suppleanter: H. A. Dybdal, Garman Grude, Simon Stave, Landbrugsbestyrer Budde og Niels Kolbeenstvedt.

— Til Repræsentant for Flekkefjord er valgt: Kjøbmand Børresen og til Suppleant Distriktslæge Kraft.

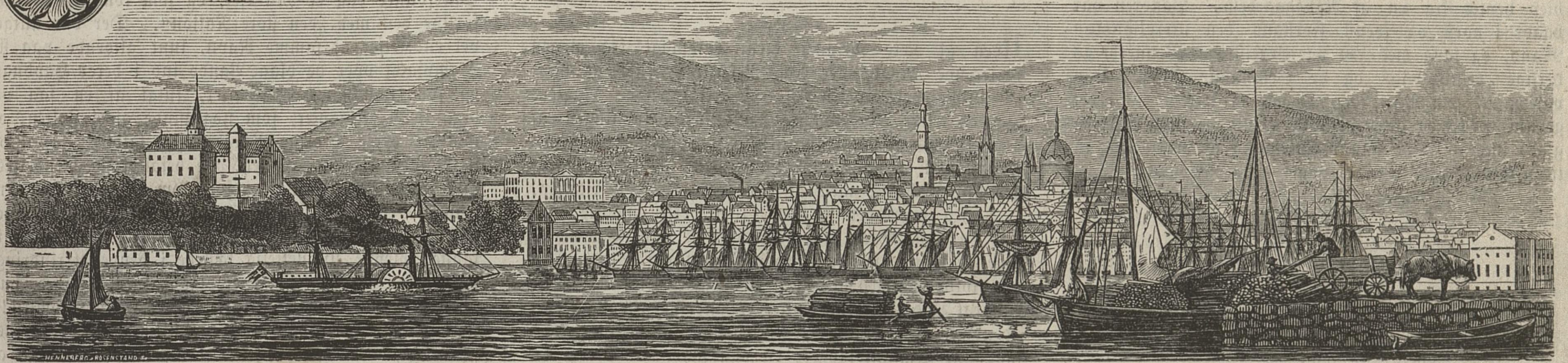
— Til Repræsentanter for Stavanger er valgt Byfoged H. O. Christensen og Distriktslæge H. A. Lassen; til Suppl. Handelsmand E. Nielsen og Lodsoldermand T. Natvig.

— Til Repræsentant for Tromsø m. v. er valgt Overlærer Steen, til Suppleant Foged C. Kjerschow.

— Under 24de Mai er Lektor T. H. Aschehoug udnævnt til Professor i Lovkyndighed ved Universitetet, Fuldmægtig i Revisionsdepartementet H. R. Bang til 2den Raadmand i Bergens Magistrat, Kand. med. J. C. Boye til Distriktslæge i Søndre Inherreds Distrikt, Distriktslæge i Indre Namdals Distrikt K. J. F. Fleischer til Distriktslæge i Stordalens Distrikt, konst. Fuldmægtig i Departementet for det Indre, Kand. jur. L. C. Barfoed til Bureauchef i samme Departement, samt Expeditionssekretær i Udenrigsdepartementet P. P. Bloch til Foged i Ide og Markers Fogderi.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 23. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 8de Juni 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Romance.

Brede Seil over Nordsjø gaar;
høit paa Skandsen i Morg'nen staar
Erling Skalgson fra Sole, —
speider over Hav mod Danmark:
„Kommer ikke Olaf Tryggvasson?"

Sex og femti de Drager laa,
Seilene faldt, mod Danmark saa
solbrændte Mænd; — da steg det:
„Hvor bliver Ormen lange?
kommer ikke Olaf Tryggvasson?"

Men da Sol i det andet Gry
gik af Hav uden Mast mod Sky,
blev det som Storm at høre:
„Hvor bliver Ormen lange?
kommer ikke Olaf Tryggvasson?"

Stille, stille i samme Stund
Alle stod; thi fra Havets Bund
skvulped' som Suk om Flaaden:
„Tagen er Ormen lange,
falden er Olaf Tryggvasson."

Sidenefter i hundred' Aar
norske Skibe til Følge faar,
helst dog i Maanenætter:
„Tagen er Ormen lange,
falden er Olaf Tryggvasson."

Bjørnstjerne Bjørnson.

En Fodtur gjennem Wermeland og Dalarne.

(Af Georg Krohn.)

III.

Veien til Philipstad over Præstgaarden og Molkom er, med Undtagelse af den sidste Miil til Bratfors, særdeles vakker og afvexlende. Snart fører den langs Wenerns skjønne Strande, snart gjennem rige og frugtbare Enge, snart gjennem tykke skyggerige Granskove. Vakrest ere dog Partierne omkring Molkom, hvorfra man har en herlig Udsigt over Molkomsjø og de rundtom liggende med Løv- og Naaletræer bedækkede Aase.

Philipstad selv er en liden men særdeles tækkelig Stad, liggende dybt nede mellem Aase og mindre Fjelde. Der hviler en frisk Bjergluft over den, en livlig Elv slynger sig midt igjennem, og mange vakre Smaavande findes rundtomkring. Fra Hasteberget, nær Staden, tager den sig vakrest ud, og herfra har man ogsaa en fortryllende Udsigt over hele det skov- og sørige Landskab. Den store Dagløsensjø med det klare Vand strækker sig hen langs de frodigste Marker og Skove, og især har Kirken med det høie Taarn faaet en deilig Beliggenhed paa et Næs ved den ene Ende af Staden.

Flere ældre og yngre Mænd sluttede sig til os og vi bleve imødekomne med en overraskende Gjæstfrihed og Velvillie; nogle Studenter inviterede os til Middag, Eftermiddagen tilbragtes i en Bergdirektørs Familie og om Aftenen bleve vi af Flere af Byens Borgere, ligesom i Karlstad, indbudne til en Sexa i Albano, en vakker Lystlund nær Staden.

Over halvhundrede Herrer af Stadens Studerende; Handlende og Embedsmænd havde her forsamlet sig, og i den deilige Aften feiredes en skjøn Fest under den blaa Himmel og de løvdække Trækroner. Med Liv og Lystighed og varm skandinavisk Begeistring vexlede Taler og Dands og Sange. Byens Rektor hilste os i et hjerteligt Foredrag velkomne, den muntre Borgermester udbragte Skaalen for Sang og Lystighed, Bægerne tømtes for Norge, Christiania Universitet o. s. v., ja selv en gammel hvidhaaret Professor opildnedes af den almindelige Begeistring og tømte et dybt Glas for det freidige Ungdomsliv og de glade Studenterdage. — Vi takkede vore Værter for deres hjertelige Modtagelse, som vi tilskreve den ogsaa her almindelige Interesse for de skandinaviske Ideer og Ønsket om at vise Gjengjæld for den gode Modtagelse, som de svenske Studenter havde erholdt i Christiania; vi tømte Bægerne for Wermeland og Philipstad og dets mange deilige Damer. Flere af disse havde forsamlet sig nær Lystlunden og overvare som begeistrende Tilhørerinder den muntre Fest, og i vore Hjerter og fra vore Læber løde jublende Sangens Ord:

Ack Wermeland, du sköna, du herrliga land,
du krona för Svea Rikes länder!
ja, om jag komme midt i det förlofvade land,
till Wermland ändå jag återvänder.
Ja! der vill jag lefva; ja! der vill jag dø:
och en gång ifrån Wermland jag tager mig en mø,
så vet jag, att aldrig jag mig ångrar.

Champagnen bruste, Talerne klang og Sangene tonede næsten til den lyse Morgen.

Skjønt vi den følgende Dag skulde forlade Staden; vilde dens gode Borgere endnu ikke forlade os; de vilde kjøre os til Persberget, for der at vise os de store Gruber; Heste og Vogne samledes, og i et talrigt Lag trillede vi i det deiligste Veir og den lystigste Stemning ud mod vort Bestemmelsessted. Fra Yngshyttan frembyder sig en herlig Udsigt over den store speilklare med over hundrede større og mindre Øer bedækkede Yngensjø. Vi begave os derpaa hen til den største Grube, Storgrufvan.

For den, der, som vi, for første Gang faar see en af de større mægtige Gruber, er Synet i høieste Grad overraskende og imponerende; at Menneskeaandens Magt i den Grad kunde beseire Naturen havde vi neppe tænkt. Bjerge, der synes urokkelige, ere spaltede, og Menneskene trængte mange hundrede Favne ned i det haarde Fjeld. Storgruben er ogsaa for en ovenstaaende Betragters Blik sjelden interessant ved sin mange, mange Favner dybe Dagaabning, paa hvis Bund Menneskene krybe omkring som smaa Myrer. Med meget Besvær forsøgte vi Nedgangen ad de lange skraa Stiger; Nogle af os vandt ogsaa heelt ned, men den sidste Stige, der lodret falder ned i det svimlende Dyb, skræmte Flere af os tilbage. Alle forbausedes vi høiligen over det Storværk og de vidunderlige Gjerninger, der ere udførte dybt nede i de mørke rædselsfulde Hvælvinger.

I Storgruben, der er over hundrede Favne dyb og giver Svartmalm med femti, sexti til syvti Procent, arbeide, som og i de mange andre Gruber heromkring, baade Mænd og Kvinder. Det er stærke uforfærdede Folk, men det er ogsaa nødvendigt, thi Livet er aldrig sikkert, hvor Naturen saaledes er lænkebunden; stundom reiser den sig med knusende Vælde, og da maa mangt et Menneskeliv bøde for det dristige Værk. Deres Tro paa det Mystiske og Overnaturlige, paa levende virksomme Aander i Naturen er ogsaa let forklarlig; selv for den, der fra Lyset og Oven skuer ned i Dybet, synes der at herske et selsomt, af Aander og Underjordiske opfyldt Liv, — hvor meget mere for dem, der i Midnattens Time sidde med et lidet Blus ved Siden og arbeide i de mørke Gange.

Vi idetmindste priste Lyset og Livet dobbelt, da vi igjen kom op og i det straalende Solskin under Latter og Sang roede med sagte Aaredrag hen over den dybe Yngen. Livet i Gruberne havde skræmt os og vi vilde nødigt høre om, hvor righoldige og fulde af Malm hele Yngensjøens Bund og alle Øerne skulde være.

Vor Turs Maal var imidlertid atter det mørke Fjeld. Vi skulde nu see en mærkelig, omkring femti Favner dyb „Stollgång", der fører ind til Krakbogruben paa Persbergs Feldt; den er brudt før Mands Minde, man vil vide før Krudtet kom til, saa at den egentlig skal være brændt ind i Fjeldet. Gjennem de vaade Gange vandrede vi ind med flammende Blus i Hænderne; omtrent halvveis aabner Fjeldet sig oventil og Daglyset trænger ned til et dybt Vand over hvilket Veien gaar paa gamle slibrige Bjælker. Inde i de dybe klangfulde Haller tog Sangen, som vort Følge istemte, sig herligt ud, men vi fandt os dog bedre tilmode, da vi igjen kom ud og kunde bade os i Yngens friske Bølger. Man fortæller, at denne Sø skal ad underjordiske Veie staae i Forbindelse med Wettern, thi Sagnet melder, at en gammel Kjærling, som druknede i Yngen, dukkede op igjen i Wettern; der er vel druknet en gammel Kjærling i Wettern og, og saadanne Folk kan man jo let tage Feil af.

Efterat vi længe havde seilet omkring langs Yngens vakre Strande, vendte vi tilbage til Pershytten; vore Venner havde der tilstellet en Middag og Skilsmissestunden nærmede sig; det sidste Bæger blev tømt, de sidste Tak- og Venskabsord tilsendte og de sidste Afskedshurraer løde, da vi langt ude paa Yngen tilraabte vore svenske Brødre det endelige Levvel.

Fra Saxån roede vi over den en Miil lange Saxensjø, og gjennem Skoven kom vi ad ubanede Stier atter ind paa Hovedveien, der mellem tynde Graner og Furuer fører frem til det betydelige Hellfors Brug. „Patronen", hvem vi fra Venner i Karlstad vare anbefalede, var selv ei hjemme, men af Brugets elskværdige Inspektør bleve vi paa det Bedste imodtagne.

Hellfors er vakkert beliggende; i Nærheden løber den store Elv, der driver de mange Kværne og Brug, og langs ned igjennem Elven ligge vakre Øer og Smaaholme. En af Stedets tidligere Eiere, en eller anden Greve, havde i Gaardens Nærhed anlagt en Lystpark, Krokborn, hvor Arbeiderne og Bønderne fra Omegnen, Gutter og Gjenter, samledes hver Søndagskveld og toge sig en Svingom i en dertil indrettet

Dandsesal. Bøndergutterne oplærtes til Musici og Orchesteret skal have været meget godt. Stundom gaves og Skuespil i det Frie og Spor af Amphitheatret saaes endnu tydeligt flere Steder omkring paa Marken; men nu er lang Tid forløben siden de Dage, paa Scenen voxer frodigt Græs, og den gamle Dandsesal og de øvrige Herligheder saa ud til med det Første at skulle styrte sammen.

Vort Selskab blev den følgende Dag behageligen forøget med en tyk gemytlig „Pastorsadjunkt", der blev hentet fra en af Nabogaardene. Pastoren var baade i norsk og svensk Forstand den „trivligaste" Mand, og sang med Liv og Begeistring Wennerbergs herlige „Gluntarne" og de Bellmanske Viser. Han var ogsaa selv Poet, og medens vi leirede os i det grønne Græs og atter og atter tømte de sidste Affkedsglas, improviserede han i Anledning af vort Møde en liden Sang, som jeg her vover at nedskrive:

Det är blott en minut,
som här en fröjd förunnas,
ty genast är den slut,
så snart som den förkunnas
och „bort!"
så skriker vår Norna så tortt.
Faldera la la o. s. v.

Men dessförinnan sist
ett ord bortöfver fjellet:
man minnes hvad man mist,
man minnes vänskapstjellet,
der nyss
vår Nore gaf trohetens kyss.
Faldera la la o. s. v.

Vi komma visst ei dit,
men ho er i vårt hjerta:
om någon hittar hit,
så skingra vi hans smärta
i tår
med hjertlighet så det förslår.
Faldera la la o. s. v.

Aldrig har en skandinavisk Sang opvakt en større Bevægelse blandt sine Tilhørere; der raabtes dacapo, dacapo i et væk; under det lystige Omkvæd fattede vi hinandens Hænder, og i den varmeste Begeistring svingede vi atter og atter rundt med den kolossale Pastor i Spidsen; jeg tror, at det ene og alene var Hensyn til dennes synlige Besværlighed under Dandsen, der hindrede os fra at vedblive i det Uendelige.

Men det var allerede blevet Aften, Affkedens Time slog og vi maatte kaste Randslerne paa Nakken. Det gik raskt og lystigt fremad, skjønt maaskee mindre sikkert, thi de mange fulde Affkedsglas, Dandsen og de udvexlede skandinaviske Rørelser havde givet vore Fødder en noget vaklende Gang. Da vi derfor endelig seent om Natten over Nytorp naaede frem til Hjulsjø, sank vi tunge og trætte i Søvnens Arme.

Vi maatte dog tidligt op igjen om Morgenen, thi vi skulde denne Formiddag spadsere to Miil til Laxbro. Vi havde i de sidste Dage været inde i Westmanland, men hvad Naturen angik mærkede vi ikke nogen synderlig Forandring. Jordsmonet var maaskee mere bakket og vi stødte sjeldnere paa dyrkede Gaarde, men den store vidtløftige Granskov, de dybe blaa Søer og den støvede Landevei fandtes ogsaa her. Vi vare flere Steder inde paa Gaardene, dog uden at træffe Folk, thi det var idag Søndag og hele Almuen var dragen til Kirke.

Under vor tunge Gang i det straalende Solskin paa den tørre sandede Vei bleve vi ofte trætte og tørstige, og det var derfor et glædeligt Syn, da Kopparbergets store Dal med Kirken og de mange tætgrendte Boliger aabnede sig for os. Den gamle rødmalede Kirke var idag fuld af den helligdagsklædte Menighed, fra Orgelet løde nogle stygge uklare Toner, Prædikestolen straalede af forgyldte Figurer og over Altaret hang tre store, dog ikke synderligt værdifulde Malerier.

Vi vare nu ved Indgangen til Dalarne; uden Stands gik det op den ene store Bakke og ned den anden; kun sjelden laa Gaarde eller dyrkede Marker i vor Vei; det gik over Steen og Aas, gjennem Skog og Dal. Fra mange Høider frembøde sig vide og vakre Udsigter; nedenunder os i Dalene kunde der da ligge enkelte ryddede Gaarde, saa kom Smaavandene og de træbevoxede Aase, hvor Granskogen hist og her afbrødes af et lidet Stykke dyrket Jord; heelt i Baggrunden blaanede Fjeldene og de store Søer.

Rankhyttan ved Runnsjøen i Dalarne.

En Engelskmands personlige Erfaringer under det italienske Felttog i 1859.

(United Service Magazine.)

I.

Uden at være forsynet med Fuldmagt fra nogen regjerende Magt eller Avis-Redaktion, eller at have Bestilling ved nogen af de krigførende Magters Hovedkvarteer, befandt jeg mig ved Aabningen af 1859 Aars Felttog simpelthen som „Amatør" i det Land, som af østerrigske Statsmænd kaldes „et geographisk Udtryk", men af Geographerne — Italien.

Jeg overlader til dem, som dertil maatte have Tid og Lyst, Æren af psychologisk at undersøge denne sygelige Interesse for Udryddelsen af vor Slægt, som kan lokke Menneskene til at see paa Strid, Drab og en brat Død, og som, enten de andetsteds have Noget at udrette eller ikke, dog Intet have at bestille under saadanne Omstændigheder og paa saadanne Tider.

Førnævnte Forhippelse og en elendig Dampbaad (hvis Agenter ingenlunde — forsaavidt et tilstrækkeligt Antal Passagerer indfinder sig — have Noget imod at bogføre 7 eller 8 Personer for hver Køie for at lade dem slaaes om Eiendomsretten, naar de komme ombord) førte mig til Genua, faa Dage efterat Grev Buols Ultimatum var blevet Makulaturpapiir. Med sin sædvanlige mærkværdige Raskhed havde Franskmændene allerede oversvømmet og sat sig i Besiddelse af Genua, „La Superba". Bretagne, et Linieskib paa 140 Kanoner, udsendte en uafbrudt Strøm af rødbuxede Krigere, hvilken uhindret fortsatte sit Løb til Stranden og tilslut ordnede sig, henved 3000 Mand stærk, paa Havnedæmningen. Ved den Tid, da disse vare komne til Ro i sine Kvarterer, forsvandt igjen Bretagne paa Veien tilbage til Toulon for at hente Flere af samme Sort. Ved en anden Deel af Havnen var et Transportskib ifærd med at udskibe sin Last af Fiirføddede, hvilket iværksattes med samme Hurtighed og Fremgang ved Hjælp af brede Buggjorder og Tallier. Saasnart en Baadlast med Toføddede nærmede sig Landingsstedet, modtoges den af en Hagel af Appelsiner, som kastedes af Turcos, Zuaver og Andre af de først Ankomne. Appelsinsælgerne gjorde gode Affærer i de faa første Dage ved at sælge hver Appelsin for en Sou — Taxten var nemlig en Centime i de Dage, inden „Alliancen" eller „Uafhængighed" var kommen paa Tale. — Borgermesteren gjorde Ende paa deres hæderlige Fortjeneste, og da kom Turen til Zouaverne og Turcos. Med Undtagelse af denne lille Begivenhed, som heelt og holdent hørte til Handelens Omraade og som vist ikke udelukkende tilhører nogen vis Stad, havde Franskmændene ingen Grund til at beklage sig over Modtagelsen. Tiderne vare forandrede siden Massena i 60 Dage holdt Staden besat med sine udhungrede og trodsige Republikanere imod østerrigske Generaler og engelske Admiraler. Østerrigerne vare nu ved Ticino og den engelske Sømagt var beskedent repræsenteret ved Hjuldampfregatten Terrible, hvis Udseende og Hensigter netop da høiligen fornægtede sit Navn. Det savoyiske Kors vaiede i fredelig Besiddelse af de Tinder, som et republikansk Ligurien havde hævet imod Ætlingerne af Humbert — den Hvidhaandede — Stifteren af det savoyiske Dynasti, som snart skulde forene Italien under sit Scepter. Der var ingen General Bonaparte med et halvordnet Følge af Tiggere, — den „eneste og umiddelbare" Republiks Soldater — der arbeidede sig over de Penninske Alpers Sneefonner paa et Mulæsel, og som kom for at indforlive den med „den store Nation". Der var alligevel en Keiser af samme Navn, lunt glidende paa sin Dampjacht over de blaae Vande ind i deres Havbugt, og som kom som en Befrier, fulgt af en saa vel organiseret Krigshær, som nogensinde gik i Felten, og som af deres ordrige Borgermester kaldtes Napoleon il Generoso. En gammel Kone befandt sig hændelsesviis i den Menneskemasse, som kom til for at see sine franske Befriere stige iland. Hun havde oplevet Blokaden under Massena og Hungerens Mærker vare kanskee blevne uudslettelig fæstede i hendes Erindring, hvilket kan forklare den tvetydige Taknemmelighed, hun viste midt i al denne Henrykkelse. — „Hellige Jomfru!" udraabte hun, da hun fik see et Glimt af Rødbuxerne, „endelig ere de komne!" Det var dog umuligt af hendes Ansigtsudtryk og hendes Tone at bedømme, enten Massena eller Gynlai stod forrest i hendes Indbildning.

Naar ikke Paladserne havde været og den umiskjendelig italienske Smag og Ynde hos Kvinderne med deres eiendommelige og kokette Hovedbedækning, den lette pezzoto, saa kunde man knapt have troet, at Genua var en virkelig Deel af det sardinske Monarchi. Fra Solens Opgang til Tappenstreg var der et uophørligt og kraftigt Trommeslag, blandet med Fanfarer og Lyd af Trompeter og Jægerhorn, alteftersom Linietropper, Kavalleri eller Jægere marscherede gjennem Gaderne. Tropper stege iland og marscherede til sine Kvarterer, nogle i Barakker, andre i enkelte Huse, Værtshuse, Magasiner, Paladser — med et Ord overalt, hvor der fandtes Tag over Hovedet. Lige hurtigt som Tropper strømmede ind fra Søen, strømmede andre ud igjennem Stadsportene paa Veien til Allessandria, Novi og andre strategiske Punkter, som vare bestemte for dem. Gaderne vare fuldpakkede med Sygevogne, Kjærrer for Trykke- og Broslagningsapparater, flytbare Bagerier, Smidier, Fouragevogne, Vogne med Telegraphtraad, Forraad af alle Slags, Geværer, Ammunition, Ambolter og alle mulige Slags Redskaber, leiede af Autoriteterne for Transporten til Fronten. En Trop afrikanske Jægere, som nylig var kommen iland fra Algier, togede ud paa Landet for at være nær sine Forraad. En Bataillon Turcos var paa Veien til Polceuera-Dalen for ikke at være for nær Guldsmedboutikerne og dem, som bar pezzoto, Sappører med sine Øxer og andre Redskaber vare paa Veien til Pontedecimo og Arquatas, riflede Kanoner førtes til Jernbanestationen for at transporteres videre til Allessandria, Mænd i Arbeidsklæder bare Kompagniets Madkurve til Kvartererne, Andre dreve eller rede Pakheste eller Mulæsler snart hist, snart her igjennem de trange Gader. Hist saa man en Grenadeer ved Garden, der vandrede høitideligt med sin hoie Chakot og lange Kappe, her en Jæger eller Zuav, som trængte sig frem igjennem Hoben med sin hastige, lette og elastiske Gang og livlige Bevægelse, der en liden Marketenterske, som trippede efter en „guide"; paa alle Kanter Liniesoldater, smaae af Væxt, i lange graae Kapper og de bestandige, allestedsnærværende krapfarvede Buxer. Altimellem kunde man møde en Borger i sædvanlig Dragt med Gevær og Bajonet, muligens med en Passepoil paa Beenklæderne eller en Uniformshue paa Hovedet. Dette var Stadens Nationalgarde, til hvis Beskyttelse Gaderne vare anbetroede, medens Victor Emanuel med hele sin Armee laa ligeoverfor Østerrigerne imellem Allessandrias og Casales Befæstninger.

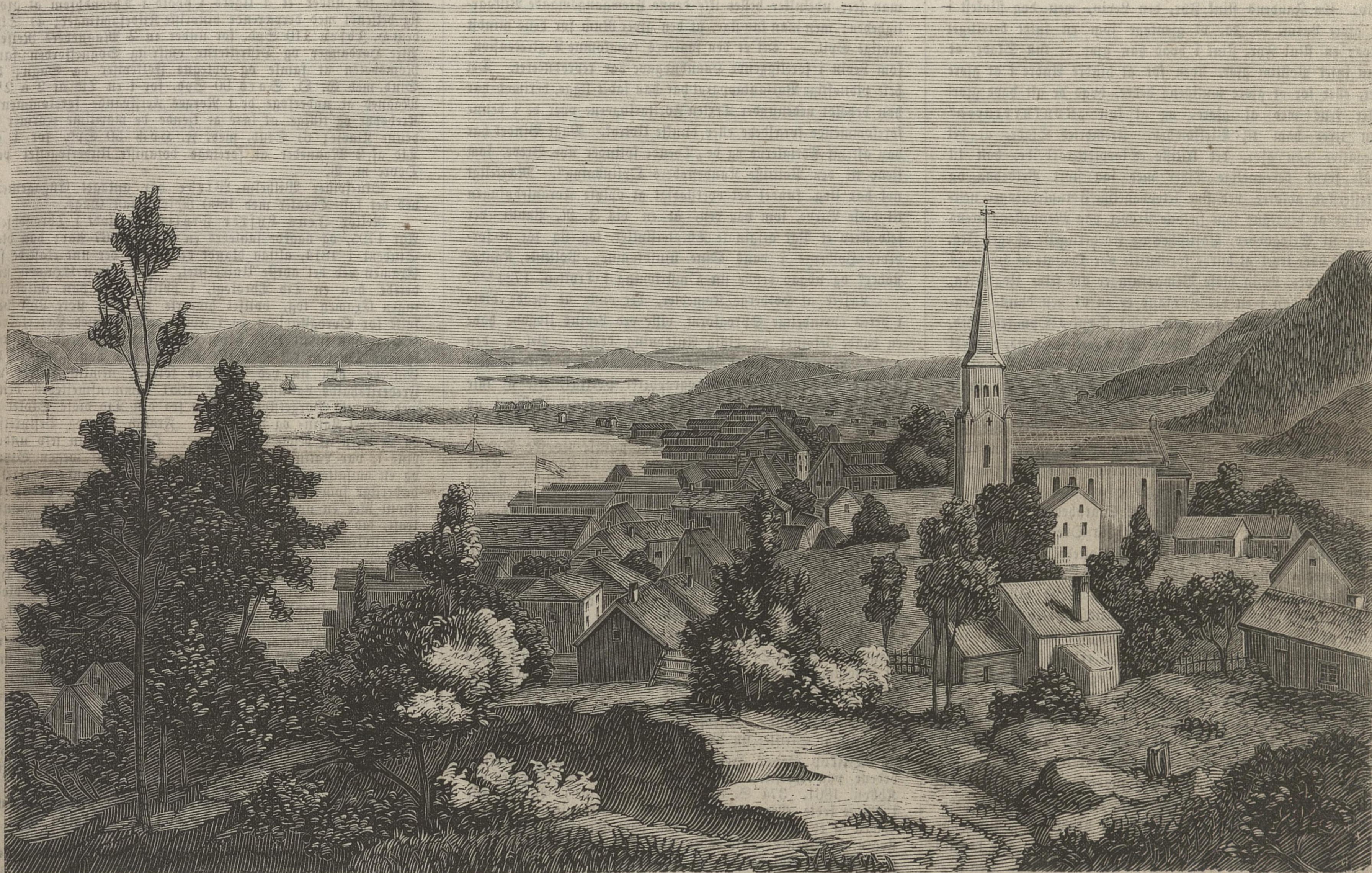
Hvilke Følelser vilde vel have opstaaet hos en Doria, Negrani, Pallasicius, Spinola og andre Handelsfyrster fra Genuas glimrende Tider, hvis deres Aand

havde kunnet besøge de fordums Hjemsteder for at see sine Marmorpaladser forvandlede til Kaserner for Gensdarmer med Bjørneskindshuer og Voltigører med Damascenerklinger! Marskalk Baraguay d'Hilliers beboede det kongelige Slot, medens 2 af hans Generaler Bazaine og Forey optog Dorias og Durazzos Paladser. I et af dem gik en Jæger frem og tilbage paa Slotsgaarden, hvis Atmosphære var opfyldt med de rundtom voxende Orangetræers fine Duft. Hver Gang han vendte sig, lynede hans — efter Udseendet at dømme halsskjærende Sabelbajonet — i en foruroligende Nærhed af Næsen paa en Marmorvenus. Zuaver i alle mulige Stillinger laa sovende spredte omkring og udstrakte paa Marmortrapperne. En afrikansk Jæger og en Artillerist sade smøgende sine Snadder ved et Dominospil, paaskrevs over en Marmorbalustrade. Vaaben vare opstillede imod Arabesker og Fresko-Malerier; en Sabel hang ved Foden af en eller anden klassisk Helt, medens en Zuavs grønne Turban luftede sig paa Grenene af et Orangetræ. Det kan synes mærkværdigt for den Uindviede, men Orangerne hang endnu paa. Til og med, Zuaverne kjende Krigstugtens Strenghed. Efter det Ydre at dømme raadede gjennem hele Staden Uorden og Forvirring, og dog var Intet paa Vildspor. — Alting skeede planmæssigt og Hver og En vidste, hvad han havde at gjøre. Franskmændene have en Maade at udrette sine Sager paa, som slaar en Engelskmand med Forbauselse, men han maa dog skjænke dem sin Beundring.

Den uophørlige Virksomhed begyndte desuagtet snart at blive eensformig for en Tilskuer; i Løbet af 10 Dage indtraf liden Forandring eller Afvexling med Undtagelse af, at der man den ene Dag kanskee saa et Regiment Konskriberede af Pariser-Armeen, mødte man den næste et fra Algier af Mac-Mahons eller Prinds Napoleons Armeekorps, hærdede Veteraner med Ansigter solbrændte af Tjenstgjøringen i Atlasbjergets Ødemarker. Det 1ste og 2det Korps fremsendtes senere til Appeninernes Passe og samledes omkring Novi for at beskytte Operationsbasis'en og Jernbaneforbindelsen med Allessandria, hvilken Basis og Forbindelseslinie den østerrigske General truede ved en Række Krigsbevægelser — af den rene østerrigske Skole, — som gav Franskmændene god Tid til at forberede sig paa hans Modtagelse. Men han, det vil sige Gynlai, eller den østerrigske General, som førte Befalingen paa den Kant, forandrede Plan og berøvede derved Baraguay d'Hilliers Æren af at begynde Anlægget paany af den franske Armees gamle viva sacra med et nyt Novi. Forsøget at finde noget Nyt eller Afvexling ved en Udflugt til Turin eller Allessandria var en feilslagen Forhaabning. Turin var opfyldt med Canroberts og Niel's Soldater og i Allessandria, som i Begyndelsen opviste en Samling sardinske Uniformer, bleve endelig ogsaa disse fortrængte af de omkringsværmende, utrættelige Allierede. Fra 12te Mai af begyndte Sagerne at erholde et mere alvorligt Præg. Keiseren var stegen iland. Fra Marseille, Toulon og Afrika vare 80,000 Mand landsatte i Genua; de øvrige Tropper, bestaaende af 3die og 4de Armeekorpser og 2 Divisioner Kavalleri havde oversteget Mont Cenis — ialt omkring 150,000 Mand.

Svelvig.

Det var ved Lov af 19de August 1845, at dette ved Drammensfjorden beliggende Strandsted fik Lodse- og Ladesteds-Rettigheder. Stedet havde dengang 1200 Indbyggere, men ved sidste Folketælling var Indbyggerantallet steget til 1475. Med Hensyn paa dette Folketal var Svelvig den 28de i Rækken af Landets 53 Byer. Søfart er en Hovednæringsvei for Stedet, hvilken ogsaa begunstiges af en god Havn. I 1855

Svelvig. (Efter Tegning af H. Andersen.)

levede her 40 Skippere. Ved en Skibskran havde samtidig 50—60 Arbeidere Beskjæftigelse, og i Løbet af 5 Aar var der bygget 5 Skibe. — Stedets Havn tjener til Vinteroplagssted for en stor Deel Skibe, der høre hjemme i Drammen, og som af Isen hindres fra at gaae Fjorden op. De udlossede Varer kjøres da herfra til Drammen, og fra Drammen til Svelvig føres igjen Last, hvormed Skibene tillades.

Ladestedet sognede indtil de sidste Aar til en gammel liden Steenkirke, som fandtes i et andet ligeved Svelvig beliggende Strandsted Strømmen, som nu i Forening med Strandstedet Svelvig udgjør Ladestedet Svelvig og hvilke begge med tilstødende Landsogn udgjøre Strømmens Præstegjeld. Men i de sidste Aar har Stedet faaet en ny, rummelig Muursteens-Kirke med 700 siddende Pladse, opført efter Tegninger af Architekt Hanstein. Denne Kirke, hvis Opførelse tillodes i 1855, og som kom under Tag i 1857, byggedes ved Hjælp af tvende Laan paa tils. 10,500 Spd. af Oplysningsvæsenets Fond, hvoraf Svelvig overtog 3/5 Dele og Strømmens Kommune 2/5. Det oprindelige Overslag gik ud paa, at Kirken kun skulde koste 7,500 Spd.

Ved Svelvigen sammentrænges Drammens-Fjorden af en fra Hurumslandet udgaaende Sandmo til et Rifleskuds Bredde; til Forsvar af dette trange Skibsløb opførtes i Aarene 1808 og 14 tvende Batterier, et paa hver Side af Løbet. I sidstnævnte Aar paabegyndtes ogsaa et tredie Batteri, til hvis Besætning her da var en Garnison.

Literatur.

Holbergs Comedier i eet Bind. Efter den liebenbergske Recension paany udgivne ved J. Levin. Kbhavn 1861. 646 tospaltede S. stor 8. 1 Spd. 45 ß. (Woldike.) Efterat den eneste fuldstændige af Holberg selv besørgede Udgave af hans Komedier, hvis 5 oprindelige Tomer udkom 1731, var afsluttet med sjette og syvende Tome, hvoraf hiin udkom 1753 og denne 1754 (Holbergs Dødsaar), hengik der et halvt Aarhundrede, uden at man fik andet end ret og slette, af Bogtrykkeren (Høpffner) „bekostede" Optryk, samtlige uden Aarstal og Spor af nogen kyndig Udgiverhaand. Det var først Rahbek, som i sin 1804 begyndte Udgave af Holbergs udvalgte Skrifter gav en egentlig ny Recension, tilligemed etslags literært Apparat og med Bistand af A. E. Boye besørgede han siden (1824) en særskilt Udgave af Komedierne. Disse Rahbekske Recensioner havde fra den philologiske Textkritiks Side vistnok ikke stort Værd; men de vare af stor Betydning, forsaavidt de ved et net, antikt lidet afstikkende Ydre skaffede sig Læsere og Holberg Venner inden den store Kreds af Publikum, som vilde savnet de fornødne sproglige og historiske Forudsætninger til at skatte og nyde en Udgave, der gjengav Originalerne saavel med orthographisk som typographisk Troskab. Af endnu større Betydning for Udbredelsen og den almindelige Læsning af Holbergs Komedier blev den bekvemme og yderst priisbillige Etbinds-Udgave, som A. E. Boye selv udgav (Kbhvn. 1842—43), og hvoraf allerede i 1852 trængtes et nyt Oplag, uagtet der var trykt flere tusinde Exemplarer. — Det er nærmest med denne Udgave, at Hr. Levin's er at sammenstille, saavel ved sit økonomiske Udstyr som ved sin forholdsviis lave Priis. Udgiveren vilde dog vistnok blive meget fornærmet, om vi forøvrigt lode Boyes Udgave taale nogen Sammenligning med hans; thi han betegner i sin Fortale denne „Konkurrent" simpelthen „inkorrekt", og har i Aviserne dømt endda værre om den. Paa selve Hr. Levins Dom sig og „Konkurrenter" imellem lægge vi dog ringe Vægt; thi det har viist sig overalt, hvor han er optraadt som Voldgiftsmand i deslige Sager — og han gjør det gjerne og ofte — at han, med en vis Haan og Uvillie for Modparten, stadigen giver bemeldte Hr. Levin selv ubetinget Ret, og det med en saa anachronistisk Partiskhed, at han næsten regner det for en skammelig „Konkurrence" med Foretagender, han just slaar ind paa, at Folk maaskee 10—20 Aar i Forveien, og uden Anelse om Levins Tilkommelse, have foregrebet ham. Denne særegne Synsmaade har røbet sig i Levins Optræden med Hensyn til Udgivelsen af Holbergs Komedier hvor Feltet alt var optaget af Boye og

Molbech, den streifede Skandalens Felt ved Udgaven af Ewald, hvor det gjaldt om at skaffe Levins andet Jeg, Liebenberg, en yderligere Indtægt af denne Digter ved et Styverfængerprodukt, som ødelagde den bekostelige Udgave, han havde udgivet for Thaarup, - den har skurret igjennem i de Stormhvirvler, han slog inden „Selskabet til den danske Literaturs Fremme", og den har ligesom reist sig i hele sin komiske Majestæt ved Udgivelsen af Wessels Skrifter, idet Levin regnede et nyt Oplag af Boyes henved 30 Aar gamle Udgave for en skammelig Konkurrent med en Udgave, han selv tænkte at give, men hvormed han aldrig blev og heller ikke er bleven færdig, og for hvis Skyld Forlæggeren af Boyes Udgave endog forekommende nok i flere Aar havde opsat sit nye Oplag. Ved alle slige Leiligheder blæser Levin Larm i Aviser og Brochurer, som om Literaturen og Retfærdigheden skulde begraves under den indbildte Lavine, der har krydset hans egne literære Interesser. Og ved alle slige Leiligheder udfolder han en stilistisk Skarphed, en Udtrykkets Haardhed og Djærvhed, en Grovhed og Foragt for Modstanderen, der alle i sit Slags ere lutter Kjærnetropper, som ingen Magt vilde modstaae, dersom der kjæmpedes, mindre for Generalens Person, end for et fra alle Partihensyn fjernet Princip. Men da nu Levin, med en Theatermaskinists beregnende Interesse, stadig skimtes gjennem al den Røg og Damp, bliver man, selv i Egenskab af Tilskuer, baade træt og indigneret. Man føler sig snydt baade for Illusion og Virkelighed, og gaar bort, mumlende ved sig selv: En Fandens flink Fyr, den Levin, men dog flinkest i at gjøre Larm. — Ja, vi gjentage som en fuldt berettiget Ros: en flink Fyr, flink i hvad han gjør — kun Skade, at han intet Positivt gjør, uden for at hindre Andre i at gjøre det, eller for at gjøre muligens bedre, hvad de alt have gjort eller true med at gjøre, og at kun „Konkurrencen" kan tirre ham til Virksomhed. Fremdeles Skade, at det Negative han gjør, det kritiske Skarpretterarbeide, han til visse forud beregnelige Tider med saa stort Velbehag og Mesterskab udfører, ved sine letopdagelige Foranledninger nærmest er at henregne som sjeldne Prøver paa Menneskenaturens Hang til Selvgodhed, Partiskhed og Forherligelse af eget Jeg.

Vi have troet at burde forudskikke vor Omtale af Holbergs Komedier ved Levin disse Bemærkninger om selve Udgiveren, baade fordi han i en vis Forstand er en af den danske Bogrepubliks Stormagter, som altid maa skjænkes Opmærksomhed, enten det saa skal være Angrebets eller Anerkjendelsens, og fordi der ved dette hans Arbeide gaves Anledning til nogle - som vi tro - almeengyldige Bemærkninger, saasom dets Udgivelse har været ledsaget af det samme mærkelige Phænomen, som betegner alle hans mere anstrængende Skridt i Literaturen — Vækkelsen af Skandale i Aviserne. Vi have oprigtigt talt meer end een Gang og alvorlig ærgret os over denne Svaghed og denne Evne til at berede sig Nederlag hos en Mand med Levins store Dygtighed og denne polemiske Skarphed og Dristighed, som dog beklageligt nok tiltrods for sin Overlegenhed stadig bukker under, fordi Egenkjærlighedens blottede Achilleshæl stadig er med i Kampen.

Foreliggende Udgave af Holbergs Komedier ville vi villigen erkjende for et dygtigt Arbeide, udført med Kyndighed, Flid og Nøiagtighed. Den „liebenbergske Recension", som Levin ifølge Titelen har reproduceret, er ved Plan og Foranledning nærmest Levins eget Værk, og derfor kan han nu egentlig kun siges at have taget igjen hvad han tidligere har laant bort. Saaledes er det vistnok ogsaa at forstaae, naar han i sin Fortale og som sit Eget giver hele i Tanke og Form charakteristiske Tirader af Liebenbergs Fortale uden Anførselstegn; thi som rimeligt er, har han fundet det noget haardt at tale med en Andens Ord, hvor disse Ord dog egentlig vare hans og kun laante bort til en stilistisk ubehjælpelig Ven paa en Tid, denne kunde have Brug for dem, og da han ikke tænkte sig Muligheden af selv at ville faae Brug for samme. Den liebenbergske Udgave (Kbh. 1847-54) som Levin kalder „mesterlig", men hvilken Ros dog nok kan taale et lidet Afslag, bestaar af otte Bind i største Oktav, trykte med gammeldagse Typer, som dog vel at mærke i Størrelse ere ganske afvigende fra den gjengivne Orginals Tryk. Udgivelsen af denne kostbare og som „Facsimile" aldeles meningsløse Udgave blev kun mulig derved, at Molbech havde faaet stiftet et „Holbergsk Samfund" til Udgivelse af Holbergske Skrifter efter udenlandske Bibliophilers Viis. Som dette Selskabs Stifter overtog han selv Udgivelsen af Komedierne, og leverede 1844 første Bind, forsynet med Anmærkninger og et rigeligt literært Apparat, men forresten ikke fri for virkaarlig Behandling af Texten. Levin slog strax ihjel denne Udgave, opstillede nye og i det Væsentlige rigtige Principer for Udgivelsen af ældre klassiske Arbeider og fik drevet igjennem, at Udgivelsen af Holbergs Komedier overdroges Hr. Liebenberg, som den, der skulde gjennemføre de af Levin opstillede Principer. Disse vare i det Væsentlige: at en Forfatters Orthographi bør være en Udgiver ligesaa hellig, som hans hele øvrige Sprogform, fordi en efter en nyere Skrivebrug lempet Omskrivning af et ældre Skrift frembringer en unaturlig Disharmoni imellem Sprogformen og dens synlige Dragt, som maa saare den dannede Læsers historiske Sands, og desorientere den mindre Dannedes Opfattelse af Skriftets forældede Sprog, og fordi en saadan vilkaarlig Omskrivning, der næsten uundgaaeligt medfører Brud paa selve Ordformerne og Forfatternes stilistiske Charakteer, lidt efter lidt igjennem Rækken af nye Udgaver maa ende i en betænkelig Forvanskning af hele Literaturen. Saa rigtige disse Satser overhovedet ere hvad Udgivelsen af Sprogmonumenter angaar, saa vanskeligt og tildeels ørkesløst er det at gjennemføre dem til det Yderste paa en Forfatter som Holberg, hvis Orthographi (i hans trykte Skrifter) er indbyrdes forskjellig til de forskjellige Tider og endog forskjellig i et og samme Skrift. Vanskeligheden bliver saameget større, som der af samme Skrift existerer Udgaver, der ikke alene indbyrdes have sine orthographiske Afvigelser, men hvori fuldstændige Omskrivninger af Texten ere foretagne, store Tilføielser eller Udeladelser gjorte; og dette er netop Tilfældet med enkelte af Komedierne. I Hovedudgaven af disse (1731, 53 og 54) er saaledes „Barselstuen" heelt igjennem afvigende fra den egentlige Originaludgave af 1724.*) Liebenberg har valgt den Udvei, at lægge hvad han ansaa for den bedste Udgave til Grund for sin Text og bagi hvert Bind at gjøre Rede for de Afvigelser, som fandtes i de andre Udgaver (fra Holbergs egen Tid). Men hvor han fandt, at den kun til Varianter benyttede Udgaves enkelte Udtryk vare rigtigere, ere disse igjen optagne i Texten. Medens han har opgivet ethvert Forsøg paa at „skabe en kunstig Konformitet i Sprogformen", har han dog ved „smaae Omformninger" i det Orthographiske søgt at raade Bod paa de Modsigelser, som fandtes mellem Skrivebrugen i Originaludgaverne af Komedierne og Holbergs senere Skrifter. Som man seer, udelukker heller ikke denne Fremgangsmaade Vilkaarligheden; men man kan sige, at den giver Rum for dens mindst mulige Spil. — Det er den saaledes fremkomne Textrecension, som Levin i foreliggende Haandudgave har reproduceret. Det hele vidtløftige Variantapparat har han ladet ligge, derimod har han beholdt nedenunder Texten Forklaringerne over de i denne forekommende forældede eller dunkle Udtryk. Bagi Bindet har han aftrykt Fortalerne og de „Tvende splinder nye Breve, som tjene til den Politiske Kandestøbers Opliusning". Mærkeligt nok har Udg. fundet det overflødigt at oplyse Foranledningen til disse Breve, som var den, at en vis J. R. Paulli, der selv skrev et Par originale Theaterstykker, tog sig for at forbedre Holbergs i hans Øine ufuldkomne „Politiske Kandestøber" og udgav denne sin Omskrivning i Trykken, 1724**).

Læsere af Holbergs Komedier, der ønske at kjende disse i deres oprindelige Sprogform, ville ved Levins Udgave have en baade letvindt og billig Anledning dertil. Vel er den noget dyrere end Boyes udbredte Udgave, men dette opveies fuldelig ved et fortrinligt lithographeret Portræt, ikke at tale om dens større kritiske Textværd. Ogsaa synes Udstyret os vel saa smukt som den Boye'ske Udgaves.

— Af Fritzners's **Ordbog over det gamle norske Sprog** er allerede udkommet 2det Hefte, gaaende til garð —. Efter den Hurtighed at slutte, hvormed Trykningen hidtil er skredet frem, vil dette for Studiet af vor gamle Literatur uundværlige Hjælpemiddel snart være fuldstændigt i Subskribenternes Hænder.

— L. Dietrichsons **Nordiske Tidsskrift for Literatur og Kunst** er begyndt med et Dobbelthefte (96 S. 8. Wøldike), der foruden en Henvendelse til Læseren og en Literaturrevu, indeholder fem til Literatur- og Kunsthistorien henhørende specielle Afhandlinger, hvoraf de tre ere originale og de to frie Bearbeidelser efter udenlandske Værker.

— **Nordisk Tidsskrift for Biavl**, udgivet og redigeret af Kand. jur. Baron S. Bretton. Dette Tidsskrift, der er begyndt at udkomme hos Wøldike i Kbhavn, vil udgaae i 6 Hefter for Aaret og Aargangen koste 1 Spd 12 ß. Foruden et Par anerkjendte danske Forfattere i Bivæsenet, sees ogsaa vor af Bikulturen hertillands fortjente Landsmand A. C. Hansen at have tilsagt Skriftet sin Medvirkning.

— **Biskop Peder Hersleb's Prædikener** over Lidelsesordene paa Korset. Paany udgivne af E. Schjerning. Kbhvn. 1861. 374 S. 8. 99 ß. (W. Prior.) Blandt alle i Norge fødte eller virkende Geistlige er der ingen, der ved Siden af et dybt christeligt Alvor har udfoldet en saa storslagen, henrivende Veltalenhed, som Biskopperne Peder Hersleb og Johan Nordal Brun. Men medens den sidste endnu er i frisk Minde og hans Prædikener i den store Almeenheds Hænder, er den første paa Grund af hans fjernere liggende Liv og Virksomhed (efter at have været Biskop i Christiania, døde han 1757 som Sjællands Biskop) vistnok næsten forglemt. Hans Prædikener ere vistnok ogsaa nu saagodtsom ukjendte, naar undtages enkelte Steder paa Landet, hvor Almuen, med sin Sands for det Djærve og Kraftige og sin Bevarelse af hvad den engang har lært at elske, blandt sin Skat af Opbyggelsesskrifter ogsaa bevarer „Livets Ord i Dødens Stund" (som den her optrykte Bog egentlig kaldes.) Men Herslebs Prædikener, og navnligen de her optrykte, høre blandt de Opbyggelsesskrifter, som man bør ønske et fortsat Liv. Her er Alvor, Kraft og Dristighed; „her er, som Udgiveren siger, baade en Bodsprædikants tunge, vægtige Ord, der falde som Hammerslag, en indtrængende Tales Kraft, der sigter paa og rammer lige i Hjertet, og en mild, tiltalende Inderlighed, der gjemmer Forsoningens Fred i sig". Man har et betegnende Udsagn om Herslebs Overlegenhed ligeover for en Taler, der, som han selv tidligere, var Hofprædikant, nemlig Pietisten Bluhme. De holdt nemlig begge Sørgeprædikener over Christian den Sjette, og man sagde i den Anledning: da Hersleb prædikede, græd Alle undtagen Hersleb — da Bluhme prædikede, græd Ingen undtagen Bluhme. Det er ogsaa betegnende med Hensyn til Herslebs Veltalenhed, at han saaledes kunde henrive Kongen og Hoffet, at Majestæten selv glemte, hvor høiligen hans egen Hofprædikant overskred det Forbud, han havde ladet udgaae, mod Prædikeners Længde udover en rimelig Tid, — et Forbud, som ellers for Herslebs Vedkommende ogsaa kunde fundet sin berettigede Anvendelse; thi Vidtløftighed var hans som hele Tidens Hovedfeil paa Prædikestolen. — Hvad Udgiverens Arbeide angaar, da har han ombyttet de mange i Texten forekommende fremmede Ord med danske og sat hine nedenunder Texten, for at lette den simple Mand Forstaaelsen og for at Indtrykket ikke skulde forstyrres af det Fremmedartede og Forældede. Enkelte af de fremmede Udtryk, som vare i Tidens Smag, tage sig ogsaa for vor, Tids forandrede Sprogsands næsten komiske ud, som naar Hersleb siger om Frelseren: „hand døde saa reputeerlig, at i hans Døds Øyeblik den Høvidsmand, som holdte Execution, maatte give ikke Sandhed alleene, men og Gud Æren".

*) Hr. Liebenberg har først søgt at udtømme Forskjellighederne i Udgaven af 1724 ved Varianter (bagi Bind 2), og siden, da dette dog ikke var lykkedes, har han aftrykt (i Bind VIII) hele Komedien paany — liden Plan for et Mesterstykke!!

**) Dette kuriøse Produkt er i sin Tid bleven benyttet af Rabbek, men har siden af Literatorerne forgjæves været eftersøgt i de kjøbenhavnske Bibliotheker og derfor anseet som tabt. Fra det Hornemanske Bibliothek i Throndhjem har vort Universitetsbibliothek imidlertid faaet et Exemplar.

Norge.

Christiania. Til Storthingsrepræsentant for Nordlands Amt er valgt: Kirkesanger Augustinussen, Foged Prydtz, Handelsmand Normann paa Ørsnes og Sognepræst Jensen. Til Suppleanter: Lensmand Havig, Foged Nergaard, Kirkesanger Nielsen og Handelsmand Olsen i Kobberdal.

— Ved kgl. Resol. af 24de Mai er der af de til videnskabelige Reiser i Norge bevilgede Midler, 600 Spd. aarlig, tilstaaet følgende Stipendier: 1) Prof. M. Sars 180 Spd. for i en Tid af 2 à 2½ Maaned at anstille geologiske og zoologiske Undersøgelser i Romsdals og Søndre Throndhjems Amter; 2) Lektor L. Esmark 110 Spd. for i en Tid af 1½ à 2 Maaneder at anstille zoologiske Undersøgelser ved Glommens Vasdrag og langs Norges Sydkyst; 3) Adjunkt L. Daae 60 Spd. for under et 4 Ugers Ophold i Throndhjem at gjøre sig bekjendt med derværende historiske Kildesamlinger; 4) Student H. Ibsen 110 Spd. for under en 2 Maaneders Reise i Ytre Hardanger og Distrikterne omkring Sognefjorden samt Romsdalen at samle og optegne Folkeviser og Sagn; 5) Stud. med. G. O. Sars 90 Spd. for i en Tid af 2 à 2½ Maaned at undersøge de i Norges Ferskvande forekommende Krebsdyr og tillige at lære at kjende de maritime Former af denne Klasse; 6) Stud. med. F. Hoch 50 Spd. for i en Tid af 2 Maaneder at foretage botaniske Undersøgelser paa Dovre m. V.

— Skuespiller Wilhelm Wiehe har antaget Engagement ved det kgl. Theater med 1500 Rdlr. i fast Gage.

Rektor Jens Lyster Frølich var født i Throndhjem Aar 1795, og naaede saaledes en Alder af 67 Aar; han blev Student i 1814, altsaa blandt de Første, der underkastede sig Examen ved det norske Universitet. Efter 2den Examen studerede han en Tid Theologi, i hvilket Fag han imidlertid ingen Examen tog, hvilket hidrørte fra den store Lyst han følte for Sprogstudium og i Forbindelse dermed Lærerkaldet. Efterat han indtil 1823 havde været Lærer i Christiania, den længste Tid paa det Møllerske Institut, blev han kaldet til det Embede, han nu ved sin Død forlod, nemlig Rektor ved Frederikshalds Latinskole. I 1851 sammensmeltedes denne med Stedets Borgerskole og blev fra den Tid disse Skoler en kombineret Latin- og Realskole. Frølich overtog Bestyrelsen og Ledelsen af begge Afdelingerne. Det Fag, han selv underviste i, var Latin, i hvilket Sprog han besad megen Styrke og en omfattende grundig Viden. Denne Mandens ligesaa hæderlige som lange Embedsbane endte først ved Døden; thi skjønt med en noget svækket Helbred men dog i fuld Aandskraft, sad han endnu faa Dage forinden han bortkaldtes, paa Lærerstolen i fuld Virksomhed. Med særlig Lyst til sit vigtige og ansvarsfulde Kald, som han iøvrigt omfattede med inderlig Kjærlighed, virkede han stedse utrættelig og med Held for Skolen. — Ikke blot i en engere men ogsaa i en videre og udstrakt Kreds vil hans Minde længe leve; thi af de Mange, han har dimitteret fra Skolen, af hvilke en stor Del allerede ere Embedsmænd, spredte rundt om i Landet, vil han altid blive erindret med Agtelse, Kjærlighed og Taknemmelighed.

(Efter Fr.halds Tilsk.)

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 24. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 15de Juni 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

En Engelskmands personlige Erfaringer under det italienske Felttog i 1859.

(United Service Magazine.)

II.

Den 12te om Aftenen gik jeg ind i en Boghandel ved via nuova for at læse de sidste Efterretninger fra det sardinske Hovedkvarteer. Det var særdeles mærkelige Begivenheder. Den offentlige Person, „Redaktøren", syntes at skatte det Brug, hvortil Evnen til at udtrykke sig undertiden anvendes, nemlig ved at fordølge det, som egentlig menes. Hvor sparsom han end maatte være paa Efterretninger, som kunde gavne Fienden, saa lønnede det dog neppe Umagen at meddele Almeenheden, at da „15 østerrigske Husarer viste sig paa den ene Side af en Bæk, gjorde 10 Mand piemontesisk let Kavalleri en truende Bevægelse paa den anden, hvilket havde tilfølge en udfordrende Skudvexling paa meget lang Afstand, i hvilken Fiendens mulige Tab ei bestemt kunde opgives. Piemonteserne havde kun een Mand let saaret."

Denne forunderlige Depesche foraarsagede ikke lidet Bryderi og omhyggelig Behandling, før den sendtes ud i Kongeriget paa de elektriske Traade. Men hvad Tidenden ikke oplyste mig om, det gjorde en fransk Officier, nemlig at en østerrigsk Kolonne havde foretaget en fremadgaaende Bevægelse igjennem Trebia-Dalen til Bobbio, hvorhen 3die Zuaverregiment nylig havde faaet Ordre til at rykke. Jeg var forgjæves sysselsat med paa et Kart at udfinde Hemmeligheden i den østerrigske Generals Labyrinthstrategie-Bevægelser, som sikkert vilde have forvoldt selve Jomini Bryderi og utvivlsomt vakt hos ham Ærefrygt og Beundring, da min Opmærksomhed blev bortledet ved Indtrædelsen eller snarere Indhopningen i Boutiken af 2de Zuaver. De begjærede en Veiviser over Italien med Kart — med andre Ord en „fransk Murray". Der laa paa Disken en heel Hob saadanne, smukt indbundne i Rødt med Guldsnit, færdige for saadanne Kunder som disse. Den, som førte Ordet, var liden, smidig, bevægelig og stærktbygget med vakre Knebelsbarter, et Ansigt og en Nakke, der af Solen vare blevne brændte til Teglsteensfarve, og paa hvilke Musklerne saa ud som Piskesnerter. Den Anden var en lang, førlemmet Karl med en Masse kulsort Haar omkring en Mund, hvoraf lyste en Rad Tænder, som kunde have vakt en Menneskeæders Misundelse. Den Mindste var — at dømme efter Gradbetegnelsen paa Armen — Sergeant; Begge tilhørte 1ste Zuaverregiment, der udgjorde en Deel af 3die Divisions 1ste Brigade i Baraguay d'Hilliers Armeekorps, og Begge vare Pragtexemplarer fra Faubourg St. Antoine, netop de rette Karle til at bygge og besætte en Barrikade. Efter at have gransket Bogen og desuden nogle Andre under en uophørlig Strøm af Indfald, som alle gik ud paa at forringe dens Værd saavel i deres egne som Boghandlerens Øine, spurgte Sergeanten forsigtig om Prisen. „8 Franks", svarede Sælgeren, medens han betragtede sine Kunder med en Blanding af Frygt og Gjerrighed. Hertil gav den Største sin Misnøie tilkjende ved støiende at støde Staalbalgen paa sin Sabelbajonet mod en Stol som til Slutning faldt overende. Sergeanten derimod begyndte med en skjemtsom Mine — halvt indsmigrende, halvt gnaven, men heelt og holdent zuavlig — at prutte. Sælgeren var paastaaelig og gjorde dem opmærksom paa den vakre Indbinding m. m., hvilket syntes at gjøre Indtryk paa Sergeanten, og overtydede ham til Slutningen ved Forsikringen om, at den var kommen direkte fra Paris, og at, hvad selve Værket angik, en saadan Vare blot kunde tilvirkes i Paris. Sergeanten vendte sig til sin Kammerat og gjentog Boghandlerens nys givne Forsikring, idet han føiede til sin egen Overbeviisning om, at den maatte være kommen fra Paris.

„Naturligviis", svarede den Anden med en fornem bekræftende Mine. Sergeanten tog frem en Pung (tydelig nok en Erindring af en eller anden liden Sypige i Passage du Saumon) og begyndte at tælle dens Indhold med et meget lystigt Ansigtsudtryk. Den store Mand dukkede ned i sine store Lommers bundløse Dyb og fremtog deraf en blandet Masse Sager, hvoraf nogle ere mulige at beskrive, andre ikke, — en Samling, som endog kunde overgaae, hvad der findes i en britisk Sømands — samt tog sig for at finde Rede paa nogle faa Kobberslanter, som skulde hjælpe til at fylde Summen; men uagtet dette kunde deres sammenlagte Kasser ikke forslaa til at udfylde den forlangte Sum. Handelsmanden var ubevægelig; Sergeanten saa forlegen ud og skjelede snart til Bogen, snart til sin Pung. Den mørke Mand syntes endelig at faae en god Idee, som han med megen Iver, men liden Fremgang, meddeelte Genueseren; den bestod i, at de skulde faae Bogen paa Kredit, og han lovede paa sit Æresord som Franskmand og Zuav, at Pengene skulde blive betalte med Renter ved deres Tilbagekomst, naar de havde slaaet Østerrigerne.

Jeg havde moret mig kostelig ved den foregaaende Scene og begjærede, da alt Haab om Opgjør var forbi, Tilladelse af mine rødbuxede Venner til at skjænke dem et Exemplar af Varen. Herpaa fulgte et høilydt Bifald og ivrige Haandtryk, de sidste med saadant Eftertryk, at de knapt kunde have været kraftigere, om jeg havde været en Østerriger. De vare af en eller anden Aarsag blevne efterladte, da deres Regiment afmarscherede til Scrivia-Dalen, og de skulde næste Morgen begive sig paa Veien for at opsøge det. Sergeanten opgav mig sit Navn og Kompagni ligesom sin Kammerats og Begge gik saa vidt, at de foreslog at lade mig indskrive i Korpset som Frivillig. Jeg afslog dette sidste Forslag, men lovede at søge Rede paa dem, hvis jeg nogensinde kom til at træffe paa 1ste Zuaverregiment. Det lykkedes mig endelig at skilles fra mine ny Venner efter at have maattet give efter for deres Paastand om først at følge mig til de: „Fire Nationer".

Efter i Allessandria at have forsynet mig med de nødvendige Dokumenter til uhindret at kunne komme frem eller opholde mig paa alle Pladse, Leire eller Poster, som indehavdes af de allierede Armeer, begyndte jeg ved Middagstider den 18de Mai min eventyrlige Reise, i Haab om at naae Voghera i Løbet af følgende Uge.

Tortona ligger 17 Kilometres (omtr. $1\frac{1}{2}$ norsk Miil) fra Allessandria — efter Veien regnet — og dog begyndte Aftenens Skygger allerede at udbrede sig over os, da de usle Heste for min Vogn lunkede ind i Staden. Heldigviis mødte jeg en sardinsk Stabsofficier, som jeg kjendte, uden hvilket det er mere end sandsynligt, at jeg havde faaet sove i min Vogn. Man havde forberedt mig paa den Vanskelighed ved at erholde Mad og Huusrum, der ventede mig underveis, og jeg havde derfor forsynet mig med Levnetsmidler, Drikkevarer og Tæpper. Forøvrigt havde jeg lidet at frygte, saasnart jeg havde naaet de Positioner, som Baraguay d'Hilliers Armeekorps havde indtaget, thi jeg havde gjort Bekjendtskab med mange af dets Officierer og kunde stole paa det hjertelige Kammeratskab, som er et overveiende og behageligt Charakteertræk inden den franske Armee. I Staden gik Rygter om, at østerrigske Patrouiller vare seede i Nærheden af Casteggio, og da denne By kun ligger en knap Miil fra Voghera og Forey's Division dannede Forpost for det 1ste Armeekorps, saa blev et Sammenstød uundgaaeligt. Baraguay d'Hilliers havde ogsaa netop samme Dag befalet Forey at iværksætte en Rekognoscering imod Montebello og Casteggio i den Hensigt at besætte disse Byer. Dette Sammentræf var forudseet og ivrigt ønsket allerede i flere Dage. For 12 Dage siden havde Forey ved Govi i en kort og kraftig Dagsorden sagt sin Division, „at den skulde indtage sin Plads i første Linie, og at den sandsynligviis skulde faae tilegne sig Æren af at være den første, der traf sammen med Fienden." — „Kom ihu", sagde Generalen, „at Eders Fædre bestandig have slaaet denne Fiende, og I ville gjøre det Samme." Alt dette fik jeg høre i Løbet af Natten; jeg var derfor utaalmodig efter at komme videre, og jeg gjorde følgeligen næste Morgen efter Frokosten et nyt Forsøg paa at fortsætte min Reise imod Voghera. Min Fremadskriden med et saadant Kjøretøi, saadanne Heste og en saadan Kudsk, som jeg havde, kan i bedste Fald beregnes til omkring $\frac{1}{8}$ Miil i Timen, men paa en ødelagt Vei, som desuden var opfyldt af Tropper og Krigsmateriel, syntes det at være temmelig haabløst at naae mit næste Nattekvarteer, Pontecurone, i kun 1 Miils Afstand. Det var ogsaa allerede mørkt, da jeg naaede denne Stad, et elendigt Hul, hvor Baraguay d'Hilliers havde sit Hovedkvarteer tilligemed 3die Division (Bazaine) af hans Armeekorps. Jeg havde underveis stødt paa en Zuav af Bazaine's Division; blandt andre fortræffelige Ting berettede han mig ogsaa, at min Udsigt til at faae et Aftensmaaltid og en Seng var meget liden. Jeg havde ventet dette. Han lagde til, at hans Regiment var leiret i Nærheden. Da jeg hørte dette, bad jeg ham føre mig til denne Leirplads, thi det faldt mig ind, at jeg muligens kunde erholde et Maaltid af en eller anden Zuav, og om jeg ikke fik Nogenting andetsteds, haabede jeg at støde paa min Ven fra Genua. De Officierer, paa hvis Gjæstfrihed jeg havde regnet, vare ikke i Pontecurone; den Eneste, hvis Opholdssted jeg for Øieblikket med Sikkerhed kjendte, befandt sig i en liden By i nogen Afstand derfra. Det var ikke første Gang, jeg tilbragte Natten under aaben Himmel. Det kunde tilbagekalde i min Erindring mangt et fornøieligt Optrin og mange gamle Kjære (som nu ere vandrede til de evige Boliger) omkring Vagtilden paa Hindostans støvede Sletter og i Canadas ubanede Skove. Den Maade, hvorpaa jeg blev modtagen af Sergeanten, frembød en Scene, der var en Blanding af udannet og varmhjertet Oprigtighed. Han havde havt Tjenstgjøring hele Dagen og var blot for nogle Minutter siden vendt tilbage;

min anden stadselige Ven var paa Vagt eller i Tjeneste andetsteds, men skulde blive fri ved Midnatstider. Sergeanten havde utvivlsomt gjort sig sin Stilling saa behagelig som muligt under de forhaandenværende Omstændigheder. Han havde slaaet sig ned i Læ af den Muur, som nu halvt var nedreven, men som fordum havde udgjort Gavlen paa en cascina eller Arrendators Bolig. De lysende Farver af en Jomfru Marias Klædedragt (Levninger af et Frescomaleri, hvormed næsten alle saadanne Bygninger pleie at være overklinede baade udvendig og indvendig) kunde endnu skjelnes ved Siden af adskillige djerve Udkast af østerrigske Generaler, gjorte af Zuaver-Kunstnere. I Midten var en Skorsteen eller Ovn, over hvilken stod et Par „marmites jumelles“ eller Tvillingfeltkjedler, hvis Indhold saa smaat kogte. Hver Kjedel er flad paa den ene Side, saa at 2 kunne sættes ved Siden af hinanden over samme Ild. Min Vens Synaal, som han flinkt brugte til at lappe sin sønderrevne Trøie, holdt heldigviis for mig jevne Skridt med hans Tunge, — som gjerne kunde have passet for en gamin — saa det ikke varede saa særdeles længe, før han begyndte at tømme Kjedlernes kraftige Indhold, som en Stund havde pirret min Næse. Han skaffede mig snart en Tinskaal og vi toge fat paa hans Kjødportion, som bestod af 2 meget prægtige Fugle, tillavede med Grønsager, Riis, Løg og Macaroni. En Flaske Viin, hvormed jeg forsigtigviis havde forsynet mig, før jeg forlod Allessandria, skyllede ned dette virkelig festlige Maaltid. Under denne Beskjæftigelse fandt jeg mig ikke opfordret eller havde nogen Lyst til at spørge min Zuav, hvor han havde havt den Lykke at faae kjøbt Fuglene, men efter at have givet den Hædersmand en ægte Havaneser og efterat jeg ogsaa selv havde begyndt at prøve det samme søvndyssende Middel, spurgte jeg ham derom. Hans Bronzeansigt fortrak sig til et Smil og med et Udtryk af efterabet Medynk svarede han: „A! de stakkels Fugle, uden Tilflugtssted, vare fortabte!“ Derpaa fortsatte denne velvillige Fugleven: „At gaae i Felten maatte være en tarvelig Fornøielse, hvis vi heelt og holdent skulde være afhængige af Kommissariatet med Hensyn til vore Rationer; vi vilde ofte i saadanne Tilfælde være nødte til at slaaes og udholde lange Marscher og Strabadser med tom Mave ligesom de stakkels Djævle af Østerrigere.“

Den norske Afdeling

paa Londonner-Udstillingen.

Efter ringe Leilighed har Norges Andeel i Londonner-Udstillingen fundet en velvillig og anerkjendende Omtale i forskjellige engelske Blade, ligesom Ordningen, der skyldes Hr. E. Tidemand, er bleven fremhævet med Ros, saavel hvad angik dens raske Fremskridt til Aabningsdagen, som de forskjellige Sagers indbyrdes Anordning. Hvad der blandt Kunstsagerne især har vakt Opmærksomhed, er Tidemands Malerier. — Glosimodts i Træ udskaarne Gjæterpige, som findes afbildet i vort Blads Nr. 18, erklæres i Daily Telegraph for at kunne maale sig med Alt, hvad der hidtil er leveret af det Slags. Blandt Industrigjenstandene har Kariolen (fra Heffermehl i Drammen) særlig interesseret Englænderne. Dette var ganske naturligt. Alle Reisebeskrivelser fra Norge have ofret dette Kjøreredskab et Kapitel, og mindst et halvt Snees Værker have givet Afbildninger deraf. Nu at see det in natura, maatte derfor være en ganske artig Ting. Ved Siden af Kariolen have Hvaløbaaden og Folkedragterne fra Bergens Stift særlig tiltalt de Skuelystne. De udstillede Mineralier og Kornsorter have vakt stor Interesse, og navnlig have de sidste, hvoriblandt Byg fra 70de Breddegrad, ganske forrykket mange Udlændingers Begreb om Landets barbariske Klimat. — Times har allerede et Par Gange omtalt den norske Afdeling og derhos bebudet at den oftere vil komme tilbage til samme. Bladets sidste Artikel vil ogsaa kunne tjene som Forklaring til den Afbildning, vi idag give, og hvilken er hentet fra et her i Landet neppe hidtil kjendt Londonnerblad, Illustr. Times, som velvilligen er bleven tilstillet os. Vi hidsætte den derfor istedetfor den kortere Notits, som ledsager selve Afbildningen.

„Gamle Norge“, som Indvaanerne kjærligt benævne sit Fødeland, gjør ingensomhelst Fordring paa at være et særdeles yndigt Land. Som til Antydning af hvad selve Afdelingen vil indeholde, har det i Midtskibet opstillet, ikke Kniplinger eller fine vævede Stoffe, ikke Porcellæn, Malakit eller Jaspis, ikke Orgler eller Pianoer, men et meget svært vægtigt Anker. Det hører til Dampfregatten Kong Sverre og er udstillet af Hortens Orlogsværft. Det veier ikke mindre end 7793 Pd. og er derfor sandsynligviis det tungeste i hele Bygningen. Rundt dette Anker, der ikke er romantisk, men saare nyttigt, ikke malerisk, men meget stærkt, ere andre Gjenstande af samme jevne, men solide Beskaffenhed opstillede. Vi ville saaledes nævne en Granitsøile og nogle Prøver af Drev, der ere omtalte med megen Ros af Bedømmelseskommitteen. Idet vi komme ind i selve Afdelingen, fængsles vor Opmærksomhed af endeel Vaaben. Her see vi ogsaa Prøver af Sølverts, vidunderlige paa Grund af sin Forskjellighed i Form, medens Kobber og andre Metaller ere ligesaa godt repræsenterede *). Det barske Land er dog, naar det kommer til Stykket, ikke saa ublidt endda. Det har tilsendt os Prøver af Byg — det sædvanlige 4radige Slags, der er voxet saa langt Nord som i Finmarken, under den 70de Grad nordlig Bredde. En af de for den engelske Besøger interessanteste Deel af Samlingen er dog den, der giver Oplysning om Norges Skibsbyggeri. Mange af de leverede Modeller af Baade have en meget underlig Form, Bougen løber skarpt op lige iveiret, de synes maaskee at være altfor brede over Spanterne og den Indretning, hvorved der styres, vilde visselig forundre enhvert Medlem af vor Jagtklub. Roret bevæges ved Hjælp af et langt Stykke Egetræ; der er intet Hjul og ingen Rorliner, men Planen har, simpel som den synes at være, udentvivl sine

*) Om den fra Kongsbergs Sølvværk udstillede Sølverts heder det senere, at de phantastiske Former, i hvilke det ædle Metal findes forenet med Basalten, ere meget mærkelige. Ligeledes bemærkes, at der i den norske Afdeling findes nogle beundringsværdige Prøver af Træskjærerarbeide; „det smukkeste heraf er et Kruus, forarbeidet af en simpel Bonde; det er et sandt Mesterværk og udmærker sig baade ved en elegant Form og et smukt Arbeide.“

Den norske Afdeling paa Londonner-Udstillingen.

Fortjenester. Der er endvidere en Model af en Lodslugger, brugelig ved Norges sydvestlige Kyst, som bør være af særegen Interesse for engelske Besøgere, da Originalen har været Redskabet til at redde mange Engelskmænds Liv. Det Fartøi, der mest minder om den gamle skandinaviske Gallei, er et, der anvendes til at føre Fisk fra Lofoten til Bergen. Vi ville senere stræbe at give en fuldstændigere Beskrivelse over den norske Afdeling. Den er ikke pralende; har faa eller ingen overfladiske Tillokkelser, men for den tænksomme Besøger ville disse simple Fiskerbaade, det massive Anker og de blank polerede Kanoner være af dyb Interesse.“

Som en yderligere Forklaring tilføie vi, at den (polerede) Granitsøile, som her sees, er forarbeidet paa Akershuus Fæstning; tilvenstre for samme sees Vaabentrophæer fra Felttøihuset her, og den af Heffermehl i Drammen udstillede Bredslæde med Bjørnefeld, og i Baggrunden Fiskegarn fra Bergen. Von Hanno's Døbefond, ved Siden af Granitsøilen, vil vore Læsere let gjenkjende af Tegningen i vort Nr. 14. Illustr. Times erklærer den for et dygtigt Arbeide. Det kan afgive et godt Bidrag til Bedømmelsen af Arbeidspriserne ved Udstillingen, at det har kostet omtr. 40 Spd. at bringe Døbefonten op paa den Forhøining, hvor den nu sees at staae, og der stille den op. Hvor Alt er saa dyrt, gjælder med Hensyn paa fattige Lande som Norge sandelig den Sats: „Det er ikke for Spurv at gaae i Tranedands!“

En Fodtur gjennem Wermeland og Dalarne.

(Af Georg Krohn.)

IV.

De Egne, som vi nu skulle vandre igjennem, ere berømte som nogle af de vakreste i hele Sverige. Isandhed, vi bleve heller ikke skuffede; ligefra Østansbo til Smedjebakken afløser det ene deilige Prospekt det andet, og de smaae Skove, her fordetmeste Løvskov, gjennem hvilke Veien af og til fører, tjene kun til end mere at forhøie Nydelsen af de vide og vakre Udsigter.

En stærk Dug var falden om Natten og Taagen hævede sig langsomt; den laa endnu tæt over den store Sø lige ud for Østansbo og kun de høie Trækroner paa Aasene rundtomkring stak op i den rødmende Morgendæmring. Fra Bakkehøiderne seer man vidt og bredt ud over Ludvika og Søerne Hillen og Wesman med de vakre Bredder; ved Munkbo ligger udbredt et rigt og frugtbart Landskab, i hvis Midte Elven, der driver mange Brug, skummer raskt afsted; store rødmalede Bondegaarde, frodige Marker og bølgende Agre, — Alt betegner den almindelige Velstand.

Vi havde ved en forfriskende Dusch og en god Middag paa Gjæstgivergaarden i Smedjebakken styrket vore trætte Legemer og skulde netop indtage de reglementerede romantiske Middagsstillinger rundt omkring paa Borde og Bænke, for senere paa Dagen at drage videre, da nogle svenske Brødre, Upsala-Studenter, marscherede ind og hilste os velkomne med broderlig Begeistring; de vilde paa ingen Maade tillade os at drage afsted den Dag og vi maatte give efter.

Smedjebakken er en liden men venlig og livlig Kjøbstad med betydelig Handel, da Jernprodukterne fra det hele Opland passere over den. Den har en udmærket vakker Beliggenhed ved den store Barkensjø, og rundt omkring findes den deiligste Omegn. To Miil fra Smedjebakken ligger den bekjendte Jæthurnsjø med den ti Alen høie og endnu meget dybere Grotte Jæthurnvalln.

I et muntert Følge droge vi afsted til et lidet Næs ved Barken, fra hvilket man har en herlig Udsigt over den store vakre Sø og hele det fortryllende Landskab; vi vare gjerne blevne liggende her hele den kjølige maanelyse Sommernat, men vore Venner underrettede os om, at Klokken allerede var mange og at en Sexa ventede os paa Gjæstgivergaarden.

Vi bleve modtagne af en liden men udvalgt og lystig Samling af Studenter, Faktorer, Brugspatroner og Handlende. Taler og Sange og Sange og Taler afløste hinanden, Brorskaaler tømtes og Venskaber sluttedes, og først langt over Midnat skiltes vi ad i den lystigste Stemning. Vi maatte ogsaa her isandhed beundre ikke alene den Gjæstfrihed og Venlighed, med hvilken vi overalt imodtoges af vore svenske Brødre, baade af Studenter og Andre, men ogsaa den Lethed og Livlighed, med hvilken de forstode at tolke sine Tanker og besjæle de improviserede Lag; det var som om Bellmans Aand endnu omsvævede og inspirerede vore talende og syngende, men rigtignok ogsaa tappert drikkende Brødre.

Ved Frokosten paa Gjæstgivergaarden den følgende Dag flød den brusende Champagne i Strømme, og det var allerede bleven Middag, da en stor Vogn med tre Heste for holdt ved Døren. Flere af vore lystige Værter havde besluttet at ledsage os og kjøre med den halvanden Miil til Bomarsbo, og Vognrummene fyldtes i den Grad med sølvhalsede Champagneflasker, at vi næsten kunde befrygte at springe i Luften underveis.

Vort Selskab var imidlertid bleven forøget med en som det lod temmelig hypochondrisk og antiskandinavisk Pastor, som nødig vilde tømme de udbragte Glas, førend han fik lære vore norskskandinaviske Troesartikler noget nøiere at kjende. Skjønt vore Tanker i dette Dieblik just ikke bevægede sig med diplo-

matisk Nøiagtighed, opfyldte vi dog villigt hans Ønske, og i et af Fædrelandskjærlighed og Champagne begeistret skandinavisk Foredrag tolkede vi ham vore Tanker og Følelser. Pastoren lod dog til at finde disse vel selvstændige og norsknationale og ønskede meget at fremsætte sine individuelle Modbemærkninger, men da det øvrige Selskab erklærede sig overmaade vel tilfreds med vort skandinaviske Program, maatte han finde sig i at tie stille. Vi førtes til Vognen, og saa rullede vi afsted udover den støvede Landevei.

En antiskandinavisk Dæmon foer ogsaa underveis ind i en af vore kjære svenske Brødre. Det var en ung og meget lystig, men nu noget omtaaget Kjøbmand; han havde faaet sine Permissioner aldeles iturevne og paastod nu med Bestemthed, at det var En af „Norbaggerne“, som af unionelt uventligt Sidelag havde gjort dette. Vore egne og de Øvriges Forsikringer stillede ham dog omsider tilfreds, og da vi ankom til Bomarsbo, faldt det hele Selskab fredeligt i Søvnens Arme.

Vi vækkedes for at spise Middag og tømme de sidste Bægere; Afskedstimen nærmede sig, det ene Signalskud lød efter det andet fra de brusende sølvhalsede Kanoner, Brødrene omfavnede hinanden for sidste Gang i en veemodsfuld skandinavisk Champagnerørelse, der kommanderedes „Heelt om“, Selskabet skiltes og hvert Parti vandrede sine Veie.

Huf, det blev en tung Gang! — tunge vare Randslerne, tunge vare Fødderne og meget tunge vare vore Hoveder. En, to! — En, to! — nei, Armeen var slagen, Subordinationen borte, og Marschtakten aldeles uoverkommelig. Det var allerede seent paa Eftermiddagen, og vi havde endnu over to Miil til Sæther. „Vandringens Maal i det Fjerne“ forekom os ubegribelig fjernt; Fjerdingerne droge sig ud til Mile og Milene syntes uendelige; Naturen omkring var eensformig og kjedelig; Østre-Silfverbergets Sølvgrube udbredte en afskyelig Svovllugt over lange Strækninger; vi selv humpede tause afsted med betydelige Mellemrum og over den hele Scene kastede Maanen sine melancholske Straaler.

Ved Midnatstider kom vi endelig ud af den lange Skov, Sæthers Kirkespir hævede sig over Træerne, under os laa den vakre Dal og den store maanebelyste Justernsjø; men ak! Gjæstgivergaarden, denne vore faldefærdige Legemers længselsfuldt eftertragtede Ankerplads, var det allersidste Huus i den stikmodsatte Kant af Staden. Med Fortvivlelsens Resignation haltede vi afsted, og i Gjæstgivergaardens bløde Senge stedtes omsider vore trætte Been til Hvile.

Med gjenvundne Kræfter vandrede vi den følgende Dag gjennem den lille vakkert beliggende og regulært anlagte men fattige og folketomme Stad afsted til den bekjendte Sæthersbjerk. Vi kravlede længe omkring op og ned ad steile Bakker, førend vi naaede op til den ældgamle mægtige Bjerk, men derfra er ogsaa den bedste Udsigt over hele den vide omliggende Egn, og den for sin Skjønhed vidt bekjendte Sæthersdal tager sig herfra herligt ud. Terrænet er mærkeligt kuperet og Elven gaar, stundom med høie Fossefald, gjennem den trange med de skjønneste og rigeste Løvtræer bevoxede Dal. Gjennem Skov og Marker og vakre afvexlende Egne kom vi endelig langt om længe frem igjen til den slagne Landevei.

Efter en besværlig Marsch over Guldsmedskvista og Gussarfshyttan, fra hvilken Veien fører over en lang, flad og tør Hede, naaede vi frem til Rankhyttan, omtrent to Miil fra Sæther, og saa foran os hele den skjønne og temmelig store Runnsjø, ved hvis nordligste Ende Fahlun ligger.

Af en gjæstfri Kapitain bleve vi vel modtagne, og efter en god Middag gik vi hen at see Stedets historiske Mærkværdighed, den lille Lade, i hvilken Gustav den Første tærskede Korn under sin eventyrlige Omflakken i Dalarne; den er liden og ubetydelig og

Sætherdal.

frembyder kun fire nøgne Vægge, men dens Ælde, omtrent fra 1520, og det Minde, der knytter sig til den, gjør den dog interessant. Vi maatte baade her og andetsteds i Dalarne glæde os over og beundre den Kundskab og Kjærlighed til de gamle Fædres Gjerninger og Stordaad, som Dalekarlerne bestandig lagde for Dagen, og især var den glade Stolthed iøinefaldende, med hvilken de stadigt omtalte sin modige Helt og erklærede Yndling, Kong Gustaf Erikson Wasa.

Hiinsides Runn ligger den lille, ogsaa af Gustavs Historie bekjendte Gaard Ornæs, hvor flere af hans Klæder og andre Mindesager om ham opbevares. Det var vor Agt at ro derover og efterat vi længe havde trasket omkring nede ved Stranden til nogle gamle Vaskekjærlingers uudgrundelige Forargelse, fandt vi endelig en liden læk Baad, i hvilken vi satte afsted. Vi vare dog ikke komne langt ud paa den lille „Vika“, førend det med engang drog op med tunge sorte Skyer, der reiste sig en heftig Storm og vi maatte bare være glade ved i al Hast at kunne naa Land igjen med vor skrøbelige Farkost.

Nu havde vi kun to Miil igjen til Fahlun, men Klokken var bleven mange, Stormen tog til, den ene mørke Regnsky drog op efter den anden, og vor Finantsministers truende Spaadom i Karlstad var ovenikjøbet saa bogstaveligen gaaen i Opfyldelse, at vi vilde ankomme til Fahlun med udtømte Lommer, hvad enten vi gik eller kjørte. Følgelig besluttede vi det sidste.

Veien var kjedelig og vi vare ikke komne langt afsted, inden Regnen styrtede ned i Strømme; det lynede og tordnede og trods vor tomme Kasse vare vi derfor saare vel tilfredse, da vi gjennem den vakre Hængebirkallee droge vi ind i den temmelig store, med smaae rødmalede Huse bebyggede Stad. Vi vilde gjerne strax løbe afsted til Postgaarden for at høre om vor stockholmske Frænde havde forbarmet sig over os, men Klokken var altfor mange, den hyggelige Gjæstgivergaard fængslede os, i et dybt Glas tømte vi Mindebægeret for de faldne Summer og i et endnu dybere Skaalen for et gunstigt Udfald den kommende Dag.

Under disse høitidelige Libationer rasede Elementerne udenfor; det blæste og lynede og regnede og tordnede, saa at vi tilslut krøbe i Seng med meget betænkelige Miner.

Literatur.

Indledning i Studiet af Sveriges Literatur i vort Aarhundrede. Af L. Dietrichson. Kbhvn. 1862. 238 S. l. 8. 83 ß. (Gyldendalske Boghandling.) Dette nye Arbeide af vor i Literaturens Tjeneste utrættelige Landsmand, Dietrichson, er for Sveriges Literatur et Sidestykke til hans i Upsala i 1860 udgivne „Indledning i Studiet af Danmarks Literatur i vort Aarhundrede“. Betegnelsen „Indledning“ er ved begge Værker noget uegentlig, da de simpelthen ere et „Omrids“ eller „Udtog“ af de nævnte Literaturers (hovedsagelig Poesiens) Historie i vort Aarhundrede: biographiske Data, literære Charakteristiker og kritiske Vurderinger om hinanden, hvortil der i denne sidste Bog ogsaa kommer et anseeligt Antal Prøvestykker paa Anthologiernes Viis. Begge Skrifter synes os ogsaa mindre skikkede for „Studiet“ end for Dilettanter, og hovedsagelig egnede til en let og behagelig Læsning for Dannede, som uden „Studiets“ Møie ville skaffe sig nogen Indsigt i Literaturhistorien. Vi udtale ikke dette som nogen Daddel, men som et rigtigere Synspunkt for deres Bedømmelse, end det, Forf. gjennem Titlerne selv har givet. Havde vi her for os Bøger, beregnede paa Skolen eller et videnskabeligt „Studium“, vilde vi maaskee fristes til i enkelte Punkter at gaae i Rette med Forfatteren saavel hvad angaar den scientifike Inddeling af Stoffet og sammes Begrændsning, som Detaillerne, hvori let kunde paavises (og af Andre allerede er paavist), Feil som der da maatte lægges adskillig Vægt paa, men som ere af mindre Betydning i et Værk, beregnet paa dannede og modne Læsere, der enten selv ville opdage og rette dem, eller ogsaa læse for flygtigt til at de kunne skade, da det blot gjælder om at faae et omtrentligt og almindeligt Indtryk. Nærmest maa disse Dietrichsons Bøger betragtes som Sidestykker til Sturzenbechers bekjendte sex Forelæsninger over den nyeste svenske Skjønliteratur, og i Bogen om den danske Literatur har han ogsaa ligesom Sturzenbecher bibeholdt Inddelingen i Fore-

læsninger. Virkningerne af disse Skrifter vil være den samme, som af Sturzenbecher's nemlig den, at vække Interesse for den omhandlede Literatur hos den store dannede Almeenhed, som savner Lyst og Tid til literaturhistoriske Studier paa første Haand. Man læser disse Bøger, fordi man morer sig derved, og beholder altid som Udbytte noget Positivt. Som Populærskrifter for et dannet Publikum, som Vækkere af den gjensidige Interesse for hinandens Literaturer blandt Nordens Broderfolk, ere saaledes Dietrichsons Skrifter baade fortjenstlige og hensigtsmæssige. Dietrichson forstaar godt af Stoffets brogede Mængde at udvælge det Almeeninteressante, han er begavet med en let Fremstillingsevne og en Stilens Abundants, som i sit vide, zirlige Svøb lader Tankens tunge Piller glide ned uden Anstrængelse for Læseren. Han forstaar ogsaa ofte fortræffelig at male Situationer og Stemninger, og ikke faa af hans literære Charakteristiker ere baade raske og træffende. Men hvor han bevæger sig inde paa Spekulationens og Dybsindighedens Felt, kunne vi ikke fælde samme gunstige Dom. Hans æsthetiske Inddelinger forekomme os tildeels søgte og haartrukne, de literære Kategorier, han opstiller, synes os hverken altid betingede af Stoffet eller konsekvent udfyldte, men snarere æsthetiske Experimenter, som ingen Almeengyldighed kunne faae, og som paatrykker vedkommende Skrifter et i Forhold til den hele Behandling forøvrigt tvivlsomt Præg af videnskabelig Stringents. — Den Lektie i christelig Grundanskuelse, som han ved en Religionsphilosophs Overlegenhed giver Tegnér, forekommer det os tvivlsomt om Biskoppen vilde ført sig synderlig til Nytte, selv om han havde havt den Lykke at være Forfatterens Samtidige, og efter hans Anviisning gjennem det „Oplevede" kunnet komme til „at føle Christendommens personligt lutrende Magt" og naaet frem til „det personlige Gudsforhold, der formaar at virke løftende." (S. 110). Naar imidlertid Svenskerne have taget Anstød ved Hr. D.'s Behandling af Tegnér, har Grunden hertil ikke været denne myndige theologiske Afmønstring, men den strenge Kritik, som er anlagt paa den hele Tegnér'ske Digtning; thi hvor berøiet den end overhovedet er — og i sine store Omrids er den alt for meer end 30 Aar siden gjort gjældende af J. L. Heiberg — kan den dog ikke andet end saare Nationalfølelsen hos det Folk, hvis mest feirede Digter den strengt Bedømte er. — Et andet Træk af Myndighed har ogsaa stødt os. Forf. nævner gjentagende Fryxell, men kun for at være uenig med ham, eller simpelthen slaa sig til Ridder paa hans vildfarende Anskuelser, medens han tier om den ikke ringe positive Nytte han dog sees at have havt af hans „Bidrag till Sverges Litteratur-Historia (siden 1795). — D.'s sidste Arbeide giver dog hvad systematisk Inddeling angaar mindre Grund til Anke end det tidligere. Ogsaa forekommer det os mere korrekt i Enkelthederne, dog vove vi ikke at benægte Muligheden af, at denne vor Formening kan komme deraf, at vi vanskeligere kunne kontrollere Forf. paa det Felt, han her bevæger sig paa.

Vi fremhæve gjentagende som en betydningsfuld Side saavel ved D.'s literaturhistoriske Forfatterskab som hans Docentvirksomhed i Sverige, at de tjene til at udbrede gjensidigt Kjendskab til hinandens Literatur blandt de beslægtede Folk og mægtigen fremme den ofte nok nævnte „aandelige Skandinavisme", hvori jo Alle ere enige. Hans sidste Bog er den fuldstændigste praktiske Skandinav, som hidtil har været seet. Forfattet af en Nordmand, der har sin Embedsgjerning i Sverige, er den trykt og forlagt i Danmark. At den har faaet sin Fuldendelse i Tydskland (Fortalen er dateret Berlin), rykker den vistnok en Smule ind paa Kosmopolitikens Felt, men kan dog, trods dette og Tydskerhadet blandt de rettroende Skandinaver, ikke forringe dens Ros som et skandinavisk Produkt af den mest uforfalskede Race.

— **Rimstumper**, især fra Studenteraarene. Af Andreas Aabel. Chra. 1862. 78 S. 16. 30 ß. (J. Dybwad.) Denne Samling skyldes ingen nybegyndende Forfatter. En gammel Praktikus har her samlet i Lade Grøden af et fjortenaarigt poetisk Arbeide, forsaavidt Negene forekom ham foldige nok til at lønne Opbevarelsen. Skal man af den foreliggende Høst slutte sig til Poetens Flid, da har hverken Fader Apollo eller Fader Schulze*) nogen Grund til at være særdeles fornøiet med denne sin Soldat. Megetmere synes han i den sidste Tid kun at stemme sin Lyre i anden Felttjeneste, som en ny, men i ingensomhelst Forstand halt Tyrtæus, inden „Næs Skyttelag", hvis Skarpskydningssanger han sees at være. Grunden til denne lunkne Apollo-Tjeneste, paa samme Tid som ingen Examen, intet Skyttelag er bleven forsømt, maa vi søge deri, at Aabel er forbleven fremmed for denne poetiske Selvtillid, som pleier at bemestre sig enhver ung Mand, der først har faaet istand et nogenledes læseligt Digt, og som pleier ytre sig i Forsikringen om et indre følt, „uimodstaaeligt Digterkald", en „høiere Mission", osv. Aabel har næret den poetisk taget eenfoldige Tro, som ingen nokssaa ung Versifikator vil dele — at Verden nok kunde bestaae, ja maaskee endog skride fremad paa Kulturens Bane, selv om han ikke sendte sine rimede Hjertebørn ud som dens Forløsere. En saadan poetisk Rationalisme kan kun have sin Rod deri, at Selvkritikens kolde, skadefro Røst advarende forholder En den nøgne Virkelighed: hvor koldt Verden modtager hine smaae Hjertestakler, som sendes saa varmt fra Faderhjemmet, hvorledes de maa vandre fra Huus til Huus, uden at finde et huldt, deeltagende Sind, for omsider at vende hjem, sønderflængede af Kritikens Hyæner, der lurede bag Busk og Green paa hver idyllisk Sti, hvor Hjerter skulde søges. — Men maa vi end frakjende Aabel poetisk Flid og fornøden naiv Selvtillid, kunne vi ingenlunde frakjende ham poetisk Talent. Disse beskedne, for det meste af Leiligheden fremkaldte „Rimstumper" have, ved Siden af en vis Nonchalance i Formen, en Raskhed, Kjækhed og Friskhed, der virker vederkvægende midt inde mellem andre sentimentalt lyriske Nybegynderprodukter. Nærmest kan de i den Henseende sammenlignes med Richardts Digte, skjønt de i poetisk Gehalt nok staae tilbage for disse. Man øiner gjennem disse „Riim" den livslystne muntre, sorgløse Student, der stadig er parat til at tage Livet fra den lystige Side og „bidrage sin Skjærv til Selskabets Glæder", enten det saa er ved at „synge Andres eller selvgjorte Viser". Bogen giver os kun Prøver paa det sidste Slags Underholdning. Men Aabel har forstaaet begge Dele lige godt inden „Samfundets Vægge". Og denne Færdighed, det Talent, hvormed han veed at vælge Melodier for Digtet, saaledes at Ord og Toner harmonisk smelte sammen, udgjør for en Deel Styrken og Virkningen ved hans Digtning. Man maa høre disse Viser synge, for ret at skatte dem. Rhytmik, Versemaal og Musik staae ligesom i inderlig Pagt med den Leilighedens Stemning, som skal udtales. — Ved Siden af Studenterlivets Fester og Lystigheder er det Fædrelandet med dets Natur, Sprog, Frihed og nordiske Idræt, som har bragt A. til at synge. „Blandt Fjeld og Li og Fjord", digtet til en yndig tydsk Folkemelodi, er saa at sige bleven en Folkesang. Et Par idylliske Billeder udmærke sig ved raske, anskuelige Træk, skjønt sluskede i Formen. Almeenvæbning og Fædrelandsforsvar sees at være Forfatterens væsentligste Sangstof i den sidste Tid. Men vi troe just ikke, at det ligger bedst for hans Talent. I denne Samling findes kun tre „Skyttelagssange", men saa har han skrevet mindst Halvparten af det „Tjaug Sange" for Næs Skyttelag, som nylig er udkommet. — Sprogsagen sees at ligge ham særlig paa Hjerte. Han hører ikke alene blandt dem, som ved „haarde Medklingere" og andre rare Sager tror at burde lappe paa Skriftsproget, men han var ogsaa en af de første, som hertillands indrettede sig et privat Sprog. Endnu medens „Dølen" gik som en tragisk Helt ganske maalløs, væltende store Ideer om i sit Indre, hvilke total Sprogmangel ikke tillod ham at slippe ud i Verden, sad Aabel nok saa luunt inden Digtningens Vægge med sit eget nette „Norrønamaal", der ovenikjøbet havde Fordelene af baade at see mere antikt og mere uforstaaeligt ud end Dølens senere indrettede Idiom. Flere Læsere ville maaskee erindre, at der i Daa's „Norske Tilskuer" (1852) stod at læse nogle Digte i „Norrønamaal", undertegnede M. L., hvilke, efter Signatur og Sprog antoges at skrive sig fra Præsten Landstand, ligetil den hele Cyklus endte i Drikkeviser. Bemeldte M. L. var ingen Anden end Hr. Aabel, der ogsaa har optaget, i foreliggende Samling, de bedste af hine Digte tilligemed et Par andre tidligere skrevne, men neppe før trykte Digte i „Norrønamaal". Uagtet A. i sine sidste Digte er vendt tilbage til Skriftsproget, som han kun tror at burde bebyrde med „enkelte Medklingere" o. desl. „til Tankens rette Afspeiling og Afskygning", sees han dog fremdeles at interessere sig stærkt for Sprogsagen. Og Bogens sidste og nyeste Digt er en Henvendelse til Carl Ploug, „rörande norrska språgfrågan".

Skulle vi endelig sammenfatte vor Dom kort og bestemt om foreliggende Digte, da ville vi sige, at de uden særdeles „poetisk Dybde eller Originalitet" og uden Udtrykkets finere Politur, tiltale og more, læste eller sungne. De ere Udtalelser af et let bevægeligt og friskt Gemyts vexlende Stemninger, fri for sygelig Sentimentalitet og med Melodiernes stærke Løftemidler i sit Baghold.

*) Stifteren af „den literære Forening", hvor Aabel og Anmelderen have modtaget sin første poetiske Opdragelse! Red. Anm.

— **Landøkonomisk Literatur.** Paa den Gyldendalske Boghandlings Forlag er udkommet: Frankrigs Agerdyrkningsforhold siden 1789 af L. de Lavergne, oversat af M. W. 398 S. 8. 1 Spd. 12 ß. Dette Skrift slutter sig som et Sidestykke til den af samme dygtige Forfatter og paa samme Forlag i 1855 udkomne „Udsigt over de landøkonomiske Forhold i England, Skotland og Irland, sammenstillede med lignende Forhold i Frankrig." — Det nyere Agerbrug, et Exempel paa Videnskabernes Almeennytte, af Justus Liebig (oversat), er en Tale, mesterlig som man kunde vente af denne berømte Forfatter. (Philipsens Forlag. Priis 14 ß.) Om Kolik hos Hesten, nærmest til Brug for Landmænd, ved L. W. Oppermann (samme Forlag). Kort Fremstilling af de vigtigste Sygdomme hos Hesten, Oxen og Faaret, deres Natur og foreløbige Behandling, af Lektor H. V. Stockfleth (Gyldendalske Bogh. Priis 66 ß.)

— Engelsk-Dansk **Marine-Ordbog** af W. Maribo (Gyldendalske Bogh. 66 ß.), Frugten af et fleeraarigt Arbeide, indeholder de vigtigste Udtryk saavel med Hensyn til selve Skibsskroget, til Reisningen, alle Slags Manøvrer og Dampmaskinen, som og til Søhandelen.

— **Af efterladte Breve til J. P. Mynster.** 254 S. 8. 99 ß. (Gyldendalske Boghandling.) Disse Breve ere at betragte som en Fortsættelse af „Breve fra J. P. Mynster" der 1860 udkom paa samme Forlag og som vi i sin Tid have anmeldt. De indeholde Breve af henved 50 for det meste literært bekjendte Personer, hvormed den berømte Geistlige har staaet i personligt eller videnskabeligt Forhold. Foruden Danske og Norske finde vi her Svensken Sandelin og Tydskerne Harms og Marheineke. Et anseeligt Antal Breve hidrøre fra Steffens, Rahbek og hans Kone. De sidste høre vistnok til de interessanteste i Bogen. Bergensbiskopperne Brun og Neumann findes repræsenterede ved hver sit Brev, begge angaaende Liturgien, som tildeels ogsaa udgjør Emnet for enkelte andre Brevskrivere.

— **Krigen i China i 1860** med Beskrivelse af Landet og Indbyggerne af G. J. Wolseley, oversat af W. Mariboe. Denne historisk-topographiske Skildring, hvori de mærkelig. Krigsbegivenheder i China i 1860 findes omstændeligt og livligt fortalte, vil udkomme i 5 à 6 Hefter à 17 ß (Woldikes Forlag.)

— **Nye Værker om Island.** Tvende Reise-Værker, beregnede paa at udvide Kjendskabet til denne mærkelige Os Natur og Folk, ere kort efter hinanden udkomne i Tydskland, det ene hos Westermann i Braunschweig, det andet hos Brockhaus i Leipzig. Det første fører Titeten: Island, seine Bewohner, Landesbildung und vulcanische Natur, nach eigener Anschauung geschildert von Gustav Georg Winkler (Priis 2 Thlr.); det andet: Reise nach Island im Sommer 1860. Mit wissenschaftlichen Anhängen. Von Will. Preyer und Dr. Ferd. Zirkel (3 Thlr. 10 Gr.). Begge disse Værker ere ledsagede af Illustrationer (fine Træsnit) og Kart over Oen. Winkler besøgte Island 1858 i naturvidenskabeligt Formaal, paa samme Tid som Konrad Maurer fra München var der for at samle Sagn m. m.

Ligeledes er (hos Henrichs i Leipzig) udkommet første Bind af **Islenzkar Þjóðsögur og Æfintyri**, samlede af Jon Arneson, og forsynede med Fortale af Gudbrand Vigfusson (Afskriveren af den her i Christiania udkommende Flatøbog). Bindet udgjør 666 Sider stor 8, foruden Fortalen, og koster omtr. 3 Spd. Med andet Bind sluttes det Hele. Medlemmerne af det islandske Literaturselskab ville faa Værket for sin Aarskontingent. Konrad Maurer, der, som sagt, i 1858 opholdt sig paa Island og der samlede islandske Folkesagn, hvilke han nedlagde i en tydsk Samling (Leipzig 1860) har fremmet Værket, deels ved at opmuntre Jon Arneson og Magnus Grimson til at fortsætte deres allerede tidligere paabegyndte Samlinger af islandske Eventyr og Sagn, hvorpaa de allerede i 1852 havde udgivet Prøve, deels ved at skaffe dem en Forlægger til Værket i Tydskland, hvor Studiet af den oldnorske og islandske Literatur for Tiden omfattes med en saa levende Interesse.

Norge.

Christiania. Til Storthingsrepræsentanter for Hedemarkens Amt er valgt: Gaardbr. T. Trøften, Sorenskriver Strøm, Overretssagfører H. Heyerdahl, Gaardbr. O. Bredesen paa Opset, og Gaardbr. N. J. Hoel. Til Suppleanter: Brugsfuldmægtig O. Nyhuus, Gaardbr. Anders Lier, Gaardbr. Anders Holt, Gaardbr. Kjeld Glorvigen og Sognepræst Fearnley.

— Til Storthingsrepræsentant for Lillehammer, Hamar og Gjøvig er Amtmand Jensen valgt og til Suppleant Amtmand Kyhn.

— Til Repræsentant for Brevig er Handelsborger Henrik Carsten Albretsen valgt og til Suppleant Byfoged Søren Martinius Blom.

— Til Repræsentanter for Søndre Bergenhuus Amt er valgt: Lensmand Veseth, Kirkesanger Riisnæs, Forligelseskommissær Aga, Sognepræst Krog og Gaardbruger Gotskalk Mathiasjøn Sæim. Til Suppleanter: Veiinspektør Litzheim, Lensmand Skouge, Landhandler Erik Jacobsen, Sorenskriver Dahl og Proprietær H. Løberg.

— Under 7de Juni er Sognepræst til Vadsø P. M. Bergwitz udnævnt til Sognepræst til Hegebostad; Sognepræst til Nerstrand J. W. C. Dietrichson til Sognepræst til Østre Moland og Kand. theol F. G. Haslund til resid. Kapellan til samme Præstegjeld, Kand. theol. K. M. Breien til Stiftskapellan i Bergens Stift; Kaldskapellan i Hetlands Præstegjeld G. F. Dietrichson til Sognepræst i Evje; Sognepræst til Oxendalen J. F. Schwabe til Sognepræst til Rennebu; Premierlieutenanterne C. J. Schouw og O. V. Ring til Brigadeintendanter, respektive i Christiania og ved 1ste Agershusiske Brigade samt Kapitain S. A. Tøstie til Postmester i Frederiksstad. — Rektor ved Bergens lærde Skole, Holmboe, Sognepræst til Oxnæs, Krohn, og Toldkasserer i Tromsø, Hals, ere meddeelte Afsked i Naade.

— Deeltagerne i Studenterfærden afgik herfra med Dampskibet „Lindesnæs" om Eftermiddagen den 8de, ankom til Helsingørs Rhed Kl. 4 om Morgenen den 10de, og Kl. 8½ til Malmø, hvor de i fire Timer maatte vente paa Upsalastudenternes Dampskib, som var bleven forsinket af Vind.

— Da vi (i Nr. 21) omtalte Korrespondentuvæsenet i Provindspressen med særlig Foranledning af Throndhjems Stiftsavis — det Blad, hvori det dreves med størst Letfærdighed — var det naturligviis ikke i det formastelige Haab, at bringe Bogtrykker G. E. Petersen paa Bedringens Vei. Men vi smigrede os med, at en alvorlig Advarsel maaskee kunde bringe Bladudgivere, der havde mere Agtelse for Pressens Sanddruhed, til ikke efter det givne Exempel at tye til Korrespondentskrønernes laveste Lokkemidler. At Hr. Petersen er bleven vred og med Overgivenhed boltrer sig paa Retorsionernes endeløse Felt, kan ikke være noget Beviis paa, at vi have skrevet forgjæves. Tvertimod er han bleven bragt til at granske sit eget Blad saavidt nøie, at han ikke kan tilkjende Nyhedsbladet Prisen for Slethed blandt alle Landets Aviser. Men det lader ikke til, at dette forøgede Selvkjendskab har bragt ham til at afvige synderlig fra hans Korrespondenters Vei hvad Upaalidelighed angaar. Hr. Petersen udtaler det som sin fulde bogtrykkerlige Formening, at Redaktøren ikke besidder den Dygtighed, „som endeel gode Venner ved Bladets Overgang i Hr. Hansens Hænder havde det travlt med at udskrige." Ironisk nok kunne vi oplyse, at denne Overgang og følgelig ogsaa Venneudskrigningen er en puur Fiktion, da bemeldte Hansen har redigeret Nyhedsbladet lige fra dets første Nummer, der udkom i Oktbr. 1851, og indtil denne Dag, altsaa henved 11 Aar. — Da gode Mænd, som have havt Anledning til at see den af os nærmest omhandlede Korrespondance i Stiftsavisen, have ytret sin Forbauselse over, at et Blad, redigeret af Lærere ved en offentlig Skole, kunde optage en saa letfærdig Omtale af Kirkegang og Konfirmation, som Korrespondentens, finde vi det ikke overflødigt at bemærke, at Adresseavisen og Stiftsavisen ere tvende høist forskjellige Blade. Den første udgaar fra Realskolen, men den sidste, som har opkastet sig til Adressekontor-Efterretningernes Konkurrent, er ligetil Redaktionen Bogtrykkerens Værk.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 25. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 22de Juni 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Østerdalen og Østerdølerne.

(Af E. N.)

II.

Beboerne af det sydlige Østerdalen — og det er dem vi i det Følgende nærmest skulle skildre — skiller sig ved mange eiendommelige Træk fra alle sine nordlige Naboer, hvilke i Mangt og Meget ligne Thrønderne, med hvem de altid færdes i Handel og Forretninger. Hine ere blevne rige ved sin Skovhugst; disse hugge sine Træer til Ved og brænde dem til Kul, fattige nu som før. Hine staae nu i Forbindelse med hele det øvrige Europa gjennem Dampbaad og Jerbane; disse — kan man sige — staae ikke i Forbindelse med Nogen. Det gamle Liv i disse Dale gjenfindes ikke mere uforfalsket hos nogen, men af forskjellige Aarsager: hine er ved den større Samfærdsel med Byen blevne smittede af den Usundhed, som det umodne og overfladiske Bekjendtskab til Civilisationens Fremtoninger stedse drager med sig; disse have seet Læseriet udbrede sig i sine Bygder og hørt sine gamle Skikke udraabe som Tant og Synd. Men der er ogsaa blevet Meget tilbage af de gamle Dages Liv, som var det samme nord i Dalen som syd, og som endnu viser dem som et og det samme Folkefærd.

Man forbauses snart over det forholdsviis store Antal vakre baade Mænd og Kvinder, man her træffer. Ikke alene have de en god og let Holdning og et tækkeligt Væsen, men deres Ansigtstræk ere i Almindelighed regelmæssige, og der findes Piger, som ere fuldendte Skjønheder. Men især ere Mændene stoute Mennesker, mandige og kjække Træk, sort Haar og mørke Øine og en koket, sprademæssig Knebelsbart giver dem tidt et Udseende som en forklædt fransk Modeherre. De bære ingen særegen Dragt; man gjenfinder det bymæssige Tilsnit i den Form, som Bygdeskrædderens Kunst har formaaet at give en nogle Aar gammel Parisermode.

Sine Huse begynde de ogsaa at give det fremmedartede Udseende, som de paa sine Byreiser have lært at kjende, og der opføres nu ikke mere noget Vaaningshuus efter den stereotype Plan, som deres Forfædre gjennem Aarhundreder har fulgt. Men man har først i de senere Aar begyndt herpaa; derfor seer man endnu ved Siden af det toetages, lysmalede Huus i Schweitzerstil den gamle, sorte Spærretagstue, og paa de fleste Gaarde staar den endnu ene; men naar den en Gang er bleven saa gammel, at den ikke længere kan bruges, da vil det hensigtsmæssigere, men mindre tiltalende „Laan" reise sig i Stedet. Ved Spærretagsstuen er det Særegne, at der ikke ligger noget fladt Loft over Værelset; men Rummet er aabent lige til Skraataget, kun afbrudt af vældige Bjælker, som gaae tværsover Stuen. I et saadant Huus er kun et egentligt Værelse; det er saa stort, at vi vilde kalde det en Sal, og ved Siden er et Par smaae Kamre eller Kover. Gamle, tildeels udskaarne Møbler, Skabe med simple og naive Skilderier paa Dørene og Peisen i en af Krogene giver en saadan Stue den Hygge, som det Gamle og Simple altid formaar at frembringe. Paa mange Gaarde seer man en Stue af samme Skikkelse paa den anden Side af Tunet; men kommer man om Vinteren, vil man ikke finde den beboet; naar det bliver varmt i Veiret, da flytter Beboeren ud af den tættere og solidere „Vinterstue" over Gaardstunet til „Sommerstuen", ligesom Bymanden reiser ud til sin Villa. Nymodens som de nyopførte Huse ere i sit Ydre, ere de ogsaa inde. Medens Tømmervæggene give Spærrestuen en Deel af dens Charakteristik, ere de nye Huses Værelser ikke alene panelede, men tidt bedækkede af mere eller mindre fine Tapeter. Medens Træbænke og umalede Borde udgjøre Møblementet i Spærrestuen, finder man i de nye Huse ligefra den polerede Birkestol til de eleganteste, stoppede Møbler fra Paris og Hamburg. Jeg har seet Huse der, som tilhørte Bønder, hvor man kun satte sin Fod paa Brysselertæper, hvor man hvilede sig paa de blødeste Fløielshynder og Bordet glimrede af Sølvtøi og Krystaller. Saadanne Huse ere rigtignok enestaaende Undtagelser; men i alle nye Huse finder man et Udstyr som almindelig hos en velstaaende „Proprietær". Man iagttager gjerne en vis Simpelhed, som passer sig til Omgivelser og Dannelsestrin; Ølkanden med Gulddukaten klinket ind i Sølvlaaget gaar endnu om ved Bordet, som i Fædrenes Tid, og det er kun ved festlige Anledninger, naar man rigtig skal studse sig op, at daarlig og forfalsket Viin bliver sat frem for at forhøie Gjæstebudets Glæder. Paa mange af de større Gaarde seer man endnu et eller kanskee to Huse staae ubeboede; disse ere alene opført til Brug for de Fremmede, som maatte gjæste Gaarden, og finde da især sin Anvendelse ved Juletider, medens de hele det øvrige Aar staae tomme.

Gjæstfriheden har sit rette Hjem i disse Bygder, som ikke endnu ere fordærvede af Englændere og andre Reisende. Overalt her er den Fremmede en kjær Gjæst. Den formuende Gaardeier viser sin Gjæstfrihed i den høieste Glands, og den bliver derved saa meget mere fremtrædende. Men jeg kan ikke heller glemme saa mangen fattig Huusmandsstue, hvor jeg gik ind for at læske min Tørst i en Drik Vand, og man gjæstmildt blandede Vandet med Melk, ikke for Vindings Skyld, men blot fordi jeg var fremmed og tørstig. Paa de større Gaarde udfoldes, som sagt, Gjæstfriheden i den største Maalestok; naar Kirkeklokkerne have kimet ind Julen udover Dalen, naar Arbeiderne hvile og Slæderne glide let over Glommen, da trives denne gamle nordiske Dyd. I Sagaen fortælles om den rige Islænders Trælle, som byggede Huus tværsover Landveien, saaat ingen farende Mand kunde komme paa den Kant uden at tages ind og beværtes. Her gaar det ofte til paa samme Maade. Naar der er Gjæstebud paa Gaarden, staar der Poster ved Veien, som skulle passe paa, at Ingen kommer forbi. Alle skulle tage Deel i Glæden; Alle skulle ind og smage paa Juleøllet og Skriverbrødet og være med i Dandsen. Det er mig fortalt, hvorledes det gik til en Juul paa en af de største Gaarde i Aamot; jeg veed ikke, om der var noget Mere den Juul end ellers; men Julegilderne paa den Gaard vare berømte i hele Dalen. Fra første til tyvende Dag Juul dette Aar stod der aldrig færre end tyve fremmede Heste paa Stalden; bestandig var der fuldt af Gjæster; hver Aften dandsede man til langt ud paa Natten i den ene Bygning, derpaa gik hver til sit særskilte Gjæsteværelse i en af de andre Huse paa Gaarden; om Dagen morede man sig, som man kunde bedst, og om Aftenen atter Bal. Gjæster kom og Gjæster reiste. En Mand fra Christiania kom reisende der forbi og blev fanget op af de udstillede Poster. Han maatte ind, og han blev der og morede sig. Da han havde været der et Par Dage, spurgte den gjæstfrie Vært en af sine Gjæster: Hvem er den Mand, som dandser der? og gik hen til ham og tog sig af ham. Nu først havde han seet ham. Man maa naturligviis ikke troe, at det gaar saa storartet til allesteds; men Alle gjør sit Bedste, for at Gjæsten kan finde sig vel. De veed ikke alt det Gode, som de skulle gjøre mod den Fremmede, og man kan tidt næsten føle sig ubehagelig berørt ved saaledes at see Alles Opmærksomhed sammentrængt om sin Person. Men herpaa raades tildeels Bod ved den medfødte Fiinhed, som er Østerdølen egen, og den naturlige Takt, hvormed han kun sjelden overskrider den rette Grændse, han drager Omsorg for sin Gjæst paa en saa fiin Maade, at man ikke alene seer, hvor inderlig godt han mener det; men han lader det heller ikke komme tilsyne, at det koster ham nogen Opofrelse. Et Træk af lignende Slags er det, at paa Skifterne vil Værten, som har dækket op med det Bedste, Huset kan byde, og redet de blødeste Senge, vel ikke afslaae Betaling; men hans Fordring er saa latterlig liden, at man seer, Hensigten ene er, ikke at saare den Reisende ved ingen Godtgjørelse at tage. Julefestlighederne ere af to Slags: Baller og Juledandse. En Bonde forklarede mig, at Forskjellen laa deri, at paa Ballerne fik man Viin, men i Juledandsene bare Øl og Brændeviin; men denne naive Forklaring er feilagtig. Ballerne er frivillige, hvorimod det er en Pligt for hver Gaard efter Omgang med to eller tre andre i en vis Kreds at holde et Gjæstebud, en Juledands, for alle disse Gaardes Huusmænd og Tjenere. Folket selv følger naturligviis med; thi Herrer og Tjenere omgaaes i det Daglige ganske som Jævnlige; Dannelsestrin og Sæder er jo det samme. Før holdtes gjerne Juledands hvert Aar; i den senere Tid har man unddraget sig denne Pligt mere og mere, saa de nu i Almindelighed kun afholdes hvert tredie Aar. Ballerne, det moderne Navn for de gamle Julelag, hvor nu Vals og Polka, kanskee endog den mere indviklede Française, har afløst Springere og Polskdandse — Ballerne ere heller ikke saa hyppige som før, undtagen i enkelte Aar. „Klubben", Bygdens Balselskab, faar gjerne et Bal istand hvert Aar; men dette er undertiden ogsaa det eneste. Grunden hertil er deels den Snev af mørkere Religionsbetragtning, som ogsaa her har faaet Indpas; men fornemmelig ligger den i to Ting: den Skik som enkelte Storkaxer bragt ind, at man ved saadanne Anledninger skal beværte, ikke blot med Øl eller med Punsch, men med kostbare Retter og med alle Slags Vine lige til den brusende Champagne, har naturligviis gjort det saa meget dyrere at holde et Bal nu end før; før var Ungdommens Glæde og Dandselyst nok til at gjøre Ballet belivet, nu fordrer den bydende Mode noget Mere. En anden Grund er den heldigviis indtraadte Reaktion i de sidst foregaaende Aars overhaandtagende Brændeviinsdrikken. Denne fandt naturligviis en kjærkommen Anledning ved Julegilderne; disse blev tidt Drikkelag, hvor man saa Bygdens første Mænd i den mest ydmygende Stilling. Nidkjære Præsters Bestræbelser og Folkets egen vakte Sands for det Bedre har nu gjort en Forandring heri uden dog at gaae lige til den modsatte Yderlighed, en Omstændighed som ikke kan andet end være til Ære.

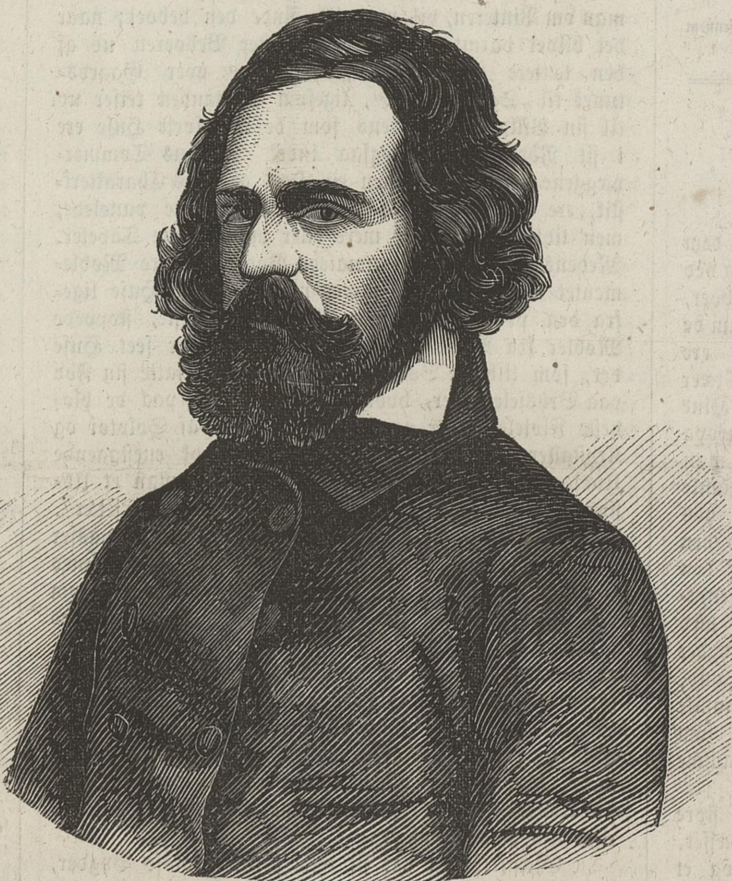
Det daglige Liv er simpelt og jævnt som hos hele vor Landbefolkning. Men der mangler dog ikke Episoder af en mere romantisk Art, end Hverdagsarbeidet kan byde. Bjørnen har huset i disse Urskove siden Arilds Tid, og det vil vel endnu vare længe, førend den bliver udryddet. Man seer alligevel allevegne Tegn til, at den ikke mangler Fiender; Bjørneskallen, som er fastnaglet over Stabursdøren, viser at i det mangen en har maattet lade sit Liv for Jægerens Kugle, og Bjørnehunden tyder paa, at der er Fare for Fleres Liv endnu. Enkelte Mænd i Dalen ere berømte Bjørnejægere og sees op til som Heroer; der findes dem, som have fældet indtil femti Bjørne. Man veed, at det tidt er en farlig Spads at binde an med Bamsen, og mange bære ogsaa Spor efter sin Kamp. Jeg har for flere Aar siden talt med en Mand heroppe, hvis Ansigt var aldeles vanskabt efter et Tag af Bjørnens Lab; han laa under Bjørnen og ansaa sig redningsløs fortabt, da de andre Jægere kom til og nedlagde Dyret. Manden kom sig, han gik fremdeles paa Jagt efter Bjørne og dræbte mange efter den Dag. „Jeg var bare lidt forsigtigere siden", sagde han, da han simpelt og pralfrit fortalte mig om denne Begivenhed. Og af saadanne Fortællinger kan man her faae høre saa mange, man vil; de faar en forhøiet Interesse, naar man hører dem af selve Handlingens Helt, og desuden forstaae de at fortælle, saa man synes at se Bjørnen levende for sig; man sidder ved Baalet inde i den tykke, mørke Skov; Hundene ere urolige; man hører Bjørnen, som man har forfulgt den hele Dag, brumme, saaret og ophidset og sidder med Bøssen i Armen færdig til at tage imod Fienden. — Ligesaa kjæk som Østerdølen er paa Jagten, ligesaa dumdristig er han som Skiløber og herom fortælles ogsaa de utroligste Historier. Det Utrolige er jo forresten en Egenskab, som hæfter ved alle den Slags Historier, ligefra Fortællingen om Heming til Trysil-Knut, Østerdalens specielle Heros i denne Genre. Man viser bratte Styrtninger, hvor det synes umuligt at kravle sig frem om Sommeren, og der har en eller anden Vovehals staaet paa Ski. Modige ere de Alle, ligetil Kvinder og Børn. Man fortalte mig om en Jætergut paa et halvt Snes Aar, som var ude i Skoven med Buskapen; medens han sad og spiste sin Niste, kom en Graaben luskende lige mod Saueflokken. Gutten var ikke forknyt; han kaster sig lige mod Udyret med sin Øxe i Haanden, hæver den og truer: „Pakker du dig ikke strax, saa F— tage mig, hugger jeg ikke!" Og Ulven stak Halen imellem Benene og sneg sig skamfuld bort mellem Trærne. Samme Mod og Dumdristighed udvises ved Tømmerflotningen; der kan man rigtig see, hvilke kjække Folk Østerdølerne ere. Han staar ude i den vildeste Strøm paa de løstliggende Tømmerstokke, som det mindste Tilfælde kan rive fra det øvrige Bundt, springer fra Stok til Stok, fra Steen til Steen, falder ud i Vandet og trækkes op igjen; mange Gange om Dagen trodser han den øiensynligste Livsfare, ikke at tale om de Sygdomme og Legemsbræk, som ofte ere en Følge af dette anstrængende Liv.

Jeg har ovenfor berørt Østerdølens franske Modeudseende. En Forfatter har endog kaldt Østerdølerne „Norges Franskmænd", og der ligger et vist Sammenligningspunkt heri. Man har alt hørt om deres Mod, et Mod, lig det Jules Gérard lægger for Dagen, naar han i Ørkenen gaar alene paa Spor efter „Ørkenens Konge," lig Zuavernes, naar de vade gjennem de kolde Bjergstrømme paa sin Marsch mod Fienden. Man kan sige, at de ogsaa ligne Franskmændene i sin Aands Bevægelighed, i sine stærke Følelser og i sit polerede Væsen, ligesom de allerede ved den almindelige mørke Haarfarve faae et mere sydlandsk Udseende, end det er almindeligt i Norden. Ja, Følelserne ere ikke alene stærke og dybe, dette er anseet for et Charakteertræk, der er fælles for alle vore Fjelddale; men deres Udbrud kan være stærkt og vise den høieste Lidenskab. Især seer man dette, naar Kjærlighed er den bevægende Aarsag. Der fortælles om mangt et elskende Par, som den mest brændende Kjærlighed skulde havde bundet sammen, men som Forældrenes Magtsprog har stilt fra hinanden, — hvorledes Livet ikke mere havde nogen Tillokkelse for dem, hvorledes de sammen søgte Døden og man siden fandt dem indesluttede i hinandens Arme. Brud eller Brudgom har gjerne været af Huusmandsslægt, den anden Part Gaardmandsbarn, og dem tillader da ikke Slægtens og Bygdens Traditioner at komme sammen. Faderen kunde kanskee nok tillade det, men Moderen taaler ingen saadan Plet paa Familiens Stamtræ. I det daglige Liv færdes alle Klasser om hverandre som Ligemænd; i Dannelse staae de ved hinandens Side; kun Fødsel og Formue er forskjellig. Formue maa der til, hvis en Huusmandsgut vil hæve sig op til Gaardmændenes Klasse, og man har seet mange saadanne Exempler. Men det maatte være en meget tolerant Gaardmand, som skulde tillade en Huusmandsdatter at trænge sig ind i hans Familie; en Pige uden Forfædre, som ingen Familieforbindelser skaffer og ikke kan byde fuld Valuta i deres Sted.

Østerdølen flammer let op; hans Sjel er livlig og bevægelig i alle Retninger, han selv hengiven til Handelsspekulationer. Dette Hang skylde Tømmerskovene sit Forfald og Tømmerhuggerne sine Penge; mange Folk spekulere nu her i Skovene, kjøbe og sælge, tabe og vinde og drive det Hele som et usikkert Lykkespil.

Forresten har Alt, som henhører til Spekulationens Gebeet, en særegen Tiltrækningskraft for Østerdølen; han experimenterer og pønser paa Forbedringer og Opfindelser. Der findes i Dalen mange af disse „mekaniske Genier", som ialfald har det tilfælles med Geniet, at de ere miskjendte; det er fornemmelig Forbedringer af Møller og Sagbrug, som han har sat sig til sin Opgave; men han giver sig dog ogsaa af med andre Ting. Saaledes havde for en Deel Aar siden nogle Mænd fattet den Idee, at Elsdyret vist vilde været et meget nyttigt Last- og Trækdyr, og dannede et Interessentskab for at sætte denne Idee igjennem. De fik virkelig fat i et Par levende Elsdyr, og man gjorde et Forsøg paa at kjøre med dem. Dog, det viste sig, at man vanskelig vilde kunne faae tæmmet Dyrene førend flere Slægtfølger havde været ude af den vilde Tilstand. Interessentskabet blev kjed af sit Foretagende; da kom en vakker Dag Ulven, kanskee til ikke saa liden Glæde for Vedkommende, og løste Knuden ved at spise Elsdyret.

Jeg kan ikke slutte denne min Skizze af Østerdølerne uden endnu en Gang at mindes den Hjertelighed, hvormed de omfatte den Fremmede, den Fiinhed og den rette Følelse, som er dem medfødt, deres gode, kraftige norske Sind. Jeg har maaskee dvælet for meget ved de Sider af deres Charakteer, der maa tale til deres Fordeel, og ikke trukket de modsvarende Skyggesider frem; men jeg venter Tilgivelse for denne Feil, saasom der overhoved er min Overbeviisning, at Østerdølerne ere et prægtigt Folk.

Alfred Tennyson.

Digteren Tennyson.

Den engelske Hofpoet, Poeta laureatus, Alf. Tennyson, Forfatteren af Kantaten ved Aabningen af dette Aars Udstilling, er en Søn af en Geistlig og født i Soverby i Lincolnshire 1809. Sin første Underviisning modtog han hjemme af sin Fader og paa den latinske Skole i Leuth; siden studerede han i Cambridge.

Med Undtagelse af et lidet Bind Digte, som han udgav i Fællesskab med sin Broder Charles, i en Alder, hvori begge endnu vare Drenge, og Digtet „Timbuktu", hvorved han vandt en Prisbelønning endnu medens han gik i Klasse paa Universitetet, var det først i Aaret 1830, at Tennyson traadte frem for Offentligheden med „Poems Chiefly Lyrical", der i 1832 fulgtes af „Poems" i to Bind. Intet af disse Værker fandt hos Publikum eller Kritiken den Modtagelse, som Digteren ønskede og vel ogsaa havde fortjent. Den skarpe Daddel, der blev Digteren tildeel, forstemte ham saaledes, at han trak sig tilbage, og, som man fortæller, overgav alle de endnu usolgte Exemplarer til Flammerne. Først efter ti Aars Forløb udgav han paany en Samling af sine Digte, vel gjennemseede og forbedrede, og med nogle nye Tilsætninger, og nu blev de modtagne med et ligesaa høilydt Bifald, som Daddelen før havde været. Hans „Mort d'Arthur", „Locksley Hall", „The May Qveen", og „The Two Voices", vare allesteds kjendte og afholdte. Fra denne Tid af indrømmede man ham en af de første Pladse blandt de nulevende Digtere, hvilken han ogsaa ved sine efterfølgende Arbeider retfærdiggjorde. Blandt disse fremhæve vi: „The Princess, a Medley" (1847); „In Memorian" (1850); „Maude" (1855), og fremfor Alle, „The Idylles of the King", et af afdøde Prinds Alberts og Dronning Victorias Yndlingsværker, hvorfor ogsaa Tennyson forfattede den bekjendte Ode over Kongens Død i samme Form ligesom en ham helliget Tilegnelse til den forestaaende anden Udgave af Kongeidyllen. Der gives neppe nogen nulevende Digter, der har faaet et saa høit Honorar som Tennyson, da hans Digte i Tidsskrifter ere blevne betalte med ligetil 1 Pd. Sterl. for Linien. Blandt Tennysons Forgjængere som Hofpoeter ere de bekjendteste: Edmund Spenser, † 1598; Ben Jonson, † 1637; John Dryden, † 1688; Thomas Warton, † 1790; Robert Southey, † 1843; William Wordsworth, † 1855.

En Fodtur gjennem Wermeland og Dalarne.

(Af Georg Krohn.)

V.

Men den følgende Morgen straalede det deiligste Solskin ind til os, og med nyvakte gode Forhaabninger ilede vi afsted til Postgaarden. Aldrig har noget Postmesterphysiognomi forekommet sine Medmennesker behageligere, end den velsignede Postmesters udi Fahlun forekom os, da han med venlige Miner overrakte os den fra Stockholm ankomne, med fem store, røde og straalende Segl forsynede indholdsrige Depesche. Vor Selvtillid og vor i de sidste Tider noget vaklende Fremtræden blev fuldkommen bragt paa Benene igjen, og med stolte og sikre Skridt vandrede vi ud i Staden.

Jeg er næsten bange for at levere nogen Fremstilling af det Indtryk, som den værdige gamle Bjergstad gjorde paa os; jeg befrygter, at den livet forekommende Modtagelse, som vi her nøde, — vi vare nemlig nu blevne noget fordrings- eller rettere forventningsfulde paa Grund af Modtagelsen i de andre Stæder, — skal fremkalde et mindre sandt og upartisk Billede; vi bleve nemlig, hvad der forresten kunde være rimeligt nok, aldeles ignorerede, ikke alene af Stadens ærværdige Kobbermænd, men ogsaa af de flere „hvita mössor", som frygtsomme listede sig forbi os paa Gaderne. Dog, det vilde være ubilligt for den Sags Skyld at lade regne Ild og Svovl ned over den uskyldige Stad; der er slem nok Lugt iforveien. — Lader os derfor betragte Fahlun med de venligste Blikke! —

Ja, men det staar dog ikke til at nægte, at Fahlun er en inderlig kjedsommelig By, undtagen maaskee for Bergaander, Bergtrold og andre Bergstuderende. Det var bedrøveligt at gaae op og ned ad de livløse folketomme Gader, og vi kunde næsten fristes til at tro at alle Stadens Indvaanere holdt til i Gruberne. Af vakre Bygninger saa vi saagodtsom ingen, uden, om man saa vil, — og i Fahlun vil man det, — Cellefængslet, der er temmelig stort og ligger tæt ved Staden.

Omegnen er, idetmindste paa den Side, hvor Gruberne ligge, saa styg, som vel muligt; man seer kun det nøgne graarøde Fjeld, fra hvilket den kvalme stinkende Røg altid udvælder; men denne Røg lugtes i Fahlun af skjønsommere Næser, thi Byens Existence staar i proportioneret Forhold til Udbyttet af den store Kobbergrube. „Gud låta sådan rök aldrig tryta i Fahlun!" sukkede Dronning Christina. Forresten har Fahlun liden eller ingen Betydning.

Efter Middag droge vi ud til disse øde men rige Trakter nær Staden. Vi traf en Kunststiger, som noksaa villig fulgte os om, først til det store „Ras", der er styrtet ned midt i Fjeldet, senere til de vældige Vandhjul og de andre store Maskiner, som drive dette umaadelige Værk. Besøget paa Modelsamlingen, hvor vi i liden Maalestok fik see hele det sindrige Maskineri,

som arbeider nede i Dybet, var igrunden vort bedste Udbytte i Fahlun.

Det havde været vort Ønske at stige ned i selve Gruberne, men Arbeidet var standset, vor tidligere Ledsager røbede kun liden Lyst til at følge os og nogen anden kunde vi ikke faae. Vi havde desuden før seet Gruberne i Persberget, og det er nærmest kun den første Gang, at Synet er rigtigt interessant og overraskende. Fahluns Grube er vel meget større, over to hundrede Favne, — der har nemlig været arbeidet i den i flere hundrede Aar, ligefra, som Sagnet beretter, to stangende Bukke bortreve Mosen, under hvilken det rige Malm skinnede frem, — men Veien fører stedse gjennem bælgmørke Gange ned i det sorte Dyb, der kun oplyses af Førerens Fakkel, og hvor man saaledes kun har den mørke fugtige Fjeldvæg og den smale farlige Stige for Øiet. Det Pikante maatte da nærmest ligge i saaledes at svæve imellem Liv og Død, men paa denne Fornøielse gave vi gjerne Afkald.

Fahlun har tvende temmelig store Kirker, Kristinæ Kirke og Kopparbergets- eller Gammelkirken; den første er bygget i vakker Stil, men udskjæmmet ved senere Affatser og Tilbygninger; den sidste er kold, massiv og kun lidet hyggelig.

Vi kastede nu atter Vandringsrandslerne paa Nakken. Det gjorde næsten godt at forlade denne tunge uvenlige Stad og igjen komme ud paa Landet i den friske Luft og de grønne Enge. Først førte dog en ond Aand os paa feil Vei, saa vi længe i fæl Lugt og Kobberrøg tumlede omkring mellem Gruberne; kanskee var det Bjergets Aand, Fjeldkongen, der vilde hævne sig paa os for de lidet venlige Følelser, med hvilke vi droge bort fra hans Stad og Territorium.

Veien gik over Smedsbo og Heljebohl. Omgivelserne syntes nu lidt efter lidt at antage en stærkere Charakteer; Fjeldene bleve høiere, Folkets Dragter mere udprægede, og det ægte Dalemaal er fra nu af ligesaa uforstaaeligt for Nordmanden, som for den svenske Bymand. De lange brede Dalstrøg, der i det Fjerne begrændses af grønne Aase, mødte vi dog snart igjen; saaledes Veien til Lekfand. Omgivelserne ere meget vakre, og Vandringen gjennem de lange flade Marker belives naar man er kommen forbi Åhls Kirke, hvor Innsjøen, dannet af Østre Dalelv strækker sig hen under skjønne Trakter og vakkert formede Aase. Vi passerede et Par Gange Østre Dalelv, over hvilken flere Flydebroer ere lagte; den gaar her stille og klar mellem skjønne Bredder.

Mod Aften naaede vi den store „By" Lekfand ved Siljans sydligste Ende. Den gamle Kirke seer udentil styg og ubetydelig ud, men indeni er den for en Landskirke at være baade stor og vakker; dog har den lidt meget ved Tilbygninger og en altfor straalende Forgylding, der især, som almindeligt, er gaaet ud over Prædikestolen. Paa Væggen hænge Portræter af Gustav den tredie og Carl den fjortende Johan.

Vi havde da nu naaet vor Vandrings længselsfulde Maal „Siljans gröna stränder". Skjønt vi nok havde ventet en vort Fødelands mere lig, mere storartet og imponerende Natur, end den, der her viste sig for os, bleve vi dog meget overraskede ved Synet af Siljans Skjønhed; ja, da vi endelig naaede op til Toppen af Bersengsbakkerne, fra hvilke man har den herligste Udsigt over hele den vide Egn og den vakre Sjø med de deilige Bredder, — og idag laa Siljan stille og mild og Solen kastede sine varme Straaler paa den, — da maatte vi af fuldt Bryst og med levende Begeistring istemme Dalkarla-Sången:

Jag wet ett land långt upp i högan Nord,
ei varmt ock rikt som Söderns länder,
men hjertan klappa der för fosterjord
ock mandom bor, ja! mandom bor
på Siljans gröna stränder;

Fahlun.

ock skogar susa der i dyster prakt
ock elfvar brusa der från trakt till trakt.
Ett herrligt land, ett herrligt land,
i gode dalamän! i gode dalamän!
ock hvem det landet engång sett,
han längtar dit, längtar dit igen.

Det var et deiligt Syn: bag os frugtbare Enge, skovdækte Aase og fjerne blaanende Fjelde; foran os Siljan stille og klar med Rättviks hvide Kirke ved Stranden; heelt i Baggrunden Solleröen dukkende op af Siljans Vande, og over hele det vidtstrakte Landskab den varme Midsommersol.

Dalefolkene heroppe see kjække ud i de vakre maleriske Nationaldragter; baade Karler og Kullar ere kraftige og velvoxne, deres Ansigter klare og opvakte, om just ikke skjønne, og Alle have de et ægte nordisk Præg.

Endelig saa vi Mora Kirke hæve sit høie Spir, et af de vakreste i Sverige. Vi passerede den brede Elv, der flyder ud af Orsasjøen, og kom saa frem til den store Gjæstgivergaard, der ligger paa en høi Bakke med den skjønneste Udsigt til alle Sider.

Vi bleve gjæstfrit modtagne af Moraprovsten og hans elskelige Familie. Provsten var særdeles tilfreds med sin Menighed; den tæller over 8000 Sjæle og interesserer sig i høi Grad for Kirken og de kirkelige Anliggender. Af og til kunde det hænde, naar han fra Prædikestolen havde ført et vel blomstrende Sprog, at de alvorlige Bønder kom til ham og forlangte simpel Christendom overeensstemmende med de symbolske Bøger.

Den meget gamle og sjelden smukke Kirke, Gustavskirken, er bygget i en reen og skjøn Stiil med runde Hvælvinger og ottekantede Piller; hvad der vanpryder den ere de mange Stole og Lemmer, som ere opklamrede mellem de tykke Mure og besmurte med en heel Deel elendige bibelske Tegninger; det vakre Taarn byggedes paa Carl den ellevtes Bekostning efter Tegning af Tessin. Tæt ved Kirken staar Klokkestablet med tre store, klangfulde og harmoniske Klokker. Kirkens væsentligste Indtægt er Oste; for de ved disses Salg indvundne Penge skal Kirketaget belægges med Kobber; man begyndte i attenhundrede og nogle og tyve, men er endnu ikke kommen langt over halvveis. Fra Taarnet har man en mærkelig vid og vakker Udsigt over de store flade Moratrakter, over Siljan og Dalelven, hvis klare bugtede Løb man længe kan følge.

Det var en varm og disig Dag og Siljans friske Bølger lokkede os. Vi vare neppe komne op af Søen, forend der skeede et af disse heftige Veiromslag, som ikke ere sjeldne paa disse Kanter. Sorte regnsvangre Skyer droge pludseligt op, en vældig Torden begyndte at rulle, og stærke Vindstød fore med engang hen over Siljan; inden faa Minutter styrtede Regnen ned i Strømme. Vi søgte Ly i den tætte Gjæstgivergaard og betragtede fra vort trygge Baghold disse stærke Naturfremtoninger. Det lynede og tordnede af al Kraft, Regnen skyllede ned hele Natten og den følgende Dag, og vi begyndte næsten at ængstes for at vor hidtil saa trofaste Godveirsvætte nu vilde forlade os. Men ud paa Aftenen skiftede Scenen ligesaa pludseligt, Solen kom med fornyet Glands ud af Skyerne, Fuglene sang, Græsset og Løvet duftede dobbelt friskt efter den vederkvægende Regn. Ogsaa paa os virkede dette Optrin forfriskende, og med Lethed kastede vi vore Randsler paa Ryggen. Saa sagde vi Farvel til de venlige Præstefolk, toge Vandringsstaven i Haand og droge lystigt afsted til Siljansfors Brug, hvorhen vi fra Mora vare indbudne af Stedets hyggelige Inspektør.

Literatur.

Lud. Holbergii Epigrammatum libri VII. Ludv. Holbergs Epigrammer. Oversatte fra den latinske Text af Jens Justesen. Første Halvdeel. Throndhj. 1862. 8. Jac. Andersen Enkes Forlag. Priis 64 ß. Vi behøve neppe mange Ord for hos vore Læsere at vække Interesse for dette Værk. Vort Blad for 1861 Nr. 26, 27 gav deraf anseelige Prøver, som den ærede Oversætter velvilligen tilstillede os, hvilke hos Mange vakte en saadan Interesse, at vi troe det hele Arbeide er bleven imødeseet med Længsel. Vi indledede hine Prøver med nogle Ord om Holbergs Epigrammer og Oversætterens Arbeide, hvortil vi her blot have at henvise, for ikke at gjentage det engang Sagte. Kun et Par Momenter ville vi paany fremhæve. Af Holbergs Vittighedsværker er intet saa lidet kjendt som Epigrammerne og det af den simple Grund, at disse ere skrevne paa Latin, uden hidtil, ligesom Niels Klim, at have fundet nogen Oversætter. Men de ere ikke det mindst interessante. De ere ligesom et versificeret Repertorium for Holbergs Yndlingsideer og vittige Indfald. Og saaledes finder man her i Epigrammets knappe, tilspidsede Form Extraktet af en Mængde Tanker og Ideer, som Holberg i sine tidligere eller senere Værker (saasom Peder Paars, Komedierne, og især de „Moralske Tanker") vidtløftigere har udført. Herved frembyde disse Epigrammer en særdeles afvexlende, tankevægtig, og for Kjendskabet af Holbergs literære Charakteer meget frugtbingende Læsning. En god Deel af disse Epigrammer ere blevne til, mest fordi det laa Forfatteren paa Hjerte at faae fremsat et eller andet „Morale" eller en Paradox, han behagede sig i; atter andre skylde sin Tilblivelse, at det morede ham at anstille et sprogligt Experiment, og saaledes hvile ikke saa faa paa et blot og bart Ordspil. Men ved siden heraf træder paa hvert Blad Holbergs rige Lune os vederkvægende imøde, overalt maa vi beundre den fine Iagttagelsesevne, og denne hans skarpe, gjennemtrængende Forstand, der lader Skjellet, som tilhyller Tingens sande Kjerne, ligesom springe i Stykker, hvor den vender sit Syn. Det følger af sig selv, at Ordspil og Vittigheder frembyde særegne Vanskeligheder ved Overførelsen fra Latinen i vort Sprog, og alene Hensynet hertil har vel været tilstrækkeligt til hidtil at afskrække Oversætterne, ikke at tale om den Uvidenhed om dette Holbergske Arbeides Værd, maaskee endog Tilværelse, hvori selv Yndere af Holberg have staaet. Ved Ordspil kan der egentlig ikke blive Tale om en Oversættelse, men kun om Reproduktion. Oversætteren maa finde nye tilsvarende Faktorer istedetfor dem, der boltrede sig i Originalen. Dette kræver digterisk Bevægelighed og Dristighed hos Oversætteren, han maa slaa de samme Tankens og Sprogets Volter, som Originalens Forfatter har gjort, men paa egen Haand, kun i hans Aand og Maneer. Denne svære Opgave synes Forfatteren os — ialfald i mange Stykker — at have løst overordentligt heldigt. Han har givet os Paranomasier, saaledes som de, fremsatte med fuld sproglig Frihed, i den Holbergske Tid og dens Aand, vilde have lydt. At de nu ikke alle smage, er ikke Oversætterens, men den forandrede Smags Skyld; thi de mest beundrede Paranomasier fra Holbergs egen Tid vilde lige saa lidet smage Nutidens Læsere. En forøget Vanskelighed ved Arbeidet har Oversætteren paalagt sig derved, at han somoftest bruger rimede Vers (Alexandriner), sjelden Hexametre. Rimet vil ikke altid lade sig slynge om en i et vist Antal Linier indesluttet prægnant Tanke med dens betegnende Udtryk og Metaphorer, uden at disse behandles med større Frihed eller erstattes af andre. Oversætteren har da ogsaa oftere istedetfor ordlydende Oversættelse givet friere Reproduktioner, skjønt han aldrig er gaaet saavidt som den uforlignelige Sprogmester Baggesen i Versene i Niels Klim. Vi udtale da heller ikke nogen Daddel over den tagne Frihed — den var en simpel Nødvendighed, naar der skulde benyttes rimede Vers, og dette synes os en aabenbar Vinding, saavel for Afvexlingen som for Tankernes drastiske Udtryk. Hvad der ved en Oversættelse af „Vittighedsværker" jo ligger større Vægt paa, end den ordlydende Gjengivelse, er Reproduktionen af Originalens Indhold og Tanker i en saadan Form, at endog Læsere, der ikke kjende denne, æsthetisk kunne nyde den, og modtage det samme Totalindtryk deraf, som om Forfatteren havde skrevet i det Sprog, hvori hans overførte Arbeide læses. Og med denne Maalestok for Øie finde vi denne Oversættelse af Holbergs Epigrammer at være et lige saa mærkeligt som fortjenstligt Arbeide. Især maa vi beundre den Fortrolighed med Holbergs Aand og Stiil, som udtaler sig gjennem denne Oversættelse, og som ofte frister os til at glemme, at vi læse — ikke et Originalværk fra Holbergs egen Tid, men et moderne Arbeide. Med Hensyn til Stilens arkaiserende Præg synes Oversætteren os at have gaaet en heldig Middelvei. Dreven til det Yderste, vilde Affektation vanskelig undgaaes, og i Oversættelsen af den prosaiske Fortale, hvor Sprogforældetheden yderligere er gjennemført, ligger Affektationen ikke synderlig fjernt. — Idet vi sluttelig henlede Opmærksomheden paa dette mærkelige Arbeide og for Publikums egen Skyld ønske det en stor Udbredelse, ville vi tillige bemærke, at Originalen nu først efter lang Tids Forløb igjen er bleven tilgjængelig i Boghandelen. Thi foruden at den er trykt ligeoverfor Oversættelsen, saaledes som i ovenanførte Titel angivet, sælges den ogsaa særskilt for 24 ß. (forsaavidt den er udkommet). Ligeledes faaes den udkomne Deel af Oversættelsen — uden den latinske Text — for 48 ß. Denne Separation af Text og Oversættelse vil være baade i Forlæggerindens og Publikums Interesse. — Uagtet Bogen er forlagt i Throndhjem, er den dog trykt her i Christiania. Udstyret er smukt og Formatet svarer til de Skrifter af og om Holberg (med Undtagelse af Komedierne og Peder Paars), som i de senere Aar ere udgivne i Danmark.

— **Nes eller Bynes.** En Bygdebeskrivelse af O. J. Høyem, Telegraphist. Throndhj. 1862. 182 S. l. 8. 48 ß. (Forf.; Chra. i Kommission hos Cappelen.) Beskrivelser over et enkelt Distrikt eller Præstegjeld have altid sin Interesse og Fortjenstlighed, saasnart Forfatteren har lagt sine personlige Iagttagelser af Forholdene til Sammenstillingen af det allerede Bekjendte, selv om han ikke har kunnet tilfredsstille strengere Fordringer til Stoffets videnskabelige Behandling og en gjennemarbeidet Form. Dette gjælder ogsaa foreliggende Skrift af Telegraphist Høyem, der selv hører til en oplyst Bondefamilie i den Bygd, han har beskrevet. Til de fra J. Kraft, Folketællingstabellerne og andre let tilgjængelige Kilder hentede Efterretninger om sin Fødebygd har han føiet Adskilligt af sin egen Erfaring, deels om Folkets Kaar og Sæder, Levemaade og Charakteer, deels om Stedets matererielle Tilstande i forskjellige Retninger: Veivæsen, Fattigvæsen, Skolevæsen, Skovforholde m. m., og dertil knyttet sine egne Bemærkninger, der overhovedet ere sunde og rigtige, men ogsaa undertiden gaae over i en myndigt moraliserende Hverdagspassiar. I en vis Forstand udfylder Bogen hvad bredt Anlæg angaar Paul Møllers parodiske Schema for en Specialtopographi; dog uden at vi derfor ville sige, at noget af dens Afsnit ikke i en eller anden Henseende skulde have sin Interesse. Forf. leverer ei alene særskilte Afsnit om Bygdens Sprog (der er temmelig forkvaklet) og dens Sagn (der ere faa og magre), men ogsaa et Kapitel om de der brugelige „Folkenavne", (ialt omtr. 100); han giver ikke alene Biographier af alle Stedets Præster og Kapellaner (hvoriblandt J. N. Brun), men ogsaa Lister (tildeels korte Biographier) over Hovedsognets Kirkesangere, Skolelærere og Lensmænd. Og af Sorenskriver Knutsøn, der ligesom Biskop J. N. Brun var en født Bynæssing, gives en særskilt Biographi. Et saadant Repertorium af Alt, hvad der angaar en Bygd, er naturligviis af væsentligst Betydning for dennes egne Beboere, hvis store Mængde ikke har Adgang til selv de almindeligste ved Udarbeidelsen benyttede Skrifter. Men den har ogsaa en videre Interesse derved, at en detailleret Sammenligning bliver mulig med Tilstanden i andre Bygder og paa andre Kanter af Landet, hvorom lignende Specialefterretninger haves. For dem, der med E. Sundt ville studere Folkets Kaar, ere slige Skrifter uvurdeerlige, naar de kuns ere affattede med Forstand og Sandhedskjærlighed. Sundts Skrifter har synlig ogsaa foresvævet Forf. i den Methode, hvorpaa han søger at faae statitiske Data frem. Efter at have paavist, hvorledes Manglen paa gode Skoler og Oplysning er en Hovedgrund til den materielle Nød, Fordærvelsen og Fattigvæsenets stedse voxende Byrder i Bygden, m. m., opgjør han en Overdaadigheds-Statistik, hvis Fundament er et vilkaarligt Skjøn, ligesom i Sundts Bog om Ædruelighedsforholdene. Den Methode, at bygge bestemte Talangivelser paa et løst personligt Skjøn er i og for sig selv meget farlig og maa — anvendt i det Store — ende med at Statistiken, der hidtil var saa bestemt og ubønhørlig i sine Opgaver, bliver den vilkaarligste af alle Videnskaber. Men brugt til Maade kan et saadant Experiment være ret fornøieligt, skjønt Resultatet ikke bliver statistiske Opgaver. Det bliver kun Antagelser, men ret interessante, naar Forfatteren paa det Fundament, at de 1000 voxne Bynæssinger hver drikke 2 Kopper Kaffe daglig, à ½ ß., faar ud, „at Kaffedrikningen beløber sig til 3041 Spd. 80 ß. aarlig eller 8 Spd. 80 ß. om Dag", samt at Bryllupsskatten udgjør 842 Spd. 48 ß. aarlig. Denne sidste Sum faar han ud paa den Maade, at han siger: I Bynæsset er gjennemsnilig 11,5 Bryllupper aarlig, Gjæsterne i hvert ansættes til 50, Lagets Varighed til 4 Dage, alt i Gjennemsnit. Disse Samvær volde altsaa samme Tab for Bygden, som om vel 6 Bynæssinger uafbrudt sad i Gjæstelag fra Nytaarsmorgenen til den paafølgende Nytaarskvæld — Aar efter Aar. — Naar nu hver af disse Bynæssinger antages at koste daglig 24 ß. Døgnet i Mad, Drikke, Klæder, Huus osv. og 24 ß. i tabt Kost og Dagløn for spildte 300 Arbeidsdage, saa kommer paa Skillingen hiint Tal frem. — Forfatteren viser sig i Besiddelse af en vis Fremstillingsevne og røber — for en ustuderet Mand at være — adskillig Belæsthed. Da han ikke nævner sin Kilde, selv hvor han næsten simpelt hen udskriver den (saasom den fra Erlandsen med yderst ubetydelige Tillæg hentede Præsterække), maa Bogen hos Forfatterens Sambygdinger vække den største Beundring for den deri nedlagte Lærdom. Hvad Forfatterens Arbeide forøvrigt angaar, ville vi kun berøre Sproget. Han kalder det „Dansknorsk", men det er en af disse usmagelige Opstuinger af Bogsproget, krydret med „haarde Medklingere", der hverken er Fugl eller Fisk; og hvor han skal skrive ret gemytlig-populært, slaar han ind i Grundtvigianernes dansk-passiarende Tonart.

— Paa Boghandler Floors Forlag er i Bergen udkommet **Stamtavle over den norske Familie Daae** med Descendenter, samlet og udgivet af Joh. F. Lampe, Sognepræst til Tysnes. Bergen. 32 S. 8. Priis 18 ß. Stamfaderen for denne talrige og vidtforgrenede Familie sees at være Jonas Edvardsen, Borger i Throndhjem, † 1688, hvis Søn Anders, der døde som Provst i Sogn, var den første som førte Navnet Daae. Indsamlingen af det store Materiale, hvorpaa denne Stamtavle er bygget, har ikke været forbundet med ringe Møie. Forsaavidt vi have kunnet kontrollere Forfatteren, have vi fundet hans Opgivelser nøiagtige, hvilket naturligviis er en Hoveddyd med deslige Arbeider.

— **Kongeriget Norges geistlige og verdslige Inddeling** som den var ved Udgangen af April 1862. Udgivet af J. C. Boger. Chra. 1862. 40 S. st. 8. Heftet med rene Blade 36 ß. (I Kommission hos Wm. Gram.) Dette for Departements- og Forretningskontorer nyttige Skrift sees at være en ny, à jour ført Udgave af den nu forældede „Inddeling", som udkom i 1847, udarbeidet og udgivet efter offentlig Foranstaltning, og hvori Stedsnavnenes Skrivemaade søgtes korrigerede og normerede efter deres ældre Form og Etymologi.

— De til Examen udkomne „**Efterretninger** fra Christiania Borger- og Realskole" indeholde: 1) Om Religionsunderviisningen ved Kand. Th. Bernhoft, 2) Skoleefterretninger ved Inspektør Corneliussen. (45 S. 8.)

Norge.

Christiania. Konferentsraad, Professor E. C. Werlauff i Kjøbenhavn er 5te Juni udnævnt til Storkors af St. Olafs Orden.

Vi have allerede for flere Aar siden gjort opmærksom paa det Besynderlige i, at medens en heel Hob tvivlsomme udenlandske Størrelser hædredes med St. Olafs Orden, var hverken denne eller nogen anden offentlig Paaskjønnnelse fra Norges Side bleven hiin udmærkede Lærde til Deel, og det uagtet han ved Specialskrifter om Norge, ved værdifulde Gaver til dets offentlige Samlinger og paa andre Maader havde faktisk udtalt sin Kjærlighed til dette Land, hvorfra han udleder sin Herkomst. Der blev ogsaa dengang sagt os, at Werlauff var bragt paa Bane til at dekoreres med St. Olafs-Orden, men at der intet blev af, fordi de, der raadede for Uddelingen, vare uvidende om Werlauff's literære Fortjenester, for ikke at sige hans Tilværelse. Hvor utroligt det end synes, at nogen i Literærhistorien saa ubevandret Person vilde tillade sig at have nogen selvstændig Mening hvad Dekorationer for „literære Fortjenester" angaar, fristes man dog til at antage, at der maa være besynderlige Tilskikkelser, som har hindret Olafs-Ordenens Forvaltere til at opsætte til Werlauff's 81de Aar med at tildele ham den — da rigtignok i dens høieste Grad. Skjønt sildig, finde vi dog denne Dekoration glædelig — ikke for den Dekoreredes Skyld, thi han havde Hæderstegn nok før til at kunne undvære dette — men for vor egen Skyld; thi al den Stund Norge har en Dekoration, der ikke blot skal tjene til Pyntesager for fremmede Voyagører og Ambassadører, som anlægge europæiske Ordenssamlinger ad modum Naturaliesamlinger, men ogsaa have nogen Betydning som Anerkjendelsestegn for virkelige Fortjenester, kunde det ikke uden grundet Beskyldning for Uskjønsomhed undlade at tildele E. C. Werlauff samme.

— Til Storthingsrepræsentanter for Bratsbergs Amt er valgt: Amtmand Aall, Foged Borchsenius og Lensmændene Grave og Bjørnson. Til Suppleanter: Provst Teisner, Lensmændene Linna og Simonsen samt Kand. jur. E. Cappelen.

— Repræsentanter for Christians Amt: Lensmand Baggerud, Kirkesanger Brandt, Sagfører M. Breien, Gaardbrugerne C. Fougner og J. Harildstad. Suppleanter: Student P. Gullen, Gaardbrugerne J. Waalen, J. Braastad, J. Sollien og Sognepræst J. Aars.

— Under 7de Juni er udgaaet kgl. Resol. om Kongsvinger-Jernbanens Forlængelse, fra Kongsvinger til den nordre Ende af Vingersøen, i indeværende Budgettermin.

— Under 18de Juni er Overlærer L. K. Daa udnævnt til Lektor i Historie og kgl. Fuldmægtig J. W. Hansteen til Auditør ved 1ste akershusiske Brigade.

— De norske Deeltagere i Studentermødet kom Onsdagsaften Kl. 9 tilbage hertil. En i Studenterlunden den næste Dag berammet Fest maatte opsættes paa Grund af Regnveir og skal holdes imorgen (Søndag).

— 136 Kandidater ere anmeldte til dette Aars Examen Artium.

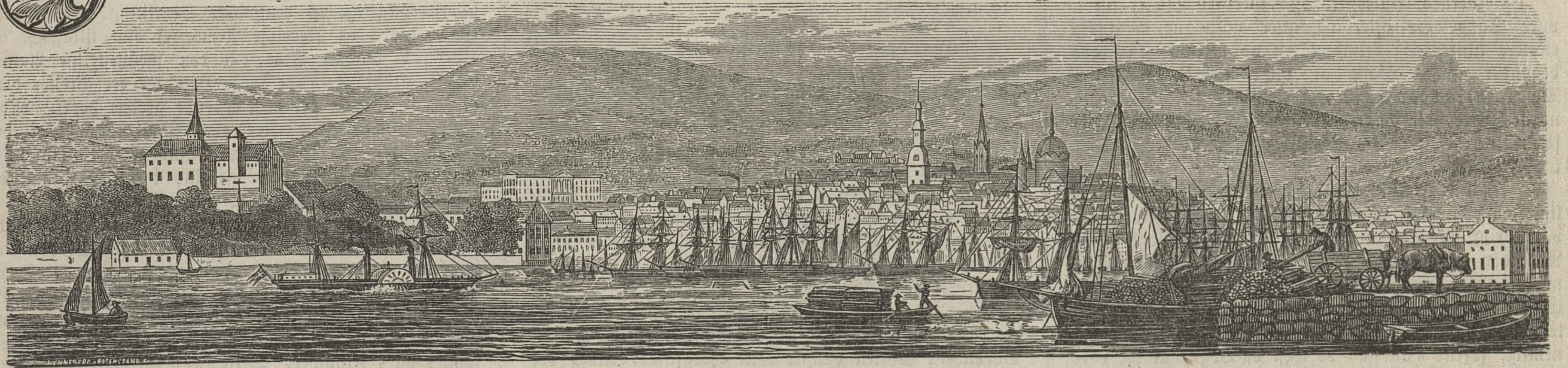
— Sognepræst til Flekkefjord Jens Saxe er 30te Mai afgaaet ved Døden.

— Det throndhjemske Videnskabernes Selskab har tilstaaet A. O. Vinje 100 Spd. som Understøttelse til hans Skotlandsreise og Sophus Bugge 100 Spd. til et Ophold i Kjøbenhavn for at afskrive ældre (norske) Kildeskrifter.

— Rettelser i f. Nr. Den norske Kariol paa Londonerudstillingen, som har tiltrukket sig Opmærksomheden, er ikke udstillet af Heffermehl (Bredslædens Udstiller), men af Grønneberg i Drammen. — Titelen paa Aabels Digte er „Rimstubber" (ikke Rimstumper.)

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 26. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 29de Juni 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Suk.

Aftensolens Hygge
ikke kan mit Vindu naa,
Morgensolen ligesaa,
her er altid Skygge.

Sol paa begge Sider,
vil du ei i Kamret ind?
Her faldt Straaler paa et Sind,
som i Mørke strider.

Morgensolens Glæde,
o, du er min Barndomstid;
did, du leger ren og hvid,
mine Suk kun træde.

Aftensolens Hvile,
o, du er den Vises Ro;
længer hen; saa vil du jo
mod mit Vindu smile?

Morgensolens Sange,
o, du er den Fantasi,
Verden solglad løftes i,
den jeg ei kan fange!

Aftensolens Stilhed,
du er mer end Viisdoms Ro,
o, du er den Kristnes Tro,
naa mig med din Mildhed!

Bjørnstjerne Bjørnson.

En Fodtur gjennem Wermeland og Dalarne.

(Af Georg Krohn.)

VI.

(Sidste Artikel).

Paa Siljanfors findes foruden den øvrige nette Familie to unge og meget smukke Frøkener, „mamseller“, det har Rygtet fortalt os. Det bliver følgelig uundgaaelig nødvendigt at kaste et skarpt kritisk Blik paa vore individuelle Personligheder og vort respektive Udseende. Men desværre, vi komme kun til et sørgeligt Resultat. Den lyseblaa Buxe, der allerede ved sin Indgang i Broderriget gik paa svage Fødder, er nu saagodtsom aldeles faldefærdig; den sorte Frak, der i Begyndelsen med en beundringsværdig Charakteerfasthed bar en langvarig Slitages aabenbare Mærker, er nu paa utrolig mange Punkter opløst i sin Eenheds Mangfoldigheder; den grønne spiller endnu klarere i alle Regnbuens Farver. Og vore Støvler! — danne de ikke den diametraleste Modsætning til Oldtidens klassiske Sandaler? — Begrebet Saalelæder er slidt aldeles ud af vore Støvlers Tilværelse. Og vore solbrændte Stratenrøverphysiognomier og vore unævnelige Hovedbedækninger! —

Var det da underligt, at det var med bankende Hjærter og skjælvende Knæ, at vi fremstillede os for hele den talrige nette Familie i Almindelighed og de to unge og meget smukke Mamseller i Særdeleshed? — Ingensinde havde et afvisende Blik været mere rimeligt, og dog, — intetsteds fandt vi en hjærteligere Modtagelse. Besøget paa Siljanfors mellem de høie skovbevoxede Aase, med den klare livlige Elv, de venlige Folk og de to unge og meget smukke Frøkener, staar for vore Tanker omstraalet af Erindringens skjønneste Glorie.

Blandt de mange hyggelige Minder fra det tredages Ophold hos disse gjæstfrie og elskværdige Folk maa dog en Jagttur nævnes som et af de betydeligste. Klokken to Natten til Søndag purredes vi ud af de varme Senge. En stor Harejagt skulde foretages i Omegnen, og vi, som aldrig havde været med paa sligt, kom da snart paa Benene. Jagten skulde gaae for sig en halv Miils Vei fra Siljanfors omkring paa Lexberget og Nysberget, og under lystige Raab og Stød i Jagthornene droge vi afsted. Veien bar gjennem vaade Myrer og vilde Skove, Maanen straalede i fuld Glands, og nedenunder os i Dalene laa Taagemasserne udbredte som store Søer.

Med tomme Maver men fulde af store Forventninger droge vi raskt opad; da vi naaede Høiderne, begyndte en frisk Morgenvind at lufte og Daglyset nærmede sig. Nu bleve Hundene slupne løs; vi gik langsomt og lyttende; rundtom os i Skoven herskede en besynderlig, næsten ængstende Stilhed.

Hallo! — hvad var det? — et elektrisk Stød gjennem hele Jægerflokken og ikke mindst gjennem os, der fulgte med som tomhændede Tilskuere. Langt borte bag Aasene gave Hundene Hals; en uskyldig Hare var opskræmmet i sine Morgenbetragtninger. Vi afsted; Jægerne hver til sin Kant; vi efter; hurtigt og stille. Nu nærmede Lyden sig, nu fjernede den sig atter; nu er den saa nær, at Jægerne staae fuldfærdige til Skud; saa forsvandt den igjen og vi stode slukørede.

Ai - ei! — der have Hundene Los paa en anden Kant; afsted igjen. Tykke Grene spærre os Veien, vi falde over Stene, staae fast i Moser; det siger Altsammen Intet, vi maa frem og see Haren falde. Vi gjøre Holdt omkring en stor „Kolbotten“, Jægerne med spændte Haner, vi med spændte Miner. Hundeglammet lyder, stærkere og stærkere, nærmere og nærmere. Nu gjælder det; en — to — tre! — der, der er den! — nei, den kom ikke, Lyden hørte op og en Stund efter kom Hundene skjælvende og svedende tilbage. Selskabet blæstes sammen til Frokost, og i en dyb „Sup“ ønskedes bedre Lykke for det næste Kobbel.

Klinga og Dandsa bleve bundne, Hektor og Semira satte afsted. Jo, det varede ikke længe, saa maatte vi efter, op og ned og ned og op. Hundene løbe og vi løbe, men desværre Haren løb ogsaa, og Klokken elleve om Formiddagen blæstes en sørgelig Finale. Trætte, vaade og meget slukørede tradskede vi da hjemover igjen som skuffede Søndagsjægere og maatte med Taalmodighed finde os i Damernes Drillerier. Dette gjorde dog ikke noget dybt Afbræk i Selskabets gode Humør; vi friskede os under Siljanfors's herlige Dusch, aade den fede Kalv med en Appetit, som var det en fældet Hare, og med en lystig Svingom endtes den besværlige Dag.

Behøver jeg at fortælle, at vi om Morgenen kun nødigt forlode de hvide lislige Senge, og med tunge Hjærter sagde Farvel til hele den elskelige Familie i Almindelighed og de to unge og meget smukke Frøkener i Særdeleshed? — Nei! — Til syvende og sidst maatte vi dog spise en Frokost, som skulde vi aldrig mere i vort Liv bekomme et civiliseret Maaltid. Saa samlede vi vore Pjalter sammen, toge Afsked med de venlige Folk og lagde trøstigen af Gaarde.

Først gik vi et Stykke Vei, saa roede vi over den lille Jügensjø, saa maatte vi igjen gaae en halv Miils Vei, saa atter ro over den større vakre Kettilbosjø, og efter nok en Marsch naaede vi endelig frem til Johannisholms store Jern- og Glasbrug, hvor vi bleve særdeles vel modtagne.

Der var spaaet os en haard Dyst den følgende Dag, og Spaadommen gik fuldstændigt i Opfyldelse; det var vor besværligste Vandringsdag. Først havde vi at gaae halvanden Miil til Oie. Snart fører Veien over bratte Urder, hvor vi møisommeligt kravlede omkring mellem store spidse Stene; snart over dybe Myrer, hvor vi gik i Vand til over Anklerne. Saa stod den Ene fast, og saa den Anden, og engang sank vor Veiviserske, en gammel femtiaarig Kjærling, der skulde hjemover med en tung Byrde paa Bagen, saa dybt, at vi kun med Møie fik hende op igjen. Veien var tung og Kjærlingen gammel, og paa de sex Fjerdingers Vei brugte vi næsten sex Timer.

Vi vare nu komne op i de nordlige Dalarnes vilde og uveisomme, kun sparsomt beboede Trakter; her var Steen og Urd og Moser og Vasdrag og trist og folketomt allevegne. Det gik i Baad og af Baad, over Ifjærnsjø og Tyngensjø og Hetsjø, og altimellem maatte vi gaae en Fjerdingvei, medens Baaden blev trukken op igjennem Strømmene. I Regn og Væde, gjennem øde og kolde Trakter maatte vi hungrige, trætte og vaade tradske afsted til henimod Midnat, førend vi naaede frem til Gjæstgivergaarden Malung. Trods vor Karlstadskomagers faste Løfte om vore Støvlers evige Uopslidelighed havde disse forlængst faaet sit Banesaar; vore andre Klædebon hang vaade og dampende ved Kaminen, og vi maatte finde os i at holde Sengen næsten hele den følgende Dag. Først seent om Aftenen kom vi frem til Fors, en dryg Miil fra Malung.

Det gjaldt nu at samle gode Kræfter til den følgende Dag, og Erik Gabrielsson maatte sætte frem det Bedste, Gaarden formaaede. Vi havde fire Miil igjen til Dalby i Wermeland, og det fire af de gode, gamle, uendelige. Til al Lykke fik vi slaa Følge med nogle unge kraftige Slaattekarle, som med Lethed kastede vore tunge Randsler paa Nakken. Af Baad og i Baad igjen, over vestre Dalelven, over Ristellingensjø, over Opdalsviken, og saa en halv Miils Vei at gaae altimellem. Vandene laa vakkert til nede mellem træbevoxede Høie og fremstikkende Næs, men Veien var bedrøvelig, Veiret var bedrøveligt og vi selv vare heller ikke synderlig lystige tilmode. Snart hoppede vi omkring mellem Stene og store Trærødder, snart paa tynde slibrige Granstammer over vaade Myrer; glede vi der, stode vi i Vand til over Knæerne. Skyerne hang tunge og regnsvangre over vore Hoveder og udgjøde i passende Mellemrum sit fugtige Indhold over os. Det var derfor et glædeligt Syn, da vi fra Skoven endelig fik see hele det vide Dalbysogn ligge udbredt nede i Dalen, og med en levende Appetits Forhaabninger satte vi afsted til Ola Jøns, den rigeste Bonde i Bygden.

De værste Strøg vare nu passerede og vi vare atter komne frem til banede Veie. Paa Ola Jønses Arne blussede en mægtig Ild, over tyve Karle og Piger sade rundt om det store Bord, ved hvilket Ola Jøns præsiderede i egen høie Person, og midt paa Bordet stode store Melkeringe og vældigt rygende Grødfade. Dette Syn var nok til igjen at opfriske vore Livsaander, i den glodhede Grød toge vi Revanche for Dagens Besværlighed, og ikke længe efter laa vi trygt forvarede under de bløde Tæpper.

Sexaernes, Bufeernes og Dineernes Tid er forbi, vore Sange ere atter og atter udsungne, Naturen etcetera tilstrækkelig beundret, og vor pekuniære Status begynder anden Gang at blive noget betænkelig. Da vi derfor nu i det Fjerne øinede de blaanende norske Fjelde, følte vi Hjemveen til vort Land og Længselen efter den gamle Studenterhybel dukke mægtigt op i vore Hjærter.

Fra nu af skulde vi da gjøre os Reisen saa magelig, som vor Kasse paa nogen Maade tillod det, og det var derfor vor Agt at kjøre fra Ransby til Bograngen. Men den Ting havde dog efter Skydsskafferens Formening sine Betænkeligheder. Sandsynligviis paa Grund af vort tarvelige Itræk og vort desværre nu temmelig ynkelige Udseende idetheletaget, fordrede han nemlig, førend han gav os Hest og Vogn, at see vore Pas. Skjønt disse befandtes i fuld Orden, nægtede han dog at skydse os, og det af den pudsige Grund, at da vi ikke vare komne kjørende til Gaarden kunde vi heller ikke vente at faae kjøre fra den. Alle vore Bemærkninger nyttede til ingen Ting, og tilslut maatte vi sende Bud efter Lensmanden. Lensmanden sendte det Bud tilbage, at med Studenter skulde der i saa Henseende gjøres en Undtagelse, da „det Slags Folk" snart gik og snart kjørte; dette Argument slog Skafferen.

Endelig kom vi frem til Midskogen, den sidste Gaard paa svensk Grund, og ikke længe efter sidde vi atter ved Rigsgrændsen.

En god Maaneds Tid er forløben siden hiin straalende Julidag, da vi med et higende Sind og vældige Hurraer hilsede vort Broderrige imøde; Sommersolen synker lavere og lavere; vor Tur nærmer sig sin Ende med stærke Skridt. Vor Fod er træt, det er sandt; vor Kasse er tom, det er ogsaa sandt; lystige Sange lyde ikke længer fra vore Læber, men med kjære Tanker og rige Minder vende vi dog tilbage. Husker Du de duftende Enge, de mørke Skove, de himmelblaa Søer, de skinnende Dage, de muntre Feste, de deilige Damer og alle de mange venlige Folk, — og Du vil tilgive os, at vi nu næsten med Veemod sige Wermeland og Dalarne vort sidste Farvel.

Men et varmt, et kjærligt og taknemmeligt Farvel bringe vi Dig „ack Wermeland, du sköna, du herrliga land, — du krona för Svearikes länder!" — og Dig, Du stolte Dalarne, „ett herrligt land, ett herrligt land!" — Farvel, og Tak for de skjønne Dage! —

Parti fra Mandal.

Mandals Bro, hvoraf her leveres Afbildning efter en Photographi af A. Brodersen, forbinder Malmø med det egentlige Mandal og er bygget over Mandalselven. Afbildningen, der er taget fra Malmøsiden, viser Mandal lige foran os. Byen strækker sig temmelig langt op over langs Elven ligesom tildeels nedover ved samme, og det er et smukt Billede for den Fremmede, en vakker Sommerdag at see Elven bugte sig opigjennem Dalen med hvidmalede Bygninger langs Bredderne, medens Du paa den anden Side seer udover Havet. Fra den høie Fjeldknatt, som Billedet viser os, kan man, ligesom fra de høiest liggende Vinduer mangesteds i Byen, see udover Havet, hvor man ofte i Horizonten øiner Hundreder af Fartøier, naar en føielig Vind tillader dem at løbe ud af Havnene, hvorhen de ofte maa ty. At kunne nyde en saadan Udsigt fra sit Værelse i en By er ikke almindeligt, og man kan stundom føle sig ligesom i en Kahyt ved saaledes ikke at kunne øine Land. Rundt om Byen findes venlige Partier, hvilke tildeels ved den umaadelige Baggrund: Havet, kunne blive storartede, skjønt her ikke findes store Høider.

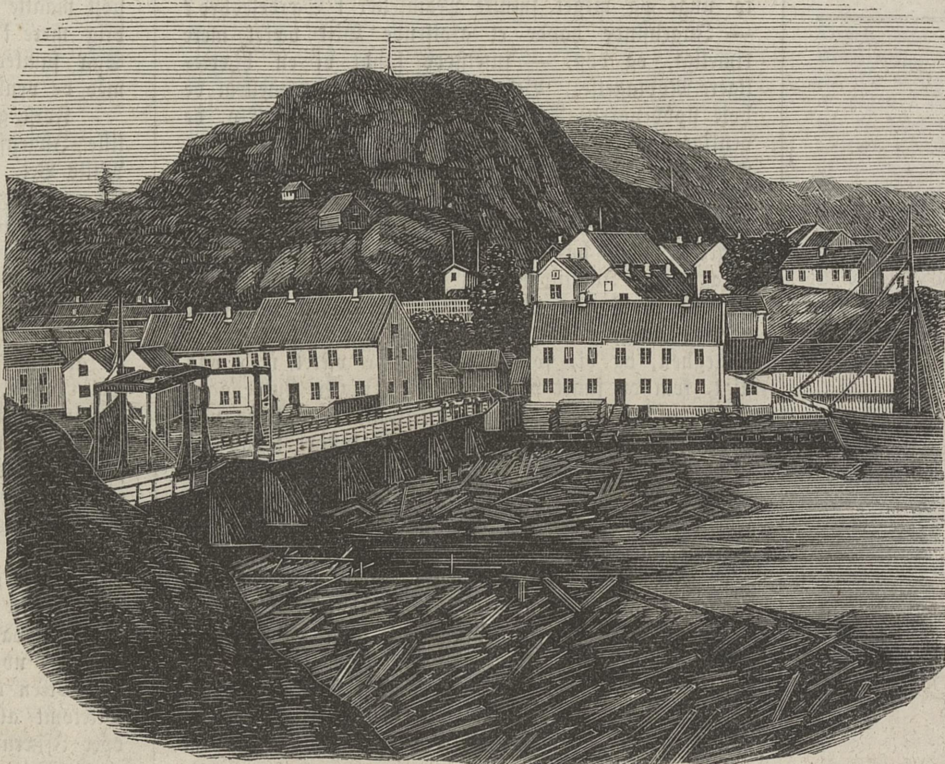
Mandals Bro er omtrent et Par Hundrede Alen lang og bygget paa Trækar. Den er først opført i 1836 (før var der Færge) og er restaureret i 1859 efter meget Avisskriveri angaaende hvem der skulde betale dette. Større Fartøier passere ikke sjelden gjennem Vindebroen. Hele Broen er et vakkert Arbeide og giver Byen en ikke liden Prydelse. Vort Billede er taget den 26de Mai, efterat 23de s. M. 2 Hængsler en Miils Vei oppe i Elven, nemlig Lenlands og Birkens Bomme, vare sprungne i Flommen og havde optaarnet cirka 2000 Tylvter Last ovenfor Broen. Endeel heraf var før Afbildningen ryddet tilside i Midten af Elven forat Fartøierne uhindret kunde passere Vindebroen.

E. L.

Arbeidet paa Suez-Kanalen — Høiden El-Guirs.

Forhøiningen El-Guirs, der ligger omtrent midt paa Landtungen Suez, hæver sig omtrent 19 Metres over Havfladen. Hvorledes har den dannet sig? Kompagniet fremsætter med Hensyn hertil en meget sindrig Theorie, som Praxis har bekræftet, og som løser Problemet om den Sand-Ophobning, hvormed man har truet Süez-Kanalen.

De hyppige Nordvestvinde jage regelmæssigen Sanden fra den ægyptiske Ørken hen imod de asiatiske Kyster. De have i Syrien dannet dette bjergfulde Strøg, der er bølgeformigt som Havet, og hvis høie Düner stadig næres ved den nye Tilførsel, som indeholdes i den Luft, der drives henover dem af Vinden. En Deel af denne Sand hæver sig imidlertid ikke synderlig op over Jordfladen; den ruller som en bølgende Høi omtrent i een Metres Omkreds. Denne tørre Bølge

Mandals Bro. (Efter Photographi af Brodersen.)

vilde snarligen fylde alle Revner i Terrainet, og ligesaa Indsøerne Menzalehs og Timsahs samt de saltholdige Smaasøers Bassiner, saafremt den ikke paa sin Vei mødte Hindringer, mod hvilke den standses og opholder sig.

Nogle Tamarinther, denne Ørkenens haarde Vegetation, danner en tilstrækkelig Dæmning. Sanden hefter sig ved dem, klumper sig og danner tilsidst en Sand-Skranke mod selve Sanden. Det hele Bjerg hæver sig efterhaanden, men det overskrider aldrig en vis Høide fordi Vinden stedse feier Toppen væk. Det Støv, som den saaledes fører bort fra Toppen lader den ikke falde ned; den bringer det med sig og giver ikke Slip paa det, førend dens Kræfter ere udtømte mod det Brystværn af de asiatiske Düner, hvorom vi have talt.

Imidlertid ere Søerne og Dalene paa Landtungen beskyttede ved den første Skranke og bevare sit Niveau; naar der engang imellem trænger noget ferskt Vand ind saaledes som i Søen Timsah, frembringes derved en Vegetation, som fredeligen lever sit vegetabilske Liv under den Sandstorm, der uophørligen farer hen i Retning mod Syrien.

Saaledes har Høiden El-Guirs, hvoraf vi give vore Læsere et Prospekt, dannet sig. Saaledes holde de lavt liggende Strækninger ved Indsøen Timsah sig uberørte. Man seer denne Indsø ved den yderste Kant af Prospektet, lige under Vicekongen af Ægyptens Kiosk. Kunstneren har paa dette Blad, der hører til et Album, som er foræret af Keiseren, fremstillet den yderste Ende af Hovedstrækningen der, hvor den munder ud i Søen.

El-Guirs strækker sig fra Nord mod Syd langs samme Linie som Kanalen. Man maatte aabne denne Sandhøi og ikke blot lede Vand did, men endvidere beskytte Kanalen mod Flyvesandens Indtrængen.

For at udføre dette Arbeide har Kompagniet ansat 20,000 Arbeidere, der omskiftes næsten hver Maaned og ere stillede til Disposition af Vicekongen af Ægypten. Vor Tegning giver en meget nøiagtig Forestilling om denne Ansamling af Mennesker, den Bevægelse, den Virksomhed, det Liv, som derved meddeles denne før saa ubevægelige og eensomme Strækning. Synet af denne glade og fredelige Armee er saa tiltalende og giver en saadan Idee om den menneskelige Aands Magt, at de Reisende første Gang de ere Vidner dertil, finde sig paa det mest Levende grebne deraf. Man indseer, at Arbeidet efter den Maalestok, hvori det drives, gjør rask Fremgang. Inden kort Tid ville Middelhavets Vande trænge ind i denne Kanal og beskylle Bredderne af Indsøen Timsah.

Kompagniet søger at beskytte denne Fordybning mod Sandens Oversvømmelse ved de samme Hindringer, som den almindelige Vegetation stiller derimod. Oppe paa Toppen af Høiden har det fordeelt Pæle i en vis indbyrdes Afstand og mellem disse Pæle er anbragt et Hegn af Tamarinther, mod hvilket Sanden samler sig i Klumper. Dette Hegn vil man med Lethed kunne forhøie eftersom Sanden samler sig. Ligesaa fører man did det Udgravede fra selve Kanalen. Brystværnet styrkes og saaledes garanteres fuldstændig Kanalens Sikkerhed mod Sandflugt.

Justitssagen mod Lorentze Waagen.

Paa Baklandet i Throndhjem boede i 1827 en Madame H-d, der i flere Aar havde levet separeret fra sin Mand, Udliggerborger H-d. Hun havde været en brav og dygtig Kone, der var agtet og afholdt i sin Kreds, men hendes Ægteskab havde været i høieste Grad ulykkeligt, og havde medført Prøvelser for hende, som hun ikke havde været istand til at udholde, saa at hun ved den Tid, hvori nærværende Begivenhed falder, frembød et gruopvækkende Billede paa menneskelig Elendighed i den sørgeligste Skikkelse saavel i aandelig som i legemlig Henseende. — Hendes Helbred var nedbrudt ved Følgerne af Sygdom og Lidelse, og disse Følger havde i den Grad kuet hendes hele aandelige Væsen, at hun søgte Glemsel for sin Smerte i en stedse mere og mere tiltagende Nydelse af stærke Drikke. Hun var ved denne Tid bragt til en saadan Yderlighed, at hun stadig var beruset, ja, at hun ikke engang var istand til at iagttage Afholdenhed under en streng Kuur, som var aldeles nødvendig paa Grund af hendes Sygdom, der da befandt sig paa et overmaade fremskredet Trin. Om Aftenen den 12te Mai 1827 var hun sidste Gang bleven seet, overstadig beruset; Folk i Nabolaget havde hørt hende seent ud paa Aftenen omkring Kl. 11½ i saadan Tilstand synge og dandse. Næste Morgen blev hun fundet død i Sengen. Den almindelige Tro var, at hendes pludselige Død var en Følge af hendes sidste Beruselse, der maatte formodes at have virket saa meget desto mere destruerende paa hende i den Tilstand, hun som anført, befandt sig. Det kan ikke erfares, at der har reist sig Mistanke hos Nogen om, at hun var kommet af Dage ved nogen ydre Vold. Alle troede fuldt og fast, at hun havde drukket sig ihjel. Liget blev følgelig heller ikke underkastet nogen speciel Undersøgelse. Enkelte Personer, som havde seet det, lagde Mærke til, at det havde en blaa Farve nederst paa Halsen eller øverst paa Brystet, samt over Næsen og ligesaa paa Neglene og tildeels over Fingrene. Dette vakte imidlertid ingen Forundring, da det tilskreves den naturlige Virkning af den Afdødes Drikfældighed. Heller ikke vakte det nogen Mistanke, at den Afdøde ifølge et Rygte skulde den Nat, efter hvilken hun fandtes død i sin Seng, have raabt „Dem vil kvæle mig! Dem vil dræbe mig!" Madame H-d blev begravet, Skifte efter hende holdt paa sædvanlig Viis og ikke Skygge af Tvivl sees at være reist angaaende hendes Dødsmaade. Det Eneste, som findes omtalt i Forbindelse med hendes Død, var den Omstændighed, at flere Boet tilhørende Sager formodedes bortstjaalne, uden at det kan sees, at man med Hensyn hertil anstillede nogen alvorlig Undersøgelse.

Den hele Begivenhed var forlængst glemt, da der nu for nogle Maaneder siden pludselig hørtes Rygte om, at et gammelt Fattiglem paa en af Fattigstuerne i Throndhjem til Alle og Enhver fortalte, at hun havde været med at tage Madame H-d af Dage. Disse Rygter foranledigede Politimesteren til at optage Forhør og Resultatet af dette Forhør var, at det 80aarige Fattiglem Lorentze Thomasdatter Waagen ved Throndhjems Stifts Ordre af 14de November 1861 blev sat under Justitiens Tiltale for Mord.

Under Justitssagen mod hende fremkom der ingen Data til Oplysning om Mordet udenfor hvad der indeholdtes i hendes egen Forklaring, og Spørgsmaalet maatte derfor være, om der ved samme eller ved den Angjældendes legemlige eller sjælelige Tilstand ved den Tid, hun afgav Forklaringen, var Momenter tilstede, som talte mod at lægge den til Grund for Bedømmelsen. I begge Henseender var der, som af det Efterfølgende vil sees, Anledning til at nære Tvivl, ligesom der ogsaa var Uovereensstemmelse mellem Retterne i Afgjørelsen af Skyldspørgsmaalet.

Forinden vi hidsætte et Uddrag af hendes Forklaring skulle vi foreløbig med Hensyn til hendes Personalia meddele, at hun var født i Aafjorden 1781, konfirmeret dersteds 1799, og ligesaa sammesteds gift den 27de November 1803 med Ingebrigt Michelsen Waagen, der endnu var ilive, da nærværende Sag kom paa, men døde under den. I Aarene nogle og tyve vare hun og hendes Mand flyttede ind til Throndhjem, hvor de boede i Huset hos Madame H-d. Efter dennes Død flyttede de et andet Sted hen i Byen, hvor de boede, indtil begge, svage og sløve, endelig fik Tilhold i et af Byens Fattighuse. Paa deres Vandel synes Ingen tilforn at have havt Noget at udsætte.

Hendes første Forklaring, der blev afgivet den 16de September 1861 paa Fattigstuen, hvor hun efter Forhørsaktens Udvisende da var sengeliggende af Alderdomssvaghed, gik i det Væsentlige ud paa Følgende: Ved den Tid, da hun og hendes Mand boede i Madame H-ds Huus, opholdt sig der ogsaa en Tjenestepige ved Navn Lise. Denne Lise overtalte hende til at deeltage med hende i Madame H-ds Drab for at de derefter kunde bemægtige sig de Penge, hun maatte være i Besiddelse af. En Aften, efterat Madame H-d var gaaet tilsengs og var falden i Søvn, gik hun og Lise ind i hendes Værelse, hvor de bistode hinanden med at slaae Lorentzes Strømpebaand, som hun i den Hensigt tog af sig, om Madamens Hals, hvorpaa de kvalte hende, idet de begge trak i Baandet. Om de havde slaaet en Løkke paa Baandet og dannet en Rendesnare eller kun vundet det om Madamens Hals, huskede hun ikke. Derimod erindrede hun godt, at Madamen døde meget hurtigt og uden at der opstod nogen Kamp eller gjordes nogen Modstand fra den Døendes Side. Hun erindrede ikke om Madamen den Aften havde været beruset, men hun var i Almindelighed beruset daglig. Ingen andre befandt sig i Værelset end Madamen, Lise og hun, og ingen Andre vare indviede i Ugjerningen end hun og Lise. Efterat Madamen var død, tog Lorentze og Lise Strømpebaandet af Halsen paa hende. Strømpebaandet leverede Lise hende tilbage og hun gik med det, indtil det var opslidt. De begave sig nu op paa den Dræbtes Loft, hvor Lise af et lidet Skrin tog en Deel Penge, som de deelte, uden at nogen Optælling fandt Sted. Endvidere bemægtigede Lise sig nogle Gangklæder, og da Lorentze saa det, sagde hun, at ogsaa hun vilde have Noget, hvorpaa Lise svarede: „Ja, vil Du have Noget, faar Du tage det.“ Hun tog da en blaa og hvid Sirtses Kjole, som hun lod omgjøre til sig, da den var for stor til hende. De gik derpaa begge tilsengs, og hun lagde sig hos sin Mand, som Intet vidste om, hvad der var passeret, og aldrig senere blev dermed bekjendt. Lise anmeldte Dødsfaldet den følgende Morgen . . . . Med Lise havde hun aldrig senere talt om Forbrydelsen; hun hørte aldrig, at Nogen havde Mistanke om, at Madame H-ds pludselige Død var at tilskrive nogen Forbrydelse, og hun selv havde tiet dermed indtil hendes nu indtraadte Svagelighed. Hun tillagde, at hun bivaanede Madame H-ds Begravelse.

Med Hensyn til denne hendes Forklaring findes derpaa tilført Protokollen en Erklæring fra Lagrettet om at det med Administrator var enig i, at Deponenten godt havde opfattet Examinationen og at hendes Besvarelse af de forelagte Spørgsmaal ikke røbede, at hendes høie Alder havde svækket hendes Evner til at forstaae, hvad der spurgtes om, eller til med Tydelighed at forklare sig.

Suez-Kanalen: Arbeiderne paa Høiden El-Guirs.

Efterat flere Personer, der havde kjendt den afdøde Madame H-d omkring de Tider, hendes Død indtraf, vare afhørte, uden at deres Forklaring indeholdt noget væsentligt andet Bidrag til Sagens Oplysning end hvad her indledningsviis er anført, sattes der den 22de Oktober paany Forhørs-Ret paa Fattigstuen, hvor Retten da først begav sig til Ingebrigt Waagens Sengeleie. Han forklarede, at han var henimod 100 Aar gammel og at han 8 Aar havde været Lem af Fattigstuen, samt i det sidste Aar sengeliggende. Han erklærede sig aldeles ubekjendt med, at Konen havde begaaet den omhandlede Forbrydelse. Paa den Tid, da Madame H-d afgik ved Døden, havde han og hans Kone boet i hendes Huus, men han havde Intet erfaret om, at hun var blevet aflivet. Heller ikke havde han i sin Kones Besiddelse seet Effekter, tilhørende Madame H-d, undtagen en Kjole, som han imidlertid meente var foræret hende, og muligens et gammelt Tørklæde. Han havde ikke lagt Mærke til, at hans Kone ved Madame H-ds Død kom i Besiddelse af Penge. Han tillagde, at Madame H-d var meget drikfældig, og, medens han boede der, foretrukket; drikfældig, og, medens han boede der, for detmeste, havde ligget, og, naar hun stundom var oppe, var hun som fra sig selv af Drik.

Retten begav sig derpaa til Lorentze Waagens Sengeleie. Hun gjentog sin Forklaring og erklærede fremdeles, at det var Lise, som havde lagt Planen til Madame H-ds Drab, og at, hvis ikke hun havde været, saa var Ugjerningen ikke bleven begaaet.

Ogsaa med Hensyn til disse Forklaringer er specielt attesteret, at de Vedkommende formeentes i Besiddelse af Fornuftens fulde Brug.

Den 12te November holdtes nyt Forhør paa Fattighuset, ved hvilket Administrator bemærkede, at det var blevet fortalt, at Angjældende skulde have ytret, at hun til sin Mand havde meddeelt sig angaaende Drabet af Madame H-d, og da dette stod i Strid med Angjældendes Forklaring under Forhøret den 16de September, havde Retten nu indfundet sig paa Fattigstuen for at modtage yderligere Forklaring af Angjældende. Denne fandtes fremdeles sengeliggende, men, heder det, dog ved sin Fornufts fulde Brug. Hun forklarede nu, at hun for nogen Tid siden, da hun laa syg, havde meddeelt sin Mand, at hun og Lise havde aflivet Madame H-d, og ytret, at hun vilde omtale den Sag, men at hendes Mand havde svaret hende, at hun ikke burde omtale den eller „røbde“ Noget om den Ting. Hun huskede ikke, hvor de boede, dengang hun herom talte til sin Mand, og hun vidste ikke, hvor længe det var, siden det passerede. Hun troede dog, at hun dengang var kommen til Fattigstuen.

Derefter indfandt Retten sig ved Angjældendes Mands Sengeleie. Han befandtes sløv og erklærede, at han ikke kunde mindes at have talt med Administrator eller for ham afgivet nogen Forklaring tidligere . . . . Han erklærede med fuldkommen Bestemthed, at hans Kone ingensinde havde meddeelt ham Noget om Madame H-ds Drab og at han græmmede sig over, at hun kunde fremkomme med en saadan Usandhed.

Den 27de November mødte Angjældende i Retten som fremdeles holdtes paa Fattighuset. Om hendes Forfatning da findes tilført Protokollen, at skjønt Lagrettet med Administrator fandt, at hun var i høi Grad afkræftet, ligesom hun ogsaa var synlig bevæget og ængstelig over, hvad der nu forestod, troede Administrator dog efter anstillet Forsøg at kunne underkaste hende den fornødne Examination; hvorimod Retten antog det meget tvivlsomt om hun kunde opfatte Vidneexaminationen og Vidneprovene i deres Heelhed. Protokollen indeholder nu følgende Meddelelser om hendes yderligere Forklaringer i dette Møde: Hun paastod, at Lise havde i længere Tid holdt paa med hende for at overtale hende til at være sig behjælpelig med at aflive Madame H-d, og, skjønt hun længe negtede at ville tage Deel i denne Gjerning, lod hun sig dog til Slutning overtale dertil, og hun tilstod

endelig, efterat Retten længe forgjæves havde formanet hende til at sige Sandheden reent ud, at hun hjalp Lise med at dræbe Madame H-d, fordi Lise havde sagt, at der vel altid var Noget efter hende. Hun benegtede, at personlig Uvillie mod den Dræbte ledede hende til Ugjerningen; det var kun Haab om at kunne faae Noget af hendes Efterladenskaber. Hun vilde først ikke erindre, at den Afdøde den Aften var beruset, men erkjendte dog, at dette da som sædvanligt var Tilfældet. Det var Lise, som sagde bestemt, at de den Aften skulde dræbe hende, idet hun lagde til „det var snart gjort". Tiltalte var dengang hjemme og gik omtrent Kl. 12 ned til Lise, som opholdt sig nedenunder, hvor ogsaa Madame H-d havde sit Natteleie. Derefter gik de i Forening ind i Madamens Soveværelse, hvor de traf Madamen liggende paaklædt paa Sengen, men om hun sov, veed hun ikke; hun talte dog ikke til dem. I Soveværelset brændte Lys. Lise bad derefter Tiltalte at tage sit Strømpebaand af, hvilket hun gav Lise, som slog Baandet om Halsen paa Madame H-d, hvorefter de trak hver i sin Ende og derefter var det „snøgt gjort". Tiltalte kunde ikke oplyse, om den Dræbte, da de kom ind i Soveværelset, laa paa Ryggen eller paa Siden, thi „hun saa hende knap", forinden Lise efterat have faaet Strømpebaandet slog det om Halsen. Nu sagde Tiltalte, at hun ikke var inde i Værelset, men derimod havde rakt sit Strømpebaand ind til Lise, og efterat denne, som anført, havde slaaet Baandet om Halsen paa Madame H-d, hvis Seng nemlig stod tæt ved Døren, strakte Tiltalte, staaende udenfor Værelset, sig ind for at faae fat i den Ende, som Lise rakte hende, og trak derefter til paa sin Side, medens Lise stod paa den anden Side. Da Lise derefter sagde „nu er hun død", gik hun ind i Kammeret og saa, at Madame H-d var død. Tiltalte benegtede standhaftigt og med Bestemthed, at den Dræbte under Drabet skreg. Efter Gjerningen forlod Tiltalte Gjerningsstedet og gik op og lagde sig hos sin Mand, til hvem hun efter Lises Opfordring sagde: „Nu er Madame H-d død", hvortil Manden kun svarede: „Ja, Ja". Forinden havde hun imidlertid, som tidligere forklaret været med Lise oppe paa Loftet og forsynet sig med Penge og med en af Madame H-ds Kjoler.

I Retsmødet den 4de December, hvor flere Vidner førtes uden at derved noget Lys blev kastet over Faktum, bemærkes det slutteligen i Protokollen, at Tiltalte saavel i dette som i det forrige Møde tydelig havde lagt for Dagen, at hun opfattede og med Opmærksomhed fulgte Vidneexaminationen og at hun derfor ikke antoges at være saa affældig, som Tilførselen i Begyndelsen af den forrige Session antydede. Hun blev ogsaa i dette Møde yderligere examineret, og vedblev sin sidst afgivne Forklaring, idet hun dog nu tilføiede, at det var muligt, at Madame H-d var død, dengang de gave sig ifærd med hende. Efter gjentagen Examination om dette Punkt sagde hun tilsidst, at hun troede, at Madamen levede, men at hun ikke saa det.

Endelig gav Tiltalte i Sessionen den 11te December følgende Forklaring: Hun stod „atmed Sengen" indenfor Døren. Værelset, hvori Madamen laa, var saa lidet, at Sengen, der stod paa den ene Væg, kun netop levnede Plads til at aabne Døren. Hun og Lise stode paa samme Side af Sengen og trak i Baandets Ender. Hvorledes Lise havde lagt Baandet om Halsen veed hun ikke. De stode begge to lige for den Afdødes Ansigt. Den Afdøde udstødte ikke noget Skrig og gjorde ikke nogen Bevægelse, som antydede Dødskamp, før hun døde. Hun antog, at Madame H-d sov, da de denne Nat kom ind til hende. Efterat Gjerningen var fuldbyrdet saa eller bemærkede hun ikke, at Ansigtet var noget forandret og navnlig, at Øinene vare aabne. „Hun laa ret som hun sov". Tiltalte og Lise havde vistnok indbyrdes talt sammen om det Skete, men der havde ikke været nogen Aftale mellem dem om at holde det hemmeligt. Endelig lagde hun til, at Lise havde sin stadige Gang i Madame H-ds Sovekammer.

Tiltaltes Mand afhørtes paany. Han benegtede med Bestemthed, at hans Kone underrettede ham om Forbrydelsen. Han vidste Intet om, at Madame H-d var bragt af Dage paa en voldsom Maade; derimod fortalte hans Kone eller Lise Kaas om Morgenen ham, at Madame H-d var død.

Endelig forklarede et af Vidnerne, den paa Fattigstuen fungerende Skolelærer, at Lorentze Waagen en fjorten Dages Tid før der blev skredet ind i Anledning af Sagen havde fortalt ham, at hun paa Opfordring af Lise Kaas havde kvalt Madame H-d med et Strømpebaand, idet de begge trak i Baandet. De nærmere Omstændigheder ved det Passerede blev dengang ikke nærmere fortalt. Lorentze havde senere, efterat Sag var anlagt, sagt til ham, at Madame H-d muligens allerede var død, dengang de lagde Strømpebaandet om Halsen, siden hun laa saa rolig og stille, men paa hans Spørgsmaal, om Madame H-d sov, svarede hun: „Ja, hun gjorde nok det."

Hertil indskrænke sig de Oplysninger, som haves angaaende Madame H-ds Dødsmaade.

Man seer af det Anførte, at Lorentze Waagens Forklaring i flere Henseender ikke er ganske sammenhængende og at der i flere Punkter er adskillig Forskjel mellem hendes Udsagn paa de forskjellige Stadier af Sagen. Om der ogsaa med Hensyn til disse eller andre Punkter har været Uovereensstemmelse mellem den Forklaring, som nu foreligger, og den Fortælling, hun fra først af kom med paa Fattigstuen og der oftere havde gjentaget, forinden Undersøgelse reistes, kan ikke sees, da der ikke findes indhentet nogen Oplysning i saa Henseende fra de forskjellige Personer paa Fattigstuen, som maatte have paahørt de Fortællinger, hun der var kommet med og i Anledning af hvilke Undersøgelse blev indledet, i deres oprindelige Form. Det kan ikke negtes at herved et ikke uvæsentligt Kontrolmiddel med Hensyn til Bedømmelsen af hendes Tilstaaelses Beviiskraft er gaaaet tabt, uden at Grunden til denne Undladelse kan erfares af Sagens Akter. Ønskeligheden af, at der havde været Anledning til at see ogsaa dette Parti af Angjældendes Optræden nærmere belyst, træder endnu stærkere frem ved en nærmere Betragtning af de Erklæringer om Angjældendes legemlige og aandelige Tilstand, der meddeeltes af de offentlige Funktionærer, hvis Mening herom blev æsket. (Sluttes.)

Literatur.

Undersøgelser til nordisk oldhistorie af C. A. E. Jessen. Kbh. 1862. 84 S. st. 8. Dette Skrift, som er skrevet og forsvaret for Doktorgraden, bestaar af tvende særskilte Afhandlinger, 1) Om Lodbrok-Ætten, 2) Om Gorm og Rigets Samling. Undersøgelsens mærkelige Hovedudbytte er: at hele Danmark havde danske, skandinaviske, Indbyggere ved Aar 500 e. Chr., og kan hellerikke før den Tid have havt tydske Indbyggere; at Danmark var eet Rige rum Tid før Aar 800, og samledes ikke af Gorm; at Braavallakampen hverken vedkommer Historie eller Ethnographi og at dens Tid er ubestemmelig; at Regner Lodbrok og Lodbroks-Sønnerne levede i 9de Aarh. og at Regner ikke var en Søn af Seierherren paa Braavoll, selv om denne havde tilhørt Virkeligheden. Sigurd Ring har ikke existeret, derimod Sigurd & Ring, tvende samtidige Konger, som ved Udeladelsen af et er smeltet sammen til hiin ene historiske Berømthed. — Til disse Resultater kommer han ad den Vei, at han simpelthen slaar en Streg baade over de islandske Beretninger ang. Danmarks Oldhistorie, hvilke han kalder „Fabrikater", „Skipperhistorier" osv., og over Adam af Bremen, og hovedsagelig holder sig til de danske Sagn (Saxo) forsaavidt de stemme med „samtidige troværdige udenlandske Efterretninger" (ɔ: Eginhard.) Hvor Knuderne ere saamange og indviklede, er der vistnok for det ungdommelige Mod en stor Fristelse til at gribe til Sværdet, for med Et at hugge dem over, og man maa indrømme at Hr. Jessen har hugget med en Alexanders hele Fordomsfrihed. Men der tør dog endnu være adskillige Trævler, der fremdeles hindre den ugenerede Bevægelse, som skulde være Løsningens Udbytte. — Man maa villig indrømme, at Jessen er en Mand med stor kritisk Dygtighed, og skarpt, uhildet Syn; men det forekommer os, at han, for at kunne bryde ned, tildeels har grebet til samme Midler, som de af ham saa haardt anfægtede Forgjængere i Historieforskningen, for at bygge op. Vi kunne ikke indsee, at de Hypotheser og Slutninger, ved hvis Hjælp han søger at forklare de historiskt gjældende Sagns Tilblivelse og paavise deres Uægthed, med Hensyn til historisk Ædruelighed altid have synderlige Fortrin fremfor de ældre nordiske Historikeres positive Kombinationer, som han dog erklærer for lutter Phantasier. — Naar Skand. Gazette (Orvar Odd) i Anledning af dette Skrift opbygger sig og sine Læsere med det Haab, at Prof. Munch derved er ødelagt, da er dette enten at tilskrive hellig historisk Eenfoldighed, eller ogsaa en saa stærk Hævnelyst*), at den hverken kan tage Syn, Sands, Videnskab eller Fornuft paa Raad, inden den proklamerer sin Seier. Gazetten kunde lige saa godt sige, at Geijer, N. M. Petersen, Grundtvig og alle de andre svenske og danske Historikere, ligefra P. E. Müller af med „Forføreren Bredsdorff i Ryggen, ere ødelagte; thi de have alle gjort sig skyldige i de samme formeentlige Feiltagelser som Munch. Men naar Jessen især retter sin Polemik mod ham, da er utvivlsomt Grunden den, at han hos Munch senest og udførligst har fundet fremstillet de Theorier, som skulle slaaes ihjel, og fordi denne Historiker tildeels har været inde paa den Vei, som Jessen anseer for den rette: at opløse og bortræsonnere Sagnene. Hensynet til Munchs store Anseelse som Historiker har vel hellerikke været uden Indflydelse: jo anseeligere Modstander, desto større Seir. Desuden kunde der mod en Mand paa Frastand, boende i Norge, bruges langt grovere Vaaben end mod danske Historikere, der endog vilde faae med Bedømmelsen af Disputatsen at gjøre. Det affeiende Overmod, hvormed han behandler Munch, er ogsaa vel skikket til at besnære den mindre erfarne Læser, saa han ikke seer, hvorledes Hr. Jessen, trods sin Uenighed i Resultaterne, dog bygger paa Munchs Historieforskning, uden hvilken han nok smukt vilde ladet være at skrive denne sin Disputats. Hvad Benyttelsen af det grove Slags Vaaben angaar, har Forf. taget sig temmelige store Friheder, ja saa store, at der blandt vedkommende lærde danske Herrer skal have hersket deelte Meninger, om ikke Skriftet af den Grund burde afvises som Doktordisputats. Det er vel ogsaa denne Side ved Jessens Forfatterskab, som har bragt Skand. Gaz. til deri at see et knusende Vid og Ironi, Egenskaber, som en nogenledes nøktern Læser vanskelig vil finde stort af. Hr. Jessen skriver en rask, flot Stiil, fuld af ungdommeligt Overmod og Hensynsløshed. Men der ligger hverken Vid eller Ironi deri, at Forf. kalder de historiske Efterretninger, han ikke tror paa, Skipperhistorier, Røverhistorier, Fabrikater (det sidste vel de hundrede Gange), eller dem, der have fremsat disse, Kjæltringer og Løgnere, dem der have uddraget Noget af dem, Forførere, eller de uddragne Resultater Phantasier, Luftkasteller, Korthuus, Hjernespind m. m. m.

*) Man erindre hvorledes Munch tugtede Bladet for dets uforskammede Indblanding i den orknøiske Runeskrift-Affære!

— Som Program fra Christianias Kathedralskole er udkommet: **Er Norsk det Samme som Dansk?** af Overlærer K. Knudsen. (168 S. 8.) Hører Forf. ikke blandt dem, som alsidigt belyse en Sag, saa udfolder han ialfald en næsten overmenneskelig Flid og Udholdenhed i Belysningen af Sagen fra den ene Side, han engang har gjort til sin. Enten det gjælder at indrette Magaziner af Udtalelser mod Klassikerne eller til Gunst for den Slags Norskhed, han i Skrift og Tale vil have fremmet, er denne Udholdenhed lige beundringsværdig. De flygtigste Avisartikler, de ældre og de nyere, de gode og de slette Forfattere læser han alle lige opmærksomt og med Pennen i Haanden, og bogfører enhver Ytring, den være saa ubetydelig den vil, ja ethvert Bogstav, som paa nogen Maade kan støtte Sagen i Retning af hans Ideer; og medens Hundreder og atter Hundreder af afvigende Udtalelser glemmes med Dagen og for bestandig, fordi de ingen modsvarende Bogførere finde, voxe hans Magaziner ved Flid og Vindskibelighed umærkelig til en forbausende Størrelse. Naar han saa efter lange Tiaer ordner og udstiller hvad han har samlet, seer det stort, ja imponerende ud. Det er en Rigdom af Smuler, som forbauser og bringer i Forglemmelse de rigtbesatte Borde, mellem hvilke de engang faldt. Slige Udstillinger af det Indsamlede foretager Hr. K. ofte og gjerne; thi han kjender Virkningen og Vigtigheden af at holde en Sag stadig paa Dagsordenen. Som rimeligt benyttes Dagbladene til det løbende Brug. Men til sine Tider foretager han, saaledes som i dette Program, større videnskabelige Opgjør, hvorved atter det væsentligste Udbytte af hine Indsamlinger ordnes og opstilles paanyt. Af dette Skrifts Indhold ville Læserne fra Forfatterens tidligere Avisartikler forud kjende Adskilligt; men der er ogsaa kommet meget Nyt til, tjenende til at besvare det af ham opkastede Spørgsmaal i benægtende Retning. Han har her baade af Pontoppidans og Hallagers Ordsamlinger uddraget de Glosser, som ikke forstaaes i Danmark, men vel i Norge, fordetmeste baade i Skrift og Tale. — Det hele Skrift er, som allerede antydet, et beundringsværdigt Flids- og Samlerarbeide. Orthographien deri er ikke den, som Forfatteren kjæmper for og ellers benytter, men det sædvanlige Skriftsprog. Grunden sees at være den, at Skriftet, „ikke udkommer paa Forf.s eller nogen anden enkelt Mands Bekostning" (men paa en lærd Skoles, der vel ikke vil godkjende den nye Skrivemaade).

Norge.

Christiania. Til Storthingsrepræsentant for Christianssund er valgt Vicekonsul N. H. Knutzon og til Suppleant Kjøbm. N. Flor.

— Til Repræsentanter for Søndre Throndhjems Amt: Gaardbruger J. N. Krogness, Hytteskriver Aas, Sognepræst P. Essendrop og Skolelærer D. Iversen; Suppleanter Sæther, Hornemann, Præst Gaarder og Olsen.

— Den 23de Juni foregik Hamar-Elverum-Jernbanens høitidelige Aabning i Overvær af en stor Hob Dignitærer her fra Byen.

— Foged P. P. Bloch er udnævnt til Ridder af Nordstjerneordenen.

— Den danske Korvet Galathea, hvormed St. Bille foretog sin bekjendte Verdensomseiling, er ifølge Bergenspst. solgt for 15,000 Spd. til et Interessentskab i Bergen.

— Festen i Studenterlunden for Deeltagerne i Studentertoget nød ingensomhelst Begunstigelse af Veiret, da et Skylregn uden nogen Barmhjertighed med Damernes klare, paa en lysere Tilværelse beregnede Kjoler indfandt sig, just som Sang og Tale var bedst i Gang. Velkomsttalen holdtes af Advokat Dunker og besvaredes af Prof. Monrad.

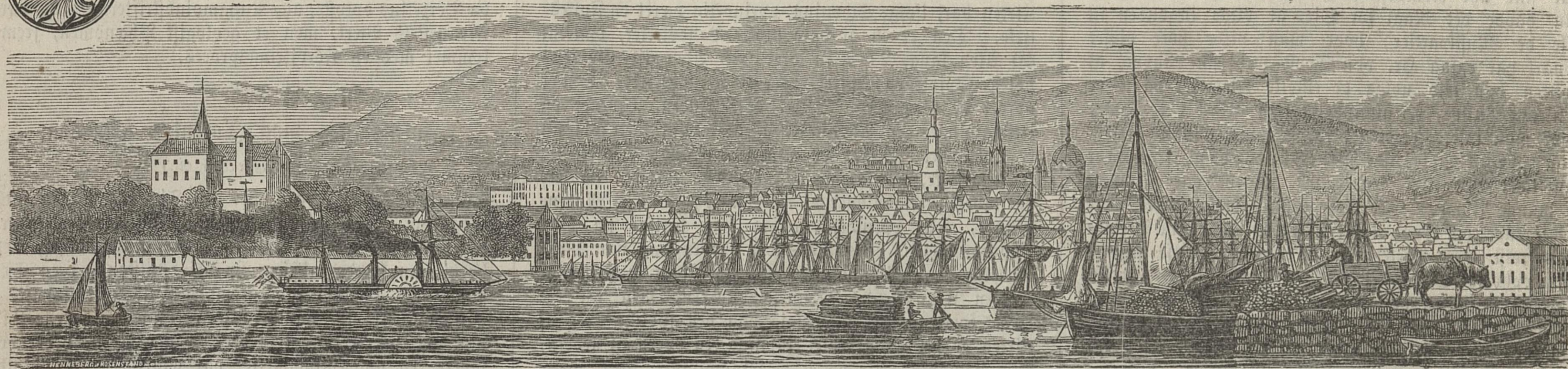
— Paa Mandag forlader Generalkonsul Chr. Tønsberg Byen for at tiltræde sit Embede som Toldkasserer i Tvedestrand. Forhandlingen af hans mange Forlagsskrifter skeer her i Christiania gjennem Steensballes Boghandel.

— Dødsfald. Zahlkasserer D. Dietrichson; Oberstlieutenant P. C. Ring, 18de Juni, 77 Aar; Foged Ole Holm, 21de Juni, $72\frac{1}{2}$ Aar.

☞ **Paa dette Blad kan abonneres saavel fra Aarets som Halvaarets Begyndelse. Prisen er 1 Spd. halvaarlig, Postporto iberegnet 1 Spd. 12 ß. Subskriptionen saavel for ny tiltrædende som ældre Subskribenter gjælder for Aargangen eller til Aarets Udgang og længere, hvis Opsigelse ikke skriftlig skeer inden 31te Oktbr. Til Bladet, der fremdeles redigeres af P. Botten Hansen, ville DHrr. B. Bjørnson og H. Ibsen for Fremtiden levere stadige Bidrag. De, der subskribere fra dette Aars Begyndelse, erholde gratis Bladets Nytaarsgaver for 1861 og 62, foruden Nytaarsgaven for 1863, der vil bestaae af et versificeret Nutidslystspil i 3 Akter af Henr. Ibsen.**

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 27. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 6te Juli 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Af Ludvig Spohrs Autobiographi.

Hvo der en Gang i Livet saa den store Tonekunstners, Ludvig Spohrs imposante Skikkelse, vil i Aanden hundrede Gange tilbagekalde sig samme, naar han læser den Biographi, som deels er skrevet af den mægtige Mester selv, deels sammenstillet efter hans Breve og efterladte Optegnelser. Billedet af den energiske, altid virksomme og af strenge Grundsætninger ledede Mand træder derved saa klart frem for Læseren, at man blot kan ønske, at en senere Tid kun noget strengere vil frigjøre dette Billede for de subjektive Udladelser og personlige Betragtninger, hvorved det først kan opnaae den rette charakteristiske Afrunding.

Ikke blot som den store Komponist og berømte Virtuos viser Spohr sig i denne Autobiographi; man møder ogsaa overalt den ædeltsindede, konsekvent handlende Mand, der allerede i sin tidligste Ungdom, med et Mod, der kun kunde udspringe af Bevidstheden om indre Værd, stillede sig ligeover for Offentligheden.

Da han, 14 Aar gammel, allerede var uddannet til en fortrinlig Solospiller, og det ikke mere syntes muligt for Faderen, eftersom de andre Børn voxede til, at udrede det Fornødne til det dyre Ophold i Braunschweig, holdt denne Sønnen for langt nok fremadskreden til, som reisende Kunstner at kunne forsøge sin Lykke i Verden. Han besluttede derfor først at sende ham til Hamburg, hvorhen han kunde medgive ham Anbefalinger til tidligere Bekjendte.

Vant til at adlyde sin Fader i Alt, og allerede tilbøielig til at ansee sig selv for et stort Lys, havde Ludvig Intet at indvende derimod. Synes det end eventyrligt at overlade en Dreng paa fjorten Aar til sig selv og sende ham paa Lykke og Fromme ud i Verden, saa finder dette sin Forklaring i Faderens Charakteer og egne Oplevelser. Denne, der var i høieste Grad kjæk og foretagsom, havde allerede selv i sit sextende Aar emanciperet sig. For at undgaae en Skolestraf havde han flygtet fra Skolen i Hildesheim, havde paa en høist kummerlig Maade ernæret sig i Hamburg, i Begyndelsen som Sproglærer, siden ved at undervise paa den Büsching'ske Handelsskole, derpaa besøgt flere Universiteter, og altid, uden nogensomhelst Understøttelse fra Hjemmet, under store Mangler slaaet sig igjennem ved sin Foretagelsesaand og sin utrættelige Virksomhed, og endelig, efter en høist eventyrlig Ungdom, svunget sig op til praktiserende Læge i Braunschweig. Han fandt det nu meget naturligt, at Sønnen forsøgte sig paa en lignende Maade, omendskjønt Moderen betænkelig rystede paa Hovedet. Forsynet med tarvelige Reisepenge men med mange gode Lærdomme, blev Ludvig med Postvognen sendt til Hamburg. Endnu ganske optaget af det Indtryk, som den livlige Handelsstad og de for første Gang seede Skibe havde gjort paa Drengen, gik han vel tilmode og fuld af Haab til Prof. Büsching, til hvem Faderen havde anbefalet ham. Men hvor snart skulde ikke hans Forhaabninger tilintetgjøres! Efterat Professoren med stedse stigende Forundring havde læst Brevet, udbrød han: „Deres Fader er dog endnu den Gamle! Hvilken Galskab! Saaledes at sende en Dreng paa Lykke og Fromme ud i Verden!" Derpaa forklarede han ham, at for at bringe en Koncert istand i Hamburg, maatte man allerede besidde et berømt Navn, eller idetmindste Midler til at kunne udrede de betydelige Omkostninger ved en Koncert, og at nu, da alle rige Folk boede paa sine Landsteder, vilde et saadant Foretagende være ganske ugjørligt. Ligesom tilintetgjort ved denne Erklæring, fandt den unge Kunstner ikke et Ord at svare, og kunde neppe holde Taarerne tilbage. Han anbefalede sig taust, og løb, uden at tænke paa Afleverelsen af de andre Anbefalingsbreve, fuld af Fortvivlelse til sit Logis. Overtænkende her sin Stilling, fandt han til sin Forskrækkelse, at hans rede Penge neppe endnu vilde forslaae for et Par Dage, og han saa sig allerede i Hænderne paa Seelenverkooperne, af hvem hans Fader havde udkastet for ham et saa afskrækkende Billede. Han fattede derfor en hurtig Beslutning, pakkede sin Violin og sine Sager igjen i Kufferten, sendte disse, forsynet med en Adresse til Braunschweig, med Posten, betalte sin Regning, og vandrede med sit lille Pengeforraad i Lommen, der ialfald kunde række til Fortæringen, paa sin Fod tilbage til Braunschweig.

Dog, nogle Mile fra Staden, kom, ved et roligere Overlæg af Sagen, snart Angeren over denne overilede Handling; men nu for seent, ellers havde han vel vendt om. Han indsaa nu, at det var dumt, ikke idetmindste at have afleveret de andre Breve. De kunde maaskee have aabnet ham Bekjendtskab med en Musikus, der havde forstaaet at vurdere hans Talent og endogsaa vidst en Udvei for ham til faae en Koncert istand. Dertil kom den beskjemmende Tanke, at Faderen, der selv havde været saa uforfærdet, vilde udskjelde ham for barnslig, modløs og raadvild. Dybt bedrøvet vandrede den unge Mand videre, uophørlig grundende paa, hvorledes han skulde undgaae den Ydmygelse, med aldeles uforrettet Sag at vende tilbage til Fædrenehjemmet.

Endelig fik Drengen det Indfald at henvende sig til Hertugen af Braunschweig, og anmode ham om Midler til at fortsætte sin videre Uddannelse. Han vidste, at Hertugen selv tidligere havde spillet Violin, og haabede derfor, at denne vilde erkjende hans Talent. Har han først hørt Dig spille en af dine Koncerter, tænkte han, saa er din Lykke gjort. Med nyt Mod vandrede han nu videre, og tilbagelagde i en munter Stemning den øvrige Deel af Veien.

Ankommen til Braunschweig, forfattede han et Bønskrift til Hertugen, hvori han forklarede denne sin hele Stilling, og slutteligen bad om Understøttelse til sin videre Uddannelse, eller om en Ansættelse i Kapellet. Da det var ham bekjendt, at Hertugen pleiede hver Morgen at spadsere i Slotshaven, opsøgte Drengen ham der med sin Ansøgning i Lommen, og var saa lykkelig, at Hertugen modtog Papiret. Efter at han flygtig havde gjennemlæst det og gjort ham flere Spørgsmaal om hans Forældre og foregaaende Lærere, som Drengen uforfærdet besvarede, erkyndigede han sig ogsaa om, hvem der havde forfattet Bønskriftet. „Hvem Anden end jeg? Dertil behøvede jeg ingen Anden!" svarede Drengen temmelig kjækt og næsten fornærmet over denne Tvivl om hans Duelighed. Hertugen smilede og sagde: „Nu, kom imorgen Kl. 11 op paa Slottet; da ville vi tale videre om din Ansøgning." Hvo kunde nu være lykkeligere end Spohr? Præcis Kl. 11 stod han for Kammertjeneren, og forlangte at blive meldt hos Hertugen. „Hvem er Han?" spurgte denne temmelig uvenligt. „Jeg er ingen Han, Hertugen har bestilt mig hid, og Han har at melde mig," og før hans Hidsighed havde lagt sig, blev han ført ind. Hans første Ord til Hertugen var derfor ogsaa: „Eders Durchlauchtighed! Eders Kammertjener kalder mig „Han"; det maa jeg alvorlig frabede mig." — Hertugen lo høit og sagde: „Naa, naa, berolige Dig kuns, han vil ikke gjøre det mere." Efter at han endnu havde spurgt ham om Mangt og Meget, hvorpaa Spohr gav ham de frimodigste Svar, sagde Hertugen: „Jeg har forhørt mig hos din forrige Lærer Maucourt om din Duelighed, og er nu nysgjerrig efter at høre Dig spille en af dine Kompositioner. Dette kan skee paa næste Koncert hos Hertuginden. Jeg vil lade Kapelmester Schwaneberger underrette herom."

Hofkoncerter fandt Sted hver Uge hos Hertuginden. Spohr spillede, og Hertugen var saa henrykt over den unge Mands Præstationer, at han lovede at drage Omsorg for hans videre Uddannelse, og gav ham strax en Plads i Hofkapellet.

Allerede i Aaret 1802 begyndte Spohr at reise med sin Lærer Frantz Eck, og fra nu af førte han et stadigt Virtuosliv, hvori de interessanteste Oplevelser afvexlede.

I Aaret 1805 var han i Magdeburg, og omgikkes der med den geniale Prinds Ludvig Ferdinand af Preussen. Spohr og en af ham meget yndet Dame, der reiste i hans Følge, vare indbudne af Prindsen til et Musikparti, og bleve ved deres Ankomst modtagne paa det Artigste. De fandt der en fornem Cirkel af bestjernede Herrer og elegante Damer forsamlede, samt de fortrinligste af Berlins Kunstnere. Her traf ogsaa Spohr en tidligere Bekjendt fra Hamburg, den berømte Klaveervirtuos og Komponist Dussek, der nu var Prindsens Lærer og boede hos ham. Musikpartiet begyndte med en Klaveerkvartet, som af Dussek blev foredraget med ægte kunstnerisk Fuldkommenhed. Derefter kom Spohr. Hans Spil fandt et høilydt Bifald, og i Særdeleshed syntes Dussek at være henrykt. Ogsaa Spohrs Ledsagerske erhvervede sig almindeligt Bifald ved Foredraget af en Arie, hvortil Dussek akkompagnerede hende paa Pianoforte.

Da Musiken var endt, bød Prindsen en af de nærværende Damer Armen, og førte Selskabet, der paa et Vink af ham gjorde ligedan, ind i Spisesalen, hvor et glimrende Taffel ventede dem. Man tog uden Etikette Plads ved Siden af sin Dame; Spohr ved sin kjære Ledsagerindes. I Begyndelsen var Underholdningen, omendskjønt fri og ugeneret, dog anstændig. Men da Champagnen først begyndte at skumme, faldt der Ord som ikke passede sig for en uskyldig Piges kydske Øren. Spohr var derfor betænkt paa, saasnart han mærkede, at de formeentlig fornemme Damer, ikke, som han troede, tilhørte Hoffet, men Balletten, hemmelig at snige sig bort med sin Ledsagerinde. Han kom ogsaa, uden af Selskabet at blive videre bemærket eller hindret, lykkelig til sin Vogn med sin Ledsagerinde, og vendte tilbage til den ventende Moder. Dagen efter blev det ham fortalt, at Prindsens Musikpartier sædvanlig endte med saadanne Orgier.

Spohr blev paa denne Tid ansat som Koncertanfører i Gotha, og giftede sig der med Dorette

Scheidler, som fra nu af ledsagede ham paa hans mange Reiser som Virtuosinde paa Harpe. — I Aaret 1813 blev han af Grev Palffy, Bestyrer af Wiens Theater, engageret til Kapelmester sammesteds.

Som bekjendt gives der blandt Musikenthusiasterne mærkelige Særlinger. En af de mærkeligste, en Hr. von Toost i Wien, sluttede en eiendommelig Handel med Spohr. Han maatte nemlig i fire Aar, mod en betydelig Godtgjørelse, som Eiendom overlade ham alle sine nye Kompositioner, hvorved Hr. von Toost kun havde det Maal for Øie, at blive indbuden til alle de Musikpartier, hvor man vilde høre disse. Snart var ogsaa Hr. von Toost med sin Mappe, af hvilken han selv udtog de enkelte Stemmer og lagde den paa Pulten, en almindelig søgt Gjæst i de Huse, hvor man interesserede sig for Spohrs Musik.

Spohrs Oplevelser med Beethoven, frembyder kun lidet Glædeligt, da denne allerede var hjemsøgt af mange Uheld. Det vilde vistnok have virket mere velgjørende, om Spohr i Fremstillingen af denne Periode havde vist mere Pietet, og med mere Følelse skildret dette ophøiede Menneskes bedrøvelige Stilling. Ved sin Ankomst til Wien opsøgte Spohr strax Beethoven, men fandt ham ikke og lod derfor sit Kort tilbage. Han haabede derfor at møde ham et Steds i et musikalskt Selskab, hvortil han hyppig blev indbuden, men erfarede snart, at Beethoven, siden hans Døvhed havde tiltaget saameget, at han ikke mere tydelig kunde skjelne Musiken i dens Samklang, havde trukket sig tilbage fra alle Musikpartier og var overhovedet bleven meget menneskesky. Spohr forsøgte derfor nok engang et Besøg, men forgjæves. Endelig traf Spohr ham ganske uventet paa Spisekvarteret, hvorhen hiin pleiede at gaae hver Middag med sin Frue. Han havde nu allerede givet Koncert og to Gange opført sit Oratorium „den yderste Dag“; Wienerbladene havde givet en gunstig Beretning derom. Beethoven kjendte altsaa til Spohr, da denne forestillede sig for ham, og hilsede ham usædvanlig venligt. De satte sig sammen ved eet Bord, og Beethoven blev ret livlig, hvilket forundrede Bordselskabet meget, da han sædvanlig mørk og ordknap stirrede hen for sig. Men det var et besværligt Arbeide at gjøre sig forstaaelig for ham, da man maatte skrige saa høit, at man kunde høres gjennem flere Værelser. Efter Spohrs Beskrivelse var Beethoven noget plat for ikke at sige raa; men et ærligt Øie skuede frem under de buskede Bryn. — Senere traf Spohr ham nu og da i Theatret i Wien, siddende tæt bagved Orchesteret, hvor Grev Palffy havde givet ham en Friplads. Efter Operaen ledsagede Beethoven ham sædvanlig hjem og tilbragte Resten af Aftenen hos ham. Da kunde han ogsaa være meget venlig mod Spohrs Frue og Børn. Om Musik talte han høist sjelden. Skeede det, vare hans Domme meget strenge og saa bestemte, som om ingen Indsigelse derimod kunde finde Sted. For en Andens Arbeider viiste han ingen Interesse. Spohr havde derfor heller ikke Mod til at vise ham sine. Beethovens Yndlingsemne i den Tid var at kritisere Fyrst Lobkowitz's og Grev Palffy's Forvaltning af Theatrene i Wien. Paa den Sidste rev han ofte ned saa aabenlydt, at ikke alene det udstrømmende Publikum kunde høre det, men ogsaa Greven selv i sit Bureau. Dette satte Spohr meget i Forlegenhed, og han anstrængede sig altid for at lede Samtalen hen paa andre Gjenstande. Beethovens kolde, frastødende Væsen i hiin Tid hidrørte deels fra hans Døvhed, som han endnu ikke havde lært at bære med Hengivenhed, deels var den en Følge af hans forstyrrede Formuesforhold. Han var ingen god Huusholder, og havde dertil den Ulykke at blive bestjaalet af sine Omgivelser. Saaledes manglede han ofte det Nødvendigste. I den første Tid efterat Spohr havde stiftet Bekjendtskab med Beethoven og denne i flere Dage havde udeblevet fra Spisekvarteret, spurgte han ham, da han kom igjen: „De var dog vel ikke syg?“ — „Min Støvel var det“, svarede Beethoven; og da jeg kun eier det ene Par, havde jeg Huusarrest.“ (Sluttes).

Thingvolds Kirke.

Thingvolds Kirke, hvoraf vi her levere en Afbildning efter Tegning af Hr. Laur. M. Lange, ligger paa en Haug ved den inderste Bugt af Thingvoldfjorden, hvorover man fra Kirkebakken har en smuk Udsigt. Kirken har, ifølge Schøning, oprindelig været en Fylkeskirke. Den er en af vore største Landskirker, omtrent 40 Alen lang, 21 Alen bred, 38 Alen til Gavlens høieste Spidse og Spiret rager 67 Alen iveiret. Den er opført af Graasteen, Sokkel af Veksteen, Hjørner og Indfatninger om Aabninger af hvid Marmor, som nu er overkalket; Skibet en aflang Fiirkant; Choret, tre Trin høiere, af samme Form, men kortere, smalere og lavere; Aabningerne rundbuede; inde i Murene Gange, som oprindelig ogsaa har fortsat sig over Choraabningen, ved hvis Sider der engang var Marmorpillarer, „hvis Kapitæler have forestillet tvende udaf Muren fremstikkende Menneskepostyrer“, men nu ere meget forvanskede. Udvendig paa den sydlige Side af Kirken er der en firkantet Aabning fra øverst til nederst, hvis Betydning har været meget omtvistet, idet nogle have meent, at den var bestemt til et Fængsel, andre derimod til et Slags Kapel, hvori et Helgenbillede var opstillet. Paa den indvendige Væg i Choret er der flere Steder malet smaae Cirkler med Kors i; lignende findes i Reinlids Stavekirke i Valders og betegne vel her, ligesom i Udlandet, Kirkens Indvielse af Biskopen. I 1773 stod ved begge Sider af Chordøren „to Monstranser, begge af een Dannelse, og øverst paa dem tvende Billeder, sammenføiede bagtil; hvoraf det ene forestiller Maria med Barnet, det andet en anden Helgen, udentvivl Joseph. Fodstykket under Billederne har endnu sin stærke Poleerforgyldning, men paa Billederne selv og paa Skaftene er den afslidt og borte.“ — Bag Alteret er i Muren indfældt en hvid Marmorsteen, hvorpaa findes indhugget en Runeindskrift med gammelt Norsk, der oversat lyder: Jeg beder for Guds Skyld Eder lærde Mænd, som har Varetægt over denne Kirke, og alle dem, som kunne raade mine Bønner: mindes min Sjel med hellige Bønner; men jeg hed Gunnar og gjorde jeg dette Huus*).

Thingvolds Kirke. (Efter Tegning af L. M. Lange.)

Bag Kirken findes en gammel Marmor-Liigsteen, men Indskriften er saa forslidt, at der kun kan skjelnes enkelte Bogstaver og Forziringer.

En halv Fjerdingsvei fra Thingvolds Kirke ligger Gaarden Hegerberg, hvor der er et steilt Bjerg med tilsyneladende Bogstaver, som Bønderne viiste Schøning, da han i 1773, bereiste Egnen, og sagde, at Olaf den Hellige havde ladet indhugge; thi, bemærker Schøning, St. Olaf er i Norge det Samme som Alexander den Store i Asien: alt hvad man ei kjender eller veed Oprindelse til, har han gjort. Den Lærde opdagede imidlertid, at den formeentlige Helgenskrift kun var Forvitringer. Pudsigt nok skulde et lignende Naturphænomen narre en af Nordens lærdeste Oldgrandskere Finn Magnussen, til deri at see Runer og forklare disse i et Værk, der i Omfang kappes med Bibelen og Brochmands Postil, men hvis uhyre Lærdom og sindrige Fortolkninger med Et opdagedes at være spildt, da Berzelius oplyste, at „Runamoindskrifterne“ ikke vare Menneskets Værk, men et geologisk Phænomen, fremkommet med en Forvitringsproces.

*) N. Nicolaysens archæol. hist. Fortegnelse 125—26.

Justitssagen mod Lorentze Waagen.

(Slutning fra forr. Nr.)

Lorentze Waagen var ved den Tid, da nærværende Sag kom paa, ifølge en Erklæring fra den Skolelærer, der forestod Andagtsøvelserne paa Fattigstuen og med hvem hun havde talt om sin Sindstilstand, i en Tilstand, der i høi Grad grændsede til Fortvivlelse, i hvilken Henseende hun dog anførtes i den seneste Tid at have været meget bedre. Hun havde, heder det videre, en sløv Hukommelse, var daarlig til at opfatte endog de simpleste Ting og var til sine Tider aandsfraværende; det forekom ham, som om hun undertiden var lidt forvirret. Han havde flere Gange lagt Mærke til, at naar hun laa roligt og som om hun med Opmærksomhed fulgte hans Tale, hun da pludselig, naar hun hørte den mindste Lyd, reiste sig i Sengen og saa omkring sig med et forvirret og forfærdet Blik: Alt, hvad han havde fortalt hende, havde han efter dette fundet glemt.

Fattighuuslægen oplyste i sin Erklæring blandt Andet, at hun en tre fire Maaneders Tid før Forhøret begyndte at klage over Søvnløshed forbunden med en høi Grad af Uro, som især om Nætterne var til stor Gene for de øvrige af Stuens Lemmer. Hun var meget afkræftet og leed af en yderst deprimeret Sindsstemning, som efter flere af Fattiglemmernes Udsagn skulde have sin Grund i Samvittighedsnag over en i sin Tid begaaet Forbrydelse. I den sidste Tid forekom hun ham dog noget livligere. Han havde aldrig kunne formærke nogen Sindsforvirring hos hende og ansaa hendes mentale Tilstand for at være tilfredsstillende. Han bemærkede imidlertid, at han kun havde havt liden Anledning til som Læge at komme i Berørelse med hende, og at selvfølgelig hans Oplysninger maatte blive høist ufuldstændige.

Stadsphysikus erklærede, at han efter i Alt fire Gange at have besøgt og samtalet med Angjældende ikke fandt nogen Grund til at antage hende for at være forvirret eller af Alder saaledes sløvet, at deri skulde være Foranledning til at betvivle Rigtigheden i alt Væsentligt af hendes Opgivende om den begaaede Forbrydelse. Han antog, at hun var noget tunghørt, og at hun maaskee af den Grund, eller ogsaa fordi hendes Sind var særdeles indadvendt, undertiden noget seent opfattede de fremsatte Spørgsmaal, medens dog hendes Svar forraadte baade en tilstrækkelig klar Opfatning og en god Hukommelse ialfald hvad hendes Livs tidligere Forhold og Begivenheder angik. Hun var iøvrigt, oplyste han, temmelig affældig, klagede over Værk i hele Legemet og laa stadigen tilsengs, dog saa at hun kunde gaae, naar hun havde Nogen at støtte sig til. Han havde ved hvert Besøg fundet hende klagende og jamrende sig over sin Ulykke og bekymret for, hvorledes det skulde gaae hende her og hisset. Hendes Søvn skulde være urolig. Saavel Fattiglemmerne i samme Stue som de Opsynshavende havde paa hans Forespørgsel om hendes mentale Tilstand paastaaet, at hun Intet manglede eller havde manglet paa Forstanden.

Vedkommende Sognepræst erklærede, at for saa vidt han ved Samtale med Lorentze Waagen havde

kunnet komme efter hendes aandelige Tilstand, syntes vistnok hendes Aandsevner at være temmelig usvækkede, men at der paa den anden Side fandtes saa megen Uklarhed og Begrebsforvirring, at man med Grund kunde slutte, at de aldrig havde været meget store. At hendes Hukommelse i hendes høie Alder skulde være paalidelig, var efter hans Mening neppe rimeligt, om end det Faktum, hvorfor hun var under Tiltale, i Hovedsagen havde præget sig deri med udslettelige Træk. Det havde i lange Tider indjaget hende Frygt og Rædsel. Det var ikke let at sige, hvorvidt hun følte sand Anger derover, da der med Hensyn til Saliggjørelsens Orden og Naadens Tilegnelse syntes at herske næsten total Uvidenhed hos hende, ligesom hun ogsaa syntes lidet modtagelig for Oplysning i denne Henseende. Efter Sognepræstens Skjøn var det saaledes en overmaade vanskelig Sag for hendes Vedkommende at beregne Graden af Tilregnelighed eller Utilregnelighed.

Den af Lorentze opgivne Medskyldige i Mordet paa Madame H-d, Svarte-Lisa eller Lisa Kaas, som hun kaldtes, medens hendes egentlige Navn var Elisabeth Jørgensdatter, gjorde Bekjendtskab med Justitien i 1817, da hun for første Gangs Tyveri blev idømt to Maaneders Tugthuus. Hun var da Enke og opgav sin Alder til 39 Aar. Efter den Tid fik hun to uægte Børn, var blandt Andet i nogle Aar i Tjeneste hos Madame H-d, hos hvem man havde Mistanke om at hun stjal Adskilligt, og kom derpaa igjen i 1829 under Tiltale for Tyveri og blev derfor ilagt tre Aars Tugthuus. Endelig blev hun i 1843 for tredie Gangs Tyveri idømt tre Aar og to Maaneders Strafarbeide, hvilken Straf dog ved Benaadning blev formildet til tredive Dages Fængsel paa sædvanlig Fangekost. I 1858 afgik hun ved Døden, uden at hun for den ved Dødsleiet tilstedeværende Præst omtalte at have begaaet nogen Forbrydelse eller at have været deelagtig i nogen saadan.

Referentens Indstilling i Sagen gik ud paa, at hun for Deelagtighed i Mord skulde miste sin Hals og hendes Hoved sættes paa en Stage. Da denne Indstilling blev forehold Angjældende, bemærkede hun, at hun fik vel være fornøiet dermed, hvorhos hun udviste en heftig Bevægelse, sigende at, hun havde Intet imod at lide Dødsstraf, naar hun blot fik komme til Jesus Christus. Underretten, der paa Grund af Sagens Beskaffenhed medbetjentes af fire Meddomsmænd, fandt efter Omstændighederne ikke i Tilstaaelsen et afgjørende Beviis for Tiltaltes Skyld og frifandt hende derfor for videre Tiltale. Heri dissenterede imidlertid Byfogden, hvis Votum gik ud paa, at hun for Mord skulde miste sin Hals og hendes Hoved sættes paa en Stage, hvortil hun ogsaa blev dømt af Stiftsoverretten, hvis Dom den 17de denne Maaned stadfæstedes af Høiesteret.

Defensor for Høiesteret fremhævede med megen Styrke Vanskeligheden af efter en saa lang Tids Forløb at bringe det rette Lys over det Passerede — Noget, der navnligen lammede Defensionen og hindrede den i at fremdrage Omstændigheder og Beviisligheder, som muligens kunde have staaet til Raadighed, om retlige Undersøgelser strax vare blevne anstillede. Til en Fældelse maatte derfor under saadanne Omstændigheder kræves et Muligheden af det Modsatte mere udelukkende Beviis end ellers. Og et saadant Beviis kunde her ikke ansees ført. Han lagde sær Vægt paa det ufuldstændige Billede, der selv efter Tiltaltes Forklaring blev givet af Sagens objektive Side, idet deraf ingenlunde med tilstrækkelig Sikkerhed fremgik, at et Mord var begaaet. Der stod selv efter Forklaringen den Mulighed aaben, at Madame H-d, om end Angjældende fra sin Side havde udviist en saadan Virksomhed som forklaret — dengang allerede var død enten saaledes som alle Mennesker lige indtil den Dag, da Angjældende kom med sin nuværende Fortælling, havde troet, som en Følge af sit uordentlige Liv eller ogsaa dræbt af „Svarte Lisa". Idet han saaledes fastholdt, at der intet Beviis fandtes for den objektive Side, udviklede han deels ved en Paaviisning af Modsigelserne i Tiltaltes Forklaring navnlig med Hensyn til Maaden, hvorpaa Gjerningen skulde være udført, deels ved en Fremhæven af de Oplysninger, der forelaa om hendes mentale Tilstand nu, de Grunde, der efter hans Mening med afgjørende Vægt talte mod at ansee hendes Forklaring stemmende med Sandheden. Efter hvad der var oplyst om hendes religiøse Begreber, laa det, ytrede han, nær at antage, at hun, hvem der maatte ansees overført Tyveri hos den Afdøde ved den Tid, da Dødsfaldet fandt Sted, under Udførelsen heraf havde seet Madame H-d som Liig, og at denne Omstændighed under hendes nuværende sløve, aandeligen forvirrede Tilstand kan have bragt hende ind paa Forestillingen om, at hun ikke alene var Tyv men ogsaa Morderske — ja at det ogsaa med Føie kunde antages, at hun i sine forvirrede Begreber om Saliggjørelsens Orden og Naadens Tilegnelse kunde være kommet ind paa Forestillingen om, at hun ved at tillægge sig en større Brøde kunde hjælpe til at sone den mindre.

Lorentze Waagen blev af Høiesteret eensstemmig indstillet til Benaadning med Strafarbeide paa Livstid.

Ved Høl ovenfor Vøringsfossen i Hardanger. (Efter Tegning af Landskabsmaler Andersen.)

Parti fra Hardanger.

Ovenstaaende Billede fra det for sine Naturskjønheder saa ofte lovpriste Hardanger fremstiller Høl ovenfor den berømte Vøringsfos, der dannes af de tvende forenede Fjeldelve Bjorei og Leiro, og hvorover Professor Hansteen i sin Reise til Bergen i 1821 har leveret en noksom kjendt Beskrivelse (der nu udgjør første Afsnit af hans „Reiseerindringer"), hvortil vi her henvise. Billedet er taget af Hr. Landskabsmaler H. Andersen og vil vistnok forstaaes uden nogen Kommentar.

Korrespondance fra Thelemarken.

Vinje, 10de Juni 1862.

„Korrespondance fra Vinje!" udbryder rimeligviis Hr. Redaktøren forbauset, „hvad i al Verden skal jeg med den? kan der hende noget Nyt deroppe i den afsondrede Fjeldbygd?" Ja, naar Andre ikke vil skrive om os, saa faar vi selv til at haandtere Pennen, skjønt jeg er bange for, at det ikke gaar saa godt med den, som det gik med Riflen igaar. „Ah, nu gaar der et Lys op for mig; med Riflen, der er altsaa Skydeforening?" Ganske rigtig, Hr. Red., og det en ganske særegen Forening, den har Æren af at være den eneste i Thelemarken og den fattigste i Landet. Sidstnævnte Omstændighed forskaffede os rigtignok en heel Deel Hovedbrud, da vi skulde til at tænke paa den nu lykkelig overstaaede Præmieskydning; men vi Bønder, veed De nok, besidder en stærkt udviklet økonomisk Sands, og den hjalp os ogsaa denne Gang ud af Kniben. Mange Herligheder var der ikke at vinde; men saa var Æren desto større. Tredie Pintsedag oprandt lys og klar over Skytternes Forventninger. Kl. 2 skulde Mødet staae; men tidligt paa Dagen saa man allerede fulde Baade glide hen over Vinjevandet, det var langfærdendes Folk fra Mo, Laurdal og Rauland, der havde umaget sig saa langt ene og alene af Interesse for Sagen. Som Dagen led, kom flere Folk, og tilsidst var der et saadant Liv i det ellers saa rolige Vinje, at gamle Kjærringer slog Hænderne sammen af bare Forbauselse, sligt havde de aldrig „hørt gjæti, at Folk kunde umage sig saa langt for pure Galskabens Skyld." Efterhaanden indfandt Skytterne sig, og Toget satte sig i Bevægelse til Skyttepladsen. De nødvendige Tilberedelser vare snart gjorte, Skiven opsat, Afstanden maalt og Tilskuerne tilraadede at holde sig i behørig Afstand. Det var interessant at see paa Skyttergruppen, at sige, naar man kunde vide sig tryg for deres Bøsser; en Fiende vilde vel neppe have glædet sig ved Synet. Der var Gamle og Unge, Øvede og Uøvede, men allesammen ægte norske Fjeldbønder, lutter skarpe Øine og faste Næver. De Fleste bare vel de mere moderne Blaatrøier; men blandt Tilskuerne saa man dog hist og her en gammeldags Kall i hvid, udsyet Kofte, med langt nedhængende Haar og Knæbuxer med Sølvknapper og Spænder, sande Kjæmpeskikkelser, hvis rynkede, veirbidte Ansigtstræk fik fornyet Liv ved de Minder fra fordums Tider, vor Leg atter tilbagekaldte i Erindringen. Skydningen begyndte, Skud paa Skud knaldede, snart dundrede den svære Bjørnerifle løs som en liden Kanon, snart lod Fugleriflen sin spædere Røst høre; men under denne Knaldenes Mangfoldighed hulledes Skiven som et Sold, og Anviserne havde nok med at proppe det brøstfældige

Træværk. Kl. 6 var Skydningen forbi og det, mærkelig nok, uden Menneskelivs Fortabelse, et ganske besynderligt Held, naar man iforveien havde inspiceret de Bøsser, Enkelte mødte frem med, saa tynde og kleine, saa ganske særligt skikkede til at agere Helvedesmaskiner i den tætte Klynge. Formanden havde sikkert ventet, at Dølen i Anledning af Høitideligheden vilde beæret Hjembygden med sin Nærværelse; vi bleve imidlertid skuffede, og Festen tabte meget derved. Præmierne bleve uddeelte i al Stilhed. — Det Vigtigste har jeg dog reent glemt. Skiven var som de gamle Cirkelskiver, Diameter 36" med 9 koncentriske Ringe, Afstanden 150 Alen og de bedste Skytter havde 33 og 30 Point, et forbausende godt Resultat med slige Greier. Hvad vilde saadanne Skyttere ikke have kunnet udrette med en Kongsbergerrifle; men desværre, Tidernes Pinagtighed tillader os ikke at overgive os til saa sværmeriske Drømme som Anskaffelsen af en saadan. Til Slutning tракteredes Skytterne — paa egen Bekostning med Punsch. En Vinjeværing havde for Skyttelaget forfattet en Sang, som jeg skal tillade mig at afskrive:

No skjote saa Mange i Være rondt;
me gjera au de Sama.
Aa Mange gjer' de paa pure Vondt,
men hera berre fø Gama.
Imot ei Fjøl,
me gjore sjøl
Kulune okkos glama.

Paa Evrebø*) hev' de smoddi fyrr,
au inkje aljamt fø Læti.
Hugjen grom gav vel Pile Byrr
mæ Kongjen ha her sit Sæti.
Aa Vinje og Mo
som Bjønnir tvo,
dei modtes i Bersærkskjæti.

No æ me eins aa adde Mann
fraa Kjølen te Vesterhave
glæar seg uti, at Norgjes Land
slap o' Trældomens Kave.
Mæ Einars Hug
aa Sverrirs Dug
bli me 'kji let Nokens Slave.

Fridom me fek aa inkje tok,
bære den som vi' taka
denne af 'kon, han æ'kji klok
han Rifletraktering skaa smaka.
Horhelst'n fer?
Hot vill'n her,
tænkt'n me vaare klaka?

No skjote me berre fø Leikur af Grjot,
broti aa Kongsbergs Nutar;
men spyrs der noksin om Mannemot,
saa møter vel gjæve Gutar
Aa vinne Nor
den Præmi stor:
Fridom i adde Lutar.

Saa væra Moroi okkon undt,
Ingjen tar aat 'kon gløire!
Men æ der Noken, som vi' 'kon Vondt,
saa lat'n Smeddene høire
aa Fjøle sjaa
mæ Hole paa,
Aa lat'n saa heim'te snøire.

*) Øvrebø var Skydeplads. Her skal have staaet en Kongsgaard, hvor der efter Sagnet skal være leveret et Slag mellem Øvrebøkongen og Gaulan d kongen fra Mo.

Literatur.

Jordbeskrivelse. Læse- og Lærebog for Almue- og Borgerskoler ved Siegw. Petersen. 192 S. 8. Priis 24 ß. indb. (Cappelens Forlag.) Den første Trediedel af Bogen optages af et Omrids af Geographien, schematisk og kortfattet, som de hos os almindeligt brugelige „Jordbeskrivelser for Begyndere;" de øvrige Totrediedele af „Fortællinger", det vil sige detaillerede Skildringer af enkelte Egne og deres Natur, af Byer og Folkeslag, deres Sæder og Skikke, osv., hentede især fra Reisebeskrivelser og frit bearbeidede. Det er disse „Fortællinger", som giver Bogen Adkomst til Benævnelsen „Læsebog", og hvorved den væsentlig skjelner sig fra de gjængse geographiske Skolebøger. Der er her sammenbragt et Læsestof, som ved Emnernes fyldigere og lettere Behandling i Regelen vil fængsle Barnet, saaat dette, selv ved en flygtig Læsning, vil modtage et lærerigt og varigt Billede af det Enkelte, der da ligesom støtter det Almindelige og Hovedsagelige. Det Hensigtsmæssigste vilde været, at disse Læsestykker i en bestemt Orden havde sluttet sig til det geographiske Omrids, og at Indpræntningen af dets tørre Detailler ved disse fyldigere Billeder kunde blevet lettet og belivet. Men mod en saadan systematisk Ordning stillede sig vistnok mange Vanskeligheder, deriblandt den, at der til enkelte Partier af „Lærebogen" ikke kunde findes tilsvarende Stykker for „Læsebogen", medens derimod ved andre Rigdommen var altfor stor. Forf. har da valgt den Udvei, at give Læsestykkerne i en vilkaarlig Orden, eftersom Materialet først var for Haanden, og at overlade Læreren eller Læseren at tage først eller sidst, hvad han selv finder forgodt. Derved er vistnok den egentlige indre Sammenhæng mellem „Læse-" og „Lærebogen" brudt; men man har kanske opnaaet det Gode, at en enkelt borneret Lærer ikke samtidig med Lektierne i Lærebogen kan kræve en udenadslært Gjengivelse af noget tilsvarende Læsestykke. — Hvad der ved Petersens Bog forekommer os at være en Hovedsag, er, at den giver et temmeligt stort Materiale, egnet til at belive selve Underviisningen, skikket til at aabne Øiet for Livet og Naturen ude i den vide Verden, og at vække Læselysten. Paa et saa rigt Feldt, hvor desuden Hensynet til det Belærende og Underholdende paa engang skulde fyldestgjøres, var Valget af Stykker naturligviis ingen let Sag; og det kunde, især med Hensyn paa det indskrænkede Rum, maaskee ogsaa i det Enkelte have været noget anderledes og vil ved et nyt Oplag, naar mere Tid og Erfaring er vundet, vistnok ogsaa blive det. Men ethvert Stykke vil imidlertid vistnok fra den ene eller anden Side kunne forsvare sin Plads Paa et Par Undtagelser nær har Udgiveren angivet Kilderne, og heraf vil man opdage, at han til Brug for sit Arbeide har gjennemgaaet et ganske anseeligt Antal Skrifter. Ligesom Forfatterens Norges Historie, anbefaler ogsaa denne Jordbeskrivelse sig ved en særdeles lav Priis til den videst mulige Udbredelse.

— **Foreningen til norske Fortidsmindesmærkers Bevaring** har for iaar udgivet 1) Norske Bygninger fra Oldtiden, 3die H. (Fol.), indeholdende trende Plader Afbildninger af Kongehallen paa Bergenhuus, efter Tegninger af G. Bull, lithographerede af Holck. 2) Norske Fornlevninger. En oplysende Fortegnelse over Norges Fortidslevninger, ældre end Reformationen og henførte til hvert sit Sted. Af N. Nicolaysen. 1ste H. 128 S. 8. Dette nyttige Skrift er egentlig en ny, meget udvidet Bearbeidelse af Forfatterens i 1855 ligeledes for Fortidsmindeselskabet udgivne „Archæologisk-historisk Fortegnelse over Norges Levninger af Kunst og Haandværk fra Middelalderen" (160 S. 12), hvoraf der kun tryktes et indskrænket Antal Exemplarer og som derfor i den sidste Tid har været meget vanskeligt at overkomme. Skriftet tager kun Hensyn til Steen-, Bronce- og Jernalderen samt „den christelige Middeltid", udenfor saavidt angaar Bygninger, af hvilke ogsaa de, der ere af en yngre Alder, ere medtagne, „naar de kun vidne om en ældre Tids Brug eller Smag. Runeindskrifterne sees at skulle blive udgivne i et eget Værk. 3) Aarsberetning. (40 S. 8.)

— Af **det norske Oldskriftselskabs Samlinger** er udkommet tvende Hefter, nemlig „Oldnorsk Formlære for Begyndere" ved J. Aars, og „Gammel norsk Homiliebog", udg. af R. Unger, 1ste H. For dette Aars Kontingent (1 Spd.) faae Medlemmerne (til Høsten) endvidere „Gunnlaug Ormstunges Saga" udg. og forklaret ved O. Rygh. Adgangen til som Medlem af Selskabet at betale 15 Spd. engang for alle er hidtil kun bleven benyttet af trende Personer.

— Som Universitets-Program for 2det Halvaar 1862 er udkommet: **Geologiske Undersøgelser i Bergens Omegn** af Th. Hjortdahl og M. Irgens. Med et Tillæg om Fjeldstykket mellem Lærdal og Urland samt om Profilet over Filefjeld af Dr. Th. Kjerulf. VIII. 34 S. 4. Med et farvetrykt Kart, en Profilplade og flere Træsnit. Som Tilfældet med Universitetets-Programmerne i de sidste Aar, er ogsaa her forudskikket en „Résumé pour les Etrangers", hvori Værkets videnskabelige Resultater kortеligen angives.

— **Indbydelsesskrift** til den offentlige Examen i Nissens Latin- og Realskole, 1862, udgivet af Skolens Bestyrere W. Kleist Gedde og Hartv. Nissen, (100 S. 8) indeholder Skoleefterretninger for 1861—1862, hvori findes en fra Skolen, paa Kirke-Departementets Opfordring, afgiven udførlig Betænkning ang. Indførelse af Oldnorsk i de lærde Skolers Underviisningskreds m. V. (S. 24—60.) Fra Skolen dimitteres iaar 12 Elever. Ved kongl. Resol. af 28de Sept. f. A. er det i Skoleforordningen af 1809 bestemte Strafansvar for Dimission indtil Videre ophævet for denne Skoles Vedkommende i Lighed med hvad der finder Sted ved de „lærde Skoler".

— Udkommet er: **Om Skydeskivernes Konstruktion** og om Bedømmelsen af Skyttens Skudsikkerhed og Værd, nærmest med Hensyn paa Skyttelagene. Af Th. Chra. (19 S. st. 8. 12 ß.)

— **To Digtere.** Maskekomedie af Frits Schjøtt. Kbh. 1862. 106 S. 12. (44 ß. Prior.) Denne Maskekomedie er en Satire, rettet mod Folkekomedierne og Theaterdirektørerne, der med Tilsidesættelse af Idealet arbeide paa at fyldestgjøre Mængdens slette Smag ved alskens poesiforladt Gods og Fjælebodsløier og derfor kun kræve af Digteren, at han

Som ægte folkelig Sanger.
Synger alt hvad Folket forlanger.

Ved Siden af de behørige Gudinder og „menneskelige Personer" (Pjerrot som Theaterdigter, Harlekin som første Elsker osv.) optræder endeel „umenneskelige", nemlig Hovedfigurerne i de mest yndede Folkekomedier, saasom Cora (Slavinden), „En fattig ung Mand" (der vel at mærke er uhyre rig) og „En stor Hex" (der forhen var „en lille Hex.") Dette Paafund er ganske artigt, men Kompositionen forøvrigt temmelig løs. Bogen er en af Indignation udsprungen revsende Satire og røber en modnet æsthetisk Anskuelse, men egentlig intet Vid. Forf. skriver korrekte, ofte poetisk smukke Vers.

— Af den store **Encyclopædi for Handlende etc** som udkommer hos Philipsen, er paabegyndt et nyt (7de) Bind, indeholdende Bogholderi for Kjøbmænd, praktisk og theoretisk fremstillet af Grosserer Alb. Kaarup.

Norge.

Christiania. I Forbindelse med Universitetets Budgetforslag af 31te Decbr. f. A. har Collegium academicum til Kirkedepartementet indgivet Forslag til et nyt Gagereglement for Universitetets Lærere, hvori Gagernes Stigning ikke, som hidtil, retter sig efter den tilfældige Afgang blandt disse selv, men, ligesom med Kjøbenhavns Universitet siden 1857, efter Embedsaar. Der skal begyndes med en Gage af 800 Spd. (den nuværende Lektorgage med Dyrtidstillægget), og for hvert 3die Aar opnaaes et Tillæg af 100 Spd., indtil man efter 12 Tjenesteaar har naaet 1200 Spd., da Gagen derefter kun for hvert 4de Aar stiger med 100 Spd. Saaledes vil man efter 6 Aars Tjenestetid faae 1000 Spd., efter 16 Aar 1300 Spd., efter 20 Aar 1400 Spd. og efter 24 Aar 1500 Spd., hvilket er sat som Maximum. For Tiden er Lønningsforholdet saaledes: En Professorgage paa 1800 Spd., to paa 1500 Spd., fire paa 1350, sex paa 1200 og 9 paa 1050 Spd.; desuden 11 Lektorgager paa 750 Spd., hvortil kommer personlig Gage for Sars 1500 Spd., for Sexe 800 Spd. samt en midlertidig opført Lektorgage i anvendt Mathematik. Følgen af dette Lønningssystem har naturligviis været, at til enkelte Tider ere Lektorerne efter ganske kort Tid rykkede op til Professorer (saaledes Holmboe efter 3 Aar, Munch, Conradi og Faye efter 4½ Aar), til andre Tider ere de blevne staaende i en uforholdsmæssig lang Tid uden Befordring (saaledes Johnsen, Voss og Unger over 11 Aar.) Forholdet er blevet mere og mere forrykket efterhaanden som nye Lektorposter ere blevne oprettede uden nogen forholdsviis Forøgelse af Professorposterne i de forskjellige Klasser*). Og især stille Udsigterne, paa Grund af de mange i de sidste Aar oprettede nye Lektorposter, sig saa ugunstigt for Fremtiden, at begavede Mænd af økonomiske Hensyn maa betænke sig paa at tye til Universitetet. Det nye Gageforslag vil vistnok paa en heldig Maade uden synderlig Udgift for Staten, raade Bod paa dette Usikkerhedens og Tilfældighedens Forhold, og ialfald have langt større Krav paa at tages til Følge end Kollegiets Forslag i 1856, der var baseret paa Gagernes Inddeling i Klasser og krævede ikke mindre end 6 Gager paa 1500 Spd. og derover. — I naturlig Forbindelse med det nu fremsatte Gageforslag staar ogsaa Forandringen af Universitetsfundatsen derhen, at Inddelingen af Universitetets Lærere i Professorer og Lektorer ophører, saa at samtlige Universitetslærere herefter blive at benævne Professorer. — Samtidig med Forslaget om et nyt Gagereglement for Universitetets Lærere er ogsaa fremkommet og af Kollegiet vedtaget et Forslag om Salget af den Universitetet tilhørende Eiendom Tøien, hvor den botaniske Have nu findes. DHrr. Brch, Aschehoug og Aars have i en særskilt Kommittee overveiet denne Sag, der ogsaa blev behandlet af sidste Storthings Budget-Kommittee, og fundet, at Salget i økonomisk Henseende vil være tjenligt for Universitetet, idet Eiendommen for dette og dets Lærere, som der have Løkker, ingenlunde kaster af sig Fordele, der staae i noget rimeligt Forhold til dens virkelige Værdi. Men de finde, at Salget ikke bør paaskyndes saa stærkt, at private Spekulanter kunne komme til at høste den Fordeel, som Universitetet ellers selv kan have. De Universitetslærere, der have Løkker, faae naturligviis Erstatning for Afsavnet af disse. Ligeledes antager Kommitteen, at Renterne af det Beløb, der indvindes ved Salget, for nogen Deel bør anvendes til Lønsforbedring for fremtidige Universitetslærere — Et af Prof. Rasch allerede i 1855 fremsat og nu gjentaget Forslag om Flytning af den botaniske Have fra Tøien til den udliggende Plain bag Universitetet (30 à 40 Maal) har Kollegiet for Tiden ikke vovet at anbefale til Iværksættelse, navnlig af Hensyn til de dermed forbundne Omkostninger, og kun indskrænket sig til at sørge for, at Tomten for det Første ikke bliver optaget til andet Brug. Antagelsen af Raschs Forslag vilde ikke alene være til stor Binding for Universitetet og Botanikens Studium (i hvilke Henseender baade Qvæstor og den botaniske Professor have anbefalet det) men ogsaa bidrage til Forskjønnelse af Universitetsbygningernes Omgivelser og Byen i det Hele, og medføre baade Belærelse og Behagelighed for Publikum.

*) Lektorposterne ere siden 1827, da Gagereguleringen fandt Sted, forøgede fra 5 til 11.

— Vor Konge vil besøge Frederik VII paa Fredensborg, hvorhen han ventes 17de Juli. Opholdet i Danmark skal kun vare et Par Dage.

— Af Aarsberetningerne fra det danske Geheimearchiv sees, at Prof. P. A. Munch har skjænket Archivet en Samling Dokumenter i Afskrift fra det vatikanske Archiv.

— DHrr. Bogtrykker Grøndahl, Høiesteretsadvokat Kildal, Byskriver Rye, Fabrikeier Schou, Prof. Schweigaard, Kjøbm. J. H. Schwensen, Bankchef Stabell, Statsraad Stang og Baron H. Wedel-Jarlsberg have stillet sig i Spidsen for en Subskription, hvis Øiemed er at reise et Mindesmærke paa afgangne Statsraad Jørgen Herman Vogts Grav.

— „Illustr. Zeit." for 28de Juni indeholder Følgende: „Den berømte Violinvirtuos Ole Bull, som for Tiden opholder sig ved Vandkuuranstalten Godesberg for at styrke sin ved anstrængende Kunstreiser svækkede Helbred, har assisteret ved en af Mandssangforeningen „Concordia" i Aachen foranstaltet Koncert og der foredraget nogle af sine Kompositioner, hvilke viiste hans gamle Originalitet; ogsaa hans Spil henrev ved fordums Varme og Følelse paany Tilhørerne til beundrende Bifald."

— Prinds Oscar har været angrebet af Kopperne, men ganske mildt, og er nu Rekonvalescent.

— Victor Hugos's nye Roman „Les Misérables", der udkommer i Belgien og skal udgjøre 10 Bind, er overalt bleven modtagen som et af vort Aarhundredes mærkeligste literære Frembringelser. Det oversættes paa alle europ. Sprog, og i Literaturer, hvor Konkurrancen i Oversætterveien er fri, udkommer endog forskjellige Oversættelser, saaledes i Danmark allerede to. Hos os har Christiania-Posten begyndt en Oversættelse i sin Feuilleton.

— Dødsfald. Sognepræst til Oddernæs, Provst S. Salvesen, † i en Alder af 73½ Aar. Sorenskriver C. B. Conradi, † 2den Juli.

— Tidligere Rektor i Roeskilde S. N. J. Bloch, en fortjent Skolemand, er nylig død i en Alder af lidt over 90 Aar.

— Der er nylig fremtraadt en ny statsøkonomisk Forfatterinde, nemlig en fransk Frøken Royer, der har vundet Prisen for et af Kanton Vaud udsat Spørgsmaal angaaende Beskatningsprinciperne.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 28. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 13de Juli 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Romance.

Han tvær over Bænkene hang;
hun lystig i Dandsen sig svang.
Hun legte, hun lo
med En og med To; —
hans Hjerte var nærved at briste.
Men det var der Ingen, som vidste.

Hun gik bag ved Laden den Kveld,
han kom for at sige Farvel.
Hun kasted' sig ned,
hun græd og hun græd,
sit Livs Haab, det skulde hun miste.
Men det var der Ingen, som vidste.

Ham Tiden faldt frygtelig lang.
Saa kom han tilbage engang.
— Hun havde det godt;
Hun Fred havde faa't; —
Hun tænkte paa ham i det Sidste.
Men det var der Ingen, som vidste.

Bjørnstjerne Bjørnson.

Det zoologiske Museum.

I.

Hvad der især falder i Øinene, naar man sammenligner vort Museum med Udlandets zoologiske Samlinger, er den Omhu og Indsigt, der er viist ved dets Ordning og Opstilling, for at gjøre dets Indhold saa tilgjængeligt og instruktivt som muligt. Et af Museets Opstillingsapparater, den roterende Cylinder, der her er Gjenstand for Beskrivelse, har saaledes endog tildraget sig Fremmedes Opmærksomhed, og er der i den senere Tid fra flere Steder i Udlandet bleven forlangt Model og Forklaring deraf, for at Apparatet ogsaa maatte kunne komme andre Museer tilgode. Dette har foranlediget, at man i Aar herfra har sendt over til London, til en Udstilling af Undervisnings-Apparater, en saadan Model i mindre Maalestok, bestaaende deels af en heel Cylinder med Skabindfatning og Espagnoletter, deels af en gjennemsaaret Søile, der viser dennes Sammensætning og Forholde, og det tør derfor antages, at denne Beskrivelse, der ganske slutter sig til den udstillede Model, vil modtages med Interesse, saameget mere som den, ved at ledsages med flere oplysende Tegninger, formeentlig vil sætte Enhver, der ønsker at benytte denne Indretning i nogen offentlig eller privat Samling, istand til med Lethed at kunne lade Apparatet udføre ved Hjælp af en almindelig Snedker.

Fig. 1. er Plan af et Cylinder-Skab, hvori er anbragt 6 omdreiende Cylindere, hver med 4 Hylder. Skabet er paa de 3 Sider omgivet af Ramværk, og er der foran hver Cylinder anbragt en Glasdør, hvoraf 2 og 2 danne en Fløidør, der tilsluttes ved en Espagnolette, idet begge Døre falde sammen uden noget mellemliggende Ramstykke. Den 4de Side eller Ende vender mod Væggen og er forsynet med en

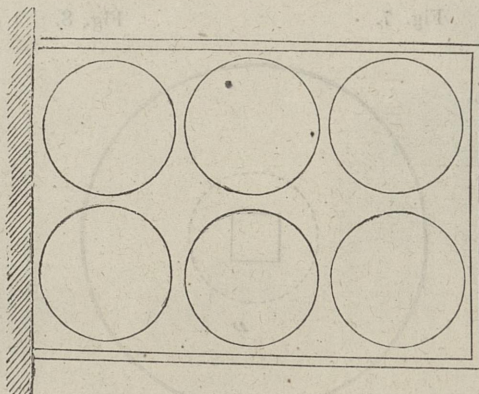

Fig. 1.

simpel Bordklædning, hvilket dog er overflødigt, hvor Væggen er passende. De nævnte Døre holdes, — som oven bemærket, — sammen ved Espagnoletter, hvoraf nogle Detailler her ere fremstillede ved Fig. 2.

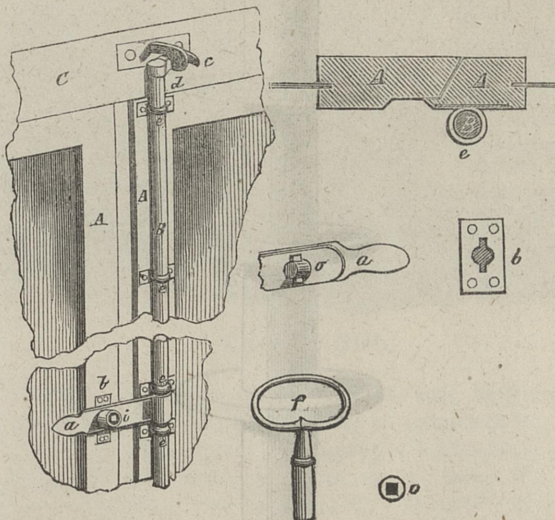

Fig. 2.

A A′ ere Dørenes Ramstykker; B den opretstaaende Jernstang i Espagnoletten; a Slutstykket, der er fæstet til Stangen B; b Skildtet af Laasen, der er fastsat til Dørramstykket A′; C er Skabets øverste faste Ramstykke. Paa øverste Ende af Espagnolettens Stang B er der anbragt den bøiede Hage c, der ved Tillukningen af Døren falder ind i Slutstykket d, som er fæstet til Skabets Topstykke C. En lignende Indretning findes paa Espagnolettens nederste Ende. — e e e e Støttelagere eller Hængsler for Espagnoletstangen B. f. er Nøglen og i Nøglehullet, svarende til Skjæret i Stykket a.

Fig. 3 fremstiller det Udvendige af en af Skabets Cylindere. Cylinderen har 4 Hylder, og Tegningen viser, hvorledes disse ere besatte med Naturalie-Glasse.

Fig. 4. Gjennemsnittet af en Cylinder med sine Hylder. A er selve Cylinderen eller Søilen, sammensat af 4 Længder; en Hylde D er anbragt mellem hver af disse Søilens Længder. Søilestykkerne A

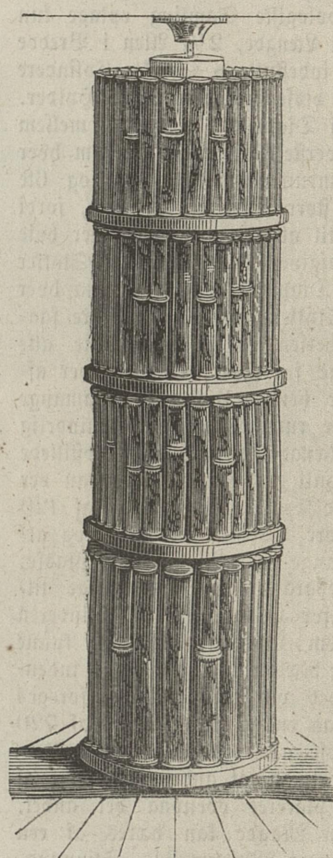

Fig. 3.

have i Midten en firkantet Kanal B; dette tydeliggjør Fig. 5.

Fig. 5 er et Gjennemsnit af Søilen i større Maalestok. Til denne Kanal i Søilen passer nøiagtig den firkantede Top C, der fastgjøres i den ene Ende af hvert Søilestykke og indbringes med sin halve Længde i det nedenfor værende Søilestykke; dette tydeliggjøres ved Fig. 6, som er et Længdegjennemsnit af et af Søilens Dele. I ovenstaaende Fig. 4 er F selve Skabets Bundflade, og har under Cylinderens Fodtap et Forstærkningsstykke E; G er Cylinderens Fodtapskive og Fodtap, begge Dele af Jern (Støbegods).

Fig. 7 er Fodtappen i større Maalestok og bestaar af Tapskiven b, med udhulet Rum i Bunden, hvori lægges Kuglen a (en almindelig Kartæsche-Kugle af 3/4 Tommes Diameter) og ovenpaa Kuglen sættes Fodtappen c. Mellem Kuglen og Fodtappen lægges dog gjerne en liden 1/8 Tom. tyk Staalskive o, for at hindre Friktionen og for at forebygge for megen Slidning.

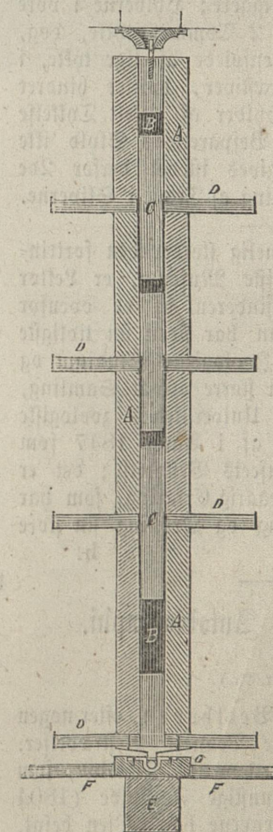

Fig. 4.

Fig. 8 fremstiller i større Maalestok Søilens Toptap med Styreskive, begge af Jernstøbegods. Ved f er Styreskiven fæstet til Skabets Tag. g er Søilens Toptap.

Det bemærkes forøvrigt, at Afstanden mellem Cylinderens øverste Ende og Styreskiven maa være saa stor, at man ved at hæve Cylinderen kan løfte hele Sammensætningen ud af Fod-Sporet; følgelig maa Toptappen have en dertil svarende Længde. Ved Indsætningen af Cylinderen styges den overflødige Længde af Toptappen e opigjennem Styreskiven f. Fig. 8, som derfor har den angivne Form med en straa til Siderne opad gaaende Indhuling.

Fig. 9 fremstiller Plan af en Hylde i større Maalestok. Den har et firkantet Hul i Midten, der passer nøiagtigt til Søilestykkets foran beskrevne Forbindelsestap og dertil svarende Kanal, ligsom en smal List omgiver den ydre Periphери, for at hindre Glassene fra at glide ud.

Fig. 10 er Cylinderen med sine Hylder uden Besætning af Naturalie-Glasse.

Til Slutning bemærkes, at det følger af sig selv, at Søilen kan indeholde flere eller færre Hylder efter Glassenes Størrelse, naar blot det fremstillede Princip for Konstruktionen bibeholdes, hvortil navnlig hører, at Hyldens Diameter er 3 Gange større end Søilens, hvilket ogsaa er antydet i Tegningen Fig. 9 D.

Maalestokken Nr. 1 er for Fig. 3, 4 og 10.

Do. Nr. 2 er for Fig. 2, Espagnolettens Details.

Hvad der udmærker det her fremstillede Apparat, er dets Simpelhed og Billighed i Forening med den ringe Plads det optager, og endelig den Lethed, hvormed Beskueren kan benytte paa eengang et større Antal Præparater, uden at behøve at opsøge disse spredte paa forskjellige Steder. Ved den mindste Bevægelse dreier Cylinderen sig rundt og fremstiller da for Beskueren det Præparat, han ønsker at tage i Dieſyn, medens Antallet af Præparater, hvilke saaledes kunne haves ved Haanden, udgjør det mangedobbelte af hvad der vilde kunne rummes eller paa en let anskuelig Maade kunne opstilles i almindelige Skabe. Cylinderskabene i vor zoologiske Samling optage kun et Rum af $4\frac{1}{2}$ Alen i Længde, $2\frac{1}{2}$ Alen i Bredde og 5 Alen i Høide og indeslutte 8 Stykker Cylindere eller Søiler. Enhver af disse Cylindere har 6 Hylder. Hver Hylde er 1 Alen i Diameter; Afstanden mellem Hylderne er for de 5 øverste 17 Tommer imellem hver Hylde, hvorimod Mellemrummet mellem 5te og 6te Hylde ovenfra er noget større eller 25 Tommer, fordi denne Hylde er bestemt til at optage 24 Tommer høie Glasse. Hver Hylde afgiver Plads for 20 Stykker Glasse af $2\frac{1}{2}$ Tommes Diameter, og har altsaa hver Søile Plads for 120 Stykker Glasse, hvilke ere saaledes opstillede i Peripherien, at Præparaterne alle blive fuldkommen synlige for Diet; disse Hylder afgive saaledes Plads for henved 3 Gange saamange Glasse, som vilde kunne rummes paa en almindelig ret Hylde af een Alens Længde, naar alle de opstillede Præparater skulle være synlige. Forholdsviis kan der ogsaa rummes flere end det angivne Antal af 120 Stykker Glasse, jo mindre disse Glasse ere, dog aldrig over 3 Gange saamange eller 360 Stykker Glasse, forsaavidt samtlige Præparater skulle være lige tilgjængelige for Die som for Haand. Skal Cylinderen derimod tillige tjene som Opbevaringsplads, kunne Glassene opstilles i flere Rækker, det ene Glas indenfor det andet, og derved vil Antallet kunne forøges indtil det Dobbelte, altsaa endog til et Antal af 720 Glasse, hvis disse Glasse alle ere af mindste Størrelse. Ligeledes gaar det an at anbringe Glassene af halv Høide, det ene placeret ovenpaa det andet. Vægten, som paa denne Maade kan bæres af een Cylinder, er saaledes i vort Museum $2\frac{1}{4}$ Skippund, en Tyngde, som neppe vilde kunne bæres af nogen ret Hylde, uden at den maatte gives meget grove Dimensioner og stærke Underliggere; Hylderne i vore Cylindere ere kun fra 1 til 2 Tommer tykke, dog, som Tegningen udviser, sammenføiede af lige tykke, i modsat Retning liggende Træskiver, hvilket hindrer Træværket fra at kaste sig. Hylder af enkelt Tykkelse (1 Tomme) sammenføies for Besparelsens Skyld ikke altid af 2de Skiver, men gives istedet derfor 2de Labanker, lagte i modsat Retning af Træet i Skiverne.

Den, hvem man fornemmelig skylder den fortrinlige Ordning af vort zoologiske Museum, er Lektor Esmark, som tillige er Opfinderen af de ovenfor fremstillede Cylinderskabe. Han har siden sin tidligste Ungdom beskjæftiget sig med Zoologiens Studium og selv præpareret og opstillet en større privat Samling, der senere blev indlemmet i Universitetets zoologiske Museum, da han fra først af i Aaret 1847 som Konservator traadte ind i Museets Bestyrelse; det er saaledes Frugten af en mangeaarig Erfaring, som har givet vort Museums Opstilling og Ordning sin store Fuldkommenhed. h.

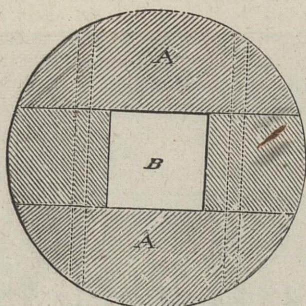
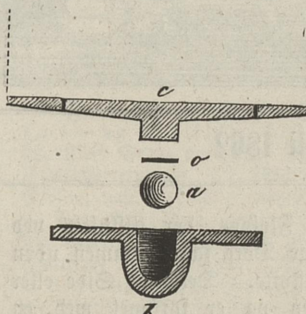
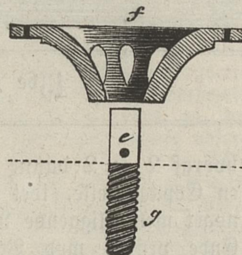

Fig. 5.

Fig. 6.

Fig. 7.

Fig. 8.

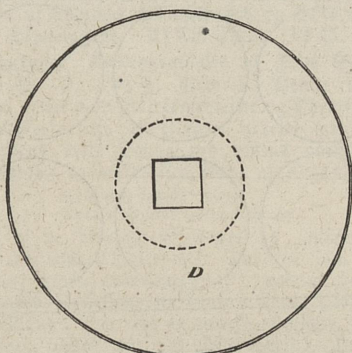
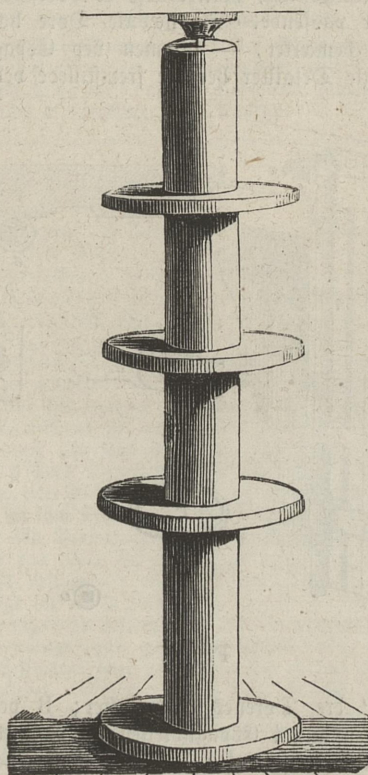
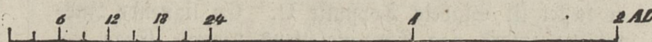
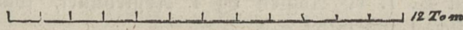

Fig. 9.

Fig. 10.

Nr. 1.

Nr. 2.

Af Ludvig Spohrs Autobiographi.

(Fortsat fra forr. Nr.)

Fra sin trykkende Stilling blev Beethoven, efter nogen Tids Forløb udfriet ved sine Venners Bestræbelser. Sagen forholdt sig saa: Beethovens „Fidelio", som var bleven opført under ugunstige Forholde (1804 eller 1805), medens Franskmændene holdt Wien besat, og da kun havde gjort meget liden Lykke, blev nu igjen fremdraget af Bestyrerne for Kärnthnerthortheatret og til hans Benefice bragt paa Scenen. Beethoven havde ladet sig bevæge til, som Supplement at tilføie en ny Ouverture (i E), en Sang for Fangevogteren og den store Arie for Fidelio, samt foretaget nogle andre Forandringer. I denne nye Skikkelse gjorde Operaen stor Lykke og oplevede en talrig Række af Opførelser. Komponisten blev den første Aften fremkaldt flere Gange, og han var nu igjen Gjenstand for almindelig Opmærksomhed. Dette gunstige Dieblik benyttede hans Venner til at foranstalte en Koncert for ham i den store Redoutesal, hvor Beethovens nyeste Kompositioner skulde komme til Opførelse. Alle som kunde synge, blæse og spille, bleve opfordrede til at deeltage heri, og ikke en Eneste af Wiens betydeligere Kunstnere udeblev. Spohr og hans Orchester havde naturligviis ogsaa sluttet sig til, og Spohr saa her for første Gang Beethoven dirigere. Omendskjønt allerede Meget var ham fortalt derom, overraskedes han dog i høi Grad. Beethoven havde vænnet sig til, at antyde Orchesteret Udtrykstegnene ved alleslags Legemsbevægelser. Saa ofte der forekom en Sforzando, rev han begge Arme, som han forud havde korslagt paa Brystet, med Heftighed fra hinanden. Ved Pianoet bukkede han sig dybere og dybere ned, jo svagere det skulde være, og indtraadte saa et Crescendo, rettede han sig igjen lidt efter lidt op, og ved Indtrædelsen af Fortoet sprang han høit i Luften. Undertiden skreg han med, uden at vide af det, for at forstærke Fortoet. Seyfried, hvem Spohr meddelte sin Forundring over denne besynderlige Maade at dirigere paa, fortalte en tragikomisk Hendelse, der havde tildraget sig under Beethovens sidste Koncert paa Wiens Theater.

Beethoven spillede en ny Pianofortekoncert af sig selv, men forglemte allerede ved første Tutti, at han var Solospiller, sprang op og begyndte at dirigere paa sin sædvanlige Viis. Ved det første Sforzando slog han Armene saa vidt ud fra hinanden, at han rev begge Lysestagerne fra Klaveerpulten ned paa Gulvet. Publikum lo, og Beethoven blev saa ude af sig selv over denne Forstyrrelse, at han lod Orchesteret standse og begynde fra nyt af. Seyfried lod, af Frygt for at den samme Ulykke kunde gjentage sig, to Chordrenge tage Lysestagerne i Haanden og stille sig ved Siden af Beethoven. Den ene traadte ubetænksom nærmere, og saa med i Klaveerstemmen. Men da det skjæbnesvangre Sforzando indtraadte, fik den arme Dreng af Beethovens udbredte høire Haand et saa vældigt Drefigen, at han af Forskrækkelse lod Stagen falde paa Gulvet. Den anden Dreng havde, mere forsigtig, med ængstelige Blikke fulgt alle Beethovens Bevægelser, og det lykkedes ham ved en hurtig Bøining at undgaae Drefigenet. Havde Publikum før leet, saa udbrød det nu i en næsten bachanalsk Lystighed. Beethoven kom herved i saadant Raseri, at han strax ved de første Akkorder sønderslog et halvt Dusin Strenge. Alle sande Musikvenners Bestræbelser for at bringe Stilheden og Opmærksomheden paany tilveie, vare for Dieblikket frugtesløse. Det første Allegro af Koncerten gik derfor ganske tabt for Tilhørerne. Efterat dette Uheld var indtruffet, vilde Beethoven ingen Koncert mere give.

Men den af hans Venner til hans Understøttelse foranstaltede Koncert havde det herligste Udfald. Beethovens nye Kompositioner behagede overordentlig, i Særdeleshed Symphonien i A-Dur (den syvende.) Udførelsen var ganske mesterlig, trods Beethovens usikre og derhos ofte latterlige Direktion. — At den stakkels døve Mester ikke mere kunde høre Pianoet, saa man ganske tydelig. I Særdeleshed var det iøinefaldende i det første Allegro af Symphoniens anden Deel. Her kommer der tvende Pauser strax efter hinanden, af hvilke den anden er pianissimo. Dette havde Beethoven sandsynligviis overseet; thi han begyndte strax igjen at slaae Takten, endnu forend Ochesteret havde begyndt den anden Pause. Han var derfor, uden at vide det, kommet Orchesteret ti til tolv Takter forud, da disse begyndte sit pianissimo. For paa sin Viis at antyde dette, var Beethoven krøben ganske under Pulten. Ved det nu følgende Crescendo blev han igjen synlig, hævede sig altid mere og mere og sprang høit i Veiret, hvor efter hans Beregning, det Dieblik var indtraadt, at Fortoet maatte begynde. Da dette udeblev, saa han sig forskrækket om, stirrede paa Orchesteret, forbauset over at det endnu fremdeles spillede pianissimo, og fandt sig først tilrette, da det længe ventede Forto indtraadte og blev hørligt for ham. Lykkeligviis forefaldt ikke denne komiske Scene ved Opførelsen, ellers vilde Publikum sikkert igjen have leet.

Da Salen var overfyldt og Bifaldet enthusiastisk, foranstaltede Vennerne en Gjentagelse af Koncerten, der afgav en næsten ligesaa stor Indtægt. For den nærmest følgende Tid var altsaa Beethoven reddet ud af sin Pengeforlegenhed; dog skal den samme Nød endnu nogle Gange før hans Død atter have indfundet sig.

Da Beethoven paa den Tid, som Spohr gjorde hans Bekjendtskab, allerede havde ophørt at spille saavel offentlig som i Privatselskaber, havde Spohr kun en eneste Gang fundet Anledning til at høre ham, idet han tilfældigviis kom til Beethovens Bolig under Prøven af en ny Trio (D-Dur ¾ Takt). En Nydelse var det ikke; thi for det Første stemmede Pianofortet kun daarlig, hvilket ikke bekymrede Beethoven, da han Intet hørte deraf, og for det Andet var der af den tidligere saa beundrede Kunstners Virtuositet, som en Følge af hans Døvhed, kun lidet eller intet tilbage. I Fortoet slog den stakkels Døve saaledes

paa, at Strengene klirrede, og i Pianoet spillede han igjen saa svagt, at hele Tonegrupper gik tabte og man ganske tabte Sammenhængen, naar man ikke tillige kunde see i Klaveerstemmen. Over en saa haard Skjæbne følte Spohr sig greben af den dybeste Veemod. Er det allerede for Enhver en stor Ulykke at være døv, hvorledes skal da en Musikus kunne bære det, uden at fortvivle? Beethovens næsten stadigt vedvarende Tungsind kunde derfor ikke være nogen Besynderlighed.

Rosendals Slot.

Rosendals Slot ligner et Jagtslot „i grønne Lunde“. Dog, Carl Johan, som byggede det, var ingen Jæger i den Forstand, hvori man sædvanlig tager dette Ord. Han havde jaget efter Lykken og truffet denne som Faa. Som Kronprinds jagede han efter Folkegunst og traf ogsaa den. Denne, lunefuldere end selve Lykken, sveg ham i de senere Aar af hans Regjering; men Lykken forblev ham tro og huld, følgende ham fra Thronen til det Bernadottiske Gravchor i Ridderholmskirken. Hvorvidt Historiens Genius skal blive ham lige saa huld, turde det maaskee endnu være for tidligt at afgjøre. Ogsaa Historien bærer, som man veed, en Kvindes Skikkelse; men det er ikke mange Fyrster, som prise hendes Troskab.

Rosendals Slot ligger i Djurgården; alle dets Omgivelser, Lunde, Enge, Rabatter, Slyngegange, bære Kongelighedens Præg. Dets Architekt var afdøde Oberst Blom. Det er 108 Fod langt, 32 Fod bredt og midt paa søndre Façade prydet med en Balkon, baaren af fire joniske Søiler, begge Dele af Marmor. Slottets Indre er yderst pragtfuldt, men harmonisk og vidnende om Smag. I Smag saavel som i Aand var Carl Johan Franskmand.

Ligesom Oscarshall har Rosendals Slot den Feil at være forlidet til at kunne beboes af en kongelig Familie, og i en Park som Djurgården harmonerer det ikke med de store Omgivelser. Men er Slottet for lidet for Parken, saa har det en Porfyrvase, som er for stor for Slottet og som vilde være et Versailles værdigt. Denne Vase — maaskee den største, som findes — staar foran nordre Façade i Midten af en Halvkreds. Den er 12 Fod i Gjennemsnit og 9 Fod høi, og udført i reen antik Stiil og af poleret Porfyr. Men da man ikke har forhindret Regnvand fra at samle sig i Bunden og fryse, har uheldigviis dette Mesterværk derved revnet.

Rosendal var Carl Johans Yndlingsopholdssted om Sommeren, men blev siden næsten forladt. Kong Oscar opholdt sig for det Meste paa Haga, og vor nuværende Konge har sin Sommerresidents paa Ulriksdal. Den til Rosendals Slot hørende Jord har Enkedronning Josephine overladt til „Trädgårdsföreningen“ i Stockholm. Men selve Slottet staar for Tiden tomt og øde — dog alligevel et Minde, værdt at bevares; thi Rosendal har været Centralpunktet for alle de Forskjønnelser, som have gjort Djurgården til hvad den er og længe skal blive, nemlig en af de største og vakreste Parker i Verden.

Medfølgende Afbildning, der er udført efter Tegning af Hallbek, er ligesom Beskrivelsen hentet fra Stockholms illustr. Tidning.

Rosendals Slot.

J. L. Heiberg og hans Brevvexling*).

Udgivelsen af bekjendte Mænds Breve kort efter deres Død synes i Danmark at blive temmelig almindelig. I Tydskland har den alt længe været det. Der oversvømmes jo Literaturen af alskens Breve vexlede mellem Voxne og Børn, mellem Lærde og Ulærde, mellem Digtere og Damer, og selv Folks første stilistiske Udarbeidelser og første poetiske Hjerteudgydelser finde omsider sin Plads i et eller andet „Nachlaß“ eller „Nachlese“. En stor Mands Papiirkurv er en Guldgrube for den, som paa en eller anden Maade kommer i Besiddelse af samme, og at have vexlet Breve med en literær Berømthed er mere indbringende, end at have været denne i høist egen Person og skrevet de største og bedste Værker. Wilhelm Humboldt har neppe i levende Live for sit Hovedværk (om Kawisproget) havt Hundredeparten af det Honorar, som Udgiveren af hans Breve; Milton fik 10 £ for sit „Tabte Paradis“, men for et Brev af ham kan man faae Hundreder. Kort sagt, der florerer for Literaturens Vedkommende i vore protestantiske Tider en katholsk Relikviehandel, som grændser til Jødiskhed, og som nok kunde friste en gjærrig Berømthed til at hænge sig, idetmindste pro forma, inden han solgte sine Aandsprodukter. Forretningerne i Brev-Relikvier kunne drives paa en dobbelt Maade. Enten udgiver en Afdøds Efterladte kun hans egne Breve, eller ogsaa baade disse, og Godtfolks Breve til ham. Den sidste Methode er naturligviis den, der fylder og indbringer mest og bruges ogsaa i Udlandet hyppig, ligesom den i Danmark er bleven anvendt saavel ved Udgivelsen af Mynsters som Heibergs og tildeels ogsaa ved Engelstofts Breve. Det er klart, at dersom en Mand skriver 10 Breve, og faar 90, saa vil Udgivelsen af det Hele indbringe det tidobbelte Honorar. Ofte kan det være tjenligt for Forstaaelsen af Breve fra en Mand at have de modsvarende til ham. Men hvor hine mangle, er dog denne Udgivelsesmaade tjenligst for Vedkommendes Arvinger selv. For dem, der maaskee endog nylig have skrevet Breve til en saadan Afdød, hvis Breve skal ud i Trykken, kan denne Udgivelsesmethode blive høist ubeleilig, da de maa bære et personligt Ansvar for hvad der er skrevet, som for den Afdødes Vedkommende ikke længere er tilstæde. Og for Publikum bliver den høist bekostelig. Det er klart, at staae 10 Mænd i Brevvexling med hinanden, og „Breve til og fra“ dem allesammen udgives, saa kommer man til at kjøbe hver Enkelts Breve ni Gange formeget, hvis man skal faae samtlige Breve af de Ti. Betragter man f. Ex. Mynsters og Heibergs Brevsamlinger, vil man see, at denne for Publikum bekostelige Gjentagelse bliver en Følge. Thi ikke saa faa Breve findes trykte i begge Samlinger.

Det er ingenlunde vor Mening med disse Bemærkninger at udtale os mod Trykningen af private Breve, da disse ofte kunne give et uvurdeerligt Materiale til Historien, den politiske og den literære, og desuden altid ere af en vis personalhistorisk Interesse, forsaavidt vedkommende Brevskriver angaar. Men vi have kun villet fremsætte de Betænkeligheder, der paatrænge sig med Hensyn til Trykningen af gjenlevende Folks færske Breve til en afdød Mand inde i dennes Brevvexling. Disse Betænkeligheder blive saameget større, da der virkelig paa denne Viis ogsaa gjøres et Skaar i den literære Eiendomsret, forsaavidt Brevene ere Penge værd. — Det er imidlertid Tilsidesættelsen af deslige Betænkeligheder vi ganske skylde det nys udkomne Bind „Breve til J. P. Mynster“, og for en væsentlig Deel ogsaa disse Heibergske Breve. Uden Medtagelse af de Fremmede vilde dette Bind, der er lidet i sig selv, skrumpet ind til omtrent det Halve, og baade i kvalitativ og kvantitativ Henseende blevet altfor tyndt til at vise sig i Literaturen. Heiberg har ligesom Holberg været en doven Brevskriver, og det seer endog ud til, at det har kostet ham det samme Hovedbrud at skrive Breve som Holberg „at finde Riim“. Ialfald maa man slutte sig til dette ved at betragte et Brev (S. 52—59), der har kostet ham flere Timers Arbeide, men som hverken er længere eller bedre skrevet, end at en almindelig øvet Brevskriver vilde været færdig dermed i nogle Minutter. Naar han, ligesom givende efter for Venskabets bydende Pligt, har grebet Pennen, er det sjelden den aandrige Heiberg, som vi kjende fra hans Skrifter; og hans Moder sees ogsaa engang at have skrubbet ham alvorlig af, fordi hans Breve vare saa kolde og poesiforladte. (Se Samlingens 6te Brev).

*) Breve fra og til Johan Ludvig Heiberg. Kbhvn. 1862. 222 S. 12. 66 ß. (Reitzel.)

Engelstofts Breve f. Ex. røbe mere Aandrighed og Vid, end Heibergs, og enkelte Breve til Heiberg synes os at staae over flere fra ham, skjønt af mindre bekjendte Brevskrivere. Men hans Breve ere baade interessante og lærerige paa Grund af den Simpelhed, Klarhed og Greihed, hvori han deri udtaler sig om forskjellige Gjenstande i Kunsten og Literaturen og endog om dagligdagse Livsforholde. — Selv de almindeligste Tanker tiltale os her paany, fordi de fremtræde under en fiin, fordringsfri og gjennemsigtig Form. Sin væsentligste Betydning har dog denne Brevsamling derved, at den afgiver et saa rigeligt Materiale til Heibergs Biographi, idet den lader os følge hans Udvikling fra Drengeaarene af, under hans forskjelligartede Studier, indtil han som den modne Mand træder frem i Literaturen og omsider bliver en af dens Ypperste. Der findes to Rækker Breve, som i denne Henseende ere meget oplysende, den ene fra Heiberg til hans Lærer Peder Hansen, der i 1859 døde som Præst til Slangerup, og hvilken begynder med hans 15de Aar, den anden til Faderen, Peter Andreas Heiberg, der efter sin Landsforviisning (1799) som bekjendt levede den øvrige Tid i Paris, indtil sin Død i 1841.

Man kan gjennem disse Breve følge hans forskjellige Studier og see, hvorledes han hældede snart til det ene, snart til det andet, uden at Hensynet til fremtidigt Udkomme og hans aandelige Interesser i noget ganske kunde forenes. Han følte sig dog overhoved hendraget til Naturvidenskaberne, men beskjæftigede sig snart med een, snart med en anden Green af samme. Han studerede Botanik og Entymologi, Mathematik og Astronomi, og endelig som Brødstudium Medicin, dog uden at tage Examen i noget Fag. I Mathematiken studerede han et Værk i 7 Bind af Lacroix („Le cours de mathématique"?) og var for dog at have noget Vist at holde sig til — i Begreb med at tage — „Landmaalerexamen"; paa Astronomien drev han med Lyst, og gjorde sig svagt Haab om en Lærerpost deri ved Kjøbenhavns eller det nyoprettede norske Universitet. Denne Videnskab vedblev han ogsaa at dyrke i sine modne Aar, hvorom hans i 1844—46 udgivne Aarbog „Uranina" vidner. Som Indledning til disse Breve tjener et Brev til Faderen fra H.'s Moder (den senere bekjendte Forfatterinde af „En Hverdagshistorie" etc.), hvori en Charakteristik af Ludvig som Barn gives. Moderen havde, da Brevet skreves, allerede fem Aar i Forveien giftet sig med den i Anledning af Gustav den Tredies Mord landflygtige svenske Adelsmand Ehrensvärd, der nu havde antaget Navnet Gyllembourg, og saavidt man af det meddeelte, ved Udeladelser stærkt lemlæstede Brudstykke kan see, dreier Brevet sig om, hvem der nu efter Separationen skulde have Ludvig, enten Moderen eller Faderen; — et Spørgsmaal, som den første sees at have afgjort til sin Fordeel, motiverende denne Tilegnelse med „den sværmeriske, enthusiastiske Kjærlighed", hvormed Drengen hang ved hende.

Med Hensyn paa Heibergs senere Studier og Livsplaner er et Brev til H. C. Ørsted af 25de Marts 1825 meget oplysende. Det er skrevet fra Kiel, hvor Heiberg, efter i 1817 at have taget Doktorgraden (ved en Afhandling om det spanske Drama) og derpaa med kgl. Understøttelse reist udenlands, i 1822 var bleven ansat som Lektor i dansk Sprog og Literatur, og hvor han alt paa Embedsvegne havde udgivet en dansk Sproglære og en nordisk Mythologi, begge Dele paa Tydsk. Man seer deraf, at hans Stilling i Kiel var bleven ham saa utaalelig og at hans Indtægter vare saa ringe, at han var betænkt paa at forlade sin Post for at gaae til Preussen, hvorfra han indirekte havde Tilbud om et Professorat i skandinavisk Literatur (!). Han søgte sig, som man ellers veed, samme Aar entlediget, og foretog en Reise til Berlin, men uden videre Resultat. Heiberg havde allerede under sin tidligere Udenlandsreise lagt sig efter Philosophien, gjort Hegels Bekjendtskab i Berlin og var af denne store Philosoph bleven behandlet meget artigt. I 1824 havde han udgivet et Skrift „om den menneskelige Frihed", ved hvis Omtale han i Brevet til Ørsted er bleven foranlediget til nærmere at udvikle sine philosophiske Anskuelser. — De følgende Breve, skrevne fra den Tid Heiberg var knyttet til Theatret, kaste i enkelte Punkter Lys paa Theater- og Literaturforholdene. Da han i „Prindsesse Isabella" havde skrevet en Rolle for Bournonville, hvori denne ikke alene skulde udmærke sig som Dandser, men ogsaa „tale og synge, gjorde de kgl. Skuespillere sig rebelske og erklærede, at det var under deres Honnør at spille Komedie med en Dandser." Den svage Direktion gav dem Medhold, og Heiberg maatte gaae til Kongen, der gav strax ham Ret. Men da Direktionens Sideindflydelse igjen havde gjort sig gjældende, endte „Processen" med, at „Bournonville fik kongelig Tilladelse til at synge i Stykket, men ikke til at tale," saa at Heiberg maatte stryge hans Rolle ud! — I Polemiken mellem Baggesen og Oehlenschläger hældede Heiberg som bekjendt til den Førstes Parti, og et Par Breve til Baggesen udtrykke hans billige Harme over den frække Maade, hvorpaa hiin behandledes af det Koteri, som havde sluttet Phalanx om Oehlenschläger, og som tildeels bestod af umodne Drenge, som med lige Uforstand og Hensynsløshed søgte at tilstænke den dalende, dog evigt lysende Digterstjerne, og for Godt og Slet at smigre og lovprise den ny opgaaende Digtersol, der besad Umiddelbarhedens og Kritikmangelens bedste Betingelser til at gjøre et storartet Sangerkonge-Bankerot. Det var i den Anledning, at Baggesen prophetisk rigtig overdrog H. efter sin Død, at „sangdømme den i Live førte Krig imellem ham og Oehlenschläger", — et Hværv, som H. i Sandhed til lige saa stort Gavn for Baggesens Eftermæle, som for Literaturen, har udført med Mesterskab og rigtigt con amore. Man seer ogsaa af et af disse Breve, at hvad der mest interesserede ham ved hans Ansættelse som Lærer ved den militære Høiskole, var „at han nu fik Leilighed til at give sine Anskuelser af Literaturen, sit æsthetiske System, en vis udvortes Vægt og Betydning og sætte denne imod den oehlenschlägerske Slendrian og Vrøvle-Raisonnement." Heiberg stod ellers fra sin tidligste Barndom paa en fortrolig Fod til Oehlenschäger. Denne kom, ligesom saa mange andre Digtere og Skjønaander, ofte i Huset til hans Moder, og han fortæller selv i sine „Erindringer" med en vis Naivitet, at dengang han der saa den lille beskedne Ludvig, drømte han mindst om, „at han faa Aar efter skulde lære saa meget af ham". Oehlenschläger kjælede ogsaa for Heiberg allerede fra hans første Optræden paa Forfatterbanen; han saa hans „Don Juan" spille i Huset hos hans Moder (1812) og læste den „med Fornøielse" i Manuskript, og da Stykket sammen med „Pottemager Walter" var bleven trykt under Titel af „Marionettheater", skrev han et smigrende Digt til den unge Forfatter, hvilket han sendte ham første Juledag 1813 tilligemed alle sine Værker, forsaavidt disse vare „forlagte af ham selv". Men alt dette kunde ikke hilde Heibergs Dom om den oehlenschlägerske Poesi og hvad der var Sundt og Sandt i Literaturen: thi ham faldt det, som han selv siger, let at abstrahere fra Personen og holde sig til Gjenstanden, saavel i hvad han skrev mod Andre, som i hvad Andre skrev mod ham. (S. 98.)

I Samlingen findes trende Breve fra Fru Rahbek, der vel ikke kunne maale sig i Interesse med enkelte af hendes Breve til J. P. Mynster, men som dog besidder meget af hiin stilistiske Lethed og Skjelmeri, som var denne udmærkede Brevskriverske egen. Heiberg selv forsikrer hende, idet han slaar over i en for ham ellers temmelig unaturlig Baggesen'sk Brev-Beruselse, at han i et af hendes Breve har fundet mere Poesi end i Alt, hvad han har læst i de sidste 10 Aar. — Ligeledes findes trende Breve fra Heiberg til hans egen, endnu gjenlevende Hustru, men disse ere af liden Mærkelighed. Derimod er det Brev til Faderen, hvori han fortæller om sit Giftermaal, af en eiendommelig Interesse. Som bekjendt ægtede Heiberg i 1831, i sit 40de Aar, den nittenaarige Johanne Louise Pätges, der da et Aars Tid havde været i Huset hos hans Moder og som snart skulde blive det danske Theaters største Berømthed. Men om denne Forbindelse vidste Ingen det Mindste, før den alt havde fundet Sted. Ingen Forlovelse gik forud; thi H. var „en Hader af Forlovelser," hvormed han, som han selv bemærker, saa stærkt havde railleret i „de Uadskillelige." Vielsen foregik i Slangerup Kirke, $4\frac{1}{2}$ Miil fra Kjøbenhavn, hos Heibergs gamle Lærer, Præsten Hansen. Ingen var tilstæde ved Bryllupet, selv ikke hans egen Moder og hans Hustrus Forældre. Præster og Forlovere vare paalagte at holde det Hele hemmeligt, til Vielsen havde fundet Sted. Hvortil al denne Hemmelighedsfuldhed skulde tjene, faar man imidlertid ingen Oplysning om. — Af Brevene fra Heiberg til Mynster, som dog allerede kjendes fra den Sidstes i Trykken udkomne Breve, gives der et, som er mærkeligt ved den diplomatiske Fiinhed, hvormed det er affattet, og som tyder paa, at Heiberg ogsaa vilde bleve noget Stort paa „den diplomatiske Bane", om han — som han engang tænkte paa — var kommet til at gaae denne. Under den berygtede Howitz'ske Determinisme-Feide havde nemlig Mynster anonymt skrevet en Recension, hvorover Heiberg i sit til Striden henhørende Skrift „om den menneskelige Frihed" udtalte sig temmelig haanligt, i den Tro, at den var af hans Universitetsven Kolderup-Rosenvinge. Men da han siden fik vide, at Mynster var Forf. og havde taget ham dette unaadigt op, gjaldt det at forsone denne med Hensyn paa Heibergs nærmeste Fremtid formaaende Mænd paa en forklarende og udskyldende Maade, dog saaledes, at han ikke for Personen opgav den Mening, han engang havde udtalt, og dette Kunststykke har han efter vor Formening udført med stort Mesterskab. — Af Heibergs Ven Poul Møller, der ellers som bekjendt hørte til den oehlenschlägerske Clique mod Baggesen, findes et eneste Brev, skrevet fra Christiania, medens han var Universitetslærer her. Det angaar egentlig hans belovede Bidrag til den af Heiberg redigerede „Flyvende Post", men er ellers af almindeligere Interesse, da det oplyser os om Møllers Opfatning af de norske Forholde og hans Stemning mod det Land, hvor han da levede, hvorfor vi ogsaa her aftrykke det i Uddrag.

„Da jeg ifjor kom lige fra dette tomitanske Land (Norge) til Kjøbenhavn, blev jeg grebet af saa varm Interesse for Eders literære Travlhed og levende Konversation, at jeg fik Lyst til at være med og især gjerne vilde have Lov til at komme frem med en og anden Ytring i dit aandrige Blad. Men jeg har siden mærket, at man ikke kommer til at kjende sig selv, naar man ei omhyggeligen subtraherer de Beskaffenheder, som man erholder af sine Omgivelser. Da jeg igjen kom til Norge, erfarede jeg for seent, — medens jeg daglig betragtede Nordmændenes konstitutionelle Holdning og politiske Miner — at jeg ved Foden af Egebjerg ei er den samme Person, som paa en Stol ved Enden af Fru Gyllenborgs Sopha. Jeg fortrød mit givne Løfte og befandt mig i samme Fald, som den velbekjendte Mand, der følte sig oplagt til at dandse paa Rhodus, men tabte Lyst og Evne dertil paa Fastlandet. Jeg fortrød mit ubesindige Løfte, som jeg havde givet, mens jeg var elektriseret af Dia og andre spirituelle Landsmænds Nærværelse; men jeg ansaa mig ikke for berettiget til at bryde det og jeg haabede, at jeg i Stilhed kunde løse det ved at indsmugle en og anden lille anonym Papiirslap i Flyvepostens Kontoir. Jeg kunde dristigen have tilstillet Dig en og anden flygtig Artikel; thi hverken Du eller jeg kunde kompromitteres derved: Du kunde nemlig forkaste, hvad der ei stemmede med dit Posthorn og jeg var sikker for, at man aldrig skulde gjette paa mit Navn. Levede jeg i Kjøbenhavn, da var jeg ikke saa ømfindtlig; thi der kan man nok begaae sig, om man en Gang imellem kommer for Skade at skrive noget Sladder, men blandt mine stive, høitidelige, kolde, stolte, haarde, kvasi-Landsmænd her paa Stedet, har jeg ondt nok ved at bjerge mig, selv uden at have saadan Klik paa mig, og for deres Forum kunde meget erholde Navn af Sladder, selv om det ikke var saa ganske Sladder. Kort sagt — jeg befinder mig her i samme Forfatning, i samme forknytte og fortrykte Stilling, som en Hund i en fremmed Gaard, der stikker Halen mellem sine Bagbeen og betvinger Driften til at give den naturlige Lyd fra sig."

Bogen slutter med „Fru Gyllembourgs literære Testament", stilet „Til min Søn Johan Ludvig Heiberg", hvori hun vedkjender sig Forfatterskabet af de under Benævnelse af Noveller, Fortællinger osv. „af Forf. til en Hverdagshistorie" udgivne Skrifter. Dette er imidlertid for de Fleste ikke længere nogen Nyhed, saasom det allerede ved Fru Gyllembourgs Død i 1856 er bleven almindelig bekjendt, at hun var „den store Ubekjendte". Mærkeligt er det, at hendes fuldstændige Anonymitet kunde bevares saa længe. Enkelte have naturligviis været indviede deri, men bundne ved Taushedsløfte. Og Poul Møller saa strax, han læste „Slægtskab og Djævelskab", hvem Forfatterinden var, trods det for Dagen lagte Kjendskab med de græske Tragikere. Endnu inden Novellerne udkom, havde Heiberg under sit eget Navn indleveret tre Theaterstykker af hende, hvoraf et blev forkastet, da det, trods Heibergs Konferrance med Mynster ang. de deri forekommende Giftermaalsformaliteter, dog skar altfor kort overtvert med Ritual og Lov, til at det ligesom Digterens eget extemporerede Bryllup kunde passere. Forf. blev udpeben, og Heiberg maatte finde sig i at være den Udpebne. Men da nu „Hverdagshistorien" udkom, overførtes Skuespillene paa samme Forf. Dog, Publikum viste sig, siger H., ved denne som saa mange Leiligheder, flaut, dumt og gemeent; thi snart hørte man, at det var utroligt, at H. skulde besiddet den Heroisme at lade sig udpibe for det, han ikke havde skrevet, snart sagde man at Alt, hvad han i sit hele Liv havde skrevet, rimeligviis heller ikke var af ham selv.

Norge.

Christiania. Under 10de Juli er Adjunkt W. Hansteen udnævnt til Sognepræst i Haa; Kand. theol. T. N. Bjørnestad til Kaldskapellan i Modum; ledig pers. Kapellan A. W. Heidenreich til resid. Kapellan i Vangs Pstgd.; Kand. theol. J. A. E. Hausmann til Adjunkt ved Tromsø lærde og Realskole; Politimester J. A. Dahl til Byfoged i Moss; Fuldmægtig O. Ottesen til Sorenskriver i Nordre Gudbrandsdalen; Distriktslæge E. M. F. Ellertsen til Distriktslæge i Øvre-Romerige; Undertoldbetjenterne J. Kirkgaard og J. N. Blehr til Overtoldbetjente respektive i Arendals og Christiania Told-Distrikter; Korpsmajor M. S. W. M. T. Stabell til Oberstlieutenant og Chef for Oplandske ridende Jægerkorps; Ritmester J. C. N. Grundt til Korpsmajor ved Akershusiske ridende Jægerkorps; Ritmester J. E. Heyerdahl til Chef for den gevorbne Eskadron af samme Korps. — Sognepræst T. Melbye, Oberstlieutenant og Korpschef J. G. Seip samt Stadshauptmand i Christiania Amundsen ere meddeelte Afsked.

— Til Storthingsrepræsentanter for Finmarkens Amt er valgt: 1) Holmboe, 2) Stoltenberg, 3) Norgreen, 4) Gylche; til Suppleanter: Sandeggen, Schølberg, Nerdrum, Kokk.

— Repræsentanter for Nordre Bergenhuus Amt: 1) Sognepræst Sverdrup, 2) E. Løken, 3) Sognepræst Blom, 4) S. Urdahl og 5) T. Frettem. Suppleanter: K. Vefring, Ellingsen, Ous, O. F. Bakke og C. Christensen.

— Vort Universitet har fra Forlæggerfirmaet Lindh i Ørebro (Bohlin) modtaget som Gave omtr. 50 Bind og Hefter af dets Forlagsskrifter.

— Christiania Theater har i det forløbne Spilleaar havt en Underballance af 1600 Spd. Det norske Theater er overgivet til Skifterettens Behandling. Dog skulle Skuespillerne, hvem Theatret foreløbig er overdraget tilleie, for egen Regning vedblive at give Forestillinger.

— Det af H. Munch og P. O. Schjøtt redigerede Ugeskrift „Fra Udlandet", der gav en Række værdifulde og velvalgte oversatte Artikler, er gaaet ind med Slutningen af 2den Halvaargang.

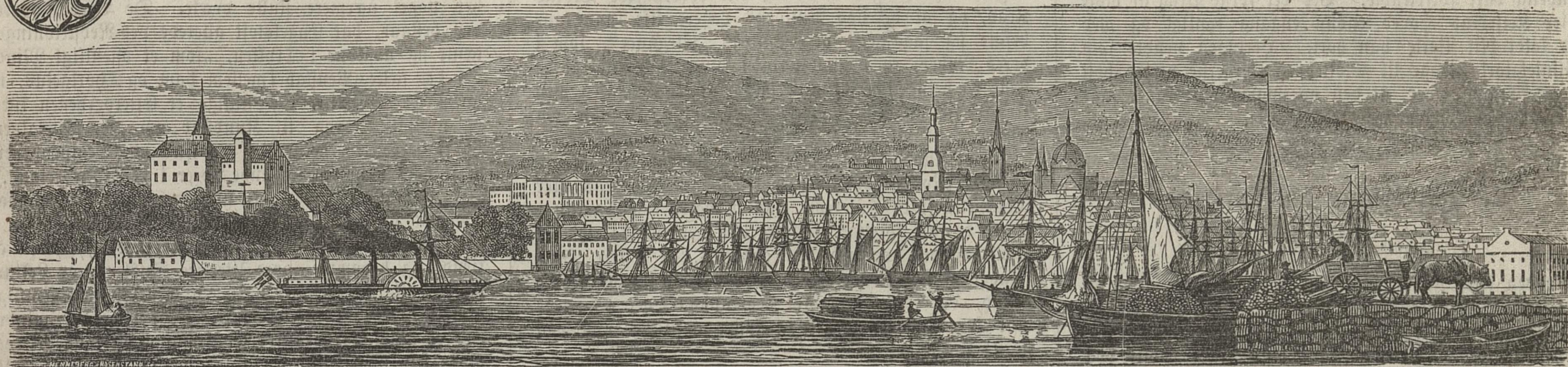
— Paa Bentzens Forløg er begyndt at udkomme en norsk Skyttertidende, der udgaar hver 14de Dag og koster 4 Mk. Aaret.

— Dødsfald. Sognepræst til Bragernæs L. P. Petersen. Bergslæge P. Klouman paa Kongsberg, † 7de Juli.

— I Theatret del Fondo i Neapel have Sindssvage fra Galehospitalet i Aversa opført Alfieri's Sørgespil „Bruto I" med et mærkeligt Held. De ulykkelige Aktører, hvis sørgelige Tilstand man ellers kun mærkede af de noget fordreiede Ansigtstræk, og af den paa Scenen staaende Vagt, høstede det rigeligste Bifald af det stærkt besatte Huus, hvilket dog ogsaa gjaldt Direktøren og Lægen for Galeanstalten. Ogsaa flere Sangchor udførtes med stor Præcision.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 29. | Udkommer hver Søndag Morgen. | **20de Juli 1862.** | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | **11. Aarg.**

Indhold.

Af Ludvig Spohrs Autobiographi.

(Slutning fra forr. Nr.)

I Wien hørte Spohr ogsaa for første Gang Hummel foredrage sin herlige Sextet, saavelsom andre af sine Kompositioner. Mest roser dog Spohr Hummels Improvisationer, hvori ingen Klaveervirtuos siden har kunnet maale sig med ham. I Særdeleshed erindrede Spohr sig med stor Fornøielse en Aften, da Hummel phantaserede saa herligt, som han senere aldrig hørte ham gjøre, hverken naar han spillede offentlig eller privat. Selskabet tænkte allerede paa at bryde op, da nogle Damer, for hvem det endnu var for tidligt, bade Hummel at spille nogle Valse for dem. Tjenstagtig og galant som han var mod Damer, satte han sig ved Pianoet og spillede de forlangte Valser, efter hvilke de unge Mennesker begyndte at dandse i det tilstødende Værelse. Spohr og nogle andre Kunstnere grupperede sig, tiltrukne af hans Spil, med Hattene i Haanden om Pianoet, og hørte opmærksomt til. Neppe bemærkede Hummel dette, førend hans Spil gik over i en fri Phantasi, der dog vedblev at holde sig i Valserhythmus, saaledes at ikke de Dandsende bleve forstyrrede. Snart lod han alle sine kontrapunktiske Kunster frit Løb, uden dog at forstyrre de Valsende i deres Fornøielse. Da vendte han tilbage til den galante Stiil, og udviklede til Slutning en Bravour, hvis Lige man endnu aldrig havde hørt ham præstere. I denne Finale hørte man altid det begyndte Thema, saaledes at det Hele afrundedes paa en ægte kunstnerisk Maneer. Tilhørerne vare henrykte og prisede de unge Damers Dandselyst, der havde forskaffet dem en saa riig Kunstnydelse.

Et længere Ophold af det Spohrske Ægtepar i Italien, hvorved store Triumpher blev høstet i Mailand, Rom og Neapel, frembød Leilighed til mange tiltrækkende Naturskildringer og Charakteristikker af renommerede Personligheder. I England, som Spohr besøgte flere Gange efter at han var bleven ansat som Kapelmester i Kassel, og hvor flere af hans Operaer med det største Held vare komne til Opførelse, fandt den nu allerede meget feirede Komponist og Virtuos ligeledes den hæderligste Modtagelse og kom i Berørelse med talrige høitstaaende og ogsaa ofte originale Musikvenner. Om Kunstnerens Stilling lige overfor det høiere Selskab i England, der først korteligen er berørt af afdøde Fru Kinkel i „Hans Ibeles", som Motiv til en noget overdreven romantisk Forvikling, indeholder Autobiographien nogle interessante Meddelelser. Uagtet Spohr offentlig nød den største Udmærkelse, kunde han dog aldrig beslutte sig til, ogsaa i Privatselskaber at spille for Penge, da den Maade hvorpaa man i saadanne Tilfælde behandlede Kunstnerne, forekom ham altfor uværdig. De bleve nemlig ikke indladte til Selskabet, men maatte i et affidesliggende Værelse afvente det Øieblik, da de bleve indkaldte til at foredrage deres Musik i Selskabsværelset, og havde da efter endt Foredrag strax at forlade det igjen. Spohr og hans Frue vare selv engang Vidner til en saadan nedværdigende Behandling af en af Londons første og berømteste Kunstnere. De vare nemlig anbefalede til Kongens Brødre, Hertugerne af Sussex og Clarence, og da den sidste var gift med en Prindsesse af Meiningen, aflagde de begge disse en Visit. Det hertugelige Par modtog dem meget venlig, og indbød dem til Deeltagelse i et Musikparti, der skulde være om nogle Dage. Spohr overveiede nu, hvorledes han skulde undgaae den ham forhadte Affondring fra Selskabet, og besluttede, hvis dette ikke lykkedes ham, strax at vende hjem igjen. Da de derfor betraadte det hertugelige Slot og en Tjener vilde anvise dem det Kammer hvor de øvrige Musici vare forsamlede, lod han denne ved sin Tjener overgive sin Violinkasse, og skred med sin Frue ved Armen strax op af Trapperne, endnu inden Tjeneren fik Tid til at komme sig af sin Forundring. Ankommen til Selskabsværelsets Dør, nævnte han den der posterede Tjener sit Navn, og da denne dvælede med at lukke op, gjorde han selv Mine til at ville gjøre det. Men Tjeneren rev nu Døren strax op og raabte den Ankommendes Navn ind i Salen.

Hertuginden, erindrende sig den tydske Skik, reiste sig strax fra sin Plads, kom Spohrs Frue nogle Skridt imøde og førte hende til Damekredsen. Ogsaa Hertugen ønskede Spohr velkommen med nogle venlige Ord og forestillede ham for de omkringstaaende Herrer. Nu troede Spohr lykkelig at have overstaaet Alt, men han mærkede snart, at Tjenerskabet endnu ikke betragtede ham som Selskabet tilhørende; thi de gik ham stedse forbi med Theebrættet og andre Forfriskninger, uden at byde ham Noget. Endelig maatte vel Hertugen have bemærket dette; thi Spohr saa hvorledes han vinkede til Huushovmesteren og hviskede ham nogle Ord i Øret. Og nu blev Spohr ligeledes buden Forfriskninger. Da Koncerten skulde begynde, lod Huushovmesteren de indbudne Kunstnere hente op i den Orden, som Programmet udviste. De fremstillede sig med Nodebladet eller Instrumentet i Haanden, hilsede Selskabet med en dyb Bøining, som, saavidt Spohr bemærkede, ikke blev besvaret af nogen Anden, end Hertuginden, og begyndte deres Foredrag. Det var Kjernen af Londons fortræffelige Sangere og Virtuoser, og deres Præstationer vare saa godt som alle henrivende smukke. Men dette syntes ikke det fornemme Auditorium at føle; thi Konversationen ophørte ikke et Øieblik. Kun da en meget yndet Sangerinde optraadte, blev det noget roligere, og man hørte enkelte sagte Bravo, for hvilke hun strax takkede med dybe Bøininger. Spohr ærgrede sig meget over Kunstens Nedværdigelse og endnu mere over Kunstnerne, som taalte en saadan Behandling, og havde den største Lyst til slet ikke at spille. Han dvælede derfor, da Rækken kom til ham, med Forsæt saalænge, indtil Hertugen, sandsynligviis paa sin Gemalindes Vink, selv opfordrede ham. Nu først lod han ved en Tjener sin Violinkasse hente op, og begyndte sit Foredrag uden først at gjøre de brugelige Buk. Alle disse Omstændigheder maatte have fængslet Selskabets Opmærksomhed; thi der herskede under Spillet den største Stilhed i Salen. Da Spohr havde endt, applauderede det hertugelige Par, og Gjæsterne stemmede i med. Nu først takkede han ved et Buk. Strax derpaa sluttede Koncerten og samtlige Musici trak sig tilbage. Havde det allerede vakt Opsigt, at Spohr og hans Frue sluttede sig til Selskabet, saa tiltog denne end mere, da man saa, at de ogsaa bleve til Soupeen og ved samme af den hertugelige Vært bleve behandlede med stor Opmærksomhed. Formodentlig skyldte de denne, efter de da herskende engelske Begreber, uhørte Lykke den Omstændighed, at Hertuginden allerede kjendte dem fra sine Forældres Huus og havde været Vidne til den gode Optagelse, som de, den Tid de boede i Gotha, havde nydt ved Meininger-Hoffet. Ogsaa Hertugen af Sussex, hvem Spohr havde overbragt en Anbefaling fra Hertugen af Cambridge, Hannovers daværende Regent, udmærkede ham og underholdt sig meget med ham. Som Følge af en Samtale om den engelske Folkesang, lod Hertugen endogsaa sin Guitarre hente og sang nogle engelske og irlandske Folkesange, hvilket senere bragte Spohr paa den Tanke at bearbeide nogle af de mest yndede blandt disse som Potpourri for sit Instrument og foredrage dem i en Koncert. Da Selskabet længe efter Midnat skiltes ad, vendte Spohr meget tilfreds over sit Vovestykkes heldige Udfald og den Seier, han havde vundet over deres Fordomme, tilbage til sin Bolig.

I saadanne Tilfælde kan man sige Meget for og imod de herskende Skikke. Enhver der har Anledning til at komme i Nærheden af det syngende og musicerende Virtuosfolk og lære dem at kjende, veed, at ikke Alle ere opdragne til at omgaaes den fornemme Verden, og det vilde til Slutning Intet forandre i Sagen, om det engelske Aristokrati for en Aften behandlede saadanne Kunstnere som Gjæster, men saa sig foranlediget til paa andre Steder at ignorere dem. Spohrs Optræden ved den beskrevne Scene kan derfor kun gjælde som enkeltstaaende Tilfælde, og tjener desuden mere til at vise det hertugelige Pars fine Takt end den tydske Kunstners Beskedenhed, hvis Fremgangsmaade let kunde blive dadelværdig. Havde det forud været Hertugens Hensigt at trække Spohr til Selskabet, saa vilde han have truffet Foranstaltninger, der kunde have ladet en saa voldsom Usurpation synes unødig.

Da Spohrs Virksomhed som Koncertanfører i Gotha just indtraf under det franske Herredømmes Tid, finder man ogsaa i hans Autobiographi nogle Træk af Napoleons Liv. Vi ville derfor slutte vor Meddelelse med en charakteristisk Tildragelse deraf.

I hiin Tid overnattede Keiser Napoleon ogsaa engang paa Slottet i Gotha, og i den Anledning blev der Aftenen forud tilsagt til en Hofkoncert. Spohr og hans Frue spillede for den Stormægtige, og han henvendte nogle venlige Ord til Begge. Ogsaa erholdt de den følgende Dag sin Andeel af de Napoleondorer som han havde lagt tilbage som Gave for Hofkapellet.

Dengang stod Hertugen af Gotha i stor Gunst hos ham, og man haabede heraf meget Godt for Landet. Men siden maatte han dog paa en eller anden Maade have forskjertset denne Gunst; thi der tildrog sig noget senere, under en Gjennemreise af Keiseren, en Scene, der opfyldte Gothas Indvaanere med Ærgrelse mod „Tyrannen". Man ventede Keiseren Kl. 11. Der var saaledes paa Slottet Friederiksthal, hvor Hoffet boede om Sommeren, anrettet en Frokost, og Hoffet var forsamlet i fuldt Galla. Posthestene ventede allerede opsadlede i Postgaarden, for at Keiseren strax han havde indtaget Frokosten, kunde befordres videre. Endelig lød fra Friedenstein det første Salutskud, og af saadanne blev der ved enhver af Keiserens Gjennemreiser affyret 101. Snart derpaa rullede hans Vogn frem. Hertugen, der omgiven af sin Hofstat, allerede stod med blottet Hoved ved Gitterporten, nærmede sig ydmygt og bad at hans keiserlige Høihed vilde indtage

en Frokost. Et kort Nei og en Befaling til hans Mamelukker om at lade Hestene spænde for, var Svaret. Uden videre at værdige Hertugen et Ord eller Blik, lænede Napoleon sig tilbage i Vognen og lod Hertugen staae i den piinligste Forlegenhed ved den lukkede Karretdør. Hertugen blegnede af indre Harme over saaledes at see sig beskjæmmet i sit Hofs og Folks Nærværelse, men havde dog ikke Mod til strax at vende tilbage til Slottet. Saaledes forløb i lydløs Stilhed fem eller sex frygtelig lange Minutter, indtil Hestene endelig vare forspændte. Ved det første Drag af disse blev Keiserens Hoved endnu engang synligt og med et koldt Nik kjørte han bort. Hertugen vendte som tilintetgjort tilbage til Slottet og Borgerne ytrede høit deres Ærgrelse over, at den overmodige Korsikaner saaledes havde beskjæmmet deres Fyrste.

Et Par Skizzer fra Nordmøre.

1. Bautasteen paa Gaarden Frey.

Fredøen eller Freiøen, der nu udgjør Størsteparten af det ene af Christianssunds Kirkesogne, og hvis Kirke, en Træbygning fra forrige Aarhundrede, ligger 7/8 M. fra Byen, havde tidligere mange historiske Minder, hvilke dog nu for største Delen ere forsvundne. Paa denne Ø stod det fra Haakon Adelsteens Saga bekjendte Slag paa Rastarkalf, mellem ham og Eriks Sønner, og de mange Kjæmpehouge og store Steendysser, som tidligere fandtes paa Freys-Gaardene og i Nærheden af Kirken, antages at være opkastede over de Faldne. Da Klüver udgav sine Mindesmærker, fandtes her endnu mange Skibshouge, hvoraf de største havde et Gjennemsnit af omtrent 70 Alen. En af Skibshougene var i 1768 bleven udgravet i Overværelse af Biskop Gunnerus, og fandtes deri en Sværdklinge, med andre Oldsager. Man antog, at det var den Houg, hvor den i Slaget paa Rastarkalf faldne Egil Uldsærk var lagt. Paa Hougene stode i Snorres Tid Bautastene, som siden i Tidernes Løb ere forsvundne. Nogle ere bragte ned til Stranden for at tjene som Baadfæster m. m. Kun een Bautasteen staar endnu tilbage, og det er den, vi ovenfor have givet en Afbildning af efter Tegning af Hr. L. M. Lange. Den staar paa Gaarden Freys Jorder, mellem Frey og Skiftet Fladset og har en Høide af omtr. 2½ Alen. Men som det synes af Klüvers Mindesmærker S. 110 staar ikke denne Bautasteen længer paa sit oprindelige Sted.

2. Ranæs Kirke.

Denne Kirke, der ligger paa Gaarden Ranæs's Grund, og er Anexkirke til Surendals Præstegjeld, besidder ingen historisk Mærkelighed; og naar den her med Omgivelser afbildes, da er dette ikke for Kirkens Skyld saameget, som for det hele smukke Landskabsparti, dens Omgivelser danne. Denne Kirke er ligesom Surendalens tre andre Kirker en Træbygning. Tegningen er optaget af Hr. Lange.

Iisbjerge.

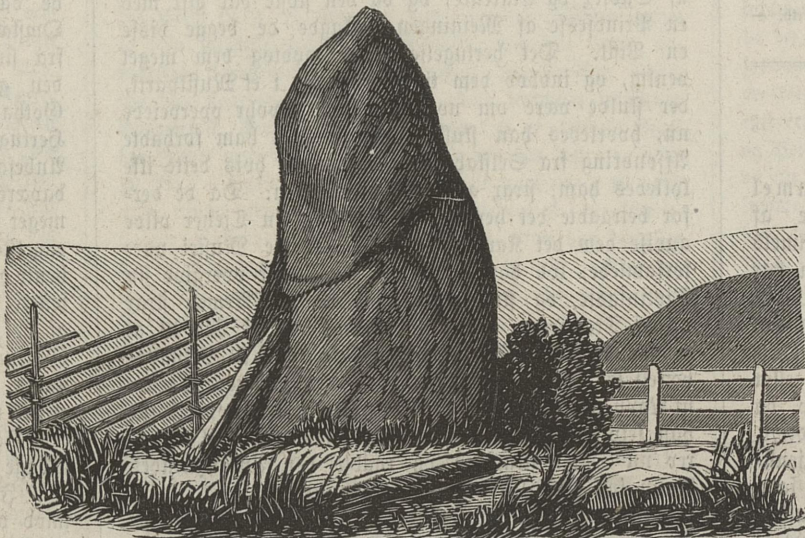
I forrige Aar meddelte vi i vort Blad et Brev fra en norsk Sømand, skrevet fra Australien, og hvori hans Reise derhen kortelig beskreves. Senere have vi fra ham modtaget en Photographi af Iisbjerge, som paa Hjemreisen passeredes ved sidste Nytaarstid, og hvoraf et enkelt ikke var mindre end henved en norsk Miil i Længde. Det er denne Photographi, vort Træsnit idag gjengiver.

Laurids Engelstofts Breve.

Det „Udvalg af Laurids Engelstofts Skrifter", som „Samfundet til den danske Literaturs Fremme" foranstalter, er nu afsluttet med det netop udkomne tredie Bind, der indeholder et ved Prof. Allen besørget Udvalg af L. Engeltofts Breve (429 S. 8. 105 ß.) — Den i 1851, i sit 77de Aar afdøde Konferentsraad og Historiograph ved de kongelige Ordeners Kapitul, Prof. L. Engelstoft i Kjøbenhavn, var en Mand, der besad en alsidig literær Dannelse og skrev en for sin Tid sjelden let og behagelig historisk Stiil. Som Historiker udrettede han ikke stort paa Kildegrandskningens Mark, og var heller ingen flittig Forfatter. Hans bedste Tid optoges af Forretningsarbeide, inden Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler, hvori han først (fra 1805) var Sekretær og Bureauchef, derpaa (1812) Assessor og endelig (fra 1817 indtil 1832) Direktions-Medlem. Men han leverede imidlertid adskillige Monographier, der for sin Tid udmærkede sig ved historisk Fremstillingskunst, og hvori Udbyttet af egen videnskabelig Forskning gaves i et let, for unødig Notelærdom befriet Foredrag, saaledes at de ikke afskrække den store Hob af dannede Læser, som ellers kun lidet bryde sig om historiske Undersøgelser og den historiske Kritiks Fremskridt.

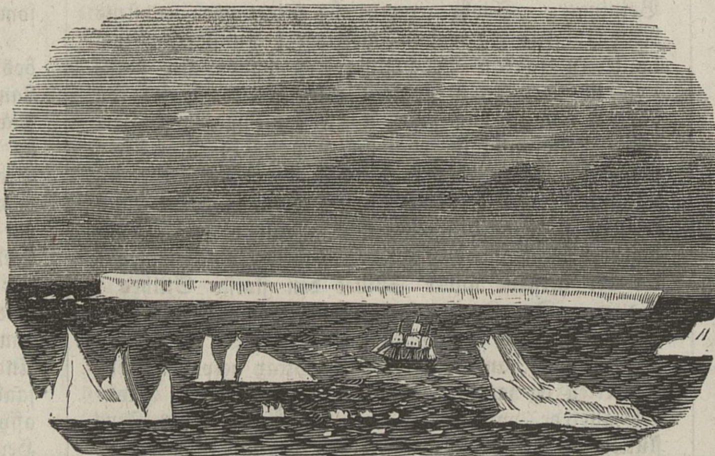
At disse Monographier hvad den historiske Kritik angaar ikke længere i Et og Alt fyldestgjøre Tidens Krav, og at de hos Nutidens Læsere ikke kunne anbefale sig saa stærkt ved Stilens „Elegance", som i deres Nyhed, er dog mindre forunderligt, end at de fleste og betydeligste af dem have kunnet optrykkes med Udsigt til at finde Læsere, — vi ville ikke tale om Kjøbere, da disse paa Forhaand haves i hiint danske Literaturselskabs Medlemmer. Men have disse saaledes optrykte Monographier hverken Tidsmæssighedens eller Nyhedens fulde Interesse, saa mangler den Samling, hvori de nu forelige, ialfald ikke den sidste; thi det Bind Breve, hvormed den afsluttes, er i flere Henseender af stor Interesse, og ikke mindst for os Nordmænd, da den, forsaavidt den angaar det bevægede Aar før Adskillelsen, ogsaa kaster adskilligt Lys paa norske Forholde.

Engelstoft hørte til disse Mænd fra en svunden Tid, som i Brevskrivningen søge en Rekreation, og hvis Tid aldrig er saa optaget, at de jo faae Tid til uafladelig at vexle Breve med Venner og Bekjendte om

Bautasteen paa Fredøen.

Alt, hvad der rører sig i Tiden, og angaar dem selv personligt. Han skrev Breve for Fornøielsens Skyld; den interessanteste Deel af foreliggende Samling er stilet til en Mand, der boede i samme By, som han, og med hvem han stadig personligen omgikkes, nemlig Prof. Thorlacius. De ere dikterede af „Trangen til at have En, hvem han kunde meddele sine Tanker, til at have En, som vilde meddele ham sine, hvilken gjensidig Meddelelse mellem Venner, som tillige ere dannede og ædle Mænd, han betragtede som et vedvarende aandeligt Gjæstebud." Det Behag, han fandt i at skrive Breve, har naturligviis givet hans Korrespondance en Livlighed og Friskhed, der i Forening med et vist sarkastisk Lune og den lette Stiil fordobler dens Interesse. Hvad Stilen angaar, er den ikke alene let og behagelig, men den udmærker sig i Sandhed ved hvad Engelstofts Biograph, C. F. Wegener, med et meget betegnende Udtryk kalder „stilistisk Courtoisie". I en vis Forstand er dette en tvivlsom Ros; men med Hensyn paa Engelstoft har den sin positive Gyldighed; thi hos ham er denne „Courtoisie" baade naturlig og tækkelig, paa samme Tid som den er charakteristisk for hans i Tidsalderens Retning ziirligt uddannede Personlighed.

Iisbjerge, iagttagne fra Skibet „Wave of Life" paa Hjemreisen fra Sidney, Decbr. 1861. (Efter Photographi.)

Samlingen bestaar, foruden et Tillæg af spredte Breve fra forskjellige Tider, af fire større Rækker, hvoraf de tre første ere skrevne paa Reiser i Udlandet (den første haves for en væsentlig Deel endog allerede trykt i de af Biskop Neumann udgivne „Danskes Reiseiagttagelser"); den fjerde er, som ovenfor berørt, forfatlet i 1813, og vedrørende danske og norske Forholde. Det er den sidste, som har størst Interesse, og hvorved vi her noget nærmere skulle dvæle. De Breve, hvoraf den bestaar, har Engelstoft allerede ved Nedskrivningen tænkt sig udgivne i Trykken, „som et offentligt Minde om det fælles Venskab (mellem ham og Thorlacius, til hvem de ere stilede) og tillige et Efterverdenen kjært og nyttigt Bidrag til Kundskab om den Tidsalder, hvori Brevskriverne levede, og især om Begivenheder, Personer, Ting og herskende Ideer i deres Fædreland." — „Lad vor Brevvexling, udbryder han, især angaae Dagens offentlige Anliggender, Gjenstande, som vi i vor Embedsstilling have fortrinlig Leilighed til at kjende og bedømme, vore literære Sysler, vor Lekture og videnskabelige Sager." Med hiint fjerne Offentliggjørelsens Maal for Øie har E. i Løbet af mindre end et halvt Aar nedskrevet saa mange og lange Breve, at de selv noget afkortede fylde henved hundrede trykte Sider stor Oktav. At Brevene skreves med Tanke om Trykning har vel ytret sin Indflydelse ved Affattelsen; men da Forf. havde henskudt Udgivelsen til en fjern Fremtid, har han uden al ængstelig Hensynsfuldhed kunnet udtale sig om samtidige Personer og Begivenheder. — Han har skrevet disse Breve i Modersmaalet — „deri afpræger sig ogsaa vort Jeg bedst", siger han, „men uden Sky for at bruge „en og anden latinsk Floskel". — „Det skulde gjøre mig ondt", siger han, „om Efterverdenen ikke skulde finde noget lærdt Pedanteri i vore Breve, det vilde kun bevise, at vi vare altfor meget au niveau med hominum vulgus."

For en væsentlig Deel beskjæftige Brevene sig med Politiken og gjengive de derom verserende Rygter; disse have vel nu ikke historisk Betydning, men ere dog af Interesse naar man vil klargjøre sig Tidens Stemninger, Ønsker og Forhaabninger, saaledes som de fremtraadte og gik igjen med Dagen. Den 31te Marts 1813 skriver Engeltstoft:

„Politiken sysselsætter i disse Dage min Opmærksomhed saaledes, at alle andre Gjenstande forekomme mig af ringere Betydning. Og hvad Under, naar der paa en vis Maade er Spørgsmaal om to be and not to be. Man anseer det for afgjort, at England har i den sidste Fredstraktat med Sverige garanteret dette Rige Norge. De engelske Aviser forsikre endog, at Keiser Alexander har gjort det samme i den Sammenkomst, han havde til Åbo med Pontecorvo. I dette Dieblik ere her, som Du veed, baade den russiske Fyrst Dolgorucki og den svenske Grev Mørner. Om deres Missions Øiemed er intet videre bekjendt. Man kan begribe, at den angaar Tingenes nuværende Stilling. Der skal staae i engelske Aviser, at Keiser Alexander har tilbudet at tilbagekalde den Sverige givne Garanti for Norge, naar vor Konge vilde træde ud af Forbindelsen med Frankrige. Sligt ville vistnok de Svenske søge at forhindre, og maaskee er det derfor, at Mørner er kommen her. Efterat de Svenske have gjort Alt, for at forføre de Norske, hvilket ei har villet lykkes, og da Norges Erobring ved Vaaben alene syntes vanskelig, har nu Planen været at udhungre det. Det sidste Aars Misvæxt i Norge maatte derfor blive de Svenske meget velkommen. Man er nu i stor Længsel efter at erfare, hvad Kapitain Lütken bringer for Beskeed fra England. Hidtil synes i Grunden Intet at være udrettet. Englænderne optage friskvæk vore Kornskibe, som gaae til Norge, og skulle nylig have opbragt over 12,000 Tønder til Gothenborg, hvor de strax annammes af de Svenske *). Kun at ikke de jydske Kjøbmænd handle trædskeligen. Vel ere de mine Landsmænd, men jeg kjender Kjøbmændenes Samvittighed. I Norge skal Mangelen paa Korn nogle Steder være meget følelig. Gud veed, om der kan tilveiebringes Sædekorn. Vor Stilling er kritisk. Iforgaars hedte det, at England har bevilget os fri Handel mellem de danske Øer, og der var alt givet Ordre til Fæstninger og Batterier, ei mere at skyde

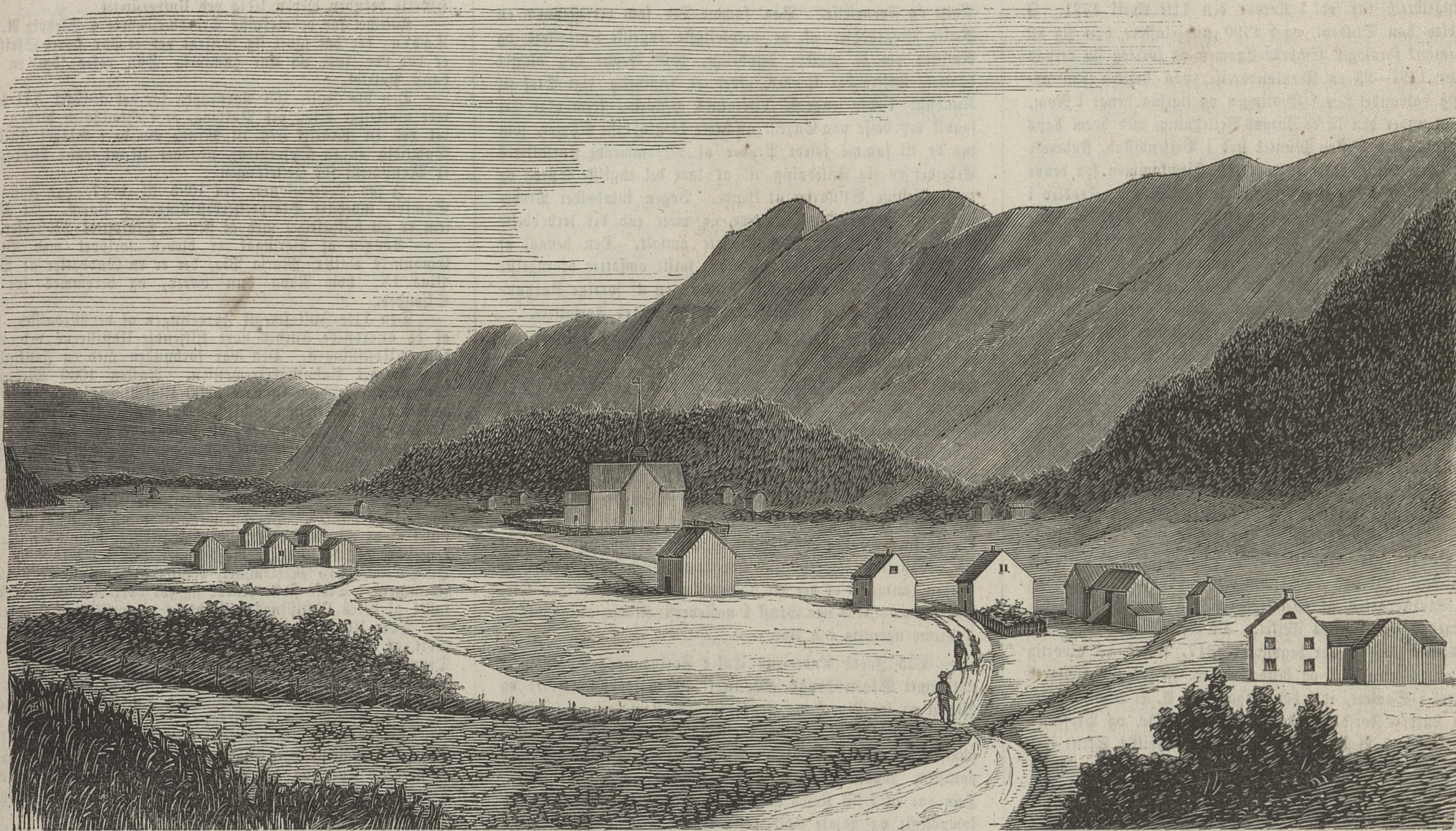
*) I næste Brev af 4de April heder det: „Jeg seer af Statstidenden for igaar, at der fra Gothenborg af meldes om den Mængde Korn, som føres derfra. Hvad kan det være for Korn, uden af de Kornskibe, som Englænderne optage mellem Jylland og Norge. Mig synes, det var bedre, om Statstidenden kunde anmelde os sligt fra Christiania, Christianssand, Bergen eller Throndhjem; thi i Norge er mange Steder en Korntrang, som nærmer sig Hungersnød."

paa de Engelske, men igaar hedte det igjen, at endnu slet ingen Arrangement havde fundet Sted. Den øverstkommanderende engelske Officier ved Malmø skal have svaret reent ud, at han ikke kunde afvige fra sine bestemte Ordres, at optage danske Skibe, hvor han traf dem. Hvad skal man forresten sige om de Svenskes Adfærd, som midt under Freden med os lade sig af to andre Magter tilsige den halve Deel af det danske Monarchi. Vare vi noget stærkere, hvilken anden Krigserklæring skulde vi da troe at behøve? Det er iøvrigt saa aldeles uovereensstemmende baade med Ruslands og Englands Interesse, at gjøre Sverige mægtigere paa Danmarks Bekostning, at det formodentlig vil vise sig, at ingen af disse Magter har isinde at holde Løfte; os sætte de imidlertid Kniven paa Struben, med Hensyn til vort Forhold til Frankrige. Dette er vel nu ogsaa misligt, især efterat de danske Tropper i Holsteen have hindret General Morand paa hans Tilbagetog fra Mölln og det Mecklenborgske. For igjen at komme til Norge; en norsk Officier har nylig fortalt mig endeel om de Opfordringer til Frafald fra Danmark, som strømmede ind fra Sverige, adresserede i Breve til Amtmændene, Biskopperne, Lensmændene paa Landet etc. Men Nordmanden er og bliver troe, i det mindste af Had til Svensken. Nu lader sig ogsaa begribe, hvad Statsminister og Minister for de udenlandske Anliggender, Geheimeraad Rosenkrantz, har meent, da han ved den Høitid, som sidste 11te Decbr. var foranstaltet her, som Anniversarium af Universitetsfesten i 1811, og adskillige Sange bleve afsungne, hvori Danmarks og Norges Søsterbaand prises, sagde til En af de Tilstedeværende: „vare mine Læber ikke ved Embedspligt tilsluttede, vilde jeg kunne levere en heel besynderlig Kommentar til denne Materie." — Ville de Franske reise sig eller ikke? Vor gamle Dr. Hornemann, som altid politiserer baade over Christus og Apostlerne, har paa sine Forelæsninger indestaaet for det Første. Alle Tydske holde paa det Sidste. I al Fald — Europa er bleven til en Tigerhule og Morderkule. Kommende Aarhundreder skulle kalde vor Tidsalder: den afskyelige."

I en Efterskrift tilføier han, at Universitetsdirektionen havde udfærdiget Bekjendtgjørelse om at Exam. artium for første Gang skulde afholdes ved det norske Universitet, men ingen Anstalt var føiet til Auditorier. Man gjorde Regning paa flere Ikke-Studeerte end Studeerte. Hine vare E., som man seer af et senere Brev, en Torn i Øiet. De danske Jurister, hvoraf 6 Gange saa mange som de latinske i 1813 tog Examen ved Kjøbenhavns Universitet, bestod for det Meste af Bønder- og Skriver-Drenge, hvoraf de fleste „ikke kunde skrive orthographisk", hvilke siden „faae de mest indbringende Embeder i Landet." Han fandt en Reform fornøden, „men de juridiske Professorer havde intet mod denne Oversvømmelse af saakaldte danske Jurister; thi de betale ligesaa godt som de latinske." (S. 335). Fremdeles fortæller han:

„Professor Sverdrup er nu næsten færdig med Indpakningen af de til det norske Universitet af Kongen skjænkede Doubletter fra det kongelige Bibliothek m. m. Selv reiser han til Norge, saasnart Examen philolog. er forbi. Det forekommer mig, at Etatsraad Treschow ei har samme Lyst til at gaae op til Norge nu, som før. I Grunden forundrer jeg mig mindre derover, end at han nogensinde har kunnet have Tilboielighed til at forlade den videre og langt mere interessante Virkekreds, som han havde her. Uagtet Tiden er saa nær, da det norske Universitet skal sættes i Gang, er der endnu ikke noget afgjort i Henseende til den provisoriske Indretning af de literære og økonomiske Forretninger. Fundats vil neppe blive begyndt paa, før Universitetet er fuldkommen organiseret, altsaa efter 3 Aars Forløb. Treschow har vel til Geheimeraad Malling leveret et Slags Udkast til en Fundats, men det bliver nødvendigt, forinden en saadan kan affattes, at oppebie de fleste Professorers Ansættelse i alle Fakulteter, for at Enhver kan have Leilighed til at bidrage sit til Fundatsens muligste Fuldkommenhed."

I næste Brev af 4de April, der er skrevet endnu inden Thorlacius havde besvaret hans foregaaende Breve, heder det:

Ranæs Kirke i Surendalen. (Efter Tegning af L. M. Lange.)

„Du har vel hørt tale om den store Maskerade, som i Onsdags blev givet af — Entreprenøren for det militære Brødbageri, en vis P. Den skal have kostet over 6000 Rd. d. K., og den halve By var inviteret. Jeg hørte ikke til dem, der nøde denne Ære, da jeg slet intet Bekjendtskab har med ham; men jeg maa sige, at jeg i al Fald ei heller var kommen. Thi naar en Brødbager for de Militære kan give Maskerader til 6000 Rdl., saa kan man vel begribe, paa hvad Maade den Rigdom erhverves, hvoraf der skeer saadant Brug, og hvor liden Deel denne Depense har været af blot et Aars Profit. Hvad der mest har fornøiet mig, er, at blandt Maskerne var: en Soldat med et slet Kommisbrød under Armen, over hvis Beskaffenhed han gik omkring og beklagede sig, forevisende Brødet (som NB. var et virkeligt Kommisbrød af Hr. P.'s Brødbageri for Soldater). Man kan da begribe, at Prindserne Christian og Ferdinand ogsaa vare blandt Maskerade-Gjæsterne. Det kan man dog kalde, at give sin Værdighed til Priis.

„Hvad er det for en Afskedstale, Prof. Sverdrup har holdt ved sine Forelæsningers Slutning? Han skal deri meget have omtalt sine egne Fortjenester af at hæve den græske Literatur her ved Universitetet og ytret Frygt for, at dette ei vilde see hans Savn opreettet. Det er da idetmindste ikke til sine mange og lærde Skrifter, han har udrettet saa store Ting. Han har vist nok været en duelig Lærer her og stedse viist amore for sit Fag, men med Erstatningen af hans Savn har det dog vel ei saa megen Nød."

Af et Brev af 5te April seer man, at A. S. Ørsted, endnu inden han efter Knudsen blev Kancellideputeret, havde afslaaet „en Vocation til det norske Universitet med 200 Tdr. Byg, 800 Rdl. og fri Bolig." Idet E. i sit næste Brev omtaler den „veltænkende, ubestikkelige og duelige Knudsen", kan han ikke bare sig for at give sit sarkastiske Lune frit Løb og lægge sit aandsaristokratiske Sindelag for Dagen.

„Hans talrige Liigfølge, siger han, kan ikke tilskrives, i det Hele, uden den Agtelse, han efterlod sig. Thi han var ikke Militær (hans Følge derfor heller ingen Parade) og havde ikke trakteret stærkt. Det bestod mest af Embedsmænd. I hans senere Aar havde han unddraget sig fra en Deel af den Omgang, han forhen meget havde havt med Grosserere og andre af beslægtede Klasser, og derimod sluttet sig til en Kreds af forædlede Familier, og jeg har hørt dem, som kjendte han nøie, forsikre, at denne Forandring i Omgang havde i de sidste Aar havt en mærkelig Indflydelse paa ham og hans Familiekreds, hvilket forundrer mig meget mindre, end at visse Mænd af Aand og Talent, som baade Du og jeg kjender, ikke have følt eller føle Trang til en lignende Udsondring fra Omgangskredse, som have intet Værd, og i hvilke deres Børn let kunne forværres."

Om Grundtvig og Grundtvigianismen, som dengang var en ny Fremtoning, udtaler Brevskriveren sig paa flere Steder temmelig haanligt. Etsteds siger han, at han tror at kunne paatage sig at gjendrive Niebuhr, „endog han er støttet med Grundtvigs mægtige (!) Autoritet"*); et andet Steds (Brev af 16de April) bebreider han Molbech, med al Anerkjendelse af ham forresten, „at han tager Hensyn paa det nymodens Galskab i Historien, hvormed f. Ex. Grundtvig er besængt", . . . og nu og da henfalder han til „en Slags Affectation à la Grundtvig"; senere fremhæver han det Forunderlige i, „at saa lærde og tænkende Mænd, som S. (Prof. Stenersen?) og andre kunne hylde dette (Grundtvigianismens) mystiske Væsen (eller Uvæsen) og at „Hersleb stod Fare for at henrives af samme Strøm."

*) Som bekjendt har B. G. Niebuhr i sin „Römische Geschichte" reduceret Roms ældste Historie til Sagn og episk Digtning, og for Grundtvig, som med sit mægtige Romerhad helst saa, at dette verdensbeherskende Folk ingen Plads fik i den almindelige Historie, var den af Niebuhr anviste Vei til at indskrænke den paa naturligviis altfor fristende at følge (se hans „Verdenskrønike" S. 368.) Engelskt gjorde imidlertid med Hensyn paa Niebuhrs oplysende Kritik den Sætning gjældende, „at Fabelagtighed i Omstændigheder, Modsigelser i enkelte Ting, og Forvirring i Chronologien ikke ere nok til at kuldkaste Begivenhedernes hele Række," og at saaledes adskilligt af hvad der erklæredes for Sagn dog kunde have sin historiske Gyldighed — en Anskuelse, som ogsaa Prof. P. A. Munch i det sidst udkomne Hefte „For Hjemmet" har gjort gjældende, støttende den bl. A. til sin personlige Iagttagelse af de Lokaliteter og Situationer, hvortil de som fabelagtige anseede Begivenheder knyttes.
Ref. Anm.

Efterat E. i et Par Breve hovedsagelig har dvælet ved literære Materier, kommer han i et Brev af 21de April ogsaa til at omtale P. E. Müllers af „Selskabet for Norges Vel" prisbelønnede Skrift om det islandske Sprogs Vigtighed, og til at gjøre en Bemærkning ang. den senere saa omstridte Benævnelse norsk Sprog. „Men de Norske vil ikke finde sig i, at deres Sprog kaldes dansk? Det kaldtes saa, da Norge havde egne Konger, og det er dansk. Det er ogsaa, synes mig, utidigt, at nære pseudopatriotiske Ideer. Norges Natur og Næringsveie, Kultur og Oplysningsvæsen tilbyder den norske Patriotisme ganske andet Stof end den Kvæstion, om det danske Sprog, som de Norske bruge, og som de under dette Navn have brugt for 800 Aar siden og længere, maa hos dem kaldes, hvad det er."

(Sluttes).

Wolf Frederik Engelbreth.

(Meddeelt af Bih.)

Da denne Mand, der sandsynligvis var den allerældste af vort Naboland, Danmarks, Geistlige, i flere Henseender var en mærkelig Mand, idet han var af ikke liden Betydning som lærd og orthodox luthersk Theolog, opnaaede en Alder af 91 Aar, som det falder i de Færrestes Lod at opnaa, og, hvad der formentlig er endnu sjeldnere, var Præst i en og samme Menighed i 64 Aar, saa har man troet, at det ikke kunde være uden Interesse for dette Blads Læsere at see nogle korte Notitser om hans Liv.

Engelbreth var født i Korsør den 11te April 1771. I 1786 blev han Student, og i 1790 underkastede han sig 19 Aar gammel theologisk Embeds-Examen og foretog sig derpaa i Aarene 1791—95 en Udenlandsreise, paa hvilken han opholdt sig halvandet Aar i Göttingen og ligesaa længe i Rom, hvor han under den lærde Zoegas Veiledning, med hvem hans lærde Landsmand Biskop Münter stod i Bekjendtskab, studerede Egyptens gamle Sprog, det Koptiske. Hjemkommen fra denne Reise, blev han 1795 Sognepræst til Lyderslev og Frøslev i Sjælland, i hvilken Stilling han forblev indtil i 1859. Siden 1798 var han tillige Provst. Efterat have faaet Afsked fra sin Embedsstilling i 1859, levede han de Par sidste Aar i Lille Heddinge og døde 22de Mai 1862 over 91 Aar gammel. Ved sit 50aarige Embedsjubilæum i 1845 modtog han af Kjøbenhavns Universitet Æres-Diplom som Doktor i Theologien.

Engelbreth har udgivet flere Smaaskrifter og lærde Afhandlinger. Udbyttet af sine Studier i Koptisk har han nedlagt i et i 1811 udgivet Skrift: Fragmenta Basmurico-coptica Veteris et Novi Testamenti, qvæ in Museo Borgiano Velitris asservantur latine vertit etc. og i nogle Afhandlinger i Sjællands Stifts Landemodeforhandlinger i de følgende Aar. E. indtog ikke blot en fremragende Plads blandt den danske Geistlighed som Lærd; men var ogsaa i Begyndelsen af Aarhundredet En af de Faa blandt Danmarks Præster, der ikke vare hildede i den Tids Rationalisme, som da var raadende baade ved Kjøbenhavns Universitet og blandt Størsteparten af Geistligheden, og som ogsaa havde faaet meget Indpas hos Folket. Da Kirkekampen mod Rationalismen, som var begyndt i 1817, blev ret alvorlig i 1825 ved Grundtvig og Rudelbach m. Fl., tog Engelbreth aktiv Deel i Samme, idet han udgav i s. A. et Skrift: „Dr. Morten Luthers Forsvar i Anledning af Hr. Dr. og Professor H. N. Clausens Beskyldninger mod ham", hvilket Skrift især handler om Striden mellem Luther og Zwingli angaaende Nadverens Sakramente. Senere i 1834 optraadte ogsaa E. mod Clausen i Anledning af dennes Forslag til en Forandring i Daabens Ritus ved at udelade Djævleforsagelsen. Det gik ham som flere af den sande Christendoms Forsvarere i Danmark, f. Ex. Rudelbach, at han saa sig nødt til at bekjæmpe Grundtvigs saakaldte „kirkelige Anskuelse." I 1854 udgav han saaledes et lidet Skrift mod Gr. med Titel: „Den hellige Skrift og dens Forhold til Kirken." Dette Skrift bestaar af to Afhandlinger. Den ene gaar ud paa at gjendrive den grundtvigske Paastand, at Skriften, Bibelen, ikke er et levende Guds Ord, men et dødt Ord, „et Lig, der maa faae Liv paa Præstens Tunge", den anden Afhandling gaar ud paa at tilbagevise den Paastand af Grundtvig, at ikke Skriften, men Troesbekjendelsen er Kirkens Grundvold, norma normans. Skriftet viser, at Forfatteren har været ikke lidet bevandret i den patristiske Literatur. Endog nu i det sidste Aar, han levede, har han udgivet et lidet Skrift mod Grundtvigianismen, hvilket er aftrykt i „Norsk Kirketidende." Skriftet, der har Titelen: „Er den hellige Skrift et dødt Guds Ord?" er visnok ikke betydeligt; men naar man betænker, at det er en Mand, der er 91 Aar gammel, havde saa megen Aandskraft, at han kunde skrive saaledes. Det er heller ikke ubetydeligere, end at den bekjendte Pastor Birkedal har fundet det nødvendigt at imødegaa det i „Dansk Kirketidende" med en Artikel, der er holdt i hans sædvanlige skarpe og bitre Tone.

Da den aandrige Biskop Mynster var Præst i Spjellerup, i hvilket Embede han var indsat af Provst Engelbreth den 7de November 1802, var E. hans Nabopræst og stadige Omgangsven. Naar Mynster i sine Meddelelser om sit Liv, taler om de Forholde, hvori han der befandt sig, skriver han om E., at han „havde dog En, med hvem han kunde tale om de Anliggender som ikke hørte til Dagens Konversation." E. har derfor stadig staaet i Brevvexling med Mynster. I den nylig udgivne Samling af efterladte Breve til Mynster findes saaledes flere Breve fra E., hvilke handle mest om theologiske Gjenstande. Af disse Breve seer man, at E. har havt et udbredt og alsidigt Kjendskab til den løbende theologiske Literatur. Medens man i flere af disse Breve til Biskop Mynster fra Andre finder ikke saalidet af krybende Smigrerier, finder man i E.s Breve stedse den samme rolige, bestemte og aabne Ligefremhed, som man finder i hans Skrifter. Han vægrer sig saaledes ikke for at sige sin i Talenter langt overlegne Overordnede, sin Biskop, ligefrem, hvad han om Et eller Andet ikke kan være enig med ham, f. Ex. om M.s bekjendte Udkast til et nyt Kirkeritual m. M.

Kunst og Literatur.

Hos P. T. Malling er udkommet **Sketches of eminent English Authors**, with extracts from their works, adapted for the use in schools, and for advanced pupils in the English language, by Rev. M. R. Barnard, B. A., British Chaplan, Christiania. 504 S. 8. 1 Spd., indb. i smukt presset Shirtingsbind 1 Spd. 24 ß. Dette Skrift er nærmest beregnet paa Skolebrug, idet Forf. som Lærer i Engelsk i den øverste Klasse af Nissens Pigeskole vel især ved Trangen til et lignende Arbeide er bleven foranlediget til dets Udgivelse; men det vil ogsaa udenfor Skolen læses med Nytte og Fornøielse. Paa samme Tid som det gjennem en Række Biographier af de betydeligste engelske Forfattere og Notitser om de mindre betydelige, hvis Navne dog blandt dannede Læsere bør kjendes, giver et temmelig rigt Stof til Kundskab i den engelske Literaturs Historie, frembyder det saavel ved disse paa Engelsk affattede biographiske Skizzer, som ved de til samme føiede Prøver af vedkommende Forfatteres Arbeider en rig Anledning til at lære det engelske Sprog og de forskjellige Stiilarter at kjende. Bogen indeholder Prøvestykker af henved 70 Forfattere, og meer end det tredobbelte Antal findes kortere eller længere omtalt. Den bestaar af tvende Hovedafdelinger, af hvilke den første omfatter de engelske Forfattere fra Chaucer indtil Slutningen af forrige Aarhundrede, og den anden det nittende Aarhundredes Forfattere.

Indbydelsesskrift til Hovedexamen ved Tromsø lærde og Realskole i 1862 (68 S. l. 8) indeholder: 1) Om det franske Sprog og dets Stilling i de blandede Skoler ifølge den nu gjældende Bestemmelse (af Rektor.) 2) Om Russisk som Læregjenstand for denne Skoles Realelever (af Rektor.) 3) Skoleefterretninger (af Adj. Knap og Rektor.) Russisk er vistnok for Realelever fra Tromsø og de nordligere Egne af stor Vigtighed, hvorfor ogsaa flere unge Mennesker i den senere Tid have tyet til Rusland for der at lære det; men dette Sprog kræver ogsaa adskillig Tid at lære. Rektor Blom, som i sin Afhandling hovedsagelig har dvælet ved denne Side af Sagen, antager, at der vil udkræves omtrent saa megen Tid, som der anvendes paa Græsk i næstøverste Klasse, altsaa mindst 4 Timer ugentlig i 2 Aar.

— Paa Jacob Andersens Enkes Forlag er i Throndhjem udkommet **Steensbergs Menuet**, udsat for Pianoforte og Violin og for Pianoforte alene af J. R. Lindeman. (Priis 24 ß.) Om denne berømte Menuets Tilblivelse og dens Komponist gives paa et medfølgende Blad disse Oplysninger: „Komponisten, Johannes Steenberg, var Bonde paa Hedemarken. Han var en i sin Kreds meget anseet Spillemand og Dandsekomponist, og gamle Folk der i Egnen nævne endnu hans Menuetter som senere uopnaaede Mesterstykker. Den her leverede, maaskee den eneste, der endnu kan bevares fra Forglemmelse, synes at retfærdiggjøre deres Roes, idet den snarere synes at minde om en af de berømteste klassiske Komponister end om en norsk Bondespillemand. At Johannes Steenberg har været en musikalsk Begavet af første Rang, synes uden for al Tvivl. — Der fortælles, at han komponerede denne Menuet paa sit Dødsleie. Han bad om Blæk, Pen og Nodepapiir og skrev med rask og fast Haand; saa lagde han sig tilbage i Sengen og var død. Man har troet i dette hans musikalske Testament at gjenfinde et Billede af hans eget Liv: Først Ungdommens Freidighed og Munterhed, saa Manddommens Alvor, ikke fri for en mørk og trodsende Livsanskuelse, og endelig Ydmyghed og Resignation." Udgiveren har tilegnet sin Ven Ritmester B. Lund dette Musikstykke.

— Paa samme Forlag er udkommet, sammen i eet Hefte, fire nye Kompositioner af den talentfulde og flittige Komponist M. A. Udbye i Throndhjem, nemlig **Vuggevise, Fuglen i Fossen, Klokketoner, en Sommernatsdrøm**, satte i Musik for een Stemme med Ledsagelse af Pianoforte.

— Den bekjendte russiske Skribent Turgueneff har skrevet en Roman, hvori han skildrer Fortidens og Nutidens sociale Liv i Rusland, det sidste med mørke Farver.

— Th. Buckle, som nylig døde i Damaskus, skal før sin Død være bleven færdig med en god Deel af 3die Bind af sit mærkelige Værk „Civilisationens Historie i England." 2det Bind er allerede udkommet i den tydske Oversættelse, som besørges af Arnold Ruge.

— Victor Hugo's Roman Les Miserables, som nu oversættes i Christiania-Postens Feuilleton, udkommer paa Fransk i tre Oplag, det ene i Paris paa 23,000 Exemplarer, det andet i Brussel paa 13,000, og det tredie i Paris paa 3500 Exemplarer. Forlæggerne besørge selv Bogen oversat paa Engelsk, Hollandsk, Tydsk, Spansk, Portugisisk, Italiensk, Ungarsk og Polsk, hvilke Oversættelser tils. udgaae i omtrent 30,000 Exemplarer. Lægger man hertil Eftertrykkene og de ikke autoriserede Oversættelser, tør det antages, at Bogen spredes i et Antal af 100,000 Exemplarer.

— Et nyt Syngespil, „Lalla-Roukh", hvis Text er skrevet af Hippolyte Lucas og hvortil Musiken er komponeret af Filicien David, har gjort stor Lykke paa „Opera comique" i Paris.

Blandede Efterretninger.

Den ved N. M. Petersens Død ledigblevne Lærerpost ved Universitetet kræves af meningsberettigede Folk i de danske Aviser besat med en Mand, der kan varetage det danske Sprog og Sproghistoriens Tarv. Det politiske Had til Tydskerne som synes os at gjøre sig mere og mere eensidigt gjældende og endog udstrække sig til Literaturen, kommer herved som overalt frem, idet der skal rides og atter rides paa den tydske Literaturs fordærvelige Indflydelse. Danskerne kan med Rette sige, at „al deres Fortræd er tydsk"; men de have selv opalet denne „Fortræd", og om de nu have faaet Øie for dens sande Væsen, burde de dog derfor ikke stadig lade saa haant om den tydske Literatur, som sandelig indeholder store Kulturmidler for ethvert Folk, som veed at bruge den som saadant, uden at henfalde til blindt Efteraberi eller Opgivelse af sit Eget. Imidtid er Docent K. Gislason rykket op til Professor. Da Professor H. M. Velschov er død 8de Juli, er en Lærerpost i Historie desuden bleven ledig ved Universitetet.

— Katechet for de mosaiske Troesbekjendere i Slesvig A. D. Cohen, der har gjort sig fortjent ved et Par større Skrifter, er død 9de Juli, 68 Aar gammel. Han roses som en god dansk Patriot.

— Den 9de Juli, 153 Aarsdagen for det af Carl XII leverede ulykkelige Slag ved Pultava, er i Stockholm bleven feiret ved en storartet Fest til Minde om de i Slaget Faldne. Samtidig er en Opfordring udgaaet til at tegne Bidrag til et Monument for Heltekongen.

— I syv Generationer, fra 1685 til 1847, har Familien Samson indehavt Skarpretterbestillingen i Paris. Et Medlem er nu beskjæftiget med at skrive „Skafottets Mysterier."

— Kongen af Portugal er bleven forlovet med Victor Emanuels Datter, Maria Pia, der er en Guddatter af Pave Pius IX, hvis Navn hun bærer, og berømmes for sin Skjønhed.

— Den 11te Juli foregik Fordelingen af de Medailler, som af de anordnede Juryer vare tilkjendte Udstillerne ved Londoner-Udstillingen. Den var forbunden med en Festlighed, som overgik Aabningsceremonien. Næsten 1000 Medailler vare tilkjendte; desuden vare 5300 Udstillingsgjenstande fremhævede ved „hæderlig Omtale". Antallet af Udmærkelser er i Forhold til Udstillernes Antal større end ved Londoner-Udstillingen 1851, men mindre end ved Pariser-Udstillingen 1855. De norske Udstillere have faaet 40 Medailler og 36 „hæderlig Omtale"; de svenske 110 Medailler og 116 „hæderlig Omtale". De danske Udstillere ere tilkjendte 43 Medailler og 39 „hæderlig Omtale". Hovedjurierne vare 36, svarende til Antallet af de 36 Klasser Udstillingsgjenstande, men da nogle af dem vare deelte i flere Underafdelinger, var det hele Antal 65. Juryen talte 615 Medlemmer, deraf 328 Englændere og 287 Fremmede. Disse sidste rettede sig for hver Nation efter Antallet af deres Udstillingsgjenstande i de forskjellige Klasser.

Over Udstillingen vil udkomme et stort Pragtværk, udgivet af Architekten W. J. Baring og lithographeret hos Dronning Victorias Lithographer Day & Søn. Det skal indeholde 300 Plader i Farve- og Guldtryk, med Text, og udkomme i 75 Hefter à 5 Sh. Det hele Værk vil saaledes komme til at koste omtr. 85 Spd.

— De japanesiske Gesandter, som paa denne Tid besøge Europa, ere nogle dyre Gjæster for de Hoffer, som de gjæste, da de altid leve paa det Lands Bekostning, som de besøge. Frankrig have de kostet omtrent 50,000 Franks om Dagen. Hos Dronning Victoria have de ikke faaet Audients paa Grund af Sorgen over Prinds Albert. De have paa høitideligste Maade af Verden ladet Dronningen vide, at dersom de kom hjem, uden at have seet hende, vilde de neppe undgaae at faae sine Maver opskaarne; men Dronningen lader dette blive en Sag mellem Gesandterne og deres Maver og nægter fremdeles Audients.

— Rusland har, uden nogensomhelst Betingelse endelig anerkjendt Kongeriget Italien.

— Prindsesse Alice, Dronning Victorias Datter, er bleven formælet med Prinds Ludvig af Hessen.

— Et engelsk Aktieselskab agter at anlægge en Jernbane fra Jaffa til Jerusalem, som derefter skal føres videre over Damaskus og Aleppo til Bagdad.

— Den tydske Forfatterinde, Ludmilla Assing, er sat under Tiltale for Majestætsforbrydelse i Anledning af hendes Udgivelse af Varnhagen von Ense's efterladte Dagbøger med de deri forekommende Ytringer om den preussiske Majestæt.

— En ny Komet er opdaget af Astronom Tempel i Marseille, hvilken antages snart at blive synlig for det blotte Øie.

— Tunellen gjennem Mont Cenis har fra den italienske Side naaet en Længde af omtr. 3,600 Fod.

— Udgravningerne i Pompeji drives for Tiden med stor Uførtrødenhed; nylig er fremgravet et Vaaningshus, hvori et Kabinet med interessante Væggemalerier, Inskriptioner og flere Broncesager, deriblandt en Statue, som skal være den smukkeste, der hidtil er funden i Pompeji. Drives Udgravningerne fremdeles med samme Kraft som hidtil, vil den hele By være bragt for Dagens Lys i Løbet af fem Aar.

— Ved Richmond har staaet et Slag, som skal have varet 7 Dage, imellem Separatisterne paa 185,000 Mand og Unionsarmeen paa 95,000 Mand, hvilket skal have endt med et Nederlag for de sidste, saa at M'Clellan har maattet trække sig 17 eng. Miil tilbage. Tabet angives til 10—30,000 — Alt naturligviis amerikansk Beregning, hvorpaa man kun lidet kan stole.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 30. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 27de Juli 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Laurids Engelstofts Breve.

(Slutning fra forr. Nr.)

I tvende paa hiinanden følgende Breve (30te April, 5te Mai) omtaler Engelstoft Indretningen af det norske Universitet og de ved samme udnævnte Professorer N. Treschows og G. Sverdrups Forhold til Universitets-kommissionens myndige, mod Norge vrange Medlem, Tydskeren D. G. Moldenhawer.

„I vor Direktion cirkulerer for nærværende Tid et Udkast til en Fundats for det norske Universitet, forfattet af Etatsraad Treschow, hvilken han gjerne vilde have sanktioneret, inden han reiser herfra. Men alle vi andre ere af den Mening, at det endnu er for tidligt, at indføre en formelig Fundats; men bedre, for det første at indskrænke sig til et provisorisk Reglement. Treschows Udkast kan imidlertid siden tjene til etslags Ledetraad ved disse Forhandlinger. Men skal en vis Mand, der lige troligen hader Treschow og hades af ham, raade, vil der nok ikke blive meget tilbage af hiint Udkast. Jeg havde troet, at Moldenhawer og Treschow dog skulde være skilte som Venner fra hiinanden; men dette er saa langt fra, at de heftigste Udbrud af deres Nag endog have fundet Sted i vore sidste Forsamlinger. Ogsaa Sverdrup og M—r stilles Uvenner ad, og jeg maa tilstaae, at M—r har Grund til at anke paa Sverdrups høist udelikate Adfærd imod ham, da man kan sige, at adskillige af de Breve, Sverdrup i den sidste Tid har skrevet til Direktionen, ere saa at sige, lutter Bebreidelser mod M—r, endog i Anledning af saadanne Ting, hvormed M—r har troet at gjøre ham en Tjeneste eller Fornøielse. Ventelig har M—r af og til fornærmet ham, som alle andre, ved Stolthed, Sottiser, og Hovmester-Tone. Imidlertid, da M—r dog har været Sverdrups Befordrer, saa klæder denne pruritus „sich an ihn zu reiben“ just ikke saa saare godt.“ — — —

„Jeg maa fortælle Dig den Nyhed, at Etatsraad Treschow er ved et umiddelbart kongeligt Reskript af 29de f. M. perpetueret i sin Stilling som Medlem af Direktionen for Universiteterne og de lærde Skoler, for saa vidt det norske Universitet og de lærde Skoler i Norge angaar. Til de sidste er altsaa hans Virkekreds udvidet; thi hidtil havde han intet med Skolerne i Norge at gjøre. Han skal som brevvexlende Medlem, efter sin Afreise herfra, tage Deel i Direktionens Forhandlinger. Nærmere Forslag skal gjøres til Hs. Majestæt angaaende Brevvexlings-Forbindelsen mellem ham og Direktionen hernede. Udvidelsen af hans Virkekreds ogsaa til Skolerne i Norge kan neppe være M—r behagelig, hvem det ei er ubekjendt, at den nye Skoleforordning af 7de Novbr. 1809, som er hans (M—rs) Arbeide, ansees af Treschow som et non plus ultra af en slet og skadelig Forordning. — I Henseende til den af Treschow udkastede Fundats for det norske Universitet har jeg forhen meldt Dig, at Rothe, Moldenhawer og jeg havde skrifteligen ytret vor Formening derhen, at det vilde være raadeligere, at bie med den egentlige Fundats, indtil Universitetet er komplet, og imidlertid — paa en 3 Aars Tid nemlig — at indskrænke sig til et provisorisk Reglement. Treschow har nu derpaa repliceret og søgt at vise, at det baade er muligt og ønskeligt, ja næsten nødvendigt, at en Fundats strax udgives. Sagen skal nu foretages i en Seance. Jeg veed ikke, hvad Resultatet vil blive.“

Universitetet omtales fremdeles i et Brev af 9de September. „Til Gjennemlæsning sender jeg Dig herved Treschows Program med det første Lektionskatalog ved Norges Universitet. O quam de tenui Romana potentia crevit. Jeg vil ønske, at det sidste ei maa udeblive, det første er der, Hensigten har været god nok, og jeg haaber ogsaa, at Institutet engang vil vorde velgjørende for Norge, men i sin nuværende infantia siger det saare lidet. Jeg havde forleden et Brev fra Biskop Bech i Christiania. Det lader, som han ei tror, at det oprettede interimistiske Collegium academicum har gjort alt, hvad det kunde. Ventelig stikker der nogen Jalousi derunder; thi Biskop Bech, der var Medlem af Kommissionen for det norske Universitets Indretning, vilde vel gjerne endnu have noget deri at sige; men da han hverken er i Collegium academicum eller i Bygnings-Kommissionen, saa har han ingen ret Leilighed til at gjøre sig gjældende. Han har bedet mig om at meddele sig nogle Dokumenter det norske Universitet angaaende, som han siger, at han der paa Stedet forgjæves har søgt at erholde. „Der forestaar nu en betydelig Tilvæxt af vort Universitets Personale. Sibbern skal indstilles til Professor extraord. i Philosophien, Dr. Rasmussen til Lektor i de orientalske Sprog og Dr. Brandis, Søn af Archiateren, til Lektor i den philosophiske Historie (jeg mener: Philosophiens Historie) eller noget Sligt. M—r ønsker ogsaa at faae Sekretær Molbech ansat ved Universitetet som Professor i Historien, ikke saa meget, fordi han behøves (thi der ere allerede tre som Du veed), som fordi M—r patronicerer ham. Jeg har intet derimod, naar der er Penge til hans Gagering, og jeg under ham al Opmuntring. Iøvrigt gives der adskillige vigtige Fag ved Universitetetet, som slet ingen Lærere have, f. Ex. Chemi og Statsøkonomi og mange af de alt værende savne anstændigt Udkomme.“

Efterat han i Brev af 24de Mai først har omtalt Bernstorfs mislykkede Sendelse til London og de kjendelige Udfordringer fra Sveriges Side til en Krig, omtaler han Prinds Christian Frederiks Afreise til Norge.

„Prinds Christian er virkelig gaaet til Norge; men om hans Ankomst der mangler man endnu sikker Efterretning. Det skulde være en stor Hemmelighed, og dog vidste al Verden det i samme Dieblik, som han reiste herfra. Hemmeligheder hos os! Hans Nærværelse i Norge kan være af største Nytte, og jeg ønskede, at han forlængst havde været sendt derop. Hans udvortes Egenskaber ere ikke mindre end hans indvortes skikkede til at vinde og beherske Nordmændenes Gemytter. Det aner mig, at han tilsidst bliver Konge i Sverige med. De Norskes loyauté midt i deres Hunger er meget respektabel. I Christianssand have de holdt en formelig auto da fe over en Mængde svenske Proklamationer. Brød vil den norske Armee nok hente sig i Gothenborg. Om Prinds Christian er reist til Augustenborg for at hverve om den smukke Prindsesses Haand, skal jeg ikke sige; men jeg nægter dog ikke, at jeg har stærke Grunde til at formode det.“ — Under 5te Juli omtales Prindsen yderligere og hans Overreise og Ankomst til Norge, tilligemed et Par snurrige Universitets-Anliggender.

„Prinds Christian er man i Norge færdig at forgude. Man strømmer ned fra Bygderne for at see ham. Det træffer nu ret heldigt, at ogsaa hans Udvortes har noget baade Værdigt og Indtagende. Det har ingen Nød med, at Norge skulde blive svensk. Slige Ting kan man vel afgjøre paa Papiret, men Udførelsen er en anden Sag. Man veed ikke, i hvilket Dieblik Kommunikationen mellem Danmark og Norge gjennem Sverige vil fra de Svenskes Side blive spærret, da Pontecorvo absolut vil have Krig med os. Alle Depescher af Vigtighed fra og til Norge sendes allerede ved Baade fra Norge til Jylland og omvendt. Saaledes er en Sø-Lieutenant Werløw ankommen med Depescher fra Prinds Christian og en Kapitain Kaltenborn er i disse Dage did afgaaet. Da Prinds Christian blev ført over, satte man Koursen lige over fra Vensyssel mod den svenske Kyst. Prindsen og hans Medfølger udgaves for Kjøbmænd. Falsen, som førte Baaden, pruttede for at gjøre de svenske Lodser troskyldige, længe med dem om Betalingen for at lodse dem ind til Norge. Endelig, da de vedbleve at være paastaaende, sagde han med en Slags Kammerat-Tone til dem: „aa, det er ligegodt; det er saa et Par Kjøbmænd; de Karle kan nok betale; jeg skal nok skaffe Jer Betalingen og maaskee en god Douceur til.“ Den fik de da og, i det de erfarede, at de havde ført Kronprindsen af Danmark over. Man fortæller, at Prinds Christian før sin Afreise har gjort Kongen nogle Forestillinger med Hensyn til, at han hidtil havde havt saa liden Leilighed til at tage Deel i offentlige Forretninger og at indsamle de Kundskaber og Erfaringer, som den ham nu anbudne Post gjorde fornødne. Jeg paatager mig ikke at dømme herom. Men en Bemærkning falder mig ved denne Leilighed ind, at nemlig Historien viser, at de Prindser, som have været noget trykkede i deres første Aar — og altsaa deels ere blevne mindre fordærvede ved Smigreri og Veneration, deels have været nødte til ved noget Personligt at vinde Opmærksomhed og Agtelse — ere siden blevne de dueligste Regentere, f. Ex. Frederik II i Preussen.

„Med Gaarsposten har vor Direktion, som havde fra Prinds Christian modtaget Kommunikation om, at han havde tiltraadt sin Post som Statholder, ønsket ham til Lykke og anbefalet ham som Statholder og Videnskabernes udmærkede Velynder det norske Universitets Tarv. Tillige sendte vi ham Gjenpart af et Brev, ved hvilket et interimistisk Kollegium konstitueres, bestaaende af de hidtil udnævnte Professorer, under Forsæde af Etatsraad Treschow. Fra den sidste have vi endnu intet Brev. Men Sverdrup har meldet os, at hans Reise derop har kostet 800 Rigsbankdaler eller 4800 Rdlr. d. K. Ved sin Ankomst til Christiania fandt han sin Bolig komplet møbleret lige indtil 4 Børne-Senge. En behagelig Overraskelse. Det samme maa man nu gjøre for Treschow. Galanteriet mod den ene var ellers en Fornærmelse mod den anden. Fra London have vi faaet Efterretning, at den Høistkommanderende ved Wingø Sund har faaet Ordre til at beskytte de Skibe, som bringe det norske Universitets Bøger og Professorernes Meubler derop. Direktionen har nu skrevet til the Commander in chief, for at forespørge, om han har modtaget saadan Ordre, og om Skibene kunne gaae sikkert. Konceptet, hvori og-

saa Skibenes Navne ere angivne, blev først sendt til Statsministeren for de udenlandske Affærer, Rosenkrantz, for at spørge, om han derved maatte have noget at bemærke. Han svarede, at han ikke fandt det mindste at erindre derimod, og ønskede blot, at det maatte opnaa sin Hensigt. Det vil nok sige, at han mere ønsker end haaber det. Dette Brev afsendes ved en Parlementær, som Generalauditør Bornemann foranstalter.

„Noget kuriøs maa jeg dog fortælle Dig. Baggesen har — ikke hos Direktionen formelig, men — hos Geheimeraad Malling anholdt om at blive Professor i Philosophien her ved Universitetet efter Treschow. Boni Dii! en Philosoph i Theori og i Praxis! Philosophien kan rigtig nok mortalibus propinari under mange Indklædninger. Hvo kan vide, hvad det kunde være godt for, om den nu istedet for den Treschowske ærværdige Viisdoms-Dragt iførte sig en komisk-romantisk-theatralsk à la Baggesen? Hvo kan vide, om det ikke ogsaa kunde gjøre Eders Konsistorial-Forsamlinger lidt mere amusante?"

Næste Dag omtales Bernadotte, hvis Had til Danmark overgik „Alt hvad man nogensinde havde fundet i en svensk Mands Bryst", og den af Prinds Christian som Statholder i Norge afløste Prinds Frederiks Nedreise.

„Pontecorvo er uden Tvivl i en mislig Stilling. Han havde gjort bedre i, ikke at forlade Sverige. Det er artigt, at han, som nu mir nichts dir nichts fordrer Norge, alene fordi det konvenerer Sverige at faae det, ved sin sidste Afsked herfra, da han som valgt Kronprinds i Sverige passerede herigjennem og nød al optænkelig Høflighed, sagde til Hovmester Brockenhuus, som var sendt af Kongen for at komplimentere ham til Afreisen: „Siig Deres Konge, at han stedse skal finde en god Nabo i mig, og at jeg aldrig skal tænke paa, at søge Sveriges Fordele paa hans Rigers Bekostning," hvortil Brockenhuus svarede ganske naivt, men heel passende: „Dieu conserve V. Alt. dans de si bons principes!" En anden Gang iforveien, da han havde været her som fransk General, ytrede han derimod, at Kongen af Danmark burde forlange det Hannoverske, og da man bemærkede ham, at Kongen af Danmark forlangte kun at beholde, hvad han havde, uden at tage andres, tilkjendegav han, at, naar Leiligheden var der, skulde man ikke forsømme den, og at det duede ikke, at være altfor skrupuløs i Politiken. Her talede han oprigtig, som hans egen Handlemaade beviser.

„Prinds Frederik af Hessen, hidtilværende Vicestatholder i Norge, er kommen herned paa samme Baad, som førte Prinds Christian op. Han landede i Gilleleie efter en meget besværlig Søreise af 7 Dage, paa hvilken tilsidst Vand og Proviant slap op. I de to sidste Dage nød Prindsen intet uden engang imellem en Sopken og et Stykke Tvebak. Han er bleven meget korpulent deroppe. Paa Reisen var han klædt i Matrosklæder. En Uniform havde han med, indbunden i to Jernplader, saa at den, om han havde mødt fiendtlige Krydsere, strax kunde være blevet kastet overbord. De saa nok engelske Krydsere, men i en Frastand. Tvende Kornskibe bleve tagne for deres Øine. Prinds Christian fulgte ham selv ombord ved Frederiksstad, hvorhen han havde ledsaget ham. Man beviste ham al mulig Opmærksomhed og mange fældede Taarer ved hans Afreise, saa man seer, at han dog har været afholdt, om han just ikke har glimret. Da Prinds Christian omfavnede ham til Afsked, sagde han: „gid min Afsked fra Norge maa blive som Deres;" en smigrende Compliment! Det har ogsaa meget behaget i Norge, at Prinds Christian viste sin Forgjænger saa megen Agtelse. Den nye Statholder bereiser nu Grændserne mod Sverige."

Under 24de Juni fortælles, at Napoleon skal have sagt til Kaas, da denne som Danmarks Udsending havde Audients hos ham i den Brühl'ske Have i Dresden, og hvor han modtog en Snuusdaase til 3000 hollandske Dukater Værdi, at Bernadotte flere Gange havde søgt at interessere ham (Keiseren) for den Idee, at forene Norge med Sverige, men at han aldrig havde villet indlade sig deri, deels fordi han deri intet fandt, som kunde være gavnligt for Frankriges Politik, deels af redeligt Venskab for sin allierede Kongen af Danmark. Han skal ogsaa have sagt til Kaas, at den hele Bernadottiske Familie havde et ligesom arveligt Anlæg til Affindighed, især i en vis Alder, og at han troede Bernadotte nu maatte være underkastet Anfald af denne Arvesyge. — Samtidig omtales Nordmændenes Forbitrelse, der var saa stor, at Prinds Christian neppe kunde styre dem da „de absolut vilde ind i Sverige og hævne sig paa dem, der saa grusomt rev Brødet af de Hungriges Mund." Endog Postgangen mellem Danmark og Norge havde de stoppet. Treschow sagde ogsaa, „at man leer af de Svenskes Proklamationer, og at man slet ikke er bange for en Vaabendyst." Mod Olufsholms (d. e. General Oxholms) Beskyldninger mod Christian August som den, der af Egennytte havde drevet Dobbeltspil, tager Engelstoft Prindsens redelige Handlemaade i Forsvar. (S. 379).

Til Belysning af Pengevæsenets idelig tiltagende Forvirring giver E. et Par snurrige Bidrag. 24de Mai fortæller han: „En af mine Bekjendtere, som i forrige Uge bestilte en rund Hat for 65 Rdl. d. K., maatte i denne Uge betale den med 85 Rdlr. I Sønderborg har Prinds Christian maattet betale 57 Rdlr. for een Specie." — 1ste Juli 1813: „Man siger, at en Skomager skal have forlangt 300 Rdlr. for et Par Støvler. Igaar betalte jeg 135 Rdlr. for en Otting Smør, som jeg ofte har kjøbt for 7 à 8 Rdlr. Efter en saadan Priis svarer en Gage af 1000 Rbdlr. eller 6000 Rdlr. til 4 Tønder Smør. Hvor vil det gaae Embedsmændene paa fast Gage. Lykkelige de, som have Naturalier." — 11te Aug. siger han, at een Rdlr. d. K. ved Betalingen af de fleste Varer kun gjorde Gavn for 2 ß. og at en Alen maadeligt Klæde kostede 200 Rdlr. Senere fortæller han, at et Pund Thee kostede 60 Rdlr., et Pund Voxlys 70 Rdlr., en Bog Postpapiir 48 Rdlr. Om Finantsministeren Schimmelman, som havde fremkaldt denne Forvirring, dømmes da heller ikke for mildt, medens der i Mallings Foranstaltninger sees en Redning. „Hvilken Finants-

Dandsende Par fra Næs i Hallingdal; Sandsteensstatue i „Normandsdalen".

reputation — udbryder han — bier hans Navn! Tro, Love og Kongens Ord have været ham et Spil. Denne Brøde maa og behøver ingen Finantsminister at gjøre sig skyldig i. Lad Meningen have været god. Man kjender Træet af dets Frugter. Det ulyksalige Papiir. Faderen, den ældre Sch—n, aabnede Papiirs-Oceanet Indgangen, og Sønnen druknede os deri. Saaledes sørge Fremmede for os stakkels Danske, der stedse maa forskrive vor Viisdom. Al vor Fortræd er tydsk, som der staar i Harlequin Patriot." . . .

„Schimmelman vil spille en ikke misundelsesværdig Rolle i vort Finantsvæsens Historie. Han har fuldendt, hvad Faderen, bedre Hoved, men mindre agtværdig som Menneske, begyndte. Har Du læst Faderens Biographi hos Høst? Saa kort den er, viser den ham dog som en egennyttig, forløben tydsk Lykkeridder. Det er mærkværdigt, at han ene blev staaende under alle de Hofrevolutioner, som indtraf i hans Tid. Men Sagen er forklarlig. Han fulgte den Politik, at gjøre alle de mægtige afhængige af sig ved Pengetjenester, og Hoffet selv kunde ikke undvære ham. Jeg har hørt mærkelige Ting derom af saadanne, som endnu vidste Besked fra den Tid af. Endog de mest Ubestikkelige og Selvstændige besnærede han indirekte. Saaledes fik han ved et Slags Væddemaal for Spøg og ganske en passant den gamle redelige Huth, en reen Soldat, som ingen Ting vilde bide paa, til at tage 5 Nr. i det nyoprettede Lotteri. Hvad skeer? Huth vinder en Terne, og Schimmelmann sender ham 10,000 Rdlr. som Gevinst. Den gamle Bernstorf (Hartvig) var meget vanskelig at gjøre smidig. Han havde en høi Grad af Selvfølelse og Selvstændighed. Men ved sine Depenser, for som udenlandsk Minister at give sig Relief, derangerede han sine økonomiske Omstændigheder. Schimmelman lagde Mærke dertil, og paa anden, tredie Haand lod han ham bede, om han ikke kunde gjøre Brug af en 40—50,000 Rdlr., som han just havde liggende frugtesløse, og med hvilke han ordentlig var forlegen? Bernstorf tog imod Laanet paa særdeles fordeelagtige Vilkaar og — blev afhængig af Finantsministeren. Denne efterlod, da han døde, 6 Millioner som privat Formue. I Statens Kasse var der vel noget mindre.

„Ved denne Leilighed falder mig en Anekdote ind om den gamle Moltke, Ordenskantslerens Fader. Han havde Kong Frederik V.'s Chatul-Kasse under sig. Da Kongen var død, og man aabnede Chatullet, fandt man — ikke en Skilling. Moltkes Misundere glædede sig nu ret ved den Leilighed, de havde faaet til at skade ham. Den unge Konge, Christian VII., blev strax det Fornødne insinueret, og Moltke blev tilsagt, at indfinde sig hos Kongen til en bestemt Tid. Han mærkede nok, hvad der stiledes paa, og tog sin Forholdsregel. Da han kom, begyndte Kongen strax at tale om den tomme Chatul-Kasse; men Moltke tog frem af Lommen 100,000 Dukater med det Tillæg, at disse havde han ved at holde tilraade med Hs. sal. Majestæt opsparet, og vilde just have udbedet sig allernaadigst Tilladelse til at overlevere samme i Hs. Majestæts Hænder. Fra dette Dieblik af var der intet Spørgsmaal mere om det tomme Chatul."

Normandsdalen.

Nutiden pleier at tilegne sig Fortjenesten af først at have faaet opladt Syn og Sands for vort Lands natioale Eiendommeligheder; og de, der sørge for disses Bevarelse gjennem Kunsten og Literaturen, troe vistnok i Almindelighed at have slaaet ind paa noget ganske Nyt. I en vis Forstand kan dette være sandt, forsaavidt en tro og paalidelig Opfatning af det Nationale overhovedet er den nyeste Tids Fortjeneste. Men hvis man tror, at det er vor Tid, som først har faaet Øine for Landets storartede, maleriske Natur, for Bøndernes nationale Dragter, deres mangehaande Færdigheder, især til at skjære i Træ, deres Sprog, Dands osv., da er man, som vi tidligere have antydet, stærkt paa Vildspor. Med alt dette dreves der i forrige og ind i dette Aarhundrede et stort Koketteri, især nede i Kongens Kjøbenhavn. Kongerne havde sine Skildrere med, naar de reiste i Norge, og Malere sendtes op for at tage Prospekter fra dette Land, hvor Alt ansaaes for storartet, vildt og romantisk; de norske Nationaldragter fremstilledes, ikke i kolorerede Billeder, men i huggen Steen; de norske Træskjærerarbeider — ligefra 12 Aar gamle Gutters Værk — fandt Vei til de kongelige Museer, og Rigmænd anlagde Samlinger af Valbirkkander, udskaarne Knivskaft, do. Snuushorn osv. osv., og vare saa forhipne derpaa, at det Slags Sager i hiin Klientskabets Tid ansaaes for hensigtsmæssige Gaver fra Ansøgere til Ministrene*). Og norske Sæder og Skikke og Sprog behandledes atter og atter i en Række af Skrifter, indtil det hele endte med en Ordbog over de norske Dialekter. Vort Lands Naturgenier efterlystes og nød „mention honorable" i lærde Selskaber og disses Skrifter, og Landets Natur- og Kunstfrembringelser stode i den bedste Kredit til Hove og i de videnskabelige Samlinger. Der sendtes ned Spindelvæve fra Værdalen, randede Tøier fra Stavanger, Barkebrød fra Øst og fra Vest af Landet, Marmor fra Lier, Guld fra Eidsvold og Misfostre — der erindres nu ikke længere fra hvilken Bygd.

Men det mærkeligste og bekosteligste Minde i Danmark om Interessen for Norges nationale Eiendommeligheder er dog „Normandsdalen" ved Fredensborgs Slot, hvor Studenterne vare Kong Frederik VII's Gjæster ved det i Sommer afholdte almindelige Møde. Selve Slottet Fredensborg ligger ved Esrom Sø, fem danske Mile nordvest for Kjøbenhavn; det er opført af Frederik IV fra Aaret 1720 af og benævnt efter den i samme Aar med Sverige afsluttede Fred, og paa den ottekantede Slotsplads kneiser Fredens Billedstøtte. Det er en

*) Man finder saaledes, at Landstrygeren Molberg, en Tugthuuskandidat, der foregav at være Holbergs Søstersøn, overøste Thott med det Slags Sager, og drev det ved hans og Arveprindsens Hjælp dertil, at han blev udnævnt, saavidt erindres, til Borgermester i Throndhjem, — en Udnævnelse, som dog Regjeringen, for ikke i altfor høi Grad at prostueres ved at sætte Bukken over Havresækken, maatte gjøre om igjen, efterat Kongen allerede havde udfærdiget Bestallingen. (Molberg har smurt sin opdigtede, prægtigt ladende Biographi ind i 3die D. af Worms Lexikon; men Akterne til Oplysning af hvilken Karl han var findes ved hiin kasserede Bestalling i Rigsarchivet.)

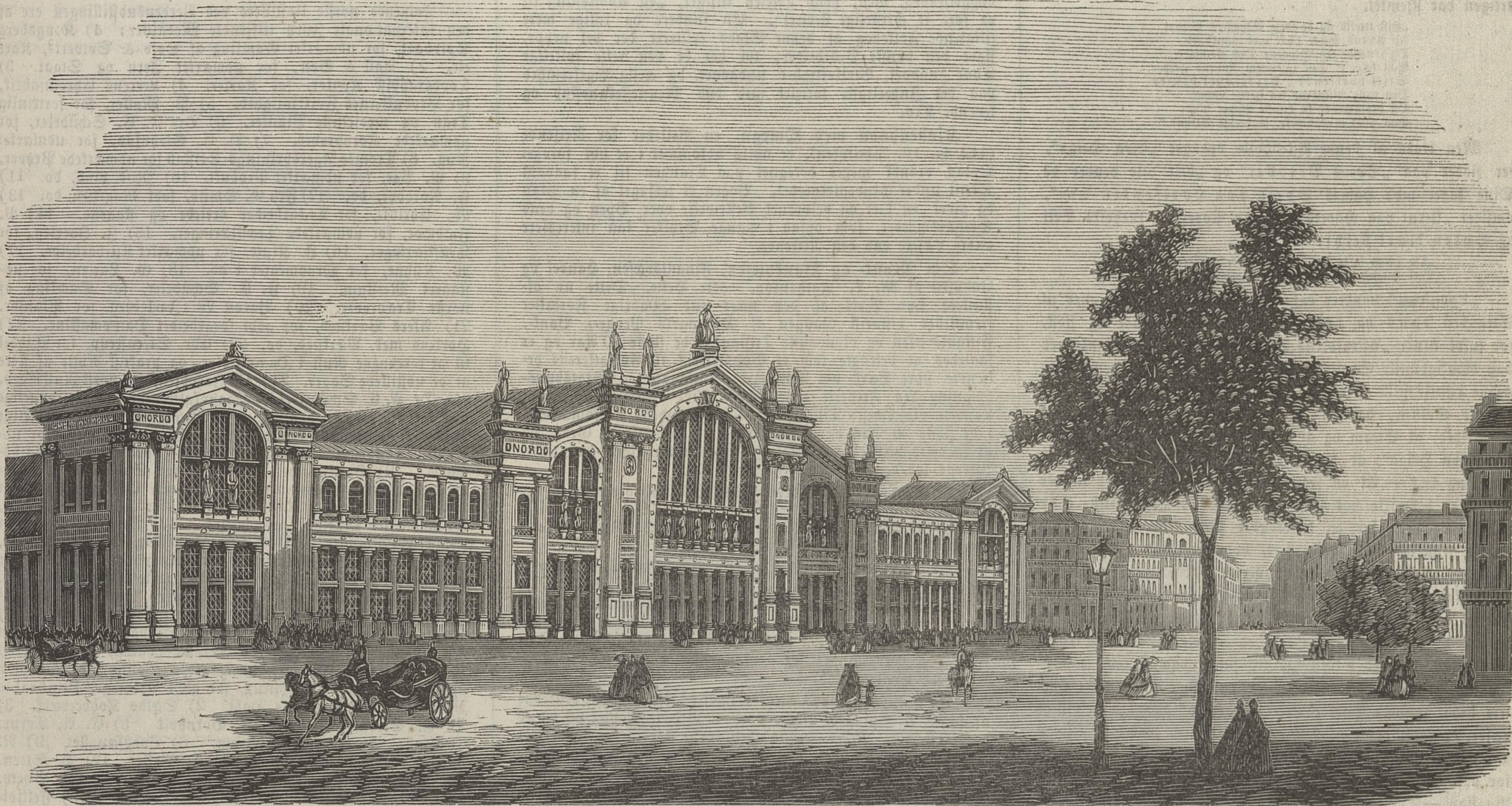
Efterligning af franske og italienske Forbilleder, og har mod Esrom Sø en Slotshave, der oprindelig var en Lystskov, men som under Frederik den V blev bragt til en høi Grad af Elegants og udvidet til det betydelige Areal af 150 Tdr. Land. Først var Haven anlagt i fransk Stiil, og den store runde Plads foran Slottet, som endnu optages af endeel Billedhuggerarbeide af Wiedewelt og andre, har vistnok været udstyret i den stive franske Smag med klippede Hække og Taxtræer og rigt beplantede Beed i kunstige Former osv. Mod Nord er der en stor Aabning, som dannes af en „Kjæmpeallee", paa begge Sider besat med Sandsteensbilledhuggerarbeide, og med Udsigt til Esrom Sø. Fra Slotspladsen gaae Alleer ud i Radier, og mellem disse Alleer fandtes, forend Anlægget fra 1780 af begyndte at forfalde, andre Alleer, med Bassiner og Billedstøtter og alskens Ziratanlæg i fransk Stiil.

Til disse mange kunstige Anlæg hører den endnu bevarede „Normandsdal" i Havens vestlige Deel, hvis Indretning tilhører Frederik V's Tid. Denne „Dal" er en Cirkel, hvor der paa tre Terasser er opstillet Statuer i Sandsteen af norske og tildeels færøiske Bønder og Bønderkoner i deres Nationaldragt og „i Stillinger, som vise deres Beskjæftigelser eller Lystigheder". De fremstillede Figurer ere i Legemsstørrelse, og Billedhugger Grund er Mesteren for disse meislede Repræsentanter for den norske Nationalitet. Han har ogsaa selv udgivet et Billedværk i Folio med dansk og tydsk Text, der, som Titelen siger, giver „Afbildning af Normandsdalen" med alle der opstillede Billedstøtter, af hvilket Værk vi til Prøve have hidsat et dandsende Par fra Næs i Hallingdal. Som allerede Afbildningerne vise, ere disse Statuer ganske i Tidens fransk-stive Smag; det kopierede Nationale træder os imøde med en underlig Blanding af stiv theatralsk Effekt og laant klassisk Høitidelighed og Stramhed. — Men ere disse Støtter hverken troe Gjengivelser af de norske Nationaldragter — hvad de jo tilsigte at være — eller Kunstværker af nogensomhelst Betydning, saa tjene de dog til at vidne om den i Midten af forrige Aarhundrede i Danmark og ved det danske Hof herskende Interesse for Norges Eiendommeligheder.

Literatur.

Aarets poetiske Statistik for Norge — nye Poeter. Enten man overskuer Rækken af dem, der i den sidste Tid have debuteret i vor Skjønliteratur, eller betragter selve Produkterne, det være sig deres Antal eller det samlede Arketal, vil man efter dette Udbyttets første Indtryk ikke kunne andet end regne det sidst forløbne Aar for et poetisk Kronaar. Der er i Sandhed skudt mange og store Væxter frem af en Jordbund, som tidligere ansaaes for saa skrind og ufrugtbar, at der ligesaa lidt i poetisk som i anden Forstand kunde være Tale om egen Brødfødning. Men vi kunne ikke tilbageholde en hemmelig Frygt for, at den samme Erfaring vil gjøres her paa Aandens Mark, som de officielle Autoriteter have gjort med Hensyn paa Landmandens Byg og Rug og Hø og Halm i de sidste Aar: at Grøden vel har ruvet adskilligt i Laden, men at den senere har viist sig af liden eller ingen Drygsel, fordi den var fremdrevet af en uforholdsmæssig Vexling af Vind og Væde, uden noget til Kjærnen modnende Solskin. Det maa hverken forundre eller forskrække Folk, om dette fra først af tilsyneladende poetiske Kronaar i Literaturens Femaarsberetninger kommer til at dele Skjæbne med de foreløbigt som gode betegnede Aar i Amtmændenes do. og nedtrykkes til Rang af et „middels godt Foderaar" — ja maaskee til et ret og slet Vindaar. Overskuer man Aarets Tilvæxt til Skjønliteraturen, vil man finde, at denne selv med Forbigaaelse af ældre Forfatteres Bidrag beløber sig til ikke mindre end et halvt Snees særskilte Romaner og Noveller, et halvt Dusin Digtsamlinger*) og et fjerdedeels Dusin Theaterstykker — altsaa Alt i Alt et Snees Bøger. Men et endnu mærkeligere Resultat, end dette blotte Tal, faar man frem ved at betragte Producenterne, deres Kjøn og Alder. Blandt Forfatterne til disse tyve Fortællinger, Digte og Theaterstykker er der ikke mindre end fire Damer og tre Autodidakter; og blandt de mandlige Forfattere gives neppe meer end een, der har naaet Myndighedsalderen. Diverse ere under de 20 Aar og mindst een af de unge Novellister sidder endnu paa Skolebænken. Man kan altsaa med Rette sige, at dette Aar ikke alene har været rigt paa poetiske Arbeider, men ogsaa særlig rigt paa ukonfirmeret Poesi. Vi have efterhaanden omtalt de fleste af disse Arbeider, men have dog endnu nogle tilbage, tildeels paa Grund af den stadige Tilvæxt. Vi ville just ikke paa Forhaand love for, at det er det bedste, som her kommer sidst; thi den periodiske Fremkomst forbyder at anordne Sagerne med hiin bekjendte gamle Regel som Norm. Meget mere maa vi paa Forhaand erklære, at den Poet, vi her først skulle beskjæftige os med, nemlig Hr. P. Marius Pederson, ikke alene hører til de mest ukonfirmerede i Rækken, men endog gjerne kunde lades uomtalt, dersom han ikke ved den store Hurtighed, hvormed han er begyndt at sende Bog paa Bog ud i Verden, maatte vække Formodningen om en fremtidig stor Produktivitet, og at der findes et vist Publikum, der fremhjælper denne. Det er i det Hele taget priseligt af Folk, at de uden for stor Kræsenhed kjøbe hvad der prentes, uden altid at spørge om Navne-Værdi; thi kun derved bliver det muligt for nye Forfattere at faae sine Produkter ud i Verden og vinde dem en Læsekreds, om de maatte due noget. Men det er hverken gavnligt for Literaturen eller dem, der føle sig kaldede til at arbeide i samme, om den altfor store Umodenhed opmuntres til at træde ud i Verden, istedetfor strax at blive oplyst om hvad den egentlig er, og saaledes i Tide advaret mod den øiensynlige Ikarus-Flugt. Det kan ikke feile, at Marius Pederson ilde havt bedre af en saadan Advarsel, end af den Opmuntring og Understøttelse, som Enkelte sees at have ydet ham til allerede i hans barnlig unge Alder at prente sine Forsøg i Poesien.

*) Vi have her ikke medregnet Aabels „Rimstubber" og Rungolfs „Kvældstunder", saasom disse Forfattere allerede tidligere ere optraadte.

Nord-Jernbanens nye Stationsgaard i Paris.

Hans Skrifter ere i tidsfølgende Orden: 1) **Vikingerne**, Stuespil i tre Akter. Chra. 1860 64 S. 4. (Priis for Subskribenter 48 ß., for andre Kjøbere 24 ß!) 2) **Fæstegaven**, Digt i 5 Romancer. Chra. 1862. 36 S. 8. (Priis 12 ß.) 3) **Vaarblomster**, en liden Digtsamling. Ibd. eod. 48 S. 8. (Priis 12 ß.) Det første af disse Arbeider, hvilket Forf. kun efter Fleres Ønske har „ladet sig bevæge til at udgive", kunne vi trøstig springe forbi, da det alene er udkommet i Kontratryk og Autor desuden ønsker det „betragtet blot som et Udkast" og har lovet siden at udgive Stykket „i Bogtryk, forbedret og fuldstændig" (!) Vi skulle da indskrænke os til de „bogtrykte". Hovedmangelen ved disse Produktioner er just ikke en slet Form; Pederson striver vel meget inkorrekte Vers og rimer ideligt Ord paa hiinanden, der i det Høieste kun have Bogstavrimets Klang eller rime sig ved en gal Betoning; men han bevæger sig forøvrigt i Rhythmer næsten med en gammel Praktikus's Færdighed. Men hvad her mangler, er Tanker og Evne til at udtrykke hvad der optræder under Form af Tanker i en saadan begrændset Form og Sammenhæng, at et Billede af hvad Forf. vil bliver muligt at opfatte. Riim og Reminiscenser af poetiske Billeder tage sin selvstændige Fart, hvori det, som skulde være Tanke og Mening, forkommer ganske eller gaar op i taagede og uklare Billeder. Man behøver kun at slaae op hvor det skal være, for at finde det Slags „poetiske" Forvrøvling. I „Fæstegaven" — et Sagadigt, der seer ud til at skulle være etslags „Frithjofs Saga" i det Smaae, med en misforstaaet Anvendelse af Kjæmpevise-Charakteren forøvrigt, afgiver f. Ex. „Kampem med Dragen" et fuldstændigt poetisk Taageveir og Taagesituationer; man har „den blide Sol, skjønt skjult af Skyer graa," hvis „gyldne Lue igjennem Taagen smiler fra det Blaa", Storm, som „suser henad Havets Flade og hæve Vovebjerge op med Gny", Torden, der „end ruller høit paa sorten Sky", og „Nordenvinden grum", for hvilken Seilene „blafre vilde" paa det Vikingsfib, der „staar ved Stranden saa stille og leger tyst med Søens salte Skum"; paa samme Tid som de „mørke Vover" maa bearbeides med „lange Aareslag" og „Mastens tomme, slappe Seil" dog fyldes af „Vindens stærke Vinger" og Skibet „streifer Havets Speil", der igjen i samme Aandedrag er „vilde Vande", hvor „Søen stummer hvid om Skibets Boug". Under dette poetiske ustadige Veir kommer Kjæmperne Thorolf og Gunlaug til Drago, hvor Dragen, „hvorom de talte sidst", staar „paa Stranden hisset saa tæt ved Vandet" (altsaa ikke nogen saadan uegentlig Strand, som var et Fjeld eller en Dal og manglende baade Sø og Vand!) og her „med de Hov'der to, drikker Søvand i goden Ro". Thorolf, hvis Skib „nærmer sig stilt den vilde Ø", styrter sig ud i Søen „med Sværd i Mund", saasnart han seer Dragen „mod sig vende", og svømmer mod „den vilde Strand", hvor „Dragen ilende ui ham møder" (hvortil alt det Rend, ta jo Dragen fra først af allerede stod i Vaskanten og drak!), „og Ild og Edder ud paa ham øder". Thorolf giver sig da til at bearbeide „Dragens hornige Pantserringe" med „Glavindets Staal" (Sværdet i hans Mund er altsaa forvandlet), men maa formodentlig være kommen ilde deran, saasom: „Da med Fortvivlelsens Kræfter sidste han sig fra

Uhyrets Tand mon vriste", og taer „Flugten til Skogen", men „iler snar gjennem Krattet", forfulgt af Dragen indtil

„Nær han er ved at synke ned
Af Sorg og Træthed og Haabløshed,
Da seer han noget i Græsset glimte,
Og strax derpaa han et Sværd mon skimte."

Han anstiller her sine homerisk vidtløftige Kampbetragtninger, inden han tager Sværdet op af Græsset; men da han endelig gjør dette, er Græsset ikke længere Græs, men „mørken Krat" og Sværdet ikke Sværd, men et — Glavind, og „kun en Al'n det maler" — altsaa for Glavind at være et ganske ubrugbart Vaaben. Men nu er ogsaa Dragen i Hælene paa Thorolf:

„Dog denne modigen den modtage (!)
Et Skridt ei viger Thorolf tilbage
Saa stoler han paa sit nye Sværd."

Dragen bukker under „i Rasen vild" og Thorolf under ham, og Gunlaug, som tror det er ude med Kamp og Medkjæmper, lusker ind paa „blodig Val", for at komme i Besiddelse af Dragens Skat. Han tror at finde Sværdet, men Forfatteren er bange for, at vi skal tro ligedan, og oplyser:

„Det er det samme, vi strax opdager,
Som Thorolf slængte i mørken Krat."

Kampen er forbi:

„Det Aften er, skjøn ned bag Havet daler
Saa stille og saa tyst den gyldne Sol
Og fjerne Fjelde blodigrøde maler,
Imens den tænder Østens Flammebaal."
 En hellig Fred nu over Jorden hviler,
Forstummet er al Elementers Strid,
Høit rødmende paa Himlens Pande smiler
En enlig Sky saa rolig og saa blid.",

Men Solen er dermed ikke borte; den gaar hos Forfatteren først ned efter alt dette Omsvøb, som var forbunden med dens Opgang i de gamle tydske Romaner, hvorover Holberg saa artigen har skjemtet.

„Hist trække sig de sorte Skyggers Skarer
Ad Aasens Sider tyst med Aandefjed,
Og isnende fra Skogens Dyb fremfarer
Saa koldt et Suk igjennem Aftnens Fred
Stilt hviskende i Birkeløvet bruser
Den svale Aftenvind fra fjerne Vand,
Og drømmende de dunkle Vover suser
Saa koldt mod mørke, sanderige Strand."

Men trods al denne Aftenhvile opdager „skjøn Helga", der sidder paa „Søens Bredder" og „helt ofte vender de Dine fagre mod Havets Speil paa Horisonten hen", omsider „fjernt paa Havets gyldne Vover et snehvidt Seil af Solen klart belyst".

„Op Helga farer flux ifra sit Sæde", (Søens Bredder)
Med Haanden hun fra Øiet skygger glad."

„Langsomt" vandrer ogsaa endelig hendes Fader „ned til Stranden taus og rolig", idet nu til syvende og sidst, for fuldt Alvor „Aftensolens sidste Afskedsluer mat synke ned bag blaaligdunkle Speil." Nu stævner Seileren „hen til de nøgne dunkle stille Strande", hvor den endelig ligger „stille" og alt Solskin, og alt Mørke, al Speilblankhed, og al Dunkelhed, al Storm og al Stilhed, ender med den Skuffelse for „skjøn Helga", at hvo der kom „ei Thorolf — men det Gunlaug er." — At en Forfatter, der selv saa taaget anskuer Tingene, hellerikke hos Læseren forudsætter dette poetiske Syn paa dem, der gjør en halvkvædet Vise tilstrækkelig, er saa ganske rimeligt. Vi have seet, hvorledes han apostropherer Læseren, da Gunlaug tager Thorolfs bortslængte Sværd for Drageskatten, for at ikke han skal tro det samme. Men endnu pudsigere er i saa Henseende en Romance, „Thorstein og Ragnhild" i „Vaarblomster". Her er hele Historien til Ende, da Forfatteren i et Slutningsvers finder paa at give en Oplysning, som skal forklare det Hele, og tillige introducere Digtets hidtil savnede Hovedperson „Thorstein" hos den velvillige Læser. „Skjøn Ragnhild" — dette Epithet er blevet til etslags nomen proprium for Forfatterens Heltinder og skrives derfor ogsaa, hvor det staar som blot og bart Adjektiv, med stor Bogstav —

Skjøn Ragnhild hun sidder ved Fjeldtjernets Bred,
Saa yndelig Sol-Luen iler (sic!)
Tilhvile bag mørknende Bjergrygge ned,
Mens Skyerne rødmende smile;
Saa mørke og stille ad Aasernes Bryst
Sig Skyggerne trække tiloven,
Og isnende farer i Aftenen — tyst
Og sælsomt et Suk gjennem Skoven.
 Men Ragnhild hun sidder saa taus og saa stur
og stirrer i Fjeldtjernets Vande,
I hvilke sig speile den mosdækte Mur
Af Klipperne rundt om dens Strande." osv.

Hun sidder og sukker efter Thorstein „paa Sydens de fremmede Lande", en Leilighed, som Bamsen ikke forsømmer til at kaste sig blandt det upaaagtede Fæ ude paa Myren og „favne Melkehvid med jernstærke Labber". Men

„Da blev Skjøn Ragnhild saa vred i Hu,
Og Mod da vel aldrig hun savned."

Hun begynder — ifølge den velbekjendte Historie — at bearbeide Bjørnen med Luren, og nu „styrter den med Et sig over den rasende Pige".

„Da hørtes et Raab, et Skud fulgte det,
Og begge i Stenene tumled;
Fast trykkende Ragnhild til Barmen tæt
Sortpelsen i Dødskampen mumled."

Bjørnen hvirvler sig nu med Ragnhild „ad Skrænterne ned gjennem Krattet" (skjønt Kampen jo foregaar paa en Myr!), indtil Sands og Samling forlader hende: „Slig Reise et havde hun fattet". Og saa er hele Historien moden til Opløsning gjennem følgende Slutningsvers:

„En Stund vel gik hen, før hun kom sig igjen,
O Gud, hvor da Alt var forandret:
Paa Jorden laa Bjørnen saa død som en Sten,
Den havde nu heden henvandret, —

Ved Siden en uhyre Riffle*) hun saa,
Ad Volden**) randt Blodstrømme varme,
Men selv, — ja det kan vel min Læser forstaa,
Selv laa hun i — Elskerens Arme.

Aa jo, det forstaar han nok nu, dog ikke af selve Digtet men ved Hjælp af et forslagent Hoved og denne extra Pegepind fra Forfatterens Side.

Vi skulle ikke opholde os ved Pedersons mange falske Riim og Grammatikaler, de mange laante poetiske Fraser, anvendte udenfor en rimelig Sammenhæng, eller de utallige overflødige Partikler og andre Fyldekalksudtryk; men vi kunne ikke tilbageholde den Bemærkning, at hvis Solen forskaanedes for alle ørkesløse Op- og Nedgange, og Udtryk som smilende, rødmende, blid, stille, taust og tyst toges fra Forfatteren, vilde hans Vers ikke alene indskrænkes betydeligt i Volumen, men ogsaa ofte blive reen og skjær Prosa.

Trods al den Umodenhed, vi finde ved Marius Pedersons Poesi, kunne vi ikke nægte, at denne i Forhold til hans Alder og Uddannelse (han skal kun have gjennemgaaet en Almueskole) kan være artig nok, navnlig ved en synlig rhythmisk Routine. Men vi indsee ikke, hvorfor man skal opmuntre Folk, der endnu ikke have lært at tænke og udtrykke sine Tanker paa Prosa, til allerede at optræde som Forfattere paa Vers; thi det er dog en Misforstaaelse, som man ikke ofte nok kan protestere imod — at Sludder bliver som Forfatterskab passabelt ved at gives i Rhythmer og Riim. (Fortsættes.)

— Hos Wøldike i Kbhvn. er udkommet: **Dr. M. Luthers Leveregler for menige Christne**, ved F. L. Mynster. (202 S. 66 ß.) Dette Uddrag af den store Reformators Skrifter er foretaget af en tydsk Præst i Slutningen af forrige Aarhundrede og nu gjengivet i en noget forkortet dansk Bearbeidelse. Det er ikke beregnet paa at være nogen Opbyggelsesbog, men, hvad Titelen tilsiger, „en Anviisning til at føre et christeligt Levnet". En sundere og tillige mere tiltalende Folkebog af denne Slads existerer der vel neppe, siger den danske Bearbeider; thi her er den rette folkelige Tone anslaaet, Vidtløftighed undgaaet, og ærlig Ligefremhed paa det Inderligste forenet med dyb Menneskekundskab og levende Tro.

— **Kjøbenhavn med Omegn**, en Veileder for Reisende (112 S. 16. Philipsen), er nylig udkommet i et nyt forøget Oplag, vistnok meget beregnet paa Trangen til et saadant Skrift under Studentermødet. Bogen er ledsaget af en Plan og giver en kort og velordnet Beskrivelse over Byen og dens Seeværdigheder, som ogsaa i mange Stykker kan interessere andre Læsere end den Reisende.

— **Om Mynt- og Bankvæsen**, Finantsvæsen, Handel og Industri af M. L. Nathanson. 3die Hefte. Dette nu afsluttede nye Værk af den meer end 80aarige Forfatter fremstiller historisk Gangen af Danmarks Penge-, Bank-, Finantsvæsen og økonomiske Tilstand i de sidste 20 Aar og er saaledes at betragte som et Supplement til Forfatterens bekjendte store Værk om Danmarks National- og Statshuusholdning fra Frederik den Fjerdes Tid. Skriftet viser, at Landets økonomiske Tilstand, især for Bondens Vedkommende, i de sidste 20 Aar have forbedret sig i forbausende Grad, og at særdeles betydelige Afbetalinger paa Statsgjælden ere gjorte, tiltrods for den kostbare Krig 1848—50.

— Af **Den danske Kirkes Historie** til Reformationen ved L. Helweg foreligger nu 1ste Bind (paa 750 S.) fuldstændigt. Værket udgives af „Selskabet for Danmarks Kirkehistorie". Første Bind koster omtr. 2 Spd.

— Paa Gyldendalske Boghandlings Forlag er udkommet: **Fortidsminder** fra Egnen om Mariebo Sø af J. Wichfeld (77 S. 8.), hvilket Skrift bestaar af tvende Afhandlinger (eller rettere Foredrag ved Møder af Videnskabsmænd), nemlig 1) Historiske Minder fra Mariebo Sø og dens nærmere Omegn; 2) Geognostiske og antiqvariske Bemærkninger ang. Laalands Central-Bassin.

— **De malede Vaser** i Antikkabinettet i Kjøbenhavn, beskrevne af Soph. B. Smith (120 S. 8 m. 3 Lithog. Tavler 66 ß) er en fuldstændig efter de bedste udenlandske Forbilleder udarbeidet Katalog over Samlingen, beregnet ikke blot paa Besøgende, men ogsaa paa Fagmænd, der ønske en Oversigt over Samlingens Indhold.

— **Danske Tidsskrifter.** Af „Nordisk Tidsskrift for Literatur og Kunst", udg. af L. Dietrichson, er udkommet 3die og 4de Hefte, der foruden Slutningen af „Billeder fra Finland" og et Digt, „Ottesångsklockan" af C. D. Bjørck (Brudstykke af et større Arbeide, „Barndomsbilder"), indholder: Bernh. Sev. Ingemann, et Literaturbillede (ved Udg.); Det poetiske Vanvid og det poetiske Selvmord i vor Tid; „Den dumme Jens Christian" og Literaturrevue. — Om Ingemann indeholder ogsaa „Dansk Maanedsskrift" (1862. I. H. 3—4) et Stykke ved Krist. Arentzen, i hvilket Hefte der tillige bl. A. findes en fortsat Meningsudvexling mellem Generalmajor Meydell og Grosserer Jul. Rée ang. Tildragelserne i Norge 1814, hvortil igjen den Førstnævnte har leveret Bemærkninger i Mgbl. Nr. 173 d. A. — 5te H. af Maanedsskriftet indeholder bl. A. Erindringer fra Færøerne af H. I. J. Sørensen, og Skizzer fra Omegnen af Paris.

I Kommission hos J. Lund, Kbhvn., er begyndt at udkomme „Frihandelsforeningens Tidsskrift, red. af Kand. polit. L. Holst, hvis 1ste H. (56 S. Priis 11 ß.) foruden Redegjørelser ang. Foreningen (der sees at tælle 956 Medlemmer) indholder 1) Industriforeningen og Toldspørgsmaalet af Prof. Kayser; 2) Vore (danske) Toldtariffers Forhold til Frihandelen af Red.

*) Hartad en Armstrong-Kanon? **) Man maa beundre Forf.s Evne til i Tanken at anskue en Situation, saaledes, at denne bliver fuldkommen kamæleontisk. Kampen med Bjørnen foregaar paa en Myr, Kjæmperne „hvirvle ad Skrænterne ned gjennem Krattet" og befinde sig dog paa en Vold.

Det nye Paris.

Forskjønnelsen af Paris ved Nedbrydningen af de gamle Kvartaler, deres Regulering og nye Bebyggelse, og ved Anlæg af en Mængde nye Kvartaler fortsættes fremdeles, til stor Fornøielse for Keiser Napoleon, til Forebyggelse af en fremtidig Revolution, da Oprørerne ikke længere have de krumme, trange, for Militærmagt utilgjængelige Gader at holde sig til — og endelig til en frygtelig Betyngelse af Staden Paris's Budget. Om man ikke saa og vidste, at Millioner paa Millioner uafladeligt krævedes til disse Arbeider, kunde man dog gjøre sig et Begreb om, hvad de koste blot af den Kjendsgjerning, at paa Boulevardene, hvor saa store Reguleringer ere gjorte og hvor nu sex Theatre paa engang nedbrydes, betales hver Kvadratalen Grund med indtil 100 Spd. Foruden de egentlige Boulevarder har især Triumphbuepladsen i den sidste Tid undergaaet store Forandringer, og de stolteste Kvartaler reise sig efterhaanden i Triumphbuens Omgivelser. — Tid til anden have vi givet Prospekter fra de ny anlagte Kvartaler i Paris; og idag give vi ogsaa et saadant, der fremstiller Nord-Jernbanens nye Station og dens Omgivelser.

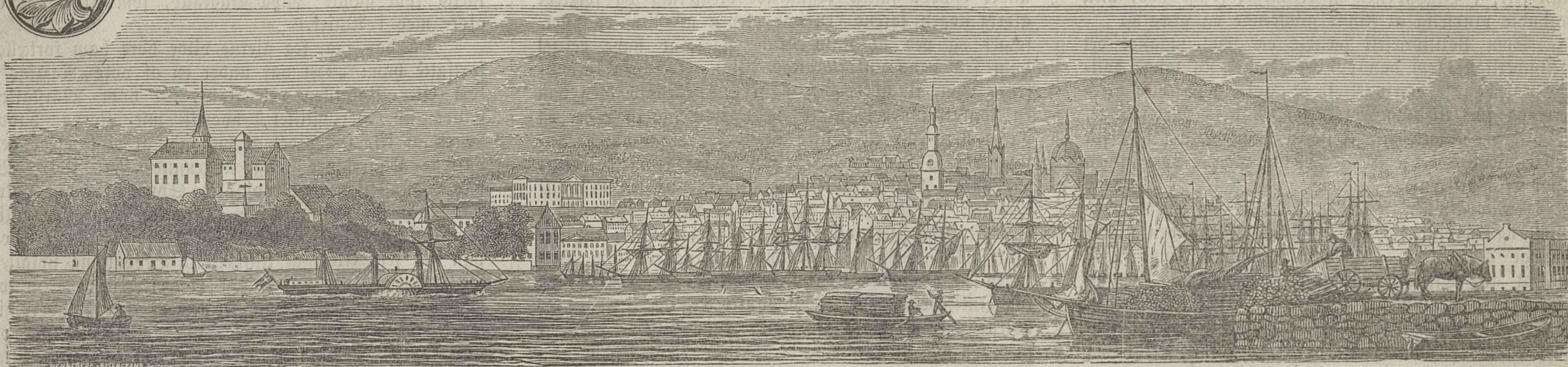
Norge.

Christiania. Kong Carl ankom til Helsingør den 17de Juli Kl. 4½ Eftermiddag, og blev der modtaget af Arveprindsen og af ham ledsaget til Fredensborg Slot, hvorfra Kong Frederik og Prindserne af Danmark rede den høie Gjæst imøde. Næste Dag foretoges Udflugter til Frederiksborg og Sorgenfri. Den 19de Kl. 1 ankom begge Majestæter til Kjøbenhavn, der var festlig smykket, „endog langt rigere end ved Studentermødet", og hvor flere Æreporte vare reiste, og hvor de overalt bleve hilsede med ustandselige Hurraraab. Kl. 4 indfandt de sig til et af Kjøbenhavns Borgere foranstaltet glimrende Tafel paa Børsen, hvor der gik varmt til med Skaaler, Taler og Sange, og hvorfra de brød op Kl. henved 7 og begave sig til Christiansborgs Slot. Her ankom Kl. henved 8 et Fanetog, paa omtrent 5000 Personer, og hilsede DD. Maj. med en Sang af C. Ploug, hvorfor Frederik VII takkede i en Tale.

— Følgende norske Udstillere ved Verdensudstillingen ere af den internationale Jury tilkjendte Medailler: 1) Kongsberg Sølvværk, for udmærket Samling af Sølv & Sølverts, Kart etc. 2) Aall & Søn, for udmærket Jern og Staal. 3) Topographisk Kontor, for Karter. 4) Leerens Chromfabrik, for Produkternes Fortrinlighed. 5) P. Møller, for fortrinlig Tran og medicinske Planter. 6) Dr. F. C. Schübeler, for udmærkede Kornprøver. 7) D. C. Stehnson, for udmærket Rug. 8) Tromsø Agerdyrknings-Selskab for udmærkede Prøver. 9) P. Bøe, for udmærket Produkt. 10) Miss Lind, do. 11) F. Nordbye, do. 12) Fru G. Smith, født Magelsen, do. 13) W. Christie, for Træarbeider dreiede og skaarne. 14) P. Faldmoe, for udmærkede Træskjæringer. 15) J. Iversen, for Træskjæringer. 16) J. Klute, for udmærket Kurvarbeide. 17) W. Kühne, for Ornamenter i do. 18) G. Larsen, for udskaaret Merskum. 19) F. C. Schübeler, for Samling af norske Træprøver. 20) Baron W. Jarlsberg for Planker. 21) Akers Værksted, for godt forarbeidet Dampmaskine. 22) Hortens mek. Værksted, do. 23) Chr. Steenstrup, for Middel til at forebygge Rust i Dampkjedler, og praktisk Nytte af flere af de udstillede Sager. 24) O. Jacobsen, for norsk Rulleharv. 25) Dr. F. C. Schübeler, for Haandkultivator. 26) Kongelige Veikontor, for Betydning og Udstrækning af de offentlige Veie, oplyst ved udmærkede Karter. 27) H. Balchen, for udmærket Tougværk. 28) O. Holmboe, for udmærket Skibsmodel. 29) Hortens mek. Værksted, for Smidning af Anker og vel udførte Baadmodeller. 30) S. Christophersen, for mekanisk Dygtighed i Konstruktion af Uhr. 31) J. Iversen, for udmærket Marine-Chronometer. 32) Brødrene Hals, for udmærkede Pianoer. 33) Seildugsfabrikken, for godt Arbeide, især Jevnhed i Væyningen. 34) Knoph & Blickfeldt, for godt Arbeide. 35) J. Ellerhusen, for ganske udmærket Arbeide. 36) C. Heyerdahl, do, 37) M. Frey, for Damehatte af udmærket Form og Arbeide, samt for trekantede Hatte. 38) Klasse 29, Kirkedepartementet, for Betydningen af og udmærket Klassifikation af Skolesager. 39) T. Losting, for udmærket Tegning og Arbeide. 40) Wiingaard & Boully, for Støbning af Gryder. 41) E. Tostrup, for godt Arbeide. Honorable Mentions: 1) Brødrene Dahl. 2) Sælbo Kobberværk. 3) D. C. Stehnson. 4) G. J. Bornholt. 5) C. A. Torne. 6) Frost. 7) G. W. Broström. 8) Bodsfængslet, 9) N. Jansen. 10) J. S. Ihlen. 11) C. Møller. 12) D. Steen. 13) Akers Værksted. 14) Nylands Værksted. 15) Bieth. 16) Rolfsen 17) Rosing. 18) G. Skjetne. 19) Felttøimesteren ved den norske Armeee. 20) Photograph Selmer. 21) M. Poulson. 22) Frøken Richter. 23) Bergens Straffeanstalt. 24) H. Klingenberg. 25) T. Amundsen 26) J. Berner. 27) C. Hallén. 28) H. F. Hansen. 29) N. Solberg. 30) E. Tressing. 31) E. Gjertsen. 32) Opmaalingskontoret. 33) E. Møller. 34) Baron Wedel-Jarlsberg. 35) C. Johannesen. 36) Laxevaags Værksted.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 31. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 3die August 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | **11. Aarg.**

Indhold.

Solveige vaager.

Ved Fjorden, som stille i Maaneskin drømmer
Lig Solveiges mørkeblaa Øje, der svømmer
I Taarer, der Hjerteslag banke
Af Omhed og Længsel
Lig Bølgen mod Kyst,
Misunde i Fængsel
Den frifødte Tanke,
Som fløi til den Elskedes Bryst.

Paa Furunæs ude lod Sjøkongen bygge,
Af Hallen og Skogen staar svartnende Skygge
I Viken; hvor inde ved Landet
Den tjærede Skude
Du skjelner ei fast,
Sju Langskibe prude
Sig vugge paa Vandet
Saa langsomt med maanelys Mast.

Fra Laget i Hallen længst Kjæmperne sove,
Men Maanen, som skinner fra Skyen paa Vove
Og sejler, seer Solveiges Leie
Saa silkehvidt vente
Med gyldene Karm;
Tit Maanen, som kjendte
Hvor Erling tog Veie,
Har lyst did til drømmende Barm.

Ved Stranden hun lytter, mens Natten gjenlyder
Saa fjernt udfra Havet, som larmer og bryder
Mod Skjæret; en Havfrue synger
Derude sin Smerte
Med smeltende Klang;
Naar Længselen tynger
For tungt paa et Hjerte,
Det elsker en sorrigfuld Sang.

Ak vidste Du, Solveig, hvad Havfruen synger!
Det knager fra Fyrrernes natsorte Klynger
Lig Sukke: en Gut her fra Fjorde
Hun fulgte saa vide
Med Elskov paa Sø;
Men Syd under Lide
De rydded' hans Borde,
Nu maa hun i Havskummet dø.

Ung Solveig hun vaager, mens Bølgen den vugger
Lig drømmende Rose, som venter og dugger
Mod Morg'nen paa Solen, som kommer
Og bortstraaler Taaren
Med Elskerens Blik:
Den Solveig har kaaren,
Han kommer i Sommer
Med guldstavnet Hærskib i Vik.

Den dugvaade Rose i Morgenens Taage
Staar søvntung og nikker; den tror sig at vaage,
Og drømmer, at skinnende seiler
Ind Viken en Snekke
Med Guldstavn paa Kyst,
Seer vinke fra Dække
Sin vidtfarne Beiler
Og vaagner — af Soløiet kyst.

Jonas Lie.

Hertug Pasquier.

Man vil neppe troe, at Frankrigs gamle Kantsler, Hertug Pasquier, er død, saa vant var man til at see ham leve. Mange af de Personer, der have spillet en eller anden Rolle i de politiske Begivenheder i de sidste, 30 à 40 Aar, kunne ikke mindes ham uden som en Olding. Han var i den Alder, da man kan skjelne mellem Godt og Ondt, da Ludvig den 15de døde; han var en ung Mand, da den franske Revolution begyndte, og han var en sat Mand, da den endte. Tretten Regjeringers og utallige Ministeriers Fald eller Opløsning havde han været Vidne til. Han var i Besiddelse af tilstrækkelig Philosophie til at bære alt Saadant med Rolighed. Han var alle Politikeres, alle Hertugers, alle Akademikeres, alle aandrige Sladderhankes Nestor og den sidste Raadsherre fra Paris's gamle Parlament. I en Alder af 96 Aar er det vanskeligt ikke at være ældre end mange Mennesker og ikke at have oplevet Meget.

For at finde hans Lykkes Begyndelse maa man næsten gaae tilbage til en dunkel Fortid, og alligevel begyndte hans Lykkes Flugt først meget seentr men han indhentede hurtigt det Forsømte. Han va;

Hertug Pasquier.

næsten 40 Aar gammel, da han ved Cambaceres's, Marets og Regnault de St. Angelys formaaende Indflydelse erholdt en Plads som Auditør i Statsraadet. Den 8de Februar 1810 blev han udnævnt til „maître des requêts“ og i Oktober Maaned samme Aar til Baron og Politipræfekt, i hvilket Embede han efterfulgte Dubois, der blev afsat i Anledning af den forfærdelige Ulykke ved Fyrst Schwartzenbergs Bal, som Napoleon med Rette eller Urette tilregnede Politipræfekten. Hans Lykkestjerne var, som man seer, i Begyndelsen af et meget svagt Lys, men begyndte pludselig at skinne glimrende og prægtig.

Som Politipræfekt hændte der ham maaskee det Besynderligste, som han oplevede under sin lange politiske Løbebane; omringet i sit Hotel blev han arresteret og ført til „La Force“ af Mallets Medskyldige, og aligevel afsatte ikke Keiseren ham, uagtet han for sin Raadløshed i det kritiske Dieblik maatte døie megen Spot af Pariserne.

Restaurationen overøste ham i den Grad med Gunst og Værdigheder, at man kaldte ham den uundgaaelige Pasquier. Han bar imidlertid beundringsværdigt alle Skjæbnens Gunstbeviisninger og lod sig aldeles ikke nedtynge af Vægten af dem; saamegen Aand, Smidighed og Kraft boede der i ham. Forsynet havde ingen Ærgrelse af at have forkjælet ham; han var af dem, der gjøre Lykken Ære.

„Hans fornemste Fortjeneste, — skrev i 1820 Forfatteren af den pittoreske Biographi over Frankrigs Deputerede, — er hvad man kalder „Holdning“. Han taber aldrig Koncepterne. Angrebet fra Tribunen eller overrasket af et eller andet Sammenstød af uventede Hændelser manøverer han altid med Sikkerhed og har bestandig et passende Svar paa rede Haand. Han er aldrig raadløs, hvad enten han har mod sig Personer eller Begivenheder. En Dag paahørte han i en Salon Oplæsningen af en Tragedie, da en Tjener nærmer sig ham og i Stilhed afleverer en Billet. Han svarer paa den uden at afbryde Digteren, expederer Budet, følger Resten af Stykket med megen Opmærksomhed og gjør træffende Bemærkninger over det til Forfatteren. Billetten, som han havde modtaget, var imidlertid fra Hr. Decazes. Kongens Favorit underrettede ham, Seglbevareren, om, at han i en ny Ministerkombination havde opofret ham, og at han den følgende Dag ikke længere vilde være Minister.

I 1820 forsvarede Pasquier i Pairernes Kammer med megen Energie Systemet med de exceptionelle Love, foreslog en Lov, der suspenderede den personlige Frihed og forlangte for den udøvende Magt ligefrem en vilkaarlig Myndighed uden Indskrænkning og Grændser.

I den Anledning havde Manuel sagt, at kun en Engel kunde undlade at misbruge en saa uindskrænket Magt og at Pasquier, som forlangte den, aabenbart indbildte sig, at man skulde tage feil af hans Figur.

En Biograph beskrev for 30 Aar siden Pasquiers Skikkelse saaledes: „Overdelen af hans Legeme balancerer saaledes paa Hofterne, at man skulde troe, at den var adskilt fra dem. Hans Kaarde hænger lodret ned, han bærer Hovedet høit, hans Blik er ubestemt.“ Det synes som om denne hans Legems Balanceren gav ham et vist flygtigt Udseende. Derfra skrev sig Manuels Spøg.

Pasquier tjente med Troskab enhver Hersker, saalænge denne viste sig istand til at holde fast ved Magten. Hans ubetingede Hengivenhed anbefalede ham i den Grad til Napoleons Gunst, at han, trods sin ustyrlige Vrede over hans Prostitution i den Malletske Affære, ikke engang afsatte ham. For denne Ædelmodighed viste Pasquier sin Taknemmelighed ved at tjene sin Herre med Troskab indtil 1814, da Politipræfekten ilede med at erklære sig for Ludvig XVIII og blev ansat i to vigtige Stillinger. Da Napoleon vendte tilbage fra Elba, fik Pasquier med Eet sin tidligere Hengivenhed for Keiserdømmet tilbage, men Napoleon vilde ikke igjen give ham nogen Ansættelse, uagtet han, efter hvad der paastaaes, indtrængende ansøgte derom, og under de hundrede Dage syntes det, at Frankrig var bestemt til for stedse at undvære hans Tjenester. Alt fik imidlertid et andet Udseende efter Waterlooslaget, som paany udsonede Pasquier med Restaurationen, og medens Napoleon endnu flakkede om som Flygtning paa Frankrigs Grund, lod Pasquier sig af Ludvig XVIII udnævne til Storseglbevarer og Justitsminister. De Anstrængelser, som Hertugen af Pasquiers Venner gjøre for at forklare disse Omskiftelser som Beviser paa den gamle Statsmands Forudseenhed og Fædrelandskjærlighed ere et mærkeligt Exempel paa Ordsproget: „Qui s'excuse s'accuse“. Kun politiske Modstandere have til enhver Tid beskyldt ham for, at en overordentlig Egoisme var den Drivfjeder, der bragte ham til saaledes at underkaste sig de forskjellige Erobrere, som i Løbet af hans lange Livsbane erholdt den høieste Magt. Pasquier var Administrator og Jurist, men ingen Stridsmand. Han var ligesom hundrede Andre villig til at anerkjende ethvertsomhelst Dynasti, som Krigslykken satte over Landet, og viste han end ikke en romantisk og selvopofrende Hengivenhed for noget af dem, efterat de vare faldne, kan han ialfald ikke beskyldes for at have konspireret imod noget, medens det sad paa Thronen. Han søgte aldrig at komme Begivenhederne i Forkjøbet ved selv at spinde Intriguer, men arbeidede bestandig videre under enhver faktisk bestaaende Regjering og svigtede aldrig nogen, førend den var bleven afløst af en Efterfølger og ved sit Fald kunde siges at have befriet ham fra hans undersaatlige Pligt. Med en forbausende Evne til at bevæge sig i nye Forhold blev han en konstitutionel Minister og parlamentarisk Leder og var i flere Aar en kraftig Støtte for maadeholdne Anskuelser i Staten, hvorved han paadrog sig en bitter Opposition baade fra Ultraroyalisterne og fra Republikanerne. Skjønt han paa ingen Maade gik vidt i liberale Anskuelser, vilde han dog aldrig have tilintetgjort Monarchiet ved saadanne Galskaber, som Hertugen af Polignac og hans Kolleger begik. Tilsidst kom Julirevolutionen, og Pasquier steg da atter til de høieste Værdigheder i Staden. Han sluttede sig strax med Varme til den nye Regjering, blev Præsident i Pairskammeret og nogen Tid efter Frankrigs Kantsler. Han var allerede bleven det franske Samfunds Nestor, og hans Indflydelse var stor hos alle de Politikere, som antog, at en Mand, som havde levet saa længe, havde undsluppet saa mange Farer og var kommen saa høit tilveirs, maatte besidde adskillige af en Statsmands ønskelige Egenskaber. Revolutionen af 1848 gjorde Ende paa hans Værdighed og den Forsamling, hvis Præsident han var. Hverken Republiken eller det nye Keiserdømme kaldte Hertugen til deres Raad, og han forblev følgelig i Privatlivet, idet han pleiede Erindringen om det orleanske Dynasti og til det Sidste forfægtede de konstitutionelle Principer. Med Napoleoniderne stod han paa en spændt Fod, fordi han havde været Medlem af det Kabinet, som bifaldt den første Napoleons Deportation, og fordi han havde afsagt Dommen over den nuværende Keiser efter Attentatet i Boulogne. Hvorvidt disse Omstændigheder kunne have været Aarsag i den uforandrede Standhaftighed, som Hertugen viste i de sidste Aar, kunne vi ikke have nogen afgjørende Mening om, men han vil i lang Tid blive en af de interessanteste Figurer i de historiske Anekdoter. Hans Liv omfatter den hele Cyklus af Frankrigs revolutionære Omskiftelser. Som Dreng kunne hans Dine have hvilet paa Ludvig den XV i Versailles's Gallerier, og paa hans gamle Dage ere de blevne hilste af Blikket fra Napoleon III's lille Arving. I den lange Mellemtid har han seet Alting blive blandet om mellem hverandre og lært Alle at kjende. Alle de geniale og kraftige Mænd, som Revolutionen fremkaldte, vare kun lidet ældre end han. Vergniaud, Danton og Camille Desmoulins kunde have staaet paa lige Fod med ham og været hans Omgangsvenner. Om hine Charakterer, der for os tage sig ud som Skygger fra en længst forsvunden Verden, kunde Hertug Pasquier tale af personlig Erfaring, han kunde fortælle om deres Udseende og Manerer, om deres private Bevæggrunde, Svagheder og Skinsyge, hvilket alt danner Historiens Understrøm. Ingen anden Mand i Europa havde en saa klar Erindring om det store politiske Skibbrud. Han havde Adgang til Hoffets Sale og Boudoirer, da Maria Antoinette endnu kun var en munter, letsindig Wienerinde, da Abbé'erne trak paa Smilebaandet ad Religionen, og da det hørte til den gode Tone at kalde Folket canaille. Derefter kom der et nyt Livsafsnit. Det undergravede Monarchies Sorger og den hurtig paafølgende Republiks Rædsler ophobede sig om denne unge Mand, der var bleven opdragen under det gamle Frankrigs stiveste Ceremoniel og løseste Principer. De to Yderligheder af menneskelig Regjering vare gaaede forbi hans Blik — en affældig Despotisme, som var for sløv til at være streng, men som gjorde mere Ondt ved sin Korruption, end der kunde være forøvet af det mest trykkende Tyranni, og en revolutionær Republik, som opmuntrede Folket til Bedrifter af overmenneskelig Kraft, men fuldførte sit Forehavende ved at rydde Alt bort, som under det foregaaende System havde indtaget den mest udmærkede Plads.

Nu da han er gaaet bort, siger Times, forekommer det os, som om et Forraadskammer af historisk Rigdom pludselig var bleven tilintetgjort.

(Efter „Illustration“ og „Times“.)

En Engelskmands personlige Erfaringer under det italienske Felttog i 1859.

III.

(Sidste Artikel).

„Men hvorledes slipper I fra Vernon og hans Gensd'armer?“ (Oberst Vernon var Generalprofos ved den italienske Armee). „Bah!“ svarede han med en Skuldertrækning, „Generalprofossen er ikke halvt saa farlig som gamle Papa Bugeaud, som vi havde at gjøre med i Algier.“

Da han saa, jeg gjerne vilde høre ham fortælle, fortsatte han: „Det var under en af vore „Razzias“, kort efter Bataillen ved Isly, — hvor Marskalken vandt sin Hertugtittel, hvortil mit Korps havde Æren af ikke saa Lidet at bidrage, at vi fangede den vakreste Faarehjord, jeg nogensinde har seet. Vi havde vanskeligt om Proviant og Synet af denne vakre Trop var særdeles velkomment for den gamle Marskalk, som beskuede den, da den dreves forbi hans Telt, og han saa selv efter, at tilstrækkelig Bevogtning udsattes for Natten. Det var ogsaa et velkomment Syn for mig og mine tapre Kammerater af 1ste Zuaverregiment, thi vi vare i stor Trang for ferskt Kjød og for Faareskind til vore Senge. Da Alt var stille, krøb et Dusin af os paa Hænder og Fødder fra vor egen Bivuak hen til Faarenes. Vi spredede os i forskjellige Retninger iblandt den sorgløse Flok og paa et i Forveien aftalt Signal greb Hver og En af os sit Bytte og vi førte vore Knive over dets Strube. Men det mislykkedes for en Fusker, og det arme Dyr begyndte at bræge, hvorved de øvrige gav sig paavei. Vagten var strax paa Fødderne og til vor Forskrækkelse fik vi see selve Marskalken komme ud fra sit Telt i bare Skjorten med Sabelen i den ene Haand og et Lys i den anden, raabende til Vagten, at den skulde skaffe Fakler. Vi forsvandt i et Dieblik, men ikke uden vort Bytte — det vilde have været vort velfortjente Rygte uværdigt. — Vi smøg tilbage til vore Bivuaker. Inden 5 Minutter stode vi opstilte under Gevær — Ingen var fraværende, Ingen vidste at give nogen Besked om Faarene. Marskalken, endnu i Skjorten, maatte lee til Sagen. Næste Nat satte han en Vagt af Zuaver over Faarene og naturligviis savnedes intet. Den 3die Nat bleve de opspiste. „A! det var en Skjelm, den Papa Bugeaud!“

Efter denne charakteristiske Beretning om min Vens og hans værdige Kammeraters tyvagtige Vaner, bragte jeg min Seng for Natten i Orden, da jeg allerede i Dagbrækningen agtede at begive mig paavei til Voghera. Næste Morgen vækkede Regimentets Jægerhorn mig af en dyb Søn. Efter et Maaltid af Kaffe og Brød gjorde jeg min Vært en Present af et Jernbaneteppe, og efter noget Besvær lykkedes det mig at overtale ham til at modtage en liden Dusør, som skulde forskaffe ham Fugle af og til under Felttoget. Han er nu Underlieutenant og vendt tilbage til Algier. Hans Kammerat, stakkels Karl! faldt i Marignans (Melegnanos) Gader. De fulgte mig begge ned til Veien og lavede det saa, at jeg blev sat op paa en Ambulancevogn — en af de mange, som nærmede sig Fronten i Paavente af denne Dags blodige Arbeide. Flere Ordonnantser rede os forbi i stærk Fart paa Veien til Ponticurone, og da vi kom Voghera nærmere, galloperede en Stabsofficier forbi os.

„Det var General Forey's Adjutant“, sagde min Kudsk. Ankommen til Voghera opsøgte jeg nogle af de Officierer, hvis Bekjendtskab jeg havde gjort i Genua. Jeg var glad ved at blive buden til Frokost, thi Klokken var nu over 8 og ved at beregne Sandsynligheden for et Sammenstød, som syntes at være uundgaaeligt, nærede jeg alvorlig Tvivl om Muligheden af snart igjen at kunne faae mig et Maaltid; derfor gjorde jeg som gamle Dugald Dalgetty: jeg spiste i Reserve for Sikkerheds Skyld. Da jeg meddeelte min Hensigt at være nærværende som Amatør under den forventede Strid, lovede en sardinisk Officier, hvis Broder jeg havde lært at kjende i Florents, at skaffe mig en Nummerhest af sit Regiment med det beroligende Tillæg, at dens Rytter var bleven dræbt i Sadlen for 2 Dage siden under en Skjermydsel med en østerrigsk Patrouille. Men da jeg havde gjort en fast og stiltiende Overeenskomst med mig selv, at hverken Tyrolere eller Kroater skulde komme mig saa nær som indenfor Skudvidde, spurgte jeg ikke meget efter min Hests Vanrygte eller foregaaende Historie. Jeg kjendte meget vel den Lov, som beskyttede alle Neutrale, og jeg kjendte ogsaa den milde og ridderlige Maade, som Feltmarskalklieutenant Karl Urban brugte at føre Krig paa; men jeg kunde heller ikke nu vende om igjen fra en Batailledag efter saaledes at have iført mig Harnisk. Den sardiniske Officier skulde vende tilbage til Casteggio, hvor hans Eskadron tilligemed Detachementer af andre piemontesiske Kavallerikorpser vare samlede under General Sonnary's Befaling og

jeg modtog med Taknemmelighed hans Tilbud at gjøre ham Selskab. Hestene lededes frem til Porten; min var et ret vakkert Dyr, men i temmelig daarlig Forfatning — Felttjenstgjøringen syntes ikke at have behaget den. Vi vare knapt naaede en Fjerdings Vei, før Tordenen af et Kanonskud forkyndte, at Legen var begyndt. Skud paa Skud fulgte og mindede mig om en Feltmanøverdag ved Wolwich. Min Ledsager satte sin Hest i Galop, og da Kanonaden gjorde en liden Pause, hørte vi Trommerne, som slog Allarm i Voghera.

Da vi kom nærmere, begyndte det skarpe og vedholdende Geværknald at lade sig høre, medens Artilleriets dumpe og regelmæssige Torden tilkjendegav en Fiende af betydelig Styrke. Den ene Ordonnants efter den anden, hvis Heste vare blodige af Sporerne og bedækkede med Skum og Støv, red os forbi paa Veien til General Forey's Hovedkvarteer. Ved en Bøining af Veien fik vi Øie paa Byen Genestrello og de omliggende Høider, som beherske den. Knaldene af mindre Skudvaaben blev med hvert Øieblik mere tydelige, medens Røgskyer, der sagte hævede sig over Høiderne og steg op i høie Kolonner, viste, at Østerrigerne — engang idetmindste — havde brudt med Traditionen og lært at skatte Tidens Værd. Her raadede min Ledsager mig at blive staaende og fortsatte efter et hastigt Farvel sin Vei imod Stridens Tumleplads. Min Ganger viste umiskjendelig Lyst til at følge sin Eskadrons Befalingsmand og opførte sig i Sandhed som en Skriftens Stridshest. For at aflede dens Opmærksomhed fra dens Kammerats sig fjernende Hove førte jeg den af Veien og op paa Toppen af en Bakke, ganske nær Veien, hvorfra jeg havde et ret godt Overblik over det omliggende Landskab og hvor jeg kunde afvente Begivenhedernes Gang. En østerrigsk Kolonne nærmede sig med jevn og rask Fart paa Jernbanebanken. En anden bevægede sig i Høide med denne paa Hovedveien fra Casteggio til Voghera. Det sardiniske Kavalleri trak sig sagte og i fuldkommen Orden tilbage med afvexlende Eskadroner. Det 84de Linieregiments Skarpskyttere vare spredte i Kjede og underholdt, krybende fra en Dækning til en anden, en uophørlig Ild imod Teten af de østerrigske Kolonner. Et østerrisk Batteri var bleven opstillet paa Heldningen af en Bakke imod en priisgiven Afdeling piemontesisk let Kavalleri foran Byen Montebello og aabnede nu sin Ild med fordoblet Kraft. Kolonnerne gjorde Holdt; paa Veien forsøgte en af dem under Beskyttelse af Batteriet at deploiere. Hvidkjolerne begyndte at vise sig imellem det grønne Løvværk paa begge Sider af Veien. En tilsvarende Forandring i Opstillingen foregik ved Kavalleriet; man hørte den hæse Lyd af en Trompet nedenfra — og med fældte Landser kastede disse tapre Ryttere sig ind i Krudtrøgen imod den dræbende Salve, som hilsede deres heftige Anfald. I nogle Øieblikke ophørte Batteriet at skyde, Geværilden formindskedes til enkelte spredte Skud, Røgen forsvandt. Østerrigerne vare visseligen blevne kastede tilbage og adspredte efter det vilde Anfald, hvis ikke friske Tropper havde været ved Haanden, og Kavalleriet maatte atter i nogen Uorden trække sig tilbage. Atter aabnede Batteriet paa Høiden sin Ild imod den heltemodige Skare. Østerrigerne sværmede i Byen Montebello og paa Høiderne. En Kolonne nærmede sig paa Høidestrækningen til Genestrello. Jeg begyndte at troe, at Alt var tabt, da jeg ved at see mig tilbage paa Veien til Voghera opdagede en Støvsky, som hastigt nærmede sig og tilkjendegav Franskmændenes velkomne Nærmelse. Trende Ryttere brød frem af denne Scirocco; to af dem kjendte jeg igjen; det var General Forey og hans Sabschef, Oberstlieutenant d'Auvergne, der galloperede fremad til en liden Bro, der var kastet over en Bæk ved Navn Fozzagozza, som overskjærer Veien i Nærheden af Byen Genestrello. Fremad drev Støvskyen og førte med sig to Bataillоner af 74de Regiment i Springmarsch. De havde løbet over en (eng.) Miils Vei. Saasnart de ankom til den lille Bro, stillede Forey, som nu havde samlet og ordnet de fremskudte Poster paa begge Sider af Veien, dem en échelon som Understøttelse, idet han samtidigt udsendte en Bataillon for at bemægtige sig og besætte et Vaaningshuus, som laa nær Jerbanen for at sikre sin Stilling imod at overfløies af den østerrigske Kolonne, der trængte frem langs Jernveien. To Kanoner, som nu ankom, opstilledes paa Veien for at bestryge den, men deres Ild var meget uvirksom, medens de østerrigske Batterier paa Høiden saa fuldstændigen beherskede Positionen, at den unge Artilleriofficier, som førte Befalingen over de to Kanoner, snart maatte, haardt saaret, føres bag Fronten paa samme Tid som det halve Betjeningsmandskab var bortfeiet. Trods dette bleve Kanonerne dog fremdeles tappert betjente.

Nu begyndte den østerrigske Angrebsplan at udvikle sig; den var, som man kunde vente, i Overeensstemmelse med gamle Erkehertug Karls System, at omgaae begge Fløie og tvinge dem tilbage imod hinanden. (Østerrigerne forsøgte omtrent den samme Plan ved Solferino med samme Virkning.) Medens de bedækkede Høiderne ved Genestrello med talrige og truende Batallioner, gjorde Erkehertug Karls Regiment, anført af Prindsen af Hessen, et heftigt Anfald paa Centrum. De franske Tirailløerer bleve omringede; den Batallion af 84de Regiment, som maatte modtage det første voldsomme Stød af dette frygtelige Anfald, bragtes i Uorden. Den østerrigske General, som ledede denne Bevægelse, trængte endog frem til indenfor Geværskudvidde fra Forey's Position.

Jeg havde under Øieblikkets Spænding og fuldkommen uafvidende efterhaanden nærmet mig Rækken, indtil Kuglernes Hvinen og den farlige Vending, Sagerne paany antog, mindede mig om min Stilling. Min Spænding var i det Øieblik for stærk til at give Plads for nogen anden Følelse. Forey kastede sig selv i Spidsen for den retirerende Bataillon. Det lykkedes Regimentets Chef, Cambriels, med fortvivlet Kraft og heroisk Exempel at standse og ordne omkring 200 af de Flygtende saagodtsom indpaa Fiendens Bajonetter. I samme Øjeblik kastede atter de sørgeligen decimerede Eskadroner Novara, Montferrat og Aosta sig imod Teten af Urbans Kolonner. I dette Chok faldt en af den sardiniske Armees tapreste Riddere — Oberst Morelli — idet han spiddede sig selv og sin Hest paa de østerrigske Grenaderers Bajonetter for at gjøre en Aabning for sin Trop. En saadan vakker Opofrelse har man sjelden seet og endnu sjeldnere belønnet, siden Arnold af Winkelrieds Selvopofrelse i Slaget ved Sempach.

Saasnart Morellis Død blev bekjendt, stormede paa engang hele Brigaden tilbage for at tage hans døde Legeme. Med Sværdet i Haand hug de Sonnay og Oberst Boyl, i Spidsen for et Snees Mand, en Aabning rundtom den Faldne, medens nogle Andre stege af sine Heste for at løfte ham op paa Sadelknappen foran en af Rytterne, hvorpaa Alle sluttede sig deromkring og bragte Liget i Sikkerhed udaf dette vilde Haandgemæng. Ved dette Tidspunkt havde de fremskudte Batailloner paa Østerrigernes venstre Fløi trukket sig tilbage, hvilket foranledigede en tilbagegaaende Bevægelse for Centrum, der allerede vaklede, trods sin overlegne Styrke, som Følge af Franskmændenes haardnakkede Forsvar. Lige til dette Øieblik havde kun 5 franske Batailloner med 2 Kanoner (ikke riflede) og omkring 700 Mand sardinisk Kavalleri deeltaget i Kampen. Hver Bataillon var omtrent 600 Mand stærk. Den østerrigske General Grev Stadion maatte den Hele Tid have havt idetmindste 15,000 Mand i Ilden foruden Reserver, som aldrig viste sig, men — i Overeensstemmelse med det evige østerrigske System — holdt sig bagud for at dække Tilbagetoget i Tilfælde af Uheld. Nu ankom General Beuret til Slagmarken med det 17de Regiment Fodjægere og en Bataillon af det 74de, fulgt af General Blauchard med Resten af General Forey's Division, bestaaende af 98de og en Bataillon af 91de Regiment. Begge de andre Batailloner af 91de vare detacherede til en By paa venstre Fløi for at bevogte en østerrigsk Brigade, som bevægede sig i den Retning. Alt eftersom hver Bataillon kom op i Høide med den anden Linie, hørtes Raabet: „Randslerne af!“ Forey havde besluttet at gaae angrebsviis tilværks. Han dækkede sin venstre Fløi ved at sende General Blauchard med sin Brigade til en Gaard ved Navn Cascina nuova. Tilvenstre paa Hovedveien foran den første og oprindelige Slaglinie opstillede han 4 Kanoner, som vare ankomne med Blauchards Brigade, for at bestryge Terrænet foran Montebello. Tilhøire havde General Beuret renset Høiderne ved Genestrello for Fiender og drevet dem tilbage til Montebello, til hvis Indtagelse den franske General nu ordnede sine Angrebskolonner. Bakkens Forside var meget stenig og ujevn; Klatringen over saadanne Hindringer, som der fandtes, under Ilden fra 2de Batterier og fra nogle Huse, forsynede med Skydehuller og fyldte med Tyroler-Jægere, var visseligen intet sædvanligt Anfald. Mandskabet i Forey's Division bestod for Størstedelen af unge Konskriberede; (de Permitterede havde endnu ikke alle vundet at naae frem) de vare udmattede og nogle Minutters Rast bevilgedes. Officiererne oplivede og opmuntrede dem og forsikrede, at hveranden østerrisk Geværpibe var ladet med Æreslegioner og Befordringer for dem.

Det 17de Regiment Jægere dannede Kolonnens Tete, fulgt af 84de og 74de i deres Favoritopstilling til Strid, dobbelte Kompagni-Kolonner, formerede en échelon. Generalen gav Tegn, Hornene blæste til Anfald; Andebard de Ferussac, Jægernes Bataillonschef, satte sig i Spidsen og man hørte hans hæse Stemme: „Bataillon en avant — pas gymnastique!“ — „En avant! En avant! Vive l'Empereur!“ lød fra hver Strube og besvaredes af Østerrigernes stolte Hurraab, og i sit Krigerraseries Henrykkelse stormede hele Massen opover Høiden. Det var rædsomt at høre Kanontordenen, blandet med de Stridendes vilde Raab og de Saaredes og Døendes Jammerskrig. Jeg befandt mig ovenfor Genestrello paa en Høide og da de østerrigske Kanoner udspyede sin Ild over Bakkeskraaningen, saa var jeg temmelig beskyttet. Hele den søndre Side af Montebello var et Ildhav. Jægernes mørke Uniformer kunde opdages imellem Skinnet af deres skrækindjagende Sabelbajonetter, medens de hoppede og krøbe fra Steen til Steen og fra Træ til Træ. Som det syntes i den største Uorden, men alligevel med Bibehold af Samhold og under Befalets Kommando skyndte Understøttelseskolonnerne sig efter sine mere øvede Kammerater. De ere nær ved Toppen — Krudtrøgen bliver mindre tæt — nu ere de oppe paa Toppen — og paa engang stormer 17de Jægerregiment ind i Montebello. En Salve til Afsked og derpaa ere Østerrigerne langt bag sine Barrikader. De østerrigske Kanonerere rykke tilbage i strakt Gallop gjennem Hovedgaden imod Casteggio. Det var ogsaa paatide, thi det 84de Regiments første Afdelinger havde allerede naaet den Gaard, hvorfra dette Batteri hele Dagen havde sendt Død og Ødelæggelse ned i deres Geleder. Kampen i Byen maa have været af en vild og haardnakket Charakteer efter alle de Liig at dømme, som senere fandtes der. Hvert Huus, hver Gade toges og maatte tages paany flere Gange. Til Slutning bleve Østerrigerne uddrevne, men blot for paany at indtage Stilling paa Kirkegaarden udenfor Byen, paa Veien til Casteggio.

Generalerne Forey og Beuret, der Begge havde steget af Hesten for at gaae i Spidsen for Angrebskolonnerne under Stormen, satte sig atter i Spidsen for Tropperne og ledede dem til Anfaldet paa Kirkegaarden, som var forsynet med Skydehuller og forsvaret af 3die Jægerkorps. General Forey agtede netop at sige nogle Ord til Beuret, da en Geværkugle fra Kirkegaarden traf den Sidste mellem Øinene, og den tapre gamle Mand sank ned uden at give en Lyd fra sig. Kirkegaarden blev strax indtagen ved et uimodstaaeligt Anfald og Generalens Død hævnedes blodigen ved Franz Josefs bedste Soldaters Blod — det var hans Tyroler-Jægere og ungarske Grenaderer. Saasnart jeg saa, at Montebello var i Franskmændenes Vold, begav jeg mig ned til Veien til et Batteri, som nu rettedes imod de Kolonner, der retirerede foran General Blauchard.

Denne Anfører, med sin Kepi i Haanden og det arrede Ansigt, straalende af Tilfredshed og Stridslyst, forfulgte med 98de Regiment den østerrigske General Bils, der i fuldkommen Orden trak sig tilbage. Klokken var nu 7. Østerrigerne vare overalt paa Retirade. De franske Jægere og Kanonerne paaskyndte dem med et og andet Skud. Omkring Kl. 8 vare de sidste Østerrigere komne igjennem Casteggio, og paa fransk Side var General Ladmirault med sin Division paa Braguay d'Hilliers Befaling ankommen for at understøtte Forey i Tilfælde af et nyt Anfald. Paa denne Maade sluttede det andet Slag ved Montebello. Det er hverken min Pligt eller mit Ønske ifølge Jominis Exempel at proppe mine Læsere med tørre, strategiske Granskninger over dettte Slag. Jeg er mest tilbøielig til at lade General Forey beholde de Laurbær, han saa tappert og redeligt har vundet, uden spidsfindige Anmærkninger fra min Side; ei heller skal jeg bryde mit Hoved for at udfinde Generalerne Gyulais og Grev Stadions strategiske Planer og deres mange Feilgreb. Krigslykken — har været dem ugunstig og — væ victis! (vee de Overvundne!)

Jeg vil kun tilføie, at for 59 Aar siden, da General — senere Marskalk — Lannes, Hertug af Montebello, slog Østerrigerne netop paa samme Sted, saa var det Østerrigerne, der havde besat de Positioner, som 1859 vare besatte af General Forey. „Østerrigerne have ikke forstaaet at tage den Position, som de ikke forstode at forsvare,“ bemærkede En eller Anden — jeg tror sandelig, det var Keiseren selv — ganske rigtig efter Bataillen Nr. 2.

Fredensborg Slot.

Blandt de mange Slotte, som staae til den danske Konges Raadighed, synes Fredensborgs Slot, der ligger 5 Mile Nordvest for Kjøbenhavn ved Esrom-Søen, særlig at behage Frederik VII, og siden Frederiksborgs Slots Brand har han indrettet sin Residents paa dette Slot. Her var det han beværtede Nordens akademiske Ungdom under sidste Studentertog, og her modtog han vor Konge under dennes Besøg i forrige Maaned. Fredensborgs Slot, der anlagdes af Frederik IV og er bygget nærmest i italiensk Stiil, benyttedes oprindelig til Hoffets Sommerresidents, men tjente en Tid til Enkesæde for Juliane Marie, indtil hendes Død 1796. Det blev derpaa forladt, dets store Parkanlæg forsømtes, det Meste af dets Malerisamling efterhaanden flyttet til Galleriet paa Christiansborg og Slottet selv endelig for ikke lang Tid tilbage indrettet

til Kvarteer for en Husareskadron, dog efter Frederiksborgs Brand igjen indrettet til Beboelse for Hans Majestæt Kongen.

Slotshaven regnes saavel ved sine herlige Parkanlæg, som ved sine mange kostbare Monumenter og Billedstøtter, hvoriblandt flere af Wiedewelt, blandt de skjønneste i Danmark. Ganske eiendommelig og særegen i sit Slags er den i f. Nr. omtalte „Normandsdal“ med dens kolossale Søile i Midten og talrige Sandsteensbilledstøtter af norske og færøiske Bønder i deres Nationaldragt.

Korrespondance fra Paris.

(Til Illustreret Nyhedsblad).

I.

Paris, 15de Juli 1862.

Der var engang en gammel Dervisch, som gjorde en Pillegrimsvandring til Mekka. Han saa allerede den hellige Stad langt borte, men Hunger og Modighed overvælder ham og han banker paa en fattig Fiskers Dør. Araberen peger koldt paa en Sivmatte og en Krukke Vand, og vedbliver at slikke sit Næt uden at mæle. Ved Dagens Frembrud vil Vandringsmanden begive sig i Vei igjen. „Hellige Mand, siger Fiskeren, „naar I iaften knæler paa Prophetens Grav, da bed, at han skjænker mig en rigelig Fangst til Gjengjæld for den Gjæstfrihed, jeg har viist Jer.“ Oldingen smiler gaadefuldt, mumler en Bøn og gaar. Fornøiet kaster Fiskeren i den stille Nattetime sit Garn og trækker det op igjen med Mahomeds Navn paa Læberne. Hvad er det han seer spille mellem Masterne? En Mængde smaae Fiske blanke af Farve, men smaae, smaae som sprællende Sølvtraade. Det var Nattens hele Fangst. Næste Nat og den følgende samme Vanskjæbne. Det var Dervischen, der betalte sin Vært hans magre Gjæstfrihed.

Denne Historie faldt mig ind, da jeg hjemkommen fra England for at hvile mig lidt og saa atter gaae til England, forhørte mig om hvad man i min Fraværelse havde foretaget sig i Paris for at rapportere Dem det. Udbyttet var fattigt: Smaafisk i Overflod men intet ordentligt Dyr. Vilde jeg røre ved Udstillingen i England, var der Dyr nok, men De har jo blot forlangt Parisernyt fra mig; dog saa frisk hjemkommen fra denne Leviathan af en Udstilling, vil De ikke fortryde paa, at der i min Pariser-Feuilleton blander sig lidt Smag af engelske Ingredientser.

Det er Mode at sige, at Sommeren i Paris er en afskyelig Ting for alle, som ikke netop ere Fremmede. Jeg kan jo ikke nu egentlig siges at være Fremmed, og jeg finder Sommeren i Paris at foretrække for Vinteren, naar man som iaar ikke forsages af Heden. Man nyder da i fuldeste Maal Parises Storhed som By; man har de imponerende offentlige Haver, som man første Gang, man seer dem, slet ikke imponeres af, da man først skal lære at maale Storheden. Da jeg første Gang stod i St. Peter, fandt jeg, at man havde overdrevet dens Storhed, siden tør jeg ikke selv tale om den, for ikke synes at overdrive, — man har Seinen med sine Tusinder af blinkende Lys og sine to Rækker Palladser, et Syn, der i Maaneskin og med Sommervarme er aldeles magisk, — man har gratis Tafelmusik til sit Maaltid, thi da de militære Orchestre spille fra 4 til 6 paa fire forskjellige Punkter, hvor der er Spisesteder lige ved, maatte man jo med Villie sky netop disse Steder for ikke at have Taffelmusik, — man har i Theatrene ikke at døie de nye slette Stykker af den gode Grund, at man blot giver gamle og af disse blot hvad der har bestaaet Vinterens Ildprøve, og Théatre français giver til Ære for de Fremmede Molière med fuld Pomp, det vil sige med sine samtlige Berømtheder, (af hvilke en eller anden altid tager sin Permission til Petersborg eller andetswo nogle Vintermaaneder) og med alle de Optog, hvormed de oprindelig ere udstyrede af Molière, da Parader, Musik-Divertissements og Ceremonier af alskens Art var i Tidens Smag, det vil sige i den store Konges. Det var Lulli, paa eengang Dandser, Musikmester og Komponist, der arrangerede disse Optog, saa man om Sommeren ogsaa lærer at kjende

Fredensborg Slot.

Lulli, et Navn, man har hørt fra man selv lulledes, men troer længst forsvundet af Jorden, — og saa har man det bedste af det Altsammen: den offentlige Reenlighed, der ikke tillader at et Atoms Støv lægger sig paa dine Klæder, naar Du klogt holder Dig i de civiliserede Strøg, og andetsteds har jo den Fremmede intet synderlig at gjøre, naar han ikke netop gaar paa Studie-Reiser. En Dag, da jeg saa en Armee lange Karle iførd med at vadske og børste Steen-Portene i Louvre og Granitsoklerne omkring Haverne, blev jeg rørt i mit Hjerte og erklærede Paris for alle Byers Dronning; thi hvor andetsteds vadsker man sine Graasteen.

Den fugtige Sommer har iaar været Paaskud for en Mængde Parisere til at forblive i deres elskede Babylon, hvorfra ellers Moden grusomt forviser dem. Jeg har seet disse Parisere paa deres Slotte og veed, hvor melankolsk det der gaar til lige indtil Jagttiden; thi at nyde Naturen forstaae de sig aldeles ikke paa — de sige ligefrem, at de finde en Opera-Dekoration skjønnere end de skjønneste Landskab, — og jeg har seet dem i deres Villaer omkring Paris, hvor Madame lever den hele Sommer med sine unge Døttre — to Døtre har man sjelden — og Monsieur kommer ud efter Forretningstiden. Madame betragter sig fra først af som et Offer og har en Mine derefter. Hun har jo aldeles intet Brug for sine Juveler og blot en enkelt sjelden Gjæst at vise sine yndige hvide Kjoler frem for, og Toilettet er nu engang den Minotaurus, der sluger alt hvad godt er hos disse Væsener, og i denne Aand opdrages den unge Datter, der i sin tilkommende Gemal blot seer en Juveleer, fourneret hende af Naturen. Jeg veed vel, at vi ikke ere i Lacedæmonien, og den sorte Suppe har aldrig fristet mig; men jeg har næsten faaet Had til Klæder, siden jeg har levet i Paris, især paa Landet, hvorhen Hans Majestæts Luxus gaar med, ikke som konstitutionel Konge, men som Despot, som Vampyr. Altsaa Konen gaar omkring som en liden spadserende Boutik paa Landet som i Byen, og Datteren drømmer om ogsaa at blive Boutik; men nu Manden, som arbeider, føler han sig da ikke forfrisket ved at indsuge lidt reen Luft, gjør Stilheden ham ikke godt? Han kommer med Jernbanen og gnider fornøiet Hænderne, gaar hen i Havedøren bemærker at Roserne blomstre næsten ligesaa smukt paa Busken som gjorte Roser, priser Landlivet, spiser et ypperligt Maaltid, røger en Cigar, læser to, tre Aviser, blader i en Revue, spiller lidt Billard, gaar saa igjen til Havedøren, taler lidt om Maaneskinnet og begynder saa at — gabe. Og Klokken er endnu blot ni! Fra 9 til 10 er han Martyr, fra 10 til 11 er han Posekiger, Grilsgram, formaner Madame til Sparsomhed, kort, er i slet Humør, men saa holder han det ikke ud længer og raver søvndrukken til sit Sovekammer, skjønt han i Paris aldrig gaar i Seng for to Timer efter Midnat; men derfor hører ogsaa Mennesket efter hans Sigende til Himmeriget i Paris og til Dyreriget paa Landet.

Det er umuligt, at komme frisk fra England til Paris uden idelig at gjøre Sammenligninger, og Resultatet er, at den Fremmede har Alting bedre og fornøieligere i Paris, men gjaldt det at have et Hjem paa et af Stederne, gik man med tusindfold Glæde til England, og kunde dog blive taget ved Næsen; thi de latinske Racer ere ikke alene om at finde det frostigt i England, jeg har hørt gode Tydskere sige, at man forkommer paa Hjertet ved at leve længe mellem Englænderne, som lægge an paa at døde alt, hvad der ikke nytter dem til noget. Dog dette ville vi lade staae hen, men vær fremmed i England, eller lad os sige London, som er det eneste, jeg kjender, vær uden Venner og Bekjendte, en slet og ret Fremmed, og see saa til, om det lader sig gjøre at leve let og behageligt der. „Jeg tilbragte min første Dag i London“, fortalte en Pariser mig, „i et Hotel, hvor det faldt mig for dyrt at spise, og saa gik jeg da hen i en Restauration, der som de fleste engelske Spisesteder ligger i Kjælderen — saalidt trænger Englænderen til Luft. Jeg maatte fortære min Beaf i den ene Kjælder og drikke Øllet dertil i en anden, da Beaf-Manden hverken har Ret til at sælge Viin eller Øl, og min Desert maatte jeg søge hos Ostehandleren, da Dronning Elisabeth har givet denne Eneprivilegium paa at sælge Ost. Man søger forgjæves i hele London et Sted, hvor Adelsmand, Borger, Soldat og Folk sidde om samme Bord, ligesom i Paris. Jeg havde sparet paa min Fortæring for at kunne gjøre en Tour til Hydepark, men hvad skeer? Jeg fandt Porten spærret for min Kab, den maatte ikke ind, den var ikke fornem nok. Hver Klasse har her sine Rettigheder og Privilegier, og almindelig Menneskeretighed spørger Ingen efter. Lighed existerer ikke engang i Ølhuset: Rummet foran Disken er deelt i to Dele, det ene er for det Væsen i Frakke, som kaldes Gentlemen, det andet for det Væsen i Bluse, som kaldes „Million“. Million tager aldrig feil af sin Plads, han har i Menneskealdre været vant til at holde sig i ærbødig Afstand fra Gentleman, selv Omnibuskføreren oppe paa Taget af Bussen gjør Forskjel paa sine Folk: Gentleman fager Forlæder, Millions Klæder ere saa tynde, at Solen kan tørre dem, det vil sige kunde tørre dem, dersom der var en Sol, men den gjør Ret i ikke at skinne; Solen klæder denne mørke Stad omtrent som Myrthekransen klæder en gammel Jomfru. Da jeg ikke kunde komme ind i Hydepark, gik jeg ind i en Kafé. Man lader sig ikke nøie i Kaféerne med en Arie, man maltrakterer en heel Opera-Akt fra første Note til sidste; det holdt jeg ikke længe ud og gik saa til Cirque. Veien var heldigviis ikke lang, thi det regnede Kul ned. I Cirque modtoges jeg af formidable Hurraraab. Det var Theaterfrihed. Alting er vel, naar Cassander faar tilstrækkelige Spark og Pierrot slaar Ruder istykker. Et forunderede mig, og det var den Jubel, hvormed Million hilste Policenen mishandlet af Pierrot, og Policenen er dog ingenlunde i England en forhadt Figur, tværtimod, Policenen er Millions Beskytter og gode Ven, og dog tillades det, at han staaende er den mishandlede Pantomime-Figur, uden at „Samfundet derved rokkes paa sin Basis“. Forsøg at prygle en Politibetjent paa fransk Scene!

Pariserens Erfaringer kunne af gode Grunde ikke være mine; men Ingen gjør ti Skridt i London uden at støde paa Privilegierne og en forunderlig Blanding af Gammelt og Nyt, af Ting, der lugte af Mug og Ælde, eller spruble af det allerfriskeste Liv. Parlamentets nye Biller og de gamle Monarkers forældede Dekreter holdes lige høit i Ære, i samme Retssal throner Dommerne i Paryk og Talar og den glatragede glatkjæmmede Jury, den samme Kjøbmand kjæmper for Englændernes Frihed og Negrenes Slaveri, den samme Lord klæder sig som Modeherre paa Kontinentet og sidder i Parlamentet med pudret Paryk og saaledes videre. Kontraster i det Uendelige. Men naar man siger, at Englænderen blot er kold udenpaa og varm i Hjertet, saa har jeg lidt Mistanke, man skjuler og gjemmer saalænge hvad man har, til man intet mere har at gjemme. Der er noget Pharisæisk i, at man er saa offentlig velgjørende og dog har saa liden Godgjørenhed. Godgjørende er man ikke i England hverken i Smaat eller i Stort. I Paris kan den Fattige for $2\frac{1}{2}$ Franks skaffe sig en rig Mands Glæder og kjøre i Boulogneskoven ved Siden af de prægtigste Ekvipager; i London er det mod Landsloven at agere Gentleman en Time, blot virkelige Gentleman have Lov til at nyde Blomsterduften tilvogns — Hydeparks aristokratiske Jord vilde rødme af Skamfuldhed ved Synet af en Hyrevogn.

I London siger man til den Fremmede: „Undlad ikke at see Bankens Kjældere"; i Paris siger man: „Undlad ikke at see Triumphbuen". Det er Forskjellen mellem de to Nationer: den ene lader sig slaae ihjel for en Idee, for den elektriske Gnist, som kaldes Æren, for den ophøiede Pjalt, som kaldes en Fane; den anden lader sig hakke istykker for en Balle Bomuld. Lad Handelen standse, saa er London død, derfor ligner ogsaa Englands Hovedstad om Søndagen en uhyre Landsby; naar Pengekisten lukkes, falder Englænderen i Søvn, og da bliver først Parises Atmosphære rigtig genial og passioneret. Tiltrods for det Tyranni, der skal herske i Frankrig, hár den Fremmede et Indtryk af en ubegrændset Frihed, af en smuk Lighed, ja selv af en vis Broderlighed; Pariseren gjør et ubetinget gunstigt første Intryk, og først ved længere Bekjendtskab slaar man af, og slaar af, og slaar af, indtil man tilsidst maa sige til sig selv, at Elskværdighed og Esprit dog i Grunden er en bitteliden Ting, ikke en Døit værd for Vorherre.

Fabelen siger, at Jupiter havde bestemt Menneskets Leveaar til 30, men da han fandt, at det kunde være kuriøst at see, hvorledes hans Skabning vilde gebærde sig efter denne Tid, tilstod han Mennesket endnu 60 Aar; for imidlertid intet at forstyrre i Skabelsens Orden, tog han 20 Aar fra Æslet, 20 Aar fra Hunden og 20 Aar fra Aben. Derfor spille vi mere eller mindre Menneskets Rolle til 30 Aar, Æslet fra 30 til 50, slæbe vort Kors, arbeide og strabe til Huset og knurre og gjø som en vred Hund fra 50 til 70. De sidste Leveaar ere vi bidske og grimme som Aben, — saa siger, vel at mærke Fabelen og ikke jeg. Denne Tingenes naturlige Orden hersker i England, men i Frankrig er det ganske omvendt. Indtil 30 Aar arbeide Franskmændene og ere som oftest meget dygtige — jeg taler ikke om de rige Dagdrivere, som drive hele Livet igjennem, — indtil 30 Aar finde de sig i at være Æsel, men fra 30 til 70 ville de være Menneske i superlativ Forstand; men saa ere de ogsaa bedske Aber bagefter. Ogsaa Kvinderne ere rimelige i Ungdommen. Pynt vanzirer naar man er 15 Aar, heder det, smykker, naar man er 30, dølger, naar man er 40 (dépare, naar man er 15, pare, naar man er 30, répare naar man er 40), og saa gaar Daarskaben sin Gang fra 30 Aars Alderen, naar Englænderen har lapset fra sig.

Men jeg skulde jo fortælle Dem Nyt. Verdens-Udstillingen erklæres i Paris for en insuccès immense, skjønt Bladene lægge Dølgsmaal paa det, for ikke at faae for meget Klammeri med deres engelske Kolleger. Jeg formaar ikke at paavise, hvorledes dette Rygte er bleven udbredt i Frankrig, men man hører det af hver Franskmand. At Bygningen mere ligner en Kaserne, eller snarere et Mønster-Fængsel, end en Luxus-Bygning, kan ikke alene være Grunden, thi naar man bedømmer en Industri-Udstilling, taler man dog om Andet end de Mure, der indeslutte Industriens Produkter, og disse siges ligesaa eenstemmig at have gjort forbausende Fremskridt siden den af al Verden beundrede Udstilling i 1851. Der vil maaskee blive talt i andre Toner, naar Prinds Napoleon har været derover en Stund og gjort store Bestillinger hos de af England med Hensyn til Udstillings-Nummet noget mishandlede franske Udstillere. Han har bygget sig et Pallads, der skal vise Englænderne hvorledes en Gentleman bygger og møblerer sit Huus. Palladset er egentlig ogsaa en Udstillings-Gjenstand. I denne Aand have franske Kunstnere og Haandværkere været opfordrede til at arbeide, og i denne Aand have de arbeidet. Uhyre Summer have været anvendte. Statsøkonomerne knurre, men Pariserne sige, at Europa nu har et Mønster-Huus. Jeg skaaner Dem for Beskrivelsen, thi Sligt maa sees. De franske Udstillere have givet Prindsen en Banket. Ved denne Leilighed blev der sagt, at Frankrig først havde givet Ideen til disse store Møder mellem Nationerne; allerede Louis Philip havde havt Ideen, de urolige Tider fik Skylden for at den ikke var kommen til Udførelse. Frankrig gav altid de store Ideer, hed det, og England udførte dem: England kom til med Kapitalen. Den engelske Kommissær, Lord Granville, takkede i peent Fransk for den Gjæstfrihed, Franskmænd viste ham i hans eget Land. Frankrig havde ved forrige Udstilling givet England en Lektion, som han antog Herrerne

St. Boris og Glebs Kapel.

indrømmede, at man havde profiteret af. „Tag Du den Nabob!" I 1851 var Verden enig om, at den franske Industri stod paa et langt høiere Punkt end den engelske, i 1862 er Dommen den, at de kunne maale sig med hinanden. Udstillerne feterede deres Æresgjæst i hans Sprog ved at skrige tre Gange Hurra, slet udtalt, men med britisk Kraft. — Man drak Vine, som ikke findes i Handelen, paastode Udstillerne, og de maa vel vide det, da de selv ere Producenterne. Imorgen den 16de giver Whigger og Toryer en Banket for Prindsens Ledsager, Ministeren Rouher, Handels-Traktatens Forkjæmper. Michel Chevalièr er indbuden.

Der siges altid, at der i intet Land politiseres saameget som i England, men det er ikke min Mening; jeg har i denne Vinter indtil Overmættelse maattet høre, om Syden eller Norden vandt i Amerika, om General Guyon forblev i Rom eller ikke, om det liberale Parti havde Udsigt til at triumphere i Preussen, om Kong Orelie den 1ste skulde faae sit Kongerige Orancanie tilbage, og for at jeg ikke skulde have Ro den korte Tid, jeg er her i Besøg, gaar alle Russers Keiser hen og anerkjender Italien, og Preussen gjør ligesaa! — Den bekjendte Jernmaske skrev en Dag vigtige Optegnelser paa en Sølvtallerken og kastede den i Havet. En Fisker fiskede den op. Han stirrede paa Runerne der vare indridsede i den, men da han ikke kunde læse, bragte han Tallerkenen til Gouvernøren. Havde Manden kunnet læse, havde han været Dødsens, men da man blot havde at sikre sig mod hans Tunge, skar man den af. Her gaae de politiske Fiskere og søge efter Tallerkenen, som de paastaae endnu ikke er funden. Jeg kan med god Samvittighed sige, at jeg ikke har fundet den, og kan være rolig for min Tunge, men derfor har Politiken for mig ogsaa Jernmaske paa. Noget, som ikke staar i Bladene, vilde jeg dog gjerne tale om, tiltrods for min politiske Hønseforstand, og det er den egentlige Stemning for Mirés. At hans afskyelige Sag igjen har været for Kriminalkammeret veed De naturligviis, men hvad De neppe kan vide, er til hvilken Grad den offentlige Samvittighed har protesteret mod hans Frifindelse, thi herom staar der af gode Grunde ikke meget i Bladene. Fra alle Rigets Kanter har Magistraturen sendt Protester til Justits-Ministeriet mod Principer, „som den ikke deler", og hvis Triumph for Skranken i Douai, hvor Mirés frikjendtes, betragtes som en Samfunds-Fare. (Dette Udtryk har jeg hørt hundrede Gange). „Justits-Ministeren saa sig tilsidst nødt til at gjenoptage Sagen som Følge af", heder det, „at den høie Ret muligens kunde have begaaet et Feilgreb, da den frikjendte den Anklagede." Sagen debatteredes en vis Fredag i forrige Maaned med en saadan Lidenskabelighed, at man, dersom det havde været i Amerika, upaatvivlelig vilde have endt med at komme i Haarene paa hinanden. General-Prokurøren, Dupin ainé, var bleven ung igjen for at tordne mod Douai's Doktriner og mod, at Handelsskikke, som enhver Retskaffen maa fordømme, havde kunnet bestaae for en fransk Domstol. Summen af hans glimrende Foredrag var, at man ikke havde at holde sig til hvad der var Skik og Brug i Handelsverdenen, men hvad der burde være Skik og Brug og han fordømte uden Skaansel de usikre Foretagender, hvis Indbydere bære store Navn for at lokke Masserne. Den franske Domstols Nestor fægtede med alle de Vaaben, der staae en glimrende Veltalenhed til Tjeneste, endogsaa med latinske Calembourgs; han vakte Latter og han vakte zitrende Samvitigheder. Da der om Aftenen blev mig fortalt hvad Dupin ainé havde sagt om Indbyderne med de store Titler, udbrød jeg, at den Mand umulig kunde beholde sin Tunge, men der er mere Frihed i Frankrig, end man tror. Dommen forstaar jeg ikke, men Jurister ville maaskee forstaae den. Kassations-Retten, der har kasseret Douai's Dom (Douai var sidste Instants, men Kassations-Retten kan kassere alle Domme), har erklæret Mirés juridisk ustraffelig, „skjønt de Handlinger, han er anklaget for, ere juridisk strafbare." Frikjendt er han igjen, saameget har jeg begrebet, men Æren er taget fra ham, haaber jeg. I England var der blot een Mening om, at Handlinger som hans, aldrig havde bestaaet for engelske Domstole; dog, om deres Rettergang skulle Englænderne vel ikke tale for høit, ere de ikke uretfærdige i Principet, blive de det ved deres Snegle-Rettergang; jeg hørte Tale om en Proces, der har varet siden Vilhelm Erobrers Tid!

Medens jeg taler om Processer erindrer jeg een, der har vakt Skandale i denne Tid baade i London og Paris. En Englænderinde, Mistres Leverson, har opfundet en Kunst, som hun kalder „at emaillere", det vil sige give Damer en Hud, som ikke er deres, at skabe en ny Hams for den billige Penge — 1000 Pd. Sterling. Sagen er bleven bekjendt ved en skandaløs Proces i det fornemme londonske Selskab. En Kommodore, en Lord, deraf kræves de 1000 Pund for Myladys nye Hud, vil ikke betale, men lader Sagen gaae til

Doms. At Jesabel glimrede med falsk Glands og Poppee, eller hvad hun heder, lod sig efterfølge af 500 Æselinder i hvis Melk hun badede sig, veed jeg af min Børnelærdom, og siden har det nok saa smaat altid været Skik i den store Verden at lade sig „emaillere“; men hvem har nogensinde hørt tale om saadanne opsætsige Kommodorer? Mylady er kompromitteret, og hvad hjælper det saa, at hun, takket være Mistres Leverson, er sikret evig Ungdom. Adspurgt for Retten, om han har mærket nogen Forskjønnelse paa Myladys Ansigt, har denne uhøfligste af alle Gemaler erklæret, at hun er rødere end nogensinde, men det maa være ond Villie, thi Mistres Leverson er bleven rig med sin Bedrift; hun emaillerer „for evig“ eller for en Aften; dette sidste koster fem Guineer. „Allabast, Palmer og Rosenvand fra den magnetiske Klippe, der skal findes i Sahara, Arabiens Sæber, samt Cirkassiens Urter,“ er af Kunstnerinden opgivet som Bestanddelene i hendes Elixir.

Der gives ikke det, som der i vore Dage ikke er Raad for. I Paris falbydes fucus vesiculosum eller Middel mod Fedme. Nogle Priser af denne Vidunder-Plante, og din Fedme forsvinder. Du er igjen tynd og let! Begge Kjøn ere lige for fucus ves. — Og den virker ikke paa Lykke og Fromme, den borttager blot hvad der er Formeget. Et det Ansigt, Arme, Hals — flux forsvinder det Overflødige, og man beholder hvad der er værdt at holde paa. Hvilke Mysterier i Naturen! For Den, som Smerten forfærder, er der kommen et nyt Middel, langt virksommere end Chloroform! Dette er nok ikke Vind, thi derom have de Lærde strevet og kivedes.

St. Boris og Glebs Kapel.

Et af de mærkeligste Punkter paa Norges nordligste Grændse mod Rusland er det saakaldte St. Boris og Glebs Kapel, som i ovenstaaende Afbildning er fremstillet. Uagtet denne Kirke ifølge Konvention af 14de Mai 1826, Art. 2, tilligemed en Landstrækning af en Werst*) i Omkreds, skal tilhøre Rusland, ligger den dog paa den norske Side af den lige Grændselinie, som adskiller begge Riger, saaledes at denne lille Besiddelse danner en isoleret og fra det Øvrige adskilt Deel. Kapellet er beliggende ved Pasvig- eller Paskek-Elv, eller, som den paa Stedet sædvanlig kaldes, Kloster-Elvens Munding; denne Elv danner tillige Udløbet for den store Indsø Enara-Træsk, der ligger paa det Russiske Omraade. Kapellet er omgivet af en liden, alene om Sommeren beboet „Skolte-By“, hvis Indvaanere altsaa ere Russiske Undersaatter, men forøvrigt omstreifende Lapper, der holde sig snart paa den ene, snart paa den anden Side af Grændsen. Navnet „Skolte-By“, har Stedet faaet af Indvaanerne, hvilke siges at have erholdt Navnet „Skolter“ (Skaldede), fordi det ikke sjelden skal indtræffe, at enkelte Personer saa længe vadske Hovedet med Saltlage, at Haaret falder af, hvorved de befries fra den Fare at blive tvungne til Krigstjeneste. De Lapper, som beboe Omgivelserne af Kapellet, synes at være særdeles tilfredse med denne afsondrede Plads, hvilket formodentlig kommer deraf, at de ansee sig mindre bundne ved de Bestemmelser om Skovens Behandling m. m., som gjælde for de Norske Lapper, da de ere saa langt fjernede fra alle Embedsmænd, og de alene een Gang om Aaret erholde Besøg af en Lensmand, som opkræver Skatten. Ligeledes besøges de en og anden Gang af en Præst (Pope), som paa samme Tid tilseer de Norske Undersaatter af den græske Religion i Pesjen (Syd-Varanger), og som udfører Kirke-Tjenesten ved Kapellet. Som ovenstaaende Billede viser, ere Omgivelserne, ligesom hele Egnen omkring Pasvig-Elv, meget smuk. Vegetationen er, i Forhold til den nordlige Beliggenhed, særdeles rig, og det er ikke det sædvanlige Birkekrat eller Dvergbirken, der omgiver Stedet, men høie og velvoxede Træer af Birk og Fyr, ligesom Stedet har en langt større Mængde af vilde Planter og Blomster, end de fleste andre Egne i Finmarken. De Flestes Forestillinger om Finmarken, ere selv her i Landet, grundede paa Uvidenhed og Fordom, og er der blandt de udenlandske Beskrivelser, hvoraf man har saa mange, sjelden nogen, der har forstaaet at skildre Landet som det er. En af de bedste og mest oplysende blandt de Beretninger, der haves fra de senere Aar, er en botanisk Reise, der i 1857 blev foretagen i disse Egne af Docent ved Upsala Universitet, Magister Th. M. Fries. Den af ham til det Kongl. Svenske Videnskabs-Selskab afgivne Indberetning findes i dette Selskabs Skrifter og er saaledes mindre tilgjængelig. Da den imidlertid, især i botanisk Henseende, er særdeles interessant og indeholder mange Oplysninger, der især for Norske kunne være af Vigtighed, skulle vi senere meddele et Uddrag deraf i dette Blad. h.

*) En Werst = 0,0946 Norsk Miil.

Et Blik over den italienske Literaturhistorie.

IV.

I Forbindelse med de klassiske Bestræbelser stod Grundlæggelsen af de første Bibliotheker. Det første offentlige Bibliothek i Italien grundedes ved en Gave af Niccoli, en rig og dannet Florentiner, der havde tilbragt sit hele Liv med at opkjøbe og afskrive Manuskripter, og som ved sin Død (1436) efterlod over 800 Bind fornemmelig græske og latinske Klassikere — i hiin Tid en Skat, hvortil der ikke fandtes Mage. Cosmo de Medici oprettede Bibliotheca Medico-Laurentiana, endelig lagde hans Ven og Medarbeider Sarzana, senere Pave Nicolaus den 5te, Grunden til det verdensberømte vatikanske Bibliothek.

Dog skulde Skyggesiderne ved denne ivrige Stræben ogsaa snart vise sig: den italienske Literatur, der i det 14de Aarhundrede havde taget et saadant Opsving, blev i det 15de ikke alene saagodtsom ganske tilbage, men Chorførernes Færd skulde snart føre til Forviklinger. Hellerikke i deres nye Hjemsted Italien, kunde de græske Lærde afstaae fra de heftige, lidenskabelige Kjævlerier, de vare vante til i Hjemmet, og deres Haardnakkethed og Forfængelighed gik over alle Grændser. Fornemmelig gav de forskjellige Anskuelser af det aristoteliske og platoniske Systems Fortrin Foranledning til rasende Ord-Skjærmydsler, ja til personlig Kamp mellem de enkelte Philosopher; saaledes var f. Ex. Tilelfos's Liv flere Gange truet af hans Modstandere, og selv er han bleven mistænkt for at have villet lade Cosmo de Medici myrde. Noget Aff disse Lærde førte et høist skandaløst Liv. I Rom havde der dannet sig en Kreds, som af Lyst til at gjøre Alt ægte romersk, havde indrettet deres Liv ganske efter gammel-romersk Mønster, leirede sig paa Hynder under deres Maaltider og svore ved de hedenske Guder, som havde de aldrig hørt Tale om det nye Testament. Det var maaskee uundgaaeligt, at der mellem de Lærde maatte opstaae Indifferents for religiøse Ting ved det idelige Samkvem med Grœker, Saracener og Jøder, som besad større Kundskaber end Italienerne i de dengang i høieste Gunst staaende klassiske Sprog, og derfor ivrigt søgtes af dem som Lærere.

Reaktionen kunde ikke udeblive. Den gjorde sig gjældende under forskjellige Former; saaledes rejste i Rom den lærde Pius den 2dens lidet kundskabsrige Efterfølger Paul den 2den med Pinebænke og Bøddel mod de romerske Lærdes Overdrivelser. Omtrent tredive Aar senere fik Ultra-Klassiciteten et Stød ved den berømte geistlige Taler Savanarala i Florents (1452—1498), som ikke alene tordnede mod den lastefulde Pave Alexander den 6te, men med usædvanlig Veltalenhed opfordrede til Opbrændelsen af en Mængde skandaløse Malerier og klassiske Bøger, hvilke de ved hans Prædikener rystede Tilhørere frivillig udleverede til en uhyre Auto-da-Fe.

Følgende Slutning paa en af hans Taler vil give et Begreb om hans Foredrag:

„Jeg kan ikke mere; Kræfterne svigte mig: sov ikke mere Herre, paa hiint Kors, hør min Bøn! O seierrige Jomfru, o I Hellige, beder Herren for os, at han ikke tøver længer med at bønhøre os. Seer Du ikke Herre, at hine slette Mennesker gjøre sig lystige over os og afholde os fra at gjøre Godt? Vi have bedet, men hvor er din Godhed, din Trøstab? O vov ikke længer, o Herre, og lad et frafaldent Folk ikke længer sige: „Hvor er deres Gud, der har gjort saamegen Bod, have fastet saalænge?“ Du seer jo, at de Onde daglig blive slettere, ja at de nu synes uforbederlige. Stræk altsaa, stræk ud din Arm, viis din Magt. Jeg kan ikke mere, jeg veed intet mere at sige, jeg kan blot græde. Jeg vil opløse mig i Taarer paa denne Prædikestol. Jeg siger jo ikke, o Herre, at Du skal bønhøre os for vor Fortjenestes Skyld, men gjør det for din Søns Skyld. Hav Medlidenhed med dine Lam! Seer Du dem ikke alle bedrøvede, alle forfulgte? Elsker Du dem da ikke, o Herre? Kom Du ikke herned og blev Menneske for deres Skyld, blev Du ikke korsfæstet for dem? Dersom jeg ikke duer til mit Embede og mit Kald, o saa tag mig bort fra deres Midte, o Herre, tag mit Liv. Hvad har dine Lam forbrudt? De have ikke syndet — jeg er Synderen, men see ikke til mine Synder, o Herre, see til din Mildhed, til dit Hjerte, og lad os alle fornemme din Barmhjertighed. Barmhjertighed, o Herre!“

Udgiveren af disse Prædikener tilføier, at det hele Auditorium brød ud i Taarer og Hulken, saa Prædikanten selv grædende maatte forlade Talerstolen.

En anden Gang udraabte han: „Florentinske Folk! Du veed at et Ordsprog siger: „Gjennem Synden kommer Trængsel.“ Gaa hen og lær. Naar det hebraiske Folk gjorde det Gode, og havde Herren til Ven, havde det Lykke til sin Gjerning. Saasnart det besmittede sig paa det Onde, straffede Herren med alskens Plager. Florents, hvad har Du forbrudt? Hvorledes staar Du med din Gud? Vil Du, at jeg skal sige Dig det! O Jammer! Dine Synders Sæk er fuld! Din Ondskab har fyldt den indtil den yderste Rand. Florents! den er fuld — vent, vent en stor Straffedom. Herre Du veed, at jeg og mine Brødre have villet afvende Straffen ved at bede aarle og silde, forhindre Undergangen. Vi have tryglet Herren om idetmindste at forvandle den fuldstændige Undergang til Pest og det vil vise sig om denne Naade skal times os.“

Den tredie og værdigste Reaktion var den, som i Florents og Ferrara dannede et Selskab til ivrig Pleie af det italienske Sprog, hvilket endnu altid forargteligt kaldtes il Volgare.

I Florents var det Lorenzo de Medici selv, der foregik med godt Exempel, og hans Fortjeneste bliver ikke forringet derved, at det fornemmelig skeede af politiske Grunde. Han skrev navnlig meget flydende Karnevals-Sange, og foranstaltede en Art literær Turnering, hvori Broderen Poliziano gik af med Seiren. Denne Poliziano er os især interessant derved, at han gjorde det første Forsøg til et italiensk Drama. Samtidig med ham virkede som Digtere i Florents de tre Brødre Pulci, af hvilke Luigi er bleven os mærkelig derved, at han skrev det første halv komiske Heltedigt efter franske Krøniker. Det er saavelsom det derpaa følgende Heltedigt Orlando inamorato, af selv Ariosts Orlando furioso, taget af den frankisk-karolingiske Sagnkreds. De sidstnævnte Heltedigtes Sangere, tilhørte forøvrigt ikke Florents, men Ferrara, hvor Literaturen tog et endnu høiere Opsving under Familien Este's Beskyttelse, end selv ved Medicïernes Hof.

Men inden vi gaae over til det rige 16de Aarhundrede, ville vi endnu nævne en Forfatter, som hovedsagelig tilhører det 15de Aarhundrede (1469—1527) Florentineren Machiavelli. Hans lille verdensberømte Afhandling „om Fyrsterne“ gjorde en ganske anden Opsigt end hans mesterlige florentinske Historier, hans høist mærkelige Statsmandskommentar til de ti Bøger af Livius, hans effektfulde og skarpt tegnede Komedie „Mandragora.“ Den af ham i Bogen om Fyrsterne opstillede Politik blev kaldet den machiavellistiske, som om den var hans Værk, hans Opfindelse. Naar man erindrer at det 15de Aarh.s Hovedformaal ikke alene i Italien, men i hele Europa, var at gjøre flere store Stater af et utroligt Antal mindre, og ikke forglemmer, med hvilke Midler samtlige Herskere paa Machiavels Tid, ja selv tidligere levende Fyrster: Henrik den Ottende i England, Ludvig den 11te i Frankrig, Medicierne og Borgia'erne i Italien, søgte at tilstedbringe saadanne Foreninger, vil Ingen mere beskylde den florentinske Statsmand for at have opfundet Lærdomme, som allerede i hans Tid fulgtes i Praxis og saaledes bærer den af ham ikke opfundne, men beskrevne Politik, hans Navn med samme Ret som senere det af Amerigo Vespuccio, ikke opdagede, men først beskrevne Amerika, bærer den florentinske Kjøbmands Navn.

Paafaldende er det, hvorledes det 14de og 15de Aarhundredes italienske Fyrster saagodtsom uden Undtagelse kappedes om at opmuntre Kunster og Videnskaber og drage Lærde og Kunstnere til sine Hoffer. Selv Republikerne stode ikke tilbage heri. En saadan gjennem et heelt Folk gaaende Stræben, en saadan Glæde i Kunst og Videnskab, gjenfinde vi i den hele Historie blot i to Lande — i det gamle Grækenland og i det nyeste Tydskland. Det være langt fra os blot i fjerneste Maade at ville sammenligne de to Landes literære eller politiske Tilstande — de ligge langt nok fra hinanden. Dog have de Et tilfælles: det aandige Liv sprudlede intetsteds saa friskt, intetsteds saa mangesidigt, som eengang i Grækenland og nu i Tydskland. Der findes ingen tydsk Stad, ingen Flække, hvor jo ikke en betydelig Mand levede, der har en skjøn Andeel i Udviklingen af et eller andet Fag, der ikke har havt en Tanke, som med Vindens Hurtighed gik over Europa for at befrugte Jorden. Hvor langt staar ikke fornemmelig i den nyere Tid England, og endnu mere Frankrig, tilbage for Tydskland i denne almindelige Dannelse? Herved mindes vi nødvendigviis alle om nok en anden Lighed, som det nuværende Tydland har med Perikles's Grækenland, samt med det 14de, 15de og 16de Aarhundredes Italien, og som Rom, England og Frankrig ikke kunne opvise. Vi see de tre første deelte i et stort Antal smaa, af hinanden uafhængige Stater; i enhver af dem lever og pulserer det, dog uafhængigt af Bevægelsen i det nærmeste lille Land. Er det ikke umiskjendeligt, at netop disse mangfoldige smaae Samlingspladse give Foranledning til de mest forskjelligartede Bestræbelser? Lægerne kalde en vis Art Nerveknuder „Ganglier;“ nogle Nerver have mange af dem; Nerverøret træder ind i en saadan „Ganglie“, optager der fremmede Nervetraade og saaledes beriget, udgaar det igjen, for at fortsætte sit selvstændige Liv. De ovennævnte Dannelsens Samlingspladse ligne saadanne Ganglier: Athen, Jonien, Doris, Florents, Rom, Ferrara — de tydske Universiteter ere ligesaamange Ganglier. Resultatet af disse mangfoldige Forgreninger, er den

selvstændig græske, italienske, tydske Udvikling, der udgaar som Fælles-Civilisationens forstærkede, selvstændige Nerverør.

Og om ogsaa Athen leverede det største Antal fremragende Mænd, om ogsaa Sicilien i Begyndelsen og senere Florents næsten udelukkende var Fødestedet for Italiens første Stjerner lige til Enden af det 15de Aarhundrede, der her beskjæftiger os, saa var dette dog *ikke* altid og udelukkende Tilfældet, hverken i Grækenland eller Italien, og netop de forskjelligste Elementers Rivninger mod hinanden i Kolonierne (Stor-Grækenland), i de joniske, doriske, æoliske Distrikter, i Kreta, Athen, Corinth etc., i Florents, Ferrara og Rom, frembragte de lykkeligste Resultater. Og om Tydskland gjælder dette vel endnu langt mere. Tilhøre tydske store Mænd et bestemt Strøg? Ere de store Stæder heri mere begunstigede end de smaae? Ligefra Georg von Peuerbad og Wolfram von Eschenbach til Schiller og Mozart, stod tydske store Mænds Vugge hyppig nok i smaae Afkroge, og hvad som er vigtigere: det Sted, hvor de fik deres Udvikling, tilhører hverken Østen eller Vesten, hverken Syden eller Norden af Fædrelandet. Nei! Saa spaltet det tydske Fædreland end kan være, saa gives der intet stort eller lidet Land, som jo ikke har givet sit Bidrag til Fælleds-Fædrelandets dyre Skat. Og naar Ønsket om en Centralisation bliver for mægtigt i os, da lader os vel see til, om ikke dermed Interesser, der ere os dyrebare, vilde komme i Fare, og om et Land med en stærk Central-Regjering, ikke ogsaa snart vilde faae en Central-Literatur.

Mod Enden af det 15de Aarhundrede skulde Italiens Uafhængighed falde. Den store Mægler mellem de italienske Fyrster Lorenzo de Medici var død og Ludovico il moro i Mailand vilde holde sin fordums Myndling forlænge under sit Formynderskab; hans Svigerfader Ferdinand af Neapel nedlagde Protest herimod. Ludovico kaldte Carl den 8de af Frankrig til Hjælp. Resultaterne af lange Krige var Mailands og Neapels Underkastelse under det spansk-habsburgske Huus, og saaledes blev egentlig blot Rom og Florents tilbage som større selvstændige italienske Stater, da vi maa undtage Piemont, Venedig og Genua, som fast altid havde sin egen, af det øvrige Italiens Skjæbner uafhængige Historie.

Og i denne politisk og moralsk saa trykkede Tid skulde Kunst og Videnskab blomstre saa herligt, at Italien rigelig kunde forsyne hele Europa af sin Overflod. I denne Tid, og dette interesserer os særligt, kom det italienske Sprog, hvori de bedste Mænd kun hidtil havde værdiget at digte til Tidsfordriv, blivende til Ære gjennem Ariosto, og de klassiske Sprogs Venner begyndte at forsvinde.

Fra Florents, som hidtil næsten havde været Kunst og Videnskabs eneste Moder og Ernærerske for den hele Halvø, begyndte de to Søstre ogsaa at udbrede Vingerne over det øvrige Italien, og deres egentlige Yndlingsopholdssted blev nu Rom.

Blot at nævne alle deres Navne, der virkede i hiin glandsfulde Tid, vilde være altfor trættende; vi ville altsaa indskrænke os til at angive Hoved-Retningerne og deres Bannerførere. Og saaledes ville vi da først vende Blikket mod Ferrara og de to Stjerner, som der tindrede med saa klart Lys, at hele Europa frydedes over Glandsen.

Først opgik Ariost paa Ferraras Horisont.

Familien Ariosti havde været beslægtet med det hertugelige Huus. Digterens Fader var Gouvernør i Reggio, hvor Ludovico fødtes Aar 1474. Ogsaa ham vilde Faderen uddanne til Jurist, tiltrods for de poetiske Anlæg, som allerede fra Barndommen ytrede sig hos ham, og først i hans 20de Aar blev det ham tilladt at beskjæftige sig med klassiske Studier. Efter Faderens Død havde han flere Sødskende at sørge for, og henvendte sig til Alphonso den 1ste af Este i Ferrara, hvis Hof i flere Aar havde rivaliseret i Pragt med Mediciernes. Hertugens Gemalinde var hiin verdensberygtede Lecrezia Borgia, som i sit tredie Ægteskab søgte ved ulastelig Opførsel at bringe sit tidligere Livs Rædsler i Glemsel. Hertugens Broder, hiin Kardinal Hippolyt, i hvis Tjeneste Aristo traadte, havde i et Anfald af Skinsyge ladet Øinene udstikke paa sin naturlige Broder Julius, fordi en Dame havde talt med Varme om hans Skjønhed. Julius og en anden naturlig Broder Ferdinand, satte sig derfor i Spidsen for et Oprør, som Hertugen undertrykte med Strænghed. De to Brødre dømtes til Døden, en Straf, Hertugen i sidste Øieblik dog formildede til livsvarigt Fængsel, hvor Ferdinand ogsaa virkelig døde, medens den ulykkelige Julius først befriedes efter nitten Aars Fangenskab. Saaledes var det Hof i Ferrara, ved hvilket Ariosto levede. Hertugen var indviklet i mange Stridigheder med den krigerske Julius den 2den og Venedig. Ariosto udmærkede sig saavel i et Søslag som under de diplomatiske Sendelser, hans Hertug anbetroede ham. Ved sin Armod og de netop skildrede Forhold ved Hoffet, maatte det i den daværende Tid have været vanskeligt nok, at bevare en vis Selvstændighed. Det synes som om Ariosto har forstaaet dette, og efter at han havde levet 14 Aar hos Kardinal Hippolyt, udtraadte han af hans Tjeneste, fordi han ikke troede sig tilstrækkelig anerkjendt og ikke fandt sig beføiet til at ledsage Kardinalen paa en Reise til Ungarn. Efter at et Forsøg paa at erholde en Stilling hos Leo den 10de var mislykkedes, overdrog Hertugen af Ferrara ham Statholderskabet over Provindsen Garfagnana. Dette sit nye Embede bestyrede han med Uegennyttighed og forstod ved Milhed og Imødekommen at vinde Folket, som ikke var det ferrariske Herrdømme gunstigt. Paa denne Post skal han flere Gange vare falden i Røveres Hænder, men blev hver Gang ikke alene løsladt, men Røvernes Høiagtelse for hans Digterberømmelse gik saavidt, at de medgave ham en Vagt til Beskyttelse mod nye Overfald. Efter i tre Aar at have indtaget denne ansvarsfulde Plads, trak han sig tilbage til Ferrara, hvor han døde Aar 1533.

Hans Hovedværk: Orlando furioso, er, som bekjendt, en Fortsættelse af Boiardos Orlando inamorato, altsaa taget af den frankisk-karolingiske Sagnkreds. Trods den Reaktion for Riddervæsenet, som Frants den 1ste af Frankrig og Bayard havde fremkaldt, kunde der i en saa fordærvet Tid og i et Aarhundrede, der havde seet Borgiarnes og Viscontiernes Rædsler, neppe være Tale om et Epos i alvorlig, stræng Forstand. Sandfærdigheden af de Eventyr, paa hvilke den gamle Saga vistnok for Størsteparten troede, kunde aldeles ikke mere finde Tiltro i en Tid, hvor Krudtet mere og mere gjorde sig gjældende i Krigsførelsen, og hvor den personlige, ridderlige Kamp ganske traadte i Baggrunden. Til Ariostos Tid kunde altsaa et Heltedigt, opfyldt med de sælsomste Eventyr, neppe have andet Maal end at underholde. Dette Maal naaede Ariosto i høieste Grad ved sin uudtømmelige Phantasi, sin Gratie og den utroligste Afvexling.

Ham tilkommer desuden, - og dette har mere at betyde - den Ære, blivende at have fængslet Italiens Digtere til deres Modersmaal. Orlando furioso satte Italienerne i en saadan Extase, den var skrevet med en saadan sproglig Fuldendthed, fremhævede paa en saa glimrende Maade det italienske Sprogs Fortrin, at efter Ariost ingen Italiener mere havde frit Valg med Hensyn til det Sprog, hvori han vilde digte.

Interessant med Hensyn til Kjendskabet til Ariosts Charakteer er den Omstændighed, at Valget af det Sprog, hvori han vilde skrive sit store Digt, ikke var tilfældigt, men blev truffet med fuld Selvbevidsthed. Kardinal Bembo, der opmuntrede ham til at skrive sit Poem i det latinske Sprog, der var langt mere udbredt og altsaa vilde indbringe ham mere Berømmelse, modtog det Svar: „Jeg vil heller regnes mellem de første italienske Digtere end mellem latinske af anden Rang."

Foruden dette sit Hovedværk skrev Ariosto ogsaa Satirer, som staae ved Siden af de beste, den italienske Literatur har at opvise, samt flere Lystspil.

Elleve Aar efter Ariost's Død, fødtes Ferraras anden Stjerne. Torquato Tasso stammede fra en meget gammel Slægt. Hans Fader, Bernardo, selv en ikke ubetydelig Digter, stod i Fyrst San Severino af Salerno's Tjeneste. Torquato Tasso blev født i Sorento 1544. Fyrsten, der ligesaa vel, som Folket modsatte sig Indførelsen af Inkvisitionen, maatte tage Flugten. Bernardo Tasso blev sin Herre urokkelig tro, og maatte med ham gribe Vandrestaven. Den unge Tasso studerede Retsvidenskab i Padua, derpaa indbødes han til Ferrara. Allerede i sin Ungdom viste vor Digter ikke alene et Alvor, som gik langt over hans Aar, men stort Hang til Sørgmodighed og en paafaldende Pirrelighed, medens det ikke fattedes ham paa Selvtillid, ja selv paa Overmod.

Ferraras Hersker var Alphons den 2den, der tragtede efter Polens Krone. Alphonsos Søstre vare Lucretia, Hertuginde af Urbino, og hiin Leonore, hvis Forhold til Tasso saa ofte har været drøftet, uden at det vel nogensinde vil lykkes at stille det i et Lys, der ingen Tvivl mere tillader. Og saaledes modsiger Sandhed og Digtning sig ofte. Hvem vilde falde paa at antage Tassos fine kvindelige, aandige, noget sygelige og kolde Leonore for en Datterdatter af hiin Lucretia Borgia, ved hvis Navn man endnu idag uvilkaarlig farer sammen? Ferraras Fyrstehuses Moder var hiin ulykkelige Hertuginde, som indtil sin Død bødede med stræng Indespærring i sit Pallads, for at have begunstiget Religionsreformationen. Med Kardinal Ludovico gik Tasso nogle Aar efter sin Ankomst til Ferrara til Paris, hvor han indtraf et Aar før Bartholomæusnatten. Her kom han i Uenighed med Kardinalen, og ilede over Rom til Ferrara, hvor han modtoges med Godhed af Hertugen.

Det synes, som om en altfor stor Ømfindtlighed mod Nedriverne af hans Aminta, maaskee ogsaa den falske Stilling til Kardinalen, har foranlediget Tasso til flere Flugtforsøg, hvilke Hertugen, stolt af at have den berømte Digter ved sit Hof, altid bragte til at strande. Omsider lykkedes et saadant. Tasso reiste omkring i Italien og opholdt sig endelig længere Tid ved Hoffet i Turin, hvor han traf en ung Slægtning af Huset Este, der opfordrede ham indtrængende til at vende tilbage til Ferrara. Han fandt imidlertid en meget kold Modtagelse hos Hertugen og hans Yndlinger. Hans Lidenskab for Leonore synes at være kommen til Udbrud ved denne Leilighed. Om denne Lidenskab alene eller uforsigtige Ytringer, der berettedes Hertugen og optoges som persolige Fornærmelser, var Aarsag i hans Fængsling, maa forblive uafgjort. Nok, hans Ophold i St. Anna Hospital varede syv Aar, og da Digteren endelig erholdt sin Frihed, var han nedbrudt paa Legem og Sjæl. Nu reiste han igjen omkring i Italien, indtil han i 1594 indbødes til Digterkroning i Rom af Kardinal Aldobandrine, en Neveu af hiin Clemens den 8de, under hvis Pontificat den ulykkelige Beatrice Cence's Forbrændelse fandt Sted. En Uge før hiin store Hædersdag døde Tasso (1595).

I alle Tassos Skrifter, i hans poetiske Værker som i de Breve, han har efterladt os, finde vi et dybt Alvor, et ædelt Sindelag, Sværmeri, Tungsind. Denne hans Sindsretning og hans egne bitre Oplevelser har vel ikke alene givet hans Digtning det, sørgmodige Præg; det kan ikke drages i Tvivl, at han ogsaa har været stærkt paavirket af de stærke Begivenheder, som indtraf i hans Tid, og som ere saa charakteristiske, at vi blot behøve at paapege dem, uden al anden Kommentar. Wiens første Beleiring af Tyrkerne fandt Sted nogle Aar før hans Fødsel; nogle Aar efter stiftede Ignatius Loyola Jesuiter-Ordenen; et Aar efter hans Fødsel aabnedes Konciliet i Trient; kort derpaa begyndte den spanske Inkvisition sin Virksomhed; paa hans Tid levede hiin Paul den 4de, som var dens egentlige Sjæl og forplantede den til Italien; endnu i Tidspunktet før hans Fængsling falder Slaget ved Lepanto, Pariser-Blodbrylluppet og den vilde Rasen med Ild og Sværd mod Waldenserne i Calabrien, og i hans Tid falder ogsaa den heftigste Reaktion mod Luthers Lære. Tasso maatte nødvendigviis gribe Epopoens Idee ganske anderledes end Ariost, skrev han den maatte den blive et Felttog mod Vantro og Kjættere. Hvor ulig var Torquato Tasso i Alt sin Forgjænger! Hvor let skrev Ariost, hvilken rig Opfindelsesgave stod ham til Tjeneste, hvor naturligt strømmer hans Digtning, hvor elastisk og bøielig er ikke hans Aand, som udenfor hans Hoved-Idee ogsaa kan behage sig i Komedier og Satirer. Tasso derimod skriver lærd, hver Linie er filet til det yderste, hans Stemning henviser ham, naar han ikke er beskjæftiget med sit Hoved-Værk, til Tragedien og til Hyrdedigtet, hvori han har leveret fuldendte Ting. Hans betydeligste Medbeiler i Heltedigtet er Guarini. Hvilken uhyre Forskjel i Livsopfatning mellem Orlando furioso og Gerusalemme! Hvilken letfærdig Stemning 60 Aar tidligere hos Italiens Uafhængigs-Sanger, hvilket tungt Alvor, hvilken Partiaand og Intolerance hos Tasso!

Literatur.

J. H. Wessels samlede Digte. Udgivne af J. Levin. Med Digterens Portrait og Facsimile. Kbhvn. 1862. CXLII. 394 S. 8. (Reitzels Forlag; Subskr.-Pr. 66 ß.) Endelig foreligger her den af Levin længe bebudede Udgave af hiin store komiske Forfatters Digte fuldstændig, smukt udstyret, til en overordentlig billig Priis og med et rigere literært Apperat, end nogen af de foregaaende Udgaver, — og disses Antal er sandelig stort. Siden 1787, da Pram m. fl. til Fordeel for den afdøde Digters Søn første Gang foranstaltede en Samling af hans „Skrivter" og indtil Dato foreligger der ialt ikke mindre end 17 Udgaver, simple Boghandleroptryk heri medregnede. Men uagtet denne hyppige Udgivelse, har Idealet af en kritisk og korrekt Udgave hidtil langtfra været naaet. Boyes Udgave fra 1832 (nyt Oplag 1845, ved Boyes Søn 1861) har fundet størst Udbredelse og er saaledes i de Flestes Hænder. Men P. L. Møllers Udgave, der begyndte i 1844, uden egentlig at blive afsluttet, skjønt den i 1850 forsynedes med Titelblad, er den voluminøseste, og fuldstændigere end Digterens Hæder godt kan taale, da den ikke alene har optaget Wessels mislykkede „Lystspil", men ogsaa en Hob Arier efter de af ham oversatte franske Syngespil. Boyes Udgave var, ligesom Levins Udgave, forsynet med et biographisk Udkast og literære Oplysninger, og overhoved vel beregnet paa det store Publikums Tarv. Den gjorde da ogsaa i sin Tid uhyre Opsigt, ligesom den hellerikke kan nægtes stor Fortjeneste af at have vedligeholdt og fremmet Interessen for Wessels Digtning. Men Boye (pseudonym Peter Wegner, hvem Baggesen i Striden med Oehlenschläger stadig kaldte Peter Brøvler) var for lidet Kritiker, Sprogmand og Literaturhistoriker, til at udgive „Nationens Klassikere", — og medens han tildeels af Vanvare oversprang virkelige Digte af Wessel, optog han

igjen andre, der ikke vare af ham. Hertil kom, at han som autentisk Kilde benyttede et apokryphisk Haandskrift, som han kaldte det norske Selskabs Versprotokol, men som i det Høieste har været en Afskrift af den virkelige Protokol, der forlængst er tabt. Men med alt dette ere vi ikke istand til at indsee, med hvilket Skin af Ret Hr. Levin kan betragte det nye Optryk af denne fra først af hos hans egen hæderlige Forlægger udkomne Udgave som en skammelig Konkurrent til den af ham tidligere kun paatænkte Udgave, der rimeligviis uden Konkurrancens Pirremidler endog aldrig vilde blevet færdig. Og de grove Skjænderier mod dette nye Optryks Forlægger, ligesom overhoved mod Boye & Søn som Udgivere, hvormed Levin har udstyret sine literære Anmærkninger til Wessel, ere ofte i sig selv ligesaa ubillige, som de ere overflødige og forstyrrende i en standard Udgave — som Englænderne kalde det. Undertiden ramme endog disse Udfald ligesaavel Levin selv som den, mod hvem de ere rettede, saaledes Fortællingen om, at Boye ikke kunde blive færdig med 2den Udgave og det reviderede biographiske Udkast, hvorfor Forlæggeren, for at imødegaae en Konkurrent, maatte udgive de allerede reentrykte Ark. Thi netop det samme gjorde jo Forlæggeren med de igjennem lange Tider henliggende reentrykte Ark af Levins Udgave, da det 3die Oplag af Boyes Udgave i Slutningen af f. A. udkom. Og uagtet Slutningsheftet kommer meer end et halvt Aar senere end belovet, besværer Levin sig dog idelig over, at Publikums og Forlæggerens Utaalmodighed har nødt ham til at forhaste sig, for at faa Værket færdigt. Vi kjende forgodt Vanskelighederne ved deslige Arbeider, til at vi skulle lægge Hr. Levin denne Forsinkelse videre til Last; men vi finde det mindre elskværdigt af ham at fremhæve andre Wessel-Udgiveres Efterladenhed paa den Maade, han har gjort.

Levins Udgave af Wessel indeholder: 1) Kjærlighed uden Strømper, med Epilog; 2) Fortællinger; 3) Blandede Digte; 4) Smaavers. Digterens tvende ubetydelig Lystspil, „Lykken bedre end Forstanden“ og „Anno 7603“ sees saaledes at være udelukkede. Det af Udgiveren tilføiede literære Apparat bestaar af 1) Udkast til Wessels Levnet, der ikke optager mindre end 142 S.; 2) Anmærkninger, S. 277—330, og 3) et Tillæg om det norske Selskabs Versprotokol, Udgaver af Wessel og „udviste Digte.“ Adskillige Gjentagelser af det allerede Sagte vil man støde paa, tildeels fordi enkelte Punkter fristede til Behandling i de forskjellige Rubriker, hvori Forf. har inddeelt Stoffet, maaskee ogsaa fordi Trykningen er gaaet Haand i Haand med Forfatterens Arbeide. Men overhoved finder man her samlet et rigt, med Flid og Skjønsomhed sammenbragt Materiale til Belysning af Forfatterens Liv og Digtning og de samtidige literære Forholde. Uagtet Levin har givet paalideligere Oplysninger end sine Forgjængere om Wessel og hans Slægt og Skolegang, lider hans eget Udkast, hvad de biographiske Data angaar, dog af samme Magerhed, som han bebreider Boye's tilsvarende Arbeide. Men dette er i intet Tilfælde Biographens Skyld, det er en nødvendig Følge af Wessels ydre Liv og Mangelen af samtidige Optegnelser om hans private Liv fra Mænd, der personligen have kjendt og omgaaets ham jævnlig. Naar man veed, at J. H. Wessel er født 1742 i Vestby, hvor Faderen, en Brodersøn af Tordenskjold, dengang var Kapellan, at han, dimitteret fra Christiania lærde Skole, blev Student i 1761, lagde sig derpaa efter de nyere Sprog, og ernærede sig ved at give Informationer heri, idet han forsømte ethvert Brodstudium; blev, efterat han 30 Aar gammel havde skrevet Mesterværket „Kjærlighed uden Strømper“, omsider (1779) fast Theateroversætter, giftede sig 1780, fik Aaret efter en Søn, men levede ellers et ulykkeligt Familieliv, idelig trykket af Næringssorger, (som han 1784 søgte at raade Bod paa ved at udgive et rimet Ugeblad), og at han derunder søgte idelig Trøst i Flasken og Adspredelse paa Ølkjældere, henødende sit rige Digterpund paa Impromtuer og deslige, og at han døde endnu kun 43 Aar gammel — har man i kort Omrids de væsentligste Træk i Digterens ydre Liv. Hvad der mere kan lægges til, bliver en videre Udførelse af dette magre Skelet og en Skildring af Digteren, navnlig af hans Deeltagelse og Forhold i det norske Selskab. Hos Levin, ligesom hos Boye, fylder da dette Selskabs Historik en anseelig Deel af det vidtløftige „biographiske Udkast“, og hvad der endnu maatte levnes af Plads, ofres med stor Liberalitet til Skildringen af Selskabet til de skjønne Videnskabers Fremme og det danske Literaturselskab. Medens Levin indrømmer det norske Selskabs „Fortjenesten af at rense og forbedre Smagen“ og endog med Hensyn paa Wessel og hans Digtning er hartad panegyrisk ødsel i sin Ros (han sætter Wessel hvad den blotte Begavelse angaar over alle danske Digtere og regner Kjærlighed uden Strømper for et Mesterværk, hvortil ingen Literatur kan fremvise Mage), miskjender han overhoved dette Selskabs store Betydning som Værn mod den med Klopstock indtrængende hule Pathos og Skruethed i den danske Poesi netop i dens paavirkeligeste Udviklingsperiode, og overhoved mod al falsk Sentimentalitet, Affektation og Unatur; og ligesaavist som det er, at disse usunde Retninger, ved Kjærlighed uden Strømper og ved det norske Selskabs „Persiflage“ over de hastemte Toner og Ewaldianismen paa anden Haand, kvaltes i Fødselen, ligesaavist er det, at man med et aabent Øie for Literaturens Gang og Udvikling ikke billigviis, som Levin har gjort, kan betegne dette som et „kummerligt Udbytte“, der ikke var den Larm og Forstyrrelse i Literaturen værd, som Selskabet gjorde. Levins, som andre danske Literaturhistorikeres strænge Dom om det norske Selskab staar naturligviis i Forbindelse med Beundringen for Ewald, og en ubetinget Misbilligelse af den dog faktisk gavnlige Opposition mod den Ewaldske Digtnings Skyggesider, der jo for hans Beundrere og Efterlignere blev en Hovedsag og Særkjende. Ewald er for Levin ikke alene den store Digter men ogsaa den „ædle og rene Personlighed“ overhovedet, tiltrods for hvad Ewald selv har oplyst om sit Levnet, som viser, at han var sunket dybt i det Slags Liv, som Levin selv i sin Bog om Hamborg finder mindre end idealt og priisværdigt. Det er sørgeligt, at en saadan Digtergenius i de ydre Livsforholde gaar under — en Lod, som han tildels deelte med Wessel, — og det er oprørende nok, at paa samme Tid som den danske Regjering pensionerede den tydske Klopstock, tænkte det saa lidet paa den med ham aandsbeslægtede danske Digter, at denne, om Biskop Schønheiders Forslag var bleven befulgt, vilde kommet til at døe som Hospitalslem. Men inden man her med Levin og Andre bryder Staven over Samtid, Regjering og Folk og dets „grændseløse Utaknemmelighed“, skal man klargjøre sig selve Digterens Personlighed og hvorvidt Skylden i hans Undergang ikke væsentlig ligger i en Mangel paa Holdbarhed i det ydre Liv, hvorpaa ingen Tid hverken ved Befordringer eller Pensioner kan raade Bod. Hvad kunde Regjeringen gjøre for denne „ædle Personlighed“, der ved Drik, (hvortil han alt som Barn var hengiven), og ved alskens Udsvævelser i Bund og Grund havde nedbrudt sin Helbred og laa der som en Værkbruden? Hvilke Pensioner vilde forslaaet for en Mand som Ewald, der tog de 400 Daler han fik ved en Beneficeforestilling paa Theatret, kjørte ud i prægtig Vogn for at ende i et berygtet Huus, hvor han besaaede Gulvet med Sølvpenge, og hvorfra han hentedes igjen med en Rest af 80 Daler! Literaturhistorisk er det os let at dømme Fortidens Utaknemmelighed mod Genierne — thi vi dømme efter deres Værker; men for Samtiden, hvis Aktstykker ofte kun er et forargeligt Liv og Værker, som skulle skrives, falder Dommen og Anerkjendelsen ganske anderledes vanskelig. Det er ingen Sag at fremhjælpe Geniet, naar det fremtræder under almindelige Former eller endog med visse brugbare Færdigheder, om end med svagt og maadeligt Hoved, som f. Ex. Oehlenschläger; men hvor det trodser al Begrændsning, al ydre Sømmelighed, stiller Tingen sig anderledes, og vi kunne i dette Tilfælde ikke love for, at vi vilde være et Haar bedre end vore Forfædre. Ja, det er endog ikke usandsynligt, at Eftertiden vil finde Genier blandt vore Samtidige, som af os skammeligen ere behandlede, ligesom man jo i den nærmeste Fortid alt har taget Wergeland til Indtægt i Poet-Plageriets Kapitel.

Dog, vi ere her komne saa langt bort fra Levin og hans Udgave, at det er paa Tide vi vende tilbage, hvis han ikke skal kunne gjøre os grundet Bebreidelse for at vi fylde vor Anmeldelse med mindst ligesaa uvedkommende Ting, som dem, hans Levnet af Wessel for en god Deel optages af. Vi skulle derfor søge at fatte os kort med Hensyn paa Resten af Bogen.

I Anmærkningerne findes Oplysning om de Anledninger og Personer, som de enkelte Digte knytte sig til, literære Henviisninger og endog Parallelsteder fra fremmede Digtere, kort et rigt og mangesidigt Materiale af hvad der i de forskjelligste Retninger kan tjene til at oplyse Wessels Digtning. Sproglige Bemærkninger findes snart i Anmærkningerne, snart under selve Texten (nemlig hvor de lade sig fatte i Korthed.) Det forundrer os imidlertid, at Hr. Levin som Sprogmand i Digterens bekjendte Gravskrift over sig selv:

„Han aad og drak, var aldrig glad,
Hans Støvlehæle gik han skieve;
Han ingen Ting bestille gad,
Tilsidst han gad ei heller leve.“

kan forklare hans (Støvlehæle) som „Norvagisme“ (S. 274) med Henvisning til „Sprogbrugen i den norske (og jydske) Dialekt, der gjerne forskyder Reflexivet sin;“ thi det er jo saa langt fra, at vi Nordmænd „forskyde Reflexivet sin“, at vi endog bruge det, hvor Danskerne kun taale „hans“ og „deres“, og saaledes vide vi, at norske Forfattere, som have givet Bidrag til danske Blade, have seet „Reflexivet“ sin udsat for en saadan Forfølgelsesjagt af de danske Udgivere, at Sprog og Mening for norske Læsere ere blevne fuldstændig forhutlede.

„Det norske Selskabs Versprotokol“ ofrer Udgiveren et Snees Blade, hvorved han godtgjør, at den egentlige Versprotokol for et Par Menneskealdre siden er tabt, og at de skrevne Verssamlinger, som man siden har udgivet for Protokollen, endog som paalidelige Afskrifter mangle Authenticitet. Levin har jævnført disse forskjellige Afskrifter, med Undtagelse af den, som A. E. Boye i sin Tid har benyttet, og som nu eies af Sønnen, til hvilken han ikke har havt Adgang. Han antager dog ogsaa denne Protokol „for et usselt“ Haandskrift, og tyder hen paa, at Boye er kommen i dens Besiddelse ved et Bedrageri, som dog neppe de, der have kjendt Manden personligen, ville tiltro ham.

Oplysningerne om Udgaver ere meget udførlige og, saavidt vi kunne see, nøiagtige, men naturligviis overalt udstyrede med denne Hærskare af Skjeldsord mod andre Udgivere og deres Arbeider, som ved det Slags Anledninger altid saa rigelig pleie at flyde fra Levins Pen.

Under Rubrikken „Udviste Digte“ findes de Vers aftrykte, som andre Udgivere have tillagt Wessel og optaget, men som Levin har forskudt, enten fordi de vitterligen ere forfattede af Andre, fordi de af kritiske Grunde have forekommet Udgiveren altfor mistænkelige, eller fordi de foreligge i en korrumperet Form. De mange smudsige Smaavers, som gaae under Wessels Navn, har han naturligviis ikke alene ikke optaget, men L. har endog frikjendt Wessel for at være Forfatteren, med den Bemærkning, at hans „Genius hadede Platheden og Uskjønheden.“ Men al den Stund Levin kan hævde noget Digt som Wessels uden anden Hjemmel end den, „at ingen anden Digter i forrige Aarhundrede kan have skrevet det“ (see Rettelser og Tillæg, ang. „Geburtsdags-Carmen“ S. 241), synes det os dristigt i Flæng at benægte hans Forfatterskab til Digte, der jo besidde netop de her forøvrigt af Levin godkjendte Kriterier paa Ægthed. Men Sagen er, at det med Hensyn paa Wessel, ligesom paa Ewald, hovedsagelig har været Levin om at gjøre, at faa den rene, „ædle Personlighed“ frem, og i dette Stykke gaar han saavidt, at han ikke alene bliver literaturhistorisk usand ligeover for Digternes egne Arbeider, men endog aabenbar uretfærdig mod andre Digtere, som han benytter til Exempler. Det er dog altfor urimeligt at tale om „Holbergs plumpe Friheder„ og J. L. Heibergs „slibrige Hentydninger“ i samme Øieblik, som „Wessels Muse“ betegnes i den Grad reen og uskyldig, at „vi træffe i Alt hvad han har skrevet ikke en profan Linie, ikke en smudsig Tanke, ikke et slibrigt Udtryk.“ Han maa dog have læst mange af de Wesselske Digte, han selv aftrykker, med et ganske andet Sind og Øie, end sin Holberg og sin Heiberg, for at komme til saadanne Paralleler. Men uagtet vi her og i andre Punkter ere uenige med Levin, ere vi dog villige til overhoved at anerkjende foreliggende Udgave som et dygtigt Arbeide, hvorved et virkeligt Fremskridt er gjort saavel i den Wesselske Digtnings Textkritik, som til dens rette og fuldstændige Forstaaelse. Vistnok er Wessels Orthographi ikke gjennemført med al ønskelig Konsekventse, og vistnok bugner det literære Apparat under en for overdreven Vægt af Skjænderier og Personligheder, til at man harmfrit kan nyde den livsglade Komikers spillende Digte; men dette berøver ikke Udgaven dens store Værd forøvrigt, og ved et nyt Oplag vil der let raades Bod paa begge Dele. Man vil da her kunne faae en virkelig klassisk Udgave af en klassisk Digter — kun at Udgiveren mere døder sin Lyst til Skjeldsord og „Skandale;“ thi om han end derved ikke tilfredsstiller sine personlige Tilbøieligheder, maa han betænke, at hvor Digteren leger i Texten, gjør Udgiverens Slagsmaal i Noterne et yderst uhyggeligt og forstyrrende Indtryk paa Læseren.

Norge.

Christiania. Til Riddere af Sværd-Ordenen ere følgende Nordmænd udnævnte: Oberstløitnanterne Munthe og Stabell, Kapt. V. Due, Kapt. og Chef for Gardekompagniet i Stockholm Beichman; til Riddere af Vasaordenen: Artellerilieutenant Hansen og Kavallerilieutenant Holterman.

— Hs. M. Kongen ventes med Dampskibet Lindesnæs hertil paa Løverdag. Medens Hoffet opholder sig her, siges Dronningens Forældre at skulle aflægge et Besøg i Christiania.

— Isøndags udbrød der under Vindstille og forresten gunstige Omstændigheder en temmelig faretruende Ildsvaade i det mod Fæstningen nærmestliggende skrøbelige Kvartal mellem Øvre Slotsgade og Nedre Voldgade. Men uagtet Ilden havde grebet dygtigt om sig, inden Slukningen med det nye Vandværk var kommen i fuld Gang, standsedes dog Ilden inden den kunde blives Mester over de ved Flammehavet liggende gamle Fattigstuebygninger mod Fæstningen, som Byen har solgt og som Kjøberen — trods den fuldstændige Forfaldethed — har kalket op til Beboelses-Leiligheder, saa de staae der til Beskjæmmelse for dette saa smuktliggende Strøg af Byen.

— Til Kunstforeningen er ankommet en Medaillon af B. Bjørnson, skaaren i Elfenbeen af Glosimodt, der for Tiden opholder sig i Rom.

Dødsfald. Provst og Sognepræst til Alstadhoug Poul Frederik Gaarder, Ridder af St. Olafs Orden, † 9de Juli 84¼ Aar gammel; Professor i Botanik her ved Universitetet Mathias Numsen Blytt, Medlem af forskjellige lærde Selskaber, † 26de Juli vel 73 Aar gammel; Politiadjutant Harald Meltzer, † 25 Juli vel 48 Aar gl. Han var en i sit Fag ivrig Mand, og har i et Par af vore Dagblade indrykket kvikke Skildringer af Forbryderlivet, som i næste Uge vil udkomme samlede i et lidet Bind, der netop var færdigt fra Pressen ved Forfatterens Død.

— Den 25de Juli afsløredes høideligen paa St Marie Kirkegaard i Isted et Monument — en af Bissen udført kolossal Løve paa Granitfodstykke — over de Faldne i Istedslaget den 25de Juli 1850. Christ. Winther har skildret denne monumentale Løves Betydning i følgende Vers:

Han reiser just sin stærke Lænd,
Mens fra hans Øine jager
Mod Syd et Blik alvorligt hen,
Som spørger: Hvad behager?

Prof. Clausen holdt Talen ved Afsløringen.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 32. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 10de August 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Napoleon den Tredie.

(Af Jonas Lie.)

I.

Naar vi have valgt denne Overskrift over nærværende Stykke, er det ikke, fordi vi have tænkt paa at stille frem Billeder af denne Jordens interessanteste Mands Privatliv, f. Ex. hans Forhold til Keiserinden, til Prinds Napoleon, til Prindsesse Mathilde, til sine gamle Hjælpere etc., eller for at samle de Pikanterier herom, som, sande og usande, i hundredeviis findes spredte rundt om i alle Verdens Blade, først og fremst i Tydsklands, der i saa Henseende ere rene Guldminer. Skjønt vi saaledes ikke kunne fragaae, at det er vor Agt at forsøge paa at omhandle hans mere alvorlige Side, nemlig hans historiske og politiske Betydning, ere vi paa den anden Side — hvad der vel neppe behøves at udsiges — heller ikke saa formastelige i Tanken, at vi i nogen Maade skulde troe, at de Opfatninger, som vi her agte at give tilbedste, skulde være enten de ene rette eller af saadan Vidde, at denne store historiske Figur fanges deri i al sin Fylde. Napoleon er Europas Sphinx, den Nød, som Statsmænd og almindelige Folk, hele Verden og større Folk, end vi gjøre Fordring paa at være, hidtil forgjæves have prøvet sine Tænder paa; han er vor Tids Gaade, og vi udbede os saaledes her kun i al Beskedenhed Opmærksomheden for en liden af alle de mange Gjetningstunder, som denne Gaade alt har optaget og fremdeles vil komme til at optage.

Verden har kaldt Napoleon med alle mulige Navne fra et Dummerhoved før 2den December, til et Genie og Folkenes Befrier i Begyndelsen af den italienske Krig. I disse Dage kalder Garibaldi og hans Patrioter ham en Røver, en lumpen Intriguant, som har taget Savoyen og Nizza, som vil tage Sardinien og som under de store Phraser kun manøvrerer for sit eget Dynasti i Neapel. I den mexikanske Affære aftager man ham som en narret Spiller, der er forladt af sine Makkere, og hans troe Allierede England kalder ham, eftersom det er i Humør til, snart for en Invasør, snart for en Mirée, der overlader sin springefærdige Bank Frankrige til Foulds Administration; vi ville nu ikke tale om Paven, som — bare han turde — gjerne gav Verden et Festfyrværkeri af Napoleons Navn i brillante Banstraaler, fordømmende i alle Regnbuens Farvenuancer. Men under alt dette, under Larmen af Hundreder af Taleres, af Præsters og Pavens Forbandelser og Velsignelser, af Avisernes Udtalelser fra Sarkasmer til Hylen, af de halvt rædde, halvt truende Potentaters lange Dyrendaler, som med uhyre Kraftanstrængelser og Omkostninger ubestemt drages som Dampstempler under Frygtens Drivkraft, snart høit op i Skederne, snart atter stødes klirrende heelt ned til Bunds igjen, — under alt dette lever Napoleon saa tilfreds og hyggeligt, som en Privatmand gjør, naar han har en god Samvittighed, en god Pung og Helbred og Evner nok til at gjøre sig Verden behagelig. Han jager, fisker, kjører og rider elegantest i Frankrige, løber paa Skøiter, driver paa Jordbrug efter nyeste og mest forskudoptagende Theorier — en prægtig Luxus for dem, som have Raad dertil, — skriver af og til paa sin Julius Cæsars Levnetsbeskrivelse og bygger Triremer, opdrager sin Søn, tager til Badene med sin Hustru, naar han kjeder sig formeget hjemme, og seer med det samme indom sin nyerhvervede Eiendom Savoyen, hvor man modtager ham med Jubel og raaber Hurra for sit nye Herskab. Kort hans Personlighed bevæger sig roligt som den Axe, hvorom de store Begivenheder dreie sig: jo længere ude i Periferien, desto større Larm og Hast; inde ved Axen er der roligt. Han har sin Lystvandring mellem de utallige krydsende Stænger og Hjul i Verdens politiske Maskineri, og det Die, som ikke veed, at han er Maskinmesteren, der er kjendt med hver Top og hver Skrue, forstaar ikke, hvorledes han kan gaae saa nonchalant derinde mellem alt dette farlige Virvar af skjæbnestærke og knusende Bevægelser. Verden, som nu saalænge og saa mange Gange og paa saa mange Maader er bleven taget ved Næsen, har nu endelig faaet Synet op for den Sag, at han er en Mand, som baade af Genialitet og Studium er inde i de Ting, hvormed han befatter sig. Men den overdriver vistnok paa den anden Side, naar den er tilbøielig til ene og udelukkende at tilskrive disse hans bestandigt seirende Situationer en alle andre Mennesker overlegen intellektuel Begavelse til at fatte og beregne. Vi troe ogsaa paa Napoleons Geni, men ikke paa, at den blotte Menneskestyrke er Hovedkraften i store Ting. Intet Menneske har været saadan Kjæmpe, at han har kunnet løfte et Bjerg, end sige en eneste af Historiens Udviklingslove. De Fleste ere vistnok enige med os i, at Hovedgrunden til Napoleons Styrke og Magt væsentligst ligger i hans og Families historiske Tilknytning til Gangen i ikke blot det franske Folks, men i hele Verdens Udvikling af Revolutionen i 1789, at han og hans Dynasti vil leve og seire, saalænge der findes undertrykte Sympathier og med ydre Magt stængte Konsekventser af 1789 at skaffe Ret for og Indgang i Nationerne. Vi kunne ikke see sammen med dem, som derifra, at Napoleon af den italienske Krig tilvendte Frankrig Savoyen og derifra, at han kanske nu spekulerer paa napoleonsk Dynasti i Neapel eller paa Rhingrændsen etc., konstruerer sig ham op til en blot og bar egoistisk Figur. Selv hans „amis les ennemis“ Englænderne have jo midt under al deres Nedriven paa ham bestandigen erkjendt ham for at være en Ideernes Mand. Den sande Betragtning bør vel være den, at Napoleon og den franske Politik, der som al Politik her i Verden naturligen er egoistisk, søger saavel sin Frelse som sin Interesse i at forekomme Andre i at bearbeide og gjennemføre den nyere Tids Sandheder, der ere rene politiske Guldminer. Det er dette høiere og derfor seirrige Stadium, hvorpaa den franske Politik med Napoleon er steget op, som vi ville have Dinene opladte for. Ligesaalidt som vi saaledes paa den ene Side kunne være med paa ophøie Napoleon til nogen hellig og reen Tidens Prophet, der vel neppe heller duede synderligt som Statsmand, ligesaalidt ønske vi paa den anden Side at lade os det rette Syn paa hans Gjerning betage derved, at de gjorte Smaaindvendinger om Rovbegjærlighed etc. hæves op til unaturlig Høide; de ere kun de iøinespringende Biting ved noget ikke fuldt saa synligt men mangfoldigt Større. Og deri, at Napoleon gjennem sin og sit Folks Fortid og Stilling til den nye Tids Udviklingshistorie ligesom indehaver Besiddelsesstanden til alle de nyere politiske Ideer, der ere hans bestandige alt dominerende Operationsbasisser, deri ligger Grundene til hans store Styrke saavel indad mod Samfundsbevægelserne i hans eget Land Frankrige, som udad mod den øvrige Verden. Den Dag hans Politik forraadte disse Ideer var han visseligen forloren og hans Vælde ikke et Sandskorn værdt. Vi havde da kun den sympathiløse Eventyrerpersonlighed staaende igjen med Jorden fuld af Fiender.

Lige indtil 1848 havde England udelukkende forpagtet de friere Ideer, som Europa under den hellige Alliance banlyste. For dette Lands egoistiske Handelspolitik gjaldt det først og fremst at hævde og bevare sin ved en tidligere og friere Udvikling og deraf følgende uhyre Kapitalmagt erhvervede materielle Overmagt over Fastlandet, paa hvilket det knugede som en Mare, hæmmende alle dets økonomiske Fremskridsforsøg. Naar Europas Nationer — der stod i samme underlegne Forhold til England, som kapitalløse Begyndere, der ville prøve Konkurrence med den rige og ved sin gamle solide Forretning i Forveien dominerende Driftsherre — gjennem Beskyttelsestold og andre lignende Foranstaltninger forsøgte paa at gjøre Oprør herimod og ophjælpe sit Eget, begyndte Englænderne strax at sværme for de paa vedkommende Sted brændende Frihedsspørgsmaal som de for det Europas overalt ufrie og usikre Bestaaen føleligste og farligste Vaaben; og England kunde altid gjøre Regning paa Understøttelse af Verdens almindelige Sympathier. London har altid været fuldt af Frihedsmartyrer fra alle Lande, hvilke da tourviis ere komne i Moden, eftersom det „gjæstfrie“ Englands Politik har havt Brug derfor. Længere end den egoistiske Politik tilsagde, gik sjelden Englands Opofrelser; det skulde da være, naar den engang vakte blinde Folkestemning drev Statsmændene. Men Folkestemningen i England er i den senere Tid, hvad man f. Ex. nu har havt Anledning til at see i det amerikanske Slavespørgsmaal, vistnok bleven sig temmelig bevidst, saa at den er kommet et godt Stykke udover det Naive. Det har været Jammerligheden af Fastlandets Statsformer og det paa hvert Sted Bestaaendes liden Tro paa sig selv, dettes onde Samvittighed, som har gjort det muligt for det friere Land saaledes at dominere ved sine moralske Midler.

Nu har dette Land i Napoleon den Tredie faaet sin farlige Konkurrent, der underbyder det paa Salairet i ethvert Frihedsspørgsmaal, idet Frankrige nominelt kun forlanger Æren og kun sportulerer anledningviis og hvor han, som mod Savoyen, ved selve den gode Gjerning „desværre blev nødt“ dertil. Med Hensyn til Løsningen af sine politiske Spørgsmaal befinder Europas undertrykte Nationer sig desværre som Fattigfolk i Aagerkarlernes Hænder. Kommer Italien til Magt, bliver dette Land kanske en tredie Konkurrent, hvilket vistnok ikke noksaa kan skatteres, thi jo flere Konkurrenter, desmindre bliver her, som andetsteds, Rentefoden. Vi drage et Suk, og fordi vi ere komne til at tænke paa det stakkels Danmark, som jo fortiden er ude og „opererer“ med Stormagterne. England og Frankrige, som saaledes begge gjør sine Forretninger i den nyere Tids Ideer om Selvregjering og Nationalitet, hade hiinanden ogsaa netop derfor saa grundigt, som overhoved kun to saa fuldblodige Konkurrenter kan hade. Det er ikke for Ingenting, at England bare i Palmerstons Tid har spenderet over to hundrede Mil-

lioner for at sikre sig mod fransk Invasion; Englænderne forstod Meningen med Cherbourg, og lode sig ikke Dinene tilbinde hverken af Frihandelstraktaten eller af Phraser. Man drage sig kun til Minde Englands Panik, da det itide kom underveir med Napoleons Idee med at panserbeklæde sine Krigsskibe. Det var Englands trykkende og alle økonomiske Fremskridt i Europa hæmmende, merkantile og politiske Overlegenhed, som Napoleon den Første ved sin paatænkte Invasion og sit Kontinentalsystem vilde afryste, det er den samme Tanke, som nu gaar igjen, kun at Napoleon den Tredie gaar til Værks paa en farligere Maade. Istedetfor Vaabenmagt bruger han Freds- og Alliancetiden til at prøve paa, om han kan underkonkurrere sin gode Ven baade i Økonomi og Politik. Han nøder England, som for sin hele Fortids og sin Kredits Skyld overalt maa være sin frihedsforfægtende Rolle troe, til, saa surt det end ofte kan falde, at være med fig paa alle de „interessante" Spørgsmaal og søber selv Fløden af dem. Hvor øiensynligt om end stille glad er ikke England nu, forbi dets Ven Frankrige stikker fast med det ene Been i Moradserne der langt borte i Mexico, og hvor ønskede det ikke, at Frankrige vilde blive siddende der til evig Tid tiltrods for, at de jo dog da kom til at gaae Glip af alle Frihandelstraktatens Herligheder. Industriudstillingerne i London og Paris ere ikke andet end storartede Væddeløb mellem begge Nationerne paa Økonomiens Bane, hvis store og sidste Præmie tilslut bliver Forrangen i at forsyne Europa med Varer; det er store Udstillingsbutiker for at lokke Europas Handel til sig. Frankrigs store Klage er jo netop nu i disse Dage, at England har privilegeret sig selv med Hensyn til Pladsen i Udstillingslokalet, saa Konkurrentsen ikke foregaar under lige Vilkaar.

Londonner-Udstillingens Priismedaille. Avers.

Napoleon er i den heldige Stilling at have sin og Frankriges Lykke bundet til de op over Verden dragende store Ideers Solvogn, i hvis første blodrøde Morgenglands den første Napoleon stod som et Pragtsyn, der gik under, draget tilbage af den samme Fremadskridningens Verdensbølge, som hævede ham op. Hvorvidt Napoleon den Tredie frister den samme Skjæbne, beror visselig ene paa, om dette Ideernes Hav nu under Tidens Indflydelse er blevet roligt nok til at kunne befares af menneskeligt Fartøi. Paa den ene Side kan Revolutionen sluge ham, paa den anden Side Reaktionen. Men til sin Sikkerhed har han ogsaa Midler, som den første Napoleon ikke havde. Han har en materiel Tid, der er almeenudviklet nok til at forstaae sin Interesse i det Større, en Tid, hvis Egoisme ligger i tunge vaade Lag kvælende over alle Slags ultrarevolutionære Ideer, og som netop ved sin egen Mangel paa Slægtskab med det høiere Aandsliv til en vis Grad er ildfast mod Antændelse af dem. Han har en stor Deel af Verden, som forstaar, er interesseret i og sympathiserer med ham i hans Arbeide med at bringe Revolutionen, der ligger som en sydende Masse og gjærer med Anarchi under alle det Bestaaende Forhold, ind i konstitutionelt ordnede Former og Organisationer, hvori den kan udvikle sig og tjene Freden og et fornyet sundt Liv i Landene. Hans Politik er en Jordemoderforretning, hvorunder hele Verden er interesseret og ængstelig, og som gaar ud paa at faae Landene forløst med den nye Tids Spørgsmaale, nemlig den selvstyrende Regjeringsform og Nationaliteten, en Forretning, hvorunder Napoleon rigtignok af og til tyr til slige Keisersnit, som de ved Magenta og Solferino. Man har en Slags almindelig Tro paa, at Napoleon er Sikkerhedsventilen, som hindrer Sprængning af Revolutionen, man frygter hans Dødsdag som Signalet til samfundsfarlige Begivenheder. Som en anden van Ambourg forstaar han at tæmme Revolutionens onde Instinkter, disse vilde Dyr i Samfundene, som man ikke har Jernstænger stærke nok til at stænge i Buur, trods al Pukken paa Armeer og Kasserner, og som, om de fik følge sine Drifter, sønderrev alt det Bestaaende baade Konger og Pengemænd. Disse vilde Dyr slikke hans Haand og lade sig, om end knurrende, nøie med det Sultefoder af Frihed, som han i smaae Stykker af og til tilkaster dem. Paa den anden Side veed man, at Napoleon har det i sin Magt som „Revolutionens Søn" at tænde den an naarsomhelst. Han staar med Lunten i sin Haand ved et Krudtkammer, som strækker sig indunder Grunden til alle Europas Stater, og mange troer Manden istand til i Nødsfald at lade det Hele gaae op i Luften, sig selv med; deri ligger hans Trudsel. Som den, der baade kan frelse og ødelægge, har han paa dobbelt Viis sin Beskyttelse i det Bestaaendes Sikkerhedsinstinkt. Den Telegraphtraad, som havde at melde Napoleons Død, vilde slaae ned som en Lynstraale i Verden, den vilde staae bedøvet af Slaget en lang Stund, førend de kom sig til at tænke paa hvad der nu videre skulde skee. Napoleon har saalænge tænkt for den, at den er kommen af Vane med selv at gjøre det.

Korrespondance fra Paris.

II.

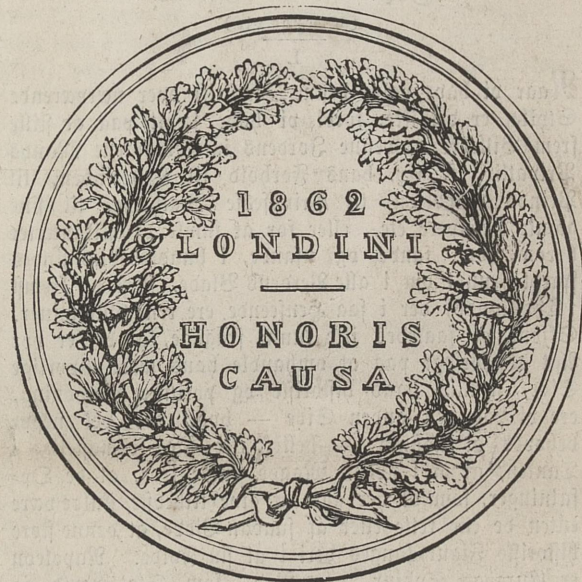
Ville de mange Halv-Barbarer, der have været her i Sommer, hoste Nytte af alle nye Opfindelser? De første Fremmede, der fulgte paa Japaneserne, vare Ungarerne, der standsede her paa deres Vei til London. De ere intet mindre end Barbarer, er ere hverken sorte eller røde, men de have en liden Tørte til Hat, og Støvler udenpaa Beenklæderne, og det er nok til i Paris at rangeres mellem Barbarer. Saa kom Touareg, Ørkenens Pirat, for at see nærved den Civilisation, der har gjort et saadant Indtryk paa hans Naboer Araberne, og som begynder at faae Indpas i det Indre af Afrika, takket være de Franske i Algier. Han kom officielt, og mødte frem for det franske Hof som Magt mod Magt.

Touareggerne ere Ørkenens sande Børn. De mangle ikke en vis Majestæt i Holdning, Dinene ere glimrende, Ørnenæse og aldeles ikke tykke Læber; de tilhøre ogsaa den kaukasiske Race og ere næsten ligesaa hvide som Syd-Europas Beboere. Førresten er der udenfor Hoffet ikke mange i Paris, der have seet dem, da de skjule sit Ansigt under et tæt Slør. Min Hjemmelsmand spurgte dem, hvorfor de skjule sig saaledes, og fik det Svar, at Mænd af deres Rang ikke tør have ubedækket Aasyn. Naar de indtage deres Maaltider, skjule de sig bag deres Skjolde. Dette er dog blot en hygienisk Forholdsregel mod Støvet, som Ørkenens Vind stadig sætter i Bevægelse. Klædt i en lang Burnous, med et blaat Slør rullet om Ansigtet, væbnet med Gevær, krum Sabel og Dolk og Skjold i Haanden af Hippotamus's Skind, er Touareggen Saharas absolute Konge. Paa eengang Kriger og Hyrde plyndrer han Karavaner, tager Løsepenge og føder sine Dyr. Han er Muselmand, men befatter sig ikke meget med at bede, han faster ikke og forretter ligesaalidt de befalede Renselser. Bønnerne erstatter han ved krigerske Sange, de religiøse Fester ved Kamplege. De patriarkalske Dyder holdes ikke synderlig i Ære. Krig, Jagt og endeløse Ridt over umaadelige Flader ere de Fornøielser, hvori Ørkenens uforfærdede Søn beruser sig. „Herlige Land, siger han, hvor man er langt borte fra Sultanerne, han vilde ikke bytte det for Guldaarer i Jordens Skjød." De have som alle andre Gesandtskaber havt Audients og været indbudne til Hoffet, hvor de vilde have spillet en ganske egen Rolle, havde de ikke været besynderlig fiffige og kloge, saa de vidste at sno sig. Deres Moralitet er mere tvivlsom end deres Klogskab; der passerer blodige Dramer i Sahara, men i Paris have de været Lam.

Her har været en Fremmed, som ikke engang Pariserne have vovet at kalde Barbar: Viceкongen af Ægypten, den elskværdige, den gavmilde, den intelligente Saïd Pascha, for hvem ingen Opfindelse, Frankrig har kunnet opvise, har været ny, - som har forbauset Enhver, med hvem han er kommen i Forbindelse, ved sin Aand, som han har forbauset Masserne ved sin Pragt. Han er den rigeste Monark i Verden og har dog fundet Middel til at gjøre 23 Millioners Gjæld. Inden sin Afreise til England gav han Tuilleriernes Herster en ægyptisk Middag, ultra-prægtig naturligviis, Servietterne havde Frynser af ægte Perler. Jeg skylder dog Sandheden at oplyse, at de blot vare til Stads, da der med hver ny Ret bragtes en liden Serviet, af hvilken man betjente sig. Maden siges at have været omtrent som fransk Mad, kun med en Tilsætning af Løg, der bragte alle Dine til at rinde. En Fest i Trianon, der skulde gjengjælde den ægyptiske Artighed, blev afbestilt paa Grund af Hans ægyptiske Majestæts Afreise til England, hvor dette Kalifornien i Menneskeskikkelse har sat Fart i Handelen. Lille-Trianons Fester have forøvrigt været det Smukkeste, de Maaneder have bragt, hvori De intet har hørt fra mig. Keiseren gav Dronningen af Holland en Fest, som alle Deeltagende erklærede for en yndig Efterklang af det 18de Aarhundrede. Man var i Frakke og Damerne i Hat, hvor Marie Antoinette gik i Hyrdebragt; Trianon er vant til at see Kongemagten i Negligee. Var jeg Keiser i Frankrig og hed Napoleon, havde jeg ikke ladet Trianon gaae ud af sin hundredaarige Søvn for endnu engang at være Skueplads for en af de Fester, der have givet det europæisk Ry. Det er klogt at lade Fortidens Skygger i Ro. Men deiligt siges det at have været, Vandene sprang, den hele Armee af Najader og Tritoner kastede deres Vandmasser mod Himlen. Da man vilde gjøre denne smukke Fest om igjen, blev der Regnveir. En Mængde Parkvogne, forspændte med smaae Ponys, kjørte frem, for at man dog kunde komme udenfor, og nu plukkedes Blomster, fyldte med Regndraaber — den prægtige Caprifolium ved Marie Antoinettes Schweitzerhuus plyndredes, da Enhver vilde komme til Slottet med en Kvist i Brystet.

Jeg forglemte at fortælle, at Saïd Pascha har foræret Keiseren en Samling af elleve tusinde og fem hundrede græske, romerske og orientalske Mynter. I sin Iver for videnskabelige Forskninger har Keiseren sat disse Mynter til den lærde Verdens Disposition. Midlertidig ere de opstillede i det keiserlige Bibliothek.

Den store Begivenhed i den literære Verden er de første Dele af Victor Hugos Kjæmpeværk. Han ender det i samme Orakel-Maneer, som han begyndte det, og jeg vilde see Den, der ikke lader sig gjennemryste af disse tragiske Menneske-Skjæbner. Man kan

Londonner-Udstillingens Priismedaille. Revers.

være uenig om Tendentsen, man kan dadle ham for Overdrivelser, for Usandsynligheder, for at han foragter det Naturlige — det er for Dværge — men Ingen nægter, at han har givet nye Stater i Bronce og at hans selsomme Sprog har en daarende, dæmonisk Magt. Jeg hører med Forbauselse, at Værket oversættes hjemme. Jeg synes, at man tusinde Gange maatte segne under Møien, selv om man havde Victor Hugo siddende ved Siden af sig til at oversætte de talløse Udtryk, der ikke findes i nogen Verdens Ordbog, og til at tyde de ofte dunkle Orakler. Hvorledes vil dette intet mindre end naturlige Sprog tage sig ud i et andet Tungemaal? hvilken Proces maa det undergaae, for blot at blive forstaaeligt? Det er dog ingenlunde min Mening, at forknytte den dristige Oversætter, tvertimod, lykkes hans Arbeide, skal jeg stadig være tilstede for at fortælle Læseren hvad han har havt at kjæmpe med. Men Ingen give sig iſærd med dette, uden at vide hvad han gjør!

Forøvrigt regner der Romaner ned i denne Tid, men intet Nyt paa alle disse Sider, Paris er altid Scenen, de evige Penge og evige Pariser-Lidenskaber, i skikket poleret Stil, der har mindet mig om et Ord af Paul Louis Courrier: „De er en af de fem, sex store Helenister i Europa," sagde en Lærd til ham. — „Og Fransk kan han ovenikjøbet". føiede en anden smilende til. — „Det er en anden Sag", svarede Paul Louis, „derom er vi Færre." Dette Ord citeres saa ofte, at der jo maa være Noget i, at det er saa uhyre vanskeligt at kunne Fransk. Jeg vilde sige efter min Forstand, at det er Noget, disse Romanskrivere forstaae mindre end Fransk, og det er, at faae noget andet ud af Pariserlivet end den civiliserede Verdens brændende Ørken Sahara. Vare disse Parisere ikke bedre end deres Literatur, maatte man forsmægte blandt dem. Men de ere bedre. Viis dem noget Vaderkvæg-

ligt, og de lade sig vederkvæges deraf. Vil man optages godt iblandt dem, skal man være god, aldrig nok god, aldrig nok blank indvendig. Var jeg fransk Skribent vilde jeg skrive om ædelt Huusliv, om sine, stille Dyder, og havde jeg Talent, virkeligt, indestaar jeg for, at jeg skulde blive læst.

Kunsten staar paa bedre Fødder end Romanen. At Geniet ingen Alder har, er igjen beviist, thi „Jesus mellem de Skriftkloge" er Ingres's bedste Værk, og Ingres er mere end fire Snese Aar gammel. Jeg havde troet, at den hellige Kunst var død i Frankrig med Ary Schæffer, og saa kommer den gamle Mand med denne Jesus og omkring ham i Jerusalems Tempel sidde Leviter, Pharisæere, Rabbiner, Philosopher, Sophister, og i hele tre Maaneder beskjæftiger dette Billede Dagens Mennesker.

En Rabbiner, der er bleven hvid under Granskningen af de hellige Bøger, stirrer paa denne Jesus. „Hvad er dette for et Barn?" sige hans dybe, kloge Oine, „og hvorfra tager han denne Viisdom?" Han er forbauset, men rolig, stille, stor. Bag ham folder en anden Rabbiner beundrende sine Hænder. Han er vundet, imorgen knæler han ned og er en Discipel. En Tredie skjuler sønderknust Hovedet i sine Hænder. Hans Viden er veiret hen, hans Livs Frugt taget fra ham, Fortvivlelse er blot tilbage. Hvo er det, der saa foragteligt vender Barnet Ryggen? Vel en Kjøbmand, der heller hører Tale om Aager.

Helligdommen er oplyst af fem Lamper. Foran Lovens Tavler sidder Jesus som Israels Konge og som Himlens Konge, forklarer den gamle Lov og aabenbarer den nye, og omkring ham ere leirede de Skriftkloge paa Granitbænke. Man seer den romerske Toga ved Siden af den assyriske Magers Turban, og saa maatte det jo være; Jerusalem i hiin Tid maa paa eengang minde om Rom og om Asien.

Men alt er Menneskeværk, og turde jeg i den Beundring, der klinger omkring mig, vove en Indsigelse, vilde jeg sige, at denne Jesus er Viisdommen, men ingen Gud, saa jeg ikke ganske forstaar disse Skriftlærdes Sønderknuselse. Man maa troe eenfoldigt paa Jesu Guddommelighed, som de gamle italienske Mestre, for at male den Jesus, som ikke sønderknuser, men gaar op for os som Sol gaar op.

Akademiet har givet sin store Priis til Jules Lacroix for en Bearbeidelse af Sophokles. Den store Priis, 10,000 Franks, var udsat for det bedste originale dramatiske Værk, men siden Prisen er givet til et Poem fra Oldtiden, har Nutiden vel igjen viist sig gold.

Blomster-Udstillinger høre med til Dagens Bedrift. Det er beregnet, at Dyrkelsen af Blomster og Prydelses-Buske indbringer Landmanden mere end nogen anden Maade at dyrke sin Jord paa, og jeg finder, at dette klinger noget ængsteligt, thi af Blomster kan man dog ikke leve. Hver Morgen ere de sex store Blomster-Torve i Paris overfyldte og om Aftenen er Intet igjen. Jo mere Blomster dyrkes i Paris, jo mere elskes de, man anslaar Blomster-Handelen iaar til 15 Millioner.

Søndag 14 Dage Kl. 8 om Aftenen dalede en saaret Due ned i en Park tæt ved Boulognerskoven. Den døende Due var et Sendebud. En Billet, der var skjult under dens Vinge, indeholdt de Ord: „Dersom de Elleve ikke ankomme før Mandag, er jeg fortabt, jeg maa da tilstaae Alt."

Naboerne, Maleri af Adolf Tidemand.

Elleve hvad? Elleve hvem? Der ligger maaskee en stor Fortvivlelse bag disse Ord.

Historien er sand; thi jeg har hørt den af Damer, der opdagede den lille Syge.

Et universelt og „permanent" Udstillings-Pallads bygges tæt ved Boulognerskoven. Byggeplanen approberedes 4de Mai af Keiseren, og Hensigten er at centralisere Verdens-Handelen i Paris.

Staden Paris, der anvendte 5 Millioner til offentlige Arbeider under det første Keiserdomme og 10 Millioner under Restaurationen, som varede 15 Aar, anvender nu hvert Aar mere end 10 Millioner paa offentlige Forskjønnelser; det er derfor i sin Orden, at alle de Huse, der spærrede Adgangen til den nye Udstillings-Bygning, maatte falde og en Boulevard træde istedet; thi har man store Udgifter, maa man ogsaa have store Indtægter, og Stadens Fædre love sig umaadelige Fordele af det nye Projekt. Men Følgen af al denne Opbyggen og al denne Nedriven er, at Paris snart kommer til at see ud som en amerikansk By og ikke som en By, der har sine 1500 Aar paa Bagen. Det allerrigeste Bygværk er Hôtel de la Paix, Verdens 8de Underværk, hvor den Fremmede vil blive betjent som i Tusind og een Nat. Og det er dog ikke for Monarker alene. Der er flere Værelser end i den bekjendte ægyptiske Labyrinth, og altsaa ogsaa nogle for de smaae Punge. Spisesalen er 50 Fod høi med gigantiske Speil, som tolv Gange gjengive Salen med sit Krystal, fine Lysekroner og fine Gjæster.

En Telegraph gaar fra Hotellet til alle Hovedstadens Theatre. Vil du i et Theater, gaar du ned i Telegraph-Kontoiret og siger: „Jeg ønsker en Lænestol i Théatre français", og i mindre end to Minutter er den bestilt.

Velklædte unge Mennesker kaste fremdeles Stene ind i Vognene til de altfor paafaldende pyntede Sirener i Boulognerskoven. Hvor vil denne offentlige Rettergang standse, naar den begynder med Steenkast? Om man slæber sine Laster tilfods eller lader dem slæbe af fire Heste, er Tingen den samme. Man er forundret over, at Politiet, der her saa godt forstaar at gjøre sig adlydt, ikke strax standsede denne offentlige Afstraffelse, og der er bleven hviskent om, at det er Politiet selv, som stener. Den store Frederik klædte som bekjendt sine Skarpretterre som franske Sprademasser. Gjør man dette Experiment om igjen? Der fortælles de allerurimeligste Ting om disse Steenkast. Tilsidst kommer Folke-Overtroen og føier Sit til, og saa vil det hede, at Drager spye Stenene ned af Luften.

Keiseren er i Vichy, hvor han bebor en Villa, som tilhører Strauss-Valse-Manden. Følget, der bestaar af 60 Personer, bor i et Hotel ved Siden af. Keiseren gaar hver Dag tilfods til Bade-Anstalten, ledsaget af sine to Adjutanter, Generalerne Flury og Nuille. Han fører et meget stille Liv, giver ingen Audienser, men gaar i Løbet af Dagen tilfods omkring og beseer de Arbeider, han befalede, da han sidste Gang var i Vichy. En Telegraphtraad tillader ham stadig at være i Forbindelse med de forskjellige Ministerier samt med St. Cloud. Ministeriet skal iovermorgen samles for første Gang i St. Cloud under Keiserindens Forsæde. I Palays Royal ventes daglig en ny liden Prinds. Prindsesse Clothildes Fader, Victor Emanuel er allerede indbuden til Fadder, Gudmoderen nævnes endnu ikke.

Baden-Baden siges at være bestemt til Mødested for Czaren, Kongen af Preussen og Keiseren.

Nu har jeg disket op med alle mine smaae Dyr, og dersom De endnu har Plads i Deres Blad, tager De med noget bedre, som jeg skrev i Mai, da Spektaklerne vår med Professoren Renan og Studenterne. Det kommer seent, men Historien er endnu ikke ude, thi strax Forelæsningerne begynde igjen til Høsten, vil Studenterne forlange sin Renan og ikke for det første faae ham, og give sig ville de aldeles ikke heder det.

Priismedaillen fra Londonnerudstillingen 1862.

Forsiden — eller, for at anvende det techniske Udtryk, Aversen af den internationale Priismedaille, der dennegang kun gives i Bronce, er langt omhyggeligere udført end Priismedaillen af 1851. Udkastet til Medaillen af 1851 var Frugten af en Konkurrence, idet en Tegning af Mr. G. Adams — der maaskee har været heldigere som Medaillist end som Billedhugger — blev givet Fortrinet.

Ved nærværende Anledning befulgte man en anden Fremgangsmaade. De kongelige Kommissærer henvendte sig til Maleren Mr. Maclise for at faae udarbeidet Tegningen, hvis Udførelse blev overdraget til Mr. Leonard C. Wyon. Man havde et tidligere Exempel paa, at en Maler engageredes til at forfatte Udkastet til et Arbeide, der strengt henhører under Skulpturens Omraade, dengang da det blev overdraget Sir Edwin Landseer at arbeide Løverne til Trafalgar-Pladsen — disse mythiske Figurer, der saalænge lade vente paa sig. Denne Anvendelse af en enkelt Kunstner i forskjellige Genres minder om den italienske Kunsts bedste Dage, da den samme Mand var Billedhugger og Maler paa eengang og hyppig tillige Architekt, Guldsmed, Dekorationsmaler, Digter, Musiker, Kriger og Diplomat. De forskjellige Arter af Kunsten have imidlertid saalænge været adskilte, at vi ikke bør overraskes, om en af de moderne Kunstnere, naar han engang gaar udenfor sit specielle Fag, ikke er fuldt saa heldig som hans mere erfarne Brødre i ældre Tider.

Hvis Medaillens Udførelse ikke kunde betroes en Mand af Faget — og den britiske Kunst staar i denne Genre ikke høit — var der visselig ingen mere kvalificeret dertil end Daniel Maclise, Maleren af vort største militære Stykke, „Mødet mellem Blücher og Wellington", der nylig fuldendtes og hænger i det kongelige Galleri i Lordernes Huus. Der er ingen, der kan tegne den menneskelige Figur saaledes, der er ingen, der er saa mesterlig i Kompositionen, eller har en saa rig Opfindelsesevne.

Det er imidlertid et Spørgsmaal, om ikke denne sidste Egenskab har ledet ham noget paa Afveie ved Tegningen af denne Medaille. Det skulde da være, at Antallet af Figurerne var ham foreskrevet; men i ethvert Fald har Medaillen formeget Udseende af et Maleri. Vi ere ikke tilbøielige til at lade os vildlede af Termini, og unødig Tvang bør frem for Alt forvises fra Skulpturens Omraade; heller ikke ville vi i vor Dom formeget lade os lede af de store Mesteres Sædvane; thi skjønt deres Kompositioner i Almindelighed fremvise meget faa Figurer, er der dog mange Arbeider i Basrelief af Donatello, Ghiberto og andre store italienske Billedhuggere, hvor der findes mange Figurer, og Medaillernes Form er dog tilslut kun noget Konventionelt. Vi fordre imidlertid noget af den monumentale Charakteer i Medaillen — med andre Ord, den maa regnes for at være den bedste Komposition, der giver den simpleste og umiddelbareste Effekt. Hvis Øiet vandrer fra Gruppe til Gruppe over Medaillens Feldt, og distraheres ved en Fleerhed af Detailler, hvor betydningsfulde end disse kunne være — er Virkningens Eenhed forspildt. En Maler er let udsat for at glemme, at en Komposition, der i forskjellige Farver vilde fremtræde fuldstændig anskuelig, lettelig bliver forvirret, naar den er monoton eensfarvet. Vanskeligheden for den modellerende Kunst ved at fremstille de forskjellige Afstande (Perspektivet) fremtræder i Særdeleshed ved enkelte af Detaillerne i dette Billede, hvorvel de i Almindelighed ere udførte med en rosværdig Omhu. Den ufordeelagtige Virkning af at overfylde Kompositionen viser sig i Særdeleshed ved Løven, hvis Forpoter ligge udstrakte over Treforken, medens dens Bagdeel, som Følge af at Kunstneren har maattet tvinge den indenfor Tegningens Omrids, seer ud som om den var betydelig forkortet.

Foruden Løven er der ikke mindre end 7 Figurer. Disse ere hver for sig beundringsværdige i Udtryk og Holdning, fulde af Afvexling og Interesse, og ere efter Omstædighederne saa let forstaaelige, som Allegorien tillader. Britania, thronende i Høisædet, er bevæbnet med den sædvanlige minervalignende Hjelm, omgivet af den Krands, det selv har vundet, samt med Sværd og Skjold. Englands Roser pryde Randen af Thronen. Personifikationer, Maskinvæsenet, Manufakturvæsenet og Raaproduktet vente foran hende paa Modtagelsen af Krandsen, de tvende sidste knælende. Maskinvæsenet staar ved Siden af de takkede Hjul i en Maskine og støtter til sine Skuldre en svær Presse. Manufakturvæsenet, rigt udstyret, udfolder en Rulle af glimrende figureret Tøi og ved hendes Side staar et Skrin, en Vase, et Bæger og et Alterkors; det sidste skal uden Tvivl tilkjendegive, at de udsøgteste af hendes Produkter ere helligede til Religionens Tjeneste. Raaproduktet er klædt simpelt men smagfuldt; den nedre Deel af Legemet skjules af Pelsværk. Hun holder i sine Hænder Frugter, Korn, og geologiske Prøvesorter, blandt Andet, som vi formode, Guldkorn.

Da ingen Udmærkelsestegn, som ved den franske Udstilling, skulle gives til de skjønne Kunster — af hvilken Grund forstaae vi ikke — har Mr. Maclise, antagende, at de i ethvert Tilfælde skulle fremstilles, med megen Smag grupperet Malerkunsten, Billedhuggerkunsten og Architekturen bag og ved Siden af Thronen, som mere umiddelbart hørende til Britanias Følge og staaende under hendes Beskyttelse; Malerkunsten og Billedhuggerkunsten synes at lytte til de Kjendelser, der affiges, medens Architekturen holder en Model, som rimeligviis har Hensyn til Udstillingsbygningen.

Om den anden Side eller „Reversen" af Medaillen ville vi Intet sige efter den Regel, den smukke Inskription selv anskueliggjør, at „Kortfattethed er Sjælen i Viddet". Kun den lille Bemærkning, at Egekrandsen, Corona Civica, synes at være noget for stor. (Efter Lond. News.)

Literatur.

Aarets poetiske Statistik — nye Poeter. (2). Digte af Erik L. Petersen. 48 S. 16. Priis 18 ß. (I Kommission hos Cappelen.) Hr. Petersen er lizesom Edv. Larsen og Marius Pederson, hvis Digte vi tidligere have anmeldt, en Autodidakt, og „ukjendt — som han siger — med den klassiske Literatur og hine vældige Løftestænger til at lade Digtet fremtræde i en saa fuldkommen Formskjønhed, som er saare nødvendig for den begyndende Digter." Men hæve hans Digte sig end i visse Henseender, navnlig ved lidt mere sund Menneskeforstand, over Marius Pedersons, saa staae de paa den anden Side vistnok meget under Larsens hvad umiddelbar lyrisk Begavelse og Inderlighed angaar Man behøver kun at sammenligne begges Digte til deres Moder, for at see Forskjellen i denne Henseende. — Petersen har drevet meget paa at improvisere og skal derved i private Selskaber have vakt adskillig Opmærksomhed. Men Improvisatorer ere som bekjendt sjelden gode Digtere paa Prent, og en af de mest bekjendte Improvisatorer i vor Tid, den nu afdøde Professor O. L. B. Wolff, leverede kun almindelige Sager af „forfattede" Digte. Hr. Petersen afviger i dette Stykke ikke fra sine Laugsbrødre. Stilistisk Snarraadighed og Ordpragt er hans Digtnings mest fremtrædende Egenskaber. Dybere Tanker i en fiint udarbeidet Form vil man vistnok forgjæves søge. Paa Improvisatores Viis kan han med lige Lethed klimpre paa alle Strenge, fra det Religiøse til det Komiske, ja selv det Pavelige har faaet sin Hyldest — om fordi Forfatteren muligens er katholsk, ville vi lade være usagt. Skulle vi give en Prøve paa Petersens Poesi, maa vi foretrække det Lystige, som vistnok bedst udtrykker Forfatterens Individualitet. Vi hidsætte da følgende biographiske Digt, der har Titelen „Haabet bedrager".

„Hvi drømme mer om hvad jeg led?
Om Fremtidslyst og Kjærlighed,
Hvi haabe mer om Lykken her?
Da alt saa tvært og bagvendt er.

Engang jeg haabede med Grund
Paa en forventet salig Stund,
Men Amors søde Salighed
Blev mig til lutter Bitterhed.

Jeg haabede at Skjæbnen vist
Mig skulde give Ro tilsidst,
Men den blev rolig, kold og haard
Og slog gemytlig Saar paa Saar.

Thi Thalias Hæder vinked mig,
Jeg paa dens Farer tænkte ei,
Men denne Hæder blev forsand
„Pernilles korte Frøkenstand."

Jeg haabed ofte paa en Arv,
Saa Kassen kunde faa lidt Marv,
Men Skjæbne blid „Hast tausend Dank"
Den er og blier nok altid blank.

Mit største Ønske er at faa,
Lidt Punsch at styrke Maven paa,
Men jeg bekjende maa for sand,
Jeg drikker oftest Kildevand!

Farvel du skjønne, grønne Haab,
I Livets Ørk et fattigt Raab,
Coulisseværk for Fantasi,
Et rosenfarvet Trylleri!"

Som man af dette Digt ogsaa kan slutte, har Peter n faaet sin Afsked fra Christiania Theater, hvor han en Tid h r været ansat som Skuespiller, og vi vide, at det er for at bøde paa Skuespillerens tabte Indtægter, at han her optræder som Digter. Han sees dog ogsaa at støtte sig til „flere indsigtsfulde(?) Venners Ønske" hvad Udgivelsen af dene lille Samling angaar. Efter hvad man af den beskedne Fortale tør antage, sætter han selv i Værd ikke altfor høit dette sit „første Forsøg paa at slaae den Harpe, som Bragi gjennem Tider har budt sine ivrige Dyrkere." (Hør!)

— **Les Misérables. Elendighedens Ofre.** Victor Hu[gos] epokegjørende Roman, som Christiania-Posten giver i sin Feuilleton, udkommer nu ogsaa under ovenstaaende Titel i en særskilt Udgave, i maanedlige Hefter paa 10 Ark Oktav og til en meget lav Subskriptionspriis, nemlig 24 ß for hvert Hefte. Christiania-Postens Subskribenter faae endog Bogen for den halve Priis, eller 12 ß. 1ste Hefte er allerede udkommet, 2det Hefter følger 1ste Septbr. Oversættelsen besørges af en i Faget øvet Mand.

— **Brunt och Rosenrødt**, en vandrande Harpspelares Melodramer. Under denne Titel har Orvar Odd (Sturzenbecher) udgivet et Bind (fortællende) Digte, der er bestemt til sammen med „Grefvinnan Gruffiiakin" at udgjøre 2det Bind af hans „Samlade Arbeten". I en af de fem Cykler, hvoraf Bindet bestaar, hvilken er betitlet „Förborgadt", forekommer et Vers, hvori Fru Emma Dahls Sang smigrende omtales:

St! . . . der är dock en talltrast! En enstaka drill!
Fru Dahl, fødd Freyse-Sessi, gjør maken knapt dertil,
der slår den igen! . . . Det nästen er italiensk musik,
men himmel, midt i en vildmark och utan publik!

Bogen udgjør 245 Sider, men af Mangel paa Manuskript har Bogtrykkeren spærret den saaledes ud, at mindst fjerde hvert Blad kun indeholder fire—fem Linier.

— Paa Priors Forlag i Kbhvn. er udkommet: **Den herskende Kartoffelsygdom**, dens Aarsag og Midlerne til dens Forebyggelse, af Dr. A. de Bary. Oversat af P. Heiberg. 98 S. 8. Med en Tavle. Den tydske Original udkom i Slutningen af f. A. og vakte strax almindelig Opmærksomhed saavel paa Grund af de nye Kjendsgjerninger, den indeholdt, og den udtømmende Fremstilling, der her første Gang gaves af Kartoffelsygdommen, som ogsaa ved sin klare og almeenfattelige Behandling af Stoffet.

— Af J. L. Heibergs „Nordische Mythologie" vil med det første udkomme en dansk Oversættelse ved Chr. Winther.

Norge.

Christiania. DD. MM. Kongen og Dronningen tilligemed Prindsesse Louise ankom i Formiddag (9de) Kl. 11 og blev af den store paa Bryggerne og lige op til Palæet forsamlede Folkemasse hilset med Hurraraab. Skibene i Havnen flaggede og Palæ-Bryggen var prydet med Vimpler og Guirlander.

— Paa foregaaende Side gjengive vi i Træsnit et af Adolf Tidemands senere Arbeider, „Naboerne". Dette smukke Billede er udført efter Bestilling af Hr. Halvor Schou i Christiania, i hvis Besiddelse det saaledes findes.

— „Aftonbladets" Redaktør, Mag. Aug. Sohlman, opholder sig i denne Tid her i Landet, foretagende Udflugter til dets interessanteste Trakter.

— Paa Gaarden Bullum 1/4 Miil fra Malvig Kirke (Strindens Præstegjeld) er nylig gjort et betydeligt Fund af Oldsager, idet der i Jorden paa et Svaberg er fundet 4 Guldringe, vægtige 29 Lod, og 6 Sølvringe, vægtige 140 Lod; det hele Fund til en Metalværdi af 250 à 300 Spd.

— Den af Regjeringen til at undersøge Throndhjems Domkirkes Grundmure etc. i Anledning af Kirkens paatænkte Restauration nedsatte Kommittee er nu færdig med sine Arbeider. Resultatet heraf skal, ifølge Thj.s Stiftsavis, være, at den af v. Hanno & Schirmer foreslaaede Plan til en sukcessiv Restauration neppe vil kunne blive befulgt; thi ved Undersøgelserne er man kommen efter, at Grundmurene paa flere Steder er særdeles daarlige især ved Chorets ydre Vægge, hvilke Vægge hænger betydeligt udover, indtil 8 à 10 Tommer udaf Lod. Den indre Deel af Choret er derimod godt fundamenteret og istand til at kunne underkastes en Restauration.

Blandede Efterretninger.

En i Kjøbenhavn afdød Skibsværftseier, Jens Kaas, har ved Testament stiftet et Legat paa 100,000 Rd. til Understøttelse af værdige trængende Døtre og Enker af kjøbenhavnske Borgere.

— Den bekjendte politiske Brochureforfatter Laguèronnière har faaet Tilladelse til at udgive et nyt Dagblad i Paris, som skal føre Titelen „La France" og allerede begynde at udgaae i denne Maaned. Bladet grundes paa et Aktieselskab med en Kapital af 800,000 Fr., tilveiebragt ved 80 Aktier à 10,000 Fr.

— I Neapel har Politiet opdaget en Sammensværgelse til Fordeel for Frants II og fængslet Hovedmanden de Cicco, en Bandit, der under falskt Navn havde vist at skaffe sig Ansættelse som Staldknægt hos Alex. Dumas, der fra Garibaldis Tid bor paa den kongl. Villa Chatanne, fremdeles udgivende det dengang stiftede Dagblad „Indipendente". Dumas synes at have bidraget til Bandens Opdagelse, maaskee især for at faae Stof til en derom belovet Beretning i hans Blad. Hvorvidt han for dette Stofs Skyld ogsaa har begunstiget Bandens Dannelse, vides der intet om.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 33. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 17de August 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Norske Kriminalhistorier.

2 Postrøverierne paa Mosseskoven 1815 og 1816.

I.

Da Postbonden Halvor Olsen Natten til den 1ste December 1815 kjørte Posten fra Gaarden Skøyen til Moss og var kommet paa Mosseskoven henimod den der værende Retterplads, kom der ham imøde en gaaende Person, som var iført en siid mørk Kjole. Denne Person standsede hans Hest og lod sin Haand følge Tømmen hen til Slæden, hvor han sad paa Postsækken. Han spurgte ham da, hvem han var og hvad han vilde, hvortil Personen svarede: „Det skal Du nok faae vide.“ Derpaa satte Personen sig paa Postsækken bagenfor ham og greb ham over Armene; da han derpaa vendte Hovedet om for at see sig tilbage, gav den Fremmede ham i det Samme et svært Slag, der bibragte ham et stort og farligt Saar over det venstre Øie. Siden gav Røveren ham endnu et Par Slag i Hovedet, hvorved han tabte Bevidstheden. Han kom først til sig selv igjen, efterat Røveren derpaa havde kjørt Slæden et lidet Stykke bort fra Veien og ind i Skoven, og da fandt han sig liggende paa Marken i Sneen, hvor Røveren fremdeles gav ham flere Slag i Hovedet, der bibragte ham farlige Saar. Efter nogen Tids Forløb, da han var kommet noget til sine Sandser, var Røveren borte og han satte sig da igjen op paa Slæden og Postsækken, samt fik Hesten igjen hen paa Kongeveien, men endnu sandsede han ikke saa meget, at han enten mærkede, at Postsækken var ituskaaren eller vidste, hvilken Vei han skulde kjøre, hvorfor Hesten istedetfor at gaae til Moss gik tilbage til Gaarden Schøyen, hvor to andre Personer modtog Postsækken, som befandtes at være skaaren itu og bragte den til Moss. Han var da saa ilde tilredet, at man maatte bære ham ind i Huset, og han blev i flere Uger sengeliggende.

Skjønt dette Overfald, hvorved der blev røvet en to tre tusinde Rigsdaler, gjorde adskillig Opsigt, kan man dog ikke erfare, at der i den Anledning blev anstillet nogen synderlig Undersøgelse, førend en lignende Begivenhed paa Mosseskoven omtrent et Aarstid senere paany hendrog Opmærksomheden paa den Fare, hvorfor Posten paa disse Kanter var udsat, og foranledigede, at der blev truffet alvorlige Foranstaltninger til at bringe Lys over Sagen.

Den 29de Oktober 1816 ventede man om Morgenen i Frederiksstad Posten fra Christiania, hvormed der blandt Andet skulde være Penge til at bestride Maanedslønningerne for de derværende Garnisonstropper. Tiden drog imidlertid ud — og der kom ingen Post. Henved Middagstid begyndte der at gaae Rygter om, at Posten var bleven røvet paa Mosseskoven. Det varede ikke længe, før man fik fuldstændigere Besked herom.

Røveriet havde fundet Sted ved Johnsteen i Nærheden af Carlshuus paa Mosseskoven, omtrent Klokken 3½ om Morgenen. Postføreren, en 16 Aars gammel Gut, var i en Bakke stødt paa en Person, som kom vestenfra. Denne Person kastede sig op i Kjærren til ham. Saa spurgte han ham, hvad han kjørte. Dertil havde han svaret, at han kjørte Posten. Saa spurgte Postføreren ham, hvor han skulde hen; dertil havde han i Førstningen Intet svaret. Paa videre Forespørgsel, om han skulde til Frederiksstad, havde han svaret Nei, men da Postføreren endelig, spurgte ham, om han skulde til Carlshuus, havde han svaret „Ja, det skulde han nok.“ Efterat disse faa Ord vare vexlede, havde Personen pludselig givet ham et Par Slag i Hovedet, saa at han reent tabte Samlingen, uden at han rigtig vidste enten det nu kom af Slaget eller af Frygt. Han erindrede imidlertid saa meget, at Røveren havde kjørt med Kjærren fra Kongeveien og ind i Skoven og at han der trykkede ham forover ned fra Kjærren, saa at han kom til at ligge paa Marken. Han turde da ikke røre sig, men hørte, at Røveren skar Postsækken itu. Saasnart Røveren havde fjernet sig, var han staaet op og havde skyndt sig til Carlshuus. Personen havde været førladen og mørk, samt iført en siid Frakke.

Den Postkarl, som havde kjørt Posten fra Melløs til Gathue — Stykket umiddelbart før det, hvorpaa Røveriet foregik — havde, da han Tirsdag Morgen den 29de Oktbr. kom henimod Milestenen paa Skoven ved Bjølsund, stødt paa en gaaende Person, der begjærede Tilladelse til at sidde paa Kjærren med ham, hvortil han havde svaret „Nei, det kunde han ikke, thi han kjørte Posten.“ Derpaa havde han slaaet paa Hesten og kjørt fra Personen, hvem han siden ikke saa. Den Person, han saa, var før og fyldig, iført en mørk og temmelig siid Frak, som var tilknappet, og han havde Hat paa Hovedet. — Da Postkarlen var ankommet til den næste Station, Gathue, havde han ikke nævnt Noget om det Forefaldne, da han havde anseet Tingen for uvigtig. — Forskjellige Personer, der ud paa Morgensiden den omhandlede Nat havde været paa Veien i Nærheden af Gjerningsstedet, havde mødt en førladen Person i siid, mørk Frakke, med Hat paa Hovedet og Støvler paa Benene. Denne Person havde gaaet meget hurtigt. Fremdeles var der af to Fruentimmer, som tidlig om Morgenen kjørte indover til Moss, fundet paa Veien i Nærheden af Johnsteen-Husene en Pistol med den ene Ende indsvøbt i Linned. Endelig havde en Vægter paa Moss den samme Nat, da Røveriet foregik, mødt en førladen Person i mørk Frakke. Den samme Person erindrede han at have mødt det foregaaende Aar, da Posten blev røvet paa Mosseskoven.

Mistanken for Forøvelsen af Postrøverierne heftede sig nu strax ved en Høker i Frederiksstad, Brede Nord, paa hvem Beskrivelsen over Røverens Person ganske passede og om hvem det blev oplyst, at han den Nat, da Røveriet foregik, havde været borte fra sit Hjem — at han var gaaet hjemmefra i en siid graae Frakke, at han havde været i Besiddelse af en Pistol som den fundne. Den almindelige Mening udpegede strax ham som Gjerningsmanden, og han blev allerede den 30te Oktbr. om Aftenen belagt med Arrest.

Brede Nords Adfærd strax efter at han var bleven arresteret var ogsaa vel skikket til at bestyrke Mistanken mod ham. Samme Dag han var bragt i Arrest gjorde han nemlig Attentat paa sit Liv ved at skjære sig i Halsen (som han siden forklarede efter først at have taget til sig et Par Dramme af en Brændeviinsflaske, som stod i Værelset). Dette mislykkedes imidlertid aldeles og ledede blot til et ubetydeligt Saar. Da han under Forhøret blev spurgt om Aarsagen til dette Attentat, svarede han, at han havde græmmet sig over at være bleven beskyldt for en Ugjerning, hvori han vidste sig uskyldig.

Ligesaa forklarede han i Førstningen, at han den Nat, da Postrøveriet foregik ikke havde været ude af sit Huus, en Forklaring, han dog meget snart aldeles fraveg. Som Grund for sit første Opgivende anførte han, at, da han hørte, at Posten samme Nat var røvet, og han ikke om Natten havde været hos Folk, saa frygtede han for at blive mistænkt som den, der havde røvet Posten, efterdi nu Folk altid havde villet hænge paa ham for Urigtigheder.

Til Undersøgelse af Sammenhængen med dette Røveri blev derpaa under 6te November 1816 nedsat en Kommission, bestaaende af daværende Justitsraad, Sorenskriver i Eger, Modum og Sigdal, Jacob Wulfsberg, (den Samme, der ledede Undersøgelserne i Anledning af Mordet paa Saxebøl) og Byfogden i Frederiksstad Thomas Sommer Normann.

Kommissionen begyndte allerede sin Virksomhed den 9de Novbr. I dens første Møde, der afholdtes paa Moss, hvorhen Brede Nord var henbragt i Arrest, for at derved kunde undgaaes de Kollusioner, der muligens kunde finde Sted ved at han holdtes i Forvaring i Frederiksstad, forklarede Angjældende, at hans Navn var Brede Arnesen Nord; at han var født i Bergs Annex under Grue Præstegjeld i Solør i en Plads kaldet Pind under Gaarden Nord; hans Forældre vare Arne Nielsen og Berthe Ottersdatter, begge nu døde. Han meente at være omtrent 32 Aar gammel. Han tjente i sin Ungdom paa Gaarden Nord, men blev i Aaret 1807 kommanderet til nordenfjeldske Regiment, hvor han tjente til 1814, senere fik han Borgerskab som Høker i Frederiksstad.

Han benegtede paa det Bestemteste at have gjort sig skyldig i Postrøveriet. Paa Examination, om hvor han havde været fra om Eftermiddagen den 28de Oktober til Formiddagen den 29de gav han følgende Forklaring:

Han reiste hjemmefra om Eftermiddagen i Mørkningen for at begive sig til en Kone, Marie Højom, hvor han havde betinget en Brandstige. Han havde været der engang før for at hente den, men den var da ikke færdig. Han havde tænkt at ro derhen for at kunne tage Stigen med sig, men da han fandt sine Aarer for tunge, saa roede han blot tvert over Elven til Fortet Cicignon, og gik siden derfra, men kom ikke til Højom, thi, da han havde drukket noget Brændeviin, saa blev han træt og søvnig, og han lagde sig derfor paa en Laavebro ved Gaarden Brønderød, hvor han faldt i Søvn, og her blev han liggende indtil i Dagningen, da han gik til Kjølberg Bro og over denne indtil han kom til Ormenjordet, hvor han mødte en Mand, som han spurgte om der var godt Kjøb paa Potetes, men Manden sagde, at de vare dyre. Han havde agtet at kjøbe sig et Parti Potetes, men da den berørte Mand, som han ikke kjendte, meente, at Potetes udenfor eller nærmere Frederikstad, vare billigere, saa gik han tilbage, og da han kom til en Gaard, som han meente hedte Skaare, talte han der med en Pige og spurgte hende om der var Potetes at faae kjøbt, men hun svarede Nei. Senere gik han til flere Steder og spurgte efter Potetes, men der var ingen at faae; tilsidst var han paa Ørbek, hvor han talte

med en Pige eller Kone, som kom fra Fæhuset, men han var ikke inde paa noget Sted. Han gik nu videre til et Sted, kaldet Seeud, hvor han af en Kone lod sig sætte over Kjølberg-Elven, og tog derpaa Veien til den Ege, med hvilken han var roet hjemmefra, og med denne roede han igjen tilbage til Mellemporten. Dog var han først inde hos en Snedker ved Navn Vilhelm, som boede ved Færgestedet.

Denne Forklarings Urigtighed ialfald i det væsentlige Stykke, der angik Maaden, hvorpaa han havde tilbragt Natten, blev imidlertid snart godtgjort. Manden paa Brønderød, hvor han paastod at have tilbragt Natten, forklarede nemlig, at der paa Gaarden vistnok fandtes en Laavebro, men at den var lukket med en laasfærdig Grind, som gik lige op til Taget, saa at intet Menneske kunde komme paa Laavebroen med mindre Grinden oplukkedes. Den 29de om Morgenen havde han saavelsom hans Tjenestedrenge været oppe før Dag og havde været henne i Staldene, hvortil Dørene gik ind ganske nær ved den omhandlede Grind, og han var fuldkommen vis paa, at der den ommeldte Nat eller Morgen ikke laae noget Menneske paa hans Laavebro, saasom Grinden var lukket i Laas, og først blev oplukket af ham for at en Kjærre, som stod inde paa Laavebroen, kunde blive trukket ud at smøres. — Denne Forklarings Rigtighed bekræftedes af Tjenestedrengene paa Gaarden. — De Personer, der havde transporteret Brede Nord afsted mellem Arresterne i Frederiksstad og Moss, forklarede, at da de paa Veien kom forbi Gaarden Brønderød, viiste Brede Nord dem paa Opfordring Laavebroen, hvor han sagde at have ligget den omspurgte Nat. Da de nu saa, at der fandtes en Grind, som aldeles lukkede Adgangen til Laavebroen, saa spurgte de ham, om han havde ligget indenfor denne Grind, hvortil han havde svaret Ja. De havde da spurgt ham, om ikke Grinden var lukket, hvortil han havde svaret Nei. Men da de ved at see nærmere til havde fundet en Hængelaas ved Grinden og gjorde Brede Nord opmærksom derpaa, saa gav han den Besteed, at han havde ligget udenfor Grinden. Da nu Kommissionen foreholdt Brede Nord denne Uovereensstemmelse mellem hans Forklaring og det Oplyste, kunde han ingen yderligere Rede gjøre herpaa, men svarede, at han laa paa Laavebroen, men det var mørkt, saa han ikke saa enten der var nogen Grind eller ikke, og at han ikke vidste, enten han laa indenfor eller udenfor Grinden, men haardt var det, der han laa. Hvorledes det hængte sammen med hans Tilstedeværelse paa Højom og de andre Gaarde, hvor han vilde have talt med Folk, kan ikke ret sees; efter de af Vidnerne afgivne Prov synes det nok muligt, at hans Forklaring i disse Punkter i det Væsentlige var sand. Ligesaa bekræftedes Rigtigheden af hans Forklaring om den sidste Deel af Touren. Den Kone, der boede ved Sundstedet Seeud ved Kjølberg-Elven, forklarede, at samme Dag, som Posten var bleven røvet, havde hun været over Elven, og da hun kom roende tilbage saa hun Brede Nord, hvem hun ikke forhen kjendte, staae ved Elvebredden og vadske sine Støvler. Da hun kom til Land, havde han spurgt hende, om hun kunde sætte ham over Elven, hvilket hun derpaa havde gjort. Fremdeles forklarede den Snedker Vilhelm, som boede ved Færgestedet, at Brede Nord ved den omhandlede Leilighed havde været inde hos ham og talt med ham om forskjellige Ting. Han havde da lagt Mærke til, at Bredes Støvler vare ganske vaade lige op til den øvre Kant, og havde spurgt ham, hvor han havde været henne. Hertil havde Brede svaret, at han havde været paa Onsø for at spørge efter Potetes, men da han ingen havde kunnet faae, saa gav han Fanden at gaae længere efter dem.

Medens saaledes Forsøget paa at føre Beviis for alibi mislykkedes, samlede der sig alt flere Indicier paa hans Skyldighed. Kommissionen indkaldte alle de Personer, der tidligere havde forklaret sig om Samtræffet med en Person i Nærheden af Gjerningsstedet før og efter Røveriet, og lod Brede Nord fremstille sig for dem iført den Dragt han vedgik at have været iført den omhandlede Nat, dog saa, at han ogsaa tog paa sig den graae Frak, hvilken han, som anført havde kastet fra sig, som han paastod, strax efter han var draget hjemmefra. Alle erklærede de, at Brede Nord, i den Dragt, paafaldende lignede den Person de havde mødt. Ved denne Leilighed afhørtes ogsaa tvende Vidner, der det foregaaende Aar samme Dag som Posten dengang var røvet, i Nærheden af Moss havde mødt en Person, der af Statur, Gang o. s. v. forekom dem at have megen Lighed med Brede Nord.

Brede Nord benegtede paa det Bestemteste at kjende Noget til den Pistol, som var fundet i Nærheden af Gjerningsstedet. Pistolens Identitet med en, som Brede Nord havde havt i Besiddelse, blev imidlertid utvetydigen godtgjort.

Af megen Vægt vare ogsaa de Forklaringer, der afgaves af tvende af de i Frederiksstad garnisonerende Underofficierer. Den ene Engebret Jacobsen Hegge forklarede, at Brede Nord i den sidste Tid havde tre forskjellige Gange talt med ham, og spurgt, hvad Tid der var Maanedsdag, da Officiererne fik sin Gage. Den sidste Gang, han talte derom, var Mandag Morgen den 28de Oktober Klokken 7 eller 8 om Morgenen. Han spurgte dengang om Adskilligt, saasom om naar den Post kom, som skulde bringe Officiererne deres Maanedsgage, hvem der rekvirerede de dertil fornødne Penge, om de kom fra Akershuus og mere saadant. Engebret Hegge, som ingen Mistanke nærede til Brede, havde besvaret disse Spørgsmaal efter sin bedste Kundskab, nemlig, at det formodentlig var Regimentskvarteermesteren, som rekvirerede Pengene og til hvem de bleve sendte. Denne Samtale var forefaldt i Brede Nords Huus, hvor han havde sin Kost. Han erindrede, at Brede havde spurgt baade naar Pengene pleiede at komme og naar de pleiede at udbetales til Officiererne, og hertil havde han svaret, at Pengene almindeligviis kom ved Maanedens Udgang og bleve udbetalte første eller anden Dag i den næste Maaned.

Biskop Johan Henrik Thomander.

Den anden Underofficier Johan Holm, som forrettede Skriverarbeide paa Regimentskvarteermesterens Kontoir, forklarede, at Brede Nord flere Gange havde spurgt ham, om der snart ventedes Penge med Posten, og sidste Gang var et Par Dage før Posten blev røvet. Da havde han spurgt ham, om det var ganske vist, at der skulde komme Penge med Posten. Holm havde svaret, at dette kunde ikke feile, saasom Lønningerne skulde udbetales først i Maaneden.

Johan Henrik Thomander.

Biskop Johan Henrik Thomander, der som lærd, frisindet, dybsindig, orthodox Geistlig og som henrivende Taler hører blandt de mærkeligste nulevende Theologer, ikke blot i hans Fædreland Sverige, men inden den hele lutherske Kirke, nedstammer fra en til Finland i det syttende Aarhundrede indvandret polsk Adelsslægt. Hans polske Forfædre førte imidlertid ikke Navnet Thomander, men Pisarski. Hans Fader Magister Albrecht Johan Pisarski, en uafhængig Charakteer, var 1785, 25 Aar gammel, bleven viet til Præst, men opnaaede intet Embede, og flakkede i hele sit lange Liv — han døde 1832 — om som Hjælpepræst, snart her, snart der. I 1795 var han Hjælpepræst i Naadsensaaret efter Provsten Thomas Thomæus i Fjelkinge, og giftede sig med hans Datter, med hvem han saaledes blev Fader til den nu saa berømte Theolog, der fødtes i Sognet Fjelkinge 16de Juni 1798. Navnet Thomander antog Sønnen efter sine Slægtninge paa Mødrene-Side, idet han dog ombyttede den latiniserede Form Thomæus med hiin græske, af Svenskerne saa yndede Navne-Endelse. Trange Kaar hindrede Faderen fra at sørge for Drengens Opdragelse, og denne blev derfor overladt til hans Bedstemoder paa Mødrene-Side, der tidlig holdt ham til at læse i Bibelen og Bælters Postille, og gav hans Sind den religiøse Retning, som er bleven gjennemgaaende i Mandens Liv. — Otte Aar gammel sattes han i Karlshamns Skole, hvorfra han i 1812 — altsaa i sit 15de — blev dimitteret til Lunds Universitet. „Men han havde alt da, siger hans Biograph i „Biogr. Lexicon öfver namnk. sv. män“, allerede skrevet Prædikener til sin Bedstemoders Glæde og Komedier til hendes Sorg,“ foruden at han havde forsøgt sig i den latinske Poesi med et versificeret Udtog af Verdenshistorien. Hans trange Kaar nødte ham til at forlade Universitetet efter et Aars Forløb og „tage Kondition“. Dog allerede 1815 antoges han som vikarierende Kollega ved den Skole, hvorfra han var dimitteret. Efter et Par Aars Forløb vendte han tilbage til Lunds Universitet, hvor han fortsatte sine Studier, men i saa mangesidige Retninger, „at det var vanskeligere at sige, hvad han ikke læste, end hvad han læste.“ Til at tage „Graden“ forberedede han sig ikke, men han nød dog stor Anseelse for sin Lærdom saavel blandt sine Medstuderende, som Universitetets Lærere. Da han engang (1820) indfandt sig paa Dr. Hylanders Forelæsninger, afbrød den gamle Lærer med den Bemærkning, at nu havde han en lærd Tilhører at tage Hensyn til.

I 1821 blev Thomander ordineret til Præst ved Karlshamns Kastel, og med denne geistlige Ansættelse forenede han snart en Stilling som Privatlærer i et Par fornemme Huse i Byen. Men samtidig fortsatte han med Kraft saavel sine theologiske som sine æsthetiske Studier. Han havde jo allerede som Barn forsøgt sig i at skrive Komedier. Nu fordybede han sig i Studiet af Shakespeare, og udgav efterhaanden (1824 og 1825) mesterlige Oversættelser af fem forskjellige af hans Stykker, ligesom ogsaa af Byrons Manfred. (Det engelske Sprog havde han allerede som otte Aars Barn lært i en Engelskmands Huus i Karlshamn.) Derpaa oversatte han „Skyerne“ af Aristophanes, Prudentius's Digte og „Brutus“ af Voltaire, foruden et Par prosaiske Arbeider, og endelig det „Nye Testament“, der udkom 1835.

Ved Professor M. E. Ahlmans Bestræbelser kaldtes han Høstterminen 1826 til at holde exegetiske Forelæsninger ved det theologiske Fakultet i Lund, og udnævntes følgende Aar til Docent, trods de Hindringer, som laa deri, at han ikke var „gradueret.“ Han havde imidlertid da netop disputeret „de Antichristo primæ ecclesiæ“.

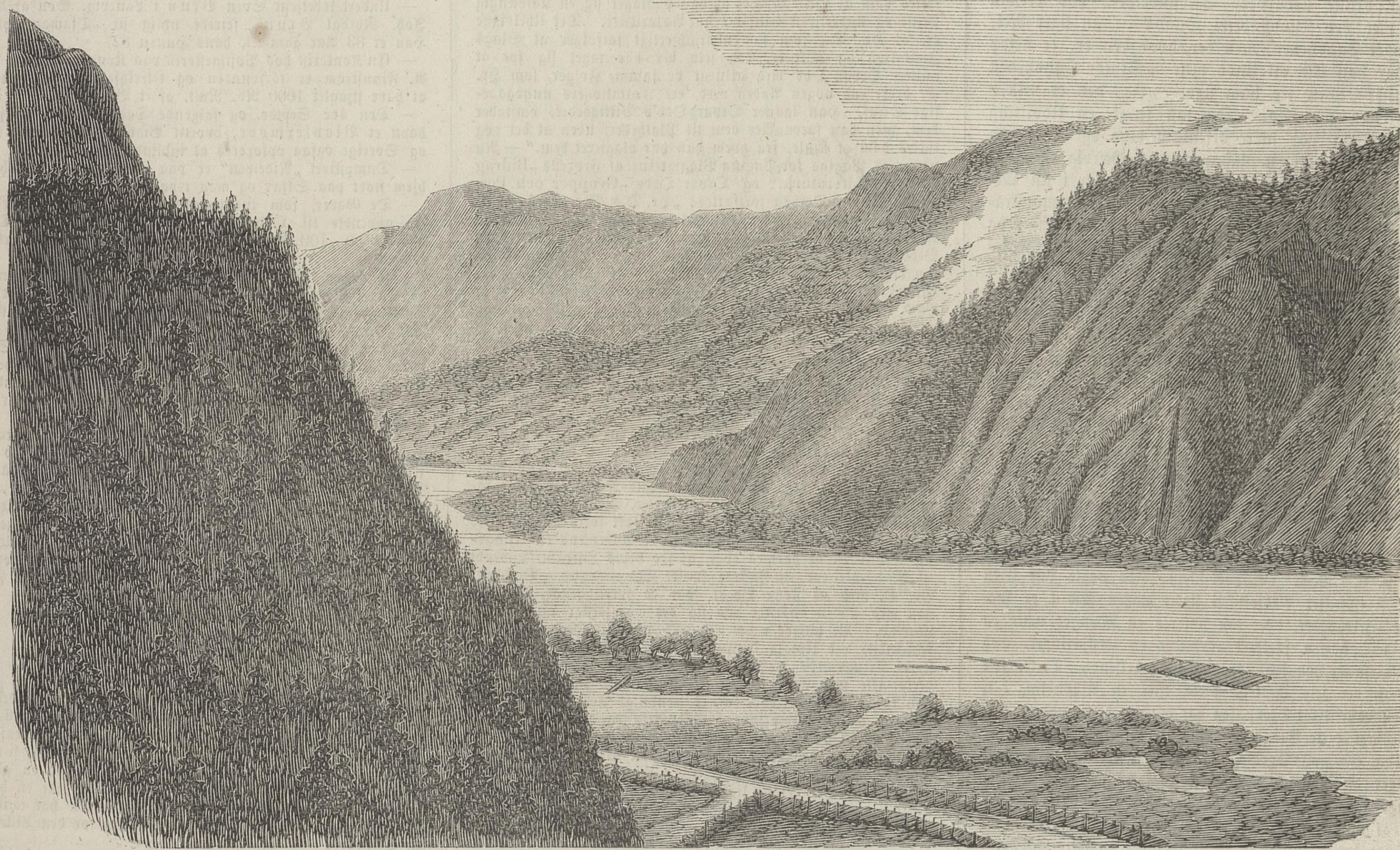
Ansat i Lund grundlagde Thomander sammen med den senere Biskop H. Reuterdahl „Theologisk Qvartalsskrift“, der begyndte i 1828 og fortsattes i 5 Aar, hvorpaa det ophørte fra 1832 til 36, da det igjen udkom indtil 1840 (10 B.) — Efterat have udgivet en ny Disputats (De donis Spiritus Sancti, 1828) blev han 1831 udnævnt til „extraord. Adjunkt i Fakultetet.“ Et theologisk Professorat, som han dengang androg om, besattes med en langt underlegen Medbeiler, Hellstenius, og det uagtet Thomanders Velynder Ahlman havde æsket det kjøbenhavnske Universitets Dom over begge Konkurrenters Afhandlinger og denne afgjort var faldet til Thomanders Fordeel. — Men Ahlman tabte ikke Modet under sine Bestræbelse for at skaffe Thomander Stilling som Professor ved Lunds Universitet; og han drev det snart til, at der blev oprettet et Professorat i Pastoraltheologi, hvilket Thomander erholdt

(1833) tilligemed et Landspræstekald som Præbende. Omtrent samtidig udnævntes han til Medlem af den kgl. naadigst nedsatte Kommittee i Anledning af en Revision af Kirkelovgivingen og udarbeidede et Forslag til en „Kyrkoordning“. — Ved Reformationsf.sten i 1836 hædrede Kjøbenhavns Universitet Thomander, om hvis Videnskabelighed det allerede ved den omtalte Konkurrence havde fældet en saa gunstig Dom, med Æresdiplom som Doctor theologiæ, en Ære, som samtidig kun blev fire andre Udlændinger tildeel.

I Forening med P. Weiselgren udarbeidede han et nyt Redaktionsforslag til en svensk Psalmebog, der tiltrods for Biskop Wallins bekjendte Psalmebog skal have fundet adskillig og velfortjent Yndest i Sverige.

I 1840 mødte Thomander paa Rigsdagen og blev paa denne og de følgende Rigsdage en af Hovedmændene inden den liberale Fraktion. Som parlamentarisk Taler udfoldede han den samme glimrende, mægtige Veltalenhed, som han alt som Prædikant havde lagt for Dagen. Især gjorde den Tale, han holdt ved Forhandlingerne om en ny Rigsdagsorden og Valglov, en næsten uhørt Opsigt. Man har sammenlignet ham med Englands Sheridan og sagt, at ingen Svensk i den Grad har havt Ordet i sin Magt som Thomander. Som Medlem af Rigsdagens „Statsutskott“ har han især gjort sig fortjent ved at fremskynde Bevillinger til Skolevæsenet og til videnskabelige Formaal. Thomander blev allerede umiddelbart efter sin første Rigsdagsfærd tilbudt en Plads i Statsraadet, hvilken han dog afslog at modtage. Han ombyttede i 1847 sin Lærerpost i Pastoraltheologien med Dogmatiken, og 1856 kaldtes han til Biskop i Lund. I denne Stilling har han havt mange haarde Kampe at bestaae ved sit Præsteskab for sine frisindede Anskuelser og sine Bestræbelser til kirkelig og borgerlig Frihed. Sit kirkelige Standpunkt har han for et Par Aar siden fremsat i et lidet Skrift betitlet „De kyrkliga frågorna“. I Kirkemøderne i Kjøbenhavn (1857) og Lund (1859), hvor han ved Siden af Kierkegaard var den eneste deeltagende Biskop, optraadte han med Kraft. Det sidste Kirkemøde, som afholdtes her i Christiania, havde han ogsaa besluttet at deeltage i, men blev uheldigviis hindret ved Sygdom. Overhoved hører Thomander ikke blandt de Geistlige, som i andagtsfuld Fornemhed holde sig borte fra de offentlige, halvt eller heelt verdslige Forsamlinger, hvor Tidens gjærende Ideer bæres frem. Under Studentermødet i 1843 optraadte han ved Børsfesten i Stockholm med hiin berømte Tale: „Vi have længe nok deklineret, det er paa Tide vi begynde at konjugere!“ og i Tycho-Brahes-Festen paa Hveen i 1846 deeltog og talte og henrev han ligeledes. For Nykterhedsvæsenet i Sverige har han virket gjennem Stiftelsen af Foreninger, ved et Skrift om Sagen, og paa anden Maade.

Thomanders særegne Styrke som Taler har man sat i en vidunderlig Forening af det dybeste Alvor og det mest spillende Lune, mellem hvilke Yderligheder han med lige Lethed og Mesterskab bevæger sig, og i poetisk Dybde og Rigdom i det hele Foredrag. Dertil kommer mægtige ydre Egenskaber, navnlig en imponerende Figur og en kraftig, klangfuld og let modulerendes Stemme. Efterhaanden har han udgivet en stor Række af Leilighedstaler og særskilte Prædikener, og endelig ogsaa en Samling af „Prædikener paa alle Søn- og Festdage“, hvilken er udkommen i dansk Oversættelse og derigjennem bleven baade kjendt og yndet ogsaa her i Landet.

Parti fra Elstad i Gudbrandsdalen. (Efter Originaltegning.)

Parti fra Elstad i Gudbrandsdalen.

Der gives visse Strøg i vort Land, som nu engang har faaet Hævd paa at skulle staae i Ry for sine Naturskjønheder, f. Ex. Mjøsen og den nedre Deel af Gudbrandsdalen, og dog er det kun høist betingelsesviis at disse Strøg kan kaldes smukke. Paa en blikstille blank Solskinsdag faar Mjøsen med sine Omgivelser vistnok et Præg, som man hos os er tilbøielig til at kalde italiensk, men eensformig bliver den ligefuldt; saagodtsom intetsteds støder man paa noget Parti, der kunstnerisk lod sig samle; Linierne ere eensformige og udtryksløse, og den brogede Blanding af Ager, Eng og Skov giver Landskabet et uroligt, spettet Udseende, som aldrig kan virke behageligt paa Farvesandsen. Nogle Mile opigjennem har Gudbrandsdalen omtrent samme Charakteer, skjønt Elven her rigtignok bringer lidt mere Afvexling ind. Undtagelser gives dog hist og her, saaledes ved Elstad, hvor man fra den høitliggende Gaard har en herlig Udsigt over Lougen baade opefter og nedefter. Som Stoppested for Reisende kan Elstad ikke noksom prises; det ligger kun 5 Mile fra Lillehammer, og paa den nye Chaussée reiser man med Diligencen baade bekvemt og billigt. Fortræffelige Folk og en god Beværtning vil man finde her, ja, selv et godt indrettet Styrtebad, en Indretning som man forgjæves vil sukke efter den hele lange Vei gjennem Dalen lige til Veblungsnæsset, og selv om det findes her skal jeg lade være usagt.

Professor Renan.

(Fra vor Pariser-Korrespondent; se f. Nr.)

Renan, Professor i Syrisk, Hebraisk og Chaldæisk, vakte først Opmærksomhed ved en Sendelse, han paatog sig til Syrien. Hans dobbelte Egenskab som Christen og som officiel Person sikrede ham en Armees Beskyttelse mod Korsets Fiender, som han havde meget at lide af. Om Resultatet af hans Sendelse er intet kommet til Meddelerens Kundskab, men ved sin Hjemkomst skulde det ligesaalidt som i Syrien tillades ham at leve i Fred. Han søgte et Professorat ved Collège de France, og skjønt Keiseren ikke ynder geniale Folk i sit Raad og i sin nærmeste Omgivelse, beskytter han dem overalt, hvor de ikke komme i Berørelse med ham selv; og saaledes blev Renan Professor, skjønt der var mange ældre Aspiranter, og man forud spaaede Støi og Krig. Og ganske rigtig, da han paa en af sine første Forelæsninger erklærede Christus for en stor Lovgiver, men ikke Guds Søn, fandt Autoriteterne ikke, at en Lære, som stred mod Stats-Religionen, kunde forkyndes fra offentlig Lærestol, hvorpaa hans Forelæsninger indstilledes, hvilket oversat vil sige, at Professoren midlertidig var afsat. Den samme Magt, der havde givet ham Ordet, havde upaatvivlelig ogsaa Ret til at nægte ham det, men hans ubestikkelige Tilhørere paa tyve Aar fandt denne Nægtelse tyrannisk, oprørende, umulig at taale, og protesterede paa al optænkelig Viis ved Piben og Huien og Forsamlinger og Taler, indtil „Moniteur“ truede dem selv med at relegeres fra Universitetet, dersom de ikke opførte sig skikkeligt, hvorefter der blev Stilhed.

Renan er paa engang Sproglærd, Historiker, Philosoph, Kunstner og Skribent. Jeg hørte hans første Forelæsning i Høst, og er han ingen Sphinx, saa er det dog et svare Arbeide at tyde ham, og at være tydelig og klar er ogsaa det han mindst bekymrer sig om; man maa holde vel fast, vil man gribe ham, og naar man søger ham paa Jorden er han i Skyerne — følg ham om Du kan.

Renan var oprindelig Kritiker, og da han for 15 Aar siden optraadte, gjorde man sig de største Forventninger om ham; men at skrive Afhandlinger om den

rene Stiil og om Ægtheden af gamle Manuskripter, var ham et for snevert Felt. „Jeg vilde ikke være fremmed“, hørte jeg ham sige, „for noget, som er virkelig menneskeligt, og saaledes har jeg studeret Philosophi og Religion, Videnskab og Kunst, Poesi og Følelser, kort, alt hvad Menneskeheden har tænkt, alt hvad den har følt, alt hvad den har udtrykt i Tale og Handling.“

At en saa lidet speciel Specialitet fordrer de mest forskjellige Gaver, begriber Enhver, men Renan griber Alting an med Geniets egne Overlegenhed. Hvad er da iveien med ham, og noget maa være iveien, siden han har nedrevet saameget og bygget saa lidet op. Paa mine Spørgsmaal fik jeg det Svar af en anden Lærd, at Renan har store Hindringer i selve den Race, han er udgangen af, at Haarenakkethed, Opposition stikker ham i Blodet. Om denne Race, om Bretagne, hørte jeg ham selv sige.

„Bretagneren har seet sine Naboer, sine Brødre afkaste den gamle haarde Bark og blive Romere, Angelsaxere, Franskmænd, Kosmopoliter, men han er forbleven Bretagner. Har han virkelig forandret sig i Noget? Har han ofret sine hedenske Dogmer for Christendommen? Man har vanskelig for at troe det. Hvad der er vist, er, at han hænger ihærdigt ved alt Gammelt, at han er ude af Stand til Fremskridt, og at han altid staar mere tilbage eftersom Seklerne skride frem, indviet til evige Tilbageblik, til Erindringens ufrugtbare Melancholi. Intet Nyt forbauser ham, ingen Lærdom finder Indgang hos ham.“

Er denne nedarvede Stivsindethed, hos Renan skyllet væk ved Kundskabens Daab? Man siger Nei. Han søger Sandheden, men der, hvor den er, er netop det, hvor han ikke vil finde den. „Skulde Sandheden være trist?“ hørte jeg ham sige. „Ja, den er trist,“ svarede han sig selv. Og saa fulgte en Udvikling heraf, som jo var mere orientalsk blød og deilig end egentlig sund. At en saadan Lærer: ihærdig og blød, poetisk og lærd, tilbedes af Ungdommen, er i sin Orden; han elsker ogsaa Studenterne, hvis Demonstrationer skulle have rørt ham ganske overordentlig; og vil han, naar det igjen tillades ham at holde Forelæsninger, med Alvor lægge an paa at forsvare sin Plads, det vil sige, være mere Professor og mindre Digter, vil det ikke være første Gang at Disciplenes Enthusiasme er bleven Mesterens Frelse. Han er gift med „Figaros“ Datter, og har den samme besynderlige Elskværdighed i Privatlivet som paa Talerstolen.

Literatur.

Træ- og Udskjærings-Arbeide til Huusflidens Fremme i Norge af P. Chr. Asbjørnsen. Ved Understøttelse af Selskabet for Norges Vel udgivet med 114 Tegninger i Træsnit. 44 S. st. 8. 20 ß. (Steensballe.) For nogle Aar siden opholdt Forstmester Asbjørnsen sig i nogen Tid i de sydbayerske Fjeldbygder, hvor der udføres en Mængde nette og overalt i Handelen søgte Træarbeider og Udskjæringer, med hvis Tilvirkning han saaledes gjorde sig bekjendt. Deels efter hvad han der selv iagttog, deels efter en Afhandling i et bayersk Tidsskrift for Skovvæsen har han nu i ovennævnte lille Bog skildret dette Slags Huusflid og Arbeidsmaaderne i de forskjellige Virksomhedsgrene, og tillige givet de nødvendige Tegninger af Ting og Redskaber, saaledes at man derefter kan tage sig til at arbeide en heel Deel af Sagerne. For mange af vore fattige Fjeldbygder, hvor Anlæg for at skjære i Træ ere saa almindelige, men hvor der mangler Indsigt i at anvende disse i en lønnende Retning, og hvor Arbeidsfortjenesten overhoved er ringe, vil en Huusflid som den af Hr. Asbjørnsen skildrede, være af stor Betydning, og navnlig vil den, naar Uaar og Arbeidsløshed indtræffer, sikre mod det Slags Mangel og Hungersnød, hvoraf Skildringerne i den senere Tid ere blevne saa mange og hyppige, og hvorfor ingen anden Udvei til Hjælp har været kjendt, end Anraabelse af Folks Barmhjertighed.

— **Ethnographisk Kart over Finmarken** af J. A. Friis. 10 Plader, Priis kol. 2 Spd. (I Kommission hos J. Dybwad.) Af dette store og fortjenstlige Kartarbeide, som er udgivet af Videnskabernes Selskab i Christiania med Bidrag af Oplysningsvæsenets Fond, ere de sidste Plader i disse Dage komne i Boghandelen. Dets Maalestok er den samme som Kystkarternes, og hiin mærkelige Egn, som paa Generalkarterne over Norge almindeligviis kun indtager et lidet Rum (idet Maalestokken pleier at være formindsket), oprulles saaledes her paa et Kart, som fylder en heel Væg. Som Titelen tilsiger, er Kartets Hovedopgave at fremstille vedkommende Egns Folke- og Raceforholde, Sprog og Nationalitet. Ved forskjellige Tegn angives saaledes meget anskueligt Afstamningsforholdet for hver enkelt Familie, dens Talesprog, om Lappisk, Finsk eller Norsk, og i hvilket Forhold det ene eller det andet er repræsenteret gjennem hver enkelt Families Medlemmer; Boligerne, om tømrede Huse eller Jordhytter, osv. Man seer saaledes ligesom hele denne fjerne Egn, med dens Befolkning, Beboelse og Levesæt, rullet op for sig i dette møisommelige Kartarbeide, hvis Udgivelse det Offentlige med sædvanlig Liberalitet har gjort mulig.

— Udkommet er **Beretning om Christiania Almueskolevæsen** for 1860 og 1861. Forfattet af Skoleinspektør G. Hansen og udgiven af Byens Almuskolekommission. 51 S. 8. Heri gives udførlige Oplysninger om Byens Almueskolers Ordning, Undervisningsvæsenet i samme, Lærerpersonalet og Examenerne, de økonomiske Forholde samt endelig Byggeforetagender, navnlig Beskrivelse af den nye Skolebygning i Møllergaden, der med Tomt sees at koste 41,050 Spd., og hvoraf ogsaa følger Tegning og Grundplan m. v.

— Biskop Darre agter at udgive en Række historiske **Folkeskrifter**; og af et saadant, „Kong Sverre og Norge paa hans Tid“, har han i Morgenbladet givet en Prøve.

— Udkommet er H. 1. 2 af „Ordbok öfver Svenska Allmogespråket“ ved J. E. Ritz, hvilke gaar til Ordet fors.

— Docent Dietrichsons i vort Nr. 24 anmeldte „**Indledning i Studiet af Sveriges Literatur** i vort Aarhundrede“ er senere i „Upsalaposten“ bleven Gjenstand for en meget skarp og skaanselsløs Kritik, hvis Hovedresultatet det maaskee vil interessere norske Læsere at erfare, hvorfor et kort Uddrag her gives. „Dilettanteriet, siger Anmelderen, er den Kategori, hvorunder dette Skrift bør henføres; vi frygte for, at Forf. ikke engang har den Belæsthed, som han dog vil give sig Mine af ved den urokkelige Sikkerhed, hvormed han udtaler sine Domme, endsige at han skulde have studeret og gjennemarbeidet sit Emne med den Nøiagtighed, som en grundig literærhistorisk Behandling forudsætter. I Virkeligheden har han ogsaa blot traadt i sine nærmeste Forgjængeres, Fryxell's og Sturzenbechers Fodspor, en Uselvstændighed, som det ikke lykkes ham at skjule derved, at han paatager sig en uafhængig Mine og undertiden kritiserer sine Autoriteter. Det Uheldigste er, at Hr. D., som saa ubarmhjertigt forfølger al Slags Imitation og Maneer, dog selv her har taget sig for at imitere Orvar Odd med akkurat de samme Følger, som Hr. D. bedre end nogen Anden veed, ere Imitationers uundgaaelige Straf. Han laaner Orvar Odd's Vittigheder, omstøber dem, men han forvandler dem til Platheder, uden at det dog lykkes ham at skjule, fra hvem han har plagieret dem.“ — Nu paapeges Pagina for Pagina Plagiaterne af Fryxells „Bidrag till Sv.s Literaturh.“ og Orvar Odds „Grupper och Personager.“ — Derpaa fortsættes: „Hr. D.s Bog er en mager Kompilation, som røber Mangel paa eget Studium, paa Autopsie, derfor ogsaa paa Selvstændighed i Opfattelse og Bedømmelse af de literære Frembringelser. En Kompilation kan dog være agtværdig nok, naar den er gjort efter gode Kilder, med Omhu og Eftertanke, samt ikke giver sig ud for Mere eller Andet, end den er. Men Hr. D.s Kompilation fremtræder baade med store Prætensioner og er desuden et skjødesløst Hastværks-Arbeide.“ Nu opregnes nogle temmelig grove Feilagtigheder. — Til Slutning heder det: „Der kunde vel været Et og Andet at tilføie om Hr. D.s Æsthetik, som, mildest talt, er meget besynderlig. Han slaar om sig med philosophiske Termini, t. Ex. Idealisme og Realisme, paa en Maade, som viser, at han ikke engang har Anelse om deres virkelige Betydning. — Hr. D. erklærer, at hans Bog er beregnet paa danske og norske Læsere. Men det Publikum, han har regnet paa, skal vel finde nogle Navne, nogle Aarstal, nogle i Luften svævende Kategorier, men ingenlunde en paalidelig „Indledning“ — snarere vil det føres aldeles vild. Svenske Læsere skulle derimod ikke finde Andet end en retmæssig Grund til at harmes over, at see deres Literatur anvendt til Materiale for en Fuskers frække Experimenter. Vedbliver Hr. D. med at skrive Bøger som de foreliggende, saa kan han med Tiden anvende paa sig det horatsiske: non omnis moriar. Vi hilsede i sin Tid med uforstilt Glæde Hr D.s Ansættelse ved Upsala Universitet som et lidet Skridt til en større Tilnærmelse mellem de nordiske Universiteter. Det er derfor ikke med Lyst vi have fremtraadt med en Undersøgelse, som kunde faae Udseende af et fiendtligt Anfald, uagtet den dog kun er et Selvforsvar. Endvidere kunde man maaskee fordre, at vi skulde have taget mere Hensyn til, at Hr. D. er Udlænding, og behandlet ham med større Delikatesse. Vi ere aldeles ikke blinde for det Rigtige i denne Bemærkning; men endnu mindre er det os ligegyldigt, at svenske Forholde fremstilles i et falskt Lys for danske og norske Læsere.“

Norge.

Christiania. Hs. Maj. Kongen har skjænket Nationalmuseet et af ham malet Landskab, forestillende Gripsholms Slot med Omgivelser.

— Hs. Maj Kongen har under sit Besøg i Danmark modtaget Diplom som Æresmedlem af Selskabet „Vaabenbrødrene“.

— I Thorsdags ankom hertil med Dampskibet Lindesnæs vor Dronnings Forældre, Prinds Frederik af Nederlandene og Gemalinde, tilligemed deres Datter.

— Prinds Oscar begiver sig den 15de fra Søderkøping paa Reisen til Norge.

— Under 12te August er Sognepræst til Norddalen R. A. Rolland udnævnt til Sognepræst i Herø; ledig pers. Kapellan E. R. Kaurin til Sognepræst i Beieren; Sognepræst til Lunde M. G. Klem til Sognepræst i Brunlanæs; Provst i Listers Provsti og Sognepræst til Vanse J. Fritzner til Sognepræst i Thjødling; Sognepræst til Hiterdal B. J. Flood til Sognepræst i Hedrum; Kand. theol. G. A. Borgen til Katechet samt Bestyrer og Førstelærer ved Borgerskolen i Vadsø; Rektor i Tromsø Hans Blom til Rektor ved Frederikshalds lærde og Realskole; Overlærer ved Frederikshalds lærde og Realskole J. C. S. Geelmuyden til Rektor ved Bergens lærde Skole; Underretssagfører C. A. Selmer til Byfoged i Drammen; Justitiarius i Throndhjems Stiftsoverret F. F. Schaanning til Sorenskriver i Strinde og Selbo Sorenskriveri; Stykjunker m. m. E. Andersen til Forvalter ved Frederikstens Fæstnings Arsenal; Kopist J. C. Finnemann til Tøihuusskriver ved bemeldte Arsenal.

— Under s. D. er Sorenskriver i Eidsvold C. Holmsen meddeelt Afsked i Naade med en aarlig Pension 600 Spd., og Postmester paa Kongsvinger F. Peckel med aarlig Pension 350 Spd.

— Under s. D. er tilladt Universitets-Stipendiat Fr. Brandt og Overretssagfører O. A. Bachke at afholde hver 4 offentlige Prøveforelæsninger (deriblandt een over selvvalgt Thema, inden Kredsen af den fædrelandske Ret) for den ledige Lektorpost i Lovkyndighed. Til Censorer er ved Siden af det juridiske Fakultet Høiesteretsassessorerne Motzfeldt og Platou beskikkede.

— Kand. med. E. Winge er konstitueret som Prosektor ved Rigshospitalet og den dermed forenede Fødselsstiftelse.

— Ved den i Thorsdags faldne Censur over de skriftlige Artiums-Prøver ere 17 rejicerede, alle for latinsk Oversættelse. J. C. Frost, G. K. Halvorsen, K. D. Hoegh, Qvisling og H. J. F. Reimers staae saaledes, at de kunne faae Præceteris. Antallet af dem, der gik op til Examen, var 130. Blandt de rejicerede var en dimitteret fra lærd Skole (Lillehammers).

— I Mandags gaves i Studentersamfundets Restaurationslokale en halv privat Sexa for „Aftonbladets“ Redaktør Mag. Sohlman, hvori omtrent 80 Mænd af alle Stænder deeltoge. Inden Festen begyndte, foretoge Deeltagerne med Æresgjæsten en Dampskibstour omkring i Fjorden, hvorunder et Sangerchor, anført af Behrens, afsang flere Sange. Ved Sexaen udbragte Skolebestyrer H. Nissen Skaalen for Sohlman, hvorfor denne takkede i et Foredrag, hvori han uforbeholdent udtalte sig om de internationale Stridigheder og forsikrede, at ingen fiendtlige usurperende Hensigter i Sverige herskede mod Norge, selv ikke blandt Junkerpartiet. I Aftenens Løb optraadte flere Talere, saasom L. K. Daa, U. A. Motzfeldt, Prof. Monrad, H J. Schwensen, J. P. Olsen, A. Aabel og G. Krohn. Trende Danske vare ogsaa tilstæde og erindredes med Skaaler, hvorfor Inspektør Brix takkede. Henimod Midnat brød Selskabet op og ledsagede Sohlman til hans Bopæl.

— Prof. Munch er atter reist ind til Stockholm for der at anstille fortsatte Kildegranskninger til sin Historie.

— Undertolbetjent Sven Brun i Laurvig, Søn af Biskop Joh. Nordal Brun, feirede nylig sit „Diamantbryllup“. Han er 83 Aar gammel, hans Hustru 82.

— En Kontorist hos Postmesteren paa Kongsvinger ved Navn A. Finnstrøm er forsvunden og efterlyses som mistænkt for at have stjaalet 1000 Rd. Rmt. af et Bankobrev.

— Den 4de Septbr. og følgende Dage afholdes i Kjøbenhavn et Biavlermøde, hvortil Biavlens Venner fra Norge og Sverige ogsaa opfordres at indfinde sig.

— Dampskibet „Nidelven“ er paa sin Sydtour fra Throndhjem stødt paa Skjær og maa repareres.

— De Gaver, som indsamledes til de sultende Siredøler, ere anvendte til Oparbeidelse af en Vei gjennem Dalen, hvorved 50—100 Mand nu i længere Tid har havt Arbeidsfortjeneste.

— Under en Reparation af Raade Kirke er der i Muren oppe ved Taget fundet en liden Trætine med 400 gamle Sølvdalere, hvilke efter Ælden at dømme maa have henligget der omtrent 200 Aar.

— Den 9de Aug. nedlagdes atter Grundstenen til Sarpsborgs Kirke i et Hjørne af den afbrændte Kirkes Chorbue. Kirken skal nu bygges efter Tegninger af Stadskonduktør Grosch, og Ingeniørmajor Thrane er antagen til Arbeidsbestyrer.

— I de to sidste Aftener har der udenfor en Borgermands Huus paa Carl Johans Gade fundet etslags Pøbelopløb Sted i Anledning af et udbredt Rygte om Misbrug af faderlig Myndighed. Dette Slags amerikanske Folkejustits, som Massen saaledes tiltager sig, og som et Par Gange tidligere hos os ogsaa er bleven anvendt (nemlig mod en Aagerkarl, der havde trukket en Mand i Gjeldsfængsel, og mod en Kapitain, der havde misbrugt Pryglestraffen), har dog her været aldeles meningsløs, idet Rygtet, som havde sat Folk i Bevægelse, har vist sig at være uefterretteligt.

Blandede Efterretninger.

Lamartine har faaet den franske Regjerings Tilladelse til at indrette et Lotteri paa en Kapital af indtil 1 Mill Fr., for at han derved kan bøde paa sine uophørlig slette Pengeaffærer.

— En Klosterforstanderske i Limburg har stillet en firaarig Elev, til Straf for en Løgn, med bare Been paa en gloende Ovnsflade, for at den lille Synderinde kunde faae en haandgribelig Forestilling om Helvedes Ild. Lægen har imidlertid fundet denne djævelske Straf meget farlig for den Lilles Liv og Sundhed.

— Observator Dr. Schjellerup i Kjøbenhavn har opdaget en ny Komet (der ogsaa kort forud var bleven observeret i Florents) hvilken „har begyndt at udvikle lignende Phænomener som den Donatiske Komet“, og endnu i Løbet af denne Maaned vil blive godt synlig for det blotte Øie.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 34. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 24de August 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Napoleon den Tredie.

(Af Jonas Lie.)

II.

Vi have i forrige Opsats efter Evne forsøgt at risse op de store Linier i den Napoleonske Politiks Forhold udad mod Europa og at paavise dens forløsende Stilling til de Nationalitets- og Selvstyrelsesspørgsmaal, af hvis gordiske Knuder saagodtsom al Tanke om Udvikling og Fremskridt i Europa hidtil har ligget bunden. Medens England seilede med Guld og Rigomme derude paa det blaa Hav, laa alle de europæiske Statsskibe solidt forankrede for disse sine evige Spørgsmaal, uden at nogen enkelt af dem havde politiskt Gangspil stærkt nok til alene at løfte alle de i hinanden forviklede Ankere af Grunden. Den hellige Alliance var desuden en Overeenskomst mellem de respektive Skippere om uanseet Mandskabernes Misnøie at lade Ankerne blive i Grunden. Man frygtede nemlig Mytteri og Hævn, naar Skibene kom alene og kontrolfrie ude paa Havet. Saa kom Napoleon med det store franske Gangspil og prøver at faae Skibene vel fra hinanden for siden at anføre hele Flaaden i den økonomiske Uafhængighedskrig imod England. Vi gave tilbedste en Opfatning af Napoleons Udenrigspolitik, som ved Siden af den Tanke, at han har forstaaet at forene sin og Frankriges Interesse med Tidens høiere politiske Sandheder, ikke umuliggjorde den Anskuelse af samme, at den f. Ex. nufortiden driver stærkt Aager med det italienske Spørgsmaal. I det første Dieblik af Overraskelse viste det sig nemlig overalt baade i Presse og andetsteds temmelig tydeligt, at Napoleon var overtrumfet af Cavour og Garibaldi, dengang disse, istedetfor at foederere (under Murat) ved Landgangen paa Sicilien unerede Kongeriget Neapel med Victor Emanuels Rige. Denne Tanke er hellerikke bleven bortfjernet ved Napoleons Spil med den forlængede Okkupation af Rom, hvilket Punkt som Centrumet for den hele store italienske Reaktion sønderdeler Italien endnu mere i politisk Henseende end det allerede, som geographisk Midtpunkt, gjør i strategisk. Det kan være, at Garibaldi ikke handler klogt ved nu at sætte Alt paa Spil, men vi have ikke destomindre en Tro paa, at Garibaldi har en Følelse af sit Folks bedragne Ret og af dets Selvopholdelsesinstinkt i sig, naar han erklærer Rom for Hovedet paa Italiens Hydra og naar han i disse Dage proklamerer som et Vulkanudbrud, hvori Ordene som Gnister fare langt over Havet og fænger selv over i det franske Folk. I slige Sager kan vistnok egentlig først Historien dømme, efterat alle Kjendsgjerningerne ere samlede, men vi maa dog have Ret til paa Forhaand at gjøre os en Formodning, og denne synes da her for Tilfældet neppe at kunne blive anden end den, at Garibaldi, som staar Situationen saa nær, bedre end Størsteparten af den øvrige Verden seer, at Napoleons dynastiske Politik med Neapel nu er saavidt forberedet, at den absolut maa mødes, om Italien skal undgaae at blive søndret i tvende Stater. Paa den ene Side har Napoleon vistnok under Verdens Sympathi gjort Frants den II. umulig, men paa den anden Side har han det nok ogsaa i sin Magt, i Murat at kunne give denne Reaktion en ny Konge for den tabte; thi Reaktionen selv, baaren af Præster og den Mængde, som i dette i Hundreder Aar depraverede Land hænger ved det gamle Bestaaende, og hvis Anskuelser først uddør med deres Generation, har Napoleon, selv om han havde Villien dertil, (hvad han qva skikkelig Privatmand sandsynligviis har ligesaa vel som enhver af os andre) saa alligevel ikke kunnet gjøre umulig. Hans gamle Politik har jo altid været at forene det Nye med det faktiskt Bestaaende, saa det Sidste ikke virkeligt forurettes, og det er vel ogsaa paa den Basis, at han tilslut vil moralskt forsvare sin nuværende Optræden i den italienske Politik. Rom er den italienske Reaktions skumle Fæstning, hvis moralske Skyts og jesuitiske Lænkesætninger bærer ud over hele Italien, og hvis Besætning er stor nok til bare med sine Præstekjoler at udbrede et Gravlagen over hele Syditalien. Rom er for Italien, hvad Bastillen var for Frankrige. Den Dag, Italiens Bastille stormes, vil det have Virkninger udover den ganske Christenhed, foruden de direkte politiske. Det er dette Sted, som Garibaldi nu vil bestorme, det er dette Stykke af deres eget Land, som Italienerne unde et Jordskjælv, saa Jorden kunde sluge det igjen. Dette udlevede Sted hører nu det italienske Folk rundt om det raabe: „Rom eller Døden"; det maa knage underligt i de gamle Kirker, som give sig og revne, fordi de ikke længere kunne rumme sit Folks Hjerte. Fra denne Fæstning jog Napoleon Frants den II. ud, og paa den holder han Paven fangen, medens den smukke Dronning vrider Hænderne foran Fængselsdøren. Denne Fæstning er vel af Napoleon bestemt til først at skulle støtte Murat i Ryggen paa hans Gang mod Neapels Throne for siden i Frihedens Navn at sprænges i Luften bag ham, naar den har gjort sin skumle Tjeneste og Paven er passende assureret. Napoleon vil et konfoedereret Italien, Garibaldi vil et heelt Italien. Hvad vil da Englænderne, hvis Alliance med Franskmændene jo nu er løsere end nogensinde? Garibaldi har sagt et Ord herom. Og hvad vil Victor Emanuel og Italiens Intelligents? Følger Victor Emanuel i Hjertet en italiensk eller blot en sardinisk Politik, og hvormeget finder han det klogt at resikere eller hvad nødes han maaskee til at vove? See dette er Stillinger og Spørgsmaal i det Napoleonske Kortspil nede i Italien, som Tiden nu staar i Begreb med at løse, og som alskens interesserede Aviser og Opfatninger nu under Begivenhedernes Proces skal begynde at forvirre for vore Dine, indtil Verden efter et Aars Forvirring og Allarm atter i Roligheden seer sine første, den franarrede Indtryk stige op igjen af Chaoset som de ene rigtige. Nutidens Spørgsmaale ere forresten saa „ideeblandede" og i deres Løsning udsætte for saa stærke irregulære Sideindflydelser ogsaa fra Folkenes udenfor det Egoistiske liggende Sympathier, at baade Duer og Slanger ere udsatte for at narres i Regningen.

Vi have efter Evne fremstillet Napoleon som den Mand, hvem Verden trænger til. Det gamle europæiske Bestaaendes golde og eensformige Jislag, hvorpaa Potentater som Carl den 12te, Gustav Adolph, Ludvig den 14de løb paa Staalskøiter, snirklende Landegrændser efter Diplomatiens Behag, er forbi. I den opbrydende nye Tids Jisgang driver Europakartets Lande som Jisflager, men nu med sine naturlige istedetfor de dem traktatmæssigt givne vilkaarlige Grændser, og Napoleon staar da forat fuldende Billedet i Tidsstrømmen med sin Udenrigspolitik som Manden med Hagen, der søger at stage Stykkerne klar af hinanden og saa først og fremst skaffe Plads for sit eget. I Rom, midt i den efter hans Mening alt for store italienske Flage, har han hugget Baadshagen fast, og han vil vistnok prøve et kraftigt Slag til for at see, om det ikke skulde lade sig gjøre at dele det i to, for at den ikke skal genere Frankrig for stærkt om den skulde komme paatvers for det i Strømmen. Udenfor dette Tidens Polarhav seiler da England i rum Sø og chikanerer Franskmanden saa godt, det formaar. Den italienske Flage vil England sandsynligviis have heel netop af den samme Grund som Napoleon vil have den deelt.

Men kan der da af Ondt komme ubetinget Godt? Kan den Mand, der — som Garibaldi i disse Dage udtrykker sig — „har vadet gjennem franskt Blod til sin Keiserthrone, og som kun har kunnet holde sig paa den ved at undertrykke de franske Borgeres Frihed, dræbe Frankriges offentlige Liv, dette Moderskjød for store og Landets kritiske Situationer voxne Mænd, denne Mand som har jaget dets Borgere fra Torvet og de offentlige Anliggender ind i deres private Huse til deres private Egoisme og af Offentligt kun taaler Børsspil, og hvis Regjering for at bestaae har maattet reducere Landets offentlige Mening i Presse og Parlament til ubetydelige Faktorer i Staten" — kan en saadan Mand, som efter dette paa ethvert muligt Sprog maatte nævnes med Ordet Tyran, da have noget fast moralskt Fodstykke i Tiden at staae paa, endsige et saa fast, at en stor Deel af Verden forgjæves skulde have prøvet paa at drage ham ned derfra? Som Napoleon den Første i sin Tid efter en bekjendt Historie stod fast paa sine erobrede Kanoner i Vendômesøilen, uden at lade sig drage ned af de Touge, hvormed en reaktionær Pariserhob omslyngede hans Statue, saaledes staar Napoleon den Tredie under den reaktionære Verdens Anstrængelser. Havde de Ret, som tro, at hans Huus er fortømret af det nævnte Slags Urettens Materiale, af Vold og Undertrykkelse af Ret og Sandhed, da var hans Keiserdømme vistnok kun en glimrende Sæbeboble, og det opskræmte England havde ingen virkelig Konkurrent. Dronning Victoria lod sig da nøie med at stikke sit Scepter i Boblen, saa den sprang, og Englænderne beholdt da sine Skibe i Havnene og sine Penge i Lommerne. Men vi bekjende os til og ville forsøge at gjøre gjældende for Læseren en hiin ovenanførte aldeles modsat Opfatning — en Anskuelse, hvortil vi ere komne gjennem almindelige Betragtninger fra de større Love for Samfundsudviklingen i de forskjellige Lande, og for hvilken Synsmaades Udvikling vi i den følgende Afdeling ville udbede Opmærksomhed. Med Die for at disse Love for Samfundsviklingen i sit Væsen, ere de samme om de end arte sig forskjelligt i de forskjellige Lande, og med en bestemt Sætning i Sigte vil dette Thema lade sig behandle i medgjørlig Korthed. I disse Love ville vi søge at begrunde vor Opfatning af Napoleon den Tredie, som er den, at det egentlig Store og historiskt Virkelige ved Napoleon ikke maa søges i hans Udenrigspolitiks forløsende Forhold til Europas Sorger og Bekymringer, eller i hans Forhold til Italiens Befrielse eller til Konkurrencen med England, idet

dette nemlig alt kun er at regne iblandt de vistnok ophøiede og storartede, men dog kun fra noget endnu Større ved ham afledede indirekte Virkninger. Det egentlig Store ved ham, som vi troe at see, ligger ikke i hans Virksomhed udenfor Frankrig, men i hvad han udretter i Frankrig, ligger i hans Keiserdømmes frelsende Stilling til selve det franske Samfunds Udvikling. Vi see i Keiserdømmet Revolutionens — den nye Tids — første ordnede Statsform, dens Sætningers første Tilstand af Organisation til politiskt Liv og Vext. Vi hilse i Napoleon den Tredie den første store Fyrste ikke i den Tid, som hidtil i Europa levede indestængt i Stænder og Kaster, men i den Tid, hvori Masserne, Millionerne, skulle ledes ind i Samfundslivet; vi see i hans Keiserdømme — ikke i hans Person — isandhed Freden. Hans Keiserkrone gløder i den nyopdragende Tids Morgenrøde som Spiret paa Europas første istandbragte tidsmæssige politiske Folkebygning. Vi lade os langtfra skræmme bort fra denne vor Opfatning, fordi det gamle Despoties Traditioner og Historie ligesom straaler ud fra ethvert af Keiserdømmets Former og Navne. En romersk Cæsar i den Forstand, at han skulde tragte efter at underkue Verdens øvrige Nationer, er Napoleon ikke; men i sin Opgave og Stilling ligeoverfor sit Folk er han i visse Maader at ligne ved de gamle Cæsarer, kun at denne de romerske Keiseres Opgave blev afbrudt saagodtsom i sin Begyndelse ved det store i Verdensudviklingen indfaldende Led, Christendommen, for hvis fyldige Liv alle de stedfindende Statsorganisationer vare for trange og som derfor faldt knusende paa hele den gamle udlevede Historie, for selv at danne Platfonden for en ny fuldere og større.

Landbrugs-Udstillingen i London.

(Meddeelt af Agronom Jensenius.)

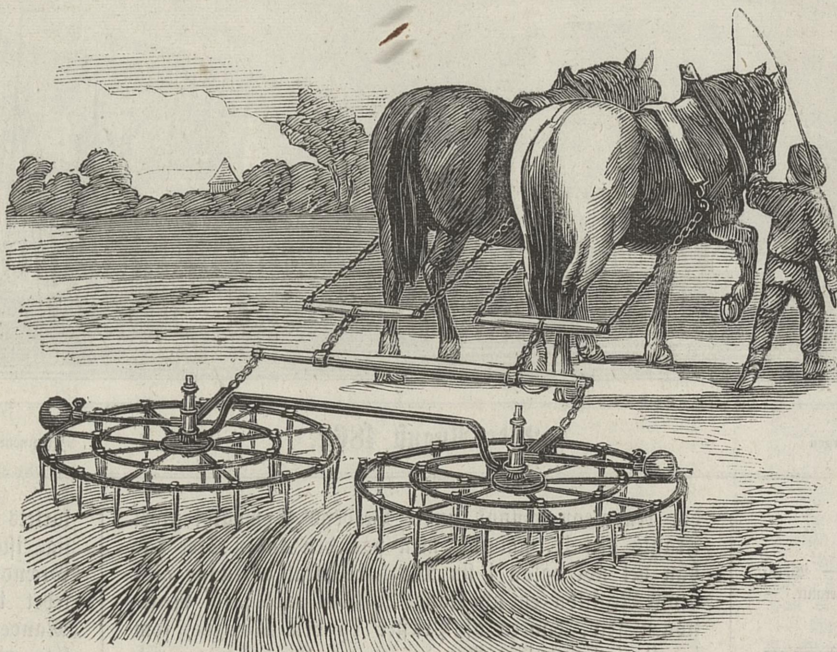
I.

Den af det kongelige engelske Landbrugs-Selskab foranstaltede Udstilling af Huusdyr og Landbrugs-Redskaber og Maskiner blev i Slutningen af afvigte Juni Maaned afholdt i Battersea Park, en af de store skjønne, Parker som man træffende har kaldet Londons Lunger. Den hele Plads for Udstillingen, som var indhegnet med Plankeværk, indtog et Rum af cirka 40 Tdr. Land og var deelt i 3 Afdelinger. I den største af disse var i lange lette Træbygninger, med Seildugs Tag og Adgang fra begge Sider, opstillet allehaande Landbrugs-Redskaber og Maskiner, Hornkvæg, Faar og Svin samt endeel Heste. I den anden Afdeling stod i en Kreds c. 150 Heste; paa den Plads, som indesluttedes af denne Kreds, blev samtlige Heste præsenteret et Par Gange daglig. I den 3die Afdeling var et stort Antal Dampmaskiner i uafbrudt Virksomhed og drev Tærske-, Hakkelse- og Rodskjærings-Maskiner, Maskiner for Knusning af Sæd- og Oliekager, for Tilvirkning af Drainrør og Teglsteen, Beenkværne, Pumpe-Maskiner m. m. I Redskabs- og Maskineri-Afdelingen havde hver Udstiller sin numererede Plads, og en Betjent var tilstede, af hvem enhver forønsket Oplysning samt illustreret Katalog over de udstillede Gjenstande kunde erholdes.

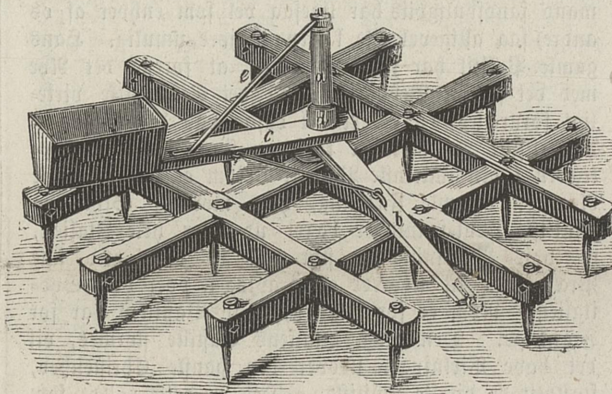
De to første Dage, den 23de og 24de Juni, var ikkun Udstillingen af Redskaber og Maskiner aaben for Publikum og under disse Dage ved et Plankeværk adskilt fra Pladsen for Huusdyrene; den 28de foregik Bedømmelsen af disse, og fra denne Dag til 2den Juli var ogsaa denne Afdeling aaben. Adgangen for de Besøgende betaltes en Dag med 4½ Spd., en Dag med 1 Spd., 4 Dage med ½ Spd. og de 3 sidste Dage med 1 Mk. Antallet af Besøgende paa een Dag gik op til c. 40,000.

Den 26de, 27de og 28de Juni fra Kl. 11–4 havde man Anledning til at see Damp-Ploge og Damp-Kultivatorer i Virksomhed omtrent 3 norske Miil fra London ved Farningham Jernbanestation. Jordens Bearbeidning med Dampkraft er en Opfindelse, der kun er nogle faa Aar gammel, men vil udentvivl komme til at spille en vigtig Rolle i Englands Jordbrug. I dette Dampmaskinernes og Kulgrubernes Land er Dampkraften betydelig billigere end den tilsvarende Hestekraft. Der paastaaes, at Fowlers Dampplog bearbeider Jorden for det Halve af hvad Pløining med Heste koster. At pløie 1 Td. Land med Heste beregnes i England at koste 2½ Spd., at pløie den med Fowlers Dampplog omtrent 1 Spd. At Jorden, hvor Dampploge skal arbeide, maa være fri for store Stene, er en Selvfølge; derimod er det ikke nødvendigt, at den er ganske slet og jevn, naar kun ikke Ujevnhederne ere alt for store.

De Dampploge, jeg saa, arbeidede paa den Maade, at i den ene Ende af Ageren var opstillet en Dampmaskine (paa 8 à 14 Hestes Kraft), som ved Hjælp af et, 1 Tomme tykt, snoet Staaltraadsreb drog et Plogredskab, sammensat af 6—8 Ploglegemer, af hvilke Halvparten arbeidede naar Redskabet gik nedad Ageren, og Halvparten naar det gik opad. Redskabet styres af en Karl, som sidder paa det.

Asby's roterende Harv.

Amerikansk roterende Harv.

Amerikansk Saamaskine.

Staaltraadslinen opbæres af Tredser, anbragte paa Hjul i passende Mellemrum henover Ageren. Med Fowlers Dampplog kan pløies 11 Tdr. Land i 10 Timer. Til Maskinens og Plogens Betjening medgaar 4 Mand og 1 Hest. Feltet i Farningham, hvor disse Redskaber arbeidede, havde en Længde af 4—500 Alen. En Damp-Kultivator (en Art Labbeharv) af c. 5 Alens Bredde, gik frem og tilbage over denne Strækning i 6 Minutter og bearbeidede saaledes i dette Tidsrum henved 2 Maal Jord 5 à 6 Tommer dybt.

Tager man i Betragtning, hvor vigtigt det ofte er at faae Agerens Bearbeidning fuldført i kort Tid, vil Fordeelagtigheden af Dampkraftens Anvendelse hertil blive end mere iøinefaldende. Det medfører liden eller ingen Bekostning ved et Jordbrug at holde et Overskud af Dampkraft; Dampmaskinen tærer kun medens den arbeider; Heste derimod ogsaa, om de ikke arbeide, saa det gaar ikke an at holde for mange af dem, om man end til sine Tider kunde have god Anvendelse for dem.

I Farningham forevistes ogsaa et Landbrugs-Lokomotiv, hvis Bestemmelse var at udføre de Kjørsler, som forefalde i et Gaardsbrug. Lokomotivet med 3 Vogne efter sig kjørte omkring paa Veiene i Farningham Bakke op og Bakke ned.

Af Maskiner og Redskaber for Landbrug og Huusholdning var udstillet over 5000 af 340 Udstillere. Man vil af disse Tal kunne gjøre sig et Begreb om denne Udstillings Rigdom og Mangfoldighed; føier man til, at samtlige Gjenstande var udmærket smukt forarbeidet, vil man forstaae, at denne Udstilling frembød et høist interessant og storartet Skue. Man har i England det Ordsprog: „Viis mig din Plog, og jeg skal sige Dig, hvor dygtig Landmand Du er" — og tilvisse, man behøver ikkun at have seet en saadan Udstilling for at vide, at Englands Agerbrug har naaet et høit Trin af Fuldkommenhed. At give en nøiere Forklaring om det Mærkelige og Interessante, som fandtes i denne Udstilling, skulde føre for vidt, selv om Tiden vilde tillade mig det; jeg maa indskrænke mig til at nævne Hovedklasserne af de udstillede Maskiner og Redskaber. De vare følgende Dampmaskiner, de fleste paa Hjul (Lokomobiler).

Ploge; iblandt disse indtager Howards den første Rang; den har taget 14 Første-Præmier, og siden Udstillingen i London 1851 er fra Howards Fabrik leveret over 5000 Ploge. — Undergrunds-Ploge — Ploge til Potetes-Optagning — Hyppeploge. — Harver, især et stort Antal Zigzak-Harver, Kjedeharver til at nedbringe Græsfrø og fordele Overgjødsling paa Enge. — Hestehakker, Skarresecatorer, Grubbere — Ruller — Redskaber for Drilkultur — Saamaskiner — Diblemaskiner — Drainrørs- og Teglsteens-Maskiner — Haandredskaber til Draining — Maskiner til at slaa Græs — Høsteredskaber til at vende og sprede Hø — Do. til at rive Hø — Meiemaskiner — Kombinerede Tærske- og Rense-Maskiner; disse vare bragte til en høi Grad af Fuldkommenhed og i Regelen transportable. En af de bedste var Gibbons, Priis 370—500 Spd. — Tærskemaskiner; Wallis & Haslems, priisbelønnet ved Udstillingen i Canterbury, koster for 2 Hestes Kraft, portabel, 180 Spd. — Maskiner til at tærske Kløverfrø — Korn-Rensemaskiner — Hakkelsemaskiner — Rodskjærings-Maskiner, en stor Mængde, som skjærer Rodfrugter i Skiver, Strimler og Terninger — Maskiner til Rodfrugters Vadskning — Do. til Knusning af Sæd og Oliekager — Kornkværne og Beenkværne — Maskiner for at ælte Deig til Brød — Do. for Osttilvirkning — Smør-Kjerner — Kjødkværne — Filtrer-Apparater — Komsürer — Vadskemaskiner i stort Antal; en af dem var paaheftet en Plakat, hvorpaa stod: „vadsker 20 Skjorter i 20 Minuter" — Veiemaskiner. — Baaser for Heste og Kjør af Jern med Krybber, Trouge og Hækker af Jern — Grisehuse af Jern — Transportabel Sagværk — Transportabel Jernbane for Gaardsbrug — Karrer og Vogne — Have-Redskaber — Bænke, Stakit, Grinder af Jern — Gjerder af galvaniseret Staaltraad — Slanger og forskjellige andre Sager af Gutta-Percha.

To smukke Samlinger af Landbrugs-Vexter, Kornarter, Rodfrugter og Græsfrø var udstillet af Peter Lawson & Søn og Thomas Gibbs & Kompagni. Fremdeles var udstillet en Samling Gjødselstoffe for forskjellige Vexter af Griffin, Moris & Griffin.

Af de udstillede Redskaber maa jeg nærmere omtale et, nemlig Asby & Komp.s roterende Harv. Denne Harv var, som i Regelen de engelske Harver, af Jern. Den var af Form cirkelrund og havde en Diameter af 2 Alen. Tænderne sad i tre Kredse, den ene indenfor den anden; i den inderste Kreds var 4, i den mellemste 8 og i den yderste 16 Tænder. Fra Harvens Centrum stod op en faststaaende Jernbolt, fra hvilken udgik en Arm, bevægelig omkring Jernbolten, i hvis forreste Ende Trækket fæstedes. Vinkelret mod denne Arm udgik fra den opstaaende Jernbolt en anden Arm, paa hvilken var anbragt en Vægt. Herved trykkes Tænderne paa den Side af Harven, hvor Vægten er anbragt, dybere i Jorden end paa den modsatte Side, og dette bevirker, at Harven med det Samme den gaar fremad over Ageren, tillige bestandig dreier sig rundt (det erindres at Dragarmen er bevægelig omkring den opstaaende Jernboldt). Som Følge af denne dobbelte Bevægelse virker Harven særdeles kraftigt, saa at Jorden smuldres ligesaa godt ved et Drag af denne Harv som ved 3 à 4 Drag af en almindelig Harv. I England forbinder man ofte 2 af disse Harver med hinanden, men der udkræves 2 meget stærke Heste til at trække en saadan Dobbeltharv; to af vore Heste vil have nok i en enkelt. En enkelt roterende Harv koster i England 13½ Spd.

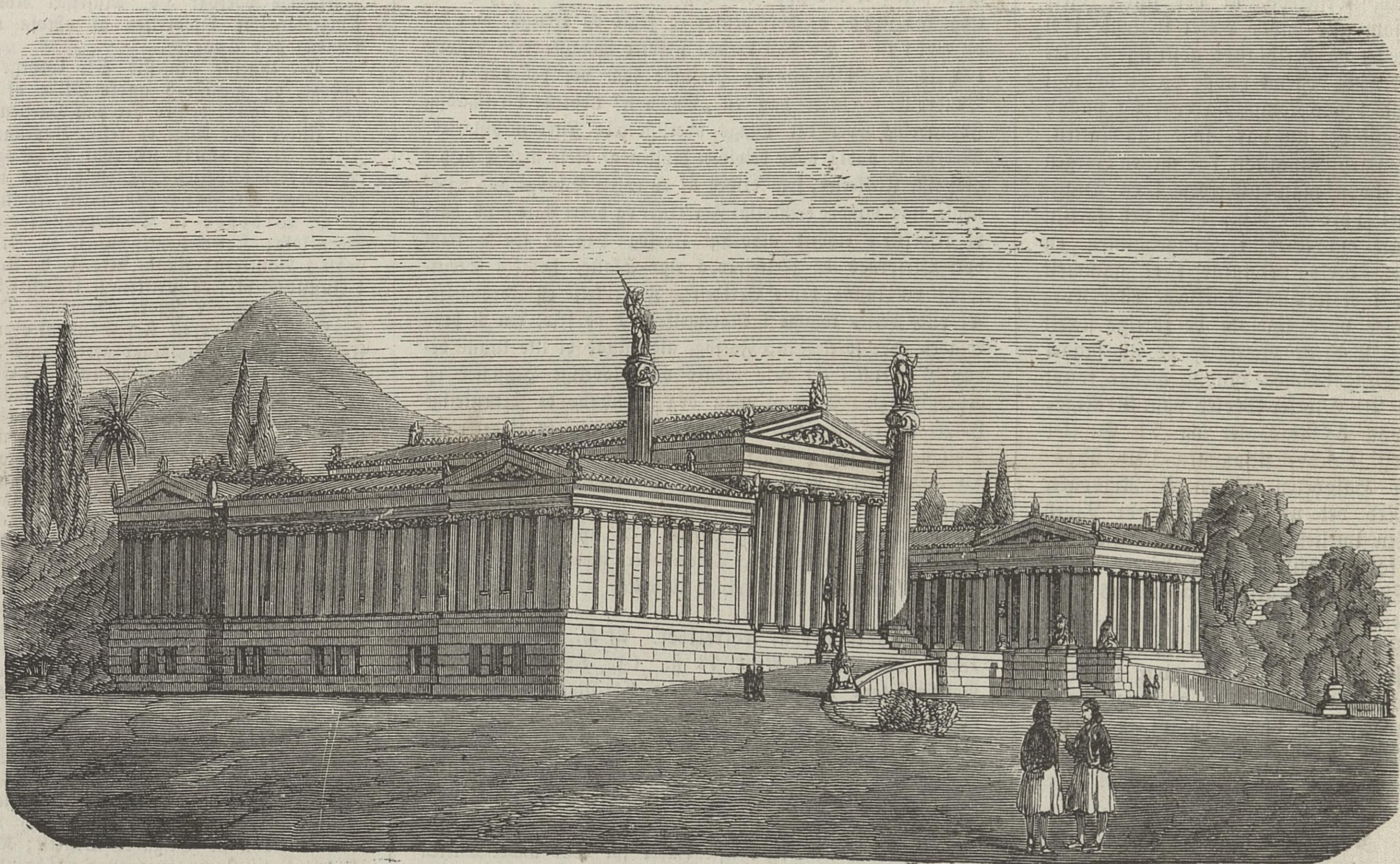
En roterende Harv kan iøvrigt meget vel forfærdiges med Brander af Træ. En Tegning af en saadan Harv, der er saa simpel, at det ikke er vanskeligere at forfærdige den end en almindelig Harv, er leveret i Bergelins Tidsskrift för svenska landtbruket 1859 Nr. 13—18. Denne Harv, som oprindelig skriver sig fra Amerika, bestaar af 6 Havebrande, satte korsviis, med en Tand i hvert Kors og en i begge Ender af hver Brand, og har ialt 21 Tænder. I Midtpunktet af denne Harv er, ligesom i den ovenfor beskrevne, fæstet en lodret opstaaende Jernboldt, paa hvilken er anbragt 2 Arme, bevægelige om denne, en Dragarm og en i en ret Vinkel mod denne udgaaende Arm, hvorpaa en Vægt er anbragt. Ved at flytte den Arm, hvorpaa Vægten er anbragt, fra den ene Side af Harven til den anden, kan man efter Behag faae Harven til at dreie sig rundt fra Høire til Venstre eller fra Venstre til Høire; Tænderne slides da ligelig paa alle Sider og holdes hvasse. Tager man begge Arme af og anbringer Trækket ved Enden af en Harvebrand, kan denne Harv benyttes som en almindelig Harv.

Jeg havde i Farningham Leilighed til at see den roterende Harv i Virksomhed; jeg er saaledes sikker paa, at den gjør godt Arbeide, og skulde meget ønske den snarest mulig indført og udbredt i vort Land.

Fra de nordamerikanske Fristater var udstillet en Rulleharv i Trekantform af en meget simpel Konstruktion, nogle smukke Prairie-Ploge (til Oppløining af gammel Eng) samt en letvindt Saamaskine for Bredsaaning, som Saamanden bærer foran sig paa Brystet. Saamaskinen bestaar af en liden tragtformig Blikkasse, til hvis øvre Rand Saasækken er fæstet, (Blikkassen danner saaledes Saasækkens Bund). Foran den tragtformige Aabning er anbragt et lidet Hjul, hvilket ved Hjælp af et Kamhjul med Svev, som Saamanden stadig dreier rundt, bliver sat i en hastig roterende Bevægelse og derved spreder til alle Sider den igjennem Aabningen udstrømmende Saasæd. Denne lille simple Maskine har taget første Præmie ved adskillige Udstillinger i Amerika; den kan benyttes til Saasæd af enhver Størrelse, Kornarter saavelsom Græsfrø. Den faaes hos Childs & Brothers, 481 Oxford Steet, London W. C. og koster 1 Pd. Sterl. 10 sh. (6 Spd. 4 Mk.) Den maa kunne gjøres endeel billigere.

Videnskabernes Akademi i Athen.

Nedenfor gives efter „Illustr. Tid.“ Afbildning af den Pragtbygning, som den rige, fædrelandssindede Baron Sina lader opføre i Athen, med Façaden vendt mod Akropolis, for at tjene til Sæde for Videnskabernes Akademi. Dette storartede Bygværk opføres efter Tegninger af den berømte danske Architekt Theoph. Hansen i Wien, og er beregnet at skulle koste omtr. 400,000 Spd. Stilen er, som man seer, den græsk-klassiske, og kun græske Arbeidere anvendes, idet Sina med sin Gave forbinder den Bihensigt, at give indenlandske Kunstnere og Haandværkere Opmuntring til videre Uddannelse. En ung talentfuld græsk Billedhugger, Leonidas Drosos, har paa Sinas Bekostning opholdt sig i Rom for at forberede sig til Udførelsen af Billedhuggerarbeidet ved Akademiebygningen, hvilket fornemmelig vil bestaae af to kolossale Statuer af Apollo og Minerva, af en Gruppe, forestillende Minervas Fødsel og fire siddende Statuer af Viismænd fra Grækenlands Oldtid. Blandt andre Kunstværker, hvormed Bygningen udstyres, hører Freskomalerierne i den store Forsamlingssal. Alle Bygningens Dele opføres af slebne Marmorblokke, med Undtagelse af Grundmuren, der er af Pyræossteen.

Videnskabernes Akademie i Athen.

Norske Kriminalhistorier.

2. Postrøverierne paa Mosseskoven 1815 og 1816.

II.

Der var saaledes samlet stærke Indicier paa, at Brede Nord var Gjerningsmanden til begge de forøvede Postrøverier.

Det afgjørende Beviis mod ham blev imidlertid tilveiebragt ved Forklaringer af hans Søster og hans Kone. Hans Søster Inger Arnesdatter forklarede, at hun det foregaaende Aar kort efter Michaelsdag kom fra Solør til sin Broders Huus. Noget før Juul hørte hun fortælle, at Posten var røvet, og hun meente, at hendes Broder Brede Nord ved den Tid var borte fra sit Huus, men hun fornam ikke, at han dengang bragte Penge med sig. Derimod reiste han bort sidste Foraar ved Slutningen af Vinterføret, og foregav at reise til Christiania. Han var ikke længe borte, og, da han kom hjem, saa hun, at han havde en temmelig stor Pakke med nye En Rigsdaler Sedler, men disse vare grønflækkede og mugne, som om de havde ligget i Skoven, og Brede foregav at have fundet disse i Nærheden af Moss. Ellers saa hun, at han før den Tid i forrige Vinter havde havt nye En Rigsdaler Sedler, men hvor han havde faaet dem, vidste hun ikke. Hun havde seet, at hendes Broder havde gnedet eller rullet de nye En Rigsdaler Sedler, han var i Besiddelse af, mellem sine Hænder for at faae dem skidne, og tildeels havde han ogsaa klistret dem. Dette Arbeide havde han udført paa sit Kammer og han havde ikke hindret hende fra at see dette, ligesom ogsaa hans Kone Anne havde seet det. Hun var bleven indsat paa Raadstuen samme Aften som Broderen var blevet arresteret, men hun var kommet ud igjen den næste Dags Middag. Hun havde da spurgt sin Broders Kone Anne Larsdatter, om hun vidste, hvor de savnede Penge vare henkomne. Da havde Anne svaret: „For Jesu Navn tie stille Barn!“ Anne havde ved den Leilighed havt Noget med sig i et Tørklæde. Da havde Inger spurgt hende, hvor det havde ligget, hvortil Anne havde svaret, at hun havde lagt det ned i en Meeltønde, som hun havde sat ind paa Smed Jørgen Abrahamsens Loft.

Smeden Jørgen Abrahamsen forklarede i saa Henseende, at da Brede Nords Kone (som var arresteret sammen med Manden) var bleven løsladt af Arresten, var hun kommet hen til ham og havde bedet om hun maatte gaae op paa hans Loft, hvilket han havde tilladt, og Anne havde da sagt, at hun ikke skulde tage Andet end hvad der tilhørte hende selv. Anne havde en Tønde eller en Foustage Meel staaende paa hans Loft.

Konen Marthe Eriksdatter forklarede, at Brede Nords Kone Anne havde boet hos hende efter at hun var kommet ud af Arresten. Anne var en af de første Dage derefter gaaet hjem til sit eget Huus, og havde derfra medbragt noget Smør samt nogle Kaffebønner i et skident Tørklæde, hvilket blev nedlagt i Marthes Dragkiste. Marthe havde ved at føle paa dette Klæde fundet, at der i samme ikke alene laae Kaffebønner, men ogsaa noget Papiir som hun paa Følelsen kjendte var Penge. Dette havde hun derpaa anmeldt.

Det oplystes nu videre, at Byfogdens Fuldmægtig efter først i Anledning af et Rygte om, at der skulde være gjemt Penge paa Jørgen Abrahamsens Loft, forgjæves at have anstillet Visitation der, paa Marthes Anmeldelse arresterede Brede Nords Kone, samt visiterede i Marthes Dragkisteskuf, hvor han ved at optage Klædet fandt 20 Stykker Bankosedler, hver paa fem Rigsdaler og saaledes vel hundrede Rigsdaler. Paa et Par af disse Sedler fandtes Fjær vedklæbende.

Der findes nu tilført Kommissionens Protokol Følgende:

Da saavidt var avanceret kaldte Kommissionen Brede Nords Kone og Søster for sig og talede med dem udenfor Protokollen, og da man fandt dem disponerede til at tale Sandhed, saa fik man derved noget Lys i Sagen og blev tillige underrettet om, at det maatte forholde sig saaledes, at de Penge, som Brede Nord ved Hjemkomsten fra Røveriet havde bragt med sig, vare nedlagte i en Meeltønde og denne indsat i et Loft hos Smeden Jørgen Abrahamsen, der bor i samme Huus som Brede Nord, dog saaledes at hver bor i sin Deel af Huset. Paa Grund heraf fandt Kommissionen det passende, uagtet det nu allerede var Klokken elleve Aften, at begive sig hen til Smeden Jørgen Abrahamsen for der at anstille Inkvisition. Folkene i Huset vare allerede i Seng, men Smeden stod op og iførte sig sine Klæder, hvorefter man først undersøgte den ommeldte Meeltønde, men deri fandtes Intet; siden forlangte man af Smeden, at han skulde aabne en laasfærdig Kiste, som stod paa Loftet og hvortil han sagde, at hans Kone havde Nøglen. Smeden hentede da Nøglen, hvormed Kisten blev aabnet, og ved at visitere denne fandt man først nogle faa Penge, som man med Grund kunde ansee at tilhøre Smeden selv, og da man herom spurgte ham, sagde han, at hans Kone altid havde havt den Vane at modtage alle de Penge, som kom ind for Smedearbeide, og at han, hvergang han behøvede Penge, maatte henvende sig til Konen for at faae disse, ja at hun endog meget ofte negtede ham Penge, naar han forlangte dem. Administratores, som fandt, at Smeden Jørgen Abrahamsen kunde ansees for en

meget eenfoldig og god Mand, fandt dette hans Udsagn aldeles ikke utroværdigt, men man vedblev med Visitationen i Kisten og fandt da der en gammel Lærreds Fruentimmerlomme, som var sammenbundet og nedstukket i Ærmet paa en blaa Fruentimmerklædning. I denne Lomme fandt man 541 Rd., nemlig 4 Stykker 50 Rigsdaler Sedler og 67 Stykker Fem Rigsdaler Sedler og 6 Stykker En Rigsdaler Sedler. Vel vare disse Sedler ikke nye, men temmelig brugte, og Administratores kunde saaledes gjerne troet, at de kunde tilhørt Smeden Jørgen Abrahamsen eller hans Kone, endskjønt Manden erklærede som før ikke at have nogen Kundskab om, hvad Penge hans Kone havde. Men hvad der overtydede Administratores om, at disse Penge henhørte til de røvede, var dette, at der mellem Bankosedlerne fandtes endeel Fjær, ligesom iblandt de Penge, der vare fundne hos Syversens. Man tog dem nu følgelig i Forvaring. Ved Nedkomsten i Huset spurgte man Smedens Kone, som laae i Sengen, hvor mange Penge hun havde havt i den visiterede Kiste, og hertil svarede hun, at hun ikke egentlig vidste, hvormange hun havde, men paastod, at de Penge, der fandtes, saavel i hiin Lomme, som ellers i Kisten, tilhørte hende og hendes Mand og vare redelig fortjente ved Arbeide. Vel blev det hende betydet, at de Fjær, der fandtes mellem Pengene, tydelig røbede, hvortil disse Penge henhørte, men derpaa vilde hun ikke indlade sig. — Da man nu havde visiteret det hele Loft og ikke fandt mere, som syntes mistænkeligt, saa begav man sig fra Huset igjen hen paa Raadstuen medtagende de ommeldte 541 Rd., men da Brede Nords Kone Anne Larsdatter forsikrede, at der skulde være endnu flere Penge, som alle havde været indlagte i et blaatærnet Silketørklæde, og deriblandt adskillige Sedler paa 50 Rd., samt at dette bestemt havde været nedlagt i hiin Meeltønde, saa begav Kommissærerne sig paany hen til Huset, endskjønt det nu var langt paa Natten, og foretog en meget skarp Visitation i Smeden Jørgen Abrahamsens Stue, hvor man allerførst i en Dragkisteskuffe fandt noget over 40 Rd., men ved fortsat Visitation fandt man endvidere i Sengehalmen en temmelig Deel Penge, deels nedstukne i et gammelt Trøjeærme, og deels i et gammelt Tørklæde eller Forklæde, og disse Sedler vare ligesom de forrige stærkt blandede med Fjær. Ved at eftertælle de nu saavel i Dragkisten som i Sengehalmen fundne Penge fandt man samme at være 20 Stykker Sedler paa 50 Rigsdaler, 45 Stykker paa 5 Rigsdaler og 71 Stykker paa En Rigsdaler og saaledes tilsammen 1296 Rigsdaler samt desuden Halvdelen af en 5 Rigsdaler Seddel . . . . Med det nu Passerede var Tiden forløben indtil Klokken imellem 2 og 3 om Natten og da man saaledes for Øieblikket Intet videre kunde foretage, saa blev Smeden Jørgen Abrahamsens Kone fælles med en gift Kone, som tjener der i Huset, begge henbragte i Stadens Arresthuus, hvorimod en Enke ved Navn Pernille, som ogsaa var i Huset, men havde ikkun været der een Dag og imod hvem ingen Mistanke fandtes, ikke blev anholdt, hvorefter Forretningen for i Nat blev sluttet."

Literatur.

Skrift og Umskrift i Landsmaalet. Chra. 1862. 82 S. liden Oktav. Priis 36 ß. (I Kommission hos Steensballe.) Denne nye Frugt af „vort Maalstræv" - som Dølen kalder Sproglaveriets yndede Bedrift - indeholder fire originale Sager („Skrift") og forresten Oversættelser („Umskrift") af Bjørnson, Wergeland, Welhaven, Munch, Asbjørnsen og Moe. Henved den halve Bog optages af Stumper fra „Arne" og af „Ørneredet" af Bjørnson. Mærkeligt nok er det, at „Umskriveren" netop har kastet sig over „Arne"; thi dette Arbeide er jo ikke skrevet paa „Dansk", men paa et særeget af Bjørnson ved en Sproglavers Hjælp indrettet Idiom; og naar saaledes en ny Sproglaver „umskriver" det paany, kan dette kun udtydes som en Underkjendelse af den originale Forfatters sproglige Opfindelse. Dette er jo at give sig ind paa Uendelighedens Baner. Hvad der efter Bjørnsons og sproglige Medhjælperes Mening var et godt, fra Skriftsproget forskjelligt Sprog, overføres her i det formeentlig enest rigtige norske Fremtidssprog, men saa kommer maaskee „Hungrvekja"s Forfatter som Nr. 3 og oversætter denne „Umskrift" i et endda renere baade Fortids- og Fremtidsnorsk, som det da naturligviis for en Fjerde og Femte vil være let at føre videre baade i antik Reenhed og Uforstaaaelighed. Det er vide Udsigter, sa' Vægteren, han saa ud af Kirketaarnet. En Betryggelse mod denne sproglige Sneebolds stadige Fremvæltning vil man maaskee have deri, at vore gode Forfattere ville finde sig opfordrede til at udvirke gjennem Lov en Beskyttelse af den literære Eiendomsret inden Landets egne Grændser, saaledes at ikke den første den bedste Sprogmager kan give sig til at oversætte deres Arbeider i ethvertsomhelst nylavet Sprog, hvorved disse jo baade maa forhutles og tabe i Afsætning hvad Originalen angaar. Nærværende „Omskriver" har havt den Omtanke, at anføre Originalerne, og medgive sit Arbeide et Glossarium, saaledes at man til Nød kan føre de oversatte Arbeider tilbage til Originalens forstaaelige Ordlyd. Derved er man sikret mod det Slags unyttige Stræv, som en af vore Digtere voldte, der skulde levere Text til et af Tønsbergs Nationalværker, men forsmaaede at give denne i Bogsproget. Udgiveren maatte formaae en af vore første Sprogmænd til at oversætte Stykket paa „Dansk", for at det derefter kunde oversættes paa Engelsk og Tydsk. Men saasnart den lærde Sprogmand var færdig med sit Arbeide, dog uden at kunne sige hvorvidt han i Alt havde truffet den svære, nynorske Originals Mening, opdagedes det, at det Hele var spildt Møie. Det Arbeide, som voldte saa meget Hovedbrud at tyde, var fra først af skrevet og trykt paa godt „Dansk", og nu blot af Forfatteren besørget oversat ved en Mand, der havde forkastet det gamle Sprog, uden at have opfundet noget fuldt ud forstaaeligt nyt. — De originale Stykker i denne Samling ere ikke af stor Betydning. Det mærkeligste er „Kokemeisteren" — en Tale i et allegorisk Bryllup, hvor „Nor" og „Svea" (!) er Brudeparret, men hvori der ikke saameget handles om unionel Politik, som om Danskesprogets Lapperi og vort eget „Maalstræv." Besynderligt nok raillerer Kjøgemesteren (Forf.) nok saa fiint over den Sprogrøre, som han selv er med at forøge. „No tarv du inke danska meire men no lyt du bondska; og den som inke no kan bondska, han er so reint gamaldagsleg at han er ikke verd at vyrda. Difyre er eg so rædd, som det stod um livet, at det skal slengja med eit einaste litet Ord utav dansken, fyre um det inke er større enn ei fluga, so gerer det strakst usmak i maten. Men det er ein snild mann som hever skrivit ei bok upp fyre meg, med alle dei ordi som ein trygt kan nyta; og boki brukar eg seint og tidlega, men det vil myket til." Da han derpaa udfører Maalstrævets Historie i Vers, forretningsmæssig prosaiske som om det var i en Vaudeville — lader han en „Bymann" udbryde i retmæssig Forundring over det Slags „versificerede Literaturhistorie". Medens vi stadig have betvivlet Nytten af disse mange orthographiske Flikkerier, som drives af en enkelt Sprogmand og af nogle, især mindre betydelige Forfattere og hvert Aars Rus, have vi respekteret ethvert alvorligt Forsøg paa at trække frem vort Oldsprogs og Folkesprogs rige Skatte, hvorfra Skriftsprog vil kunne hente Berigelse, Forfriskelse og Foryngelse. Vi vilde derfor komme i Modsigelse med os selv, om vi brød Staven over foreliggende Forsøg, aldenstund vi ikke kunne benægte, at det i det Hele vidner om alvorlige Hensigter og Sprogindsigt. Men vi maa dog fremhæve de betænkelige Følger for en Literatur, navnligen naar denne er af det ringe Omfang som vor — om Kræfterne splittes paa et uendeligt Oversætterværk i Kredsen af det allerede Forhaandenværende, saaledes at de originale Forfattere see sine Værker priisgivne for lutter Experimenter, og Læserne i de nye Bøger atter og atter kun faae nye Ord og Talemaader, istedetfor en selvstændig Tænknings og Granskunings Udbytte.

— **Smaabilleder af Folkelivet.** Af H. Meltzer. Chra. 1862. 226 S. 8. Priis 72 ß. (J. Dybwad.) Afdøde Politiadjutant Meltzer leverede fra Christiania-Postens Begyndelse i 1848 gjennem flere Aar stadige Politinotitser, hvoraf flere vare affattede i en halv novellistisk Form, saaledes at ikke Sagens faktiske Omstændigheder, men Skildringen af de deri optrædende Personer blev det Fremtrædende. Desforuden leverede han i samme Blad for 1852 under Titelen „Grundset Marked" og i Aftenbladet for 1856 under Titelen „Smaae Næringskilder i og omkring Christiania", tvende længere, frit komponerede Skildringer af Livet i de Schikter af Samfundet, hvorfra Fængslerne fyldes, hvilke han som Politimand havde havt den rigeste Anledning til at gjøre sig bekjendt med. Et Udvalg af hine Politinotitser i Forening med disse tvende længere Skildringer havde han kort før sin Død givet i Trykken, efterat han havde ladet Stiil og Udtryk undergaae en kritisk Revision. Og saaledes er da foreliggende Arbeide, der mod Formodning blevet et Opus posthumum, fremstaaet. Det er en Bog, som vil læses med stor Interesse saavel paa Grund af det halvt om halvt pitavelagtige Stof, som Forfatterens gemytlige Fremstillingsmaade og det Indblik i de laveste Klassers Liv og Idrætter, der her aabnes os. Charakterer og Typer træde op med en næsten uhyggelig Naturtroskab, og deres Udtryksmaade og Sprog er ligesom photographisk gjengivet med disse utallige Forhutlinger og Forvexlinger af alle Fremmedord, der ere de Udannedes Særkjende. For de ædlere Træk, der selv blandt de mest nedværdigede Klasser forefindes, har Forf. havt et aabent Øie, og gjengivet dem med en vis Inderlighed, dog ikke altid uden at streife ind paa det Røverromantiskes Sentimentalitet. Som underholdende Lekture og Skildringer af lidet kjendte Grene af „Folkelivet" — egentlig Forstads-, Gade- og Forbryderlivet — ere saaledes disse „Smaabilleder" al Ære værd. Dog gjælder dette mere om „Politinotitserne" end de længere frie Kompositioner; thi som æsthetisk Forfatterskab have disse flere svage Sider. Saaledes lider Fremstillingen af en vis Bredhed og en Jagen efter Billeder og Lignelser, der — ved Siden af meget Træffende, Kvikt og Pudsigt — ikke saa sjelden giver Søgthed og Trivialitet i Udbytte. (Se f. Ex. S. 207.) Mange af de photographisk gjengivne Udtryk ere overhovedet platte og desuden trættende ved den idelige Gjentagelse. Men at anlægge en streng æsthetisk Maalestok vilde her være temmelig ubilligt, og man bør tage hvad her er givet uden nogen dybsindig kritisk Kræsenhed.

— I Skien er udkommet **Klasse-Fortegnelse over norske Skibe.** Udgivet af H. E. Møller. 157 S. obl. 8. Denne Fortegnelse, den første i sit Slags hertillands, siger Udg., til hvis Udgivelse der er indhentet Opgaver fra Landets Skibsassuranceforeninger, er beregnet paa herefter at udkomme aarlig med 3 Supplementhefter og vil med disse koste 1 Spd. 48 ß, uden disse 1 Spd. 24 ß.

Norge.

Christiania. Hs. Maj. Kongen gjorde 19de August i Forening med Prindsen af Nederlandene og Prinds Oscar (der ankom 17de Aug.) en Udflugt til Horten, hvor Korvetten Nordstjernen gik af Stabelen. Underveis besaaes Oscarsborg.

— 20de Aug. aflagde Hs. Majestæt et Besøg paa Gardermoen, hvor den store Leir trækkes sammen.

— Generalmajor C. Glad er meddeelt Afsked i Naade som Kommandant ved Agershuus Fæstning.

— Prof. Welhaven er 14de Aug. udnævnt til Ridder af Dannebrogsordenen.

— Konsul L. Meyer er udnævnt til Ridder af den belgiske Leopolds-Orden.

— I denne Uge er bleven holdt Auktion over det norske Theaters Effekter, hvilke for det Meste ere kjøbte tilbage af selve Skuespillerne, som have leiet Theatret og agte at fortsætte Forestillingerne paa egen Haand. — Personalet er bleven forøget med Hr. Monsen og Frue fra Bergens Theater.

— Christiania Theater begyndte i Søndags sine Forestillinger. I Fredags overvar Hs. Majestæt Kongen med Familie og Svigerforældre Opførelsen af „Rosa og Rosita" samt „En Søndag paa Amager".

— Det engelske Linieskib St. Georges med Prinds Alfred ombord, og muligens andre Skibe af den engelske Østersøflaade skal kunne ventes her paa Havnen i næste Uge.

— Under 21de Aug. er resid. Kapellan til Hammers Pstg. J. C. E. Kjerulf udnævnt til Sognepræst for det omregulerede Stordøens Sognekald samt til Bestyrer og Førstelærer ved Skolelærer-Seminariet sammesteds; Kand. theol. J. O. Widerøe til Sognepræst for det nyoprettede Fitje Sognekald; Katechet m. m. J. H. S. Müller til Sognepræst i Vanelven; Kand. jur. J. L. A. Larsen til Fuldm. i Justits-Dept.; Distriktslæge i Vester-Lofoten A. S. Berg til Distriktslæge i Indre Namdals Distrikt; Generalmajor H. K. Fleischer til Kommandant over Akershuus Fæstning; Fuldmægtig med Statsraadsafdelingens Kancellie i Stockholm S. F. Engelhardt til Postmester i Christianssand; Batterichirurg A. W. Münster til Brigadelæge ved Armeens Hovedstation (Christiania med Akershuus Fæstning og Oscarsborg); Kompagnichirurg A. F. Paasche til Brigadelæge i Throndhjemske Brigades Distrikt; Korpslæge J. W. Randers, Batterichirurg F. W. Preus, Batterichirurg J. A. Lie, Korpslæge Th. Wetlesen og Korpslæge L. T. Backer til garnisonerede Korpslæger ved Armeens Hovedstation; Kand. med. C. Winther til garnisonerede Korpslæge i Frederikshald; Kompagnichirurg O. P. Larsen til garnis. Korpslæge i Frederiksstad; forhenv. Batterichirurg S. S. Heyerdahl og Kompagnichirurg E. F. Lohmann til garnis. Korpslæger i Christianssand; Kompagnichirurg J. R. Bull til garnis. Korpslæge i Bergen; Kand. med. N. R. Parelius til garnis. Korpslæge i Throndhjem; Kompagnichirurg N. E. Bonnevie til national Korpslæge i 2den Akersh. Brigades Distrikt; Kand. med. H. Hasberg, Jac. Vogt og J. J. N. T. Wilse til nationale Korpslæger i Bergenske Brigades Distrikt; forhenv. Eskadronschirurg P. W. K. Dietrichson, Exam. med. T. N. Schultz og Kand. med. Axel Holst til nationale Korpslæger i Throndhjemske Brigades Distrikt; Kand. med. J. E. Heydenreich til Kompagnichirurg i 2den Akershusiske Brigades Distrikt; Kand. med. Søren D. Schjøtz til Kompagnichirurg i Throndhjemske Brigades Distrikt; Kand. med. O. G. Gedde, J. L. Bidenkap og Julius Nicolaysen til Kompagnichirurger ved Armeens Hovedstation.

— Vor og Danmarks Udsending ved Londonnerudstillingen sees at have deelt Skjæbne, idet de begge af Brevskrivere til Dagbladene ere blevne beskyldte for Mangel paa Duelighed i deres Stilling og navnligen lagt til Last, at de have forsømt at sørge for en skjønsom Ordning og Puds af de udstillede Sager, m. m. For den norske Udsending har imidlertid Morgenbl., som indeholdt Angrebet, allerede givet et fra en kompetent Mand indløbet Forsvar. Sagen er vel, at hine Mænd have havt Hværv at iagttage, som det er umuligt at røgte til Alles Tilfredshed.

— Den 13de Juli afleveredes det 4 Mile lange Veianlæg igjennem Opdal og Rennebo, hvortil Storthinget i sin Tid bevilgede 119,390 Spd. og hvorpaa der har været arbeidet i 4 Aar med en Arbeidsstyrke af indtil 500 Mand. Dette mærkelige Veiarbeide er udført under Ledelse og Bestyrelse af Ritmester B. Lund.

— Paa en Sæter i Lexviken er Lynilden under et rædsomt Tordenveir slaaet ned og har dræbt en 13 Aar gammel Sætergut, 4 Kjøer og 9 Faar.

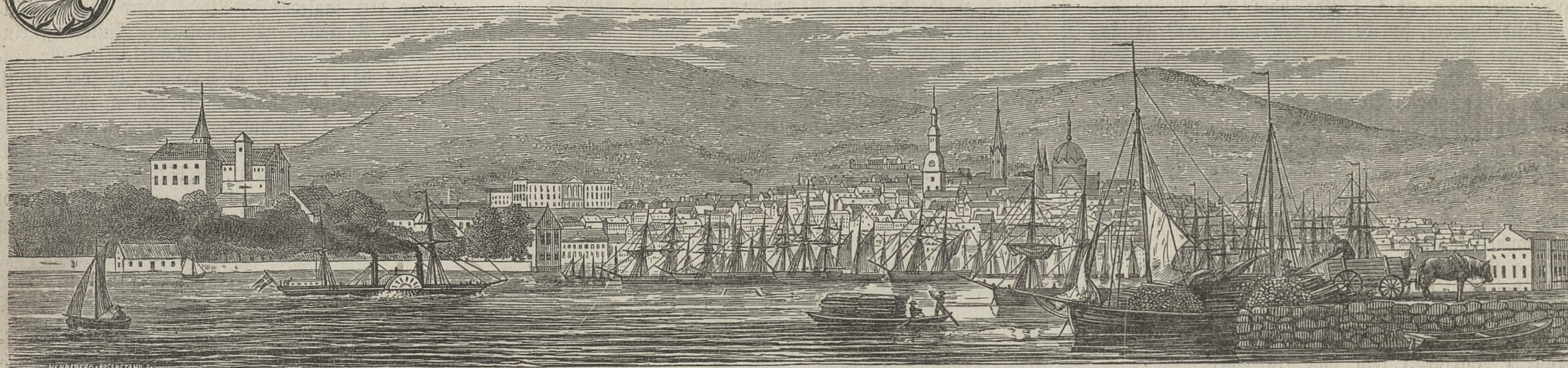
— I Christianssand er stiftet en Forening til Omsorg for ældre Tjenere af Kvindekjønnet, hvis Formaal er, at forskaffe brave og veltjente Tjenestefolk en aarlig Livrente paa deres gamle Alder som Anerkjendelse af lang og tro Tjeneste.

— Efterat Thiers har afsluttet sin „Keiserdømmets og Konsulatets Historie", hvoraf 20de og sidste Bind er udkommet, skal han nu være beskjæftiget med at skrive Restaurationens Historie.

— Wilhelmine Neruda er bleven forlovet med Kapelmester L. Norman i Stockholm.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 35. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 31te August 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Norske Kriminalhistorier.

2. Postrøverierne paa Mosseskoven 1815 og 1816.

III.

(Sidste Artikel).

Derefter afhørtes Brede Nords Hustru, Anne Larsdatter, der forklarede Følgende:

I forrige Aar var hendes Mand Brede Nord jevnligen paa Moss, deels kjørende og deels gaaende, da han der havde Handel, og indkjøbte adskillige Ting. Noget før Juul samme Aar, da han havde været borte, saa hun, at han havde en temmelig Deel nye En Rigsdaler Sedler, hvilke han ude i et Kammer haandterede ved at gnide dem mellem Hænderne og paa anden Maade søgte at gjøre smudsige og give et ældre Udseende, ligesom han ogsaa undertiden klistrede dem og raderede paa dem ved Gniden med en vaad Finger. Da hun spurgte ham, deels hvor han havde faaet disse Sedler, deels hvorfor han handlede saaledes med dem, saa havde han svaret: „Bryd Dig aldrig derom; Du skal ikke see efter Saadant.“ Da hun nu havde faaet høre, at Posten det foregaaende Aar var røvet, saa drog hun Mistanke om, at hendes Mand kunde have gjort dette; ja hun sagde endogsaa til ham, at hun syntes, det var grusomt at ligge ved hans Side, naar han havde begaaet en saadan Misgjerning, men hertil havde han kun svaret, at hun ikke skulde bryde sig om Saadant, da det var Noget, som han selv maatte svare for. Hun og hendes Svigerinde Inger havde ofte talt med hinanden om Sagen og bedet Gud hjælpe sig for dette Forhold, men de havde ikke turdet betroe sig til nogen Anden og havde fundet det tungt at gjøre nogen Anmeldelse om Mand og Broder. I sidste Foraar paa Slutningen af Slædeføret var Brede engang gaaet til Christiania for at tale med en Prokurator om en Sag. Han havde ikke været længe borte, og da han kom hjem havde han med sig en Pakke nye En Rigsdaler Sedler, men disse vare tildeels flekkede med gule og grønne Pletter, som viste, at de havde ligget ude i Marken under aaben Himmel. Brede foregav først, at han havde fundet denne Pakke paa Mosseskoven et lidet Stykke indenfor Moss, hvor den havde ligget strax ved Veien, saa at han fra Veien af havde seet den. Hun havde da foreholdt ham, at han sandsynligviis havde faaet disse Penge ligesom de forrige ved at røve Posten, men hertil havde han alene sagt, at dette havde hun ikke at svare for. Ligesaa havde han, naar han behandlede de nye Sedler paa den før fortalte Maade for at give dem et gammelt Udseende, ofte sagt saavel til hende som til sin Søster Inger, at de ikke skulde see efter, hvad han foretog sig, thi saa havde de mindre at svare for. Naar hun bebreidede ham Postrøveriet, da havde han svaret hende, at det kunde Ingen overbevise ham om, og, naar hun foreholdt ham, at hans Samvittighed dog maatte bebreide ham nok derfor, havde han sagt, at dette maatte blive hans Sag. Hun havde sørget saa meget over dette sin Mands Forhold, at hun blev bleg og mager, saa at mange Folk spurgte hende, hvad der feilede hende, men hun havde ikke kunnet sige Nogen, hvad der laa hende paa Hjerte.

Mandag den 28de Oktober var Brede gaaet ud af Huset om Eftermiddagen henimod Mørkningen, men han havde ikke sagt, hvor han vilde gaae hen, og hun troede, at han blot var gaaet ud i Byen. Først Tirsdag Formiddag henved Kl. 10 kom han imidlertid hjem. Han kom da ind i Stuen gjennem Kjøkkenet. Hun syntes, han saa meget besynderlig ud; han var meget vaad paa Støvlerne og var iført en graae kort Trøie samt havde Hat paa Hovedet. Hun spurgte ham nu, hvor han havde været, hvortil han svarede, at havde været ude for at høre efter Potetes. Da der var flere Folk i Stuen vilde hun ikke spørge ham videre. Kort efter gik Brede ud i Kjøkkenet og derfra op paa Loftet, men hun gik efter ham, og, da hun kom op paa Loftet, stod han der og havde liggende for sig paa Gulvet en stor Deel Rigsdaler-Sedler, hvilke han viiste hende, sigende: „see der!“ hvortil hun havde svaret: „ja, Du har Noget at vise mig; Du er ikke ærlig kommen til disse Penge.“ Hertil havde Brede sagt: „Ti Du stille!“ Brede tog da Pengene og stoppede dem ind i et Pudevar, hvori der var nogen Fjær, og lagde dem derefter paa det øverste Loft. Strax efterat dette var skeet kom der Folk ud og ind i Huset, som talede med Forundring om, at Posten endnu ikke var kommet, og det var neppe Middag, før det allerede blev bekjendt, at Posten var røvet. Hun begreb da ret godt, hvor Brede havde faaet Pengene. Sedlerne, som han bragte hjem, vare ikke aldeles nye, men brugte Sedler. Da det blev bekjendt, at Posten var røvet, talte hun strax derom til sin Mand og spurgte ham, hvad han nu syntes, og hvorledes han fandt sin Samvittighed efter et saadant Arbeide, men dette gjorde intet Indtryk paa ham, da han derimod var lige munter og talede med Folk som sædvanlig. At Brede kom hjem i kort Trøie og uden Frak, derom gjorde hun sig ingen Eftertanke, thi hun havde ikke engang lagt Mærke til, enten han havde havt Frakken paa eller ikke, da han gik ud. Tirsdag Aften omtrent Klokken 11 var Byfogden kommet med sine Folk til Huset, efterat hun og hendes Mand allerede vare gaaede tilsengs. Byfogden havde da sagt til Brede, at han havde hørt, han havde været ude om Natten, men dette havde han benegtet. Hun havde ikke faaet noget Spørgsmaal herom. Da nu Byfogden erklærede Brede for Arrestant, kom han ud i Kammeret, ved Sengen, hvor hun laa, for der at hente sine Klæder. Hun ytrede da som før sin Frygt for Følgerne af hans Gjerning men Brede svarede: „Pyt, ti Du stille; det gaar nok over.“ Samme Tid bad Brede hende, at hun vilde forvare Pengene ved at stikke dem ind i en Meeltønde og sætte denne ind paa Smeden Jørgen Abrahamsens Loft, men hun svarede, at det var bedre, de bleve liggende, hvor de laa, men da han fremdeles paastod, at de skulde forvares, saasom man ellers vilde finde dem, og hun dertil sagde, at det var bedst, man fandt dem, saa svarede Brede hende med det Spørgsmaal: „Vil Du mig saa ilde?“ Da nu Brede var arresteret, tog hun om Morgenen Pengene ud af Pudevaret og svøbte dem ind i et blaarudet Silketørklæde samt stoppede dem ind i en Tønde, hvori var Bygmeel, og da dette var gjort, mærkede hun, at der endnu var en Tut med nogle flere Penge i Pudevaret, hvorfor hun stoppede denne løs ned i Melet og derpaa fik hun Meeltønden indsat paa Smedens Loft. Anden Dag efterat Brede var arresteret talede hun med ham i Arresten gjennem Døren, dog uden at de saa hinanden, og ved den Leilighed sagde han hende, at han ogsaa havde flere Penge, som laa i to Poser, en gammel og en ny, hvilke han havde forvaret i Skoven strax ved det Sted, hvor han havde røvet Posten, idet han havde lagt dem under et Træ og nedgravet dem i Mose.

Denne Konens Forklaring blev oplæst for Brede Nord og i hans Paahør beediget. Ligesaa oplæstes og beedigedes hans Søsters Forklaring. Han opfordredes derefter paany paa det mest Indtrængende til at afgive Tilstaaelse, men forgjæves. Kommissionen spurgte ham blandt Andet, om han virkelig troede, at blot Benegtelse kunde tilintetgjøre, hvad der ved saa mange Vidner var beviist. Han svarede dertil: „Nei, dette tror han ikke, men han kan ikke erkjende, hvad han ikke har gjort, hvorimod han veed, at naar han overbevises med Vidner, saa maa han være overvunden.“

Der findes videre tilført Prokollen: „Kommissionen foreholdt Inkvisiten Brede A. Nord paa det Alvorligste, at han nu saavel ved Vidner som ved Kjendsgjerning er og vil end mere blive overtydet om sine begangne Forbrydelser, og anmodede ham paa det Ommeste, om at lade fare den hidtil udviste Haardnakkethed ved at give Gud Æren og tilstaae sine Forbrydelser, men han vilde Intet tilstaae.“ Kommissionens Tiltale synes imidlertid at have gjort Indtryk paa ham, thi der findes ved Sessionens Slutning (der var imidlertid fremdeles ført nogle Vidner) tilført, at det „virkelig viser sig som om Brede Nords Sindsstemning noget er forandret, saa man har Haab om at erholde hans Tilstaaelse.“ Efterat Forretningen var sluttet, havde han, findes der i næste Møde tilført, i Arresten grædt og hylet meget. Dagen efter førtes han i Følge med Kommissionen fra Frederiksstad afsted til Moss. Da man om Morgenen havde hvilet ved Kjølberg Bro og netop var reist derfra, begyndte han at hyle, græde og bære sig jammerlig, hvorfor man søgte at berolige ham; men en kort Stund efter, da denne Jammer vedblev, forlangte han selv at faae tale med en af Kommissarierne, Justitsraad Wulfsberg, hvilket hans Ønske ogsaa strax blev efterkommet. Nu begyndte han at tilstaae sine Forbrydelser, men skjød Skylden paa en Person ved Navn Nygaard, som han sagde falskelig havde beskyldt ham for at have stjaalet et Brandkar samt derpaa ladet føre to falske Vidner, og da han herved var kommet i store Bøder og Omkostninger saa han ikke vidste, hvorfra han skulde tage Penge til disse, saa havde han det forrige Aar fattet den Beslutning at angribe Posten. Da man betydede ham, at dette kunde været nok, uden at han ogsaa i dette Aar skulde have røvet Posten, saa svarede han, at hans Sag endnu stod ved Overretten, hvor der fremdeles behøvedes Penge. Da man nu reiste videre, blev han alt mere og mere aabenhjertig, og erkjendte sin Kones Vidnesbyrd som rigtigt samt tilstod, at de endnu savnede Penge skulde ligge saaledes som hans Kone havde sagt, nemlig ikke langt fra Stedet, hvor Posten var røvet. For nu at blive underrettet om Stedet, hvor Røveriet var skeet tog man med sig den røvede Postbonde Christian Nielsen Strømshaug, der anviste samme, og nu gik Arrestanten tilligemed Kommissarierne og medhavende 3 Vidner ind i Skoven for at søge de omhandlede 2 Poser med Penge,

men skjønt man med yderste Flid søgte i omtrent 4 Timer, og skjønt Arrestanten efter Alt, hvad man kunde skjønne, virkelig gjorde sig al Flid for at finde Pengene, saa blev dog al Eftersøgen for den Gang forgjæves, saasom den netop i de Dage faldne Snee gjorde det vanskeligt at gjenfinde Stederne i Skoven. Da Mørket faldt paa, saa man sig nødsaget til at drage videre til Moss, hvor nu Brede Nord yderligere forklarede Følgende: Da de Sager, som den ovennævnte Morten Nygaard ved sin falske Angivelse havde ført ham op i, kostede ham flere Penge end han kunde udrede, fattede han den daarlige Beslutning at anfalde Posten og røve Penge, da han troede, at Kongen havde bedre Raad til at miste nogle Penge, end han. I saadan Hensigt gik han noget før sidste Juul 1815 ind paa Mosseskoven, hvor han mødte Posten om Natten og slog Postføreren med en afbrækket Gjerdestør saa at han besvimede, hvilket skeede med 3 Slag; derpaa opstar han Postsækken og udtog af denne endeel Penge, men da han havde faaet mere end han kunde rumme i sine Lommer, saa kastede han een Pakke fra sig, og, da han kom hjem, fandt han, at det, han havde faaet, var 800 Stykker En Rigsdaler Sedler. Sidste Foraar i Førefaldet kom han fra Christiania, og da han passerede det Sted, hvor han havde røvet Posten, saa han hen til det Sted, hvor han havde kastet den ene Pakke, og fik da see, at Sneen var gaaet bort fra denne. Der var dengang Andre i Følge med ham, hvorfor han maatte bruge et Paaskud for at komme hen til Stedet alene. Han tog da Pakken til sig, men den var noget fastfrossen, saa at en af Sedlerne derved blev revet itu. Da han nu fornam, at dette lykkedes, uden at der faldt nogen Mistanke paa ham, saa fattede han den Beslutning ogsaa i dette Aar at udføre en saadan Handling. I saadan Hensigt gik han hjemmefra Mandagen den 28de Oktbr. om Eftermiddagen og tog med sig i en Brystlomme en liden Pistol i den Hensigt at skyde sig selv ihjel dermed, om han skulde blive overmandet. Desforuden havde han med sig en saakaldt Oxepeis eller Fletning, paa hvilken der var Bly i Enden. Da han kom et Stykke udenfor Moss, mødte han Posten — Tiden kunde han ikke bestemme, — men det var om Natten. Han saa imidlertid, at der var to Karle paa Kjærren og derfor gjorde han intet Angreb. Da de kjørte forbi, hørte han den Ene sige: „Den, som gik der, var ikke for god.“ Strax derpaa vendte han om og gik igjennem Moss sydefter, men han erindrede ikke at have seet nogen Postkarl før han saa den, som blev røvet, men, da denne kom kjørende efter ham, løb han just ned for en Bakke, og da Drengen med Kjærren passerede ham forbi, kastede han sig op i Kjærren til ham, og spurgte ham, hvad han kjørte, hvortil Drengen svarede, at det var Posten. Da han nu saa, at det var en liden Dreng, saa gav han ham kun to Slag i Hovedet, ved hvilke Drengen ikke enten skreg eller klagede sig, formodentlig fordi han var altfor bange, og følgelig ansaa han det ufornødent at slaa ham videre, men om Drengen havde skreget, saa vilde han have truet ham med at slaa ham mere for at faae ham til at tie. Han kjørte nu Kjærren et Stykke ud fra Veien og ind i Skoven og der trykkede han Drengen ned af Kjærren, og blev Drengen liggende ganske stille. Han spændte da Hesten fra Kjærren og bandt den i Skoven, hvorpaa han skar Postsækken til med en Kniv og tog ud nogle Poser, af hvilke han skar Hul paa den ene, og da denne indeholdt Bankosedler, saa stoppede han endeel af disse i sine Lommer. Han skar ligeledes Hul paa den anden Pose for at see, om der var Penge i, og han tog af denne en Pakke, som syntes at være Sedler paa ½ Rigsdaler Stykket, men denne Pakke stoppede han igjen ind i en af Poserne, hvorefter han nedgravede begge Poser i nogen Mose i Skoven, og strax derved stak han Svøben hen under en Buske, men den siden faldne Snee var Aarsag i, at han nu ikke havde kunnet finde Stedet igjen. Pistolen tabte han, men han vidste ikke, naar dette skede. Da han var kommen til Ormen-Jorderne, tog han sin Frakke af, fordi han fandt den var tung at gaae med og den var særdeles tilsølet nedentil. Ved Hjemkomsten tog han de medbragte Penge og stoppede dem i et Pudevar, hvori var noget Fjær. Han fik ikke Tid til at tælle de hjembragte Sedler, men han ansaa dem for at være over 2000 Rigsdaler og deriblandt omtrent 10 Rdlr. i Sedler paa 50 Rdlr. Han erkjendte, at han havde søgt at gjøre de det foregaaende Aar røvede Sedler saa ukjendelige som muligt før han gav dem ud. Ellers gjorde han den Bemærkning, at naar man lod Posten befordre ved dygtige og voxne Karle, saa vilde Postrøveri ikke finde Sted, men da man jevnlig lod Posten befordres af smaae Drenge, saa var dette en Fristelse til at begaae Røveri.

I en senere Session gjorde Brede Nord den Forandring i sin Forklaring, at, da han første Gang røvede Posten paa Mosseskoven, var han ikke forsynet med en Gjerdestør, men derimod med en liden Øxe og med Hammeren af denne Øxe var det, han slog Postkarlen. Det var hans Bestemmelse at dræbe Postkarlen, men da denne spurgte ham, om han var fra Værket, og han deraf mærkede, at han ikke kjendte ham, saa ansaa han det ikke nødvendigt at berøve ham Livet. Efterat Røveriet var begaaet, kastede han Øxen fra sig og et lidet Stykke derfra kastede han ogsaa fra sig en Tollekniv, som han havde hos sig, hvilken Kniv han dog ikke havde brugt mod Postkarlen, men alene til at skjære op Postsækken med.

Efter den saaledes af Brede Nord afgivne Tilstaaelse blev Kommissionsbehandlingen sluttet og Angjældende sat under Tiltale for Røveri. I alle Instantser blev han dømt til at have sit Liv forbrudt til Steile og Hjul. I Henhold til den af Høiesterets Pluralitet (mod 1 Stemme), Justitsdepartementet og Regjeringen afgivne Indstilling blev det ved kgl. Resol. af 7de August 1817 bestemt, at Straffen skulde fuldbyrdes uden naadigst Formildelse. Exekutionen fandt Sted samme Høst paa Mosseskoven.

Philip Melanchtons Statue.

Hvor splittet, udstykket og svagt Tydskland end er i politisk Henseende, indrømme dog Alle, at Tydskerne vise sig som et eneste, enigt og mægtigt Folk i Videnskabernes og Kunsternes Verden, ligemeget enten det saa gjælder historisk at hædre disse Aandens Forkjæmpere, disse Kulturens Bærere, hvoraf dets Historie har saa mange at opvise, eller at tilegne sig og anerkjende hvad Fortrinligt der for Dagen fremkommer, i Literaturen og Kunsten. I korte Mellemrum have Tydskerne, uanseet hvilket Fyrstendømme etc. de end bebo, med Enthusiasme og Enighed feiret Mindefeste for trende Mænd, der have staaet fjernt fra hinanden hvad den engere Nationalitet og deres Livs Gjerning angaar, men som alle have havt det tilfælles, at de ere fødte i det samme „store Fædreland“ og hver for sig har dannet et vigtigt Led ikke blot i den tydske, men i hele Kulturens Udvikling. Schiller, Melanchton, Fichte, hvor forskjellige og dog hvert for sig betydningsfulde Navne! Digtekunsten, Theologien og de klassiske Studier, Philosophien — hver sin Repræsentant! Schillers hundredaarige Fødselsdag den 11te November 1859, Fichte's den 19de Mai 1862 og Melanchtons trehundredaarige Dødsdag den 19de April 1860 feiredes alle „saavidt som tydsk Sprog lyder“, ved Taler og Feste og Afsløring af Monumenter eller Indsamling dertil. Endog hos os ere hine Festdage og deres Betydning bleven erindret ved offentlige Foredrag: over Melanchton af Professor Caspari, og over Schiller og Fichte af Professor Monrad*). — Schiller-Festlighederne fandt naturligviis den største og almindeligste Deeltagelse, saasom hans Virksomhed ligger Nutiden nærmest og lettest kan opfattes og vurderes af Mængden. Og dog har Melanchtons Livsgjerning været af verdenshistorisk Betydning og angaar for alle protestantiske Landes Vedkommende hele Folket; thi han var, som man veed, ikke blot en tro Medhjælper i den lutherske Reformation, men han var ved Siden af Luther en Hovedmand i hele Reformationsværket, ja man har endog — skjønt urigtigen — stillet ham som den egentlige Reformator, med Tilsidesættelse af Luther, for hvis mægtigere praktiske Aand M. dog selv i Beskedenhed boiede sig. Som Professor i Græsk ved Wittenbergs Universitet, hvortil han 21 Aar gammel kaldtes 1518, Aaret efter Luthers reformatoriske Optræden, var han „Videnskabens og i Særdeleshed Sprogvidenskabens Repræsentant ved Reformationsværkets Istandbringelse.“ Denne stille, beskedne, elskværdige, men i sit Ydre lidet anseelige Lærde, til hvem Luther saa op med dyb Ærbødighed, bestemte ved sine Skrifter tildeels Reformationens Charakteer. Gjennem sine Loci communes (1521) lagde han Grundstenen til den lutherske Dogmatik; i sin i 1527 udgivne Under-

Philip Melanchtons Statue, modelleret af Drake.

*) Caspari's Foredrag findes trykt i Kirketidenden, hvorfra det ogsaa særskilt er aftrykt, (Foredrag i den theol. Forening ved dens Reformationsfest 10. Nvbr. 1860), Monrads over Schiller i Ill. Nyhedsbl.s Nytaarsgave for 1860 og over Fichte i Morgenbladet.

viisning til Brug ved Visitationen af den saxiske Kirke meddeelte han Grundlaget for den evangeliske Lære og Kirkeorden i populær Form; i den augsburgske Konfession med dens Apologi, som han forfattede, gav han den lutherske Kirke dens Grundbekjendelse, ligesom han i mange andre Skrifter, ved Taler og Forelæsninger ibeligen virkede for Reformationen og dens Befæstelse. Ikke alene ved sit indre Værd, men ogsaa ved Talrighed og Omfang, vække Melanchtons Værker Beundring; thi de udgjøre saa at sige et lidet Bibliothek. De hidtil udkomne 15 svære Kvartbind af Bretschneiders Corpus Reformatorum optages alene af Melanchtons Skrifter, uden at disse endda paa langt nær ere afsluttede. Han forfattede ikke alene theologiske og philologiske Skrifter (16 Aar gammel strev han en græst Grammatik, der blev en almindelig Skolebog), men ogsaa philosophiske og historiske Arbeider, som gjennem flere Menneskealdre læstes som Skolebøger i de forskjellige Sprog. Overhoved udøvede han som Lærer en overordentlig Indflydelse. Studerende fra alle Lande strømmede til Wittenberg for at høre denne „primus professor in urbe & orbe" (denne første Professor i Staden og Verden), og hans sædvanlige Tilhørertal skal utroligt nok have været 2000.

Det ligger naturligvis udenfor disse Liniers Hensigt, at give en Fremstilling af Melanchtons Liv og videnskabelige Fortjenester. Dem, som ønske det sidste, i en klar, men rigtignok meget sammentrængt Form henvise vi til Caspari's ovennævnte Foredrag. Vi troe dog deraf at burde, for deres Skyld, som ikke have Skriftet ved Haanden, hidsætte Skildringen af Melanchtons Endeligt.

„Melanchton var i Slutningen af Marts Maaned 1560 reist til Leipzig for at examinere Universitetets Stipendiater. Paa Tilbagereisen til Wittenberg, den 4de April, angreb den kolde skjærende Nordenvind, der blæste ham imøde, hans ved Alder, Arbeide og Kummer svækkede Legeme, saa at han kom syg hjem og fik en heftig intermitterende Feber. Desuagtet begyndte han den 8de April med sine sædvanlige Arbeider, men var dog saa mat, at han ikke kunde udrette Stort. Til sin Svigersøn, Lægen Peucer, der meente, at det var hans sædvanlige Steensmerter, der vilde komme igjen, ytrede han, at han syntes, at Ondet var et andet, og tilføiede derpaa: Naar Gud vil, vil jeg gjerne dø og beder ham kun om, at han maa skjænke mig en glad Afsked. Uagtet sin Svaghed vilde han endnu holde sine Forelæsninger, og man maatte tilsidst give efter for hans Villie. Men han kunne ikke holde længere ud end et Kvarteer. Den 9de og 10de April befandt han sig dog igjen saa vel, at han førstnævnte Dag kunde fortsætte sin Krønike og den sidstnævnte bivaane et Senatsmøde. Samme Dags Eftermiddag beskjæftigede han sig med at korrigere flere Liigtaler over den ikke længe iforveien afdøde Hertug Philip af Pommern og ytrede under dette Arbeide spøgende, at han nu omgikkes med lutter Ting, der vedkom Liig, og at den ene Philip snart vilde følge den anden. Skjærthorsdag den 11te April nød han endnu i Kirken den hellige Nadvere og Langfredag den 12te holdt han sin sidste Festbetragtning over det 53de Kapitel af Propheten Esaias. Da han i den paafølgende Nat vaagnede, var det ham, som om han i Drømme havde sunget de Ord, som han som Dreng saa ofte havde sunget i Kirken: Jeg haver længtes hjerteligen efter at æde dette Paaskelam med Eder. Omtrent paa denne Tid har det vel været, at han opskrev paa et Blad, som man senere fandt paa hans Skrivepult, de Aarsager, der gjorde, at han var mindre bange for Døden. Tilvenstre stod: Du vil blive fri for Synder, du vil befries for Gjenvordigheder og for Theologernes Raseri; tilhøire stod:

Parti nedenfor Kringen, set fra Solhjem, i Gudbrandsdalen.

Du vil komme i Lyset, du vil see Gud, skue Guds Søn, du vil lære hine vidunderlige Hemmeligheder, som du i dette Liv ikke har kunnet forstaae: hvorfor vi ere saa beskafne, som vi ere, hvilken de tvende Naturers Forbindelse er. Den 13de kom hans gamle Ven Philologen Joachim Camerarius, der ogsaa har beskrevet hans Liv, fra Leipzig til ham og fandt ham siddende paa de laveste Trin af den Trappe, det førte til hans Studeerværelse, med Hovedet af Mathed støttet til Albuen. Uagtet den følgende Nat var en søvnløs Febernat, vilde Melanchton dog den første Paaskenat endnu holde sin Festbetragtning, men blev af Sine forhindret fra at gjøre det. Den anden Paaskenat ytrede han til Camerarius: Jeg har Lyst til at vandre herfra og være med Christo, og samtalede med ham om dette Sted. Den 16de April vilde Camerarius reise hjem, idet han troede, at Sygdommen ikke vilde føre til Døden, eller at den ialfald vilde blive langvarig. Da sagde Melanchton til ham: Min Hr. Joachim! Vi have nu været Venner i 40 Aar og vor Kjærlighed har været sand og gjensidig; Ingen af os har ved den søgt sin Fordeel; vi have begge To været Skolemænd og Forstandere, hver paa sit Sted, og jeg haaber, at vore Arbeider ville have gavnet Mange; om Gud skulde ville, at jeg skal dø, saa ville vi bevare vort Venskab i det andet Liv paa det Helligste. Om Formiddagen blev han dog saa svag, at Camerarius opsatte sin Afreise. Om Eftermiddagen blev han derimod igjen bedre og sov den næste Nat, hvori, som han fortalte, Pauli Ord: Er Gud for os, hvo kan da være imod os? i Drømme levende vare traadte for hans Sjæl, saa godt, at Camerarius, velsignet af ham, afreiste i den Tanke at komme senere tilbage til ham. Han skulde ikke see ham igjen. Da den samme Dags Morgen En traadte hen til hans Seng, sagde Melanchton: Jeg har inat tænkt efter over deres naragtige Paastand, som foregive, at Christus ikke har været bange for Døden; men han har bedre forstaaet, hvad det vil sige at dø, end Nogen af os gjør eller kan gjøre det. Derfor har han uden Tvivl været mere bange for den, end vi ere det. Han blev denne Dag saa syg, at han gjentagne Gange raabte: Herre, gjør Ende! idet han tilføiede, at Erasmus i sin store Sygdom ogsaa havde brugt dette Ord; og da man den følgende Dag, den 18de April bragte ham i en saakaldet Reisefeng, ytrede han: Dette heder Reiseseng, som om jeg deri skulde maatte reise. I den følgende Nat talte han igjen om, at Pauli Ord: Er Gud for os, hvo kan da være imod os? havde fremstillet sig for ham. Den 19de April, hans Dødsdag, talte han endnu meget om Kirkens bedrøvelige Tilstand og anbefalede Guds Søn den med Taarer. Klokken 8 overfaldt ham en Afmagt, og man troede allerede, at han var død. Dog bragte hurtig anvendte Lægemidler ham igjen til Bevidsthed. Med dyb Inderlighed bad han sin sædvanlige Bøn til de tre guddommelige Personer og sagde derefter til Peucer med Blikket vendt mod Himmelen: Jeg har været i Døden, men Herren har frelst mig. Da En foreholdt ham de Ord: Saa er nu ingen Fordømmelse for dem, som ere i Christo Jesu, svarede han: Christus er bleven os Viisdom fra Gud og Retfærdighed og Helliggjørelse og Forløsning. Ofte hørte man ham ogsaa angaaende Kirken gjentage Frelserens Ord: paa det de skulle være Eet, ligesom vi ere Eet. Universitetets fleste Professorer vare i dyb Bedrøvelse forsamlede i hans Huus, og foran samme stod en stor Mængde Studerende, som bestandig spurgte efter sin Lærers Befindende. Hans Venner læste afvexlende hans Yndlingsstykker for ham, som Ps. 24. 25. 26 Jes. 53 Joh. 1. Joh. 17. Rom. 5 og andre paulinske Stykker, hvorpaa han ytrede, at fornemmelig de Ord laa

ham paa Hjertet: Saa Mange, som annammede, dem haver han givet Magt til at blive Guds Børn. Derpaa bevægede han sine Læber og bad en længere Tid stille for sig selv, medens de Omkringstaaende iagttoge den dybeste Taushed. Da derpaa Peucer spurgte, om han forlangte Noget, sagde han: Intet uden Himmelen! og de skulde dog ikke afbryde ham i hans Andagt. En anden Afmagt overfaldt ham; man meente, at han nu var død, og raabte derfor med høi Røst til ham, hvorpaa han svarede: Forstyrrer dog ikke min søde Hvile, thi mit Livs Ende er jo ikke fjern. Alle Tilstedeværende faldt nu paa sine Knæ og bade Gud om en blid Opløsning. Det sidste Ord, som man hørte af hans Mund, var Svaret: Ja! paa det Spørgsmaal, om han havde fornummet de Ord, man havde tilraabt ham: I dine Hænder befaler jeg min Aand! Man saa den Døende endnu stedse bevæge sine Læber, medens der uafbrudt blev læst for ham af den hellige Skrift, indtil han endelig henimod Klokken 6 om Aftenen blidt og uformærket hensov."

Den foran afbildede Statue er modelleret af F. Drake og bestemt til at reises paa Torvet i Wittenberg, ved Siden af Schadow's Luther-Monument. (Ogsaa Melanchtons Støv hviler ved Siden af Luthers, i Wittenbergs Slotskirke.) Statuen støbes i Erts og har en Høide af 10 Fod.

Prospekt af Kringen i Gudbrandsdalen.

Det Sted, som vort Billede fremstiller, er vistnok enhver Læser bekjendt af Navn. Enhver vil af sin historiske Børnelærdom, eller idetmindste af Storms Sinclair-Vise, vide, at det var her Gudbrandsdølerne, ved en rask og kjæk Beslutning 1612 tilintetgjorde det for svensk Regning hvervede Korps skotske Tropper, under Eventyreren Oberst Sinclairs Anførsel, der marscherede ned igjennem Dalen. Hvis man ikke har glemt det, vil man ogsaa vide, at disse Fiender „skjændte og brændte, hvor de drog frem", og at Gudbrandsdølerne dræbte Fangerne saagodtsom til sidste Mand. Men denne paa Traditionen byggede Kundskab har imidlertid, til Ære for de Seirende og de Beseirede, ved den nyeste Historieforskning viist sig at være fuldkommen uefterrettelig, idet hverken Skotterne have gaaet saa røverisk frem, og hellerikke Gudbrandsdølerne saa umenneskeligt fældet Fangerne, som Sagnet fortæller.

Dengang Skottertoget fandt Sted, gik Veien under den bratte Lid nede ved Elven; men senere lagdes den oppe i Liden og fik derved en halsbrækkende Brathed — og gav den Reisende et øiensynligt Billede af „hvor farligt det er at besøge dem, som boe blandt Norriges Fjelde." En Englænder med en Skindmær for Kariolen seilede saaledes for endeel Aar tilbage baglængs ned af Bakken lige i Lougen. For nogle Aar siden er imidlertid Veien paany bleven lagt i Vaskanten, idet den med store Bekostninger er mineret frem gjennem Klippen.

Theatret.

Theaterkrisen. Der er fornylig skrevet en Bog, som gaar ud paa at bevise, at Norsk ikke er det Samme som Dansk. Autors Paastand omfatter kun Sproget, men han kunde gjerne gaaet et Skridt videre, og taget Smag og Kunstbetragtning med. De sidste Dages Begivenheder vilde i saa Fald have afgivet et ypperligt Materiale til Støtte for Beviisførelsen. I Kjøbenhavn opstod for nogle Aar siden den bekjendte Høedtske Theaterkrisis derved, at Hr. Høedt vægrede sig ved at efterkomme en Direktionsbeslutning, gaaende ud paa, at han i „Hamlet" skulde spille sammen med en Dame, hvis Stemme, i Forhold til hans, laa for høit til at nogen „harmonisk Totalvirkning" kunde tilveiebringes. Det kjøbenhavnske Publikum og den kjøbenhavnske Presse, der erkjendte at „Harmoni" var en Hovedbetingelse for al Kunst, stillede sig dengang med stor Stemmefleerhed paa Hr. Høedts Side. Saa stor Anseelse synes det harmoniske Element i Kunsten desværre ikke at nyde her i Christiania hverken inden Skuespillerpersonalet, Pressen eller en Deel af Publikum. Ved Christiania Theater har i en lang Aarrække levet og virket, ikke et enkelt Individ, men en heel Korporation, som synes at have havt det Hverv, ved Stemmer, der ligger, ikke blot en enkelt Tone, men ofte en halv eller heel Oktav over eller under det musikalsk Tilladelige, at ødelægge al „harmonisk Totalvirkning" i Præstationerne. Denne Korporation er Choret. I gamle Dage var det Chorets Opgave gjennem sin Sang at give de i Folket raadende Meninger et tilsvarende Udtryk. Til Folket hører naturligviis baade Theatervenner, Avisredaktører og Indsendere, og i Betragtning af den store Iver, hvormed en Deel af disse i de sidste Dage har arbeidet for at faae beholde sit dramatiske Organ i den Skikkelse, hvori det nu i saa lang Tid har befundet sig, skulde man slutte, at dette vort moderne Chor har løst den antike Opgave forbausende godt. For saa vidt kan Choret ved Christiania Theater kaldes klassisk. Theaterdirektionerne nutildags har imidlertid, som man jo veed, kun liden Respekt for det Klassiske, og Direktionen for Christiania Theater har derfor ikke taget i Betænkning at gjenindføre den i tidligere Tider gjældende Bestemmelse, ifølge hvilken de Medlemmer af Skuespillerpersonalet, der ikke hindredes af andre Forretninger, vare forpligtede til at lede og bistaae Chorsangen. Vi veed med Sikkerhed, at Theatrets Musikinstruktør ofte og bittert har beklaget, at hiin Bestemmelse, ved tidligere Direktioners Svaghed, lidt efter lidt blev sat ud af Kraft; vi veed endvidere, at han netop heri søger Grunden til Chorets nuværende slette Forfatning, ligesom det vel maa være indlysende for Enhver, at et godt Theaterchor ikke kræver gode Stemmer alene, men ogsaa et dramatisk Liv i Fremstillingen, hvilket intet Theater hos os kan tilkjøbe sig af ansatte eller ansættendes Chorister, men som det maa søge at tilveiebringe ved Hjælp af sine sceniske Kunstnere, der jo har disse Betingelser i sig baade som en Naturens Gave og som Frugt af kunstnerisk Dannelse. Det har været offentligt udtalt, at der for Skuespilleren skulde ligge noget Fornedrende i at yde Choret den forlangte Bistand, og en enkelt Mand har opstillet som Toppunkt paa Fornedrelsen det Tilfælde, at Assistencen krævedes af Nogen, der samme Aften havde optraadt i et „fransk Salonstykke", hvor Personerne som oftest ere Grever eller Hertuger; mindre skulde altsaa Fornedrelsen være for den, der i Forveien kun havde viist sig som Bonde eller simpel Theaterskurk. Slig Rangforordning existerer kun for den borneerte Kunstbetragtning, i Kunstens ægte og inderste Væsen er den ikke til. Kunsten erkjender ingen Fornedrelse som hvilende i Opgavens Ringhed, den anerkjender kun den Fornedrelse, som ligger i at Opgaven, hvad enten den er liden eller stor, udføres slet. Endvidere er det sagt, at flere af de gjældende Kontrakter udtrykkelig skulde tilsikre Vedkommende Fritagelse for den nu forlangte Bistand. Dette kan gjerne være; men en Kontrakt mellem et Theater og dets Skuespillere er ikke det samme, som en Kontrakt mellem en Driftsherre og hans Arbeidsfolk. Den Kontrakt, en Skuespiller underskriver, forbinder ham til noget Mere end det, der slaaes fast ved Papirets Ord. Naar et Theater ved Kontrakt knytter en Skuespiller til sig, saa skeer dette under den stiltiende Forudsætning, at det erhverver en Kunstner. Men for i Aand og Sandhed at være en Kunstner fordres ikke blot Begavelse og kunstnerisk Uddannelse, men ogsaa en Kunstnersjæl. Den stiltiende Betingelse er, at Skuespilleren ikke blot skal stille sine naturlige Evner og sin erhvervede Dygtighed til Anstaltens Disposition, men ogsaa at al hans Færd ligeoverfor Theatret skal være et sammenhængende Udtryk for en sand og inderlig Leven i den Kunst, som han har gjort til sin hele og udelukkende Opgave; Theatrets Ære skal være hans, han skal føle sig solidarisk ansvarlig for den Virksomhed Indretningen, som Heelhed betragtet, udøver, og fremfor alt aldrig betragte det øvrige Apparat som en Ramme for nogen enkeltstaaende Virtuositetsmæssighed. Dette er som sagt den stiltiende Forudsætning fra Theatrets Side, dette er den moralske Forpligtelse, som en Skuespiller paatager sig, idet han knytter sig til et Theater. Men overholdes disse Forpligtelser? Det tør betvivles, og de sidste Begivenheder retfærdiggjør Tvivlen. Den naturlige Begavelse, den kunstneriske Dygtighed, har rigelig gjort Fyldest for sig, det veed vi alle, men hvorledes er det fat med den kunstneriske Aand, der skulde hvile over det Hele, og samle al den spredte Virksomhed til een stor Kunstgjerning med een Opgave og med et Maal? Hvis ikke ogsaa denne er ydet fra Skuespillernes Side, da er det disse, der har „brudt Kontrakterne" og brudt dem paa en langt farligere Maade, end Direktionen nu beskyldes for, thi hine Brud virker i det Dybe og i det Skjulte, de undergraver den Vold, som hele Værket skulde hvile paa, og berøver Theatret den Alvorets Høihed, uden hvilken det aldrig skal mægte at hæve sig over Fornøielsesanstalternes Sfære — og knapt nok saa høit. Det indvendes ikke her, at Fordringen er for stor; en slig Indvending slaaes simpelthen af Marken ved at minde om, at her er Talen om Kunstnere og ikke om Haandværkere. Det er saa ofte sagt, at Skuespillerne ere Kunstens Præster. Ja, det skulde de være! Men til at være Præst, virkelig Præst, kræves ikke blot præstelig Veltalenhed, men ogsaa en præstelig Sjæl. Der var fornylig en Præst hertillands, som truede med at melde sig ud af Statskirken, hvis ikke en paatænkt Kirkebygning blev reist i en for ham bekvem Nærhed af Præsteboligen. I slig Forstand, men ogsaa kun i slig, ere vore Skuespillere Præster, naar de ikke tager i Betænkning at opgive, hvad der skulde være deres Livs høieste Idee, fremfor at bære en Smule forøget Møie i den daglige Gjerning. Det tager sig ilde ud paa et Skib i Havsnød, naar Besætningens Ypperste ere de første Mænd i Baaden; det agtes ikke i sligt Tilfælde for hæderligt, først og fremst at sørge for Sit, og forresten lade det Hele gaae, som det kan. Andre Landes Theaterhistorier opviser gribende Træk og Vidnesbyrd om Sammenhold blandt Skuespillere, om Opofrelse for de Kunstanstalter, hvortil de har været knyttede og om Erkjendtlighed mod det Publikum, sammen med hvilket det var blevet deres Kald at virke. Vor Theaterhistorie vil komme til at opvise en Sum af Talentfuldhed og mangesidig Begavelse, som vistnok faa andre besidder Sidestykke til; men paa Kunstneres Opofrelse for Ideens Sag, paa Træk, der antyder en virkelig levende kunstnerisk Korpsaand, paa Vidnesbyrd om at vore Skuespillere ere sig bevidste, at de paatog sig Offerets Forpligtelse, samtidig med Kaldelsen, paa alt dette vil den blive fattig. Hvad kan Aarsagen hertil være? Jeg skal i Korthed antyde den. Alle vore andre Kunstnere, vore Malere, vore Billedhuggere, har vort fattige Land maattet forstøde; det har ikke kunnet nære dem; for dem har Kunstnerveien gaaet gjennem Nød og Trang. I Landflygtighed har de maattet virke for Hjemmet og den hjemlige Opgave, — og dog er den forpligtende Bevidsthed hos dem i høi Grad tilstede. Intet af dette har vore Skuespillere behøvet; Theatrene har lidt under Kriser, det er sandt; men disse har nærmest været følte af Direktionerne, ikke af Skuespillerne, ialfald ikke anderledes end forbigaaende. Vore Skuespillere har vi derfor kunnet ernære, dem har vi kunnet beholde hos os, og det Skjønnes Gud være takket derfor. Men heri ligger Hemmeligheden. Vore Skuespillere har hidtil savnet Forsagelsens Velsignelse, og slig Lod rammer Ingen ustraffet. Den Ideens Mand, som savner Adgang til at sulte eller at lide, han har derved en Vei mindre til at blive stor. — Forøvrigt vil jeg blot minde Christiania Theaters Skuespillere om et lidet Træk af Historien. Da Vesuv brød ud og ødelagde Pompeji med Jordskjælv og Askeregn, stod en romersk Soldat paa Post ved et Tempel. Slaver og Trælle, Alt hvad flygte kunde, flygtede rundt om ham; men Soldaten blev paa sin Post, hvor hans Kald bandt ham, og vogtede, hvad Pligten bød ham at vogte. Og Askeregnen voxte og voxte Tomme for Tomme op over ham, og den voxte saa høit, at den begrov ham; thi flygte kunde han ikke — han var ikke afløst! Slig Daad er Aandens Værk, Aabenbarelse af den Aand, som skulde raade i Kunsten ligesaavel som i Hæren eller i Kirken. Vare vore Skuespillere i denne Forstand Kunstens Stridsmænd, følte de i den Grad at de havde en Sags Ære at værne om, saa vilde de ogsaa vide hvad de i Farens Stund havde at gjøre, dette ene og eneste nemlig, at blive paa sin Post og vogte hvad der var dem betroet; flygte vilde de da ikke kunne, thi de vare jo ikke afløste. Og sandelig, de kunde ogsaa trygt trodse Askeregnen; den vilde ikke begrave dem, den vilde tvertimod bære deres Navne og deres Kunst høiere op og længere frem, end Tilfældet bliver, ifald de, uden Afløsning, søger ud i det Fremmede for at finde — bekvemmere Arbeidsvilkaar. ×

Norge.

Christiania. Hs. Maj. Kongen reiste 26de August op til Gardermoen, for at overtage Overbefalingen over de der sammendragne Tropper (8000 Mand).

— En Officier af hvert af den danske Armees Hovedvaaben har, efter Indbydelse af vor Konge, indfundet sig paa Gardermoen, for at overvære Manøvrerne.

— Til Kommandører af St. Olafs Orden er 21de August udnævnt Justitiarius C. Arntzen og forhenv. Rektor H. Holmboe; til Riddere Biskop A. Grimelund, Amtmand U. F. Cappelen, Professor C. P. Caspari, Direktør for Goustads Sindssygeasyl O. R. A. Sandberg, Direktør for Fyrvæsenet C. F. Diriks, Ingeniørmajor C. W. Bergh og Grosserer P. Anker.

— Til Storkors af St. Olafs Orden ere Prinds Frederik til Danmark og Konseilspræsident C. C. Hall udnævnte; til Kommandører dansk Hofmarskalk C. L. Løvenskiold og M. v. Lüttichau; til Riddere Lieutenanterne C. F. W. G. Weisberg og J. H. C. v. Tobisen, Etatsraad C. F. A. Schlegel, Etatsraad E. T. J. Schiern og Hofmedikus, Professor J. C. A. Bock (alle Danske.)

— Den 8de Oktober skal i London aabnes en stor; af det kgl. Havedyrkningsselskab foranstaltet international Udstilling af Land- og Haveprodukter, Korn, m. m., hvori alle Nationer have Adgang til at deeltage. Direktionen for Selskabet for Norges Vel, der her er optraadt som Udstillings-Kommittee bekjendtgjør, at de Sager som her fra Landet ønskes udstillede, maa være ankomne til Christiania senest inden 22de Septbr.

— Professor Platou har fra en Ubenævnt tilstillet Selskabet for Norges Vel en Gave af 100 Spd. for at anvendes efter Direktionens Bestemmelse.

— Direktionen for Selskabet for Norges Vel har optaget Prinds Oscar blandt Selskabets Æresmedlemmer.

— Den franske Forfatter Leouzon le Duc, der blandt andet har udgivet et Værk om Lapland, og som, efter et længere Ophold i Danmark og Sverige, netop har foretaget en Reise her i Landet, er udnævnt til Ridder af St. Olafs Orden.

— Havnefoged Rasch er afgaaet ved Døden.

— Dødsdommen over Lorentze Waagen er ved kgl. Resol. af 21de Aug. formildet til Strafarbeide paa Livstid.

— I Bergen feirede Skibskapitain Dankvardt Dreyer og Hustru Margrethe f. Berg, den 17de Aug. sit Guldbryllup i samme Stue, hvor deres Bryllup for 50 Aar siden stod.

— I Yeddo skal oprettes et japanesisk Akademi for Studiet af fremmede Sprog og de europæiske Folks Historie og Videnskabelighed. Til dette Øiemed bliver en stor Bygning opført.

— „Kölnische Zeit." fortæller, at Ratazzi skal bestikke Pariserbladene paa den Maade, at han bestiller 20,000 Exemplarer af en vis Journal, men lader samtidigen forstaa, at der kun behøves at afsende 200.

— Viborgs 700 Aar gamle Domkirke er saa brøstfældig, at den har maattet lukkes. Der er udarbeidet Tegninger og Plan til en Restauration; men for Gjennemførelsen er de samme Hindringer, som for Restaurationen af Throndhjems Domkirke: Mangel paa Penge.

— Pastor P. O. Boisen (Grundtvigs Svigersøn) er afgaaet ved Døden 17 Aug., 47 Aar gammel.

— Et engelsk Aktieselskab har overtaget Udtørringen af den store Vildmose i Jylland, for at forandre den til Agerland. Eierne af Mosen erholde 50,000 Rd. Det var at ønske, at et saadant Selskab ogsaa vilde tage sig af vore store dyrkbare „Moser" eller rettere sagt „Myrer".

— Prindsen af Wales siges at skulle forlove sig med Prindsesse Alexandra, en Datter af den danske Thronarving.

— Kronprindsesen af Preussen er den 14de Aug. nedkommet med en Søn.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 36. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 7de September 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Johan Gottlieb Fichte.

I.

I dette Aars 19de Mai høitideligholdt hele Tydskland Fichtes 100aarige Fødselsdag. Universiteter og andre lærde Korporationer holdt Feste til den store Philosophs Minde; det tydske „Nationalverein" feirede Dagen som en national tydsk Høitid, og det demokratiske Parti gjorde Krav paa ham som en af dets Egne, som en Demokrat.

Hvilken af disse Opfattelser af Fichte er nu den rette? — Den spekulative Tænker — eller Patrioten — eller den politiske Friheds Apostel? — Eller, ere de alle tre lige sande, hvad var da det levende Middelpunkt, hvorfra disse forskjellige Retninger skjøde ud, og hvortil de lade sig føre tilbage? Hvis han var en heelstøbt Mand — og herom ere Alle enige — saa maa ogsaa hine forskjellige Ytringer af hans personlige Væsen gaae tilbage til en eneste, dem alle omfattende Stræben, — saa kan Philosophen i ham ikke skilles fra Politikeren, saa maa i Politikeren Kjærligheden til Fædrelandet være udsprungen af den samme Rod som hin Drift til politisk Frihed og Uafhængighed, der har skaffet ham Navn af Demokrat.

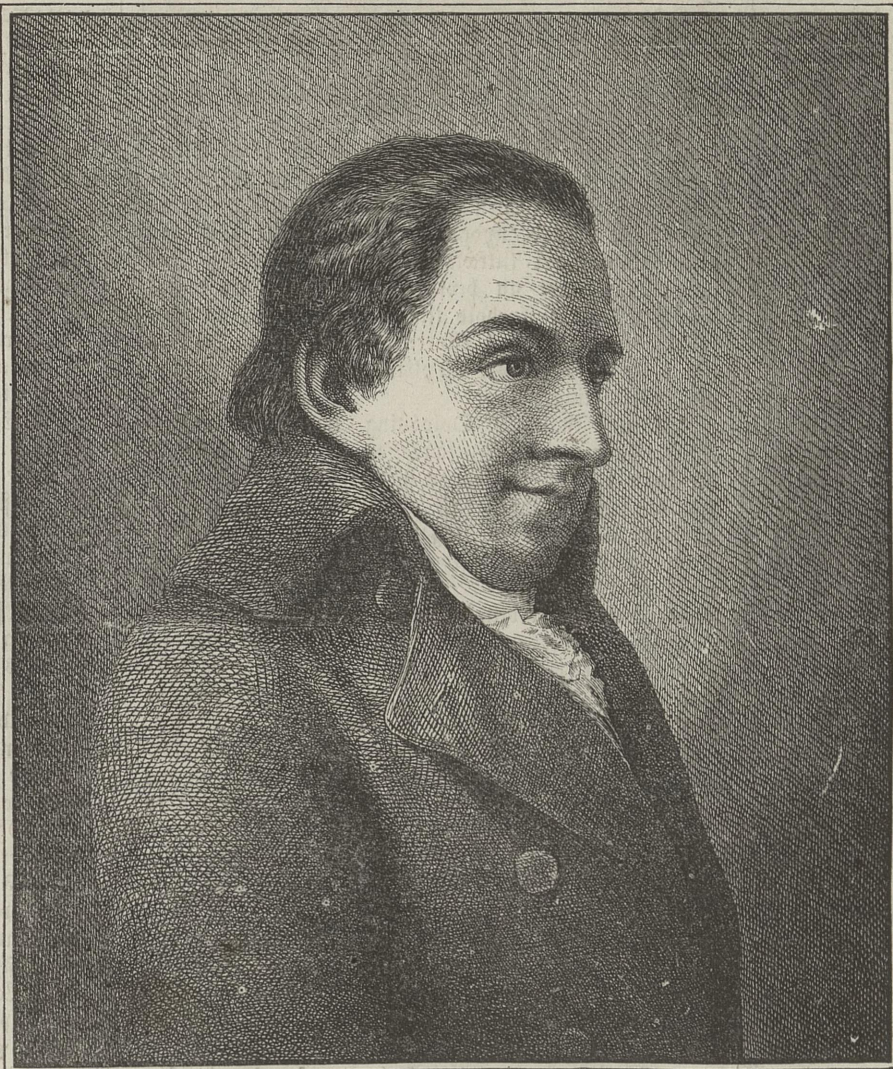
Dette levende Middelpunkt var hans Drift til Selvstændighed og Selvbestemmelse, til Uafhængighed af al fremmed Indskydelse, enhver ydre Autoritet, alle Magtsprog. Det blev derfor Philosophien som hans egen Philosophie, saadan som han opfattede den, der drev ham bestandig længere og længere ind i Livets Alvor og Virkelighedens Forhold. Mennesket viser sin sande Selvstændighed, opnaar sin høieste jordiske Bestemmelse — det var hans philosophiske Overbeviisning — ved at føre en haard og uophørlig Kamp med den ydre Verden, ikke ved roligt og selvbehageligt at betragte eller mageligt at nyde den. Og til denne ydre Verden henregnede han ikke blot den ydre Natur og de Hindringer, hvormed den møder vor Virksomhed, ikke heller blot de med os ligeartede Væsener, hvis Selvstændigheds- og Frihedsdrift ofte nok kommer i Strid med vor egen — men ogsaa de Begjærligheder, Tilbøieligheder og Lidenskaber, der have deres Sæde i vor Naturs sandselige Bestånddele, og hvis fremmede Magt vi maa trælle under, hvis vi ikke stræbe at undertvinge dem. Moralsk Frihed, Selvbeherskelse, Uafhængighed af vor sandselige Natur, urokkelig Villen, uophørlig Handlen — alene efter den Tilskyndelse, der udtaler sig i det høiere Væsen inden i os — man kalde nu dette Samvittighed eller Guds Stemme, Pligt eller guddommeligt Bud — det er dette, som han mener med den Selvbestemmelse, der for ham udgjorde Menneskets høieste og umisteligste Gode, dets mest ophøiede Bestemmelse, den eneste sikre Borgen for sand Lyksalighed. Den øverste Forudsætning for alle hans Anskuelser om Moral, Ret og Politik, var derfor ogsaa den, at ligesom den Enkelte i sin Gjøren maatte rette sig efter en ubrødelig, klar, i hans Samvittighed skreven Morallov, saaledes maa ogsaa Menneskenes Samliv i Staten rette sig efter ligesaa faste, for Alle lige, og over enhver Vilkaarlighed, den Høiestes saavel som den Laveste, ophøiede Retslove. Deri bestaar alene den sande og varige Statsorden, deri en fri Forfatnings Væsen, deri endelig i det store Hele den af Gud indrettede moralske Verdensorden.

Disse moralske og politiske Grundsætninger, som Fichte gjorde gjældende med urokkelig Konsekvens, hvor han kunde komme til, saavel i sit Liv som i sin Philosophi, vare dobbelt vigtige paa hans Tid, i Overgangen fra det foregaaende til nærværende Aarhundrede, da de modsatte Anskuelser vare kun altfor meget udbredte, og havde opnaaet et Herredømme, som neppe nogensinde blev for fuldt Alvor bekjæmpet. Thi Egennytte og Selvsyge, aristokratisk Overmod paa den ene og uværdig Selvforglemmelse paa den anden Side, blødagtig Indifferentisme og almindelig Jagen efter flygtig Livsnydelse og forfængelig Glimmer var ogsaa Tidens Charakteer i Tydskland, og ikke mindst der. De enkelte Fyrster havde løsrevet sig fra al Forbindelse med Riget og Nationen, de tænkte blot paa deres egen og deres Lands Privatfordeel, uden Hensyn til, hvad det skadede det Hele. De herskende Klasser svælgede i Nydelsen af deres Forrettigheder, uden at bryde sig om Folkets Byrder og Lidelser. I de borgelige Stænder var det Frihedssind og den ædle Trodsen paa egen Dygtighed, som fordum havde udmærket den tydske Borgerstand, for største Delen forsvundet, og istedet herfor havde der indsneget sig en Ængstelighed og Frygtagtighed, ja ikke sjeldent et Kryberi, en lav Beilen efter de Stores Gunst eller en latterlig Efteraben af den fornemme og udenlandske Letfærdighed.

Allerede længe havde enkelte bedresindede Mænd følt denne Nationalaandens Fordærvelse, samt ogsaa stræbt at modarbeide den. Pietisterne havde søgt at styrke og lutre den moralske Følelse. Uagtet nu deres Bestræbelser havde en velgjørende Virkning i mange Kredse, navnlig i denne Retnings første Periode, saa havde de dog ikke været gjennemgribende og kraftige nok, deels fordi de blot henvendte sig til Følelsen og lode Menneskenes Forstand og Fornuft ude af Betragtning, deels fordi deres egne Anskuelser vare for snevre, især i den senere Tid, endelig og fremfor Alt fordi Pietisterne betragtede Menneskene for meget som enkelte Mennesker og ikke som Lemmer af et heelt Samfund, fordi de vilde forbedre Moralen uden at røre ved de politiske og sociale Misforhold, som dog hovedsageligen vare Fordærvelsens Kilde.

Paa den anden Side havde en Skole af politiske Reformatorer nærmest begyndt at beskjæftige sig med disse almindelige Misligheder. Man havde begyndt at undersøge Menneskets og Borgernes Rettigheder, at minde de Store og Mægtige om deres Pligter mod det Almene, at belive Nationalfølelsen og prædike Kjærlighed til Fædrelandet. Men dette Parti saa mere paa de blotte ydre Former, end paa Livets inderste Kjerne, havde mere Menneskets politiske end sædelige Forhold for Øie.

Mellem begge disse Retninger stod en tredie, som syntes at arbeide for en Reform af Samfundet i alle Retninger, saavel i det Indre som det Ydre. Men saa var deres Feil atter den, at de fra et enten socialt eller ogsaa blot høiere æsthetisk Synspunkt, eller endog blot i Favør af almindelig Forstands-Oplysning arbeidede for at potensere, mangfoldiggjøre og udbrede en Almeendannelse, uden at i samme Forhold udvikle den Enkeltes sædelige Energi, ja endogsaa paa dennes Bekostning. Især var der en vis Kultur, paa den ene Side af Datidens bekjendte Følsomhed,

Johan Gottlieb Fichte.

paa den anden Side af Genialiteten, hvis vidt udbredte Herredømme ikke altid viiste sig heldbringende for det sande mandige Livsalvor, hverken i Politiken eller Moralen. De følsomme, bløde og menneskevenlige Sjele havde for det Meste noget Svagt og Sygeligt ved sig, de vare dydige mere af Stemning end af en stærk og standhaftig Beslutning; de vare det gjerne paa den Maade, der lovede dem selv, deres Følsomhedshang, ja endog deres Forfængelighed den største Tilfredsstillelse, og ikke saaledes som det meest vilde have gavnet det Almindelige og Sagen selv; de vare det heller med skjønne Følelser, Talemaader, i det Høieste med Forsætter, end med Handlinger. Men fremfor Alt vare disse Følsomhedens Folk i Regelen aldeles blottede for politisk Mod; de bukkede og krøb for enhver Stormand, smigrede endog for Lasten, naar den optraadte med Fornemhedens Nimbus. De geniale eller stærke Aander derimod havde vel mere naturlig Friskhed og Sundhed; de behagede sig endog i at agere Verdensstormere, ihvorvel de rigtignok mere gik løs paa ubetydelige selskabelige Sædvaner end paa de store politiske Forhold. Hvad den egentlige Sædelighed derimod angaar, saa indrømmede de Genialitetens souveraine Lyst en høist betænkelig Indflydelse; den poetiske Luxus gjaldt undertiden altfor meget hos dem, endog i Moralen; streng Forsagelse og Selvfornegtelse var i deres Øine ikke stort mere end Anstød mod den høiere æsthetiske Fordring paa en fri og behagelig Levemaade; hvad endelig angaar deres politiske og sociale Anskuelser, saa vare de for største Delen noget aristokratiske og egoistiske.

Dette var Tydsklands Samfunds-Tilstand i den sidste Halvdeel af foregaaende Aarhundrede; saavel den svage og blødagtige som den overmodige Retning og Stemning var bleven endnu mere forstærket ved en ligeartet Indflydelse fra Frankrig og tildeels endog fra England. I denne Verden var det nu, at Kants nye Philosophi pludselig slog ned. Han førte det hele menneskelige Liv, Stat, Samfund, Religion tilbage til et høieste Begreb: Pligten, Handling efter faste, klart erkjendte og under alle Forhold urykkelige moralske Grundsætninger. Hvorledes denne strenge Fordring maatte virke paa en Slægt, som, tildeels paa Grund af en aandelig og æsthetisk Overciviliserethed, var bleven forkjælet og afvant med al Strenghed mod sig selv, samt ved en langvarig politisk Undertrykkelse havde mistet en fri Mands Stolthed og Besluttomhed — dette kan man klarest mærke af det Indtryk, som den Lære gjorde paa den unge Fichte, der paa Grund af sit Naturel, sin Dannelse, sin Herkomst kun var lidet berørt af Tidsalderens almindelige Beskaffenhed.

Ølkruus fra Thelemarken
paa Londonner-Udstillingen.

Blandt de norske Udstillingsgjenstande paa Londonner-Udstillingen, som have faaet Præmie, var endeel af Hr. Fladmoe udstillede Træskjærerarbeider. Det betydeligste Stykke deriblandt var det Ølkruus, hvoraf en efter Photographi udført Afbildning her gives. Dette Kruus er særlig fremhævet saavel af Bedømmelses-Kommitteen, som i forskjellige Artikler om Udstillingen, og i Dermott's „Guide" kaldes det endog et Underværk af fiin Ornamentering. Der er visnok ogsaa lagt en Flid og Dygtighed paa dette Arbeide, som fortjente Paaskjønnelse og maatte vække store Tanker om de Bønders Færdighed i Træskjærer-Arbeider, hvorpaa dette var en Prøve. Som man af Træsnittet seer, er det hele Kruus overdækket med fiin Skuur, medens Laaget endog bestaar af gjennemstukket Arbeide. Maaskee lider det Hele som Kunststykke af for megen Overlæsselse i Ornamenteringen, men det er derfor ikke mindre charakteristisk og tillige mærkeligt ved den derpaa anvendte Flid. Man studser maaskee, naar man hører, at det har kostet sin Mester tre Maaneders uafbrudt Arbeide; og dog er dette saa. Det Slags Snitværk kan naturligviis ikke lønne sig — det maa i Regelen mere fremgaae af Lysten og Ærgjerrigheden efter at levere noget Fortrinligt. Mesteren for dette Kruus har imidlertid hidtil maattet lade sig nøie med den i Forhold til Arbeidet tarvelige Betaling af 35 Spd. uden Udsigt til nogen hædrende Anerkjendelse. Den, som hidtil har høstet Æren, er Træskjærer Fladmoe, der har været foretagsom nok til at kjøbe Kruset og sende det til Londonner-Udstillingen. Fladmoe er selv en dygtig Træskjærer, der visnok kunde have forarbeidet Sager, som fortjente en Medaille. Men han har savnet enten Tid eller Lyst til noget større Arbeide og derfor af en Kollega kjøbt dette Kruus og et andet større Arbeide (en Tine), som han da har udstillet med nogle egne Smaasager. Det synes imidlertid, som om Nemesis har villet berøve ham den Ære, som han paa denne letvindte Maade vilde høste, idet de engelske Blades Referenter have tillagt Gloskmodt de af ham udstillede Arbeider — en Feiltagelse, som de norske Aviser ideligen have berigtiget til Fladmoe's Fordeel. Men alle disse Berigtigelser maa uheldigviis ende med den Oplysning, at det af Fladmoe udstillede Kruus, der har fundet saa fordeelagtig Omtale, ikke er udført af ham, men af Borge Borgesen, af hvem han har kjøbt det for den ovennævnte Sum af 35 Spd., ligesom ogsaa den udstillede Tine for 5 Spd. — Borge Borgesen er fra Saude Præstegjæld i Thelemarken, og har tilligemed trende Brødre i mange Aar arbeidet for de Coninck her i Byen, ved hvem saamange i Træskjæreri øvede Fjeldbønder have fundet Beskjæftigelse og Fortjeneste.

De unge Piger og Giftermaalene i England.

Man erindrer maaskee, hvorledes for en Tid siden en Debat opstod i England imellem to fingerede Brevskrivere i Times, hvoraf den ene klagede over Mangelen paa gode Giftermaal for veloptdragne unge Piger og den anden anførte Grunde derfor, saasom altfor store Fordringer, indgroet Vane til Luxus og saadant mere. At der imidlertid har ligget noget mere til Grund for dette Skriveri end blot Lysten til at gjøre Løier med Mødre, der ere som gale efter at faae sine Døtre vel anbragte i rige Giftermaal, kan man let overbevise sig om ved statistiske Meddelelser fra Registres General, og det turde maaskee være af Interesse at faae at see, hvorledes Engelskmændene søge at raade Bod paa denne Overflod af unge Piger, der henleve et eensligt Liv uden Glæde hverken for dem selv eller Andre.

I Store-Britannien fødes der omtrent 3 eller 4 pCt. flere Gutter end Piger; men deels ved Udvandring og deels af andre Grunde forandrer Forholdet sig for de voxne giftefærdige unge Mennesker i Alderen mellem 20 og 30 Aar saaledes, at Antallet af unge Piger overstiger Antallet af unge Mænd med 6 pCt.

Ølkruus fra Thelemarken paa Londonner-Udstillingen.

Dette er hvad de kalde sin „redundance of young women". Som Følge af denne Overflod paa denne Vare, de unge giftefærdige Piger, er der liden Efterspørgsel efter den, og denne Omstændighed i Forbindelse med Bestemmelsen om at visse Legater og Pensioner ikke kunne nydes uden af ugifte Personer (Bachelors), det tiltrækkende ved Klublivet og flere andre Ting have nu bevirket, at der indgaaes meget faa Ægtestaber i Forhold til Pigernes Antal, og Antallet af ugifte Piger i Alderen mellem 20 og 30 Aar skal i England udgjøre 30 pCt. af hele den kvindelige gifte Befolkning.

Denne statistiske Oplysning har slaaet mange Statsøkonomer med Forfærdelse, og mange Hoveder ere lagte i Blød og mange Penne satte i Virksomhed for at søge Grundene til dette sørgelige Phænomen og finde Udvei til at skaffe alle disse unge Piger til Brudestammelen. Flere udmærkede Forfattere have allerede længe skjænbt paa de unge Mænd, der af Dovenskab og Egoisme heller ville nyde Klublivets og den eenlige Stands Komfort og Behagelighed, end udsætte sig for at gjøre et eneste Offer paa sine Vaner og Tilbøieligheder ved at indtræde i Ægtestanden, som de blot betragte som en Blanding af Sparsommelighed, Børneskrig og slet Mad. Alle disse direkte Opfordringer have imidlertid lidet hjulpet og Statsøkonomerne have derfor nu foresat sig at gribe Sagen an paa en anden Maade.

Saa besynderligt som det end kan klinge, saa paastaae Forfatterne i den politiske Økonomi, at Mennesket er en Vare, som alle andre Ting, og at man, naar der etsteds er Overflod herpaa, bør flytte den hen et andet Sted, hvor der er Efterspørgsel efter den, hvilket er det eneste Middel til at frembringe Ligevægt og forhindre Varen fra at fordærves ved at ligge. Skjønt noget paradox i sin Form har denne Sætning dog sin Sandhed og som Følge deraf ogsaa sin Anvendelse. — I England er der nu baade Mangel paa unge giftefærdige Mænd og desforuden ere de, som findes, som før sagt, meget uvillige til at bindes af Hymens Lænker, Noget som dog maa ansees for det Naturlige for ethvert Menneske, som har naaet en vis Alder. Men i alle Englands mangfoldige Kolonier, der i Udstrækning og Befolkning mange Gange overgaae det lille Moderland, er der igjen en Overflod af unge Mænd, der alle paa enkelte Undtagelser nær, ønske at finde en Ægtefælle i sit Hjem, naar de om Aftenen søge Ro og Hvile efter det mangengang anstrængende Arbeide, som de have foretrukket for Uvirksomhed og Klublivet hjemme. Heri vil man nu søge en Modv.. t mod de tredive pCt. ugifte Piger hjemme og en Udvei til en behagelig og nyttig Tilværelse for de Tusinder Kvinder i Moderlandet, som her kun have at hengive sig til Indolens, Psalmesang eller Prostitution, alt efter deres Opdragelse eller Tilbøieligheder.

Der har ogsaa virkelig været gjort Noget for at gjennemføre denne Idee, og det er meget interessant at see hvor engelsk den hele Sag er bleven greben an og tillige at tænke paa, hvor velsignelsesrig denne praktiske Anvendelse af nogle statistiske Oplysninger kan være baade for det hele Samfund og for det enkelte Menneskes Tilværelse. Et Selskab er blevet dannet under Navn af Family Colonisation Society og enkelte Damer have sat sig det til Maal, at virke for Gjennemførelsen af den Idee at faae de unge Piger gifte i større Antal, hvorved de gjøre ikke alene vedkommende Ægtefolk selv en Tjeneste, men ogsaa de mange Familier, hvem disse Væsener lige til Byrde under dette Tingenes Tilstand, der gjør det saa vanskeligt for Kvinderne selv at erhverve sig sit Livsophold.

Flere Vanskeligheder have imidlertid stillet sig iveien for Udførelsen heraf; men de, der interessere sig for Sagen, have dog det Haab, at de nok skulle lade sig overvinde ved Tid, Omtanke og Penge. Den første Vanskelighed møder man deri, at det ikke er nogen let Sag at føre en Mængde af Kvinder tvært over Atlanterhavet, eller til den anden Side af Jordkloden, ved de sædvanlige Transportmidler. At transportere den halve Million overflødige unge Piger som findes i England fra det Sted, hvor de ere overflødige, til det Sted, hvor de tiltrænges, vilde udfordre 10,000 Skibe eller 10,000 Reiser. Dette synes noget uovervindeligt; men man kunde for det første vedblive i nogen Tid og tage nogle hvert Aar, og for det Andet har indtil 380,000 Mænd forladt Englands Kyster paa et Aar. Men den anden og større Vanskelighed bestaar i at skaffe denne store Mængde unge Piger, i Særdeleshed under tre Maaneders Reise, et behageligt Ophold paa Skibet uden at udsætte dem for Paatrængenhed eller Fristelse. Et Forsøg af et Selskab, Female Emigration Society under Ledelse af den afdøde Lord Herbert, mislykkedes for nogle Aar siden paa fuldstændig, at man ikke kunde omtale det gjentaget — ideminds te ikke paa samme Maade og i samme Skala.

En beundringsværdig og modig Dame lod sig imidlertid ikke afskrække ved disse Vanskeligheder. Mrs. Caroline Chisholm nedsatte sig i Sidney, og gjorde Anstalter til at modtage unge kvindelige Emigranter og sende dem under Beskyttelse af vel anseede Familier til det Indre af Landet, hvor de bleve gifte saa hurtigt, de blot selv vilde. Siden reiste hun undertiden om i Landet for at undersøge Behovet, og det opgives, at hun skal have forsørget 11,000 Sjæle. Siden reiste hun til England og fik istand the Family Colonisation Society, hvis Formaal det er at sende unge Piger af god Charakteer, passende Helbred og andre Egenskaber, under Beskyttelse af gifte Folk eller sikkert Selskab paa anden Maade, til Kolonierne for der at skaffe dem Arbeide og Virksomhed, og de blive der alle næsten uden Undtagelse gifte. Systemet var beundringsværdigt og dets Held har været stort, og det eneste, man kan sige mod Selskabets Virksomhed, er, at der er kommet altfor Faa, og at der endnu behøves mange som Mrs. Chisholm. Stødet er imidlertid givet og tvende andre behjertede Damer, Miss Faithfull og Miss Rip, have nu givet sig i denne Ideens Tjeneste, og det lader til at det ulige Antal af Ægtestaber i England i Forhold til Antallet af unge Piger efterhaanden vil begynde at udjevne sig, hvorved virkelig en stor Byld baade paa Samfundets Moralitet og Velvære vil være bortskjernet.

Ogsaa hos os overskrider Antallet af Kvinder Antallet af Mænd, og Pebersvendlivet synes stadig at vinde Forkjæmpere. Om man imidlertid ikke kan angribe dette Onde netop paa samme Maade som i England, burde man dog have Øinene oppe derfor, omendskjønt det ved første Øiekast visnok kan have noget Latterligt ved sig at tænke paa, at nu ikke alene de respektive Mødre skulde sørge for at faae sine Døtre gifte.

33.

Fiskeriudstillingen i Amsterdam i Høsten 1861.

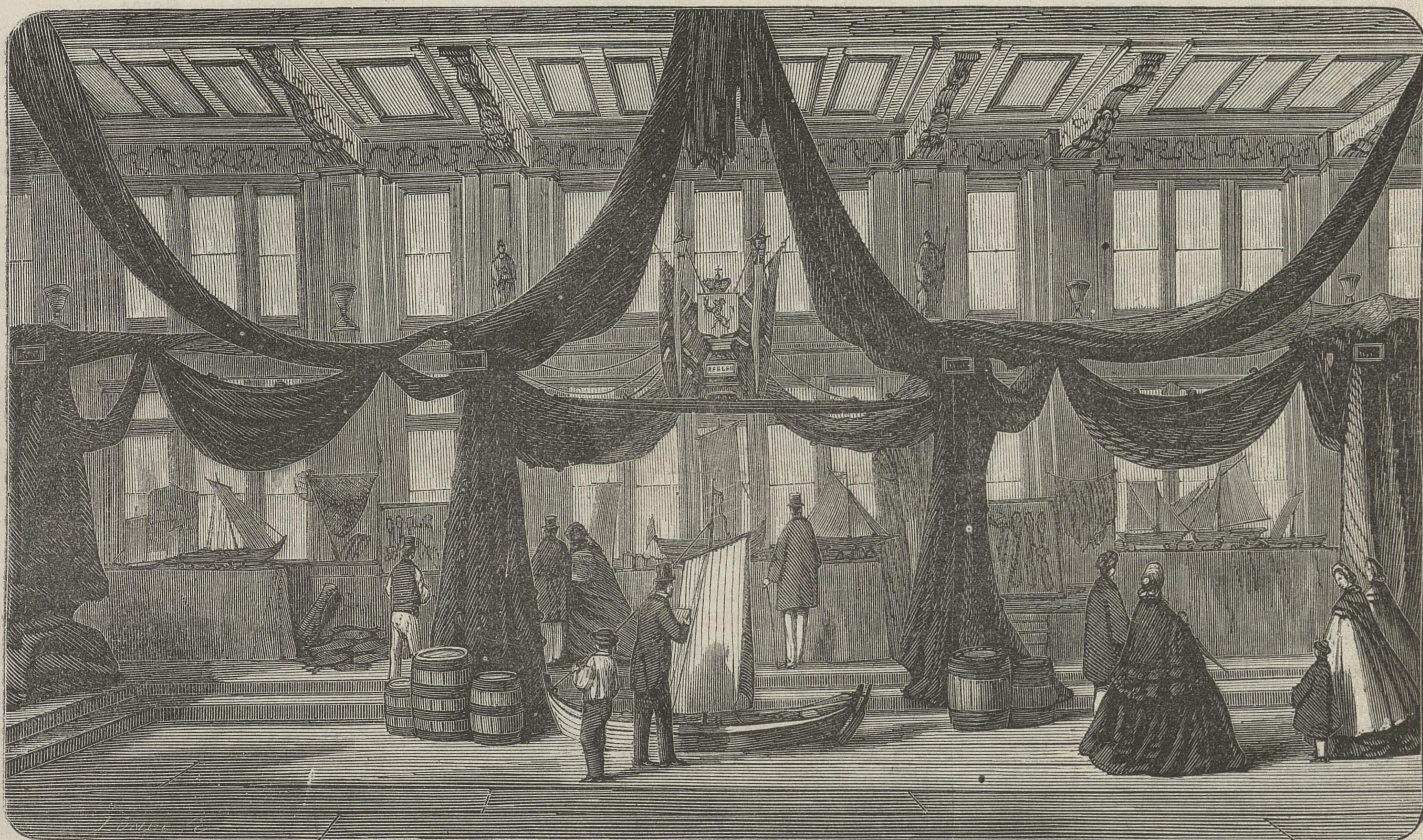
Uagtet der allerede er hengaaet et Aar siden den i vore Blade saa meget omtalte Udstilling af Fiske-Produkter og Redskaber afholdtes i Amsterdam, antage vi dog, at det vil interessere vore Læsere at see ovenstaaende Afbildning af den norske Udstillingsafdeling efter en vellykket Originaltegning. Den hollandske Fiskebedrift var naturligviis rigest repræsenteret ved Udstillingen, men af fremmede Udstillingsbidrag vakte den norske Samling størst og almindelig Opmærksomhed baade ved dens Fulstændighed og Anskuelighed. Dette heldige Udfald, der maatte ansees uventet efter den korte Tid af kun et Par Maaneder, som var levnet til Forberedelse af Deeltagelse herfra Landet, skyldes, næst Regjeringens Liberalitet i at stille de fornødne Midler til Disposition, den Iver og Nidkjærhed, hvormed navnlig Kommitteen i Bergen, hvem Departementet for det Indre betroede Sagens Ledelse, og den norske Kommissær ved Udstillingen, Kjøbmand i Bergen, H. Baars, udførte sit Hverv. Den Sidste modtog ogsaa en hædrende Anerkjendelse af den hollandske Regjering, idet han udnævntes til Ridder af Egekrone-Ordenen.

Den norske Afdeling, der indeholdt noget over 300 Nummere, fremviste en saagodtsom fuldstændig Samling af Modeller af de forskjellige Slags Baade og Fartøier med deres Udrustning, som bruges ved vore Hav- og Kystfiskerier og til Produkternes Fremføring fra Fiskepladsene til Tilvirkningsstederne og de indenlandske Byer, foruden af de Redskaber, som benyttes til Fiskens Fangst, Tilvirkning, Bevaring og Fremsendelse. Tillige fandtes der Prøver af vore forskjellige Fiskeprodukter, saaledes som de gaae i Handelen, og Gjødningsstoffe, tilvirkede af Fiskeaffald. Udstillingsbidragene anskaffedes for en Deel for offentlig Regning, men tilveiebragtes forøvrigt ved privat Medvirkning. Især ydede en Hjælpekommittee i Throndhjem og Handelsforeningen i Aalesund værdifulde Bidrag. Af Udstillingsmedailler uddeeltes i det Hele 4 i Sølv og 18 i Bronze. Deraf tilfaldt Sølvmedaillen den Bergenske Hovedkommittee; Bronzemedailler tildeeltes Kommitteen i Throndhjem og Handelsmand C. M. Rønneberg paa Skotholmen ved Aalesund. 3 andre norske Udstillere tildeeltes hæderlig Omtale.

Paa samme Tid, som det maa glæde os at høre om den Opmærksomhed, som vor Afdeling vakte, vilde det være urigtigt dermed at forbinde Forestillingen om, at Alt staar godt og vel til med vor Fiskebedrift og at vi i denne Henseende ikke have Meget at lære af Fremmede. Interesse vakte vel vor Udstillingsafdeling nærmest, fordi den gav et anskueligt og sandt Billede af denne Bedrift i vort Land, og fordi den ledede Tanken hen paa de umaadelige Rigdomme, som Forsynet heri skjænker os. Men det bør heller ikke skjules, at meget netop vakte Opmærksomheden ved dets Mangler, og at det navnlig var den almindelige Mening under Udstillingen, at vore Fiskeprodukters Tilvirkning lader meget tilbage at ønske.

Kjøbmand Baars har afgivet en særdeles interessant Indberetning om Udstillingen, hvori han detailleret beskriver de vigtigste Udstillingsgjenstande, navnlig de hollandske, skotske og vore egne, og ligeledes dvæler ved de Indtryk, vore Bidrag gjorde paa de Besøgende. Denne Indberetning, som snart bliver trykt paa offentlig Foranstaltning og ledsages af lithographerede Tegninger af endeel fremmede Fiskeredskaber osv., som Baars fandt tjenlige for vore Forholde, vil blive uddeelt blandt vor fiskende Almue og ligeledes at erholde tilkjøbs gjennem Boghandelen. Til denne Indberetning maa vi derfor henvise dem af vore Læsere, som skulde have en speciel Interesse for Sagen.

Foruden disse Tegninger benyttede det Offentlige tillige Anledningen til, under Udstillingen, at erhverve Modeller af endeel udmærkede Redskaber, Fartøier m. m. fra andre Lande. Disse ville tilligemed de til Udstillingen anskaffede norske Redskaber og Modeller blive indlemmede i det bergenske Museums Samlinger, hvor de i Fremtiden ville være tilgjængelige for Almeenheden.

Den norske Afdeling paa Fiskeriudstillingen i Amsterdam. (Efter Originaltegning af W. Hekking.)

Fire Sange af A. M. Glückstad.

Kirkegaardshvile.

Paa Kirkegaarden hviler du saa lunt og godt,
der finder du et Selskab uden Støien,
lidt blandet er det altid vel af Stort og Smaat,
de samles der fra Hytten og fra Fyrstens Slot,
som Alle hvile ud efter Møien.

Paa Kirkegaarden hviler du saa blødt i Muld,
den hvide Rose strør de fine Blade,
og Gaaseurten staar der som det blanke Guld,
og Sølvermaanen kysser Hængepilen huld,
og Duggens Draaber Myrtherne bade.

Paa Kirkegaarden hviler du saa lunt og blødt,
du vækkes ei af Stormens vilde Tuden;
om Lynet end paa Himlen flammer noksaa rødt,
du slumrer under Græsset lige trygt og sødt,
som Barneho'det hviler paa Puden.

O, vær ei bange for den mørke, kolde Grav,
dernede der er kjærlig Ly og Varme;
om end din lille Stue er lidt trang og lav,
blot Jorden tog tilbage, hvad den engang gav,
du hviler som i Moderens Arme.

Ved Rhinen.

Høit oppe paa Klippespidsen
der kneiser en gammel Borg,
den Riddersal rummed' og Fængsel,
den rummede Fryd og Sorg.

Forvittrede gamle Mure
kjekt trodsede Tidens Tand,
høitidelig stille de speile
sit Billed i Rhinens Vand.

De duftende Hyldebuske
bekrandse den gamle Muur,
der slynger sig grønnende Efeu
og smykker det Jomfrubuur.

I Gaarden der risler Kilden
og mumler sin vante Sang
om Elskov og blodige Tvekamp,
som fægtedes her engang.

Og Falken paa Taarnets Tinde
har bygget sin høie Bo,
den længst nu har kastet sin Hætte
og jager saa fri og fro.

Dens Blikke gaae henad Landet,
den viinløvbekrandste Jord,
dens Blikke gaae udover Rhinen,
der skyder sin Fart mod Nord.

Der svæver en sølvhvid Maage
saa let over Rhinens Vand.
Ak, hvad om du kom fra den fjerne,
fra Hjemmets den kjære Strand?

Saa flyv da! Saa flyv, du Maage,
igjen til min Fædrestrand
og bring til de Kjære derhjemme
et Bud fra det fjerne Land.

Moderens Martyrkrands.

Hver en Moder bærer en Martyrkrands
igjennem det hele Liv,
hun er stærk som det vældige Urskovens Træ,
skjønt bøielig veg som Siv.

Hver en Moder føder med Smertenssuk
til Verden det spæde Nor,
se, det ligger i Vuggen — en Mulighed kun —
ak, du bliver tidsnok stor!

Hver en Moder døber i Taarebad
den elskede lille Søn,
mens hun vaager ved Leiet den eensomme Nat
og sender til Gud sin Bøn.

Hvor hun kjærlig pleier det Kundskabstræ,
den Kundskab til Ondt og Godt!
For den Elskedes Fremtid af Haab og af Tro
hun bygger et prægtigt Slot.

Ak, hvor tidt faar Moderen Utaksløn
og høster kun Spot og Spee;
men om Barmen end let kunde sprænges derved,
hun skjuler sin Hjertevee.

Staar du, Yngling, knækket, af Alt forladt
og tabte du Haab og Mod,
iil kun hjemad til Moderens trofaste Barm,
der finder din Smerte Bod.

Om end Klinten kvæler de Liljer smaa,
som engang hun planted ud,
hun dog finder paa Dybet af Sjelen et Frø
og stoler som før paa Gud.

Er paa Jord ei Redning for Sønnen kjær,
da maner hun Engle ned,
der saa sagtelig vifte den Døende Trøst
og skjænker ham Himlens Fred.

Ak, der gjemmes Alt, hvad hun eied her
dybt under en Tue grøn,
og i Lethe har Dødseglen Fakkelen slukt,
han skaaner ei Enkens Søn.

Hun har vundet Martyrens Tornekrands
og tæller de Dage faa,
til hun atter skal samles med Sønnen paany
og hjem til sin Frelser gaae.

Hun har Kraft som Libanons Cedertræ
og ligner det vege Siv,
vel er Døden som Martyr en Lidelsens Lod,
dog tungere Martyr-Liv.

I vildene Skjærgaard.

I vildene Skjærgaard ligger en Ø,
ei trives der ringest Straa,
opover den bryder skummende Sø,
det voxer kun Tang derpaa.

Kun Sælhunden hviler stundom sig der,
du hører kun Maagens Skrig,
et Menneske kanske træffer du her —
den skibbrudne Fiskers Lig.

Du Sydens, du stolte, deilige Mø,
du sagde engang forsand:
Med dig vil jeg leve gjerne og dø
ved Nordhavets golde Strand.

Kom, Elskede, følg kun, eier du Mod,
her fanger min Sjel vel Ro,
ifald du min Sjel blot rigtig forstod,
vi leved saa godt, vi To.

Literatur.

Drammen med Omegn, 8 Billeder med oplysende Text. Udgivet og forlagt af Harald Lyche. (Drammen) 1862, obl. 4to. Indb. 2 Spd. 36 ß. De omfangsrige lærde Bybeskrivelsers egentlige Tid er forbi. Det større Publikum, der i dette, som i andre Stykker, kun søger de simple praktiske Fornødenheder tilfredsstillede, vilde nu hverken ofre Tid eller Penge paa slige Arbeider, og de, som endnu i vore Dage kunde havt Flid og Evner til at skrive dem, og som ogsaa have lagt Haand paa Værket, ere af Døden blevne ryktede bort fra mindre end halvfærdige Arbeider. Chr. Lange, som arbeidede paa Christianias Historie og Beskrivelse, hvortil han i lang Tid samlede Materiale, og Müller, som agtede at levere Throndhjems, døde begge uden at have udarbeidet mere, end de Stykker, de lode indrykke i Illustr. Nyhedsblad*). Medens saaledes endog Strømsø, Tønsberg, Mos, Frederikshald kunne opvise sine Beskrivelser i Kvart (for sidste Byes Vedkommende endog paa Vers), har man om hine betydeligere Byer kun Smaaskrifter, nærmest beregnede paa Reisendes Behov. (At Chr. Bang 3 Aar efter Anlægget af Christiania udgav et stort Kvartbind, som han kaldte denne Byes Beskrivelser, gjør naturligviis intet til Sagen, aldenstund Bogen handler om alt Andet, end Titelen tilsiger, idet den paa Fortalen nær kun er en gudelig Betragtning.) Men er saaledes Udsigterne ligesaa ringe til at nogen grundig Bybeskrivelse herefter vil blive skrevet, som til at Publikum skulde kjøbe den, saa vil der for Fremtiden dog neppe komme til at mangle paa store og kostbare Værker over de enkelte Byer. Efterat Illustrationerne have begyndt at spille en saa stor Rolle i Bogverdenen, og Publikum mere og mere begyndt, herfra at hente de Luxussager, som kræves af Leiligheden, til Salonbords-Pryd og Foræringer, vil Billedværker kunne ventes over de forskjelligste Byer og Egne. Hr. Tønsbergs „Christiania og Omegn" vakte strax Interesse og den store Afsætning gjorde det endog muligt inden kort Tid at forøge Værket med en ny Serie. Endeel af denne Interesse vil blive Plancheværker over hvilkesomhelst andre Byer tildeel, om den end væsentlig maa afhænge af vedkommende Steds Betydning og Størrelse. Aarlig besøges jo enhver By af endeel Fremmede, og mange af Byens Børn flytte bort, og alle medtage de gjerne et Mindeblad om Stedet, naar de have Raad dertil. Mærkeligt er det, at Drammen næstefter Christiania har faaet sit eget Billedværk, da det dog hverken i Størrelse, maleriskt Udseende eller ved

*) Nemlig af Lange: Historisk „Underretning om Hellig-Trefoldigheds-Kirke og Kirkegaard", i Aarg. 1857 Nr. 6 og „Efterretninger om Christiania", m. Karter, 1858 Nr 7, 8, 10, 12, 19. Af Müller: „Throndhjemske Forholde i Aarene 1723—1726" i nævnte Aarg. Nr. 14, 16 og 17. I Throndhjems Kathedralskoles Indbydelsesskrift for 1857 har han leveret Bemærkninger og Aktstykker vedk. Skolens Bygninger.

Fremmedes hyppige Besøg kommer Hovedstaden nærmest. Men Sagen er, at Udgiveren ved at give sit Arbeide en større Udstrækning og tage med Partier i en temmelig vid Afstand fra Drammen har kunnet regne paa Interesse og Afsætning i en langt videre Kreds, saaledes blandt Badegjæsterne ved St. Olafs Bad, blandt dem, som gjøre Udflugter fra Christiania, osv. Af Værkets 8 Billeder ere 3 hentede fra Drammens By, nemlig: 1) Drammen seet fra Rebbansbakken, 2) Udsigt over Drammensfjorden med Omgivelser, 3) Drammen med Broen. De øvrige Billeder ere: 4) Parti fra Eker med Mjøndalen (og Kirken), 5) Prindsesse Sophies Udsigt (Skaret ved Holsfjorden, paa Svangstrandsveien), 6) Udsigt over endeel af Eker og Fiskumvandet, 7) Paradisbakkerne og 8) St. Olafs Bad i Modum. Desforuden har Samlingen et allegorisk Titelblad, hvorpaa findes afbildet Raadhuset, den nye Latin- og Realskolebygning, m. m. — Billederne ere lithographerede hos de dygtige Lithographer Tegnér & Kittendorff i Kjøbenhavn. Med Undtagelse af St. Olafs Bad ere de alle tegnede af Landskabsmaler H. Andersen, af hvem vi ogsaa i den sidste Tid have leveret nogle Prospekter. St. Olafs Bad udgjør intet enkelt Prospekt, men en Række Smaabilleder anbragte paa en Plade, med Badehuset og Logeerbygningen i Midten og Prospekter rundt om af de mærkeligste Partier, som findes i Badets Nærhed*). Den oplysende Text, der ledsager Billederne, og vistnok her, som ellers i Plancheværker, er skreven af Flere, synes os juldt saa god og righoldig som Mænaden af deslige Forklaringer.

— **Norsk Dampfartsbog** for Kysten og Landet fra Frederikshald til Flekkefjord ved W. Thrane. Brevig 1862. 92 S. 16. Dette er etslags kortfattet Præstegjelds-Beskrivelse over det i Titelen nævnte Strøg af Landet, ordnet og indrettet saaledes, at den kan tjene som Dampskibs-Reiseroute. Forsaavidt kan Skriftet være nok saa hensigtsmæssigt og nyttigt, trods dets øiensynlige Svaghed som topographisk Forfatterskab. Saavel derfor, som fordi Forf. agter at lade det efterfølge af en lignende Beskrivelse over den øvrige Dampskibskyst og en Veiviser for det Indre af Landet, er det vi her nævne og knytte et Par Bemærkninger til dette lille Arbeide. Forf. dvæler især ved Beskrivelsen af Præstegjældenes og hver Egns Grændser og indbyrdes Beliggenhed og opregner derhos en Hob Navne, hvorom intet Videre fortælles. Vi tror, at han havde gjort bedre, om han istedetfor Sligt, der deels mere anskueligt kan erfares af et Veikart, deels liden eller ingen Interesse har for den Reisende, havde fortalt Noget om de i antikvarisk eller anden Henseende mærkelige Punkter, der laa i Routen, og som kunde være værd at sees eller erindres. I sin Interesse for Grændserne kommer Forfatteren endog til at glemme det Vigtigere, som ligger inden eller mellem dem. Han beskriver Grændsen og Beliggenheden m. v. baade af „Grønlands Sognekald" og „Vestre Aker", men omtaler ikke med et Ord Christiania, hvis Tilværelse det idetmindste for Dampskibsreisende maa være langt vigtigere at kjende, end Sognekaldene omkring samme. Til Prøve paa Forfatterens ikke altfor ligefremme Stiil kan Beskrivelsen af Vestre Akers Præstegjeld ogsaa tjene (S. 15). „Det strækker sig i en Længde af ½ Miil langs Kysten paa Vestsiden, hvor ⅛ Miil fra Byen stikker ud i Fjorden mod Nakholmen den af Frognerkilen, hvor Gaarden Frogner ligger, og Bestumkilen, hvor Bækkerø støder til Vandet dannede over ¼ Miil lange og henved ¼ Miil brede smukke Halvø Ladegaardsøen, hvorpaa er opført det skjønne Oscarshald ved Søen mod Christiania, og paa hvis Yderspidse ligger Huk. etc.." Naar Forf. antager sit Arbeide for et „første Forsøg" hertillands, er han i Vildrede. Allerede i 1856 udkom hos J. Dybwad en af A. Schøth forfattet langt righoldigere (anonym) „Veiledning for Reisende i Christiania Stift", beregnet paa Brugen af det hos samme Forlægger udkomne Veikart, og som for det nævnte Stifts Vedkommende netop gjorde den Tjeneste, som nu T.'s Dampfarts- og Landevei-Router i Forening skulle. Men T.'s Arbeide har en praktisk Fordeel, som Forgjængerens savnede, nemlig et alphabetisk Navneregister.

— Hos J. Dybwad er udkommet 1ste Hefte af **Gammelt og Nyt.** Et Tidsskrift til Oplysning og Opbyggelse for lutherske Christne. Udgivet af Gisle Johnsen. (128 S.) Heftet indeholder følgende fire efter det Tydske oversatte eller bearbeidede Stykker: 1) Den hellige Kolumban (efter W. F. Besser); 2) Den trofaste Hyrdes Jesu Christi Priis (efter J. C. Schade); 3) Ernst den Fromme (efter W. Redenbacher og R. Besser); 4) Luther om den christelige Børneopdragelse (fortsættes.) Hvert Fjerdingaar udgaar der af dette Tidsskrift et Hefte paa 8 à 10 Ark, og 4 saadanne Hefter eller en Aargang koster 1 Spd., frit forsendt med Posten.

— Paa J. Dybwads Forlag er udkommet **Militær Administration.** Uddrag af C. J. Vogt's Forelæsninger ved den kongelige norske Krigsskole, VIII. 191 S. st. 8 m. 5 Tabeller. Priis 96 ß. Forf. har fra det militære Samfund modtaget saavel Opfordring til at trykke disse Forelæsninger (omfattende Krigskunstens 3die Deel) som et Pengebidrag til deres Udgivelse.

— I Kommission hos Richie & Glükstad er udkommet et særskilt Aftryk af **En Fodtur gjennem Wermeland og Dalerne** af Georg Krohn (52 S. 8. 18 ß), der nylig stod at læse i vort Blad. Det passer sig ikke for os, der have givet denne muntre, fordringsfri Studenter-Skizze Plads i vore egne Spalter, at ledsage den i dette særskilte Aftryk med nogensomhelst Anbefaling, og vi have kun at henlede vore Læsere paa dette særskilte Aftryks Tilværelse.

— Af den norske Oversættelse af Victor Hugo's **Les Misérables** er udkommet 2det Hefte (10 Ark Oktav, 24 ß, H. J. Jensens Forlag). Det hele Værk, som i Originalen udgjør 10 Bind, vil i Oversættelsen kun gjøre 11 à 12 Leveringer, hver til en Priis af 24 ß.

— **Joh. Ol. Wallins's Prædikener** over de aarlige Søn- og Helligdages Evangelier. Udgivne efter hans Død. — Ved Th. Schorn (oversatte.) — Det var i 1846, at disse Prædikener af Sveriges berømte Erkebiskop, hvem Tegnér har kaldet Davidsharpen i Norden, udkom i Hr. Schorn's danske Oversættelse, og nu udgaae de allerede i et fjerde Oplag. Dette Vidnesbyrd paa Udbredelse er saa meget mærkeligere, naar man erindrer sig, at i Mellemtiden ikke alene en anden Oversættelse (Provst Holtermann's 1848) her i Christiania er udkommet og solgt i et meget stort Oplag, og ligeledes her en ny Aargang Prædikener af Wallin (hos Cappelen 1854) men at ogsaa mange andre udmærkede Prædikensamlinger, deels originale, deels oversatte i denne Tid ere udkomne hos os eller i Danmark og have vundet stor Indgang ved Huusandagten; — saaledes Wexels's, Birkedals, Martensens, Hofackers, Thomanders, Tholucks, den hos Dybwad udkomne Prædikensamling af forskjellige norske Geistlige m. fl., — ikke at tale om Prædikensamlinger af en mere pietistisk Retning, som have sit store Publikum blandt den mindre oplyste Almeenheed.

Foreliggende nye, 4de Oplag af Wallins Prædikener udkommer i 6 Leveringer hver paa 7—8 Ark stor Oktav à 33 ß. (Philipsens Forlag) og ledsages af Forfatterens Portræt og Levnet ved Bernh. von Beskow.

*) Af Bladet have vi givet omtrent de samme Afbildninger med Beskrivelse i dette Blad for 1857 og 1859.

— **Om det christelige Familieliv** af H. W. J. Thiersch. Anden danske Udgave ved J. M. L. Hjort (Provst.) Kbhvn. 152 S. 12. 39 ß. (Gyldendalske Boghandling.) For omtr. 7 Aar siden bebudede en af vore Forlæggere en norsk Oversættelse af dette Arbeide paa samme Tid som den danske forberededes, der nu foreligger i nyt Oplag. Der fremkom imidlertid strax i et af vore Dagblade en anonym Advarsel mod Skriftet, hentet fra Anstød mod Orthodoxien, og den norske Oversættelse blev opgivet. Vi ere forlidet inde i vore strengeste Theologers specielle Skjelnemærker for streng Orthodoxi, til at vi kunne sige, hvorvidt dette Skrift virkelig „støder an" i dette Stykke. Men saameget er vist, at Bogen er lærerig og i Danmark har fundet talrige og taknemmelige Læsere.

— Udkommet er paa den Gyldendalske Boghandlings Forlag: **Antydninger om Frihandelen**, hovedsagelig efter engelske Kilder, af Grimur Thomsen. 32 S. 8. — Nogle Bemærkninger om **Forhøret af den Anklagede** i den engelske Kriminalproces, af J. P. Christensen. 35 S. 8.

— Paa Woldikes Forlag er udkommet: **Skandinavismen**; til Eftertanke. 27 S. 8. 14 ß. — **Grundtvigianismen**, et Foredrag af Christiani. 22 S 8. 14 ß. — **Om Social Dannelse** af S. Benzon. 16 S. 8.

Norge.

Christiania. Ved den nu tilendebragte Examen Artium har H. J. F. Remers (Bergens Skole) og J. L. Qvisling (Skiens do.) erholdt Laud. præceteris, 51 Laud., 35 Haud. illaud. og 15 Non contemnendus.

— Stud. med. G. O. Sars er tilkjendt Hs. M. Kongens Guldmedaille for Besvarelsen af den udsatte Priisopgave „om de i Christianias Omegn forekommende Ferskvandskrebsdyr". Bedømmelseskommitteen har udtalt sig meget fordeelagtig om denne Priisafhandling, der udgjør 338 tætskrevne Kvartsider og ledsages af 185 Kvartblade kolorerede Tegninger.

— Universitets-Bibliotheket har som Gave fra Stockholm modtaget den svenske Rigsdags Forhandlinger siden 1814 (med Undtagelse af de tidligere modtagne Ridderhuus-Forhandlinger).

— Den 31te Septbr. foretog Kongefamilien en Udflugt til Ringerike.

— Hds. Maj. Dronningens Forældre med Datter afreiste herfra 3die Septbr. med Dampskibet Lindesnæs.

— Den engelske Eskadre med Prinds Arthur inkognito ombord ankom her paa Havnen Fredag Eftermiddag og bliver liggende her til 13de Septbr. Hver Dag er Anledning til at besee sig ombord.

— Musikdirektør Sperati er tillagt Kapitains Rang.

— Overretsprokurator A. Eger døde pludselig 30te Septbr. paa Thrygstads Station, antagelig som Følge af den Hurtighed, hvormed han havde ilet for tidsnok at naae Jernbanetrainet.

— 31te September afholdtes i Eidsvold en Skyttefest, hvori henved 500 Skyttere deeltoge.

— En forløben Finlænder er under forskjellige Navne, ja endog med Barontitel, optraadt snart paa et, snart paa et andet Sted her i Landet og har ved Historier om politisk Forfølgelse og russisk Tyranni i Finland søgt at vække Folks Medlidenhed og faae Pengehjælp. Men en anden Finlænder Forstmester Stenbäck har i Anledning af et Inserat af Prof. Hansteen, der har givet den formeentlig uskyldigt Landflygtige 10 Spd., i Morgenbladet oplyst, hvad dette egentlig er for en Karl: at hans Livs Maal er „at drikke Punsch" og at han vel har været arresteret, men ikke af politiske Grunde, samt at den Skildring, han har givet Prof. Hansteen af finske Forholde, er ganske uefterretelig.

Blandede Efterretninger.

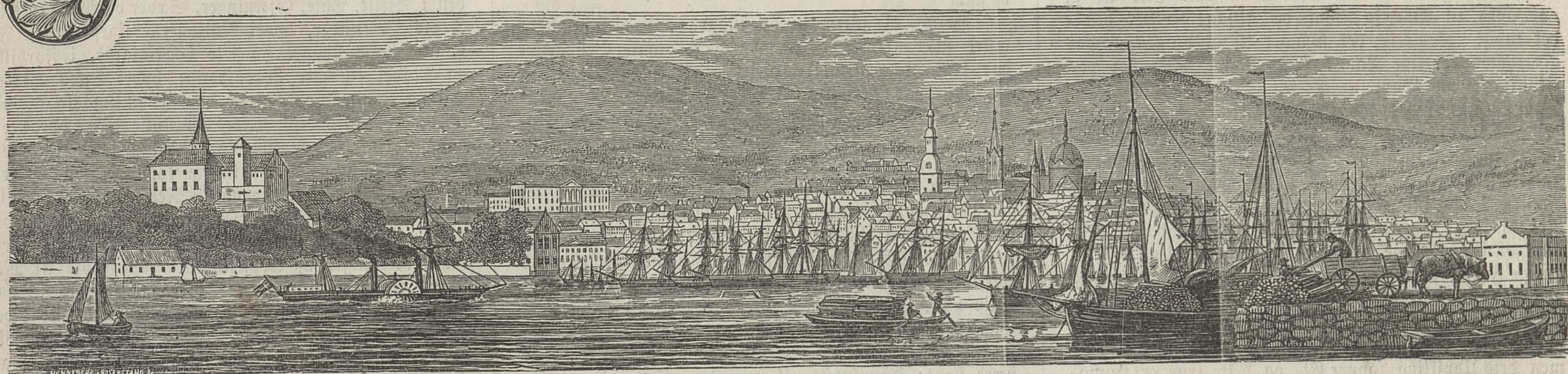
Garibaldi, som efter ved Milito at have landet med 1000 Frivillige og stukket Fanen til Opstand, var trængt frem til Reggio og sandsynligviis mod denne By havde foretaget en mislykket Storm, er paa en derfra foretagen Retirade tagen tilfange af et af Cialdini under Anførsel af Oberst Pallavicini udsendt kgl. Korps paa 2000 Mand, efterat han selv i Kampen var bleven saaret, og 12 af hans Frivillige vare dræbte og 200 saarede. G. blev ført til Reggio, hvor han forlangte Tilladelse for sig og sin ligeledes fangne Søn til at gaae ombord paa et engelsk Skib og begive sig i Landflygtighed til Amerika. Dette nægtedes ham, hvorimod han bragtes ombord paa en Fregat, for at føres til Spizzia og vil sandsynligviis siden blive stillet for Krigsret.

— Forlystelsesstedet „Alhambra" ved Kjøbenhavn, der i sin Tid anlagdes af Spekulanten Georg Carstensen, der ved Tivoli og paa andre Maader allerede havde sørget saa stærkt for Kjøbenhavnernes Fornøielser, blev i f. A. solgt for nogle og tyve Tusinde Rigsdaler, uagtet Anstalten havde kostet over en halv Million, der var tilveiebragt ved Aktier. Anlægget har saa lidet svaret til Forventning, at ikke engang Driftsomkostningerne have kunnet dækkes. Efter vaklende Bestemmelser med Anstalten, er den nu paany aabnet for Koncerter og theatralske Forestillinger ligesom i Kasino.

— S. Richardsons langtrukne og sentimentale, men engang verdensberømte Roman „Clarissa" trykkes nu op i Tauchnitz „Collection of british autors". Bogen udkom første Gang 1749 og for omtr. 80 Aar siden gaves den, ligesom Richardsons „Carl Grandisons Historie", i dansk Oversættelse — 8 svære Bind. Alt 40 Aar tidligere, nemlig 1743, havde Lodde oversat Richardsons Dydsroman „Pamela eller den belønnede Dyd".

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 37. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 14de September 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

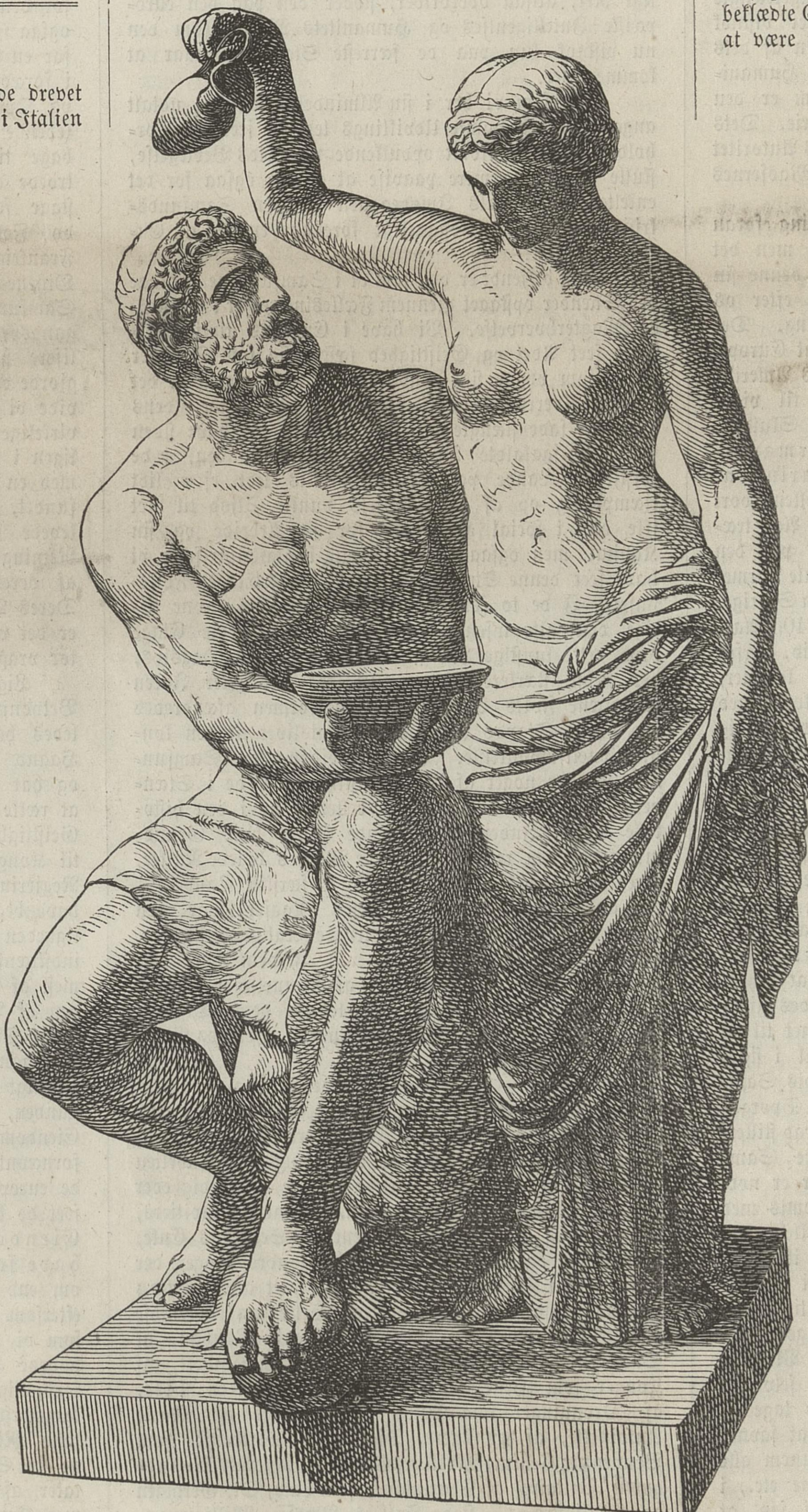
Indhold.

Herkules og Hebe.

Thorvaldsen, som i Billedhuggerkunsten havde drevet det til Verdensberømmelse, fik — skjønt levende i Italien — dog en vis Betydning for sit Fædrelands Kunstudvikling, idet unge Talenter samledes om ham i Rom og ved hans Side modtoge sin Uddannelse. Disse Elever kom imidlertid ikke til at danne nogen Thorvaldsen'sk Skole. Freund, Bissen og Jerichau, hiint berømte Kløverblad, udviklede sig hver for sig i selvstændig Retning. Den ældste af disse tre, den forlængst afdøde Freund, havde ligesom den yngste, den endnu levende Jerichau, begge sin Nød med at redde sig fra Haandværket, for at slaae ind paa Kunstnerbanen, idet hiin var bleven sat i Smedelære, og denne i Malerlære, begge som simple Drenge; Bissen derimod kunde allerede fra først af mere følge sin Kunsttilbøielighed og arbeide til en harmonisk Kunstudvikling. Adolph Jerichau, af hvis mest omstridte og maaskee derfor mest bekjendte Arbeide her en Afbildning gives, havde en stor Kamp at bestaae inden han kunde vinde nogen egentlig Anerkjendelse — en Kamp, som det imidlertid ikke hører herhen at skildre, og det saameget mindre, som dette Blad i sin Tid har givet en Livsskildring af ham og hans som Malerinde bekjendte Hustru*). Her maa det være tilstrækkeligt at omtale lidt nærmere det Arbeide, som fremstilles i hosstaaende fra „Illustr. Tid." hentede Afbildning. Denne Gruppe modelleredes i Gibs under Kunstnerens Ophold i 1846, men er først senere, efter Bestilling af Christian VIII, bleven udført i Marmor og i Vinteren 1860 opstillet i Kolonaden paa Christiansborgs Slot. Saasnart Gibsmodellen blev udstillet, vandt den strax den største Opmærksomhed; men Enkelte søgte at formindske Kunstnerens Hæder ved at erklære Arbeidet for et Plagiat af den berømte Torso-Gruppe i Belvedere. Jerichau afviste denne Beskyldning ved at opstille en Afstøbning af Antiken ved Siden af sin egen Komposition, hvorpaa „den misundelige Kritik forstummede". Saasnart Jerichau i Rom havde udstillet sin „Herkules og Hebe", erklærede den dygtige tydske Kunstkritiker Adolph Stahr Gruppen for et Værk, „der ubetinget hører til det Skjønneste, som den nyere Plastik har frembragt, og hvilket ikke behøver at skye nogen Sammenligning med Antiken."

„Herkules, bemærker han, sidder paa en smal Klippeblok, over hvilken, ligesom ved den vatikanske Torso, Løveskindet er udbredt; det noget bøiede venstre Been hviler paa Køllens tykke Ende, Hælen af det stærkt tilbagetrukne høire Been hviler paa Grebet. Herkules løfter den venstre Skulder noget iveiret for med Armen at omslynge Hoften af den ved hans Side staaende ungdommelige Gudinde, medens han med sin høire Haand holder Drikkekarret, som hun fylder med Nektar af sin ziirlige Kande. Halvgudens ædle og kraftige Træk hvile med Velbehag paa den til Hofterne beklædte Gudindes smukke Ansigt, hvis Blik kun synes at være rettet paa Udførelsen af hendes Gjerning."

*) Se Illustreret Nyhedsblad for 1855 No. 4.

Herkules og Hebe, Marmorgruppe af A. Jerichau.

Napoleon den Tredie.

(Af Jonas Lie.)

III.

Der er en saavel i Skrift som i Tale ofte forekommende Opfatning, som gaar ud paa, at de europæiske Statssamfund efter Historiens Lov have levet ud, at Europa er „et gammelt Skjærerede", hvorfra Ungerne ere fløine over Havet mod Vesten for at bygge sin nye Tid i Amerika.

Til ydeligere Illustration af denne for os alle europæiske Angjældende vistnok lidet hyggelige Sætning har man henpeget paa de europæiske Landes allerede tilendebragte lange og rige historiske Liv og paavist, hvorledes enhver af dem har havt baade sin „Haandens Tid" med sin materielle Udvikling, sine Krige og Helte for at værne om denne, og ovenpaa dette Grundlag sin tilsvarende „Aandens Tid" med Digtere, Kunstnere, Videnskabsmænd, Tænkere, hvorigjennem de altsaa have bevidstgjort sig disse sine materielle Stadier. Man anfører Revolutionerne — ikke blot den i 1789 — som Fakta, der formeentlig tilfulde har vist os, hvor uforenelige disse Fremtidens glødende Ideer ere med Europas gamle Bestaaende og hvorlidt det gaar an fareløst at huse disses Flammer inde i dets forældede Statsformer af Papiir. Man peger paa Byer som Berlin, Wien, Paris og Kjøbenhavn, den europæiske Civilisations Centrer, der skulle have „udsnakket" alt, hvad de selv og de respektive Lande, hvis Hjerner de skulle være, igrunden havde paa Hjerte at sige, og som nu ligge lig udbrændte Kratere uden at have saa meget som en Gnist igjen, der kan fænge an i eller lyse op i et sundt, naturligt Sind. Man taler om forældede Literaturer, der holde paa at visne, fordi de, Gud maa vide ved hvilken Uorden i sin Udviklings Organer, ere afskaarne Tilløbet fra Folkehjertets Oprindelighed og som derfor, nødte til under en Uendelighed af smagfulde Variationer at dække sin Mangel paa sandt nyt Stof, i det Evindelige kun gjentage sig selv og ligesom hine Byer og disses Konversationstoner bare gaae op i pikant Pjat, intellektuelt Nips. Til desto større Beviis deklameres der over, hvorledes Magthaverne ere nødte til i Mangel af moralske Resourcer inden Samfundene at skrue det Bestaaende sammen med

Jern, uagtet denne Fremgangsmaade paa farlig Viis maa lukke over og stænge for Samfundets gjærende Udvikling. Man viser endvidere — og altid med en vis Rigtighed — hen paa hvorledes Moral og Politik overalt i Europa stagnerer i Dogmer. Man fremstiller det overalt hensygnende sceniske Liv kun at være det sande Affpeil af den syge og gamle europæiske Virkelighed, som det skal afbilde. Man kommer endelig med mangfoldigt Mere end vi her kunne relevere — Alt sigtende til at bevise, at Europas Stilling som Kulturens Hovedbærer i Verden er paa Veie til at overgives til Amerika, som da altsaa herefter bliver det tunge Lokomotiv, der kommer til at drage Europas alderdomsskrøbelige Lande som Vogne efter sig paa Civilisationens Bane.

Ogsaa vi see disse Kjendsgjerninger og erkjende dem, men vi og vel de Flere med os uddrage deraf stik modsatte Slutninger. Hvor hine deri see Undergang og Død for Europas Udvikling, see vi Liv og Frelse. Hvor hine drage tilfelts i Ord mod „det gamle Rede“, som de saa alligevel ikke aarke at rive ned, ville vi ikke glemme, at der igjennem Historiens tusindaarige Fødselsproces er lagt Verden et skinnende Guldæg nemlig Humanitetens. Amerika har vistnok udviklet sig ganske anderledes i Forhold til den nye Tid end Europa baade i sine Institutioner og sine Borgeres Bevidsthed; men dets Udvikling savner Et, og dette Ene er Humanitetens mægtigt frelsende og styrende Indflydelse paa de raa Frihedskræfters Udviklingsproces. Humaniteten vil blive Amerikas betydningsfuldeste Import fra Europa, som netop gjennem sin Forrang i denne Henseende og trods Amerikas Forsprang i Udviklingen af de særskilte Frihedsmomenter endnu for en lang Fremtid vil bevare sin overlegne Stilling som Civilisationens Hovedbærer. Europas fremtidige Bane synes endnu i lang Tid at skulle gaae over en af tilbagetrængte Samfundsspørgsmaal vulkaniseret Grund, der vistnok kan explodere ødelæggende under en og anden af dets andre Stater, men dets Seier ligger i den Humanitetens Magt til at frelse fra Anarchi, som er den store Frugt af Europas lange bevægede Historie. Dets Seier ligger i, at Intelligentsens og Aandens Autoritet lidt efter lidt har taget Herskerthronen i Massernes Instinkter.

Europa staar vistnok i en farlig Stilling foran Revolutionens uløste Samfundsspørgsmaal; men det har Humanitetens Former at lede og støbe denne sin sydende Aandemasse ind i, og Tidsalderen efter os vil vistnok af denne Støbning skue herlige Ting. Det er den Forskjel mellem Europa og Amerika, at Europa har levet sig til praktisk Erfaring før, medens Amerika ikke har denne Erfaring, om dette end til visse Maader maa siges at staae paa Europas Skuldre. Amerika har af Europas Historie kun *Formaningen*, medens Europa har selve *Livserfaringen*. I det Mindre sees den samme Forskjel mellem vort Land og Sverige. Efter en Søvn af 400 Aar træder vort Land friskt og med stor Fart ind paa den nye Tids Udviklingsspor, uhindret af de gamle Former og hæmmende Traditioner, som endnu stoppe paa Sverige. Men man tro ikke, at Sverige, som i disse 400 Aar, medens vi sov, netop har levet et storartet Liv, derfor i Virkeligheden staar tilbage. Naar Sverige kommer, kommer det med en ganske anden oplevet Historie, med et ganske andet Fond af indre Udvikling baade for sig selv og for Norden. Ellers havde dets store Carler og Gustaver baaret sine funklende Kroner og de store Heltesværde forgjæves, og deres Grave vare da tilsammen ikke en stille Stund værd; ellers laa Lützen og Narwa og Valpladserne rundt om i Europa forgjæves og røg i Sveriges Historie. Man undskylde os det, naar vi her udtaler vor Tro om, at Sverige, om end fortiden hindret af sine gamle Former og Traditioner, som det — maaskee netop grundet i en erhvervet Humanitet — ikke kan beslutte sig til lovløst at bryde, dog for et historiskt Øie ligger ganske anderledes gjennem en alsidig Livsvæxt og Literatur udmodnet til at optage den nye Tids Krav og Spørgsmaal i sig i humane Former end f. Ex. vor Nation, for hvis Samfundsliv den almeeneuropæiske Revolutions Spørgsmaal igrunden heller ikke er i nogen stærk Grad stillet. Vi have nemlig ikke som Sverige et i store Samfundsformer udviklet gammelt Bestaaende, der er nødt til enten at holde Slag eller indgaae Kompromis med den nye Tid. Vi have ikke saadanne udviklede Arbeiderforholde som i Sverige, og derfor heller ikke saadanne virkelige Arbeiderspørgsmaale. Vi sov i de 400 Aar, medens Sverige arbeidede sig fra Bonde til Herremand frem gjennem Trængsel og store Gjerninger. Da vi vaagnede, tog vi vor Frihed og vor Plads i den nye Tid, som Noget, der faldt af sig selv fra gamle Dage. Men een Ting kunde vi ikke tage og havde vi desværre heller ikke Sands nok til at savne, og det var den i Europas andre Lande gjennem alle Samfundsudviklingens Livsformer, Stænderne etc., i hiin lange Tid udmodnede Humanitet. Vi saa, at disse Former nu kun vilde være os til Hæfte i vort praktiske Fremadskridningsarbeide, og glædede os taabeligt nok med det samme tillige over, at vi ikke havde havt Anledning til at faae dem ɔ: over at vi i 400 Aar næsten ikke havde havt noget historiskt Liv, over at vor nationale Udvikling i denne lange Tid har været standset. Glade, fordi vi undslap Besværlighederne ved en indre Kamp mod middelalderlige Samfundsformer, oversaa vi den store Udvikling af det norske Liv og den norske Aand, som disse vilde have baaret i sig.

Hvad vi gjennem ovenstaaende Udvikling have villet stille frem, er, at Europas gamle Bestaaende har paa den ene Side noget Væsentligt, Stort og for Europas Fremtid Frelsende, nemlig Humanitetens og Intelligentsens erhvervede Høide og Autoritet, og paa den anden Side noget Uvæsentligt, som, enten det vil eller ikke, maa give Kjøb for den nye Tids Krav. Men dette Uvæsentlige er netop det for *Menneskerne* Væsentlige, nemlig alle de Millioner af Egoismens Rødder, hvorigjennem det Bestaaende er fæstet til Grunden, og som det gamle Bestaaendes Mennesker ikke uden i høieste Nød ville og kunne give Slip paa. Man ønsker ikke, at den Høi, hvorpaa Ens Eiendom ligger, skal planeres, bare af den Grund, at det er rigtigere for det Almindelige, at Stedet bør være fladt; idetmindste vil man have Erstatning. Det er Privilegierne i alle Retninger ligefra de enkelte Klassers priviligerede Indflydelse og Magt i Statsstyrelsen og heelt nedover, som her rammes. Den nye Tid kjæmper ikke imod Sandheden men imod Menneskerne; den stiller Fordringen til Kjød og Blod, som dette har ondt for at præstere og som Statsmændene gjennem længst mulige Overgange søger at fordrageliggjøre. Forsaavidt den nogetsteds fordrer mere end sin virkelige Ret, altsaa overdriver, støder den paa den europæiske Intelligentses og Humanitets Muur, som den nu vistnok kun paa de færreste Steder formaar at komme over.

Det, som vi her i sin Almindelighed have udtalt angaaende den gamle Udviklings ledende frelsende Forhold til den voldsomt opdukkende nye Tids Bevægelse, skulle vi lidt nærmere paavise at gjælde ogsaa for det enkelte Land i dets Imødegaaen af den Samfundskrisis, som vel uundgaaeligt forestaar enhver af Europas Stater.

Som bekjendt er det, som vi i Samfundene forstaae ved Stænder opstaaet gjennem Fællesinteresser i Kapital- og Magterhvervelse. Vi have i Europas tidlige Historie seet Adel og Geistlighed fæstne sig som Stænder og ligesom bygge sig tvende oplyste Sale ovenpaa det store Kjælderrum, hvori Nationens Millioner, dens Masser, sade stængte i dybeste Mørke. Vi have siden seet den saakaldte Tredięstand, Borgerstanden, i de forskjellige Lande paa forskjellig Viis lidt efter lidt kjæmpe sig op af dette Folkets dunkle Skjød til Ret ikke blot i social Henseende for sit Arbeide og sin Kapital, men ogsaa til Deeltagelse i Statsstyrelsen; vi have seet denne Stand bygge nok en lys Etage i Folkehuset. I de to første Etager var Kongens Krone tillige den altoplysende Lysekrone; i den tredie Etage brød dette kunstige Lys sig mod det Tidens Dagslys, der stedse stærkere skinnede ud fra det efter Ideen souveræne Folks Aasyn, og Statsformen afændredes ved denne Stands Indkomst i Statslivet til den konstitutionelt-monarkiske. I sin Udvikling har Samfundets Kræfter noget af Biens Instinkt, idet de i Stænderne ligesom have bygget sig celleviis op i den historiske Dag. Inden disse trende Sale, hvis Grundmuur var den retløse, uvidende Masses bøiede Nakker, foregik Europas Historie og hvert særskilt Lands — og andensteds, nede i Folkenes Masser, har den endnu ikke existeret. I dem levede Nationen sit Liv, det Liv som Historien optegner. I dem færdedes, hvad den havde af Handling, af Dannelse og bevidst Aand. Derfra udgik og der levede dens Digtere, Kunstnere, Videnskabsmænd, Statsmænd, Helte og Geistlighedens store Mænd.

Medens — for i vort Exempel at holde os til vort egentlige Emne Frankrige — i disse Nationens Sale Moden og Sædernes Fiinhed repræsenteredes af Mænd som Boussy d'Amboise og Hertugen af Richelieu og af Kvinder glimrende endnu mere af Yndigheder end af Diamanter, Kvinder som Diana af Poitiers, Magrethe af Valois, Ninon L'Enclos, Scarrons Enke, La Valliere og alle hine aandrige Salondronninger, der kun findes i Frankrigs Historie men intet andet Sted; medens disse Sale glimrede af Helte og ingeniøse Mænd som Turrenna, Condé, Villars, Vauban, af Statsmænd som Mazarin, Richelieu og Colbert, af Konger som Henrik den 4de og Ludvig den 14de, af Dronninger som Anna af Østerrige og Marie Antoinette, af Kunstnere, Digtere og Skribenter som Benvenuto Cellini, Molière, Corneille, Racine, Montesquieu, Voltaire, af Charlataner som Law, St. Germain og Cagliostro, — stode Folkets Masse, Millionerne, udenfor i Mulmet og stirrede op mod de oplyste Vindusruder, indenfor hvilke deres eget Liv levedes, og Nationens egentlige Aand holdt sin Fest. De fik nogle Streiflys udover sine mørke Rækker, som bare viste dem hvor mørkt det var; de hørte nogle Toner ud, som bare gjorde ondt i Hjertet og saa døde de, navnløse og forurettede, Generation for Generation. I disse Stænder og specielt i de tvende første af dem fik Nationens Syn sin Løftning, raffineredes og slebtes den nationale Aand i dens ydre Fremtræden i Skrift, Tale, Gjerninger, Sæder og Æresbegreber. I disse Stænder, hvori Nationerne ligesom paa Forhaand have bygget sig selv i Miniatur, i Forbillede og Model til den store Form, hvori deres Statsliv engang, naar vore nuværende Samfundsspørgsmaal løses, og Millionerne træde til, skulle leve, boede dengang udelukkende Nationens Udvikling. De laa ovenpaa Staten og saa og tænkte som de smaa Hjernekamre over det store Legeme. Men engang ville disse Stænder staae i Nationernes Historier som deres uvurdeerlige Musæer fyldte med den nationale Klassicitet i alle Retninger af Udviklingen. I Forhold til Massernes senere revolutionære Omvæltninger inden de enkelte Samfund vil denne Nationens egen Klassicitet være af samme opdragende og frelsende Indflydelse og Virkning som det gamle græske og romerske Liv var af i Forhold til det hele store europæiske Livs Udvikling. Ligesom her Literatur og Architektur igjen opvaagnede, og Statuerne, opstandne fra de Grave, hvori et blindt og alt oversvømmende Barbari for en Stund syntes at have stødt dem til evig Hvile, atter saasnart Orden nogenlunde var bragt tilveie, drog omkring i Europa forkyndende og udbredende hvad der af deres Tid var det evige Udbytte for Menneskeheden — saaledes vil ogsaa hvad hiin Stænderudvikling har baaret i sig af for den enkelte Nation Klassiskt og Humant, af Evigt, ogsaa opstaae af det Revolutionens Kaos, hvori det for en Stund kan være lykkets at begrave det, og da, i forædlet Skikkelse, befriet fra sin Samtids Eensidighed og Overraffination, række den famlende raa Masse sin ledende Haand. Da vil for her atter at komme tilbage til Frankrige den samme Masse, som i 1789 troede at have knust hele sin Nations Fortidshistorie, staae foran dens Figurer med blottede Hoveder og dyb Følelse af deres Betydning og Autoritet. Og i Frankrige har Folket til en vis Grad alt faaet Øinene op. Det vil gaae saaledes i alle de Europas Samfund, der nu trues af Revolutionens Gjennemgangsproces. Om Masserne da i dem alle vil vandalisere sit Lands Fortid i den Grad, som Frankrige gjorde det, med Pøbelstorm og Guillotine og Terrorisme vide vi ikke; men vi vide at, hvad der af Fortiden virkeligen er Godt, ikke vil gaae under, men visseligen i sin Tid dukke op igjen af Anarchiets Hav, for med en berettiget Fortids Myndighed at styre i Samfundet. At Livet i disse Stænder derved, at det levede for længe, maatte blive overraffineret i alle Retninger og saaledes tilslut uberettiget, fløð naturligen af deres egoistiske Stilling til det hele Samfund. Deres Tid er ude, det er sandt; men ligesaa sandt er det vel ogsaa, at deres udrettede store Gjerning ikke tør vrages af Efterslægten.

Ligesom Stænderne have havt deres store sociale Betydning i Samfundenes Fremskridtshistorie, saaledes har de paa den anden Side ogsaa Haand i Haand dermed havt sin politiske Gjerning at udføre, og har de ogsaa i denne Henseende sine herlige Frugter at række vor Slægt. Enhver af dem — saavel Adel, Geistlighed som Borgerstand — har efter sit Forhold til Kongemagten havt sin afændrede Indflydelse paa Regjeringsformen; ja de maa siges efter hinanden at have begrundet sine særegne Statsforfatninger. Geistligheden tildannede Statsformen hierarchiskt, Adelen indskrænkede Kongemagten ved Haandfæstninger, men mest af Alt afændredes det souveræne Kongedømme ved den af Borgerstanden indbragte Parlamentarisme, der i vor Tid mere og mere har uddannet sig til en bred Overgangsbro til et kommende større og endnu mere folkeligt og fyldigt politiskt Liv. Vi have seet Tredięstanden, Borgerstanden, den senere opkomne Klasse af Eiendomsmænd, i politisk Brydning med saavel de to fornævnte Stænder som Kongemagten, tilslut at danne de europæiske Statssamfunds brede Underlag; vi have seet de konstitutionelle Statsforfatninger, *hvori disse Eiendomsmænd, Borgerne og Bønderne, have faaet Ordet*, lidt efter lidt udvikle sig deraf om end paa forskjellig Viis i de forskjellige Lande, eftersom de politiske Rivninger og den i hiin Klasse, som vi med eet Ord benævne med Tredięstanden, ophobede Intelligents har været stærk til. Europas forskjellige konstitutionelle Forfatninger i Eet- og Fleerkammersystemer, f. Ex. Over- og Underhuset i England, Rigsdagen, Folke- og Landsthinget i Danmark, de fire Stænder i Sverige er kun de forskjellige Resultater af disse Tredięstandens Rivninger i hvert Land med Konge, Adel og Geistlighed. Hos os faldt det

paatænkte Tokammersystem af Odelsthing og Lagthing i Praxis sammen til en blot og bar Distinktion. Vi have nemlig hos os ingen gammel Magnatklasse, der med Styrke forlanger sin politiske Befæstning i en saadan Institution, skjønt der i denne Henseende vistnok kunde være mange Betragtninger at anstille. De konstitutionelle Statsformer, hvormed Europa er oversaaet, er Tredieftandens, Eiendomsmændenes, Statsform og nedenunder de 3de Stænder, hvoraf denne repræsenteres, ligger Fjerdestanden: Masserne, de i politisk Henseende ikke Adgangsberettigede, Millionerne, det fordrende Folk, Revolutionen. Disse 3de Stænders Statsform kunde umuligt være andet end den konstitutionelle; thi i denne lille Deel af hele Nationen, som saaledes var oppe i det politiske Liv, i denne Stændernes lille Stat i Staten, var Gjennemsnitsdannelsen saa høi, at dens Magt absolut maatte tynge i Statsstyrelsen. Paa dette de trende Stænders Regimente afgiver England med dets høie Valgcensur det fuldkomneste Exempel. Lande som Østerrige holde endnu paa med at tilkjæmpe sig Konstitutionalismen som det faktiske Udtryk for dette Samfundsforhold, men blive nok ikke færdige med denne Kamp, før Revolutionen, Fjerdestanden, forener sig med den, saaledes som i hiin Tid skeede i Frankrige, da Girondisterne den sande Tredieftands Mænd, Kjæmperne for Erhvervelsen af den konstitutionelle Statsform og Modstandere af Mere, bleve nedtraadte af Masserne og maatte give Rum for Revolutionen, der flommede Alt bort med sig i vildt Anarchie. At Bevægelsen dengang gik langt udover sin Berettigelse, idet den fra at være en politisk Reisning af Tredieftanden kom i Massernes Hænder, har Frankrige siden gjennem en Mangfoldighed af Reaktioner og sin voldsomme Livskamp faaet føle. Frankrige vakte, hvad Salomo besvor fra: „Kjærligheden før det havde Trang dertil". Men engang vakt, lader den sig trods al Forbandelse ved den ikke slukke igjen. I Revolutionen af 1789 brød — deels foranlediget ved Tingenes egen Magt, deels ogsaa ved Folkeledernes egen Mangel paa Oversigt over sin Situation og Evne til at begrændse Bevægelsen til Tredieftanden — Masserne, de kapitalløse Millioner, Proletariatet ind paa den politiske Tumleplads og stillede sine Fordringer. Ligeoverfor denne det politiskt priviligerede Stænderlivs Befæstning i Samfundene, hvilket egentlig udgjør, hvad vi maa kalde vor Tids Bestaaende, Konstitutionalismen, og hvis Former fra Borgerstanden egentlig har faaet sine Benævnelser og sit Præg, staar i Angrebskolonner hine mørke uoverskuelige Masser, som stedse raabe høiere og høiere, hiin Fjerdestand, hiint Barbari, som fra neden af truer med et alt tilintetgjørende Indfald i vor Civilisation. Sieyes skrev i sin Tid under den første franske Revolution et berømt Værk: Qu'est ce qu'est le tiers? (hvad er egentlig Tredieftanden?), og det franske Folk gav herpaa et Svar, som strakte sig meget længere end Sieyes spurgte. Det sagde, ikke hvad Tredieftanden var, men de sagde, at de, som havde Deel og Ret i Statens Liv og Styrelse, ikke blot var Eiendomsmændene ɔ: de, som eiede Overskuddet af Arbeidet i Samfundet, hellerikke blot de i Samfundet, som det havde lykkets at skaffe sig Arbeide og med det at ernære sig fra Haanden til Munden; dette udstrakte denne Ret til alle Samfundets Individer til de Arbeidsløse, Fattige, Uvidende og Ulykkelige og banede Bærmen paa Samfundets Bund Veien op til dets Overflade og til Dagslyset med Guillotinen.

Det i lange Aarhundreder stængte Folk har nu engang seet Dagslyset, og Kampen mod det Bestaaende er aabnet. Det Bestaaendes Politik har ligeoverfor denne Naturmagt slaaet ind paa to Veie. Det har paa den ene Side trodsigen befæstet sig med Fængsler, Fattiglove og Kasserner, har plantet Kanoner op paa sine Volde og organiseret Armeer. Og det har paa den anden Side slaaet ind paa den Vei at forsone det Bestaaende med det Kommende væsentlig ved moralske Midler. Vi stole mest paa den sidste Politik, om vi end tillige i vore stille Tanker hellerikke ganske kunne slaa Vrag paa de første Midler. Begge Dele ere vistnok gode, naar de bruges i passende Forening. Det Berettigede i denne Masses Krav i social og politisk Henseende staar endnu den Dag idag foran Døren til Europas Samfundsordener og fordrer Indladelse. Spørgsmaalet er ikke, om man vil slippe dem ind, thi ind komme de alligevel, da de trykke paa Døren med Kraften af en Naturlov. Spørgsmaalet er kun, om de forskjellige Stater iforveien gjennem en stærk Organisation af sit Bestaaende i Forening med en stærk liberal Udvikling af sine politiske og sociale Former have forberedt sig til at modtage denne Fjerdestand uden at resikere Omstyrtelse af den hele Samfundsorden. Lande som Østerrige og Preussen, hvis Metternicher og vise Statsmænd have troet, at det gik an med Samlen af „Ordenens" sidste Kræfter at kue denne Historiens Lov til Jorden, have umiskjendeligen forberedt sig en samfundsfarlig Situation ligeover for denne Lov, naar den engang i Form af Revolution reiser sig i sin fulde Høide for at gribe an. Det maa erkjendes at ligeover for denne Frihedskrisis, som i disse Fjerdestandens Fordringer paa sociale og politiske Rettigheder stadigen reiser Hovedet op og uundgaaeligen forstaar ethvert af Europas Statssamfund, ligge disses respektive Bestaaender i Nødstilstand, og det gjælder kun for Statsskibenes Styrere itide og fornuftigen at faae indbragt i deres Landes politiske Liv saa meget af frie Institutioner, f. Ex. af almindelig Stemmeret, direkte Valg, Jurysystem etc. og deraf flydende moralsk Evne og Vane til at bære Selvstyrelse, som Samfundet kan taale, og kanske hellere formeget end forlidet, da Ingen veed, naar den Dag kommer, da Samfundet maa kunne bære Alt, enten det saa er forberedt eller ikke. De liberale Fremskridt maa til en vis Grad følge Fordringerne, saa det aldrig kommer til egentlig Voldelighed mellem dem. Kommer Fjerdestanden — Masserne — for pludseligt og uforberedt ind, selv i en veludviklet konstitutionel Stat kan dette umuligt føre til andet, end at den bestaaende Statsskik gaar isønder, og Samfundet — efter et Gjennemgangsled af Anarchie — i et Imperatordømme maa begynde forfra igjen for efter Graden af Gjennemsnitsdannelsen og den intelligente Opinions Stigen ude iblandt de nu politiskt berettigede Masser i mangfoldigt større Dimensioner at opleve de samme Stadier af Absolutisme og Konstitutionalisme, som Samfundet i sit lille Liv under de tre Stænder alt har gjennemlevet. Den samme Intelligents, som, da kun de tre Stænder, repræsenteret i et Par Millioner, regjerede, var tung nok til at veie Absolutismen op, saa Statsstyrelsen blev konstitutionel, er ikke nok dertil, naar der i Statsstyrelsen indkommer som f. Ex. i Frankrige nogle og tredive Millioner berettigede Stemmer til; da maa den folkevalgte Cæsars Magtform opveie de Manges Ret, om det Hele skal kunne staae i en Organisationstilstand, der tillader Udvikling. Imperatordømmet staar saaledes efter al Sandsynlighed, naar Tiden løfter sig af den nærværende Reaktion, hvilket Begivenhederne i Rusland, Polen og maaskee ogsaa de i Italien lader ane ikke at være saa langt borte, foran Døren til de fleste af Europas Stater og med størst Fare for de af dem, som mindst have forstaaet gjennem frisk Udvikling af et liberalt, folkebaaret Liv i sig at imødegaae den nye Tid, saa det formaar at bære, naar det kniber. Den Statsmand, som i saa Henseende ene stoler paa ydre Magt vil vistnok naar Stunden kommer, finde at han har et Halmstraa i Haanden istedetfor et Sværd. Og den om det Bestaaende nu Forsigtigste vil da maaskee findes netop at have været den, der af Alle var den mest Kortsynte. Ligesom Konstitutionalismen var den af Tredieftandens Indflydelse udgaaede Regjeringsform, kan Imperatordømmet siges at være Fjerdestandens, forsaavidt som dens Fordringer ikke itide og overgangsmæssigt forsones med det før Bestaaende, og Omvæltninger saaledes undgaaes.

I Frankrige brød som meldt under Revolutionen af 1789 Fjerdestanden anarchiskt ind i Statslivet, idet den ved at falde midt ind i Tredieftandens Kamp i Fødselen sprængte dennes attraaede konstitutionelle Forfatning, som var Landets sande politiske Stadium og Trang og gjorde Republik. Siden har Frankriges Millioner i Halvhundrede Aar famlet efter den Statsform, hvori de kunne ballancere. De havde Republik, men den holdt ikke; de toge Modsætningen og bleve store i Konsulat og Keiserdømme; de ind- og afsatte Napoleon den 1ste; de vendte sig som den Syge i Sengen uden at faae det Godt i nogen Stilling. Under Ludvig den 18de forsøgte de ancien regime igjen, som de atter omstyrtede med Carl den 10de og Polignac i 1830; de havde Borgerkongen med Guizot og Konstitutionalismen, og prøvede heri at hvile paa det næste Stadium, det samme, som Nationen desværre selv i sin første Revolution havde forceret sig udover. Men hvad der var gjort kunde ikke ændres, det i 1789 tagne store Udviklingsskridt kunde ikke trædes tilbage igjen. Masserne raabte i 1848 atter efter sin Regjeringsform; Louis Napoleon kom og gjorde den 2den December Frankrige stort igjen, idet han gav Nationen sit eneste til dets Virkelighed svarende og derfor indad og udad magtfulde Bestaaende, den eneste Regjeringsform, hvori hele Folket, som engang vakt til politiskt Liv aldrig mere kan indslumre igjen, faar sin fulde Ret. Ligeoverfor den af Bladet Times saa ilde anseete almindelige Stemmeret og alle disse explosible Ligeberettigelsens Sætninger, der ere slupne ind som Medborgere i det franske Samfund, staar Keiseren med sit tvingende Jernspiir; disse vældige Naturkræfter og Lidenskaber i Samfundet tøiles med Keiserdømmets Trindse. Paa de uvillige Skuldre af alle disse Frihedens Sætninger, hvis Ret det franske Keiserdømme fremfor alle Europas andre Statsforfatninger har erkjendt, staar Napoleon og læsser Pligtens, Renunciationens, store Byrde i Betragtning af, at det hele Samfunds Vel og Fremskridt forlanger denne Opofrelse. Og i det til Fordeel for Virkeligheden at kunne renuncere og gjøre Afslag paa en stor Idee, deri ligger vor Tids største saavel politiske Viisdom som politiske Storhed og Dyd; deri har maaskee nu Garibaldi syndet. Til det franske Folks store Ret svarer en forholdsmæssig stor Pligt til Selvbeherskelse, hvilken i Keiserspiret nu har faaet sit Udtryk. Som Chef for de endnu raa Millioner, maa Keiseren nødvendigviis være sat istand til at styre med Jernhaand. Eftersom der kommer Forstand ind i Millionerne, vil Styrelsessættet naturligen blive mildere og mere og mere gaae over til Folket selv. Keiserdømmet svarer nu i Begyndelsen af den nye store Tid til det souveræne Monarchi i Begyndelsen af den snevre Stændertid. Lad saa kun Mænd som Lamartine og Louis Blanc, Ledru Rollin, Proudhoon og hvad de nu hede alle disse Mænd, som skulde svares med Kanonmunde, fremdeles prædike Revolution, hvad der i 1848 gjentagende har praktisk viist sig for Folket at være Chimære; lad det gamle Aristokrati i St. Germain snakke ancien regime, hvad Nationen atter har prøvet; lad Guizot igjen foresnakke Folket Konstitutionalismen, Tredieftandens Statsform; lad alle disse store Mænd kun snakke i Munden paa hinanden og gjøre glimrende Phraser og politiske Fatamorganaer — det franske Folk veed nu, hvad alt dette betyder, fordi det gjennem sit i det sidste halve Aarhundrede Oplevede har lært, at det ikke gaar an at fornegte Konsekventserne af, hvad det i 1789 selv har gjort. Det har siden den Tid efterhaanden praktiskt prøvet at angre og at skabe et politiskt Bestaaende paa hvert af disse sine forskjellige alt overskredne Stadier uden at kunne staae i nogen af dem. Det veed nu af praktisk Erfaring, at alt andet end Keiserdømmet er uholdbart og det erkjender sammen med Sætningen om sine fyrgetyve Millioner Borgeres politiske og sociale Ligeberettigelse tillige instinktmæssigt Nødvendigheden af en stærk Organisation og Indskrænkning i Individets Frihed for det Heles Skyld. Det erkjender Keiserdømmet som den eneste Statsform, hvori Masserne og den store Tid, som den franske Nation er den første til at bære frem i Verden, naturligen kan hvile. I Frankrige er desuden allerede gjennem dets rige politiske Liv udviklet en Folkeopinion saa dybt nede i Masserne og saa stærk, at der er al Udsigt til, at Keiserdømmets Vilkaarlighed snart kommer til at blive indskrænket af den, og at dette igjen — hvad man jo alt seer Spor til — kommer til at faae sit udvortes Udtryk i dets Statsform som Konstitutionalisme. Da vil man i Frankrige see den store „Millionernes Tid" den Tid, hvori hele Folket lever, den Tid, som Europa endnu ikke har havt, men kun gjennem Stændervæsenet forberedt sig til, gaae ind i sit andet statsretlige Stadium, og antage den konstitutionelle Forfatning, men Folkets nye store Proportioner vil vistnok ogsaa fordre sin tilsvarende lange Tid til Væxten. Vi ere nu som sagt blot ved den nye store Tids store Begyndelse. Frankrige har igrunden taget Tag for hele Europa, der vil lettes i sine Samfundsbevægelser ikke mindre ved Erfaringen og ved Styrken af den moralske Aand, som udgaar fra dette Samfund end ved den direkte politiske Understøttelse, hvori den napoleonske Politik synes at finde sin Regning.

Vi nævnte ovenfor England som det Land, der indehavde Tredieftandens, Eiendomsmændenes Statsform i sin fuldeste Udvikling, og som tillige har at fægte deres politiske Sag. Vi nævne ved Siden heraf Frankrige som det Land, der har, hvad vi forstaae ved Fjerdestandens Statsform og har dennes politiske Sag at udfægte i Europa, og vi stille saaledes ogsaa i denne Henseende begge Landene ligeoverfor hinanden som Antagonister, idet Frankrige og Napoleon i deres Stilling til de liberale Bevægelser i Europa ogsaa herigjennem maa have det absolute Overtag over England. Den nye Tids Spørgsmaale, dens Fattige, banker — det har vi noksom seet — ligesaavel paa Englands, Kapitalistens, Dør, som paa det øvrige Europas. Vi have seet dem dundre paa Englands Porte i Valgreformen, i Chartismen, i Arbeiderstrikes, og er der overhovedet nogetsteds i Verden, at den røde Revolution uforsonligt og lidenskabeligt hades, saa er det der. Kun Frankrige er det endnu lykkets nogenlunde at besvare disse Spørgsmaale, og tillige at gjøre sig saaledes til Herre over dem, at Napoleon endog kan bekrige de andre Nationer med dem og i deres Navn diktere de frygtsomme Regjeringer Love.

Vi have havt til Hensigt gjennem disse Udviklinger at forsøge paa at fremstille Napoleon den Tredie først og fremst som en for sit eget Samfund frelsende og politisk nødvendig Mand, dernæst som den, der som de franske Millioners Chef er Organisator af den nye Fjerdestands, Revolutionens Tid ikke blot direkte for Frankriges Vedkommende, men igjennem den ham

af hans Stilling direkte Politik indirekte for det hele Europa. Vi har endvidere søgt efter Evne og uden at indlade os paa Specialiteter eller paa blaa Spaadomme at holde vort lille Lys til hans italienske og hans engelske Politik. Vi føle tilfulde, at ikke vi og kanske hellerikke engang Nogen i vor Tid er Opgaven voxen, men ville ikke destomindre i Lid til en overbærende og forstandig Dom i et senere kort Afsnit maaskee vove paa at sætte Napoleon den Tredies Figur paa nok en lille almeen=politisk Kande, som vi ved Tid og Leilighed agte at støbe.

Forviklinger.

Der stod i en Have et Æbletræ;
Det var dryssende hvidt af Blomstersnee.

Der fløi i Haven en liden Bi;
En Æbleblomst den forelsked sig i.

Saa misted de Begge sin Hjertero;
Men saa forloved de sig, de To. —

Bien fløi vidt paa sin Sommerfart; —
Da hjem den vendte, var Blomsten Kart.

Bien sørged og Karten led;
Men det var nu Intet at gjøre ved.

Tæt under Træet i Murens Grus
Levved en liden men dydig Mus.

I Løndom den sukked: Du Kart saa fin,
Min Kjælder var Himlen, hvis Du var min! —

Den trofaste Bi gik atter paa Flugt; —
Da hjem den vendte, var Karten Frugt.

Bien sørged og Frugten led;
Men det var nu Intet at gjøre ved.

Tæt under Tagskjægget hang, som en Kurv,
Et Fuglerede, der boed en Spurv.

I Løndom den sukked: Du Frugt saa fin,
Mit Rede var Himlen, hvis Du var min.

Og Bien sørged og Frugten led,
Og Musen kjæmped og Spurven stred.

Men Alt gik saa stilt; der fik Ingen Besked; —
Den Ting var jo Intet at gjøre ved.

Saa trillede Frugten fra Grenen og sprak, —
Og Musen blev død i et halvkvalt Ak!

Og Spurven blev ligervis; — i sit Skjul
Man fandt ham da Kornstangen reistes til Jul. —

Da Bien var fri, stod nøgen hver Hæk,
Og alle Sommerens Blomster var væk.

Saa gik den i Kuben; — der Fred den fandt,
Og døde omsider som Voxfabrikant. —

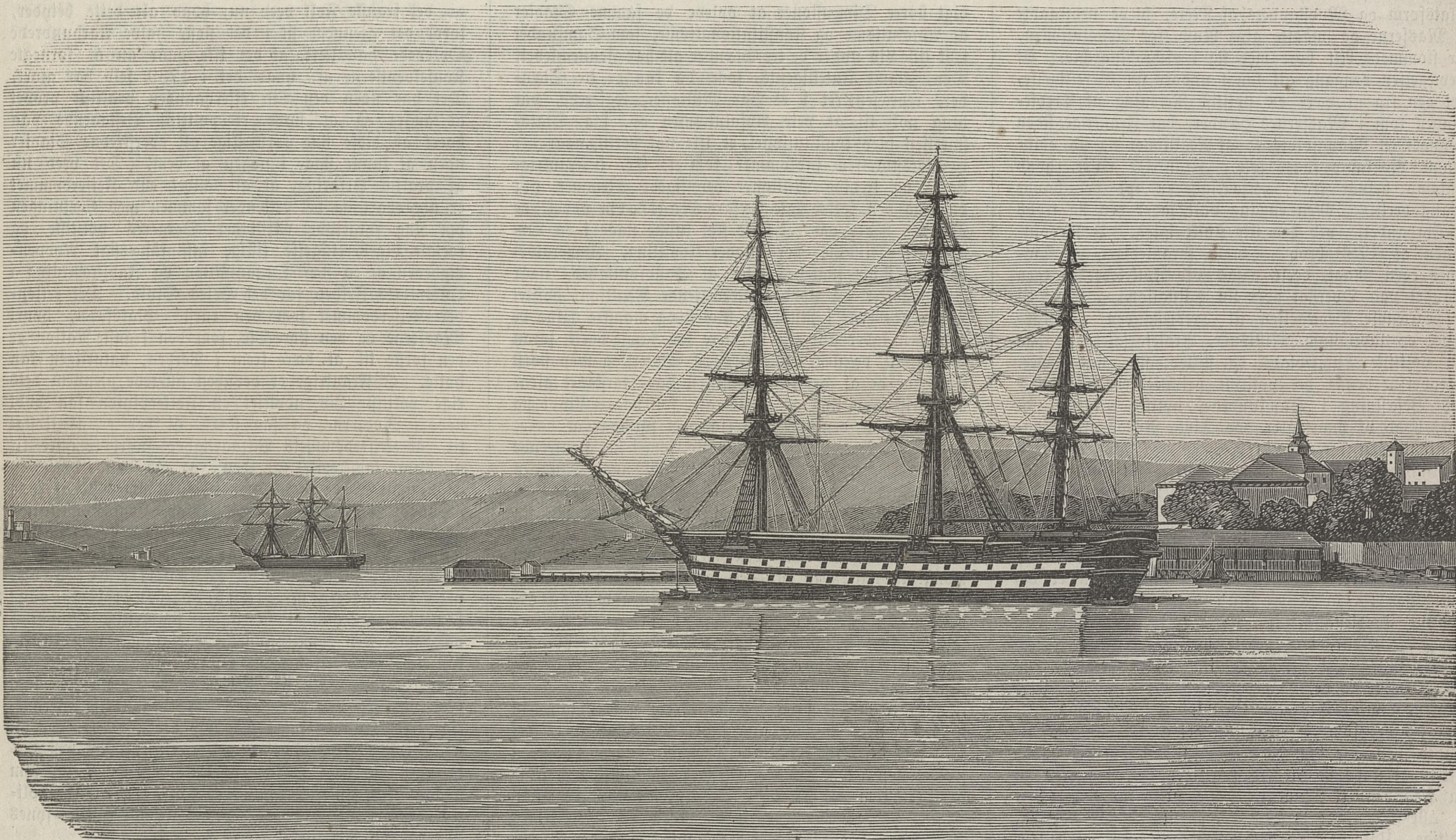
See, al denne Jammer og Nød var spart,
Var Bien bleven Mus, da Blomsten blev Kart.

Og alt kunde endt saa godt og saa smukt,
Var Musen bleven Spurv, da Karten blev Frugt.

Henr. Ibsen.

Den engelske Eskadre paa Christianias Rhed.

Vi give her et Billede af den engelske Eskadre, der i disse Dage have besøgt Christiania. Den større Deel af Publikum, som hos os, hvor Søvæsenet spiller saa stor Rolle, interesserer sig for dette, have i disse

Den engelske Eskadre paa Christianias Rhed. (Efter Photographi af Lithograph Tegnér.)

Skibe havt en god og rig Anledning til at see praktiskt for Øie de enkelte Trin i den storartede Udvikling, som Søkrigsvæsenet i den sidste Tid har taget.

Paa Pipervikken ankrede Linieskibet „Trafalgar", forhen Seiltredækker paa 120 Kanoner, nu omgjort til Skruedamper med Maskine paa 600 Hestes Kraft, et Dæk mindre og 86 Kanoner, samt Pantserskibet „Defence" med Maskine paa 800 Hestes Kraft og 22 Kanoner, hvoraf 12 Stykker 68pundige, 6 Stkr. 110pundige og 4 Stkr. 40pundige Armstrongere. Skjønt mindre end de hjemme i England liggende Pantserskibe Warrior og Black Prince, har det dog en Drægtighed af ikke mindre end 1350 Læster. Det er 280 Fod langt og 50 Fod bredt, stikker 25½ Fod dybt og har en Væder til at støde Skibe isænk med anbragt foran i Stavnen i Vandgangen. Masterne ere lave, Undermasterne af hule Jernrør. Skibets Forstavn og Bagstavn er alene beskyttet ved 2 Tommers Jernplader, medens hele den øvrige Side bærer Plader af 4½ Tommes Tykkelse. Saaledes beskyttet, vilde dette Skib sandsynligviis i Krigstilfælde i Kraft af den Sætning, at en Jernfæstning er ligesaa god som en Steenfæstning, uden Gene kunnet passere ind forbi Kaholmen, der som bekjendt strategisk skal stænge Indseilingen til Christiania. „Defence" har et lukket Batteri samt endvidere Kanoner paa øverste Dæk, der ogsaa er beskyttet af den pantserforhudede Skandsekladning. Krudtmagasinet, der ligger under Fordækket, er beskyttet ved Jernplader, og Lyset kommer gjennem Ruder, udenfor hvilket er anbragt Lanterner. Paa samme Sted er der paa Siderne af Skibet anbragt Rum, i hvilke der kan indlades Vand, deels for at sænke Skibet dybere, deels for at forhøie Modstandsevnen. Skibet ligger med lodrette Sider sort, langt og upoetiskt paa Vandet; det er mere en Fæstning end et Skib og saaledes blottet for hvad der ved et saadant pleier at tiltale Skjønhedssandsen. Men det har noget Andet i sin Jernmine, som gjør at Smaafolk alligevel tager til Hatten for det.

Paa Bjørviken laa Admiralskibet „Revenge", med 89 Kanoner, 800 Mands Besætning og Maskine paa 800 Hestes Kraft, bygget efter Linieskibet Napoleons Mønster. Efter Pantserskibenes Indførelse hører det imidlertid ikke længere til Skibe af første Rang. Paa Bjørviken laa endvidere Fregatten „Emerald" med 40 Kanoner og Maskine paa 600 Hestes Kraft samt Kanonbaaden „Trinculo".

Eskadren har saaledes ligget fordeelt paa begge Sider af gamle Akershuus Fæstning, der i Krigstid vistnok ikke vilde befinde sig saa vel imellem disse Gjæster, som den har gjort i disse Dage. Det vilde vel, om det gik løs paa Skarpt, neppe gaae hverken Fæstningen selv eller Kommandantens private Bolig bedre end Bomarsund. Nu have vi Gudskelov ikke lidt større Skade af Kanonsalverne end nogle sprungne Vinduesruder, og disse betalte vi gjerne for at høre dem. Vort Fregatskib Kong Sverre kunde vistnok, om det havde været tiltaklet, have svaiet og viist Flag paa Havnen mellem disse Skibe, uden at behøve at skamme sig hverken i Henseende til moderne Bygning, Dimensioner eller sødygtigt Mandskab. Men af slige og større Skibe har England hundrede for vort ene.

Af Besøgende har der været en sand Folkestimmel ombord, hvor man er bleven modtaget og viist om af Besætningen med en særdeles Grad af Forekommenhed. Op og ned af Faldrebstrappen har der til de Tider, hvori Besøg har været tilladt, myldret som i en Myrevei udgaaende fra Christianias store Tue, og Hotellerne have været fulde af skuelystne Tilreisende. Folk af alle Stænder, Mænd og Kvinder, Ældre og Yngre, have med endnu mere febrilsk Iver end i gamle Dage, naar Theaterdøren aabnedes ind til et nyt Stykke, hastet op ad disse livsfarlige steile Skibstrapper, en Stigning, under hvilken de svære Krinoliner aabenbarede sig paa det Evidenteste som komplet uhensigtsmæssige Apparater: det skulde da være som Flydepuder, dersom Damerne faldt ud. Photographiet, hvorefter vort Billede er xylographeret, er imidlertid ikke taget paa denne livlige Tid af Dagen.

Men har vort Publikum oversvømmet de engelske Skibe til hiin korte Tid af Dagen, saa har de engelske

Drenge til Gjengjæld gjæstet Christiania Resten af Døgnet. Man har da truffet de engelske Matroser med sine Huer med flagrende Baand i, studte bagover Nakken, med løse Halstørklæder, med sædvanligen blaa Dragt og sine af Lønningen hævede Guine's i Lommen, oversvømmende saagodtsom hele Byen, og denne har da ogsaa modtaget dem med Jubel baade Høit og Lavt. Man har stødt paa dem, hvor man satte Foden hen, i Barbeerstuer og paa Kafeer, i Boutiker og paa Torve, ja, paa Jernbanen og i Karioler heelt op til Ringerike; de have om Aftenen fyldt Klingenberg næsten op til Randen af Plankeværket, som omhegner det, og i det Hele sat Stuen i vor gode By saa temmeligt paa Taget, uden at dog, saavidt vides, nogen synderlig Uorden er afstedkommet. Christiania har i disse Dage med Søgutter i Gaderne og Støi om Aftenen afgivet Billedet af en større Søstad. Det har til en Modsætning og Afvexling fra Gardermoleirens landmilitære Ruus taget sig en sømilitær ditto paa en Ugestid. J.

En Kamp i Luften.

Foranstaaende Afbildning gjengiver i et i Leipzig efter Kunstnerens egen Tegning udført Træsnit et Oliemaleri af Düsseldorfer=Maleren F. S. Lachenwitz, hvilket ved den permanente Kunstudstilling i Köln har vundet stort Bifald paa Grund af den levende Opfatning af Gjenstanden og den store Sikkerhed og Frihed, hvormed den er behandlet. Det er en bekjendt Sag, at de mindre Rovfugle gjerne, skjønt kun i stort Antal og i Fællesskab forfølge de større. Han havde — fortæller han — saaledes i Tyrol Leilighed til at iagttage en saadan Kamp. En saakaldet Skrigørn (Falco naevius) blev forfulgt af Ormhøge (Muusvaak) og mindre Rovfugle, der vilde nøde den til at give fra sig en And, som den havde bemægtiget sig. Ørnen var meget stor og behændig, men det lykkedes dog de mindre Fugle ved idelige Angreb at udmatte den saaledes, at den endeligen maatte slippe Byttet af sine Kløer, for at kunne bruge sin hele Kraft mod de i Antal idelig voxende Fiender.

Landbrugs-Udstillingen i London.

(Meddeelt af Agronom Jensenius.)

II.

Jeg kommer nu til Huusdyrene. — Bedømmelsen af disse foregik, som ovennævnt, Onsdag Formiddag den 25de Juni og udførtes af 29 Sæt Dommere (Bedømmelses=Kommitteer, de fleste bestaaende af 3 Personer), som havde sin Afdeling at bedømme. — Ialt var udstillet: Heste 270 Stk.; Hornkvæg 784 Stk.; Faar 1151 Stk.; Sviin 194 Stk.

I Præmier blev uddeelt ialt 18—20,000 Spd. foruden en Deel Medailler. — De fra andre Lande udstillede Dyr tilkjendtes ikke Pengepræmier, men kun Medailler i Guld (1ste Præmie), Sølv (2den Præmi), Bronce (3die Præmie). — Enhver Race konkurrerede for sig og var efter Kjøn og Alder inddeelt i Klasser, af hvilke atter hver konkurrerede for sig. — For hver Klasse var i Reglen udsat en 1ste, en 2den og en 3die Præmie.

Hestene var deelte i følgende Hovedafdelinger: Fuldblodsheste 12, Jagtheste 32, Rideheste 16,

En Kamp i Luften. (Efter Maleri af Lachenwitz).

Vognheste 12, Suffolk Agerbrugsheste 60, Agerbrugsheste af andre Slag 40, Heste for tunge Kjørsler (Kjerre=Heste) 11, Ponies over 8 Kvart. 2 Tom., under 9 Kvart. 2 Tom. 32, Ponies, ei over 8 Kvart. 2 Tom. 28, Clydesdaleheste 27.

1ste Præmie for Fuldblodshingste, 450 Spd., tilkjendtes Hingsten Ellington, tilhørende Henry Richard Phillips of Albertsgate. Talrigst repræsenteret var Suffolk=Racen. Suffolk=Hesten er rød af Farve, stor og kraftig af Bygning og berømt for sin Styrke og Udholdenhed; den er derhos ret vakkert skabt, ikke saa grov som Kjerre= eller Elefanthesten. Denne kan naae en Høide af 13 Fod og have en Bringe af næsten 8 Fods Bredde.

Endnu et Hesteslag saa man paa Udstillingen, som dannede en mærkelig Kontrast til de øvrige, nemlig en Flok Heste fra Shetlands=Øerne. — Styggere Heste veed jeg aldrig at have seet; — laadne, skinmagre med store Hoveder og saa bitte smaa, at det var vanskeligt at forstaae, at de kunde bruges med Nytte til noget Arbeide; til at bære en voxen Mand var de for smaa og for svagt byggede. — Paa dem havde man Anledning at see, til hvilken Usselhed Heste kunne udarte ved Vanrøgt.

Af Hornkvæg var udstillet følgende Racer:

Fra England: Korthorn=Racer 250 Stk.; Hereford=Racen 97 Stk.; Devonshire=Racen 66 Stk.; Sussex=Racen 29 Stk.; Langhornet=Racen 14 Stk.; Norfolk og Suffolk=Racen, kolled 27 Stk.; Nord= og Syd=Wales=Racen 11 Stk.

Fra Irland: Kerry=Racen, 9 Stk.

Fra Øerne i Kanalen: Alderney=Racen 21 Stk.; Guernsey=Racen 11 Stk.

Fra Skotland: Aberdeen og Angus=Racen, kolled 27 Stk.; Galloway=Racen, kolled 20 Stk.; Høilands=Racen 27 Stk.; Ayrshire=Racen 68 Stk.

Fra Frankrig: Charolaise=Racen 2 Stk.; Garonnaise=Racen 1 Stk.; Normandie=Racen 7 Stk.; Pyrenæer=Racen 2 Stk.; Breton= & Brettagne=Racen 35 Stk.; Andre Racer 1 Stk.; Flamsk 3 Stk.; Tydsk 6 Stk.

Fra Schweitz: Schwyzer= og Freiburger=Racen (flekket) 50 Stk.

Der var saaledes fremstillet 24 forskjellige Racer, hver med sit eiendommelige Præg. Korthorn=Racen var, som ovenstaaende Tal viser, langt talrigere repræsenteret end nogen anden. Denne Race er visselig et Mesterværk af Dyrforædlingskunsten og uden Spørgsmaal den fuldkomneste i Verden. Den udmærker sig fremfor nogen anden Race: 1) ved hurtig Udvikling. 2) ved sin symetriske Bygning, sit fine lette Hoved, sit dybe langt fortil fremragende Bryst, sin dybe brede afrundede Krop, (en 3aarig Tyr maalte omkring Livet 104 Tommer, havde en Længde af 95 Tommer, en Høide — lodret Maal — af 63 Tommer; over Hofterne havde den en Bredde af 23 Tommer; Brystets Afstand fra Jorden var 19 Tommer). 3) Ved rigelig Kjød= og Fidtansætning jevnt over hele Kroppen. Enkelte fuldgjødede Oxer af denne Race har naaet en levende Vægt af over 200 Vpd.

Det er ikke synderlig meer end et halvt Hundrede Aar siden denne Race blev dannet (Stamfaderen, Tyren Hubbak levede omkring Aaret 1800), og den er allerede nu meget talrigere i England end nogen anden Race. Af alt Slagtekvæg, som konsumeredes i London i Aaret 1858, var ikke mindre end 33 Procent

Korthornkvæg. Men ikke blot i England er Racen høit vurderet; Korthornkvæg udgaar i stedse stigende Antal til de fleste Lande i Europa, til Nordamerika, Australien, Ostindien, kort til alle Verdensdele. En udmærket Tyr af denne Race indbringer i Springpenge en aarlig Indtægt af 4 til 500 Spd., og 1500 a 2000 Spd. er ikke nogen usædvanlig Priis for en Tyr. De navnkundigste Breeders af Korthornkvæg bo i North Riding Teesdalen i Yorkshire.

Guldmedaillen for det bedste Handyr af Korthornracen, Tyren „Ferst Fruit" 10½ Maaned gammel, tilfaldt Jonas Webb, Babrahom, Cambridge; for det bedste Hundyr, „Queen of the Ocean", 3½ Aar gammel tilfaldt Richard Booth, Yorkshire.

Det er især for Kjødproduktion denne Race er uddannet; der findes dog Stammer, som udmærke sig ved Mælkrighed. Ved et Besøg paa et af de Kvægmarkeder, som ugentlig afholdes i London, saa jeg fortrinlige Mælkekjør af denne Race.

Af de øvrige engelske Racer tyktes jeg bedst om Devonshire-Racen. Den er mindre end Korthornkvæget, mørkerød af Farve og har særdeles fine, man kunde næsten sige elegante Former, men er ikke mælkerig.

Af de skotske Kvægracer tildrog Ayrshire-Kvæget sig især min Opmærksomhed, da det er denne Race, som er bleven valgt til Forædling af vort Kvæg. Ayrshire-Koen „Kolly Hill", som tilhørte Hertugen af Athole og tilkjendtes 1ste Præmie, var udmærket vakker, og et af de Dyr ved hele Dyrskyet, som mest tildrog sig Opmærksomhed og vandt almindeligt Bifald. Der blev sagt, at Eieren af denne Ko var bleven budt 1800 Spd. (400 Pd. Sterl.) for den, men havde afslaaet at sælge den. Dette er ogsaa i England en meget høi Priis for en Ko (for en Tyr vilde det ikke være saa overordentligt.) De fremstillede Dyr af Ayrshire-Racen stod, skjønt vistnok vakre, i det Hele taget tilbage for den af Hr. Lindeqvist til vort Land indkjøbte Stamhjord. Om man af de udstillede 68 Ayrshire-Dyr udvalgte et Antal svarende til Besætningen paa Aas, skulde dette Udvalg ikke kunne maale sig med Ayrshire-Hjorden der.

Af den lille irske Kerry-Race var ikkun fremstillet 9 Stk. Den Ko, som tilkjendtes første Præmie, var særdeles velbygget med godt hvælvet Brystkurv, dyb Krop og lave fine Been. Omkring Livet maalte den 68 Tommer, dens Længde (fra Nakken til Sædebenet) var 69", dens Høide over Manken, maalt med Snor (ikke lodret Høide) var 46"; fra Brystets Underflade til Jorden var 11". Denne Ko stod en heel Deel over de øvrige Kerry-Kjør, var større, bredere og bedre bygget. Kerry-Tyrene var vakre; en af dem saa meget levende ud og skulde udentvivl gjøre god Effekt ved en Tyrefægtning. — Flere Stykker Kerry-Kvæg blev solgt til høie Priser. Hvorvidt denne Race, som har været foreslaaet, skulde egne sig til Forædling af vore mindre Kvægslag (i Bergens Stift, Nordland og Finmarken), derom kan man vistnok ikke efter de faa udstillede Dyr danne sig nogen tilstrækkelig begrundet Mening. — Der var imidlertid en Omstændighed, som maatte lade formode, at Racen ikke var konstant, ei var hvad man kalder en Kulturrace, og det var, at den fattedes den Lighed i Farve og Form, som man finder hos Kulturracen. — Den bekjendte Landbrugsforfatter Hj. Nathorst bemærker i sit Skrift om Boskapskøtselen, at det kun er Kulturracen som egner sig til ved Krydsning at forædle andre Racer.

Alderney- og Guernsey-Kjøerne var ikke saa vakre som de øvrige engelske og skotske Kvægracer. Denne Race udmærker sig især ved at give fed Mælk. — Af de franske Kvægracer var Charolaise-Racen den vakreste. Den har en anselig Størrelse og finere Former end Schweitserkvæget, med hvilket den ellers i Skabning har Lighed. — Breton- eller Bretagne-Racen er et lidet Kvægslag, mindre end vort Kvæg, Hovedet er fiint med smaa indadkrummede Horn, Beenbygningen fiin, Farven sort og sortflekket. Den Ko, som fik første Præmie, maalte omkring Livet 62 Tommer, havde en Længde af 69 T. og en Høide af 43 T. Denne Ko var større og bredere af Bygning end de øvrige; flere af dem saa ud, som de ikke havde været vel forede. Den Tyr, som fik første Præmie, havde et særdeles smukt Hoved og var i det Hele vakker.

Schweitserkvæget vandt ikke Englændernes Bifald; dog likte man den sortebrune Schwyzer-Race bedre end den flekkede Freiburger. Sidstnævnte Race har en meget anseelig Størrelse, men er noget plump af Bygning og har meget føre grove Been. En engelsk Kvægskjønner yttrede om en af disse Kjør: „den kunde være passe til at drage Kværn." — De mindre, mere butbyggede Schweitser-Kvægracer skulde maaskee have vundet mere Yndest.

Af Faar var udstillet følgende Racer:

Leicester-Racen 101 Stk.; Lincoln-Racen 22 Stk.; Cotswold-Racen 117 Stk.; Kentish-Racen 40 Stk.; andre languldede Racer 42 Stk.; Southdowns-Racen 163 Stk.; Schropshire-Racen 130 Stk.; Hampshire-Racen 85 Stk.; Oxfordshire Down-Racen 93 Stk.; Dorset-Racen 25 Stk.; Mountain-Racen 62 Stk.; Blakfond-Racen 96 Stk.; Cheviot-Racen 54 Stk.; Franske Merinos 46 Stk.; Spanske Merinos 15 Stk.; Sachsiske Merinos 18 Stk.; andre, ei engelske Racer 42 Stk.

I England er Ulden Bisag, Kjødproduktion Hovedsag. Alle engelske Faareracer udmærke sig ved en veldannet bred kjødfuld Krop; de udvikle sig hurtigt og lade sig med Lethed gjøde. Southdowns er en af de Racer, som staar i mest Anseelse. Guldmedaille for det bedste Dyr af denne Race fik William Rigden, Brigthon, Sussex. En af de navnkundigste Breeders af denne Race er Jonas Webb af Babraham, Cambridge. Han har brugt at udleie Væddere ved Auktion og har faaet indtil 250 Spd. i Leie af en Vædder for et Aar. Da hans Hjord i Aaret 1861 blev solgt ved Auktion, fik han for 967 Stk. Væddere og Faar 49,800 Spd.; i Gjennemsnit pr. Stk. 51½ Spd.

Svinene vare ordnede i følgende Afdelinger:

Sviin af stort Slag og enhver Farve; Sviin af et lidet Slag og hvide; Sviin af et lidet Slag og sorte; Sviin, Berkshire; Sviin, som ei kan henføres under ovenstaaende Afdelinger.

Af Sviin var ialt 194 Nummere, men endeel af disse indbefattede hele Famlier (Sugger med Grise). De fleste var i den Grad fede, at man havde Grund til at beklage dem; de kunde næsten hverken staa eller gaae. Hvad Bygningen angaar, udmærkede de sig alle ved et lidet fiint Hoved, en bred og dyb Krop og korte fine Been.

Vor Svineavl befinder sig i det Hele taget paa et temmelig lavt Triin; det bedste Middel til at ophjælpe den, er udentvivl Krydsning med engelske Sviin. Ønskeligt vilde det være, om der navnlig i de Amter, hvor Svineavl spiller en vigtig Rolle, blev oprettet en Stamhjord af en for Forholdene passende engelsk Svinerace, fra hvilken Handyr i større Antal kunde udbredes til Racens Forædling. — Det er ogsaa hos os noksom stadfæstet ved Erfaring, at man efter et Modersviin af simpelt Slag faar meget bedre Afkom, naar det parres med et Handyr af engelsk Race, end med en Æt af almindelig Slag.

Et Blik over den italienske Literaturhistorie.

V.

Den tredie Heltedigt-Sanger i dette Aarhundrede er Frissino, som ogsaa forsøgte sig i Tragedien. En ganske eiendommelig Art Digtning i komisk Retning opfandtes af Berni, en humoristisk Digtning kaldes derfor endnu af Italienerne en bernesisk.

I det lyriske Digt vil jeg kun nævne En (thi de italienske Lyrikeres Tal er Legio), som med lige kraftig Haand forstod at føre Sværd, Meisel, Pensel, Muurske og Pen: Michel Angelo Buonarotti (1474—1563) „Manden med de fire Sjæle", som Pendemonte saa skjønt kalder ham, den Mand, som ved sin, Moses sit sixtenske Loft, Kuppelen i St. Peter, har gjort sig udødelig, og hvis Digte ved Ideernes Adel og Udtrykkets Kraft hæve sig høit over alle samtidige Digtninger. Foruden ham fortjener kun den af Italienerne, ja selv af Airosto saa feirede Digterinde Vittoria Colonna at nævnes.

Naar vi nu vende Blikket paa de alvorlige Studier, vil det ikke forundre os, at navnlig Medicinen ved de ivrige philologiske Studier ogsaa havde erholdt en ny Impuls fornemmelig ved de fornyede Granskninger af de Hippokratiske Skrifter, samt ved Opgivelsen af den slaviske Autoritetstro, hvorved Veien banedes for den selvstændige Forskning. Ogsaa heri finde vi Italienerne forud for alle andre Nationer.

Modersmaalets Udvikling tilvendtes ligeledes en ikke ringe Opmærksomhed. Kardinal Bembo skrev den første italienske Grammatik, og Salviati, der først blev bekjendt ved sin Krig med Tasso, har stor Fortjeneste af Sprogstudiet.

Ikke mindre ivrig dreves Historiens Studium, og foruden den italienske Prosas Mester Machiavelli, var Guicciardini høit anseet af sin Samtid. En Mængde andre Videnskabsmænd, der have kastet Lys ind i Historiens Studium, forbyder den indskrænkede Ramme, hvori denne Afhandling maa holdes, os at dvæle ved.

Forskrifter over Kunstgjenstande vare først givne af Alberti (1400—1472); paa ham fulgte Leonardo da Vinci (1450—1519), hvis Trattato della Pettura ogsaa er bleven beundret paa Grund af Formens Kraft og Skjønhed, og Vasari leverede en Række usædvanlig interessante Biographier af store Kunstnere, der vrimle af kunstneriske Vink. Benvenuto Cellini skrev sit eget Levnet og fremstillede os sin underlige Personlighed med en saadan Originalitet, og gav saamange Indblik i den daværende Tids Liv og Bedrift, at hans Biographi hører til de allerinteressanteste, saa Goethe ikke fandt det under sin Værdighed, at gjøre den tilgjængelig for det tydske Publikum. Desforuden skrev Cellini en Afhandling over Guldsmedkunsten, og den store Bygmester Palladio sine fire Bøger over Architekturen.

Og saaledes ere vi da næsten uvilkaarlig komne paa Kunstens Gebet. Hvem, som skriver over det 16de Aarhundredes Fremtoninger, kunde vel afholde sig fra at ofre den idetmindste nogle Ord? Mestrene blandt dette Aarhundredes bildende Kunstnere, Leonardo da Venci, (1450—1519), Michelangelo (1474—1563), Rafael (1483—1520), Tizian (1477—1576) og Corregio (1494—1554) leve jo i alle deres Hjerter, og paa alle deres Læber, som bære Modtageligheden for det Skjønne i sig, og hvem det forundtes at lade sig gjennemvarme af deres evige Skjønhedsværker i selve det Land, hvor de skabtes. Og for at intet skal fattes dette Aarhundrede i literær eller kunstnerisk Storhed, kaldte det ogsaa Tonernes Mester Pallestrina, til Liv 1529.

Paa Aarhundredets Tærskel see vi endnu den ulykkelige Geordano Bruno (som brændtes i Rom 1600) med hans Staldbrødre Cardano, Campanella og Tillesio. Vi maa overlade Philosopher af Faget den endnu i vore Dage vanskelige Forklaring af deres Lære, men maatte nævne denne ved sin Skjæbne saa mørke Skare, for at antyde, at det høitstemte, bevingede italienske Folk, heller ikke savnede Bearbeidere af de vanskeligste, tørreste Stoffer.

Naar man endnu engang tilbagekalder i sin Erindring disse glimrende Navne og betænker, at vi kun have antydet Hoved-Retningerne, og deres Tone-Angivere, ikke engang have nævnt deres mest fremragende Disciple, naar man endvidere mindes den store Columbus, og ikke forglemmer, at Italienerne Cabotto og Verazzani have opdaget Syd-Amerika i det 16de Aarhundrede — naar man endelig sammenligner dette Billede med hvad der i andre Lande ydedes i den første Halvpart af Aarhundredet, saa vil man begribe Italienernes høie Begeistring og retfærdige Stolthed saa ofte der er Tale om den gyldne Tidsalder for Literatur og Kunst, om det 16de Aarhundrede.

Tungt hvilede Trykket af det spanske Herredømme paa hele Italien i det 17de Aarhundrede; kun med Anstrængelse formaaede Rom og Venedig at unddrage sig det, dog var Rom for meget beskjæftiget med geistlige Anliggender, Venedig for udelukkende med Tyrkiet, til at kunne lægge en blot nogenlunde kraftig Modvægt i Vægtskaalen; Folkelivet lammedes under Trykket af de spanske Satraper i Mailand og Neapel og som en Selvfølge hensygnede ogsaa den literære Virksomhed. En af Italiens elskværdigste og mest patriotiske Skribenter, den for nogle Aar siden afdøde Grev Balbo, skildrer med faa Ord Italiens Skjæbne i hele det 17de Aarhundrede, samt Halvparten af det følgende, hvor han siger: „Dersom det er Lykke for Folket at have Fred uden Virksomhed, for Adelen at have Rang uden Magt, for Fyrsterne at have uindskrænket Magt i det Indre uden sand Uafhængighed, uden fuld Souverænitet, for Lærde og Kunstnere at skrive, male, meisle, bygge for høi Løn, og høre Samtiden klappe i Hænderne, medens Efterverdenen vil spotte, dersom det for den hele Nation kan kaldes Lykke at have Otium uden Værdighed, da gaves der for Italien ingen saa lykkelig Tidsperiode som hine 140 Aar fra Fredsslutningen 1559 til den spanske Successionskrig. Indbrudene udenfra ophørte, den herskende Fremmede beskyttede os mod ny Indtrængere, de indre Krige standsede, da den Fremmede tæmmede National-Ærgjærrigheden, Folke-Opstanden ophørte — den Fremmede tugtede jo Folket. Vaabenklang hørtes kun sjelden, Opstandene varede kort og beskjæftigede kun Faa. Vistnok gaves der Stratenrøvere og Snigmordere, vistnok forefaldt Hævn-Scener mellem Folket og Tragedier mellem Fyrster og Adel, men det berørte jo den store Hob kun lidet. Saadant var desuden i hine Tider gangbare Ting over den hele Verden, vore Forfædre vare fødte midt under saadanne Begivenheder, de vare saa at sige vante til dem. Massen af Italienere nød deres Liv, den søde Ro, de søde Laster, den sødeste Leg med Kvinder og Elskov."

Saadanne Tilstande kunde ligesaalidt være gunstige for den kunstneriske Skaben; Energie i Konceptionen, Kraft i Udførelsen, kunde ikke ventes i en saadan Tid. Ogsaa denne Gang viste det sig, at de største Mestre ikke altid ere de største Læremestre, eller rigtigere, at det sjelden kan være Talentet tilladt, som Geniet tør vove. Saaledes førte det Storartede, Kjæmpemæssige i Michel Angelos Værker allerede hans næste Efterfølgere, især Berneni, til det Barokke. Ogsaa Rafaels Skole, som under hans Ledelse havde udrettet saa store Ting, hvorom Vaticanet og Farnesina vidne, opløstes efter hans Død under politiske Tryk, navnlig under Roms Beleiring; Venner og Disciple adspredtes for alle Vinde, og Intet, der kunde sættes

ved Siden af det Tidligere, traadte istedet, dersom vi ikke vilde gjøre en Undtagelse med den ny Skole, som grundedes i Bologna og som Guido Reni og Dominichino skylde deres Udvikling.

Den italienske Prosa, som med Undtagelse af dens Mester Machiavelli, aldrig havde tilegnet sig nogen egentlig Kraft, blev altid mere kunstig og slikket. Een Omstændighed havde utvivlsomt bidraget væsentlig hertil. Allerede i det 16de Aarhundrede var det bleven Skik, at de Store holdt berømte Lærde som sine Sekretærer, ikke alene for at besørge deres Korrespondents, men ogsaa for at forsyne dem med Tanker og Anskuelser, give Ideer til Fester og Høitideligheder samt skrive Vers ved saadanne Anledninger. Den berømteste af disse Sekretærer er Annibal Caro, der var ansat hos Farneserne. Det er let at tænke sig, at Størsteparten af disse Lærde, der vare ligesaa bevandrede i de klassiske Sprog som Dante og Petrarca, søgte at benytte deres Beskytteres simpleste Breve til at stille deres egen Lærdom tilskue. Den Svargivende vilde naturligviis ikke staae tilbage, og det ubetydeligste Brev maatte saaledes føre til unaturlig Langtrukkenhed. Forskruethed, Affektation og en latterlig Ziirlighed tog til i samme Grad, som Indholdet var fattigt. Denne Smagsretning og Tidens traurige Stilling i politisk Henseende maatte saameget mere begunstige dette Uvæsen, som et stort Antal italienske Fyrster, trods den politiske og aandelige Stræbens Tomhed, endnu altid holdt det literære Væsen høit i Ære og belønnede Skribenterne med rund Haand. Det kunde altsaa ikke undgaaes, at man søgte at erstatte ved Langtrukkenhed og Bombast, ved Udgyderi og Affektation, hvad der fattedes i Tanker.

Ligesaalidt kunde det undgaaes, at Poesien blev trukken med i Uvæsenet, thi til saadanne Udvæxter maatte Efterlignelsen af Tassos allerede saa fiint polerede Digtemaade ufeilbarlig lede. Saaledes digtede en af Tidens mest Begavede, Marini, en Epopoe, Adonis, som i Verseantal overgaar Ariostos rasende Roland, utvivlsomt meget formeget, tiltrods for enkelte høist vellykkede Steder. Man behagede sig i at tvinge det italienske Sprog ind i græske Metra; nogle Digtere digtede paa Pindars Viis, andre efterlignede Horats. Til samme Tid skrev Tassoni et endnu meget læst komisk Heltedigt: „Den itusla gne Krukke", men erhvervede sig dog større Fortjeneste ved sine Bestræbelser for at standse det Afguderi, der dreves med Petrarca, hvorved han viste sig langt forud for sin Tid.

Kraftigere end han, og med sand Følelse, skrev Filicaja, der fornemmelig er forbleven i den italienske Literatur ved de Digte, der skylder Wiens af Tyrkerne truede Stilling, sin Tilblivelse, og hvis Sonnet til Italien endnu er paa Alles Munde, den gik endogsaa over i Byrons Child Harald.

Nævnes maa ogsaa Manzonis og Maleren Salvator Rosas Satirer (1615—1675). Men selv Paulo Segneris Prædikener, hvilke af Italienerne betragtes som Mønstre paa kirkelig Veltalenhed, ere ikke forblevne ganske fri for denne Tids Forskruethed.

Det er naturligviis nok at nævne Navnene Gallilei, Toricelli og Borelli, for at gjenkalde i Erindringen, at deres Virken tilhører dette Aarhundrede. Og for ikke at forbigaae Noget, der kan kaste Glands over Italien, saa ville vi ogsaa nævne Helten fra St. Gotthard, Raimondo Montecuccoli, som meddeelte Verden sine Anskuelser af Krigsførelsen i et Værk, der ogsaa fortjener at fremhæves for sin Stiil, samt hans endnu større Efterfølger Prinds Eugen af Savoyen, (1663–1736), som forsvarede Tydskland imod Øst og Vest og maa henregnes mellem alle Tiders største Krigsministre.

I Løbet af det 18de Aarhundrede forandredes ofte de enkelte Fyrsters Territorium. Resultatet af samtlige Krige var, at Mailand kom til Huset Østerrig, hvortil endnu Toskana føiedes, hvorimod Neapel og Sicilien tilfaldt en Green af Huset Bourbon og Sardinien Huset Savoyen. Saaledes forblev det indtil Udbruddet af den franske Revolution.

I det 18de Aarhundrede see vi atter Bevægelse i den italienske Literatur. Vistnok syntes det i Begyndelsen som om den sødlige Sonnet-Klimpren, fremdeles skulde vedvare, ja Petrarcas ulykkelige Efterlignere truede med at blive talrigere og talrigere. Ved Slutningen af det 17de Aarhundrede havde der imidlertid i Rom dannet sig en Kreds af betydelige Mænd, om Dronning Christine af Sverige, og deres Stræben gik ud paa, paany at gjenføde den italienske Literatur. Man grundede et nyt Academi, om hvilket Cantu siger: „at alle foragtede det og alle længtes efter at optages i det." Om den Rigdom, som Italien dengang havde paa Digtere, kan man gjøre sig en Forestilling, naar man hører, at det nye Akademi inden to Aar talte 1300 Medlemmer, lutter Digtere. De antog Titelen „Gli Arcadi." Dog snart holdt de sig for strængt til deres Titels Betydning, og forplantede Arkadien med samt Hyrder og Hyrdinder til Italien. Nu begyndte en blødagtig fad Harpeleg, der klang fra den ene Ende af den skjønne Halvø til den anden, og som endnu ikke er forstummet, skjønt Nympherne med deres Følge for Størsteparten ere udvandrede igjen. Trugoni og hans Skole drev Smagløsheden i en modsat Retning; dem var endogsaa Syrenernes Tuden for poetisk og de bestræbte sig for at bringe den krasseste Prosa i Riim. Saaledes besynger Trugoni den Ovn, paa hvilken hans Chocolade koger, osv.

Endnu altid overfladisk, men dog mindre væmmelig end den evig opkogte Historie om Amor og Mars, om den stille Lund og den guddommelige Nymphe, ere Efterligningerne af det 16de Aarh.s komiske Heltedigte.

En egen Literatur-Green, som vandt stort Indpas i Tydskland, fornemmelig i Wien, er grundet af en lærd Oldgransker Zeno. Jeg taler om Melodramaet, som han opfandt og behandlede med megen Smag. Til ham sluttede sig Metastasio, Hofdigter i Wien, hvis dramatiske Digtninger fik en uhyre Udbredelse, og som tildels endnu læses meget. Man maa indrømme dem, at de yde det Utrolige i Produktionens Lethed, i Sprogets Velklang, samt i Overraskelser af alskens Art, og dersom man kun stiller denne Fordring til Dramaet, vil man være ganske tilfredsstillet. Den, som derimod fordrer mere, som fordrer Værdighed, Alvor, Charakteristik, Handling vil vistnok føle sig skuffet.

I Videnskabens alvorlige Fag ydede dette Aarhundredes Italienere ikke lidet. Som Rise i Lærdom og Kolos i Udholdenhed staar for os Ludovico Muratori, der samlede et utroligt Antal Skrifter, som han kommenterede og udgav. Ved Siden af ham maa Maffei nævnes for sin høitpriste Tragedie „Merope."

Samtidig med dem levede den ulykkelige Pietra Giannone, Forfatter af den berømte Neapels Historie (1676—1748.) Hans Hovedværk er skrevet med Skarpsind og Sagkundskab, og behandler med særegen Forkjærlighed den vanskelige Materie: Striden mellem det verdslige og geistlige Herredømme. Forfulgt af Geistligheden, skrev han i et usædvanlig heftigt Sprog et Værk over „den treenige Magt." Efter lang Omflakken flygtede han endelig til Genf, blev ved en falsk Vens skjændige Forræderi lokket over den sardinske Grændse og fængslet i Turin, hvor han døde efter at have tilbagekaldt sine Skrifter og være bleven eftergivet Straffen. Ogsaa for ham kom „Oplysningens" Periode for silde. Neppe 20 Aar efter tilstod Kongen af Neapel hans Søn en aarlig Pension af 300 Dukater, som Søn af den største Mand, Aarhundredet havde frembragt.

Teraboschi skrev den udførligste italienske Literaturhistorie, medens Landhi udgav det endnu den Dag idag meest vurderede Værk over Malerkunsten. Det være os tilladt her strax at nævne en af alle Folkeslags største Archæologer, skjønt en Deel af hans Virksomhed falder i det 19de Aarhundrede. Jeg mener Visconti (1751—1816), udmærket ved en uhyre Hukommelse og som har en saa stor Fortjeneste af Vaticanets herlige Skatte.

Naar jeg endvidere nævner Navnene Galvani og Volta, den pathologiske Anatomies Fader Morgagni, og den store Naturforsker Spallanzani, saa er dette tilstrækkeligt til at bevise, at Italienerne endnu besad Originalitet nok til at bryde Videnskaben nye Stier, og Udholdenhed nok til at tælles blandt de første og flittigste Forskere paa de allerede banede.

Ikke tør vi her ganske forglemme Algarotti, der ved Siden af den store Skare Franskmænd, var den eneste italienske Lærde, som Frederik den Store, kaldte til sit Akademi i Berlin, han saa ogsaa Rusland og skrev Breve over denne sin Reise.

Dette Aarhundredes store Jurist, Gravino, hvis Fortjenester af Torturens Afskaffelse ere bekjendte, og som var en af de Første, der forkastede Dødsstraffen, fortjener ogsaa at nævnes, ligeledes den store Philosoph Vico.

I den egentlige Literatur see vi et stort Omsving i den sidste Halvpart af dette Aarhundrede. Nogle strænge Kritikere betegne denne Epokes Begyndelse. Til disse høre Baretti og Grev Gozzi. Den Sidstes Virksomhed sammenligner Paul Heyse ligefrem med Lessings i den omtrent samtidige Bevægelse i den tydske Literatur. De bidrog væsentlig til at betage deres Landsmænd Smagen for Arkadierne, samt forberede de paa noget høiere. Efter lang Afbrydelse viste Gozzi igjen hen paa Dante som Mønster. Skjønt paa en anden Viis, bidrog ogsaa Cesarotti til det almindelige Fremskridt ved sine mesterlige Oversættelser af Homer og Ossian, medens Varano igjen lod alvorlige, om ogsaa bittert klingende Sandheder lyde for Italienernes Øren.

Endnu virksommere var Mailænderen Parinis Satirer, som pidskede Dagens Laster og Latterligheder, og hans Oder gav, ligesom Varanos, for første Gang paa lang Tid Exemplet paa kraftig, tankerig Poesi.

Paa samme Tid skulde den italienske Komedie næsten fuldstændig omdannes, eller rettere grundes fra nyt af, gjennem Goldoni (1707—1793.) Hidtil havde den egentlig blot levet af Oversættelser fra Fransk, og endnu hyppigere fra Spansk, eller af hine underlige Myther og Eventyr, som mere ere Tryllerier end egentlig dramatisk Handling, og som i Neapels eller Venedigs Træboder endnu altid fryde den laveste Folkeklasse eller den førte sig Italienernes overordentlige Improvisationsgave til Nytte. Goldonis rige, ja utømmelige Phantasi (han skrev 150 Komedier), det nøiagtigste Kjendskab til Folkelivet, af hvilket saagodtsom altid Stoffet til hans Lystspil er hentet, samt den livlige Dialog, vandt ham i høieste Maal Publikums Gunst. Født i Venedig, i denne Karnavals-Stad, opvoxet midt under den Tumult og Spænding, som ledsagede Faderens dramatiske Privatforestillinger, i sit 14de Aar flygtet fra Skolen for at slutte sig til en omflakkende Komedianttrup, forjaget fra Universitetet paa Grund af sine Satirer, snart grebet af Anfald af religiøs Sønderknuselse og fast besluttet paa at gaae i et Francistanerkloster, men uden Kraft til at modstaae ny verdslige Fristelser, vandrende med rastløs Hast fra Stad til Stad, snart bedraget af tonsurerte eller skjæggede Galgenfugle, snart af sminkede Theaterprindsesser, Jurist, Læge, Kantsler, encyclopædisk Eventyrer, idag en Gesandts Gjæst, imorgen en Vandringsmand uden en Hvid i Lommen, men aldrig forladt af sin Appetit, sit Lune og sin Lykke, altid ubekymret om Fremtiden, havde han kun altfor rigelig Anledning til at lære Verden at kjende, forinden han fremstillede den paa Skuepladsen. Først i sit 40de Aar, bosatte han sig i sin Fædrenestad, opmuntret ved det Bifald, hvormed hans første Forsøg optoges, og begyndte at gjennemføre sin Plan til en dramatisk Reform. Paa sine gamle Dage drog han til Paris, skrev i det franske Sprog Lystspillet: „le bourru bienfaisant," som modtages med stort Bifald i Paris, samt sin høist underholdende Biographi, som Gibbon fandt endnu langt amusantere end hans Komedier. For at være retfærdig mod Goldoni, maa man erindre, at saagodtsom alle hans Lystspil ere skrevne i en venetiansk Dialekt, som er høist vanskelig at forstaa. Goldonis Muse har den store Fortjeneste, at have givet Cicisbeo-Væsenet, som senere ganske styrtedes af Parini, det første Stød. Tidens Skik var at hver gift Kone havde ved sin Side en Ven, hvem Manden afstod alle sine Rettigheder — vel at forstaa ligeoverfor Verden. Denne Ven kaldtes Cicisbeo. Goldoni skildrede denne Skik paa en Maade, hvorved den blev til Karrikatur, gjorde et Offerlam af den saaledes udmærkede Ven, hvis Stilling Etiketten ogsaa ofte gjorde møisommelig nok, kort priisgav ham til Latteren. Carlo Gozzi, der skrev „Kjærlighedsforstaaelsen mellem de tre Appelsiner," „det blaa Uhyre", og lignende interessante Ting, levede samtidig med Goldoni og gjorde Fordring paa at være hans Medbeiler.

Literatur.

En Sommermorgen paa Egeberg. Digt af Rungolf. Chra. 1862. 24 S. 12vo. 12 ß. (J. P. Lorentzen & Ko.) Man har her en Cyklus af fire lyriske Digte, nemlig 1) Til Fædrelandet, 2) Ved Solopgang, 3) Paa Egeberg, og 4) Christianiadalen, af hvilke egentlig kun Nr. 3 — en Tullin'sk „Maidag" i det Smaae, med Lovpriisning af Befrielsen fra Byens travle Færd, i Naturens Skjød — fuldtud holder, hvad Titelen tilsiger. Vi gjenfinde i disse nye Digte af Rungolf de samme Eiendommeligheder, som vi fremhævede i vor Anmeldelse af hans „Kvældstunder": en varm Kjærlighed til Fædrelandet og en aaben Sands for Naturen, udtalt rigtignok i en Form, der har taget meget af en tilbagelagt Tids poetiske Phraseologi og Ordpragt i Arv. Hine gode Sider gjøre os tilbøielige til at bære over med disse og Formens øvrige Svagheder ved Hr. Rungolfs Digtning. Ja, vi maa endog beundre den Freidighed, som gaar igjennem flere af hans Digte, især naar vi betænke de Livsvilkaar, hvorunder de ere tilblevne. Rungolf er en Mand, der under sit virkelige Navn — som vi her ikke tør nævne — ganske savner det Slags sorgløse Ledighed, hvoraf ofte Versemageriet er en Frugt. Han tilbringer det meste af Dagen paa et Embedskontor med det mest eensformige og fra Poeteriet forskjelligste Arbeide og har en talrig Familie at forsørge; thi uagtet han „gjør Bøger", trænger han ikke med Holberg til at lekvidere „en god Borgers fornemste Pligt" heri og i Træplantning. — Hvad forøvrigt foreliggende Digtning angaar, har det for Christianias Vedkommende en lokal Interesse, som tør skaffe det flere Kjøbere og Læsere end det ellers kunde regne paa i vor af poetiske Nipssager overmættede Tid.

— **Johan Ludvig Heibergs Nordiske Mythologie.** Paa Dansk udgivet af Christian Winther. Kbhvn. 1862. 286 S. 8. 116 ß. (Philipsen.) Som Lektor i dansk Sprog og Literatur ved Universitetet i Kiel holdt J. L. Heiberg 1824—25 en Række Forelæsninger over den nordiske Mythologie, som han et Par Aar efterat han havde forladt Kiel, udgav i

Trykken under Titelen „Nordische Mythologie. Aus der Edda und Oehlenschlägers Mythischen Dichtungen dargestellt. 1827." Af denne Titel, hvis nærmere Betegnelse er udeladt i Oversættelsen, vil man let kunne slutte, at det ikke saa meget har været Heibergs Opgave at levere en videnskabelig lærd Mythologie, som en mere populær Fremstilling af Emnet med særlig Akcentuation af dets poetiske Side Forf. har i Bogens første Kapitel (Oversættelsen S. 16—17) selv udtalt sig herom. „Naar jeg i det Følgende, siger han, af Oehlenschlägers bedste nordiske Digte hyppigere henter Exempler til at oplyse min Fremstilling af Mythologien, end fra selve Kilderne, saa vil dette vist være mine Læsere behageligere, thi paa den Maade ville de høre en Digter tale, istedetfor at see Opfindelsens Skjønhed ofte kvalt i et barbarisk, uforstaaeligt Sprog, som møisommeligt søger Udtrykkene, uden at finde dem. Herved vil mine Bevisers Gyldighed intet Skaar lide; thi Oehlenschläger har altid med Troskab øst af Kilden*), og selv hans Opfindelser have næsten stedse den Fortjeneste at være i Mythologiens Aand. I en Fremstilling af Mythologien, saadan som min skal være, der anseer Mythologien som et endnu levende Individ, og kun betragter den fra det poetiske Synspunkt, der indeholder alle andre (physiske, astronomiske osv.) og af den Grund er alsidig, er den mest poetiske Behandling af Mytherne ogsaa disses sande Kilde. Medens Mythologien for det historiske Synspunkt henhører til Fortiden, saaledes er den for det poetiske endnu bestandig levende, og Digteren, der har kaldt den tilbage til et blomstrende Liv, vil ikke være nogen ringere Autoritet for os end hine Fortidens Beviisskrifter, hvilke jo ligeledes selv kun ere mere eller mindre heldige Fremstillinger af Mythologien, ikke denne selv, der jo som Idee svæver over enhver Fremstilling." — Her er Synspunktet for Heibergs Opfatning af hele Mythologien givet og hans æsthetiske Dom over de Olddigte, som udgjøre den nordiske Mythologis Kilder, bestemt udtalt. Heiberg ansaa paa den ene Side Mythologien som en i Stoffet og Formen idelig bevægelig og idelig fremadskridende Videnskab, der gjennem Digterne modtog nyt Liv, ny Udvidelse og større og større Fuldendelse. Saaledes finder han, „at den græske Mythologi virkelig er bleven udvidet af alle græske og romerske Digtere ligefra Homer til Ovid, ja endog blandt Nutidens Digtere findes der nogle, som have ydet den samme Tjeneste, især Goethe i hans romerske Elegier, i hans Epigrammer og andre i antik Stiil skrevne Digte." En saadan fortsat Udvikling af den nordiske Mythologi fandt Heiberg i „Nordens Guder", hvilken Digtning da i hans Fremstilling maa tjene som Beviisskrift. Paa den anden Side seer man her, hvilke ringe Tanker han overhoved nærede om den oldnorske eller — som han vilde sige — islandske Literatur. Etsteds siger han, „at der i den hele Literatur neppe gives noget Eensformigere, Kjedsommeligere og mere blottet for al Poesi, end netop de islandske Sagaer. Den, som har læst nogle Sider af en saadan Saga kjender dem alle, hvad Poesien angaar. Folkene paa Bondergaardene proviantere sig med tør Fisk, for at kunne udholde en Beleiring. Siden komme Beleirerne, og vente sjelden indtil den sidste tørre Fisk er fortæret, men stikke Ild paa Huset og slaa dem ihjæl, som for ikke at opbrændes ville frelse sig ved Flugten." Edda finder han at være barbarisk og uforstaaelig, ihvorvel ikke saa ganske uden poetiske Fortjenester, at den jo „kan tage Deel i Fremstillingen, naar man kun rækker den som et usikkert vaklende Barn, en støttende Haand." Heibergs Opfatning af den nordiske Mythologi og den nordiske Fortid var synligen fremkaldt af et ufuldstændigt Kjendskab til selve Oldskrifterne. Han havde hentet sit Indtryk af lærde og mekaniske Oversættelser, og befandt sig altsaa i samme Tilstand, som de, der efter Antiklassikernes Mening skulle hente sin Indsigt og Anskuelse af den græske og romerske Literatur fra Oversættelser. Hans Ringeagt for den oldnorske Literatur var betinget af Oversættelserne, hvorigjennem han lærte dens Frembringelser at kjende. I Oversættelse kjendte Heiberg den ældre Edda af Magnusens lærde men upoetiske Gjengivelse, og derefter dømte han — derefter kunde han erklære selve den poetiske Fremstilling for et „vaklende Barn." Men om ikke Originalen, saa Simrocks Oversættelse havde været ham bekjendt, vilde han have forandret Mening og tyet til selve Kilden i dens oprindelige poetiske Skikkelse istedetfor Oehlenschlägers Sammenblanding af Sæmund, Snorre og Saxo. — Men idet vi nævne nærværende Arbeide, vilde vi meget forfeile vor Hensigt, dersom vi ikke erkjendte dets Betydning saavel i philosophisk som poetisk Henseende. Thi det indeholder i begge Henseender Vink, der ere værd at føre sig til Nytte. Endog fra videnskabelig Side betragtet, er det ikke uden Fortjeneste. Heiberg hørte blandt de faa Mænd i Literaturen, som i Alt, hvad de kaste sig over, opnaa en vis Grundighed, og hvis Udsagn derfor i det Store som i det Smaa er at lægge Vægt paa. Bogen er elegant udstyret, og af Originalens tre Billeder er Titelkobberet, Odin medgivet i Lithographi.

*) ?! Oehlenschläger var ikke det oldnorske eller „islandske" Sprog mægtig; den ældre Edda kjendte han kun gjennem Resens Oversættelse, sine Indtryk af og om den nordiske Fortid havde han modtaget af Suhms digtede nordiske Fortællinger, og hvor han selv, som i det Skand. Lit. Selskabs Skrifter, gav sig Mine af at forstaae Oldsproget med at levere Oversættelser derfra, var dette simpel Humbug, saasom han der kun benyttede den bekjendte svenske Oversættelse. Red. Anm.

— **Anders Tikjøb.** En jydsk Degns Reiseerindringer, fortalte af Ivar. Særskilt Aftryk af „Illustreret Tidende". Andet Oplag. 62 S. tospaltet Kvart. Forlagsbureauet i Kjøbenhavn. 80 ß. — Denne livlige Skildring af det danske Folkeliv er blevet til paa den Maade, at Forf. efter Opfordring af „Illustr. Tid."'s Red. skulde levere Text til en Række Illustrationer, hvori fremtrædende Træk og Lokaliteter af det kjøbenhavnske Sommerliv kunde fremstilles. Med dette bestemte Maal for Øie kunde han vanskelig levere nogen egentlig Novelle; en Række Episoder maatte skildres i deres Detailler, selv om Handlingens Fremadskriden og episke Eenhed derved forstyrredes. Men Forfatteren har imidlertid ved at vælge Reiseskizzens Form og ved at lægge ind en rigtignok forslidt novellistisk Forvikling (en Bortførelseshistorie) forstaaet at bringe en vis Spænding og Eenhed tilveie i alt det Mangeartede, saaledes at man følger hans Fremstilling ikke blot af Interesse for Detaillerne, men ogsaa med Spændthed paa Løsningen af den slyngede Knude. Degnen (Klokkeren) Anders Tikjøb drager med sit Pintseoffer og Mutters Niste i Lommen ind til Kjøbenhavn for at opsøge sin Datter Ellen, der er løbet bort med hendes Kjæreste, hvis gjærrige Fader ikke vil vide noget af deres Forbindelse. Et Snees Aar ere forløbne siden Tikjøb som Student og god Kammerat forlod Hovedstaden for at begraves i et kummerligt, men idyllisk lykkeligt Familieliv i en Afkrog borte i Jylland. Da han nu kommer tilbage, finder han gamle, kjærlige, uforandrede Venner i sine Skolekammerater, men forresten er Alt saa forandret, at han staar lige over for det som en Iagttager fra en japanesisk Verden. Med uforstyrret Alvor lader Forf. den rustificerede, men godmodige og gemytlige Degn fortælle Alt, hvad han nu seer og oplever saavel i Kjøbenhavn som paa dets forskjellige Forlystelsessteder, og dertil knytte sine naive, men pudsige og sunde Bemærkninger. Og naar endelig Degnen ved Kirsten Piils Kilde har gjenfundet sin Datter og hendes Kjæreste og Hindringerne for deres Forening ere ryddede af Veien, da har man faaet ham saa kjær, at det er med en vis veemodig Følelse man forlader ham og seer ham drage tilbage til sin „Øllegaard" og sit beskedne Degnekald i Jylland. Hans hele Person er den elskeligste Blanding af Bonhommie, Naivitet, Skikkelighed og Troskyldighed; og hvor han støder sammen med Personer, som ere fristede til at holde ham tilbedste, preller derfor alle kaade Drillerier af paa denne Godmodighedens og Elskværdighedens Glorie, hvormed hans barnefromme Sind omgiver ham. Hans Troskyldighed bringer ham i en Række pudsige Situationer, hvoraf netop ogsaa Troskyldigheden klarer ham, og vi lee saa meget hjerteligere, som han selv staar, halvt begribende det Komiske i Situationen, og tyder denne paa sin godmodige Viis, medens Forf. med sand humoristisk Takt overalt beskedent træder i Baggrunden. — Uagtet denne Bog er lokal dansk og netop derfor og fordi den har et vist praktisk Maal for Øie, ofte dvæler ved Enkeltheder med en Omstændelighed og Bredde, som høiest kan tiltale dem, der nøie kjende Forholdene, vil den dog i det Hele ogsaa hos os læses med stor Fornøielse. Man modtager ikke alene et livagtigt og formedelst de morsomme Illustrationer dobbelt anskueligt Billede af Livet i og ved Kjøbenhavn, især som det udfolder sig paa de offentlige Steder, men man faar ogsaa en morsom Forsmag paa den danske Politiseren med dens røverpolitiske Valgbevægelser i Baggrunden for alle disse egoistiske Venlighedsbestræbelser, som snart har Bonde, snart Borger, snart noget Andet til Udhængsskildt. — Vi skulde tage meget feil, om der under Pseudonymet Ivar ikke skjuler sig en Mand, som Christiania By gjennem lange Tider har havt Anledning til at beundre som andet end Forfatter, nemlig som en af Christiania Theaters danske Bærere og som hverken Publikum eller dette Blads Redaktion, om vi fremdeles som i gamle Dage have havt ham paa nært Hold, vilde ventet meget af — maaskee især af den Grund, at han var meget udenfor Forfatterbanen — nemlig som Skuespiller.

— Af Fru Gislesens **Erindringer** er nu første Oplag, der bestod af 3000 Exemplarer, udsolgt og et nyt Oplag vil med det Første udkomme. — Bogen er ogsaa for nogen Tid siden udkommet i tydsk Oversættelse.

— N. M. Petersens **Nordiske Mythologi** udkommer nu i et nyt Oplag, der udgaar hefteviis. 1ste Hefte er udkommet.

— Den nye Udgave af Tuxens interessante og lærerige Skrift **Sol- og Planetsystemet**, er nu udkommet fuldstændig og koster 1 Spd. 29 ß.

— Af de bekjendte og yndede **Solstraale-Fortællinger** er atter en ny (Nr. 6) udkommet, hvilken har Titelen „Huset paa Klippen", og udgjør 125 S. 16. 33 ß. (Philipsens Forlag.)

Norge.

Christiania. Under 10de Septbr. er Kand. theol. P. Mortensen udnævnt til Sognepræst i Maasø, Kand. theol. E. A. Thormodsæter til Sognepræst til Øxnæs, Katechet T. F. Møller til Sognepræst i Nerstrand, Sognepræst til Folden, T. Hemsen til Sognepræst i Aafjord, pers. Kappellan V. F. C. Gedde til Kaldskappellan i Hetlands Pstgj. samt Kand. juris F. N. Roll til Fuldmægtig i Justits-Departementet.

— I Mandags gaves for de svenske og norske Kadetter Bal i Frimurerlogen, hvori omtrent 1500 Mennesker deeltoge.

— Igaar (Fredag) Kl. 5 afreiste DD. MM. Kongen og Dronningen tilligemed den hele kongl. Familie herfra med Orlogsdampskibet „Vanadis", men ere af Storm forhindrede fra at fortsætte Reisen.

— Den engelske Eskadre afseilede idag (Løverdag) Formiddag. I Onsdags gaves i Frimurerlogen Bal for de engelske Officierer, i Fredags gave disse stort Bal ombord. I Tirsdags aflagde Hs. Maj. Kongen Besøg ombord, og Thorsdags Aften gav han paa Oscarshall Fest for de engelske Officierer.

— Frøken Signe Hebbe fra Stockholm gav i Onsdags Koncert i Hotel du Nords Festivitetslokale, hvorved Kongen og Dronningen var tilstede og Kunstnerinden høstede meget Bifald.

— I Søndags debutterede Hr. Gundersen paa Christiania Theater med stort Held i „Ørkenens Søn".

— Overlæge D. C. Danielssen i Bergen er bleven optagen som Medlem af Videnskabernes Selskab i Upsala.

— Den 7de Septbr. have følgende Ridderudnævnelser fundet Sted: Statsraad Wergeland Storkors af Sværdordenen; Oberst Ræder, Oberstl. Fischer, Bech og Holter, Staldmester Heyerdahl, Kaptain Bang af romerigske Korps, Kapt. Seierstedt af Artilleriet, Kapitainerne With og Broch af Generalstaben Riddere af Sværdordenen; Oberst Høyer, Oberstlieutenanterne Chr. Borchgrevinck, Beichmann og Keilhau somt Korpslæge Heyerdahl i Christiansand Riddere af Olafsordenen; Brigadeintendant Juel og Brigadelæge Wolff Riddere af Nordstjernen; Korpslægerne Lie og Preus, Sekretær Jugier samt Brigadeintendant Lütken Riddere af Vasa; Generalchirurg Heiberg Kommandør af Vasa. Samtlige til Leiren paa Gardermoen indbudne eller kommanderede svenske og danske Officierer, nogle med Kommandørkorset af Olafsordenen, nemlig Grev Dannemand, Oberst Lagerberg og Oberst Lagerkrantz, de Øvrige med Ridderkorset af samme Orden.

— Til Riddere af Vasaordenen er udnævnt Premierlieutenant P. J. B. Sissener og Kapitain J. J. Engelstad.

— Statssekretær Schjelderup er udnævnt til Kommandør af Nordstjerneordenen og Lieutenant Lysholm til Ridder af Sværdordenen.

Blandede Efterretninger.

Kapt. John Erikson i Amerika har sendt 1000 Rd. som Bidrag til Monumentet over Carl XII.

— Sekretæren i det kgl. svenske Landbrugsakademi, J. T. Natthorst, er død i Stockholm den 2den Septbr.

— Prof. i Astronomi ved Lunds Universitet, J. M. Agardh, er nylig død i en Alder af 50 Aar.

— Prindsen af Wales har anholdt om Prindsesse Alexandras Haand.

☞ Paa dette Blad, der udkommer hver Søndag Morgen og redigeres af Universitetsamanuensis **P. Botten Hansen**, kan abonneres ved samtlige Postkontorer og Postaabnerier i Landet, og koster, iberegnet Porto, 1 Spd. 12 ß halvaarlig. — Ved at tegne sig som Abonnent fra 1ste Januar dette Aar erholde tiltrædende nye Abonnenter, de allerede udkomne 3 Nytaarsgaver for 1860 — 62, ligesom ved Aarets Udgang enhver Abonnent vil, ved Indbetaling af Kontingenten, erholde som Nytaarsgave et versificeret Nutidsdrama i 3 Akter af **Henr. Ibsen.** — De, der tegne sig fra 1ste Juli, erholde kun Nytaarsgaverne for 1862 og 63. — Abonnementet gjælder for et Aar og længere, hvis ikke skriftlig Opsigelse skeer inden Oktober Maaneds Udgang.

☞ **Bladets Redaktør P. Botten Hansen boer i Dronningens Gade, Nr. 26, 2den Etage.**

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 38. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 21de September 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Nicolai Frederik Severin Grundtvig.

(Meddeelt af Bsh.)

I.

Da Grundtvig ganske vist er en af de mærkeligste af de mange fremragende Mænd, Danmark har havt og tildeels fremdeles endnu har; da neppe nogen Dansk i vor Tid har interesseret sig saa meget for Norge og har saa mange Venner og Velyndere her som han; da der imidlertid dog visselig ogsaa er Mange, som vel have hørt ham omtale, men ikke vide stort mere om ham, end at han er, eller har været til: saa maa man vel antage, at det kan interessere dette Blads Læsere at see et kort Omrids af hans Liv.

Grundtvig er født i Udby ved Vordingborg paa Sjælland den 8de September 1783. Baade hans Fader, Farfader og Oldefader vare Præster. Hans Fader var en af de faa blandt Danmarks Geistlige i Begyndelsen af dette Aarhundrede, som ikke havde sluttet sig til den neologiske eller rationalistiske Retning i Theologien. Gjennem Moderen skal han nedstamme fra den i Danmarks Middelalder berømte Feldtherre, Erkebiskop Absalon, og gjennem denne igjen fra en af Jomsvikingerne, Vagn Aagesen, som var med i Slaget i Hjørungavaagen mod Hakon Jarl. I sit 9de Aar sendtes han til en Præst i Jylland for at opdrages, og hos ham læste han blandt Andet Arild Hvitfeldts Krønike og Holbergs Værker og fik derved allerede en Forkjærlighed for Historien, og navnlig især for Fædrelandets Historie. Efter 6 Aars Forløb sattes han ind i Aarhuus's Latinskole. I denne By boede han hos en Skomager, i hvis Huus han den første Vinter hver Aften var Forelæser og blev derved bekjendt med gamle danske Folkebøger og Eventyr. Suhms Bog „Om Odin og den Hedniske Gudelære" vakte hans Interesse for den nordiske Mythologi, og han begyndte alt nu at skrive Vers. Efter 2 Aars Skolegang blev han Student i 1800, og efter 3 Aars Studium tog han theologisk Embedsexamen i 1803. Hans Sødskendebarn, Nordmanden Henrik Steffens, født i Stavanger, var paa denne Tid vendt tilbage fra Tydskland og holdt i Vintrene 1802—4 Forelæsninger over Naturphilosophie og over Goethes Poesi. Disse Forelæsninger bivaanede Grundtvig, og det var de eneste Forelæsninger, han kunde udholde at høre; men ihvorvel de virkede stærkt paa ham ligesom paa Oehlenschläger og andre opvakte Ynglinger, forargede de ham ogsaa i flere Henseender, da han endnu holdt for fast ved den ældre Tids Anskuelser, som Steffens saa genialsk bekjæmpede. Nu blev han bekjendt med Anders Vedels Oversættelse af Saxo Grammatikus, med Peders Claussons Oversættelse af Snorre Stuleson, med Sandvigs Oversættelse af Edda m. M., og derpaa lagde han sig med Iver efter det oldnorske Sprog med dets rige Literatur. I 1805 blev han Huuslærer i en behagelig Egn paa Langeland. Her benyttede han sin Fritid til at studere Shakespeare, Goethe, Schiller, Fichte, Schelling, Steffens o. Fl. Oehlenschläger, som nu alt begyndte at vinde et Navn som Digter, henrev ham nu især ved „Vaulunders Saga":

Efter saaledes at have gjennemlevet sit Livs gjærende Vaartid optraadte Gr. i 1806 og 1807 som Forfatter med nogle Afhandlinger i Rahbeks „Minerva", om Sangene i Edda og om Asalæren m. M., hvilke Arbeider, ihvorvel de udmærkede sig ved en glødende, tungsindig Begeistring, originale Tanker og et kraftigt Sprog, ikke gjorde synderlig Virkning. Et Arbeide i 1808 om Maskeradeballet gik ligeledes temmelig sporløst forbi. I dette Aar vendte han tibage til Kjøbenhavn, hvor han blev Lærer i Historie ved en Skole. Han boede paa Walckendorffs Kollegium, hvor han sluttede Venskab med Nordmanden senere Professor Hersleb o. Fl. og blev ogsaa bekjendt med Nordmændene Niels Treschow og Sverdrup, som senere bleve Professorer. Samme Aar udkom ogsaa den aandrige lille „Nordens Mythologi eller Udsigt over Eddalæren", og i de to følgende Aar (1810—11) hans betydeligste Digterværk „Optrin af Nordens Kjæmpeliv", hvoraf 2den Udgave udkom ifjor efter 50 Aars Forløb. Det religiøse Element traadte nu mere og mere i Forgrunden hos ham. Han holdt i 1810 sin bekjendte Dimisprædiken: „Hvi er Herrens Ord forsvundet fra hans Huus?" hvilken Prædiken, som Biskop Mynster bemærker i sine „Meddelelser", gav Kjøbenhavns Geistlighed Anledning til at prostituere sig, idet den ved en Adresse fik foranlediget Gr. indkaldt for Konsistoriet og tildeelt en Irettesættelse. Hans Aand var nu kommen i saadan Gjæring, at han i samme Aar maatte ty meget nervesvækket hjem til sin Fader, hos hvem han ved Biskop Balles Hjælp med Nød og Neppe blev personel Kapellan i 1811. I 1812 udgav han sit: „Kort Begreb af Verdens Krønike", et Arbeide, som ved sin Originalitet vakte stor Opsigt og megen Forargelse ved de aldeles subjektive usædvanlige Domme over Personligheder og Begivenheder. Flere af hans Venner, som Molbech og Ørsted, optraadte mod ham. Efter Faderens Død 1813 vendte han tilbage til Kjøbenhavn, hvor han førte et eensomt Liv mellem Bøger og nogle faa Venner, blandt hvilke Digteren Ingemann. Han søgte forgjæves Præstekald og fik knap Lov at bestige nogen Prædikestol i Kjøbenhavn. Men han beskjæftigede sig desmere flittigt med literære Arbeider, udgav „En liden Bibelkrønike" „Roeskilde-Riim", „Roeskilde-Saga" og „Qvædlinger", en Samling af hans hist og her adspredte Digte, „Bibelske Prædikener" og Tidsskriftet „Dannevirke". Han kom i en literær Feide med J. L. Heiberg foranlediget ved dennes Angreb paa Ingemann, og uagtet han beundrede Oehlenschläger, tog han dog Baggesens Parti mod ham, da denne stod næsten alene i den bekjendte Strid mellem disse to Digtere. I Aarene 1818—22 udgav han med kongelig Understøttelse sin mesterlige Oversættelse af Saxo Grammatikus, der siden er udkommen i nyt Oplag, og tildeels paa Foranledning af „Selskabet for Norges Vel" sin Oversættelse af Snorre Sturleson. Uagtet denne Oversættelse, ligesom Grundtvigs samtlige Arbeider, bærer Genialitetens Præg, lader den dog for meget tilbage at ønske. En affekteret Efterligning af Originalen gjorde Sproget noget uformeligt. Med de i Texten indflettede Vers, hvoraf mange vanskelig kunne forstaaes og oversættes, gjorde han saa voldsomme Forandringer, at han af Kyndige, blandt hvilke Professor P. A. Müller, paadrog sig skarp Dadel. Trangen til en Oversættelse af Snorre var altsaa fremdeles forhaanden og blev afhjulpet først ved Jakob Aalls fortrinlige Oversættelses-Arbeide og senere ved Professor Munchs Godtkjøbs-Udgave. Siden 1815 havde Gr. lagt sig efter Angelsachsisk, tildeels i Forening med R. Rask, og i 1820 udkom hans frie Oversættelse af „Bjovulfs Drape", et Heltedigt, der ogsaa har Betydning for den danske Sagnhistorie. (I Slutningen af f. A. udgav han Sammes Text med Anmærkninger). Endelig blev han 1821, uden Ansøgning, kaldet som Præst til Præstø i det sydlige Sjælland; men allerede Aaret efter blev han Kapellan i Kjøbenhavn ved Frelserens Kirke paa Christianshavn.

I 1825 begyndte Grundtvig den kirkelige Strid, som han siden stedse har ført, idet han skrev imod Professor Clausens store Værk om Katholicismen og Protestantismen sin lille Bog: „Kirkens Gjenmæle". Dette dristige og kjække, men hensynsløse Skrift, hvori der fremsattes de stærkeste Klager mod Cl. i hans Egenskab af Embedsmand og Universitetslærer (Præstelærer i Kirkeskolen), vakte en overordentlig Opmærksomhed. En Injurieproces blev Følgen af dette Angreb, og Gr. blev idømt en Mulkt og kom under Censur (hvilken først blev hævet i 1838). Da han ikke vilde appellere til Høiesteret, nedlagde han sit Embede og levede atter som Privatmand. Han havde i samme Aar begyndt Udgivelsen af „Theologisk Maanedsskrift" i Forening med Rudelbach, der siden blev den eneste ansvarlige Redaktør, da Gr. kom under Censur, skjønt han dog vedblev at arbeide for Tidsskriftet, indtil dets Standsning i 1828 (med det 13de Bind), da Rudelbach flyttede til Tydskland som Superintendent i Glaucha i Sachsen. Af sine Prædikener samlede Gr. et Udvalg, som han udgav under Titelen „Christelige Prædikener eller Søndagsbog" i 3 Bind, hvoraf anden gjennemseede Udgave udkom for et Par siden, efter henved 40 Aars Forløb. Han skrev ogsaa „Krønikeriim til Børnelærdom", en Slags versificeret Verdenshistorie, der dog viste sig altfor svær til at kunne blive til „Børnelærdom"; den er temmelig mager og fattig paa historisk Stof, saa rig den end er paa subjektive, originale Ideer. Den er senere udkommen i en forøget Udgave. I 1829—31 foretog han med kongelig Understøttelse, nærmest for sine angelsachsiske Studiers Skyld, aarlig en Reise til England, hvor han gav et Fremstød til fornyet Opmærksomhed for dette Lands gamle angelsachsiske Literatur. 1832 fik han Tilladelse til at prædike i Frederiks Kirke paa Christianshavn, hvor han saa i de 7 følgende Aar stadig holdt Aftensangs-Gudstjeneste. I samme Aar udkom hans store „Nordens Mythologi eller Sind-Billedsprog, historisk-poetisk udviklet og oplyst." Her nedlagde han sin eiendommelige Opfatning af de nordiske Myther, efter hvilken han tror at finde christelige Ideer næsten allesteds i dem. Aaret efter (1833) begyndte han sin vidtløftige „Haandbog i Verdenshistorien", som endnu ikke er fuldendt, men kun naar til Udgangen af 17de Aarhundrede, men med hvis anden Udgave han nu er beskjæftiget, forsaavidt Afdelingen, der indeholder Middelalderens Historie, angaar. I 1837—41 udgav han „Sangværk til den danske Kirke", en omfangsrig og værdifuld Samling af Psalmer og Sange fra hele den christne Kirke i de forskjellige Tider, og i de forskjellige Lande, tildeels i vellykkede om end meget frie Bearbeidelser. I 1838 udgav han i Christiania „Nordiske Smaadigte" (en Samling af ældre Poesier). I 1839 blev han endelig

Præst ved Vartou Hospital i Kjøbenhavn, i hvilken Stilling han endnu er. Aaret efter udgav han det angelsachsiske Digt „Phønixfuglen“ med Oversættelse. I Sommeren 1843 gjorde han sin fjerde Reise til England for paa Stedet selv at lære dette Lands religiøse Bevægelser at kjende; og den følgende Vinter holdt han endeel Forelæsninger, som siden ere udkomne under Titelen „Bragesnak om græske og nordiske Myther og Oldsagn“. Som eensidig begeistret Fædrelandsven har Gr. ivret mod det Fremmede i den lærde Dannelse, og da navnlig først og fremst mod Tydskheden, men ligesaameget ogsaa mod Latinen, som han har betegnet som „Romerskvalder“ fra det Folk, som — efter hvad han siger med Henspillen paa Sagnet om Romulus — af Ulvinden havde indsuget Rovgjerrighed og Blodtørst. Han har derfor med megen Iver virket for en „folkelig Skole“, hvor en reent national Dannelse skulde gives i Modsætning til den efter hans Mening unaturlige og Folkelivet forkvaklende lærde Dannelse. Efter at han forgjæves havde bestræbt sig for at faae Sorø Akademi omdannet til en „dansk Høiskole“, men efter at han dog fremdeles i Tale og Skrift havde kjæmpet for Ideen om en „folkelig Høiskole“, blev han i 1855 ved Hjælp af et af sine Venner i Danmark og Norge stiftet Legat sat istand til at kjøbe Eiendommen Marielyst ved Kjøbenhavn og stifte en „folkelig Høiskole“ der i sin Aand. Grundtvig har ogsaa med sin varme Fædrelands-Kjærlighed gjort Sit for at opflamme og nære det Had mod alt Tydsk, som i den senere Tid, især foranlediget ved de slesvigske Stridigheder, i Tide og Utide har givet sig Luft hos saa mange Danskere. Han har taget ivrig Deel i Kampen for dansk Sprog og Nationalitet i Slesvig, og i 1844 var han saaledes med blandt dem, som fra Skamlingsbanken lode sine veltalende Ord lyde til Nordslesvigerne. Under denne Kamp har han derfor ligesom saa mange Andre sluttet sig til den skandinaviske Idee. (I 1851 fulgte han med Studentertoget til Christiania). Under Oprøret i Slesvig og Holsteen i 1848 opflammede den gamle Digters ungdomsfriske Sange Danmarks Sønner til Kamp. Siden har Gr. som Folkethings- og Rigsdagsmand taget levende Deel i flere af Tidens politiske Bevægelser. Han har i Almindelighed hørt til Oppositionen og har for det meste stemt med den demokratiske Fraktion, og i denne sin Virksomhed har han — ligesom i sine Skrifter — af og til været eensidig og ubillig mod dem, som dømme anderledes. Uagtet sin høie Alder, har han indtil de sidste Tider været ungdomsfrisk og har derfor stadig ved Siden af sin geistlige Virksomhed beskjæftiget sig med literære Arbeider. I de forskjellige Tidsskrifter har han skrevet Opsatser og Digte vel i Hundredeviis, og fra Tid til anden har han udsendt større og mindre Bøger. De Organer, hvoraf han i den senere Tid har betjent sig for sine Opsatser, er især „Dansk Kirketidende“ og „Kirkelig Samler“ udgiven af Kragballe. Her har han deels i bunden og deels i ubunden Stiil fremsat og forfægtet sine Anskuelser om de forskjellige, saavel kirkelige som borgerlige Anliggender. I 1851 deeltog han i Forhandlingerne i det første skandinaviske Kirkemøde i Kjøbenhavn. Ved Festlighederne i Anledning af hans Embedsjubilæum den 29de Mai 1861 modtog han de overordentligste Beviser paa Erkjendtlighed af sine Venner og Velyndere, og af Kongen. Festligheden bivaanedes af en stor Menneskemasse, deriblandt mange Præster. En Mynt, hvorpaa findes en Døbefond og et Psalmevers, var besørget slagen af hans Menighed og blev ham overrakt. En svvarmet gylden Lysestage skjænkedes ham af endeel Damer med Enkedronningen i Spidsen. Omkring i Landet, tildeels ogsaa i Norge, var af endeel Præster indsamlet en Pengesum til Besørgelse af en ny Udgave af hans Digte. Og Kongen gav ham Titel som Biskop, da de 2 andre største Psalmedigtere i Danmark, Kingo og Brorson, ligeledes vare Biskopper.

Grundtvig lever nu i 3die Ægteskab. I 1818 blev han først gift med Elisabeth Christine Marg. Blicher, død 1851. Derpaa ægtede han i s. A. Anne Marie Elise Toft, født de Carlsen, død 1854, og endelig ægtede han i 1858 Geheimeraad Holger Reedz's Enke til Palsgaard. Af flere Børn har især hans Søn Lieutenant Svend Gr. gjort sig berømt ved Udgivelsen af danske Kjæmpeviser i en fuldstændig, meget voluminøs Udgave.

Et Par Folkesagn fra Bergens Stift.

Huldre-Beileren.

En ung Gaardmandsdatter fra Fane Præstegjeld i Bergens Stift skulde en Aften gaae tilstøls for at hente Buskapen. Hun blev borte hele Natten og da hun den følgende Morgen vendte tilbage, var hun ligesom „tumsen“, faldt i „Begavinger“ ɔ: Kramper, Skummet stod hende ud af Munden og hun talte vildt. Hendes Omgivelser grebe, som sædvanlig ved deslige Tilfælde, til saadanne Midler som at lægge Psalmebøger i Kors over hendes Bryst og at læse og synge over hende; men da det altsammen intet hjalp, følte de sig overtydede om, at „hiint Folket“ maatte have været ifærd med hende. Denne Tro stadfæstedes af hvad Pigen fortalte, da hun kom til sig selv igjen. Just som hun den foregaaende Aften — berettede hun — havde sanket Bølingen sammen og vilde begive sig paa Hjemveien, mærkede hun, at en af Kjøerne — og det netop Mariros — ikke var med. Hun maatte da tilbage og lede efter den; hun haukede og hun kaldte og stedse forekom det hende, at det svarede snart nærmere og snart fjernere, men høiere, bestandig høiere oppe. Hun klatrede da fra Fjeldknat til Fjeldknat og var tilsidst oppe i høieste Urden.

Men just som hun her endelig fik Øie paa Marios, stod der med Et en bitte liden Mand foran

Nicolai Frederik Severin Grundtvig.

hende. Straalende vakker var han, rødlet af Ansigt og iført blaae Klæder med store Sølvknapper; paa Hovedet bar han noget skinnende Blankt, men hun kunde ikke skjelne hvad det var, for der var ligesom en Taage for hendes Øine. Men at dette maatte være Huldrekallen var godt at skjønne. Hun var nær ved at daane og sank ned paa en Steenrøs, men i det samme kom han hen og tiltalte hende, og saa var det ligesom hun livnede op igjen. Og han sagde, at hvis hun vilde følge med ham og være hans Kone, skulde hun faae det saa gjildt, som aldrig nogen Gjente før hende havde havt det; Brudestads af puurt Guld og hvert et Kjørel af blankeste Sølv, for hun maatte vide, at Far hans var Konge i Berget. Nu saa hun ogsaa, det var som en liden Krone han havde paa Hovedet. Men hun havde svaret med rene Ord: „Nei, dat vil eg inkje, for eg veit kven eg vil have og dat er ingen Huldekall.“

Men saa var han bleven „fljugande galin“ og havde svoret paa, at endnu aldrig havde noget Menneskebarn fordristet sig til at give en Huldre-Beiler Nei — det tilmed en Prinds; og betænkte hun sig ikke, skulde det komme hende dyrt at staa. Dermed havde han sat noget „Ilt“ paa hende og var forsvunden.

Mere huskede hun ikke, og vidste ikke engang af at hun var kommen tilgaards med Bølingen og Mariros deriblandt.

Fra nu af blev det bestandig værre og værre med hende; den forsmaaede Beiler holdt ikke op at plage hende, hvor hun gik og stod var han efter hende, og for hvert Besøg havde hun nye Anfald. Tilsidst turde hun ikke vove sig saalangt som ud paa Bøen alene og hun vidste nu ikke hvad hun skulde gribe til; gaae til Alteret med en Anden saalænge dette Uvæsen stod paa, det turde hun ikke, thi det var at gjøre baade sig selv og sin Fæstemand ulykkelig, men for Huldre-Beileren havde hun kun eet Svar.

Saaledes forløb henved halvandet Aar, og Pigen gik der alt som en Skygge; men endnu lod Huldre-Beileren hende ingen Fred. Saa var det en vakker Høstaften og hun havde ikke været ude paa flere Dage; men aldrig saasnart kom hun ud, saa var hendes Plageaand der ogsaa. Men denne Gang havde han sagt, fortalte hun siden, at nu var han kjed af at gaae saadan til Nar for hende og vilde have en Ende paa det; imorgen kom han igjen for sidste Gang, da maatte hun belave sig paa at blive hans enten med det Gode eller med Magt. Nu vare gode Raad dyre. Da Morgendagen kom, tog hun sine to Brødre med sig og lukkede sig inde; thi hun troede at have mærket at hendes Plageaand helst søgte hende, naar hun var ude og alene. For værste Tilfælde havde Brødrene forsynet sig med sine Bøsser, thi de vidste, at naar der blev skudt med Sølv over Hovedet paa Haugfolket, saa maatte Troldskaben forsvinde. Dagen forløb imidlertid uden at noget mærkedes; men just som Tusmørket falder paa, raaber Søsteren fra sin Seng: „Sjaa dar er han!“ Brødrene lægge Sølvknappen i Bøssen og trykke løs. De saa Intet, men hun saa, at de havde gjort sine Sager altfor godt, at de havde truffet, og at Huldreprindsen faldt.

Og nu blev der vel Staahei! Ind mylrede det af hver en Rift, i et Nu var Stuen yrende fuld af Smaafolk; de bergkongelige Forældre — hun kjendte dem paa de blanke smaae Kroner — kastede sig med alle Tegn paa Fortvivlelse over den Saarede og alle jamrede de sig og skreg. Hun var reent ørsken af al den Larm, Brødrene hørte ligesom Surren fra et Hvepsebol. Nu løftede Haugfolket den saarede Prinds op og bare ham bort imellem sig, men idet de gik ud af Døren, blinkede alle Sølvknapperne paa deres Klæder ligesom Stjernerader i Mørket. Dette saa de Allesammen.

Men fra den Stund, tilføiede min Hjemmelsmand, kom Pigen sig synlig Dag for Dag; Sommeren efter stod hun Brud med den hun vilde have og aldrig har hun siden seet noget til Huldre-Beileren.

Den Bergtagne.

En Aften skulde en Huusmandskone fra Øgaren i Sunds Præstegjeld gaae ud paa Marken for at løse et Lam, som der stod i Tjor. Hun havde maaskee været borte et Par Timer, da Slaattefolkene seer hende komme løbende i fuld Fart, slæbende et Toug efter sig. Hun hverken hørte eller saa alt hvad man raabte efter hende, men stak aandeløs Hovedet ind i Florsgluggen — som hun tog for Stuedøren — og skreg i vilden Sky: „dei take meg! dei take meg!“ Hun var saa „stiv i Augom og skjælvandes“, sagde Gamle-Mons, som har fortalt Historien, „at Mor hennas snupt vardt fælen“, og hun slog om sig som en Rasende, naar man rørte ved hende. Omsider fik man hende dog bragt tilsengs, men først efter flere Ugers Forløb kom hun saavidt til sine Samlinger, at hun kunde afgive nogen Forklaring: Hun havde, fortalte hun, været i Berget hos de Underjordiske. Hvorledes hun var kommen derind, vidste hun ikke, men hun huskede saamange, saamange fæle, uskaplige Smaatrold, som sad omkring et stort Bord; og Bordet skinnede som det pure Guld og saa gjorde alle de Kjørel, som stod derpaa, ligesom de, der hang langs Væggene, og andet Lys tyktes hun ikke der var. Smaatroldene spiste af et stort Grødfad og Grøden var høirød med sorte Prikker i; de nødede hende alt hvad de formaaede til at spise med, men hun vilde ikke, thi hun vidste, at dersom hun lod sig lokke til at smage paa deres Mad, saa fik de Magt over hende saa hun aldrig slap ud af Berget; hun mindedes godt, hvor bistre de vare og hvor hun skjalv, der hun sad. Da de reiste sig fra Bordet, gik En af dem ud og lod Døren staae paa Klem; under Tummelen passede hun sit Snit og stjal sig ud, men hun hørte at de Underjordiske vare i Hælene paa hende allesammen, indtil hun havde faaet sit Hoved ind under Christen-Tag. Hun vidste ikke af at det var Florsgluggen, lagde For-

tælleren undskyldende til. Lammet havde hun havt med sig i Berget; hun huskede vel; hvor skjælvende det var i Maalet, og Touget, som holdt det, havde hun ikke sluppet, men borte var det og borte blev det til Pigebarnets store Sorg, som meente, at det maatte have smagt paa Maden hos Bergfolket. Men siden den Tid, tilføiede Fortælleren hovedrystende, har det aldrig rigtigt til med Gjentungen. Og nu ere mange Aar forløbne, „Gjentungen" er gift Kone, men endnu hænger Troldskabet ved. At træffe hende paa fastende Hjerte betyder ikke godt, trolde kan hun, see Heste, naar det skal være, eller Djævle i Hestes Lignelse, — thi en Hest af naturlig Slags findes ikke paa hele Øgaren; sætte Uveir paa Fiskerne og „syne" sig kan hun ogsaa, „syne" sig i ond Betydning. Blandt Havfiskerne hersker nemlig den Overtro, at enkelte Kvindfolk har den Evne at kunne „syne" eller vise sig paa fjerne Steder. Der gives gode og onde slige Synekjærringer. Dette kommer nu Mændene, som den største Deel af Aaret færdes paa Havet, tilgode eller tilonde, eftersom de heri see et ufeilbart Varsel for sine Fiskerier. Saaledes var det en Mand, som 3—4 Dage efter hinanden forgjæves havde kastet sine Garn ud; Veiret var stormende, det kunde ikke nytte at forsøge mere. Men den følgende Morgen siger en af hans Kammerater: „Idag lyt du kaste, idag fengje du Fangst." Manden saa gjorde. Veiret var værre og ikke bedre, men Fangst fik han. Dette gjentog sig flere Gange; hver Gang han paa den Andens Ord udkastede Garnet, fik han fulde Dræt, i Mellemtiden Intet. Fiskerens Kone havde nemlig „synet" sig for Kammeraten — det er ligeledes kun Enkelte givet at see Synet — og hun var slig en „skaplig Kjærring i alle Maader og slig en raus Madmor." Hun var altsaa en af de Gode. Men naar den Bergtagne „syner" sig kan man gjerne lade være at udkaste Garnet. Og ikke nok med dette, ogsaa paa anden Maade øver hun sine Kunster.

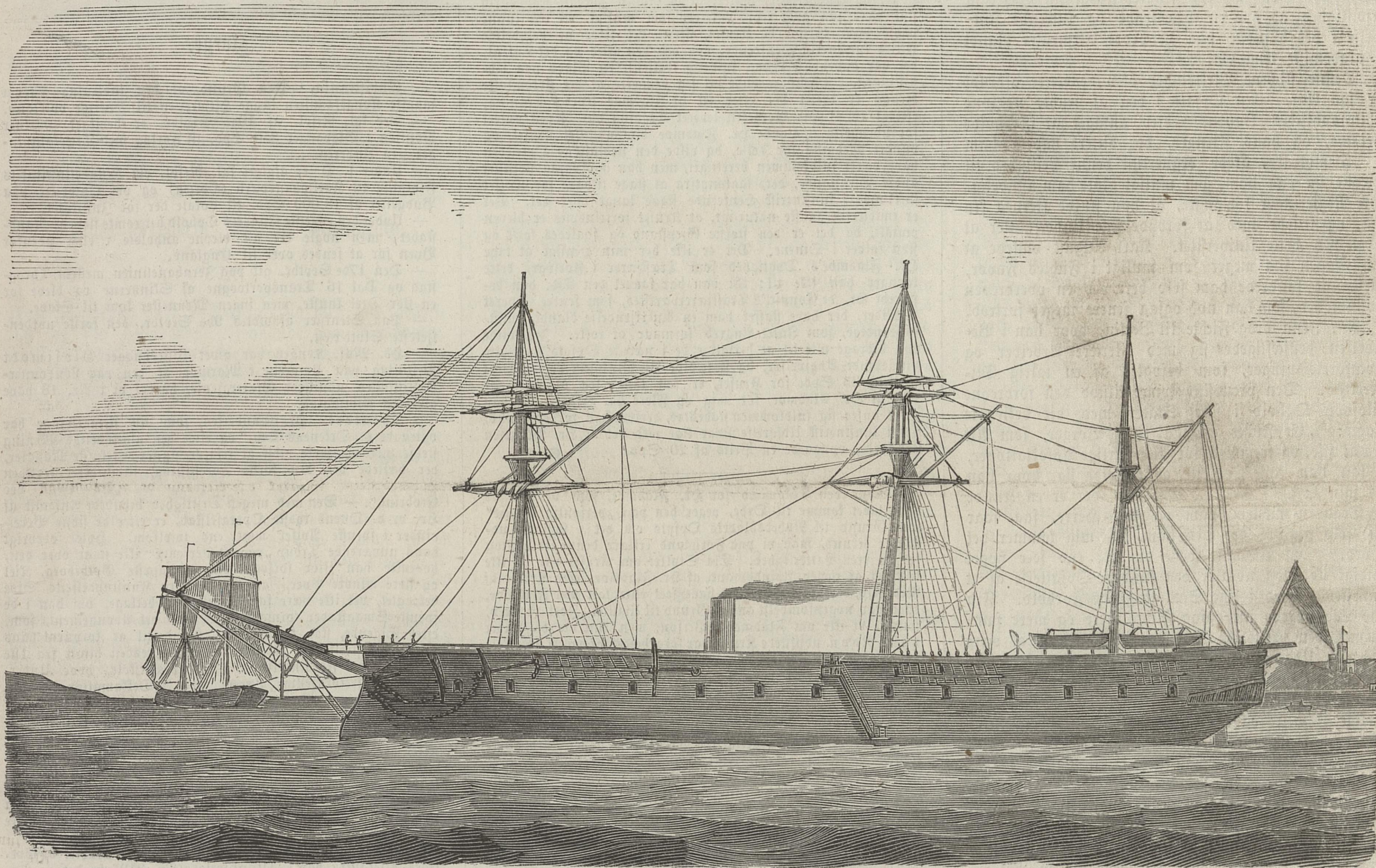
Fortælleren stod engang i Bygdeveien og saa — han vilde sværge paa at det var et Tøndebaand komme rullende ned af en høi Bakke. Da det vel var kommen ned, strakte det sig pludselig ud og reiste sig op, og nu saa han hvad det var. Sligt kunde hun, naar hun skulde synde sig i Ærinde. „Aa ja, Vorherre bevare os Alle for Troldskab og Djævelskab", sluttede Gamle-Mons og korsede sig andægtigt.

A. W.

Johan Gottlieb Fichte.

II.

Saadan var Tydsklands Samfundstilstand i den sidste Halvdeel af forrige Aarhundrede; saavel dens vege og blødagtige som dens egenraadige Retning og Stemning var bleven end mere forstærket ved Paavirkning fra Frankrige og tildeels England. I denne fordærvede Verden var det nu at den store königsbergske Philosoph, Kants Ord slog ned som Lyn; han førte hele det menneskelige Liv, Sæder, Stat, Samfund, ja selv Religionen tilbage til et høieste Begreb af Pligt: at handle efter faste, klart erkjendte og under alle Forhold uforanderlige sædelige Grundsætninger. Hvorledes denne strenge Fordring maatte virke paa en Slægt, der var bleven forkjælet og afvænnet med enhver Strenghed mod sig selv paa Grund af en eensidig og æsthetisk Overcivilisation, som havde mistet en fri Mands Stolthed og Beslutsomhed ved den langvarige politiske Undertrykkelse — det træder klarest i Dinene ved det Indtryk, som denne Lære gjorde paa den ungdommelige Fichte, som dog paa Grund af sit Naturel, sin Dannelse, ja selv sin Herkomst kun var lidet berørt af dette Tidsalderens almindelige Træk. Thi født af

Den engelske Pantserfregat „Defence". (Se f. Nr.)

simple, men dygtige og forstandige Forældre, havde han henlevet en tung og blot paa alle Slags Savn rig Ungdom, var han af Forholdene vist hen til kun at stole paa sig selv og at opbyde alle sine Kræfter, hele sit Mod, forat byde de ydre Hindringer Trods, samt havde desuden i mange afhængige Stillinger, navnlig som Huuslærer, havt Anledning til at lære at kjende Menneskenes totale Mangel paa sædelig Handlekraft, deres Overfladiskhed og Egenkjærlighed. I Virkeligheden fremtraadte ogsaa allerede tidligt hos ham en sædelig Strenghed mod sig selv, Charakteerfasthed og Interesse for almeennyttig selvforglemmende Virksomhed; disse indeholdt altsaa dengang en Spire til det, som senere blev af ham. Men hans egne Udtalelser fra den Tid vise dog, at ogsaa han kun med Møie kunde holde sig fri for den herskende Tidsaands Fristelser. Da var det, at den kantiske Philosophi faldt som en lysende Solstraale ind i hans Sind. „Jeg har", skrev han til sin Brud, „fundet Ro for min projektrige Aand. Denne Philosophi tæmmer min altfor stærke Phantasi, giver Forstanden Overvægten og min hele Aand en ubegribelig Opløftelse over alle jordiske Ting. Jeg har antaget en ædlere Moral, og istedetfor at beskjæftige mig med Tingene udenom mig, beskjæftiger jeg mig mere med mig selv. Dette har givet mig en Ro, som jeg aldrig før har følt; i min ydre trængende Stilling har jeg dog henlevet mine saligste Dage."

Strax fatter han nu ogsaa den Beslutning at meddele disse gode Virkninger, som han havde mærket paa sig selv, ogsaa til den Slægt, der trængte saa høiligt til dem. „Philosophiens Følger", siger han, „ere yderst vigtige for en Tidsalder, hvis Moral er fordærvet lige ind i sine inderste Kilder; jeg tror, at jeg vilde gjøre mig fortjent af Verden, ifald jeg kunde fremstille disse Følger for den i et anskueligt Lys. Det er ubegribeligt, hvilken Agtelse for Menneskeheden, hvilken Kraft man kan øse af dette System! Hvilken Velsignelse er det ikke for en Tid, da Moralen er aldeles løsnet i sin Grund, og Ordet Pligt udstrøget af Sproget."

Den Revolution i Ideernes Verden, som Kant havde fremkaldt, vilde ikke have kunnet forplante sig videre til Fleerheden af Mennesker, og saaledes heller ikke have udfoldet sine egentlige velgjørende Virkninger, hvis den ikke var bleven understøttet af store ydre, navnlig politiske Begivenheder. Thi det bliver dog bestandigt sandt, at det er paa dette Gebet Mennesket finder den kraftigste Løftestang for sin Sjels saavel høstigste som ædleste og mest frugtbare Tilbøieligheder. En saadan Begivenhed indtraf, og Fichte var lykkelig nok til at kunne deeltage med ungdommelig Kraft og Begeistring i en Bevægelse, som den gamle Kant blot kunde hellige en uvirksom Tilskuers om end varme Interesse og Menneskevennens oprigtige Bifald. Det er bekjendt, hvilken levende Sympathi den franske Revolutions første Stadier vakte blandt Tydsklands ædleste Aander, med Klopstock og Kant i Spidsen, ligesom der paa den anden Side heller ikke var Mangel paa dem, der forsvarede Despotismen med alle dens Misbrug. Mod disse den franske Revolutions Modstandere udgav Fichte i 1793 sin „Beiträge zur Berichtigung der Urtheile des Publikums über die französische Revolution". „Saaledes som det nu er", siger han, „kan det ikke forblive, saavist som Guddomsgnisten funkler i vort Hjerte, saavist som den oplyser os om en almægtig og retfærdig Gud. Nu er det Tid at gjøre Folket bekjendt med Friheden, forat det ikke istedetfor den skal gribe til Lovløshed. Der findes intet Middel til at bestyrte Despotismen; forat forhindre voldsomme Revolutioner gives der kun et meget sikkert Middel, men det er ogsaa det eneste: at underrette Folket om dets Rettigheder og dets Pligter. Værdighed til Frihed kan blot komme nedenfra, Befrielsen selv blot ovenfra. Vær retfærdig, Du Folk, og Dine Fyrster ville ikke kunne holde ud at være de eneste Uretfærdige." Paa samme Tid udgav han ogsaa et andet Skrift af beslægtet Indhold: „Zurückforderung

der Denkfreiheit von den Fürsten Europas, die sie bisher unterdrückten. Heliopolis, im letzten Jahre der alten Finsterniß." Her tilraaber han Folkene: „Giv gjerne Alting fra Eder, blot ikke Tænkefriheden!" og til Fyrsterne siger han: „Du skal ikke være naadig, Du skal blot være retfærdig!"

Det maatte dengang naturligviis betragtes som den yderste Forvovenhed af en tydsk Fyrste, at udnævne den udskregne „Demokrat" til Ungdommens Lærer ved et Universitet. Karl August af Weimar var saa forvoven. Den akademiske Virksomhed, hvori Fichte indtraadte ved sin Kaldelse til Jena 1794, den Ro og Samling, som nu for første Gang blev ham tildeel i hans bevægede og urolige Liv, bortdrog ham fra umiddelbar Deeltagelse i de større Verdensbegivenheder, og ledede ham ind i en strengere Fordybelse i Philosophiens videnskabelige Problemer. Derfor tabte han dog ingenlunde de almindelige Interesser af Sigte; thi det lærde Væsen havde intet Værd i hans Øine, naar det ikke viste en befrugtende Indflydelse paa Livet, især paa de enkelte Menneskers Sædelighed og Charakteer og derved paa den almene Kultur. I denne Retning søgte han at virke paa den studerende Ungdom, og trods sin ingenlunde let forstaaelige Lære og sit intet mindre end kunstnerisk behagelige Foredrag, lykkedes det ham dog ved Indtrykket af sin overlegne Personlighed at øve en forædlende og lutrende Indflydelse i det Mindste paa de bedre Elementer blandt den akademiske Ungdom.

Denne skjønne Virksomhed blev desværre afbrudt efter faa Aar. En Opsats i den af Fichte udgivne „Philosophisches Journal" blev antaget at indeholde Atheisme, og hans Fiender, der bittert hadede ham som „Demokrat", grebe begjærligt denne Leilighed til at hævne sig paa ham, om muligt gjøre ham uskadelig. Andre Regjeringer forlangte, at han skulde fjernes fra Jena, og truede med at forbyde sine Undersaatter at studere ved dette Universitet. Karl August ønskede at ordne Sagen saa meget som muligt i Fichtes Favør, men denne hindrede ham selv heri ved en overdreven Stivsindighed, som han nok ogsaa senere meget fortrød.

Fra Jena drog Fichte til Berlin, hvor han i Begyndelsen beskjæftigede sig med literære Arbeider og Privatforelæsninger, som besøgtes af en talrig Tilhørerkreds. Den preussiske Konge tilstod den fordrevne Philosoph Ophold i sine Stater med det bekjendte Udsagn: „Er Fichte en saa rolig Borger, som Alt synes at vise, og fremmed for alle farlige Associationer, saa kan han faae Lov til at opholde sig, hvor han vil i min Stat. Er det sandt, at der er en Knude paa Traaden mellem ham og vor Herre, saa faar denne selv afgjøre det med ham, — mig kommer det ikke ved." Et Udsagn, der, om det end seer noget letsindigt ud, dog udtaler den sandeste Opfattelse af et Menneskes Frihed i sine Samvittigheds-Forhold. Fra denne Tid voxede nu ogsaa Fichte mere og mere sammen med den preussiske Stat, der forekom ham at være det bedste Udgangspunkt for at virke paa det hele tydske offentlige Liv. Med et fuldt Hjerte led han ogsaa under Statens Ulykke 1806; han fulgte den kongelige Familie og Regjeringen til Königsberg forat undgaae at tjene under den fremmede Hersker. Efter et smerteligt Exil vendte han tilbage til Berlin 1807. Det var i denne Tid, at Patrioter og Statsmænd arbeidede for at opbygge et nyt og livskraftigt Preussen paa det gamles Ruiner; han sluttede sig til disse og søgte fra sit Standpunkt at understøtte deres ophøiede Bestræbelser. Ligesom Stein arbeidede for en Reform af Statsforfatning og den offentlige Folkeaand, Scharnhorst af det militære Forsvarssystem, saaledes vilde Fichte fra Grunden af reformere Nationens hele aandelige Liv. Hertil sigtede hans „Reden an die deutsche Nation", som han holdt Vinteren 1807—8 i det af Franskmændene besatte Berlin, omringet af fiendtlige Bajonetter.

Han oplevede ogsaa Frugterne af sin patriotiske Virksomhed. Med Jubel hilste han det preussiske Folks almindelige Reisning 1813. Det var hans Ønske at drage ud med selv som Feltpræst, men hans Ansøgning blev ikke bevilget. Han maatte derfor lade sig nøie med at begeistre den studerende Ungdom til at ofre sit Liv for Fædrelandets Frelse, samt deeltog desuden i at organisere Landstormen og i de øvrige Grene af Datidens patriotiske Virksomhed. Dette kostede ham tilsidst Livet. Hans Ægtefælle, der med lignende opofrende Iver havde pleiet de Syge paa Lazaretterne, paadrog sig en Nervefeber, hvoraf Fichte blev smittet. Efterretningen om Blüchers Overgang over Rhinen var det sidste Lysglimt i hans allerede omtaagede Bevidsthed. Den 27. Jan. 1814 hensov han blidt og roligt.

Ølkruus fra Thelemarken

paa Londonner-Udstillingen.

(2.)

I Nyhedsbladet Nr. 36 har en Forfatter leveret en Opsats om denne Gjenstand, der for den Udenforstaaende seer ud til blot at være en berettiget Optræden, dikteret af Maximen „Ære den, som Ære bør," idet han angiver Navnet paa den Mand, der har forfærdiget Kruset, skjønt det er udstillet under Hr. Fladmoe's Navn. For den, der er mere kjendt med Forholdene, synes Forfatterens Optræden ogsaa at være dikteret af personlig Uvillie mod Hr. Fladmoe, hvilken saa end Grunden hertil er. Jeg skal derfor tillade mig at levere nogle orienterende Bemærkninger. Det er vistnok saa, og Hr. Fladmoe har heller aldrig paastaaet det Modsatte, at det omtalte Kruus ikke er skaaret af ham, men i det Øieblik, han udstillede det under sit Navn, gjorde han hverken mere eller mindre, end hvad andre Udstillere have gjort baade paa denne og foregaaende Udstillinger, uden at der er bleven talt derom. Specielt erindrer jeg, at afdøde Kjøbmand Thesen engang lod udstille udskaarne Gjenstande, bestilte hos forskjellige Træskjærere, blandt andre ogsaa hos Hr. Flodmoe, og blev tildeelt Medaille derfor. Hr. Fladmoe maatte saameget mere være berettiget til at handle som han har gjort, som han, efterat have udtalt mindre Tilfredshed saavel med Udskjæringen som den overdrevne Priis paa Kruset, tilbød Hr. Borgesen, at han vilde overlade denne Plads til at udstille det under sit eget Navn. Dette afslog imidlertid Hr Borgesen og Hr. Fladmoe havde da kun at vælge mellem enten ikke at affende Kruset eller udstille det under sit Navn. Han valgte det sidste, og Enhver, der ønsker, at vi ved en saadan Kappestrid skal være saa godt repræsenterede som muligt, vil ikke kunne dadle ham herfor, da Kruset, skjønt det lider af betydelige Feil i kunstnerisk Henseende, dog ved den Flid og det Talent, der var anvendt derpaa, fuldelig fortjente en Plads paa Udstillingen. I Forbigaaende vil jeg bemærke, at det tidtomtalte Kruus er dreiet her efter en af Fladmoe leveret Tegning, efterat en af Hr. Borgesen leveret Tegning var bleven anseet for ubrugelig. Havde Hr. Fladmoe blot udstillet Kruset, og vundet Medaille for dette, da vilde den stedfundne Optræden have været fuldkommen berettiget, men han har ogsaa udstillet andre Gjenstande, der, saalangtfra at staae tilbage for Kruset tvertimod i kunstnerisk Henseende staae langt over det. Det er imidlertid ganske naturligt, at Kruset fortrinsviis er bleven omtalt, da det er den største Gjenstand og saaledes først og sidst falder i Øinene. Det er ikke her min Hensigt at tage Hr. Fladmoe's Dygtighed som Træskjærer i Forsvar, dette trænger han ikke til; thi han har saavel den Tid, han bestyrede Hr. de Connick's Træskjærerværksted, som senere, leveret Arbeider, der have skaffet ham en Anerkjendelse blandt Kunstforstandige, som Intet Angreb formaar at rokke. Jeg vilde kun bidrage mit til at berigtige de i nævnte Opsats fremsatte vildledende Angivelser, og skal blot til Slutning bemærke, at Prisen, 35 Spd. for Kruset, er saa langt fra at være for lav, at Hr. Fladmoe for mig og Flere har erklæret, at han vilde ansee sig fuldkommen skadesløs, dersom han for et Kruus, der i kunstnerisk Udførelse staar lige med det af Hr. Borgesen arbeidede, opnaaede en Priis af 20 Spd. E. C

Naar den Talsmand for Hr. Fladmoe, som vi ovenfor have ladet komme til Orde, peger hen paa „personlig Uvillie" som Grund til Nyhedsbladets Opsats om det i London udstillede Kruus, maa vi paa Forhaand erklære denne Udtydning for en reen Latterlighed. Thi Stykket om Kruset var os ikke tilstillet af nogen Avindsmand af Hr. Fladmoe, men skrevet af Red. selv, der hverken veed at have seet eller talt med Fladmoe, eller har nogensomhelst anden Grund til Uvillie. Idet vi skrev, spurgte vi ikke om Fladmoe's Person, men kun om det under hans Navn udstillede Kruus var forarbeidet af en Anden — og dernæst hvorvidt det kan være Mening og Billighed i Anerkjendelsestegn, der ydes Kunstnere og Haandværkere, dersom de ikke skulle være at opfatte personligen, altsaa ikke kunne erhverves ved tilforhandlede Sager. Hvad første Punkt angik, havde vi al den Hjemmel, som vi fandt fornøden: Hr. Borgesens personlige Forklaring om at han havde forarbeidet Kruset og solgt det til Fladmoe, en velunderrettet Mands Erklæring for at saa var, og endelig Hr. Fladmoe's egenhændige Brev herfor. Med Hensyn til det andet Punkt troede vi al Kommenteren ufornøden, saasom Enhver efter det blotte Faktum maatte kunne opgjøre sin Mening. Men ogsaa her trænges der, som vi nu skjønne, nogle „orienterende Bemærkninger", ialfald for Hr Fladmoe's og Talsmands Vedkommende. Ingen af dem kan nægte, at Kruset er forarbeidet af Borgesen; men hans Forsvarer lægger nu Vægt paa, at Dreieren herinde har havt Fladmoe's Tegning at gaae efter. Denne Andeel indskrænker sig altsaa til Krusets Form, men det er dog vel ikke ved denne, men ved Skuren, at Arbeidet havde Ret til at komme paa Udstillingen og at det der er bleven udpeget med saa stor Ros. Videre fremhæver han F.'s øvrige udstillede Arbeider, idet han naivt nok antager, at Kruset ved sin Størrelse (det rummede 5 Pæle) har stukket i Øinene. Men nu er Sagen, at blandt de øvrige udstillede Arbeider var jo det eneste (Tinen), som paa selve Udstillingen ellers særlig bemærkedes, ogsaa forarbeidet af Borgesen. Og ikke nok hermed, Hr. Fladmoe beder i Brev fra Chra. 2. Jan. 1862 Borgesen, (der var i Thelemarken) om at finde paa endnu en tredie Ting til ham, der var „rigtig smuk" — „han saa ikke saa nøie paa Betalingen for Ting, bare han fik dem peent gjort." At Fladmoe — uagtet han opmuntrede Borgesen med den Ære, det var for dem begge at levere noget Fortrinligt, dog igrunden blot betragtede det Hele som en Penge- eller Handelsaffaire, fremgaar tydeligt nok af hiin Forsikring. Det gjør saaledes Intet til Sagen, om han, paa Basis af lidet lønnende Forretninger, vilde ladet Borgesen selv udstille Kruset, da han syntes det faldt ham for dyrt, og da han derhos fandt sig noget skuffet ved Udførelsen, saa han maaskee mistvivlede om Præmie. Naar Borgesen har foretrukket god Betaling, istedetfor selv at udstille sine Sager, er dette kun lidet at rose. Men dette forrykker i det Hele ikke Dommen om det Urimelige i at konkurrere paa Kunst- og Industriudstillinger ved tilforhandlede Sager i Ens eget Fag. Hvis dette overhoved blev Praxis, vilde de rigeste Kunstnere og de rigeste Haandværkere være sikrest paa Præmier, saasom de kunde tilforhandle sig de bedste og dyreste Sager, hver i sit Fag. En saadan Fremgangsmaade forudsættes ikke, og der trænges neppe blandt forstandige Folk anden Betryggelse, end offentliig Paatale, for at den stadig skal være forviist. Naar Maleren Tidemand udstiller et Maleri, Skomager Hansen en Sko eller Træskjærer Fladmoe Træskjærerarbeide, maa Enhver ikke blot være berettiget til uden videre at slutte, men ogsaa at kræve, at de af dem udstillede Sager, der netop ligge inden deres Livsvirksomheds Omraade, virkelig ere deres eget, eller for Haandværkerens Vedkommende mindst hans Værksteds Arbeide. Men befindes det dog at være Kjøbegods, saa vil vistnok Hr. Fladmoe's Talsmand være ene med at finde dem retfærdiggjorte derved, „at de aldrig have paastaaet det Modsatte." En lige saa liden Retfærdiggjørelse for en personlig Udstiller af tilforhandlede Sager ligger i det af Indsenderen hentede Exempel fra Kjøbmand Thesen. Naar en Mand, der handler med Træskjærer-Arbeider af norske Bønder, udstiller endeel af disse Sager, hvis Forarbeideres Navne han maaskee ikke engang kjender, og derfor erholder Præmie, da er dette en ganske forskjellig Sag fra den, hvorom her er Tale. Det er der ikke den enkelte personlige Dygtighed i Faget af de udstillede Arbeider, som udmærkes og priisbelønnes, men Entreprenøren, der har foretaget et skjønsomt Udvalg eller Anordningen. Det samme gjælder, naar Kirkedepartementet udstiller en Række Skolebøger, eller Indre-Departementet en Samling Veitegninger. Det er ikke som Forfatter af de udstillede Abc'er, Katechismer, Regnebøger, eller som Tegnere etc., at de respektive Departements-Chefer modtage Medaillen, men for Arrangementet, Fuldstændigheden osv., og der er Intet til Hinder for, at Bogtrykkere, Bogbindere, Malere m. fl. personligen kunne hente sig Medailler for de samme Sager, som findes i deres Samlinger.

Norge.

Christiania. Paa Grund af den indtrufne Storm maatte Kongefamilien lægge Hjemreisen til Sverige overland.

— Ved kgl. Resol. af 10de Septbr. er bevilget Gartner Poulsen i Stavanger 350 Spd. til Forsøg med Træplantninger paa Jæderen.

— Under s. D. er afgivet kgl. Resol. om Søkadetinstitutets Flytning til Karljohansværn (Horten) og om Opførelse paa Budgettet af 18,000 Spd. til Lokale der for Institutet.

— Under den engelske Eskadres Ophold her rømte flere af Mandskabet, men nogle ere alt blevne anholdte i eller udenfor Byen for at sendes over til England.

— Den 17de Septbr. gik paa Jernbanelinien mellem Thrøgstad og Dal 16 Transportvogne af Skinnerne og bleve for en stor Deel knuste, men ingen Mennesker kom til Skade.

— Paa Stenkjær afholdtes 9de Septbr. den første nordenfjeldske Skytterfest.

— Hs. Maj. Kongen har givet Billedhugger Glosimodt Bestilling paa Udførelse i Marmor af den paa Londonner-Udstillingen udstillede Gjætergjente, hvoraf vi i Nr. 18 have givet en Afbildning.

— Theatret. Hr. Gundersen, som nu flere Gange har optraadt i „Ørkenens Søn," og efter den almindelige Mening stedse mere og mere vidst at frigjøre sig for de tekniske Mangler, der hæftede ved den første Forestilling, indstuderer fortiden Hovedpartierne i „Axel og Valborg" og „En Brud ved Erobring". — Den med megen Driftighed bebudede Ankomst af Hr. v. d. Ostens tydske Operaselskab, er efter de sidste Beretninger i svenske Aviser mere end tvivlsom. Hvis forøvrigt hans nuværende Troup „paa 42 Personer" ikke staar over den, hvormed han ifjor forsøgte paa at gjæste Gøtheborg, Kiel og flere mindre Byer, saa tør det, fra Kunstnydelsens Side betragtet, vel ikke være saa særdeles at beklage, om han i de svenske Smaastæder formaar at opdrive det Abonnement, som, efter Sigende, skal kunne være istand til at forpurre hans norske Kunstreise. — Konservatoriet i Dresden bliver fra 1ste Oktober sat i Forbindelse med en Theaterskole, hvor Undervisning af forskjellige Lærere gives i Deklamation, Sang, Mimik, Dands, Fægtning, Rolleindstudering og Udførelse. Hvert Kursus er beregnet paa to Aar. Kunde den Bevidsthed trænge igjennem ogsaa hos vore vordende sceniske Kunstnere, at et Grundlag er fornødent for al Kunstudøvelse, saa vilde der være gjort et stort Skridt fremad, og man vilde da maaskee være fri for det mindre tækkelige Syn af alskens fuldmyndig Routine, som i al Troskyldighed gaar sin Gang uden at ane hvad det vil sige, at Kunsten er noget Andet og Mere end Aabenbarelse af det medfødte Kunstnertalent.

— Docent Dietrichsons „Indledning til Studiet af Sveriges Literatur" har i Aftonbladet (Nr 212) fundet en Anmelder, der er mildere i Udtryk, om end ikke i Hovedsagen, end Upsala-Postens strengt forkastende Kritikus, hvoraf vi gave en liden Mundsmag.

— Leipz. Illustr. Zeitung for 13de Septbr. giver „efter Photographi af Hofphotograph M Hansen i Stockholm," et Portræt af Hs. M. Kong Carl XV, som just ikke ligner altfor meget.

Blandede Efterretninger.

Efter Indbydelse ere fire norske Officierer: Gram, Bassø, Seip og Segelcke tilstede ved de store Manøvrer ved Slesvig, som nu foregaae og hvori Kong Frederik VII og Prinds Frederik til Danmark deeltager.

— Den dygtige danske Naturforsker Dr. phil. Chr. Vaupell døde Natten til 15de Septbr. af Brystsyge, der var en Følge af hans korte frivillige Deeltagelse i Krigen, hvor han i Slaget ved Slesvig mistede sin venstre Arm. Han blev kun 40 Aar gammel.

— Illustration giver Portræt af Prindsesse Alexandra af Danmark, Prindsen af Wales's tilkommende Brud.

— Generallieutenant C. Høegh-Guldberg i Kjøbenhavn feirede nylig sit Diamantbryllup.

— Professor i Astronomi ved Lunds Universitet John M. Agardh døde 5te Septbr., 50 Aar gammel.

— Kommerceraad Santesson i Sverige en dygtig og anseet Forretningsmand, som hellerikke var uden offentlige Fortjenester, er død i en Alder af 86 Aar.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 39. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 28de September 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Nicolai Frederik Severin Grundtvig.

(Meddeelt af Bsh.)

II.

Faa Mennesker have beskjæftiget sig med saa forskjellige og saa heterogene Gjenstande som Grundtvig. Først fordybede han sig i Nordens Mythologi, der gav hans Digterphantasi rigelig Næring, og om han end tidlig vendte sig fra „Asadyrkelsen“ til Christendommen, saa har han dog senere idelig vendt tilbage til Nordens Mythologi, hvori han har troet at finde christelige Ideer, og man kan vel sige, at denne Mythologi og Christendommen ere de Centralpunkter eller Poler, hvorom hans hele Virksomhed har dreiet sig. Efter sin eiendommelige Anskuelse om Nationaliteten eller Folkeligheden, at denne nemlig maa komme til en kraftig Udvikling hos et Folk, før der kan blive Tale om en levende Christendom, at hiin maa være dennes nødvendige Forudsætning, har han villet søge Udgangspunktet for denne Nationalitetens Udvikling i et Lands gamle Mythologi, som det, hvori Folkets Aand renest skal have aabenbaret sig. Derfor har han villet, at Mythologien maatte blive en almindelig Folkelæsning, hvoraf denne Nationalitets Bevidsthed kunde faae Næring og Væxt. Denne hans Lære om Nationaliteten som Christendommens nødvendige Forudsætning har naturligviis mødt megen vel berettiget Modstand. Man har ikke kunnet finde, at den hellige Skrift paa nogen Maade veed om en saadan Forudsætning for Christendommen. Den spørger ikke efter Jøde eller Græker, Omskjærelse eller Forhud, Barbar, Skythe, Træl, Fri; thi Alle ere En i Christo Jesu (sml. Gal. 3, 28. Col. 3, 11).

Ligesaa eiendommelig er Grundtvigs „kirkelige Anskuelse“. Det kan ikke være Stedet her til en udførligere Udvikling af denne, men kun til nogle Antydninger. Som ungt Menneske var Gr. ikke bleven uberørt af Rationalismen, som da var almindelig blandt Geistligheden i Danmark; men hans dybe poetiske Natur kunde ikke finde Næring i dens Tørhed, „og som hans Hjerte alt i hans Barndom glødede, naar han læste om Luther, og han ønskede sig voxen for at være Balles Vaabendrager i dennes Kamp for Christendommen,“ saaledes kom han som theologisk Kandidat til en dyb Livsanskuelse af Menneskenaturen og Menneskelivet og til en hjertelig Tilegnelse af Christendommens Sandheder. Forsoningens Hemmelighed blev for ham Midtpunktet i al Religion. Og denne Opfatning bragte ham til at erkjende Sakramenterne som Midtpunktet i den kirkelige Gudstjeneste. Alt i sin før omtalte Dimisprædiken i 1810 nedlagde han i Christendommens Navn en kraftig Protest mod hele Tidsalderens og Præstestandens rationalistiske Retning. Men først i 1825 begyndte han Kampen igjen mod Rationalismen, da han udgav sit omtalte Skrift, „Kirkens Gjenmæle“ mod Clausen, og da han begyndte Udgivelsen af „Theologisk Maanedsskrift“ sammen med Rudelbach. Det var ogsaa allerede da han første Gang fremsatte sin eiendommelige saakaldte „kirkelige Anskuelse,“ som han siden stedse har forfægtet og senere tildeels modificeret og uddannet videre. Efter denne „Anskuelse,“ paastaar han, tvertimod den lutherske Kirkes formale Princip (at nemlig den eneste Regel og Rettesnor, efter hvilken alle Læresætninger og alle Lærere skulle prøves og bedømmes, er ingen anden end den hellige Skrift), at alene den saakaldte apostoliske Troesbekjendelse er Regelen og Rettesnoren for al christelig Erkjendelse. Den hellige Skrift kan ikke og skal ikke, efter hans Mening, være et levende Guds Ord, men det kan alene Troesbekjendelsen være „som det levende Ord af Herrens egen Mund.“ Denne „mageløse Opdagelse,“ som Gr. gjorde dengang, som „en god Engel hviskede ham i Øret“ — som han selv siger — hvilken Opdagelse jo slet og ret er en Digtning, et Magtsprog og intet Andet, har han stedse vendt tilbage til og tildeels uddannet videre, idet ikke blot Troesbekjendelsen, men ogsaa Sakramentordene og Fadervor skulde høre til dette „levende Ord“. Denne „Anskuelse“, som deles med Grundtvig af et tætsluttet Parti, der fornemmelig findes i Danmark, men tildeels ogsaa i Norge, og som man ogsaa efter Mesteren pleier at kalde Grundtvigianerne, har endnu efter snart 40 Aars Forløb ikke fundet mindste Indgang i andre Lande, ikke engang i Nabolandet Sverige. „Anskuelsen“ har derimod naturligviis maattet møde megen Modstand, og den bekjæmpes fremdeles deels dernede i Danmark, deels her i Norge; selv nogle af Grundtvigs tidligere Venner og Kampfæller mod Rationalismen, som f. Ex. Rudelbach, have stillet sig forrest i hans Modstanderes Række.

Medens Grundtvig saaledes har villet ansee først det apostoliske Symbol alene, siden dette tilligemed Sakramentordene og Fadervor, som Norm og Regel for al christelig Erkjendelse, har han derimod ønsket, at den lutherske Kirkes øvrige Symboler maatte blive afskaffede, og at saaledes Kirkens Præster og Lærere maatte faae fuldkommen dogmatisk og liturgisk Frihed. I dette Punkt have selv flere af de mest fremragende Mænd af hans Parti ikke kunnet følge ham, da man har maattet tro, at Realisationen af slige Friheds-Principer vilde fremkalde den grændseløseste Forvirring og Vilkaarlighed og have Opløsningen af al kirkelig Samfundsorden til Følge. En Katholik kunde da f. Ex. gjerne søge Præstekald i den lutherske Kirke.

Vi have seet i det Foregaaende, at Grundtvig har beskjæftiget sig meget med „Historieskrivning“, og vist er det, at hans „historiske“ Arbeider udmærke sig med Originalitet og megen Aandrighed. Hvis det er nok til at blive en stor Historiker, at man skriver store Bøger med Titel af Verdenshistorie, da er Grundtvig en stor Historiker. Men det vil dog neppe nogen egentlig Historiker ansee ham for. Sagen er, at der fordres noget Andet af en Historiker. Man kan ikke vente af en saadan Digternatur som Grundtvig et saa møisommeligt Arbeide som at opsøge og samle Kilderne, trænge ind i disse og deraf udfinde Fakta og fremstille dem pragmatisk i sin Casualnexus. Man kan ikke vente Andet, end at Phantasien vil løbe af med en saadan „Historiker“, naar han finder et Billede, som ret tiltaler ham, saa at han fremstiller dette ikke som det er, men som han selv ønsker, at det maatte være. Schiller var, som bekjendt, uden egne Bestræbelser bleven Professor i Historie i Jena og har ogsaa, som man veed, leveret flere „historiske“ Arbeider. Men Historien kunde ikke være andet for ham end en Fundgrube for Poesien. Mærkelig er hans egen Tilstaaelse om, hvorledes han behandlede Historien: „Jeg vil altid være en daarlig Kilde for en tilkommende Historieforsker, som er saa uheldig at henvende sig til mig. Men jeg vil maaskee paa Bekostning af den historiske Sandhed finde Læsere og Tilhørere og af og til i historisk Henseende træffe sammen med Historieskriverne. Historien er overhovedet kun et Magazin for min Phantasi, og Gjenstandene maa finde sig i, hvad der bliver af dem under mine Hænder.“ Dette er en betænkelig Tilstaaelse af en Professor i Historien, siger Hagenbach efter i sin Kirkehistorie at have anført ovenstaaende Ytringer. Hvad Digteren Schiller selv ytrer om sin Maade at behandle Historien paa, kan man vistnok ogsaa anvende paa Digteren Grundtvig. Vi skulle blot see, hvorledes han i Fortalen til sin Oversættelse af Snorre Sturleson bedømmer Snorre, for hvem han er bleven saa overordentlig begeistret. „Forties maa det ikke, at Snorre skildres os almindelig som en af de sorteste Sjæle, man har kjendt; som en herskesyg, umættelig, trædsk og trættekjær, troløs og hjerteløs Nidding.“ Medens han derpaa igjennem et Ræsonnement paa en heel Kvartside indrømmer, at Efterretningen om ham i Sturlungasaga, „synes ganske troværdig“, ytrer han dog længere nede: „At man nu, under slige Omstændigheder, skal altid hellere tro det Bedste end det Værste, veed man, og da der nu er stærke Grunde til at formode det Bedste om en Snorre, saa maa det have været usle Dværge, som først fandt paa, med Helved-Sod at sværte hans Ihukommelse: Dværge, som ved at træde paa hans Hjerte, meente, at kunne hæve sig over Kjæmpen, hvis Hoved de end ikke paa Stabler af Folianter mægtede med Finger-Spidserne at naa!“ Saaledes kan han ikke tro saa meget Ondt om Snorre, fordi han er bleven saa begeistret for ham.

Intet af Grundtvigs literære Arbeider er egentlig lærdt eller videnskabeligt. Man finder derimod ikke saa sjeldent, at Gr. selv og flere af hans Venner udtale sig med en vis Foragt over det, som er lærdt, over „skimlet Lærdom“ osv. Men saa meget, som Grundtvig har arbeidet for Popularitet i Dannelsen, og saa populære som hans Arbeider skulde være, saa har dog neppe noget af hans Arbeider været egentlig populært. Saa meget, som man end inden hans Venners Kreds har gjort af hans Skrifter og Digte, saa have de dog i Almindelighed enten slet ikke, eller først efter 40 eller 50 Aars Forløb oplevet nye Oplag. Ganske anderledes have f. Ex. Oehlenschlägers Digterarbeider fundet saadan Udbredelse, at de ere udkomne i fast utallige Udgaver. Medens Mynsters Prædikensamlinger ere udkomne i mange Oplag, og en af Grundtvigs Venners, (Birkedals) Prædikensamlinger ligeledes ere udkomne i mange Oplag, have Grundtvigs Prædikener først efter 40 Aars Forløb kunnet udkomme i ny Udgave.

Grundtvig er naturligviis bleven meget forskjellig bedømt. Medens hans Tilhængere neppe kunne finde stærke Udtryk nok til at berømme ham med, idet de almindelig sammenstille ham med Luther, og paastaae, f. Ex., at „Christendomslyset ikke har skinnet saa klart for Nogen siden Apostlernes Dage“, som for Grundtvig, findes der paa den anden Side dem, som ansee ham slet og ret blot for en Partistifter og Sektmager. Beundrere og Modstandere ville dog i Almindelighed være enige i, at han ved sine Kampe mod Rationalismen og ved sin Fremhæven af Sakra-

menternes og navnlig især Daabens store Betydning, samt ved sin Kamp for kirkelig Frihed og ved sine Psalmedigtnings-Arbeider osv. har udøvet en stor og varig Indflydelse paa Udviklingen af det religiøse og kirkelige Liv i sit Fædreland, om han end ofte har gaaet ud over juste milieu. Uden Betænkning vil vist Enhver erkjende i ham en stor og rigt begavet Digternatur, erkjende, at vel Faa eller Ingen har funget i høiere og kraftigere Toner end han. Det er mere det Ophøiede og Storartede end det Skjønne, der fremtræder i hans Poesi, i hvilken der ogsaa af og til findes endeel Affekteret og Smagløst, der vel har været Aarsag til, at hans Arbeider ikke have faaet desstørre Udbredelse. Ingen vil vel tvivle paa, at han er Nutidens største Psalmedigter, om end Nyndige ville paastaae, at der ogsaa i hans Psalmer vistnok er indkommet noget let Gods. Ingen har vel gjort mere for Udviklingen af sit Folks Nationalitet, og for at uddanne sit Modersmaal og rense det for alle unødvendige fremmede Elementer end han. Har saaledes Grundtvig end i Mangt og Meget maattet møde Modstand; er han end bleven, og vil han end fremdeles blive forskjellig bedømt, saa vil det dog vist erkjendes, at Danmark neppe har havt Nogen, der har udøvet mere Indflydelse end han har gjort, og derfor kan der vel ikke være nogen Tvivl om, at han altid vil blive anseet for en af dette Lands mærkeligste og mest begavede Mænd.

Prof. Bissens Achilles.

Achilles's af Homer besungne Vrede, der af Thorvaldsen er fremstillet i en bekjendt Reliefkomposition, har den dygtige Billedhugger Professor Bissen i Kjøbenhavn nylig valgt til Emne for et nyt plastisk Arbeide, der er bleven bestilt i Marmor af Sir Morton Peto, og hvoraf her gives en Afbildning. Med Hensyn til Sujettet, heder det i „Illustr. Tid.": „Helten er ikke som Thorvaldsens Achilles fremstillet i det Dieblik da den store Krænkelse tilføies ham (idet Agamemnon fratager Achilles den smukke Briseis, der var tilfaldet ham ved Byttets Deling.) Dette Moment, der gjør en saa overordentlig Virkning i Reliefet, hvor den hele Historie kunde fortælles, vilde passe mindre til en Statue, der skulde være forstaaelig i sig selv uden tilføiede Bipersoner. Vi see her en mere staaende Stemning. Vi see Achilles, som han sidder ved Strandbredden vred over den Tort, der er vederfaret ham. Ene sidder han. Han seer hen til Valpladsen, hvor hans Landsmænd trænges af Troerne. Den naturlige Medfølelse tvinges tilbage i hans Hjerte; han har kun een Følelse, Vrede, kun een Tanke: „saa have de fortjent, fordi de have fornærmet mig." Vreden lyner fra hans Aasyn; Vreden gjemmes i den knyttede høire Haand, der hviler paa hans Knæ, fast knuget over den venstre Haand, ubevægelig ligesom den hele Figur. Det koger indeni ham, men han rører sig ikke for det. Ved Siden ligge hans Vaaben, dem han havde Anledning nok til at bruge, hvis han vilde; men han vil ikke. Kort sagt: Statuen betegnes fuldstændig med et Ord, det er den vrede Achilles."

Fra Reisen,

Sandhed og Digt af A. M. Glückstad.

„Man achtet mich daheim nicht sehr,
drum lieb' ich das Marschiren;
da grüßen die Wipfel rings umher,
die Vöglein musiciren."
Fr v. Sallet.

I.

Jeg kjender faa Nydelser, der kunne sættes ved Siden af at reise, det blotte Ord elektriserer. Naar i Norge Isen bryder op, og det første Dampskib pustende arbeider sig igjennem Isflagene; naar Lærkerne munter tripper om paa Taget, naar Graagjæssene danne deres Kile høit oppe i Luften, da gaar det vist mangen En som mig, at han ønsker sig — ikke Vinger, saa høit tør vi ikke lade vore Ønsker flyve — men simpelt hen en Dampskibsbillet og tilstrækkelig „Byttemidler" i Lommen. Naar man som den franske Forfatter, Alphonse Karr, bor i en paradisisk Have i Nizza under Sydens dybe, blaa Himmel med en evig Sommer, kan man let nøies med at reise Haven rundt, skrive en Voyage autour de mon jardin og hovere over de stakkels Reisende, der ere eenfoldige nok til at søge det i det Fjerne, som de bedre og billigere kunne have hjemme. Men os graae nordiske Fugle kan man ikke fortænke i, at vi have Lyst til at trække bort og dog engang i vort Liv virkelig hvile under et virkeligt Orangetræ, hvis gyldne Frugter og duftende Blomster hænge deroppe i den mørkegrønne Løvkrone, at vi engang ville fryde os ved Synet af virkelige Cypresser og Laurer, Figentræer og Aloe, Oliventræer og Kaktus langs det virkelige, lysudstrømmende Middelhav.

See, det er det, hvad vi vinde ved at reise, at de døde, kolde Begreber, som før have staaet der som noget Udenadlært og Fremmed, blive til Kjød og Blod og antage en bestemt Skikkelse, som aldrig mere gaar

Prof. Bissen's Achilles.

os af Minde. Vi see da ikke mere i Paris en rund Prik paa Kortet eller i Rhinen en tyk, bugtende Streg; Alperne blive os ikke længer en tom Lyd, det er Jordens steenhaarde Ribber, der rage frem af Kolossen. Ved Ordet Appelsin træder os ikke mere den obligate Sølvkniv for Die tilligemed Sukkerstaalen midt paa Bordet i Pjattekredsen; vi tænke ikke længer, naar vi høre tale om Vindruer, paa Sagmølsindpakningen i Kassen, hvormed de komme hjem i Saltskuden. Man seer det Hele levende og sandt for sig, men forgyldt af Mindets Solskin. Vi kunne tænke paa Laurbær uden at faae Anschovissmag i Munden, og vi forestille os ikke længer Cypressen som et magert, graat Riis i en Potte.

Men for at kunne tage med sig fyldige Erindringer hjem, Skatte, hvoraf vi igjen kunne leve de syv magre Aar, er det nødvendigt, at man lader Aanden være en Smule redebon. Lige fra den Tid, vi begynde at stave i Robinson Krusoe, og fra de sure Dage, da Noget, man kalder Geographi eller Jordbeskrivelse, bliver stoppet os ind i Hovedet, som man propper Sild i en Dunk, begynde vi allerede at danne os en Masse forkerte Begreber, som vi siden have Møie nok med at jage paa Porten.

Veed du, hvad Paris er for Noget?

„Paris, Rigets Hovedstad og Keiserens Residensstad, ligger paa begge Sider af Seine, i Seine-Departementet, under 48° 50′ n. B., er i Størrelse og Folkemængde Europas anden Stad og har 1,150,000 Indbyggere."

Nu har du en klar Forestilling om Paris, ikke sandt? — Eller hvad er Storhertugdømmet Baden?

„Storhertugdømmet Baden begrændses i S. og V. af Rhinen, som adskiller det fra Schweitz, Frankrige og det bayerske Pfalz, i D. af Bayern og Würtemberg, i N. af Hessen. Udgjør 279 g. □ M. med 1,350,000 Indb. — To Trediedele af Indbyggerne ere Katholiker, 24,000 Jøder, Resten Protestanter. Statsforfatningen er indskrænket-monarkisk med Landstænder" osv.

At det er et deiligt Land med Viinberge og Kastanieskove, med Frugttræer og bugnende Kornagre, derpaa tænker Ingen, der faar banket Geographi eller Jordbeskrivelse ind; han seer kun Tallene og de geographiske Kvadrater for Dinene og saa og saa mange Linier med stor Tryk og saa og saa mange med smaae Bogstaver. Dette er imidlertid ikke det Værste, det giver os vel slet ingen Idee om Virkeligheden, men heller ingen saa forkert, som Tilfældet bliver, naar vi læse Romaner, hvori Natur, Land, Stæder og Befolkning skildres af En, der knapt har været udenfor sine fire Vægge. Det er fortvivlet for En, der kommer ud i Verden og troer, at den seer saaledes ud som hos os elskelige Spieß og Lafontaine. Vi behøve aldeles ikke Romanerne til at give os forkerte Begreber, vi ere Mand for at lave os dem selv. Alt det Historiske eller det Tilfældige, som gjør, at et Sted, hvor vi aldrig have været, forud viser sig i et poetisk Lys for os og vover os ind i Hjertet, er Noget, vi ikke sandselig kunne gribe, naar vi engang faae Stedet selv at see; vi savne da noget Vist, vi savne det Bedste, og der maa nødvendig komme en Skuffelse.

En heel Deel Mennesker forstaae ved denne Leilighed at hjælpe sig paa en eiendommelig Maade, de lyve nemlig saa grundig for sig selv, at de tilsidst tro det og indbilde sig, at de virkelig er saaledes, som de have opgjort iforveien. De see tydelig Napoleon i Mont Blancs Omrids, selv om de have Kikkerten rettet paa en ganske anden Bjergtop, og de ere istand til at opdage den eiendommelige Vildtsmag i det seige Faarekjød, som sættes paa Bordet under Navn af Gemsesteg. De komme lykkelige hjem og fortælle med en salig Mine om de Undere, de mene virkelig at have iagttaget. Andre derimod, der ikke ere saa heldige at være begavede med en slig Phantasi, føle sig aldeles ulykkelige over de idelige Skuffelser, som de selv berede sig ved deres falske eller overdrevne Begreber; de kunne ikke begribe, at ikke Gaaseleverposteien strax staar serveret paa Trappen i Straßburgerdomkirken. De skjænde over Lande og Folk og finde det stammeligt, at det kan regne paa Krogkleven, hvorfra Murray eller en anden Reisebog har lovet dem en rig Udsigt. Man kan sige, at saadanne Folk hellere skulde blive hjemme, og jeg kan heri ikke give Nogen videre Uret.

Det gjælder fremfor Alt, naar man føler sig skuffet i sine Forventninger, at resignere, at finde sig i Tingen, som den er, og at søge at trække det størst mulige Udbytte deraf og at lade være at sørge over det Manglende. Paa den Maade finder man sig overalt hjemme, og det skulde gaae underlig til, naar man ikke fandt Noget, der var Umagen værd at betragte, selv om det er noget Andet end det, man søgte.

Jeg kom til Marseille med, jeg veed ikke hvad for Skyggebilleder i Phantasien. Det antike Massilia har allerede en god Klang, og jeg tror

sandelig, jeg havde en Forestilling om at møde Cæsar paa Gaden med hans „De bello gallico“ under Armen eller idetmindste Jørgensen som den vilde Ingomar, indhyllet i en Dyrehud. Men der var hverken togaklædte Massiliaborgere eller vilde Tektosager at see; istedet traf jeg Vexelmæglere med sort Hat og gule Handsker, Opvartere med Forklæde paa og Serviet under Armen; Ørkenens vilde Sønner gik om i barbarisk vide, røde Buxer med en Kridtpibe i Munden. Ikke en antik Bygning i hele Byen, ja, der vilde neppe være en Stump korinthisk Søile at opdrive i hele Omegnen!

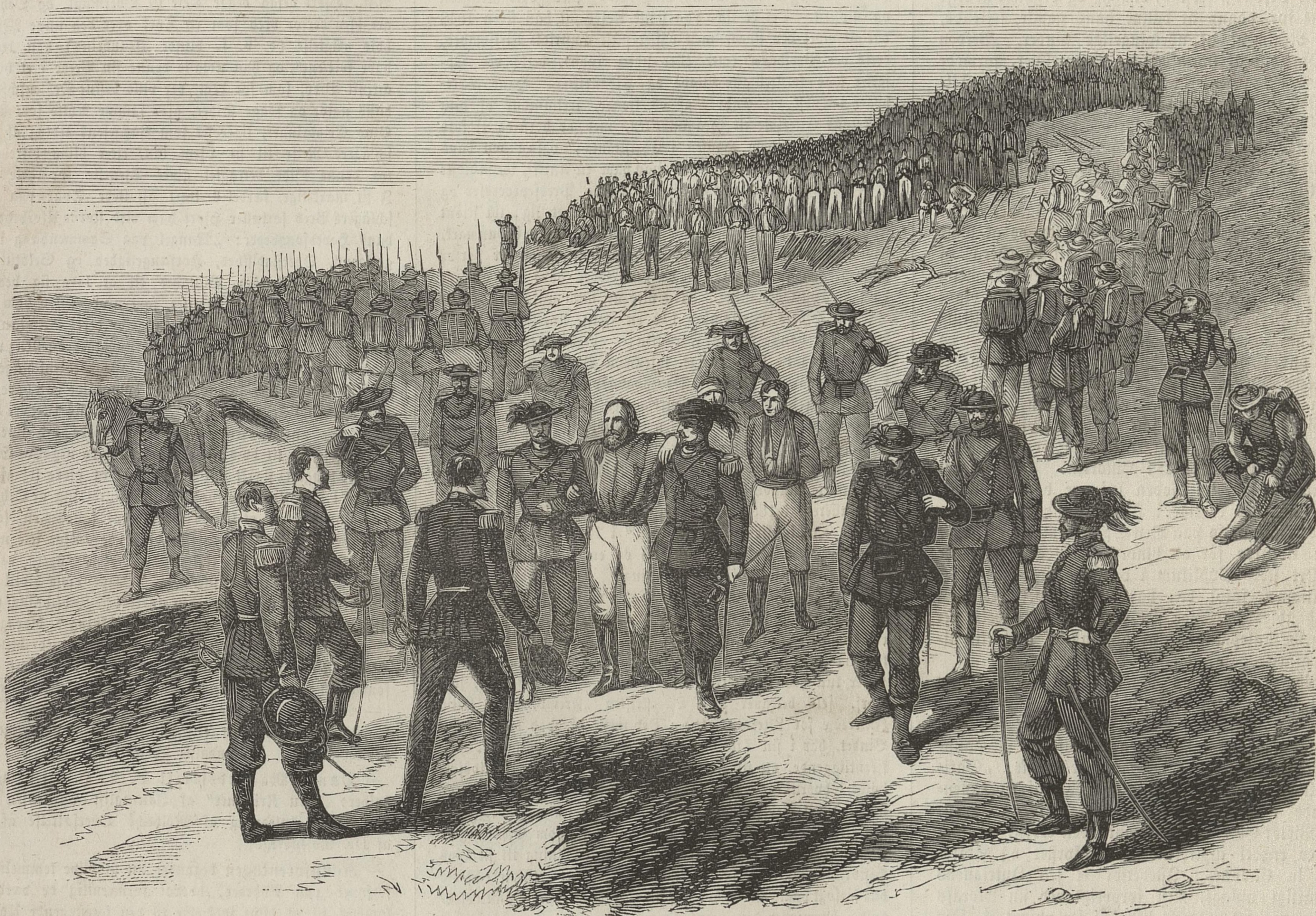
Et andet Moment, der virkede i min Forestilling, var Marseillaisen, Adelens Svanesang, Frihedens Morgenpsalme! Dens Klang bringer Bajonetter og Sabler til at blinke for Øinene, Kanonskuddene dundre, og Musketilden knalder, medens de røde Huer og den trefarvede Fane vifter i Luften. Og nu var jeg paa Stedet. Men der var Alting saa tomt, saa roligt, det faldt ikke et eneste Menneske ind at gjøre den mindste Smule Revolution til min Underholdning, ikke den ringeste Krudtlugt, kun Duften af Parfumerier og i de trange Stræder af noget ganske Andet. Paa Triumphbuen stod der malet med store Bogstaver, at den var helliget Louis Napoleon af det taknemmelige Marseille; det var rigtignok kun malet derpaa og altsaa saa viselig indrettet, at det blot koster lidt frisk Oliefarve, for igjen at hellige den til Republiken eller Hertugen af Aumale osv. efter Tidens Leilighed; men det stod der imidlertid. Paraplyskælgerne slentrede træge om og udraabte deres sørgelige „Il pleut! Il pleut!“ Ingensteds det mindste Spor af, at der her havde gaaet revolutionært til. Jeg skulde have betænkt, at naar Revolutionerne efterlade sig et synligt Spor, er det kun et negativt som f. Ex. Bastillens Nedrivelse.

Men Synet af Middelhavet, som jeg for første Gang skulde faae at see, maatte dog være en Trøst. Ja, der laa Middelhavet, men graat og trist, og Paraplyskælgernes Il pleut! mindede mig om, at der ikke var Leilighed til at drive omkring langs Middelhavet. Altsaa her var intet Andet at gjøre end at forsøie sig hjem i Hotellet og leve af sin egen Smule Hjerne. Under saadanne Omstændigheder er det det Fornuftigste slet ikke at tænke paa, at man er i en fremmed By, men at stoppe sin Pibe og tage sin Bog, som om man sad i sin egen Stue.

Ja, nede i Havnen var der Liv, det kan ikke negtes. Rødmussede engelske Matroser og sortsmudskede Sydens Sønner, Tyrker og Grækere, Kabyler og Beboere af ultima Thule, som stode henrykte i Beskuelsen af Indskriften „Svenska källaren“. Men heller ikke her fik jeg Brug for hjemmebagte Ideer. Hos de ædle Grækere søgte man forgjæves Noget, der mindede om en Achilles eller Alkibiades, det var de peneste Ansigter, man kunde see, fulde af Lumskhed og dyrisk Lidenskab. Og de ridderlige Kabyler, Ørkenens stolte Heroer, vare smudsige, halvnøgne Skikkelser, og den plastiske Burnus saa ud som en gammel, hullet Kaffesæk, der var trukket dem over Hovedet.

Derfor maa man skynde sig at kaste sine gamle Ideer hjemmefra overbord som unyttig Ballast og indtage frisk Ladning. Intet er mere fortvivlet paa en Reise end at føre alt det gamle Gnag med sig.

Mange Mennesker reise ikke, for at reise; men de tage, som sagt alt det gamle Gnag med sig. De forglemme intet dem dyrebart Par Uldsokker eller Fadermordere, Kufferten strutter af Veste i alle Farver og Udsigelige i alle Mønstre; Reisevæsken er fuld af Barbeertøi, Haarbørster, Negle do., Kamme, alskens vel og ildelugtende Pomader og Olier. Endogsaa Puddelhunden maa gjøre Reisen med, hvorvel den hylende giver sin Misfornøielse tilkjende over, at

Garibaldis Tilfangetagelse ved Aspromonte. (Efter L'Illustration.)

den intet Andet faar at see af Verden end Hundekupeen og Stalden i Hotellet. Og vee den, der ikke fører Puddelhunden med sig! Den Ulykkelige mangler dette Pebersvendens symbolum, han er gift! Han fører med sig Kone, Børn og Amme. Man tør ikke lade Pattegluttten blive hjemme, den kunde saa let komme Noget til, altsaa følger den med som Puddelen i Hundekupeen, og lykkelig den, der ikke holder to Hunde eller er velsignet med Tvillinger! Noget, der er endnu værre at føre med paa Reiser end Puddelhunde og Tvillinger, end Sokker og Pomader, er de kjære Vaner.

Vanedyret drikker sikkert Thee i Frankrig, hvor man faar udmærket Kaffe, men dyr og udrikkelig Thee, og Kaffe i England, hvor den duftende chinesiske Urt til enhver Tid staar paa Bordet, men hvor Kaffeen ligner Mosevand; han drikker Øl paa Rhinen og Viin i München. Du kommer i Norge til en Jernbanestation, hvor der er et Par Minutters Ophold, du er glad ved, hvad du kan faae; et Stykke Smørrebrød og et Glas Øl til rette Tid er ikke at foragte, hver sørger for sig, saa godt han kan. Kun en lang Englænder, stift heftet i graat Bind, staar ubevægelig som en Saltstøtte med sit Plaid paa Armen. Værten, der tror at see Hungeren lyse ud af de graae Øine, nærmer sig og spørger høflig, om Herren ønsker Noget. „Tea!“ siger Englænderen uden at forandre Stilling. Værten, hvis Horisont ikke strækker sig ud over Dram, Øl og „Porteløl“, venter mindst, at Nogen vil forlange Thee hos ham ved Middagstider, han forstaar: „Ti!“ og trækker sig ganske forbløffet tilbage. Englænderen gjentager af og til sit „Tea!“ til stor Forundring for Værten, der ikke kan faae i sit Hoved, hvorfor man saa haardnakket forlanger den diplomatiske Dyd Taushed af ham, og han grubler endnu derover, medens Toget farer videre med den lange Englænder. Paa næste Station lykkes det ham virkelig at gjøre begribeligt, at han ønsker Thee. Ja, Gudbevares, strax, strax! Men man er ikke synderlig forberedt paa denne Drik, Kopperne maa skylles, Vandet bringes ikog, Kanden maa trække, og Fløden bringes i en peen Flødenæbbe, og da Englænderen endelig seer sin længselsfuldt ventede Tea i Døren, piber Lokomotivet, og afsted maa han med Maven saa tom som før.

Ak, de ulykkelige Tea-Mennesker! En vil have Sengen blød, en Anden haard, den Ene forlanger Tæppe, den Anden Dyne, En er vant til at have Servanten ved Hovedgjærdet, en Anden ved Benene, og disse ulykkelige Vanedyr finde nu hverken Ro eller Rist, fordi Tiden endnu ikke er saa vidt fremskreden, at man kan skrue sit Soveværelse løs og sende det paa Jernbanen. En er plaget af Søvnløshed og forlanger den fuldstændigste Morgenro, i hans Hjem er alt Levende til denne Tid forvist i tilbørlig Afstand; men hvorledes gaar det i Hotellet? Klokkerne ringe paa alle Kanter, i Naboværelset tilhøire føres en Morgenpassiar, som aldrig vil tage Ende, i det tilvenstre klirres der med Kaffestel, og ovenover mases der med Kufferter. Støvlepudseren indfinder sig, efter ham Barberen; knap er han væk, før en Ligtornskjærer tilbyder sin Tjeneste; Tyrolere med Tæpper og Handsker, Ungarere med Musefælder og Piberensere; tilsidst kommer en Vagabund, der glæder sig ved Besiddelsen af en fortræffelig Sæbe til ufeilbarlig at tage alle Pletter af, kun ikke paa Vedkommendes eget Kostume, der seer ud som en eneste Fedtplet. Den kjære Morgenro er redningsløs forloren, der bliver intet Andet tilovers end at staae op. Hvis denne Mand er en Tilhænger af Sjelevandringslæren, ønsker han sig sikkert ind i et Skildpaddefutteral, et Sneglehuus, en Østersskal, saa han overalt kan føre sit Værelse med sig, medmindre han — hvad der vilde være det Allermageligste — kunde forvandles til en Pungdyrunge, som aldrig blev voxen, og saaledes bestandig føres omkring i det moderlige Skjød.

Garibaldis Tilfangetagelse.

Endelig blev Telegraphen troet paa dens Ord, at Garibaldi er fanget; men Verden forlangte først Troen i Hænde. Man vidste, at han saagodtsom aldeles beherskede Sicilien, at han paa et Par Smaaskibe havde ladet sig sætte over Strædet til det italienske Fastland lige under Kanonerne paa Victor Emanuels svære Skibe, som, om de dengang havde villet udtale sin Herres Mening, med Jernkugler kunde have sænket Garibaldi og hans Følge til Havsens Bund. Man saa ham begynde Anlægget til en ny, utrolig, Seiersgang og erindrede sig den forrige store, endnu utroligere. Han udfoldede at Folkebanner med Italienernes Program: „Rom eller Døden" skrevet paa Dugen; han gjorde Folket det store Befrielsens Løfte, og man tænkte sig det ikke liggende udenfor al Mulighed, at denne Folkeprophet ved at vugge med dette Banner ogsaa denne Gang vilde vifte Italiens Fiender blot som Fluer. Sligt var da ikke mere end et Mirakel, og saadanne gjorde han jo nok af sidst, da han med 1200 Mand erobrede til Italien et Rige paa 11,000,000 Mennesker. Man saa alt de moralske Kræfter i det italienske Samfund, som Garibaldi manede med hiint Banner til Besværgelsesstav, vaagne og begynde at reise Hovederne for paany at danne hans gamle, seirende, usynlige, Regiment af ubetvingelige Guder. Verden saa en Horizont af stormsvangre Bronzeskyer, formede som Guder eller Genier at drage op over sig. Tilskuerne stod mellem Høiheden af denne de moralske Kræfters Naturscene og en Verden, der i Tale og Presse saagodtsom eenstemmigt fordømte hvert Skridt af Garibaldis Fod som ufornuftigt, eenvist og blot førende til Italiens Undergang. Han havde alle imod sig, saavel Frankrige som England, saavel Victor Emanuel som Paven. Vi troede os allerede at staae ved den netop aabnede Verdensport til en Scene af store mægtige Begivenheder, hvori vi med hemmelig Sympathi skulde see en moralsk Kraft ufornuftigen binde an mod en Verden af udvortes Hindringer. Publikum stod alt paa Tæerne for at see over hverandre — da kom den onde Skjæbne med Pallavicini og Aspromonte og smækkede Porten i lige for Verdens Næse. Alt hvad den nu seer, er Plakaten udenpaa den, som sygmelder Garibaldi i Udtryk saa stærke, at vi maa forstaae det, som om han reent er fratraadt denne Scene, for herefter kun at spille i Historien. Han ligger, siger Plakaten, saaret i Foden (vi ere bange for, at den rene Sandhed er lige i Hjertet) under Kuur paa Fæstningen Varignano paa Den Spezzia med en Eskadre krydsende udenfor for at hindre, at Nogen forstyrrer ham. Det store Publikum i den engelske Loge piber ad Direktionen, fordi den har været sneverhjertet nok til at behandle den Syge slet og fordi den spekulerer paa at gribe Anledning af, at han nu er halt, til aldeles at afsætte ham.

Garibaldi, Verdens Nyrop, fortraadte Foden allerede i Begyndelsen af første Akt.

For bestandig blev Porten ikke smækket i. Den vil om lidt gaae op igjen, men da vise os en ganske anden Scene. Istedetfor det moralske Stykke: „Garibaldi" ville vi faae see et andet, opført af en Taskenspillerbande med Hovedpersoner: Napoleon, Paven, Murat, Victor Emanuel og Frants den 2den, og som Bipersoner endeel aspirerende Smaafyrster og Statsmænd à la Cavour. Istedetfor et fra Intriguens Side daarligt anlagt, men forøvrigt ved sin Morals Høihed imponerende Stykke ville vi see opført et, som vistnok fra Intriguens Side er tilstrækkeligen fiint, ægte fransk anlagt, men som ellers ikke har noget Imponerende ved sig, det skulde da være ved Infernalitet istedetfor Moralitet.

Garibaldi er fangen. Bag Stængerne i hans Buur raser det unge Italien, dette moralske Vilddyr, som endnu ikke rigtigt har kunnet tage den europæiske Tæmning. Man har spurgt saameget og saa raadvildt, „hvad vil man gjøre med Garibaldi?" og vi ville lægge til dette Spørgsmaal, „hvad vil man gjøre med det unge Italien?" Vi mindes derved Historien om to engelske Matroser paa Jagt i Indien. Efter en trættende Dag tændte den ene op Ild, den anden gik om for at sanke Brænde. Han ved Ilden hører det pludseligt raabe stærkt indenfra Tykningen: „Jack, jeg har fanget en Indianer!" „Nu saa bring ham hid!" „Kan ikke, han holder fast paa mig!" Saaledes er det nok ogsaa med de to Fanger som Napoleon og Victor Emanuel har gjort i Garibaldi. At fange Ilden i de italienske Hjerter, der spruder op i Garibaldi, er vel det samme som at fange Ilden under Italiens Jordbund, der spruder op i Vesuv. Tilstoppes Vesuv, vil man kjende det i Jordskjælv, og spruder kanske Ætna saameget høiere. Istedetfor en Garibaldi, kan man faae en Mazzini. Garibaldi i Fængsel og som Martyr gjælder efter vor Tro mere end tyve vundne Slag for det unge Italien, og deres Stilling, som har fanget ham og som skulle vogte Buret, er alt andet end misundelsesværdig. Hvad Garibaldi ved Løsenet „Rom eller Døden" vilde forebygge, nemlig Italiens Sønderdeling, kommer nu efter hans Fald frem i Laguerrionieres vistnok af Keiser Napoleon inspirerede Artikler i Bladet „La France". Murat skal da vel have Neapel og Paven under Napoleons Garanti Rom og maaskee Frants den 2den Bestyrelsen af Umbrien og Marc Ancona — Alt under Forudsætning af at med Garibaldi det store, hele Italien er knust.

J.

Literatur.

Kritiske Bidrag til nyere dansk Tænkemådes og Dannelses Historie. Til biografisk Eftermæle samlede og på ny udgivne af Peder Hjort, Forfatteren. Literærhistorisk Afdeling. 1ste Bind. Kbhvn. 1862. VI. 131 S. 8. Priis 55 Sk. — P. Hjort optraadte for henved femti Aar siden som Forfatter, og i den lange siden henrundne Tid har han leveret en fast utallig Række Skrifter og Artikler i de forskjelligste Materier: Æsthetik og Kunsthistorie, Philosophie (hvori han tog Doktorgraden), Lingvistik og Pædagogik, Religion og Politik. Det er især paa sidste Feldt, at han siden 1848 har udfoldet den største, men ogsaa mest omstridte Virksomhed, deels ved Brochurer (med eller uden Navn), deels ved Opsatser i de forskjelligste Blade og Tidsskrifter. Hans Lærebøger i Tydsk vil Enhver af os kjende, idetmindste af hiin udskregne Eftertale til Grammatiken, med de hornede Udfald mod „P. Treschow Hansen i Christiania;" ogsaa om hans politiske Forfattervirksomhed vil man have en Anelse, idetmindste af Fædrelandets voldsomme Angreb og de Presseprocesser og Bøder, som dette Blad derved har paadraget sig; thi skjønt Fædrl. har erklæret P. Hjort for den groveste Mand i Danmark, have Domstolene dog fundet dets egne Beviisførelser herfor saameget endnu grovere, at de ved Bøder have søgt at give ham Fred og Opreisning. Men medens man altsaa om denne Side af Hjorts Virksomhed har en fjern Anelse — og hvo kan om de danske politiske Forviklinger overhovedet have noget mere? — maatte hans øvrige, igjennem Blade og Tidsskrifter, i „Vestsjællandske Avis," „Kjøbenhavnsposten" eller lignende Organer, udfoldede Forfattervirksomhed være aldeles skjult og utilgjængelig for Dagens læsende Publikum. En naturlig Selvopholdelsesdrift har derfor bragt ham til at samle, ordne og udgive paany de vigtigste af disse spredte Sager. Under ovenanførte tungvindte og noget underlige Titel har han saaledes allerede i 1852 udgivet en „politisk Afdeling" (407 S.), i 1854 en „kunsthistorisk Afdeling," i 1856 en kirkelig-ethisk Afdeling" (der hidtil er ufuldført) og endelig nu netop første Bind af en „literærhistorisk Afdeling." Denne sidste, som vi her skulle omtale med et Par Ord, vil ifølge Fortalen og efter al Sandsynlighed blive den omfangsrigeste og udgjøre en temmelig stor Række Bind, ialfald hvis disse indskrænkes til samme ringe Arkeantal som nærværende Deel. Denne omfatter kun hans sexaarige Studenterliv — et Livsafsnit, som Forf. selv betegner med Overskriften „Frembrud af kritisk Interesse for Literatur etc." Det meste af hvad der findes i Bindet, har i sin Tid været trykt i Molbechs „Athene". De fjerntliggende, nu tildeels forandrede, tildeels glemte Tidsforholde, hvorunder Artiklerne oprindelig ere tilblevne, maa nødvendigen medføre, at disse selv i denne sin nye Dragt for den literært ubevandrede Læser fremstille sig som Gjengangere fra en svunden Tid, tiltrods for den Tilknytning til sit Livs Historie og Nutiden, som Forfatteren ved senere tilføiede Noter har forsøgt paa. Men hvo der kjender de literære Samtidsforholde, hvorunder den endnu levende Forfatter skrev disse fine Artikler, vil saalangt fra stødes over de forekommende Mærker paa tilbagelagte Stadier og „forældede" Anskuelser, at han tvertimod maa forundres over, at disse ere saa faa, og over her at finde dristige Meninger og Paastande gjorte gjældende, som først senere ere trængte igjennem. Og ikke mindre end denne Uhildethed i Anskuelser vil det djærve og klare Sprog, Forf. fører, overraske dem, der af Rahbeks vennehulde, periodesprængte Anmeldelser have opgjort sig en Mening om Datidens Kritik. Men idet vi anerkjendende fremhæve denne Side af Hr. Hjort's Forfatterskab, ere vi langtfra i enkelte Stykker at dele eller godkjende hans Anskuelser. Allermindst er dette Tilfældet hvad angaar Baggesen, mod hvem Hjort rettede sine bekjendte „12 Paragrapher," og hvis Digtervirksomhed han endnu i 1862 dømmer lige saa haardt som i 1816*). Hjort har klart seet Manglerne ved Baggesen som Digter og fremstillet dem, (endog med Tilføielse af en paa Misforstaaelse beroende Beskyldning for storartet Plagiat, der havde svære Bøder for ham selv til Følge.) Men han har ligesaa klart seet Oehlenschlägers Digtermangler og offentlig saagodtsom tiet dermed, ja han stod endog forrest i Rækken af dem, der stenede Baggesen, til Forherligelse af den ny oprundne Digterstjerne. Og naar Baggesen i Publikums Omdømme lige saa ubilligen nedtryktes som Oehlenschläger ophøiedes, da har Hjort sin store Andeel i denne Uretfærdighed, hvorfor Literaturhistorien vil tage — og tildeels allerede har taget — en grusom Hævn. Vi sagde, at Hjort saa Oehlenschlägers Digtermangler, og vi maa lægge til, at neppe nogen mere uforbeholdent har sagt ham dem op i hans aabne Øine. Men det var kun til privat Brug i et Brev, som Hjort nu har trykt, og Oehlenschläger tog privat kun Notits af hvad der smigrede ham. Han erklærede sig altid beredvillig til at høre og rette sig efter fornuftig Kritik; men ved dette Slags Kritik forstod han en ubetinget Anerkjendelse saavel af hans gode som slette Sider, og da saaledes f. Ex. Theatercensorerne, til hvis Bedømmelse han havde indsendt „Freias Alter", forkastede Stykket, erklærede han den forkastende Dom for absurd og uberettiget, saasom han i Egenskab af Professor i Æsthetik „selv havde Bestalling paa Smagen." Den, som dog havde Selvstændighed og Mod nok til reent ud at sige sin Mening, blev derfor ikke Keiserens Ven. Hjort besad begge Dele til Overmaal, og Oehlenschläger blev derfor vred som en Tyrk over den unge Æsthetiker, hvis „Agtelse (d. v. s. blinde Beundring) han troede at have fortjent", og han udtalte denne sin Vrede i et hos Hjort aftrykt Brev, som for dem, der ville beskue Oehlenschläger fra hans naive og svage Sider, gjør samme Nytte som hans fire Bind Erindringer, ligerviis som Baggesens Udtog af Oehlenschlägers Reise til sit Hjem kan, efter hiins bitre Udsagn, fra denne Side betragtet gjøre Tjeneste for hele Værket. I sit mærkelige, særdeles klart affattede Svar paa Oehlenschlägers Brev fortæller Hjort ham med største Uforbeholdenhed hans Hovedsvagheder: „Mangel paa Sammenhæng i Tankegangen", Overfladiskhed, Forfængelighed og Selvtillid, Tro paa egen Ufeilbarhed, Villighed til at lade sig bedrage af Smiger, og en „Individualitet, som neppe tillod ham at have andre Venner, end dem, der fornægtede deres Selvstændighed." Havde Hjort med lige Klarhed og Grundighed offentlig vaapeget disse Mangler, istedetfor privat at kaste Oehlenschläger dem i Næsen, hvorved han kun forbitrede ham, vilde han have ydet den virkelige Digter Oehlenschläger og Samtidens literære Opinion en ganske anden Tjeneste, end han gjorde ved sine Angreb paa Baggesen, til hvis rette Vurdering de negative Elementer allerede dengang stærkt nok var begyndt at gjøre sig gjældende. Hjorts i det Hele saare sunde kritiske Vurdering af Oehlenschläger er nu nærmest at ligne med et Kneps i Lommen, forsaavidt Virkningen udad angaar. Vi ville dog herfor ikke nægte, at dens Offentliggjørelse tilligemed Oehlenschlägers eget Brev har sin store literære Interesse. Begge disse hidtil ukjendte Altstykker i Forening med den anekdotiske Indledning og nogle til de ældre Artikler knyttede Anmærkninger bidrage ogsaa meget til at retfærdiggjøre Bogens Titel, med dens stærke Akcentuation af det Autobiographiske, idet de føre Skriftet som Heelhed betragtet stærkt ind paa Memoirernes Feldt.

*) Selve Paragrapherne har Hjort ikke optrykt, maaskee fordi han dog nu selv fandt det et vel stærkt Stykke Arbeide at godtgjøre (hvad der var deres Formaal): „at Baggesen ikke er i Besiddelse af en eneste af de Egenskaber, der udfordres til at være Smagsdommer, end sige Kritiker, og at han som Digter knapt fortjener Plads i den danske Literatur" (!), ja, „at han maa betragtes som et skadeligt Ukrud (!), der kvæler Smag og Humanitet, og derfor har gjort sig uværdig til at bære Navn af en dansk Digter." (Se „Athene" VII. 60.) Disse Paastande blive lige urimelige og ubeviislige, tiltrods for den Støtte for sin forkastende Mening af Baggesen, som Hjort tror at have fundet i N. M. Petersens Literaturhistorie; thi der gaar gjennem Petersens Fremstilling en Anerkjendelse af Baggesens Genialitet og Digterbegavelse, hvorfor Hjorts totalt forkastende Kritik ingen Plads lader aaben.

— Af Hjorts „Antwortschreiben an den Herrn Dr. phil. Valentiner, Prediger in Leipzig," er samtidig udkommet et nyt Oplag (82 S. Gyldendalske Boghl.)

— Dansk Maanedsskrift B. 2, H. 3 for iaar indeholder: „Fru Krüdener" af Journalist Carstensen og „Et Par Ord i Anledning af Molbechs Oversættelse af Dante" af Dr. Rosenberg.

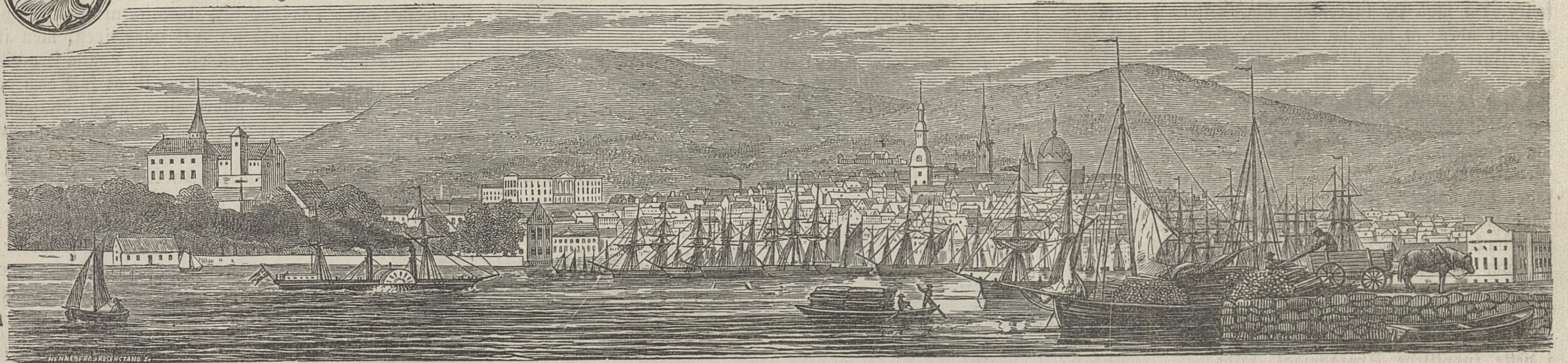
— **Kunstforeningen** begynder nu at blive temmelig rigelig forsynet paa Nyheder, hvoraf formeentlig de værdifuldeste kommer til at blive indkjøbte til den forestaaende Udlodning. Først og fremst maa nævnes to Kystbilleder af Gude, der her, som næsten altid, har forstaaet at give de behandlede Lokaliteter et typisk Præg, som paa Beskueren gjør et eiendommeligt fængslende Indtryk, idet man uvilkaarligt modtager en Fornemmelse af at skulle kjende Stedet igjen, skjønt det naturligviis, som fri Komposition fra Kunstnerens Haand, intet Tilsvarende har at opvise i Virkeligheden. En anden stedse fremtrædende Egenskab hos Gude er den sikkre Takt, hvormed han forstaar at vælge den for Landskabet mest betegnende Belysning, Aarstid o. s. v., en Egenskab, som ingenlunde kan tillægges alle vore Landskabsmalere, ja, som selv Mestere iblandt dem til sine Tider har forraadt en mærkelig Mangel paa. — Af Kaufmann findes et fortræffeligt Billede, i Regnveir, i denne Kunstners sædvanlige naturphotographerende Smag. Fru Dietrichsons „Betlerpige med sit Barn" bærer det samme melankolske Præg, som er saa fremtrædende i hendes fleste Arbeider; Fru Jerichaus „kvindelige Hoved" er genialt, men har den samme forunderlige Blygraahed i visse Skyggereflexer, som man stedse træffer og, ialfald hos os, stødes ved i de Danskes Figurmalerier.

×

☞ **Bladets Redaktør P. Botten Hansen bor i Dronningens Gade, Nr. 26, 2den Etage.**

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 40. Udkommer hver Søndag Morgen. **5te Oktober 1862.** Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. **11. Aarg.**

Indhold.

Fra Reisen,

Sandhed og Digt af A. M. Glükstad.

II.

Blandt de mange og mangeslags Reisende træffer man to Hovedklasser, dem, der sove Tiden bort, og dem, der snakke den bort. Ligeoverfor mig i Koupeen sover saaledes en Mand sødelig den hele Formiddag, medens jeg næsten forstrækker min Hals, for at see Taagerne spille i Solskinnet om de himmelhøie Toppe af Tyroleralperne. Hver Gang Toget standser og giver et Ryk, vaagner Manden, gnikker Dinene og slumrer atter rolig ind uden engang at see ud af Vinduet. Jeg kan ikke faae ud af mit Hoved, at det er en Literat, der ved sin Hjemkomst vil lyksaliggjøre Verden med sine Reiseiagttagelser; Alexander Dumas har beskrevet Lande, hvor han aldrig har været; hvorfor skulde da ikke En kunne beskrive, hvad har seet isøvne?

Ubegribeligt er det, at han kan sove, medens hans Sidemand, et reent perpetuum mobile, ikke under nogen levende eller død Gjenstand i det trange Rum et Diebliks Ro. Hos En tænder han sin Cigar, hos en Anden udbeder han sig en Reisebog, en Tredie byder han sin Snuustobaksdaase, medens han træder en Fjerde paa Ligtornene med et Par undskyldende Ord; snart indhyller han sig i sit Reiseshawl, snart hænger han det op under Nettet; snart slæber han sin Reisevæske frem, snart sparker han den tilbage under Bænken. Munden løber ietvæk. Knap var han stegen ind i Vognen, førend han subjektiv og objektiv udviklede Behagelighederne og Ubehagelighederne ved et behageligt Reiseselskab i Særdeleshed. Her kastede han et uimodstaaeligt Blik paa os Alle og fornemlig paa den Sovende, der dog var fuldkommen ufølsom for denne Kompliment. Det Bevægeligste af Alt hos denne elskværdige Mand, der aabenbart var af dem, der „kunne more et heelt Selskab", var dog næst efter Tungen hans Snuustobaksdaase, som uafbrudt blev dreiet mellem Fingrene og omrakt til Enhver. Han havde en egen Færdighed i med Tommelfingeren at kaste et betydeligt Forraad af dette brune Pulver ind i Næseborerne, dog spildtes stadig en temmelig Portion paa Ansigt, Linned, Vest, Frakke og Beenklæder, og tilsidst var den hele Atmosphære i vor lille Kahyt saa snuussvanger, at man troede sig hensat i en Tobaksfabrik.

Det var ham dog umuligt at lokke et Ord ud af sin Gjenbo, en gammel Gentleman med en grøn Dienskjærm, uophørlig sysselsat med en heel Deel Staalringe, som han paa en kunstig Maade bragte ind paa dertil hørende Stænger — en Tankering, eller Gud veed, hvad dette nyttige Instrument heder. Forresten var hans eneste Livstegn at gispe, Noget, der ofte blev anbragt paa en for Perpetuummobilet høist krænkende Maade ved de interessanteste Steder af hans Meddelelser.

Endelig er et værdigt Ægtepar steget ind. Den kvindelige Halvdeel, en rødmusset Matrone af et betydeligt Omfang, hørte, som man ogsaa af enkelte Ytringer kunde forstaae, til den uundværligste Deel af Samfundet, hvem den største Part af den civiliserede Menneskeslægt skylder Taknemmelighed for øvet Tjenstvillighed, en Taknemmelighed, der desværre sjelden ydes, formodentlig fordi Hjælpen ydes i en saa tidlig Alder, at Hukommelsen ikke kan tages tilhjælp. Matronen hørte til dem, om hvem Huusmødrene ytre, at man maa staae sig godt med dem, fordi man „aldrig kan vide, om man ikke engang endnu kan faae Brug for dem." Hendes Stand er vel altsaa Ingen mere nogen Gaade. Ved Siden af hende sad en liden bleg, forkrøblet Størrelse, om jeg tør betjene mig af dette parodiske Ord for noget saa Lidet; paa de korte, buttede Fingre prangede en Mængde Ringe, som han idelig med barnagtig Glæde betragtede, og naar han en enkelt Gang talte, var det i Fistel, som om han endnu ikke havde skiftet Stemme. Enhver holdt ham for hans Kones Søn, indtil enkelte ømme Udtryk rev os ud af Vildfarelsen, en Vildfarelse, der var ligesaa undskyldelig som den, Naturforskerne svævede i om visse Cefalopoder (Blæksprutter, Papiirsnækker og lignende Dyr), idet de holdt den lille forkrøblede Han for et Snyltedyr paa Hunnen. Den store, mægtige Cefalopodemutter opbevarer nemlig sin lille Mandsling under Armen i en Flig af Kappen. Jeg er overbevidst om, at det heller ikke vilde falde den tykke Matrone vanskeligt at tage sin Gemal under Armen og føre ham væk i Kaabefligen. Heller ikke denne Cefalopodefamilie var til videre Glæde for vort snakkesalige Perpetuummobile, de brugte nemlig hele Tiden Munden til at tygge med. Hundyret var nemlig forsynet med en uhyre Kjævepose, det vil sige, ikke som Abernes, organisk fastvoxet, jeg mener blot en Pose til at sætte Kjæverne i Bevægelse, en Proviantpose; den hang frit paa den anden Arm, der ikke var beskjæftiget med at omklamre Mandslingen, og indeholdt et uudtømmeligt Mundforraad. Det viste sig snart, at det smaa Handyr i Appetit ingenlunde stod tilbage for den mægtige Cefalopodemutter. Idet han bevægede de tørre, beringede Fingre paa de lange Arme, som om det kunde være Fangearme, forsvandt Franskbrød, Pølse, Skinke, Karbonade og tilsidst et Uhyre af et Æble med forbausende Hurtighed i denne lille Blæksputtemave, som var i Besiddelse af en utrolig Udvidelsesevne.

Perpetuummobilet paatog sig at holde os Alle varme, og da han ingen Understøttelse fandt, indskrænkede han sig til Monologen.

„Som sagt, yderst behageligt at reise, naar man har behageligt Selskab," gjentog han. „Reist overmaade meget og seet yderst mærkelige Mennesker og Ting . . . . Gjør i Uldstrømper og Sagogryn . . . Var endogsaa engang over den russiske Grændse . . . Yderst civiliserede Folk, de Russere, drikke betydelig meget Champagner . . . Lærte temmelig meget Russisk, kan tælle paa Russisk . . . Dene, dva, tri, tschetyre, pjat . . . pjat, pjat . . . ja, i Dieblikket husker jeg ikke videre; men det falder mig vistnok ind. Det russiske Sprog har 36 Bogstaver, som jeg skal have den Ære at opregne . . . As, Buki, Vjedi, Glagol, Dobro, Jest, Schivete, Semlæ, Ische, Ische stratkoju. Her gispede den gamle Herre med Dienskjærmen lydelig.

„Interesserer maaskee ikke . . . Auch gut!" — „Goworite li po russki?" (Taler De Russisk?) spurgte den gamle Herre. — „Hvad behager?" — „Govorite li po russki?" gjentog Manden.

„Forstaar ikke Chinesisk? sagde den levende Peberkværn hovedrystende og kastede et betydeligt Snuusforraad op i Næseborene." Aldrig været i China . . . Af Sydfrugter gjør jeg kun i Sagogryn, ikke i Thee . . . Altsaa videre . . . Min Ryg følte dog en vis Beroligelse, da jeg igjen var over den russiske Grændse. Jeg er temmelig ytringsfri . . . Fri Tale er Mandens Prydelse, er mit Valgsprog, og til Bekjendtskab med Knutten følte min Ryg ingen Lyst. Frihed og Lighed! derfor giver jeg Liv og Blod . . . Det vil sige, naturligviis med Maade . . . Adel maa der være, jo mere jo bedre. Egentlig skulde enhver velklædt Mand være adelig, for at kunne imponere Mobben . . . og desuden disse Socialister, dem kan jeg ikke lide; de ville dele Godset. Der kunde Sjoueren komme og sige, at han vilde dele min Uldstrømpebeholdning. Nei Tak . . . Men for at komme tilbage til Rusland, Østerrig er ogsaa et yderst farligt Land . . . Yderst mærkeligt Pengevæsen i det Østerrig. I Krigens Tid udstedtes der Banknoter paa et Par Skilling, og en Ven af mig, der gjorde i patenterede Kogeindretninger, faldt paa den Spas at klistre et Par Stykker paa Fyrstikæskerne og Snuusdaasen i Værtshuset; men hvad skeer? Mir nix dir nix flytte de min patenterede Ven op paa Salzburg Fæstning som Majestætsforbryder, fordi han havde haanet Statens Pengevæsen . . . Yderst mærkeligt Pengevæsen i det Østerrig . . . Kommer jeg saaledes til Innsbruck, gaar ind til en Dreier, kjøber nogle Smaating og giver Manden en bayersk Seddel paa 10 Gylden, kommer Dreieren igjen og giver mig 11 Gylden 12 Kreuzer tilbage i østerrigske Gylden, hvoraf hver er 10 Skilling mere værd end en bayersk . . . Det er Kursen, sagde Dreieren . . . Yderst mærkelig Dreier, den! . . . Gaar forresten tilbage med Østerrig . . . Der spadserer jeg om paa Salzburgs Gader og tænker paa min patenterede Ven . . . Pludselig læser jeg paa et Skildt „Machiavellis Arvinger" . . . Donnerwetter! tænker jeg . . . Da seer jeg, at de handle med Lys og Sæbe, medens længer henne i Gaden Andreas Hofer nu har nedsat sig som hæderlig Skrædder . . . Yderst mærkeligt, hvor man paa Reiser lærer Personer og Ting at kjende!" . . . „Velsmagende Maaltid, Madame! God Appetit, min Herre!" henvendte han sig til Cefalopodefamilien, der ivrig beskjæftigede sig med Kjæveposens Indhold. „Ja, jeg lover slig en Spegepølse, slig en særdeles betydelig En . . . Læser jeg nylig i en Avis: „Egebark hører blandt Hovednæringsmidlerne for Beboerne i Odenwald." De stakkels Odenwäldere! At maatte tygge Egebark . . . De maa jo have Mave som Strudsen i Frankfurts Dyrehave, der med Velbehag fortærede et Stykke af min Skosaale, som var gaaet løs" . . .

„Ih du Fredsens!" peb Mandslingen, „det er jo Garverbark. Der stod vel Beboernes Næringskilder, ikke Midler."

„Nei, der stod sgu Midler," forsikrede Taleren, det har maaskee været en Trykfeil . . . Nu, Midler eller Kilder, lige meget, Hovedsagen er Ordet Næring, og at maatte nære sig af Garverbark er haardt, det maa De indrømme mig, min Herre. Skal jeg endelig leve af Planteføde, er saadant et Æble, som Fruen der har, langt at foretrække . . . A propos, Madame, jeg læste nylig Noget, der gaar ind i deres Fag, et særdeles mærkeligt Tilfælde . . . Paa Fünen eller Anhalt — jeg veed ikke saa nøie, men i ethvert Til-

fælde var det en Ø i Sverige — render sig en Hvalfisk op paa Land og føder, Gud hjælpe mig, en levende Unge, en ganske betydelig en . . . Vistnok den første Fisk, der har født Unger paa tørt Land, hvad?" Som man seer, var han i Besiddelse af ligesaa grundige geographiske som naturhistoriske Kundskaber. Cefalopodinden følte sig imidlertid synlig stødt ved denne Hentydning til sit Fag og bemærkede fornemt:

„De tager feil, min Herre, jeg er ikke Dyrelæge." „Forstaar sig, forstaar sig . . . Yderst mærkeligt Tilfælde, det maa De indrømme mig, nikkede Perpetuummobilet uden at lade sig forstyrre, idet han med saadan Iver kastede et stærkt Kvantum Snuustobak op i Næsen, at Reiseselskabet fik godt af det Meste. Atsch! lød det med en vældig Nysen fra den Sovende, og endnu en Nysen paafulgte saa stærk, som om den kom fra Hvalfisken paa den Ø Fünen i Sverige; den gamle Gentleman tabte af Skræk sine Tankeringe. Prosit! sagde Talemaskinen til Syvsoveren, der havde reist sig halvt op og døsig stirrede omkring sig med et forvirret Blik, idet han aabenbart ikke kunde begribe, at det var ham, der nøs, medens det var hans Sidemand, der prisede; men før han kunde klare sine Tanker i dette indviklede Spørgsmaal, faldt han igjen tilbage og snorkede som før.

Talemaskinen havde formodentlig underholdt os endnu med de interessanteste Gjenstande mellem Himmel og Jord, hvis ikke Signalpiben havde forkyndt, at vi vare ved Maalet. Hver søgte sin Vei, og jeg hørte endnu længe Perpetuummobilet underholde sig med Drageren, der bar hans Kuffert. Cefalopodeparret begav sig til en Bager, formodentlig for at fornye Kjæveposens Indhold. Murmeldyret krøb ind i den samme Omnibus som jeg, for atter at kunne fare videre, og de første Ord, jeg hørte ham henvende til Værten, vare, at denne skulde sørge for, at hans Seng var i Orden, han var træt og ønskede at begive sig til Ro.

Imod en Klasse Reisende maa jeg fremfor Alt advare Eder, kjære Landsmænd! Sky den! Og denne Klasse er — Eder selv. Det kunde synes noget underligt saaledes kollektivt at advare Folk imod eget Kjød og Blod; men Advarslen er ikke afveien. Hører du pludselig midt imellem Russere, Englændere, Franskmænd eller Chinesere et venligt „Fanden gale mig!" eller et lignende nationalt Feltraab, de fald ikke Taleren om Halsen med Udraabet „O Landsmand!" Nei, stop Bomuld og Vox i dine Øren, at du kan modstaae denne lokkende Sirenestemme, stil dig ganske dum an, vær stum som en Fisk! . . . „Hvor det er morsomt at træffe Landsmænd!" . . . Ja-a, undertiden, men ikke altid, derom kunne I være overbeviste. I have dog vist mærket, at man undertiden foretrækker Andres Selskab for sit eget, hvor behageligt end dette kan være. Naar man saadan rigtig bliver kjed af sit eget behagelige Selskab, naar man faar en Fornemmelse ligesom af anmarscherende Søsyge ved Betragtningen af sin egen kjære Person, da er det paa Tiden at reise. Men man maa indrømme mig, at naar man flyr, for at finde nye Mennesker med nyt Sprog, nye Egne med nye Skikke, og man da istedet pludselig møder sig selv lyslevende, har det noget vist Foruroligende ved sig.

Naar du staar og betragter et antikt Amphitheater, medens de Gladiatorer komme dig i Tanken, hvis Blod strømmede ud over Arenaens Sand, medens Folket jublede, er du just ikke oplagt til at høre din Sidemand jamre over, at han ikke kan lide Fisk stegt i Olie, og at han bittert savner Hjemmets Øllebrød og Sild. Naar jeg paa Ryggen af et Muuldyr rider om mellem de italienske Alper, er det haardt at underkastes et piinligt Forhør om man ikke kjender Apothekeren paa Lillehammer eller Postmesteren i Østerrisøer, Samtidige, for hvem jeg instinktmæssig nærer al Agtelse, og med hvem det skal være mig en sand Ære at gjøre nærmre Bekjendtskab, men som under saadanne Omstændigheder ikke kunne være til synderlig Husvalelse.

En stor Deel af vore ærede Landsmænd reiser ikke, for at reise, men af en ganske eiendommelig Grund, nemlig for at kunne sige, at de have reist. „Jaja, Børn, vi kan da sige, vi have været i Udlandet lel!" bemærkede en Høker fornøiet paa Gjæstgiverstedet i Strømstad; han havde taget sin Familie med fra Frederikshald paa en saakaldt Lysttour med et Dampskib, der blev nogle Timer i den „stora tull- och stapelstaden." Disse tilbragte han med Kone og sex Døtre under øsende Regnveir i „gästgifvaregården," som trøstede dem med et rigeligt Kvantum Østers og Hummer, der desværre Alt maatte tilbagegives Neptun som retmæssig Eier, da Søgangen begyndte at virke. Men de „kunde dog sige at de havde været i Udlandet lel."

Ja, det har meget at betyde, naar man kan sige, at man har reist, endog om man om Reisen selv ikke veed Nogenting at sige. Jeg har kjendt En, som da han kom tilbage efter en Sommers Fraværelse paa Reiser, kun vidste at fortælle, at han havde seet det store Fad i Heidelberg, der kunde rumme 283,000

En „Dalkulla", der bærer Barn til Daaben.

Flasker; men dette citerede han da ved alle Leiligheder, han kunde ikke mere drikke en Snaps uden at betragte Glasset med den dybsindige Bemærkning: „Jeg gad vide, hvor mange slige der gaar paa det store Fad i Heidelberg!" En af mine Skolekammerater, der skulde prøve Søen, som det heder, kom hjem igjen fra London og vidste kun at berette, at han havde seet Jøde-Jakob, en Sjakkerjøde, der løber om blandt Skibene med gamle Uhre o. desl. Disse Godtfolk kunde da Begge sige, at de havde været i Udlandet.

Ja, der staar stor Respekt af dem, der have været udenlands. „Hun har været længere Tid i Kjøbenhavn." — Al Ære værd, det maa være en dannet Pige. — „Han har været tre Gange i Hamburg." — Al Respekt, det maa være en videnskabelig Handelsmand. — „Jeg har opholdt mig i Frankrig et halvt Aar." — Votre très humble serviteur. — „De have gjort Rhinreisen sammen." — Jeg tager min Hat af. — „Han var i Sommer i Tyrol." — Se, det kan man da kalde Noget . . . Ach, du mein Vaterland, du mein Tyrol! — Jo længer væk, jo bedre, desmere stiger Respekten. Schweitz, Italien . . . Har du seet Garibaldi? Det har ligesaa meget at betyde, som om man havde været med i det Indre af Afrika.

Skulde vi omtale alle de forskjellige Arter af reisende Landsmænd, maatte vi gaae naturhistorisk tilværks, vi maatte opfinde et nyt System, da gamle Inddelinger som Pachydermata (Tykhudede), Ruminantia (Drøvtyggere), Edendata (Tandløse), vel undertiden, men ikke altid vilde passe. Da man ofte kuns flygtig seer disse Reisende, uden at der er Anledning til at føle dem paa Tænderne eller foretage andre videnskabelig-anatomiske Undersøgelser, kunde det tit blive ligesaa vanskeligt nøiagtig at bestemme Slægt og Art som at konstruere et heelt Skelet af et Par forstenede Knokler fra Urverdnen. Vi maa derfor overlade dette til en Fremtidens Cuvier eller Linné og skulle indskrænke os til at fremvise et Par Exemplarer, der kunne være kommende Forskere til Nytte.

„Dalkulla."

Efterat vi saa kort Tid i Forveien have leveret i Touristskildring fra Dalarne, behøve vi ikke som Text til vort Billede at pege paa Dalarnes af Digtere og Malere forherligede Naturskjønheder, paa det derboende Folkefærds Eiendommeligheder, dets fra Historien bekjendte Tapperhed, dets gammeldagse Jævnhed og Troskab mod Fortidens Sæder og Skikke, osv. osv.; alt dette vilde kun blive en større eller mindre Gjentagelse af det allerede Bekjendte. Vi indskrænke os derfor til at bemærke, at hosstaaende Billede, der skyldes Maleren Höckert, forestiller en ung „Dalkulla", der bærer en liden rundøiet Glut til Kirken for at døbes. — Det er i Dalarne, som i flere af Sveriges Provindser, altid en Pige, der holder „Ungmors" Nyfødte frem til Daaben, og til den Ende maa bære Barnet, der lægges i en Kurv, ofte flere Miles Vei til Kirken."

Reitgjerdets Pleiestiftelse for Spedalske.

Reitgjerdets Spedalske-Hospital ved Throndhjem, der i September forrige Aar toges i Brug, er i sit Slags den fjerde Helbredelsesanstalt, som Staten i Løbet af faa Aar har ladet opføre for disse ulykkelige Syge, hvis kjendte Antal i 1850 var ikke mindre end 2068 Individer*). Reitgjerdets Hospital er opført ifølge en, af 1854 Aars Storthing ved Forslag af Høegh fremkaldt Bevilling og ved Hjælp af en Efterskudsbevilling af sidste Storthing**). Det er beregnet paa at rumme omtrent 250 Syge, men dette Belæg er endnu ikke fuldtalligt. Ved Udgangen af f. A. fandtes der i Hospitalet 166 Syge, 107 af Mandkjøn og 59 af Kvindekjøn. Plads var bevilget for 233 Personer.

I 1861 har Antallet af tilkomne Syge i Landets nordlige Egne været usædvanlig stort. Med Hensyn hertil gjentager Overlæge Høegh (i sin sidste endnu ikke trykte Beretning), den Bemærkning, som han allerede ifølge tidligere Iagttagelser har fundet sig foranlediget til at fremsætte: at den spedalske Sygdom i vort Land har havt sine Perioder af Af- og Tiltagen, og at disse Perioder sandsynligviis ikke altid for de forskjellige Landsdele have været samtidige. Væsentlig troes disse at beroe paa den Grad af Ondtlidende, som Almuen udsættes for, under de forskjellige Aars ofte meget ulige klimatiske

*) De andre, kun kort forud færdigblevne Pleiestiftelser for Spedalske ere: a) Lungegaardshospitalet, hvis nye Bygninger fuldførtes i 1859 og ere assurerede for 37,390 Spd.; b) Pleiestiftelsen for Spedalske Nr. 1 ved Bergen, taget i Brug i 1857 og Bygningerne assurerede for 35,940 Spd.; c) Reknæs (udvidede) Pleiestiftelse for Spedalske i Molde, taget i Brug 1ste Februar f. A., assureret for 30,160 Spd.

**) Denne lød paa 12,000 Spd., men kun omtr. 10,000 ere benyttede.

Forholde. I 1861 er saaledes det samlede Antal af tilkomne Spedalske for Rigets nordlige Egne (Romsdals Amt, Søndre og Nordre Throndhjems Amt, Nordlands Amt og Finmarkens Amt) større end noget af de foregaaende 5 Aar, nemlig 147 (hvoraf 54 nye og 93 tidligere overseede) medens der i 1857 kun kom 14 nye og 75 tidligere overseede til. — Reitgjerdets Hospital svarer i Anlæg og Indretning væsentlig til Reknæs udvidede do., og begge lide de derfor ifølge Overlægens Beretning i det Enkelte af samme mere eller mindre væsentlige Mangler ved Indretningen. Om Reitgjerde-Hospitalets Bygninger uddrage vi Følgende af den af Finants-Departementet nylig udgivne Fortegnelse over Statens Eiendomme.

Den egentlige Stiftelsesbygning er en Muurbygning med to Fløie — Alt i to Stokværk; den har nedenunder 14 større og 7 mindre Sengeværelser, 2 store Arbeids- og Spiseværelser, Kjøkken med Spisekammer samt Forhal og fornødne Gange; i øverste Stokværk, der har netop samme Antal Værelser som nedre, findes Kirke eller retere Kapel. — Nedenunder vil et af Værelserne blive benyttet til Kontor for Forstanderen, og ovenpaa er ligeledes et til samme Brug for Lægen. Forøvrigt vil Betjeningspersonalet faa anviist fornødent Rum i nogle af de mindre Værelser i begge Stokværk.

Forstanders og Lægens Boliger ligge i en 2 Stokværks panelet Tømmerbygning, der i hvert Stokværk har 4 Værelser foruden øvrige Bekvemmeligheder.

Samtlige Bygninger ere assurerede i Landets almindelige Brandassurance-Indretning for 47,910 Spd.

Den til Stiftelsen indkjøbte Jord indeholder 50 Maal og skal, forsaavidt den ikke er benyttet til Byggegrunde, Gaardspladse og Veie, anvendes til derpaa at avle Havesager og Foderurter, foruden at Træer og Buskvæxter der deels allerede ere plantede, deels skulle i en nær Fremtid plantes. Jordveien er for den allerværsentligste Deel dyrkbar Mark, der efter Drænering antages at ville blive meget frugtbar. Til Eiendommen hører Vandledning fra og tildeels gjennem en nærliggende Gaards Marker.

Til Sæters.

Forsvunden er alt Natten, men Morgenduggens Fald
Meddeler end sin Kjøling over Granernes Hall.
Fra Aasen gaar en Strømning gjennem dæmrende Luft
Og bærer paa sin Vinge en liflig Granedust.

Og gjennem Luften farer en vældig Fugleflok;
Den ned paa Skoven daler med Spil og med Lok.
Du Fjeldets vene Dronning saa skynd dig nu ind,
Snart eier Dagen Sætren med Sætergjenten sin!

End er det mørkt i Dalen, men Fjeldet staar i Brand —
Der stiger Taagen sagte fra Bæk og Kjern og Vand
Og oven fare Straalerne og jage med Bud
Til Konvaller og Linéer at rette sig ud.

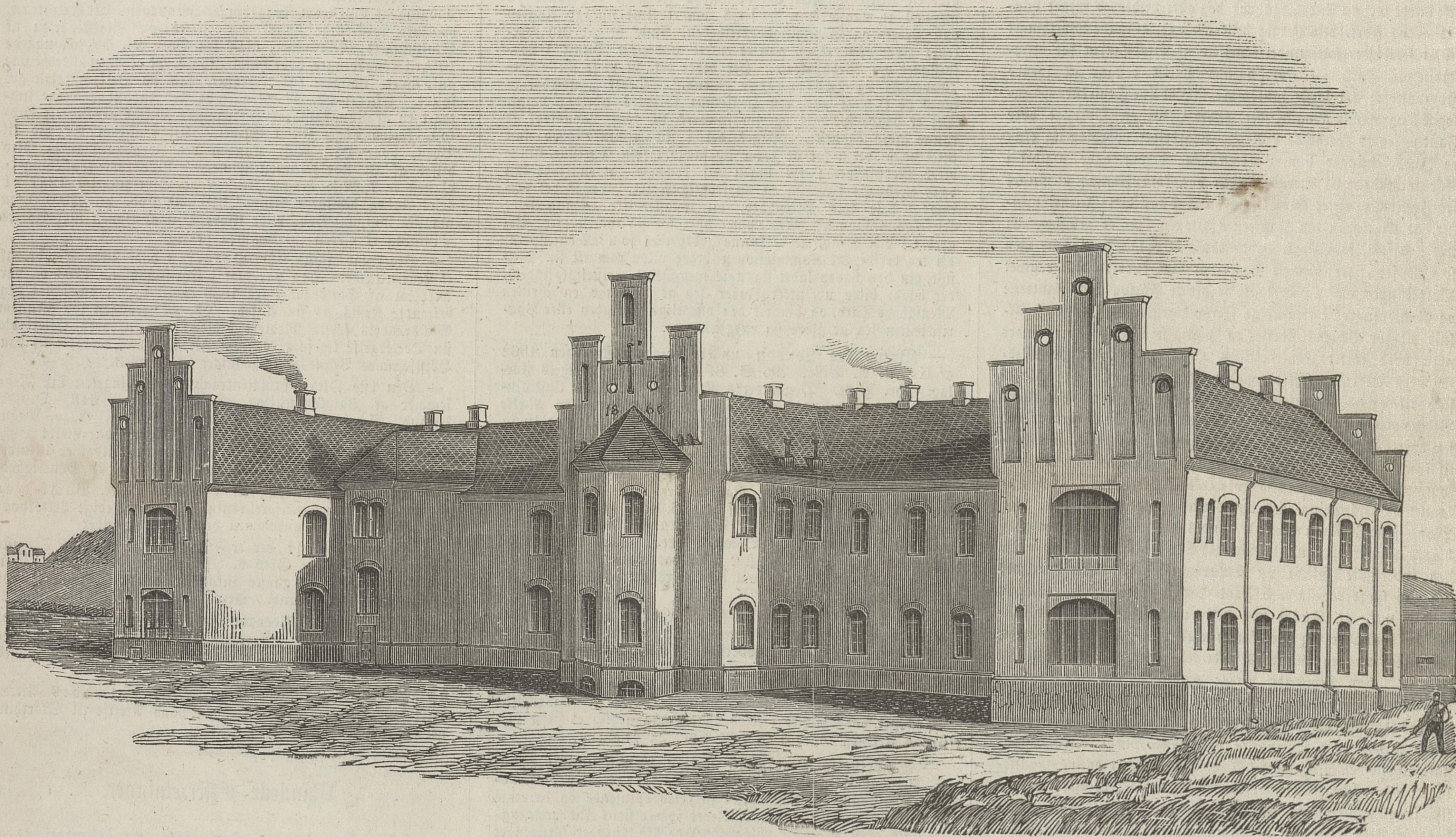
De Jægere i Skoven alt spore Haren op,
Afsted fare Hundene i flyvende Gallop,
Og Fjeldets Echo svarer det vilde Hundeglam —
Afsted! Det Vildt at miste vilde være en Skam.

Thi er det Bygdens Skriver med hele sit Kontor,
Der danner et herligt, et vældigt Jægerchor.
Man kastet har med Pennen den hele Skriverham —
Afsted! det Vildt at miste vilde være en Skam.

Den Sætergjente sidder paa grønne Sætervang
Og kouer og synger saa vakker en Sang.
Der sidder hun og stuer ind i Luften den blaa.
Hvad seer hun? Hvad tænker hun? Det vil Du snart forstaae.

Det hvide Linned breder sig over Barmens Snee
Og hvælver sig saa rundt og saa yndigt at see.
Og kantet er med Baand den lille korte Stak,
Hun hviler saa let paa en trebenet Krak.

Og Melken skummer perlende i Botten hvid og reen;
Den støtter hun op med begge sine Been.
Der sidder hun og malker den Sætergjente skjøn,
Men Øinene streife over Grantoppen grøn.

Reitgjerdets Pleiestiftelse for Spedalske.

Da stønner det og puster ved Sætervoldens Hegn,
Der kiger frem den Skriver saa tyk som en Degn.
Med Lærken ved sin Side i Jægertrøie grøn,
Han smidsker til Gjenten saa venligt i Løn.

„Hvis Du vil mig elske, min Bøn indvilge i,
Jeg lægger for Din Fod mit hele Skriveri.
Min Hustru skal Du blive og en Frue saa fiin,
Jeg klæde Dig vil i Tyl og Musselin."

Saa klapped han paa Kinden den ranke Lilievaand.
„Hver Gaardmandsdatter lyde skal Din bydende Haand,
Du gjævere skal blive end en Lensmandsmadam.
At afslaae sligt Tilbud vilde være en Skam."

Saa slynger han om Livet den runde Skriverarm
Og slutter hende ind i den Jægertrøie varm.
„Nei, slip mig Hr. Skriver, jeg er en Andens Brud
Og at jeg ham vil elske, har jeg lovet for Gud."

Det sagde hun lidt vred, men med Smilen paa Kind.
Hun vandt sig af hans Arm og vilde smutte ind,
Da svinger sig en Smaadreng over Gjærdet i Hast,
I Jægertrøien hang han, da Gjærdestøren brast.

Det var den Skrivers Smaadreng, som elskede i Løn.
Nu var han nær ved Maalet, fremstammede sin Bøn,
O hjælp mig kjære Anne, Du har min Kjærlighed,
De Andre vide Intet, de skyde Haren ned.

Der stod hun, liden Anne, og lo polidst derved,
Og løsted hun den Smaadreng og satte ham ned,
Just ved den Skrivers Side. Der stod de Begge to
Med Skamfuldhed i Sindet, mens ene hun lo.

Da kiged atter Trende op over Gjærdets Rand,
Jeg troer det hele Jægerchor vil vorde Annes Mand!
Det var den tykke Skriver med hele sit Kontor,
Han fandt sig vistnok ilde, thi kan Du tro mit Ord.

En Jæger end i Skoven vel passer Haren op?
Afsted fare Hundene i flyvende Gallop,
Og Fjeldets Echo svarer det vilde Hundeglam —
Afsted! Det Vildt at miste vilde være en Skam.

Der knalder det derude, det var et sikkert Skud;
Thi Hundeglammet tier, Gud naade Harens Hud.
Langt bort, i det Fjerne, hvor Fjeldgaarden staar,
Over Bygden og Dalen langt Echoet naar.

Men over Gjærdet svinger sig i Vadmelskofte graae
Med Bøssen paa sin Nakke og Haren derpaa
En Jæger belyst af Morgensolens Skin,
Frit Lokkerne flagre for den kjølende Vind.

„Guds Fred min egen Anne paa Sætervold idag!
Vel mødt Du gamle Skriver, vel mødt det hele Lag!
Det er ei meer end billigt — jeg Hundene har brugt —,
I finge Smag af Stegen til Gjengjæld for Jers Lugt."

Den Skriver ved den Tale sig listede afsted;
De Skriverdrenge alle de fulgte ogsaa med,
Men ene blev tilbage et elskende Par
De lo og de hviskede om hvad der hendet var.

Forstummet er nu Jægernes larmende Sprog,
Hoit svinger sig og kvidrer det besjæbrede Tog,
Og Hviledagens Fred er over Fjeldene lagt,
Det Skabte fornyer med Herren sin Pagt.

Ph.

Literatur og Kunst.

Anden Aars-Beretning om Fantefolket. Ved Eilert Sundt. Udgivet efter offentlig Foranstaltning. Chr. 1862. 166 S. 8. m. 12 Tab. (paa 5 Bl.) Priis 30 ß. I Indledningen ytrer Skriftets Forfatter:

„Ud paa Høsten 1859 udkom min „Fortsat Beretning om Fantefolket" — en Fremstilling af de i nogle Aar gjorte Forsøg med at faa Fanterne bosatte, formedelst en særskilt Pengebevilgning af Storthinget. — Siden har jeg to Gange bereist det Strøg af Landet, hvor der er mest af Fantefolk, nemlig mellem Stavanger- og Skiens-Fjorden. — Jeg reiste op og ned ad Dalene og ud og ind i Bygderne for at træffe eller forhøre mig om Personerne, saa vidt muligt om hver eneste en. — Med en øste vemodig Erindring om disse mange Bekjendte har jeg nu, i første Del af nærværende Skrift, søgt at udrede disse indbyrdes Slægtskabers forviklede Flog, der danner et saa væsentligt Træk i det hele Fantelip og giver Folket dets kastemæssige Præg. — Lindbom'erne ere i Slægt med Vardal'erne, disse med Alting'erne, disse igjen med Flintian'erne, Gripenfelt'erne o. s. v. Det er en stor Vandrings-Slægt, fra Ryfylkes Fjorde i Vest til Slemdals-Skovene i Øst. — Det er besynderlig ulykkeligt at høre med til denne Kjæde. Kun faa ere de, som komme løs; de fleste ere hildede og bundne for Levetiden. — Det sees da ogsaa, at de saa lidet kunne styre sig selv og bjerge sig selv. — Men just derfor vilde jeg have dem anbefalede, Navn for Navn, til Øvrighedens Aarvaagenhed, til Fattigbestyrelsens Omsorg, til Præsternes Tjeneste. — Og jeg vil have dem anbefalede til Storthingets fortsatte Penge-Bevilging. — Monner det med disse Bestræbelser? — Mangengang faa det mistrøstigt ud for mig; stundom fik jeg endog det Indtryk, at det tog til med

Fantevæsenet paa denne Kant af Landet. Ikke alene, at mange Almuesmænd bestemt paastaa dette; men naar jeg sammenlignede med den trykte Fortegnelse over de Fantefølger, som bleve antrufne og beskrevne ved Folketællingen 1845, saa kunde jeg vel paa den ene Side finde, at nogle af de Gamle fra den Tid nu vare døde, men paa den anden Side viste det sig ogsaa, hvorledes Børnene, efter hvert som de naaede voxen Alder, selv bleve Forældre til nye Flokke. Og vel kunde jeg hist og her glædes ved det Syn, at Personer, som i 1845 streifede om, nu vare komne i Stilstand, hvad enten med offentlig Understøttelse eller — endnu bedre — ved egen Virksomhed; men dette havde igjen til Modstykke de ikke faa sørgelige Tilfælde, hvor Folk, som ere fødte og opfødte blandt den bosatte Befolkning, endogsaa nu i disse sidste Aar have givet sig i Flokken. — Til sikker Besvarelse af det Spørgsmaal, om Fanteflokken øges eller minker, saa jeg for denne Egns Vedkommende intet andet Middel end, som jeg ovenfor udtrykte mig, at udrede den hele Flog eller at begynde paa den ene Ende og fare Bygd for Bygd til den anden Ende for at komme efter, hvilke Familier og Personer der gaa paa Fantestien nu."

Medens altsaa paa den af Sundt særlig bereiste Kant af Landet liden eller ingen Aftagelse i Fanternes Antal har været at spore, har derimod i de andre Egne en saadan Aftagen næsten overalt ladet sig paavise, saa at Fantevæsenet nu paa flere Steder, f. Ex. i Finmarken, „kan siges at være uddøet." Hvorledes denne Formindskelse er gaaet til, lader sig ikke lettelig sige; man veed kun, at Fanterne ere blevne borte. I hvert Fald har overalt Foranstaltningerne mod Fantevæsenet havt til Følge, at man nu mærker mindre til det, idet de „gaa forsigtigere, bære sig folkeligere ad og optræde mere enkeltviis eller i ganske smaa Følger." Om Foranstaltningerne ikke havde ført til Andet, saa var dog allerede herved meget vundet — og Forf. betænker sig hellerikke paa, at raade Storthinget til at fortsætte Fattigunderstøttelsen af Statskassen for hjemstavnsløse Folk. — Foreliggende Skrift bestaar af tvende Hovedaffnit; det første indeholder saa at sige Fanternes genealogisk-biographiske Krønike, det andet giver en Oversigt over Fantevæsenets Forholde i Riget, udarbeidet hovedsagelig efter de Indberetninger som Lensmændene derom have afgivet i Aarene 1860 og 61 efter en til dem paa Foranledning af Sundt fra Justitsdep. rettet Anmodning. Det er paa disse Indberetninger, at Meningen om Fanternes Aftagen især er grundet. Et tredie Affnit, som Forf. havde tænkt at optage i Bogen, men som Reiser have hindret ham i at faae færdigt, skulde givet Oplysninger om Udfaldet af de gjorte Forsøg med Fanterne og Antydninger til fremtidige Forholdsregler. — Det første Affnit udgjør Bogens største og vigtigste Deel. Deri finder man hver enkelt Fantefamilies Historie, de vigtigste Medlemmers Bedrifter (sjelden gode), deres Forhold og Slægtskab til andre Fantefølger, og for de vigtigste Familiers Vedkommende endog udførlige Stamtavler. Overhoved er der for hvert Medlems Udødelighed sørget paa en Viis, som hidtil kun er forsøgt og kjendt for Adeliges og Islændingers Vedkommende (nemlig gjennem Hofman's Efterretninger, Adelslexikonnet og Islændingernes nyindrettede Statistiker, hvori hver Mand faar sit Navn nævnt.) Findes der nogen Ærgjærrighed blandt Fanterne, kan dette Sundts Skrift ikke andet, end vække den inderligste Glæde og Taknemmelighed. Men hvorledes det end forholder sig med Fante-Ærgjerrigheden, er saameget ialfald vist, at Sundt hos dette omflakkende Folk har fundet en Villighed og Forekommenhed i at give Oplysninger, som man maaskee forgjæves vilde lede efter os de bedre stillede Klasser. Han bemærker derfor ogsaa, at om end Fanterne ikke eie mange rosværdige Sider, saa have de dog den ene, at give paalidelige og udførlige Meddelelser om Slægt og Venner. Hvad Familiernes Oprindelse og ældste Slægt angaar, har naturligviis en ofte dunkel Tradition maattet danne Grundlaget; og Feiltagelser have derfor vistnok let kunnet indsnige sig, saamegetmere som ingensomhelst samtidige Efterretninger have sat Forf. istand til at anstille nogen kontrollerende Kritik. I dette Stykke er Fantekrøniken maaskee nærmest at sammenligne med Ynglingasaga hos Snorro eller med Saxos tidligste Kongerækker. Kildernes Beskaffenhed har da ogsaa ligesom uvilkaarligen ført Forfatteren ind i den Stiil, som Fortidens paa Traditioner byggede Historieskrivning hos os har udviklet med et bestemt Præg. Mange af disse Fantehistorier begynder derfor som en gammel Saga, og forsaavidt „Ildgjærninger" angaar, holder ogsaa Stoffet, hvad Stilen lover; men da andre Bedrifter mangle, som kan gribe og løfte Sindet, giver Heelheden et noget parodisk Indtryk, eller rettere, det bringer os til med Veemod at udbryde: Saa, dette er den Saga, som vort Land nu har at optegne i Forfædrenes naive, kraftige og betegnende Stiil! Men denne Stiil og Forfatterens eiendommelige og folkelige Fortællemaade overhoved gjør ogsaa, at man følger disse „Familieforviklinger" i Fantelivet med en vis Interesse, tiltrods for den Smule patriotisk Ærgrelse, som vi paa vor hæderlige Sagastiils Vegne føle over dens Nedværdigelse — en Ærgrelse, der for vort Vedkommende synes ligesaa berettiget som den, der ofte er følt og udtalt over at see Bibelens eiendommelige Stiil anvendt paa reent profane Materier. En særegen Betydning, der tillige har udgjort Hovedformaalet ved Udgivelsen, har Bogen i praktisk Henseende, som Veiledning for Politiet, til at finde og kjende sine Folk igjen.

— Efter Forlydende vil til Jul udkomme paa den Gyldendalske Boghandlings Forlag i Kbhvn. et Bind Fortællinger fra Bergens Stift af Forfatterinden M. Th., af hvem i sin Tid en novellistisk Skildring har været trykt i dette Blad, og som desuden i „Fædrelandet" har leveret et Par smukke Reiseskizzer fra Hardanger. Som bekjendt hidrører de af Bjørnson udgivne „Digte af en Dame", hvoraf andet Oplag skal være udsolgt, fra samme Haand.

— Kirkekommissionens Arbeide er nu udkommet i Trykken under Titel:

(A.) **Motiverede Lovudkast**, afgivne af den ved kgl. Resol. af 27de Jan. 1859 til Drøftelse af forskjellige kirkelige Anliggender nedsatte Commission. Chr. 1862. 110 & 28 S. 8.

(B.) En Bog med bogstavret samme Titel, samme Tryk og samme graa Pakpapiirsomslag som foregaaende, men af et ganske forskjelligt Indhold og kun 82 S. tyk.

Den første af disse Bøger, som vi vilkaarligen have tilladt os at betegne med A, indeholder motiverede Udkast til Love om Menighedsraad og Medhjælpere tilligemed do. do. til Lov om Konfirmationen; den anden, B, motiveret Udkast (1) til Lov ang. dem, der bekjende sig til den christelige Religion, uden at være Medlemmer af Statskirken, og (2) til Lov ang. dem, der ikke bekjende sig til den christelige Religion (især med Hensyn paa Mormonerne.)

Der kræves en særegen Grad af Mangel paa praktisk og literært Skjøn, for saaledes, som ovenfor antydet, at udgive forskjellige Arbeider under saa fuldstændig eens Titel, at det hverken i Bibliographier eller ved Henviisninger vil være muligt at skjelne dem fra hinanden, uden ved vidtløftige Beskrivelser af Indhold, Sideantal, etc., medmindre man vilde antage et officielt Bind for hver af Bøgerne, og saaledes betegne den ene f. Ex. som det „graa" den anden som det „blaa" Religionslovforslag. Men denne Distinktion har ialfald ikke Kirkedepartementet tænkt paa, saasom det har heftet begge Bøger i Graapapiir. — Idet vi forbeholde os, senere at give en Kritik af Kirkekommissionens Forslag, der synes os nærmest at maatte charakteriseres som et fiint anlagt Angreb paa Troes- og Samvittighedsfriheden, skulle vi her kun foreløbig gjøre opmærksom paa et enkelt underligt Punkt i Lovforslaget om Medhjælpere. Her beder det, at disse skulle være „hæderlige og gudfrygtige Mænd." Ordet „gudfrygtig" synes os i meer end een Henseende særdeles uheldig valgt. Det er baade for vidt og for snævert til som Lovudtryk at kunne gjøre Tjeneste. Tages det i sin Almindelighed, kan intet være iveien for at Jøder ligesaagodt som Christne kunne blive Medhjælpere; thi ingen vil benægte, at en Jøde kan være en baade hæderlig og gudfrygtig Mand. Tages det derimod i hele dets Strenghed, vil maaskee ikke engang selve Kirkekommissionens Medlemmer hver for sig fyldestgjøre Begrebet i den Grad, at de kunne godkjendes som Medhjælpere. Vi tro derfor, at Kommissionen bedre vilde rammet sin Hensigt, om den havde ladet sig nøie med Ordet, christelig(-sindet), der baade vilde udelukket Jøder fra at varetage en christen Menigheds Tarv, og hindret den offentlige Hellighed eller Phariscæismen fra at gjøre sig enegjældende.

— **Breve fra London** under Verdensudstillingen 1862 af C. St. A. Bille. 295 S. 8. Priis 99 ß. Reitzels Forlag. Hr. Bille, "Dagbladet"s Redaktør, har under Udstillingen i London opholdt sig nogle Uger der og skrevet en Række Breve hjem til det af ham redigerede Blad, hvilke ved livlig Fremstilling og sund og uhildet Opfatning af Forholdene maatte finde og vistnok have fundet en velvillig Modtagelse. Det er disse Breve, der i Forening med et Par, før utrykte, udgjør ovennævnte Bind. Nærmest ere disse Breve at betragte som en Fortsættelse af Hr. Billes i 1856 og 57 udgivne "Skizzer fra England," som vi i sin Tid tillode os at anbefale til vore Læseres Opmærksomhed. Men den særegne Foranledning, som for en stor Deel har afgivet Emnet, giver dem endnu en Interesse, som hine ellers fortræffelige „Skizzer" ikke havde.

— Af **Nordisk Tidsskrift for Literatur og Kunst**, udg. af L. Dietrichson, er udkommet 5te Hefte, indeholdende: 1) 5 Ballader af Kl. Groth, oversatte af Hannibal Hoff; 2) Det svenske Drama og det svenske Theater før og nu; 3) Det franske Maleri i vor Tid (efter Spriuger, fortſ.); 4) Literaturrevu (Plougs Digte, Bjørnsons Sverre.) Tidsskriftet udkommer hos Wøldike i Kjøbenhavn, maanedlig et Hefte paa 3 a 4 Ark, og koster 4 Rd. (2 Spd. 24 ß) aarlig.

— **Beskrivelse over Aas høiere Landbrugsskole**, af F. A. Dahl, Direktør. 77 S. st. 8. Priis 36 ß (Steensballe). Denne for Landmænd særdeles oplysende og lærerige Beskrivelse, der nærmest er tilblevet som officiel Indberetning, ledsages af 8 Plancher xylographerede Afbildninger foruden et lithographeret og illumineret Kort over Aas, og et stort Antal i Texten trykte Afbildninger af de paa Gaarden benyttede mærkeligste Redskaber og Maskiner. Bogens Priis er forholdsviis meget billig.

— Som Prøveforelæsning over selvvalgt Emne for den ledige Lektorpost i Lovkyndighed har Fr. Brandt udgivet: **Om foreløbige Retsmidler** i den gamle norske Rettergang. 25 S. 4. (Trykt som Manuskript.)

— Dr. Michelet's nye philosophiske Tidsskrift **Der Gedanke**, blandt hvis navngivne Medarbeidere Nordmændene Prof. Monrad og Kand. Lieblein findes nævnt paa Titelbladet, bringer i det netop hidkomne 3die Binds 3die H. et af Hr. Lieblein afgivet Referat af Prof. Monrad's i Christiania Videnskabernes Selskabs Forhandlinger indførte „Kritiske Bemærkninger ang. Betydningen af Pythagoræernes Tallære," hvilke Bemærkninger vare foranledigede ved Røth's „Gesch. unserer abendländischen Philosophie."

— Paa det Kjøbenhavnske Waisenhuses Forlag er udkommet: **Psalmerne**, oversatte af Chr. Hermansen. (95 S. st. 8.) Saavidt vi vide, har Hermansen, der er Professor i den semitisk-orientalske Philologi og Literatur ved Kjøbenhavns Universitet, og allerede til Kalkars Bibel har givet Oversættelser af Ezechiel og Daniel, ligesom Thistedahl hos, os faaet det officielle Hverv at udarbeide en ny Bibeloversættelse, og herpaa er da foreliggende Hefte at betragte som en Prøve. Det er ikke uden Interesse at vide, at den danske Bibeloversætter, ligesom Thistedahl er en Bonde (Huusmandssøn fra Jylland) med Indstilling til sin theologiske Examen.

— Hos Wøldike er udkommet: **Anviisning til at bede**, af Dr. v. Kapff i Stuttgart, ved J. L. Jessen. (66 S. 8). Originalen af denne Bog, der af Oversætteren især anbefales som Konfirmationsgave, har oplevet ikke mindre end 14 Oplag („det første Aftryk i 14,000 Exemplarer.")

Dansk Maanedsskrift 1862, B. 2. H. 2, indeholder Begyndelsen af en udførlig og som det synes paa stort Kildeefterſyn bygget Skildring af den sorte Død ved Kand. med. C. Lange, en længere Anmeldelse af K. Knudsens Program om Norsk og Dansk ved Dr. Rosenberg, samt en med nogle indledende Ord aftrykt Politihistorie efter Meltzers „Smaabilleder af Folkelivet." Idet Rosenberg i det Enkelte imødegaar Adskilligt i Knudsens Skrift, bedømmer han dette i det Hele velvilligen, og navnlig yder han Nordmændenes Norskhedsbestræbelser eller rettere Sprogændringer en Anerkjendelse, som maatte forbause, hvis vi ikke alt vidste, at det blandt flere Danske næsten er blevet en Modesag at kokettere med alt Norsk, eller ialfald officielt at hylde det som en Modvægt mod den forhadte Indflydelse fra Syden.

— Af den vel udarbeidede historiske Skildring af **Luthers Huusliv** 1526—1546 ved Præsten A. Listov, som vi for nogen Tid siden henledede Opmærksomheden paa, er allerede udkommet et andet Oplag. (Kbhvn., Linds Forlag.)

— Hr. **Otto Winter-Hjelm**, der er en mangeaarig Elev af Arnold, og i den senere Tid for Musikens Studium har opholdt sig i Udlandet, gav forrige Løverdag en Koncert i Frimurerlogens Festivitetssal for et desværre ikke synderlig stort Antal Tilhørere. En af ham selv under hans Ophold i Berlin komponeret Symphoni vakte Kjenderes Opmærksomhed, og en af vore største musikalske Autoriteter har under Mærket K. i Mgbl. over denne Komposition fældet en i det Hele anerkjendende og opmuntrende Dom.

Norge.

Christiania. Den 3die Oktober foregik den høitidelige Aabning af Lillestrøm-Kongsvinger-Jernbanen. Et Extratræn, hvormed forskjellige høiere Autoriteter og Størsteparten af Storthingets Medlemmer, afgik fra Byen Kl. 7¼ og naaede 10¼ til Kongsvinger, hvor imidlertid Hs. M. Kongen allerede var ankommet, tidligere end beregnet, saa at Velkomsttalen gik spildt. Efterat Hs. M. Kongen og de Indbudne havde indtaget en af Kongsvingers Indvaanere festligt arrangeret Frokost, forlod Toget Kl. 1 Stedet. Kl. 4 ankom det hid til Byen, hvor Hs. Maj. Kongen ved Jernbanegaarden blev hilset af en stor Menneskemasse. — Lillestrøm-Kongsvinger-Banen er 7 Mile lang. Af den af Storthinget i 1857 til dens Anlæg bevilgede Sum 1,610,000 Spd. vil 250,000, ja maaskee 300,000 Spd. blive tilovers, naar Banen mod Aarets Slutning er bleven fuldkommen færdig.

— Statsraad Hans Chr. Petersen døde 26de Septbr. af et Levertilfælde. Han var født i Christianssand 1793 og var Medlem af Statsraadet fra 1839 indtil f. A., da han i den bekjendte Krisis fik sin Afsked. Hs. M. Kongen lod gjennem Statsraadets første Medlem bevidne den Afdødes Efterladte sin Deeltagelse ligesom General Fleischer var beordret til paa Høistsammes Vegne at følge Liget til Graven.

— Den 1ste Oktbr. sammentraadte Storthinget. Til Medlemmer af Valgkommitteen valgtes Harbitz, Aall, O. G. Ueland, Schweigaard, J. Sverdrup, Valstad, Enge, Augustinussen og Christensen. — U. A. Motzfeldt har meldt Sygdomsforfald, hvorfor Suppleanten Advokat Kildal er tilkaldt. Kirkesanger Olaffen er reist hjem paa Grund af Sygelighed.

— Mandag Eftermiddag Kl. 5 begynde DHrr. Bachkes og Brandts Konkurrenceforelæsninger for den ledige Lektorpost.

— Ole Bull er ankommen hertil fra Udlandet.

— Prindsen af Vasa, der er Feltmarskalk i østerrigsk Tjeneste og under Navn af Grev v. Isenberg har deeltaget i Leiren ved Dannevirke, har ganske inkognito besøgt Helsingborg, for at see sine Fædres Land. Prindsen er nu 63 Aar gammel.

I **Sarpsborg**, Ildsvaadernes bedste Hjem, er atter brændt 6 Gaarde og nogle beskadigede. Assurancesummen for de brændte Gaarde var 9250 Spd.; Varer og Effekter ødelagdes for henved 20,000 Spd.

Bergen. I Anledning af Rektor Holmboes Aftrædelse som Skolemand gaves inden hans Afreise til Storthinget en Festmiddag til hans Ære.

Blandede Efterretninger.

Lektor Gottlund i Helsingfors har bekjendtgjort, at han er i Besiddelse af originalt Bidrag til Carl den Tolvtes Historie, nemlig en Dagbog, ført af Soldaten i A. L. Lewenhaupts Regiment, Erik Dahlgren fra Dalarne (der siden blev Officier), saavel under Krigen fra 1700—1709, som under hans Fangenskab i Moskow, og senere fra 1714—1720 under Felttoget i Roslagen. Dette Manuskript har han fundet hos en Bonde oppe i Dalarne i Järna-Sogn. Bindet er stærkt tilrøget, men Bladene ere fuldkomment uskadte, og det indeholder foruden Dagbogen adskillige Sange og Psalmer, som D. har forfattet under sit Fangenskab, samt Afskrifter af Ordrer, Ruller og andre officielle Dokumenter, og er prydet med Tegninger og Bibelsprog i Margen.

— Professor H. M. Chalybæus i Kiel er den 22de afgaaet ved Døden. Han var født i Sachsen, og blev 1839 ansat som Professor i Kiel. 1852 blev han afsat, fordi han var en af dem, der havde tilbagesendt deres Orden under Oprøret, men 1854 blev han ansat igjen. Hans mest bekjendte Skrift er en Haandbog i den nyere Philosophies Historie.

— Paa et efter Indbydelse af flere anseede Mænd den 23. Sept. afholdt stort offentligt Møde i Stockholm besluttedes en Adresse til Garibaldi, som det overdroges Indbyderne at affatte. Auditør Blanche præsiderede; Talerne vare Mag. A. Sohlmann og Hr. P. R. Tersmeden, hvis Ytringer modtoges med stormende Bifald.

☞ Bladets Redaktør P. Botten Hansen bor i Dronningens Gade, Nr. 26, 2den Etage.

Hermed Tillæg.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 41. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 12te Oktober 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Fra Reisen,

Sandhed og Digt af A. M. Glükstad.

III.

(Sidste Artikel).

Jeg besøgte engang en god Ven, der skulde reise til Hamburg og Bremen, og som i den Anledning foretog storartede Forberedelser. Allerede da jeg var paa Gangen, hørte jeg ham deklamere: „Mit, nebst, sammt, seit“ osv., og han viste sig synlig saa ubehagelig berørt ved Forstyrrelsen, som en Astronom, der bliver afbrudt midt i en vanskelig Beregning.

„Goddag . . . Mit, nebst, sammt, seit . . . Sæt dig ned! Schnee ist weiß, Pech ist schwarz . . . Der staar Tobakken . . . Gras ist grün.“

Overalt fløð Reisebøger og Karter omkring, Kufferter, Reisevædsker og Tasker stode opstablede i malerisk Uorden. Paa Bordet laa en Bunke Papiir beskrevet med store Bogstaver, der ved nærmere Eftersyn viste sig at være de uregelmæssige Verber, som han havde optegnet, naturligviis i det største, ubekvemmeste Arkformat, han kunde opdrive. Paa Hovedet havde han en strikket Reisehue, i Munden et Uhyre af en Pibe og vandrede nu med stærke Skridt deklamerende op og ned ad Gulvet.

„Udmærket Reisepibe, den røger to hele Timer . . . Der Apfel hängt am Ast, der Knabe ißt den Apfel.“ — „Naa, du forbereder dig da grundig, mærker jeg.“ — „Ja, det er temmelig nødvendigt, naar man ikke vil reise som en Nar . . . Schwinge, schwang, geschwungen; singe, sang, gesungen; springe, sprang, gesprungen . . . Gid Pokker tage de uregelmæssige Verber! Du mener vel, at naar Reisen ikke gaar lige til Kalifornien, saa kan man lade Fem være lige. Nei, Sagen er, der tør Ingen mærke, at jeg er Udlænding, ellers bliver man snydt . . . Lohn er Maskulinum, men Sammensætninger Neutrum f. Ex. das Furlohn, das Botenlohn, das Macherlohn . . .

„Ja, Dig vil man sikkert holde for en Indfødt.“ — „Læg Mærke til min Akcent. Hvis Du ikke synes, at det er Tydsk, som jeg nu deklamerer, beklager jeg Dig.

Deutschland, Deutschland über Alles,
über Alles in der Welt,
wenn es stets zu Schutz und Trutze
brüderlich zusammenhält
von der Maas bis an die Memel,
von der Etsch bis an den Belt.
Deutschland, Deutschland über Alles,
über Alles in der Welt!

At den Mundfuld var betydelig tydsk, maatte jeg indrømme, og da han paa et Been kunde opregne Præpositionerne, der styre Akkusativ, og dem, der styre Dativ, maatte jeg bøie mit Hoved i Ydmyghed. Han vidste desuden til Punkt og Prikke, hvor mange Kirker og hvor mange Jøder der gives i Hamburg, han vidste Tallet paa Cigarer og Mennesker, der aarlig udføres fra Bremen, han vidste, hvor mange Gjæster der i Gjennemsnit besøge Bremer-Raadstuekjælderen daglig, og hvor mange tusinde Bankomark der aarlig omsættes paa Hamburgerbørs. Der gaves intet Panorama og intet Voxkabinet, ingen Sangerpavillon og intet Abetheater — han kunde prægtig sige, i hvilken Gade de laae. Resultatet af alle disse Granskninger var ogsaa, at det Første han bestilte hos Kellneren i Hamburg, da han spiste til Aften, var „eine Flasche Oel,“ og man bragte ham da ganske rigtig Olieflasken istedetfor Øl. Han kunde rolig sige, at han havde seet Alt, hvad der var at see paa Stedet, han travede om fra Morgen til Aften, og naar hans Been ikke længer kunde bære ham, jagede han afsted i Droschke. Vel forstod han sig kun saa meget paa Myntvæsen, at han kunde skjelne Sølv fra Kobber; men Myntsamlingen maatte han dog betragte, og han maatte ind i den anatomiske Præparatsamling, uagtet han fik ondt ved Synet. Han kunde vel ikke trænge ind i private Huse og betragte Tapeter og Møbler, Beboere og Skjødehunde; vel fattedes han den uskatteerlige Gryde i Andersens Eventyr, der kunde fortælle, hvad der i hvert Huus vankede til Middag; men forresten lod han det ikke mangle paa nogen Anstrængelse, og han maatte være fuldstændig forkommen, naar han endelig gjorde Holdt for at vederkvæge sig med en Portion Ostern eller en Kopf Thewasser.

Tog denne gode Mand sig Verden nær, da tog en anden Herre sig den deslettere. Han havde ved Brændeviinsbrænden i de gode Tider tjent sig en net liden Sum af et Par hundrede Tusind og fik pludselig, efter at han i en Menneskealder ikke havde været udenfor sin kjære Fødeby, den Idee at ville see Verden og besluttede derfor at valfarte til Paris for at see Napoleons Hat, for hvilken han altid havde næret et stille Sværmeri. Da han imidlertid ikke var nogen Ven af sproglige Studier eller af Anstrængelser i det Hele, tog han en anden gammel Kriblekrable paa Slæbetoug, der „forstod Sproget og forresten kunde være ham behjælpelig“, og, hvad der var det Vigtigste, dette hans Sværmeri for den lille Hat. Med Undtagelse af Synet, som Brændeviinsbrænderen forbeholdt sig selv, overdrog han den Anden at høre, lugte, føle og smage for sig. Kunstsamlinger vare just ikke hans Passion. I Louvre var han engang, men skyede som brændt Barn Ilden. Han kjedede sig hjertelig ved disse Apolloer og Venus'er, „som ikke engang havde Klæder paa Kroppen.“ Det Eneste, der vakte hans Opmærksomhed, var en Statue af et Barn med en Gaas eller, som han udtrykte sig, „Engelen, som kværker Gaasa.“ I Malerisamlingen spurgte han ved hvert Maleri, hvem og hvad det skulde forestille, og han gav sig først tilfreds, da en Landsmand, hvem han slemt plagede, gjorde ham viis, at en nederlandsk Ryttertræfning var Slaget ved Stiklestad og Murillos Madonna Dronningen af Saba; men disse to interessante Fremtoninger kunde dog ikke oftere lokke ham til Louvre. Naar vi Andre gik derhen, sagde han gjerne, at han hellere vilde see paa „Dyrene,“ det vil sige en stor Bjergugle i Hjørnebutikken i Hotel de Louvre og „den store Hummer og de smaa levende Skildpadder“ i Delikatesseudsalget i Palais royal. Han fordybede sig ogsaa gjerne saa grundig i Betragtning af „Dyrene“, at tjenstvillige Mennesker fordybede sig i hans Lommer og tømte, hvad deri monne befinde sig. I Theatret var han blot een Gang, han kunde ikke begribe, hvad det skulde ligne, at Folk sparker ud med Hænder og Been og skraaler og gebærder sig, nei, da var Hestekomedien noget ganske Andet. At Ledsageren maatte gaae som Amme med dette store Barn overalt, følger af sig selv, og han gjorde kun ubehagelige Erfaringer, naar han et Dieblik var alene. Ammen havde en Dag affat ham paa den sædvanlige Restauration og vilde et Par Minutter senere komme efter. I Begyndelsen gik det ganske godt; til at hænge Hat og Overfrakke fra sig behøvedes der ikke store Sprogkundskaber og til at pege paa Suppen, hvis Plads han vidste paa Spisekartet, ikke heller; men pludselig fik han Lyst paa et Glas Vand, og det var saa sin Sag at gjøre dette begribeligt. Fra sine Skoledage havde han en dunkel Erindring om, at Vand hed eau, og at dette skulde udtales o eller aa, og han raabte da nu et lydeligt Aa! til stor Forbauselse for alle Gjæsterne. Da han saaledes klædte dette stakkels Ord saa nøgent, som det var kommet til Verden og hverken omhyllede det med Artikel eller andre Omsvøb, var det Opvarteren umuligt at begribe, hvad der gik ad Manden. Da han gjentagende stønnede sit Aa, fik en af Gjæsterne den Idee, at han havde faaet Noget i Vrangstruben og gav sig til at dunke ham dygtig i Ryggen. Det er ikke let at sige, hvad der videre kunde udviklet sig af denne Scene, da Brændeviinsbrænderen gjorde Mine til at gjengjælde Dunkene, hvis ikke hans Amme var kommet til og havde taget sig af Sagen.

Han opbevarede som Erindring samtlige Hotelregninger, som han samvittighedsfuldt lod indbinde, for det kunde være saa nyttigt at have, naar man kanske en Gang til kom ud i Verden, og i eensomme Timer læste han dem ofte igjennem med stille Henrykkelse.

Manden var imidlertid fuldkommen tilfreds med sit Reiseudbytte, da han kom hjem igjen til gamle Norge, og at komme tilfreds hjem igjen bliver altid Hovedsagen. Selv om man kun har Sands for den store Hummer eller de smaa levende Skildpadder, selv om man kun forstaar at beundre Fadet i Heidelberg eller Jøde-Jakob, — er man blot selv fornøiet, da er Alt vundet. Det er ikke den alene, der har skrevet falsk, som har godt af en Klimatforandring, nei, ogsaa vi andre skikkelige Folk, der redelig betale vor Hundeskat og lægge vor Daler paa Vuggen, kunne have godt af at ryste Støvet af os. I vor hule Tid, da man som Diogenes kan gaae omkring med Lygten for at søge et Menneske, da man kan træffe Folk nok, men saa yderlig sjelden et Menneske, en Personlighed, der er rede til at ofre Noget for Selvstændighedens, for Ideens Skyld, i vor Tid, da det fremfor Alt gjælder at have en myg Ryg og bøielige Principer, naar man vil bringe det til Noget, i vor Tid, da man drukner i Hensyn og dagligt Gnaal, — taber man tilsidst sig selv, naar man ikke kan komme bort fra dette evige Ritsch-ratsch-filebom, fra disse selvbestaltede Autoriteter og Koterier, der skjære Alle over een Kam, naar man ikke sværger til deres Fane. Sumpen bliver mudret, fordi den staar stille, Bækken er klar, fordi den er i Bevægelse, og Diamanten har engang kogt i Jordens Indvolde, før den fik sin Form og Klarhed. Saaledes gaar det ogsaa med os Mennesker. Men lad os ikke komme paa Afveie, det var blot om at reise vi skulde tale.

Endnu engang, jeg raader Enhver, der kan, til at tage Vandringsstaven i Haanden. Du stakkels, blege Kontortræl, hvis Lunger trykkes sammen over Pulten, og hvis Øie sløves af Kontorlampen, du, der regner og skriver Tal, til den hule Hoste indfinder sig, denne Hoste, der ikke gjør Nogen godt, skynd dig

at trække frisk Luft før den Uundgaaelige banker paa Døren. Selv din Principal regner ud, at du sandsynligviis inden et Aar er udslidt, og at han da maa anskaffe sig en ny Regnemaskine. Og du, min kjære Statshæmorrhoidarius, hvis Hjerne er i uafbrudt Virksomhed, for at bringe Toldsatser og Nevøer iveiret, hvil ud! Snør din Randsel og gaae op imellem Fjeldene! Fossen bruser der saa ubunden liberal, og Maaltrosten synger saa listig upartisk i Grantoppen, at du vil blive ganske underlig tilmode over disse Naturens evige Sandheder, der klinge igjennem hver Tone. Hvem veed? Kanske vil du slippe de friske Luftninger ind mellem de støvede Dokumenter, naar du kommer tilbage. Og du, min unge Hr. Student, der indbilder dig at have en ulykkelig Kjærlighed paa Halsen, der læser Heine's Buch der Lieder og skriver hjertebrækkende Vers, der kun aande Ak og Vee, kast Heine i Krogen, brænd dine Digte „Til Hende!" damp afsted, og dit brændende Hjertes Kulbeholdning vil ogsaa gaae op i Damp. Jeg vædder Ti mod En, at du paa Veien pludselig vil opdage, at din Madonna i Virkeligheden er en Gaas, der bedre passer i en Gryde end i et Studenterhjerte, eller en Paafugl, der kun har Værd for sin skjønne Hales Skyld.

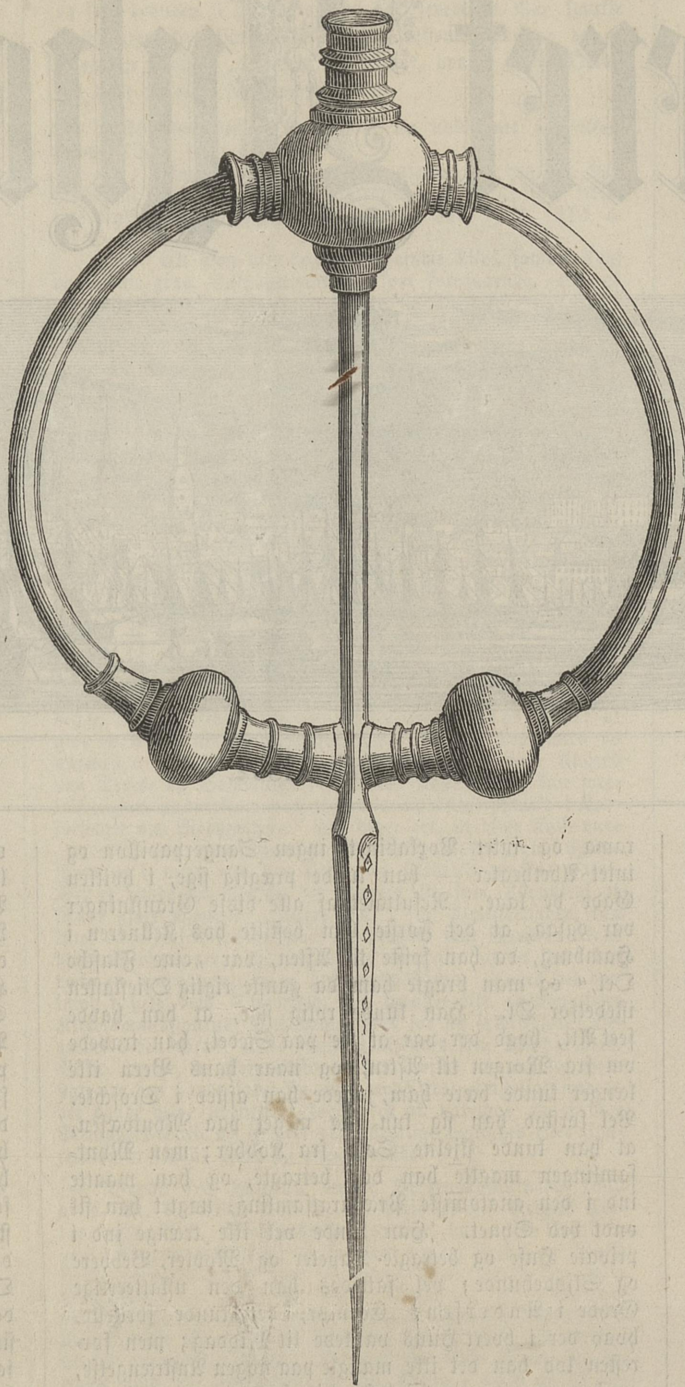
Det er Umagen værd at reise, selv om det blot var, for at have den Glæde at komme hjem igjen. Aldrig har Piben dampet saa gemytlig i Ovnskrogen, aldrig har Ilden knitret og spraget big saa hjemlig imøde, og selv Smørøiet i Grøden seer paa dig som en gammel Bekjendt. Alle de kjære Ansigter straale med dobbelt Glands. Savner du et, nu, da Fred være med det, og er der kommet et nyt lille til, da mærker snart den Lille, at du hører til Familien. Tiden har slettet de slemme Erindringer ud af Hukommelsestavlen, og kun de blide staae tilbage. Ja, vil du sige, ude er godt, men hjemme er bedst.

Nyt Fund af Oldsager.

Universitetets Samling af nordiske Oldsager har nylig atter modtaget et større Fund af Guld- og Sølvsmykker fra den hedenske Tid, altsaa et af samme Art, som det, der for et Par siden gjordes paa Gaarden Sletner i Eidsberg Præstegjeld, og hvoraf Nyhedsbladet i Aargangen 1860 gav en kort Beskrivelse. Saadanne Fund har allerede stor Interesse ved sin sjeldne Forekomst i Norge, og da desuden de denne Gang indkomne Oldsager i og for sig er ret mærkelige, vil en kort Notits om Fundet maaskee læses med Interesse.

Fundet gjordes i Juli Maaned d. A. paa Gaarden Vullum i Malviks Sogn, Strindens Præstegjeld, en god Miil østenfor Throndhjem. Den lykkelige Opdager var en Gjætergut, som, idet han morede sig med at stride ned over et Svaberg i Gaardens Udmark, kom til med Foden at støde imod noget blankt, der stod frem af Jorden tæt under Svaberget; han tog fat i det for at see, hvad det var, og trak frem en heel Hank af ikke mindre end 6 svære Ringe, deels af Guld, deels af Sølv. Da Gutten var kommen hjem med sit Fund og havde fortalt, hvorledes han var kommen til det, tog hans Fosterfader, en Huusmand paa Gaarden, sig for nærmere at undersøge Stedet og fandt da ganske tæt ved nok en Hank af 5 Ringe, ligeledes deels af Guld og deels af Sølv. Begge Hanker var nu blot ganske tyndt dækkede med Gruus; men de har efter al Rimelighed oprindelig været bedre bevarede; Regn og Veir kan nok have bortfeiet en heel Deel af det Jordlag, hvormed Nedlæggeren havde skjult dem, i Løbet af de mange Aarhundreder, hvori de, som vi strax skal see, maa have ligget der.

Blandt de 11 Stykker, hvoraf Fundet bestaar, er 4 Armringe af Guld, 6 svære Halsringe af Sølv og 1 ligesaa svær Ringspænde af Sølv, til en Metalværdi af tilsammen omtrent 350 Spd. Samtlige Sager blev gjennem vedkommende Autoriteter indsendt til Universitetet, som kjøbte det hele for sin Samling med Undtagelse af en af Sølvringene, som Videnskabernes Selskab i Throndhjem havde ytret Ønske om at erhverve, og som altsaa for Eftertiden vil blive bevaret som en Prøve paa Fundet i Selskabets Samling i Throndhjem. De 10 øvrige Numre ere nu opstillede i Universitetets Samling og indførte i dens Katalog under Numrene 2919—2928.

Ringspænde af Sølv,
funden paa Gaarden Vullum og vægtig 32½ Lod.

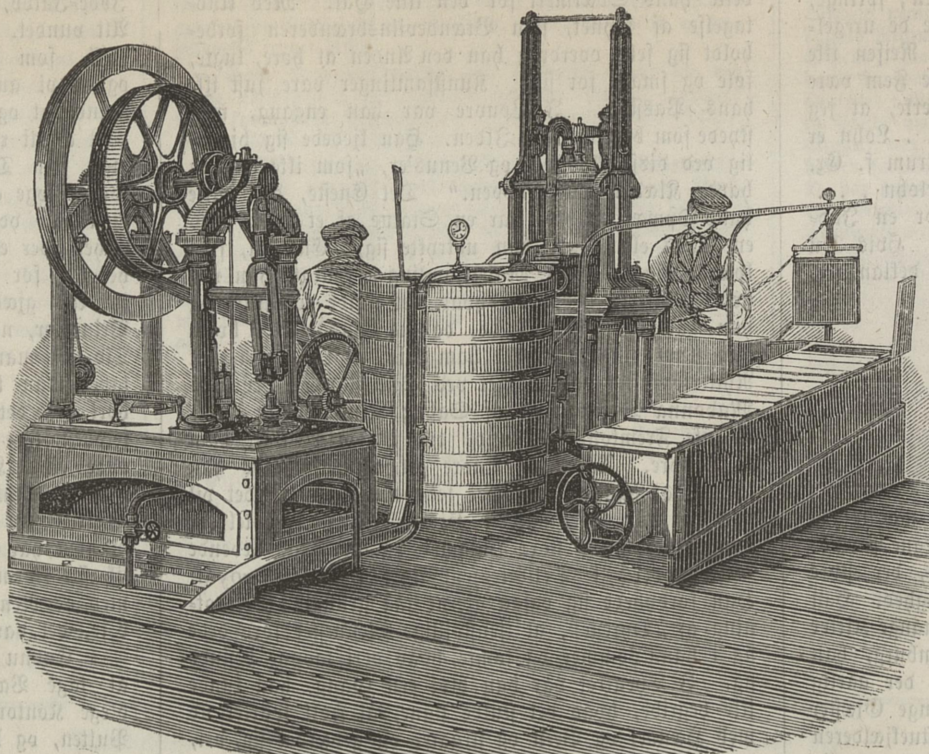
Af Ringspænden, som vel maa ansees for det mærkeligste Stykke, af det hele, gives her en Afbildning (i halv Størrelse). Den maa have været brugt til at hefte Kappen sammen foran, udentvivl ved Hjælp af Huller, som var anbragt i Kappefligerne for at optage den svære Naal. Denne Form af Spænder (maaskee vore Forfædres dálkr) er ingenlunde sjelden at finde blandt de hedenske Oldsager; ogsaa Universitetets Samling eier et større Antal af dem, men de allerfleste af disse er af Messing eller Jern og af meget mindre Dimensioner: kun een (Nr. 2283), funden for faa Aar siden paa Hovland i Etne Præstegjeld i Søndhordeland, er af Sølv og omtrent lige saa stor som den her afbildede. Paa Nr. 2283 mangler imidlertid Naalen, der er bevaret paa denne (den var ved Indsendelsen afbrudt øverst oppe, men er nu loddet fast); dette Exemplar er altsaa vel det første fuldstændige, som er fundet i Norge. Det kjøbenhavnske Museum eier flere; to af dem er optagne i Worsaaes Afbildninger (sidste Udg.) Nr. 410 og 411. Paa disse Worsaaes Afbildninger er den bevægelige Kugle, hvori Naalen sidder, anbragt blot ¼ Cirkel fra de to faste Endekugler. Paa vort Exemplar maa den derimod ganske vist under Brugen have siddet saaledes, som Tegningen viser; naar man forsøger at fæste Spænden f. Ex. i en Frakke, som let kan gjøres ved at stikke Naalen gjennem Knaphullerne, viser det sig, at den af sig selv glider henimod den Stilling, hvori den her er afbildet. — Nederst paa Naalen vil man see endeel af de trekantede Zirater med Punkter indeni, som er charakteristiske for Sølvsmykkerne fra den hedenske Tid. Stykkets Vægt er 32½ Lod.

De 6 Halsringe af Sølv (hvoraf Universitetets Samling, som allerede bemærket, har erhvervet de 5) ligne de almindelige Sølvringe fra Hedendommen. Disse er gjerne af flettet eller snoet Arbeide, dannede af massive Sølvstænger, som er vundne om hinanden og ved Enderne sammensveisede til en flad eller rund Stang; i Snoningerne er ofte indlagt flettet Sølvtraad som Zirat; Enderne danne almindelig en simpel Laas (ved to i hinanden gribende Hager), og har, naar de er fladt udhamrede, gjerne de omtalte triangulære Ornamenter. Om dette Slags Arbeide vil Afbildningerne Nr. 82—85 i Nyhedsbladet Nr. 5, 1861 kunne give en Forestilling. De Ringe, vi her omtale, udmærke sig kun fra det almindelige ved usædvanlig Størrelse og Tyngde og tilbeels ved omhyggeligere og ziirligere Arbeide. Den sværeste (Nr. 2923) veier 38½ Lod; den er snoet af 8 Stænger, hvoraf først to og to er tvundne sammen og derefter igjen de 4 saaledes dannede Dobbeltstænger. Alle Snoningerne er prydede med Indlægning af flettet Sølvtraad. En anden, Nr. 2927, udmærker sig ved sin Vidde (dens Gjennemsnit er næsten 8 Tommer), men er forholdsviis spæd og veier derfor kun 16¼ Lod. Den har formodentlig været baaret saaledes, at dens tykkeste Deel (ligeoverfor Laasen) hang ned foran paa Brystet.

Af Guldarmringene bestaar den sværeste (Vægt 11¼ Lod, Metalværdi c. 96 Spd.) kun af en simpel fiirkantet tilhamret Stang, de tre øvrige derimod er flettede som Sølvringene, dog kun med en enkelt Fletning af to Stænger. En af disse sidste er ganske heel uden synlig Sammenføining, kun er de to Stænger et lidet Stykke sveisede sammen og fladt udhamrede; paa dette flade Stykke sees de ellers for Sølvsager eiendommelige trekantede Zirater; desuden har Ringen ogsaa den, som alt omtalt, paa mange Sølvringe forekommende Udziring med flettet Traad (her naturligviis Guldtraad). Ogsaa de tre andre Ringe har været gjorte til at skydes over Haanden ind paa Armen; de er nemlig lukkede ved en meget kunstig og forviklet Sammenknytning af de rundt udhamrede Ender, som det maatte koste megen Tid og Møie at løse.

Det er ikke vanskeligt omtrentlig at bestemme Tiden, naar disse Gjenstande var i Brug og maa antages at være lagte ned i Jorden. Man har nemlig oftere her i Landet og andetsteds fundet Sølvsager af det her beskrevne charakteristiske Slags sammen med Mynter, oftest kufiske (arabiske fra Khalifatets Tid), prægede i Tiden fra cirka 750 til henimod 1000 e. Chr. Det kan altsaa sluttes med Sikkerhed, at det var i Hedendommens sidste Tid, at saadanne Smykker brugtes her i Norden, og vi kan derefter med Rimelighed antage, at de paa Vullum nu fundne Oldsager er nedlagte i Jorden i 9de eller 10de Aarhundrede. Man pleier rigtignok ellers ikke at finde Guldsmykker sammen med Sølvsager af dette Slags; men de i dette Fund forekommende Stykker af Guld vise allerede ved sin med Sølvsagernes stemmende særegne Forarbeidelsesmaade og Ornamentering, at de maa hidrøre fra samme Tid som disse.

De her omtalte Smykkesager udmærke sig ikke just ved smagfuld og elegant Form; der er vistnok anvendt megen Omhu og adskillig Kunstfærdighed paa

Siebes Iistilberedningsmaskine.

Arbeidet, men som Smykker er de dog, lig de fleste af de fra Hedendommen bevarede, alt for svære og plumpe. Var det blot vore Forfædres raa Smag, deres Lyst til at prange med ret kostbare og massive Smykker, som gjorde saadanne Former af Guld- og Sølvprydelser yndede hos dem? Det var neppe dette alene; man maa ved Siden deraf tage med i Betragtningen, at det efter den Tids Forhold var en af de hensigtsmæssigste Bevaringsmaader for den rede Kapital, man eiede, at bære den paa sig i Form af et Smykke af ædelt Metal. Dette kunde let omsættes, især naar det, som ialfald ofte synes at have været Tilfældet, var af en bestemt Vægt og Lødighed; det var altsaa et bekvemt Surrogat for Mynt, som man endnu ikke havde; paa den Maade kunde man ogsaa let bringe en betydelig Kapital i Sikkerhed, naar man, som ofte kunde hænde i saa urolige Tider, frygtede for Overfald eller Ran. Man behøvede blot at grave Smykkerne, hvori Kapitalen var nedlagt, ned i Jorden paa et Sted, som man selv alene kjendte; Guld- og Sølvsager tage, som bekjendt, saagodtsom ingen Skade ved at ligge i Jorden. At man ofte har grebet til dette Middel, derom vidne de ikke saa Fund af saadanne Værdisager, man har gjort i Norden, næsten altid, ligesom det her omtalte, paa afsides Steder, hvor der ikke har været Spor af nogen Grav.

Siebes Iistilberedningsmaskine.

„Naturens Bog har igjennem Aartusinder ligget aaben for Menneskets Blik," og dog findes der mangfoldige af dens beskrevne Blade, hvis Skrifttegn endnu ei ere tydede, hvis hemmelighedsfulde Sprog man hidindtil ikke rigtig har forstaaet. Men efterhaanden lykkes det for den forskende Menneskeaand inden Naturrigets vidstrakte Gebeter at gjøre alt flere og flere Opdagelser; vi lære i Tidens Løb at kjende mange af de evige Love, hvorefter Gud regjerer Verden, og Naturens mægtigste Kræfter træde i vor Tjeneste. Gud har bestemt Mennesket til at være „Herre og Hersker over alt det, som er paa Jorden," og enhver ny Opdagelse, ethvert Fremskridt inden Naturvidenskabens Omraade fører os stedse nærmere mod dette store Formaal.

Ved de forskjellige internationale Udstillinger sætte Nationerne hinanden Stevnemøde for at fremvise det Fortrinligste af hvad menneskelig Kunst og Skarpsind har formaaet at frembringe, og Kjendskab til de gjorte Fremskridt og Forbedringer udbreder sig hurtig efter slige Sammenkomster til Velsignelse og Gavn for den hele Menneskehed. Dette være sagt i Almindelighed om Kunstflid og Udstillinger af Industriens Frembringelser. Henvender man derimod speciel Opmærksomheden paa den sidste internationale Exposition i London, saa fremvistes under denne mangfoldige nye Gjenstande, der forhen havde været aldeles ukjendte eller tidligere havde befundet sig paa et saadant Udviklingens og Ufuldkommenhedens Stadium, at man neppe turde haabe, at deraf kunde udbrages praktiske Resultater. Til denne Klasse Opfindelser hører den kunstige Fremstilling af Iis. Enhver, der er fortrolig med Physikens og Chemiens første Grundsætninger veed vel, at Kulde frembringes, naar man lader fast Kulsyre eller det ved et uhyre Tryk til Vædske forvandlede Kvælstofoxydul fordampe. Paa denne Maade har man formaaet at nedsætte Temperaturen til —116°, en Kuldegrad, hvorimod den i Sibiriens koldeste Regioner observerede laveste Temperatur ikke en Gang er Halvparten, og vor norske Vinter formaar knapt nok, selv i Nørostrakterne, at tilveiebringe Tredieparten af den Kulde, Chemikeren har det i sin Magt at frembringe i sit Laboratorium endog den varmeste Sommerdag. Den i Naturvidenskabens Hemmeligheder Uindviede tør knapt nok tro sine egne Dine, naar han f. Ex. en varm Julidag i Chemikerens Kolber og Retorter seer, at Vand, ja endog Kviksølv, efter nogle Sekunders Forløb forvandles til faste Masser. Berører man tilfældigviis det kuldefrembringende Stof, saa faar man en Fornemmelse, som om man berørte glødende Jern, idet Kulde saavelsom Varme destruerer Huden. Alt dette er Fakta, hvorom de Naturkyndige i lang Tid have vidst god Besked, og dog har det ikke førend for henved eet Aar siden faldt nogen ind at drage Nytte af disse Kjendsgjerninger for det praktiske Liv.

Folkedragter fra Steinlachdalen i Würtemberg.

Dette var forbeholdt en Hr. Siebes i London. Ved at gaae forbi et Iismagazin forekom det denne med een Gang klart, at man paa ethvert Sted, hvor der findes Vand, ad kunstig Vei maatte kunne frembringe Iis i saa store Kvantiteter og til saa billige Priser, at dette for Husholdningerne i den varme Aarstid saa vigtige Produkt med Lethed kan erholdes. Resultatet af de derpaa anstillede Overveielser og foreløbige Experimenter blev en Iistilberedningsmaskine, hvoraf her er leveret Afbildning. Denne Maskine var at see under Udstillingen i London og tiltrak sig i særlig Grad Publikums Opmærksomhed og Beundring. Almindelige Besøgere saa paa den som paa et virkeligt Underværk og selv Videnskabsmænd, der vare fortrolige med Theorierne, forbausedes, naar de betragtede de Iisbjerge i Miniatur, der optaarnede sig for deres Blik som Resultat af Maskinens Virksomhed. Man besaa og befølte Isen og maatte endelig tilstaae, at man her havde virkelig Iis for sig med alle dens eiendommelige Egenskaber.

Det Princip, der ligger til Grund for denne Iistilberedningsmaskines Virkeevne, har alt længe været bekjendt. Der blev ovenfor anført, at naar man lader fast eller til Vædskeform forvandlet Kulsyre fordampe, saa fremkommer derved en meget lav Temperatur. Dette opnaaes ogsaa ved Fordampning af ethversomhelst flygtigt Fluidum, hvis Kogepunkt ligger langt nok under den almindelige Temperatur for hurtig at forvandles til Gas. Ubsættes da Vand for Indflydelsen af den saaledes frembragte Kulde, saa vil dette strax fryse til Iis. Se, heri ligger hele Hemmeligheden med den kunstige Iistilberedningsmethode. Siebe har derfor kun Brug for en Gas, der lader sig komprimere til Vædske, og af saadanne staar mange til hans Tjeneste. Han lod derfor forfærdige en stærk Cylinder af Jern, i denne blev den indbragte kompressible Gas fortættet til Vædske ved stærkt Tryk, frembragt ved et Stempel, der sættes i Bevægelse af en Dampmaskine. Ved nu at aabne en Krane strømmer Fluidet i Gasform ud igjennem Rør for at optages i dertil indrettede Rum, og ved Varmebindingen ved den hurtige Fordampning fremkommer saa stærk Kulde, at det i smaa Skaale satte Vand øieblikkelig forvandles til Iis. Nu indbringes ved Hjælp af en Trykpumpe atter Gasen i Cylinderen for paany at sammenpresses, hvorpaa man igjen lader den fordampe, og Processen fortsættes saaledes uafbrudt, saalænge Maskinen er i Gang.

Efter denne Forklaring vil det være let forstaaeligt, at Maskinens Virkeevne er fuldkommen uafhængig af ydre thermale og atmosphæriske Indflydelser, hvorfor den er lige brugbar overalt og til enhver Aarstid. Dens Værd for de tropiske Egne isærdeleshed kan ikke noksom paaskjønnes. Den Refrigerator, der var at see under Industriudstillingen, var omgiven af varme Maskindele og stod paa en Plads, hvor den var udsat for de direkte Solstraalers Indvirkning, og dog fremkom fra den Iisblokke med forbausende Hurtighed til stor Morskab for den Kreds af Tilskuere, der altid stod omkring den.

Fra først af viste der sig en stor Mangel ved Maskinen, idet den producerede Iis blev uigjennemsigtig; men det varede ikke længe, inden det lykkedes Hr. Siebe at anbringe saadanne Forbedringer ved Maskinen, at den Iis, som nu produceres, ved at slaaes i Stykker viser sig at være fuldkommen gjennemsigtig som Glas.

Omendskjønt det maa indrømmes, at Maskinens Evne til at frembringe Iis i store Kvantiteter og til meget billige Priser i og for sig selv er et stort Gode, saa gives der forskjellige andre Hensyn, der meget vil forhøie Opfindelsens Nytte. En engelsk Tidende skriver herom følgende: Man behøver blot at erindre om, at man ved Hjælp af denne Maskine vil kunne afkjøle Luften i Hospitaler og andre Bygninger i de tropiske Klimater. Hvormange Liv vilde ikke være sparede, naar man i hine Lande havde formaaet at lade en kjølig Luftstrøm cirkulere Dag og Nat om de Feberpatienter der ere faldne som Offere for den indiske Sumpfeber, og hvis Tab Fædrelandet saa dybt beklager. Ikke mindre vigtigt er Maskinen for Englands og Amerikas store Kjødsalterier og for Ølbryggerierne, hvor mange Operationer ere afhængige af Aarstidernes Temperaturvexlinger. Der kunde nævnes en Mængde Industrigrene, som øiensynlig vil kunne høste Fordeel

af denne Opfindelse. — Den engelske Regjering har allerede bestilt en af de største af Siebes Maskiner til Brug for den engelske Armee i Indien, og det er sandsynligt, at andre Staters Regjeringer ville følge Exemplet, saa at Maskinen om kort Tid vil faae almindelig Udbredelse i de tropiske Egne.

Til Hr. Siebe skal i den senere Tid være indløbet flere Bestillinger saavel fra Udlandet, Spanien og Italien, som fra Private i selve England, og man antager med Vished, at Iistilberedningsmaskinen om kort Tid vil blive at see i de fleste større private Huse i London. S.

Steinlachdalen i Würtemberg.

I.

Fra den gamle Universitetsby Tübingen strækker sig en Dal op imod Bjergene. Af en i Almindelighed temmelig uanseelig, men i Regn og Tøveir heftigt opsvulmende liden Flod fører Dalen Navnet Steinlach. En Skov af Frugttræer, som paa sine Steder afbrydes af Korn-, Potetes-, Hamp- og Kløver-Marker, pryder den for største Deel aldeles flade Dal, i hvis Baggrund de høie Alpebjerge rage op. Beboerne ere de skjønneste i Würtemberg og af et høist eiendommeligt Naturel. Baade i deres Dragt, Sprog og Sæder vil man finde Meget, som afviger fra det sædvanlige schwabiske Væsen. Man har søgt at forklare sig dette Fremmede derved, at de skulde være Efterkommere af de Svensker, som efter Slaget ved Nørdlingen nedsatte sig paa de nærliggende Høifjelde og i Baar, hvor der endnu indtil vore Dage har holdt sig flere svenske Udtryk i Sproget, og flere Gaarde hede „Svenskegaarden." Men tvertimod denne gamle traditionelle Anskuelse paastaae nyere Sprogforskere og Ethnographer, at Beboerne have arvet deres Eiendommeligheder fra urgamle Tider og derfor snarere nedstamme fra Urindvaanerne end fra nyere Kolonister. I ethvert Fald gjenfinder man hos Steinlacherne saavel i Klædedragt som Skikke Meget, der minder om Bondelivet i de norske og svenske Fjeldbygder, og ved at betragte hosstaaende Billede (en Brudepyntning) og det Festtog, som vi i et følgende Nummer skulle levere, bringes men uvilkaarlig til at tænke paa Tidemands og Höckerts Genremalerier. Mændene i Steinlach udmærke sig ved deres kraftige, undersætsige Kropbygning, og Pigerne ved deres smukke, blomstrende Ansigter, deres klare blaae Oine og blonde fyldige Haar. Derfor vinde de ogsaa Bifald udenfor deres Egn. Mangen Steinlacherinde, der forlod sit Hjem som Tjenestepige, besøger det senere i Følge med sin Brudgom, og mangen vakker og fiin Byfrues Vugge stod i Steinlachdalen.

Dette deres fordeelagtige Udvortes fremhæves ogsaa meget ved deres yndige og smagfulde Dragt. Deres slanke Taille omsluttes af et folderigt lys- eller mørkeblaat Skjørt, som er besat med brogede Baand, og neppe rækker ned over Knæerne. Undertiden er Skjørtet af grønt Tøi, kantet med Guldrender. Det til Skjørtet fastsyede Livstykke af høirødt Krep er aabent foran og holder sammen over Brystlinnedet med Sølvkjeder eller Snørelidser. Hertil kommer de hvide, med Kniplinger besatte Forklæder, samt de store, folderige Skjorteærmer, hvis blendende Hvidhed ikke bidrager lidet til denne friske og maleriske Dragts Skjønhed. Om Halsen bæres et Granatbaand, hvori hænger en Skuepenge, samt en hvid med Kniplinger besat Krave, som tilhyller den øverste Deel af Brystet. Til Hovedbedækning bruges en liden Hue, hvorfra der hænge flagrende Baand nedover til Skjørtelinningen. Paa Fødderne bæres lave, udskaarne Spændesko og hvide Strømper, der bindes ovenover de stærke Lægge med brogede Strømpebaand. Gifte og ældre Koner have sorte, spidse Huer med bredt Kniplingsflor, der hænger ned over Ansigtet som et Slør. Deres Dragt er i det Hele mere mørkagtig, næsten sort, og Livstykket har ogsaa en mindre livlig Farve. Ligesom andetsteds kan man ogsaa her gjøre den Jagttagelse, at den religiøse Konfession medfører en Forskjel i Klædedragtens, om ikke Snit, saa dog Farve, selv i een og samme Landsby. Katholikerne bruge mere lyse og livlige Farver, Protestanterne derimod mørke og triste.

Mændene have i langt mindre Grad vedligeholdt deres gamle Dragt; deres nuværende er en Mellemting mellem en smaastadsagtig og landlig. De bære Spændesko eller Støvler, gule Knæbuxer; eller sorte af Hjorteskind, brede koulørede Buxeseler, en rød Brystdug med runde Knappe, en lang Frak, samt paa Hovedet en gammeldags Hat. I Byen Betzingen have Mændene en lang hvid Frak, gule Skindbuxer med Knæstøvler. Ligesom Dragten, saaledes vise ogsaa Husene, at der hersker Velstand i denne Dal. De have et smukt Ydre, og ere hensigtsmæssig indrettede. Blomsterbrættene foran Vinduerne med Nelliker, Gyldenlakker, Rosmarin o. s. v. bevise, at man hygger sig hjemme. En Steen over Huusdøren forevigер dens Navn, som har bygget Huset. Hovedbeskjæftigelsen er Agerbrug og Fædrift. Trædyrkningen giver ogsaa en god Indtægt. Frugtmosten betales godt, og næsten enhver Steinlacher har et Fad af denne behagelige og sunde Drik i sin Kjælder. Af Kirsebær og Svedsker laves Brændeviin. For ikke lang Tid siden talte man i Byerne Mössingen og Belsen ikke færre end 300 Brænderier, og Mössingens „Kirschwasser" er berømt. Om Industrien er der kun lidet at sige. Paa nogle Steder gives der Kræmmere, som gjøre lange Reiser med Blomsterfrø og bære deres Skræppe ligetil St. Petersburg.

Norge.

Christiania. Hs. Maj. Kongen aabnede 6te Oktober Storthinget ved følgende Tale: „Gode Herrer og norske Mænd! Idet Jeg atter seer Eder forsamlede for at raadslaae og beslutte om Fædrelandets Anliggender, opfylder Jeg Grundlovens Bud, idet Jeg kortelig udhæver for Eder de Gjenstande, hvorpaa Jeg især finder at burde henlede Eders Opmærksomhed. — I den større Deel af Landet har et misligt Udfald af Høsten i de 3 næstforegaaende Aar i Forbindelse med den senere Tids mindre heldige Konjunkturer for flere Næringsveie øvet et forbigaaende Tryk paa den økonomiske Tilstand. Ved Siden heraf er der indtraadt nogen Formindskelse i Statskassens ordinære Beholdning. Jeg har under disse Omstændigheder troet at burde lade Budgetforslaget for de kommende tre Aar affatte med alt det Hensyn til Besparelse, som Jeg har fundet foreenligt med nødvendig Omhu for en jævn Fremadskriden. Forslaget vil udvise, at der til Dækkelse af Udgifterne ikke tiltrænges noget nyt eller forøget Paalæg. — Blandt de Lovforslag, som ville blive undergivne Eders Behandling, er der Eet, der angaar en Gjenstand, som i længere Tid har sysselsat saavel Storthinget som Regjeringen, nemlig Rettergangsmaaden i Straffesager. Denne Sag er nu saa fuldstændig forberedt, at Storthinget forhaabentlig vil finde fornødne Materialier for at afgjøre den i hvilkensomhelst af de Retninger, hvorom der har været Spørgsmaal. Den Afgjørelse, som anbefales i den Lovproposition, der vil blive Eder forelagt, gaar ud paa, at forbedre, men ikke at afskaffe vort hidtil gjældende Rettergangssystem. Jeg kan ikke tilraade, at opgive et System, som har udviklet sig naturligt af Landets Forholde og som endog i sin nuværende Skikkelse, uagtet det i et meget langt Tidsrum ikke har undergaaet nogen omfattende Udbedring, har vist sig tjenligt baade til at sikre Straffelovenes Kraft og til at betrygge Uskyldigheden. Mod Indførelsen af Eedsvornesystemet nærer Jeg, — uden alt Hensyn til Spørgsmaalet om dets Værd i sig selv, — den Betænkelighed, at de lokale Forhold, idetmindste i en stor Deel af Riget, ere ugunstige for en Rettergangsmaade, bygget paa dette System, og at disse samme Forhold ville forøge de betydelige Opofrelser baade af Statsmidler og af Statsborgernes Tid og Kræfter, som en saadan Rettergangsmaade efter sin Natur medfører. Men idet Jeg saaledes har udtalt Min Overbeviisning om dette Anliggende, tilføier Jeg, at Jeg fra flere Synspunkter anseer det af Vigtighed, at Sagen paa dette Storthing kan blive afsluttet, og at det er mit Ønske at kunne behandle den i Samklang med Storthinget. — Om Skovvæsenet vil der blive forelagt Eder et Lovforslag. Meningerne kunne ikke være deelte om Vigtigheden af, at der udrettes, hvad udrettes kan, til Bevarelsen af Landets Skove. Paa den anden Side ere de Vanskeligheder indlysende, som stille sig i Veien for en kraftigere Indgriben fra Styrelsens Side i denne Retning. Jeg anbefaler dette Anliggende til Storthingets omhyggelige Overveielse. — Et Lovforslag vil blive Eder forelagt, der gaar ud paa at tilveiebringe den for Krigstilfælde fornødne Mandskabsstyrke for Armeen, og ved Ombytning af hvervede Tropper med udskrevne, at forøge Armeens Øvelse. Jeg anseer begge Foranstaltninger for nødvendige for at Armeen kan komme til i sandt Værd at svare til de Opofrelser, Folket gjør for den. Jeg begjærer i Anledning af disse Foranstaltninger ingen forøgede Pengemidler; Jeg attraar heller ikke nogen Udvidelse af Tjenestetiden i Fred; Jeg foreslaar kun, hvad andre Folk, der have bygget sit Forsvar paa Konskriptionssystemet, forlængst have erkjendt nødvendigt. — Jeg nærer det visse Haab, at Storthinget skal finde den nærmere Begrundelse overbevisende, som indeholdes i de Aktstykker, der medfølge Lovforslaget. — Siden sidstafholdte Storthing har Spørgsmaalet om Revision af Foreningsakten mellem Norge og Sverige været Gjenstand for Behandling. Jeg har udtalt mine Anskuelser om denne Sag i det Tilkjendegivende, der findes indtaget i Protokol, ført i sammensat Statsraad den 18de Febr. d. A., hvilken Protokol tilligemed de øvrige i Forbindelse med Sagen staaende Aktstykker vil blive Storthinget oversendt. Jeg henholder Mig fremdeles til dette Tilkjendegivende, der er Udtrykket af Min Omhu saavel for Unionen som for hver af Rigernes Selvstændighed. Jeg har deri tillige udtalt det Haab, at begge Rigers Repræsentationer ville understøtte Mine Bestræbelser for at bringe denne Sag til en lykkelig Udgang. Jeg udtaler dette Haab paany for Norges nu forsamlede Storthing. — Jeg modtager fremdeles de mest tilfredsstillende Beviser paa samtlige udenlandske Magters venskabelige Sindelag — Idet Jeg herved erklærer Norges Storthings Forhandlinger aabnede, anraaber Jeg Forsynet om at lede og velsigne Eders Arbeider, forsikrende Eder om Min hele kongelige Yndest og Bevaagenhed."

Denne Tale besvaredes af Storthingets Præsident med en af Thinget forud vedtagen Svartale, der igjen besvaredes af Hs. M. Kongen.

— Under 4de Oktbr. er Sognepræst til Stegen C. N. Bugge udnævnt til Sognepræst i Surendals Præstegjeld, Kand. theol. A. C. S. Johnsen til Sognepræst i Lille-Elvedalen, Adjunkt ved Christiania lærde Skole Jakob Løkke til Overlærer ved samme Skole, Distriktslæge i Ytre Nordhordland M. Krohn til Distriktslæge i Indre Nordhordlands Distrikt, Distriktslæge i Nordre Fosens Distrikt J. N. Lossius til Distriktslæge i Søndre Ryfylke Distrikt.

— Under 7de Oktbr. er Kapitain E. C. Schnitler udnævnt til Toldkasserer i Tromsø.

— Under 8de Oktbr. er Politimester i Christiania C. F. J. von Munthe af Morgenstierne udnævnt til Sorenskriver i Lier, Røken og Hurums Sorenskriveri, samt Chefen for den kongl. norske Generalstab, Oberst C. A. B. Lundh til Generalmajor i Armeen.

— Under s. D. er Kand. medic. J. P. C. Tobiesen ansat som Berglæge ved Kongsbergs Sølvværk.

— Under 4de Oktbr. er Livmedikus J. G. de Besche udnævnt til Første Livmedikus hos Hs. M Kongen, Premierlieutenant N. R. Arentz til Kammerherre, og Stiftsprovst P. A. Jensen til Overhofprædikant ved Hans Majestæts Norske Hof.

— Det kan ikke undgaaes, at Schnitlers og Morgenstiernes Udnævnelser vække adskillig Uvillie, og Mgbl. har ogsaa allerede med stor Upartiskhed gjort sig til Talsmand for denne Stemning. Men vi troe dog, at det vilde være lige saa urimeligt her, som ved de anfægtede Udnævnelser under ældre Regjeringer, at søge Grunden i Koteriinteresser inden Regjeringen, saasom de befordrede Kandidaters Slægtskabs- og Venskabsforhold til et enkelt formaaende Regjerings-Medlem. Det kan være nok saa menneskeligt, at man i Jagten paa politiske Modstandere benytter det Slags Hentydninger for at opflamme Hadet hos den blinde Masse. Men man maa ogsaa være saa billig at indrømme, at dersom man efterspører den inderste Grund for Angrebene, indskrænker denne sig dog især til den desværre i Politiken uundværlige Troesartikel, at Hensigten helliger Midlet, idet man ikke kan nægte for sig selv, at der dog er noget Huult og Uværdigt i de benyttede Forkjætningsmotiver. Det vilde derfor være ligesaa latterligt og ubilligt, om Modstanderne af det nærværende Ministerium benyttede Forfremmelsen af en Svoger af dets første Medlem til et af Landets mest indbringende Dommerembeder som Fundament for et Angreb paa denne Statsraads Hæderlighed og Upartiskhed, som det var dengang Modstandere af Statsraadets tidligere ledende Medlem angrebe denne paa Ære og Lempe, fordi han ikke havde „forhindret" at en med ham besvogret, forresten duelig Mand ansattes som — Referent i Overretten med nogle hundrede Dalers Indtægt! Det Slags Kæremaal forudsætte, til vor egen Skam, en moralsk og politisk Nedværdigelse, hvis Tilværelse de, der lede Angrebene, igrunden mindst tro paa, og hvis Gyldighed Nationen ialfald for sin egen Æres Skyld er kaldet til at afvise. Vi gjentage: Nationen for sin egen Æres Skyld; thi det vilde dog være altfor sørgeligt, om de Mænd, hvem Fyrste og Folk udpege som de bedste i Landet, og som sidde i Kongens Raad, alle skulde hylde som høieste Princip at faae en Svoger eller Slægtning frem, somofteste endog uden at han ovenikjøbet trænger det. Og dog er ethvert Ministeriums Saga siden 1830 fuld af disse smaalige Bebreidelser, og, maa vi desværre tilføie: den vil ogsaa blive det, indtil større Interesser afløse den Huusbagthed i vort offentlige Liv, som de smaa Forholde og vor Overladthed til os selv nødvendigviis føre med sig. — Naar forresten Mgbl. hentyder paa, at Morgenstiernes Forflyttelse var en Velgjerning mod Christiania, er dette en stor Ubillighed mod Manden. Han har hverken udøvet et større Tryk paa Christianias Befolkning eller paadraget sig større Uvillie, end en Mand i hans Stilling i Regelen paa Embeds Medfør er nødt til; thi fraregnet Presningen ved Mulkter, har hans hele Regimente været mildt og fordrageligt. Men idet vi her som ellers ønske de personlige Forklaringer af Embedsbesættelserne for stadigen afviste, vide vi med Hensyn til de stedfundne Udnævnelser ingen lempeligere Udtydning, end at betragte Regjeringen som Heelhed, og antage, at hvert enkelt Medlem nok kan betakke sig for Ansvaret af det Skeete, men at Samtlige vel have kunnet „lade det skee" med hiin danske Statsmands bekjendte Udsagn for Øie, at „slige Ting gjør man, men forsvarer dem ikke."

— I Onsdags Eftermiddag (8de) afreiste Hs. M. Kongen herfra med Jernbanen til Kongsvinger.

— Lektor Daa har istedetfor Prof. Munch overtaget Bestyrelsen af den ethnographiske Samling.

— Civilingeniør C. Pihl er ved Aabningen af Kongsvinger-Jernbanen bleven dekoreret med St. Olafs-Ordenen.

— Skuespiller Joh. Bruun er gaaet over fra Christiania Theater til det Norske Theater, uden at nogetsomhelst „Krangel" med Direktionen om Chortjenesten eller andre Anliggender har foranlediget ham dertil.

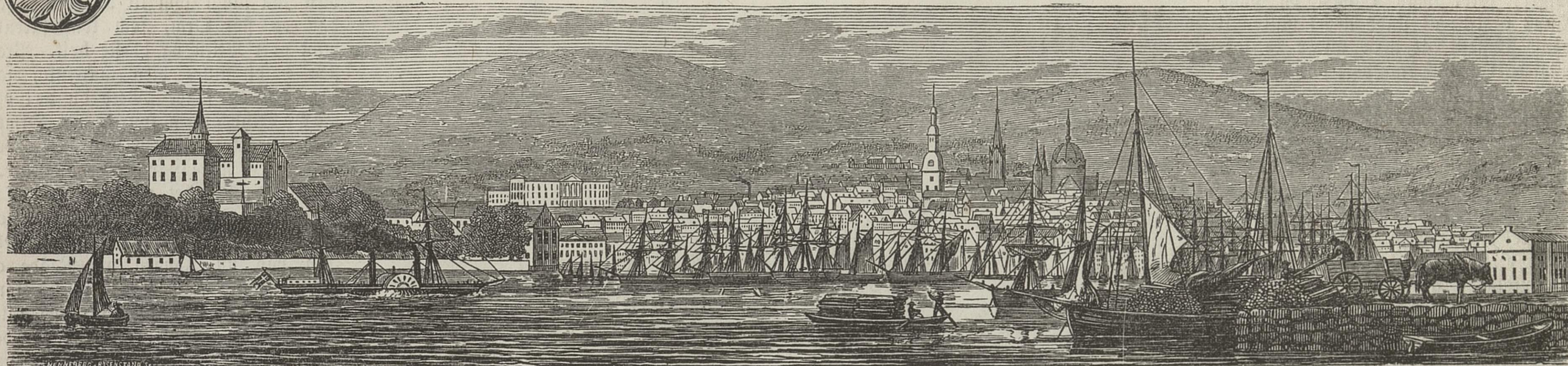
— Mgbl. Nr. 276 og 77 gjengiver en af Hr. Goldschmidt for The Cornhill Magazine skreven Biographi af Ole Bull, der med Hensyn til eventyrlige Angivelser overgaar hvad man endog om denne Kunstner er vant til at see, og som godtgjør, at om end Goldschmidt kan være en noksaa skarp Kritiker over Andres Bøger og Kunstværker, saa mangler han i høieste Grad det Slags Kritik, som en selvproducerende Forfatter, navnlig paa det historiske Feldt, maa anvende paa sine Kilder, for ikke at fylde Verden med Eventyr og Legender under Historiens Konvolut. Man kan lade passere Beretningen om Bulls første Bekjendtskab og Giftermaal med Grevinde de Faye's Datter, og lignende romantisk udsmykkede og tvivlsomme Historier; men naar Hr. Goldschmidt fortæller, at Bull her i Norge har oprettet et „Musik-Akademi," hvorved Studiet af „nordisk" og klassisk Musik gaar Haand i Haand, at denne „Anstalt er i Blomstring," og at dens „Disciple ere i Efterspørgsel ved Oprettelsen af lignende" (Anstalter), da er dette et Forsøg paa Mythedigtning ligeover for de levende Kjendsgjerninger, som blandt os vel kun kan vække Latter, men som ikke er saa ganske uskyldig ligeover for Udlandets med Forholdene ukjendte Læsere, — og paa dem er Biographien beregnet; thi som bekjendt existerer det beskrevne Musik-Akademi, som reisende Englændere formodentlig nu ville opsøge her i Norge, intetsomhelststeds medmindre det skulde være i Maanen.

— Den sardiniske Regjering har udfærdiget et Amnestidekret for Garibaldi og hans Staldbrødre — med Undtagelse af de Militære, der fra de kongelige Faner ere gaaede over til ham. Garibaldi har imidlertid ifølge et igaar hidkommet Telegram nægtet at modtage Amnestien. De livsfarlige Følger af hans Saar antages nu at være overstaaede. — Paa flere Steder have storartede „Garibaldi-Møder" været afholdte. I London have de fort til Konflikter med Irlænderne.

Hermed Tillæg af Avertissementer.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 42. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 19de Oktober 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Norske Kriminalhistorier.

3. Ildebrandene i Skien 1777 og 1779.

I.

I det Huus i Skiens By, hvor nu Kjøbmand Borchsenius har Butik (ligeoverfor Bankkasserer Christopher Myhres store grundmurede Gaard midt i Byen) boede i Aaret 1777 en af Byens anseeligste og mest velhavende Borgere, Kjøbmand og Tobaksfabrikant Halvor Nielsen. Mandag Morgen den 24de November 1777 blev Husets Eier vækket ved Meddelelsen om, at der var Ildløs, og Ilden havde da allerede taget saadan Overhaand, at han med Kone og fem smaae Børn, af hvilke det yngste kun var en tre fire Uger gammelt, maatte skynde sig ud af Huset uden at faae bjerget næsten det Mindste. De tre af Børnene fik ikke engang Klæder paa sig, men maatte skynde sig afsted som de laa i Sengen. Fra Halvor Nielsens Huus gik Ildebranden over den største og bedste Deel af Byen, tog med sig Raadhuus og Kirke samt Præstegaardens Hovedbygninger og standsede først i Gjeldegaden. Af Byens 341 Huse bleve 172 (foruden Kirken og Raadhuset) samt 32 Sauge og 2 Møller lagte i Aske. De sørgelige Følger af Ildebranden skildres i samtidige Beretninger med de stærkeste Farver. Løvenskjold, hvis Beskrivelse over Bratsberg Amt udkom i 1784, udtaler sig blandt Andet saaledes:

„Den kolde og gysende Vinter var alt forhaanden den 24de November; Enhvers indsamlede Vinter-Forraad fortærede Ilden og dens skrækſomme Luer; den Nødlidende blev betlearm og den Fattigste var i Fortvivlelse, udsat for Hunger, Kulde og Nøgenhed; Næringsveiene laa hendøde og Maskinerne laa i Aske, der skulde give Handelen sine Kræfter og de Handlende Evne til at underholde deres Medmennesker; Enkerne bare paa sine faderløse Børn omringede af Luerne; Suk, Graad, Forvirrelse, Bedrøvelse og en heel Rad af Elendigheder rakte hinanden forgjæves Haanden; de Huusvilde søgte Ly i Ulmen og Ruinerne; de Fornuftige vare raadvilde og udøste Veeklager, og de Ufornuftige, der med Nød undgik den fortærende Ild, brølede sine vilde og rasende Toner."

Ved det Brandforhør, som strax optoges, fremkom der ingen Oplysning, som kunde lede til Kundskab om Ildens Opkomst, skjønt der vistnok antydedes forskjellige Retninger for Formodningen. Halvor Nielsen havde stadig tilholdt sine Tjenestefolk Forsigtighed med Ild og Lys og havde navnlig forbudt dem at gaae ud af noget Værelse med bart Lys. Den Nat, som Ilden var udbrudt om Morgenen, havde han til ydermere Betryggelse havt en Pige, Bodil Sivertsdatter, siddende oppe i Barnekammeret for at have Opsigt med Ild og Lys der. Denne Pige havde faaet samme Paamindelse, som de øvrige Tjenestefolk, om at være forsigtig med Ild og Lys og ikke gaae ud fra noget Værelse med bart Lys, end ikke i Kjøkkenet. Dette Forbud havde imidlertid Bodil overtraadt. Det yngste Barns Amme, Kirstine Olsdatter Schmith, — der var den, som om Morgenen havde bragt sine Huusbondsfolk Besked om den udbrudte Ild — forklarede nemlig, at hun Klokken 12 Nat til Mandag var vaagnet og da havde mærket, at der skinnede Lys paa Svalen udenfor Kjøkkenet, fra hvilken Svale-Trappen gik op til det nordre Overværelse, hvorfra om Morgenen Ilden udbrød. Hun sprang da op af sin Seng og skyndte sig ned i Kjøkkenet, hvor hun fandt Bodil, der stod med bart Lys og lysede ind mellem Skorstenen og et Skab, efter Opgivende for at lede efter en Kat, som et af Børnene havde bedet hende om. En god Stund længere ud paa Natten var Kirstine igjen vaagnet og da var Lyset i Barnekammeret atter ude. Hun fik da af sin Huusbondes tiaarige Datter Gjertrud vide, at Bodil paany var gaaet ud med det. En Stund efter kom Bodil tilbage uden da at have Lys i Haanden. Hun sluttede da at Lyset var udbrændt.

Bodil erkjendte ogsaa, at hun havde været ude i Kjøkkenet for at lede efter en Kat, men vidste forresten Ingenting at forklare.

Videre henledede Kirstine Schmith Opmærksomheden paa følgende Omstændighed som en mulig Forklaringsgrund til Ildens Opkomst:

Søndag Eftermiddag havde hendes Medtjener Maren Jensdatter samlet en heel Deel skidne Liinklæder, der laa omkring hist og her i Barnekammeret, og havde lagt dem midt for Kakkelovnen. Da hun havde faaet samlet dem alle, bar hun (Maren Jensdatter) dem saa omtrent Klokken 2 Søndag Eftermiddag op paa det nordre Overværelse, hvor Ilden udbrød. Paa dette Overværelse, hvor der fandtes en heel Deel Sager, tilhørende deels Huusbondsfolkene, deels Pigerne, fandtes ingen Kakkelovn. Kirstine Schmith udtalte da den Formodning, at der kunde være faret en Gnist fra Kakkelovnen i Barnekammeret op i Liinklæderne, da de laa dernede, og at denne havde ulmet i dem, til de om Morgenen kom i fuld Brand. Hun mærkede ogsaa, sagde hun, at det brændte fra Liinklæderne, da hun Mandag Morgen ved Ildens Udbrud begav sig op paa Overværelset for om muligt at faae reddet sin Kiste, hvilket ikke lykkedes for hende, efterdi der var altfor varmt.

Pigen Maren Jensdatter forklarede imidlertid, at hun vistnok Søndag Formiddag havde samlet en Deel skidne Liinklæder i Barnekammeret og derfra bragt dem op paa det omtalte nordre Overværelse, men at disse Liinklæder ikke havde været lagte hen foran Kakkelovnen i Barnekammeret. Dette havde derimod været Tilfældet med noget andet Skidentøi, som fra Barnekammeret var lagt ned i Bryggerhuset i en Balje med Vand i.

Det kan ikke af de offentlige Protokoller i Skien erfares, at der blev forsøgt erhvervet nogen yderligere Oplysning om Ildens Opkomst, ligesaalidt som at det reistes Mistanke om, at den var paasat.

Derimod gav Ildebranden Anledning til en vidtløftig Justitssag mod Forskjellige, der under og efter Ildebranden havde stjaalet af de Brandlidtes Effekter. I denne Justitssag blev der den 11te Mai 1778*) afsagt Dom, i hvis Præmisser det blandt Andet heder:

„Naar Ondskaben især blandt de, der skulde være christne Mennesker, kan gaae saavidt, at man ikke underseer sig ved at fravende skibbrudne og de med dem lige Skjæbne brandlidte noksom før ulykkelige Mennesker, hvad Forsynet har villet unde dem tilbage fra Vandets og Ildens Fortærelse, saa synes det, at der slet Intet er tilbage af den naturlige Medlidenhed, som endog findes hos Barbarer, Tyrker og Hedninger, og saa meget mindre kan Menneskelighed siges at finde Sted hos dem, som har kunnet hærde sig til at berøve og fordølge af det Tøi, som maatte tilhøre de, mere end Brandlidte i Almindelighed, ulykkelige Skiens Indvaanere, som under haardeste Vinters Hjerte den 24de November 1777 ei alene mistede deres skjønne Huse og Boliger, men endog de flere ligesaa nødvendige Ting, nemlig Levnetsmidler og Brændeveed, foruden det mere saa høist Fornødne til det menneskelige Livs Ophold og Subsistence." — Ved denne Dom bleve Knud Olsen Sandvigen og Hustru Ragnhild Hansdatter tilfølge N. L. 6—17—37 og 40 samt Forordningen 27de April 1771 dømte til at kagstryges og at arbeide den Første paa nærmeste Fæstning og den Sidste paa Stiftets Tugthuus udi Jern deres Livstid samt til at betale Tvigjæld af de forstukne Effekters Værdi med 77 Rdl. 2 Ort og have sin Hovedlod forbrudt til Kongens Kasse; Gunder Bødkers Hustru Anne Marie Madsdatter, Hans Jonsen Vægter, Ingeborg Frantsdatter og Berthe Marie Rasmusdatter efter N. L. 6—17—33 og 40 til at miste sin Hud i Fængselet og betale Tvigjeld med resp. 6 Rdl. 3 Ort 4 Skilling, 5 Rdl., 1 Rdl. 3 Ort 8 Sk. og 4 Rdl. samt Forbrydelse af Hovedlod til Kongens Kasse.

*) For dem, som ere kjendte med ældre Forholde i Skien, kan det maaskee være af Interesse at faae vide, at Retten ved Afsigelsen af denne Dom betjentes af Prokurator Rougtved som konstitueret Byfoged, med Lagrettesmændene Jens Poulsen, Jørgen Lollik, Jon Gundersen, Guldsmed Peder Bekmann, Ebbe Stansholm, Erik Smith, Lars Simonsen, Glasmester Daniel Erichstrup (i hvis Huus i Gjeldegaden, senere eiet af Claus Hyll ved Siden af Wathners Huus, Retten holdtes, da Raadstuen ved den store Ildebrand var brændt.) Byskriver var Eidorff. Underfogden, som var Aktor i Sagen, hedte Hjorth.

Prindsesse Alexandra af Danmark.

Ved sin Formæling med den engelske Thonarving, Albert Edvard, Prinds af Wales, er denne knapt attenaarige Prindsesse, af en hidtil upaaagtet Fyrstefamilie af underordnet Rang, i særegen Grad bleven Gjenstand for Verdens Opmærksomhed. At være en „vordende Ætmoder for engelske Regenter", som Times lidt nærgaaende betegner den unge Dame, er noget saa betydningsfuldt, at hun med Et rykkes høiere op end Prindsesser af gamle og berømte Fyrstehuse. Men for Danmark bliver dette fornemme Giftermaal neppe af nogen Betydning, uagtet Flere nok have gjort sig Forhaabninger ogsaa i politisk Henseende. „Fædrelandet" har klogeligen advaret mod at gjøre nogen Regning i denne Retning og mindet om, hvor lidet den kongelige Families Forbindelser og Sympathier har at sige i den engelske Politik.

Det er ogsaa kun i noget uegentlig Forstand, at Alexandra kan kaldes dansk Prindsesse, ja Tydskerne vindicere hende endog fuldt ud for sig, idet de paastaae, „at hun er saa ægte tydsk som nogen inden Forbundsgrændserne født Fyrstinde," idet hendes Stamtræ har sine Rødder dybt inde i den ældste tydske Historie. Vistnok er hendes Fader Prinds Christian af Glücksborg (f. 1818) ifølge Loven af 31te Juli 1853 udvalgt dansk Thronfølger med Titel Prinds til Danmark; men denne Prinds, er ligesom hans Gemalinde Louise Wilhelmine af Hessen-Kassel, nærmest for tydsk at regne og kun fjernt ude beslægtet med det danske Kongehuus, idet han som niende Mand nedstammer fra Christian den Tredie. Hans Fader var Hertug Wilhelm af Slesvig-Holsten-Sønderburg-Beck (senere af Glücksborg) og hans Moder en hessen-

kaselsk Prindsesse. Hans Gemalinde Louise af Hessen-Kassel — en Datter af Landgreve Wilhelm af Hessen — er derimod nærmere beslægtet med det danske Kongehu us, idet hendes Moder var en Søster af Christian den Ottende; og især paa Grund heraf blev det muligt, efterat de nærmere Arveberettigede havde givet Afkald, ved Arveloven af 1853 at indskyde Prinds Christian som Danmarks tilkommende Thronarving. Overhoved er det saa langt fra, at man har kaaret Prinds Christian til Thronfølger, fordi man i ham og hans Huus ventede at finde noget nationalt dansk Dynasti, at man under de fortvivlede danske Thronfølgerforholde kun har grebet til denne Udvei med den Maxime for Øie: at af flere Onder skal man vælge det mindste.

Men ligesom Prinds Christian under Oprøret i 1848—50 forblev tro, i Modsætning til de fleste af sine Brødre*), saaledes synes han ogsaa i det Hele, siden han blev valgt til Thronfølger, at bestræbe sig for at vinde og bevare Danskernes Sympathier. Sine Børns Underviisning lader han foregaae paa Dansk, hvilket er mere, end de saakaldte „danske“ Konger altid have gjort, idet enkelte Thronfølgere jo ikke som Børn ere blevne tilholdte at lære det Sprog, som taltes af deres tilkommende Undersaatter.

Prindsesse Alexandra Sophie er født 1ste Decbr. 1844 og den Næstældste af sex Sødskende. Hun prises som sjelden yndig, tækkelig og elskværdig, og det er naturligviis især disse Egenskaber, som har banet hende Adgang til at blive Dronning Victorias Svigerdatter. Ogsaa berømmes hun for sin Skjønhed, og i dette Stykke har hun godt at slægte paa. Hendes ældre Tante Frederike, der var gift med en vanvittig Hertug af Anhalt-Bernburg, var bekjendt for overordentlig Skjønhed, ligesom ogsaa en yngre Tante, der i sin unge Alder vragede en Skok af Tilbedere og gik i Klostret i Itzeho og der blev Abedisse for et Par Aar siden.

Man antager, at dette Parti aldrig vilde kommet istand, dersom Brudens Moder, „der skal have Hoved for hele Familien,“ ikke med ligesaa megen Klogskab som Utrættelighed havde drevet paa Istandbringelsen, uden at lade sig afskrække ved de Vanskeligheder, som stillede sig derimod. Der har længe været arbeidet paa at faae Partiet istand, og nu ymtes der om, at Prindsessens Moder skal have fundet en nyttig Allieret i Kronprindsessen af Preussen, der, som man veed, er den engelske Thronfølgers Søster. Formælingen antages at ville finde Sted ved Paasketider næste Aar, men ikke i Danmark, vel især fordi Forholdet ved den danske Monarchs Hof og en Præsentation for Grevinde Danner vilde krænke Englænderne. En mandstærk Kommittee har dannet sig i Kjøbenhavn og udstædt Indbydelse til Subskription for en Brudegave for Alexandra.

Prindsesse Alexandra af Danmark.

Norske Sagn.

(Ved Henr. Ibsen.)

I

Mordskogen i Nordfjord.

Paa Præsteskolen i Wittenberg var der engang en Mand, som kaldtes Mester Jon. Da han havde gaaet i Lære i fem Aar, var han færdig som Præst, men nu blev han endnu fem Aar til ved Skolen for at lære Svarteboken; og den lærte han da ogsaa tilgangs. En Dag, da de ti Aar var omme, kom Gamle-Erik og vilde have Jon fat. Jon var inde i sin Stue og havde stængt Døren; Gamle-Erik stod udenfor, bankede paa og raabte „Jon, Jon!“. Det havde Jon ventet; han tog fire Tolgeknive, satte en i hvert Stuehjørne og disse svarte nu Gamle-Erik med Jons Røst og holdt ham op med Snak, mens Jon selv krøb op igjennem Skorsteenspiben for at slippe bort. Fanden lod sig narre en Stund, men tilslut skjønte han dog, at der maatte være galt paafærde, brød Døren op og foer ind i Stuen. Da han ikke saa Noget til Jon, gav han sig til at lede i alle Kroge og steg tilsidst op i Gruen. Her saa han, at Jon sad høit oppe i Skorsteenspiben, og greb efter Benene hans, men Jon var da alt kommen saavidt tilveirs, at Fanden bare fik Tag i den ene Støvle, som han sled Hælen af, og den beholdt han. Uden nogen videre Meen kom Jon hjem til Norge, giftede sig og blev Præst til Indvikens Kirke i Nordfjord. Der gik imidlertid ikke lang Tid, før hans Kone fik ham mistænkt for ulovlig Omgang med en Bondepige og førte Klage over ham for Kongen. Kongen bød, at Konens Klage nøie skulde undersøges, og Sagen kom for Retten i Kjøbenhavn. Medens denne Sag stod paa, skulde Mester Jon engang forrette Gudstjeneste ved Op-Strynens Kirke. Præsten red den Dag og havde Skydsgut med sig. Da han var kommen saa langt som til Risøierne, saa han en stor Orm, som kom farende midt over Veien og blæste høit. Præsten holdt stille, blev tankefuld, saa paa den og sagde „Veed du det ogsaa?“ Skydsgutten spurgte om Ormen sagde Noget. Præsten svarede: „Den siger, det er sidste Gang jeg reiser her.“ Saaledes blev det ogsaa. Kort Tid efter faldt Dommen over Mester Jon og den lød paa, at han skulde rettes. Jon bad nu Kongen om Naade og den fik han ogsaa, men Præstens Kone satte sig saa stærkt imod, at Kongen ikke fik Fred for hende før han havde befalet, at det alligevel skulde blive ved Dommen slig som Retten havde afsagt den. Retterstedet blev reist nær ved Indvikens Kirke. Da Mester Jon førtes did, sagde han: „Hvis jeg er uskyldig, skal mit Blod rinde opfor Bakke.“ Og see, da Præsten var rettet, randt Blodet opfor Bakke, saaledes, som han havde sagt. Paa det Sted kunde sidenefter ikke gro Græs, og Præstekonen gik det ilde; hun blev slagen med Sygdom, krøgnede sammen saa hun hverken kunde staae eller gaae, og blev saa liden, at man bar hende om i en Kurv inden hun døde. Af alt dette drog Almuen den Slutning, at Mester Jon var dømt uskyldig, og derfor kaldtes Stedet, hvor han blev rettet, for Mordskogen, som det heder endnu den Dag i Dag.

II.

Lars Thormodsen Medlid.

Gaarden Medlid i Skodje Sogn paa Søndmør eiedes for vel en halvhundrede Aar siden af en Bonde som hed Thormod. Blandt denne Mands Børn var især Sønnen Lars viden om bekjendt som dygtig til alskens kunstig Haandgjerning, saasom til at skjære i Træ og andet sligt; men fremfor alt var han en ypperligere Spillemand end nogen Anden paa lang Led. Midt imellem Gaarden og Sæteren ligger en rund Haug tæt ved Veien. Underlig Sang og Spil var tidt og jævnt hørt derinde, for Haugfolket havde fra umindelige Tider holdt til der. En Morgen skulde Lars i et Snarerinde op til Sæteren og havde en liden rund Hat paa Hovedet, da han gik fra Gaarden. Dagen led og skred, men Lars kom ikke igjen. Da Døgnet var omme og han længe havde været ventet, fandt man hjemme ved Stuedøren hans Hat, uden at Nogen kunde sige hvorledes den var kommen did. Nu begyndte man at skjønne der maatte være galt paafærde og de Fleste meente han var indtagen etsteds paa Veien. Klokkeringning blev bestilt og andre Midler brugt, som før havde vist sig virksomme ved slige Leiligheder. Dagen efter kom Lars hjem til Gaarden, men da var han faatalende og ligesom tomset. Naar Folk spurgte ham, hvor han havde været, saa gav han liden eller ingen Besked og først lidt efter lidt fik man ud af ham, at han havde været indtagen i Haugen, uden at han var god for at sige, hvorledes det var gaaet til.

Parti fra Vestnæs i Romsdalen.

*) Hans Broder Karl, Hovedet for Huset Slesvig-Holsten-Sønderburg-Glücksborg, er gift med den nuværende danske Konges første fraskilte Gemalinde.

Det bares ham for, sagde han, at han var kommen ind i en rummelig Stuebygning, hvor Bohave og alt forresten var at see til omtrent som Skik og Brug er i Bygderne, dog var det herinde Altsammen gjildere og prægtigere. Hvad han mest undredes paa var, at han ikke saa flere Folk i Stuen; i al den Tid han var der viste sig ikke andre end en Pige. Hun var klædt i blaa Stak og havde fagert Haar som Silke, der hang langt ned over Ryggen. Hun satte Mad frem for ham, men alt hvad han saa og hørte syntes ham saa underligt, at han ikke kunde komme sig for at røre Maden. Pigen trøstede ham og talte ham venligt til paa mange Maader ligesom for at sætte Mod i ham, og forsikrede ham, at der ingen Fare skulde være, naar han blot vilde give sig til Rolighed der. Men hvor meget hun end kjælte for ham, syntes han at huske, at han dog blev siddende taus og ligesom tomset og ør i Hovedet. Nu tog Pigen frem en Fele, som var kunstigere gjort end alt hvad han før havde seet af det Slags, og den bad hun ham at spille paa, idet hun sagde, at hun vidste han var en dygtig Spillemand. Medens hun saaledes bad ham, randt det ham ihug, hvor tidt og gjerne han spillede paa sin egen Fele hjemme; men denne her kunde han ligesom ikke formaa sig selv til at tage i Haanden, om han end aldrig saa gjerne vilde. Mærkelige Udskjæringer i Træ og andet kunstigt Arbeide saa han mangt og meget af i Haugen, og al hans Tanke var da rettet paa, om ikke han ogsaa skulde kunne arbeide lignende Ting. Hvorledes han var kommen ud igjen af Haugen vidste han ikke at sige, og han blev aldrig mere den, han før havde været. Det var sjelden man kunde faa ham til at tage en Haand i med, naar det gjaldt Gaardens Arbeide; han gik for det Meste og puslede med sig selv og prøvede paa at gjøre efter, hvad han havde seet, da han var indtagen. Saaledes arbeidede han Feler, der skulde ligne den, Pigen havde vist ham i Hougen, og som i et og andet var anderledes end de, der ellers brugtes i Bygderne deromkring. Han havde for det Meste sit Tilhold hjemme paa et lidet Loft, og her var stedse fuldt af alleslags færdige og ufærdige Træskjæringer og mangehaande underlige Ting, hvis Brug og Hensigt ingen fik vide. Mest gav han sig af med at arbeide en Dukke, som skulde ligne hin Pige, han havde seet i Hougen; den lignede hende ogsaa paa Klæderne, sagde han, men forresten fik han den aldrig laget slik, som den skulde være, og gjorde den idelig om igjen. Der siges, at han i den Tid var endda ypperligere Spillemand end før, men det var som han ikke kunde trives hjemme alligevel. Tilsidst foer han sørefter Bygderne og man veed, at han kom til Bergen, men siden har Ingen mere spurgt, hvad der blev af ham.

Steinlachdalen i Würtemberg.

II.

Folkelivet lærer man bedst at kjende paa Søn- og Festdage, ved Barnedaabe, Bryllupper og andre Høitider. — Før et Bryllup gaar Bruden omkring fra Huus til Huus med sine Legesøstre; de ledsages af Brudgommen med hans Kamerater. De bede til Bryllups med en gammel nedarvet Formular. Dagen før Bryllupet bærer Bruden, ledsaget af Brudgommen, Hvedebrød om i de Indbudnes Huse. Hvem, som tager derimod, maa indfinde sig til Bryllupet, og tør ikke lade være at medbringe sin Gave. En høist vigtig Gjenstand om Bryllupsmorgenen er Brudens Toilette, og Den, som forstaar at besørge dette efter gammel Skik og Brug, nyder overmaade høi Anseelse. Det mærkeligste Stykke i Brudedragten er den saakaldte „Schappel", en Slags Krone af Flitterguld, som flettes ind i det tykke og med brogede nedhængende Baand pyntede Haar. Naar man har spist Frokost, begynder Toget til Kirken; dette maa ordnes med megen Omhu for ikke at begaae noget Misgreb. Først kommer Smaapiger med Blomsterkoste, derpaa de indbudne ugifte Piger, saa Brudepigerne, og efter dem Brudeføreren med Dagens Dronning; først bagefter Konerne gaar Brudgommen, i Spidsen for Mændene, der slutte Toget. Musik, saadan som man kan have den, gaar forrest, og bestandig knalder Pistoler og Geværer, der affyrdes af Giftemandens Venner. Efter Vielsen gaar det hele Tog, med Musiken og Brudeparret foran, hen til Vertshuset, hvor der dandses til lyse Morgen, og undertiden holdes ogsaa Andendags Bryllup.

Folkedragter fra Steinlachdalen: Brudefølge.

Af Folkefeste har man blot tilbage Ægsamlingen om Paaskemorgenen. Man lægger nogle hundrede i Landsbyen sammentiggede Æg ud paa en Eng i en lang Række, omtr. 4—5 Fod fra hinanden. I nogen Afstand fra det sidste Æg staar en Mand med en Balje. To gode Springere konkurrere nu om Prisen. Inden den Ene har egenhændigt overrakt Manden med Baljen samtlige Æg, maa den Anden have løbet frem og tilbage et Kvarteers Vei. — De aarlige Kirkeindvielses-Feste, som ogsaa bleve besøgte af Omegnens Folk, ere nu forbudte, eller ogsaa henlagte til en og samme Søndag for alle Landsbyer. I den nyere Tid synge heller ikke Gutter og Piger om Søndagsaften deres muntre Folkeviser. I Steinlachdalen bruger denne Spadseren i Hoaanen. Smykkede med Blomsterkoste gaar Bygdens unge Gutter og Piger, for det Meste hver for sig, ud paa Marken eller Landeveien og synge gamle Folkeviser eller Sange af Uhland, Körner og Hauff. Egnen er rig paa saadanne Viser, saavel som paa gamle Sagn, og mangen Pige har i sit Hoved Materiale til en heel Visebog.

Et Blik over den italienske Literaturhistorie.

VI.

Det attende Aarhundrede skulde ogsaa skjænke Italien dets største Tragiker, Grev Alfieri (1749—1803). Han gav os et ædelt Exempel paa, hvad Udholdenhed og Energi formaa, og hans Autobiographi kan ved Siden af Goldonis og Cellinis, skjønt paa en anden Viis, regnes til de høist mærkelige. Velhavende og af en fornem Familie, havde han i sin Ungdom slet intet lært, men havde dog bevaret en stor aandig Modtagelighed. Senere blev han Officier, og den i Militærstanden tilbragte Tid bidrog ikke til Udviklingen af hans Kundskaber. Han havde, som han selv siger, gjennemreist Frankrig, England, Holland, Tydskland, Italien, Sverige, Rusland, som en Vandal. Pludselig foresatte han sig i sit 27de Aar, af Had til Tyranniet, at gjøre sig til tragisk Digter, uden nogensinde at have læst en Tragedie. Med kjæmpemæssig Konsekvents begyndte han at lære det italienske Sprog (hans Modersmaal var fransk); han drev Tingen med et saadant Alvor, at han, med Grammatiken i Haanden, studerede samtlige italienske Værker fra Dante og indtil sin egen Tid. Derpaa oversatte han de første Udkast til sine dramatiske Arbeider fra Fransk til Italiensk, og opholdt sig længe i Toskana for at øse af det rene italienske Sprogs Kilde. Snart følte han ogsaa Nødvendigheden af at lære Latin, og benyttede den erhvervede Færdighed til at oversætte Terents's Lystspil samt Æneiden. I sit 47de Aar begyndte han at studere Græsk og bragte det efter nogle Aar til stor Færdighed deri. Charakteristisk for denne overordentlige Mands Liv er følgende Træk. Han foresatte sig strax ved sin Løbebanes Begyndelse at skrive 12 Tragedier; efterat han havde fuldendt dem, svor han, aldrig mere at digte nogen Tragedie. Dog blev han efter nogle Aars Forløb denne Ed utro. Da hans Veninde, Grevinde Albany, tilskrev ham, at hun havde seet en Tragedie af Voltaire, som havde behaget hende saare, udraabte han i det høieste Oprør: „Hvad for noget? En Brutus af Voltaire! Jeg vil skrive en Brutus, jeg vil skrive to. Tiden skal lære, om Tragedien passer bedst for mig, eller for denne Plebeier af Franskmand, der i en Alder af 70 Aar underskrev sig „Voltaire, gentilhomme ordinaire du Roi." Han holdt Ord, og strev efter hinanden tine to Tragedier, den ældre og den yngre Brutus. Foruden Tyranhadet, hørte ogsaa Hadet til de Franske til hans Eiendommeligheder, hvilke i de senere Aar paadrog ham talrige Ubehageligheder. Ogsaa hans Endeligt var charakteristisk. Da han led overordentlig af Podagra, besluttede han at kurere sig ved Diæt, men overdrev dette saaledes, at han, allerede svækket ved overanstrængt Arbeide, bukkede under af Afkræftelse i sit 55de Aar.

Af denne Digterens Charakteristik fremgaar ogsaa hans Arbeiders Charakteristik. En Mand, der med

Kjæmpeslid giver sig isærd med at lære tre Sprog, blandt hvilke det ene er det, hvori han vil digte, som oversætter sine første Dramaer fra en fransk Original, som i sit 27de Aar, af Had til Tyranniet, og i dyb Foragt for Metastasios Blødagtighed, beslutter at blive tragisk Digter, som forud bestemmer Antallet paa de Tragedier, han skal digte, som af Uvillie mod Voltaire skriver Brutus'er — kan det undre os om en saadan Mand altid skildrer os den samme Charakteer under andre Navne, naar han bevæger ja forbauser mere end han henriver, naar man altid tror at høre Digteren selv tale, sjelden hans Helte? Flere italienske Skribenter have ved at kommentere over hans Værker, ganske rigtig bemærket, at han egentlig har leveret Billedhuggerarbeide. Ja, i Sandhed Billedhuggerarbeide: kraftigt, skarpt, varigt, blegt, alvorligt, ingen Farvepragt, intet Gratiøst, intet mildt og kvægende.

For imidlertid at bedømme Alfieri retfærdigt, bør man ikke betragte hans Værker i vor Tids Lys, og anvende paa dem vor Kritik, men sætte sig tilbage til den Epoke, hvori han levede. Man vil da begribe, hvilken stor Virkning han maatte frembringe, netop ved sine haarde, umelodiske Vers, paa en Tid, da man endnu lyttede til Metastasios og Arkadiernes honningsøde, flydende Tale. Hans Tragedier, fulde af Jernkraft, af mandig Værdighed, vare ikke alene en Dom, der holdtes over dramatis personal, men over Tilskuerne, ja langt udenfor Skuespilhusets Mure, ud over det gamle Land. Hans Tragediers høie Alvor understøttedes ved det haarde, intet mindre end leflende Sprog, hvorved han vilde imponere dem, der fra Ungdommen af havde lært, at holde noget stik modsat for Poesi, ja ved det Nye og Eiendommelige i hans Optræden, kunde man endogsaa bringes til at oversee, at Rhetoriken ofte regjerede paa den digteriske Ilds Bekostning.

Et norsk Musik-Akademi.

En Velynder i Christiania-Posten, som vistnok mener mig det vel, har villet gjøre mig ansvarlig, fordi Goldschmidt i en Artikel har kommet i Skade for at forrose den norske Nationalbevidsthed for Englænderne. Han klager over, at Goldschmidt har indbildt dette Folk, som, stærkt i sin egen Nationalitet i dette Stykke stiller saa store Fordringer til Fremmede, før de kan opnaa Agtelse, at den norske Intelligents allerede er kommet saa langt i Emancipationen fra gammelt dansk Aandsoverherredømme og i Klarhed om sin egen Betydning som Nation, at den alt har oprettet en Lærestol til Udvikling af sin fædrenelandske Musik. Hvad der bedrøver mig er, at han siger dette, som om det var ham en Glæde at kunne fremstaa og oplyse Verden om, at det Modsatte desværre er Tilfældet. Det, som saaledes gjør ham en saa stor Glæde er netop det, som er mig en saa dyb Sorg. Jeg har været med og seet det unge Flag heises over Nationen, det, som nu smykker Havnene rundtomkring i Verden, og som paa halv Stang alt har sørget over Mange af dem, som i Møie og Modgang vare med at heise det. I dette Flag, væltende foroven, og i Grundloven forunden har den norske Statsbygning sit Gulv og Tag, saa Huset sees ud i Verden og har Navn mellem Nationerne. Men dermed er det ikke færdigt, og det var vel Synd nu at lade det staa i slig halvfærdig Stand, udsat for Vind og Veir. Der er endnu mange Værelser at tække og indrede, om Huset skal kunne anstændigen beboes af en Nation, der gjør Fordring paa Dannelse og sin Plads i Civilisationen. Derinde deler den danske og den norske Literatur efter en Kontrakt, som det ikke er saa let at finde Rede i, endnu fuldstændigen Værelse, skjønt det er en Trøst at see, at den norske mere og mere begynder at blive erkjendt som den, der egentlig har Huusretten. Mellem den danske og den norske Scene er der jo nu saa nogenlunde afpanelet. Rundt om paa Husets Vægge hænge Malerier af alskens de forskjelligste Nationers Kunst, importeret ved Skibsleiligheder fra alle Verdens Kanter — som venteligt i en Sømandsstue som vor. Der er saa Meget af Fremmedt og saa Lidet af, hvad der virkelig er vort Eget. Selv de fleste af vort eget Lands Sujetter udføres i Udlandet, rigtignok af vore egne hjemad længtende Kunstnere, men med en trællende Landflygtigheds Mærke paa, sat der af den laante fremmede Pensel. Jeg har havt mangen en Sørgestund sammen med disse, ikke saameget af vore fattige Forholde som af vor manglende nationale Sands, forviste Mænd, som man støder paa overalt i Verden. Vi have da talt sammen om alle de norske Kustneres fælles Drøm, den, at faae komme hjem og forene Kræfterne i Akademier, hvori den unge norske Kunst kunde opdrages til en selvstændig Manddom, den at faa give Norge den Ære, som de Fremmede nu tager fra det. Naar Længselen bliver for stor, flytte de hjemover paa Maafaa, saavel Malere som Musici og Billedhuggere, og tørne da mod den gamle graa, nøgne Klippe, sit Lands manglende Sands. Saa maa de atter ud igjen. De prøve paanyt, glemmende det Gamle, og En og Anden faar endelig en Smule Fodfæste; Resten maa ud igjen for atter at prøve den gamle Historie. Men denne vort Lands Kunsthistorie er vanærende for Nationen og blodig for de Mænd, som saaledes have gjort det til sit Alt, og som den tvinger til at gaa omkring og sælge dens Ære i Udlandet.

Min Sag her i Verden er den norske Musik. Jeg er ikke Maler, ikke Billedhugger, ikke Literat. Jeg er Musiker. Og som saadan bør mit Folk tro mig, naar jeg siger, at jeg hører en forunderlig dyb og eiendommelig Sangbund skjælve inde i dets Bryst. Mit Livs Maal har været at faae sat Strenge paa den, saa den kan faae tale ud; saa dens dybe Røst kan tone ind under Tempelhallen, og som Norges egen Kirkemusik bære Præsternes Ord til Menighedens Hjerter; saa den paa Valpladsen kan minde Landsforsvarerne om sin Arne; saa den kan lyde fra Orchestrene for at danne og gjøre sand vor norske Kunst, som ene paa dette Underlag kan reises; saa den kan klinge fra Pianoforterne rundt om i Landet ind i Familielivet, hvor disse Toner vil tale til Følelsen dannende og forædlende mere end alt Sprog i Verden, i Ynde og Forstaaelighed uovergaaeligt. Jeg har tilbragt mit Liv med Forsøg paa at klatre op af den samme nævnte graa Klippe som de andre norske Kunstnere, med at overvinde den denationaliserede musikalske Sands. Jeg forærede i sin Tid 1000 Spd. til Theatrets Understøttelsesfond betroende Anvendelsen til Vedkommendes bedste Indsigt. De 500 af dem blev givet til en forløben tydsk Klarinetspiller, som kom bort i Amerika. Jeg har forgjæves tilbudt mig at dirigere i Theatrets Orchester og komponere for Scenen, og overhovedet som Enkeltmand stadigen gjort mit Muligste for at bryde mig Veien til Instruktionen i den norske Musik; men jeg har bestandigen stødt paa den gamle kjendte og atter glemte graa Klippe.

Nu er det mit Forslag til mine Kollegaer, de norske Musikere, at vi række hinanden Haanden til et fælles Forsøg paa at komme op paa Toppen af Klippen, idet vi efter nærmere indbyrdes Aftale oprette et Akademi for Underviisning i klassisk og norsk Musik. Kan hænde vi da endelig faar Flaget plantet deroppe, og kanske vi saa bagefter fra oven af kunne række Haanden ned til de andre klatrende Kunstnere og hjælpe ogsaa dem op.

Ole Bull.

Literatur.

Magdalene. En Fortælling af Forf. til „Tre Dramer." Kbh. 155 S. 8. (Løse & Delbanco.) Denne lille Fortælling, hvis Begivenheder spille ind i den slesvigske Krigs Tid, er raskt fortalt og fængslende ved Indhold og Fremstilling. Forfatteren er i sin Stiil, ved Stræben efter korte, kompakte, sententiøse Sætninger, synlig noget paavirket af Bjørnson, dog uden at Ligheden gaar til Efterrabert eller Photographeren, saaledes som Tilfældet var med en i Kjøbenhavn for nogen Tid siden udkommen Fortælling, der betitledes „Varulven."

— **Bebudede danske Nyheder.** „Familien Nordby," en Roman i tre Dele af H. Ewald (der er Forf. til den i 1860 udkomne anonyme heldige Fortælling „Valdemar Krones Ungdomshistorie," som vi i sin Tid henledede Opmærksomheden paa); „Svedenborgs Ungdom," dramatiseret Skildring af M. Goldschmidt; „Skizzer af Hverdagslivet" af Forf. til „En ung Piges Historie" en meget læst og yndet Bog. Af Andersens Eventyr og Historie udkommer en ny Udgave, illustreret med V. Pedersens bekjendte Tegninger i 6 Hefter i à 60 ß.

— Boghandler Cappelen indbyder til Subskription paa **Fortællinger af Fædrelandets Historie** (fra de ældste Tider indtil 1814) ved Siegwart Petersen, hvilke ere beregnede paa Folkelæsning og ville udkomme i 4 Hefter, hvert paa 10 Ark, og leveres Subskribenterne for 3 ß. Arket.

— Hos Forlagsbureauet i Kjøbenhavn er udkommet **Mindeblade om det femte nordiske Studentermøde i Lund og Kjøbenhavn Juni 1862.** 4to. 33 ß. Disse Mindeblade bestaar af en Række Tegninger efter „Illustr. Tidende," hvilke fremstille enten Scener af selve Festlighederne, Portræter af mærkelige, i Studentermødet deeltagende Personer eller Prospekter af Bygninger og Steder, hvor Sammenkomsterne fandt Sted. De førstnævnte Afbildninger ere, maaskee som Følge af den Hast, hvormed Tegning og Træskjæring har maattet fremskyndes, mindre heldige end sidstnævnte i Regclen vakre Xylographier, der Tid efter anden have staaet i „Illustr. Tid." og her kun for Leiligheden ere gjentagne. Den ledsagende Text er kortfattet, idet man har betragtet Afbildningerne som Hovedsagen. Ved disse og det særdeles smukke Udstyr vil Bogen være en kjær Mindegave for Deeltagerne i det sidste Studentermøde.

— Hos Wøldike i Kjøbenhavn er udkommet: **Louis Napoleon Bonaparte** i sin Landflygtighed 1808—1848. Efter de bedste Kilder bearbeidet af Aug. Wolff, Lieutenant i Artilleriet. 174 S. 8. Priis 55 ß. — Hvis dette Bind, der fortriinsviis gjør Læseren bekjendt med Napoleons Ideer, Tanker og Fortid, vinder en gunstig Modtagelse, agter Forf., der i lang Tid har beskjæftiget sig med denne mærkelige Herskers Liv og Virksomhed, at lade et nyt Bind følge, hvilket har til Opgave at vise, „hvorvidt Keiserens Handlinger have svaret til Prindsens Ord, eller hvorvidt han har viist sig tro imod sin Fortid." Emnet er vistnok baade tidsmæssigt og taknemligt. Imidlertid vil foreliggende Deel uden nogen Fortsættelse kunne læses for sig selv med Interesse.

— Paa samme Forlag udkommer **Pariserskafottets Historie,** oversat af Dr. H. Schou, i 12 Hefter paa 3 Ark, à 14 ß. Dette er en Oversættelse af de tidligere nævnte Memoirer, hvori den sidste Descendent af Famlien Sanson, der igjennem flere Slægtled har havt Skarpretterhaandværket inde, skildrer sine Forfædres blodige Oplevelser. Bogen vil vistnok fuldstændig komme til at afgive en rystende og tillige historisk oplysende Lekture. I Paris var Opmærksomheden saaledes spændt paa Udgivelsen, at første Oplag solgtes i et Par Dage.

— **Kjøbenhavn og Kongerigets Kjøbstæder for omtrent hundrede Aar siden.** Et Bidrag til den danske Kulturhistorie af L. Holst. Kbh. 1862. 174 S. bred 8. Priis 83 ß. (Wøldike.) Grundlaget for denne kulturhistoriske Skildring dannes af tvende Artikler i „Dansk Maanedsskrift" for forrige Aar. Dog har Forf. i dette særskilte Tryk baade udvidet og i enkelte Punkter berigtiget denne sin tidligere Bearbeidelse af Stoffet. Som den Kyndige vil vide, savnedes der næsten ganske Forarbeider i den Retning, som Forfatteren har arbeidet: Belysningen af det sociale og selskabelige Liv og Tilstande i en længere tilbageliggende Tid, naar undtages Werlauffs righoldige, men med et forskjelligt Maal for Øie udarbeidede Antegnelser til Holbergs Lystspil." Forf. har derfor møisommeligen maattet øse sit Materiale af en meget broget Række af Kilder, Topographier, Reskripter, Aviser, osv. Og det har lykkets ham, at samle de spredte Træk til et Heelt, som af Mange vil læses med Fornøielse og hvorfra ogsaa Historikeren vil kunne øse Belærelse, ihvorvel Forf., ligesom G. L. Baden i sine kulturhistoriske Arbeider har forholdt ham den Nøgle til Kontrol, som en stadig Kildeangivelse tilstæder. Forfatterens Fremstilling omfatter fornemmelig Slutningen af Frederik den Femtes og Begyndelsen af Christian den Syvendes Regjering indtil den Struenseeske Periode, og især er den rettet paa det indre Liv; dog ere enkelte andre Forholde medtagne, som paa en eller anden Maade kunde belyse dette, ligesom en Beskrivelse af Kjøbenhavns Udseende i ældre Tid er forudskikket selve Skildringen af denne By i nævnte Tidsrum.

— **Beredelse til Herrens Bord.** Skriftetaler og Skjærtorsdagsprædikener af A. F. Huhn. Kbhvn. 172 S. 8. Priis 47 ß. Forfatteren, der er Præst ved St. Olai Kirke i Reval, er en i sin Kreds meget anseet Prædikant, navnlig paa Grund af den strenge christelige Alvor, hvoraf hans Prædikener ere gjennemtrængte, og Oversætteren har derfor troet, „at disse Taler ville være en velkommen Kommunionsbog ogsaa for danske Læsere."

Norge.

Christiania. Ved den militære Høiskole skal Lærerposten i Krigskunst og Krigshistorie m. v. besættes, hvilken Kapt. Vogt indehavde. Den præsumtive Besættelse af denne Post er i Dagbladene behandlet af et Korps Indsendere, som i Antal og Stridbarhed har overtruffet Alt, hvad man hidtil har seet, selv ved Besættelsen af de første Embeder i Staten. Striden dreier sig om hvorvidt Kapitain Staib eller Lieutenant Schnitler skal have Posten. Avis-Indsendere og nok ogsaa Høiskolens Elever ansee den sidste for mest skikket, men antage for vist, at Bedømmelseskommissionen vil erklære sig for Staib og at Vedkommende ville ansætte ham. I denne fremtidige Mulighed sees da de sørgeligste Koteri-interesser.

— Generalchirurg Heibergs Gaard ved Slottet skal være kjøbt af Hs. M. Kongen for omtrent 30,000 Spd.

— Censorerne og det juridiske Fakultet har indstillet Stipendiat Fr. Brandt til den ledige Lektorpost i Jurisprudenz.

— Ved høieste Resolution af 15de d. M. er han konstitueret som Lektor.

— Forrige Fredag gaves paa det norske Theater en Festforestilling i Anledning af dets tiaarige Stiftelsesdag, hvorved en af Prof. Monrad forfattet Prolog fremsagdes og Ole Bull spillede nogle Nummere.

— Mandagen den 27de Oktbr. Kl. 5 holder den norske Forening mod Brændeviinsdrik sit Aarsmøde i Storthingssalen. Prof. Welhaven holder Tale.

— En Kommitte, der har havt at overveie Sagen ang. Storthingstidendens Udgivelse, er kommen til det Resultat — hvad ogsaa Storthinget har vedtaget — at der skal antages de fornødne Referenter til at optage og redigere Debatterne, men at disse kun deelviis — i de vigtigere Sager — skulle gjengives med Hurtigskrift, hvorved Tidenden i Omfang og Bekostninger antages at kunne indskrænkes til omtr. det Halve, Omfanget nemlig til 200 Ark og Storthingets Tilskud til omtr. 5000 Spd. Tidendens Salgspriis skal ikke overstige 1 Spd. 60 ß.

— DHrr. Wilh. Holst, J. G. Monrad og J. v. Lippe Hansen have udstædt Subskriptions-Indbydelse til en Forstskoles Grundlæggelse paa Bunæs i Værdalen, hvilken Forstskole haabes at kunne aabnes til næste Foraar. Ligesom en saadan Forstskoles Anlæg vil være af almeen Vigtighed, saaledes har Forstmester Asbjørnsen efter Landbrugsskolebestyrer Hansens Ønske undersøgt Gaarden Bunæs Skov og fundet den skikket for en rationel Skovdrift og derfor anbefalet Iværksættelsen af de paatænkte Forsøg.

— Dødsfald. Grosserer Nic. Heftye, † 1ste Oktober, 62 Aar gammel; Oberst P. M. Vosgraff, der i 1834 udgav „Norriges Krigshistorie" 1ste Deel, † 7de Oktbr. 75 Aar gammel.

— Igjennem Bekjendtgjørelser opfordres den eller de af Familien Wøldike, som maatte leve her i Norge, til at give Hr. Boghandler Cappelen i Christiania nøiagtig Oplysning om dette Slægtskab (med fulde Navne, Daabs-, Vielses og Dødsdag samt Mændenes Stilling), da disse Oplysninger attraaes for en Stamtavle over Familien.

Hermed Tillæg af Avertissementer.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 43. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 26de Oktober 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg

Indhold.

Biskop Jens Laurits Arup.

Christianias Bispestol kan ikke i Lighed med flere andre Hovedstæders just siges stadigen gjennem Tiderne at have været beklædt af Landets ved Talent og videnskabeligt Navn mest udmærkede Geistlige. Medens f. Ex. Sjællands Bisper lige fra Reformationen saagodtsom alle have været Mænd, udmærkede ved Lærdom og Skrifter, have Bisperne i Akershuus Stift oftere hørt til Middelmaadighederne endog blandt samtidige Embedsbrødre, og tildeels kun foreviget sit Navn ved en eller anden Abnormitet, som Sovesyge, snurrigt Giftermaal eller deslige. Vel kan Stiftets Bisperække fra forrige Aarhundrede opvise tvende Mænd, Deichmann og Hersleb, der hver for sig vare lige mærkelige og udmærkede ved Talenter, den ene mest i politisk Retning, som en Richelieu i det Smaae, den anden som en af de første Prædikanter og alvorligste Geistlige i sit Aarhundrede; men paa den anden Side finder man maaskee flere intetsigende Bisper her end enten i Bergen eller Throndhjem, paa samme Tid som disse Bispestoler opvise Mænd af største enten geistlig eller videnskabelig Rang og Betydning. Vi behøve for Bergens Vedkommende kun at minde om Erik Pontoppidan og Johan Nordal Brun, og for Throndhjems om Ludvig Harboe og Johan Ernst Gunnerus. Foruden tilfældige Aarsager har den væsentligste Grund til hiint Forhold vistnok været den, at Christiania før vor Selvstændighed ikke i den Forstand var Hovedstad, at den som Landets aandelige Centralpunkt kunde trække til sig de mest fremragende Mænd, der især i forrige Aarhundredes sidste Halvdeel i videnskabelig Henseende endog maatte finde sig bedre i Throndhjem med dets Videnskabernes Selskab, dets større literære Hjælpemidler og mange tildeels, tilfældige, aandelige Berøringspunkter. Men ligesom Landets fornemste aandelige og materielle Interesser efterhaanden siden Universitetets Oprettelse og vor politiske Gjenfødelse i Hovedstaden have faaet et fastere Midtpunkt, saaledes vil ogsaa Christianias Bispestol i egentlig Forstand herefter — som den alt har begyndt — afgive Sæde for en virkelig Primas blandt Landets Geistlighed. Vel hører den Mand, der nu beklæder samme, ligesaa lidt som Formanden, blandt dem, der have udmærket sig ved mange og lærde Skrifter; men ved rig Begavelse, klart Blik, alsidig Aandsdannelse og Charakterens vindende eller herskende Magt og i levende Interesser for Kirkens Tarv have de begge raget høit frem blandt sine Standsbrødre og ikke blot i Titulaturen, men i Virkeligheden vundet Høiærværdighedens fuldt berettigede Navn.

Jens Laurits Arup er født 20de April 1793 i Christianssand, hvor Faderen Thorkild Arup var Klokker. Moderen hed Elen Dorothea Dokkedal. Efter at have nydt nogen privat Underviisning, indsattes han i Oktober 1804 i sin Fødebys lærde Skole, hvorfra han af Rektor Amberg i 1811 dimitteredes til Kjøbenhavns Universitet. Saasnart han (April 1812) havde underkastet sig første Afd. af Ex. philos. nødtes han af sine trange Kaar til at forlade Universitetet og tage til Antwerpen med daværende Søkapitain, senere Admiral, Bille, som Skibssekretær paa et med dansk Besætning udrustet fransk Orlogsskib, hvorhos han tillige informerede Kapitain Billes Søn. Som værende i fransk Krigstjeneste under Napoleon, har han ogsaa siden modtaget St. Helena-Medaillen.

Efter et Aars Forløb vendte han tilbage til Danmark, men maatte nu tage Kondition som Huuslærer paa Falster, hvilket han var i to Aar.

I Slutningen af Aaret 1814 vendte han tilbage til Fædrelandet, der da havde faaet sin frie Forfatning og sit eget Universitet. Men nu som før manglede han Midler til at fortsætte sine Embeds-Studier, og først efterat han i to Aar havde været Huuslærer i Porsgrund, kunde han, i Slutningen af Aaret 1816, tage ind til Hovedstaden. Her levede han nu af Informationer, medens han forberedede sig til den theologiske Embedsexamen, hvilken han underkastede sig i 1818 og det med Udmærkelse (Laudabilis & qvidem egregie.) Endnu samme Aar prædikede han til Dimis med Charakteren Laud. og fik Udmærkelse for den katechetiske Prøve.

I de Dage hørte det ikke til Sjeldenhederne, at de unge Kandidater „gik fra Examensbordet til fede Præstekald," ialfald naar de vilde tage tiltakke med dem, der laa nordenfor Polarcirkelen. At en Mand, der havde bestaaet en saa glimrende Examen som Arup, og allerede havde naaet Myndighedsalderen, ikke behøvede længe at vente paa geistlig Befordring, var dobbelt rimeligt. Den 28de August 1819 udnævntes han nemlig til residerende Kapellan til Ullensaker og ordineredes som saadan den 15de December s. A. — Endnu inden han tiltraadte Embedet indgik han (29de Septbr. 1819) Ægteskab med sin Forlovede Diderikke Petronelle Christiane Cappelen (f. 29de Septbr. 1794), Datter af Grosserer Ulrik Frederik Cappelen i Skien og Benedicte Henriette Aall.

I 1825 ansøgte han om den med Ambergs Død ledigblevne Rektorpost ved Christianssands Skole, hvortil en af Grundene var, at han ønskede at komme i Nærheden af sine endda levende syttiaarige Forældre, hvis Alderdoms Byrder han saaledes haabede at kunne lette. Men da han ikke vilde indgaae paa den af Departementet opstillede Fordring om senere hen at underkaste sig philologisk Examen, kunde han ved Besættelsen ikke komme i Betragtning, hvorimod M. A. Boye udnævntes, saasom han paatog sig i Løbet af 6—7 Aar at tage Examen, hvilket han dog endnu ikke til Dato har gjort.

Den 16de Septbr. 1825 blev Arup residerende Kapellan til Bragernæs og Strømsø samt Lærer i Religion, Hebraisk og Norsk ved Stedets lærde Skole, og den 15de Juni 1832 befordredes han til Sognepræst for samme Menighed, ifølge Borgernes derom indgivne Andragende.

Saavel som Geistlig som Skolemand havde han da viist særegen Dygtighed, hvorom hans nærmeste Foresatte udtalte sig i de mest hædrende Udtryk, paa samme Tid som de stærkt fremhævede hans „lyse Hoved, ædle Hjerte og exemplariske Vandel." Foruden sin Virksomhed ved Drammens Skole, hvis „Prydelse" han erklæredes at være, udfoldede han ogsaa en anden som Bestyrer af Strømsø's Friskoler, der tidligere havde været forsømte, men nu ved ham undergik en stor Forandring og bleve talrigt besøgte. Desuden gav han paa hiin Tid unge Mennesker, som han havde i sit Huus, Underviisning, Forberedelse og Dimission til Universitetet.

I Januar 1833 berøvede Døden ham hans Hustru, efterat hun havde skjænket ham ni Børn, hvoraf dog kun en Søn og tre Døtre overlevede Moderen. Den 4de Septbr. næste Aar indgik han i nyt Ægteskab med sin afdøde Hustrus yngre Søster Jacobine Lovise Juliane Cappelen (f. 5te Novbr. 1811), der, efter et otteaarigt Ægteskab, som var bleven velsignet med fem Børn, ligeledes berøvedes ham ved en tidlig Død (18de Juli 1842.)

Som Kappelan i Drammen udgav Arup i Aaret 1831 et Par literære Arbeider, der laa udenfor Kredsen af hans geistlige Studier og Interesser, men hvoraf det ene „Bemærkninger i Anledning af Herr J. F. Thornes Forslag til en forandret Korntoldlov", fortjener nærmere her at berøres. Thornes Forslag tilsigtede Ophjælpelsen af Landets Agerdyrkning og Fabrikdrift ved svær Told overhovedet paa indførte Kornvarer, og navnlig ved kunstigt indrettede høie Middelpriser paa samme, samt at sikre de handelsdrivende Borgere en klækkelig Profit som monopoliserede Mellemmænd for Handelen med disse Livets første Fornødenheder. Dette Forslag underkastede Arup en opløsende, klar Kritik, navnlig forsaavidt angik de kunstige høie Middelpriser til Agerdyrkningens Ophjælp, idet han paaviste, at en saadan Lov vilde i sig selv stride mod et rigtigt Beskatningsprincip og gjøre en anden Skattefordeling end den lovhjemlede fornøden; at den vilde ubillig betynge en stor Deel Borgere, paa samme Tid som den var til Lettelse for andre, høiligen skade offentlige og private Indretninger af stor Vigtighed og i enkelte Tilfælde blive trykkende for det hele Land, uden at med alt dette Hensigten stod til at opnaae, nemlig de høiere, stadigere og rigtigere Kornpriser med Agerbrugets deraf flydende Forbedring. — Med Arups Bemærkninger var Hr. Thorne's Lovforslag dødt og magtesløst, og Manges Öine vistnok blevne aabnede for hiint statsøkonomisk falske Princip, at man ved den størst mulige Fordyrelse af Livets første Fornødenheder skulde fremskynde Produktionen af disse Fornødenheder i selve Landet — eller med andre Ord: til Fordeel for Jordbrugerklassen indrette en kunstig Hungersnød blandt alle de øvrige næringsdrivende og arbeidende Klasser i Landet.

Arup havde i dette Skrift ikke alene lagt for Dagen sin Indsigt i Statsøkonomien, men ogsaa sin Deeltagelse for det offentlige Liv overhovedet, idet han tillige udtalte som sin Anskuelse, at „den almindelige Interesse har Krav paa enhver Statsborgers Eftertanke, Tid og Kræfter." Naturligen maatte hans Medborgeres Opmærksomhed derfor rettes paa ham ved Valgene til Nationalforsamlingen. Han kaaredes saaledes til Repræsentant for Drammen paa Storthingene 1836—37, 1842 og 45. Paa førstnævnte Thing var han Formand i Toldkommitteen, paa de tvende sidste Formand i Kirkekommitteen. Efter de raadende politiske Skjelnemærker blev Arup betegnet som en „ministeriel" Mand; men i Virkeligheden var han den sande Liberalismes Talsmand, idet han forsvarede saa kraftigen Samvittighedsfrihed og Næringsfrihed, at han, som en dygtig politisk Forfatter (Daa) har sagt, „i ethvert andet Land vilde været regnet blandt de fornemste Liberale." — Arup var i 1840 optraadt i en Række Artikler i Morgenbladet mod daværende Professor (nu Assessor) Hjelms Religionsforslag og det med Vink til Ordningen af de kirkelige Forholde i liberal Retning; han hørte blandt dem, som i 1842 forsvarede og stemte for Forslaget om Jødernes Adgang

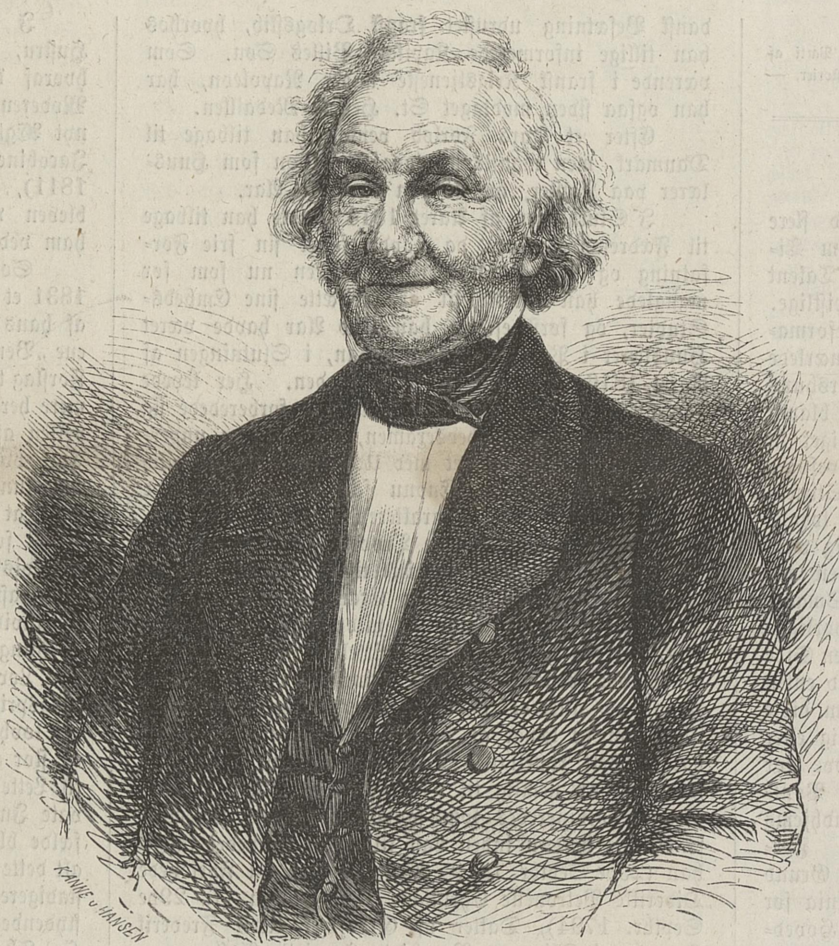
til Riget og havde som Formand i Kirkekommitteen og ved Deeltagelsen i selve Debatterne væsentlig Andeel i Dissenterloven af 1845.

„Udmærket som Taler og Mand for sin Kommune, agtet som Tænker, Stilist og Christen, var Arup" — for at bruge Wergelands Udtryk — „forlængst af den offentlige Mening designeret som en af de Værdigste til det bispelige Pallium," da han i August 1845 udnævntes til Stiftsprovst og Sognepræst for Vor Frelsers Menighed i Christiania. Og neppe havde han tiltraadt dette Embede, førend hiint „Pallium" ogsaa virkelig blev ham tildeel, idet han under 3die Jan. 1846 udnævntes til Biskop over Christiania Stift i den da afdøde dygtige Biskop C. Sørenssens Sted. Det Tidspunkt, hvori Arup blev Kirkens Overhoved, og den Tid, han har virket i som saadan, har ingenlunde hørt til de fredelige. Kirken lignede — for at bruge hans egne Ord — „ei længer hos os et dødt hvilende Vand, som ei bevægedes af noget Vindpust; Bølgerne rørte sig, Gjæringen var indtraadt, hvorunder det Klare fordunkles og Gruset stiger op til Overfladen, saa det mangen Gang ei bliver let, fuldelig at erkjende det Rette og Sande og Væsentlige." I Stridighederne fandt han kun altfor ofte en sørgelig Uklarhed i Begreberne, Bitterhed og Hovmod i Sindet, og istedetfor Foreningens og Forsoningens var det kun altfor ofte en Adsplittelsens og Fordømmelsens Aand, der aabenbarede sig. — Han har da tvende Gange som Biskop, 1847 og 1859, gjennem Hyrdebreve til sit Stifts Geistlighed udtalt sig over disse Forholde, stadig paa Basis af de samme tolerante og liberale Anskuelser, som han alt som Præst havde forfægtet. Han fremhæver selv i sit Hyrdebrev af 1847 som et Fremskridt, at Vidnesbyrdet om Sandheden inden Kirkens Enemærker er givet frit, og Forsvaret for den imod sekteriske Afvigelser og kjætteriske Vildfarelser alene lagt i Sandheden selv og dens rene og kraftige Forkyndelse, idet den verdslige Lov har borttaget sin Tvang og sin Straf — en Ros over vore Forholde, hvori den senere Lovfortolkning dog har gjort nødvendig en Afkortning, som ved de nye Lovforslag før blive endnu større.

Men paa samme Tid, som Arup har hyldet kirkelige Reformer i liberal Retning, har han, med klart Øie for Farerne af altfor raske og overilede Tilsprang, stadig tilraadet Sindighed og moden Overveielse, inden man skred til Reformerne. „Det gjælder, siger han, her om ellers nogensinde, at det er for Aarhundreder, der skal arbeides, og det forekommer mig at være en velbegrundet Erfaring, at vigtigere Formaal oftere ere forfeilede, fordi man vilde have dem frem førend baade de selv og Opinionen om og for dem var tilstrækkelig forberedet, end fordi man undlod med kraftig Haand strax at gribe ind i Reformationsværket. Ved at fordre formeget, fordrer man, bemærker han videre, ikke alene noget Urigtigt, men forhindrer ogsaa det Rettes Fremgang." Kirkens attraaede Autonomi, dens Emancipation fra Statens Vælde, afviser han som uforeenlig med vor Grundlov og Statsforfatning og som støttende sig til en falsk Opfatning saavel af Kirken og dens Stilling som udvortes Samfund, som af Staten og dens Væsen. „Statens Opgave er dog ingenlunde at danne en Sikkerhedsanstalt imod indre og ydre Fiender; dens Maal staar ikke i Strid med Kirkens, men falder sammen dermed, og af al ydre Magt er maaskee den hierarchiske, hvad enten den hviler hos enkelte Personer eller hos Masser af dem, den betænkeligste. . . Man maa derfor ikke stille Kirken mod Staten, men derimod fremme begges harmoniske Samvirken til Opnaaelsen af det fælles Øiemed: Menneskehedens Udvikling gjennem Tiden for Evigheden." Han stillede derfor den Opgave, han selv havde sat sig, og som han ønskede hans Geistlighed skulde medvirke til, bestemtere saaledes: *Kirken skal ikke løsrives fra Staten, men virke i Samfund med den; den skal ikke indtage Lovgivningens, men Ordningens Standpunkt i Overeensstemmelse med Lovgivningen*; dens Korporationer, i det Mindre som i det Større, skulle bevæge sig med Frihed inden de dem anviste Enemærker, men ikke kunne beslutte nogen i de ydre Forhold indgribende Foranstaltning uden og endnu mindre imod Staten: Kirken skal kunne findes, den skal i alle den vedkommende Retninger have sine Organer med tilbørlig Vægt, men skal tillige være et aandeligt Samfund, med levende i dens Virksomhed fremtrædende Erkjendelse af, at dens Rige ikke er af denne Verden."

Vi have troet at burde anføre disse Steder af hiint Hyrdebrev, der kan betragtes som hans bispelige Program, ihvorvel Rummet forhindrer os fra at uddrage Noget af dets interessante Detailler, hvoriblandt særligen hørte Vink i Psalmesagen og Ordningen af Kirkens Forholde gjennem en almindelig norsk Kirkesynode samt Indrettelsen af Sydonalforsamlinger for hele Riget, der sammentraadte til visse bestemte Tider eller naar Omstændighederne krævede det.

I sit andet Hyrdebrev („Til Christiania Stifts Geistlighed fra J. L. Arup, Biskop, Chra. 1859, 52 S. 8) udtalte han sig om Kirkens Forhold og Stilling især med Hensyn paa de sekteriske og separatistiske Vildfarelser, og om Skolevæsenet og Visitatserne, uden nærmere at indlade sig paa Tidens saakaldte „brændende kirkelige Spørgsmaal," om Egteskabsskilsmisse og Fraskiltes Vielse, Konfirmationsforholdene, Menighedsraad, fordi disse Anliggender vare bestemte til at undergives en Kommissions Drøftelse. Medens han erkjendte, at Dissenterloven havde havt sin Indflydelse paa Tidens kirkelige Røre, gjorde han med Styrke opmærksom paa, at Lovens mest fremtrædende Virkning var, „at det Ueensartede, det indbyrdes Modstridende ogsaa i Virkeligheden var traadt fra hinanden og det Skjulte blevet aabenbaret. Men derved var i sig selv Intet tabt; thi aandeligt Samfund og Eenhed bestaar ikke i og fremmes ei ved en ydre mechanisk fremtvungen Sammenblanden, og Skaden bliver ikke mindre, læges ei heller lettere, ved at dølges." Men

Biskop J. L. Arup.
(Efter Photographi xylographeret af Kanne & Hansen i Leipzig)

ved Siden af disse Skyggesider saa han hos Nutiden mange opmuntrende Træk, der vidnede om Vækkelse og Fremskridt. — I det Hele indeholdt dette Hyrdebrev en saadan Sum af kirkelige Erfaringer og sunde og sande Bemærkninger over mangehaande dybe og mægtige Interesser i Tiden, at man kun maa beklage, at det alene er bleven tilgjængeligt for Stiftets Geistlighed, uden som Skrift at komme i Boghandelen.

Ved Stiftelsen af St. Olafs-Ordenen i 1847 udnævntes Arup til Ridder, i 1853 blev han Kommandør og i 1860 Storkors af denne Orden. Arup var Medlem saavel af Interimsregjeringen i 1852 under Kong Oscars Udenlandsreise, som i alle de senere anordnede Interimsregjeringer. Ved Hs. Majestæt Carl XV's Kroning i Throndhjem den 5te August 1860 forrettede han Salvingen. —

Det kan ikke ligge i disse Liniers Opgave at give nogen Charakteristik af Arups Personlighed eller Vurdering af ham som Biskop, selv om vi tiltroede os Evner til at omgaae de Skjær af personlige Hensyn, hvorpaa man i Bedømmelsen af levende Samtidige er saa let udsat for at strande. Men vi troe dog, uden at træde Beskedenheden for nær, at kunne pege paa et Par fremtrædende Sider ved hans Personlighed, paa dette barnligmilde Sind og denne humane, alsidigt udviklede Livsbetragtning, som i en særegen elskelig Grad findes forenet med en klar, bestemt Opfatning af Forholdene og giver hans Personlighed Ærværdighedens og Fromhedens elskeligste Glorie, og tillige minde om denne lykkelige Evne til raskt at opfatte, klart og alsidigt at bedømme og hurtigt at behandle enhver Sag, der falder ind under hans vide og vanskelige Embedsvirksomhed.

Det ledsagende Portræt, der efter Photographi af Hr. Petersen er udført i DHrr. Kanne & Hansens xylographiske Anstalt i Leipzig, aabner den Række i Udlandet udførte Portræter, som Nyhedsbladet for den nærmeste Fremtid har lovet at give, og vil vistnok af Kyndige hvad kunstnerisk Udførelse angaar findes at kunne maale sig med de fortrinligste Træsnit i de fremmede illustrerede Blade. Denne Oplysning tro vi at burde give til Betryggelse for de mange ærede Landsmænd, som vi af Erfaring vide agere Kunstdommere ofte uden alt Skjøn paa Sagen kun efter Forudsætningen om, at hvad der bydes hos os, selvfølgelig er slet, — en Forudsætning, som vi for vor Part have seet anvendt saa aldeles iblinde, at man har sat end- og Nyhedsbladet af selve Kretschmar, en Xylograph af Verdensberømmelse, udførte Træsnit under de maadeligste Sager i udenlandske Blade.

Fra Vestnæs.

Postveien fra Aalesund til Christiania gaar de første 2—3 Miil langsmed Storfjordens nordlige Strand og er ialfald paa Strækningen fra Solnør til Sjøholt ubeskrivelig deilig. Den jævnt heldende Lid har her Skraaning mod Syd ned til Fjorden og er lige til øverst oppe klædt med Furru og den frodigste Løvskov. Alt imellem, snart ovenfor, snart nedenfor Veien, ligger venlige Gaarde halvt gjemte mellem Trægrupperne, den blaae Vandflade glitrer gjennem Løvet og fra og til aabner sig en Udsigt med de romsdalske Tagger og Tinder længst borte. Fra Sjøholt inde ved Fjordbunden bær Veien over Ørskougfjeldet og skjærer saaledes tvers over Roden af den store Halvø som strækker sig langt vesterud med Harhamsøerne som Forposter mod Havet. Her skulde jeg en vakker Morgenstund over; men Enhver, som har reist noget hertillands og lært, at Bonden ved „Fjeldet" i denne Forbindelse altid forstaar Høifjeldet, betænker sig gjerne to Gange før han tager afsted tilfods. Ialfald havde jeg i frisk Erindring en Tour fra Lom til Fortun i Sogn, hvor Veien ligeledes gaar „over Fjeldet" og hvor vi en halv Dags Tid kravlede os over Fjelde baade op og ned og saa, paa vort Spørgsmaal til Føreren om vi ikke nu var paa Fjeldet, fik til Svar: „Did kommer vi ikke før imorgen." Over Ørskougfjeldet gaar imidlertid den slagne Landevei, neppe et tusinde Fod iveiret saa er man oppe, men paa Plateauet er der ikke destomindre fuldstændig Høifjeldsnatur. Store Myrstrækninger strækker sig langt ud til begge Sider, tilvenstre ligger et koldt sortblaat Fjeldvand, hvis Tilløb taber sig i den bløde Myrbund, Lyngen klæder Bakkehældene og Træværten bliver alt tyndere og skralere. Heroppe har Ørskougbygden sine Sætre; bebyggede Gaarde fandtes før, siges der, men de ere nu forladte. Det er sjelden, at Høifjeldsnaturen sænker sig saa lavt; Grunden maa vistnok være den skjærende Nordenvind, som kommer fra det Throndhjemske og over den brede Moldefjord, før den stryger her ned igjennem Skardet. Midtveis ligger dog en Fjeldgaard, Ellingsgaarden, hvor Kornet gror tykt og frodigt; men her er ogsaa Ly af en brat Fjeldkamm mod Nord. Er man kommen dette Sted vel forbi, saa bær det snart nedover igjen, og en vidunderlig Udsigt aabner sig med Tresfjorden paa høire Side og Romsdalsfjorden lige forud. Atter gaar Veien langsmed Bjerkelien ligesom ved Sjøholt; over en Miil borte, paa den anden Side af Fjorden skimter man Molde med dets skinnende Træhuse, og Fanestranden, som strækker sig langs med Fjorden paa Nordsiden indover mod Eikisdalen og Veblungsnæsset. Langt ude ligger den store Ø Sækken i hvis Nærhed det i Aviserne nylig omtalte Søslag mellem en Bjørn og et Baadmandskab fandt Sted. Bagenfor ligger det lille i vor Fortidshistorie oftere nævnte Vedø; her er det Kirkesanger Olafssen bor. Vestnæstfolket er et opvakt Folkefærd, som forstaar at følge med i vore offentlige Anliggender og har god Greie paa hvad der gaar for sig udenlands. Gaardene ere veldyrkede og Husene endog pyntelige at see til. Kort sagt, den hele verdslige Velvære synes at skattes høit her. Men Gudshuset og hvad der forresten, med Undtagelse af Præstegaarden, hører til det „kirkelige Væsen," staar paa svage for ikke at sige

faldefærdige Fødder. Hvorvidt der i denne Kjendsgjerning skulde ligge en Symbolik, som Kirketidenden med Føie kunde tage til Indtægt for sig, vover jeg, som Lægmand, ikke at afgjøre. En driftig Hardangerbonde har i de sidste Aar nedsat sig her og driver et Skibsbyggeri, som synes at være i god Gang; over en dyb Vig, som fra dette Punkt skjærer ind til henimod de store Myrstrækninger i Vest, er opført en stor og prægtig Bro. Her findes en Mængde Østersbanker. Paa Vestnæs bør Du, hvis Du er Tourist og kommer paa de Kanter, opholde Dig nogle Dage og gjøre Udflugter i alle de Retninger, som her saa bekvemt og naturligt tilbyde sig. Vestnæs er jo desuden i og for sig selv en klassisk Jordbund, vel kjendt saa langt som den norske Tunge tales, eller ialfald saa langt Morgenbladet læses. Hvem har ikke hørt om Furlandsmyrenes Opdyrkning, som desværre rigtignok ikke er praktikabel? Hvem kjender ikke den uforfærdede Bistand Vestnæs har ydet i mange af vore Pressekrige i de senere Aaringer? Hvem husker ikke Sangerfesten iaar? Hvem mindes ikke, at Kong Carl drog derigjennem i 1856? Hvem har vel glemt Romanen om den fattige Enke, som ved godgjørende Menneskers Bistand blev Kapitalistinde, og som nu i sin Enkestand, Gud maa vide ved hvis Bistand, skal være kommen i Besiddelse af en Arving til sine Kapitaler? Og endelig, hvem seer ikke med spændt Forventning i denne Tid paa Vestnæs, som Skueplads for den nye Religionskrig, der nu truer med at udbryde mellem Protestanter og Katholiker? Dog, hvad Du gjør eller ikke gjør, — kommer Du til Vestnæs, saa tag ikke ind til DHrr. Stokkeland. Den, der giver dig dette Raad, har boet der i tre Dage og veed hvad det vil sige. See indom Døren bør Du dog, thi da veed Du omtrent, hvorledes et Røverherberge i de tydske Romaner seer ud.

Det i forrige Nummer meddeelte Prospekt forestiller en Udsigt indover Tresfjorden seet fra Broen ved Vestnæs.

H. J.

Mærkespynten, Parti af den nye Chaussee gjennem Opdal og Rennebo.

Mærkespynten,

Parti af den nye Chaussee gjennem Opdal og Rennebo.

Man hører meget ofte den Bemærkning, at de nye Veie ere mindre maleriske end de gamle, og der sigtes hermed til de herlige Udsigter, de gamle Veie frembøde fra Toppen af Høider, hvorover de vare lagte. — Bemærkningen i sin Almindelighed er dog usand. Vistnok har man ved de nye Veie ikke den Fornøielse at føres op paa alle de høieste Toppe; vistnok maa man renoncere paa Nydelsen af hvert Dieblik at overskue Landskabet i Fugleperspektiv; men i andre Henseender frembyde dog de nye Veie riig Erstatning for Savnet af „Udsigterne." For at opfylde deres Diemed, Færdselens Lettelse, eller med andre Ord, for at kunne gjøres flade, maa de nye Veie i Regelen lægges efter Elvedragene, der just i vort Land frembyde det rigeste Sceneri af malerisk Natur. Endvidere maa de nye Veianlæg i samme Diemed af og

til overvinde Hindringer, for hvilke de gamle Anlæg gjorde lange Omveie, f. Ex. føres over dybe Fjeldkløfter eller udmineres i lodrette Fjeldvægge, hvorved de mangen Gang byde den Reisende det mest imponerende Skue. Et Exempel herpaa er Mærkespynten, et Parti af den nylig fuldførte Chaussee igjennem Opdal og Rennebo, der paa samme Tid som det er et af vor nyere Veibygningskunsts dristigste Anlæg, tillige for Touristen frembyder det interessanteste Punkt paa Reisen fra Christiania til Throndhjem. Veien er her i en Længde af 200 Alen indmineret i en Fjeldvæg i 650 Fods Høide over Orkla, hvis mægtige Strøm viser sig som en smal Stribe i det blaanende Dyb. Udover dette Dyb mod Nord og Syd har man det herligste Prospekt af den mægtige og frugtbare Orkladal med herlige Sneefjelde til Baggrund.

Norske Kriminalhistorier.

3. Ildebrandene i Skien 1777 og 1779.

II.

Der hengik ikke fulde to Aar efter den store Ildebrand, før Skiens Indvaanere paany bleve satte i Skræk ved Brandallarm. Ogsaa denne anden Gang udbrød Ilden hos Halvor Nielsen.

Klokken halv fem om Eftermiddagen den 2den November 1779 saaes pludselig en Flamme slaae ud fra Høloftet over Halvor Nielsens Fjøs. Det var endda saa tidligt paa Eftermiddagen, at der snart kom Folk til, saa at man inden føie Tid blev Herre over Ilden, der ikke fik udbrede sig videre end til Halvor Nielsens Udhuse og det tilstødende, Feldbereder Frederik Wedsel tilhørende Huus. Man fik ogsaa fuldstændig Tid til at træffe de fornødne Foranstaltninger til at redde alle Sager af Værdi. Denne Omstændighed gav Anledning til, at man kom paa Spor efter Sammenhængen med denne Ildebrand, hvis Opkomst af sig selv strax af Alle fandtes høist besynderlig, da der intet Ildsted fandtes i Nærheden af det Sted i Bygningen, hvor Ilden udbrød, og desuden Halvor Nielsen var bekjendt som en Mand, der med mere end almindelig Nøiagtighed paasaa, at ingen Uforsigtighed med Ild og Lys blev begaaet i hans Huus.

De Folk, som vare sysselsatte paa Halvor Nielsens Tobaksspinderi, der befandt sig i den østre Fløi af den ved Ildebranden fortærede Bagbygning, ilede strax ind i Hovedbygningen for at hjælpe Madame Nielsen, hvis Mand netop den Dag om Morgenen var taget ud paa Jagt og først kom tilbage om Aftenen, da der brændte af alle Kræfter i hans Hjem, med at faae alle Ting flyttede ud. Madame Nielsen henvendte sig nu til en af dem, Antoni Andersen, med Anmodning om at tage Vare paa et Chatol, som stod inde i et af Værelserne. Da hun i Følge med Antoni kom ind i det Værelse, hvor det stod, opdagede hun, at Chatollet var aabent, uden at Nøglen stod i. Ved at stikke Haanden ind i det Rum, hvor hendes Mand pleiede at have Penge liggende, mærkede hun, at disse vare borte. Det var altsaa klart, at Nogen havde benyttet Leiligheden til at stjæle og i Skyndsomheden havde ladet Chatollet staae aabent efter sig.

Følgen af denne Opdagelse var, at der strax blev anstillet nøiagtige Undersøgelser hos Husets Folk, om Nogen af disse skulde være Tyven. Da man herunder kom efter, at Kirstine Olsdatter Schmith havde staaende et Chatol etsteds i Byen hos en Kone ved Navn Anne Marie Knoph, lod Halvor Nielsen dette Chatol hente ned til sig og befalede Kirstine at aabne det i sin og et Par Vidners Nærværelse. Hun efterkom Anmodningen og man forefandt da sammesteds en Sølv Potageskee, 3 Sølv-Spiseskeer samt endeel Mands- og Fruentimmer-Linned og Klæder, Altsammen forsynet med Halvor Nielsens og Kones Navn. Kirstine foregav, at hun havde fundet alle disse Sager i Halvor Nielsens Port ved den forrige Ildebrand i Byen. Man spurgte hende nu nøie ud, om ikke det var hende, som havde været i sin Huusbondes Chatol, men det negtede hun med mange dyre Eder.

Nu lod Halvor Nielsen hende sætte i et Slags privat Forvaring hos den før nævnte Antoni Andersen indtil det den følgende Dag berammede Brandforhør. Da hun om Aftenen var kommet did og var gaaet tilsengs, mærkede Antoni Andersen og hans Kone, at hun „ikke een, men mange Gange ligesom opvaagnede i skrækfulde Tanker med lydelig Deklamation,“ idet hun sagde: „Gud hjælpe mig, hvad skal jeg sige paa Thinget?“ Dette gav dem Anledning til at troe, at hun ogsaa havde stjaalet de Penge, som vare blevne borte fra Chatollet, og de formanede hende derfor indstændig til at tilstaae sin Brøde. Hun vilde imidlertid i Førstningen slet ikke tilstaae dette, men omsider, da de lovede at bede for hende, at hun paa mildest mulige Maade maatte blive anseet, bekjendte hun, at hun af Chatollet havde udtaget de savnede Penge, som hun sagde var Bankosedler. Hun lagde til, at hun havde gjemt dem i et Hul i Halvor Nielsens Gaard. De spurgte hende nu ogsaa, om hun ikke var Aarsag til Ildebranden, men dette negtede hun bestemt. Foruden at de hørte hende ofte i Søvne skrige op, fik de imidlertid af hendes hele Adfærd det Indtryk, at hun havde sat Ilden paa. De lagde især Mærke til den Ytring, som uden Foranledning kom fra hende, at hvis det blev opdaget, at hun havde begaaet Tyveriet, vilde man vistnok deraf uddrage Formodning om, at hun havde paasat Ilden. De sporede ogsaa en kjendelig Bekymring hos hende i Henseende til Branden, ligesom hun ofte under indstændige Bønner begjærede at komme paa fri Fod, idet hun erklærede, at hun gjerne vilde forlade dem om det saa var i den bare Særk, naar hun blot maatte slippe løs.

Efterat disse Oplysninger vare fremkomne ved de Forklaringer, som allerede i det første Retsmøde afgaves, afhørtes Kirstine Olsdatter Schmith i Henhold dertil. Hun forklarede nu Følgende:

Da Madame Nielsen om Eftermiddagen den 2den November mærkede, at der var kommet Ildløs i Huset, sprang hun ud i Gaarden for at raabe Allarm og om Hjælp. Medens Madamen var ude, gik hun ind i det Værelse, hvor hendes Huusbonds Chatol stod, tog en Nøgle, som hun fandt liggende paa Chatollet, aabnede det dermed og udtog af det to Pakker med Bankosedler. Hvormange det var, vidste hun ikke, men af Pakkernes Tykkelse skjønnede hun, at der maatte være over 100 Rigsdaler i hver. Hun tog nu Pengene ud af disse Pakker og svøbte dem ind i et Tørklæde, hvorpaa hun lagde dem bort i et Hul i Gulvet i Halvor Nielsens Kjælder. Hun havde foresat sig at ville fremtage dem derfra for at lægge dem hen under Halvor Nielsens Seng, at de der skulde kunne findes af Eieren, men hun kunde ikke faae dette uformærket iværksat. Hun indskrænkede sig derfor til at flytte dem fra Kjælderen hen til en Gang mellem Boden og Kjælderen, hvorfra hun efter at have afgivet Tilstaaelsen om Tyveriet havde hentet dem frem og leveret Halvor Nielsen dem. (Siden forklarede hun, at de lige til sidstnævnte Tid havde ligget i Hullet i Kjælderen). Angaaende de Sager, der vare forefundne i hendes Chatol forklarede hun, at hun havde fundet dem udenfor sin Huusbondes Dør en Maanedstid efter, at hendes Madmoder havde mistet dem, eller ud paa Vinteren efter den store Ildebrand i 1777. Hun maatte tilstaae, at hun, da hun fandt dem, vel vidste, at de tilhørte Halvor Nielsen, men „hun var saa ulykkelig ikke at omtale“ sit Fund.

Der frembragtes nu i Retten et hende tilhørende lidet grønt Skrin, hvori foruden nogle Smaasager fandtes en Tidalerseddel og tre Eendalersedler. Tidalerseddelen fortalte hun var hende tilsendt af Lieutenant Kypping, som boede paa Gaarden Midtbøe i Silgjord, til Betaling for Underholdningen af et Barn, som de havde havt sammen. (Senere under Sagen forklarede hun forresten, at hun havde faaet denne Tidalerseddel af sin Broder, der var i England).

Om Ildebranden forklarede hun Følgende:

Da hendes Huusbonde om Morgenen den 2den November var taget ud paa Jagt, vilde hans Kone til om Aftenen lave en saakaldet Næpestampe. Hun befalede til den Ende Kirstine at sætte en Gryde paa Ilden samt sendte sin Datter Gjertrud efter Næper. Imidlertid skulde der hentes Vand fra Gaarden, hvilket Madame Nielsen ordinerede Kirstine til at bede den anden Pige Anne Helvig om at bringe op. Da Anne Helvig var i Bryggerhuset for at tørre Korn, gik hun ned i Bryggerhuset, hvor hun rørte i Kornet, medens Anne Helvig hentede Vand, som hun fra hende modtog og bragte op i Kjøkkenet. Da der nu skulde hentes Hø, hvori Næperne skulde koges, bad Madame Nielsen Gjertrud gaae ned i Fjøset for at hente Hø. Gjertrud tog imidlertid formeget deraf, og derfor lod Madame Nielsen hende (Gjertrud) bringe tilbage endeel deraf, som tilligemed det øvrige havde ligget paa Skorstenen, idet hun befalede hende at lægge det i Sørpeballien. Gjertrud gjorde nu som befalet. Da Kirstine et Kvarteers Tid efter gik ud paa Gangen for at hente ind noget Børnetøi, hørte hun Kreaturene raute og mærkede ligesom Skinnet af Ild fra Vinduet i Fjøset. Hun troede imidlertid, at dette var foraarsaget ved Gjenskinnet fra en ligeoverfor liggende Smedie. Men da hun saa kom ind, kom Gjertrud med Raab, at der var Ildløs i Huset, hvorpaa Kirstine raabte paa Madame Nielsen, der ved sin Ankomst sagde: „Hvad har Du gjort Gjertrud?“ Forøvrigt vidste hun ikke, om Aarsagen til Ilden laa heri, ligesaa lidt som hun havde seet Noget til Ild i det udbragte Hø.

Hun bevidnede nu for Retten med den heftigste Rørelse ved Gud og sin Samvittighed, at Tanken om saadan Ugjerning som den at antænde Huset for at skjule sit Tyveri aldrig var opstaaet hos hende.

Retten tilspurgte hende nu imidlertid udtrykkelig: „om hun ved Gud og sin Samvittighed kunde sige sig fri for direkte eller indirekte at have været Aarsag i den senest opkomne Ild, da det over hende allerede beviiste og oplyste store og grove Delictum til saadant Omdømme giver Grund, eller om hun vedbliver sin forrige Forklaring.“ — Kirstine vedblev Forklaringen om at være uskyldig i Ildebranden.

Det om hende Oplyste fandtes imidlertid at afgive tilstrækkelig Føie til at belægge hende med Arrest.

I det følgende Retsmøde afhørtes Pigen Anne Helvig, der gav følgende supplerende Forklaring om Kirstines Opførsel den Eftermiddag, Branden var opkommet.

Da hun kom tilbage til Bryggerhuset, havde Kirstine forladt Korntørringen og mødte hende paa Veien ved Brønden, hvor hun „med særdeles urolige Gebærder hastede for at faae Vandet, under Paaskud, at hendes Madmoder skyndede paa at erholde samme. Til den Ende gik hun (Anne Helvig) strax op i Hovedbygningen med Vandet. Hun havde lige fra Morgenen hørt Kirstine sige, hun havde ondt, hvorfor hun (Kirstine) havde bedet hende lave hende noget Kaffe, som hun vilde faae kjøbt. Dette gjorde hun ogsaa om Eftermiddagen, og da kom Kirstine ned i Bryggerhuset, hvor de drak den sammen. Derpaa gik Kirstine op igjen.

Efter de Oplysninger, som nu vare fremkomme, fandt man ingen Betænkelighed ved at anvende et vistnok efter de Tiders Begreber fuldkommen tilladeligt Middel, hvis Anvendelse imidlertid ikke kan andet end gjøre et saare stødende Indtryk paa vor Retsfølelse. Man benyttede nemlig Anledningen til at belure en Samtale, som Kirstine Schmith i Fængselet havde med Stedets Sognepræst. Præstens Søn, Fiederik Bødtker og Vægteren Torger Andersen, forklarede inden Retten, at de om Søndagen efter det Passerede, da Sognepræsten havde indfundet sig hos Angjældende i hendes Arrest, vare tilstede udenfor Fængselsdøren, hvor de tydelig kunde høre, at hun paa Sognepræstens Tilspørgsel, om hun havde sat Ild paa Halvor Nielsens Udhuse, svarede, at det var saa, og at hun havde gjort dette med nogle Spaan, som hun havde antændt og stukket ind i det Hø, som laa oppe paa Fjøstrevet. Da Præsten endvidere spurgte hende, om hun ligeledes var Aarsag i den forrige Ildebrand i Byen, hørte de, at hun svarede Nei med Tillæg, at hun ikke kunde eller vilde lyve paa sig selv, ligesom hun sagde, at Frelseren havde været hos hende sidste Nat og paalagt hende ikke at lyve paa sig selv.

Da denne Forklaring blev oplæst for Kirstine Schmith med Tilspørgende, „om hun samme for Retten vilde gestændige“, svarede hun, „at hun vel for Præsten havde afgivet saadan Deposition, men samme var en Bekjendelse, som hun fandt sig aldeles uskyldig i. Og hun fremturede med saadan vaklende Bekjendelse, hvoraf Retten ikke kunde uddrage noget Vist, uagtet man dog kjendelig sporede, at hun var ligesom tvivlraadig og uenig med sig selv i, hvad hun skulde give til Svar herpaa.“

Hun blev nu belagt med Arrestjern og det blev paalagt Arrestforvareren at sørge for, at Ingen fik hende i Tale.

Norge.

Christiania. Storthinget har besluttet Udgivelsen af en til 200 Ark reduceret Storthingstidende efter den specielle Kommittees derom givne Indstilling. To Formænd, DHrr. H. Munck og U. Christiansen, samt sex andre Referenter ere antagne til at besørge samme, hine med en maanedlig Løn af 70 Spd., disse med 60 Spd. Bogtrykker H. J. Jensen er overdraget Trykningen og Forlaget af denne Tidende, ligesom ogsaa Trykningen af Kommitteeindstillingerne. Prisen paa Storthingstidenden maa ikke overstige $1\frac{1}{2}$ Spd. Abonnenterne paa Christiania-Posten erholde Tidenden gratis.

— Stockholm-Gøtheborg-Jernbanens høitidelige Aabning skal foregaae 4de Novbr. Efter modtagen Indbydelse sender Storthinget en Deputation af tolv Medlemmer til Aabnings-Festlighederne.

— Forrige Mandag rasede langs Kysten en stærk Storm, som har anrettet adskillig Skade. Man var gjennem Telegrammer forud underrettet om Stormens Anmarsch.

— Under denne Storm opstod der i Egersund en Ildsvaade, hvorved det efter Branden i 1859 nyopbyggede Kvartal lagdes i Aske paa 4 Huse nær.

— For et Interessentskabs Regning ankom nylig hertil 7 Gemsekid fra Bayern, hvilke skulle forsøges naturaliserede i vore Fjeldtrakter.

— Den Gyldendalske Boghandling i Kjøbenhavn har fra Bjørnstjerne Bjørnson nu modtaget Manuskriptet til den tidligere bebudede dramatiske Digtning „Sigurd Slembe.“

Hermed Tillæg af Avertissementer.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 44. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 2den November 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Mere i Anledning af Grundtvig.

(Af en Lægmand.)

I. Vartou.

I dette Blad læste man forny̆ligt en Biographi af Grundtvig ved Bſh., - et Emne, ſom jeg fulgte med megen Interesse. Som sig hør og bør i en almindelig Levnetsbeskrivelse, holdt Forfatteren sig i sin Fremstilling klar af den Partilidenskabelighed, der fra alle Sider bryder sit Skum mod denne tunge Personlighed. I sin Bedømmelse af Grundtvig gav Bsh. til Grundtvigs Storhed de Indrømmelser, hvorom vel alle de Besindigere af ethvertsomhelst Parti nu ere enige, medens han paa samme Tid med et som det synes os rosværdigt Maadehold skilte fra Grundtvigs Person de Overdrivelser i alle Retninger, hvortil endeel af hans Tilhængere nede i Danmark, der maa have seet sig blinde i denne deres Sol, have overgivet sig. Dette er saameget mere at rose, som netop denne sidstnævnte Udside af Sagen i saa stærk en Grad springer i Øinene og har viist sig saa letteligen at skygge for det rette Syn paa denne store Personlighed. „Dagbladet" i Danmark underholder saaledes med stor Sukces en særdeles villig Læsekreds med allehaande mere og mindre vittige Parodier paa Grundtvigs eiendommelige Stiil, saaledes som denne af Mange af hans Tilhængere er overdrevet og trivialiseret til ulidelig Maneer. Parodier som „Balders-Baalet i Ny-Aars-Tiden af Jens Birke-Riis i Skrueløse", og endnu mere Virkeligheder som Degnen paa Bjerrelide ere Grundtvig farlige Fiender i Opinionen. Af sligt enthusiastisk Tilhang af Folk, som bryder med sund Sands og Fornuft, fordunkles Grundtvigs Lys lig Saturnus's af Taageringen. Ligesom hos os efter Gardemoleirene, som bekjendt og ofte beleet, enkelte Officiers endnu en Stund gaae om og give i Lommeudgave Hs. Majestæts raske Væsen og Manerer, hvorpaa de dersteds maa have forgabet sig, saaledes gaar der for Tiden omkring nede i Danmark endeel „Smaa-Grundtviger," der aldeles have forseet sig paa Grundtvig, og i Kraft af Mesterens Aand paa Forhaand have tilforpagtet sig al Verdens Viisdom, som derfor formene sig a priori at indesidde med en Forstaaelse af Alt, der er langt rigtigere og langt sandere, end alle de Stakler, som ved eget menneskeligt Arbeide og Nattevaagen møisommeligen have maattet studere sig selvstændigt ind i Sagen. Lig Maaner med Lys fra Grundtvigs Sol gaae disse Philosophi udi egen Indbildning om og bestemme alt Muligt med Lyset af deres „Barnesands," af deres poetiske „Inspiration," deres af Argumenter uhildede „Syn," deres „Intuition," som „seer" tvertigjennem enhver Videnskabs „Spindelvæve." Med dette deres Maaneskin oplyser de Alt, og Altsammen lige klart. De fremvise deri for dem, som elske at sværme deri, saavel Religionen som Politiken, saavel Digtekunsten som Statsøkonomien eller Historien — kort de oplyse ved denne deres skinnende Eiendommelighed ligesom Sankthansormen Alt, hvormed de komme i Berørelse, og Alt, hvorom vi andre dumme ikkelysende Mennesker hidtil have troet, at der til at see nogenlunde rigtigt udfordres foruden naturlig Begavelse endvidere saavel møisommeligt Studium som en lang Erfaring. I denne Taagering af Enthusiaster omkring Grundtvig troes det fuldt og fast, at denne ene Mands Lys er tilstrækkeligt for den ganske Jord, og i den sværges der ubetinget paa Mesterens mindste Ord — Noget, som endog har ledet til rene Absurditeter og Antagelser, hvori den bagvendte Vise synger sig af sig selv. Da det saaledes paa Grundtvigs gamle Dage engang faldt ham ind, at Tycho Brahe i Medfør af Bibelen maatte have Ret, naar han sagde, at det er Jorden, som staar stille og Solen som dreier sig rundt om den, og Grundtvig i Anledning af denne sin Opdagelse udgav Tycho Brahes Portrait med Vers under, deiligt Vers, det maa indrømmes — havde strax de „smaae Propheter" i Taageringen omkring ham den samme himmelske, uimodargumenteerlige, grundtvigianske Vished for at vort kopernicanske System er noget Vrøvl, og saa alle disse Begavede strax med deres blotte Øine langt længere end Astronomerne formaae med de bedste Kikkerter. Vi tale her om de ikke Faa af Grundtvigs Tilhængere nede i Danmark, der gjøre saa at sige en Troessætning, en Gud af Manden, vel vidende, at der ogsaa gives Mange, som med Øie for Grundtvigs virkelige Betydning vide at holde sig borte fra de Førstes Overdrivelser. Men det er under slige Omstændigheder intet Under, at Bedømmelserne af Grundtvig ere saa forunderlig forskjellige; det maa jo bero paa enten denne lysende Aand har viist sig for Beskueren med eller uden Taageringen.

Jeg har engang været stillet midt i denne Taagering og havt Anledning til derindenifra at see til selve det lysende Legeme; jeg var i Vartou Kirke, mens Grundtvig besørgede Gudstjenesten. Menigheden bestod, saavidt jeg kunde skjønne, væsentligst af Kunstnere, af unge umiddelbare Folk, og af Kvinder — en sand Barnemenighed, og udover den bøiede Grundtvig sig fra Prædikestolen som en gammel hvidskjægget Apostel, der saaede i et Barnehjerte, i en Troens Ager, hvor Stoleraderne vare Furerne. Mellem ham og hans Menighed bestod der en inderlig og opløftet Forening, der hævede mig Fremmede op med sig. Jeg stod sammen med denne Menighed, hørte Grundtvigs Prædiken og troede at see sammen med den, hvorledes Englene seilede synlige om paa gyldne Morgenskyer og saa lavt, at de næsten strøg vore Hoveder, — og alligevel bemærkede jeg utvivlsomt kun Lidet mod alt det, som disse Menneskers Barneøine formaaede at iagttage. Det var en deilig Stund.

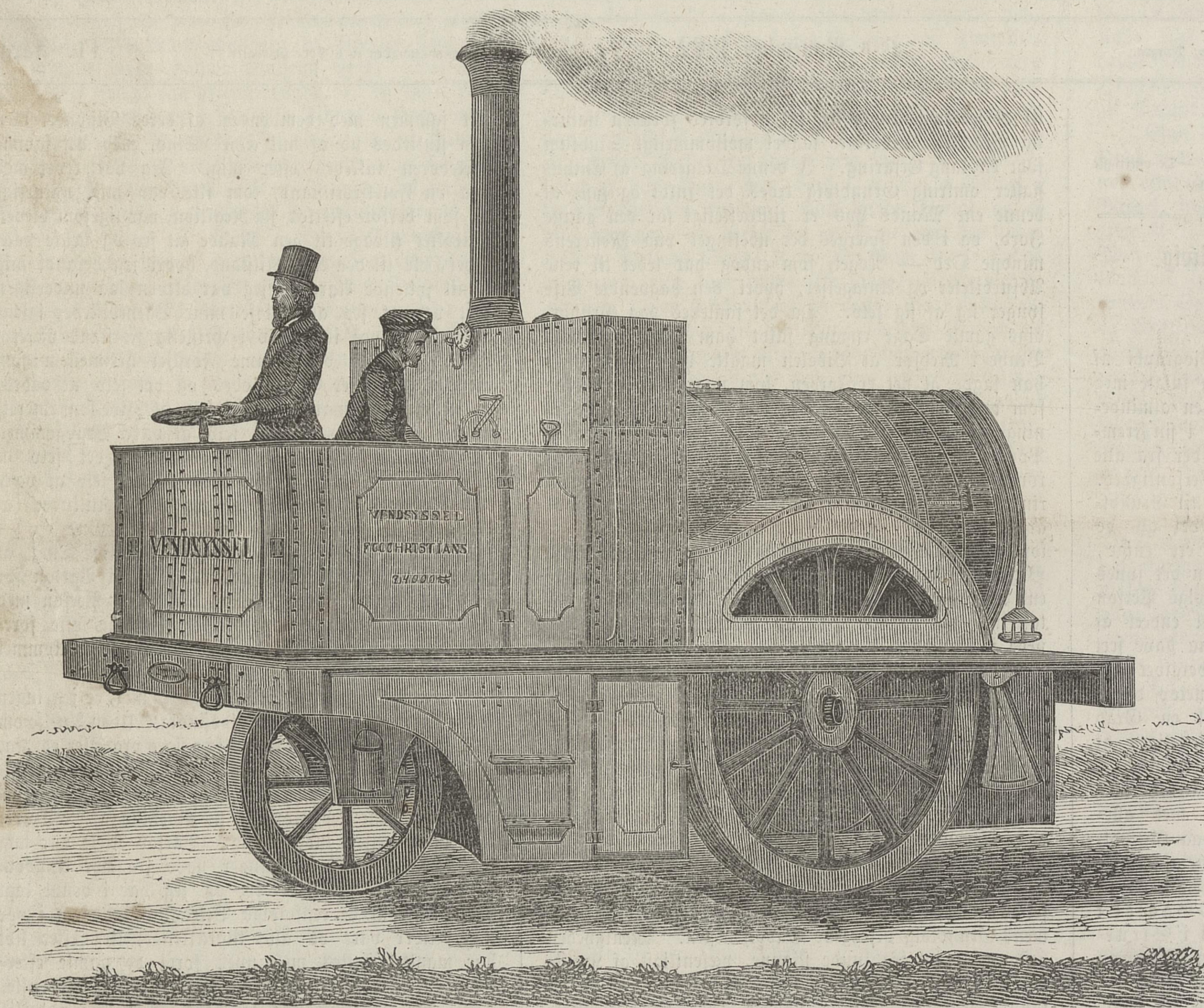
Men udenfor Kirken, efterat Trylleringen igjen havde lukket sig bag mig, mødte mig en Hær af mine egne protesterende Eftertanker. Jeg forstod, at jeg igrunden ikke havde været i Kirke selv, saaledes som en voxen Mand gaar i Guds Huus for at faae Trøst for sine Bekymringer, men at jeg havde — og med rørt Sind — seet endeel glade, danske, Børn holde deres eenfoldige Gudstjeneste, at jeg derved havde ligesom kun paa anden Haand opbygget mig. Hvad der for disse havde været et ligefremt Forhold til Gud, havde for mig kun været en opløftende og herlig æsthetisk Nydelse af noget udenfor mig liggende Skjønt men Fremmedt, som af et helligt Maleri af en sixtinsk Modonna eller som af et religiøst Digt. Jeg havde med Illusionens Fortryllelse overværet Børnenes Gudstjeneste — ikke min egen. Jeg havde seet sammen med dem endeel af deres Visioner, men som slukkedes ud af mit ældre Sind, med det samme Kirkedøren lukkedes efter mig. Jeg var revet med paa en Følelsestilstand, som ikke var mig naturlig, og som derfor efterlod sig Reaktion, var ligesom bleven henrykket tilbage til den Maade at see og tænke paa, i det Hele til den Aandstilstand, hvori jeg befandt mig i mit syttende Aar, og jeg var bleven saa underligen rørt ved at see alle disse mine Barnebilleder igjen. Men jeg havde ikke selv i christelig Forstand været i Kirke. Det er den samme Forskjel herimellem som mellem at see et Barn døbes og det selv at døbes, at see en Konfirmation og det selv at blive konfirmeret, at see et Bryllup og det selv at være Brudgommen eller Bruden, at see en Begravelse og det selv at blive begravet, at vide En salig og det selv at være den Salige — kort som mellem det i Kultusen at henvende sig personligt og direkte til sin Gud og det i Anledning af en eller anden herlig Ting at komme paa Tanken om Gud. Det var i Vartou for mig den samme Forvexling af den indre Person med noget nærliggende Sympathetiskt, som saa ofte foregaar indeni vor Følelse og som saa ofte afstedkommer saamegen moralsk Urede. — —.

Som jeg i Overskriften har anmeldt mig, er jeg ingen Theolog, endmindre nogen spidsfindig. Uden Anelse om Alt, hvad derom videnskabeligt kan siges pro eller contra, holder jeg paa min Børnelærdom, min evangelisk-lutherske Katechismus, som jeg holder af at tyde sammen med mine Jevnaldrende til Klarning af de Tvivl, som Livet reiser indeni mig. Vartou Kirke var mig for barnslig. Vi Kjendinger have fra vor Ungdom af dannet en sluttet Kreds, og jeg har i denne lagt Mærke til, at de eenfoldige Betragtninger, som i vor unge Alder vare os alle tilstrækkelige, lidt efter lidt har maattet støttes med nye, fordi de gamle efterhaanden have forekommet os for svage og for enkle. Dette har jeg tænkt mig at have en meget naturlig Grund, nemlig i vor Aands voxende Udvikling og deraf flydende større Reflekteerthed. Ethvert Livsstadium har sin Form for Tænkningen. De, som det engang forekom os, saa aldeles brillant skrevne Foredrag synes os nu ofte saare lidet overbevisende, medens en ung Ven af mig med Begeistring sluger disse vore unge Produkter, hvori det poetiske Billede med Forkjærlighed er brugt istedetfor den Virkelighed, som det skal betegne, og hvori, med inspireerte „Syner" reises Jacobsstigen med Et op til Himmelen, istedetfor de lange besværlige Argumentationer. I den Alder, da Hjertet griber med Phantasiens lange Arme, er man med Sligt tilfreds. Det er gjerne unge umiddelbare Folk, Poeter, Kunstnere og Kvinder, hvis Overbeviisning bindes paa denne for den ældre, nøgterne Forstand saa luftblaae barnslige Maade at tænke og argumentere paa; der maa, kort sagt, Folk til af det Slag, hvoraf Menigheden i Vartou bestod.

Den herlige Gudstjeneste i Vartou var mig fremmed, dette Ord taget i ovenudviklede Forstaaelse, der altsaa ikke udelukker Muligheden af det, at den alligevel kunde slaa sympathetiskt an i mig. Den var mig fremmed af to Grunde: først fordi Ordet bekjendtes for umiddelbart, ureflekteret, og m. a. O. paa en for ung Maade, til at mit ældre Sind deraf kunde i fuld forpligtende Alvorlighed og uden Bitanker optages; dernæst fordi Kirkestemningen var saa fuldt ud eiendommeligen dansk, at jeg ligesom maatte oversætte

min religiøse Inderlighed i en fremmed Maneer, et fremmedt Tungemaal. De Kirkestunder, hvorfra jeg har Erindringen, have ikke været inde i slig solfyldt, glad, dansk Kirke, blandt glade Ansigter med et mylrende, livslystent, let Kjøbenhavn udenfore. Den norske Kirke staar ofte paa et vindhaardt Sted, og saadan, som jeg bedst erindrer den, er det med stort Veir udenfor og alvorlige Stemmer indeni fra Mænd og Kvinder slige som de i det Tidemandske Maleri, takkende Gud, fordi hans stærke Haand styrede Kirkebaaden, saa den kom iland undaf den oprygende Storm, eller fordi Sneeskredet bare tog Laaven og ikke Stuebygningen, hvori Folkene laa. Norsk og dansk Kirkestemning er forskjellig.

Men Et har jeg det fulde Indtryk af, og maaskee netop saameget rigtigere, fordi jeg er Lægmand og har seet paa Tingen med det samme Øie som selve Folket, og det er, at Vartou er Udgangspunktet for den danske Folkekirke, Kilden, hvori den danske Kirke for Fremtiden vil forynge sig. Vartou er Dannevirket mod det tydske theologiske Overherredømme. Vartou er barnslig, som det ulærte Folk er barnsligt, som Kunstneren og Kvinden ere barnslige. Den danske Intelligents vil stige ned til dette Barn og løfte dets Sandheder, den nye Tid, som det bærer i Hjertet, op i sine egne mere udvoxne Former, hæve denne Kirke fra dens nuværende naive Standpunkt op i Niveau med sin egen mere reflekterede Høide og da vise Verden Grundtvigs velsignelsesrige Gjerning i det rette Lys. Men denne Nedladelse fra Intelligentsens Side forlanger en Resignation af den i Formen, som sandelig kan falde svær nok for Kjød og Blod at efterkomme, ikke mindst fordi den stiller saa store Fordringer til Høiden af Intelligentsens eget Standpunkt.

Veilokomotivet „Vendsyssel", bygget af Mr. Rickett i Buckingham.

Landeveislokomotiver.

For over et halvt Aarhundrede siden lod Robert Fulton i Amerika bygge det Dampskib, hvormed der i Paasyn af talrige Tilskuere blev anstillet det første lykkelige Forsøg. Under en uhyre Mængdes Jubelraab styrede han sit Skib imod Veir og Vind paa Hudsonfloden fra New-York til Albany, og det varede nu ei længe, inden saavel den nye som gamle Verdens Have og Floder bar en Mangfoldighed af Skibe, store og smaa, der med Damp som Drivkraft, uanseet Vindretningen, kunde sætte Kours efter hvilketsomhelst af Kompassets 32 Streger. Neppe var man bleven ret fortrolig med disse nye Søuhyrer, førend Englænderen Stephenson konstruerede det første brugbare Lokomotiv, og saaledes blev Dampmaskinernes Herredømme ogsaa nu udvidet til Landjorden, hvor de før Stephensons Dage kun havde spillet en underordnet Rolle. Snart blev vor Verdensdeel og Nordamerika belagt med et vidtløftigt Jernbanenet, hvorpaa en stor Skare Lokomotiver stønnende og pustende under Trykket af uhyre Byrder bevægede sig med en Hastighed, der oversteg de dristigste Forventninger. Mange saa i disse Opfindelser et glædeligt Tidens Tegn, der varslede om en bedre Fremtid, idet de haabede, at den nye Kraft, Dampen, som nu var traadt i Menneskets Tjeneste, vilde befri os for flere af de mest byrdefulde Arbeider; de gamle Konservative holdt derimod ogsaa nu fast ved sit yndede Omkvæd: „Jo klogere man bliver, desto galere gaar det," medens enkelte katholske Geistlige endog fra Prædikestolen tordnede imod Fulton, Stephenson og deres Maskiner, hvilke betegnedes som „den virkelige Antichrist, der i Verdens sidste Tider med Jernbanefart vilde føre den hele Menneskehed den sikre Fordærvelse imøde." Men disse Advarsler hjalp ikke. Nu arbeider Dampen ei alene i det fjerne Japan, i China og Indierne men ogsaa i de hurtigt opblomstrende Kolonier i Australien, paa Ny-Zeeland og paa Oceaniens Ølande. Neppe er den europæiske Civilisations første Morgenrøde opgaaet over en Jorddeels Horizont, førend Indvaanerne søge at erhverve sig Europæernes Kunstfærdighed, deres høiere Indsigter og mechaniske Færdigheder. Kun Beherskerne i et Par af Tydsklands Duodezstater have for fuldt Alvor modsat sig Indførelsen af Jernbaner og Telegrapher i deres Miniaturriger som farlige for Fyrsteværdigheden af Guds Naade og den gamle Rettroenhed.

Damp og Jern ere de fornemste Bærere for vort Aarhundredes Civilisation. Denne Sætning er saa ofte udtalt og beviist, at den kan fremsættes som en almindelig anerkjendt Sandhed. „Viis mig din Plov," siger den forstandige Jorddyrker, „og jeg kan see, hvorledes Du dyrker Din Ager." Med endnu større Sikkerhed kan Statistikeren fra Opgaverne over et Lands Kommunikationsmidler, dets Jernbaner, Dampskibe, Telegraphforbindelser osv. drage Slutninger angaaende Indbyggernes økonomiske Kaar og den Maade, hvorpaa de naturlige Næringskilder benyttes. De herpaa byggede Domme ere sikrere end hvilkesomhelst andre, og Satsens Almeengyldighed bekræftes stedse ad Erfaringens Vei.

Beboerne af et af Naturen tarveligt udstyret Land maa fremfor andre være paa Post for at drage Nytte af Nutidens Opfindelser og Fremskridt i de forskjelligste Retninger. Man maa aldrig glemme, at der af Indvaanerne i et Land som Norge med mager Jordbund og et barskt Klimat udfordres en overveiende Dygtighed, en langt større Kraftanstrængelse, end af Beboerne af hine Egne, hvor Naturen saa rigeligt uddeler sine Gaver. Et koldt Klima stiller til Landets Indvaanere mange Fordringer, hvis man ei skal udsættes for Savn og Lidelser: rigelig og kraftig Næring, omhyggelig opførte Boliger, varm Beklædning osv. Medens saaledes Fordringerne voxe med Breddegraderne, saa aftage paa en sørgelig Maade Udbyttet af det præsterede Arbeide, især det, som væsentligst danner Grundlaget for et civiliseret Samfunds Velvære, Jorddyrkningen nemlig. Man bør nøie overveie disse Sandheder, og da til samme Tid gjøre sig bekjendt med de Midler, Nutiden stiller til vor Raadighed for at udjævne Misforholdet mellem Arbeide eller Udlæg og det ved samme vundne Udbytte. En saadan Regulator frembyder sig i Dampmaskinerne, hvis Kjæmpearme — takket være Watts lykkelige Kombinationstalent — nu villigt lystre Menneskets Befalinger. Alene i England præstere disse Watts Børn Arbeide, der kan sættes lige med 11 Millioner Hestes Kraft, hvilket igjen omtrentlig svarer til, hvad 88 Millioner kraftige Mænd i samme Tid ville formaa at præstere. Den saaledes ved Damp producerede Kraft antages i Gjennemsnit at koste noget under $^1/_6$ af, hvad samme vilde beløbe sig til, hvis den skulde remplaceres med Anvendelse af Heste, forudsat at dette ogsaa i alle Tilfælde virkelig var muligt. Desuden tør det vel forudsiges som sikkert, at Dampmaskinen vil blive anvendt paa mange flere Maader, end det hidindtil har været Tilfældet. Saaledes er nu nylig Opmærksomheden bleven rettet paa de saakaldte Landeveislokomotiver eller Dampheste. Det tør forudsættes, at disse ville blive af overordentlig Vigtighed netop for Lande som vort, hvor Trafiken er liden og Terrainet tildeels for besværligt for Anlæg af Jernbaner af nogen anseelig Længde.

Landeveislokomotivet har allerede i længere Tid været brugt i Amerika og i England. I Sverige ere ogsaa flere saadanne satte i Drift. Ingeniør Ångstrøm lod for henved et Aar siden for et Interessentskab i Wærmeland anskaffe et Lokomotiv fra Tuxfords Værksted i Lincolnshire.

Maskinen er paa 10 Hestes Kraft med 2 Dampcylindere. Paa en Vei med Stigninger af 1 paa 18 kan dette Lokomotiv med en Belastning af 60 Skippund gaae med en Hastighed af henved $^1/_2$ norsk Miil i Timen. Er Veien uden Stigninger, saa kan Lasten forøges til 300 Skippund, forsaavidt en større Hurtighed end oven angivet ikke forlanges. Med mindre Belastning kan Hurtigheden naturligviis forøges. Maskinen arbeider under et Tryk af cirka 60 engelske Pund pr. engelsk Kvadrattomme. Steenkulforbruget er ansat til 5 à 6 Pund pr. Time for hver Hestekraft. Som Brændematerial kan man og benytte Veed. For at Maskineriet ei skal skades under Farten paa ujævn Vei, er den forsynet med Fjedre. Lokomotivet kan med samme Lethed gaae frem og tilbage uden at vendes. Uden Besvær kan det følge Veien i alle dens Krumninger. Selv om et Gadehjørne kan det dreies. Maskinen hviler paa 2 Styrehjul samt et Driv- eller Krafthjul. Desuden findes der Allarmpibe, Sikkerhedsventil, Damptryksmaaler, Trykpumpe, Kulrum og en Vandbeholder, hvilken sidste indeholder Forsyning for 1 Miils Fart. Vægten af Maskineriet uden Vand og Kul er 160 Centner. Lokomotivet kostede, leveret i Hull, 2250 Spd.

Det heder videre i den Beretning, jeg har liggende for mig, om den nye Jætte paa de wærmelandske Landeveie: Låsten fragtes paa særskilte Vogne med 3 Hjul, nemlig 1 Styrehjul og 2 Bærehjul. Godsvognene ere saa indrettede, at enhver af dem uden at styres af nogen særskilt Person paa det nærmeste følger den foregaaende Vogns Spor endog ved store Krumninger paa Veien. Betræffende Veiens Beskaffenhed ytrer Ångstrøm, at han anseer sig for fuldt overbeviist om, at almindelige, vel afgrøftede faste Landeveie ere af tilstrækkelig god Beskaffenhed til at kunne befares med Dampheste. Nygrusede Veie kunne uden Uleilighed befares, om endog Underlaget er temmelig tykt, blot det er fast. Da desuden som Følge af

Hjulenes Bredde Veien bliver sammenpresset uden at opspores, komme almindelige Veie, som benyttes for Damphefte, efterhaanden til at blive fastere og bedre. — Til Skjøtsel af selve Lokomotivet udfordres en Fyrbøder samt en Person, som besørger Styringen.

Hr. F. A. Aas i Throndhjem havde under sin Nærværelse ved Londonnerudstillingen havt Anledning til at gjøre sig bekjendt med forskjellige Konstruktioner af Landeveislokomotiver. Han udtaler sig herom i det Væsentlige som følger: Især en Konstruktion tiltalte mig særdeles meget. Den skiller sig ikke væsentlig fra andre Konstruktioner uden ved Hjulene, der ogsaa er en af de vigtigste Dele af den hele Maskine. Hvert af disse ere paa Boydels patenterede Maskine forsynede med 6 saakaldte Sko, og Skoens Længde retter sig naturligviis efter Hjulets Gjennemsnit og Bredden, efter Veiens Fasthed. Er Veien overmaade løs, kan der Intet være til Hinder for at give den et Par Fods Bredde, ja mere; i Almindelighed ere de fra 12 til 15 Tommer.

Disse Landeveislokomotiver kan gaae paa meget løs Grund, hvorfor de ogsaa hyppigt anvendes ved Pløining selv paa saa fugtige Agre, at Heste vilde være saagodtsom uanvendelige.

Disses Lighed med Heste paa Trygge bragte mig paa den Tanke, at de lige godt maatte være anvendelige om Vinteren som om Sommeren paa flade Veie. Og er der Intet til Hinder derfor — hvilket jeg ikke kan fatte — saa er denne Konstruktion af overordentlig Vigtighed for vore Forholde eller paa hvert Sted, der har en stadig Vinter flere Maaneder af Aaret.

Veiens Bredde paa Steder, hvor den alene skulde passeres af Damphefte, behøvede ikke at være mere end fra 4 til 6 Alen, da Dampheftens Bredde i Almindelighed kun er $3^1/_2$, og hvad Krumninger angaar, saa er den meget nøisom. Jeg har kjørt med en saadan, rigtignok uden Lastvogn, i meget trange Gader, og svingede den lige let som en Hest forbi meget skarpe Hjørner, og den kan vendes i en Cirkel med dobbelt Gjennemsnit af dens egen Længde. Smaae Hindringer af indtil 1 Fods Høide f. Ex. en Stokende hindrer ikke Maskinen noget mærkbart efter de Forsøg, som dermed bleve anstillede.

Der fandtes paa Udstillingen i London ogsaa Landeveislokomotiver, der kunde gaae op en Stigning af 1 paa 6 med en Belastning af omkring 60 Skippund. Ligeledes var der udstillet en Damphest for Passageerfart. Denne havde Plads for 10 Personer, var meget net, brugte lidet Kul og løb en Miil paa $^3/_4$ Time. Men Lastmaskinerne løb naturligviis ogsaa hurtigere ved liden Belastning, og sætter man en saadan foran en Vogn eller Slæde, saa vil man med den kunne kjøre ialfald ligesaa hurtig som med Skyds.

For Færdselen paa Landeveie i Danmark er nu nylig anskaffet et Lokomotiv, der er forfærdiget af Mr. Rickett i Buckingham i England, og som er bestemt til Godstransport fra Frederikshavn til Nørresundby, en Strækning af henved 11 danske Miil. Dette Foretagende er i Danmark omfattet med megen Interesse, og der skal allerede være Tale om at anskaffe lignende Lokomotiver for forskjellige andre Veilinier. Den her leverede Afbildning, der er taget af dansk „Illustr. Tidende," viser Udseendet af det for Frederikshavn-Nørresundby-Linien bestemte Lokomotiv. Det er garanteret til at trække en Vægt af 90 Skippund med en Hurtighed af 1 dansk Miil i Timen, naar Veiens Skraaning ei overstiger 1 paa 14. Selv ved denne Stigning kan det standse pludseligt midt i Bakken og med Lethed sættes i Fart igjen. Ved en enkelt men sindrig Bremseindretning kan dets Fart ganske efter Behag reguleres, og det sværeste Tog kan øieblikkelig standses. Lokomotivet veier omtrent 240 Centner, Kul og Vand medregnet. Det bæres af 3 Hjul, et Styrehjul foran og to Trækhjul. Dampcylinderne ere vertikalt anbragte, og det hele Maskineri hviler paa Staalfjedre. Reservoiret under Kjedelen rummer tilstrækkeligt Vand for 2 Miles Fart. Ved Hjælp af en lang Guttaperchaslange kan Vandbeholderen fyldes i 2 Minuter; Kulrummet befinder sig foran. Der staar Lokomotivføreren som Rorgjængeren ombord paa et Skib med Rattet i Haanden. Villigt lystrer den vældige Damphest hans Vink, slæbende efter sig de tungt belæssede Vogne. Er Lokomotivet ene, kan det dreie rundt paa det ene Hjul med stor Nøiagtighed. „Totalindtrykket af dette nye opfundne Landeveislokomotiv," siger det nævnte Blad, „er særdeles godt, og den stærkt nærede Frygt for, at Lokomotivet vilde banlyse alle andre Veifarende, viste sig at være meget overdreven; thi af hele den Mængde Vogne, Ekvipager, Omnibusser og Ridende, som Toget mødte paa sin Vei under Prøvetouren for Bedømmelseskommitteen, var det kun et eneste Par unge Bønderheste, der gjorde sig noget utilbørligt."

S.

Rumæner fra Bogschau.

De østerrigske Rumæners kirkelige og politiske Stilling.

De national-politiske Bestræbelser, som kaldtes tillive i Østerrig ved Oktober-Diplomet og Februar-Forfatningen, ere Gjenstand for de siebenbürgske Rumæners levende Deeltagelse; men dennegang gjælder det ikke blot, som i 1848, det nationale, men ogsaa det kirkelige Gebeet. For næsten 400 Aar siden vare disse Rumæner i fulstændig Besiddelse af deres politiske og nationale Rettigheder; dette skyldtes kun den Standhaftighed, hvormed de holdt fast ved deres orientalske Kirke. De vare ivrige Zeloter for deres Tro og Hierarchi, uagtet Pave Gregor traadte op mod dem med megen Kraft. Bestemmelserne af 1848, som tilsyneladende skulde tildele dem nye Friheder og Rettigheder, kunde ikke tilfredsstille dem, fordi de blot vare udstedte af den ungarske Nationalforsamling uden rumænske Repræsentanters Medvirken og den behørige Publikation. Omendskjønt saaledes den rumænske Nation søger at forsvare sin nationale Autonomi, saa er den dog ikke uvillig til en politisk Union; men den vægrer sig med Rette for at antage den i den Form, hvori den besluttedes 1848. Ligesom Ungarerne hverken ville være Tydskere eller Rumæner, saaledes ville ogsaa disse have sin nationale Bestaaen sikret. Kuns med Forbehold af en garanteret Autonomi ville de træde ind i Unionen. En Frihed uden Nationalitet kaldte en af deres Ledere for nylig „ingen Frihed." Og det med Rette. Indtil Aaret 1848 var Siebenbürgens talrige rumænske Befolkning blot tolereret. Nogle blandt dem optoges vel blandt Landstændernes Repræsentantskab og fik saaledes visse Friheder og

Rettigheder; mange rumænske Familier erhvervede sig paa denne Maade Adelskab og regnedes — til ungarsk Adel, men Folkets Kjerne forblev dog i politisk Afhængighed og Underdanighed.

Bevægelsen paa det kirkelige Gebeet, som især i den nyeste træder stærkest frem hos Rumænerne i Siebenbürgen, dreier sig om de ikke-unerede Græker, og hænger sammen med den stærke Gjæring i Bukowina og Banatet. Den orthodoxe Kirke kjæmper for sit gamle Hierarchi, og denne Strid synes at blive heftig og lidenskabelig, da den tillige berører nationale Interesser. Kun ved et Tilbageblik paa den rumænske Nations tidligere kirkelige Forhold og især paa det orthodoxe Hierarchi kan man faae det rette Indblik i denne Rørelse. Hierarchiet er grundet paa de leopoldinske Privilegier fra 1690 samt paa Unionens Gjenindførelse blandt Siebenbürgens Rumæner. Dengang vare de græske ikke-unerede Rumæner og Illyriere deelte i 3 Kirkeprovindser: Moldau, Kronstadt og Ipek. Siebenbürgens Rumæner stode under Metropoliten i Karlsburg. Denne Metropoli ophævedes, da Erkebiskop Athanasius antog Unionen i 1698. Fra nu af bleve de Ikke-Unerede i Siebenbürgen betragtede som ikke lovmæssigt bestaaende, og forbleve uden Overhyrde. Kun Menigheden i Kronstadt unddrog sig al Union og stillede sig under Metropoliten i Karlowitz. Først ved det keiserlige Reskript af 1759 bleve de Ikke-Unerede paany anerkjendte, og al Forfølgelse standsede. Siden 1765 valgtes deres Overhyrder af Metropoliten i Karlowitz, og udnævntes med Metropolitens Samtykke. Af denne Kjendsgjerning fulgte saaledes de græsk-ikkeunerede Rumæners hierarchiske Underordning under det serbiske Patriarchat i Karlowitz. Medens Joseph II regjerede bleve Siebenbürgens Biskopper kaldte til Synoderne; men senere er dette aldeles ophørt. Først ved den biskoppelige Valgsynode 1852 bleve de atter sammenkaldte; men de indfandt sig ikke, og senere blev Bispestolen i Karlstadt besat uden det siebenbürgske Episkopats Medvirkning.

Rumænernes Bestræbelser i Siebenbürgen og hele Østerrig gaar nu ud paa at faae en af det serbiske Hierarchi aldeles uafhængig Metropolit, der skal udvælges af en indkaldt Kongres, og hvis Valg blot skal stadfæstes af den østerrigske Keiser. Den orthodoxe Kirkes Ret til frit at vælge sit Overhoved beror paa den østerlandske Kirkes gamle Konstitution, hvorefter enhver Nations Kirke skal i administrativ Henseende være selvstændig og uafhængig af enhver anden Nations Kirke. Hertil kommer, at den græsk-ikkeunerede Kirke er streng national. Gudstjenesten holdes i Nationalsproget og de bestaaende kanoniske Forskrifter have deres Rod i Nationens Behov, Sæder og eiendommelige Skikke.

Det sachsiske Nationsuniversitet har nylig proklameret Rumænernes Anerkjendelse som den fjerde ligeberettigede politiske Nation indenfor Siebenbürgen. Denne Beslutning indsætter en i Aarhundreder undertrykt Nation i dens gamle Rettigheder, og disse maa tidligt eller seent ogsaa anerkjendes af Magyarer og Szekler. Paa den anden Side er tillige den serbiske Nation gunstig stemt for det rumænske Hierarchis Adskillelse fra det illyriske.

Literatur.

See Tiden an. Novelle af Israel Dehn. Christiania 1862. 2 Dele i et Bind. 152 og 144 S. 8. Priis 96 ß heftet. (J. W. Cappelen.) Pseudonymen Israel Dehn (alias Frithjof Foss) er begyndt som Novellist at udfolde en Produktivitet, der er exempelløs hertillands, hvor ingen høie Honorarer lokker Dumas'er til at holde sig Maquet'er eller andre Medhjælpere i deres Bedrift for at tilfredsstille Publikums stedse stigende Efterspørgsler. Siden vi omtalte Hr. Dehns Bidrag til forrige Jule-Literatur, har han nu — vistnok uden al Kontorhjælp — skrevet andet Bind af „Høit og Lavt", nærværende Tobinds-Novelle, en do. do., der udkommer før Juul, og nok ogsaa en tredie, som antagelig kommer inden Nytaar. Med andre Ord: Hr. Dehn lover for sin Part alene i Løbet af faae Maaneder at give vor Novelliteratur en ligesaa arkestærk Tilvæxt, som alle de andre norske Forfattere tilsammen maaskee lige siden M. C. Hansens Dage. Tidligere vare hjemmegjorte Noveller hos os rari nantes in gurgite vasto, og der krævedes saaledes en overordentlig stærk Tilførsel, hovedsagelig fra Danmark af. Men forundes Hr. Dehn Helse og Forlæggere, ville vi herefter maaskee ikke alene kunne novel-føde os selv, men ogsaa udføre Adskilligt til Broderrigerne. Skjønt vi ikke længere med de danske Literatorer i forrige Aarhundredes Slutning ubetinget tør udbryde i Frydesange over hver Kategori i Literaturen, som udfyldes med hjemmegjort Penne-Arbeide, kunne vi dog ikke andet, end i hiint Slags Selvhjulpenhed see mærkelige Tidernes Tegn. Men for selve Hr. Dehns Forfatter-Personlighed turde denne hans Frugtbarhed være mindre heldig. Ingen er hverken aandeligt eller materielt taget saa rig, at han uafladelig kan øse ud det rene Guld, uden tilsidst at blive forarmet. Og om end Hr. Dehns Opfindelses- og Jagttagelsesevne for lange Tider vil afgive det i det Store og Ydre taget fornødne Materiale til stadigt nye og fængslende Værker, vil han dog, formedelst den Hast, hvormed han arbeider, ikke kunne fyldestgjøre de strængere Krav til en fiint gjennemarbeidet Form, til en logisk, gjennemsigtig Stiil, et grammatisk korrekt Sprog, som for en væsentlig Deel konstituerer den gode Forfatter. Man behøver ikke at slaa efter mange Blade i denne hans nye Novelle for at finde Beviser paa, at han tager sig det danske Skriftsprog, hvori han skriver, temmelig let, hvad hine Krav angaar. Hans Stil laborerer stærkt af Vilkaarlighed, Elipser, og Sprang, og hengiver sig meer og meer til en Maneer, der bliver saa meget uhyggeligere, som den med al sin Tilførsel fra Dickens og Bjørnson, fremtræder med Originalitetens pretentiøse Krav. — Disse Bemærkninger ledes man snart til at gjøre, selv uden at have underkastet Bogen nogen nøiagtig Grandskning fra Kompositionens og den finere Motiverings Side, - en Grandskning, der for vor Part kræver maaskee mere Tid, end Hr. Dehn (antageligen) behøver til en ny Novelle. Men om end en saadan imidlertid skulde indhente os, vil dette ikke skade, da vi saaledes under Et kunne overskue større Strækninger af hans Forfatterskab. Det faar imidlertid være os nok, at vi ovenfor have „annonceret" hans nyeste udkomne Bog. I Grunden behøver det store, paa Dehns Forfatterskab ellers saa opmærksomme Publikum ogsaa kun at underrettes om Tilværelsen af en ny Bog af ham, for strax at kjøbe den eller idetmindste skaffe sig den fra et Leiebibliothek. Det er denne Underretning vi her have skyndt os at give.

— Paa Mallings Forlag er udkommet **Noregs Saga i Stuttmaal** Skrivi i Landsmaalet av Erik M. Thorvaldson Sommer. 231 S. 8. Priis 72 ß. Denne Norgeshistorie, der hovedsagelig dvæler ved Sagatiden og for den følgende Tid er meget kortfattet, er i det Væsentlige skrevet i „Landsmaalet" saaledes som dette findes opstillet i Skrifter af Ivar Aasen. Denne Forfatter har ogsaa ledsaget Bogen med en kort Fortale, hvori han fælder en gunstig Dom over Sommers Sprogstræv og antager Bogen skikket til Læsning for Almuesfolk. Dette vilde den ogsaa vistnok fra Indholdets Side være; men vi antage, at netop hvad der udgjør dens eiendommelige Fortrin, det særegne Sprog, vil - ialfald for Tiden - være til Hinder herfor, og at de fleste Kjøbere og Læsere maa være at søge blandt Seminarister og Folk, der ellers følge Sprogudviklingen i vor Literatur, og kjøbe slige Bøger for det dermed forsøgte sproglige Experiments Skyld. Forlæggeren har ogsaa klogeligen indseet dette, idet han har trykt et meget indskrænket Oplag og derfor sat en ligesaa høi Priis som paa Værker for det videnskabelige eller mindre Publikum. — Hr. Sommer, der er Seminarist i Throndhjem, har allerede for længere Tid tilbage leveret Prøver i „Folkevennen" paa dette sit Værk, og Folkeoplysningsselskabet, hvem Manuskriptet til Bogen nok ogsaa har været tilstillet, har tilstaaet ham et Gratiale, uden dog selv her at ville optræde som Forlægger.

— Af Meltzers **Smaabilleder af Folkelivet** er første Oplag (800 Exemplarer) saagodtsom udsolgt og et nyt lagt under Pressen. Med det Første vil ogsaa udkomme en ny Række Folkelivsbilleder af samme Forfatter, samlede og aftrykte af Blade, hvori han har været Medarbeider.

— Udkommet er: 1ste Supplement til H. C. Møllers **Klassefortegnelse over norske Skibe** for 1862 (28 S.)

— Af de i f. A. af os omtalte charakteristiske Billeder af Folkelivet i Sjælland med Titelen: **Fra Landet** af Anton Nielsen, er udkommet en ny Samling, der indeholder fire Fortællinger, og udgjør 179 Sider, Priis (6 ß. (Wøldike.)

— **Flora Danica**, hvoraf 47de Hefte netop er kommet i Boghandelen, er baade det kostbareste og ældste danske Værk, som endnu fortsættes. Det er nu 100 Aar siden Oeder paabegyndte Udgivelsen, der efter hans Død er bleven fortsat af forskjellige danske Botanikere, og Bogladeprisen for et koloreret Exemplar af samtlige hidtil udkomne Hefter beløber sig til ikke mindre end 920 Rd. eller 460 Spd. (Liebmans Supplements-Hefte iberegnet.) Med sorte Plader koster Værket 322 Rdlr.

Et andet Kjæmpeværk, hvorpaa der har været arbeidet endnu længere, skjønt Trykningen begyndte senere, end paa Flora Danica, og med hvis Fuldførelse der er endnu langvarigere Udsigter, er Videnskabernes Selskabs **Danske Ordbog**, hvoraf Bogstavet R udkom netop for en Menneskealder siden, uden at Bogstavet T endnu er fuldført. En Generation gaar nok saaledes i Graven for hvert nyt Bogstav, som fremdeles fuldføres.

— Charles Gosch, der tidligere har udgivet et Skrift om den dansk-tydske Strid, har i London nylig publiceret et nyt Arbeide om samme Emne, nemlig **Denmark and Germany since 1815**. En Anmelder i „Fædrl." finder, at Skriftet „indeholder en udtømmende Fremstilling af Danmarks Historie siden 1815, ved hvis Udarbeidelse Forf. har brugt de bedste, og, som det synes, af og til endog officielle Kilder."

— **Luthers Ungdomshistorie 1503—1517.** Efter Merle d'Aubigné ved A. Linstov. 2det Oplag. 163 S. 8. Priis 61 ß. (Lind i Kbhvn.) For et Aars Tid siden udkom ovenstaaende Skrift, der er en med faa Forandringer foretagen Oversættelse af vedkommende Afsnit i Merle d'Aubignés bekjendte, fortrinlige Værk om Reformationen, og allerede nu er et nyt Oplag blevet fornødent, samtidig med det nye Oplag af Hr. Listov's eget Skrift om „Luthers Huusliv 1525—1546." Hvert af disse Arbeider supplerer ikke blot hinanden, men ogsaa de almindelige Fremstillinger af Reformationen, paa samme Tid som man i disse og enhversomhelst Reformationshistorie i Forening vil have en fuldstændig Skildring af den store Reformators Liv og Virksomhed. I og for sig afgiver denne Bog, ligesom Listovs egen, derved, at den dvæler ved Personlighedens finere Træk og endog det rent Anekdotike, en fængslende og underholdende Læsning selv for dem, som mangle Forkundskaber og Lyst til at sætte sig ind i de strengere kirkehistoriske Fremstillinger.

— Hos Gad i Kbh. er udkommet **Om Roms Ruiner** og Bøhmeren Hieronymi Martyrdød, to Smaaskrifter fra det femtende Aarhundrede. Ved Joh. Clausen. (63 S. 28 ß.) Disse mærkelige Smaaskrifter, som Dr. Clausen her har oversat og ledsaget med orienterende Indledninger, skrive sig fra den i sin Tid meget berømte og af de klassiske Studier fortjente, men forlængst forglemte Italiener Poggius (Bracciolini), af hvis Værker der udkom flere Udgaver, den sidste og af Oversætteren benyttede i Basel 1538.

— I Kjøbenhavn er udkommet **Et Besøg ved nogle fremmede Repræsentantforsamlinger**, af A. B. Thorsen. (39 S. 8. Priis 25 ß.) Forfatteren har — som det synes med offentlig Understøttelse — besøgt de preussiske Kamre, de sachsiske Kamre, den bayerske Landdag, den schweizerske Forbundsforsamling og Kanton Berns store Raad — Alt i den Hensigt at indhente Oplysninger om Administrationsforholdene ved disse Forsamlinger og Apparatet, hvormed der arbeidedes, m. v. Uagtet Skildringen af disse „Besøg" er temmelig kortfattet, er Bogen i flere Punkter interessant og lærerig formedelst den Sammenligning med vor egen Nationalrepræsentation, som den giver Anledning til at anstille.

— **Historisk Tidsskrift**, Tredie Række, 3die Binds første Hefte, som netop er hidkommet, optages af en eneste Afhandling: „Kommunitetet og Regentsen fra deres Stiftelse indtil vore Dage, et Bidrag til det kjøbenhavnske Universitets og Studenterlivs Historie af C. E. F. Reinhardt." (416 S.) En saa omfangsrig Monographi over et saa specielt Emne kan vel i sin Heelhed kun have Interesse for Historikere af Fag; men der findes dog hist og her Partier med mange Smaatræk og Anekdoter, som ogsaa ville tiltale den almindelige Læser. Blandt de nulevende Regensianere findes trende, der have været Ministre: Madvig, Monrad og Rotwitt. Afhandlingen faaes ogsaa med særskilt Titel og i Boghandelen.

— I Odense er udkommet **Huusholdnings-Lexikon**, en almeennyttig Veiledning til Brug i det daglige Liv for Stadbeboeren og Landmanden. XVI. 294 S. 8. Priis 83 ß. (M. Philipsens Forlag.) Bogen er nærmest bearbeidet efter Dr. Wincklers Haus-Recept-Lexikon, hvilken Titel ogsaa bedst antyder dens Indhold. Forresten er der ved Bearbeidelsen taget Hensyn til de lokale danske Forholde, hist og her endog til de norske.

— Den tragiske Interesse, som i nogen Tid har knyttet sig til Navnet Salomon de Caus, der skulde være bleven et Offer for sin Opfindelse af Dampkraften, idet Richelieu spærrede ham i et Galehuus, er nu tilintetgjort; thi i det franske Akademi er det blevet oplyst ved en Udskrift af Kirken La Trinité's Registre, at Manden døde 1626 som kongelig Ingeniør, og kan altsaa ikke, som Fortællingen hidtil lød, have endt i Bicêtre.

Norge.

Christiania. Christiania Theater, hvis økonomiske Stilling er meget mislig, har i en Samling af Aktieeierne nedsat en Kommittee af 5 Medlemmer, for at anstille Undersøgelser om paa hvilken Maade og hvilke Vilkaar en Sammensmeltning med det norske Theater kan iværksættes, samt besluttet, at hvis Theatrets Kreditorer imidlertid skulde trænge for stærkt paa, da at overlevere Theatrets Bo til Skifteretten.

— Efter modtagen Indbydelse skulle fire norske Statsraader, Stang, Bretteville, Manthey og Haffner, overvære Aabningen af Gøtheborg-Stockholms-Jernbanen.

— Til Storthinget er indgivet og af Repræsentanten O. G. Ueland vedtaget et af Adjunkt Holth konciperet og af 930 Huuseiere underskrevet Andragende med Forslag til Lov om Ophævelse af de bestaaende Skatter paa fast Eiendom her i Christiania.

— Det Storthinget forelagte Statsbudget udviser i Indtægter og (i Udgifter) 4,780,000 Spd. Saafremt Statskassens Indtægter skulle vise sig utilstrækkelige til Udgifterne, er der foreslaaet at optage et Laan paa 600,000 Spd. for Statskassens Regning.

— Telegrammer melde, at der er udbrudt Opstand i Grækenland, og at Kongen har aftakket til Fordeel for sin Broder, men at den provisoriske Regjering har erklæret Dynastiet for afsat.

— Dødsfald. Organist i Ullensaker Niels Ursin, fortjent af Musikens Dyrkelse i sin Egn, † 18de Oktober, tolv Dage efterat hans Hustru var afgaaet ved Døden.

— Professor i latinsk Sprog og Literatur ved Lunds Universitet, J. G. Ek, † 54 Aar gammel.

Bergen. Den nye Børs, „en i ædel Stiil opført Bygning, „indviedes næstforrige Uge.

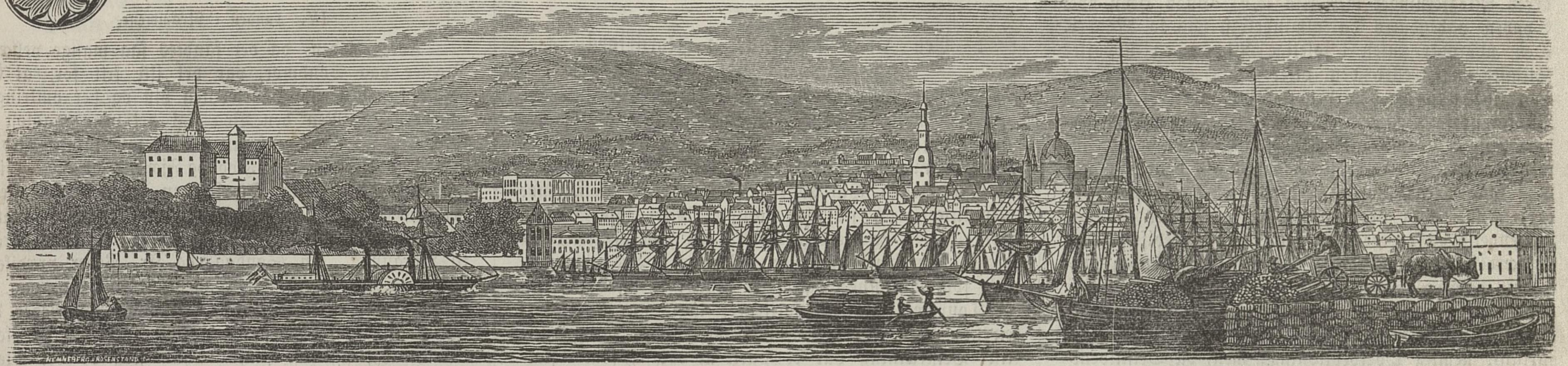
Rettelser.

I „Fra Reisen", Nr. 39 S. 171, 3 Sp. 7 L. staar veneste Ansigter læs: gemeneste; i Nr. 40 S. 174, 1ste Sp. 40 L.: fare videre, læs: sove videre. — I Arups Biographi, Nr. 43, 2den Sp. 36 L.: med Ambergs Død, læs: ved Ambergs Afgang; 3die Sp. 4 L. f. n. Hjelms Religionsforslag, l. Religionslovforslag: S. 186, 46 L. før, l. tør; L. 3 fra Slutningen: Nyhedsbladet, l. Nyhedsbladets.

Hermed Tillæg af Avertissementer.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 45. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 9de November 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Norske Kriminalhistorier.

3. Ildebrandene i Skien 1777 og 1779.

III.

(Slutning.)

Efter at dette var passeret, blev Kirstine pludselig meget syg, saa hun frygtede for snart at skulle dø. For at lette sin Samvittighed forlangte hun da gjennem Sognepræsten Anledning til inden Retten at afgive „en sandfærdig og nøiagtig Bekjendelse om, hvad hun i Henseende til den den 2den Novbr. sidstafvigte opkomne ulykkelige Ildebrand har forøvet.“ For Retten afgav hun derefter følgende Bekjendelse:

Strax hendes Medtjener Anne Helvig den 2den November havde bragt en Bøtte Vand op i Hovedbygningen, og var kommet tilbage i Bryggerhuset, fik hun hende ligeledes til at bringe op den Kaffekværn, som var benyttet der nede. Denne hendes sidste Fraværelse benyttede Angjældende til at tage en antændt Fliis fra Skorstenen og dermed begive sig hen i Fjøset, hvor hun kastede den hen i Foderrummet. Hun skyndte sig derpaa ud af Fjøset, lukkede sammes Dør til og gik først hen i Bryggerhuset og derfra op i Hovedbygningen, hvor hun strax efter fornam Ildens Udbrud. Bevæggrunden til denne hendes Gjerning var, at hun vilde finde Leilighed til at angribe det Chatol, hvori hun vidste, at hendes Huusbonde Halvor Nielsen pleiede at forvare sine Penge. Disse vilde hun komme i Besiddelse af for dermed at komme sin Forlovede Lieutenant Kypping til Hjælp til Tilveiebringelse af det Enkekasse-Indskud, som han pligtede at gjøre for at kunne indlade sig i Ægteskab med hende, hvilket Sidste Lieutenanten havde lovet at skride til, saasnart han fik de fornødne Penge til Enkekasse-Indskuddet.

Ugen før hun besluttede sig til den Gjerning, hun nu havde udført, havde hun seet sin Huusbond sidde ved det før omtalte Chatol og tælle Penge. Da hun saa dette, „fandt hun hos sig en særdeles Begjærlighed“ efter at tilvende sig Pengene til det Brug, hun havde omtalt. Hun overlagde da forskjellige Maader til at opnaa denne sin Hensigt, og Søndagen, før Ildebranden skede om Tirsdagen, besluttede hun sig til at sætte Ild paa Huset for at benytte Anledningen til at stjæle. Hun havde imidlertid ikke da bestemt nogen vis Dag til Gjerningens Udførelse, men, da hendes Huusbond Tirsdag Morgen tog paa Jagt, besluttede hun sig til at gjøre det den Dags Eftermiddag. Hele Tirsdagen befandt hun sig ilde og var formelig syg; Grunden dertil troede hun var den Uro i Sindet, som havde betaget hende efterat hun havde fattet hiint ugudelige Forsæt.

Efterat Ilden var udbrudt, gik hun ind i det Værelse, hvor Chatollet var, aabnede det med Nøglen, som stod i, og udtog Bankosedlerne. Disse bar hun hos sig, indsvøbte i Papiiromslagene, under Ildebranden, men efterat hendes Huusbondes Tøi var bragt ud af Huset, tog hun Papiret af Sedlerne og kastede det fra sig paa Gaden. Derpaa gik hun ned i Kjælderen for at tappe Øl til Folkene og da fandt hun Leilighed til at blive kvit Pengene paa den Maade, at hun indsvøbte dem i sit Lommetørklæde og derpaa stak dem ind i et i Kjælderen værende Hul. Da vedvarede endda Branden. Hun var i adskillig Tid ikke ganske enig med sig selv, hvad hun skulde gjøre med Pengene. Hun havde saaledes engang det faste Forsæt at bringe dem tilbage i Halvor Nielsens Besiddelse, dog saa at Eieren selv tilfældigviis kunde komme over samme. Dette Forsæt havde hun ogsaa for saa vidt iværksat, som hun havde taget Tørklædet med Pengene i op fra Kjælderen og lagt det under sin Huusbonds og Madmoders Seng. Men den Dag, da Øvrigheden var kommet i Huset for at forrette de lovbefalede Taxationer over de afbrændte Tomter — hvilket var den 4de November — havde hun hos sig selv fornummet Frygt ved Øvrighedens Nærværelse, hvisaarsag hun bragte dem tilbage til sit forrige Gjemme, hvor de forblev indtil hun efter Tilstaaelsen af Tyveriet bragte dem i Halvor Nielsens Hænder.

Fremdeles tilstod hun nu, at hun ogsaa var Aarsag i den den 24de November 1777 opkomne Ildebrand paa den Maade nemlig, at hun om Morgenen tidligt før det var lyst, var gaaet op paa sin Huusbonds Loft med et antændt Lys for derved at opsøge en Kaabe, hun havde liggende i en paa samme Loft staaende Kiste. I denne Kaabe vilde hun sy en Hage. Dette havde hun foresat sig at gjøre Søndag Aften, men hun fik da noget Andet at bestille i Huset, og hun besluttede derfor at udsætte det til den følgende Dag. Hun fandt det da bekvemmest at gjøre det paa den omforklarede Tid, da hendes Huusbond og Madmoder tilligemed Børnene endnu sov. Da hun var færdig hermed, kom ved Kistens Igjenlukkelse Lyset mellem Kistelaaget, saa det sluknede, hvorpaa hun aabnede Kisten for saavel at udtage Lyset som og eftersee, om samme havde efterladt sig nogen Ild. Hun kunde da ikke mærke det og gik saa igjen ind i Huset for der at iagttage, hvad Forretninger hun havde under Hænder, men efter nogen Tids Forløb og henimod Daglysningen erfor hun Ildens Udbrud fra det ommeldte Loft. Hvor lang Tid der hengik fra hun forlod Kisten og indtil Ilden udbrød, erindrede hun ikke, men hun meente, det vel kunde være en Times Tid. Hun havde, saaledes forsikrede hun, været uskyldig Aarsag i denne Ild.

Angaaende sine Personalia forklarede hun Følgende. Hun var født i Christiania, hvor hendes Fader Ole Olsen Schmith havde været Smed og senere Handelsmand. Da hun var 16 Aar gammel blev hun konfirmeret, forlod sine Forældres Huus og tog Tjeneste hos en Kapitain Kypping. Da denne efter et Aars Tids Forløb forlod Christiania og flyttede til Kjøbenhavn, fulgte hun med og tjente der i Huset ialt fire paa femte Aar. I denne Tid stiftede hun Bekjendtskab med Kapitainens Søn, Lieutenant Kypping, som i flere Aar boede hjemme i sine Forældres Huus baade i Christiania og Kjøbenhavn, og blev forlovet med ham. Følgen af denne Forbindelse var, at hun avlede et Barn med ham endnu medens hun var i Tjeneste hos hans Forældre, og dette Barn var af disse bleven sendt paa Opfostringshuset i Kjøbenhavn, hvor det siden døde. Dengang var det tre Aar siden, at hun og Lieutenanten i hans Forældres Nærværelse havde indgaaet offentlig Forlovelse. Lieutenant Kypping blev imidlertid kommanderet til at tage Post i Silgjords Præstegjeld i Thelemarken, og hans Moder anmodede hende nu om at reise did hen til ham for at forestaae hans Huusholdning. Lieutenanten boede da paa Gaarden Midtbøe i Silgjord. Medens hun opholdt sig der, avlede hun et Barn til med ham, hvilket nu var næsten tre Aar gammelt. Nogen Tid efter at det var født var hun kommet ned til Byen som Amme for Halvor Nielsens yngste Barn. Skjønt det var Overlæg mellem hende og Lieutenanten, at de skulde holde Bryllup, saasnart han havde tilveiebragt det Fornødne til Enkekasse-Indskud, havde han dog paa ingen Maade tilskyndet hende til at begaae Tyveri eller paa nogen ulovlig eller uanstændig Viis at tilvende sig Penge. Hun blev nu af Retten paa Defensors Begjær adspurgt „om hun efter at hun kom fra sine Forældres Huus, stedse og hvor hun havde været, havde havt Leilighed til at bevare den Kundskab om Gud, sig selv og Næsten, som hun havde paa den Tid, hun blev konfirmeret, eller om hun paa et eller andet Sted, og hvor, fandt hos sig selv at være hindret og formedelst hvilke Omstændigheder.“ Hertil svarede hun, „at hun saavel fra sin første Barndom af i sine Forældres Huus var opdraget i al Gudsfrygt og senere i sin Tjeneste hos Kapitain Kypping, hvis Huus hun erkjendte for et særdeles gudfrygtigt og honnet Huus, hvori hun og stedse fandt Leilighed til at exekutere den Gudsfrygt, som hende fra Forældrenes Huus var bleven imprimeret og hvormed hun saaledes fremdeles havde kontinueret, indtil hun antog Tjeneste hos Halvor Nielsen, i hvis Huus hun aldrig fandt Leilighed til at udøve samme, idet der ofte efter hendes gjentagne Anmodninger om Tilladelse til at søge Guds Huus og de offentlige Forsamlinger blev hende negtet Saadant, hvilken Skjæbne og overgik hendes Medtjenere, og ved saadan aldeles Udelukkelse fra at høre Guds Ord frafaldt hun til Afvigelse fra de Principer, som hende i Henseende til Gud og Religionen vare bibragte. — Rigtigheden af dette Opgivende om, at der var negtet hende Kirkegang, blev hun imidlertid forgjæves opfordret til med Vidner at bevise.

Endelig tilstod Kirstine Schmith, at hun i Tiden mellem begge Ildebrande ved forskjellige Anledninger havde frastjaalet sin Huusbonde to Matter engelsk Tobak. De Penge, hun havde taget ud af sin Huusbondes Chatol, oplystes at have beløbet sig til 515 Rd.

Ved den yderligere Examination, som blev anstillet over hende angaaende den første Ildebrands Opkomst, erholdtes ingen nærmere Oplysninger i saa Henseende undtagen forsaavidt, at hun forklarede, at hun var gaaet op paa Loftet med bare Fødder i et Par Tøfler uden at have Strømper paa, at hun efter at være kommet ned ikke sandsede, at hun ingen Strømper havde paa, men fremdeles gik barbenet i Tøflerne dengang Ilden udbrød, og endelig at hun ikke i anden Hensigt netop den Dag syede Hagen i Kaaben end fordi hun frygtede for at miste den. Af Løvenskiolds korte Beretning om Ildebrandene lader det ogsaa til, at det har været den almindelige Mening, at hun ikke forsætlig paasatte den første Ildebrand. Han charakteriserer nemlig hendes Adfærd ved denne Leilighed som „ugudelig Uforsigtighed“, idet han dog paa et andet Sted lægger til, at hun „enten af Vaade eller Gud veed ellers“ havde været Aarsag i den.

Den 22de Mai 1780 blev der i Sagen, som havde været ført af Prokurator Rougtved som Aktor og Prokurator Gasmann som befalet Defensor, af Byfoged Tønder med Lagrette, af hvilke der ved en Inkurie i Protokollen kun er nævnt de sex, nemlig Erik Smith, Anders Thygesen, Jens Jensen, Ole Glasler, Ole Michelsen og Lars Lia, afsagt følgende

Dom: „At en retfærdig Gud maa hade Synd og revse onde Gjerninger efter Fortjeneste, erkjender Enhver, som har lært ved Hjælp af Skriftens Vidnesbyrd at tænke rigtig om de guddommelige Egenskaber, og ligesom Fromhed og Dyd lyksaliggjøres med rige Velsignelser, saa følger og deraf, at Frækhed og Ondskab gjengjældes med haarde Straffe og hvormed den Almægtige truer, naar han saaledes taler: „Dersom de vanhellige mine Skikke og ikke holde mine Bud, da vil jeg hjemsøge deres Overtrædelser med Riis og deres Misgjerninger med Plager.“ Guds Hevn over Synden aabenbares da almindeligst paa to Maader. Den udbryder enten i følelige Plager og udvortes Straffedomme, eller den viser sig i de Forstokkedes Overgivelse til deres forvendte Sind under fordærvelige Vildfarelser. Begge Dele ere frygtelige, men retfærdige Følger af en misbrugt Naade, hvorpaa Delinkventinden Kirstine Olsdatter Schmith ved hendes mange og i lang Tid forøvede Forbrydelser, som saavel ved de i denne Sag producerede Forhører, hendes egen Bekjendelse og øvrige i Akten fremkomne Beviser, tjener til særdeles Exempel. I enhver Delinkventsag udfordres corpus delicti, propria confessio & convictio, hvilke begge første ere her, og altsaa, naar Noget mangler, er saadant alene det tredie requisitum necessarium, nemlig Overbeviisning; men, da Delinkventinden Kirstine Olsdatter Schmiths gjentagne frie og utvungne Tilstaaelser, som tilfølge Lovens Bydende effektuere fuldt Beviis, saa meget mere, som her i alle Tilfælde haves corpus delicti, hvilket Alt tilsammentaget findes overeensstemmende med Sagens øvrige Data, saa kan denne Ret heller ikke fritage hende fra den Straf, som Lovgiveren grundet paa Guds og Naturens Bud har bestemt for saa aldeles betydelige Afvigelser fra Guds Religion samt Pligterne mod sig selv og andre Mennesker, hvorived Statens almindelige Sikkerhed exponeres. Men efter saadan denne Sags forefundne Beskaffenhed og da hun vel beviislig har begaaet Menederi, Tyveri og Mordbrand, men for den sidste Misgjerning, sc. Mordbrand, er fastsat en større Straf end for de 2de første Delicta, saa bliver her den større Straf for den mindre at applicere og altsaa kjendes for Ret: at Delinkventinden Kirstine Olsdatter Schmith bør, sig selv til velfortjent Straf, samt andre Ligesindede til Skræk, Afsky og Exempel følgelig Lovens 6te Bogs 19de Kapitel 1ste Artikel henrettes med Øxe, saaledes at hendes Hoved afhugges og derefter Kroppen brændes. Iøvrigt bør af hendes Bo saavidt tilstrække kan, følgelig Lovens 6te Bog 17de Kapitel 40de Artikel, erstattes o. s. v.

Kirstine Olsdatter Schmith erklærede, da Dommen blev hende forelæst, med samme at være fornøiet uden videre Appel.

Sagen maatte imidlertid efter sin Beskaffenhed appelleres. Medens dette stod paa, gjorde Kirstine Schmith et Forsøg paa at undvige af Arresten. I Værelset ved Siden af hende sad en Arrestant ved Navn Halvor Hansen, der ventede paa Overhofrettens Dom i en Sag for anden Gangs Tyveri. Nogen Tid efter at han var blevet arresteret, havde han for sin Naboerske udtalt sin Frygt for det Onde, han nu vilde komme til at udstaae, hvortil hun havde sagt, at hvis han blot kunde nærme sig hen til den Side, hvor hun var, vilde hun søge at komme ham til Hjælp, hvilket hun troede saameget lettere kunde lade sig gjøre, som hun allerede paa den Muurvæg, der stødte til hans Fængsel, havde begyndt at udarbeide et Hul saa stort, at hendes Hoved deri kunde skjules, men Aabningen ind til Halvor var endnu ikke større, end at han kunde stikke fire Fingre ind mellem. Hun stak derpaa ind imellem Hullet først en Fiil som hun havde skaffet sig fat i, og siden en Kjøkkenkniv og et lidet Jernspid. Planen var nu at Hullet ved de to Arrestanters forenede Anstrængelser skulde gjøres saa stort, at Kirstine kunde slippe ind til den anden Arrestant, hvorpaa hun med en Nøgle, som hun havde skaffet sig til den tilstødende Vagtstue, det førte ud til Gaden, vilde skaffe sig Udgang og undvige i Aftenskumringen forklædt i en stor Kaabe, hun ligeledes havde vidst at forskaffe sig. Planen blev imidlertid røbet af hendes Medfange, da den var sin Iværksættelse nær, og Kirstine blev til Forebyggelse af ethvert videre Forsøg spændt fast til Muren med Lænker om Hænder og Fødder og derhos Jerngjord om Livet.

Den faldne Dom blev i alle Instantser stadfæstet og exekveret paa et Sted, der endnu paavises paa Blegebakken i Skien.

Ved Bræheimsvandet i Nordfjord.

I Strøget omkring den øvre Ende af Bræheimsvandet har man en af de i vort Land sjeldne Udsigter, hvor Høifjeldsnaturen i sin vildeste Vinterskikkelse lukker for Lavlandet. Her kan man, ligesom langs Ullensvangstranden i Hardanger, gaae under blomstrende Frugttræer, og see de mægtige Jøkler lyse gjennem Løvet. Det er Nordfjordbræen, en Arm af Justedalsbræen, som her skyder ned i Dalene. Bræheimsvandet, som med sine Omgivelser vistnok er mindre besøgt af Turister, end det fortjener, tager sin Begyndelse en god halv Miil ovenfor Jølstervandet; men denne lille Veistrækning har et Parti at opvise, som i storartet Vildhed fuldkommen kan stilles ved Siden af Romsdalen eller det mærkelige Punkt i Bæverdalen, hvor alle Udveie synes at stænges af Fjeldsiderne. Dalføret her er igrunden ikke andet end en Revne

Parti ved Bræheimsvandet i Nordfjord.

mellem de bugtede, uhyre, sønderrevne Fjeldmure, og fyldt med nedstyrtede Tinder og Bergstykker, saa store, at man kunde udhule en heel Domkirke i mangen en af dem. Den samme vilde Charakteer beholder Bræheimsvandet den første halve Miil opover, men herfra vider Stranden sig ud til flade, dyrkede Strækninger. Fra Skydsskiftet Reed gaar Postveien nordover over et Høifjeld omkring 2000 Fod iveiret. Opstigningen kan være besværlig nok, men Nedstigningen paa den anden Side er dog værre. Angre Touren vil man imidlertid ikke, og er man først kommen frem, saa vil man dernede, i Utviken, hos Stedets Landhandler, Hr. Hammer, en dannet og forekommende Mand, kunne faae tilfredsstillet enhver Fordring, som den Reisende i vort Land med nogen Billighed kan gjøre Krav paa.

H. J.

Norske Folkesagn.

III. Troldpilen ved Bolsø Kirke.

Paa en af sine Reiser lagde Hellig Olaf engang tillands med sine Skibe ved Bolsø i Romsdalsfjorden. Her, tyktes ham, var et godt Sted at bygge en Kirke paa; han kaldte da Almuen sammen og fik den til at tinge Bygmester. Rygtet om denne Kirkebygning spredte sig vidt og bredt og rakk da tilslut ogsaa frem til en Troldkjærring, som paa den Tid holdt til paa Fjeldet Skaala i Vedø Sogn, en Miilsvei fra Bolsø. Det hugede hende naturligviis ikke, at der reistes en christen Kirke saa nær ved, og hun besluttede at volde Værket et Bræk, naar Tiden kom. Hun forhastede sig dog ikke; men da Kirken var saagodtsom fuldreist, tog hun en Dag sin Armbue frem, lagde Piil paa Streng og skjød. Pilen rakk dog ikke saa langt, som sigtet var, men traf i Jorden et Stykke fra Kirkegaarden, hvor den blev staaende og hvor den endnu er at see lig en Bautasteen. Den er sex til syv Alen høi.

IV. Fanden i Strømmene.

Før i Tiden, da der fandtes saa mange vellærte Præster paa Søndmør, var det ikke frit for, at En ogsaa kunde træffe Svarteboken hist og her omkring i Bygderne. Men den Bog skal det være raadløst at røre ved. Der er et smalt Sund, som kaldes Strømmene, hvor Sjøen ved Flod og Fjære gaar ud og ind som en Fos mellem Storfjorden og Skjodjebugten; tæt ved ligger Gaarden Strømmen, og her fandtes Svarteboken i den Tid Hr. Peder Strøm var Præst til Borgund. En Søndag, da Hr. Peder prædikede i Skodje Kirke, reiste alle Gaardens Folk did, paa en Pige nær, som skulde blive hjemme. Hvorledes det nu gik til eller ikke, saa kom hun over Svarteboken, og det traf sig just saa, at hun slog op det Sted, som handler om at løse Fanden. Aldrig saa snart havde hun det gjort, saa kom Gamle-Erik og spurgte hvad der var at forrette; thi han er nu slig, han, at naar han blir løst, saa vil han strax sættes til Arbeide, og det maa den skaffe, som har løst ham; men da maa En ogsaa sætte ham til et Værk, som kan give ham nok at bestille, indtil det lykkes at faae ham bunden igjen. Jenten var klog og vidste hvorledes Fanden skulde tages. Hun sagde derfor til ham, at han maatte gaae ned og øse ud Strømmene. Erik gik, begyndte at øse, og da viste det sig, at han havde gode Kræfter, thi da han ret kom igang, stod Sjødrevet jævnhøit med Fjeldene. Ud paa Eftermiddagen kom Hr. Peder roende fra Kirken og skulde hjemover; men da han var kommen saa langt som til Strømmene, skjønte baade han og Skydsen hvad der var paafærde. Men igjennem maatte han nu, for anden Vei var der ikke. Han bød da Folkene at styre saa nær som muligt ind paa Erik, der stod og baskede i Sundet det bedste han kunde. Derpaa reiste Hr. Peder sig op i Baaden og gav sig til at binde Fanden. Hvorledes dette gik til, kunde Ingen sige; men sikkert er det, at han blev bunden, og det godt bunden, for han har aldrig vist sig siden, — ialfald ikke paa de Kanter.

Det nye Musæum i Oxford.

Oxfords Universitet, berømt for den Pleie, det skjænker Klassikernes, Historiens og Philosophiens Studium, samt for sine Kollegiers og Bibliothekers høie Betydning, er bleven beriget med en Pragtbygning, som fortjener særegen Opmærksomhed saavel for sin Vigtighed for Naturvidenskaberne som i kunstnerisk Henseende. Det er det nye Musæum (the New Museum), hvortil Professor Dr. Meland har givet Ideen, og som skylder hans og en af Kunsthistorien høit fortjent Mand, Hr. Ruskil's, Bestræbelser sin Tilblivelse.

Den meget udstrakte Bygning, der er opført af Architekterne Deane og Woadward, besidder i sine forskjellige Afdelinger Rum for alle Naturvidenskabens Grene, saaledes ordnede, at Forelæsningssale og Arbeidsværelser for Chemi, Physik, Mineralogi og Geologi befinde sig tilhøire for Hovedindgangen, medens Salene for de medicinske Videnskaber som Pathologi, Anatomi, Physiologi og Zoologi ere lagte tilvenstre. Bag Hovedbygningen, og adskilte fra den, befinde sig to smaae Observatorier for Astronomi og til Siden det nette Beboelseshuus for Anstaltens Kurator, Professor Philipps.

De spidse Smaataarn paa Hovedbygningens Sider indeholde Trapper, som føre til andet Stokværk og ende ligesom den store Hovedtrappe i en Sal, indbygget mellem Hovedbygningens to Fløie. Denne Sal, bestemt til Opbevarelsen af forskjellige Samlinger, som da Bygningens Opførelse paabegyndtes endnu vare adspredte i mindre Musæer, overtræffes i Størrelse og Pragt neppe af nogen, der tjener til lignende Brug.

Slanke Jernsøiler støtte Jernbuerne, der bære og danne Glastaget, stillede i sex Rækker, for Samlingens sex Afdelinger. Rundt om denne Sal strække sig to Buegange, den ene i Niveau med Salen selv, den anden i samme Høide som første Stokværk. Den gothiske Stil er her ligesom i den hele Bygning fulgt ligetil de mindste Detailler; navnlig vække de korte Serpentin-Søilers yderst smagfuldt udsmykkede Kapitæler i underste Buerække høi Beundring. Skulpturarbeiderne ere udførte i hvid Sandsteen fra Caen i Frankrig, som benyttes hyppig i England; Buerne selv, bestaaende af afvexlende Rækker af rød og hvid Sandsteen, frembyde et prægtigt Skue.

Fra disse Buegange føre Trapper og Døre til alle Bygningens Dele. Begynder man fra bagerste Hjørne tilvenstre, har man Præpareer-Salene for Anatomi, Physiologi og Zoologi, samt dertil hørende Forelæsningssale og Arbeidsværelser, dernæst Bibliotheket, som indrettes i Hovedbygningens første Stokværk; i Underetagen Arbeidsværelser og Forelæsningssale for Medicin og Chemi og endelig paa venstre Flanke Forelæsningssale for Physik, Mineralogi og Geologi. Særegen Opmærksomhed fortjener Laboratoriet, thi kun faa Laboratorier saavel i England som paa Kontinentet turde være udstyrede med lignende Elegants og Bekvemmelighed. Arbeidssalen for de Studerende befinder sig i den paa Billedets mest tilhøire staaende Bygning med Taarnform.

Et Blik over den italienske Literaturhistorie.

VII. Monti.

I skrigende Modsætning til Alfieri, staar hans Samtidige Monti, som blot var fem Aar yngre, og levede endnu langt ind i vort Aarhundrede, nemlig til 1828. Allerede deres Løbebanes Begyndelse, skulde være grundforskjellig. Som Modsætning til Aristokraten Alfieri modtog Plebeieren Monti en meget omhyggelig, ja lærd Opdragelse, og udmærkede sig meget ung ved at skrive flydende latinske Vers. Medens Alfieri først seent lærte Italiensk, studerede Monti tidlig de bedste Mønstre, ja selv Alfieri. Archæologen Visconti var hans Lærer og hjalp ham til at blive sig sin digteriske Retning bevidst. Snart skulde imidlertid en endnu væsentligere Forskjel fra den aristokratiske Republikaner gjøre sig gjældende. Montis Stjerne gik op paa den pavelige Himmel. Gjort opmærksom ved hans Digt „Universets Skjønhed“, skjænkede Hertugen af Broschi, Pave Pius den Sjettes Yndling, ham sin Gunst og gav ham et Embede. I denne Stilling sang han paa mere end een Melodi „den apostoliske Pillegrims“ Priis — saaledes kaldte han Pius den 6te i Anledning af hans bekjendte Wiener-Reise. Endnu i Aaret 1793, da Rædselsmændene i Paris havde sendt til Rom en Emissær, Basseville, som Folket dræbte, viiste han et meget

Det nye Musæum i Oxford.

monarchisk Sindelag. Han sang: „Fra den ugudelige Galliers Trudsler og Udfordringer vilde Christi skjønne Brud (naturligviis — Rom) snart frigjøre sig.“ Men Tiderne, og med dem Montis Inspirationer, skulde mægtig forandre sig. Efter at Franskmændene i 1797 havde besat den største Deel af Italien, gjenkaldte han høitidelig sine tidligere Skrifter og nedkaldte Seiersgudindens Velsignelse over de franske Vaaben. I Maylands Theater besang han, som havde gjort saa rørende Vers over Ludvig den 16de, paa Monarchens Dødsdag hans Bødler. Og fra nu flyder han over af den opgaaende Sols, af Napoleons Priis. Efterat alle Guder efter Raden have bidraget til hans Forherligelse, feirer Monti ham endnu som Verdens Sjæl. Men neppe var Napoleons Herredømme tilende, før, i det samme Theater della Scala i Mailand, hans Kantate til de nye Magthaveres Priis gjenlyder. Monti dreiede sig altsaa efter enhver opgaaende Stjerne, og gjenkaldte, eller søgte idetmindste at bringe i Forglemmelse, hvad man havde digtet til Forgjængerens Forherligelse.

Følgerne af hans Charakteerløshed viste sig i hans digteriske Hovedværker. Ikke et eneste af hans større episke Arbeider er strevet tilende; overalt blev han stikkende i Midten, thi Tidsomvæltningerne gik hurtigere for sig, end han formaaede at digte. Man har med retfærdig Spot, kaldet ham Leilighedsdigteren, en Bebreidelse, der med hans overordentlige Talent træffer saameget bitrere, som hans episke og lyriske Digte saagodtsom uden Undtagelse ere fremkaldte ved ydre Tilskyndelser, aldrig ere Frugten af indre Nødvendighed.

Med fuldendt Mesterskab forstaar Monti forøvrigt at behandle Sproget og Verset; ingen italiensk Digter kan maale sig med ham i Formen, og paa denne ualmindelige Formskjønheds Regning maa man vel skrive, at Italienerne endnu ofte kalde ham Dante incivilito, den forædlede Dante. Hans herlige Digt, Bassevilliana, maa fremhæves fremfor alle hans andre. Vi have allerede ovenfor erindret om, at Jakobinernes Udsendning, Basseville, myrdedes af det romerske Folk under et Opror. Rygtet gik, at Basseville havde viist Anger før sin Død. Monti sender i sit Digt en Engel, som fører den Angrende gjennem Luften, og viser ham, ligesom for at lutre ham, de Rædsler, som han og hans Parti bære Skylden for. Der forekommer herlige Skildringer og Steder, som minde stærkt om Dante.

I sit andet større episke Digt besynger han i et glimrende Sprog sit Fædrelands Lidelser, men ogsaa dette Digt forblev usluldendt. — Opflammet ved Alfieris Muse, strev Monti flere Sørgespil; det ældste af disse, saa Goethe blive opført i Rom med stort Bifald. I sin italienske Reise, siger han blandt andet om Aristodemo: „Man gav mig paa en fiin Viis at forstaae, at Werthers Forfatter vel ikke vilde forarges over, at finde nogle Steder af denne fortrinlige Bog benyttede. Og saaledes kunde jeg selv indenfor Spartas Mure ikke undgaae den ulykkelige Yndlings Manes. Stykket har en naturlig, stille Gang, Anskuelser saavelsom Sprog passe til Gjenstanden, Alt er kraftigt og dog mildt; Arbeidet vidner om et meget smukt Talent.“

Monti danner ogsaa i Sørgespillet en stor Modsætning til sit Forbillede Alfieri. Mester i Arrangement og Dialog, er han usædvanlig behagelig at læse, medens hans Tragedier ved Opførelsen skulle gjøre mindre Indtryk, hvorimod Alfieris Tragedier ikke sjelden ryste paa Skuepladsen, medens de lade Læseren kold.

Ikke ganske tør vi forbigaae den Pennekrig, som Monti og hans Svigersøn Perticari førte mod Crusca. Den pedantiske Cesari havde med den smaaligste Omhyggelighed paaviist en Deel Ord, som ikke fandtes hos Skribenterne fra det 14de Aarhundrede, og forbrede dem forviist af Sproget. Den østerrigske Re-

gjering, som vel vidste, med hvilken Kjærlighed Italienerne hænge ved deres skjønne Sprog, og som erindrede det 16de Aarhundredes Pennekrig, holdt det for tidsmæssigt at overdrage Maylands-Akademiet Revisionen af Cruscas Ordbog. I et ualmindelig underholdende Værk „Forslag til Ordbogens Forbedring," gav Monti et Exempel, som maaskee ingen anden Literatur kan paavise, at man kan skrive fiint, aandrigt, vittigt, høist underholdende og dog grundigt, over et grammatikalsk Spørgsmaal, og fylde et tykt Bind med Granskninger af saadan Art, uden et Dieblik at kjede.

Med samme Sprogets Mesterskab leverede Monti en Bearbeidelse af en tidligere Oversættelse af Iliaden, hvorved flere udmærkede Hellenister gik ham tilhaande. For at vise, med hvilken Heftighed man gik frem under hiin Tids literære Feider, ville vi anføre et Par venskabelige Billetter, der vexledes mellem Monti og Foscolo, om hvem vi strax skulle tale. Foscolo skrev:

„Det er Ridder Monti, den store Oversætter af Homers Oversætter."

Monti svarede: „Hiin Rødhud heder Foscolo, han er saa falsk, at han forfalskede sig selv, da han forvandlede sit Navn Nicolaus til Hugo. Tag din Pung iagt, naar han kommer i din Nærhed."

En norsk Sømands Forliis i de chinesiske Farvande.

(Af et Brev, dateret Hongkong den 17de Aug. 1862.)

Lord of the Isles af Grenock forlod London den 13de April 1862, bestemt til Hongkong. Alt varslede om en hurtig og heldig Reise, indtil Aftenen den 24de Juli, paa 13° $12'$ n. B. og 115° $50'$ L., da jeg blev vækket af mine Betragtninger ved Roret af Udraabet: „Skibet er i Brand." En stærk Lugt af Brændt drog Opmærksomheden til Agterlugen, som øieblikkelig blev aabnet. Alle Mand bleve kaldte, nogle for at sætte Baadene ud, andre til at lange Vand ned i Agterrummet; men da alle Udsigter til at slukke Ilden fandtes forgjæves, saameget mere som 50 Tons (eller 3500 Kollier) Krudt havdes inde, og vi ikke vidste, hvor langt Ilden var fra dette, blev der givet Ordre til at proviantere Baadene. Vi fik fat i 2 Sække Brød og 6 Flasker Viin, og dermed maatte vi lade os nøie, da Røgen alt var for tyk i Proviantrummet. Da der derpaa blev givet Ordre til at gaae i Baadene, gjorde jeg Roret fast og entrede over Agterspeilet ned i Passagerernes Baad, fulgt af Kapitainen, som selv var sidste Mand. Ved Udsætningen af Baadene blev Redningsbaaden knust og følgelig ubrugelig; den første Kutte fik en slem Knæk, men Mandskabet holdt den siden flydende ved uafladelig Øsen hele Natten igjennem. Baaden, som jeg var i — den eneste gode der var tilbage — forlod tilligemed Kutten derpaa Skibet, men vi toge den fælles Beslutning, at holde det i Sigte hele Natten igjennem, for at see dets Skjæbne. Efter en halv Times Forløb tabte vi imidlertid i Mørket Sigtet af den anden Baad. Det var en lang, mørk og regnfuld Nat, men smult Vand, og jeg har aldrig imødeseet Dagen med saamegen Længsel. Vi havde hele Natten holdt Skibet i Sigte, og om Morgenen den 25de roede vi op til det med den Beslutning at gaae ombord for Vand og Seil og lige saa godt løbe Resikoen af at springe i Luften, som at omkomme af Tørst i Baaden. Som vi nærmede os Skibet, traf vi den anden Baad, der ligeledes agtede sig til Skibet; men saasom vi fandt det unødvendigt at udsætte begge Baadene for Faren, besluttede vi, at den daarligste Baad skulde forsøge paa hvad den kunde bringe. Det lykkedes den blot at bringe nogle Klædningsstykker, samt $2\frac{1}{2}$ Bøtte Vand og min Sextant og Kikkert; thi Dækket var saa hedt, at de knapt kunde staae paa det. Vi sendte derpaa Tømmermanden over i den anden Baad for at reparere den saa godt han kunde, idet vi frygtede for, at den ikke vilde udstaae Kulingen, som var sprungen op. Vi toge ligeledes nogle Mand ombord til os, saa vi vare ialt 20 Mand i vor Baad, deriblandt 6 franske Missionærer og 2 engelske Passagerer. I den anden Baad var der 10 Mand, hvoriblandt 2 Nordmænd.

Vi forbleve i $\frac{1}{4}$ Miils Afstand fra Skibet indtil Kl. $2\frac{1}{2}$ Eftermiddag, da det sprang i Luften med et frygteligt Knald. Vi roede derpaa op til Levningerne i det Haab at finde nogen Proviant eller andre nyttige Ting, men uden Held, da Mørket faldt paa, inden vi fandt Stedet. Hele Tiden vare vi forfulgte af Haiene, som vi kunde slaa med Aarerne. Tilsidst gjorde vi en Kniv fast til et Kosteskaft, men de brød sig intet om det og vare lige nærgaaende. — Om Natten tiltog Kulingen med en svær Søgang, saa det var umuligt at lændse med Søerne, da Baaden var for dybt ladet og saaledes maatte stævne Søerne ved Hjælp af Aarerne; men vi fik desuagtet megen Sø over os og vare flere Gange nær blevne et Bytte for Haiene.

Den 26de holdt fremdeles Baaden Stævn til Søerne. Den tredie Dag, den 27de, besluttede vi at styre for Manila, da Søen ikke var saa høi. Efter 3 Timers Forløb fik vi ligesom et nyt Liv ved Udraabet: „en Seiler forud," men den styrede samme Vei og var snart ude af Sigte. Vinden havde hidtil været fra Vest, men sprang nu over til SSV. med Byger og Regn, og da det var umuligt at ligge med Bredsiden til Søerne, vare vi nødsagede til at styre for Hongkong omtrent 600 Mile af. Vi kløvede en Planke og gjorde deraf 2 Master; af en Skjorte og vor Brødsæk samt et Køietæppe gjorde vi eet Raaseil, af andre Klædningsstykker et andet Raaseil, og Tougværk af Skjorter, som vi skare op i Strimler og twistede. — Den 30te besluttede vi at styre for nærmeste Land og faae Vand og gaae til Søes igjen; thi vi kunde ligesaa godt løbe Faren af at blive myrdede, som omkomme af Tørst. Vi havde blot 3 Flasker Vand tilbage, og hvad forslog vel dette for 20 Mand under en brændende Sol. Alt vort Brød var gjennemblødt af Søvand. Vi roede uophørligt hele Natten igjennem og hvilede paa den hedeste Deel af Dagen. Om Natten skiltes vi i Mørket fra den anden Baad og saa den ikke sidenefter.

Om Eftermidagen den 31te fik vi Land i Sigte, og det gav os fornyet Kraft, saa vi øieblikkelig grebe til Aarerne; men inden Aften havde allerede tre Mand af Udmattelse ladet Aarerne gaae; dog vedbleve vi at ro til Klokken 11 om Aftenen, men fandt vore Anstrængelser forgjæves, da Strømmen og Vinden var os imod. Vi satte da Seil og lagde bi for Natten. Om Morgenen saa vi Land tværs af os; vi „sqærede" da ind og lændsede afsted. Som vi nærmede os, kom en Junk og gav os Vand og tog os paa Slæb. Et Kvarteers Tid derefter havde vi tre Sørøvere i Sigte, som satte sine Baade ud og bordede os. De strippede os næsten nøgne og tog Instrumenter og Alt fra os. Endelig forlode de os, da de fandt, at vi Intet meer af Værdi havde. Junken slæbte os derpaa langt op af Floden Sing Liu i Hainan til en liden Landsby beboet af Indfødte. Øieblikkelig bleve vi omringede af flere hundrede Chinesere, der, som vi kunde forstaae, vilde myrde os. Men vi gjorde Skipperen paa en af Junkerne forstaaeligt, at vi vilde betale ham 2000 Dollars for at bringe os til Macao eller Hongkong. Og han tog os da under sin Beskyttelse. Om Aftenen gjorde en Junk, som laa en 30 Alen fra os, Bruduille og vilde, at vor Junkskipper skulde dele de 2000 Dollars med ham; men da han ikke vilde dette, stillede den sine Kanoner mod os. Vi rustede os naturligviis ligeledes, og Huggerter og Entrespiger bleve bragte op, men Skipperen fik heldigviis bilagt Striden med det Gode.

Junken bragte os nu til Macao, hvor vi ankom den 7de August. Om Natten holdt bestandig to Mand Vagt, saa vi ikke skulde blive overrumplede og myrdede. Man gav os kun saa meget at spise, at vi holdt Livet i os, nemlig lidet Riis to Gange daglig. Konsulen bragte os strax iland, gav os Herberge og god Spise; men vi sank i Knæ, saasnart vi kom paa Landjorden, saa udmattede vare vi, og det var ikke mere end saavidt vi kunde gaae til vort Logis. Den følgende Morgen bleve vi sendte til Hongkong, og jeg blev meget glad ved allerede der at finde mine tvende Landsmænd, der havde været med i den anden Baad. De vare, ligesom vi, hiin Morgen blevne overfaldte og plyndrede af Røvere, men disse gav dem lidt Vand og nogle Beskuits og lod dem gaae til Søes. Den 4de vare de blevne optagne af Dampkanonbaaden „The Snake" strax udenfor Hongkong.

Man vil maaskee troe, at nu vare alle vore Gjenvordigheder endte, men nei! Efterat vi saaledes paa Havet vare undgaaede Ilden og Bølgerne, med dets Uhyrer, og Hunger og Tørst samt Sørøvere, havde vi vore Plager paa Land. Saasnart vi kom iland, gik vi lige til Skibets Agent, der lovede os al Bistand og gav hver af os nogle brugte Klædningsstykker, saa vi kunde beskytte os mod Solen. Derpaa henvendte vi os med Kapitainen til Havnefogden, som tog og sendte os til et amerikansk Boarding house, og som lovede ligeledes at søge Alt ordnet for os. Men Dagen efter negtede Agenten at udbetale vor Hyre, og Kapitainen gav os derfor en Vexel paa Rhederiet i England; dog Ingen her vilde tage vore Vexler. Havnefogden gav os en Straahat, to Par Buxer, to Busseruller, Alt til en Værdi af $2\frac{3}{4}$ Dollars. Vi havde videre at søge vor Ret og gik ombord og fortalte Admiralen, hvorledes Sagerne stode. Han sendte os derefter til Guvernøren, som lovede at tale til Havnefogden. Kapitainen havde imidlertid været hos Agenten og endelig faaet udvirket, at han vilde hjælpe os, da vi vare i en sadan Forfatning. Og nu fik vi da endelig den næste Dag vor Hyre, men saa tog Havnefogden 4 Dollars fra hver af os for Klæderne, medens vi blot havde faaet for $2\frac{3}{4}$. Boardingmasteren tog 18 Dollar for Logis og Kost samt nogle diverse Smaating, saa han snød mig paa 6 Dollars. . . Den 16de gik jeg ombord i Skibet „Akbar" fra Liverpool, hvormed alle mine Gjenvordigheder foreløblg vare endte. — — —

Literatur.

Theoretisk-praktisk Handels-Regnebog til Skolebrug og Selvunderviisning af Anton Schjøth. Chra. (Forf.s Forlag.) 176 S. st. 8. Priis 1 Spd. Hr. Fuldmægtig Schjøth, der nu i over 30 Aar har været Regne-Lærer ved Christiania Handelsinstitut, og i 1845 udgivet en Tobinds Handels-Arithmetik og 1853 en meget hensigtsmæssig Anviisning til hurtig praktisk Regning, har i det af ham flittigt dyrkede Fag forelagt et nyt Arbeide, der er beregnet saavel for Skolen, som det praktiske Liv, og hvori Resultatet af hans mangeaarige Studium og Erfaring som Lærer findes samlet paa samme Tid som de fortrinligste og nyeste udenlandske Arbeider i Regnekunsten, navnligen Telschow's, deri ere tagne paa Raad. Bogen bestaar af tvende Hovedafdelinger: Læren og Opgaver. Læren om Konto-Kuranter har Værkets Omfang hindret Forf. i at medtage. — Som vi allerede en Gang tidligere have gjort opmærksom paa, har Hr. Schjøth et særeget Greb paa at udfinde og fremstille lette praktiske Regnemethoder, og derved blive hans Arbeider i Arithmetiken netop særdeles skikkede for Forretningsmanden, hvilket visinok især gjælder nærværende Værk. I Forhold til Sidetallet maa denne Bogs Priis ansees for usædvanlig høi; men naar der tages Hensyn til den drøie Tryk og det store Format — tospaltet Royal-Oktav — samt endelig den forøgede Udgift ved Satsen af Tal og Tabeller, vil den ikke findes overdreven, om den end just ikke kan kaldes billig.

— Af **Flateyjarbók**, der udgives efter offentlig Foranstaltning og paa Mallings Forlag, er udkommet 2det Binds 2det og sidste Hefte, 18 Ark, Priis 76 ß. De tvende hidtil udkomne Bind, der tils. udgjøre 81 Ark stor Oktav, koste 2 Spd. 90 ß, en i Forhold til det gode Udstyr meget moderat Priis. Med 3die Bind afsluttes Værket. Inden dette Bind kan udkomme, tiltrænges imidlertid nærværende Storthings Gjentagelse af forrige Storthings Bevilling til Norske Kildeskrifters Udgivelse, ved hvis Understøttelse Trykningen af dette vigtige, hidtil i Haandskrift henliggende Kildeskrift alene er bleven mulig. Det kan dog neppe være nogen fornuftig Tvivl underkastet, at en fornyet Bevilling vil finde Sted, især da forrige Storthings Bevilling alt har bragt saamange og vigtige historiske Kildeskrifter for Dagen.

— **Johannes's Evangelium**, forklaret i Bibellæsninger af W. F. Besser, Oversættelsen gjennemseet af Gisle Johnson, er nu udkommet fuldstændigt og udgjør 730 S. 8, Priis 1 Spd. (J. Dybwads Forlag.) Det er egentlig 3die Bind af Bessers fortræffelige Bibellæsninger, som her foreligger i Oversættelse; men ligesom de tvende foregaaende Bind har dette sin særskilte Titel og faaes særskilt. Herpaa tro vi særligen at burde henlede Opmærksomheden saavel paa Grund af det fortolkede Evangeliums Skjønhed, som den billigere Priis, hvortil det faaes, idet den ærede Forlægger har leveret Bogen som „Godtkjøbsudgave, nemlig til en Priis af vel $2\frac{1}{2}$ ß. Arket, smukt Udstyr.

— Af **Walter Scotts's Samlede Romaner**, der, som før bemærket, hos Philipsen i Kbhvn. udkommer i en god, smukt udstyret og forholdsviis billig Oversættelse (hver Roman med særskilt Titel) er 8de Binds 2den Afd., indeholdende Den sorte Dverg, netop fuldstændig udkommen og koster 50 ß.

— I „Christiania-Posten" har en vis M. fremsat endeel „vaklende Ideer" om den „total Revolution" i vor „lille Theaterverden", som „for Tiden er," og som han slutter maa føre til en Reform. Manden erklærer selv, at han „har for liden Lokalkundskab*) til at urgere (!) over", hvorledes begge Theatres Sammensmeltning burde foregaae. Men han siger os dog saameget, at ikke blot Jørgensen og de andre danske Skuespillere maa jages paa Porten, men endog Fru Wolf, „der, skjønt norsk, ogsaa maatte forlade os paa Grund af sociale Forhold til en Danske" (det vil i en mindre opskruet Stiil end Forfatterens, sige: fordi hendes Mand er danskfødt). Han belærer os fremdeles om de tvende underlige Ting, at paa den ene Side „ingen begavet dramatisk Digter under vore Forholde vil bruge vor i Sandhed fattige dramatiske Literatur," fordi vore Theatre ikke kunne honorere, hvorfor Bjørnson har tyet til Danmark (hvis Theatre heller ikke have honoreret ham med en Skilling!), og paa den anden Side finder han, at vi have „en norsk dramatisk Literatur, sand norsk Skuespillerkunst blomstrer i Ly af de gamle Fjelde, værnet om af det norske Folk." Oppe i en Spalte fortæller han ogsaa, at hvad det norske Theater fornemmelig vilde savne, var en norsk Wiehe og en norsk Jørgensen, i hvilket Stykke vi blot fik haabe paa Tiden; men længere nede forsikrer han, at vi have begge Dele (Abelsted er nok Wiehe!) Forf. finder Tidspunktet særdeles heldigt for det norske Theater, da den Oestenske Operatroup har trukket „den fine Verden" did, saa „de Fordomme, som rimeligviis før fandtes blandt Noblessen mod det norske Theater som Theater, nu ere bortdunstede." (?!) Af en saa løierlig Slutning som denne, at nogen Anerkjendelse og Fremhjælp af den norske dramatiske Kunst skulde ligge deri, at Publikum besøger udenlandske Opera-Forestillinger inden de samme (leiede) Vægge, saavel som af Hr. M.'s hele skruede Sprog skulde man slutte, at Forf. havde den ondskabsfulde Hensigt, at parodiere Norskhedsbestræbelserne, en Slutning, der turde vinde i Sandsynlighed ved Slutningsbemærkningernes hule nationale Pathos paa anden og tredie Haand, med Talemaader om „Lynglimtet W." og „vor høie Oldtidsrække af Helte, en for en vandrende frem for den undrende Nations Øine, store, som de vare skaarne af Fjeldets Malm med Jern i Sind og med staalblank Sjæl, ægte norske, ei bløde og væke, som hine dansk-norske, osv." Men enten Forf. har agtet at skrive en Parodi eller noget Alvorligt, har han gjort sine Sager lige slet. Og det er saa langt fra, at Læseren vil føle sig opbygget ved denne kuriøse Autor, at man tvertimod vil finde, at Alt, hvad han har frembragt af „træffende Bemærkninger", er gammelt endog i selve Posten, hvor myndigere og forstandigere Mænd engang have ført Ordet for en national Scene.

*) Det er dog kun Sagkundskab, der spørges om, og han fører det myndige Ord, som om han tiltroede sig denne.

Norge.

Christiania. I Intelligentssedlerne (Nr. 256—58) findes et Par Korrespondentartikler fra Reykjavik, hvori gives Vink om hvorledes Handelen paa Island nu føres fra Norge og hvorledes den kunde føres med en større Fordeel for begge Parter. Brevskriveren opfordrer til at oprette et norsk Konsulat i Reykjavik.

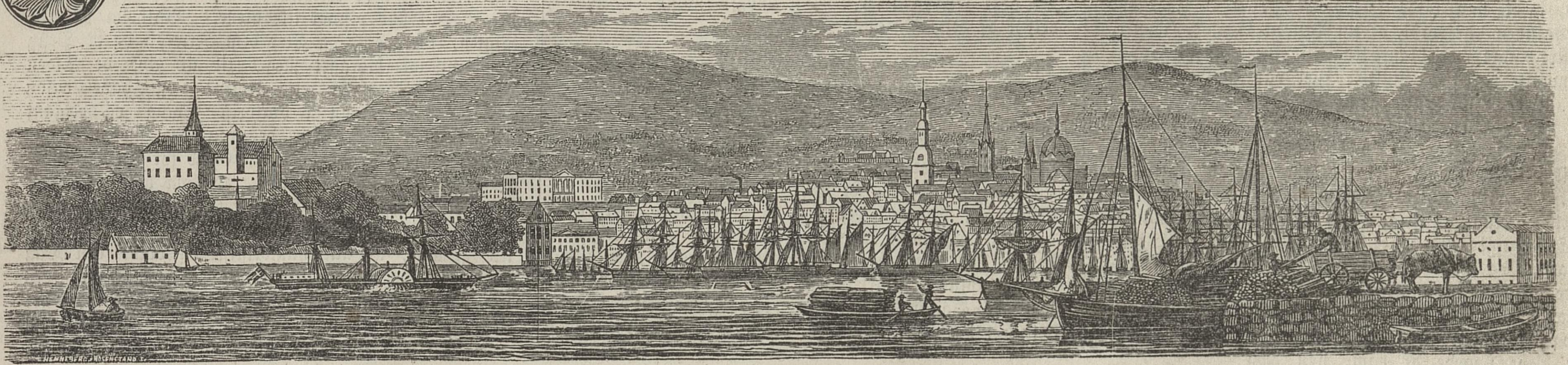
— Storthinget har eenstemmig besluttet Tilbagebetalingen af de 10,600 Spd., som Stiftamtskriver Bye og Kautionister maatte tilsvare i Anledning af det paa Stiftamtstuen i sin Tid forøvede Tyveri.

— Hr. Henr. Ibsen, som forløbne Sommer med offentlig Understøttelse foretog en Reise her i Landet for at samle Folkesagn og andre Folkedigtninger, har af Sagn især paa Søndmør forefundet et rigt Materiale, hvilket han agter at bearbeide og udgive i en særskit Samling, hvoraf Hr. C. Tønsberg har overtaget Forlaget. Som Prøve paa denne Samling kan man betragte de i dette og forrige Nummer af vort Blad meddeelte Sagn.

Hermed Tillæg af Avertissementer.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 46. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 16de November 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Det tydske Studenterliv igjennem Tiderne*).

(Af A. M. Glükstad.)

I.

„Du wirst meinen, daß man auf Universitäten lauter Weißheit mit Löffeln fresse und keine Thorheit in einigen Winckel sehe. Allein wenn du dahin kommest, mußt du im ersten Jahre ein Narr werden . . . Laße dich dieses Jahr nicht allein auf gut Teutsch, sondern auch auf Rotwelsch trillen und vexiren. Wenn ein alter Wetterauischer oder Vogelsberger Milchbengel, der sein Lebtage bey seiner Mutter Schmaltz-Topffen geseßen und Käsekuchen und Atlants-Birn**) gefressen hat, bis etwann der alte Müller, Gersten-Haus, ihm den Weg nach Gießen gewiesen, kommt und bietet dir Nasenstieber an, das laß dir nicht frembd vorkommen: perfer et obdura. Olim meminisse juvabit."

(Schuppius, Lehrreiche Schriften. Frankf. 1684.)

Det er klart nok, at den Fremmede, der pludselig bliver forsat ind i det tydske Universitetsliv og som udvortes Tilskuer betragter Burschelivet, fornemlig saaledes som det i sin mest charakteristiske Skikkelse aabenbarer sig i Korpslivet, maa finde de fleste Ytringer deraf fuldkommen latterlige eller ialfald yderst paafaldende; men det gaar ikke an saaledes uden videre at erklære en heel Nations studerende Ungdom for en Narreforsamling. Da dette Liv først traadte mig for Øie, blev jeg stærkt mindet om mine Skoledage, da jeg havde den Ære at være „Kommandant" for en Fæstning. Paa den ene Side drømte vi os ind i en vis Ridderlighed à la Karl Moor, og paa den anden Side havde vi en Følelse af, at vi levede i en civiliseret Tidsalder, hvorfor vi lavede os et indviklet Lovvæsen istand. Jeg mindedes ved mange af de tydske Studenters „Komment"-Bestemmelser om en høist vigtig Paragraph i vore Fæstnings-Love. „Streng Lydighed er paabudt og Bidragene, een Skilling hver anden Uge, opbevares af Kommandanten." Os forekom denne og lignende Bestemmelser ligesaa vigtige som sindrige, og vi undrede os høilig over, at voxne Folk trak paa Smilebaandet af vort kløgtige Lovmaskineri. Hos Tydskerne vare disse Drømmerier langt udover Skoledagene, det er Sagen, og der er virkelig noget Smittende derved selv for den kolde Fremmede. Man maa, for at forstaae det tydske Studenterliv, tage Hensyn til Nationalcharakteren og den historiske Udvikling. Tydskerne ere et phantasifuldt Folkeslag, der let bliver „überschwänglich," og det har tillige en stærk Drift til at systematisere. Hvad der fremavles af en kaad Indbildningskraft, sættes snart i System og antager en fast Form, der tilsidst næsten forstenes. Man maa derfor, for at forstaae, hvad der nu forekommer os som en stortartet historisk Anachronisme, gaae tilbage og søge Kilderne i Fortiden. Det er virkelig heller ikke uden Interesse at gjøre Bekjendtskab med lidt af det tydske Studenterlivs Historie.

*) Nærværende Opsats er kun en Prøve af et større Arbeide, „En tydsk Universitetsstad," hvis Omfang gjør den for vidtløftig for „Illustr. Nyhedsblad." Da imidlertid nærværende Afsnit danner en Heelhed for sig, idet det indeholder en sammendraget historisk Skildring af det tydske Studenterliv, har jeg troet, at det maaskee kunde interessere Bladets Læsere.

**) Atlants-Birn, d. e. transatlantiske Pærer — Potetes. De strax ovenfor nævnte Egne, Wetterau og Vogelsberg, høre til Overhessen, hvis Ungdom søger Gießen som Universitet.

De første tydske Universiteter dannedes efter de berømte udenlandske Høiskolers Mønster, især Paris og Bologne. Vi finde derfor saavel i Prag, hvis Universitet stiftedes 1348, som i Wien (1356) Inddeligen efter Nationaliteter, fire i Tallet, Noget, der dengang, da Universiteterne ikke vare lokale Embedsmandsfabriker, men frie, aandige Læreanstalter og besøgtes saavel fra Norden som Syden, havde sin fulde Betydning. At den indbyrdes Skinsyge og Tragten efter Forrettigheder imidlertid maatte foraarsage mange Rivninger og blodige Trætter mellem Nationerne indbyrdes, er klart nok, især da et af Studenternes Privilegier i Reglen var at bære Vaaben.

Denne Splid skulde ogsaa komme Prags Universitet dyrt til at staae. Kong Wenceslaus afgjorde nemlig en Strid mellem den bøhmiske og tydske Nation derhen, at den første skulde have tre Stemmer, den sidste kun een, og nu udvandrede efter Aftale samtlige Tydskere, hvis Antal opgives til 24,000, og hvis Udtog skal have varet fulde otte Dage uafbrudt. 2000 af disse droge til Leipzig og grundede dette Universitet. Ved Siden af denne Nationalitets-Inddeling var imidlertid allerede 1260 i Paris Afsondringen i Fakulteter opstaaet.

Fra det femtende Aarhundrede skrive sig de saakaldte Kollegier eller Burser, hvis Beboere kaldtes collegiati, bursati, bursarii, hvoraf Ordet Bursch. De vare oprindelig Indretninger, hvor fattige Studerende under Opsigt af en Bakkalaureus eller Magister nød fri Bolig, Kost osv.*); men det varede ikke længe, førend Opsynsmændene fandt deres Regning ved at optage Medlemmer for Betaling, og det gik saa vidt, at de løb om i Værtshusene for at hverve Kunder. Som en Følge af denne Forandring gik Tugt og Orden tabt. Burserne, der i Begyndelsen vare rene Klostre, hvis Beboere gik halv geistlig klædte og kun turde tale Latin indbyrdes, bleve tilsidst Arnesteder for alle Laster, dobbelt afskyelige, fordi de dreves i klosterlig Hemmelighed. Lidt efter lidt blev man kjed af disse Burseindretninger, som ved Reformationens Tid omtrent kunne ansees for afskaffede.

Hvorledes Sædeligheden var paa de gamle Universiteter, fremgaar blandt Andet af en Ytring af Kardinal de Vitris Historia occidentalis: „In una et eadem domo sholæ erant superius, prostibula inferius . . . Ex una parte meretrices inter se et cum lenonibus litigabant, ex alia parte disputantes et contentiose agentes clerici proclamabant" — en Beskrivelse, jeg „for visse Aarsagers Skyld" vil lade staae uoversat og lade dem, der forstaae Latin, beholde for egen Mund. Reformationen, der i videnskabelig Henseende virkede saa yderst gavnligt, idet den fremfor Alt dødede den tørre Scholasticismus og bragte Studiet af de gamle Klassikere til Blomstring, formaaede ikke meget mod Sædernes Fordærvelse. Der klages saaledes jevnlig i det sextende Aarhundrede over, at Studenterne trængte sig ind ved Bryllupper

*) I Kjøbenhavn have vi endnu Levninger af lignende Indretninger, rigtignok fra en senere Periode, i Regensen (1623), Borks Kollegium (1689) og Ehlers (1691).

o. desl., hvor de behandlede Gjæsterne ilde og, som man seer, i Skjorteærmer opførte en formelig Cancan. Ituslaaen af Vinduer, Storm paa offentlige og Privatbygninger, Slagsmaal med Vagten og Mord hører til Dagens Orden, uagtet de strenge Forordringer derimod. I Wittenberg blev saaledes 1512 Rektor stukket ihjel af en Student, han havde relegeret. En høist betegnende Begivenhed berettes fra Erfurt. Her skulde 1510 en Student, der havde stjaalet en Kalk, radbrækkes. Denne sloges med Skarpretteren paa Skafottet og faldt med ham ned fra Muren. Da Bødlen endelig havde overmandet ham og i Mangel af Strikke med sit Pengebælte bundet hans Hænder til Stigen og nu steg op for at hente Strikken, bortførte Studenterne Kammeraten med samt Stigen og Pengepungen, hvori de 3 Gulden, som det høivise Raad havde betalt Bødlen forskudsviis for Studentens Radbrækning — Alt under Heisa og Hallo og Folkes ustyrlige Latter. I Leipzig blev en Student henrettet 1567, der med tre andre havde plyndret en Apotheker, en af disse derimod, da han var en fornemme Doctoris Søn, relegeret paa 90 Aar! Om han efter denne Tids Forløb kom tilbage, for at fortsætte sine afbrudte Studeringer, staar ikke anført.

Fra Begyndelsen af det sextende Aarhundrede skrive sig Duellerne, det vil sige aftalte Æreskampe, og allerede i 1585 bleve i Wittenberg flere Studenter relegerede paa Grund af Duel. I dette Aarhundrede bleve ligeledes Fegteskoler almindelige i Tydskland.

At Drikkeriet i denne Periode har staaet i Flor, seer man af alle Beretninger; at drikke hverandre under Bordet var en almindelig Fornøielse. En af Universiteternes Forrettigheder var toldfri Indførsel af Øl og Viin; denne Forrettighed udstraltes ogsaa til de enkelte Professorer, undertiden endogsaa til Studenterne. Hvorledes det stod sig med Fliden, kan man slutte sig til deraf, at en Professor i Rostock 1600 nokfaa indstændig beder Studenterne idetmindste engang om Ugen at komme paa Forelæsning.

En Musasøn fra denne Tid maa have været et rart Pragtstykke: en sort Fløielsbaret med rød Fjæder, en rød, tætsluttende Vams med Pufærmer, uhyre røde Pludderbuxer (hvortil der gik med indtil 100 Alen Tøi); over den høire Skulder hænger en purpurrød Kappe, ved den venstre Side en uhyre Kaarde. Naar I dertil føie en spidsk Mund — og Fipskjæg, hvis dette var saa venligt at ville voxe, saa have I Manden!

Hvad der før havde været galt, blev under Trediveaarskrigen end værre, Studenten blev til en reen Landsknegt. Det værste Uvæsen, der daterer sig fra denne Tid, var den saakaldte Pennalismus. De Studerende sluttede sig gjerne sammen i Landsmandskaber med egne Seniorer osv., og naar en ung Student — Pennal*) — ankom, fik han til inspector morum i Reglen en Landsmand; denne kaldtes Schorist. At Pennalen maatte stoppe Piber, pudse Støvler, bære Kaarde, Brændeviin, Øl, Kringler osv. efter Schoristen paa Gaden, var det Ringeste. Han maatte aflevere sine Klæder, Bøger, Penge, han maatte skaffe Mad- og Drikkevarer, om han saa skulde stjæle dem, — Noget, der hændte mere end een Gang — og

*) Ordet Pennal er endnu brugeligt paa flere Universiteter i den noget modificerede Betydning af Gymnasiast, Discipel i en lærd Skole. Fuchs betyder nu det Samme som dengang Pennal og er ikke meget yngre.

medens hans Herre og Mester stoltserede om i Pludderbuxer og høie Støvler med uhyre Sporer, traskede Pennalen bagefter med lasede Klæder og Pampusser paa Benene. Knubs og Næsestyvere hørte til det daglige Brød, og en af de behageligste Traktementer var den saakaldte „Schweden-Trank“, en Ret, der bestod af Pølse, Brød, hakket Brændenesle, stødt Teglsteen, Blæk, Sennep, Smør, Nøddeskaller, Snaus og lignende Ingredientser. En dansk Student, Holldorf, blev, fordi han vilde forlade Rostock 6 Uger før Pennaltiden var forbi, af sin Nations Senior, Höpner, og fire Andre med blanke Kaarder eftersøgt i sin Bopæl og maatte holde sig skjult. Især var Holldorf bange for, at de skulle putte ham Salt i Næsen og støde den fiint med en Stok!

Den saakaldte Deposition, der mærkeligt nok udgik fra Universitetet selv, hidrører ogsaa fra denne Tid. Den Nyankomne blev af det philosophiske Fakultets Dekan underkastet en latterlig Examination f. Ex. spurgt om, hvor mange Lopper der gik i en Skjæppe, og naar han ikke tilfredsstillende kunde besvare dette Spørgmaal, fik han et Ørefigen og den Belærelse: „Du Nar, de gaae ikke i Skjæppen, de hoppe i den.“ Der blev ham paasat et Par Horn, som bleve slaaede af ham, han blev høvlet, barberet, klippet, kjæmmet med en uhyre Kam osv., medens disse sindrige symbolske Handlinger bleve ham forklarede derhen, at han nu skulde aflægge den gamle Adam. Ceremonien endte med, at Dekanen rakte ham Salt og Viin, — Noget, man ogsaa finder antydet hos Holberg —, og efter endt Absolutionssmaus kunde han nu begynde sit fri og lykkelige Liv som Pennal. Senere kunde man kjøbe sig fri for Depositionen, og endelig ophørte den aldeles.

Det kunde synes underligt, at Pennalerne taalte denne Behandling; men det viser sig endogsaa, at de satte en Ære i at gaae omkring saa lurvede som muligt, og de vare de Allerivrigste til at modsætte sig, da Forordning paa Forordning søgte at raade Bod paa dette Uvæsen. I et Forbud 1660 mod Pennalismen i Gießen betegnes Schoristerne smagfuldt nok blandt Andet som dracones horrendi, excrementa diaboli! Gadespektakler og Uordner af enhver Slags gik isvang, og man trodsede alle Forbud. Da der udkom en Forordning imod at bære Kaarde, lode de den føre efter sig paa en Trillebør. Studenterne generede sig overhovedet lidet i deres Indfald. I Nærheden af Jena bestilte de saaledes Geistlighed og Skole til en høitidelig Begravelse, og da Kisten efter Datids Skik blev aabnet paa Kirkegaarden, laa der i den — en Spegesild!

Som et Kuriosum fra den Tid bør man ikke forglemme de saakaldte „Professorburschen“, Studenter, der boede hos Professorerne, som paa Grund af den dem tilstaaede Toldfrihed fandt sin gode Regning derved. Disse Professorburschen maatte vel spytte ordentlig i Bøssen, men havde derfor god Levemaade og alskens tilsnegne Forrettigheder. Det gik saa vidt, at Pedellerne ikke turde jage deres Hunde ud af Forelæsningsværelserne, og for tilstrækkelig at betegne disse ædle Skabninger i Modsætning til de borgerlige Bæster, fik Halsbaandet Mærket PPH, d. e. Professoren-Purschen-Hund!

Den egentlige Pennalisme ophørte vel; men Nationalismen vedvarede i Skikkelse af Landsmandskaber, og i det attende Aarhundrede træffe vi disse i fuld Flor. De antoge en bestemtere Form, de løse, uklare Bestemmelser bleve til fuldstændige „Statuter“ for den enkelte Forening og et almeengyldigt „Komment,“ der forenede alle Landsmandskaber indbyrdes. De havde hver sit særskilte Hververdistrikt, hvorfra de hentede friske Kræfter, et Punkt, hvori de adskille sig fra de i vort Aarh. stiftede Korps, med hvilke de forøvrigt væsentlig stemme overeens. Ligesom i disse var dengang Studenten i første Semester „krasser Fuchs,“ i andet „Brandfuchs,“ i tredie „Jungbursch“ osv., og ligesom Korpsene holdt de Duellen strengt opret. Omtrent midt i forrige Aarhundrede opstode de hemmelige Ordener paa de tydske Universiteter; de laante saavel Principer som Form fra Rosenkreutzere, Illuminater og Frimurere. De gik ud paa evigt Venskab og gjensidig Hjælp og Befordring udover Universitetslivet; de havde deres Loger, Ordensmestre, Grader osv., brugte Baand, Kors og bestemte Skrifttegn som Betegnelse, fordrede en „hellig“ Eed ved Optagelsen. Det heder om en saadan Orden i en samtidig Kilde, at dens Overhoved var „en Bursch, der i sin Orden udøver en Magt som fordum Jesuitergeneralen i Jesu Selskab.“ Ordenshemmelighederne havde naturligviis ikke stort Værd, men øvede deres Tillokkelse, og de talrige og strenge Forbud mod Ordenerne gave Medlemmerne en Martyrglands, som endmere bidrog til at holde dem sammen. De døde efterhaanden hen og ophørte ganske i Begyndelsen af dette Aarhundrede.

Hoffmann von Fallersleben.

Siden den tydske Kunstpoesies Gjenfødelse ved Goethe har flere af Tydsklands nyere Digtere (Rückert, Uhland, Kerner, Mørike) dyrket Poesien alene for Kunstens Skyld, og betragtet den som en Virksomhed, der ikke bør sætte sig andet Maal end dens egen ideale Skjønhed. De holdt sig udenfor al Berørelse med den daglige plumpe Virkelighed og vort Aarhundredes moderne Samfundsinteresser; de søgte tvertimod en Tilflugt i Poesien, hvorved det kunde lykkes dem at

Digteren Hoffmann v. Fallersleben.

holde sig Tidens stridende Interesser fra Livet. Er det imidlertid sandt, at Digterne ere de pirreligste, i alle Fald mest modtagelige Gemytter, saa skulde man jo ogsaa have en vis Ret til at formode, at den da herskende Politistats og Censurtrykkets offentlige Kalamiteter, Restaurationsperiodens utallige smaae og store reaktionære Forsøg paa at skrue Tidens Aand fast indenfor en borneret Politiks snevre Grændser — ogsaa maatte have gjort stærkest Indtryk paa Tidens Poeter, og derfor ogsaa afspeilet sig i deres Værker. Men den common sense, som i vore Dage udtømmer sit rige Indhold i den frie Presse, de satiriske Ugeblade — den nuværende Stats egentlige Sikkerheds-Ventiler — var dengang, da dog Beranger sang sine udødelige Viser, endnu en forbudt Aandsbeskaffenhed i Tydskland, og Den, der var saa pirrelig, at han led af den, gjaldt vel i Folkets Øine for en Prophet, men Politiet betragtede han som et farligt og yderst mistænkeligt Subjekt. Fleertallet af Digterne lod sin Medfølelse for Fædrelandet fordampe i Romantikens og Kunstpoesiens Opiumsruus; de faae frie Hoveder, som Heine og Børne, frelste sig fra den forpestede Luft ved at tye til Frankrig. Det „unge Tydskland“ begyndte, trods deres liberale Retning, med en udelukkende Eensidighed, og havde kuns liden Sands for det tydske Folk med dets Higen og Stræben; det store Tros af Literater skrev Theselskabs-Artikler, Salonnoveller og — Theaterrecensioner. Hoffmann v. Fallersleben derimod, modnet ved Studiet af de gammeltydske Folkesange, og væbnet med en ædel og urokkelig Harme, stod ligeoverfor denne æsthetiserende Bedrift som en heroisk Patriot, hvis glødende Friheds- og Fædrelandskjærlighed foretrak at give Slip paa det daglige Livs Bekvemmeligheder, fremfor at opgive Kampen mod Tidens politiske og sociale Forkerthed. Han stod vistnok ikke alene. Wilhelm Müller, Platen, Auersperg, og efter dem Herwegh og R. Prutz have vistnok bidraget meget til at give de Tiden bevægende Ideer sit rette Udtryk, og have ogsaa overgaaet Hoffmann i oratorisk Sving og elegant Form; men denne har desuden ved sin ulykkelige Skjæbne maattet bøde i stærkere Grad for sine Tiraillør-Angreb paa Politi og Censur. Og om hans folkelige, sprudlende, vistnok paa Øieblikkets Stemning beregnede Viser i vore Dage læses mindre, saa maa man dog ikke glemme, at alle humoristiske Ugeblade den Dag idag tære paa hans Efterladenskaber. Han fandt først den rette Tonart for de lette, slaaende Viser, der pryde Kladderadatsch's første Side og spredes som Haandgranater ud blandt Tusinder. Han havde uimodsigeligt Begavethed nok til at kunne være bleven en tydsk Beranger, da denne overgaar ham mere i pikante Stiklerier end i gratiøs og let Satire. I Sammenligning med Nutidens for største Delen fade og vandige Lyrik gaar der en frisk, naturtro Livfuldhed, en fri Villen og Stræben gjennem Hoffmanns Sange. Han betragter ikke Poesien som en eensom Skovnymphe, men hun er en dristig Frihedsgudinde, som hugger løs paa Philistre og Hyklere, Censorer og Spioner. Man maa rigtignok indrømme, at denne Art af Poesier, som Middel for politiske Formaal, ikke kan have noget langt Liv; ere deres Maal opfyldt, saa glemmes de, men derfor kunne de dog have sit Værd som historiske Momenter. I saa Henseende indtages den første Plads af hans „Upolitiske Viser,“ hans Gade-Viser og Salon-Sange, som i Fremtiden vistnok mere ville have Interesse for Historieskriveren end for Literaturhistorikeren.

Hoffmanns upolitiske Viser bleve, som bekjendt, forbudte, og kostede deres Forfatter hans Professorat i Breslau. Nutildags har man ondt for at begribe, hvad der dog kunde synes farligt i disse Viser, thi alle Angreb paa Fyrsterne ere omhyggeligt undgaaede, og os forekomme de derfor vel vittige, men dog temmelig uskadelige. Hans Gadeviser og Salon-Sange synes skarpere, da han deri giver sin Harme Luft over Politiets Forfølgelser mod ham. Iøvrigt har han heller ikke skaanet de politiske Enthusiaster og Kandestøbere, thi han indsaa meget vel, at der ikke kunde udrettes Noget ved at holde Taler, ræsonnere og slaae i Bordet.

Ved Siden af dette satiriske Element indeholde hans Sange imidlertid ogsaa et virkeligt poetisk, og det lader sig nu engang ikke negte, at siden Arndt's Tid er der i Tydskland ikke anslaaet saa trofaste og kjernefulde Strenge til Fædrelandets Priis. Hans politiske Poesi er ikke blot en spids Braad, den er ogsaa en Harpe, hvoraf han udlokker Phalener, helligede hans dyrebare Fædreland.

Som politisk Digter har han altsaa spillet en betydningsfuld Rolle. Naar de offentlige Forholde i vore Dage ere bedre og sundere ordnede, saa skyldes dette ham og hans Kampfæller, og han bør derfor regnes til de Brave, der som Folketribuner i en betrængt Tid give Folkets Nød og Lidelser Udtryk i Ord og Toner, og saaledes hjælpe til at fremskynde den langsomme Fremadskriden. — Men ved Siden af denne politiske Medvirkning bør han ogsaa skattes som virkelig Digter og udmærket Videnskabsmand. Som Digter har han i sine henrivende Børnesange megen Lighed med Rückert. En spillende Lethed i Formen og en skalkagtig Naivitet stemple dem som Mønstre i dette sparsomt repræsenterede Genre; ofte giver han dem en social Bismag, som i „Musekatten,“ der giver en stor Fest og indbyder en borgerlig Pudelhund, fordi han kan spille saa yndigt paa Hakkebræt. Hoffmann har desuden et mærkeligt Talent til at digte i Dialekt, og det saa fuldkomment, at hans „alemanniske Digte“ ikke i nogen Henseende afvige fra de ægte Folke-

produkter, saa fuldstændigt har han forstaaet at tilegne sig den alemanniske Stammes Maade at føle og udtrykke sig paa. — Størst Fortjeneste har han dog erhvervet sig som Germanist, og hans lærde Forskninger i gammeltydsk Literatur og Philologi har for en Menneskealder siden sikret ham en æresfuld Plads ved Siden af Grimm, Simrock og Uhland. Her opregne vi blot hans vigtigste Arbeider. Foruden sine gammeltydske Forskninger udgav han Brudstykker af Ælfried, af Tristan og Isolde, endvidere den tydske Philologi i Grundrids, schlesiske Folkeviser, tydske Selskabsviser fra det 16de og 17de Aarhundrede, politiske Digte fra den tydske Fortid, den tydske Kirkesangs Historie, sex Bind Horæ Belgicæ o. fl., — en videnskabelig Produktivitet, som maa forbause ved Siden af hans omfangsrige og mangesidige poetiske, og derfor maa man ogsaa dobbelt beklage hans Tab som akademisk Lærer.

Hans Liv har været meget bevæget og rigt paa Omskiftelser. Født i Fallersleben i Hannover den 2den April 1798, tog han efter at have gaaet gjennem Gymnasiet i Halmstadt til Universitetet i Göttingen. I en rigtig Erkjendelse af, hvad den tydske Literatur behøvede til sin Fornyelse, ofrede han sig strax til germanistiske Studier. Han supplerede sine manglende Kundskaber i Bonn under Arndt og ved Bibliotheket i Leiden; gik derpaa til Berlin, blev allerede 1823 ansat ved Biblioteket i Breslau, og steg 1830 til Professor i tydsk Sprog og Literatur ved det derværende Universitet. Siden 1821 var han optraadt som Digter, og Ingen skulde af hans ustyldige Sange og Romancer, Jægerviser, Evighedsblomster, kunde have gjættet sig til den fremtidige Folketribun og Satiriker. Hans „Upolitiske Viser" fra 1840 bleve imidlertid afgjørende for hele hans følgende Liv. Han fik Afsked uden Pension, og allerede udover de friske Ungdomsaar saa han sig nu udsat for et eventyrligt og hjemløst Vandreliv. Imidlertid maa det ogsaa indrømmes, at de mangfoldige Berøringer, hvori han nu kom, Nødvendigheden af at skaffe sig Livserhverv ved literære Arbeider, samt desuden den Nimbus, der omstraalede ham som politisk Martyr, bidroge Sit til paa den ene Side at gjøre hans Frembringelser mere ungdomsfriske og bidende, og paa den anden Side hans gemytlige elskværdige Personlighed mere berømt og almeenyndet. Efter i 5 Aar at have gjennemreist Tydskland, Italien og Schweitz, fandt han omsider et Hjem i Mecklenburg. Revolutionen i 1848 skaffede ham vel atter Lov til at vende tilbage til Preussen, men da han følte sig bittert skuffet i sine optimistiske patriotiske Forventninger, drog han sig (1854) tilbage til Weimar, for at leve for sine videnskabelige Studier. Men heller ikke her kunde han finde nogen Ro. For nogle Aar siden begav han sig, saavidt vi vide, til Schlesien.

Mesna.

Mesna Elv, der overskjærer Byen Lillehammer i tvende Dele, inden den paa Gaarden Sorgendals Grund styrter sig i Lougen — netop hvor denne er iførd med at udmunde sig i Mjøsen, hører maaskee med Hensyn til maleriske Fossefald og rigt Natursceneri i det Hele blandt de mærkeligste Vasdrag, som findes i noget besøget og befolket Strøg af vort, med dets Slags Herligheder ellers saa rigt udstyrede Land. Men naar dog Tourister og Reisende somofteſt drage Mesna forbi uden at see og høre Andet, end de smaae Fossefald strax ved Broen, hvorover Kongeveien fører, der tillige er Byens væsentligste Gade, og som have maattet afgive en væsentlig Deel af sin Vandmasse til Sagbrug og Møllebrug og andre praktiske Anlæg, der blande sine Hammerslag og sin Hjulklirren med Fossedurenen, da er Grunden hertil vel i Regelen ikke saameget Magelighed, som fordi man ikke kan forestille

Vandfaldene Himmerige i Mesna. (Efter Tegning af Maleren Reinhold Boll).

sig, at der i en Egn som denne, hvor Landskabets hele Charakteer er alt andet end vild, dog kan findes saa stolte og storartede Naturscener, som dem, der frembyde sig, naar man har gaaet nogle hundrede Skridt langs opmed Elven. Man møder da Fossefald paa Fossefald af de mest vexlende Formationer, snart med en sammentrængt, fra en anseelig Høide styrtende, mægtig Vandmasse, som f. Ex. Storfossen, snart med en Mængde gjennem trævoxede Klipper og grønne Rabber ude paa Fossefupet frembragte stinnende Arme, der forene sig igjen til en fredelig Vandring, som i næste Dieblik afbrydes af viltre Sprang og Indfald. Allerede de Navne, man har tillagt enkelte af disse Steder, betegner det Vexlende i Situationen. Man har saaledes Helvede — et med Hensyn til Navn og Skue lidet indbydende Sted; man har et Lille-Helvede, og saa et Himmerig, hvilket sidste vor Skildrer har foretrukket for hine som Gjenstand for sin Pensel, visttnok mere af kunstneriske Grunde end af nogen egenlig hellig Rædsel og Fromhed. Helvede, hvor Elven igjennem en dyb Revne i Fjeldet gyder sig ud i en mørk, uhyre Klippekjedel, var Sylvester Syversons Yndlingssted, medens han som Redaktør for „Tilskueren" opholdt sig paa Lillehammer. Did vandrede han hver Morgen, ledsaget af sin besungne tro Hund Achates, hans „eneste uforanderlige Ven" i en forøvrigt vexlende Verden af Spidsborgere, og her stod han paa Skrænten foroverbøiet, alvorlig og mørk, og saa ned i Dybet, der ved sin Vildhed og Tristhed ligesom afspeilede hans eget Liv. Derned slyngede ogsaa en Hvirvelvind paa en trist Høstdag ved hans sidste Besøg i Mesna's Helvede, hans for Lillehammers Beboere saa kjendte Straahat, og da var det ogsaa, at Lillehammers Indvaanere fik Syn for, at Syvertsen var en Digter og en rigtig „Avisskriver", da han gav tilbedste nogle Høstbetragtninger under Titelen „Afsked med Helvede og min Straahat," hvilke hele Byen var enig om at erklære for det Bedste eller eneste Gode, han havde skrevet: thi de kjendte jo alle Straahatten, som afgav Emnet til hans Artikel!

En ganske anden Interesse, end den maleriske og poetiske, har Mesna for Lillehammers By, idet den ved sine Fossefald frembyder den rigeste og bekvemmeste Anledning til en stor og lønnende Fabrikdrift, og tillige gjennem det nye, efter Hovedstadens Monster udførte Vandværk forsyner den langstrakte By med rigeligt Vand. Til Fabrikdriften er dog Elven ikke saaledes benyttet, som den kunde og som Byens rette Opkomst fordrer. Vel har der længe strax ovenfor Mesna Bro været et mechanisk Værksted, som den sindrige, i Nyhedsbladet tidligere omtalte tekniske Autodidakt Erik Bue har indrettet; og visttnok gives her ogsaa et Bomuldsspinderi og Brændeviinsbrænderi; men forøvrigt indskrænke Anlæggene i Elven sig til Badehuse og en Række Sagbrug og Møller. Saavel Sage som Møller eies paa et Par Undtagelser nær af K. Morterud og ovennævnte E. Bue, der hver for sig holde Skridt med Tiden, deels ved nye Anlæg og deels ved hensigtsmæssige Forbedringer af de gamle.

Fra alle Lande.

Christiania, den 14de November.

Verdens-Udstillingen i London, der aabnedes ved Trompetklang, vil blive lukket under Klangen af Auktionarius's Hammer. Varernes Forauktionering begynder med Salget af Vine og Likører i den franske Afdeling. At Væde, Storm og Kulde, der hersker i samme Grad indenfor Bygningen som udenfor, ikke afskrækker Besøgerne, er det bedste Beviis for den Interesse, hvormed det gigantiske Foretagende har været omfattet af alle Samfundets Klasser. Udstillings-Lokalet er bygget for Sommerveir og har ingen Midler til at skaffe sig kunstig Varme; enkelte Dieblikke har Bygningen bogstavelig været under Vand, og blot ved Timeviis at bruge Pumperne har man kunnet gjøre Gulvet fremkommeligt. Men selv i Veir, hvor ingen god Christen vilde jage sin Hund ud, har

Udstillingen været godt besøgt, tiltrods for den ubeskrivelige Forvirring, der hver Regndag — det vil sige omtrent hver Dag — hersker, naar Mængden strømmer ud og der ingen Cab er at faae for Penge eller gode Ord; den, som ikke har bestilt en dyr Vogn til at afhente sig, maa vade i Regnen langs flere Gader, inden han kan krybe ind i det frelsende Skjul.

Indtil 18de Oktober har man officielle Lister over Besøgernes Antal og heraf fremgaar, at dette dog har været ringere i 1862 end 1851. I 1851, da Udstillingen aabnedes 1ste Mai og lukkedes 11te Oktober, havdes 6,039,195 Besøgere. I 1862, da Udstillingen aabnedes 1ste Mai, har man til 18de Oktober inklusive havt 5,624,151 Besøgere. Altsaa trods den længere Tid 489,243 færre Besøgere.

Indtægterne havde til den Dag udgjort 500,000 Pd. St., og Udgifterne 550,000, saa man havde en Subus af 50,000 Pd. Sterl. At Høstveiret ikke forjager Publikum viser den sidste officielle Ugeliste:

Mandag	13de Oktober	Shillingsdag		51,007.
Tirsdag	14de	do.	do.	51,758.
Onsdag	15de	do.	do.	52,746.
Thorsdag	16de	do.	do.	55,269.
Fredag	17de	do.	Halvkronedag	18,780.
Løverdag	18de	do.	do.	15,849.

Udstillingen, der var aaben for sidste Gang 1ste November til almindelig Shillings-Priis, var paa denne Dag saaledes overfyldt, at man neppe kunde arbeide sig frem gjennem Masserne, skjønt Himlen var saa ægte engelsk graa, at man knap kunde skjelne Gjenstandene og alle Malerier syntes uden Kolorit. Næste Dag, da man betalte en halv Krone, 2½ Shilling, var der endnu stor Tilstrømning, og ikke mest til den fornuftige Dagstid, som i London i November falder mellem Kl. 11 og 2, den eneste Tid pa Dagen, hvor der er fuldt Dagslys. Kl. 4 har man blot en Formodning om, at man seer. At de extra fjorten Dage, Udstillingen skal holdes aaben, vil dække Subus, synes ikke rimeligt, især da den har mistet sine to stærkeste Tiltrækninger: Malleri-Gallerierne og Maskin-Annexet. Fra 3die November have Eierne Ret til at afhente saadanne Billedhugger-Værker og Varer, der kunne „bæres bort med Hænderne." En ny Mode, der er udgaaet fra Udstillingen, er malede Glas-Vinduer i Privathuser; ganske i Efterligning af de antike Kirkevinduer. Det er en smuk Luxus, der giver et eget drømmende Skjær i de Rum, som ikke egentlig ere bestemte til Arbeidsværelser. En Dame har givet en Sum til et Pikenik for det hele ved Udstillingen ansatte kvindelige Personale. Festen er berammet til sidste Fredag før Lukningen og skal finde Sted i en af de uhyre Koridorer.

Juletidens Nærmelse begynder allerede i England at bringe Juleliteraturen, og igjen er det Kvinderne der vinde Palmen Novellister. Med Undtagelse af de gamle Store, vil man i England knap læse hvad der bebudes i Romanen af en mandlig Forfatter. Fattes der Mændene Dristighed og Talent til at stildre Optrin, hvori de selv have været de Me[illegible]ende, og besidde Kvinderne Dristighed og Talent til at stildre hvad de aldrig have seet uden gjennem Phantasien? Det kunde synes, som om Mændene tilhviste Kvinderne Hemmeligheden i Livets Drama og at Kvinderne afsløre for Verden denne Hemmelighed.

I London er udkommen en engelsk Oversættelse af Victor Hugo „Les Miserablés." Oversætteren Mr. Wrazall, der i kort Tid har udført det kolossale Værk, angribes heftigt af Kritiken, som vil vide, at Mesterens vidunderlige Diktion kun er mat gjengivet.

Mr. Wrazall er sandsynligviis ingen større Synder end andre Oversættere; men Sagen er, at fransk Orgot (Kæltringesprog) er umuligt at gjengive. Man kan være en god Oversætter og ikke være en god Oversætter af det Umulige.

I Paris er udkommen en Oversættelse af „Samtaler mellem Göthe og Eckermann, Tanker om Literatur, Kunst og Sæder," der af den franske Kritik er modtaget med en Opmærksomhed, som man i Paris sjelden skjænker fremmede Værker. Göthe er kjendt i Frankrig; Werther og Faust erkjendes for Mesterværker, selv af dem, der ikke have læst et Ord deraf, og i disse „Samtaler" søger man nu Kundskab om Göthe bag Koulisserne. Eckermann selv formaar ikke et Øieblik at beskjæftige et Publikum, som blot elsker sit Eget, men denne Stenograph, der var bunden til Göthe som Boswell til Doktor Johnson, det vil sige som en Slags Borre, havde i Egenskab af hans Sekretær Anledning til at see den store Mand i Slobrok, og han havde en stadig Fixitet at samle een for een de Perler, der faldt fra de gudommelige Læber, og engang fabrikere sig selv en Smykke deraf. Og Perlerne blive til den Bog, der har existeret i mere end 20 Aar, men som nu først er oversat i Frankrig. Kritiken behandler Eckermann med dyb Foragt. Man kan jo paa hvert Theater see, hvorledes Heltens Fortrolige, selv Pylades, behandles af Publikum, men man opsnapper med Begjærlighed Göthes Ord. Aabenhjertighed og Ligefremhed var ikke Göthes Sag, og havde hans Sekretær ikke netop været en underordnet Natur, havde den store Diplomat og Digter været mere paa sin Post, og paa denne Viis er meget Smukt kommet for en Dag. Disse Samtaler tilhøre dog Göthes høie Alderdom (1823—1832), og Göthe taler selv med liden Agt om Alderdommen. „Man kan længe nok tale om en kraftig Alderdom, siger han, var jeg Fyrste vilde jeg aldrig, at mine første Embedsmænd skulde skylde Ancienniteten deres Stilling; jeg vilde have unge Folk." Han gjør vistnok en Undtagelse for Geniet, men „hvad er ungt," siger han. „Forskjellen er umaadelig, om Legemet er de aandelige Kræfters Allierede eller deres Modstander."

Denne Kjærlighed til Ungdommen er rørende hos en Olding og den gaar gjennem alle Göthes Samtaler med Eckermann, — Samtaler efter hvilke den store Døde dog ingenlunde maa bedømmes. Hvilken Heros kunde være tjent med, at en Stenograph flux optegnede de mindste Ord, der falde fra hans Læber?

Den 22de Oktbr. Kl. 10 Formiddag forlod Garibaldi Varignano. En Damper, paa hvis Dæk var anbragt et firkantet Telt, smykket med Blomster og Laurbærkrandse, var sendt for at transportere den syge Patriot til Spezzia.

Fra sit Smerteslеie blev Generalen lagt paa en mechanisk Sopha, udgaaet fra John Aldermans Værksteder i London. Denne Sopha var nogle Dage før ankommen med Posten ligesom et Brev, blot Portoen kostede henimod 90 norske Spd. Giveren er ubekjendt.

Sophaen blev baaret af Generalens Venner. Kommandanten over Forterne havde ladet Matroser paradere i Gange og Trapper; udenfor Varignanos Port holdt et Kompagni af den kongelige Marine og et Kompagni Infanteri. Alle præsenterede Gevær. Den berømte Syge tog sin Hat af og bøiede Hovedet let. Bevægelsen i Folket lader sig ikke skildre: Soldaterne græd, Embedsmændene græd, man knælede ned og løftede Hænderne mod Himlen.

Toget gik langsomt til Stranden, Sophaen blev varlig stillet under Teltet og Skibet sattes i Bevægelse. To Læger stode hos Generalen og hans altid trofaste Ven Oberst Necchi. Flere Læger holdt sig udenfor Teltet. Garibaldi forlangte, at der maatte holdes tilhøire, for at han i Forbifarten kunde see det smukke Skib: Il re galantuomo (Den ridderlige Konge).

I Spezzia var Alt i Bevægelse: Talløse Baade kom det Skib imøde, der bar Italiens bedste Mand. Alle havde blottede Hoveder. Enhver vilde ære dette store Hjerte. Han takkede for al denne Ære med sit milde, gode Smiil, det var stumt, men sagde dog saameget.

To Gange maatte Toget standse for at Forbindingen paa den syge Fod kunde rettes, da Bevægelsen forvoldte den Syge heftige Smerter.

En Time efter Afreisen fra Varignano blev Garibaldi baaret op i det Hotel i Spezzia, hvor en venlig Bolig var beredet ham. Man tror, at en Amputation vil blive nødvendig og man venter den berømte franske Chirurg Nelaton.

Norge.

Christiania. Den af Christiania Theaters Aktionærer nedsatte Kommittee til at ordne Sammensmeltningen af begge Theatre her i Byen har nu fremsat og tilstillet de norske Skuespillere de Hovedbetingelser hvorpaa Sammensmeltningen skulde bygges. Disse Betingelser ere i det Væsentlige de samme som dem, det norske Theater inden sin Fallit opstillede for Christiania Theater som Basis for Sammensmeltningen, saaledes at det norske Theaters Personale (nu det hele, dengang mindst 8 af samme) engageres ved Christiania Theater og der sikres Adgang til Pension, — at ingen dansk Skuespiller eller Skuespillerinde for Fremtiden ansættes og at det Lokale, hvor det norske Theater har givet Forestillinger, forandres til andet Brug. Ved en Sammensmeltning paa dette Grundlag ville de norske Skuespillere være vel tjente — forudsat, at den fornødne økonomiske Betryggelse kan bydes dem — paa samme Tid som Ideen om et nationalt Theater er ført saa vidt fremad til Seier og Sikkerhed, som Nogen med aabent Øie for de bestaaende Forholdes Magt og for den fuldstændige Nedbrydelses Farer tidligere turde ønske og haabe. Der gives vistnok virkelige eller indbildte Nationalitetsmænd, der nedsænke sig i Misstemning selv over denne Ordning af deres væsentligste ideelle Livsspørsmaal og kræve af Christiania Theater intet mindre end reent Bord for de fremmede, her i en Menneskealder ansatte Skuespillere, for at de norske med Pauker og klingende Spil kunde drage ind ligesom Seierherrer i en erobret og ryddet By. Men mod at lade sig stemme og bestemme ved disse Folks Røst ville vi i dobbelt Henseende have de norske Skuespillere advarede. Deels er det saadanne Mænd, der med ideelt Syn paa en Sag mangle Evnen til at opfatte alle dens praktiske Sider, deels Nationalitetsskraalere, der den lange Dag vilde blive staaende ledige og ubemærkede paa Ideernes Torv, dersom man med Et tog fra dem dette deres gamle Feldtraab: Kravet paa et nationalt Theater, og som derfor ved Krangler og Vanskeligheder søge at holde sig paa Dagsordenen i det Længste. Allermindst maa de norske Skuespillere lade sig paavirke af Talemaader om, at de nu ere „Situationens Herrer"; thi naar de betænke Grunden hvorfor: nemlig deres eget Theaters Fallit, Indtægterne af en tydsk Troups Forestillinger paa deres Scene og Christiania Theaters tildeels deraf flydende økonomiske Forlegenheder, ville de indsee, at disse ere tilfældige og ialfald ikke skikkede til at bygge varige nationale Sympathier paa. Og især bør de føre sig den historiske Erfaring til Minde, at Skjæbnen har en vidunderlig Magt og Lyst til at straffe Overmodet, saaledes at Mangenen, der som Seierherre den ene Dag afslog rimelige Betingelser i en Underhandling, forgjæves den anden Dag maa sukke efter at kunne antage dem. Og selv om de ved at sætte Alt paa Spidsen dog skulde naae Maalet, maa de vide, at maaskee mere vilde være tabt end vundet herved; thi de vilde for sit paa en rigorøs Basis grundede Nationaltheater have forspildt de Sympathier, som de nu for saa godt Kjøb kunne regne paa hos den store gamle Hob af Theatergjængere, der vel ikke er danskfindet med Hensyn til sine Kunstnydelser, men som dog af Humanitetshensyn vilde føle sig tirrede ved at man uden Videre jagede Folk, hvem de i en heel Menneskealder havde kjendt og beundret som virkelige Kunstnere, ligesom Hunde paa Porten. Og hvad endelig angaar den Skræmsel for Sammensmeltningen, som man har hentet fra de norske Skuespilleres Gaaenop i det danske Væsen, uagtet hine blive mange Gange saa mandstærke som disse (selv om ingen af de nuværende — hvad der dog er sandsynligt — fortrækker), da viser dette en Mistillid til de norske Skuespilleres Evner og Kunstnerdygtighed, som de selv maa være de første til at afvise. Tiltro de sig ikke — skjønt af en mangedobbelt numerisk Styrke — ideel og kunstnerisk Vederheftighed nok til at modstaae den fremmede Paavirkning og uforandret at blive sig selv og sin Idee tro, da have de paa Forhaand frasagt sig Adkomsten til at danne nogen ny Æra i vort Lands Theaterhistorie.

— Sognepræst O. Th. Krohg har i Mgbl. Nr. 313 ladet indrykke en Artikel, hvori han ikke alene afviser Sandheden af det af Hr. H. J. i Artikelen fra „Fra Vestnæs" berørte fornærmelige Rygte om den gjennem Hr. Krohgs Fremstilling og den derpaa følgende rigelige Pengeindsamling bekjendte Vestnæs'ske Enke, men endog med Hensyn til hendes seneste Liv oplyser, at hun i halvtredie Aar har afslaaet tre til fire Friere og fremdeles lever som en sædelig og stille Enke paa sin Gaard Sætre ved Tresfjorden, arbeidende „de sex Dage af Ugen og tilbringende Søndagene deels ved at høre Ordet i Guds Huus, . . deels ved flittigen at læse i sin Hoffacker, som en Haugianer i det Throndhjemske forærede hende i 1859." Idet vi i Henhold til Hr. Kroghs Forsikring tilbagekalde hiint Rygte som ugrundet og derhos beklage, at det har fundet Indgang i vore Spalter, kunne vi ikke tilbageholde et Par Bemærkninger nærmest om den Form og Tone, hvori Hr. Krogh har troet at burde fremsætte sin Berigtigelse. Der gives vistnok flere endog blandt dem, der have ydet sin Skjærv til „Enken i Vestnæs," som for længe siden ere blevne forstyrrede i sin Velgjørenhedsglæde ved Rygter om, hvor slet Virkeligheden inden den Vestnæs'ske Enkes Familie svarede til det ideelle Indtryk, som Krohg ved sin Morgenblads-Artikel havde befæstet i Offentligheden. Hr. Krohg selv vil neppe være bleven forskaanet for det Slags Rygter, der for ham maatte være dobbelt ærgerlige, — og i hvert Fald forsøger han ikke paa at benægte deres Tilværelse, men bemærker udtrykkelig, „at en eller anden af Enkens mange Misundere kan have givet H. J. en saadan Skrøne", som den, han har fæstet Lid til. Men er det nu saa, at ikke alene betænkelige Rygter existere, men at de ere tilflydte de Reisende fra Krohgs egen Menighed, og dette (som vi vide) længe inden H. J. var i Vestnæs endog med Opfordring til igjennem Pressen at benytte dem, da synes os Angrebet paa Hr. H. J. væsentlig at maatte indskrænkes dertil, at han har vist Ubetænksomhed ved uden yderligere Hjemmel at bringe paa Prent, hvad han kun har hørt fortalt som vist, medens man derimod med Hensyn til Krohgs egen Menighed maa — for at bruge hans eget Udtryk — sige, at „Djævelskabet" der er stort, naar man paa nært Hold, hvor Sandheden laa ganske i Dagen, sætter Rygterne ud og propper Reisende med dem. Ligeover for slige Rygter er den Uskyldige ligesaavel som den Skyldige priisgiven, saalænge de kun snige sig om i Folkemunde. Der gives vist Mange, som have ønsket en god Anledning til — som nu Krohg paa Enkens Vegne — at gjendrive Folkesnakken, aldenstund det ikke klæder godt med hine tvende Jomfruer i Mgbl. for 1851 at dementere Rygter mod Ens Ærbarhed, som ialfald for en stor Deel af Publikum maa være ubekjendte. Men om end H. J. i dette Stykke har afgivet en velkommen Anledning, ville vi ikke regne ham dette til Retfærdiggjørelse, da han naturligviis har skrevet under Forudsætning af Rygtets Paalidelighed. Spørgsmaalet er derfor, om hvorvidt det var tilladeligt, under nogen Omstændighed at berøre det. Hr. K. meuer Nei — og udbryder: „Over hvor mangfoldige Kvinder saavel af fornem som simpel Stand . . maatte da ikke Staven brydes?" Og vi selv vilde være de første til at være enige med ham, hvis der var Tale om en Person, der virkeligen kunde paralleliseres med den store Masse, hvis Lyder og Dyder dækkes af Privatlivets fredende Østersskal. Men Hr. K. har netop selv trukket „Enken i Vestnæs" ud af dette Skjul ved at gjøre hende til Gjenstand for det hele Folks Opmærksomhed og indføre hendes Navn med lysende Skrift i Barmhjertighedens brede Annaler. Man har derfor en Ret til at spørge om hendes Livs Førelse, som naturligviis ikke existerer med Hensyn paa den reent private Personlighed. Det er haardt nok, især naar man uden egen Medvirkning er bleven løftet ud over Privatlivets Sphære, da at see denne Ret udøvet mod sig; men den historiske Retfærdighed kræver nu engang dette. Og jo høiere Nogen stilles i Rækken af ideelle, hellige, eller paa anden Maade mærkelige Personligheder, desto skarpere Kontrol bliver Fundamentet for selve Ophøielsen undergivet. Hvad der i Privatlivets Dyb gaar taust og sporløst hen, kaster ofte lange Skygger over den historisk stillede Personlighed. Og hvad der i den „gemene" Mands Liv kan være et lysende Punkt, bliver til en Skamflæk paa en Helgen. Naar saaledes f. Ex. Ole Høiland stjal og gav de Fattige, kunde det med nogen Ret regnes ham til Ros; men naar den kanonicerede Skomager Crispinus gjorde det Samme, bliver denne Velgjørenhed et meget tvivlsomt Blad i hans Martyrkrands. Disse Betragtninger synes os med god Grund at kunne gjøres gjældende ligeover ethvert Forsøg paa at stille den saameget omskrevne Enke i Privatlivets lune Læ, for saaledes især at kunne ramme H. J. som den, der havde forgrebet sig i dette Stykke. Andre og alvorligere Betragtninger frembyder den Maade, hvorpaa Hr. K. stormer ind paa H. J.'s Person, fordi han har bygget paa Rygter, idet han endog anseer dette for en saadan moralsk Brøst paa Manden, at Staten aldrig burde have udsendt ham med offentlig Understøttelse. Det har været os saa meget mere paafaldende at see Hr. K. i dette Stykke dømme saa haardt og endog med Bibelens Ord at slutte, „at hvo som er utro i det Mindste er det ogsaa i det Største," som hans Biskop netop ved den humane Maade, hvorpaa han berører hans egen Benyttelse af Rygter, synes at maatte have draget ham til Minde saavel Davids [illegible] om Overtrædelsers Tilregnelse som den nytestamentlige Advarsel mod ikke at fordømme, for ikke selv at blive fordømt.

Hermed Tillæg af Avertissementer.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 47. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 23de November 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Mere i Anledning af Grundtvig.

(Af en Lægmand.)

II. Folkekirken.

I min før under Overskriften „Vartou" givne Opfatning af Grundtvig som dansk Folkepræst og min dersteds fremsatte individuelle Tro paa, at Taget paa det lille Vartou engang vil vide sig ud til Kuplen over hele den danske Folkekirke eller at Grundtvigianismen ialfald giver det hovedsagelige Stød til en saadan, om den ikke netop selv bliver denne Folkekirke — kan maaskee En og Anden finde, at jeg har talt noget vel raskt, siden dette store Resultat dog jo maa siges i høieste Grad at bero paa Beskaffenheden af Grundtvigianismens dogmatiske Stridighed med den øvrige christne Kirke, bero paa denne Stridigheds sande Værdi, hvorvidt denne i Længden staar for Od og Eg. Thi den Sekt, der i nogen Hovedsagelighed er bygget paa falske eller skjæve Sætninger, er kun at ansee som Liigskaren om sin egen Lære, der begraves, med det samme Falskheden naar frem i Dagen. Og, indebærer Grundtvigs Lære nogen saadan hovedsagelig Falskhed, da nytter det lidet for mig eller Hvemsomhelst at spaa den langt Liv.

Som Lægmand drister jeg mig naturligviis ikke til at bedømme Værdien af dette theologiske Hensyn. Kun tør jeg fra mit Standpunkt desangaaende vistnok trygt vove den Bemærkning, at, skjønt Verden til Dato angaaende den grundtvigske Lære har seet megen og stor Strid, hvori Kræfter af første Rang har optraadt paa begge Sider, kan denne unge Kirke dog endnu ikke siges at have lidt noget sandt Nederlag i Forhold til den almindelige Opinion, saa, at den af denne Grund skulde med nogen Ret kunne nægtes en berettiget sideordnet Plads mellem de øvrige christelige Sekter. Og mere behøver ikke at være bragt paa det Rene, for at den ovenfor givne Antagelse om denne Kirkes Fremtidsudsigter kan idetmindste indivuelt forsvares.

Overhovedet viser Erfaringen, at, hvad der i et Folk stifter en særskilt religiøs Retning, det som vi kalde en Sekt, kun de sjeldnere Gange, om nogensinde, fra først af er den theologiske Divergents i Lærebegrebet, uagtet denne bestandig pleier at fremhæves som det Væsentlige ved Sekten, og det hvorved den adskilles fra de andre. I Virkeligheden gaar Sagen anderledes for sig. De fleste om ikke alle de Sekter, som Verden hidtil har seet stiftet, have først paa et senere Stadium seet de lærde Mænd imellem sig. Deres Stiftere have været „vakte" stærke Naturer, ulærde Mænd, hvis kraftige Originalitet og begeistrende Maade at foredrage paa lidt eller lidt har tændt an i Omgivelsernes Sjele og løftet dem op til den Vaktes Høide og Maade at anskue og betegne de aandelige Ting paa. Der danner sig af denne Inderlighed mellem Lærer og Tilhængere ligesom en Følelsens Rapport, et Frimureri, hvis Sprog det for den Fremmede skal en længere Indvielse til for at fatte. Disse Folk, der staae i deres egen nytændte Idees Hede og føle den øvrige ubegeistrede Verden som en Kulde omgive sig, føle sig med det samme sympathetisk som et Parti med stærk Trang til at begrændse sig og skaffe sig en Fane, et ydre begrebsmæssigt Skjelnemærke fra andre Sekter, hviken Fane Føreren dog først, efter hvert som han selv og hans Menighed voxer i Klarhed, er istand til at folde ud over sine Rækker. En slig Sekt har nu i det Mindre væsentligen at gjennemgaae de samme Udviklingsstadier, som i det Store den hele christne Kirke har havt; og, hvad der kommer Sidst baade i Sekt og i den store Kirke, er dens videnskabelige Bevidsthed om sig selv, i Medfør af hvilken ikke blot dens store Troessætninger men ogsaa dens hele øvrige udførte Theologie sættes ind i distinkte Formler. De have som sagt i Regelen ikke været lærde de, som have stiftet Sekterne, og endnu mindre deres Tilhængere, men som Menighedssamfund have de i Vexelvirkning med hinanden dannet ligesom en stor Hjertebund, hvorudaf det Sekten eiendommelige Troens Træ har voxet og udviklet sig, og hvorpaa de paa dens særegne Originalitet beroende religiøse Opfatninger efterhaanden har sat sine Frugter som videnskabeligt klarnede Lærebegreber. Det, som væsentligt skjelner mellem Sekterne paa deres tidligere Stadier, er saaledes endnu ikke saa meget Lærebegrebet som Sektens Originalitet i Følelsen og Maaden at tilbede Gud og anskue ham paa. Jeg tror saaledes, at mange af de theologiske Spidsfindigheder, som vore forskjellige ulærde Sekterere have fundet ud, ere grundede mere i Trangen til paa ydre anskuelig Viis at afgjærde Hjorden mod Fremmede og i et deraf fremkommet Selvbedrag end i Sektens egen virkelige Udvikling og Kraft til at opstille Sætninger der udfordre en udviklet Theologi. Jeg tror, kortelig talt, at en saadan liden Sekt ikke formaar at gjøre det samme paa een Dag, som den almindelige christne Kirke har behøvet 1800 Trængselens Aar til at gjøre. Om nu Grundtvigs unge Kirke med Rette skulde kunne paasiges at lide under nogen saadan Forhastethed i Udførelsen af den Deel af sin Theologi, som ligger udenfor de allereegentligste Salighedsvilkaar, tør her ikke afgjøres. Her siges kun, at saadant efter Sagens Natur i Almindelighed talt, langtfra fremstiller sig for min læge Opfatning som nogen Utænkelighed. Den Tanke falder mig endog en Smule haard at tænke, at netop denne Sekt skulde have Privilegiet paa at være født med eengang fuldvoxen, saa at den foruden sin Storhed i Følelsens Kraft og Originalitet endvidere allerede i Stifterens levende Live tillige skulde være drevet op til Storhed ogsaa i den videnskabelige Udvikling af sin Theologi. Men den Theolog, som nu igjen mener at knuse Grundtvigianismens Hovedsag, derved at han muligens kan være heldig nok til at slaae en eller anden af disse dens maaskee for tidligt færdiggjorte theologiske Sætninger istykker for den — han feiler visseligen storligt.

Vare vort fattige Lands Udviklingsvilkaar f. Ex. saa rige som Amerikas, vilde enhver af vore kraftigere Sekter voxet op til at faae sin egen videnskabelige Lærestol, op til at naa sin theologisk videnskabelige Udklarning. Men fattigt, som vi nu engang have det i Norge endnu mere end i Danmark, have disse rundt om i Landet spredte Troens Plantninger, der af Mangel paa Kultur aldrig naa høiere end til Buskvæxter, kun at haabe paa Ledningen fra Statskirkens videnskabelige Theologer, som, hvis de have nok af Syn for sit Lands og deres egen Sag, netop heri have et stort og herligt Arbeide for sig, et Arbeide, som ikke gaar ud paa mindre end ved en forstandig Ledning af alle disse omspredte aandelige Folke-Elementer at skabe den norske Folkekirke, af alle disse smaa Bygdekirker at danne den store nationale Kirke. Men hertil udfordres et Sind hos Theologen, der er dannet nok til at forstaae Tolerancens og Fordragelighedens Sætning, og en Evne og Villie til sympathetisk at bøie sig ned til Folket og at popularisere. Saalænge som Theologen ikke gjør dette, er enhver udannet Læserpræst ham overlegen i Forhold til dem, som hovedsageligt skal paavirkes. Indlader derimod vore Theologer sig for Alvor paa dette Arbeide, hvortil der Gudskelov hos os nu er mange Tegn, da ere de med paa aandeligt og i ædleste Stiil at gjenopbygge Norge dets gamle sammensunkne Domkirke, den Folkekirke, hvori Landets Idræt kan isandhed signes, dets Historie isandhed gjenreises og den norske Konge isandhed krones. Tømmermaterialet dertil ligger spredt omkring i Landets Bygder i Sekterne, hvoraf de fleste visselig maa afgive brugbart Stof. Men vi see os endnu om efter Bygmesterne, dem, der skulle mure det unge Norge dets Kirke. Her have de yngre Theologer sin Ære at vinde. I dette Værk indordnes de i den nationale Kamp som dens Hovedphalanx. Der skal her bygges ikke med Phraser og svulmende Sætninger eller paa een begeistret Slagdag, men med trofast stærk Gjerning, fromt overantvordet fra Slægt til Slægt gjennem lange Tider, med stadig, vidieseig Udholdenhed, med taalmodig Tro paa, at Gud engang vil lade den Dag oprinde over Landet, som seer den norske nationale Kirkes Spiir at blinke i sin Sol, som seer Landets herlige Gudshuus aandeligt talt færdigtbygget.

Grundtvigs Storhed, hans Gjerning for Danmark, som vil mindes der, saalænge Dannebroge hænger ustrøget, er nu efter min Opfatning netop det, at han har havt Sandsen aaben for sit Lands Trang til en national Folkekirke, og at han med sine store Evner hele sit lange velsignelsesrige Liv igjennem efter Formue har prøvet paa at lægge Grundstenen til den. Om den danske Folkekirke muligens ikke netop bliver reist paa hans Kirkes Fundament, kunne vi dog allerede nu sige saameget for sikkert, at Grundtvig idetmindste har bragt Materialier i Masse frem til Bygningen. Den Tid er Gudskelov nu forbi, da Intelligentsen tør vrage den Nationalitet, som har født den, tør fornægte sin egen Moder, gjøre som den hovmodige Fugl, der besudler sit eget Rede. At en Nations Opfatning af det Aandelige hovedsageligen maa foregaae gjennem Nationens egne og ikke gjennem fremmede Tænke- og Føle-Former hører nu vel blandt de Sætninger, hvis Modsigelse bare overantvorder til Latteren. Og at Nationalitetens Krav, der er erkjendt for Literaturen, Scenen, Kunsten, skulde kunne mødes med berettiget Nægtelse netop paa det Feldt, hvor Nationen eier sin største Inderlighed, nemlig Kirkens, det er ligefrem en Utænkelighed. „Vor Herre," sige visse Folk, „maa kunne erkjendes lige godt fra Kjøbenhavn som fra Christiania, ligegodt fra Berlin som fra Paris, London, Neapel eller New-York. Alle disse Mennesker maa jo til sin Salighed i Hovedsagen bekjende den samme ene christne Sandhed, der ikke er forskjellig for hver enkelt Nationalitet. Christendommen spørger ikke efter Jøde eller Græker, efter Barbar eller Skythe, Træl eller Fri, Omskjærelse eller Forhud. Den gjør dette ligesaalidt som Solen, der sees lige godt fra alle Lande, og som skinner lige mildt ned paa alle

Mennesker, paa Indianeren som paa Pariseren, paa Halenegeren som paa Nordmanden." Paa dette „intelligente" Ræsonnement redde endnu endeel Kosmopoliter sig op og staae nu der og see med den yderste Forundring paa en splittergal Verden, som ikke længer gider høre paa det, ja endog holde for Ørene af Lede, fordi det er saa ofte repeteret. Verden har nemlig for det første forlængst opdaget, at det brugte Billede fra Solen halter, fordi det beviser formeget, da dette med Sandhed kan anvendes ogsaa paa alle *de andre aandelige Ting, hvori Nationalitetens Betydning er erkjendt*, saaledes paa Literaturen og Kunsten, hvorigjennem Menneskene søge at opfatte de aandelige Love og Idealer, hvis Sandheder jo dog maa erkjendes at staae lige nagelfaste og uforanderlige over Menneskeaanden som hiin nævnte allerstørste Sandhed. Hiint anførte Ræsonnement insinuerer dernæst en Beskyldning mod den nationale Opfatning, hvis Falskhed Verden forlængst har attraperet, og hvoraf den derfor ikke længere gider lade sig besnakke. Det er den Beskyldning, at den nationale Opfatning er borneret nok til ligesom at ville kløve Sandheden f. Ex. her den christelige, ud i saamange Pinder, som Verden eier nationale Trevler i sin Veed. Men denne Beskyldning er kun alt for let til at tilbagevise. Det er nemlig ikke den christelige *Sandhed selv*, som i nogen Maade berøres af det nationale Spørgsmaal; thi denne er een og evig og maa af Alle og i al Evighed erkjendes som saadan. Men det er Menneskets *indskrænkede Evne til at opfatte Sandheden*, hvorudaf den nationale Fordring er opstaaet, og med hvilket Hensyn den ogsaa ene befatter sig. Spørgsmaalet om en national Kirkes Berettigelse er saaledes et ganske andet, end Spørgsmaalet om de Divergentser i Lærebegrebet, hvori de forskjellige Kirker staae til hinanden. Stridigheder om Dogmer vedrøre nemlig *selve den christelige Sandheds egen Beskaffenhed*, tilhører derfor hele den christelige Verden og klares ved alle de Lærdes Samvirken i den kosmopolitiske Videnskab, Theologien. Derimod er den forskjellige *Maade*, hvorpaa Ordet maa hos de forskjellige Nationer i deres Kirker og Kultuser iføre sig Kjødet og Sandseligheden for efter deres Eiendommelighed at vinde Indgang hos dem, noget vidt Andet end hiint Almeentheologiske. Da Christus blev Kjød for os og aabenbarede sig i den jødiske Nation, iførte han sig en Jødes Skikkelse og tog i sine Parabler, Billeder og Foredrag alle sine Forestillinger ud af det jødiske Folks eget Liv. Christus hos Jøderne viser os jo saaledes selv det første skjønt uopnaaelige Billede af en national Folkets Præst; men hans Lære, der omfatter al Verden, blev derfor ikke til noget mere Indskrænket. Havde Frelseren aabenbaret sig i Grækenland, havde han visseligen der optraadt som en Græker og talt som en Græker, saaledes som Paulus jo senere gjorde i Athen. Og for at tage Exemplet fra vor Tid, saa maa det jo erkjendes, at ligesom det Begreb, som for Nordmændene udtrykkes med Ordet „Gud," maa for at forstaaes af Franskmændene omsættes i Lyden „dieu" — saaledes maa endvidere den hele dette Ord vedhængende christne Kultus for at forstaaes og vinde Indgang i Frankrig udsættes heelt igjennem i alle det franske Folks Forestillinger, Begreber, Sæder, Traditioner og Stemninger, kort i alt det, hvoraf den franske Aand tager sit Anslag. Dette maa gaae igjennem saavel dens præstelige Foredrag som dens Kirkemusik, kort igjennem Alt fra Øverst til Nederst, om Folkets hele Aand skal isandhed christeligt løftes. Gjennem disse Medier af særegen national Aand, der ligesom forskjellige Atmosphærer hviler over Nationerne, maa Ordet i den for enhver af dem passende nationale Kultus straale ned, om det skal række til Hjerterne. Solen gjør jo ligedan, naar den efter de forskjellige Landes Beliggenhed, Klima og Beskaffenhed farver Daghvælvene over dem forskjelligt, uagtet Straalerne, som vi her sammenligne med Ordet, ere de samme overalt. Hiint soleklare Billede om Solen, som overalt skal skinne ligedan, hvilket vi ovenfor tog fra vore Modstanderes Mund, er saaledes heller ikke engang i det Udvortes korrekt.

Med Ovenstaaende anseer jeg den nationale Kirkes Fordring — ialfald fra mit læge Standpunkt — baade retteligt begrændset og tillige, som jeg tror, endog til Overflod begrundet. Thi i den Skikkelse, som den her er opstillet, vil vist Ingen for Alvor falde paa at bestride den.

Det er da i Grundtvigs Gjerning for Danmarks Folkekirke, at jeg vil have hans væsentlige Storhed erkjendt, en Storhed, der, som det forekommer mig, her i vort Land, deels ikke rigtigt er kommet til sin Ret, deels til en forvirret og for *stor* Ret, som om den grundtvigianske Kirke tillige skulde være en Kirke for Norge. Som en Kirke, hvis stærkt gjennemgaaende Charakteertone er en vaagnende fremmed Nationalitets, vil denne „glade" Christendom neppe ved ligefrem at overflyttes paa norsk Grund vinde nogen sand og dyb Indgang i vort Folk, der efter sin Eiendommelighed for sine hellige Ting vil have en roligere, alvorligere og ligesom mere lukket Form og en Kirkestemning derefter. De danske Sletter lege i Solen hele Dagen, medens i vore trange Fjelddale Eensomheden og Skyggerne lægge sin Tone ind over Sindet og danner dets Stemning. Uagtet der vist er sunde og folkelige Ting i Masseviis for vore Theologer at lære af den grundtvigske Kirke, bør det ikke glemmes, at denne Kirke *dog er dansk*, medens den, som det maa være vore Theologers Opgave at skaffe os, først og fremst maa være en *sand norsk*. Hos os taaler Grundtvigianismen saaledes ikke Imitation. Der høres rigtignok tale om Noget, som man kalder en *nordisk* Kirke, der skulde ligefrem udgaae af Grundtvigianismen. Men — uden at jeg gjør Fordring paa, at min Mening skal tages for mere end en enkelt individuel — tror jeg dog, at Mange ville være enige med mig i, at det ikke nytter mere i Religionen end i Politiken at gjøre et Skandinavien, førend det er lykkets at skabe 3de hver for sig aandeligt selvstændige Lande til at sætte denne høiere Eenhed sammen af. Jeg tror saaledes ikke paa en høiere skandinavisk Kirke, førend der vises os en udviklet norsk, svensk og dansk Kirke til at skabe den af. Takke Gud, om det bare lykkes os af vore forskjellige Bygdekirker at skabe os Eenheden i en national Folkekirke i vort Land. Forsøget paa med een Gange at prøve at springe over alle Mellemled lige lukt paa den høieste Opgave er vistnok lidet at anbefale.

Under sidste Studentermøde blev det i en theologisk Sammenkomst nede i Kjøbenhavn sagt af en dansk Theolog og uden Modsigelse, at Norges og Sveriges Theologi endnu saagodtsom ganske staar under tydsk aandeligt Dominium, og at Norge i endnu mindre Grad end Sverige eier nogen sand national Folkekirke. Dette blev sagt og, saavidt jeg kan skjønne, sagde den danske Mand os dengang som saa temmelig ny en Sandhed, der her hjemme i mange Aar dagligen har ringet os i Ørene fra vore egne Kirkeklokker. Men, at dette forholder sig saa, geraader, forekommer det mig, ikke til nogen Skam for Nationen, saalænge den er sig en ærlig Stræben bevidst. Og at Tydskerne, som gjennem Martin Luther har givet os selve Protestantismen, ogsaa faar staae ved som vore Lærere, indtil vi selv ved Vægten af vor egen aandelige Magt kunne frigjøre os fra dem, er ligefremt og naturligt. Men at vi skulde ville bytte dette tydske Overherredømme, som vi dog vide, hvad er, med et andet fremmed do., som det danske, vilde vel klarligen være den pure Galskab for ikke at sige noget Værre. Netop det, at den danske Nationalitet er os saameget mere beslægtet, har jo paa andre Gebeter vist sig at indeholde Faren, idet denne nære Nationalitet er saameget vanskeligere at udrede fra os, naar vi først have faaet den indforlivet. I den saakaldte nordiske Kirke, udgaaende fra Grundtvig og udbredt hos os paa vort nærværende svage kirkelige Udviklingsstadium, seer jeg som meldt for Nationen kun et nyt Aag.

Spurgte de Herrer, som mene det her Bestridte om den nordiske Kirke, Grundtvig om hans Mening — jeg tror at vide, hvad han da vilde svare dem, denne Mand, som selv saa vel har vidst aandeligt at værge om sit eget Land. Paa Danmarks Grændse mod Tydskland ligger desværre intet „Kjølen" som Gjærde; det gaar der fremdeles ganske jevnt og fladt — ligesom den danske Politik — indad mod Tydskland. Men Danmark har Gudskelov det, som er høiere end Fjelde, det har en tindet Bjergmasse af høitragende nationale danske Aander, hvis Gjerninger og Værker for al Verden klart betegner den danske Nationalitets Grændser, og om hvem Historien vist engang vil sige, at den har reddet ikke blot Danmark men hele Norden. I denne Bjergryg rager Grundtvig op som det mægtigste Fjeld, som et Hekla paa Nordens Grændse, der med en Gnisterregn af dansk nationale Ideer har lyst over hele den nordiske med Danmark sambundne Sag og i den dæmrende Tvivlens Tid holdt Nattevagten.

Et Blik over den italienske Literaturhistorie.

VIII. *Foscolo, Leopardi, Historieskrivere.*

(Sidste Artikel).

En ganske eiendommelig Fremtoning, saavel i Livet som i Literaturen, var *Ugo Foscoli*, født paa den joniske Ø Zante, tyve Aar efter Montis Fødsel. Patriotisk ildfuld, enthusiastisk, urolig, med en energisk Aand, original, i sin ydre Optræden lidt Charlatan, var han aldrig at bevæge til at bøie sin Nakke under det bestaaende Regimente, det være nu hvilket det vilde. Til en Tid, hvori Ubestikkelighed var en saare sjelden Dyd, viste han sig umulig at rokke. Han var ædel, frisindet, ikke alene en Mand, der forstod at føre Pennen, men ogsaa en Sværdets Mand, maaskee med lidt for megen Pomp og Pretention. Han saa mange bitre Dage og døde i Landflygtighed i England i nødtørftige Omstændigheder.

Hans første Værk, „Jacopo Ortis," fandt i Italien ligesaa uhyre Udbredelse og varm Anerkjendelse, som Werther, hvoraf Foscolo tog den første Idee til sit Værk, fandt i Tydskland. Werther og Jacopo Ortis have megen Lighed; dog er i den italienske Roman Patriotismen det fremherskende Element. Fast endnu større Opsigt vakte hans lyriske Digt „Gravene," der handler om det opløftende Indtryk Heroernes Mindesmærker øver paa de kommende Generationer, samt den Kultur, man er dem skyldig.

Foscolo vendte sig altid mere til Politiken, og skrev i det latinske Sprog og med Efterlignelse af den bibelske Stiil, pseudonymt om Staternes Regjering. Kaldet som Professor i Literatur til Pavia, anvendte han sin meste Tid til literær-kritiske Studier, hvilke han fortsatte under sit Exil i England. Nogle Brudstykker af et stort Værk over Dante regnes til det Fortrinligste, Literaturen besidder, over denne store Mester.

En Mand, der ligesom de tre sidstnævnte Skribenter, ærede Dante, som besad flere klassiske Kundskaber end disse tre, dertil af Naturen var udrustet med herlige Gaver, som han dog aldrig kunde gjøre rigtig gjældende, maa her indtage den næste Plads. Vi mene *Leopardi*. Opdraget af en streng Fader, yderst sygelig, nedtrykt af en vanskabt Legemsbygning, opnaaede han kun lidet af alt det, han stræbte efter. Den mest frisindede Anskuelse af alle Ting tilbød ham kun ringe Trøst, og i hans senere Digte læser man en melancholsk Stemning ud af saagodtsom enhver Linie. Hans tidligere Digtninger talte i andre Toner og han tegner med stor Farvepragt og en indre Glød, som efterhaanden gaar over til Tungsind og religiøs Tvivl. Han minder paa alle sine Stadier, stærkt om Lord Byron, med hvem han ogsaa er beslægtet med Hensyn til Sprogets Trylleri, samt om de tydske saakaldte Weltschmerz-Digtere. I sit berømteste Digt i denne Art „*Til Ørkenens Blomst*," gjennemfører han den Tanke, om hvilken han manes af Vesuv, som han har for Øie, „at Naturen er Menneskets Fiende, at det er eenfoldigt, ikke at tilstaae sig selv dette, og fuldkommen Daarskab, at ville indbilde sig, at Universets Herre for vor Skyld er stegen ned paa dette Sandkorn, og fremdeles omgaaes nedladende med os." Følgende korte Skildring giver et ganske charakteristisk Billede af hans Tilstand.

„Nu skal Du hvile for altid, mit trætte Hjerte. Forbi er den Vildfarelse at tro Dig evig. Af alle hine søde Gjøglebilleder har jeg endnu kun bevaret Haabet, med Ønskerne er det forbi, Ro for altid. Nok har Du banket. Din Zittren gjælder for intet, og Jorden er uværdig til eet af dens Suk. Kjedsommeligt og bittert er dette Liv — lutter Skarn er Verden. Bank roligt fra nu af. Fortvivl for sidste Gang. Skjæbnen gav vor Slægt ingen anden Gave end Døden. Foragt fra nu af Naturen den gruelige Magt, der virker i det Forborgne til Ødelæggelse, indse den grændseløse Forfængelighed af Alt."

Foruden Digterne, hører til Overganstiden fra det 18de til det 19de Aarhundrede ogsaa Historieskriveren *Botta*, der førte Guicciardinis Italiens Historie, som denne Forfatter havde standset med 1530, ligetil Aaret 1814. Desuden skrev han endnu den amerikanske Frihedskamps Historie. Den store Ros, der skjænkes ham fra alle Kanter, maa fornemmelig tilskrives den Omstændighed, at han havde Mod til at føre den italienske Historie indtil den nyeste Tid. Hans Sprog er glimrende og hans Beskrivelser skjønne, men som Mand af historisk Blik fortjener han ikke den Ros, der er bleven ham ydet.

Høist forskjellig fra ham er Neapolitaneren *Colletta*, der skrev sit Fædrelands Historie fra Aaret 1739 til 1825. En Mand af stort Skarpsind, har han det Fortrin, at have havt Indflydelse i et langt Tidsrum, og han skildrer ofte, hvad han saa med sine Øine, og selv oplevede. Hans Foredrag er ofte saare interessant, skjønt han kopierer Tacitus vel meget.

Som en af sin Tids lærdeste Mænd gjælder den nylig afdøde Troya, hvis Historie af den italienske Middelalder skattes høit.

I det urolige Tidsrum mellem 20 og 35, vækker fornemmelig Digteren *Berchet* vor Interesse. Han minder om Lenau. Endnu mere rørende ved sin Ulykke og den Maade, hvorpaa han bar sine Lidelser i Fængslet i Spielberg, er den over hele Europa bekjendte Silvio *Pellico* (1789—1856). Italienerne skatte ham især for hans Tragedie Francesca di Rimini, hvis Skjæbne gjennem Dantes underbare Sang er i alles Minde.

Blandt den nyeste Tids Afdøde, vil jeg blot nævne de to Philosopher Rosmini og Gioberti, hvilken sidste ogsaa har en Plads i Historien, da han som Piemonts Minister en Tidlang havde Indflydelse paa de politiske Begivenheder. Endelig tør vi ikke

forglemme Balbo, som ved sin Biographi af Dante og sit Skrift „Italiens Forhaabninger" virkede paa den ædleste og mest patriotiske Maade paa sine Landsmænd. Han er en af de faa Skribenter, som man vinder kjær ved deres literære Arbeider, selv om man ikke altid deler deres Anskuelser.

Billigviis omtale vi ikke her endnu levende Forfattere; de tilhøre en Strømning af Ideer, som endnu ikke ere komne til Klarhed. Blot en Eneste kunne vi ikke afholde os fra at nævne, ham, som alle Italiens Skribenter selv af de forskjelligste Schatteringer med sjelden Eenstemmighed kalde deres Lands Stolthed: Manzoni (født 1789), ham, om hvem Oldingen Monti sagde, efter at have læst hans første Digte, og fornemmelig hans digteriske Livsprogram: „Jeg ønsker at ende saaledes, som han begynder." For Udlandet er Manzoni bekjendt ved sin Roman „De Forlovede", sin Ode til Napoleon paa hans Dødsdag, samt ved sine Hymner.

Fra alle Lande.

Christiania den 21de Novbr.

I Newcastle upon Tyne er nylig afsløret et Monument for George Stephenson i Overværelse af mange tusinde Mennesker, der vare strømmede til fra alle Landets Egne. Monumentet er reist ved offentlig Subskription i Nærheden af Central-Jernbane-Stationen, og overskuer de Gader, som tre Gange om Dagen passeres af Hundreder af Arbeidere, ansatte i Stephensons Maskin-Værksteder. Det bestaar af en massiv Piedestal, der bærer en kolossal Statue af den udmærkede Ingeniør, medens allegoriske Figurer ved dens Fod hentyde paa Stephensons Livsværk. Piedestallen er simpel i sin Form, men overordentlig massiv og øverst paa denne Piedestal i en Høide af 30 Fod fra Jorden staar Statuen. Stephensons gamle Kammerater — og der leve endnu Folk, der med retfærdig Stolthed erindre deres Kammerat, Arbeidsmanden George Stephenson — ere enige om, at Statuen er en vellykket Afbildning af den dygtige gamle Northumberlænder. Han er fremstillet i en naturlig og dog værdig Holdning, den høire Haand hviler paa Brystet, den venstre er støttet paa en stor Papiirrulle. Den moderne Dragt har faaet den maleriske Tilsætning af det Maleriske, som Billedhuggerens Værk tiltrænger, af den Plaid, som Stephenson altid bar i den umilde Aarstid. De fire allegoriske Figurer ved Foden fortælle Stephensons Livshistorie. Først er det Grovsmeden i siddende Stilling og nøgen til Brystet; Figuren læner sig mod en Ambolt og holder en Hammer i Haanden. Ligeoverfor denne er en pitman, der holder i Haanden Stephensons velbekjendte Sikkerhedslampe. En platelayer holder en af Stephensons Modeller og en Maskinfører læner sig mod et Lokomotiv, Kronen paa Stephensons Genius. Saavel Statuen selv som Bifigurerne ere af fortrinlig Bronze, Piedestallen af Granit *).

Dronning Victoria er vendt tilbage til England efter sin Reise paa Kontinentet, og man venter af denne Reise stor Forbedring i hendes Sindstistand. Hun vil dog neppe vise sig for sit Folk i det gamle Aar, men man haaber, at hun vil modtage Lykønskningerne i Anledning af Prindsen af Wales's Myndighed. Denne reiser endnu i det sydlige Europa med sin Søster og Svoger og gjør saaledes sin sidste Ungkarls-Reise.

Nøden i det nordlige England er større end nogensinde. I Manchester har nylig været et Møde med Lord Derby i Spidsen, hvor denne pludselige Tiltagen af Nøden er taget under Overveielse. Foruroligende Symptomer ledsage Nøden: Typhus er udbrudt i Preston og 215,000 Hænder, der naar de arbeide fortjene 117,000 Pund Sterling om Ugen, ere for Dieblikket ledige. Inden faa Uger ville 300,000 Hænder, der forsørge mindst 600,000 Personer være dømte til Uvirksomhed, og alle disse Ulykkelige ville hjemfalde til Fattigforsørgelsen. Der subskriberes store Summer rundt om i Landet, men at hjælpe her er som at ville øse i et Sold.

Keiseren og Keiserinden af Frankrig have tilbragt en Dag i Chamarande paa Ministeren Persignys Slot, et ældgammelt aristokratisk Herresæde, hvis mørke Ydre mindst lader formode de Skatte af moderne Kunst og Luxus, som Persigny, den blandt Keiserens Omgivelse, der betragtes som hans eneste sande Ven, der har samlet.

Den Dag, der tilbragtes paa Slottet, havde Etiketten veget Pladsen for ærbødig Frihed, sige Bladene, en Frihed, som i Keiserens Nærhed dog aldrig formaar at blive den lette glade Frihed, der fulgte Ludvigerne. Blandt Følget nævnes Lord Malmesbury, Hertug og Hertuginde de Morny, Grev og Grevinde Walewska, en heel Deel af Hofpersonalet, Politi-Præfekten, Direktøren for Telegrapherne, Direktøren for Pressen osv. Der var Frokost, Promenade og Diner. Ved Afreisen ledsagedes Deres Majestæter med Fakler til Jernbanegaarden, medens elektrisk Ild og bengalske Flammer fra Slottet og de omliggende Høie magisk oplyste Landskabet.

Deres græske Majestæter begave sig efter Katastrophen lige [illegible] den Stad, hvor alle Faldne ty hen, snart for paa blideste Maade at forglemme fordums Storhed, snart for at ruge over Tabet af Krone og Scepter, her maaskee i den barmhjertige Hensigt at trøste Republiken ved Synet af kongelig Ulykke. Kong Otto og Dronning Amalie forbleve dog ikke længe i Venedig, de ere nu i München mellem deres kjære Bayrer efter den mest harmløse af alle Revolutioner. Nogle plyndrede Hof-Archiver, nogle knækkede Gadelygter, nogle oprevne Blomster i den kongelige Have og nogle ituslagne Vinduer ere alle de Udskeielser, det græske Folk har tilladt sig. Det veed at Statens Finantser kræve, at Revolutionerne ikke maa falde for dyre og denne maa vinde alle Kræmmeres Bifald.

Bulgaris, som det atheniensiske Folk med Begeistring har udnævnt til Præsident for den provisoriske Regjering, er et Barn af Den Hydra, hvis Matroser gjennem alle Tider have havt saa stort Ry, og som, selv medens det tyrkiske Aag hvilede paa Grækerne, havde vidst at erhverve sig sand Uafhængighed. Bulgaris's Fader og Farfader vare anerkjendte af Porten som Dens Gouvernører. Skjønt en sand Fremskridtsmand hænger den nye Præsident ikke ved gamle Skikke, og er den eneste Græker, der nedstammer fra gamle adelige Familier, som endnu bære en Dragt, der minder om de fordums græske Primater: en Slags Soutaine, hvorover en Kappe, garneret med Peltsværk, og han bærer sin Fez høit og lige paa Hovedet istedetfor at lade den hælde tilhøire eller venstre. En fransk Journalist har givet en betegnende Definition af Manden, der er stiv og formel i Alt: „Det er en engelsk Aristokrat, som tilfældigviis er bleven Demokrat."

Prinds Ypsilanti er den eneste Græker, som de Folk, der have Hastværk med at give Kong Otto en Efterfølger, have sat paa Listen. Det er en ung Mand paa 26 Aar, meget vel opdragen, meget taus og tilbageholden, som blot respekterer Tausbed og Guld. Han har studeret i Paris. Prinds Ypsilanti staar i Begreb med at ægte den rige Wiener-Bankier, Baron Sinas Datter, og vil blive saa rig, at han, dersom han bliver Konge, vil kunne spare sit Rige Udgiften af en Civil-Liste, hvilket nok kunde bestemme Patrioterne til at vælge ham.

Marsklandene ere ikke de eneste, der oversvømmes dette viltre Efteraar: Staden Barcelona er hjemsøgt af en Oversvømmelse, som ingen Spanier mindes før at have hørt om i sit Land. I de Lande, hvor Menneskene daglig synes at afriste Døden deres Liv, hvor man bygger sig Boliger paa Buer, at de kunne holde sig over de løsladte Vande, er man ligesaa ligegyldig for Faren som Jordens første Mennesker; i et Land derimod med den reneste Himmel og et Klima uden Lige, synes Faren utænkelig, og naar Ulykken dog rammer, staar Menneskene med panisk Skræk. Nedvældende Regnstrømme, der ingen Ende syntes at ville tage, opsmuldrede saaledes den lille Flod Malla, at alle Dæmninger sprængtes og alle Bredder overskylledes. Vandet dannede sande Fossefald; det lignede et Hav i Raseri, der ligeind i Barcelonas Gader bortrev Vogne, Døre, Vinduer, Møbler og Forraad af alle Slags, Planter og Træer. Istedetfor at frelse hvad frelses kunde, styrtede den skrækslagne Befolkning hen til Helgenbillederne.

En antik Vase, hvori Navnet Petronius er indgravet, er nylig fundet mellem en Skakkerjødes Efterladenskab i Palays Royal. Et fransk Blad beregner, at en saadan Vase i Cæsarernes Tid vilde være bleven betalt med mere end en halv Million Franks, men vor Tid er bleven gjærrig, og især skeptisk hvad antike Kunstsager angaar. Det er de mange opokryphiske Musæer, der have gjort vor Tid vantro. Hvert amerikansk Musæum bar en — Havfrue, og i de engelske Musæer findes mindst et Dusin Hjerneskaller af Oliver Cromwell. British Musæum viser derfor den Forsigtighed, at lade Statuer, som før uden videre angaves som Mesterværker af Phidias og Praxiteles, nu henstaae med saadan Paategning: „Mesteren ubekjendt" eller „af tvivlsom Alder."

*) Stephensons Levnet findes fortalt i Nyhedsbl. for 1857 Nr. 31 og flg.

Luther som Chordreng syngende udenfor Dørene i Byen Eisenach.

Vi ere ved Enden af det 15de Aarhundrede, fire omreisende Chordrenge synge deres geistlige Hymner udenfor de agtbare og gudfrygtige Borgeres Døre i Staden Eisenach for at tjene Brød: Panem propter Deum. Den forreste og yngste af de Fire seer man blot i Profil, han er ganske hensunken i Sang, og med Blikket heftet paa Nodebladet, bemærker han ikke engang Indtrykket hos det taknemmelige, skjønt i Antal ringe Auditorium, der rørt lytter til. Den ham nærmest staaende Kammerat har Blikket ligeledes fæstet paa Noderne, medens den høire Haand mekanisk slaar Takten. En Tredie, med Ansigtet vendt mod Tilhørerne, synger af fuld Hals, medens Dinene skue opad — ikke destomindre turde det hænde, at han tænker mere paa jordisk end paa aandelig Vederkvægelse; — den fjerde Skikkelse gjætter man sig snarere til, end man seer den. Billedets Midtpunkt indtager en fortryllende ung Pigegestalt; den ene Arm ligger skjødesløst lænet mod Ryggen af den Hvilebænk, paa hvilken hun har kastet sig ned, og den anden Haand leger drømmende med Snorerne paa den smukke Dragt, medens hun ganske hengiver sig til Nydelsen af den smukke Choral. Dette yndige lille Hoved, fuldt af ungdommelig Naivitet og Skjønhed, danner Billedets Glandspunkt; nærmest hende see vi et agtværdigt Ægtepar: en smuk Kone i sine bedste Aar med sin Ægteherre, en kraftig Skikkelse med udtryksfuldt, mørkladent Ansigt i Fløielskappe og Fløielsbarret; med alvorligt tankefuldt Blik og andægtigt foldede Hænder betragter han de omreisende Unge — han er vel selv Fader og har derfor desto dybere Medfølelse med de unge Sangere. I Baggrunden trænge alskens Skikkelser sig frem for at høre og endnu i Halvmørket seer man Figurer under de gothiske Buegange. Men Ingen af alle dem, der lytte til de reisende Chordrenges Sang, aner vel, at en af de Stemmer, der nu klinge saa harmonisk, skal trænge gjennem den katholske Christenhed med en Klang, mægtig som Tordenens, fremkalde trediveaarige, blodige Kampe og saa at sige skabe en ny Verden: den protestantiske; det er Luther, den tilkommende Prædikant fra Wittenberg, den store, Verden omformende Reformator, som her tilsynger sig Livsophold med nogle af sine Lidelseskammerater. Luther fortæller os jo selv senere paa sin simple Maade: „I vide hvorledes det hedder i Psalmen: Fyrster og Konger sang, saa haver og jeg sunget; jeg var en fattig Betler, jeg sang udenfor Godtfolks Døre især i Eisenach, det mig saa kjære Eisenach. Foragter derfor ikke de omreisende Unge, der sjunge Panem propter Deum udenfor Eders Døre."

Holdning og Kolorit i det Billede, vi her meddele efter en udmærket Photographi af den belgiske Maler Leys Maleri, er i Sandhed storartet i sin Simpelhed og sjeldne Harmoni; og man vilde fristes til at antage det for et Billede fra hiin Tid, — en saa troessand Stemning hersker deri, hvis ikke den brede, kjække, mesterlige Behandling belærte os bedre. Den drømmende, gudfrygtige Middelalder seer paa os med sine tro Dine fra dette Billede! Skikkelser, Physiognomier, Klædning, Architektur, Alt bærer paa en saa veltalende Viis hiin Epoches Charakteer, at man fast kunde fristes til at tro, at en Discipel af Albrecht Dürer, Memmling eller Holbein, her var gjenopvaagnet efter flere Aarhundreders Tryllesøvn, havde grebet Pensel og Palet og malede nu efter Hukommelsen hine den graae Fortids Billeder med Nutidens Indtryk og Følelser. Er der ikke altid noget Underbart, Eventyragtigt i den Evne, hvormed Geniet fremmaner længst forgangne Tiders Skikkelser og Sæder og hyller dem i et uforgjængeligt Klædebon?

Vi nævnte nylig Albrecht Dürer, Memmling, Holbein. Leys er deres direkte Arving, han har begeistret sig i deres udødelige Værker, han har øst af hine gamle Mestres uudtømmelige Urkilde, og skaber saa selv Nyt i deres Aand; Leys har med sjelden Begavelse og stort Held podet den moderne nederlandske Kunsts unge Skud ind i Middelalderens kraftige Plante, og allerede er et Træ skudt i Veiret og bærer herlig Frugt. Hvad den sværmeriske mystiske Middelalder blot anede, hvad dens ubevidste Kjæmpen og Stræben efter politisk Frihed og Lighed blot antydede, det har Leys som Søn af det 19de Aarhundrede forud for hine Mestre; men paa den anden Side erindre alle hans senere Værker, trods al Rigdom i Gruppering og Anordning, dog altid igjen om den elskelige Eenfold, Sandhed og Dybde, som betegner hine gamle gothiske Kunstner-Heroer.

Leys vandt først dette reent individuelle Standpunkt efterat hans kunstneriske Udvikling havde gjennemgaaet forskjellige Phaser og et alvorligt Studium havde tøilet hans ungdommelige Talents opblussende Kraft. Hans første Billede vidnede strax fra Begyndelsen om en ødsel Farvebegavelse, hans Palet havde de rigeste Tinter og syntes at ville rivalisere med Rembrandts magiske Palet. Hans næste Arbeider lode befrygte, at Kunstneren, henreven af Farvetrylleriet, kunde henfalde til en manieereret Stiil. Afgrunden var nær, allerede advarede Venner og Beundrere ham, allerede triumpherede hans Modstandere. Da finder heel pludselig en mærkelig Forvandling Sted: Leys vender med Et Ryggen til den rige, overlæssede Farvestiil, de selsomme Effektscener. Farven, som hidtil havde været Hensigt, bliver fra nu af kun Middel, den bliver simplere, mere harmonisk, mere ædruelig, hans Tegning alvorligere, mere charakteristisk, han gransker Historien og henter der store Ideer.

For 1854 malede Leys nu en heel Række Billeder, der med Mesterens afsluttede Individualitet var lige saa mange Triumpher; i 1856 vandt han Guld-Medaillen ved Verdensudstillingen i Paris og blev ved sin Hjemkomst til Antwerpen ved en i Sandhed storartet populær, ægte flamsk Fest høitidelig kronet ligesom i sin Tid Petrarca i Rom.

Heinrich Leys var i fuldt Maal denne Hæder værdig: hans Navn forherliger den ny moderne belgiske Malerskole. Som vi erfare, har den kunstelskende Minister for det Indre, Rogier, givet Leys det Hverv, at male en Cyklus af Frescoer i Staden Antwerpens Raadhussal.

(Illustrirte Zeitung.)

Billedhugger Bissen.

Professor Herman Vilhelm Bissen, hiin berømte danske Billedhugger, er født 13de Oktbr. 1798 i Byen Slesvig. Faderen var en Holstener, der et Aar efter denne Søns Fødsel kjøbte sig en Landeiendom i Angeln, Moderen Datter af en Skipper fra den dansktalende Deel af Slesvig; mellem sig talte begge Forældrene Plattydsk. Fra den tidligste Barndomsalder var — siger Bissens Biograph Professor F. C. Olsen — Kunstdriften levende virksom og fremherskende hos ham. Alt hvad der kom ham fore, maatte eftergjøres i Tegning, Modellering eller ved Knivens Hjælp, idet han udskar Billeder i Træ og andet. Dette var hans Hovedlyst og hans rette Leg; til anden Leg var han mindre oplagt. Han voxede op med to Brødre og to Søstre. Iblandt disse gik han som et blidt, men stille, i sig selv indesluttet Barn, der pleiede at have Sit for sig selv og følge sin egen Hu. Faderen eiede en Dreierbænk og besad adskillige Haandfærdigheder, som han søgte at lære Børnene, hvortil ogsaa de to af Drengene viste Lyst og Anlæg. Men paa Herman frugtede denne Underviisning ikke synderligt; han fulgte sin Natur, og ethvert forefaldende Materiale, som paa nogen Maade var tjentligt, maatte modtage Præget af hans Dannelyst. Faldt der Snee, saa vidste den Lilles Genius snart at gjøre Sneen til sit Marmor. Fik Drengen et Stykke Lakrits, saa maatte det gjennemgaae en lang Række af Skikkelser, før det kom til at opfylde sin sidste Bestemmelse. I Leergraven hentede han sig tidt vaade Fødder for at faae det kostelige bløde Stof, som han kunde forvandle til Heste, Kjøer og Mennesker. I Barken paa Træerne i sin lille Havelod og i Ryggen paa sin Eiendomsstol udskar han Ansigter og Hoveder, for hvilke Arbeider Verden stundom lønnede ham med Utak. Ogsaa følte han snart til techniske Vanskeligheder, som tidt kostede Barnet meget Hovedbrud, f. Ex. da han engang absolut vilde tegne Gaarden med alle fire Fløie paa eengang. Han drev alt dette med det fulde Alvor, som hører Barnelegen til; og han har senere ytret, at naar han nu tænker tilbage paa hine Tider, saa synes det ham, som om han ikke har forandret sig, men driver Kunsten med samme Sind, som dengang. — Som Kunsten trænger til Paaskjønnelse, saa fandt han ogsaa en Velynder, hvis Bifald nærede hans Lyst. Det var Moderen. Hun tog hvad Barnet bragte hende af sit Arbeide, og viste det Opmærksomhed; først af Omhed, siden med Anelse. Da begyndte hun at gjemme hans Tegninger, som efterhaanden bleve bedre og bedre; blandt dem existere endnu Omrids af alle Husets Dyr, nøiagtige og propre, men stive og alle seede fra Siden. — Medens i alt dette Naturen drev ham fremad uden Lærer, fik han heller ikke nogen ordentlig eller tilstrækkelig Underviisning af anden Art. Hans Fader eiede en Bogsamling med adskillige naturhistoriske Værker. Billederne i disse drog ham til sig, og han begyndte at samle paa Planter og Insekter. Saasnart han kunde, gav han sig ogsaa til at læse i de samme Bøger, og det var en dunkel Tanke hos ham, at han vilde være Naturforsker. Saaledes skaffede han sig et Forraad af Kundskab ved at see og læse, ligesom han overhovedet var meget lærebegjærlig; han drev det endnu i Angeln saa vidt, at Stedets Præst begyndste at læse Latin med ham, hvilket dog snart tog Ende, da hans Forældre i Aaret 1812 maatte sælge deres Landeiendom og flyttede til Byen Slesvig, hvor Faderen fik et Skriverembede. Her modtog han først, i en Alder af 14 Aar, en mere planmæssig og fuldstændig Underviisning, idet han blev indsat i en Borgerskole. — I Aaret 1815 skulde Bissen konfirmeres og saa, efter Forældrenes Bestemmelse, sættes i Snedkerlære. At dette ikke skede, og at han umiddelbart kom ind paa den Vei, hvortil Naturen havde kaldet ham, dertil gav en Sygdom Anledning. Han blev nemlig ved samme Tid syg i Fødderne og maatte sidde hjemme en heel Vinter. I denne Tid havde han god Ro til at fortsætte sine gamle Kunstøvelser, som nu allerede havde vakt Opmærksomheden hos Adskillige i Slesvig. Et Par af disse Mænd forsynede ham med Tegnesager og tilveiebragte ved Sammenskud en aarlig Sum for tre Aar, saa han kunde drage til Kjøbenhavn for at blive Maler. Han begyndte i Slutningen af Aaret 1816 at gaae paa Kunstakademiets Tegneskole (og siden ogsaa paa dets Modelskole). Han arbeidede flittigt, men begyndte snart at mistvivle om sin Fremgang og vendte i Foraaret 1818 tilbage til Slesvig, for muligens at gaae til Tydskland. Da var det, at Prinds Christian (senere Kong Christian VIII) paa en Reise gjennem Slesvig blev gjort opmærksom paa den unge Kunstner og tilsagde ham sin Understøttelse, mod at han vendte tilbage til Kjøbenhavn og der fortsatte sine Studier. Samme Vinter drog han did og begyndte strax at tegne for en Priismedaille; og endnu i 1819 vandt han virkelig Akademiets store Sølvmedaille, og begyndte saa at konkurrere til den lille Guldmedaille, dog uden at blive færdig. Men paa samme Tid som Bissen vedblev at tegne, begyndte han ogsaa at arbeide efter Modellen som Billedhugger, og da han nu atter skulde konkurrere til den lille Guldmedaille, var han ligetil det sidste Oieblik tvivlraadig om enten han skulde gjøre det som Maler eller som Billedhugger. Han forsynede sig derfor med begge Slags Redskaber, da han gik til Konkursen, i den Hensigt at bestemme sig efter Opgavens Beskaffenhed, dersom denne var bekvemmere for den ene Kunst end for den anden. Opgaven blev denne: Jacobs Sønner vise Faderen Josephs blodige Kjortel;

Billedhugger H. V. Bissen.

— og den unge Kunstner var endnu lige nær, thi han fandt det angivne Emne at være lige bekvemt for Billedhuggeren og Maleren. Som han nu stod der i piinlig Uvished og Raadvildhed — thi der viste sig aldeles ingen Grund for ham til at begynde paa den ene Maade hellere end paa den anden, — saa traf det sig just, at han havde faaet Farvespatelen i Haanden og i sin urolige Sindsbevægelse trykkede og bøiede den imod Bordet; da knak den med Et itu for ham, og da det nu vilde være ham vanskeligere at behandle Farverne, lod han dermed ogsaa Valget være afgjort. Han udførte da Opgaven som Billedhugger, i et Basrelief, hvorfor Medaillen blev ham tilkjendt 1821. Derefter modellerede han en liden Statue, Orpheus, som saaes paa Akademiets Udstilling 1822. — Da Bissen ved disse Arbeider havde viist sit Talent og sin Duelighed, overdrog man ham at medvirke til Forskjønnelsen af det Indre af Christiansborg Slotskirke, som da var under Bygning.

I 1823 vandt han den store Guldmedaille, og fik nu Understøttelse til en Udenlandsreise. Over Berlin, hvor han saa Rauchs Arbeider, og Nürnberg, hvor han opholdt sig i fem Uger, gik han til Italien og ankom i Septbr. 1824 til Rom, Kunstens gamle By, for hvis Kunstverden Thorvaldsen dengang stod i Spidsen. Synet af den store Mesters Virksomhed lærte ham, ikke for tidlig at være fornøiet med sit Arbeide, og udviklede hans naturlige Ideerigdom og rene Skjønhedsfølelse, saa at ingen anden Kunstner er kommen Thorvaldsen nærmere. Allerede „Blomsterpigen“ (1828) lovede Meget. Efter at have udført „Valkyrien“ blev han Medlem af Kunstakademiet (1835) og modtog Bestilling paa den 130 F. lange Frise til Riddersalen paa Christiansborgs Slot, „Ceres’s og Bacchus’s Tog igjennem Verden for at udbrede Kulturen,“ som han fuldendte i fem Aar, medens han paa samme Tid udførte flere Portræt-Buster og Statuer, som A. S. Ørsteds, og Statuer af den græske Mythologi, som „Paris“ og „Narcis“. 1840 blev han i Freunds Sted Professor ved Akademiet, og modtog Bestilling paa 18 kvindelige Statuer af den græske og nordiske Mythologi til Christiansborgs Slot. Under et Ophold i Rom 1842 modellerede han „Amor, der sliber Pilen“ og „Fiskerdrengen“, og efter sin Hjemkomst 1843 „Apollo og Minerva“ til Universitetet. Thorvaldsen, der allerede tidligere havde benyttet Bissen til at udføre Guttenbergs Statue, overdrog ham ved sit Testamente at have det kunstneriske Tilsyn med hans Musæum og Fuldførelsen af hans Arbeider, et Hverv, som Bissen udførte med den største Samvittighedsfuldhed; de fire Broncestatuer foran Christiansborgs Slot, Seiersgudinden ovenpaa Thorvaldsens Musæum, o. m. A. vidne derom. Med 1848 syntes en ny Periode at opgaae for Bissen. Han omfattede den danske Nationalitets Sag med sit fulde Hjerte, og da man ønskede at opreise et Monument i Anledning af Seiren ved Fredericia, udførte han „den danske Landsoldat, som triumpherende sætter Foden paa den erobrede Morteer“, et slaaende Mesterværk af eenfoldig Sandhed og gribende Udtryk*). Den samme dybe Følelse gjennemtrænger det smukke Relief paa Graven i Fredericia. Den høieste Pathos viser sig i hans „Orest, der flygter for Furierne“ (1851), „Den smertefulde Philoktet“ (1856), og i den kolossale „Moses“, foran Frue-Kirke i Kjøbenhavn. Hans uovertræffelige Mesterskab i Portrætfaget bevidnes ved en talrig Mængde Buster, hvoraf adskillige kolossale, som Rye’s, Schouws og Weyses; og ved Portrætstatuer, som Frederik VI og den kolossale siddende Oehlenschläger. Hans utrættelige Aand beskjæftiger Broncestøbere og Marmorarbeidere i et Omfang, som hidtil ikke har været kjendt i Danmark, og hans Virksomhed som Lærer har været meget betydelig.

Til de ovenfor opregnede Arbeider, hvorved Nord. Convers.-Lexikon er fulgt, maa endnu føies hans seneste og store Værk, en kolossal Løve som Monument over de Faldne i Krigen, hvilken nyligen er bleven afsløret. Med Hensyn til hele hans senere Kunstnervirksomhed — 1841—60 kan henvises til en Artikel af Prof. Høyen i „Illustr. Tidende“ for 1860, Nr. 44, hvorfra ogsaa vort Portræt er hentet, men hvor Oplysninger angaaende Kunstnerens tidligere Liv og Værker ellers savnes.

Nordmændenes Havedyrkning i Oldtiden.

(Af Dr. F. C. Schübeler.)

(Nærværende Afhandling udgav jeg for et Aars Tid siden paa Tysk, som et Tillæg til mit Universitetsprogram „Die Culturpflanzen Norwegens.“. Da dette Skrift ikke er i Boghandelen og jeg i den senere Tid har faaet flere Bidrag til en fuldstændigere Belysning af det foreliggende Emne, har jeg troet, at det maaske kunde være af Interesse, at denne Sag ogsaa blev behandlet i vort Sprog. Da denne Del af vor Culturhistorie hidindtil ikke har været beskrevet, ligger der mere Arbeide i nærværende lille Afhandling end man efter dens Omfang, skulde tro, og dog tør den ikke gjøre Fordring paa nogen Grad af Fuldstændighed. Men selv hvad her er leveret, vilde jeg aldrig have kunnet tilveiebringe, dersom jeg ikke velvilligen var bleven understøttet med værdifulde Oplysninger af flere sagkyndige Mænd, blandt hvilke jeg specielt maa nævne Herr Lector juris Fr. Brandt).

Under Hedendommen har Havedyrkningen i Norge staaet paa et saa lavt Trin, at der i hin Tid aldeles ikke kan have været Tale om Havedyrkning i den Forstand, hvori dette Ord nu tages. Efter Christen-

*) En Afbildning af „Den danske Landsoldat“ findes i Nyhedsbladet for 1858 Nr. 36.

Luther som Chordreng syngende for Godtfolks Døre i Eisenach. Maleri af Jean Auguste Henri Leys i Antwerpen.

dommens Indførelse (omtrent 1025), og fornemlig efterat flere Klostre vare oprettede i Landet, eller omtrent fra Begyndelsen af det 12te Aarhundrede kan der dog i en vis Forstand tales om et Slags Havedyrkning, uagtet den vistnok ogsaa dengang, naar der tages Hensyn til det lave Standpunct, som den endnu den Dag idag indtager her i Landet, maa have været i sin første Barndom.

Ordet „Urtehave,“ hvorved man vel i den ældste Tid ikke har forstaaet Andet end en indhegnet Plads, hvor der hovedsagelig voxte Græs, og i enkelte Bed en eller anden Urt, nævnes, saavidt mig bekjendt, første Gang i Halfdan Svartes Saga[1]), hvor det omtales (omtrent 850), at hans Dronning Helga eller Ragnhild havde havt en Drøm, hvori det forekom hende, at hun stod i sin Urtehave („Grasgarðr“) o. s. v.

Dette viser i ethvert Fald, at man alt paa hin Tid dog maa have havt en indhegnet Plads, hvor en eller anden Vært blev dyrket. Det er ogsaa af flere Omstændigheder vist, at man i en meget tidlig Periode maa have dyrket et Par Planter, nemlig Angelica (Kvan, Kvannerod) samt et eller andet Slags Løg og maaske ogsaa andre stærkt smagende eller aromatiske Urter; men om det maaske end ikke er usandsynligt, kan det dog neppe med Sikkerhed paavises, at andre Havevæxter i den hedenske Tid have været Gjenstand for Dyrkning.

Efterat have omtalt om og hvorvidt Munkene i Norge have havt nogen Indflydelse paa Agerbruget og Landhusholdningen i Almindelighed, yttrer Lange i sin Klosterhistorie[2]) sig paa følgende Maade:

„Med større Bestemthed lader derimod Munkenes Indflydelse paa Havedyrkningen sig paavise. Man er enig om at tilskrive de første Munke, som kom herover, Udbredelsen af denne ligesaa lønnende som behagelige og forædlende Næringsgren, om hvis Værd de raa Hedninger ikke engang gjorde sig noget Begreb. Ligesaa vist er det udentvivl, at Havedyrkningen paa Landet i Norge, i Katholicismens Dage, i mange Egne har staaet paa et ligesaa høit Trin hvad Frugttræavlen angaar som nu, da Brændevinet saa godt som ganske har fortrængt Tillavningen af Frugtmost, der før var saa almindelig og som først i de sidste Aar atter har begyndt at vinde Indgang.“

„For alle Munkeordener var Havedyrkning en fastsat Hovedsyssel og ved alle Klostre fandtes der mindst een Have, ofte flere, som dyrkedes med stor Flid. Munkene hjembragte fra Udlandet Frugttræer, Rødder, Urter og Blomster, for at forsøge dem i norsk Jordbund, og endnu den Dag idag findes de vidtløftigste og med de bedste Frugter forsynede Haver paa Landet i Almindelighed der hvor det har været Klostre. Lysekloster, Halsnøens, Utsteins, Gimsø, Værne og Dragsmarks Haver ere endnu til og i Anseelse. Paa Opedal i Ullensvang Præstegjeld i Hardanger, der hørte under Lysekloster, findes endnu den vidtløftigste, mellem en Mængde Opsiddere afdelte Frugthave i Norge, hvis Æbler og Kirsebær udgjøre Gaardens største Herlighed og en vigtig Udførselsvare. At denne Have skyldes Lysekloster, er ikke Tvivl underkastet, ligesaa lidet som at det er Munkene i dette Kloster og Halsnø, som Hardanger nu har denne vigtige Næringsgren at takke. Ved de to andre Cisterciencerklostre, Hovedøen ved Christiania og Tuterøen ved Throndhjem, ere vel Haverne nu forsvundne, men paa begge Steder findes endnu vildtvoxende Urter og Blomster, som ellers kun findes i Haverne, ligesom efter Sagkyndiges Erklæring Hovedøens Flora skal være usædvanlig rig. Blandt Klosterhaverne i Bergens By, hvor nu kun Lungegaardens og maaske Munkelivs ere tilbage, har især Minoritternes udmærket sig og havde paa Reformationstiden og senere ei sin Lige i Egnen. I Biskop Geble's Tid (1540) hvem Klostret og Kirken overdroges til Bispegaard og Domkirke, blev i denne Have af Gartneren Adrian fra Flandern dyrket Æbler, Pærer, Kirsebær og Druer; men nu er den ganske forsvunden. Selv ved det ellers ubekjendte og udentvivl ubetydelige St. Olafs Kloster i Hamar omtales[3]) dets Æble-, Kirsebær- og Humlehaver. Ligesaa nævnes Biskoppens og Borgernes Podemestere og Mostpersere i Hamar, som tilberedte Most samt Pære- og Kirsebærtrank.“

„Humlehaver, som nu ere mindre almindelige, vare i ældre Tider, da Ødrikken var saa stor, nødvendigere og fandtes næsten paa hver Gaard. At Munkene saaledes forstode at give Nordmændene Smag for den fredelige, aandsdannende Havesyssel, er maaske den største Fortjeneste de have af Landets Cultur.“

„Ogsaa Biavl dreves i Klostrene, som i Norge i det Hele, forholdsvis almindeligere end nu. Honningen brugtes til Mjød og Voxet til Kirkelys, hvoraf dengang saa mange brugtes paa Alterne og ved de kirkelige Optog. Imidlertid var Avlen ikke tilstrækkelig til Landets Forbrug; thi Mjød, Honning og Vox vare i Middelalderen stadige Indførselsvarer fra Flandern, England og Hansastæderne.“

I Sverige og Danmark have Forholdene i den her nævnte Retning formodentlig været omtrent de samme som i Norge; maaske har dog Havedyrkningen i Danmark gaaet noget hurtigere fremad, paa Grund af den mere directe Forbindelse hvori dette Land stod med Fastlandet og fornemlig med Tydskland. Herom yttrer R. Nyerup sig saaledes:[4])

„Vore Urtehavers Cultur her i Danmark fik et nyt Sving ved den bekjendte Franskmand Vilhelm, Munk af Genovefæ Kloster i Paris, som af Biskop Absalon Aar 1165 blev kaldt herind til Danmark, blev Abbed i Eskildsø og døde i Eberhold i Sjelland 1202. Dette skjønnes tildels af de eskildsøiske Munkes Klage i Aaret 1166, da Misvæxt indfaldt, saa at næsten alle Faar og Kjøer omkom af Fodertrang og Klostret led Mangel paa Smør og Ost. De opsætsige og balstyrige Munke sagde da om ham: „Hvorfor er denne Stodder og dette slette Menneske kommen hid! Han hverken æder eller drikker, men anvender alle Klostrets Indkomster til Sølv og Guld, som han lægger hen i sit Skrin og sulter os derimod, givende os alene Blade af Træer og Urter af Marken til Føde.“[5])

I en Skrivelse til en vis Munk ved Navn Stephanus beder Abbed Wilhelm om at sende sig Planter, Rødder og Podekviste af Træer.[6])

Man ser heraf, at Abbed Wilhelm i den sidste Halvdel af det 12te Aarhundrede maa have indført til Danmark forskjellige Slags Kjøkkenurter, som tidligere ikke have været kjendte der og at han har sørget for, at disse baade bleve dyrkede og spiste, idetmindste ved Eskildsø Kloster, samt at den Kunst at forædle Træer samtidig hermed er bleven indført i Danmark, dersom den ikke allerede tidligere har været kjendt der.

Omtrent samtidig med eller noget senere end Abbed Wilhelm levede i Danmark den bekjendte Canonicus og Læge Henrik Harpestreng, hvis Dødsaar ansættes til 1244. Af ham har man et Slags „Lægebog“[7]), hvori der blandt Andet findes to saa kaldte „Urtebøger“ eller egne Afsnit om Planter. Blandt disse nævnes en for den Tid paafaldende Mængde exotiske Lægemidler, men der omtales ogsaa forskjellige af de i vor Tid almindelige Culturplanter, som det vistnok nu er umuligt at komme efter, om de dengang have været dyrkede i Danmark, men som dog i ethvert Fald have været kjendte og som maaske ogsaa, idetmindste tildels, kunne have været dyrkede. Blandt disse skal jeg her nævne følgende, i den Orden, hvori de forekomme hos Henrik Harpestreng og med Tilføiende af de af ham brugte Navne:

Artemisia Absinthium *L.* (Malyrt), Artemisia Abrotanum *L.* (Ambrot), Allium sativum *L.* (Klofløk), Althæa officinalis *L.* (Althea), Pimpinella Anisum *L.* (Anis), Beberis vulgaris *L.* (Berberis), Allium Cepa *L.* (Cypul), Anthriscus Cerefolium *Hoffm. L.* (Kyrucel), Brassicæ sp. (Kaal), Cuminum Cyminum *L.* (Thitæst Kumyn) Lactuca sativa *L.* (Læctukæ), Menthæ sp. (Menta), Petroselinum sativum *Hoffm.* (Pætærsylicæ), Pastinaca sativa *L.* (Moræ), Allium Porrum *L.* (Purløk), Papaver somniferum *L.* (Walmucæ), Salvia officinalis *L.* (Saluicæ), Sinapis alba eller nigra *L.* (Synæp), Satureja hortensis *L.* (Sathær), Hyssopus officinalis *L.* (Ysop), Anethum graveolens *L.* (Dyllæ), Atriplex hortensis *L.* (Meld), Rumex Acetosa eller Patientia *L.* (Suræ), Boargo officinalis *L.* (Borake), Coriandrum sativum *L.* (Coriander), Matricaria Chamomilla *L.* (Hwith), Artemisia Dracunculus *L.* (Dracontea), Inula Helenium (Halzyrt), Lupini sp. (Lupinus), Lepidium sativum *L.* (?) (Karsæ), Portulaca oleracea *L.* (Portulaca), Pæoniæ sp. (Peonia), Cochlearia Armoracia *L.* (Pipærroot), Sambucus nigra *L.* (Hyllæ).

De her nævnte Planter have sikkerlig ogsaa i Tidens Løb ved Munkene og Pilegrime, der havde været i Rom, eller paa anden Maade fundet Veien til Norge, enten fra Danmark, England, Flandern eller det øvrige Fastland, uden at det dog nu er muligt med Sikkerhed at paavise Tiden naar dette skede. Kun om nogle faa Planter, som nedenfor omtales, veed man med Bestemthed, at de paa denne eller hin Tid bleve dyrkede i Norge, men Tiden da de bleve indførte eller først dyrkede, er ubestemt.

Det er ovenfor sagt, at Angelica og et eller flere Slags Løg sandsynligvis høre til de Planter, der i Norge først have været dyrkede paa særskilte hertil bestemte indhegnede Steder, som man kaldte „Urtehaver“ (Grasgarðar). Af Angelica har man rimeligvis dengang spist Bladstilkene, ligesom den Dag idag paa flere Steder i Fjeldbygderne. Maaske har den ogsaa været tillavet paa samme Maade som den nu bruges i Nordland og Finmarken af Lapperne: De unge Blomsterskjerme hakkes, koges med Renmælk til en grødagtig Masse, som fyldes i vaskede (?) Renmaver og det Hele tørkes til Brug om Vinteren. Naar en saadan Mave aabnes, har Indholdet nogen Lighed med Ost og regnes af Lapperne for en af deres lækreste Spiser

Allerede i Ældre Gulathingslov (Cap. 75) heder det om Leilændingen: „Dersom en Mand har anlagt en Angelicahave (Hvanngarðr), da kan han tage den bort før Faredag om han vil.“ Ogsaa i de andre gamle Love haves flere særskilte Bestemmelser[8]) om denne Plante, ja paa Island har selv den vildtvoxende Angelica været sat under Lovens Værge. Den islandske Lovbog Graagaasen[9]) fastsætter nemlig Straf for den, som graver op Angelica paa anden Mands Mark. Det er forresten besynderligt nok, at Angelica ikke omtales i noget af de ældre poetiske Skrifter, idetmindste forekommer den ikke i Egilsson's Lexicon poeticum.

I en meget fjærn Fortid maa man i Norge have dyrket et eller andet Slags Løg; thi alt i Ældre Edda (Christiania 1847 S. 114) nævnes Løg, som et Slags Modgift (Sigurdrifumál, Strophe 8).

Fruentimmernes Arbeider i Norden have i Oldtiden bestaaet i at spinde, sy, væve, gjøre Klæder for sig selv og Mændene samt at lave Mad, brygge Øl og Mjød og i det Hele taget udføre alle lignende huslige Sysler. Men uagtet det af flere Steder i de ældre baade poetiske[10]) og historiske[11]) Skrifter sees, at Mændene have givet sig af med enkelte Dele af Lægekunsten, ja at de under visse Forhold, ikke engang have forsmaaet at ty til et Slags Trolddom[12]), er det paa den anden Side rimeligt, at det har været ligesaa almindeligt i Norden som hos Germanerne[13]) at ogsaa Fruentimmerne[14]) gave sig af med Lægekunsten og fornemlig med den Del af samme, som man gjerne havde mest Brug for, hvor hurtig Hjælp især var nødvendig og hvor Nytten af Hjælpen viste sig øiensynligt, nemlig Saarlægekunsten.

De gamle Love gaa paa flere Steder[15]) endog i Detaillen med Beskrivelse af forskjellige Slags Saar, Straffen for at tilføie Andre saadanne, samt Maaden hvorpaa de skulde undersøges, og i de historiske Skrifter[16]) finder man ogsaa omtalt flere Slags Saar i den samme juridiske Betydning.

I Beskrivelsen over Slaget ved Stiklestad (31te Aug. 1030) fortælles det blandt Andet[17]), at Nogle af dem, som vare saarede i Slaget, samlede sig i et Hus i Nærheden, for at faa deres Saar forbundne af en lægekyndig Kone (Læknirinn.) Over en Ild, som brændte paa Gulvet, havde hun staaende en Kjedel med varmt Vand, for at vaske Saarene og i en anden Kjedel havde hun lavet „en Grød af Løg

[1]) Snorre. Halfdan Svartes Saga Cap. 6.

[2]) De norske Klosteres Historie i Middelalderen af Christian C. A. Lange. 2den Udgave. Christiania. 1856. S. 154—55.

[3]) I Hamars Beskrivelse i Budstikken for 1821 S. 797 forekommer blandt Andet Følgende: „I lige Maade var det saare lysteligt om Sommeren, naar Nogen roede omkring Hamar By, thi alle Urter gave saadan herlig Lugt fra sig. Og de Pilegrime, som reiste til Rom og den hellige Grav, saavelsom gjennem mange andre Stæder og Lande, de gjorde deres største Flid, at hvo, som kunde føre med sig til deres Fædreland nogle af de vellugtende Urter, Frø eller Træer, de vare meget kjærkomne.“ — Denne Beskrivelse er forfattet mellem Aarene 1617 og 1624 af Michael Andersen Aalborg (Præst i Vang fra 1610 til 1626) som synes at have hentet Materialierne fra den i Beskrivelsen omtalte Munchske Afskrift af de Documenter, der sandtes efter Hamars Bisper, og som i Aaret 1553 bleve sendte til Christian den 3die.

F. A.

[4]) Historisk-statiske Skildringer af Tilstanden i Danmark og Norge i ældre og nyere Tider ved Rasmus Nyerup. Kjøbenhavn. 1803. 1 Bd. S. 166—67.

[5]) Langenbek. Scriptores rerum danicarum medii ævi. T. V. Pag. 472. — — „nos inedia ciborum torquet, pro cibis folia arborum & herbas agrestes subministrans.“

[6]) Langenbek, l. c. T. VI. Pag. 75. „Cæterum olerum semina et herbarum diversarum atque radicum et arborum surculos tuæ nobis prudentiæ providere relinquimus.“

[7]) Henrik Harpestrengs danske Lægebog fra det 13de Aarhundrede, første Gang udgivet efter et Pergamenthaandskrift i det store Kongelige Bibliothek, med Indledning, Anmarkninger og Glossarium af Christian Molbech. Kjøbenhavn. 1826.

[8]) Ældre Frostathingslov XIII. 2. XIV. 14. Nyere Landslov IX. 9. Ældre Bjarkøret 119. 148.

[9]) V. Finsen's Udgave 2den D. Cap. 186. S. 94.

[10]) Ældre Edda (Chr. 1847). Sigurðarkviða I. Str. 17. Sigurdrifumál Str. 4.

[11]) Snorre Olaf Hel: Saga Cap. 175 og 200. — Magnus den Godes Saga Cap. 29. — Harald Haardraades Saga Cap. 66. Njáls Saga Cap. 133. Eyrbyggia Saga Cap. 45. S. 242.

[12]) Egils Saga Cap. 44. S. 211. Cap. 75. S. 566. Cap. 78. S. 587.

[13]) Tacitus de morib: German. Cap. 7.

[14]) Ældre Edda. Sigurdrifurmál Str. 4. Njáls Saga Cap. 57. Landnámabók Isl. Søg. I. S. 80. Viga Glums Saga Cap. 23. S. 134. Helge og Grims Saga i P. E. Müller's Sagabibliothek 1. S. 89.

[15]) Ældre Gulathingslov Cap. 185. Ældre Frostathningslov IV. 47. Graagaasen (Finsens Udg.) Cap. 86. S. 145 og den Arn. Magn. Udg. Cap. 6.

[16]) Njáls Saga Cap. 74. S. 110. Cap. 143. S. 233.

[17]) Saga Olafs konungs ens helga. Christiania 1853. Cap. 234.

og andre Urter," som hun gav de Saarede at spise, for derved at erfare om deres Saar naaede til Indvoldene; i saa Fald, heder det, kunde hun lugte Løgen ud igjennem Saaret. Uanseet den eiendommelige og under de forhaanden værende Forhold ret practiske Maade at diagnosticere penetrerende Saar paa, ser man heraf, at et eller andet Slags Løg paa hin Tid maa have været almindeligt dyrket.

Senere omtales Løghave (Laukagarðr) paa flere Steder i de gamle Love[18]). I Ældre Frostathingslov XIV. 14. heder det saaledes: „Om Nogen gaar i anden Mands Løghave eller Angelicahave, har han ingen Ret paa sig, om man end slaar og børster ham og tager alle hans Sager fra ham." Herved maa dog mærkes, at Bestemmelserne i de ældre Gulathings- og Frostathingslove, som ere optegnede i den første Halvdel af det 13de Aarhundrede eller endog tidligere, i Virkeligheden skrive sig allerede fra Olaf den Helliges Tid (1015—1030). Man ser vistnok heraf, at Løgen har været en ligesaa anseet Plante som Angelica, men det kan af dette Sted dog ikke skjønnes om man har dyrket een eller flere Arter af Løg og i saa Fald hvilke. Herom faar man dog lidt Oplysning af et andet Sted i Ældre Frostathingslov (XIII. 2.), som handler om forskjellige Omstændigheder ved Flytning til en anden Eiendom. Det siges nemlig der: „dersom han har plantet en Angelicahave eller en Løghave, da kan han tage Halvparten med sig af begge Dele og tillige afskjære Bladene paa Løgen indtil Midtsommer." Dette viser, at Loven har ment en fleraarig Art af Løg, som kunde bruges om Vaaren og i Begyndelsen af Sommeren og hvoraf man nyttede de bladede Dele, og dette kan neppe have været nogen anden Sort end den nu almindelig dyrkede Græsløg (Allium Schoenoprasum *L.* eller A. sibiricum *L.*) Det er dog af flere Omstændigheder vist, at man ogsaa maa have dyrket andre Arter. I Edward Confessor's Saga[19]) omtales der saaledes et Menneske, der var „ret som en Løg" og i Gudrunarkviða I. 19. (Ældre Edda, Christiania 1847) siges det om den berømte Helt Sigurd Fafnersbane, at han „ragede over andre Mænd som om han var en Spydløg (Geirlaukr) voxen ud af Græsset." Ogsaa i Yngre Edda (Egilsson's Udg. S. 234) bruges Ordet Løg som et Tillægsord, der betegner skjøn af Væxt. I det Hele taget forekommer Ordet Løg meget almindeligt i de ældre poetiske Skrifter i en Mængde figurlige Talemaader. Hr. Ivar Aasen har meddelt mig, at man paa Island havde en Talemaade „Laukr i ætt," d. e. den ypperste i Slægten, og i Voss i Bergens Stift siger man endnu om en lystig og spøgfuld Person „Beste Laukjen i Lagjæ," d. e. den morsomste Gjæst i Selskabet. I vore gamle Folkeviser[20]) finder man ogsaa Vendinger som f. Ex. „Laukin er det yppaste gras i skógin." Det er maaske ikke usandsynligt, at man med Ordet Laukr ikke altid har ment nogen bestemt Art af det Slags, som nu almindeligt dyrkes i Kjøkkenhaverne, men tildels ogsaa en eller anden løg- eller lilieartet Plante af den samme Familie (Liliaceæ), der kan have været dyrket som Prydplante.

Omtrent ved Christendommens Indførelse eller maaske alt i Slutningen af den hedenske Tid har man i Norge rimeligvis kjendt een eller flere Afarter af Kaal, uden at det dog nu er muligt at have nogen sikker Mening om det har været een eller flere Sorter. Paa flere Steder i de gamle historiske Skrifter[21]) finder man endog Ordet Kaal brugt i forskjellige Slags ordsprogelige Talemaader, hvilket synes at vise, at den da maa have været almindeligt kjendt og dyrket. I de gamle Love har man ogsaa forskjellige Bestemmelser om Tyveri af Kaal. Den ældre Bjarkøret (Nidaros's gamle Bylov?), som er samtidig med de ældste norske Love, siger (119) herom: „Dersom Nogen gaar i anden Mands Have og stjæler Kaal eller Angelica eller Løg og bliver greben dermed, saa meget som en Penings Værd, da er han Marktyv, hans Sag skal behandles som andre Tyvssager og han være retløs om han bliver slaaet"[22]). I en noget senere Periode (omkring Aaret 1300) maa en eller flere Slags Kaal have været meget almindeligt dyrkede: I et Brev af 3die November 1307[23]) finder man nemlig Ordet Kaalhave (Kálgarðr) brugt som en collectiv Benævnelse for Urte- eller Kjøkkenhave i Almindelighed.

Hos Germanerne var Øl, der dog har været forskjelligt fra det nu brugelige, paa Tacitus's Tid en meget almindelig Drik[24]) Om det samme Slags Øl dengang ogsaa har været kjendt i Norden, kan nu ikke paavises af historiske Documenter; men det er i ethvert Fald vist, at Brugen af Øl ogsaa her har en betydelig Ælde. I Ældre Edda (Alvissmál Strophe 34. 35) svarer saaledes Dvergen paa Thors Spørgsmaal hvorledes man kalder Ølet i hver Verden: „øl heder det hos Menneskene, hos Aser bjórr, Vaner kalde det veig, Jøtner den rene Vædske, hos Hel kaldes det mjøð og af Suttungs Sønner sumbl.

Tilvirkning af Malt er rimeligvis ligesaa gammel i Norge som Ølbrygningen. Paa Olaf den Helliges Tid ser man, at det har været saa almindeligt, at det under visse Omstændigheder udførtes fra den ene Egn af Landet til den anden[25]). Samtidig hermed har man dog sandsynligvis endnu ikke dyrket Humle. Enten har man da samlet den i Landet almindeligt vildtvoxende Humle, eller ogsaa har man istedenfor denne brugt andre bittre eller aromatiske Urter. I ældre Tider har man nemlig i flere Lande brugt høist forskjellige bittert smagende Midler som Tilsætning til Øl, for at berøve dette Noget af dets vammelsøde Smag. Saaledes omtaler Columella[26]) at man til dette Øiemed i Ægypten brugte de bittre Frø af Lupiner og i Frankrig bruger man endnu[27]) paa mange Steder den almindelige Buxbaum (Buxus sempervirens), som der findes vildtvoxende. Det er vist, at man i England, Danmark, Sverige og Norge har brugt forskjellige Planter som Tilsætning til Øl, f. Ex. Ener og Pors eller Post (Myrica Gale), hvilke begge og fornemlig Eneren endnu paa flere Steder bruges til Øl, endvidere Glechoma hederacea, Bukkeblade (Menyanthes trifoliata), ja endog den almindelige Lyng eller Røslyng (Erica vulgaris[28]). At man her i Landet i ældre Tider har brugt Post til Øl, kan blandt Andet sees af et Brev fra 1344[29]), hvor der mellem de kongelige Gaarde i Idde Thinglag ogsaa nævnes en (Ærfjall), som i sin Tid havde været bortbygslet for 4 Saald Post. I Sverige skal man have havt en gammel Lov, som i Aaret 1440 atter blev sat i Kraft af Christopher af Bayern[30]), hvor der fastsættes Straf for at samle Post paa anden Mands Eiendom eller paa Almenninger før en bestemt Dag. Om man i Norge tidligere har brugt andre Urter end Ener og Post, er det vel nu ikke muligt at afgjøre med Vished. Allerede i Olaf den Helliges Saga omtales det[31]), at man ved Brygning af Mjød har brugt en eller anden krydret Urt som Tilsætning („Grasaðr mjøðr").

Det vil her, for Sammenligningens Skyld, maaske ikke være uden Interesse med et Par Ord at oplyse Ølets og Humlens Historie ogsaa hos andre Folkeslag.

I Oldtiden har man i flere Lande forstaaet af Korn at tilberede en Drik, som har havt en større eller mindre Lighed med det nu brugelige Øl, og i Almindelighed antager man, at en Drik, der i det Væsentlige har lignet dette, er blevet opfundet i Ægypten. Dette Lands Overflod paa Korn gjør det ogsaa rimeligt, at man snarere der end andensteds kan have fundet paa at nytte Kornet paa forskjellige Maader. Xenophon omtaler (Anabasis IV. 5. 26.) at Grækerne, paa deres Tilbagetog over Euphrat, stødte paa Landsbyer, hvor man forstod at lave en stærk Drik af Byg, og Plinius angiver[32]) at en lignende Drik, som blev tilberedt af forskjellige Kornarter, i Ægypten kaldes Zythum, i Spanien Celia og Ceria og i Gallien og andre Provindser Cerevisia. Om denne Drik tilføier Plinius, at dens Skum (spuma) kunde vedligeholde Hudens Skjønhed hos Fruentimmerne, og paa et andet Sted[33]) siger han at dette Skum i Gallien og Spanien blev brugt istedenfor den almindelige Surdeig, for at faa Brødet til at hæve sig. I Grækenland har man maaske havt forskjellige Slags Øl; i ethvert Fald omtales en af Byg tilberedt Drik under Navn af Pinon, Bryton, Phokadion eller Phoukas, og efter Dioskorides kjendte man paa Kreta en lignende Drik under Navn af Kurma eller Kamon. I Spanien har man kjendt et Slags Øl længe før Plinius's Tid; thi i Beskrivelsen over Scipio's Beleiring af Numantia (130 f. Chr.) heder det, at Indvaanerne gjorde et Udfald af Portene og at de i Forveien havde drukket meget, men det var ikke Viin, thi Druen kan ikke voxe i hine Egne, men en af Hvede tilberedt Drik, som man kalder Celia. Denne Drik faar man paa den Maade, at Kornet først fugtes, derpaa tørkes og tilsidst knuses og blandes med Vand. Ved Gjæring faar Vædsken en stærk Smag og berusende Egenskaber. Naar undtages Humlen, har man her i Korthed det vigtigste af den ved Tilberedning af Øl brugelige Fremgangsmaade, og noget Lignende er det rimeligvis man har brugt i Germanien, hvortil Tacitus sigter, saaledes som ovenfor er sagt. Maaske har man der brugt Øl som almindelig Hus- eller Borddrik, men ved festlige Leiligheder derimod Vin, som rimeligvis ikke sjelden er bleven nydt til Overmaal (Tacitus kalder Germanerne Vinolenti); thi paa Cæsar's Tid[34]) fandt man det nødvendigt at forbyde Indførsel af Viin, som i meget lang Tid var bleven solgt af italienske Speculanter. Ikke længe efter Tacitus's Tid begyndte man dog at dyrke Viinranken ved Rhinen, medens Ølet aldrig kunde vinde Indgang i Italien, og det i Germanien brugte Øl kaldes af Tacitus (Germ. 23) en daarlig eller forfalsket (corruptus) Efterligning af Viin.

Uagtet Humlen er vildtvoxende næsten overalt i Europa og det østlige Asien, er den dog, som Volz mener[35]), neppe bleven brugt til Øl før efter Folkevandringerne. Han oplyser videre, at Ordet Humlehaver („Humularia")[36]) ikke er bleven brugt i Tyskland førend i et Gavebrev fra Aaret 768 til Carl den Store fra dennes Fader Pipin, samt at Humle, som Tilsætning til Øl, første Gang nævnes 1079 i et Skrift af den berømte Abbedisse den hellige Hildegardis. I Slutningen af det 11te Aarhundrede var allerede Humledyrkningen temmelig almindelig i Omegnen af Magdeburg. Det er saaledes rimeligt, at man i Tyskland først har begyndt at brygge Øl med Humle; men dette er dog maaske kun en Efterligning af hvad man alt tidligere havde gjort ogsaa i andre Lande, at give Ølet en Tilsætning af andre bittre eller aromatiske Urter. Senere fik man i Tyskland en Mængde forskjellige Ølsorter, som have faaet sine Navne dels efter Stædet hvor de bleve bryggede, dels efter Opfinderne, f. Ex. det fra Midten af det 16de Aarhundrede berømte Nürnberger Weißbier, den efter Christian Mumme (1492) bekjendte Braunschweiger Mumme og det ikke mindre udbredte Broihahn Bier (efter Curt Broihahn i Hannover, 1526), o. s. v. Blandt alle disse Ølsorter fortjener ogsaa, som noget i sit Slags charakteristisk, specielt at nævnes, at man alt i det 15de Aarhundrede havde to meget bekjendte Ølsorter i Klosterne[37]) det ene Slags „Patersbier," som var meget stærkt, blev brygget udelukkende for „Patres," medens det andet „Convent" eller „Conventbier," der var meget svagere, var bestemt for „Fratres."

Endskjønt Humlen er vildtvoxende i England, har den dog ikke været brugt til Øl, førend den i i Aaret 1524 som dyrket Plante blev indført[38]) fra Nederlandene eller, efter en anden Beretning, 1525 fra Flandern. Ikke desto mindre har man i England, idetmindste fra Slutningen af det 8de Aarhundrede[39]) kjendt et Slags Øl („Ale"); men virkeligt Øl blev først kjendt samtidig med Humlens Indførelse som dyrket Plante. De Udfald, som dengang fandt Sted mellem Tilhængerne af Ale og Beer, „bleve ikke førte med mindre Heftighed og Bitterhed, end om det havde gjældt en Kjettersag i den katholske Kirke." Kort Tid efterat Humlen og det med denne tilberedte Øl vare indførte, var Uvillien mod Humlen eller egentlig mod Ølet (thi i Virkeligheden førtes Striden mellem Ale og Beer) saa stor, at der endog blev indgivet Andragende til Parliamentet[40]) mod Brugen af Humle „som en forbandet (wicked) Urt, der vilde fordærve Ølets Smag og være skadelig for Folket." I de engelske Love omtales heller ikke Humle førend i Aaret 1552, da der blev meddelt nogle Privilegier for Humlehaver. Det første Skrift om Humledyrkning i England udkom i Slutningen af det 16de Aarhundrede.[41])

18) Ældre Frostathingslov XIII. 2. XIV. 14. Magnus Lagaboters Nyere Landslov IX. 9. Ældre Bjarkøret 119. 148. Jfr Christian IV Norske Lov VII. Cap. IX.
19) Annaler for nordisk Oldkyndighed 1852 S. 22.
20) Norske Folkeviser samlede og udgivne af B. M. Landstad. Christiania 1853. S. 633.
21) Saga Olafs Konungs ens Helga. Christiania 1853. Cap. 120. Gretti's Saga. Kjøbenhavn 1853. Cap. 75. Jfr. Stjórn Cap. 20. S. 61. (1ste Moseb. 9. 3.)
22) Jfr. Ældre Bjarkøret 148. Ældre Frostathingslov XIV. 14.
23) Diplomatarium Norvegicum II. No. 88.
24) Tacitus de moribus Germanorum. Cap. 22. 23.
25) Snorre. Olaf den Helliges Saga Cap. 123. Saga Olafs Konungs ens Helga. Christiania 1853. Cap. 104.
26) De re rustica Lib. X. 114—16.
27) Peter Lawson & Son. Synopsis of the Vegetable Products of Scotland. Edinburgh. 1851. Div. IV. P. 75.
28) Weeds and wild Flowers, their uses legends and literature. By Lady Wilkinson. London 1858. P. 76. 172—74. Peter Lawson & Son a. St. S. 75.
29) Diplomatarium Norvegicum IV. No. 278.
30) Lady Wilkinson a. St. P. 76 i Anmærkningen.
31) Saga Olafs Konungs ens Helga. Chr. 1853. Cap. 68.
32) Hist. nat. Lib. XXII. Cap. XXV. 82. (164).
33) Hist. nat. Lib. XVIII. Cap. VII. 12 (68).
34) Cæsar Bellum gallicum II. 15. IV. 2. 4.
35) Beiträge zur Kulturgeschichte von K. W. Volz. Leipzig 1852. S. 149.
36) Hos de fleste Folkeslag ser man, at de forskjellige Navne paa Humle (Humulus Lupulus *L.*) have omtrent den samme Oprindelse. I Sverige og Danmark har den samme Navn som hos os, i England kaldes den Hop, i Frankrig Houblon, i Tyskland Hopfen, i Holland Hop eller Hoppe, paa enkelte Steder i Schweiz Hupfe, i Italien Lupulo, i Spanien Llúpol eller Cervéssa, i Finland Humala i Tartariet Kumalak.
37) Jfr. Verhandlungen des Vereins z. Beförd. d. Landwirthschaft in Sondershausen 2ter Jahrg. S. 112 flg. — Die Nahrungs- u. Genußmittelkunde von E. Reich. Göttingen 1860. 2ter Bd. S. 278. fg.
38) History of cultivated Vegetables by Henry Phillips. London 1822. I. P. 224.
39) Lady Wilkinson a. St. S. 78.
40) John C. Morton. Cyclopedia of Agriculture. Vol. II. Pag. 43.
41) Reginald Scott. Perfect platforme of a Hoppe-garden, Necessarie instructions for the makinge and maintenance thereof. London 1578. 4to.

Det er vel ikke sandsynligt, at man i Norge har dyrket Humle i den hedenske Tid, og det kan nu heller ikke med Vished afgjøres om man i hin Tid har samlet og brugt Humlen af den vildtvoxende Plante. I ethvert Fald kan det ikke have varet længe efter Christendommens Indførelse førend Humle har været brugt til Øl, eller med andre Ord, førend man i Norge har kjendt virkeligt Øl, Humleøl eller saa kaldet tydsk Øl. Allerede i Ældre Frostathingslov (XIII. 11.), hvori Bestemmelserne, som ovenfor sagt, skrive sig lige fra Olaf den Helliges Tid, (1015—1030), fastsættes der Straf for Tyveri af Humle paa Marken; men paa dette Sted ser det dog ud til, at der ikke har været ment Andet end den vildtvoxende Humle, hvorom mere nedenfor.

Samtidig med de gamle norske Love har man i Tyskland havt særegne Bestemmelser om Humle: Den gamle tydske Lovbog „Der Sachsenspiegel" (omtrent fra Aaret 1220) siger saaledes (2den Bog 52de Art.), at naar Humlen voxer ved et Gjærde, da skal det være den, paa hvis Grund Rødderne staa, tilladt at trække over til sig saa meget som han kan naa og Resten skal tilhøre Naboen. Man ser heraf, at Humlen paa den Tid har været dyrket indenfor Hegnet eller med andre Ord i egne Haver.

Det er al Sandsynlighed for, at den Kunst at krydre Ølet med Humle er bleven indført til Norge fra Tyskland; men af det her anførte lader det dog til, at man her i Landet i dette Stykke har været meget snar med at indføre den ny og bedre Fremgangsmaade.

I en Forordning af Nidaros's Domcapitel af 11te Juni 1341[42]) heder det, at den Chorsbroder, som efter Tour forestaar Communet, Aaret i Forveien gratis skal betjene Clementskirken og da blandt Andet ogsaa føre Tilsynet med, at Haven bliver passet samt lade føre og plante Humle og betale Gartneren („Grasgarðsmaðr") sin Løn. Her er altsaa med Bestemthed Tale om Dyrkning af Humle, og saavidt mig bekjendt er dette ogsaa første Gang, at denne Gjenstand nævnes i norske historiske Skrifter; heraf følger naturligvis ikke, at Humlen jo kan have været dyrket tidligere, saameget mindre som den, paa det citerede Sted i Diplomatariet, omtales som en almindelig kjendt Ting.

Under Haakon VI Magnussøns Regjering (1355—1380) har man en Forordning for Oslo, dateret 22de Januar 1358[43]), hvor det bestemmes, at Udlændinger ikke maa sælge Humle i mindre Partier end i Sække, og i en senere (udartet) Forordning af samme Konge[44]) om Mynt og Handel i Kjøbstæderne nævnes atter Humle tilligemed gule Erter.

Efter Norges Forening med Danmark har man en Forordning af det norske Rigsraad[45]) af 4de December 1490, hvori det paalægges hver Bonde, mod en Bod af 6 Øre, aarlig at lægge 6 „Humlekuler."

Endelig har man ogsaa et Brev af 2den Marts 1507[46]), hvori der omtales Salget af en Gaard i Nærheden af Tønsberg „med alle Tilliggelser og Humlehaven med," hvilket viser, at en Humlehave dengang maa have været anseet som en væsentlig Herlighed ved en Eiendom.

I Sverige maa Humledyrkningen i en tidlig Periode ogsaa have været temmelig almindelig. Upplandslagen, som er antaget 1295, paalægger nemlig (Schlyter's Udgave Pag. 31) Tiende til Præsterne af Lin, Hamp, Erter, Bauner (Vicia Faba), Rug, Hvede og Humle, og paa et andet Sted i samme Lov (Pag. 98) nævnes atter Humle. Den samme Tiendeafgift af Humle forekommer ogsaa i Gottlandslagen (omtrent fra samme Tid som den foregaaende) i det 3die Capitel. Helsingelagen (Lund 1844 Pag. 71), som er skrevet omtrent i det 14de Aarhundrede, fastsætter Straf (Viþerbo Bálken § 2) for det eiendommelige Tilfælde, at En bygger Hus i anden Mands Humlehave. Under Christopher af Bayern's Regjering i Sverig har man et Brev af 14de Marts 1446[47]) som omhandler Handelsprivilegier for Hedemora, og blandt andre Varer, som solgtes paa Løverdagsmarkedet i Byen, nævnes ogsaa Humle. Efter Vexiø Stadga § 5 (fra Aaret 1414) skulde hver Bonde holde 40 Humlestænger, og Stadslagen af 1618 (Tjufva Bálken Cap. 8) fastsætter Straf for Tyveri i Humlehaver, enten disse laa hjemme ved Gaarden eller paa Øerne og Skjærene.

Af de her anførte specielle Lovbestemmelser vil det sees, at man baade i Norge og Sverige i en meget tidlig Periode har givet sig af med Dyrkning af Humle, og at dette maa have været anseet for en væsentlig Syssel, da den gjennem flere Aarhundreder har været Gjenstand for specielle Love.

[42]) Diplomatarium Norvegicum II No. 242.
[43]) Norges gamle Love 3. Pag. 177.
[44]) Norges gamle Love 3. Pag. 205.
[45]) Diplomatarium Norvegicum II. No. 963 Pag. 708.
[46]) Diplomatarium Norvegicum IV. No. 1047 Pag. 769.
[47]) Diplomatarium Dalekarlicum (Stockholm 1842) I. No. 99. Pag. 100.

De almindelige Bærbuske Ribs, Solbær og Stikkelsbær have maaske ogsaa været dyrkede, saa meget mere da de findes vildtvoxende paa flere Steder i Landet. Det samme har rimeligvis, som ovenfor antydet, ogsaa været Tilfældet med den almindelige Hyld (Sambucus nigra) og Berberissen. Begge disse findes nu i vild eller forvildet Tilstand paa flere Steder i det sydlige Norge og den sidste især i Omegnen af Christiauia og der fornemlig paa Hovedøen, hvor der tidligere har været et St. Mariæ Cistercienser Kloster (stiftet 18de Mai 1147 og brændt 21de Januar 1532), hvoraf der endnu staa smukke Ruiner tilbage[47]). Begge de sidstnævnte Buske omtales ogsaa, som ovenfor anført, hos Henrik Harpestreng.

Hasselnødden har rimeligvis ikke været dyrket, idetmindste er dette ikke nogensteds udtrykkelig sagt; men da her fandtes saa faa spiselige Frugter, har denne Busk, selv i vild Tilstand, dog været i et Slags Anseelse. Dette kan blandt Andet sees af et Brev af 20de September 1328[48]) fra Biskop Audfinn til Bønderne i Nordfjord, hvori han tilholder disse ikke at forsømme at give Kirken den samme tilkommende Tiende af Hasselnødder. Endog i de gamle Love finder man, at den vildtvoxende Hasselnød specielt har været sat under disses Beskyttelse. Ældre Frostathingslov XIII. 11. siger herom: „Ingen maa fare (fara) i Andens Nøddeskov; farer han, da miste han Nødderne og give Landnam" (ɔ: Bod til Jordeieren) o. s. v. I Sverige have Forholdene været noget anderledes. Østgøthalagen (Bygda Bálken 41.) har nemlig herom følgende Bestemmelse: „Naar en Mand gaar sin rette Vei gjennem anden Mands Eg- eller Nøddeskov og plukker Nødder i Hatten indtil Hattebaandet eller i Vanten indtil Tommelfingeren, da skal han være sagløs; men plukker han mere, da bøde han 6 Øre eller fralægge sig det med tolv Mands Ed." I den af Haakon V Magnussøn udgivne Tarif af 13de Juli 1316 (Norges gamle Love 3. S. 119) for Afgift af Varer, som udførtes fra Landet, nævnes blandt mange andre Gjenstande ogsaa Hasselnødder.

Allerede i Ældre Edda (Skirnismál Str. 19. 20) omtales Æbler (epla), og det samme er ogsaa Tilfældet i den yngre Edda[49]). Men baade i Eddadigtene og andre Skaldekvad fra den hedenske Tid bruges Ordet altid i Omskrivninger eller i en eller anden figurlig Betydning. Kun paa de to Steder i Yngre Edda (a St. P. 482 og 566) nævnes Blommer (plóma); men heraf kan man dog ikke slutte, at disse eller lignende Træfrugter have været dyrkede her i Landet i den hedenske Tid. Pærer og Kirsebær ere, saavidt mig bekjendt, ikke omtalte paa noget Sted hverken i Sagaerne eller Lovene.

Kirsebær har man dog rimeligvis kjendt, i det mindste i enkelte Egne af Landet; thi den Skov af vildtvoxende Kirsebær (Prunus avium), som nu findes i Urnæs Præstegjeld ved Sognefjorden, har rimeligvis staaet der fra umindelige Tider. Muligt er det ogsaa[50]), at det samme Kirsebærtræ har været vildtvoxende paa Hesthammarøen i Ekervandet i Nærheden af Drammen.

Kort Tid efter Christendommens Indførelse omtales dog Æbler og det endog saa langt Nord i Landet som i det mindste i Romsdalen. Det ovenfor citerede Sted (XIII. 11.) i Ældre Frostathingslov, der gjaldt for denne Egn og nordover forbi Throndhjem, lyder nemlig fuldstændig saaledes: „Ingen maa fare i Andens Nøddeskov; farer han, da miste han Nødderne og give Landnam; men for Æbler og Humle skal han betale Værdien og give Landnam tillige." (Altsaa dog ikke den almindelige Tyvsstraf.)

Af de Citater af de gamle Love, som i det Foregaaende ere anførte, vil man have seet, at disse altid udtrykke sig klart og med en indtil Enkelthederne gaaende Nøiagtighed om de forskjellige Gjenstande, som de behandle. Her bruges saaledes Ordet Nøddeskov (nataskóg)) hvorved naturligvis alene kan menes de vildtvoxende Buske; men om Æbler og Humle, som forekomme i samme Lovsted, er der ikke brugt et eneste Udtryk, som tyder paa, at disse have været dyrkede. Af den hele Sammenstilling synes det endog rimeligere, at Loven med de nævnte Væxter kun har meent de vildtvoxende. I en stor Deel af det District, hvor Frostathingsloven gjaldt, findes baade Humlen og det almindelige Skovæble i vild Tilstand. I Romsdalen naar Vildæbletræet endog en temmelig betydelig Størrelse[51]), og i denne Deel af Landet er det endnu den Dag idag almindeligt, at de smaa vildtvoxende Æbler samles om Høsten, gjemmes udover Vinteren og spises. Det er derfor ikke usandsynligt, at det samme har været Tilfældet dengang, da spiselige Træfrugter, som ovenfor sagt, i ethvert Fald maa have været meget sjeldne. Det vilde ogsaa have været paafaldende om det dyrkede Æble først skulde være blevet indført og plantet saa langt mod Nord som i Romsdalen. Hertil kommer, at Magnus Lagaböters Nyere Laudslov (af 24de Juni 1274), der behandler det samme Emne og som paa dette Sted sees at være en Udskrift af Frostathingsloven, dog udtrykker sig med den for Lovene almindelige Nøiagtighed. Det heder nemlig her (IX. 9): „Om Mand gaar i anden Mands Løghave, Angelicahave, Æblehave (eplagarðr) eller Næpe- Erte- eller Bønnebed og al den Frugt (aldin), som man værger med Hegn eller Vagt, da erstatte han det Dobbelte til Eieren og give to Øre i Bod (Thokkebod); men hvis han tager saa meget som til en Øres Værd eller mere, da er han brødig derfor som for andet Tyveri." Uagtet det Sted i Frostathingsloven, der som sagt er lagt til Grund for nærværende Lovsted, ogsaa nævner Humle, findes denne dog her ikke optaget som dyrket, hvilket derimod er Tilfældet med Æbler, Næper, Erter og Bønner, som altsaa rimeligvis maa være indførte i den Tid, der ligger imellem begge disse Love[52]), medens Humlen sandsynligvis endnu ikke har været Gjenstand for Dyrkning. Ordet „Humlehave" forekommer heller ikke paa noget Sted i de gamle norske Love.

I et Brev af November 1299[53]) omtales Bispens Æblehave (pomerium) i Stavanger, og i et andet Brev af 28de Mai 1365[54]) handles der om en Æblehave paa Gaarden Hausathveit i Ullensvang Præstegjeld i Hardanger.

Fra Haakon V Magnussøn har man en Forordning, dateret Bergen 14de November 1315[55]), om Handel i Byerne, og her findes blandt Andet omtalt „Kongens Æblehave i Bergen."

I et andet Document dateret 14de Juni 1449[56]) omhandles Salget af 1/8 (en Ottendel) af en Æblehave paa Gaarden Hovland i Hardanger. Naar en Ottendel af en Æblehave kunde være Gjenstand for et eget Adkomstdocument, viser dette, at Frugtdyrkningen allerede dengang maa have naaet en forholdsvis ikke ringe Udbredning i Hardanger.

Om det, efter det her Anførte, end kan antages, at man i Norge, omtrent i Midten af det 13de Aarhundrede, kan have dyrket enkelte af de ældre Æblesorter, har Frugtdyrkningen dog neppe faaet nogen Udbredelse førend i Løbet af det 14de Aarhundrede, og selv da har den vistnok i det væsentligste været indskrænket til Klosterne og de med disse forenede Godser.

[47]) Lange's Klosterhistorie 2den Udgave S. 401—24.
[48]) Bergens Kalvskind. Christiania 1853. S. 97.
[49]) Edda Snorra Sturlusonar, Reykjavik 1848 Pag. 241. Den Kjøbenhavnske Udgave (1852) I. P. 304. 542. II. P. 188. 482.
[50]) Stroms Beskrivelse over Eger Præstegjeld S. 76 og 275.

Norge.

Christiania. Under 15de Novbr. er Lektor C. B. Münster udnævnt til Professor i Metallurgi, Overlærer ved Tromsø lærde Skole J. V. C. Steen til Rektor ved samme Skole, Assessor O. C. Roll til Justitiarius i Throndhjems Stiftsoverret og Sorenskriver i Guldalen J. L. Alsing til Sorenskriver i Eidsvolds Sorenskriveri.

— Klokker ved Vor Frelsers Kirke Bastian Svendsen, der i over et Snees Aar har syslet med at tilveiebringe biographiske Efterretninger om Christiania Stifts Geistlighed, har nylig i Haandskrift skjænket Vor Frelsers Kirke et Uddrag af dette sit voluminøse Værk, hvilket omfatter Geistligheden og Kirkerne i Christiana Stiftsprovstie og udgjør omtr. 800 tætskrevne Kvartsider. Bogen har Forfatteren bekostet indbundet i pragtfuldt Bind, med massivt Sølvbeslag, saaledes at det endog fra denne Side betragtet vil være en Prydelse og værdifuld Gave for den Kirke, hvor han nu saa længe har gjort Tjeneste. Manuskriptet til selve det fuldstændige Arbeide, der fylder flere Folianter, har Hr. Svendsen bestemt som Gave for Universitetsbiblioteket, forsaavidt han ikke maatte finde en Forlægger, og hvor det altsaa ligesom den 3die Deel af Hattings Præstehistorie og Brünnichs Samlinger ang. Geistligheden i Christianssands Stift vil være til Afbenyttelse.

— Den bekjendte venetianske Violinspillerske Maria Serato, som i 1857 besøgte Christiania, kommer i disse Dage atter hid til Byen for at give Koncerter.

— „Kikeligt Folkeblad," der hidtil har udkommet i Throndhjem, vil fra Nytaar af udkomme her i Byen, paa Abelsteds Forlag, og blive redigeret af Kand. theol. O. Arvesen, hvem Præsterne F. Wexelsen, W. A. Wexels og Fr. Ingier samt Kand. H. Brun have tilsagt sin Bistand.

[51]) I Stangvig Præstegjeld finder man Vildæbletræer, der naa en Høide af 20—30 Fod, med Stammer, som holde 20—24 Tommer i Gjennemsnit.
[52]) Jfr. P. A. Munch. Det norske Folks Historie. 2. S. 1018.
[53]) Diplomatarium Norvegicum IV. No. 45.
[54]) Diplomatarium Norvegicum I No. 385.
[55]) Norges gamle Love 3. Pag. 121—22.
[56]) Diplomatarium Norvegicum IV. No. 908. Jfr. a. St. No. 910.

Hermed Tillæg af Avertissementer.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 48. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 30te November 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Johan Diederich Behrens.

Hvem veed ikke, at Sangkunsten har hertillands i de sidste 14—16 Aar vundet en Udbredelse, som ikke tilforn har været kjendt? Klingende Toner af harmonisk Sang lyde jo nutildags saa tidt ud fra smykkede Selskabssale, bæres frem fra Barnemunde i lyse Skolestuer, høres fra liflige Stemmer i hyggelige Familiekredse, bruse i vældige Chor ud fra gjenlydende Kirkehvælvinger. Fleerstemmige Melodier gjentone nu ikke sjelden fra sommersmykkede Skovhaller, strømme ud i klare Akkorder fra Dampere, der i flygtig Fart stryge forbi Stranden, eller ledsage med bevinget Hast den jublende Klynge af unge Mænd, der i livsglad Munterhed indvie en ledig Fristund paa en stille Aften til Sangerens Lyst og Sangens Priis. Og hvem veed ikke, at denne Tonekunstens Opblomstring og den Iver samt Fremgang, hvormed Sangens skjønne Naturgave nutildags dyrkes og forædles af utallige Skarer i By og Bygd, fornemmelig skyldes en enkelt Mands Talent, Dygtighed og Udholdenhed, og at denne Mand er Behrens?

Johan Diederich Behrens er født i Bergen den 26de Februar 1820 af Forældrene Seilmagermester Johan David Behrens og Wilhelmine Behrens f. Muthrum. Bedstefaderen, efter hvem han blev opkaldt, var Organist ved St. Mariæ Kirke i Bergen, og Oldefaderen, der bar samme Navn som hans Fader, havde været Organist i Rostock. Han nedstammer saaledes fra en musikalsk Familie, og ihvorvel Faderen afbryder Rækken af dem, der vare Musikere ex professo, bar dog ogsaa han hos sig en særlig Interesse for Tonerne, saa at han lod alle sine 6 Børn undervise i at spille paa Violin, Guitar, Pianoforte og Harpe. Den hele Familie udgjorde saaledes en liden musikalsk Forening. — Johan, som var den ældste, modtog sin første Musikundervisning paa Violin som Skolegut, men viste allerede da en særegen Lyst og Iver for Sang og besad tilmed en smuk og fyldig Sopranstemme. Saaledes havde han Sammenkomster med sine Jevnaldrende til Indøvelse af to- og trestemmige Sange, og var det, som noget der faldt af sig selv, at han blev den Ledende, og at hans Kammerater villig underkastede sig hans Styrelse. Det er at formode, at herved lagdes Spiren til den Sikkerhed og Bestemthed, der senere i en mærkelig Grad har charakteriseret hans Optræden som Instruktør. Han tog Examen artium 1841 og Ex. philosophicum 1842, studerede Theologi til Sommeren 1845, da han slog ind paa den Livsretning, han senere har fulgt. I sine første Studenteraar dannede han med en Deel af sine Kammerater den senere saa bekjendte „Behrens's Kvartet," hvis Instruktør han ogsaa blev ligesom af sig selv. Denne Forening, der i Førstningen kun bestod af 4 Medlemmer, forøgedes siden i Antal indtil 12 og var den første Mandssangforening i vort Land. Et offentligt Vidnesbyrd om denne Forenings Præstationer fra en af den Tids kompetente Dommere lyder saa: „Den Behrenske Kvartet udfører sine, tildeels endog meget vanskelige Sange saa godt, at jeg ikke tager i Betænkning at erklære den for den bedste Mandssang, der er hørt i Christiania."

Et Kuriosum fra den Tid: Sang paa Gaderne var endnu aldrig hørt uden af fulde Folk og regnedes derfor til Gadeallarm. Som Følge heraf blev en Aftenstund den hele Forening, midt under Sangen: Ur vägen, ur vägen, formelig overfalden af en Skare Vægtere og transporteret paa Raadstuen ligesom andre Fredsforstyrrere. Da Foreningen ikke vilde vedtage den Mulkt for Gadeuorden, som Politikammeret meente at burde ilægge den, gik Sagen til Doms, og Resultatet blev, at Kvartetten aldeles frikjendtes „paa Grund af harmonisk Sang." Fra dette Dieblik af fik endog Stadens Vægtere Øre for Harmoni, og siden saa man jevnlig disse, ligesom man nu seer vor Tids Konstabler, med Omhu og Travlhed at følge enhver syngende Forening, for — saa langt fra at forstyrre den — tvertimod at være den behjælpelig med at aabne Vei i den Folkemasse, som altid slutter sig til den. Denne Dom skal have bevirket lignende Underværker i flere af vore andre Byer.

Da Studenterne i Sommeren 1845 havde besluttet at deeltage i det nordiske Studentermøde, der samme Aar skulde afholdes i Lund og Kjøbenhavn, blev Behrens anmodet om at stille sig i Spidsen for de Sangere, der fandtes blandt Medlemmerne. Af disse skulde der dannes en Sangforening under Toget. Han undersøgte de Kræfter, der stilledes til Raadighed, men fandt, at de i flere Hensender manglede de fornødne Betingelser og fraraadede Experimentet. Studenterne fremmødte da paa dette Tog, uden at en Tone kom over deres Læber, og mangen norske Deeltager mindes vistnok endnu stundom med en vis Undseelse Nordmandens baade i denne og andre Henseender tilbageholdne Fremtræden i dette Møde. I Kjøbenhavn stiftede Behrens nærmere Bekjendtskab med Upsalensernes daværende Sanganfører Oscar Meyerberg og lovede sig selv ved den Leilighed, at til næste Studentermøde skulde Nordmændene ogsaa have sin Sangforening, — et Løfte, han da ogsaa trolig holdt. Allerede paa Hjemreisen fra Kjøbenhavn gik han, dreven af Nidkjærhed for Ideen, omkring med en Liste for at faae Deeltagere tegnede til den paatænkte Forening. Kort efter Hjemkomsten indbød han i Forening med Kand. philos. Hartvig Lassen til Oprettelsen af „den norske Studentersangforening," som strax efter stiftedes den 13de Juli 1845, og som var den første større, ordentlig organiserede Mandssangforening hertillands. Da Behrens endnu ikke dengang havde tænkt paa for Sangens Skyld at forlade sine theologiske Studier, kunde han ikke overtage den musikalske Ledelse af Foreningen, som derfor Kand. philosophiæ Halfdan Kjerulf paa Anmodning paatog sig. Men da denne saa fordeelagtig bekjendte Musikus paa Grund af en længere Udenlandsreise maatte fratræde som Instruktør i Januar 1849, blev Behrens, „som trolig ligesiden Sangforeningens Oprettelse med Iver og Interesse havde virket for dens Fremme som dens stadige første Bestyrer, og ogsaa, under en kortere Udenlandsreise, Kjerulf havde gjort, i et halvt Aar tillige ledet Foreningen som dens Instruktør, antagen som saadan. Denne Plads har han senere indtaget uden Afbrydelse.

Kort efter Studentersangforeningens Oprettelse døde L. M. Ibsen, Komponisten til Nationalsangene: „Hvor herligt er mit Fødeland" og „Mens Nordhavet bruser." Saaledes blev Sanglærerposten ved Christiania Kathedralskole ledig. Behrens modtog fra flere Kanter Opfordring til at søge denne Post; men da han isaafald ganske maatte forlade sit theologiske Studium, følte han sig længe tvivlraadig. Under denne Tvivl blev ham en Dag tilsendt en Skrivelse, undertegnet af 50 ældre og yngre Medlemmer af Studentersangforeningen (denne talte da flere ældre Mænd i sin Midte, saasom Høiesteretsjustitiarius P. Lasson, Professor Monrad, Assessor Morgenstierne o. A.), i hvilken han paa engang opfordredes til at søge Posten og erholdt en udmærket Anbefaling til samme. Dette gjorde Udslaget. Behrens fulgte Opfordringen og fik Posten med Organist L. M. Lindemann og Musiklærer J. G. Conradi til Medansøgere. Fra nu af overlod han sig ganske til Studiet af Musikken og fornemmelig Chorsangen.

Dengang fandtes der endnu ikke inden Studentersangforeningen et saadant forberedende Kursus, som det Behrens, efter at han blev dens Instruktør, har forbundet med den. En Mængde Studenter, der vilde indtræde i Foreningen, kom da til Behrens for at blive meddeelt den forberedende Undervisning, og da der tillige paa den Tid var et formeligt Raseri for at danne enkelte og dobbelte Kvartetter, blev han inden kort Tid saa optaget af Sangundervisning, at han dagstøt bogstavelig talt fra tidlig paa Formiddagen til henimod Midnat var beskjæftiget dermed. Han anmodedes da ogsaa om at overtage Sanglærerposten ved den kgl. norske Krigsskole, og i 1847 blev han ogsaa Lærer i Sang ved Nissens Latin- og Realskole. Samme Aar indbød han ogsaa til Stiftelsen af „Handelsstandens Sangforening" og overtog dens Instruktion. I samtlige disse Poster har han siden uafbrudt vedblevet at virke.

I 1848 blev Behrens anmodet om at overtage Instruktionen af den samme Aar oprettede „Haandværker-Sangforening," som han dog efter 6 Aars Forløb maatte frasige sig paa Grund af Sygdom, fremkaldt af Overanstrængelse. Efterat han var bleven Leder af diss 3 Christiania-Sangforeninger, afholdtes efter hans Opfordring og under hans Ledelse af disse i Vaaren 1849 den første Sangerfest her i Christiania. Et saa stort Chor som henved 200 Sangere havde aldrig før været hørt her i Landet. Den Interesse, hvormed denne Fest modtoges, gav Anledning til de senere store Sangerfester, hvori Christiania Sangforeninger har samvirket med andre Byers Foreninger. Af de om disse store Sangerfester udkomne trykte Beretninger sees det, at ogsaa de ere istandbragte paa Behrens's Tilskyndelse og væsentlig fremmet ved hans udholdende Iver og Virksomhed, hvorfor han ogsaa under den første nordenfjeldske Sangfest for et Par Aar siden i et „Leve" for ham medrette blev benævnt „Sangfesternes Fader." Den første af disse afholdtes i Asker 1851, den anden paa Horten 1853, den tredie i Frederikshald 1856 og den fjerde i Arendal 1859.

Saavel Sangforeningerne som Sangfesterne har utvivlsomt udøvet en dannende og forædlende Indflydelse paa Folket i flere Henseender. De have virket til en Aandsopmuntring og øiensynlig mangengang fremkaldt især hos Ungdommen en sædelig Forfriskelse med dybe og kjære Minder. Under disse kammeratslige og festlige Sammenkomster, hvori Mænd af forskjellige Klasser og ulige Livsvilkaar samvirke til Udøvelsen af en ædel Kunst, trænger den fagre Tanke igjennem, at hver enkelt lille Deel af Samfundet skal

forene sig med de øvrige Dele til et harmonisk Heelt. Ikke at tale om deres Indflydelse paa Sangkunstens Udbredelse og Udvikling rundt om i Landet. Derfor have ogsaa disse Fester mødt almeen Anerkjendelse. Sjelden gaar nu nogen Sommer forbi, udenat endeel Foreninger fra forskjellige Steder, baade By og Land, træffer sammen for ved en Sangerfestlighed at virke i det Smaa for den samme Idee, som hine større Fester arbeide for i det Store.

Da Behrens til sine ovenfor nævnte Funktioner ogsaa har overtaget Sangunderviisningen ved Christianias to største Pigeinstituter og endvidere velvillig uddanner Folk til Lærere i Sang, idet nemlig flere kommer endog langveis fra Landdistrikterne og opholde sig her i Christiania for det Øiemed, saa er han utvivlsomt den Lærer her i Landet, der har det største Antal samtidige Elever. Under denne hans store Virksomhed som Lærer skulde man vel antage, at Resten af hans Tid maatte være Hviletid. Men tvertimod — og det have hans Venner saa mangen Gang klaget over — han tager sig saagodtsom aldrig Otium. Ligesaa rastløs, han er ved sit Arbeide ude, ligesaa utrættelig er han i sin Virksomhed hjemme. Ofte, naar han kommer seent hjem fra den overmaade anstrængende Ledelse af en Sangforening, gaar han glad og let til sit Arbeidsbord og bliver der mangen Gang til over Midnat. Uden denne Arbeidslyst og Udholdenhed, som et sundt og stærkt Legeme i høi Grad understøtter, skulde Behrens ikke have kunnet udviklet sig i musikalsk Henseende saameget, som han har gjort. Hans theoretiske Uddannelse i Musiken grunder sig nemlig væsentlig paa Selvstudium i Forbindelse med Veiledning af Organist F. A. Reissiger. Et Par kortere Ophold i Udlandet har han ogsaa tilvisse benyttet med Fordeel for sin Udvikling. Sangsamlingerne, men fornemlig de to Skrifter om Psalmesangen udvise Resultater af et ihærdigt Studium, som ogsaa i sin Tid overraskede, fordi man mindst havde ventet, at En, der var saa øiensynlig optaget som Behrens, skulde kunne levnes Tid og Kraft til at arbeide i en Retning, som just ikke ligetil laa indenfor hans almindelige Virksomhedskreds som Sanglærer.

Da man ved Behrens's Fremtræden som Sanglærer saagodtsom ganske manglede Stof for Underviisningen saavel i Skolerne som Sangforeningerne, paabegyndte han snarest muligt Udgivelsen af den nu over hele Landet udbredte „Skolesangbog, indeholdende to-, tre- og fiirstemmige Sange" efter de forskjellige Stemmeforbindelser. Fortsættelser heraf ere jevnlig udkomne under Titel: „Tostemmig Sangbog for Sopran og Alt eller Tenor og Bas" og „Trestemmig Sangbog for 1 Sopran og 2 Alter eller for 1 Tenor og 2 Basser." Omtrent samtidig begyndte han Udgivelsen af den „Samling af fleerstemmige Mandssange for større og mindre Sangforeninger, med Bidrag af originale norske Kompositioner," hvilken endnu fortsættes og som udgjør Sangforeningernes Repertoire. I disse Samlinger ere mange Melodier harmoniserede af Behrens, saavel to-, tre- som fiirstemmige. Kun enkelte Melodier i Skolesangbøgerne ere tillige komponerede af ham, saaledes den lille vakre Melodi til „Sneespurvene," Digt af A. Munch.

Disse Sangbøger ere redigerede med megen Omhu og Kyndighed, hvilket viser sig derved, at Udgiveren ikke alene har optaget det mest Fremtrædende af fremmede Landes Literaturer i denne Retning, men ogsaa i en for vore Forholde meget mærkelig Grad har faaet forøget vort eget Forraad af Sange gjennem stadige Bidrag fra vore mest fremtrædende Komponister, deels ved originale Kompositioner og deels ved Harmoniseringer af allerede forhaandenværende Melodier, der egne sig for en fleerstemmig Behandling. Saaledes indeholder de udkomne Bind af Mandssangene over hundrede norske Originalkompositioner, hvoraf de fleste ere fremkomne i det sidste Decennium.

En særskilt Samling af Mandssange under Titel „Norske Sange," som Behrens udgav for 2 Aar siden, indeholder i 3 Hefter „Folkeviser, Friheds- og Fædrelandssange samt nyere norske Sange." Af de 54 Nummere, hvoraf denne Sangbog bestaar, er Trediedelen harmoniseret af ham selv. Ved denne Samling er ogsaa de mest fremtrædende af vore norske Mandssange blevne bekjendte i Sverige og Danmark, fra hvilket sidste Land de have vundet en anerkjendende Bedømmelse.

I 1856 udgav han „Psalmesangbog for fiirstemmigt Mandschor." Den indeholder 30 af de i vor Kirke mest brugelige Melodier, i tonisk Henseende ganske som Melodierne findes i vor nuværende Choralbog, men de fleste af dem i rhytmisk Henseende saa nær deres ældre Skikkelse, som det med Bibehold af de nu brugelige Toner var muligt. Denne Samling, som har faaet en stor Udbredelse, var en Forløber for det i Begyndelsen af 1858 udgivne Skrift „Om den lutherske Psalmesang," hvori han giver en Oversigt over den ældre Psalmesangs Eiendommelighed, tilligemed en historisk-musikalsk Fremstilling af dennes Forfald gjennem Tiderne i den dansk-norske Kirke, tillige paaviser Midlerne til den ældre Sangs Gjenindførelse og til den Ende vedføier 30 Melodier i deres oprindelige Skikkelse. Den heftige Modstand, dette Skrift mødte fra Organist L. M. Lindemann, der, som det oplystes senere, selv i nogen Tid havde været beskjæftiget med Undersøgelsen af den ældre Psalmesang, blev i Førstningen paa Grund af Publikums fuldstændige Ubekjendtskab til den hele Sag, tildeels ogsaa paa Grund af Organistens Stridsmaade, anseet for at gjælde Skriftet i sin Heelhed. Men da Aaret efter atter et nyt Skrift af Behrens udkom i samme Retning, nemlig „Melodier til Luthers aandelige Sange efter den lutherske Kirkesangs ældste Kilder" med historiske og musikalske Oplysninger om Melodierne, og endelig i December 1859, henimod 4 Aar efter Behrens's første Fremtræden i denne Sag, Organist Lindemann udgav sine Melodier til

Johan Diederich Behrens. (Xylographeret af Kanne & Hansen i Leipzig.)

Luthers aandelige Sange etc., hvorved en Sammenligning mellem begges Opfattelse af Melodierne kunde finde Sted, viiste det sig, at det hele Angreb i Realiteten kun gjaldt en musikalsk Formsag, den taktiske Fremstilling af nogle Melodier, en Sag, hvorom endog de af Tydsklands lærde Musici, som for Tiden med Varme omfatte Studiet af den ældre Psalmesang, ere uenige. Samtidig kom det for Dagen, at de Begge forøvrigt baade med Hensyn til Udvalget af Melodierne og Kilderne for dem næsten i alle Henseender vare overeensstemmende, hvilket ogsaa i hiin Tid gjennem Morgenbladet blev klarlig paaviist. Imidlertid vil dog ikke Lindemann ansees for at være den, der ønsker den ældre Psalmesang gjenindført, som netop Behrens's Bestræbelser gaar ud paa, og hvorfor han fremdeles virker. Varme Medkjæmpere i denne Sag har han ogsaa rundt i Landet. Noget gjennemgribende Resultat af disse Bestræbelser kan vel endnu ikke ventes paa længere Tid, da det har været og fremdeles er Behrens's Opgave at faae Sagen modnet og lade Melodierne tale for sig selv. Men naar engang de mange Elever, som rigtig have lært at kjende og skatte denne Sag, engang faae et Ord at sige til en endelig Beslutning i Sagen, vil det sikkert vise sig, at Behrens's Virksomhed for den ikke har været forgjæves.

Det sees altsaa, at Behrens's Navn er uadskillelig knyttet til Sangens Opkomst og Udvikling i vort Land og væsentlig til Mandssangens. At den sidste florerer, derom vidner de mange Sangforeninger rundt i Landet, baade i By og Bygd, hvis Antal endog opgives til omtrent 100. Iligemaade sees det, at han har virket meget til Fremme for Sangunderviisning paa Skolerne. Baade for Sangforeninger og Skoler har han leveret udvalgt Stof for Sang, selv har han arbeidet som Lærer og derhos uddannet Sanglærere. Og endelig har han, ved først at vække Opmærksomheden for og give Kjendskab til de ældre Psalmemelodier, samt ved flittig at virke for deres Udbredelse, ogsaa knyttet sit Navn til denne betydningsfulde Sag. Fra hver af de tre Sangforeninger har Behrens modtaget mange Beviser paa Erkjendtlighed og Hengivenhed og endog værdifulde Hædersgaver i Foreningernes Navn. Saaledes er ham overrakt fra Handelsstandens Sangforening en Sølvpokal og en Sølvvase samt af Haandværkernes en Sølvfrugtkurv. I „Beretningen om Studentersangforeningens Tiaarsfest" heder det i de Ord, hvormed en Sølvkande med tilhørende Bæger som et Erkjendtlighedstegn blev ham overrakt:

„— — — Ikke alene at denne Mand har en saa væsentlig Andeel i Sangforeningens Stiftelse og Tilbliven, men det staar klart for os Alle: at det fornemlig er hans dygtige og energiske Ledelse, som Sangforeningen skylder, hvad den er, — at det er hans Iver og utrættelige Udholdenhed, der har knyttet os sammen og opretholdt vor Forening i gode som i trange Tider, — at det er hans rige Interesse for Sangen, der har belivet vore Sammenkomster og Øvelser og opvarmet os med en Gnist af den Ild, der brænder i hans eget Indre, — og at det derfor ret egentlig er ham, der er Sjelen i den Samling af Sangere og Kammerater, der i Aften feire sin Forenings Tiaarsfest. Derfor er vor Taknemmelighed mod ham stærk og levende som den Tanke, der i Sangen knytter os broderligt sammen, og derfor er vor Hengivenhed for ham varm og ubegrændset som det Fond af Ungdomskraft og Begeistring, hvoraf han henter Næring for sin Virksomhed." — — —

Hvad der charakteriserer Behrens som Sanglærer og Instruktør er for det Første en høi Grad af Erfaring, praktisk Duelighed, en næsten utrolig Udholdenhed og musikalsk Smag. Han ikke alene forstaar at opfatte Musikstykket i dets Nuancer, men — og deri har han et stort Fortrin — han er ogsaa mægtig at bringe sin Opfattelse klart frem gjennem Chorets mangfoldige Stemmer. Under sin Instruktion er han meget livlig, men bestemt. Han faar altid frem, hvad han vil, og dette saaledes, som han vil det. Er derimod Choret indsunget, leder han det med en Ro og Fasthed, som bevirker, at Sangerne føle sig trygge under hans Anførsel. Sine Elever eller dem, der staae under hans Ledelse, omgaaes han med en eiendommelig Alvorlighed, Ligefremhed og Venlighed. Desuden besidder han en sjelden Evne til at gjøre Sangtheorien interessant og fattelig for Begyndere, og da denne Evne understøttes af den Iver og Lyst, han selv besidder og forstaar at meddele sine Disciple, saa er det ikke at undres over, at hans Arbeide fører til et heldigt Resultat.

Behrens blev i 1847 gift med Bolette Elisabeth Dorothea f. Matzau, Datter af Notarius publicus M. i Bergen, og har 4 Børn, Døtre allesammen; en femte Datter er død.

Et godt Portræt af ham, Litographi efter en Photographi af Carl Hansen, blev for et Par Aar siden udgivet af Studentersangforeningen, og om nogen af hans mange fraværende Bekjendte og Venner skulde ønske at besidde det, saa er det at faae i Steensballes Boghandling i Christiania. —r—

Det tydske Studenterliv igjennem Tiderne.

(Af A. M. Glückstad.)

II.

Sæderne vare i forrige Aarhundrede ikke stort bedre end før. Slagsmaal med Borgere, Vægtere, Militæret finde daglig Sted, ligeledes Storm paa Karceret, Prorektors Bolig og Privathuse. Magister Stygotius, der ellers just ikke er nogen Helt, roser sig af, at han endnu „haver den samme Kaarde, den samme Stok, med hvilken han har slaget ind saa mangen ærlig Professors Vindu udi Rostock." (Se Holbergs Jakob von Tyboe, opført første Gang 1724.) Høist charakteristiske ere de saakaldte Udtog. Studenterne rottede sig af en eller anden Grund sammen, som f. Ex. at

En blev arresteret, at der blev forbudt at synge paa Gaderne, eller at Ølhusene bleve lukkede, og ligesom Plebeierne i Rom fordum droge ud til det hellige Bjerg, saaledes vandrede Akademikerne, under Trudsel af at ville gaae til et andet Universitet, ud til en eller anden Landsby, hvor man nogle Dage førte „ein wüstes Leben.“ Nu begyndte Underhandlinger med Regjering og Senat, og det endte gjerne med, at begge Parter gave noget efter, saa Studenterne atter med flyvende Faner vandrede tilbage til Musestaden, modtagne i Høitidelighed af en Deputation fra Borgerskabet.

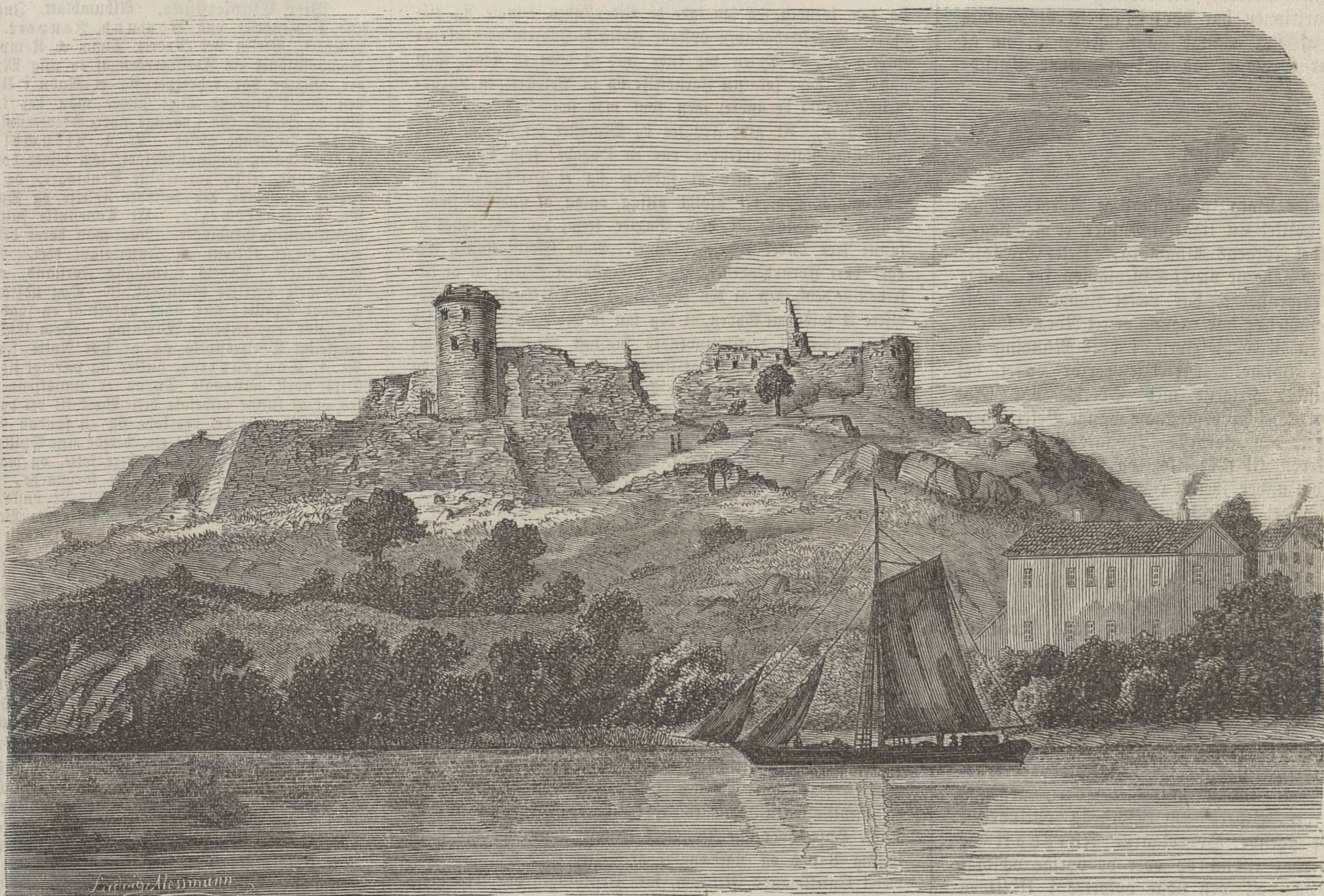
Duellerne florerede fremdeles, og ikke sjelden blev En paa Pladsen. Laukhard fortæller i sin Selvbiographi (1792), hvorledes det gik til i Gießen: „I min Tid var det almindeligt at slaaes paa offentlig Gade . . . I dette Tilfælde gik Udfordreren hen udenfor sin Modparts Vindu, tog sin Huggert, hug dermed nogle Gange i Brostenene og skreg: Pereat N. N., der Hundsvott, der Schweinekerl! Tief! Pereat pereat! — Nu viiste den Udfordrede sig, og Slagsmaalet gik for sig; endelig kom Pedellen, „„gav Insibition,““ og Slagsbrødrene kom paa Karceret.“

Hvorledes overhovedet en tydsk Students Idengang levede, skildres i Skuespil fra 1729 paa følgende Maade, idet Arlequin fortæller om sin Herre: „Han levede forhen saa temmelig omkaps med Vildgaasen. Undertiden stod han dog tidlig op, gik en Time i Rideskolen, derfra paa Fegtesalen, derefter paa Kaffehuset, og efter at have spillet et lidet Parti Billard, naar Lykken var god, paa en Forelæsning. Og dette ikke, forend den var halv forbi; han tog Æbler og Nødder med, de bleve knækkede og spiste, der blev sladret med Naboen og drevet Gjøglespil, saa man derover neppe kunde høre Professoren. Naar han havde siddet et Kvarteers Tid, begyndte han at skrabe med Benene som en ubændig Hest, saa Doktoren vel med Magt maatte ophøre. Derefter gik det tilbords, derfra ud i Landsbyen og fra Landsbyen tilbage igjen. Man gik omkring paa Gaderne, og den første Bekjendte, som havde Lys paa Stuen, maatte give en Smaus; derpaa hvæssede man Kaarden paa Gaden og huiede, indtil de Herrer Bytjenere kom og slæbte ham Borgerret bag Ørene med en lang Stang.“ Fylderiet var saa stærkt som nogensinde. Et Selskab af Studenter i Halle svirede 1716 nogle Dage og Nætter saaledes, at de Alle tilligemed Værten og hans Datter (!) drak sig ihjel! Hvorledes det stod sig med Sædeligheden, kan man slutte sig til deraf, at et Reskript i Jena 1773 under Trudsel af legemlig Revselse forbyder „enhver Jenaisk Kvindesperson, af hvad Stand det være vil,“ at forlove sig med en Student, og i en Sang fra den Tid hedder det humoristisk nok:

O, drückte jeder Kuß ein schwarzes Fleckchen ein,
wie würde Jena nicht so voller Mohren sein.

I Slutningen af Aarhundredet træffer man den første Opposition blandt Studenterne selv mod Duelvæsenet. Man søgte saaledes 1792 i Jena at faae indført en saakaldet Æresret, der skulde afgjøre enhver mellem Studenterne opstaaet Strid uden Klingers Mellemkomst; men Sagen, der i Begyndelsen som alt Nyt vakte Deeltagelse, døde snart hen, og Goethe, der dengang var Minister i Weimar, ytrede, at „en Regjering maatte behandle Menneskene, ikke som de skulde være, men som de virkelig ere.“

De nye Ideer, som sattes i Virksomhed ved den franske Revolution, begyndte ogsaa i Tydskland at gjære, men kom dog paa de tydske Universiteter først til egentligt Udbrud under Befrielseskampen og det følgende Tidsrum. Mænd som Fichte, Schleiermacher, Enthusiasterne, den nylig afdøde „Fader“ Arndt og Jahn, Stifteren af Turnvæsenet, øvede betydelig Indflydelse, og disse svævende Ideer om Frihed, Ære og Fædreland fik et Udtryk i det saakaldte Burschenschaft, der stiftedes 1815. Stifterne fandt sig ikke længere tilfreds med Landsmandskaberne, hvis Øiemed væsentlig var rettet indad paa

Ruiner af Bohus Fæstning.

selve Medlemmerne, man vilde nu ogsaa virke udad paa Tydsklands Anliggender. Burschenschaftets Medlemmer søgte at vise en vis middelaldersk Djervhed, udmærkede sig ved en kort, sort, saakaldet gammeltydsk Frakke, der stod aaben i Brystet og bedækkedes af en uhyre Skjortekrave. Paa Hovedet havde de en Fløielsbaret, dertil hørte Sværd og korte Støvler med Sporer. Bar Hals og langt Haar fuldendte disse tydske Ynglingers Toilette.

Af Betydning var den bekjendte Wartburgerfest, der fandt Sted 1817 i Anledning af Reformationens trehundredaarige Jubilæum. Den udgik fra Jenenserburschenschaftet, blev feiret af omtrent 500 Studenter fra de fleste tydske Universiteter og havde et halv religiøst, halv politisk Præg; man sang Psalmer og holdt politiske Taler, man spiste, drak og holdt Bønner om Guds Bistand og Velsignelse, og det endte med, at man brændte en Kurv fuld af Bøger som f. Ex. af Kotzebue. Denne Fest betegnes vel af Patrioterne som „ein Silberblick deutscher Geschichte und ein Blüthenburchbruch unserer Zeit,“ men blev yderst ilde optaget af de fornærmede Forfattere, som satte Himmel og Jord i Bevægelse, for at formaae de reaktionære tydske Regjeringer til yderligere Skridt. Stormen drev vel for Øieblikket over, og Burschenschaftet udvidedes 1818 til et almindeligt tydsk Burschenschaft, der var udbredt til alle tydske Universiteter; i dettes Konstitution fremhæves især det tydsk-christelige Element, saaledes f. Ex. at ingen Udlænding eller Jøde kunde være Medlem deraf. Gjemt var imidlertid ikke glemt, og Leiligheden til at komme Burschenschaftet tillivs skulde ikke længe lade vente paa sig, idet Sands Mord paa Kotzebue indtraf den 23de Marts 1819.

Sand var vistnok Medlem af Burschenschaftet; men man feiler meget, naar man troer, at Tanken havde sit Udspring derfra, eller at Gjerningen endog var Frugten af en Sammensværgelse, ifølge hvilket Loddet afgjorde, hvem der skulde udføre Daaden. Intet mindre! Alle Kilder vise eenstemmig, at Ideen ene og alene opstod hos og udførtes af Sand. Han havde ikke omtalt den til Nogen og begav sig alene til Manheim, for at opsøge Kotzebue. Sand var en i sig selv indesluttet Sværmer, der længe havde kjæmpet med sig selv, om han skulde udføre Daaden eller ei, og efter at hans Forsæt var modent, drev han Sagen i yderste Hemmelighed. Ikke destomindre var dog hermed Burschenschaftets Skjæbne afgjort, en Forsamling af tydske Ministre traadte under Metternichs Forsæde sammen i Carlsbad, for at aftale Forholdsregler mod Aanden paa de tydske Universiteter, og Burschenschaftet blev opløst.

Det vilde føre til lidet underholdende Vidtløftigheder, hvis vi her vilde gaae ind paa Enkelthederne i dette Aarhundredes videre Studenterhistorie, og vi maa ogsaa forbigaae Studenternes Deeltagelse i det politiske Virvar, f. Ex. i det saakaldte Frankfurter Attentat 1833, et Studenter-Rabalder, hvorved Hovedvagten i Frankfurt blev stormet og 5 Militære og 1 Civilist faldt. Burschenschaftet existerede nu og da hemmelig; men der opstod Strid, og de deelte sig i Germaner og Arminier; det gamle Indhold var borte, og kun den tomme Form stod tilbage. Det er ikke nok at bære et sort — rødt — gyldent Baand og fortælle, at det skal betyde: af den sorte Grav gjennem blodig Død til gylden Frihed o. desl.; dette kalder man nutildags Frasemageri og Svulst. Paa nogle Universiteter opstod en Slags halv theologisk Forening, der forkaster Duellen, „Wingolf“ kaldet; de tylle Øl i sig og holde christelige Foredrag i største Gemytlighed.

„Og selv i Rusens værste Stund
en Psalme kvad hans blege Mund.“

Fra denne Wingolfens „glade Christendom“ maa man vel adskille de tidligere „Progressist-Foreninger,“ der just ikke vare saa yderst fromme. Der berettes saaledes om den nys afdøde Prof. Ph. F. Vogt, der i sine Studenterdage i Würzburg var Medlem af en slig Forening til at afskaffe Tvekampen, at han i den Anledning udfegtede 96 Dueller! Det er næsten, som om et Maadeholdsmedlem daglig vil drikke sig

fuld, for at vise Drukkenskabens Afskyelighed. En Deel af Burschenschafterne og Landsmandskaberne gik efterhaanden over i de saakaldte Korps, der nutildags egentlig repræsenterede det tydske Studenterliv. De Studenter, der ikke ere Medlemmer af nogensomhelst Forening, ere som Indifferentister ikke synderlig anseede og hædres med forskjellige Betegnelser som „Bummler“ (Rangler, Driver), „Vilde,“ „Finker,“ „Kameler“ og føre et temmelig trist Liv.

Hvad Forholdet til andre Stænder angaar, da passer det endnu saa temmelig, hvad Laukhard skrev 1776: „Borgerne hede stadig paa alle Universiteter Philistre, og sjelden omgaaes en rigtig Student, ellers honorig Bursch kaldet, med en Philister, uden naar han vil laane Penge af ham, eller naar Philisteren har en tjenstagtig Kone eller en smuk Datter og deslige.“

Vi have nu seet, hvorledes Aarhundrede efter Aarhundrede Vildskuddene frit fik Lov at udvikle sig, og hvor lidt der var Tale om kjærlig Pleie; bleve disse Vildskud for nærgaaende, da greb man, istedetfor at anvende Saxen, strax til Oxen, for at omhugge hele Træet. Vi have seet megen Raahed, megen Tøilesløshed; men den opmærksomme Jagttager vil ogsaa paa Bunden bemærke kjæk Frihedsfølelse og ungdommelig Kraftfylde, som bedre anvendte kunde bære bedre Frugter. Den, der har fulgt Burschlivets Udvikling igjennem Tiderne, vil visselig mindre undre sig over, at Traditionen har havt Magt til at medføre Bibeholdelsen af saa mange gamle Former, som at Tidsalderen har formaaet saa vidt at mildne Burschlivets Vildhed.

Bohus.

Bohus Slot eller Borg, grundlagt af Norges Konge Haakon V, og hvilket nu ligger i Ruiner, er med nogen Ret bleven kaldet Nordens Alhambra. Dette Grændseslot har gjennem Tiderne været Skuepladsen for mange og vexlende Begivenheder, har været Kongernes Hyldingssted i Elvesyssel og har engang været Norges fasteste Borg og Nøglen til Göta-Elven, i hvis Munding det ligger paa en Holme. Det har derfor været det Punkt, som under Krigene med Sverige har havt størst Betydning. Det havde udstaaet mange Beleiringer, navnligen under den nordiske Syvaarskrig, da det endelig ved Freden til Roeskilde og Bohuslehns Afstaaelse 1658 kom under svenskt Herredømme. Overladt til Forfald, blev det i 1788 igjen erobret af de norske Tropper under Prinds Carl af Hessen, hvilket havde Fremskyndelsen af dets Ødelæggelse til Følge, for at forebygge at noget Lignende for Fremtiden skulde finde Sted. Det en Fjerdingsvei længer mod Vest liggende Kongelfs Borgere fik Tilladelse til at tage Steen til sine Bygninger af den stolte Borg, som saaledes snart forvandledes til en Ruin, og vilde nu maaskee været jevnet med Jorden, dersom ikke Murenes Fasthed havde holdt Stand mod Nedbryderne, indtil Kong Carl Johan paa en Reise gjennem Kongelf fik nedlagt Forbud mod Fortsættelsen af det længe udøvede Hærværk. Herved var endnu saameget reddet, at man kan gjøre sig et Begreb om Borgens oprindelige Skikkelse. De tvende Hovedtaarne Farshatt og Morsmössa rage endnu op over de øvrige vældige Muurmasser, og paa den sidste opførtes i 1820 en vidunderlig Vindmølle, „som næsten aldrig kunde komme igang.“ I Borggaarden findes en i Klippen sprængt Brønd, hvis Bund antages at ligge under Elven. Bohus Ruiner frembyde, navnlig mod Kongelfs Side, et interessant Skue og høre overhovedet til de skjønneste og mærkeligste Ruiner i Norden.

Fra alle Lande.

Christiania den 29de November.

Vi bringe det sidste Ekko fra Udstillingen, der har seet sin sidste Dag, og nu blot lever i Erindringen. Den har opfyldt sin Bestemmelse, thi den har mærket i Aarhundredet. De Skatte, hvoraf den bestod, ere i dette Øieblik spredte over Jordens Overflade, den Bygning, der indeholdt dem, vil sandsynligviis blive staaende som et hæsligt Mindesmærke om en Skjønhed og en Rigdom, der er borte; men den Impuls Verdens-Udstillingen i 1862 har givet til alt Stort, have Menneskene varmt erkjendt, og derfor var den besøgt til sin sidste Dag, skjønt den mod Slutningen var mere end et Skelet, og det var en Lidelse at vandre om i Væde og Kulde.

Havde man forudseet alle de Hindringer, dette Foretagende har havt at kjæmpe med, vilde det have udfordret mere end menneskeligt Mod at trodse dem, og det vilde være bleven opgivet som haabløst. Prinds Alberts pludselige Død, der var Sjælen i Foretagendet, den Sorg, hvori denne Ulykke nedsænkede Hof og Dronning, Borgerkrigen i den vestlige Hemisphære, og det Tryk, den har lagt paa britisk og kontinental Handel, den specielle Jammer, der har paabragt Bomulds-Distrikterne, hvor Tusinder af velholdende Arbeidere pludselig ere blevne Fattiglemmer, og endelig en mere end almindelig regnfuld Sommer og Høst, vare ligesaa mange Barrikader, der spærrede Foretagendet Veien til Seier. Og det er dog lykkedes! Udstillingen i 1862 har overraget sine Forgjængere i Alt, undtagen i materielt Udbytte.

Det kan ikke siges med Vished, om ikke et bedre Arrangement kunde være truffet, om en heldigere Klassifikation ikke kunde have lettet Studiet af alle de vidunderlige Ting, der her mødte frem, men Enhver, der har havt Tid og Evner til et grundigt Detail-Studium, har været forbauset over de Fremskridt, Industrien har gjort over den hele Verden siden 1851. Den Sæd, den saaede, er altsaa skudt herlig iveiret, og den internationale Vinding ved disse venskabelige Møder og sammenlignende Skuer overgaar i uberegnelig Grad den Møie og de Ofre af Penge, de nødvendigviis medføre. Det kan ikke drages i Tvivl, at periodiske Udstillinger af denne Art i Fremtiden ville blive betragtede som uundværlige for Nationernes industrielle og kunstneriske Fremskridt.

En af de Opdagelser, Verden har gjort ved denne Leilighed, er at Havevæsenet i England er ligesaa udviklet som Maskinvæsenet. Blomster, Frugter og Grønsager have maaskee forbauset mere end noget Andet i dette Land, da de synes at være bleven til, trods Mesteren deroppe. Siden Himlen glemmer dem med Sol, mene Englænderne, saa faae de hjælpe sig den foruden, og saa lade de Videnskaben komme sig tilhjælp, og efterhaanden opstaae Udklække-Indretninger af saa sindrig Art, at Solen vil ende med at blive en Ting, man ønsker at have for sin Fornøielse og sit Velvære, en Luxus-Artikel blandt de andre, men som man saare vel kan hjælpe sig foruden. At give Frugter og Blomster det Klima, deres forskjellige Natur udkræver, var en Opgave, som Drivhusene allerede har løst, men at indrette sig et Drivhuus er ikke Hvermands Sag, det gjaldt altsaa ogsaa at unde de smaae Punge den Glæde at drive Væxter frem, der ikke synes at kunne leve under engelsk Himmel. Naar Civilisationen forøger vore Fornødenheder, giver Videnskaben Midlet til at tilfredsstille dem, men at den har kunnet midt i England improvisere et solvarmt Syden, at den kan forære London Toulouses Klima, uden at dertil anvendes kunstigt Brændemiddel, det har dog bragt Verden til at studse. At Druer, Appelsiner og Lemoner skulde dyrkes under Dække, har man længe vidst, men først nylig er det faldet Videnskaben ind at spørge, hvorfor man ikke paa samme Viis kunde beskytte Æbler, Pærer og Blommer mod Høstens Regn, mod Foraarets Vinde og Frost. Og strax reiste der sig i borgerlige Haver smaae Huse, hvor Frugten modnes trods Væde og Kulde, hvor ingen Beregning nogensinde kan slaae feil, og som ovenikjøbet danne sunde Promenader for Eieren, naar engelsk Veir holder ham spærret inde. Et saadant Frugthuus er 13 Fod langt og 14 Fod bredt med en Høide af 4 Fod paa een Side og 8 paa den anden; de bygges af Træ og Glas og leveres fix og færdige af Bygmesteren for 27 Pd. Sterl., altsaa en overkommelig Udgift. Fylder man et saadant Huus f. Ex. med Appelsiner, tager man Træerne tre Fod høie, og sætter dem i Potter; Huset rummer 30 og hvert Træ skal aarlig frembringe 3 til 4 Tusin Frugter, prægtige modne Frugter. Steenfrugt, der taaler mere, er naturligviis endnu lettere at drive frem. Der gaar en Gang midt gjennem Huset, Taget kan ikke lukkes op og Ventilationen opnaaes ved Klapper til begge Sider. Disse Huse, hvor alle Klimaters Frugter kunne modnes uden kunstig Varme og uafhængig af Veiret have i længere Tid været Enkeltmands Eiendom, men Udstillingen har først gjort dem verdensbekjendte, og Frugthuse er nu blevne et sandt europæisk Raseri. Den tørre Luft, der hersker i dem, skal være velgjørende for Syge i den umilde Aarstid. En Times Sol bringer Thermometret til at stige til 60 Grader, og man har i Februar og Marts blomstrende Buske og Foraarsblomster. Hvorvidt saadanne Huse, kunne anvendes i Lande med en barskere Himmel, turde være et Spørgsmaal, som vore videnskabelige Gartnere let ville kunne besvare.

Endnu efter at Udstillingen er lukket, strides de Lærde om et Drikkekar i den chinesiske Afdeling. Dette Kar har ikke alene Interesse fordi det er hjembragt som Bytte fra Sommerpaladset i Peking, men fornemmelig fordi det er dannet af en menneskelig Hjerneskal. Men nu kives man om, hvem denne Hjerneskal har tilhørt. Nogle paastaae, at den tilhørte Confucius, og at det er for at hædre dens fordums Gud, at de sindrige Chinesere have givet den en Indfatning af massivt Guld. Andre ville vide, at det er Hjerneskallen af en berygtet Rebel, hvis Hoved, ligesom Johannes den Døbers, blev lagt paa et Fad og bragt det himmelske Riges Fader. Der er ligesaa liden Vished for den ene som for den anden Paastand, men hvor ringe Kjendskab man end har til chinesisk Gudsdyrkelse, synes visse Mærker dog at antyde, at det snarere har været et Kar, bestemt til helligt end til profant Brug. Folkeovertroen har allerede benyttet denne Uvished og nu heder det i England, at Oliver Cromwells Hjerneskal har været paa Udstillingen, indfattet i Guld og med Fod og Laag, ligeledes af det pure Guld.

Vi have før meldt, at de malede Vinduer ere bragte imode ved Udstillingen, og det er selsomt hvor hurtig en saadan Mode spadserer ud i Verden; det saakaldte Robin Hoad Vindu, der var et af de smukkeste paa Udstillingen, er allerede overalt. Det er Robins sidste Skud, der er gjengivet. Traditionen fortæller, at Robin følte sig febersyg og gik til Abbedissen i Kirkley Kloster for at aarelades, thi i hine Tider forstod Kvinderne bedre at kurere Sot og Syge end nogen Barbeer eller Apotheker. Men Abbedissen var i Forstaaelse med en Nabo, Robins Uven, og lod sig forføre til at lade den Syge Mand bløde sig ihjel. Da Robin mærkede, at han skal dø, blæser han i sit aldrig svigtende Horn, og har Little John — saaledes kaldet, fordi han holdt sine syv Fod uden Støvler — ved sin Side. Little John fnyser og vil stikke Ild paa Nonneklostret, men Robin formener ham det, han har endnu aldrig fornærmet Kvinde eller Mand i Kvindes Følge, og det skal ikke siges ham efter, at han gjorde det paa sin Dødsdag. Og saa lader han Little John række sig sin Bue, og sender en Piil ud gjennem det aabne Vindu. Little John skal begrave ham ihvor han finder Pilen. Det var Robins sidste Skud. Man seer hvorledes den døende Mand samler sin sidste Styrke for at udsende sin sidste Piil, den stærke Little John staar jammerfuld og maalløs, den onde Kvinde beskuer fra Døren sit Værk.

Musik og Theater.

Vier Clavierstücke. Albumblatt, Intermezzo, Etude und Tanzcaprice von Edmund Neupert. Chra. bei H. Neupert, Berlin bei Robert Timm & Komp. Foreliggende Kompositioner ere Førstegrøden af en ung Musikers Studier, der allerede har erhvervet sig et Navn i Udlandet. Trods den meget beskedne Titel finder man her i Sandhed mere Nyt og Skjønt, end i mange nyere Klaveerstykker med vigtige, storartet klingende Titler. Nr. 1, Albumblatt, indeholder en liden yndig original Melodi, som bliver dobbelt interessant ved skjønne, friske, harmoniske Vendinger, og vist vil tiltale enhver Spillende, der besidder Følelse og Sands for Musik. Nr. 2. Intermezzo. Et Tonestykke fuldt af originale, charakteristiske Vendinger. Naar man hører det oftere, opdager man meget Skjønt og Interessant deri. Nr. 3. Etude. En Studie i Ordets egentligste Forstand, og i ethvert Tilfælde hele Værkets Glandspunkt. Dog udkræver dette Stykke en øvet Spiller; men godt udført af en saadan, gjør det ogsaa stor og gribende Virkning. Som Etude er det et fortræffeligt Øvelsesstykke og af stor Nytte for den Spillende. Nr. 4, Tanzcaprice, slutter sig værdigt til det foregaaende. Dets norsk nationale Typus er umiskjendelig. — Følgelig tro vi at kunne anbefale dette Værk til det dannede Publikum. Imidlertid ville de, der love sig en saadan Nydelse, som den Oesten, Rosellen, Voss etc. berede sine Spillere, føle sig skuffede; thi disse Sager ere dybere følte, og maa følgelig spilles oftere og studeres, for at blive forstaaede, men give ogsaa fuld Erstatning, naar dette skeer. Vi ønske E. Neupert, at han maa skride frem paa den betraadte Bane: da tør man vente sig rige Frugter af det Talent, han i dette sit første Værk har lagt for Dagen.

Efterat have skrevet Ovenstaaende, see vi i flere Berliner Blade meget fordeelagtige Domme om den unge Kunstners Spil i en Koncert, som blev givet i Potsdam den 3die Oktober. En af disse Referenter kalder E. N.s Spil „Koncertens Glandspunkt.“ Flere andre stemme overeens i at betegne hans Spil som fuldkomment: „yderst sikker Technik“ saavel som et fiint gjennemtænkt Foredrag ere de væsentligste Faktorer i hans gediegne Dannelse. — To nye Kompositioner af ham selv, hvilke han foredrog, blive ligeledes omtalte med megen Ros. h.

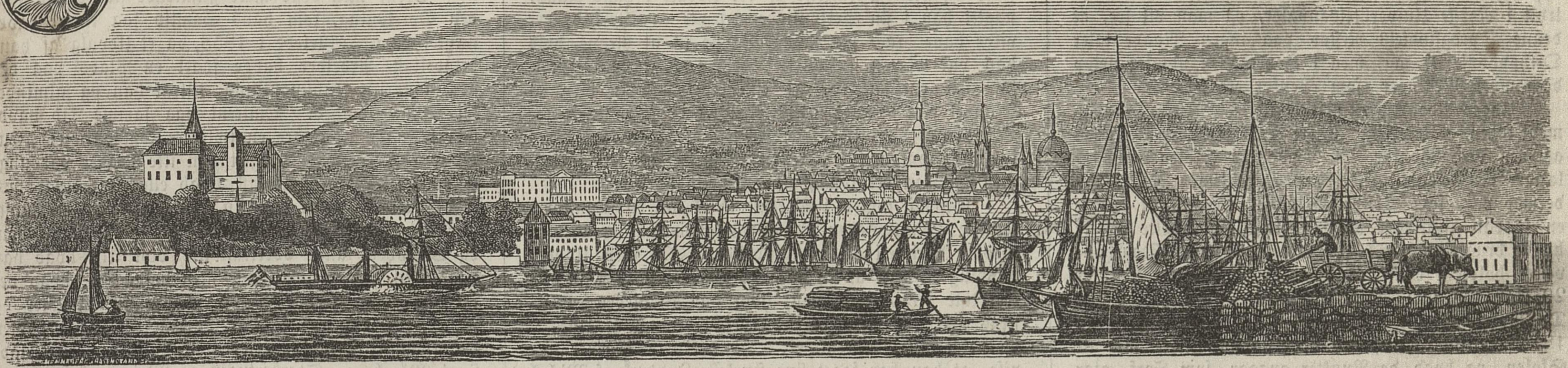
— **Theatret.** Theaterkommitteens Indstilling om Betingelserne, hvorunder det norske Skuespillerselskab havde erklæret sig villigt til at slutte sig til Christiania Theater, vedtoges af en i Fredags af Theatrets Aktionærer bestaaende Generalforsamling med temmelig betydelig Overvægt af Stemmer. I dette Udfald ligger et veltalende Tidstegn, som maaskee for Nationalitetsideens Fremgang indeholder en endnu større Forjættelse, end den, der ligger i det Theatret tilbragte Kvantum Talent og Kunstnerdygtighed. Kommitteens Medlemmer have paa en paaskjønnelsesværdig Maade røgtet sit Hverv, og navnlig vil man ikke kunne frakjende dem en for Diplomater høist ønskelig Langmodighed. Noget uklar forekommer os imidlertid det norske Skuespillerselskabs Tankegang, naar det i Løbet af Underhandlingerne først forlanger Fjernelsen af de danskfødte Kunstnere, som et paa Nationaliteten skadeligt indvirkende Element, og dernæst, da dette ikke vil gaae, det længst mulige Engagement, altsaa, med andre Ord, kontraktsmæssig Ret til i det længst mulige Tidsrum at tage Skade paa sine kunstneriske Sjele. Mere logisk forekommer det os at have været, om de subsidialiter havde sat Engagementstiden saa kort som muligt; dette vilde været hvad man nuomstunder i Hverdagssproget kalder at „kjæmpe for Ideen.“ Et nyt Direktionsvalg er sat i Forbindelse med Sammenslutningen; at den nuværende Direktions Formand gjenvælges, er vel en selvfølgelig Sag. Det er jo nolsom vitterligt, at det var ham, som for flere Aar siden, og dengang uden tvingende Nødvendighed, gjorde de indledende Skridt henimod den nye Tingenes Orden, som nu er nær ved at gjennemføres, og ligesaa klart tør det vel forudsættes erkjendt af alle Partier, at han er den eneste mulige, paa engang ønskelige og erholdelige, Formand, hvorom der for Tiden kan være Tale. ×

☞ **De ærede Abonnenter, der ikke faae sig Bladet regelmæssigt og ordentligt tilbragt, bedes godhedsfuldt at anmelde dette i Expeditionen for at man kan have Anledning til den fornødne Kontrol med Ombringelsen.**

Hermed Tillæg af Avertissementer.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 49. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 7de December 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Om Orthophonien.

(Meddeelt af en Skolemand.)

For halvandet Aar siden sendte Kirke-Departementet omkring til Skolernes Erklæring et af Overlærer K. Knudsen indsendt „Udkast til Andragende til Kirke-Departementet om Tilladelse til i visse opgivne Tilfælde at maatte følge den nyere Retskrivning i Skolen." Saaledes som ogsaa Bladene meddelte, kundgjorde Departementet nu ivaar, at det skulde staae Skolerne frit at følge de fire første Punkter i hiint Forslag, med andre Ord at bortkaste stumt e, at skrive Hus for Huus og bruge k for c, ch og q samt f for ph. For disse Forandringer havde ogsaa Landets Lærere udtalt sig med større og mindre Bifald. Men forsaavidt man kunde troe, at disse med det samme ere enige i de indledende Betragtninger, hvormed Udkastet var ledsaget, ville vi oplyse, at dette kun er Tilfælde med et ringe Tal, medens flere i sine Erklæringer udtrykkelig have imødegaaet dem. Det turde være af Interesse ogsaa i et offentligt Blad at underkaste hine Betragtninger en Bedømmelse.

Forfatteren taler om den store Uovereensstemmelse i Retskrivningen mellem de forskjellige Forfattere hos os. At den er tilstede, er noget man ofte har gjentaget; man har endog paastaaet, at vor Retskrivning var i en Opløsningstilstand og at ingen fast Norm kunde opstilles for vor Skrivemaade saaledes som for en Tydskers eller Engelskmands. Sysler man imidlertid saa meget med Sagen, at man faar et Overblik over hele Orthographien, saa kommer man til den Vished, at hiin Vakling dog kun gjælder visse og det for en stor Deel uvæsentlige Stykker, der blive af forsvindende Vegt i Sammenligning med Systemet i det Hele taget. En kan skrive Del og en anden Deel, den ene Klasse og den anden Classe, og begge anføre vegtige Grunde, saa at den, der ikke selv er sprogkyndig og kan danne sig en begrundet Mening, her kan blive staaende i Tvivl; men i de allerfleste Tilfælde vil det kunne siges, hvad der er rigtigt og ikke rigtigt. Vil man see en virkelig Lovløshed, saa er det det Sprog, der blev skrevet for tre Aarhundreder siden. Og hvad vel bør mærkes, vor Retskrivning er i det hele sund og naturlig og i en ønskelig Overeensstemmelse med den gode Udtale; see vi paa den franske eller engelske, saa ville vi finde Grund til at være tilfredse med vor og ikke haste med for enkelte Stykkers Skyld at kalde den utjenlig og trængende til en heel Reformation.

At paa den anden Side Retskrivningen ligesaavel som Sproget maa være i en stadig Udvikling, at altsaa vor Skrift i visse Dele trænger til Forbedring, det ville vi alle være enige om. Men nu mener Forf., at de eneste Fremskridtsmænd ere de, der hylde den saakaldte Orthophoni, medens alle andre holde paa Skrivemaaden i alle Dele saadan som den var for 50 Aar siden og det tilmed af reen Stivhed. Alle Skrivende og blandt dem vore bedste Forfattere skrive dog i visse Stykker anderledes end for et halvt Aarhundrede siden og ville gjøre Paastand paa at have fulgt med Tiden og føre en tidsmæssig Retskrivning, men visselig de færreste af dem ville bekjende sig til Orthophonien. Orthophonerne ville i egentlig Forstand, at man skal skrive som man taler. Vi ville opstille Retskrivningens Grundsætninger anderledes, og vi ere visse paa Medhold af de fleste. Det høiere Sprog, det vi kalde Skriftsproget, er til lige saa meget i Skrift som i Tale og vel mere; det har faaet sin Udvikling og sin Skikkelse vel saa meget igjennem skrevne Værker. Gjennem Tidernes Løb har nu Skrivemaaden og Udtalen fjernet sig noget fra hinanden, og i mange Tilfælde have disse to hver paa sin Side faaet saadan Hævd, at der ikke kan være Tale om at bringe dem til at stemme. At skrive efter Udtalen Jelm eller at udtale h i det skrevne Hjelm hører begge Dele til Ting, som efter vore nuværende Sprogforhold maa henvises til den blotte Theoris Enemærker. Ofte maa man taale aabenbare Urigtigheder hos den ene af Parterne, fordi Brugen hjemler dem; det kan ikke nægtes, at gt i Magt, Pagt er en urigtig Betegnelse af Lyden, som er kt, men den dobbelte Skikkelse af Ordet har nu engang vundet saasaadan Fasthed, at vi oftest ikke engang ere os den bevidste i Udtale og Skrift. Omvendt er der en Skjødesløshed i vor Udtale af jeg, bedst (best), men en bogstavret Udtale vil her høres søgt, som enhver let vil indrømme. I mange Tilfælde derimod ytrer der sig Revolution i Brugen; men her maa det vel mærkes, at det kun er den ene Side af de to stridende Parters Brydning, naar Skriften er bleven forældet og følger efter en Forandring, som Talen indfører, naar f. Ex. muelig er blevet til mulig. Her vil enhver tænksom Mand være med at gjøre Forandring og ligesaa der, hvor Brugen vil afkaste Udvexter og overflødige Ting i Skriften, der aldrig have været til i Talen, (endskjøndt — endskjønt, Bye — By). Anderledes er det der, hvor Talens Afvigelse fra Skriften kun er en Skjødesløshed og Udartning; skal nogen Forandring der skee, saa maa Udtalen vende tilbage i det rette Spor, og dette er netop Skriftens høie Betydning, at den bevarer Sproget i en ædel Skikkelse. Derfor ere vi bestemt imod en saadan Skrivemaade som trodde eller tar, tat for tager, taget, og mindst kunne vi som Rettesnor godkjende en Udtale, der kun tilhører Dagligtalen. Forf. anbefaler saadanne afkortede Former (S. 11) og har andensteds gjennemført en saadan Skrivemaade, navnlig i en Artikel i Aftenbladet for 13de—14de Februar d. A.: „Om Anthon Bangs Skrivemaate i Lørdagsaftenblad for Arbeidsklassen." Der skriver han endog aa sige i Stedet for at sige. Vi overlade til enhver at bedømme en slig Sprogform. Heller ikke tro nogen, at Sproget derved bliver mere norsk; thi vort Fjeldmaal udmærker sig netop ved fyldige og vel vedligeholdte Former, i de bedste Dialekter heder det slegji (oldnorsk slegit) og ikke slaat, hvilken Form kun findes i den daglige Tale. Den Udtale, der høres og bør høres ved Læsning, især i høitideligt Foredrag, ligesaa paa Scenen, for Skranken, fra Kathedret og Prædikestolen, spørger ikke efter Dagligtalen. Den vedkjender sig saaledes heller ikke de haarde Konsonanter (tape, Bok). At disse her have hjemme i Fjeldmaalet, er en anden Sag; ere vi saa lykkelige engang at faae I. Aasens og Vinjes Skriftsprog, saa ville vi skrive tapa, thi der heder Ordet rettelig saa; men saa længe vi have vort nuværende, maa vi arbeide paa at opretholde det i en Skikkelse, der stemmer med sig selv, og ikke tvinge Ordene ind i en for Sproget fremmed Klædning. (En anden Ting er det, at intet kan være bedre end Optagelse af Ord af Folkesproget eller af Ordformer der, hvor ikke den nyere, men tvertimod den før brugte Skikkelse som specielt dansk støder vort Øie: Furu — Fyr, Lag — Lav eller Laug, Haug — Høi). Forøvrigt vedkommer Spørgsmaalet ved Ord som det omtalte slaat ligesaa meget Grammatiken og selve Sprogformen som Retskrivningen, og dette er, hvad der og sees at være Forf.s Mening, afgjort Tilfældet med Afskaffelsen af Verbernes Fleertal, hvilken Forf. med flere anvender og som han i Udkastet i forbigaaende anbefaler.

Et Stykke, som Orthophonien retter særskilt Opmærksomhed paa, er fremmede Ord. Forf. vil ikke alene skrive Kontrol og Konstitution, Geografi, Kor; her kan baade den fremmede og den fornorskede Skrivemaade taales og forsvares, og om en foretrækker denne, en anden hiin, bør de ikke for en saa ringe Sag blive ueens, naar de ellers i Hovedsagen have samme Tanker. Men naar Forfatteren opstiller som en ønskværdig Stavemaade Sentrum, Sefyr, Nasjon, Sjeni, saa paakalde vi atter enhvers Sprogsands og spørge, om Ordene taale at iklædes en slig Skikkelse. Heller ikke blive Ordene derved norske; bedre er da den Umage anvendt at søge indfødte i Stedet, der hvor vi have dem gode og fyldige (Terrain — Jordsmon, Kommunikation — Samfærdsel). Hvor Ordet ikke kan undværes, maa det atter mærkes, at Talen her ligesaa ofte maa og bør vige for Skriften. Før sagde alle Frisyr, Staty, Talang; men skulde det været en Vinding om slige Former vare komne ind i Skriften? Bedre er det som nu, at man heller udtaler Statue, Talent, Frisur. I vor Udtale af Ord som Zephyr, Zone vil man, faae vi haabe, engang komme til at høre et tydeligt z, og Nasjon er en reen Skjødesløshed. Selv i Tale bør det lyde Natsjon, og i Skrift kan kun taales Nation*).

Gaae vi tilbage og spørge, om nogen slutter sig til Forf.s Principer og den Skrivemaade, han paa disse har bygget i hiin Artikel i Aftenbladet for 13de til 14de Febr., da turde han let blive staaende alene eller faae meget faa af de Skrivende med sig.

Forf. kalder Orthophoniens Modsætning den etymologiske Retskrivning. Ordenes Oprindelse erkjende vi vistnok for et af de vigtigste Hjælpemidler og i mange Tilfælde afgjørende, men ingen opstiller den som den eneste Regel, ei heller kan den blive den øverste. Denne er Brugen; dernæst, hvor den ikke har den rette Fasthed, kommer den gode Udtale; men mangesteds, hvor begge deels lade os i Tvivl, deels have taget en uret Vei, er Etymologien en kraftig Støtte. Det har før været spurgt, om det burde hede aate eller otte; her vilde vi være uden sikker Udvei, hvis ikke Sprogstudiet lærte os, at ingen af Delene er det rette, men aatte (oldn. átta). Etymologisk Betragtning førte ligeledes til en Forbedring som Trusel for Trudsel. Ingen kan beregne, hvor meget Studiet af vort Oldsprog her har virket med og kan virke

*) I den sidste Tid findes jævnlig i Bladene Kand. jur., stud. fil., endog heelt ud Kandidatus filologiæ. Om man end skriver juridisk Kandidat eller Kandidat i Filologi, vil man dog ved et Øieblikks Eftertanke erkjende dette k og f for barbarisker, hvor Ordforbindelsen staar med latinske Endelser og i fuld latinsk Skikkelse. Det er som om En vilde skrive Morning Kronikle eller un fait akkompli.

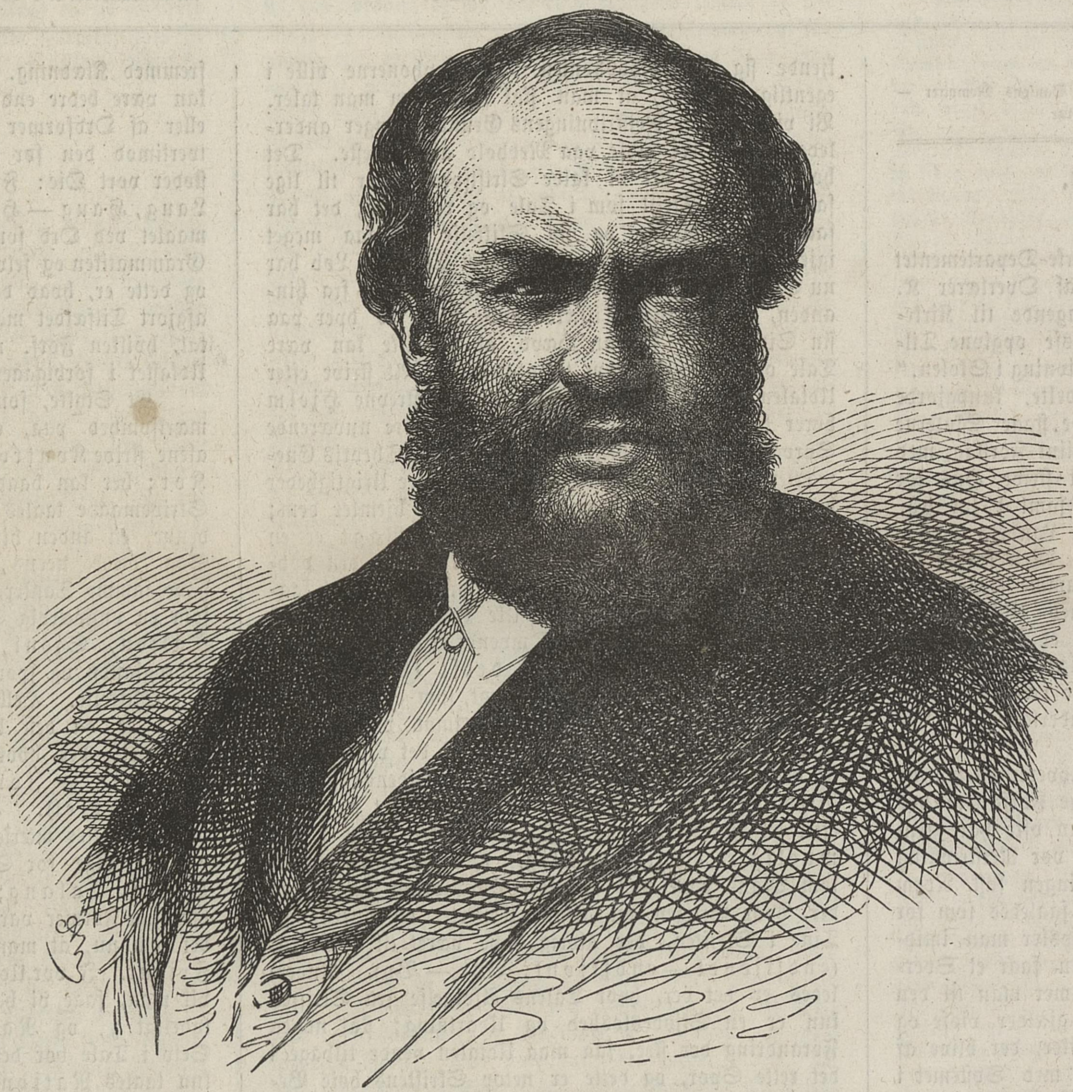
med. Som Exempel ville vi kun nævne, hvorledes Landets Stedsnavne og mange Benævnelser især af det offentlige Liv, mest efter Prof. Munchs Forbillede, skrives anderledes baade i Forretningssproget og ellers (Nordrehaug — Norderhov, Laugværge — Lagværge, Skjald — Skald). Men Benævnelsen etymologisk Retskrivning er som sagt altfor indskrænket og vildledende.

Naar Forf. paakalder en Ytring af Madvig, da læse man dennes citerede Rundskrivelse, der nu er trykt i Norske Universitetsannaler, og man vil see, at denne Sprogstudiets Nestor paa ingen Maade taler Orthophoniens Sag, men i Hovedsagen udtaler netop de samme Meninger, som ovenfor ere fremsatte.

Under 8de August 1838 udstedte Kirke-Departementet en Skrivelse, hvori det forbyder Brugen af den orthophoniske Skrivemaade i Skolen og paalægger den sædvanlige. Men Departementets Mening dermed var, som Skrivelsen viser, nærmest at hindre en saadan afstikkende Retskrivning, som enkelte Lærere havde brugt, og at Skolerne ikke indtil denne Dag have været holdte i den Tvang at skrive nøiagtig som for 20 Aar siden, som Forfatteren mener, er der Syn for. De mange Forandringer i Retskrivningen, som siden 1814 ere indtraadte, ere naturligviis fulgte med til Skolen, og hvad de Punkter angaar, som Forf. gjør til slige Hovedstykker, nemlig om der skal skrives maae eller maa, Deel eller Del, Qvinde eller Kvinde, Critik eller Kritik, da have de enkelte Lærere havt Frihed til at følge sit Skjøn siden den Tid, da disse Forandringer vandt Udbredelse. Saavidt vides, er der ogsaa ved Artium i de sidste Aar Frihed i saadanne Spørgsmaal, kun at Kandidatens Skrivemaade er sig selv lig og viser sig bygget paa Grunde. Dept. har derfor heller ikke nu udstedt noget Lovbud, men udtrykkelig stillet hine fire Punkter frie. Ved det femte Punkt har Dept. ikke tilladt Skolen anden Skrivemaade end den hævdede, og det med god Grund; thi det er en ubeviislig Paastand, at der i Høide eller Arbeide er en Lyd af øj, ej, og de fleste af dem, der have optaget dette j, turde have gjort det kun af Nyhedslyst.

A.

Bonaventura Genelli.

Bonaventura Genelli.

Det er opløftende at være Vidne til, hvorledes en stor Genius efterhaanden kjæmper sig frem til almindelig Anerkjendelse, at see ham beseire udvortes Hindringer og en heel Verden af Fordomme. I Historien beundre vi den berømte Genuesers Udholdenhed, vi beklage, at Napoleon erklærede Dampmaskinens Opfinder for moden til Bicètre; men den gamle Historie bliver dog altid ny, Menneskene ville bestandig vedblive at være lige bornerede, lige uretfærdige — enhver Tidsalder bygger Monumenter for sin Fortids store Mænd, og arbeider paa at lægge sin Fremtids store Mænd i Graven. Hænder det, at en overlegen Aand tvinger sin Samtid til at bringe ham skyldig Hyldest, saa søger man at besmykke sin tidligere Blindhed og Taabelighed med alskens Paaskud, den egentlige Aarsag vil man ikke tilstaae. Saadan har det været, og saadan er det, thi Menneskeslægtens Usselhed aftager ikke i det samme Forhold, som dens Storhed tiltager.

Af saadanne kjæmpende Aanders Liv kan enhver fremadstræbende, men vaklende og famlende ung Mand hente en dobbelt Lære. Den første er: altid at ville det Høieste, holde det urokkeligt for sit Øie, under alle Omskiftelser at blive sig selv, sit eget Væsen tro, og aldrig, hverken af Trang eller Spekulation, at gjøre det Almindelige og Hverdagslige den mindste Indrømmelse. Der kommer en Dag, som ved retfærdig Anerkjendelse vil udsone, hvad Menneskenes smaalige Forfængelighed og letfærdige Interesseløshed har forbrudt. Den anden, men vanskeligere Lære er: aldrig at lade sig forstemme af skuffede Forhaabninger eller bitre Erfaringer, men finde sin Ro og sætte sin Glæde i den fortsatte Stræben, bestandig begynde paany, samt møde Skjæbnens Luner og Menneskenes Usselhed med freidig Stolthed og tillidsfuld Hengivelse i sit Formaals Skjønhed og Ophøiethed.

Disse almindelige Betragtninger finde sin Stadfæstelse i den Mands Liv, som vi her ville fremstille. Som Maler opholdt han sig i München, den tydske Kunsts nuværende Hjem; men han fandt intet Hjem der for sin Kunst. Man tog ingen Notits af hans Værker, ei heller af ham selv, uagtet han maa stilles ved Siden af Cornelius og Kaulbach i Henseende til ædel og reen Opfattelse af det Ideale i hans Kunst, uagtet han i sin Personlighed gjemte en Storhed, der vilde have bragt saa mange Navne til at blegne, hvis han var bleven paaagtet. Følgen blev den i Kunsthistorien enestaaende, at en stor Kunstner blev af Mangel paa de med hans Retning overeensstemmende Bestillinger nødt til at nedlægge sine Ideer og Udkast i blotte Kontourer. Rækken af disse er talrig nok, men kun faa ere komne ud i Kunsthandelen.

Genelli fødtes i Berlin 1801 af en Kunstnerfamilie; hans Fader var Landskabsmaler og dennes Broder Architekt og Kunsthistoriker. Sin første Underviisning fik han af sin Fader, besøgte Berlins Akademi, og reiste 1820 til Italien, hvor han indviedes i Kunstens høieste Mysterium ved eget Studium af Antiken og de store Cinquecentister. Hans senere Arbeider udvise, at han har faaet sine stærkeste Indtryk af Michel Angelo, med hvem man ogsaa har sammenlignet ham, — ikke med Urette, hvis saadanne Paralleler overhovedet ere tilladelige. I hans Tegninger fandt hans Kunstvenner allerede dengang en ualmindelig Dybde i Opfindelsen og en høist genial Phantasi. Men hvad enten hans Motiver vare hentede fra den græske Sagnkreds eller fra Bibelen, overalt fremtræder det Skjønne og Menneskelige i titanisk Urkraft, i Liniernes dristige Svingninger, i Formernes og Grupperingernes reneste Harmoni. Vi fremhæve hans Samson og Dalila; Rebekka ved Brønden; Bacchus blandt Muserne; Bacchus's Brudefærd med Ariadne; Æsop, der fortæller Hyrder sine Fabler; Homer, der læser sine Digte for Athenerne, og Apollo blandt Hyrderne. Blandt hans bibelske Udkast udmærke sig: Uddrivelsen af Paradiset; Lot's Udvandring af Sodom; Ezechiels Vision og Joseph hos Potiphars Hustru.

Efter et tolvaarigt Ophold i Italien begav han sig i 1832 til Sachsen for at udføre Freskomalerier i Boghandler Härtels nye stadselige Huus. De skulde have behandlet Scener af Bacchusmythen, men kun nogle faa bleve færdige, de øvrige Kompositioner existere blot i Tegning. Genelli reiste derfor til München, lokket af det storartede Opsving, som Kunsten her tog under Kong Ludvigs Protektorat. Men hans Haab om her maaskee at finde et Felt for sin ualmindelige Skaberkraft, blev skuffet, og han blev nødt til at indskrænke sig til Kontouren. Denne vidste han imidlertid at aftvinge en Mangesidighed, Noblesse og Skjønhed, som Ingen før ham, saaat hans Akvareller og Tegninger næsten gjøre det samme Indtryk som Malerier. De mest bekjendte er „En Hex's Liv," samt „En Odelands Levnet;" begge udgjøre en Række af Blade, hvori den genialeste Storartethed forener sig med den bitreste Satire og den mest henrivende Phantasi.

Seent men desto mere glimrende skulde han faae den Opreisning, som hans Samtid saa længe havde nægtet ham. Allerede i 1858, da et Udvalg af hans betydeligste Arbeider havde faaet en Plads paa den store historiske Kunstudstilling, tiltrak han sig almindelig Opmærksomhed. Omtrent paa samme Tid havde han begyndt at udføre en tidligere Komposition: „Europas Bortførelse." Uagtet han ikke længer var ung, ei baaret af et phantastisk Haab eller rigt Ungdomsmod, optraadte han dog nu pludseligt med et Kunstværk, som i Henseende til dristig Phantasi, Livsrigdom og Skjønhed langt overtraf ikke blot Alt, hvad han selv hidtil havde frembragt, men ogsaa Alt, hvad der i denne Retning var fremkommet siden Wächter og Schick. Det gjorde et mægtigt Indtryk, og det blev det skjønneste Mindesmærke, som han kunde efterlade sig i München. Storhertugen af Weimar kaldte ham til Ilm-Athen, hvor han nu arbeider.

Ligesom sine egne Værker er Genelli en storartet Charakteer, ophøiet over Virkelighedens Usselhed, fuld af sarkastisk Humor, ægte Humanitet, uslidelig Arbeidskraft og Livsfriskhed; han er saa fjern fra alt Partikulært og Moderne, at man kan sætte ham over i Homers eller Buonarotis Dage uden at behøve at forandre et eneste Træk ved ham. Det er derfor ikke at undres over, at han staar ligeoverfor de moderne Kulturforholde med deres smaae Interesser som en Gjenganger fra en længst forsvunden stor Tid: tillukket og utilgjængelig for Uinteresseredes Nysgjerrighed, om de end ere nok saa fornemme; skarp og skaanselsløs mod al Middelmaadighed, hvormeget den end tilsmiles af Lykken; et aabent Hjerte derimod, samt en vækkende og belivende Lærer for Alle, der ville lære af ham eller vise Forstand paa hans Kunst. De, der engang have gjort hans Bekjendtskab, ville ikke kunne glemme ham; de betragte ham som et Mønster, ikke blot i Kunsten at forme, men ligesaameget i Kunsten at leve, d. v. s., stolt i Lidelser, ubøielig i Kamp — uden at opgive eller forandre en Tomme af sin egen Natur. At kunne bevare en bestandig Ungdom vil altid blive en Hemmelighed for de fleste Mennesker. Genelli forstaar Kunsten.

(Illustr. Zeitung.)

Sansons Memoirer.

En Bog, der af den franske Kritik ifjor anmeldtes som noget paa eengang gyseligt og latterligt:

Mémoires des Sanson,

redigerede og udgivne af Sanson, fordum Skarpretter i Paris, er selsomt nok ikke alene bleven læst med Begjærlighed i Frankrig, men har gjort Touren Verden rundt, er bleven oversat i alle Sprog, er optagen i Jernbane-Bibliotheker og alle andre dydige Bibliotheker, kort, har nydt al mulig borgerlig Ære. Er det da de fem Generationer Skarpretteres Oplevelser, der have vakt denne Interesse, er det Rædslerne, eller har Bogen et literært Værd? Literaturen har intet med den at skaffe, men den er skrevet simpelt og samvittighedsfuldt, har intet egentligt Modbydeligt for sunde Læsere, thi at Rædsler ere til, vide de jo, og de fortælles her med strængt Alvor, aldrig legende, aldrig leflende. — Hvem er da denne selsomme Skribent, som fra en saadan Baggrund vover at træde frem for Verden, og ikke flux pibes bort fra Scenen? Søn af en Slægt Skarprettere, i hvilken Retfærdighedens Sværd gjennem to Aarhundreder har gaaet i Arv ligesom Kaarden i de adelige Slægter, ligesom

Sceptret i Kongeslægterne, — som have været dømte til at leve eensomme midt i Verdenstummelen, som aldrig fandt en Haand, der vilde trykke deres Haand, aldrig et Glas, der vilde møde deres Glas, førend en barmhjertigere Tid endelig gav den sidste Sanson den Afsked, som Familien altid havde ønsket.

Nu var han fri, men at vende tilbage til Menneskene er ham ikke forundt, de ville vende sig bort med Afsky; havde han ikke havt en gammel Moder, for hvem han er Alt, thi i denne forskudte Slægt elsker man hinanden ømt indbyrdes, var han gaaet til en anden Verdensdeel, men da hun kke Aar efter dør, finder han sig dog for gammel og træt til at begynde Livet forfra i det Fremmede.

Saa forlader han Paris og gjemmer sig i en Afkrog af Provindsen, hvor han under et paataget Navn tilbringer tolv lange, sørgelige Aar; hver Venlighed, man viser ham, bringer ham blot til med Bedrøvelse at tænke paa, med hvilken Rædsel, man vilde bæve tilbage, om man pludselig erfarede hvem det er, man viser den; selv tør han blot elske Dyrene.

Men i denne Eensomhed ruger han over sin Slægts Erindringer, stirrer paa den Nessuskjortel, den har baaret gjennem fem Generationer, seer af deres Optegnelser, at de som bar den, havde et Hjerte som han selv, skjønt ubevægelige som Skjæbnen i Udførelsen af deres Kald — følger dem gjennem Revolutionens Rædsler, seer kongelige Hoveder falde for sin Farfaders Haand og tæller alle de Taarer, alle de Bodsøvelser, hvorved man søger at sone den uforskyldte Bloddaad.

Alle disse mørke Mænd af hans Slægt, der vare eensomme og melancholske som han, have til Belærelse for deres Efterfølgere, og for at korte sig de lange Dagens og Nattens Timer, skrevet deres Livs Oplevelser, og det er ved at granske disse deres efterladte Memoirer, der gaae gjennem Regenttidens Saturnalier, Ludvig den 15des Regjeringstid, og derfra gjennem Revolutionen til vor Tid, — ved paa hver Side at finde selsomme Bekjendelser, ubekjendte Tildragelser, Traditioner, som tro ere opbevarede i en Slægt, der ligesom de gamle Pariaer fra Fødselen har været indviet til Menneskenes Foragt, ved om hinanden at støde paa bekjendte og ubekjendte Navne: Grev Horn ved Siden af Cartouche, Revolutionens Martyrer med en Konge i Spidsen ved Siden af Ugjerningsmanden, samt ved at gjenkalde sig alt hvad Fader og Farfader mundtlig have meddeelt om sin Tids bekjendte Blodskyldige, at den Tanke opstaar hos den eensomme gamle Mand, om alt dette ikke skulde indeholde Elementer til en Bog, og om det ikke vilde være en Adspredelse for hans gamle Dage at skrive denne Bog.

Det forekom ham saa, og han stred til Værket, gjennemtrængt af den Overbeviisning, at han blot behøvede at nedskrive hvad han og Hans oplevede, for at Rædslen for en Straf, hvis levende Personifikation de havde været, og mod hvilken saamange veltalende Røster allerede have hævet sig, maatte blive saa dyb, at denne Straf vilde forsvinde af Verdens Lovbøger og ingen Skarpretter-Slægt mere have at fortælle sin Lidelseshistorie.

Den første Sanson var en Adelsmand med voldsomme Lidenskaber, men ikke uden en vis vild Adel.

Aamodts Jern-Hængebro paa Modum. (Efter Tegning af Maleren Reinh. Boll).

Dødelig saaret, optages han af en barmhjertig Samaritan og pleies ømt i hans Huus. Med Livet og Bevidstheden kommer Billedet af en ung Kvinde, der har staaet ved hans Leie, som Husvalelsens Engel, og denne unge Kvinde bliver Gjenstanden for hans begeistrede Tilbedelse. Det er Bøddelens Datter. Samaritanerhuset er Bøddelens Huus. En forfærdelig Kamp, og han, Officieren, Adelsmanden, ægter Bøddelens Datter, skyes af sine Kammerater, af Verden, kræves til Regnskab af sin Chef, knækker saa sin Kaarde og kaster den for sin Overmands Fødder. Aaret efter er han Svigerfaderens Medhjælper, han er Skarpretter.

Den første Deel af disse Memoirer indeholder en Revue af den hele mørke Række Straffe, der have været anvendte i Frankrig og andetsteds fra de fjerneste Tider, og som viser hvorvidt Menneskenes Barbari og Grusomhed er istand til at gaae, — de forskjellige Henrettelses-Maader, Tortur-Maskiner etc. Det er ikke for at Menneskene skulle føle Interesse for disse Rædsler, at de fortælles, men for at bidrage til at alle Rædslers sidste Potents, Dødsstraffen, forsvinder fra Jorden, og det maa skee, mener den mørke Fortæller, naar først et Afskyens og Protestens Skrig hæver sig fra hver christelig Læsers Bryst.

Ved denne Deel af Værket ville vi blot standse et Dieblik for at paavise, at den selsomme Skribent dog fortæller sine Grueligheder med en vis Ædruelighed og paa en sørgmodig, antik Viis, som bedre Skribenter turde trænge til at tage Mønster af.

Om Baalet, denne Straf, der til alle Tider har været kjendt af civiliserede Folkeslag som af Vilde, siges:

„Denne Straf har været anvendt for store Forbrydelser, men fornemmelig af Fanatismen, hver Gang gruelige Exempler skulde statueres. Fanatismen har aldrig ophørt at antænde Baal for at slukke sin Hævntørst, under Paaskud af at hævne Fornærmelser mod Guddommen. Denne Straf var meget hyppig hos de Gamle. Nomerne reiste et Baal, 180 Fod høit, til hvilket man i forskjellig Høide bandt de Ulykkelige, der vare dømte til at omkomme ved Ild. I Frankrig er denne Dødsmaade bleven anvendt fra Monarchiets første Dage indtil 1789 i alle saadanne Tilfælde, hvor det mindre handledes om at straffe de Skyldige end om at slaae de Gjenlevende med Skræk. Man plantede en Pæl i Jorden, 7 til 8 Fod høi, omkring hvilken man opførte et firkantet Baal, sammensat af smaat Brænde, tørre Blade og Halm med Plads i Midten for den Dødsdømte. Inden Baalet var reist i en Mands Høide, lod man dette Jammerens Væsen træde ind, blot iført en med Svovel indgnedet Skjorte; han fastbandtes til Pælen ved Hals, Liv og Fødder, derpaa fortsatte man Baalets Bygning i fornøden Høide og tændte saa Ild fra alle Kanter. I Almindelighed kvaltes den Ulykkelige dog for Flammedøden, da Bøddelsvenden gjerne af Medynk anbragte en Aabning, hvorigjennem han kunde stikke Odden af sit Spyd i den Dødsdømtes Hjerte, inden Flammerne naaede ham. Johanna af Orleans døde denne Død. Under Ludvig den 14de straffedes Barnemord med Baalet. Første Gang gav man Barnemordersken fri; men den Kvinde, der anden Gang forgreb sig paa sit Livs Frugt, erklæredes skyldig til Flammedøden. Man brændte en Jøde, fordi han ikke var Christen, en Protestant, fordi han ikke var Katholik, en Katholik, fordi man havde ham mistænkt for at være Atheist.

I Aaret 1314 brændtes 59 Tempelherrer, anklagede af 200 Vidner for at have fornægnet Christus. Deres sande Forbrydelse var deres Rigdomme, som Rovbegjærligheden vilde tilegne sig.

Ogsaa i England har Baalet været anvendt, men dog mest for religiøse Meningers Skyld. En gammel Krønike beretter en svanger Kvindes Endeligt, brændt for Vantro. I det Dieblik, Ilden tændes omkring hende, bringer Skrækken hende til at føde: Barnet kastes i Ilden som en liden Kjætter!

I Indien er det sin Fiende, man lader lide denne Straf. Man planter en Pæl i Jorden, hvortil den Dødsdømte bindes med begge Hænder; de Vilde leire sig nu om Galgen; nogle Skridt derfra antændes en stor Ild, hvori geskjæftige Hænder gjør Øxer og andet Jernredskab rødt. Saa kommer En og En og trykker det gloende Jern paa Legemets forskjellige Dele. Andre indgnide det hele Legeme med Krudt, og tænde saa Ild omkring det. Undertiden kan en Fange martres flere Timer tilende, undertiden een Dag, to Dage.

Den Straf, at begrave levende, fandt Sted hos de Gamle og anvendtes første Gang i Rom under Tarqvinius. Oprindelig anvendtes denne Straf af Romerne blot for Vestalinder, der brød deres Kydskhedsløfte, men senere kom den til Frankrig, hvor den dog ikke forblev længe; under Pepin og hans første Efterfølgere begroves Jøder levende.

Vor Tid er mindre grusom og vi standse ikke længere ved hvad der tilhører Forgangenheden.

Hvad der er rørende i denne Bog er den indbyrdes Kjærlighed, der har forenet alle Medlemmer af Sansonernes Slægt. En Skarpretter i Paris var indtil den nyere Tid aflagt med 8000 Franks aarlig, levede altsaa i en vis Velstand, men altid eensom søgte han og Hans at forskjønne sig Livet ved at samle Kundskab og ved Samtale med hinanden; i deres Hjem herskede Arbeidsomhed, Fred og dyb Familie-Kjærlighed, men ogsaa dyb Melancholi.

Indtil Slutningen af andet Hefte, der er Alt hvad vi hidtil have modtaget af Værket, indeholdes hiin første Skarpretters, Adelsmandens, Historie, som vi i et Par Træk have antydet, samt Madame Tickets Historie, som i sin Tid vakte ligesaamegen Opsigt som senere Madame Lafarge's. Denne Historie, der bebeskjæftigede hele Paris, Hof og Stad, mod Enden af det 17de Aarhundrede, frembyder for os intet andet end det lidet vederkvægelige Billede af en gammel gjerrig Mand, der ægter en ung Pige for hendes Penge, og en letfærdig Kvinde, der gjør gjentagende Forsøg paa at dræbe denne sin Mand og dør paa Grevepladsen, glimrende og koket som hun har levet. At hendes Historie kunde vække en saa uhyre Opsigt forklares af Tidens Sæder. Smuk og aandrig og ofret til en Olding, fandt et ørkesløst Hof Mordforsøgene hartad i sin Orden; fra Hoffet gik Interessen over i det egentlige Folk, i alle Samfundets Klasser talte man blot om hende, der indsendtes Forestillinger til Parlamentet, man bestormede dets enkelte Medlemmer med Bønner; den slette Kvinde blev til en Martyrinde, da det viste sig, at Ægtemanden istedetfor at slutte sig til Forsvarernes Parti, blot tænkte paa at sikre sig den Anklagedes Formue.

Ludvig den 14de havde maaskee givet efter for alle disse Ønsker, var han ikke bleven hindret fra at benaade af Erkebispen ved Paris, der syntes at forudsee den efterfølgende Regjerings mere end slappe Sæder, og vilde modarbeide dem ved at statuere Exempler.

Viser det sig, at de senere Hefter indeholde noget særligt Mærkeligt, f. Ex. ubekjendte Træk af Historien, skulle vi i Korthed meddele det.

Papiirpergament eller Læderpapiir.

Til Nutidens interessante Opfindelser hører Læderpapiret eller det vegetabilske Pergament. Derved forstaar man et overordentligt fast og stærkt Papiir, der er vandtæt og særdeles tjenligt til mangehaande Brug. Tilvirkningen er ikke vanskelig, dog kunne vi ikke her give dens Detailler. Dypper man ulimet Papiir i en Blanding af to Dele engelsk Svovlsyre og een Deel reent blødt Vand, og vadsker det derpaa vel ud for at fjerne den overflødige Syre, saa viser Papiret sig fuldkommen omændret, som et nyt Stof; det seer ikke længer ud som Papiir men som Pergament og har antaget de fleste af dettes Egenskaber. Opfindelsen er oprindelig fransk og skriver sig fra 1847 men den er først i de sidste Aar bleven udviklet og tagen i Brug i England og Tydskland. Det er uopløseligt i Vand; det er næsten ligesaa fast og varigt som dyrisk Pergament, men har det store Fortrin, at det er billigt og langt lettere at behandle. Det kan følgelig med større Bekvemhed bruges til alt, hvortil man har nyttet dette. Det angribes ikke som Skindpergamentet af Insekter, og det, som skrives eller trykkes derpaa, er meget vanskeligere at udslette. Det er af denne Grund langt bedre end noget andet bekjendt Stof skikket til Fremstillingen af alle Slags Dokumenter og Værdipapirer, da det yder en større Garanti for Vedligeholdelsen og mod Forfalskning, og det er ingen Tvivl om at det i Fremtiden vil blive almindelig nyttet til Udfærdigelsen af Akter, Testamenter, Assurancepolicer, Statspapirer, Aktier, Papiirpenge, Attester, Pas, kort, slige Papirer, som det er om at gjøre at bevare og vedligeholde og som ved almindeligt Brug ere udsatte for Slid og Tilintetgjørelse.

Behandler man dette Svovlsyrepergament med Salpetersyre, lader det ligge 10 Minutter deri og derpaa vadsker det dygtig ud i Vand, saa vinder det i Styrke, Vegt og Fasthed. Dypper man dette nye Produkt, efterat det er bleven tørt, atter i fortyndet Svovlsyre, saa bliver det saa gjennemsigtigt som Glas; i denne Form er det fortrinlig skikket til Kopiering af Karter, Mønstre, Arbeidstegninger m. m. Dets Fasthed gjør, at det saaledes ogsaa i mange Tilfælde kan bruges istedetfor Glas, f. Ex. til Drivbænkvinduer. Det er ingen Tvivl om, at Pergamentpapiret gaar en stor Fremtid imøde: thi allerede nu har det fundet mangesidig og mangfoldig Anvendelse. Til alleslags Tegninger, Bygningsrids, Brugskarter er det fortrinlig fremfor alt Andet; nys har man ogsaa begyndt at nytte det til Spillekort, Landkarter etc., da det holder fastere paa Trykkersværte og Farver end noget andet. Den største Anvendelse har det dog hidtil fundet til Bogbinderarbeide, hvortil det er langt fortrinligere end Schirting; Bind af Pergamentpapiir ere smukkere varigere og mere elegante end alle andre. De tyndeste Sorter bruges i Apothekerne istedetfor Silke til Fremstillingen af engelsk Plaster og er hertil at faae i de sædvanlige røde og sorte Farver. Chirurgerne nytter det til Forbindinger, da det holder sig bedre end Linned, Voxdug og Guttapercha. Det nyttes ogsaa istedetfor Guldslagerhud og Kalkerlærred, istedetfor Blærer ved Overbinding og Tætning af Glasse og Krukker med Syltetøier, nedlagte Sager, Syruper, Extrakter og andre Sager, som det er om at gjøre at holde Luften fra i Huusholdninger, Apotheker og Laboratorier; videre til Sammenslutning af Glasrør og chemiske Apparater, til Fremstilling af presset Papiir, til Indpakning af Tøier og andre Sager. Ved Behandlingen med Salpetersyre bliver det fuldkommen vandtæt og nyttes i denne Tilstand til vandtætte Patroner, Krudtposer o. a. desl.

Det maa bemærkes, at tykt Papiir ikke duer til Pergamentpapiir af den Grund, at det ikke bliver fuldkommen gjennemtrængt af Syren. Man kan imidlertid faae det saa tykt man vil ved at lægge flere Ark paa hverandre; thi i Vandbadet slutte de sig sammen til en eensartet Masse. Paa denne Maade har man haabet til Kunstarbeider at vinde et nyt Materiale, som i flere Tilfælde skal kunne erstatte Elfenbeen. Fremstillingen af det vegetabilske Pergament er atter et Beviis for, hvilke vigtige Opfindelser den chemiske Videnskab skjænker og har forbeholdt os, idet den uden synlig Møie føier det ene Led til det andet i Rækken af dens utallige industrielle og verdensnyttige Opdagelser.

Der har været og er her i Christiania engelsk Pergamentpapiir tilsalg, men Prisen paa dette er altfor høi. Efter en Notits i „Polytechnisk Tidsskrift" for indeværende Aar (163de Bind H. 6. S. 466) er det i Tydskland $^{2}/_{5}$ billigere end Svineblære. Det koster ved Brandeggers Fabrik i Ellwangen pr. Bog 1 Gylden 6 Kreutzer eller 2 Ort $2\frac{1}{2}$ ß, medens Riset koster 20 Gylden = 7 Spd. 80 ß. Arkstørrelsen er 270 Kvadrattommer.

A.

Literatur.

Juleliteraturen har nu begyndt sin Anmarsch baade fra vore egne og fra de danske Forlæggere. Hos os er der, foruden Dehn's indtil videre nyeste og læseværdige Novelle, udkommet tvende originale Fortællinger, nemlig „Lærkedal" (267 S. Priis 72 ß. Steensballes Forlag) og „Huuslæreren" af A. B. (Bergen, 102 S. 30 ß. Gjertsens Forlag) samt „Smaabilleder af Folkelivet," af H. Meltzer. II. (304 S. Priis 84 ß. J. Dybwad.) Skjønt denne Samling er foretagen efter Forfatterens Død og saaledes kun indeholder en Efterslæt til de Arbeider, han selv først og fremst fandt skikkede til et varigere Liv i Literaturen, vil den dog læses med en ikke mindre Interesse end de første saa gunstigt modtagne „Smaabilleder." Bogen bestaar af tolv Smaaskizzer eller nærmest Politihistorier og tvende længere digtede Skildringer, nemlig „Til og fra Amerika" og „Smaa Næringskilder i Christiania II." Amerikareisen indeholder meget Kvikt og Træffende, og vakte, dengang den læstes som Feuilleton i Aftenbladet, neppe nogen Formodning om, at den var tilblevet her i Christiania, som en fri Digtning og uden en virkelig Reises iagttagende Forstudier.

Af de mange danske Skrifter, er kun et enkelt, „Tonens Veie," saa betids kommet hidop, at man har kunnet gjøre sig bekjendt dermed. Det er et Digt paa 176 S. (Gads Forlag, Priis 66 ß), hvis Forfatter Carl Andersen (tidligere pseudonymt Christian Adam), trods hans Poesiers Tunghed og Besværlighed i Formen, dog hører blandt de mere begavede yngre Digtere i Danmark, og blandt hvis Arbeider vi ogsaa tidligere have omtalt et Par. Ovennævnte Digt har tidligere anonceret sig ved en i Maanedsskriftet „For Hjemmet" optaget Prøve. — Desuden kunne vi nævne som hidkommet: Digte af H. Hertz 3die og 4de Bind, hvori Gjengangerbrevene og andre i Nytaarsgaver trykte større didaktiske Digtninger (Priis 1 Spd. 12 ß); Valdemar Seier, et romantisk Digt af C. Hauch (Priis 88 ß) og Fortællinger af Magdalene Thoresen (Priis 110 ß.) Forfatterinden (en danskfødt Dame, Enke efter afdøde Provst Thoresen i Bergen) optræder her for første Gang under Navn, men har allerede for længere Tid tilbage forsøgt sig paa Forfatterbanen. Den første af de fem Fortællinger, hvoraf foreliggende Bind bestaar, har allerede i 1858 været trykt i Illustr. Nyhedsbl. Nr. 51 og senere optrykt i Illustr. Tidende, ligesom ogsaa et Par af de andre for nogen Tid siden i Fædrelandet. Desuden har hun ladet udgaae en liden Digtsamling („Digte af en Dame, udg. af B. Bjørnson"), hvoraf et nyt Oplag er udkommet, ikke at tale om, at mindst et originalt Arbeide af hende er gaaet over Bergens Scene. Saavel Fru Th.'s Digte som Fortællinger vidne om poetisk Dybde og Originalitet, men bære tillige stærke Spor af et sønderrevet Indre og en uharmonisk Livsanskuelse. Hvad Fortællingerne angaar, ville de senere blive gjorte til Gjenstand for en udførligere Kritik. Her skulle vi kun henlede Opmærksomheden paa dem.

Ogsaa bør foreløbig nævnes en hos Wøldike udkommen Bog, betitlet „Den norske Literatur fra 1814 indtil vore Dage, et Bidrag til en norsk Literaturhistorie af H. Olaf Hansen," — en meget ung norskfødt Forfatter der ifjor debutterede hos os med et Skuespil „Brødrene," og som under sit nærværende Ophold i Danmark har ydet Bidrag til et Par literære Tidsskrifter. (214 S. Priis 91 ß.) Bogen er meget ungdommeligt skrevet og overhoved et ungt Stykke Forfatterarbeide.

— Forlæggeren af det af Anton Bang redigerede **Lørdags-Aftenblad** bekjendtgjør, at Bladet i næste Aar „agter at vende tilbage til det før brugte Skriftsprog, hvorfor han tør haabe, at DHrr. Brugseiere og Andre, der af Misnøie med den nye Skrivemaade opsagde Bladet, atter ville tegne sig igjen som Subskribenter." Den fra Subskribenternes Side saaledes fremførte Protest mod Hr. Bangs Deeltagelse i Sprogforvirringen turde være af Vigtighed med Hensyn paa Bedømmelsen af Menigmands Interesse for de nye Sprogexperimenter. En ikke mindre slaaende Erfaring i dette Stykke har „Dølen" forlængst gjort, idet forstandige Bønder have stillet ham i Udsigt, at de nok vilde holde hans Blad, om han kun skrev en Spalte i hvert Nr. i Bogsproget, saa at de dog kunde have Noget at læse, som de forstod, og at more sig v.d.

Norge.

Christiania. Der er forelagt Storthinget en kgl. Proposition til Lov om Forandringer i Værnepligtsloven m. m., ifølge hvilken Linietroppernes Styrke af menige Stridsmænd forhøies fra 12,000 til 21,000 Mand, samtlige Udskrivne.

— De fremsatte Forslag til Forandring i Grundlovens § 92, om at Statens Embedsmænd skulle bekjende sig til den evangelisk-lutherske Religion, bleve 2den Decbr. forkastede.

— Digteren B. Bjørnson, der for nogen Tid siden var i Weimar, sees nu at opholde sig i Dresden, og er i „Dresd. Journ." bleven anonceret som en af de derværende literære Celebriteter. Vor gamle Bekjendt A. O. Vinje opholder sig for Tiden i Edinburgh, og gjør i de nu og da udkommende Nummere af Dølen Rede for endeel af sine Reiseindtryk og sine Erfaringer med Hensyn paa Retsvæsenet osv.; men han forsikrer, at hverken „det Meste eller det Bedste" kan komme i noget Blad, fordi ingensomhelst „Bondefulhed i Skrivning" formaar at faae Alt frem paa en fordragelig Maade. Imidlertid er han dog altid den gamle fornøielige literære Fyrværker, hvis Præstationer maa tiltale Alle, naar de kun sees fra det tilbørligt forskjellige Hold. Baade Bjørnson og Vinje kunne ventes hjem til næste Foraar.

— Maria Serato har for en Række Forestillinger ladet sig engagere ved Christiania Theater, hvilket har havt til Følge, at Bænkerne de Aftener, hun har spillet, har været bedre besat end sædvanligt.

— Joh. Brun optraadte 30te Novbr. for sidste Gang paa Christiania Theater og igaar Aften for første Gang paa det norske Theater.

— Dødsfald. Sorenskriver i Eidsvold C. Holmsen † 30te Novbr. 66 Aar gammel; Niels Haslund, Christiania Bys ældste forretningsdrivende Kjøbmand, og Borger fra 1811, † 24de Novbr. $75\frac{1}{2}$ Aar gammel; Lensmand J. S. Mossige, Storthingsmand fra Stavanger Amt for Aarene 1845, 1848, 1851, 1854, 1857 og 1859—1860 samt ved 5te overordentlige Storthing, † 26de November.

— I Throndhjem er dannet en Sprog- eller Maalstræv-Forening af nogle unge Mænd, der interessere sig for Oldnorsken og Landsmaalet.

— Den svenske Regjering har for Rigsdagen fremsat Forslag om Bevilling af 1 Mill. Rd. Rigsm. til Anlæggelse af en Jernbane fra Arvika til den norske Rigsgrændse.

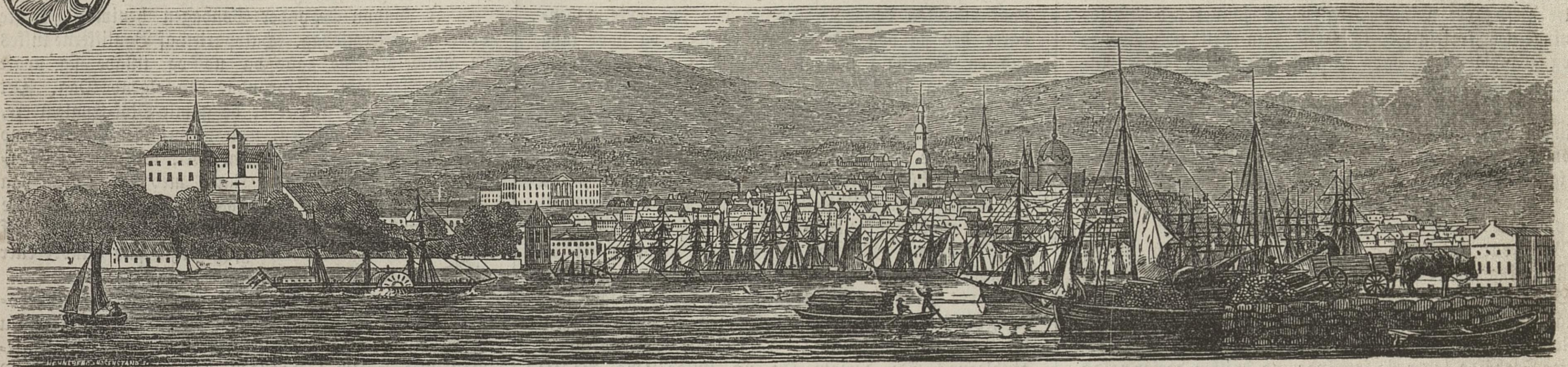
— En af Anckarsvärd paa Rigsdagen fremsat ny anti-norsk Motion har hverken inden Rigsdagen eller i Pressen fundet synderlig Medhold og Understøttelse.

☞ **De af Bladets ærede Abonnenter, der endnu staae til Rest med Kontingenten for indeværende Aar, tillader man sig at bringe dette i Erindring, idet man tillige ved samme Anledning skal gjøre opmærksom paa, at den belovede Nytaarsgave kun vil blive tilstillet dem, der have erlagt Betaling for hele Aargangen.**

Hermed Tillæg af Avertissementer.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 50. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 14de December 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Professor Carl Wilhelm Boeck.

Den Tid, der stillede Lærdom og Studier i de forskjelligste Retninger, i de hinanden mest modsatte Videnskabsfag, som den mest berettigede Adkomst til Navn af lærd Mand og literær Berømmelse, er nu forlængst tilbagelagt, og de modsatte Anskuelser maaskee til Overdrivelse gjorte gjældende. Istedetfor længere at forgude Polyhistoriet, optræder man nu tvertimod overalt, hvor dette ytrer sig, med en forudfattet Mistillid, der forfulgt til det Yderste vilde medføre Censidighed og Mangel paa fornødent almindeligt Overblik, dersom ikke det moderne Liv i den periodiske Presse, fine sociale Forholde og alle sine Institutioner overhovedet eiede disse Almeenkulturens virksomme Tilførselskanaler, som i Polyhistoriets Tid kun havdes i Bøger og Studier, og uden hvilke den i det Enkelte fordybede Granster vilde være udsat for Pedanteri og Miskjendelse af Andres ikke mindre vigtige, men i anden Retning gaaende Gjerning. Det er saa langt fra, at man nu, som engang, kan bane sig nogen Adkomst til stor og almindelig Berømmelse ved engang at optræde f. Ex. som Jurist, Theolog, Philosoph, Læge og Naturforsker, at endog den, der udgav sig for at beherske saaledes alle Detailler i blot et enkelt af disse Fag, at han kunde bringe dette fremad ved Opdagelser paa hvilketsomhelst Punkt deraf, vilde vække Formodningen om at være en Charlatan. Og navnligen vilde denne Skjæbne paa Naturvidenskabernes Feldt blive uundgaaelig. Dette Feldt er nu engang saa vidt, og Undersøgelserne i det Hele saa mange og store, at man paa Forhaand vil sige sig selv, at Ingen uden overmenneskelig Kraft og Geni vilde magte at bringe noget Nyt frem i alle de enkelte Grene. Det er derfor kun, hvor en Mand med Udholdenhed og Talent kaster sig over en eneste Branche, ja endog blot over en Specialitet igjen af denne, at man venter sig videnskabeligt mærkelige Resultater, nye Opdagelser. Jo mere man gaar i det Smaa, og jo længere man stirrer paa et Punkt, desto sikrere er Opdagelsernes Triumph. Naar man mikroskopisk undersøger en Draabe Vand, opdager man der en heel Verden, som man var uvidende om endog længe efterat man havde vundet hel nok saa nøiagtigt Kjendskab til Elefanten og Løven og mange andre lidet gjæstevenlige Medskabninger. I denne Stirren paa det Smaa og paa det Enkelte ligger da Naturforskningens sikreste Opgaver for nye Opdagelser, og Taalmod og Observationstalent kan der udrette hvad den største Begavelse, hvad den kraftigste Løvejægernatur ikke vilde magte. Resultaterne synes uden Betydning for andre end dem, der gjøre disse, og Aandsfæller, der beskjæftige sig med lignende Undersøgelser. Men overhoved tør vel Lægmanden antage, at i „Naturens store Husholdning, hvor relativt taget Intet er stort eller lidet," vil be de mest minutiøse Opdagelser være idetmindste umiddelbare Led for den store Kjæde af almeenvigtige Kjendsgjerninger. Og om man end kan indvende, at denne Forskningens Henvendelse paa det Enkelte ofte frembringer Resultater, der kun synes at være af et middelbart Værd, maa man saaledes erkjende, at netop derved ogsaa de store og for Menneskeheden gavnlige Opdagelser fremkomme. Til Rækken af dette Slags Opdagelser turde de Resultater blive at henføre, hvormed Prof. C. W. Boeck, hvis Portræt vi nedenfor give, har beriget den medicinske Videnskab efter lange og utrættelige Undersøgelser angaaende Hudsygdommene og den syphilitiske Sygdom. Og ialfald er der af denne Mand lagt for Dagen en Troskab imod det stillede Maal, en Energi i Arbeidet mod dette og en videnskabelig Uegennytte, som giver ham Adkomst til at regnes blandt vore mærkelige Personligheder og vil sikre ham et Navn i hans Videnskabs Annaler.

Carl Wilhelm Boeck, født paa Kongsberg 15de Decbr. 1808, er en Søn af forhenværende Artillerikapitain, senere Overforster paa Kongsberg Cæsar Læsar Boeck i dennes tredie Ægteskab, og en Halvbroder af Christian Boeck, der ligesom han er Professor i Medicin her ved Universitetet. Ved Døden berøvet sin Moder Catharina Margareta Peckel strax efter Fødselen, kom han som Barn i Huset til Bedstemoderen Madame Peckel, hvor han forblev til sit 21de Aar. Ti Aar gammel sattes han ind i Christianias lærde Skole, hvor han gik i tre Aar uden at komme ud af første Klasse. Han var, som han selv siger, meget doven som Skolegut og lærte Sprogene kun nødtvungen; og da Latinskolens daværende Tilstand tillod den dovne Discipel at fremture paa sin Bane, blev han taget ud derfra og sat ind i Møllers Institut, som da netop blev oprettet. Der gik det noget bedre, og han holdt sig nogenlunde oppe, men hellerikke mere. Allerede medens han gik paa Latinskolen var Sandsen for Naturhistorie vaagnet hos ham og i Følge med de unge Medicinere gjorde han botaniske Exkursioner, tørrede Planter og lærte deres Navne. Hermed fortsatte han ogsaa, efterat være kommen ind i Møllers Institut, og aldrig var han ledig; men hvad han skulde læse, læste han dog ikke, og Aaret før Artium maatte han gaae ud af Skolen for at tage privat Undervisning. I 1827 underkastede han sig da Examen artium og kunde nu, fri fra Skolen og dens daglige Krav, mere uhindret dyrke sit Yndlingsstudium, Botaniken. Endnu Aaret for han blev Student, havde han stiftet Bekjendtskab med nu afdøde Professor Blytt, og med ham havde han det Aar, han skulde læst til Andenexamen, hvilken han tog i 1828 med Haud. illaud., uden at han selv senere har kunnet begribe, hvorledes han saaledes kunde slippe igjennem. Kort efter Examen ansøgte og fik han af Universitetet et Stipendium paa 70 Spd. for at reise til Dovre, hvor han sammen med tvende tydske Botanikere tilbragte Sommeren. Vendt tilbage til Universitetet, havde han nu at vælge sit Brødstudium; men i dette Stykke turde han ikke længe være i Tvivl, da han forlængst havde opgjort med sig selv, at Medicinen maatte blive hans Studium, saasom han alene derved kunde føres ind paa de Studier, som særligen interesserede ham; men han indsaa ogsaa, at Botaniken nu for nogen Tid maatte lægges tilside, dersom han skulde vente at komme nogen Vei. Med en Kraft og Udholdenhed, som kun sjelden findes, kastede han sig nu over det nye Studium, og efter 3 — tre — Aars Forløb saa han sig istand til at tage den medicinske Examen med bedste Charakteer. Ved Hjælp af en liden Arv, der var tilfalden ham, foretog han kort efter Examen en Reise til Tydskland, hovedsageligt for Medicinens Studium; men hans gamle Tilbøielighed til Naturhistorien kom nu igjen over ham, og under den største Deel af Reisen færdedes han mest med Botanikere, dog uden at tilsidesætte, hvad der var Reisens egentlige Maal. — Ved sin Hjemkomst 1832 indgik han Ægteskab med sin Forlovede, Lovise Christense Barth, Datter af Skibsfører Abraham Bøchmann Barth i Kragerø, og skulde nu draget som Distriktslæge til Senjen, hvorhen han havde søgt sig, for saameget som muligt at kunne opofre sig til Naturhistorien; men Choleraens Udbrud i Drammen samme Aars Høst kaldte ham did som extraordinær Læge, og da Farsotten i Februar 1833 der var ophørt, blev han udnævnt til Korpslæge for Hedemarkske Korps og dernæst beordret til at drage til Kongsberg som Bergslæge i den da syge Doktor Hasbergs Sted. I Bergstaden kom han ind i en meget vidtløftig Praxis, da alle tilgrændsende Distrikter tildeels i flere Miles Afstand vare uden Læge. Han arbeidede sig saaledes dybere og dybere ind i den praktiske Medicin, og da Hasberg døde, anmodede Kongsbergs Indbyggere ham om at søge den ledige Berglægepost, hvilket han ogsaa gjorde, og som eneste Ansøger fik han den. Paa Kongsberg tilbragte han tretten besværlige, men i mange Henseender behagelige Aar. Den nævnte Mangel paa Læger i vid Omkreds nødsagede ham til at reise Dag og Nat, og da han desuden i de første Aar var Distriktslæge, blev han gaaske overvældet af Forretninger.

I 1840 ansøgte og fik han et udsat Stipendium for at studere Hudsygdommene. Efter først at have besøgt Bergen reiste han over England til Paris, hvor han forblev Vinteren over og mødte der megen Forekommenhed hos mange Kolleger og navnlig hos Rayer, der stedse siden har bevaret sit Venskab og sin Velvillie for ham. Fra Paris tog han til det sydlige Frankrig, hvor han opsøgte de Spedalske i de smaae Byer i Nærheden af Marseille; og derfra reiste han gjennem Italien og over Malta til Grækenland, hvor han havde Anledning til at see flere Spedalske, da disse — næst efter Norge — der forekomme i størst Mængde i Europa. Fra Grækenland drog han over Triest og Wien tilbage til Hjemmet. De paa Reisen samlede Jagttagelser nedlagde han nu i en Afhandling „om den spedalske Sygdom," der indførtes i Magaz. f. Lægevidenskf. og som tillige udkom særskilt. (Chra. 1842.)

I 1845 blev han fra Kongsberg valgt til Storthingsmand, uden engang nogensinde at have mødt i en Kommunesamling og uden at have Lyst eller Interesse for hiint Slags Deeltagelse i det offentlige Liv. Han har derfor ogsaa selv betegnet dette Storthingsaar som meget ubehageligt for ham.

I 1846 ansattes han som Lektor med Forpligtelse til at læse over Chirurgi og Hudsygdomme (derunder indbefattet Syphilis). Dengang var han i Forening med Dr. Danielssen i Bergen netop beskjæftiget med at udgive et større Værk om Spedalskheden, hvilket ogsaa i 1847 udkom saavel paa Norsk som paa Fransk, ledsaget af et Atlas i Folio. I forskjellige udenlandske Journaler blev dette Værk omtalt med Ros*), og Boecks ovennævnte Ven Dr. Rayer indsendte det — uden Forfatternes Anmodning — til det franske Akademie, der hædrede det med en Belønning

*) I Danielssens Biographi ved P. C. Asbjørnsen i nærværende Blad for 1854, Nr. 22 og 25, er den videnskabelige Anerkjendelse, som Værket om Spedalskheden fandt, nærmere efterviist.

af 2000 Fr. (prix Monthyon). Den vundne Priis skjænkede Forfatterne som et Legat til Universitetet, for at Renterne hvert tredie Aar kunde anvendes til Belønning for en Afhandling i Materien om Hudsygdommene, dog saaledes, at denne Anvendelse først skulde finde Sted, naar Kapitalen var voxet til 1000 Spd. — Med Danielssen har Boeck stedse siden arbeidet sammen i Jagttagelsen af Hudsygdommene, og Frugten af denne Samvirken er det tidligere af os omtalte Plancheværk over Hudens Sygdomme, hvoraf tre Hefter ere udkomne, og hvilke saavel ved Afbildningernes fortrinlige Udførelse som den udtømmende og grundige Text have vundet Fagmænds fulde Anerkjendelse.

Ved sin Ansættelse som Universitetslærer fik Boeck ingen Hospitalsafdeling; han ansøgte derfor i 1850 om at erholde en saadan, da den var ham uomgjængelig fornøden, om han skulde kunne bibringe de Studerende sine Meninger om Hudsygdommene og selv følge med Videnskabens Fremskridt paa dette Feldt. Ingen Gage var bestemt for denne Afdeling og selv nu da Regjeringen efter tolv Aars opofrende Arbeide fra Boecks Side havde foreslaaet en saadan, har han nægtet at modtage denne, — en Uegennyttighed, der fortjener saa meget større Paaskjønnelse, jo sjeldnere den under vore fattige Forholde lader sig forefinde, og hvilken derfor ogsaa fra vedkommende Storthingskommittees Side er bleven fremhævet med sjelden Anerkjendelse. I Løbet af de sidste ti Aar har Boeck behandlet de syphilitiske Syge ved Syphilisation, d. v. s. en saa længe gjentagen Inokulation af det veneriske Virus, indtil dette ikke længere frembringer nogen Virkning paa Organismen. Ideen til denne Kuurmethode er given af en Franskmand ved Navn Auzias-Turenne, der selv kun har havt liden Anledning til at praktisere den; thi hans Landsmænd have reist sig mod ham, og ikke meget bedre er det gaaet en Italiener, Sperino, der vistnok har kunnet gjennemføre Methoden, men dog omsider synes at være gaaet træt af den vedvarende Modstand, der gjordes ham. Vistnok synes Methoden i og for sig saa paradox, at man kun nødig maa gaae ind paa den; men hvad der bestemte Boeck, var de sørgelige Erfaringer, han gjennem en lang Praxis havde gjort med Hensyn paa Merkurialbehandlingen, der forekom ham saa slet, at Alt maatte være tilladeligt ligeover for den. Og han har ingen Anledning havt til at angre sine Forsøg. Flere efterhaanden udgivne Skrifter, hvoriblandt især maa nævnes det i 1854 udkomne Universitetsprogram „Syphilisationen, studeret ved Sygesengen" og det nylig med offentlig Understøttelse udkomne statistiske Kjæmpeværk „Recherches sur la Syphilis" (over 500 Sider Folio), give et rigeligt Materiale til Bedømmelse af Methoden og dens Resultater, og fremføre, som det synes, ubestridelige Kjendsgjerninger for, at den Sag, han har arbeidet for, vil blive en af de store og indgribende i Lægevidenskabens Historie. For at Methoden skulde trænge igjennem, var det vist ogsaa nødvendigt at virke i en engere Kreds, hvor alle Forholde ere mere gjennemskuelige. Han tror nu selv — efter hvad han velvilligen har meddeelt os — at være kommen saa langt frem, at Sagen, saafremt den følgende Tid ikke maatte vise sig ugunstigere for den end den forudgaaende, ikke vil kunne trænges tilbage, ihvorvel det antages at ville gaae seent, inden den vinder Indpas i de store Samfund, fordi man tror at besidde noget godt i den hidtil vedtagne Behandling. Det er ogsaa hovedsagelig for at fremstille Merkurialbehandlingens uheldige Virkninger, at han har udgivet sit sidste store Værk.

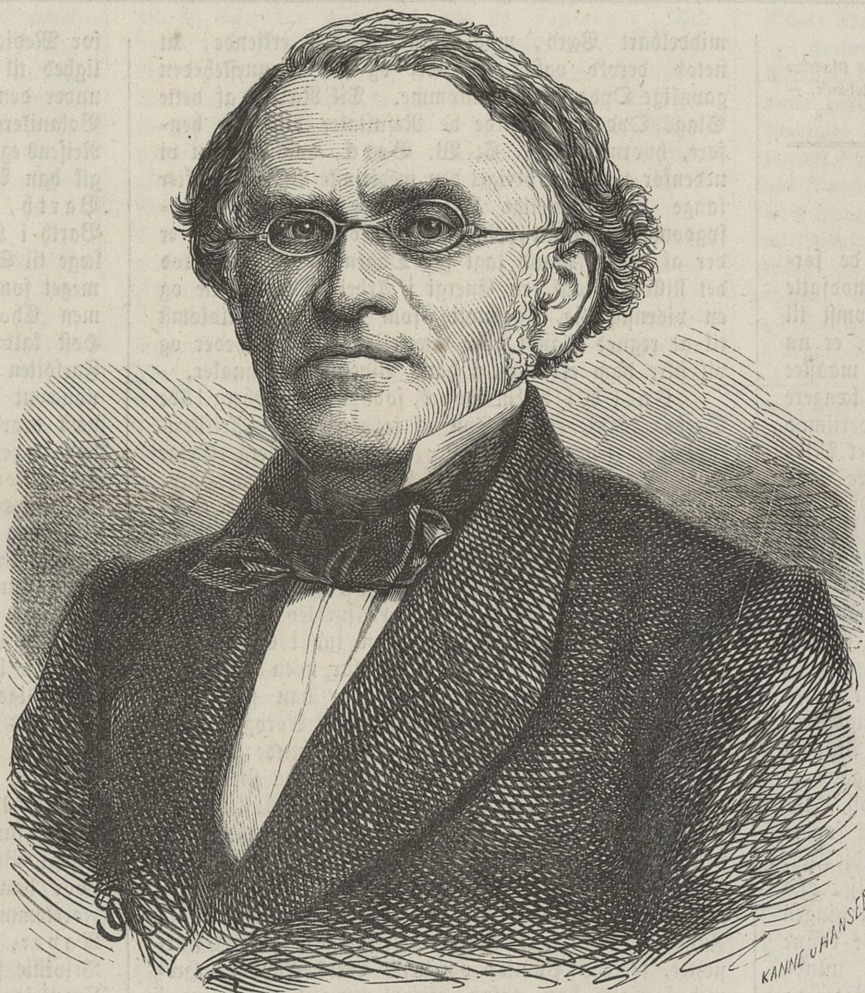
Foruden de ovennævnte større medicinske Arbeider har Boeck offentliggjort mange mindre Afhandlinger, der deels ere særskilt trykte, deels findes indrykkede i de fire forskjellige Rækker af medicinske Tidsskrifter, som under vexlende Navne ere udkomne her i Landet, eller endelig ogsaa i Beretningerne om de skandinaviske Naturforskeres Møder, blandt hvilke han allerede deeltog i det første, der holdtes i Gøtheborg i 1839.

Hvad Boecks Charakteer angaar, kunne vi først og fremst ikke undlade at fremhæve denne faste Villie, denne Energi og Udholdenhed, som staar præget i hans Ansigt og som er saa stor, at den synes — som Ordet lyder — at maatte kunne „flytte Bjerge og tømme Havet ud." Dernæst tro vi at kunne pege paa den sjeldne Uegennyttighed, hvormed han arbeider til sit engang satte, i videnskabelig og philanthropisk Henseende store Maal.

Søndagen i England.

Hvem har ikke hørt Tale om Søndagen i England, disse Søndage, der ere ligesaa udskregne over Verden, som de sweitzerske Skyttefester, de flamske Kermesser, de russiske Markeder og Karnavalet i Venedig?

I England er Søndagen indviet først til Andagtsøvelser, og disse have utrolig mange Former, dernæst til Kjedsomheden, der er langt mindre varieret. Men hvor monoton denne Kjedsomhed end kan være, aabenbarer den sig dog i forskjellige Grader, og hvor lang end en Søndag i London kan synes den Fremmede, er den dog intet mod den asketiske Søndag i de tre Kongerigers øvrige beboede og beboelige Stæder. Har man blot Udsigt til at kjede sig to eller tre Søndage i Træk, selv sex eller otte, kan Tingen bæres, men hvilken Virkning vilde det have paa dit Humør, paa din Smag, dine Tilbøieligheder, om Du var dømt til at leve et Aar i dette Land? Af Aarets 365 Dage veed Du med Vished, at 52 ere indviede til en exemplarisk Kjedsomhed. Hvor stor en Fiende Du end kan være af en støiende Søndag, en Søndag som blot er helliget Fornøielsen eller vel ogsaa de vilde Glæder, kan Du ikke tænke paa de 52 engelske Søndage uden at blegne. Og dersom Du nu skulde leve der 10 Aar? Mere end et Aar dødelig Kjedsomhed af 10! Kommentaren kan Enhver levere.

Professor C. W. Boeck.
(Efter Photographie af Petersen xylographeret af Hansen & Kanne i Leipzig.)

Tilbringe fire Timer i Kirken og naar man kommer hjem ikke tage sig det mindste fore uden at læse i Bibelen indtil det Dieblik, man vækkes op af sin Slummer ved den Larm, Bogen gjør, idet den falder, det er den engelske Søndag.

Kl. 11 begynder den første Gudstjeneste i Høikirken og ligeledes i de fleste andre. Noget før 11 træder Enhver ud af sit Huus i sin bedste Stads, Damerne overbyde hinanden i Luxus, Enhver vil være elegantere end sin Naboerske.

Kl. 1 er man igjen hjemme. Ved Hjemkomsten finde de Rige Middagsbordet dækket og Retterne vel tillavede af en Kokkepige, som efter engelsk Tro maa faae en haard Dødsstrid og en endnu haardere Dom. De Fattige gaae til Bageren og hente der den Steg og de Potetes, de have indsat i hans Ovn inden de gik i Kirke. Indfind Dig paa Gaden Klokken $1^1/_2$, og Du møder ikke en levende Sjæl.

Efter Middagen strækker man sig paa en Sopha og blunder lidt, hvis man ikke hører til dem, der foretrække at tømme nogle Flasker. De „Dristigste" tage sig en Spadseertour. I de smaae Byer og i Nærheden af de store, gaar man som oftest hen paa Kirkegaarden, men disse Folk, der fordriste sig til at trodse Opinionen, nyde ikke den rette medborgerlige Anseelse. En veltænkende Englænder forlader blot sit Huus for at gaae i Aftensangen.

Uskyldige Adspredelser, Selskabslege, som ere tilladte over den hele øvrige Verden, ere ikke at tænke paa. Læser Du en Avis, maa det være et Andagtsblad, spiller Du, maa det være religiøs Musik, synger Du, maa det være Hymner. Dands er strengt forbudt, og Du vil ikke høre en Vals spillet paa Piano, om Du gjennemreiste hele England fra Nord til Syd og fra Øst til Vest. Foreslaa hvilkensomhelst harmløs Tidsfordriv, og man vil see paa Dig med store Øine, og svare: „Det passer sig ikke en Søndag." I London gaar Tingen lidt anderledes til.

I London begynder Søndagen henimod Kl. tre Løverdag Eftermiddag. Halvparten af Boutikkerne lukkes og Handelsfolkene gaae da ud og tillade sig nogle Adspredelser, som ere forbudne den følgende Dag. Det er en Selvfølge, at det er de gamle Stok-Englændere, der ikke lukke Boutikken, men de dristige Nyhedsmænd gjøre alt for at forlokke dem. Kl. to Løverdag Eftermiddag seer man lange Karle med en Plakat paa Brystet, med en ditto paa Ryggen; Plakaterne opfordre enhver oplyst Kjøbmand til at lukke sin Boutik. Af Nyhedsmændene reise endogsaa Nogle paa Landet eller til Søkysten Løverdag Aften.

Søndag Morgen gaae de tilbageblevne Nyhedsmænd hen i Parkerne. Tager du samme Vei seer Du ofte Grupper paa tyve, tredive Personer. En Gentleman med Hatten i Haanden holder en Tale. Hans Tilhørere tage ved visse af Talerens Ord regelmæssig Hatten af. Hvad er dette? Det er en „Christen" — Du veed ikke af hvilken Troesbekjendelse — der indtrængende opfordrer sine Brødre til at begive sig til Kirke, istedetfor at tilbringe Søndagen i verdslig Lyst. Du fortsætter din Gang, man tilstikker Dig trykte Sedler, der indeholde den samme Opfordring, som nylig blev Dig mundtlig gjort. I Parken, Maalet for din Vandring, seer Du Grupper paa flere hundrede Mennesker. I deres Midte staar paa en Forhøining en Mand, der skriger, gestikulerer og gebærder sig som en Rasende. Du tror, det er en Taskenspiller, en Nomade-Doktor, en eller anden Charlatan; saa giver han sig til at synge, og Du tror det er en Gade-Sanger. Men nei, det er en Folke-Prædikant, der ligeledes opfordrer et vanslægtet Publikum til at vende tilbage paa Frelsens Vei, det vil sige: flux forlade Parken. Mængden lytter stille, derpaa seer man paa hinanden, ja der gives dem, der vove at fortrække Munden til Smiil. Søger Du vel i Parkernes Naboskab, kunde Du ogsaa opleve at støde paa et Marionet-Theater, men Atmosphæren er saa prædikende omkring Dig, at Du venter at høre Moral selv af Polichinel.

„Lykkelig den, der ikke kjender Søndagen i de engelske Smaastæder," skrev en Ven mig engang til fra en Afkrog, hvor Forretninger fastnaglede ham. „Havde jeg ikke truffet en Landsmand," vedbliver han, „veed jeg ikke, hvorledes jeg havde frelst mig fra den sorteste Melancholi; men mine Lidelser vare ogsaa hans, og ved at udvexle dem, følte vi Lindring. Man havde ladet ham vide, at han om Søndagen havde at afholde sig fra at synge og blæse paa Fløite, ja selv fra at blystre; hans kjæreste Tidsfordriv: at spille Violin, var ham ligeledes formeent, og han vidste ikke, hvor denne puritanske Forfølgelse af hans uskyldige Liebhaberier vilde standse. Ved de første Ord, vi vexlede, forstode vi hinanden som to Fanger, der pønse paa Flugt. „Hvorledes tilbringer De deres Søndag?" Paa dette gjensidige Spørgsmaal samme ordlydende Svar: „Jeg tilbringer den med at kjede mig." Det blev besluttet, at der maatte udfindes et Middel til at raade Bod paa Tingen. Man kan være en god Christen og tillade sig uskyldig Glæde. Men hvorledes nyde denne, uden at vække Skandale? Det var Knuden. De Spil, vi kunde tillade os, drøftedes. Kegler? Gjorde formegen Larm, man vilde høre os i Naboens Have og vort Rygte var ruineret. Kort? At spille Kort to alene bliver snart eensformigt. Schak? Det lod sig høre. Næste Søndag Eftermiddag indfandt jeg mig hos min Med-Sammensvorne. Den Ubesindige havde om Løverdagen glemt at laane sin Værts Schakbræt! At gjøre et saadant Forlangende Søndag var farligt, men vi havde mandet os op til et unaturligt Mod, og han vovede det. Han traf sin Vært midt i sin talrige Familiekreds; man gav ham det Forlangte, men med besynderlig lange Ansigter. Vi to tilbragte en saare behagelig Aften. To Dage efter møder jeg min Ven i stort Hastværk paa Gaden. „Hvad Nyt?" — „Jeg søger Logis." — „Hvorledes? De forlader deres fortrinlige Logis?" — „Min Vært foregiver, at han trænger til mine Værelser, men det

er blot Paaskud." — „Vort Skakspil skulde dog vel aldrig . . .?" — „Netop. Det er derfor man har sagt mig op."

Da jeg kom hjem, fandt jeg min egen Opsigelse. Man trængte til mine Værelser.

Saaledes er Søndagen i England. I Skotland er den endnu mange Grader traurigere. Søndag Morgen føler Enhver sig beføiet til at trække sort Krepflor over sit gode Humør: muntre Folk tvinge sig til at være triste, triste Folk stønne og jamre. Ikke alene Dands, Sang og Latter ere forbudne, men det uskyldigste Smiil. Findes der en Skotte, der en Søndag tillader sig et Morskabsspil, kan Du være vis paa, at han gjemmer sig som en Mahomedaner, der drikker sig fuld.

En Forlystelse under aaben Himmel og for Alles Øine derimod, vov den ikke, Du vilde blive stenet. Det heder, at man i London ikke kan faae et Ark Papiir eller en Fyrstikke kjøbt Søndag, men i London kan man dog finde noget at spise paa offentligt Sted. I Skotland er dette ligesaa utænkeligt, som at kunne komme til at lee en Søndag over Polichinel; Skotlænderne finde derfor Londonnerne ligesaa letsindige som Londonnerne finde Pariserne.

Skulde den religiøse Følelse have mere Intensitet jo mere man nærmer sig mod Norden? Isaafald maatte Islænderne igjen betragte Skotlænderne som Hedninger, og selv betragtes som Hedninger af Lapperne. For at gaae videre end man gaar i Dronning Victorias Lande, maatte Islændere og Lapper hver Søndag strø Aske paa sit Hoved og iføre sig en Sæk.

(L'Illustration.)

Aamodts Kjædebro paa Modum.

Ved Major Bergh's Velvillie see vi os nu istand til at meddele nogle Oplysninger om Hængebroen over Dramselven, hvilke ikke betimeligt nok kunde bringes tilveie, for at ledsage den i forrige Nummer optagne Afbildning.

Broen bæres af en enkelt Kjæde paa hver Side. Kjæderne ere sammenføiede af 4 kantede, smedede, 3" høie Jernstænger, hvoraf vexelviis 3 og 4 Stykker danne et Led og ere forenede med 2" tykke Bolter paa hver $5^1/_2$ Fod, hvor tillige de 1" tykke nedgaaende Hængestænger, som bære Tværbjælkerne under Brobanen, ere befæstede. De 3-dobbelte Stænger have $^5/_6$" og de 4-dobbelte $^5/_8$" Tykkelse. — Kjæderne bæres paa hvert Landkar i $15^1/_2$ Fods Høide over Brobanen af 2de støbte, hule Jernsøiler af 16" ydre Gjennemsnit og med en hakkeknivformet Fod paatværs af Kjæderetningen, staaende paa et tilsvarende Spor i en paa en huggen Granitfod hvilende støbt Jernblok, hvorved Toppen af Søilerne, uden nogen Brydning paa disse, frit kan bevæges frem og tilbage eftersom Forandringskjæderne udvides eller sammentrækkes ved vexlende Temperatur og Belastning. Kjæderne sænke sig ved Broens Midte $13^3/_4$ Fod under Ophængningspunkterne, og ere ved Broens Ender forankrede, ved den ene Ende i 42 og ved den anden i 45 Fods Afstand, bagenfor disse Punkter med støbte Jernplader, 2 Fod i Fiirkant, i udsprængte og igjen tilmurede omtrent 9 Fod dybe Kjældere med skraat opløbende Kanaler for Kjæderne i Fjeldet. Ophængningspunkternes Afstand er 174 Fod og den fritliggende Deel af Brobanen har en Længde af 168 Fod. Afstanden mellem Kjædernes Midte er 13 Fod, og mellem Jernrækværkerne 12 Fod, hvorimod Indkjørslerne mellem Søilerne ved begge Ender af Broen kun have en Bredde af 9 Fod. Kjædernes samlede Gjennemsnit er 15 □", men som dog er noget større i de steilere staaende Forankringskjæder, især hvor disse træde ind i Muurværket og ere mest udsatte for Rust.

Broens Jerndele, hvoraf de smedede ere prøvede med 24,000 Pd. pr. □", ere leverede fra Næs Jernværk. Opførelsen blev forestaaet af Bygmester Guttormsen og det hele Anlæg bekostet af Modums Kommune.

Romersk Trirem, bygget efter Keiser Napoleons Befaling.

En romersk Trirem.

(Krigsfartøi med tre Rader Robænke.)

Det romerske Krigsfartøi, Trirem kaldet, hvoraf vi her give en Afbildning, er bygget paa Foranledning af den nuværende franske Keiser. Denne, der som bekjendt ivrig sysler med et Værk om Julius Cæsar, ønskede i den Anledning at komme paa det Rene med, hvorledes det egentlig havde sig med de Gamles Søvæsen. Til den Ende opfordrede han den franske Marinehistoriker Jal til at undersøge Sagen, og det er væsentlig i Overeensstemmelse med hans Theori, at Dupuy de Lôme, Frankrigs første Skibskonstruktør, har bygget nærværende Fartøi. Skibet løb af Stabelen i forrige Aar og har gjort flere Farter paa Seinen, hvorefter det har viist sig, at Fartøiet er fuldkommen praktisk.

Herved er et Problem i den klassiske Archæologi blevet løst. Tidligere havde der nemlig været megen Uenighed om disse Fartøiers egentlige Beskaffenhed. Efterretningerne hos de gamle Forfattere tydede bestemt paa, at disse Skibe havde havt tre Rækker Robænke, den ene ovenover den anden; men Sømændene erklærede dette for en Umulighed, da man ved saadanne Skibe maatte komme til at tænke sig ubegribelige Former og Dimensioner. De troede derfor, at en Trirem maatte være et Fartøi, drevet frem med Aarer, hvoraf hver var betjent af tre Mænd. Som det nu er godtgjort, forholder dette sig ikke saaledes, og hele Vanskeligheden løses paa den Maade, at man fastholder, at de forskjellige Rækker Robænke ikke vare anbragte perpendikulært den ene ovenover den anden, men i skraa Retning, saaledes at de Rosolk, der sad paa de øverste Bænke, ikke befandt sig i længere Afstand fra Vandet, end at de meget bekvemt kunde føre Aarerne fra det Sted, hvor de sad. — En Skotlænder Smith havde allerede tidligere gjort en lignende Anskuelse gjældende og i Overeensstemmelse dermed ogsaa konstrueret et Fartøi; men den franske Forfatter Jal sees ikke at have kjendt dennes Skrift, og er saaledes uafhængig af ham kommen til det samme Resultat.

Den her afbildede Trirem har fra Bugsprydet til Agterspeilet en Længde af 40 Meter eller omtrent 120 Fod, maalt paa Dækket; dens Bredde er paa Midten 5 Meter, og dens Dæk hæver sig noget over 3 Meter over Vandlinien. Ovenover Midten af Bugsprydet udbreder den keiserlige Ørn sine Vinger, og nedenunder samme stikker frem den frygtelige Snabel, rostrum, hvis Bestemmelse det var at bore de fiendtlige Fartøier i Sænk. Skibet kan optage 120 Roknægte.

Fra alle Lande.

Den engelske Skribent Sidney Smith giver en Katalog over de Ting, henhørende til Nytte og Komfort, som aldeles manglede Samfundet i hans Ungdom, og som man nu knap fatter, at man nogensinde har kunnet leve foruden: Vognfjedre, makadamiserede Veie, Brolægning, Klubber, Fyrstikker, Jernbaner, Gas, alt dette er givet Verden siden han fik Burer paa; og

det var først efter Waterloo, at Byron besang Sodavandet, denne uskyldige og dog geistige Drik, som nu tillader tørstige Sjæle at foragte tyndt Øl.

Medens der i de lavere Klasser er en forfærdelig Tiltagen af Pauperisme, Sygdom og Død, roser man sig i de høiere Klasser af at vor Tid idetmindste ikke er en drikkende Tid. „Treflaskemænd" vække ikke mere den Beundring, de vakte for 40 Aar siden, og det betragtes ikke mere som en Fests bedste Smykke, at Halvparten af Gjæsterne ligge under Bordet efter Bankettens Slutning.

En anden engelsk Skribent har i disse Dage opdaget Aarsagen til denne uforholdsmæssige Ædruelighed i en Menneskeklasse, der kan skaffe sig enhver Overdaadighed og vælge mellem Nydelser, hvoraf der i Civilisationens Historie aldrig har været en saa stor Variation paa Markedet som netop nu, og vi skynde os at meddele denne Opdagelse, som var os noget overraskende. Aarsagen er Tobaksrøgningen og — det bitre Øl.

I Indien har det bitre Øl været længe kjendt, men i England kunde det i Aarrækker ingen Udbredelse finde, det kaldtes indisk „griffino" og var ilde anseet. Hvilken Røst der var stærk nok til gjennem Fordommenes Skrig at blive hørt, da den proklamerede, at den skummende, lysfarvede Dekokt af Malt, Humle og Springvand var den Drik, der opmuntrer uden at beruse, vides ikke, men nu veed Alverden fast for godt, at denne Dkrik ikke giver Kongestioner og Hjertebanken som double stout, ikke slapper Fordøielses-Organerne som Sodavand, at dens alkoholske Egenskaber ere tilstrækkelige til at oplive uden at forvirre, at dens medicinske Egenskaber ere Legio, at dens moderate Brug selvfølgelig giver den Syge Helbred og gjør den Sunde endnu sundere. Bittert Øl er Middelklassernes Champagne over den halve Verden; men vide Alle, at det er ti Gange mere velsmagende end slet Champagne, turde det være mindre bekjendt, at det er dobbelt saa sundt som den bedste. Det forfrisker den regjerende Fyrste som hans ringeste Staldknegt, og Læger, især de engelske, ere blevne saare rappe til at anbefale denne Drik til Damerne, selv de ganske sunde, de skulle blive the better for it, heder det, som om bittert Øl kunde gjøre saa fuldkomne Væsener bedre.

Tacitus fortæller, at Øl var de gamle Bretters Viin, men det vides ikke, om dette saakaldte Øl besad alkoholsk Styrke, eller om det var en halvgjæret Drik, lig Russernes Quap.

Prindsen af Wales's Myndighed feiredes i London temmelig mat. Lidt privat Festlighed, lidt Illumination — Londonerne have endnu ikke lært at illuminere — og lidt Taksigelser til Himlen ved Lord Mayors Banket i Guilhall, var det Hele. Det er at formode, at engelsk Loyalitet gjemmer sine Demonstrationer til Bryllupsdagen. Den unge Brud er fremdeles i England.

Den nye Lord Mayor, Alderman Rose, er blot 42 Aar og vel saaledes den yngste Mand, der har beklædt den høieste Værdighed, Medborgeres Agtelse kan skjænke. Han er af skotsk Herkomst, af samme Slægt som Sir Hugh Rose, den kommanderende General i Indien, og er et nyt Exempel paa en Mand, der ved mandige Dyder, Patriotisme og Energi baner sig selv sin Vei, thi han har været lidet støttet af Slægt og Omstændigheder og har kjendt vanskelige Dage. Liv og Ild maa der altid have været i ham, thi fem Aar gammel lovede han sin Barnepige en Silkekjole, naar han blev Lord Mayor af London. Den troe Tjener er forbleven i hans Slægt og har saa vel bevaret i sin Erindring Drengens Løfte, at hun den Dag, Lord Mayor gav sin Indtrædelses-Banket, indfandt sig i egen gamle Person med Begjæring om Løftets Opfyldelse. Der blev leet tre Dage i Lord Mayors Huus over den Maade, hvorpaa den godmodige Herre betalte sin Gjæld: han iførte sig sit fulde Skrud, lod spænde for og overrakte selv det tunge Silkestof paa en Fløiels Pude.

Kobberstikkerne i London træffe Foranstaltninger for at beskytte deres kostbare Stik mod Photographerne. Det er ikke Handels-Frihed, men Handels-Libertinage at sælge for et Par Shilling et Værk, der har kostet Udgiveren flere tusinde Pund. Alt stjæles af Photographien, alle illustrerede Tidender, Alt hvad der i Kunstens Verden seer Dagens Lys; har Kunstneren ikke en Photograph foran sig, har han en bag sig. „Solen er en Dranker, der drikker Regnen op," siger en gammel Vise, men det er tungt, at Phøbus skal blive sigtet for Tyveri paa sine gamle Dage.

Elendigheden i Bomuldsdistrikterne har i den sidste Uge naaet en ængstelig Høide. Der er aabnet et Depot, hvori gamle Klæder modtages. I en Vadsæk, fuld af gode Klæder, laa ogsaa Barbeerkniv og Rem. En ægte engelsk Betænksomhed! En Gentleman kom i forrige Uge ind i Depoet og spurte om en Sendelse fra ham var ankommet. Inden han forlod Huset havde han taget sin Overkjole af og givet den med. — Kunde et saadant Depot ikke aabnes hos os nu til Juul? Vi give ofte vore gamle Klæder bort til den Første den Bedste, fordi vi ingen mere Trængende kjende.

Den berømte tydske Digter Ludv. Uhland er nylig død. Han opnaaede en Alder af 75 Aar. I et Par Menneskealdre har han ved sine patriotiske Digte og Ballader været en Yndlingsdigter for det tydske Folk.

Literatur.

„See Tiden an", Novelle af Israel Dehn. I en foreløbig Anmeldelse af denne Bog er det i Nyhedsbladet sagt, at Forfatterens Stil minder om den Fremstillingsform, som hos os gjennem Bjørnson har faaet Hævd i Novellen; hertil har Hr. Dehn bemærket at han ikke har læst Bjørnson*). Af disse to tilsyneladende Modsigelser lader imidlertid Sandheden sig formidle. Tingen er nemlig, at den Stiil, der kaldes Bjørnsons, ikke tilhører ham i anden Forstand end den, at han er den første Digter, som har betjent sig af den; men at den allerede iforveien har ligget som et slumrende Krav i Folket og som et fuldstændigt fyldestgjørende Udtryk for vor Tids Nationalitetsopfatning, godtgjøres noksom af den forløsende Følelse, hvormed Folket har modtaget hans Skildringer. Bjørnsons Syn paa Nutidens Folkeliv hos os, er Folkets eget Syn derpaa, og hans Stiils Eiendommelighed hviler væsentlig deri, at Sagaen er lagt under som Grundlag. Anderledes skaber en Digter aldrig noget Nyt, og skal det heller ikke. Vil en Digter voldeligen reformere en Nations Poesi, da vil det gaa ham, som det gaar dem, der forsøge paa noget Lignende i Sprogveien; han kommer til at forholde sig fremmed til sin Læseverden, eller rettere vil slet ingen Læseverden faa. Forholder dette sig rigtig, saa er det let forklarligt, hvorledes flere Forfattere i et og samme Tidspunkt kan komme til at ligne hverandre uden at nogen ligefrem Paavirkning har fundet Sted. Underligt skulde det jo være, om ikke Trangen og Tilbøieligheden til at vinde sig frem til Samtidens Opfatning skulde være ligesaa stærk hos de enkelte Forfattere som hos den læsende Masse, og naar denne Masse kan samle sig i fælles Glæde over en Digter, der har udsagt, hvad udsiges skulde, saa er det ganske rimeligt, at ogsaa Forfatterne samle sig om den fælles Tidsform, der maaske til Syvende og Sidst netop er det store Drivhjul, som tvinger dem til at digte.

Israel Dehn debuterede som Forfatter med „Skizzer fra Londen", som i en vis Forstand kan siges at være hans bedste Værk til Dato. Hvad der væsentlig skorter ham paa, synes nemlig at være Kompositionsevne, eller, om just ikke Evnen, saa ialfald endnu den tilbørlige Agtelse for denne Grundbetingelse i Kunsten. Han besidder et skarpt Blik for det Charakteristiske, og megen Dygtighed i et med faa Træk at stille en Situation plastisk frem for Læseren; men det han saaledes tager med, griber ikke altid ind som nødvendige Led i det Hele, og han leder ofte sin Læser paa Vildspor ved at bringe denne til at øine Traade, som ikke siden benyttes og som derfor ikke kan andet end efterlade en vis Skuffelse. Med lidt mindre Forfatterraphed vil dette imidlertid kunne udgaaes. En anden Anke kan ogsaa reises mod hans Tilbøielighed til at indstrø personlige Bemærkninger, der i hans sidste Bog stærkt nærmer sig Bodsprædikenens Maneer, og som neppe opnaar at gjøre den tilsigtede Virkning.

„See Tiden an" er, dette uagtet, en Bog som vil læses med Interesse. Dehn er den Første i vor nyere Literatur, som har gjort vort Smaastadsliv til Gjenstand for Behandling, og han har Fortjenesten af at have gjendrevet den ikke skjeldent ytrede Formening at Livet blandt de dannede Klasser, eller endog blandt alle de Stænder, der ikke bærer Koften, skulde være uden alt nationalt Præg. Man vil hos ham støde paa Charakterer som vi allesammen har truffet et eller andetsteds i Livet, og Situationer, som vil synes os ligesaa bekjendte. Et mindre vellykket Parti af Bogen er vistnok de eventyrlige Begivenheder over i New-Orleans. Her har Forfatteren altfor meget ladet sin nationale Opfatning raade og overført den paa de fremmede Forholde og Personer, som derved kommer til at staa uden Illusion. En Advokat, som midt i Slavestaternes Hovedstad for Skranken forsvarer Negerens Menneskerettigheder, som lader Frihedsberettigelsen udstrække sig ogsaa til Negeren, og betegner Slaveriet som en Skamplet paa et Folk, altsammen under Mængdens Bifald, og som i ovenikjøbet ved et sligt Defensorat opnaar Juryens eenstemmige Frifindelse for en Forbrydelse som den, med Vold at bortføre et slavefødt Barn, — alt dette, siger vi, staar i altfor stærk Modsætning til hvad vi om Tilstanden derover med Vished vide, til at vi deraf skulde kunne føle os enten grebne eller tiltalte. Ganske anderledes forholder det sig hvor Forfatteren er inde paa det Selvoplevede, og der er ingen Tvivl om at Forfatteren har alle Betingelser i sig for i kommende Værker at bevare og endmere gjøre sig fortjent til den Yndest, hvori han allerede staar hos det læsende Publikum. Men for i samme Grad at bevare det venskabelige Forhold til Kritiken vil det være nødvendigt, at han med større Samvittighedsfuldhed grundlægger Planen i sine Værker, eller ialfald med større Kunstfærdighed dølger at han ikke gjør det; thi det forvolder et stærkt Indgreb i den velgjørende Sikkerhedsfølelse, hvormed man forlanger at kunne følge Begivenhederne i en god Roman, naar man fra og til faar Indtrykket af at Forfatteren, som saadan, følger den i Livet meget priselige Grundsætning, at lade Vorherre raade, og „see Tiden an."

— Efterat ovenstaaende Anmeldelse allerede var skrevet og sat, har Red. modtaget den ene af de til Julen bebudede nye Noveller af Israel Dehn, nemlig **„Et Ægteskab"** 184 S. 8. Priis 60 ß.) Hans anden nye Novelle **„Excelsior"** kommer enten strax før Julehelgen eller mellem Juul og Nytaar.

— Paa samme Forlag er udkommet **Islandske Folkesagn** efter Arnason, Maurer og Flere i Oversættelse og Sammendrag ved G. A. Krohg. 204 S. 8. Priis 48 ß.

— Ligeledes hos Cappelen er udkommet **Alice Beresford.** En Skildring af det huuslige Liv af Forfatteren til „Tales of Kirkbeck" (230 S. 8. Priis 48 ß.)

— Paa B. M. Bentzens Forlag er idag udkommet en allerede ved sit Omfang og Emnets Beskaffenhed „selsynt" Bog, hvis Titel lyder: **Paa hvilket Punkt af politisk Udvikling befinder Norge sig for Tiden?** Med en kort Udsigt over Rets- og Statsforfatning i Almindelighed og Norges ældre Forfatning i Særdeleshed. 124 tættrykte Sider stor Oktav. 60 ß. Bogen indeholder fire Afsnit, nemlig 1) Om den ydre Tvangs Overgang til ydre Frihed Haand i Haand med den individuelle Emancipation; 2) Kirke, Stat og Skole; 3) Tilbageblik paa Norges ældre Rets- og Statsforfatning, og 4) Norge fra 1814 til Udgangen 1862, hvilket sidste Afsnit alene optager vel Halvparten af Sideantallet.

Bogen er et paa en bred, men vistnok oftere svigtende kulturhistorisk Basis anlagt Angreb paa Bureaukratietel. Embedsvældet samt den akademiske Dannelses Betydning i Livet — udført i en philosophisk eller rettere philosopherende Stiil, der har taget mange af de gamle luftige Talemaader om Moral, Patriotisme, Uegennytte og andre Dyder til Indtægt. Det kan være meget sandt og rigtigt i hvad Forf. siger, navnlig forsaavidt en Afkortning i Examens-Afguderiet angaar. Det kan endog indrømmes, at det vilde være en skjøn Tingenes Tilstand, om al høiere Dannelse erhvervedes uden Udsigt til Embeder eller andre materielle Fordele; om man studerede Medicin kun for at gavne sine Medmennesker osv. Men for det Første vilde en saadan Tilstand forudsætte en stor Klasse af Mennesker, for hvem aandeligt Arbeide og møisommeligen erhvervede Færdigheder ikke behøves gjorte i Brød, med andre Ord et engelsk, rigt Aristokrati, og for det Andet en større Uegennytte fra det demokratiske Parties Side, end man hidtil er vant til. Der maatte tilveiebringes en saadan Ligevægt mellem Arbeide og Løn paa alle Punkter af Samfundet, at den lange forberedende Erhvervelse af Færdigheder ikke medførte en Priisforhøielse af disses Udøvelse udover en vis vedtagen demokratisk Dagsbetaling, hvoraf igjen vilde følge, at ikke blot de bureaukratiske, men ogsaa de demokratiske Sinekurstillinger (som Statsrevisorposter osv.) bleve at ophæve. Det vilde være en paradisisk skjøn Tilstand, om en saadan Lighed og Uegennyttighed kunde bringes i Flor. Og navnligen vilde nærværende og enhver anden Forf., som arbeider paa at indføre den, fortjene Menneskehedens fulde Tak, hvis han tillige med frelst Samvittighed kunde gribe i sin egen Barm og sige, at han ingensomhelst Sinekurpost — at hvad Navn nævnes kan — indehavde eller vilde modtage, og at han ansaa det for sin Pligt som Menneske og Borger, at opgive de Indtægter, han havde af sit Arbeide, udover hvad dette var værd og hvad man ved en demokratisk Licitation kunde faae det udført for. Naar man da med Forf. gik tilbage til „Naturstanden," turde det virkelig demokratiske Princip lade sig opstille: at alt Arbeide kun skal betales efter den Priis, som Naturmennesket sætter derpaa og hvorfor dette vilde udføre samme, om det blot kunde det.

— Paa Forfatterens Forlag (i Kommission hos Wang) er udkommet: **Hjalte**, et romantisk-episk Digt af Oscar Moe (80 S. 8. Pris 24 ß). Dette Arbeide slutter sig som et værdigt Led til den lange Række af Autodidakt-Produkter, som indeværende Aar har bragt os, og hvorpaa vi maaske allerede have spildt flere Ord, end de fortjente. Det har nok af fagre Ord og Billeder; men dets hele poetiske Blomsterflor synes os i en utilbørlig Grad at mangle en sammenhængende Tankes eller en sund Menings endog tarveligste bærende Stamme, for at kunne holdes i nogen Grad oppe.

— Fra Wøldikes Boghandling bebudes en ny Udgave af N. M. Petersens „Bidrag til den danske Literaturhistorie," hvis første Dele ere udsolgte.

*) Tiltrods for Hr. Dehns i Dagbladene indrykkede Erklæring om at han ikke har læst B. Bjørnson, gjør dog Dagbladet i Kjøbenhavn (for 2. Novbr.) omtrent den samme Bemærkning som vi med Hensyn paa hans Forhold til Bjørnson. „Forfatteren har, hedder det, oftere søgt at efterligne Bjørnstjerne Bjørnson, navnlig i Dialogen, men har ikke godt kunnet vedligeholde Tonen, og det gjør et næsten komisk Indtyk, naar man pludselig fra de kortfattede, med norske Ord og Særegenheder forsynede Samtaler springer over i det allermoderneste, fortællende Skriftsprog." Red.

☞ **Bladets Redaktør P. Botten Hansen bor i Dronningens Gade, Nr. 26, 2den Etage.**

Hermed Tillæg af Avertissementer.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 51. | Udkommer hver Søndag Morgen. | **21de December 1862.** | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | **11. Aarg.**

Indhold.

Eit Liv.

(Af A. O. Vinje.)

I.

Det vardt for trongt for spræke Gut.
Der heime fann han mest av Sut.
Det saud og brann; han maatte ut.

For ut at sjaa til Fjells han kleiv,
og saag, og seg i Haaret reiv;
so gjekk han ned og sveiv og dreiv.

Og skreiv i Vatn, Sand og Snjo;
og høyrde, der han gjekk og stod,
langt burte som eit Lokke-Ljod.

Han mykit las um mangein Mann,
og mest av Alle tenkte han
paa gamle Leiv, som Vinland fann.

Som Gneist fraa Glod han ofte spratt,
men innestengd tilbake skvatt.
Eit Hol han fann, og ut han smatt.

Det honom mest paa Hjartat laag
han lærde utav Laag og Haag;
og mangt han las og mykit saag.

Han stevnde yver Fjell og Fjord
og fagnad' Herrens fagre Jord.
Han høyrde mangt og vide foor.

Og godt han fekk og godt han gav.
Kom so paa Bylgja upp og av
til Tahiti i det stille Hav.

II.

Ankar vi kastad — no talar han sjølv —, for Tahiti*) vi laago.
Landet med Slettir og Lidar og Fjell og Skogar vi saago.
Havet var blaat som i Augom det Blaae stundom kann vera.
Himelen er det i Spegilen, som slik Likning maa gjera.
Yver det Fagre i Luft og i Sjo og Land vi os krossad'.
Rett som det var, kom der Folk ned mot Strand og uti dei fossad'.
Liksom Sjofuglar Du ofte kann sjaa at symja i Flokkar,
mot os dei komo med kaklande Ljod og skakande Lokkar.
Ofte dei kavad og plukkad' sin Barm i Likning med Ender;
skaut seg so upp yver Halsen og Barm og klappande Hender.
Rett liksom Tang ned med Strand Du kann sjaa at flaksa med Straumen,
so ikring Herdar og Hofter til Hæl av Haaret var Flaumen.
Rundt ikring Skipet i fossande Skum dei lenge seg leikad.
inn og ifraa og i Krik og i Krok dei runno og reikad'.
Alt det av Ynde mot dette Du saag er inkje at reikna:
Aldri dei glødande maalande Ord kann Havfruer teikna.
Maaling den beste, som vore at sjaa av heppande Hende**),
det vore daudt: Du med meg maatte sjaa paa symjande Kvende.
Ned til dei Fagre vi Baatar og Tropp so kjærlege firad.
Inn paa dei skaut seg, og uppaa dei kom og Ingen seg irad'***).

*) Samanlikna for Costümets Skuld, dette f. E., med Colburn Magazine, Novbr. d. A. og Addisons „Inkle and Yarico“.
**) Hende: Hendelse; — heppande, tilfældig.
***) At ira seg, betænke seg lidt, (ira).

Inkje der var, som eit makalaust Syn fraa Augo skal dylja.
Nei, det var Venus, som yndig steig upp fraa frodande Bylgja;
Eller det var, daa dei dansande kom paa Dekket og landad',
liksom Du Eva i Eden kann sjaa paa Tavler at standa;
Fyrr enn av Eplet ho aat, so at kver vardt synden og sturen,
og liksom ho burt maa løyna med Lauv den beste Naturen.
Blyg var eg fyrst, og eg trur at eg var av Alle den Eine;
men so eg mintest, at Alt, er det sagt, er reint for den Reine.
Her er det Skikken, at Gjenturne fyrst maa Gutarne henta;
Ikki som heime, at Guten det er, som fyrst teker Gjenta.
Ho, som tok meg, ho foor lengi ikring og vrakad det meste:
Eg var for hena, som ho var for meg, av Alle den beste.
Slikt maa det vera, saasnart det er rett med Kjærleikens Fagnad,
ellers at ho og at han kom ihop, var ikki ein Lagnad.
Ingen forstod av kver annan eit Ord, men Alt gjekk med Teiken.
Tanken var klaar, og med Blink og med Smil og Miner gjekk Leiken.
Tunga Du brukar um glødande Elsk, naar Kjærleiken sovnar;
men naar Du elskar i heitaste Lag i Dvale Du dovnar.
Ikki paa Tunga ligg talande Glod, naar Hjartat det brenner.
Elskaren raudnar og bleiknar og so med Augom han renner*).
Slik var vaar Elsk; og so nær som eit Haar vi toko til Graaten.
Foor so til Lands med vaar Kjærasteflokk, som svam ikring Baaten.
Ut yver Baaten vi bøygde os ned og Kjærasten kyste.
Upp dei seg skaut og med Haand og med Hæl slog Skum so det fyste.
Kjærasten min kring min Hals seg so fast og krøystande hengde,
at ho til seg i det kolende Djup or Baaten meg slende.
Endaa for dette eg ikki kom burt og døydde paa Djupet!
Ut hev' eg stupat, men aldri slikt Fang eg fevnde i Stupet.
Inne paa Landet vi flaksad' ikring som Fivreld i Soli.
Leikad, og dansad' i gladare Ring enn heime i Joli.
Den, som var klædd, uti Klædelaust han saag nettupp det Hæve**).
Den, som var klædelaus, tvertimot fann det Klædde det Gjæve.
Ikki for Alle slikt sælande Liv rett lengi kann vara.
Dagarne gingo, og Skipet herfraa no snart skulde fara.
Men ikki eg ifraa Kjærasten min meg laus kunde riva.
Paa slik ei Oy med slikt elskande Viv eg stødt vilde liva.
Langt inn i Fjellet vi rømde ei Natt, og der vi os løynde.
Ut denne Avdal, min Kjæraste fann, var Ingen som røynde.
Kjærasten lagde sit Oyra mot Jord og høyrde det durad;
daa var det Tid til at krabba i Hol og inne os mura.
Ho foor ikring og til Huset bar Mat, og Lauv det var Diskar.
Honning ho kom med og Eple og Ber og Fuglar og Fiskar.
Fuglen ho tok, naar han sov. Slikt ho fann det ho vilde hava
Og etter Fisken som Otren ho svam og jagande kavad'.
Væktare var ho, og ho var min Kokk og Viltet ho veidde.
Roser var Lakan, og Blomar var Bos***) til Sengi ho reidde.
Snart for at skiljast med Kjærasten min eg syta 'ki turfte:
Tidleg ein Morgon eg saag fraa ein Stein, at Skipet var burte.
Daa fyrst kom Lykka; og aldri av Naud eg kjende til Kravet.
Dagarne komo og foro sin Veg som Straumar i Havet.

*) Renna (med) Augom, rende, dreie dem.
**) Hæv gild, gjæv; det Hæve, det Utmerkte.
***) Bos, smaae Straa, Halm, Strøelse.

Sjoen var kjølen, og Soli var varm, og lunkad var Grunnen.
Aldrn*) fraa Tre av det gjævaste Slag fall søt ned i Munnen.
Vinden fraa Sjoen til Straand og til Fjell og ned att' mot Straandi
vermde og kjølde i Likning med det at blaasa i Haandi.
Blomar som Snjo yver Skogarne laag, uskjekne**) av Stormen.
Paradis var det; men aldri eg saag det mindste til Ormen.

Den Bekken, som siklar
so speglande rein;
Den Dropen, som tiklar
fraa Stein og til Stein;
Den Straumen som glittrar
og idar***) seg hol;
Den Dropen, som tittrar
i Dogg og i Sol;
Den Straalen, som giddrar
paa skjelvande Fjord;
Den Skuggen, som diddrar
og frynsar sit Flor;
Den Duva, som nuslar
og tuttrar seg glad;
Den Vinden, som tuslar
med blikrande Blad —
Alt tutlar og tullar
og trallar meg lind,
Alt sutlar og sullar
og svæver meg inn.

III.

So eg livde gode Dagar, beste Dagar i mit Liv,
Og eg Søner fekk og Døtter med mit unge gjæve Viv.
Upp dei vokso, store sterke; der var inkje Undermaal.
Det var Sveising; der i Eggi just var lagt det rette Staal.
Der var litit Saad og Snerpe†); det var stride gode Korn.
Der Naturen i si Fylle skjenkte av sit fulle Horn.
Der var ingen urein Tanke; der var Alt med Sanning merkt.
Der gjekk Alting til med Maate, derfor var det Alt so sterkt.
Liksom der var i det Ytre ingenting av Veikt og Smaatt,
soleid's var der i det Indre inkje Laagtenkt, grovt og Raatt.
Der Naturen var til Moder, og til Fader Mannavit.
Naar so Kunskap kjem til Lærar, maa til slikt eg setja Lit.
Eg er stungen som dei Andre av den same Klungertorn††),
at eg som dei fleste Feder tenkjer stort um mine Born.
So eg ventar, at dei skulle vita meir enn mata seg.
So eg ventar, at dei skulle gjenom Livet rydja Veg.
Eg i England saag ein Hamar, som med Eim og Fjødrir gjekk.
Mønster paa den rette Mannen eg av denne Hamar fekk.
Til eit Lauv det mindste Haglet med eit Pikk han kunde slaa.
Og so, utan Du det merkte, like fint at auka paa.
Fraa den litle lette Tikking tunge Magti inn paa seig,
til han slog til Jernboltar, so dei skvotto liksom Deig.
So fraa desse flekte Boltar lett han kunde leika snart.
Det var som han skulde dansa, for han kunde slaa so hardt.
Det var Thor. Nei: ifraa Slaget ikki han med Leik seg drog.
Thor sat stur; men denne Hamar liksom kyste der han slog.
Just i det laag største Styrken, at so fint med Leik han foor.
Men naar Hamaren han havde†††), da var Slaget tungt av Thor.

*) Frugt.
**) Av skaka, skok, skeken.
***) At ida, hvirvle; — ei Ida, Hvirvel.
†) Skal og Akseskjegg.
††) Klunger, Tornebusk Torn. Bigg.
†††) Hevja, havde, havt, (lang a): lyfte nokot, som er tungt.

Ikki Thor i Styrkebeltet — for dei sprungo andre Baand —
med sin Hamar kunde klappa som ei Gjente med si Haand.
Eg av desse mine Søner denne Spretten*) ventar paa.
Mest i Livet bør dei klappa, men die stundom og maa slaa.
Og det er som Klappen glöder alramest den bleike Kinn,
naar Du liksom Liv og Dauden berer paa i Neven din.
Naar dei visa, at dei kunna soleid's slaa forutan Skam,
ventar eg, dei gjenom Livet mest seg skulle klappa fram.
Men for Alt dei mangt maa læra og av Livet Viisdom faa,
for til Tid og Stad at vita, naar at klappa, naar at slaa.
Thor slog der han skulde klappa, liksom paa sin Brudlaupsdag,
Derfor han for Midgardsormen fall i siste store Slag.

Oxfordingen paa Island.

Mr. Fr. Metcalfe, Medlem af Lincoln College i Oxford, der gjentagne Gange har gjæstet vort Land og udgivet en Bog om denne Færd „The Oxonian in Norway“, gjorde i Sommeren 1860 en Reise til Færøerne og Island og har Aaret efter udgivet en Færdebog: „The Oxonian in Island“, 424 S. med et Kart over Landet og flere Træsnit, forestillende Almannagjaa eller den ene Revne, som fører ned til Althingsvoldene, et Udbrud af store Geyser, Udsigt til Godefossen, en af de største paa Øen, og en mærkelig Vaggesteen, som bær Gretter den Stærkes Navn. Bogen er overmaade livlig skreven. Skjønt hørende til den engelske Høikirkes præstelige Stand, gjør Forf. sig aldrig nogen Samvittighed af at blande Skjemt med Alvor, ja tillader sig endog stundom en liden, meer eller mindre godmodig Spøg med selve de islandske Velærværdigheder, sine Embedsbrødre; han har en egen Gave til at færdes med Folk; med Præster taler han om deres Tiende, Bønderne hjælper han at slaae og høie, og er saa dygtig deri, at de næsten tro, at han er Troldmand. Han fører os først ind i det reykjavikske Samfund, der sjelden finder en velvillig Dom hos Engelskmændene og hvor Næringsvidet allerede har lært adskillige af Indbyggerne at gjøre Gjæstfrihed saa nyttig for sig selv som muligt. Vi møde nogle Pengeverlere, Hestehandlere og Veivisere, der ikke give Europas Skalke Noget efter i udlært Snydekunst. Paa den anden Side roser han de bedste Borgere og Embedsmændene for Gjæstfrihed og Ligefremhed. Men desbedre synes Hr. Metcalfe og deres Landsmænd om Bønderne og Præsterne i det Indre, hvis simple Sæder, Tarvelighed, Arbeidsomhed, Kjærlighed til Fødelandet og dets Saga, Opvakthed, medfødte Vid og Skjønsomhed, religiøse og anden Oplysning, utvungne og uegennyttige Gjæstfrihed han meget roser, uden at lukke Øinene for Islændingernes svage Sider, navnlig Kjærlighed til Brændeviin, Kaffe og Snuus, hvilken sidste de snøfte ind i Næsen af store Drikkehorn, og deres Adelshovmod, der sætter overdreven Priis paa at kunne lede sin Æt op til Jarler, Konger, Trolde, Guder, ja til selve Fader Adam**), og lader dem dvæle saameget ved Oldtidens Minder, at Nutidens og Fremtidens Krav sættes tilside; Forf. meddeler mange mærkelige Træk af denne Stolthed, der gjør alle Islændinger til lærde Personalhistorikere og Genealoger, saaat man hvert Øieblik støder paa Bønder, der regne sig som udsprungne af det ældste og ædleste Adelsblod i Europa. Ved en Fjord fandt saaledes Forf. endeel unge opskjørtede Stulker (Piger) sysselsatte med at gane Fisk. De vare „her most gracious Majesty Dronning Victorias kjødelige Kousiner.“ Hr. Metcalfe lader os gjøre Kjendskab med en Professor, som er Ætling i 21de Led fra Snorre***), med en Ætling af Egill Skallagrimson osv. Det engelske Aristokrati finder sine Jevnbyrdige blandt Fiskerne og Faarehyrderne paa Island. Men det er ikke alene med dannede Landembedsmænd, lærde og høiadelige, for ei at sige kongelige og gudbaarne Bønder, der alle leve omtrent paa samme Fod, tale samme Maal og udgjøre een udeelt Æt, at Oxfordingen gjør os kjendt; men Forf. fører os ogsaa ind til Alferne i deres lyse, af Strengeleg og Sagn gjenlydende Hauge, til Troldene paa Tindastoll og Draangø, til Fantefolket i Odaadahraun, forestiller os for en Troldbiskop og Trolddomsmand, der have sit Stift og Amt ved Skagafjord, og indvier os endelig i Galdrekunsten og i den islandske levende Sagnverden, fuld af vidunderlige Eventyr, hvis Emner og Hovedtræk kjendelig ere norske, men som paa Island have faaet et eiendommeligt Præg af Landets og Folkets Ælde, Alvor og Eensomhed. Vi gjøre ogsaa Kjendskab med flere meget smukke islandske Folkesange, som Forf. har gjengivet i vellykket engelsk Oversættelse. — Som Prøve paa Forf.s Fortælling tillade vi os nedenfor at meddele et Par Brudstykker af denne.

1. Opstigningen paa Hekla.

Førend Hr. Metcalfe forlod Reykjavik for at drage ind i Landet, spurgte Rektoren ved Høiskolen ham, hvad han egentlig vilde der i Landet, det vanskeligste og dyreste i Verden at reise i, hvor der ikke er Andet end Myrer, Steen og bratte Skrenter, Iis, Snee, Hraun og Hraun, Snee, Iis, Aaer og Fjeldbakker, atter Fjeldbakker og Aaer? For sin Deel vilde Rektoren aldrig tænke paa en Færd i det Indre, og det alene. „Er De ikke rædd for Udliggerne (Fanterne? The Robin Hoods?) De maa være en Geolog, som er kommen for at kige i Svovlkilderne; eller kanskee De er en Botaniker eller er De kommen i samme Ærinde som disse to Engelskmænd i en Jagt, for at finde et Land, hvor de virkelig kunde ride om og more sig i Eensomhed, eller vil De see et Sted, som ligger i Europa og dog udenfor det, naar det kommer til Stykket?“ Hertil svarede Hr. Metcalfe: „Ja Rektor! De har for en Deel Ret. Jeg har Lyst til for engangs Skyld at komme Nord for Folkeskikken (out of the regions of respectability), om De saa tillader. Man har godt af en haard Færd imellemstunder. „Persicos odi apparatus.“ Men desuden har Deres Land meget Tiltrækkende for mig ved Siden af sine Naturundere. Jeg længes efter med egne Øine at see nogle af de Steder, hvor Eders Sagaer og Sagn have hjemme. Jeg hører til et Folk, som har naaet et meget høit Stade i borgerlig Samfundsdannelse, men kunstig indtil Yderlighed; kort sagt, vi leve og røres og have vor Tilværelse inde i en Maskine fra Først til Sidst. Og stundom vækker selve denne Nydannelse Ønsket om at vende tilbage nu og da til gamle Ting, gamle Folk, gamle Folkeviser, gamle Sæder, til noget Friskt, Sjeldent og Kraftfuldt. Jeg længes efter at see lidt paa den Steen, som vi ere hugne af, og den Pyt, som vi ere gravne ud af.“ — „Naa, naa, min Herre, Steen og Pytter vil De finde i Overflod.“

Den 14de September, en herlig, mild og frisk Solskinsmorgen efter en sval Høstnat, reed Mr. Medcalfe afsted, ledsaget af Præsten i Hreppholar foruden af sine „Fylgdemænd“. Som en særlig Naade havde Engelskmanden faaet Lov at ride paa Præstedatterens egen Yndlingstraver. „Vor Vei, siger han, førte os igjennem en yndig Lund af Smaabirke, den sidste Levning af Skove, som ere ødelagte ved Ildbjerges gjentagne Udbrud. For os havde vi det store, lige afskaarne Burfjeld (saa kaldet for sin Lighed med et Bur), medens Heklas Sneehætte hæver sig over dette mod Øst, og saa gjennemsigtig var Luften, at hver en hvid Stribe i den indskaarne Fjeldtind var fuldkommen synlig i det Fjerne. Lige under en Række af Fjelde, der strækker sig mod Syd, hilser os en nydelig liden grøn Oase, og som i et Rede i den ligger Gaarden Næfraholt, hvor vi vente at faae en Veiviser („Fylgdemand“). Manden selv, gamle Jon, er ikke hjemme; men hans Søn, der rigtignok aldrig har været oppe paa Bjerget, byder sig til at hjælpe os med at finde Veien, og i en Skynding er han „rigget“ i sine bedste Klæder og sidder skrævs over sin raske Nordbagg. Heldigviis faldt vi over hans Fader ude imellem Høiderne, og for at spare Tid, da Dagen helder, skifter han uden Omstændigheder paa Stedet Klæder med Sønnen og vil for 2 Daler følge os op ad Bjerget.

Vi ere snart paa en grøn Slette mellem 2 Rækker af Lavahøie (Hraunkletter). Den seer meget indbydende ud til at ride over; men „varsom maa man være“, thi hvad vi træde paa, er intet Andet end Slagg, kastet løselig om hinanden og overgroet af Mos, men fuld af usynlige Huller. „Dette er Kirkens Skib, sagde vor opvakte Følgemand, da den flade Dal drog sig sammen i et Slags Buegang, dannet af de omgivende Høider, og her er Choret,“ vedblev han, da vi ved Skibets øvre Ende kom igjennem, hvad man med et lidet Tilløb af Indbildningskraften kunde faae til at være en anden nedstyrtet Buegang, medens det eneste Tag var den bare, blaae Himmel over os. Og lad mig sige Læseren, at paa Island vil Indbildningskraften gjerne tage sig en Svingom ved mindste givne Leilighed. Naturen har ellers gjort saameget her, at man allerede ved at optage et Lysbillede af dens egne Undere faar et Maleri, der vækker vor høieste Forbauselse. — Men nu opad. Først stige vi jevnt opad Skrænter af sort Sand, overstrøet med Brudstykker af skinnende sort Hraun, hvoraf nogle ere udhulede som Tagrender, over Sinder og alle de ufordøielige Udtømmelser fra Heklas overmættede Mave, efter hans mangfoldige Galdetilfælde. Travende skarpt opover ere vi nu snart paa Siden af en Vold af Sinder og Slagg, der ligger paa vor venstre Haand, medens paa høire Side et Fjeld, sparsomt overgroet med Mos, skraaner ned imod Volden. „Vi faae nok lade Hestene blive igjen her,“ sagde Jon, da vi kom til en Arm af Slagg-Strømmen, der satte en Grændse for al videre Ridning. Vi bandt da vore 4 Heste med Hoved og Hale i en Ring, for derved at hindre dem i at løbe fra hverandre under vor Fraværelse. Omgaaende den bratte Bjergaxel toge vi os da til at klyve over den forfærdelige Hraunfoss, hvoraf en Deel, som dannedes ved sidste Udbrud, er løs, og har en blændende brun Farve, som om den havde veldet udover Fjeldet igaar, og endnu ikke var gjort blød eller skjør i Farve og Sammenhæng ved den smidige Mos, der legger et udjevnende Lag over alt gammelt Hraun. Den store Fylde af islandske Fyrværker viser sig her til sin Fordeel. Slagghobe af alle Størrelser og de vidunderligste Skikkelser laae kastede løseligt om hverandre, Dynge over Dynge, til en Høide af meer end 60 Fod. Hvilken Op- og Nedstigning og Klatring over disse brudte, brendte Bølger! Hvilken Ras bag os, naar vi satte vor Fod eller støttede vor Haand paa de skarpe Stene, der gik løs bare man rørte ved dem! Alt er skarpt og kantet her, Naturen bær en Jernmaske; ingen afrundede, bølgende Linier eller yndige Former, om vi ellers ikke medregne Mr. Punch, hvis skarpttegnede Træk nikker til os hist i al sin Blødhed med Næsen rørende ved Kinden. Islandske Saud- eller Sælskind-Sko holde ikke ud paa slig Færd, og det varer ikke længe førend den velærværdige Sjera*) Gudmund tager paa sit andet Par, efterat det første havde gjort al Lapping unyttig for Fremtiden. Vort Stormløb varede dog ikkun faa Minutter, og saa stege vi jevnt som før, med den store Kulvove som en Vold paa vor venstre Side; medens den sorte Sand, som vi gik over, var mindre haard at træde paa, da den var frossen.

Da vi saaledes atter havde steget opad en Times Tid, standsede Volden, der hidtil havde ydet os et saa ypperligt Værn mod Svimmel, og vi maa nu op over en Skraaning af frossen Snee eller Iis, hvor et eneste Feiltrin er nok til at lade os rulle ned og brække Nakken; og endda en Revne, hvor Veien gaar over en Hengebro, som ingen kongelig Skjønsmand vilde tage for god endog bare for Fodgængere. Efter endnu at have kløvet en Stund op over Sand og Sinder, møde vi en vid Kløft, der aabner sig lige ind i Fjeldet paa vor høire Haand, og netop udenfor Indgangsdøren til denne Augiasstald ligger Førstegrøden af alt det urene Affald, som den underjordiske Skorsteensfeier med sine Storkast har spredt milevidt ud over Fjeld og Dal.

Lidt ovenfor naae vi den første af de 3 Tinder, der danne Høiden af Hekla. „Se Herre! sagde Jon, De seer, at Fjeldet er kløvet i to. Hekla spyer kanske igjen, men hun kan aldrig spye saalangt som før; thi Gjaaen (Gabet) er aabent paa begge Ender.“ Jeg saa dybt i en af disse Nedgange til Helvede, hvor store Sneefonner ligge og ved Siden af dem Dampskyer hvirvle sig op som Vidner om Nærheden af virksom underjordisk Ild.

„Nu da, kjære Præst! sagde jeg, pegende paa en meget skarp Rygg, der leder opad til den anden Tind; vi have nu bare denne at komme over.“ „Det er umuligt, svarede han, som i Fortvivlelse, jeg er svimmel og afmægtig og saarbeent.“ „Men tag min Haand, Broder Præst.“ „Nei min Herre, det er umuligt; Scylla her, Charybdis der; Gabet paa den ene Side og det fæle Stup paa den anden! Nei, min Herre,“ mumlede han, halv afmægtig, idet han satte sig ned paa Sneen med Bedemandsansigt, „jeg er kommen langt nok. Est quoddam prodire tenus, sed non datur ultra. Jeg vil vente her til De kommer ned igjen.“ „Men disse fæle Ravne med Jernnebb kunde gjøre Hakkemad af Dem imedens.“ „Gaa bare fra mig, jeg beder Dem, jeg kan ikke gaa længer.“

Jeg var snart over den skarpe, lige Egg, der underligt nok paa den ene Side var fuld af Snee, medens der ikke var Spor af Snee paa den anden; det mindede mig om disse Skilderier, som man seer paa Jernveiskifter, fremstillende en vis Haarfarves Undermagt, hvor den ene Side af Hovedet er klædt med sort, den anden med hvidt Haar. Omkring Keglen trængte Damp med visse Mellemrum frem af det sorte Sand, medens der i Dybet selv nogle hundrede Favne nedenfor gabede Iishuler og store Sneefonner Side ved Side med svovlagtige Dampspring. Jeg kan vidne, at Skalden var i sin fulde Ret, da han tog Hekla som Billede paa heed og kold Pust i eet Aandedrag. Underligt nok, medens en Deel af Keglen var aldeles kold paa Overfladen, brød Damp frem fra en anden Plet høiere oppe, der viste, at Heden var bunden til Stedets og Lagets Brendeevne. Meget nær ved Keglens Top grov jeg et alendybt Hul og da jeg satte min Fahrenheit ned i Hullet og holdt min Kartkiste over dette, steg Varmemaalet meget snart fra 30 til $89\frac{1}{2}^{0}$. (Ved Langenes fandt Olaffen i sin Tid Heden 2 Fod under Overfladen, og derunder laa et violet farvet, svovllugtende Jordlag, hvor Heden var stærkest. Siden tog Heden af mod Dybet indtil $10\frac{3}{4}$ Fod, hvor den ikke mere var kjendelig. Ved Krisuvik laa i en Dybde af 5 Fod et 5 Fod tykt, meget hedt Lag; ved 12 Fod var Varmen stærkest, siden minkede den; ved dybere Boring sprøitede mudret varmt Vand fra Mundingen i en Høide af 8 Fod, saa at en ny Geyser kaldtes tillive, med Ebbe og Flod i visse Mellemrum.)

Jeg saa nu, at den sidste eller østligste Tind var den høieste. „Mange ere nøiede med at komme saa langt som hid,“ sagde Veiviseren (Fylgdemanden.) „Men jeg ikke,“ og saa glede vi nedover Sneen, som fyldte Gabet mellem os og den anden Tind, gaaende varsomt over en Revne eller to og kjendende os for med vore Stave om der skulde være dulgte Dyb, som det er fuldt af her paa Fjeldet. Morsomt nok skjønt denne tredie Tind bær en god Deel mere Vinter paa sig og har alt Udseende af at være af meget koldt, kjendsselløst Sindelag, overtydede dog et nærmere Syn mig om, at der virkelig er en god Deel større Varme inde i ham. Som vi klavre opover Fjeldvæggen, hvis svimlende Tind, omkrandset af lange Istapper, omslutter et meget dybt, jernfarvet Gab (Krater) — stiger Damp op i alle Retninger. Jeg stak min Haand ind i den bløde, sorte Sand og fandt det vanskeligt at holde den der for Varmen og

*) Elasticitet.

**) Byfogden i Reykjavik foreviste Franskmændene, der fulgte Prinds Napoleon, sin Ættetavle, der gik til Odin og desuden var ført op til Adam. Den er trykt i Reisebeskrivelsen.

***) Nemlig Rektoren ved Høiskolen i Reykjavik, der har oversat endeel af sin Ættefaders Værk paa ypperlig Engelsk.

*) Séra, Sira er et Værdighedsnavn for de islandske Præster.

ærgrede mig over, at jeg havde ladet min Varmemaaler tilbage ved den anden Tind, saaat jeg ikke nøie kan opgive den rette Varme. Paa det Øverste af denne samme Tind ligger et mægtigt Fjeldstykke af blødt Hraun. I Gabet derunder, der i Grunden er en Forlængelse af de fornævnte, da Hekla danner en af de saakaldte Linievulkaner, see vi flere levende Dampsøiler i Virksomhed, men dybere for vort Øie, da Stupet var høiere. En af disse Dampsøiler af stor Høidejevn fører min Fylgdemand med Strokker (den store Geysers Nabo og Fostbroder). Gabet her viser Ildhulens anden Udgang, og nu skjønner jeg Meningen af Jonsons Udsagn, at Bjerget er kløvet i to. Nevnen er krumbøiet. Af denne Dør har en Strøm, dannet af de sædvanlige Hraunemner, veltet ud, og man kan følge dens Vei med Døden i sit Følge slyngende sig udover Fjeldet til Ødemarken derunder, som Ilden har herjet.

Hvilket ophøiet Syn frembød sig ikke her! Alt omkring os, Tind over Tind, sort, haard og nøgen! Hvad som ikke er sort, er hvidt, som hine Jøkler der borte i Sydøst; og hvad som hverken er hvidt eller sort, leger i Gult eller Ildrødt, som hin Fylking af Fjelde i Øst. Nævner dem med Eders Jøtunkræfter, Ild og Frost! Det er vanskeligt at sige, hvo af Eder har Overvælden. Hiin tynde Støtte af graa Røg, der slynger sig op i de lyse, blaa Himle, er Ildens vaiende Flag til Tegn paa dens Seier i hin Retning. (Jeg tror vist, at jeg saa Røgstyer fra Kotlugjá, og det troede ogsaa de Andre, men jeg hørte siden, at Udbrudet der var standset). Det leder os henimod Køtlugjájøkelen, hvis Fjeld af Snee og Iis ved sidste Udbrud er smæltet eller slynget Mile bort; Fjeldet er sortklædt. Mod Sydøst glittrer det af et Vand, som Fylgdemanden siger os er Kudafljot, en af Islands videste Fjorde. Her og der opfanger Øiet et Glimt af Thorsaa og nu og da et af „Fiskevandene", der ligge dennesides hiin umaadelige Vildmark af Iis og Snee, som kaldes Vatna- eller Klofajøkel og siges at holde over 3000 (engelske) □ Mile Iis, Mere end Halvdelen af Yorkshire. Mod Nord reiser sig en Hær af Høifjelde i enhver tænkelig Skikkelse, medens vi næsten lige i Syd opdage Vestmandøerne, skarpt tegnede og saa tydelige, som man aldrig skulde troe i denne Afstand, stilte fra Landet ved et tilsyneladende snevert Sund. Fra ingen af disse Tinder haves saa vidt Syn som fra denne sidste.

Tre Leve for Island! og ned stride vi ad den sneefyldte Kløft og ond den anden Tind, hvorfra jeg kan opdage vor ulykkelige Velærværdighed, krøbet sammen, som om han var stivfrossen. Men et Kald fra os rusker ham op af hans tungsindige Drøvtygg. For Pastorens Skyld holde vi paa Nedveien mere mod Øst, for derved at slippe bedre fra den slibrige Skrænt af frossen Snee, der visselig heller ikke var farelos. Istedetfor at overgive os til den, gik vi igjennem dybe Sandlag af Hraun med sterk Helding, og kunde trygt og meget rasit vade igjennem den. Da vi havde naaet over Slaggstrømmen, fandt vi vore Heste igjen, der virkelig havde taget sig for at røre sig i Ring (bevæge sig i en Cirkel) og ulige visse Philosopher gjøre Fremskridt alligevel. „See der nede, sagde Fylgdemanden, seende mod Vest, er, hvad vi kalde „Obrennisholm" (den ubrændte Holm) idet han viste hen paa en eneftaaende græsgrøn Houg, omgiven af Hraun, der slynger sig om den ligesom hin store Orm slynger sig om Midgaard i Edda." — Og hvad er det? spør jeg, pegende paa en Million svære Dampstyer, der hævede sig fra den bølgende Hraunmark. „Det er rygende Hraun, som endnu ikke er kjølnet. Vi see ofte den Røg om Kvelden, naar det er taget paa at svalne." Det var i Sandhed et forbausende Syn, men som jeg heller skulde troe maa komme fra de hede Kilder i Nabolaget, end fra den bundne Hraunhede, som maa være fuldkommen stivnet i de 18 Aar, som er hengaaede siden Heklas sidste Udbrud, skjønt jeg tror, at man kjender et Tilfælde her paa Øen, hvor udkastet Hraun har holdt Varme i ellove Aar. Vi kom ikke et Øieblik for tidligt ned. Thi se! Fjeldtinden er omhyllet af tyk Taage og Fog. Havde vi været fangne i den, saa havde vi faaet os en gjennemkold Nat. Vi rede nu nedover den sandige Skraaning og naaede snart frem til Næfreholt, hvor Unna Haldorsdatter, Jons Hustrue, har lavet os Kaffe og en velsmagende Ret af Lammekjød, og nogle Timer efter rede vi i Maaneskin til Storuvellirs efter en meget heldig og oplivende Dag."

II. Vatnsdal.

22de August reed Præsten i Underfeld, hos hvem jeg havde haft Natteherberge, med mig til Tomten efter Ingemunds Gaard, Dalens Patriarch og Gode og Helten i Vatsdalssaga. Den ligger paa høire Side af Elven, som vi rede over. Benedict, Gaardens nuværende Eier, en skjønsom Mand, viser os Tomten efter det gamle Hov, der laa paa en Houg og maa have været 100 Fod langt og 40 bredt, at dømme efter Sporene af Grundvoldene, som nu ligge under Tørv. En Spaakone forudsagde engang den bolde Nordmand Ingemund, at han skulde ende sine Dage paa Island og som Jertegn sagde hun, at et lidet Sølverbillede af Freyr, som hans Ven Harald Haarfager havde givet ham og som han havde mistet, skulde findes der. Denne Spaadom sandedes desuden af nogle Galdremænd, som i Aanden gjorde en Udflugt til Island. Da han saaledes fandt det unyttigt at modstaa sin Skjæbne, gav han op sin hyggelige Fædreneodel og blev Vatsdals Høvding og Gode. Med virkelig Høimodighed hjalp han engang en Ildgjerningsmand Hrolleif i hans Nød. Men en Dag han gik imellem ham og sine Sønner i en Trætte, fik han Banesaar af sin ypperlige „Protegé", der kastede et Spyd over Aaen igjennem ham. Den gamle Hædersmand, der skjønnede, at hans Sønner visselig vilde dræbe Morderen, hvis de mærkede Vunden, men som ikke vilde dens Død, der havde nydt af hans Salt, dulgte Saaret indtil Nidingen var i Tryghed. Saa afholdt var gamle Ingemund, at to af hans Venner dræbte sig ved Tidenden om hans Død. Siden tom Ingemunds Sønner, alle rede til at hevne Faderens Drab paa Morderen. Den ældste af dem, Thorstein, synes at have været en Mand forud for sin hedenske Samtid. Hans Broder, Thorer, fik ofte Berserksgang; sorgfuld over dette gjorde Thorstein et Løfte til den Gud, som han troede mægtigst, ham, der har skabt Solen, at hvis han vilde frelse Broderen fra hans Sygdom, vilde Thorstein fostre en fattig „Funden" (Udbør, et Barn, der var sat ud af sin unaturlige Moder.) Hans Sønnesøn, Ingolf, var saa fager, at alle Møer helst vilde dandse med ham, og de gamle Koner ogsaa, som bare havde to Tænder i Kjæverne. Efter at have faaet Banesaar af en vild Bjørn af en Skoggangsmand, bad denne islandske Adonis om, at man vilde lade ham hvile i en Houg nær Landeveien, for at Vatsdalens Møer skulde tænke paa ham, naar de gik derom.

Hele Egnen er saa nøie omtalt i Sagaen, at man letteligt kjender Alt igjen, thi baade Ingemunds Gaard og Havet, Ljotstadir, hvor den gamle Hex boede, der havde født hiin værdige Hrolleif, medens høiere op i Dalen Jokulstadir kan gjenkjendes, hvor den trebje af Ingemunds Sønner, Jokul, boede. Nær derved paa Thorormstungen bor en mærkelig Mand, som jeg setter afsted for at hjemsøge.

Myrerne ere dybe, men heldigviis gror her et f. Ex. „Ridegræs" eller Menyanthes trifoliata, der har en i Sandhed vidunderlig Evne til at holde Hest og Rytter oppe. Hvor Myrbomulden eller „Fifa" sees, maa man vare sig vel for at ride, men hvor Ridegræsets tykke Feld ligger, der kan De ride rasit fremad. Vandet kan sile igjennem Græsset og dette bøie sig under Deres Vegt i flere Fods Omfang; men hvis Hesten er skjønsom og rask og kan træde let paa Foden (og de islandske Heste kunne træde meget let, naar de ville) er Sammenhengen saa tæt, at den holder Hoven oppe. Dette samme Græs nyttes ogsaa til Andet. Skaaret op i Strimler, danner det ved sin Fløilsvæv en ypperlig Pude, der lægges under Sadlen og frier de stakkels Heste for at brydes i Ryggen. I Oldtiden var det en Straf, at gaae under et Aag af slig Græstørv, og naar Mænd vilde indgaa Fostbrødrelag, fæstedes tre lange Strimler af denne Tørv ved Enderne til Jorden og holdtes i Midten oppe af Spyd, og under denne Bue gik de 2 Mænd.

Men jeg glemmer reent Jon Bjarnesøn paa Thorormstunge. En gammel Mand paa en tre Snees og ti Aar stod udenfor Døren og skjerpede en Ljaa. Bonde af Byrd og Kald dyrker denne Mand ikke bare sine Fædrene-Agre, men ogsaa andre Jorder med endog større Nidkjærhed og Uholdenhed. Tørstende efter Kundskab af alle Slags, har han særligt lagt sig efter Mathematik! Han er Dalens Almanakskriver og jeg var saa heldig at faa en for 1661, som han har beregnet og optegnet. Dette selvlærte Snild stod i Brevvexling med den lærde Overlærer Gunlaugsøn, Islands Geograph og Forf. af det ypperlige Kart over dette Land, der ikke staar tilbage for endog vore Generalstabskarter. Blandt hans Papirer seer jeg en Beregning af den Solformørkelse, der vil være synlig i Sommer (1861), med prydlige Tegninger. Et andet Haandskrift optages af Beregninger af Kometernes Omløb; Afhandlinger vedkommende Vexlæren, Emnelæren, Stenen, blandede med Optegnelser om Ebbe og Flod, Storme og Flyttestjernernes Tyngde optage de andre haandskrevne Kvart-Bind, som jeg flygtigt gjennemsaa.

Ligesom hos Middelalderens Lærde synes hans Videnskab blandet med en meget god Deel Overtro. Adskillige Sider af hans Bøger optages af hans egne farvede Tegninger, forestillende alskens Uvætter, Havmænd, Havmøer, Marmenniller, Margygjer, Møsiske, Nykken eller Vandhesten og alle disse vidunderlige Skabninger, der stadig hjemsøge Islands eenslige Fjorde og Søer. Af adskillige Lederbelge tog Natur-Philosophen dernæst frem Prøver af mærkelige islandske Stene, som han havde samlet paa sine Ferder, forstenet Træ fra Hamrene i Dalen, Ebenezer Steen, Svømstene (hule og flydende paa Vand), Løsningsstenen (en Hestekastanie), som er god til at løse Koner i Barnsnød, og den ikke mindre undergjørende Onstesteen. Det er selvsagt, at han har sit Oplag af overnaturlige Sagn; somme af dem har han hørt af en Daade Nielsen, en underlig Karl, der havde for Sed, at træste igjennem Landet i alskens Veir, som Sagamand, og tilsidst døde en sædvanlig islandsk Død, da han blev ude i et Sneefog nær Høskuldstad og fandtes ikke før næste Vaar. Her en af Bjarnesøns Sagn, som han fortalte mig med et Alvor, der viste hans fulde Tro paa dets Sandhed.

„En Bondekone, Margret hed hun, kom Juledag til Kirken paa Nipr, ved Skagafjord. Efter Nadveren fik hun en uimodstaaelig Lyst til at ride hjem, forend sit Følge. Da hendes Folk mærkede det, at hun var reden bort, fore de hjemover kort efter og fulgte Sporene af hendes Hest i Sneen. Med det samme de havde naaet over Fjorden, undredes de meget, da de saa, at hun istedenfor at fare lige hjem, paa eengang havde skiftet fra Veien mod Øst, lige i modsat Retning. To af de raskeste Svende i Følget fulgte hendes Spor og kom tilsidst over hende, ridende rundt i Tusmørket. „Margret! Margret! hvor skal Du hen?" „Vort veed jeg, jeg skal jo følge Husbonden min; han maa da vel kjende Veien; men jeg seer ham ikke nu, skjønt han var her for et Stundekorn (Øieblik) siden." De havde fundet hende i den gode Tid; thi det var øiensynligt, at En af de Underjordiske ledede hende vild, for at ødelægge hende. „Nu Bjarnesøn, sagde jeg, efterat Gamlen havde fortalt mig adskillige Ammestue-Sagn i meget hemmelighedsfuld Tone, troe De paa disse overnaturlige Væseners Tilværelse? Har De nogensinde selv stødt paa slige?" „Nu ja, vil De troe, da jeg var en Smaagut, vare jeg og flere andre Pilter ude at lege nær ved Søen. Vi holdt paa for Spøg at kaste Smaasteene paa en stor Steen, der stod for sig selv, da vi med Et Allesammen hørte et rædselsfuldt Vaandestrig komme fra den. Vi løb bort i forfærdelig Angst. Nu, hvad var det? Det kunde ikke være Nogen, som vilde skræmme os, for der var intet Sted, hvor En kunde skjule sig ved!"

Jeg tog Farvel med Bjarnesøn (som nylig er død) og skyndte mig nedad Dalen igjen. Ved Underfell kom vi forbi en Steen, vægtig flere Tons, stillet omvendt paa sin Odd og hvilende paa to andre Stene, der laa paa en Fjeldskraaning. Den kaldes Grettes Tag (Gretter var en af Islands navnkundigste Helte, som gjorde en Mængde vidunderlige Idrætter og i mange Aar som Fredløs maatte friste Livet i Ødemarker, stridende med Uvætter og sine Fiender til han endelig blev overmandet og fældet paa Draango.) Disse Stene, som her er mange af paa Island og som ligne Vaggestene i andre Lande, troes alment at være stillede saaledes af Gretter. Men om disse mægtige Stene skyldes Isolden, hvis smeltede Iis satte dem i deres nærværende kildne Stilling, eller om Storm og Regn have bortrydet Molden omkring og ladet dem selv tilbage, hvor de nu ere, eller om Ildbjergene i Luestrømmen have bortført Isdækket og med det Samme de fastfrosne Stene og slynget det Hele i store Afstande, indtil Strømmen ikke kunde gaae længer og standsede, ladende Stenene ligge, som bedst kunde og vilde: Alt dette er et stort Spørgsmaal og det er meget vigtigt for Jordbygnings-Granskerne. Paa Vandets venstre Side ved Dalens Udløb møder os et endnu større Særsyn, Vatnsdalshøiderne. Et islandsk Ordsprog siger, at tre Ting ere talløse paa Island, Øerne i Breidefjord, Vandene paa Tvidægraheiden og Hougene i Vatnsdal; som en Veu af Ordsprog kunde det intet Øieblik falde mig ind at modsige dettes Sandhed; Houge, somme fuldkommen keglebannede, andre afstaarne Kegler, nogle af Udseende som en Høstak, andre hele Bjerge, ligge tæt ved Siden af hverandre paa en □ Mils Omraade. Hvor flest ligge sammen, ere de alminbelig vexlløse, idet deres sandige Sider møder en Tind, hvor der ligger en Mængde brændte Stene. Det er aabenbart, at de alle have været Ildbjerge, som efter slige Bjerges Vane efterhaanden danne sig til Kegler, hvis Munde stoppes op, efterat Evnen til Udbrud er tabt. Storme maatte snart blæse bort Sanden og lettere Emner, ladende tilbage de store takkede Stene, som de ikke kunde rokke for den Modstand, som Hovedet og Siderne gjorde. Nu lege Troldene Gjemsel mellem dem.

III. En islandsk Bonde.

Min Norskarl, Snorre, førte mig til den ydmyge Bolig, hvor en af hine Mænd boede, som ikkun findes

paa Island. Thorstein Thorsteinson, en høivoxen, mager, graahæerdet Mand, med Kinder furede af sexti Vintres Sorger og Stræv, var sysselsat med at bøde et Fiskegarn udenfor sin Bø. Da Snorre havde sagt ham, at den engelske Præst var kommen for at see hans Bogsamling, førte han os med stor Forekommenhed ind i et trangt Værelse, et Gjemme for megen Lærdom og end mere Støv. Her laae, i den yderste Uorden, trykte Bøger og Haandskrifter om hverandre. Thorstein er Søn af en Student og Sønnesøn af en Præst, og selv en stor Læser, Bogsamler og Afskriver. Hvorsomhelst et Hul fandtes i en trykt Bog, fandt jeg en skreven Udfylding med en Haandskrift, næsten som Kobberstik. Her ligger en Bog uden Aarstal, af Fischer i Amsterdam, en Samling af nederlandske, franske, engelske, tydske og latinske Kvæder, bigtede om de mærkeligste bibelske Emner, med mange gode Tegninger. Jeg tager op et meget muggent og stindet Bind, og finder deri Dr. Fausts „Liv og List". En Kone kommer i dette Dieblik ind, som kaldet, med en Ask, fuld af nysilet Melk, der hjælper til at skylle ned Støvet, som havde gjort en Færd fra de gamle Blade ned i min Hals. Her igjen er et gammelt Haandskrift, indeholdende Kjæmpekvæder, Vuggeviser og Gaader; her Afskrift af en Saga, som aldrig har været trykt, om Bard og Skarfe, der boede i Dalen førend Thangbrand kom hid for at denge dem til at lade sig døbe. Der tales om, hvorlunde et underfuldt Lys saaes blussende over Gravaros gjennem 3 Nætter, og hvorlunde en fremsynt Mand (der kunde see det Usynlige), adspurgt derom, sagde, at det var Forbud paa et nærforestaaende Troesskifte, og hvorlunde alle Døslerne snart toge ved Christendommen uden Goden, hvorpaa de Omvendte reve Haaret ned over Hovedet paa ham og viste ham, at hans Guder ikke vare Guder, men bare Træ- og Steenbilleder. I Forbigaaende sagt, har jeg ikke hørt, at noget saadant Lys har været seet siden de romersk-katholske Præster ere komne hid

Løntræ paa Gaarden Triset i Laurdal i Øvre Thelemarken.

for at omvende Folket*), saaat Varslerne ikke synes lovende for dem. Imidlertid har Thorstein raget frem af Støv og Spindelvæven en deilig Afskrift af Jonsbogen, som han havde kjøbt af en Magnus, der havde forsikret ham, at den var ældgammel, idetmindste 300 Aar. Jeg kjøbte den af ham. „Og nu, Thorstein, sagde Snorre indsmigrende; lad os faae en Bid af en af Sagaerne! Engelskmanden vil gjerne vide selv, om Du er saa minnesgod, som han har hørt". Thorstein syntes nu en heel anden, end han havde været før, fuld af Lue og Nørelse fra det Dieblik han kom mellem sine Bøger, ligesom hin Rise i de gamle græske Gudesagn, der fik ny Livskraft i det Dieblik, han rørte ved sin Moder Jord. Thorsteins rynkede Aasyn rødmede, hans Die blussede op med ny Ild, og han frembød et mærkeligt Billede paa medviden Stolthed forenet med Ydmyghed. „Hvad skal det være da"? spurgte han. „Af Grettissaga", sagde jeg, „der, hvor han falder", idet jeg tog Sagaen i Haand for at jevnføre den med hans Sagn. Da tog gamle Fader paa og fortalte med Sagaens egne Ord og i det mest flydende Foredrag; Snorre spurgte ham dernæst i Eyrbyggja-, Laxdæla- og Svarfdælasaga med samme Udfald. „Og nu en Bid af Njaala", sagde jeg, og afsted satte Sagamanden med samme raske Gang. Kort sagt, han kunde ikke standses. Landnama var den eneste Saga, som han vedkjendte sig at han ikke kunde udenad, og det var intet Under; thi den indeholder nogle 1000 Mands- og 1400 Stedsnavne og er ofte ikkun et tørt Mandtal. Alt dette var nu meget mærkeligt, men Snorre sagde mig, at Thorstein ikke er den eneste Bonde i Nabolaget, som har denne sjeldne Hukommelse.

*) Paa Island og Færøerne er, ligesom i Finmarken, katholske Udsendinger.

Islandsk Ordsprog.

Bedre een Krage i Haanden, end to i Skogen. — Liden Stund er Haand glad ved Hugg. — Ofte vorder sligt tilsøs, kvad Sælen, var skudt i Diet (efter Kong Sverre). Kolde ere Kvinderaad. Med Lov skal Land vort bygges, men med Lovløshed øbes (Njaal). Guderne hævne ikke altid strax. Det er ikke godt Raad at snue Sagen mod sagløse Mænd, men lade den undaffige, som skyldig er. — Ikke falder Træ ved første Hugg. — Hvor Ilt er saaet, mon Ilt groe. — Var er hvers Bag, uden han Broder har, sagde Gretter. — Op kommer Svig omsider, sagde Kjærlingen, der Blodraabe faldt paa hende af Mandens Hjerneskal, som hun længe før havde dræbt. — Ikke ere alle Diser døde end. (Diser o: Fylgjer; siges om den, som er i Fare, men som end kan frelses.) Mange fare vild, som vise troe sig. — Ikke ere alle Nætter ude end. — Han gjemmer dyrt, som Freden gjemmer. — Hule og slibrige ere Udlændingers Ord. — Nædsel er den daarligste Raadgiver. — Længe venter Vaaren. — Hvo, som ikke troer, hvor kan han haabe?

Juleaften!

Nu tændes Lys over Land og Strand
Og oppi eensomme mørke Dale,
Med Praas og Tyri af Fattigmand,
Med Lysekroner i Stormands Sale,
For glædelig Juul.

For attenhundrede Aar inat
Paa Himlen tændtes der Stjernekroner,
Og Engle dalte og sang om, at
Til Jorden føótes os en Forsoner,
En glædelig Juul.

Gud ledeb' hellige Konger tre:
De Jesusbarnet i Stalden finde,
Med gyldne Kroner de sank i Knæ,
Gav Julegaver og holdt derinde
En glædelig Juul.

Hver Julekvæld i de mange Aar
Har Himlen festligholdt Fødselsstunden;
Da Jörderig', som i Gjenskin staar
Af al den Lysning fra Himmelbunden,
Har glædelig Juul.

Hvor fattig Jorden i Festen er,
Mens Universer til Ære tindre
I Vinternatten som Juletræer,
Hvorunder Engle med Sang erindre
En glædelig Juul!

Dog os til Ære er Festen gjort;
Thi i vor fattige Huusmandsstue
Der oprandt Lyset, som blev saa stort,
At hele Verden tog deraf Lue,
Fik glædelig Juul.

Og derfor Englene stige ned
Og titte til vore Julestuer;
De bringe Gaver fra Himlen med,
Hvor Julefesten dem rigtigt huer,
Og glædelig Juul.

Hvor Barnet Jesus i Hjertet boer,
Staar Juleaften en Bethleh'ms Hytte,
Og, var Du stolteste Drot paa Jord,
Din Krone tages dog ei i Bytte
Mod glædelig Juul.

Jonas Lie.

Løntræet (Acer platanoides).

(Af Dr. F. C. Schübeler.)

Den her nævnte Art er den eneste af den hele Slægt, som er vildtvoxende i Norge. I den østlige Deel af Landet gaar den mod Nord indtil Gaarden Losnæs i Ringebo Præstegjeld i Søndre Gudbrandsdalen (61° 25' N. B.), hvor den findes indtil en Høide af omtrent 820 Fod over Havet. I den sydlige Del af Christiania- og den østlige Del af Christianssands Stift, hvor Lønnen ogsaa er vild, gaar den dog neppe nogensteds til en større Høide end omtrent 1000 Fod. I den vestlige Deel af Christianssands Stift og flere af Fjordbistrikterne i Bergens Stift trives Lønnen meget godt som plantet Træ og det

Julenatten, efter Tegning af Mutrenthaler.

samme er Tilfældet paa flere Steder langs Kysten indtil Omegnen af Throndhjem, hvor den i gode Somre endog giver modent Frø. Det er mig ikke bekjendt om dette Træ findes længre mod Nord.

Lønnen trives bedst i en dyb, noget tør, sandblandet Lermuld, men tager ogsaa tiltakke med en mindre god Jordbund, ja selv med grund og skrind Jord, naar kun denne ikke bestaar af stiv Ler eller lider af Grundsig. Træet staar godt mod Storm, da Rødderne baade gaa dybt og brede sig forholdsvis vidt ud til alle Kanter. Det formeres af Frø, som samles om Høsten. Dette saaes strax i fem Rader paa en to Alen bred Seng og dækkes med ½ — 1 Tomme Jord. Det spirer da om Vaaren og de unge Planter, der strax efter Spiringen se ud som vedføiede Tegning (Fig. 2), kan man lade blive staaende i Frøsengen i to Aar. De sættes da i Træskolen i een Fods Afstand, tilskjæres lidt efter lidt, for at faa en ret Stamme, og efter 3—4 Aars Forløb flyttes de atter med en Afstand af to Fod mellem hver. Ved hver Omplantning tilskjæres Rødderne, for at disse kunne komme til at grene sig ud til alle Kanter. Naar Lønnen er 8—10 Fod høi, kan den sættes ud der, hvor man vil have den staaende. Ved denne saavelsom ved de foregaaende Plantninger maa man se til, at Træet aldrig kommer til at staa dybere, men snarere lidt høiere over Jorden end det før har staaet. I modsat Fald vil Træet iltrives og kommer aldrig til nogen Fuldkommenhed. Dette er en af Grundene til at Allee- og andre Træplantninger saa ofte mislykkes. Under Plantningen slaar man Vand i det for Træet opgravede Hul, som maa være meget videre end Rødderne, samtidigt med Paafyldning af god Jord (ikke Gjødsel), og hermed bliver man ved indtil Træet har faaet 1—2 Bøtter Vand og Hullet er fyldt til omkring en Tværhaand fra Overfladen. Naar alt Vand har trukket sig ned, fyldes Resten af Hullet med tør Jord. Træet staar da fast og trænger ikke til nogen Støtte, uden paa veirhaarde Steder. Plantningen udføres bedst om Vaaren.

Lønnen er et af vore smukkeste indenlandske Træer. Den trives, som ovenfor sagt, endog i mager Jord og voxer fort. Den passer derfor meget godt til Alleetræ. Til dette Øiemed bør den plantes i en Afstand af 12—15 Alen indbyrdes. Kronens Form og de smukke lysgrønne Blade gjøre, at den ogsaa tager sig godt ud i Blanding med andre Træer i større Grupper. Af de her nævnte Grunde og fordi Bladene, ofte i Løbet af nogle faa Dage, om Høsten faa en ren lysgul Farve, der senere gaar over i Orange, maa det tilraades at plante Lønnen saaledes, at den til Baggrund faar Gran eller andre mørkbladede Træer, hvis Kroner tillige have en anden Form end Lønnens.

Foruden den almindelige Løn har man ogsaa et Par Afarter, hvis Blade ere splittede paa forskjellig Maade (Acer platanoides dissecta & laciniata). Disse maa formeres ved Podning og passe bedst som fritstaaende Træer paa en Græsvold.

Træet, som er lyst og fint, er undertiden, især nedimod Roden, smukt flammet. Det fortjener derfor at bruges mere almindeligt til forskjellige Slags Dreier- og Snedkerarbeide end nu er Tilfældet. Da Træet tillige er haardt, passer det ogsaa godt til finere Træskjærerarbeider samt til enkelte Dele af Vognarbeider og Machiner, hvortil det netop fordres et Træ, som ikke snart slides.

Det største mig bekjendte Løntræ her i Landet staar paa Gaarden Møllenhof paa Eker, omtrent midtveis mellem Drammen og Haugsund. Alt i Strøms Beskrivelse over Eker (Kjøbenhavn 1784. S. 75.) omtales denne Løn som „et stort Træ". Efter en i October d. A. foretagen Maaling, har dette Træ en Høide af 70 Fod. Stammen, som 6—7 Fod fra Jorden begynder at udgrene sig, har i Brysthøide et Omfang af 11 Fod og Kronen holder 54 Fod i Diameter. Træet er tilsyneladende friskt.

Ved Drøbak staar en Løn, som er omtrent 60 Fod høi. Stammen, som er hul indvendig, holder i Brysthøide 12—13 Fod i Omfang og Kronen har en Diameter af 46 Fod.

Paa Gaarden Læssestads's Grund, i Nærheden af Horten, staar en Løn, som endnu er i kraftig Væxt. Den er 50 Fod høi. Stammen, som 21 Fod fra Jorden deler sig til Krone, der er 54 Fod i Diameter, holder i Brysthøide 8 Fod i Omfang. Dette Træ, som i Omegnen er kjendt under Navn af „Læssestad-Lønnen", staar fuldkommen frit og kan sees fra den anden Side af Fjorden, i en Afstand af omtrent to geographiske Mile.

Den største Løn i Nærheden af Christiania staar ved Gaarden Lysaker. Den er 55 Fod høi og Stammen holder i Brysthøide henved 11 Fod i Omfang.

Foranstaaende Tegning giver et Billede af et af de vakreste og frodigste Løntræer i Landet. Dette Træ staar paa Gaarden Trisæt i Laurdals Præstegjeld i Øvre Thelemarken (270 Fod over Havet). Efter en i August 1861 foretagen Maaling er det 60 Fod høit og den løvrige, mægtige Krone holder i Gjennemsnit 48 Fod. Stammen, som for Størstedelen dækkes af Grenene, har i Brysthøide et Omfang af 9 Fod 8 Tommer. Det opgives paa Stedet, at dette Træ ikke skal være mere end 65—70 Aar gammelt, hvilket tyder paa en ualmindelig hurtig Væxt.

Platanlønnen (Acer Pseudoplatanus) trives ligesaa godt her i Landet som den almindelige Løn og findes temmelig almindeligt plantet langs Kysten indtil Gaarden Sun paa Inderøen. Denne Art skulde saaledes gaa længre mod Nord end den her i Landet vildtvoxende Løn, hvis Nordgrændse ovenfor er sat til Omegnen af Throndhjem, hvor jeg selv har seet dette Træ i frodig Væxt; men rimeligvis kan dog denne Art trives meget længre mod Nord.

Det vilde være mig særdeles kjært at modtage Underretning saavel om dette som andre Træers Forekomst og Trivsel i de forskjellige Egne af Landet. En stor Del af de Oplysninger, som jeg for Tiden har, og som efterhaanden skulle blive meddelte, om de forskjellige Træers Forekomst her i Landet, skylder jeg saadanne velvillige Meddelelser. Men paa den anden Side maa jeg beklage, at Sandsen for en paa Kjendsgjerninger grundet rigtig Kundskab om vort eget Lands Forhold i den her nævnte Retning, er saa sløv, at

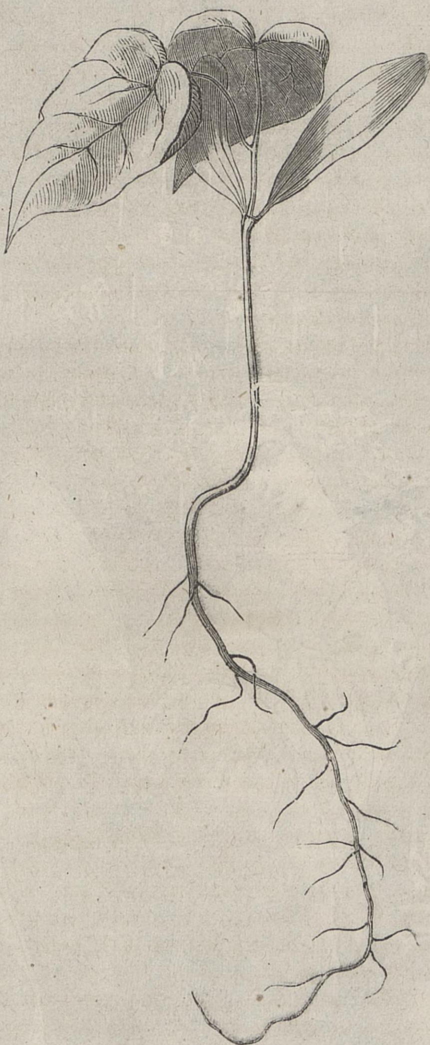

Fig. 2.

jeg, for at faa de nødvendige Oplysninger, meget ofte forgjæves har henvendt mig til Mænd, af hvis Livsstilling man med Grund synes at maatte kunne vente nogen Interesse for saadanne Gjenstande.

Af Platanlønnen har man ogsaa flere Afarter med eiendommelige Blade, der kunne være hvidspraglede (Acer Pseudoplatanus albo-variegata) gulspraglede (A. P. flavo-variegata) eller purpurfarvede paa Undersladen (A. P. purpurea). De to første passe meget godt i en Gruppe med mørkløvede Træer i Baggrunden og den sidste, der ved det mindste Vindpust giver et prægtigt Farvespil, som fritstaaende Træ paa en Græsvold. Af Erfaring har man lært, at disse Afarter trives ligesaa godt hos os som den virkelige Platanløn.

Aarsprædiken til Vestlandspartiet.

Et Parti, der ved total Mangel paa Begreb om Nødvendigheden af at holde sig i Forstaaelse med sit Lands almindelige fornuftige Opinion udsætter de berettigede Landsinteresser, som det repræsenterer, for ganske at blive satte ud af Betragtning til den Grad, at disse endog vilde være bedre farne uden Fuldmægtige i Thinget — frembyder kun et glædeløst Skue fra hvad politisk Hold det end bliver betragtet. Den Fornuftige, til hvilket Parti han end hører, maa nemlig ønske, at enhversomhelst af de berettigede Interesser, som i vort parlamentariske Liv bryder sig mod hinanden, faar træde ind i denne Brydning med sin sande Vægt. Thi i en fri Stat er jo saavel Lovgivningsværket som Styrelsessættet altid Resultanten af alle disse Kræfters indbyrdes Virkeforhold. Og naar i Staten en større Vægt af Interesser unddrages Vægtskaalen, vil dette altid have sin uheldige Indflydelse paa det Heles Balance.

De nationale Bondeskuespil, som vore vestlandske Politici hvert tredie Aar give tilbedste her i Hovedstaden, og til hvilke vi med ovenstaaende Bemærkninger sigte, begynde nu at blive saa lidet tiltalende, at vi ere bange for, at ogsaa denne norske Scene kommer til snart at spille op, medmindre Hr. Ueland itide faar sit Parti bevæget til at gaae ind paa en „Sammensmeltning" eller ialfald Overeenskomst med Landets almindelige sunde Menneskeforstand. Saa ofte det har prøvet paa saadant, har dette altid viist sig at bekomme det vel. Vi have da seet Partiet indtage en Holdning, der ialfald saa ud som Noget, hvori der var politisk Berettigelse og som paa Grund af dette Udseende opnaaede en vis Respekt, uagtet det, som da bar oppe, ikke saa egentligt talt var Partiet selv ved Kraften af sine egne Personligheder, som derimod de enkelte ledende Politici, der satte sig hen som de lysende Ziffere foran disse lange ikkebevilgende Bænkerader af Nuller. Dette har været Mænd, som vel ofte have faaet kjende hvorledes et saadant Løftetag kan værke i Ryggen, og som, naar de tilslut ere blevne leie af bestandig at komme efter, hvorledes de frie politiske Sætninger dersteds kun udhænges som Madding paa nogle egoistiske snævre Fiskebønders Kroge —, stadigen have endt med at kaste Byrden af Ryggen igjen og lade Partiet ligge i dets gamle Brøvlehul, hvorfra ingen gider tage dets Meninger op igjen. Man har ogsaa seet Vijen ende paa denne Maade, at Partiet bagom disse sine Mænd har baaret sig ad paa samme Maade som Gjeden i Fabelen, der fandt Ly for sine Forfølgere bag Bukkebladet; det har ikke staaet der længe, førend det i dum Tryghed har ædt sit Bukkeblad op.

Det var forrige Storthing forbeholdt at aabenbare disse Folks ringe Evne til at staa som sluttet Partiphalanx i et politisk Slag og vel overhovedet til at danne solid Grundvold for en hvilkensomhelst Partibygning — en Bekvemhed, som kun kan være tilstede blandt Folk, der kunne have en tryg Bevidsthed om og indbyrdes Tillid til hinandens Begreber om hvad en Gentleman pligter, Begreber, for hvis Trivsel deres Dannelsestrin maaskee ogsaa danner en meget gold Jordbund. Ved sine Medlemmers mindre mandige Færd dengang har Partiet — — den vedkommende Sag, hvorom der maaskee kunde herske Meningsforskjelligheder, komplet sat ud af Betragtning — lidt et Kreditspilde i Almeenagtelsen, som har udvidet den allerede existerende Kløft mellem dem og Landets almindelige Mening til en end yderligere Grad. Thi det første en Storthingsmand maa vise Landet er, at han har Charakteer, og nogen større politisk Feil end at svigte i dette Punkt, kan han ikke begaa. Fordringen til Begavelse er vistnok uafviselig, men staar alligevel kun som den anden i Rangen. Den første Fordring er som sagt, at han viser os en Charakteer, der taaler Prøven mod de Situationer, som det politiske Liv saa ofte skaber, og som for det ganske Lands Øine saa nøiagtigt veier sin Mand ligetil den mindste Skrupel. Naar Stillingen stænger sig og alle Sunde lukkes, bliver det ofte en Ærespligt baade i Forhold til Sag som til Meningsfæller, for ikke at tale om til sine Anførere, at staa sammen til det Sidste, og da bør han ikke unddrage sig Nederlaget, uanseet hvormange Udveie til Flugt eller Pardon der tilbydes sig for den enkelte Person. Slige Situationer sees oftere i Ministerkriser, slig politisk Situation kan Konsekventsens Magt maaskee skabe vort hele Land i Statholdersagen, og en slig mulig Situation har Vestlandspartiet maaskee paa dette Thing paa ny at lade sine Medlemmer bestaa Ildprøven i, og maaskee at gjenoprette sin Agtelse paa, i Jurysagen, til hvilken det har viet sin Ære sammen med Folk af de forskjelligste Partier inden Thinget. En medvirkende Grund, hvorfor vore heromhandlede Folk ikke pleie at tage slige Betragtninger saa strengt men i en kneben Stilling synes at foretrække at redde Personen fremfor Æren, er nu vel ogsaa den, at Listerland, Jæderen og hvad de nu hedde disse Landekroge, hvorfra disse vore Politici blomstre frem, ikke lade til saa nøie at spørge efter, hvad man mener udenfor Bygden, eller om deres fra den politiske Kamp hjemdragende „mærkelige Nordmænd" indfinde sig med eller uden Skjoldet. Det lader til der at være nok, naar de blot kunne dokumentere at have knebet ind saa og saa mange Hundreder Dalere for Pensioner eller nyttige Bevilgninger eller ialfald snakket brav Besparelse i Thinget uanseet om dette Pengesnak endog stiger op i den reent uanvendbare Theori, saaledes som f. Ex. Hr. Bergsagers. Om en Østlænding nu f. Ex. fandt paa at opstille bagvendte Theorier for Sildefangsten, vilde Hr. Bergsager rimeligviis paa Vestlændingernes Vegne strax møde op med den ikke daarlige Indvending, at den, som ikke engang har seet en levende Sild for sine Øine, neppe har Lov til at træde op og belære praktiske Folk om den Ting. Men i Forhold til Pengecirkulationen og de Mænds Kompetence, hvis daglige Metier og Tanke dennes Love og Løb i Aarrækker har optaget, staar nu de Bergsagerske Theorier i omtrent lignende umyndige Stilling. Ligesaalidt som de flere af Østlændingerne have seet en levende Sildestiim, ligesaalidt har de flere af Vestlændingerne havt Anledning til praktisk at see en levende Pengecirkulation. Ikkedestomindre tee de sig saa forfarent, som om de sit hele Liv igjennem ikke havde bestilt Andet end at fragte Sølvspecien paa dens Vei fra „Laangiveren til Laantageren og derifra gjennem Kjøbmanden ud af Landet og saa

tilbage i Form af Laan," hvilken Landet ødelæggende Cirkel deres Theorier aldeles ikke synes at kunne komme ud af uden ved det glimrende Middel at stoppe vort laantrængende Lands formeentlige formange Laanekilder og først og fremst den billigste af dem alle, nemlig Hypothekbanken.

Uagtet en Nationalforsamling vel aldrig tilfulde kan undgaae at blive en Markedsplads, hvor Landets forskjellige Interesser af Repræsentanterne bringes til Torvs og forhandles, er der dog hos os endda uendelig langt herifra og ned til den Tilstand, som man er udsat for at faae fremkaldt af Folk, der ikke ville betragte sine politiske Hensyn en Smule mere idealt, end de i deres Hjembygder ere vante til fra Intriguerne i en Gaardhandel eller fra de Kneb, som f. Ex. maa bruges for at slippe Fattigpligten i Forhold til sine Svigerforældre. Et Parti, der holder Folk af den Sort foran sig som Koryphæer, vil altid faae sine Bestræbelser brudte mod en Muur, som er haardere end baade Staal og Jern, nemlig mod den Landets honette og fornuftige Opinion, med hvilken det for enhversomhelst Almeenbestræbelse og allermest en politisk er den første Livsbetingelse at være i Forstaaelse. Det er dette Misforhold til den almindelige Mening og Følgerne heraf for Vedkommende selv, som vi i denne Artikel have sat os til Maal at belyse, for om muligt at kunne gavne, skjønt vi desværre hos os selv nære Frygt for at vi kun spilde Farver for blinde Oine, et Hensyn, som er Grunden til, at vi i denne Opsats for Tydelighedens Skyld paa sine Steder maaskee lægge noget tykkere Farve paa, end vi ellers kunde have behøvet.

See vi hen til det tilsvarende politiske Parti i Danmark nemlig „Bondevennernes", vil det befindes, at dette i den korte Tid det friere politiske Liv har rørt sig i hiint Land, alt har befæstet sig en Stilling i den almindelige Agtelse, der giver det Magt til paa en respektabel Maade at hævde sine politiske Interesser — og det uagtet det har havt ganske anderledes voldsomme Angreb at modstaae og ganske anderledes overmægtige Interesser i de øvrige Samfundslag at brydes med, end der i vort Land nogentid har kunnet være Tale om. Og Grunden til denne Fremgang er vel ingen anden end den, at disse Folk til sin visse Grad altid have følt Nødvendigheden af ikke at bryde med de almindelige Fordringer, som Intelligentsen i ethvert Land opstiller for at den offentlige Optræden kan respekteres, et Hensyn, som forresten i Danmark mindre end hos os er udsat for at oversees, eftersom almindelig Dannelse der, som bekjendt, har trængt sig dybere ned igjennem Samfundslagene end Tilfældet hos os og i de fleste andre af Europas Lande. Saa vidt i Begreb ere *vore* Bondevenner nu engang ikke hidtil komne, uagtet de have havt baade Anledning og Tid nok for sig til at gjøre Erfaring i. Det seer tvertimod ud, som om de nu mere end nogensinde tro paa Magten af en politisk Stemme, der er skilt fra Medhold hos Landets fornuftige Intelligents, og paa, at de kunde udrette Alt, hvad de lystede, naar de bare vare Mange nok, som f. Ex., hvis enhver af disse Listerherrer vare privilegerede med to eller tre Stemmer. De vilde sandsynligviis, om de nu fik komme rigtigt til, vide at haandtere med Storthingets moralske Resourcer ligesaa Bergsagersk, som Bergsager, om han fik slippe til, igjen vilde haandtere med Bankens pekuniære. De synes overhovedet at mangle Oie for den Sandhed, at et Storthing, som i Længden vedblev at udstede Love, der ikke indehavde den fornødne moralske og intellektuelle Begrundelse vilde (for at tale Bergsagersk) fuldkommen være at ligne med en Bank, som udstedte Sedler uden at have Sølv i Kjælderen. Publikum vilde nemlig i Længden vise dem tilbage fra sig og kanskee tilslut udnævne en Kjælder-Kommittee for at undersøge Storthingets moralske Sølvfond, en Sag, som da ikke blev taget som en blot og bar „Forkjølelsessag". Den simple Sandhed, at det dog til Syvende og Sidst er Landets fornuftige Opinion, som er Herren, og at alle Samfundets formelle Myndigheder, Storthingets inklusive, naar de ikke skulle taarne sig op til rene Gaustadbygninger over sine Medlemmer, kun maa være dennes tjenende Redskaber, lader uagtet lang og dyr Erfaring ikke til at have vundet Indgang paa det Hold. Partiet sætter tvertimod en Ære i at ro sin oppositionelle Baad slig mutters alene op mod al Vind og Strøm og lader i sin trygge Egenindbildning haant saavel ad dem, som ikke kunne lade være at lee sig fordærvet af disse Molboers rare Færd der oppe i deres politiske Baad, som ad dem, der, som vi, tro, at et godt Raad maaskee endnu kunde hjælpe.

(Fortsættes).

Fra alle Lande.

Ludvig Uhland, hvis Død vi sidst meldte, er født 1787 i Tübingen, hvor han ogsaa studerede. I 1810 tog han Doktorgraden. Strax efter tiltraadte han en Reise til Paris i den Hensigt, at studere de talrige Manuskripter, indeholdende tydske og franske Poesier, der findes i det keiserlige Bibliothek, og digtede efter disse en Samling Folkesange. Hans første patriotiske Digte skrive sig fra 1807, og gjengive det Indtryk, de politiske Begivenheder havde gjort paa hans Sind. Han følte dybt den tydske Nations Nedværdigelse, hvis Triumph og Gjenfødelse han dog snart skulde see, og selv blev han en af den nationale Bevægelses Inspiratører. Hans nationale „Lieder", trykte som Flyveblade, fløi bogstavelig over Tydskland. De besad ikke den Ild, som hans Ven og Medbeiler Rückert's, men de aandede en ædel Patriotisme og fjernede sig ganske fra de romaniske Tendentser, som med høie Skrig forlangte Gjenopførelsen af den gamle ormstukne Bygning, denne Skikkelse fra længst henrundne Tider, dette *hellige romerske Rige*, som Voltaire pidsker, fordi det hverken var *helligt, romersk* eller *Rige*. Uhland er udgaaet af den romerske Skole, men han har ikke ødet sit Livs Kræfter og sit Talent paa at rode om i Middelalderens Skramlerier, hvilket fornemmelig var Romantikernes Liebhaberi. Han nærer Sympathier for denne Skole, men viser intet, som ligner Pasion for Kirke-Ruiner, krenelerede Borge, vandrende Riddere og alle de andre Antikviteter; han bringer dem paa Scenen, men han gjør dem til Rammerne om sine Malerier, og forstaar at give sine Figurer alt det Liv og den Sandhed, som mangle de rene Romantikere.

Uhland havde kunnet bringe sine liberale Principer i Anvendelse, thi i 1819 kaldtes han af Staden Tübingen til at tage Sæde i Stats-Forsamlingen. Han sluttede sig imidlertid til den konstitutionelle Opposition og forsvarede *den gamle gode Ret* („det er Navnet paa en af hans mest populære Sange") med hvad han stemplede som „latterlige Fordringer." Goethe, den store Ypperstepræst, som fremforalt hyldede Disciplinen, dadlede denne Digternes Indblanding i Politiken, men selv i et Parlament gjorde det godt at høre Digternes livsvarme Ord, og de kaldtes paa hiin Tid ofte til at dele Politikeres og Statsmænds strenge Dagværk.

Men hvad formaaede Forsvarerne af „*den gamle gode Ret*" mod det dumdristige „*unge Tydskland*," som optraadte med den frygtelige unge Goliath, Henrik Heine til Forkjæmper, og som uden Barmhjertighed omstyrtede alt hvad „Philisterne" hidtil i al Naivitet havde anseet som ærværdigt og urokkeligt.

Men den politiske Rolle, Uhland spillede, har ikke fordunklet hans Digterry. I Balladen og Romancen er han klassisk, og hans „Lieder" forene Reenhed i Stilen, Adel i Tanken med Gratie og Fiinhed i Behandlingen.

Man har kaldt Uhland den tydske Beranger, men Börne tegner træffende den umaadelige Afstand, der er mellem disse to Folkedigtere, naar han kalder Beranger: „overgiven, sarkastisk, tvetydig" og Uhland „alvorlig, from, naiv."

I 1848 indtraadte Uhland igjen i det politiske Liv; han sendtes til Forbundsdagen i Frankfurt og fulgte den opløste Forsamling til Stuttgart. Siden har han ført et stille Liv, helliget Digtning og Studier. —

I Amerika har der dannet sig et Kompagni Amazoner, der vil tilbyde Unionen sin Tjeneste. Kapitain og Lieutenant skulle være meget smukke. Uniformen er klædelig, hvilket ikke er til Skade for Rekrutteringen. Snurbart forlanges ikke absolut. To unge Damer af Kompagniet have allerede duelleret for en Oberst, der siges at være en Hjerteknuser.

I Brescia har ogsaa en Duel fundet Sted mellem to unge Damer, men den havde en høiere Tendents: „Vilde det være lykkedes Garibaldi at drage ind i Rom med sine Frivillige, om han ikke var bleven standset paa Veien?" var det Spørgsmaal, der fremkaldte Trætten.

Kvinderne begynde at røre sig. Miss Rye reiser til Australien med 32 Sypiger, 66 Tjenestepiger og 30 Gouvernanter og ønskes lykkelig Reise af en kvindelig meeting i London. De tydske Damer ere Tydsklands bedste Patrioter; blot de franske skrive som før Romaner, dandse, synge og dræbe af og til en Elsker. Ikke en Kvinde i det hele franske Land tænker paa at reformere Australien.

Alexander **Dumas** historiske Theater, som for 12 Aar siden smuttede Direktøren af Hænderne, har reist sig igjen af Glemselens Aske. Det aabnedes med „Othello" i Alfred de Vignys skjønne Oversættelse, som imidlertid modtoges med Kulde. De Franske elske blot sit Eget, og de Fremmede komme til Paris for at see franske Stykker. Selv Englænderne sige: „Naar vi ville see Shakespeare, see vi ham hjemme." Heri rose de sig, thi de see ham helst ikke, men see oversatte franske Stykker, endnu heller franske Stykker, som ikke ere oversatte.

Senere har man gjort et Par fortvivlede Forsøg paa at lade Theatret svare til sit Navn og indføre „den rene Historie." Men hvad er Historie i vore Dage? „Helena har aldrig existeret," skriger den ene Lærde, Dagen efter at have været i Thèatre historique, „idetmindste tilhører hun ikke det, man egentlig kalder Historie" — „Helena er en mythisk Person," siger en anden, et Dogme, Dogmen om „den uansvarlige Skjønhed." Det er saaledes Homer vil have hende forstaaet; ved i sine symbolske Poemer at vise os hende altid ung, altid skjøn og selv efter sine smaa Bedrifter æret som en Gudinde ved Menelaus's Hof, medens Menelaus paa sin Side . . . — „Hvad for noget, har Menelaus heller ikke existeret?" — „Ingen har nogensinde existeret." — „Hvorledes! Ikke engang de selv?" — „Ikke engang jeg, vi ere Alle Myther." Forsøg saa, hvo som vil, at aabne historiske Theatre.

Der har været reist det Spørgsmaal, om man ikke skulde vende tilbage til de Gamles Anvendelse af Masken i de historiske Stykker. Det vilde hjælpe paa Illusionen, heder det. Hid med Masken! Illusion, tyk Illusion kan trænges til i en Tid, hvor Menneskene ere blevne saa lærde.

Det nye lyriske Theater i Paris indviedes 30te Oktober. Hvad man først studsede over, var, ikke at see noget Parterre. Parterret har altid været anseet som Folkets Røst, det var det, som udsendte Publikums egentlige Dom. Har man villet fortrænge Dommeren og hans skrækindjagende Pibe? Nei. Man har blot villet forøge Indtægten ved at henvise Parterret, der ikke har Raad til at betale 8 Frks., til de høiere Regioner. I disse studsede man over ikke mere at besværes af den store Lysekrone. Ingen Lysekrone mere! Huset oplyses af en talløs Mængde Gasflammer øverst oppe under Glashvælvingen, hvorigjennem de nedsende deres Skin. Det lysende Hvælv skal gjøre fortrinlig Virkning.

Paris uddeler uden Gjærrighed Gas til sine Børn, Boulevarderne ere glimrende oplyste, men nu finder man, at den Række Kandelabrer, der strækker sig fra Madelainen til Bastillen, ikke er prægtig nok; Kandelabrerne, der før vare oliemalede, skulle nu bronzeres.

Og i 1768 skrev Grimm i sin Pariser-Korrespondance: „Politi-Præfekten Hr. Sartini har længe været beskjæftiget med en Plan til at give Staden Paris en bedre Gadeoplysning. Efter mange Forsøg har han bestemt sig for Lygter med Reflex og vare disse Lygter ikke anbragte i saa stor Afstand fra hinanden, vilde de afgive god Lysning. De forskrækkelige Udgifter gjør at man ikke kan have dem i større Antal; af samme Grund kunne de gamle Lygter ogsaa kun langsomt ombyttes med nye!"

Stakkels Sartini! Hr. Hausman er dog en ganske anden Mand, han finder ikke oliemalede Kandelabrer gode nok! Siden Paris er bleven saa prægtigt, indbilder ogsaa hver Pariser sig at være en Smule Millionær og tænker blot paa at ruinere sig.

Privatbreve fra Warschau vedblive at skildre Stemningen i Polens Hovedstad som fortvivlet. Ængstelse er paa alle Ansigter og Bitterhed i alle Hjerter. Storhertuginden viser sig aldrig paa Promenaderne uden at være omgivet af en stor Eskorte, og de Fremmede, der have seet den unge Fyrstinde i Petersburg, og den uskyldige Frihed, hun der tillod sig, ere ganske forbausede over at møde hende i den lille Victoria, som hun selv kjører, midt i en Troup Kosakker.

Den landsforviste Grev Zamoyski har havt den Sorg at miste sin ædle Gemalinde. Da hun var dødsdømt af Lægerne, bønfaldt Patrioten forgjæves den russiske Regjering om at turde ile til hende. Hendes Begravelse var en Landesorg i Warschau.

Blandinger.

Røverier i det sydlige Italien (fordum Kongeriget begge Sicilier). Tilstanden i det sydlige Italien er mere lovløs end nogensinde. De Bjerge der hæve sig over Sara, tjene til Tilflugtssted for Chiavones Banditter, hvorfra de udbrede sig til Abruzzerne; en anden Bande hærjer den østlige og sydlige Deel af Provindsen. Chiavonister have ogsaa viist sig i den vestlige Deel.

Saravelles og Calvaccantes Bander indehave vigtige Strækninger i Øst, og Syd, samt Midtprovindserne. Den Bjergkjæde, der strækker sig fra Kap Campanella, er ligeledes besat af Banditter. Alle smaa Lokaliteter paa denne Kjæde ere afvæbnede og plyndrede.

Alle Lokaliteter omkring Benevent ere Røvernes Bytte. Det er klart, at samtlige Røverbander have isinde at forene sig for at overfalde Hovedstaden. Denne Hensigt har allerede een Gang været nærved at skulle udføres; man har seet dem ved Castellamares Porte, de snige sig omkring Vesuv og have vovet sig ind i Afragola, en Stad paa 16,000 Sjæle, blot fem Mile fra Neapel. Dette er Landets sande Stilling.

Af femten Provindser ere de ti hærjede af Røvere; de Provindser, som hidtil ere undgaaede Rædselen, ere de tre Calabrier, Terre de Barri og Terre d'Otrante.

Det er altsaa ikke almindeligt Røveri, thi overladte til sig selv, vilde Røverne forlængst været beseirede, medens disse politiske Røvere i to Aar have modstaaet Revolutionens kraftige Virksomhed og en Armee paa syv Batailloner. Den maa altsaa have en Støtte i selve Landet. Nogle Ord ville forklare Stillingen.

Alle rige Mænd, der siden Aarhundredets Begyndelse have været politisk kompromitterede Republikanere, Muratister, Carbonarier og Mazzinister, have seet sig nødsagede til at trække sig tilbage til Provindserne, hvor de have kjøbt sig Eiendomme, og danne herfra Mod-Elementet til det liberale Parti. Ved at angribe dette Parti har Røveriet antaget Charakteer af Reaktion, men det er uden al militær Organisation, uden Enighed, uden bestemt Angrebsplan: fem til sex tusinde Lediggjængere, adspredte mellem Bjergene, forlade hemmelig deres Smuthuller for at røve og tage Hævn, men flygte for den væbnede Magt. Hver Bandithøvding handler saaledes for egen Regning og Faren dækker blot Udpresning og Mord. Land-Befolkningen er forbleven Fortidens Traditioner tro, men fattige, uvidende og som en Følge deraf fiendtlig sindet mod de nye Rigmænd hjælpe de dem, som plyndre disse, og give saaledes Kampene Charakteren af en Borgerkrig. Men er Røveriet almindeligt i Provindsen, er det sandelig ogsaa i Neapel, hvor der myrdes paa offentlig Gade ved høilys Dag. Regjeringen har hidtil blot taget halve Forholdsregler; thi, til dette Lands Skam være det sagt: Røvere og Mordere ere ogsaa politiske Redskaber: i 1848 forsvarede de Kongedømmet mod Revolutionen, i 1860 gave de Garibaldisterne en Haandsrækning mod Revolutionen, idag ere de Mazzinister.

(Efter L'Illustration.)

Literatur.

Sigurd Slembe af B. Bjørnson. Kbhvn. 1863. 300 S. 8. Priis 110 ß. Gyldendalske Boghandlings Forlag. Uagtet det ikke staar til at benægte, at Kritiklysten i vort literære Samfund befinder sig paa et Høidepunkt, som det ikke paa langt nær er lykkedes den kritiske Sands at svinge sig op til, saa maa det dog ogsaa paa samme Tid indrømmes, at Størsteparten af den læsende Almeenhed saa nogenlunde har Kathegorierne inde; man har tillavet sig en ubevidst Agtelse for Kunstgrændsernes Fornuftmæssighed, og Massen er derfor ialfald saavidt fremme, at f. Ex. en Femakters Vaudeville paa Jamber eller et lyrisk Digt i to Bind neppe vilde kunne undgaa at vække Betænkeligheder. Men man vilde vistnok feile meget, om man betragtede deslige Tvivlsmaal som udgaaende fra nogen klar og sammenhængende Erkjendelse af Kunstens Væsen og af dens Formers Love, som hvilende i noget Naturnødvendigt; det er simpelthen det Tilvante, som her gjør sig gjældende paa samme Maade omtrent, som naar et Menneske, uden Begreb om Grammatik, til Nød kan drive det til at læse Korrektur og endog gjennem Øvelse bringer det til en vis Færdighed heri. En Følge af deslige paa den blotte Vane byggede Troessætninger er det da ogsaa, naar Tvivlsmaalene indfinde sig ved en eller anden usædvanlig Kunstform; man veed ikke at finde sig tilrette, ikke fordi man finder noget Kunststridigt i den frapperende Form, men fordi man er uvant med den.

Det er derfor ikke umuligt, at Forundring vil være den fremheskende Følelse hos mange af dem, der tager Bjørnsons nye Digt for sig. Et Drama, der egentlig er tre forskjellige Stykker, med tildeels forskjelligt Personale, med hver sin uafhængige Handling, og som dog tilsammentagne udgjør et Heelt med en fælles Afslutning, — alt dette vil i de videre Læsekredse hos os maaskee komme til at fremkalde Indtrykket af noget Paafaldende. Endvidere vil der maaskee blive ført adskillig Strid om hvorvidt Digtet er bestemt til Opførelse; adskilligt taler for at saadant har været Forfatterens Hensigt, men meget taler ogsaa imod. At det er beundringsværdigt dramatisk bygget er vist, tvivlsommere tør det være om det, theatralsk taget, har samme Styrke. Det er ingen historisk Episode Bjørnson i denne Bog har villet skildre, og det er ikke Sagaens Charakterer han giver. Opgaven har været en ganske anden. Han har benyttet et historisk Stof, men forkastet det til den valgte Tid hørende historiske Kostume. Konflikten i Digtet ligger ikke saameget i Begivenhederne, som i Heltens sjælelige Brydninger med sig selv, og Værket kan i saa meget fuldere Forstand kaldes en storartet Monolog, som Hovedpersonen heelt igjennem er fremstillet som den Isolerte i Verden, som den i en forfærdelig Forstand Eensomme midt i Massen. Det er et Menneske, Bjørnson har villet give, udrustet med rige Evner og mægtig Villie, med en ubetvingelig Trang til Daad og med Ret til at handle, — men uforstaaet og stødt tilbage af sin hele Samtid. Den Kamp, Sigurd har at udkjæmpe, hans Flugt for sine egne Tanker, den Bane han med Charakterens Nødvendighed kommer ind paa, og endelig Katastrophens Afslutning i hans Selvforsoning, er altsammen baade tænkt og gjennemført med stor digterisk Gjennemsigtighed. Sproget er kjærnefuldt, men klart og forstaaeligt; at Værkets første Deel er skreven paa Vers og de to paafølgende i Prosa, vil Enhver, der formaaer at trænge ind i Digtets Natur, let indsee ikke blot Grunden til, men ogsaa Nødvendigheden af. At Sprogtonen ikke er Sagaens og heller ikke skal være det, vil af Ovenstaaende være klart; men dersom Nogen kunde falde paa at opstille dette som nogen Bebreidelse, da gives det ham at betænke, at en bestemt historisk Sprogtone netop vilde være en Feil, hvor Digteren, som her, har stillet sig som Opgave at male en til alle Tider gyldig og forstaaelig Sjælekamp. En Digtning paa denne Grundvold har intet at skaffe med Aarstal og Tidsmæssighed. ✕

— DHrr. Universitetsstipendiater Soph. Bugge og O. Rygh, Adjunkt L. Daae og Rigsarchiv-Assistenterne Huitfeldt og E. Sars have udstedt Indbydelse til et **Tidsskrift for Norsk Historie og Sprog**, der foruden Fædrelandshistorien ogsaa skal omfatte de dermed nærmest beslægtede Videnskaber og saaledes optage Arbeider over den nordiske Sprog- og Oldtidsvidenskab samt ethnographiske eller statistiske Skildringer, foruden Oversættelser og Uddrag af fremmede Skrifter, vedrørende Norden, Anmeldelser af Værker, der angaa disse Gjenstande, og en enkelt Gang Aktstykker. „Vi besidder, sige Indbyderne, allerede flere Hovedværker over den fædrelandske Historie, men derimod kun yderst faa Monographier, populære eller strengt videnskabelige Afhandlinger over enkelte Partier af samme, som dog — idetmindste forsaavidt den senere Del af vor Historie angaar — ere nødvendige, før en mere omfattende Bearbeidelse kan blive tilfredsstillende udført, og hvorved Videnskabens Resultater desuden vinde mere almindelig Indgang hos det læsende Publikum. Der mangler ikke Stof til saadanne; i de store Samlinger af Oldskrifter og Aktstykker til Norges Historie, navnlig i de sidste Aarhundreder, som Samlerfliden efterhaanden har gjort tilgjængelige, er der et rigt Materiale til mindre historiske og sproglige Arbeider, som vel ikke vilde have henligget saalænge ubenyttet, saafremt der havde existeret et passende Organ for deslige literære Frembringelser. — Dette Tidskrift, som vi ville have anbefalet til alle Historie-Ynderes Opmærksomhed, udkommer paa P. T. Mallings Forlag, med 2 halvaarlige Hefter, hvert paa 10 middels Oktavark, og til en Subskriptions-Priis af 1 Spd. 24 ß Aaret eller 6 ß Arket.

— Paa Feilberg & Landmark's Forlag er udkommet **En Fjeldbygd**, Billeder fra Østerdalen af N. R. Østgaard. XVI. 294 S. 8. Pris 96 ß heftet. En Bog, der fremtræder i 3die Oplag i Løbet af 12 Aar, trænger ikke længere til nogen Anmeldelse eller Anbefaling, for at finde frem i Læseverdenen, allermindst naar den allerede er saa meget omskrevet og omtalt, som en „Fjeldbygd" har været. Men efterat saa mange novellistiske og andre Behandlinger af vort Folkeliv i Mellemtiden er fremkommet, turde det ikke være afveien at bemærke, at Østgaards i det Hele troe og til Jagttagelsens og Oplevelsens Sandhed støttede Skildringer af vort Folkeliv ikke have tabt sit Værd derved, at dette Liv er baaret frem i Literaturen gjennem mere storslagne og poetisk berettigede Billeder. Om end langt fra ikke i samme Grad som Asbjørnsens og Moes Arbeider vil dog „En Fjeldbygd" være at betragte som et Folkelighedens Kildeskrift, rigt paa brugbare Motiver for den nationale Digtning. Da Bogen i de nye Oplag ligesom i de foregaaende ikke blot er meget smukt udstyret, men ogsaa faaes indbunden (Priis 1 Spd. 8 ß) i et med sindrige emblematiske Forziringer udstyret smagfuldt Bind, vil den særligen skikke sig til Jule- og Nytaarsgave.

— Hos Cappelen er udkommet **Veien hjem**, af Charles Bullock med Forord af Pastor Jul. Bruun. 190 Sider. 48 ß.

— Paa Steensballes Forlag er udkommet **Henriks Skolegang** af Emilie Marryat. 87 Sider 8. med 4 Tegninger. Priis 36 ß. Forfatterinden til denne Børnebog (Kapitain Marryats Datter) er vort Publikum allerede bekjendt ved et lignende Arbeide, der til forrige Juul udkom paa samme Forlag. De ledsagende Tegninger bestaae af smukke tontrykte Træsnit.

— Paa samme Forlag er udkommet **Juleaften**, Røverslottet, Krukken og Fuglerebet. Fire Fortællinger af Christoph. v. Schmid. Fra det Tydske. 91 Sider 16. Priis 24 ß. Dette Hefte slutter sig ogsaa som 3die Deel til de hos Forlæggeren tidligere udkomne: („Udvalgte Fortællinger") osv., af samme Forfatter, hvilke ere udgivne af Asbjørnsen og have fundet en saa stor Læsekreds, at et nyt Oplag af første Samling er bleven fornøden.

— Af H. Meltzer's saa gunstigen modtagne **Smaabilleder af Folkelivet** er nu første Samling udkommet i et nyt Oplag, 226 Sider. Priis 60 ß., J. Dybwads Forlag.

— **Juleliteraturen.** Siden vi sidst omtalte det danske Bogmarkeds, paa Julen beregnede Tilvært, have vi modtaget saa mange nye Skrifter, at en Gjennemlæsning og udførlig Anmeldelse af dem i den korte Tid vilde overskride menneskelige Evner. For at vore Læsere imidlertid inden Julens Forløb kunne faae en Forestilling om hvad der forefindes, troe vi at burde give etslags yderligere Katalog, med Tilføielse af Sidetal og Priis, hvori allerede nogen Veiledning ved Indkjøbet kan haves.

Familien Nordby, Roman i tre Dele af H. F. Ewald, Forf. af „Waldemar Krones Ungdomshistorie" Frants Bockmann, m. m. Tilſ. 800 S. 8. Priis 2 Spd. 57 ß. (Gyldendalske Boghandlings Forlag). — Det første af Forfatterens her nævnte tidligere Arbeider, der udkom anonymt og i sin Tid anmeldtes i dette Blad, lader haabe det Bedste med Hensyn til dette hans nye Værk.

En Kjærligheds-Historie. Fortælling af G. h. 434 S. 8. Priis 1 Spd. 12 ß. Wøldikes Forlag. — Bogens Forfatter har tidligere skrevet „Dansk Soldaterliv" og „Varulven," af hvilke Fortællinger idetmindste den første fandt en gunstig Modtagelse. —

En Omvei. Fortælling af Leonard. 216 S. st. 8. Priis 99 ß. Lose & Delbanco's Forlag. (Rost i Danmark.)

Beretning om de vidtbekjendte Molboers vise Gjerninger og tappre Bedrifter. Dem til Ære og Andre til Lærdom og Fornøielse udi Trykken befordret. Ved V. Fausbøll. 64 S. 12. med 15 Tegninger af Marinemaler Blake. Priis 50 ß. Wøldikes Forlag. — Dette er en ny, med literære Anmærkninger forsynet Udgave af den bekjendte danske Folkebog, der sandsynligviis første Gang udkom i Slutningen af forrige Aarhundrede, og blandt hvis mange Optryk og Udgaver een er foranstaltet af Sprogforskeren R. Rask (1827.) Indholdet er forskjelligt fra L. Tiecks fine, af Oehlenschläger oversatte Fortælling om de samme indbildt-forslagne Molboer, men den ironiske Tendents er fælles.

Paradiset. Bibelsk Drama af Fr. Paludan-Müller. (To Dele med en Mellemhandling.) 209 S. Priis 83 ß.

Digte af S. Schandorph. 121 S. 16. Priis 39 ß. W. Priors Forlag.

Blandt Oversættelser kunne vi nævne:

En Slavindes Liv og Kamp, fortalt af hende selv. Udgivet af Maria Child. Efter den engelske Original ved Wm. Mariboe. 286 S. 8. Priis 91 ß.

Det hvide Huus. En Fortælling for Ungdommen af Mme. Edm. de Pressensé (Forf. af Rosa, et Afsnit af en ung Piges Liv.) Efter det Franske ved S. B. 216 S. st. 8. Priis 66 ß.

En Sjæls Samtale med sig selv. Af Thomas a Kempis. Efter Mag. Bernhards Udgave, paa Dansk ved Ad. Enkebølle. 206 S. 16. Priis 33 ß. — Disse trende Skrifter ere alle forlagte af Wøldike.

Norge.

Christiania. Vore Dagblade ere oftere blevne beærede med en egen Sort indsendte Produkter, hvori navngivne Mænds Ytringer i Skrift og Tale ikke gjordes til Gjenstand for Kritik, men kun aftryktes Side om Side med Stumper af fremmede Forfattere, paa hvem der saaledes skal være udøvet et grovt Plagiat. At vindicere formentlig plyndrede Autorer hvad deres er synes imidlertid aldrig at have været de gode Indsenderes Hensigt, men derimod kun at komme en eller anden Modstander tillivs ved at bringe ham i dette Slags literære Gabestok. Denne lave og smaalige Hensigt har imidlertid aldrig saa tydeligt været lagt for Dagen, som i en indsendt Artikel i Morgenbladet for 14de Decbr., der ved hint Slags Sammenstilling søgte at godtgjøre, at Advokat Richter i en Tale i Storthinget har plagieret Lord Macaulay. Uagtet Indsenderen selv har foretaget Oversættelsen af Macaulay og saaledes havt det i sin Magt, blandt de synonyme Udtryk at vælge netop dem, der kunde tjene til at godtgjøre Plagiatet, er dog Forskjellen i Udtryk og Tankegang saa stor, som den vel kan være i Behandlingen af et fælles Emne af forskjellige Forfattere, hvis Anskuelse gaa i samme Retning. For at gjøre Ligheden slaaende, fremhæver Insenderen komisk nok flere enkelte Ord, som saavel Richter som Macaulay have brugt, saaledes Præmie, Straf, Straffe, Søn, Sønner, Talenter, Læge, Overgeneral, orthodox; men ved at gaae frem paa den Maade, vilde det være den letteste Sag i Verden at godtgjøre, at Indsenderens inledende Bemærkninger til hans Angreb var stjaalet fra Bunyans Pilegrimsvandring eller fra hvilketsomhelst andet asketisk Skrift, ikke at tale om, at Macaulay selv vilde komme slemt i Stikken ligeover Fader Holberg og andre ældre Forfattere, som have skrevet om Tolerance og Religionsfrihed, hvis man fik dem oversat paa Engelsk i hiint specielle Øiemed. Uagtet Indsenderens Hentydninger til Hr. Richters tidligere Examenstrin ikke tyder paa stor Humanitet og Takt, er man dog af Forf.'s indsendte Stykke ikke berettiget til at tiltro ham et saa svagt Judicium, at han virkelig i Richters Tale skulde finde en til hin haanlige Behandling kvalificeret Forgaaelse. Tvertimod lader det sig heller antage, at Indsenderen under Ønsket om at skade Hr. Richter, har antaget en Angrebsplan, hvis Huulhed han erkjendte, men hvis Virkning han ansaa for ufeilbar: den at give Folk noget at stirre paa, hvoraf en velvillig Tro kunde udfinde hvad det skulde være. Naar man af Peder Paars veed, at alle, som gav sig til at stirre længe nok paa Maanen, omsider der fandt ikke blot Skibet, men ogsaa Skibshundene, tør man billigviis forudsætte, at en dygtig Stirren ogsaa kan finde disse Plagiatets Chimærer, som Indsenderen paatager sig at forevise.

— Under 13de Decbr. er resid. Kapellan til Asker Chr. G. Døderlein udnævnt til Sognepræst i samme Prstg.; Provst i Stavangers Provsti og Sognepræst i Strand D. E. Jæger til Sognepræst i Oddernæs Prstg.; Stiftskapellan i Tromsø Stift Imanuel Ottesen til Sognepræst i Vadsø Prstg.; ledig pers. Kapellan J. K. Petersen til Sognepræst i Øvrendals Prstg.; Sognepræst i Loms Prstg. N. F. J. Aars til Sognepræst i Østre Thotens Prstg.; peks. Kap. H. H. T. Borckgrevink til Kaldskapellan i samme Prstg.; Expeditionschef B. Thurmann til Sognepræst i Norderhovs Prstg.; resid. Kapellan til Modums Prstg. C. M. Glückstad til Sognepræst i Hitterdals Prstg.; Cand. theol. G. G. Bergh til Sognepræst i Norddalens Prstg.; Realkandidat A. J. Utne til Overlærer ved Drammens lærde og Realskole, samt Adjunkt ved Frederikshalds lærde og Realskole V. Chr. H. Andersen til Overlærer ved samme Skole.

Under s. D. ere Efternævnte meddeelte Afsked i Naade, nemlig: Sognepræst til Grue Prstg. S. Dahl med aarlig Pension 600 Spd., Sognepræst til Kvikne Prstg. O. D. Krabbe med aarlige Vartpenge 300 Spd., samt Kapitain Fr. N. V. Engelhart med aarlig Pension 288 Spd.

— Christianias „nye Raadhuus", som allerede i Cannabichs tydske Bearbeidelse (fra 1842) af Balbi's verdensberømte Geographi regnes blandt Byens „mærkværdigste Bygninger," er nu rykket saa langt fremad mod Virkeligheden, at dets Tomt (i Møllergaden, ligefor Rigshospitalet) er indhegnet, for at Fundamenteringen kan begynde.

— Gjennembrydningen mellem Østregade og Grændsen, hvorved Øvre Slotsgade bringes i direkte Forbindelse med Grændsen, er nu tilendebragt, og to Gaarde have i den korte Tid reist sig i den nye Gadelinie. — De røverredeagtige Fattigstuebygninger ved Jernbanetorvet nedbrydes for Tiden. Til Vinding for Torvets Udseende have Byens Fædre ikke solgt disse Rønner (i Lighed med den afskyelige Fattigstue i Raadhuusgaden) saaledes at de kunde opkalkes til Boliger for Byens bedre Befolkning", efterat de havde viist sig ubeboelige for dens Fattiglemmer.

— Storthinget har forkastet det til Forandring i Grundlovens § 14 og 21 fremsatte Forslag gaaende ud paa, at den til Kronen nærmest arveberettigede Prinds (ikke blot Kronprindsen) eller hans ældste Søn kunde være Vicekonge i Norge.

En Forhøielse af Prinds Oscars Apanage fra 11,000 til 13,000 Spd. er eenstemmig antaget.

Hermed Tillæg af Avertissementer.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 52. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 28de December 1862. | Abonnementsprisen er 1 Spd. Halvaaret. | 11. Aarg.

Indhold.

Fra alle Lande.

Vinter-Koncerterne i Krystalpalladset i Sydenham ere begyndte med stor Glands, thi engelsk Veir er aldrig til Hinder for de store Tilstrømninger. Blandt Orchester-Nummerne var Gades Symphoni i E-Moll og Webers Ouverture til Jægerbruden, og hvad der interesserer os: den tydske Violonist Joachim spillede Tellefsens Berceuse, en yndig liden Komposition for Violion, Violoncel og Piano, som Tellefsen havde komponeret for sin egen Koncert i Paris i April Maaned ifjor, hvor Anmelderen igjen var Vidne til den overordentlige Ærbødighed, hvormed denne vor Landsmand modtoges i Kunstverdenen. Synes vi her hjemme, at han er for lidet Charlatan, at han lægger for liden Vægt paa at tiltale det store Publikum, gaar han i Paris endnu langt videre og spiller udelukkende for allerede opladte Øren. Naar andre Koncertgivere gjemme deres Bravournummer til Slutningen, for at høste Blomster og Fremkaldelser, gjør han stik det Modsatte, har han noget rigtig fiint og stille, kommer det tilsidst, og ligeoverfor Publikum er han i sin personlige Fremtræden knap høflig. Naar man skriger og klapper, viser han sig et Sekund i Døren, skyder allerhelst sine Assistenter ind foran sig og et Smiil til Tak for Æren er aldrig paa hans Ansigt. I London gav han i Sommer en glimrende Koncert, hvor han assisteredes af Jenny Lind, der endnu synger som maaskee ingen anden nulevende Sangerinde, men hun synger blot hvergang hun trænger til Penge, og det hænder ikke ofte; ifjor byggede hun sig et Huus og det førte til en Række Koncerter, som Englænderne omtale med Stolthed. I femten Aar har hun ikke assisteret en fremmed Kunstner. Tellefsen foredrog sin Berceuse og assisteredes af Joachim, som Ugen efter paa sin egen Koncert igjen gav Publikum denne yndige Berceuse, der nu sees gjenoptaget ved Vinter-Koncerterne. Joachim er som bekjendt en af de tre eller fire Violinister, der have Verdensry. —

Medens der arbeides paa Monumentet for Prinds Albert, har hans bedrøvede Hustru reist ham et andet mere rørende Monument. I forrige Uge kjørte Dronning Victoria med Prindsesse Alexandra og sin hele Hofstat til Flemish Farm og plantede paa det Sted, hvor Prindsgemalen affyrede sit sidste Skud kort før han blev syg, en Eeg, der skal føre Navn af „Prinds Alberts Eeg."

Usikkerheden i Londons Gader vedbliver. Der hersker en sand panisk Skræk for de Tigre, der ved høilys Dag og midt i aaben Gade bagbinde og plyndre den fredelige Vandrer; det er som om man ved Hexeri pludselig var sat tilbage til Midten af forrige Aarhundrede eller til en italiensk By, fuld af Bravos. Ingen Borger, der forlader sit Huus, veed om han ikke inden Aften er i Hospitalet.

Forbrydelsen antager ligesom Sygdomme ofte en epidemisk Charakteer, men Englænderne ere et praktisk Folk, og søge Grunden dybere, ja i selve Lovgivningen, der viser langt mere Omhed for Borgerens Gods end for hans Liv og Lemmer. Skamslaaes en Mand, saa han aldrig forvinder det, slipper Gjerningsmanden med en Mulkt, bestjæles samme Mand for en Penny, stikkes Tyven i Hullet. Hendes Majestæts Undersaatters Liv og Lemmer taxeres af Loven forbausende lavt og herover kjævle nu Juristerne.

Intet er nyt under Solen og en Mand, der har læst Cartouches Memoirer, oplyser med megen Vigtighed, at den garotting proces, som nu er i Mode i London og som har været anseet som hjemmefødt der, allerede var kjendt under den store Konge og brugtes mens Cartouche „florerede" til Afverling med la poire d'angoisse, „der hurtig blev puttet ind i Godtfolks Mund," heder det. Man gik altsaa i hine Tider med aaben Mund!

Saa tragisk er sjelden en Ting, at den jo ikke har sin komiske Side, og denne begynder at vippe frem. Pater familias opfinder mange nye Maader til at sikre sit dyre Liv og har han fundet noget, meddeler han Opfindelsen til sine truede Medborgere. „Politiet stikker Hænderne i Buxelommerne og tager dem blot op for at straffe Uskyldigheden," siger en saadan vred Opfinder, der har raadet et Par smaae Bogtrykkergutter, som den hele Nat maa rende i Gaderne, at have en ladet Pistol i Haanden og som han har havt den Tort at see arresterede, fordi de skjød Pistolen af udenfor deres Huusdør i den meget lovlige Hensigt ikke at skræmme deres Mødre.

Dagens store Begivenhed i Paris er Indvielsen af den nye Boulevard, som Stadens Fædre have villet skulde efterlade et imponerende Indtryk. Men langt mægtigere Indtryk end Triumphbuer, Faner og Blomster har den militære Pomp efterladt, som Keiseren udfoldede ved denne Leilighed. Saagodtsom alle i Paris værende Tropper vare tilsagte i Galla. Keiseren ankom tilhest ledsaget af en glimrende Generalstab, Keiserinden i en Vogn med Speilglas, eskorteret af Garden. I sin Tale lagde Keiseren fornemmelig Vægt paa sin stadige Omtanke for de arbeidende Klasser. Han hentydede paa store forestaaende Reformer, der sigtede til dette Maal, blandt andet Afskaffelsen af de gamle Bager-Privilegier, der tynge paa hans Hovedstads Befolkning. Ved at sætte Kapitaler til Disposition for retskafne, arbeidsomme Haandværkere, agtede han at gjøre det Ordsprog til Løgn, der siger: „at man blot laaner til de Rige."

Denne fede Bid gav den kloge Mand Interesserne, der skrige og hyle omkring hans Throne, derpaa fik Sentimentaliteten ogsaa Sit. Den nye Boulevard skulde ikke forevige Mindet om den hans Slægt saa kjære Dronning Hortense, men om en fransk Patriot, Richard Lenoir. „Jeg ønsker, sagde Keiseren, at hædre den Mands Minde, som fra simpel Arbeider i Forstaden St. Antoine svang sig op til en af Frankrigs største Manufakturister og som Keiseren dekorerede med egen Haand, fordi han i Lykkens Dage brugte sin Formue til at bistaa sine Arbeidere, og i de onde Dage til at væbne dem for at tilbagevise den fremmede Invasion. Boulevarden skal bære Navn af:

„Boulevard Richard Lenoir."

At denne Forherligelse af en plebeiesk Landets Velgjører modtoges med endeløs Jubel, er det vel unødigt at tilføie.

Keiserinden siges at have været meget indtagende iført Legitimisternes hvide Farve og den keiserlige Violette. Skjønt hendes ultramontanske Sympathier har gjort hende i den Grad upopulær i Paris, at der har været en Deputation hos de Morny, der forlangte indtrængende af Ministeren at lægge Herkules paa Hjertet, at Omphales Rok ikke passer for hans Haand, har Pariseren formeget Galanteri til ikke ved en saadan Leilighed at hylde Skjønheden og forglemme Bigotteriet.

En Begivenhed, der samtidig har beskjæftiget Pariserne, er at den bekjendte Emile de Girardin igjen har overtaget den ledende Artikel i la Presse. Han møder frem i fuldt Harnisk og hans første Artikel gjør os strax femten Aar yngre ved at føre os tilbage til den Tid, da Girardin hver Dag havde mindst een ny Idee til sit Lands Tjeneste. Han er indigneret over at gjenfinde Samfundet, Politiken, kort Verden, netop som for fem Aar siden, da han forlod den, og optræder nu omtrent som Bonaparte efter Felttoget til Ægypten: „Hvad have I gjort af det Frankrig, jeg efterlod Eder saa skjønt?" spurgte den store Kriger. „Hvad have I udrettet i de fem Aar siden jeg — Girardin — forlod Arenaen? Hvilke Seire have I vundet, o Journalister? Jeg efterlod Eder en Skare uløste Spørgsmaal. Viis mig et eneste, I have bragt frem til Klarhed?" Ligesom den Skjønne i Eventyret, der efter sin hundredeaarige Søvn ikke finder mindste Forandring i sin Faders Palads, erklærer han, at Alt har været Søvn og Apathi, medens han var borte. Det var altsaa paatide, at Diocletian forlod Salones Haver.

En høitæret fransk Veteran, en verdensbekjendt Kunstner, Horace Vernet, er syg til Døden. Der er ingen Mangel paa Trøst omkring denne store og gode Mands Leie. Da Keiseren erfarede hans Sygdom, sendte han den berømte Kunstner et egenhændigt Brev, hvori han udnævnte ham til Kommandør af Æreslegionen. Hvilken stor og herlig Karriere har dog ikke været hans! Men vi ville senere komme tilbage hertil.

Blandt de talløse Rariteter, som falbydes i Paris til Julegaver, er ogsaa smaa Jesusbørn i Vox fra 12 Franks Dusinet til 200 Franks Stykket.

„Da Julen nærmer sig, heder det i et Blad, tro vi at burde gjenkalde i vore fromme Læseres Erindring, at Huset X— har et smukt Udvalg af Jesusbørn i Vox i alle Størrelser. Der er nogle meget smaa, smagfuldt lagte i smaa Straasenge eller smaa Krybber. Man vil ogsaa finde Dyr i Vox som Æsler, Oxer, Faar osv."

Os forekommer denne Art Fromhed i høieste Grad forargelig og hæslig.

Aarsprædiken til Vestlandspartiet.

(Slutning fra forr. Nr.)

Med et politisk Skib, som styrer saa aldeles udenom alt fornuftigt Land, tør heller Ingen vove at fragte nogen magtpaaliggende Interesse eller nogen Sag, der for Alvor er ham dyrebar. Udsigterne til gode Forbindelser og Alliancer, hvilket er en Nødvendighed ikke mindre i det politiske Forretningsliv end i det økonomiske, ville derfor stedse stille sig mere og mere mørke for Partiet, indtil den Dag kommer, da det atter maatte beslutte sig til at styre sit politiske Fartøi efter Kompaset og, om ikke gaae over til, saa idetmindste falde tilfode for dets Mening om hvor Nord og Syd er. Det kan gjerne være, at Kompaset er en splittergal Indretning og at Vestlændingernes Mening om, hvor det politiske Nordpunkt ligger, igrunden er den rette. Det kan endog gjerne være, at Alt hvad Verden til Dato har seet opstillet som almindelig Fornuft, bare er splitter galt. Der er nemlig ikke saa faa af Philosopherne, som ogsaa have bekjendt sig til den Mening, om just ikke netop til Fordeel for vore Vestlændingers, saa til Fordeel for deres egne Theorier. Det kan saaledes endvidere gjerne være, at Bergsager igrunden har Ret med Hensyn til sine Banktheorier, at Jaabæk igrunden har det med Hensyn til sin Pensionslære, og at hver af de andre vestlandske Blinkfyre for vort Statsskib igrunden har det hver med Hensyn til sine politiske Havarisætninger. I dette Punkt ville vi lade Striden fuldkommen uafgjort. Hvad vi derimod her ville fremhæve som uomdisputabelt Faktum er det, at Verden til Dato stadig har gjort den Erfaring, at den Skipper, som ikke navigerer efter almindeligt Sømandsskab og Kompas, han strander, og at det politiske Parti, som vrager de i Politiken almindeligt erkjendte Fornuftsætninger, gjør ligesaa. Men er nu engang denne Verden slig og maa dette ansees vist — saa henstille vi til Partiet, om det ikke skulde være rigtigt ligesaagodt først som sidst at tage det kolde Vand over Hovedet og gjøre den for det principielle Opofrelse, at sætte den almindelige Fornufts Kompas oppe paa sit Dæk og styre derefter. Hvad der maa til det maa til, og, naar det politiske Skib tydelig sætter paa Land efter den gamle Seilemaade, bør Partiet jo før jo hellere overvinde sig selv og slaa ind paa den fore-

slagne nye, der ialfald har den Fordel at være prøvet og befunden god, alt siden den første Stat opstod. Ethvert enkelt Medlem er det jo for det alligevel forbeholdt til privat Brug at beholde sine afvigende Meninger i Lommen og at haabe paa, at deres Dag nok kommer. Det er kun med disse Særprincipers Fremtræden i Offentligheden, at vi her have at bestille.

Vor Frihed er nu snart halvhundrede Aar gammel. Dens Arbeidere ere nu alt komne ud i Hverdagene fra den store aarlange Nationens Søndag, hvori Syttendemaisangene vare Psalmerne og hvori det var nok til at være Politiker, at Manden havde Stemme i sin Hals. I de Tider gjorde det ikke saa farligt om en Bondemand sludrede en Smule paa Thinget; thi den Enkeltes Stemme hørtes da mindre under den almindelige store Stemning. Vor Frihed bares da af den nyvakte Folkefølelse med en sublim Opløftethed, som vakte andre Landes Beundring og som gjorde vort lille Land til en moralsk Stormagt mellem Europas andre ufri Nationer, saa at vi nævnedes ved Siden af Lande som England og Amerika. Det, som beundredes og overalt vandt Norge de Sympathier, som til denne Dag har været vort Lands bedste Forsvar, var det stærke Underlag af Nationalcharakteer, hvorpaa det i Historien tilsyneladende saa rodløse og pludselige Faktum i 1814 i vort politiske Liv mere og mere har aabenbaret sig at hvile, vor sindige Forstand og ligesom den moralske Skulderbrede, som Nationen paa sine Storthing har viist sig at have til at bære denne sin Grundlov frem igjennem Tiden, — var det charakteerfaste Enten-Eller, hvormed vort lille Land — i Lighed med Schweitz — altid har værnet om sine Selvstændighedsspørgsmaal. Forhandlingerne i Storthinget ere derfor ikke bare til vort eget private Brug; de have en stor og væsentlig Side udad mod de fremmede Nationer, hvis Sympathier er os til mere Beskyttelse end baade Armee og Flaade. Det er saaledes af Vigtighed, at Nationen ikke i disse Fremmedes Øine decharakteriseres, at ikke Storthinget fra sin gamle ædle Simpelhed synker ned til Rangen af en med Sludder og smaalige Intriguer opfyldt Listerkommune, hvor de store Interesser ofres for at give Smaaligheden Triumpher. Det nytter ikke med enkelte vestlandske Herrer at ville efterligne Amerika slavisk Alt. Vi taaler saaledes ikke, ligesom dette Land at heise et af alskens altfor yderligt hævdede Lokal- og Partiinteresser sønderrevet Nationalflag, vi taaler heller ikke som dette Land at vrage alle andre Nationers Agtelse.

Parti af Hønefossen. (Efter Originaltegning af Landskabsmaler Boll).

Det er ikke Tilladelsen til at gjøre Parti og fremme sine Særinteresser, som vi fra vort Standpunkt ville nægte. Langt ifra. Vi have endog personlig tilovers for Mangt og Meget af hvad disse Folk fare med. Det, som vi nægte dem, er Tilladelsen til i deres politiske Færd, at optræde hensynsløst borneret og Tilladelsen til at være det farlige Jæderen og Listerland, hvorpaa ethvert liberalt Fartøi fra Intelligentsen absolut maa sætte paa Land, hvis Skipperen er godtroende nok til at lade sig narre af disse Vestlandsfyres Blinklys af Phraser. Det er Sandhed og fornuftig Hensyntagen, som vi forlange indbragt i deres Politik

Eller hvad skal man sige om Folk, som finder det rigtigt at sætte i høilydt politisk System slige Anskuelser om Embedsstandens Stilling til Folket, som dem, der nylig gaves tilbedste i Debatterne om Embedsmændenes Religionsfrihed og om Pensionerne, — Anskuelser, som, hvis man ikke havde været saa fuldkommen tryg for, at de ved deres egen Absurditet døbede sig selv i den almindelige Mening, jo forlængst maatte have drevet vor Embedsstand til en Kamp paa Livet for sin Redning, stillet denne Stand, der som den, der bærer i sig Landets meste Intelligents, unægteligen endnu staar ved vort Statsskibs Ror, i den haarde Situation at have Valget mellem at oprives og trædes under Fødder af Raaheden hjemme, der misbruger sin politiske Magt, — Noget, Historien, har viist, at intet Lands Intelligents taaler, og det at søge Hjælp hos de Fremmede, som kun altfor gjerne ønske en slig Situation istand for at faae fiske i rørt Vand her i Landet. Naar saaledes i den fornyligt behandlede Religionsfrihedssag Listerherren, der selv jo som vi see vil have sin Frihed til efter egen Kommoditet at spadsere ind og ud af Statskirken, finder at Straffen af Embedsafsættelse alligevel bør opretholdes for den Embedsmand, som gjør det samme, saa er jo dette klarligen at sætte Embedsstanden ned til en moralsk afhængig og ufri Tjenerklasse under de andre Samfundsklasser. Listermanden forvexler her synligen det at være Statens Tjener med det at være hans eget private Tyende, „som ikke er antaget paa andre Konditioner;" han snakker sit Vrøvl, der intet havde at betyde, dersom der ikke stod den udvortes Magt af en aandeligt forældet Grundlovsbestemmelse bagom det, og træder her, hvor han kan slippe til at afgjøre under Hælene den Frihed for sin religiøse Overbeviisning, som maa være en Hovedsag for den dannede Klasse i ethvert Land.

Under Pensionsdebatterne, hvor de ligeledes toge deres egen private Listermaalestok for Tyendeløn og Kostholds frem til officielt Maal for vore udtjente Videnskabs- og Embedsmænd, var Publikum letsindigt nok til at lee, saa Taarerne trillede, istedetfor som ret var at græde over Jerusalem. Men lo Publikum, saa havde det ogsaa Grund dertil. Thi paa sit bondenationale Theater gav Partiet jo den livagtige „Jeppe paa Bjerget", kun med de Forandringer som fulgte af at det her var Jeppe paa Storthinget, og det gav ham akkurat som han teede sig oppe hos Baronen, da han vel var kommet til Magten, men ikke endnu til Stormandssindet, der ikke lader sig iføre fuldt saa rafkt som et Par Burer. Vi saa, hvorledes Jeppe vilde tage igjen, hvad Baronen (Staten) før havde bevilget Ridefogden og de andre Tjenere i Løn, hvorledes Jeppe indbildte sig, at alle disse Udtællinger bare skulde suges ud af hans egne gamle Bondelommer, som nok endnu laa tomme og vrængte der ude paa Møddingen, hvorledes Jeppe opgjorde i sit Sind Lønningerne efter Statusen i denne sin overstyr satte private Statskasse, hvor ufattelig store Lakeiernes Lønninger forekom ham, hvilken Misundelse disse Summer opvakte hos ham, og hvorledes han fandt det i sin Orden nu at lade Tjenerne undgjælde for den Feil, Baronen havde begaaet ved i sin Tid at gagere dem godt og forpligte dem til at leve derefter.

Vi ere ikke af dem, som elske Embedsvælde eller Bureaukrati eller som ønske Landet en Stand af Mandariner. Vi sværme tvertimod stærkt for alle de Midler, hvorigjennem vort Folk kan politisk uafhængiggjøres af denne, saa det kan staae uden som nu at behøve at bruge netop hiin ene Stand som Krykke. Vi sværme derfor for Folkeoplysning og Tilvænnelse til Selvstyrelse gjennem alle Slags frie Institutioner, men derimod aldeles ikke for det vestlandsk-politiske Kvaksalvermiddel, at udmavre Embedsstanden ved Gagebeklippelser og Sultepensioner m. V.

Saalænge al Historie fortæller, at det *netop for den lille Nation i dens politiske Situationer er nødvendigt at hanle stort*, saalænge trænger vort Land til Folk af en større og oversigttigere Politik, der kan bære oppe, naar det kniber. Men slig stor og stærk politisk Opfatning skabes ikke iblandt Folk, der ere af saa egoistiske og lidet opløftede Begreber som dem, Vestlandspartiet mere og mere lægger for Dagen. Det vil heller ikke længere gaae paa den gamle Maade med bare at stikke Folket Blaar i Øinene med det gamle Phrase-Program om „Sparsomhed i Statshuusholdningen, Udvidelse af Folkets Selvstyrelse, Overholdelse af Storthingets Ret overfor Kongemagten og Nationens Ret i Forhold til Sverige samt Udvidelse af Næringsfriheden," naar Partiet samtidig siger Nei, hvergang det kommer til Stykket og skal stemmes. Hvor der forlanges Religionsfrihed, Aabning af et sandere parlamentarisk Liv hos os ved Statsraaders Deeltagelse i Thinget, økonomisk Frihed f. Ex. for Rentefoden — der staae de bestandig imod. Og man har derfor nu almindeligen faaet den Tanke, at alle disse deres Phraser kun ere de hvide Faareklæder, hvormed de dække deres egen egoistiske og særskilte Stræben efter Magt. At Partiet, naar det kommer til Stykket, gjerne slipper hvilkensomhelst af de Sætninger, som de bare have brugt til at gjøre sig store med, saaledes t. Ex. Juryen eller Statholdersagen, vilde ikke komme uventet for Nogen. Det er jo, tænke de, bedre at ofre Ulden, hvori man klæder sig, end selve Personen, som klædes, og der vil jo altid være noget Nyt at finde paa, som atter kan trække. Naar vi her have præket saameget for vor nationale Jeppe og efter Evne ageret hans Mester Erik, saa er det blandt andet ogsaa, fordi Jeppe nu skal ud og handle i store Sager, hvor det gjælder mere end nogensinde at faae ham stivet op fra sine Fæstebondebetragtninger til det sande norske Stormandssind, som han vistnok ikke har af Naturen, men som er saa høilig fornødent for Landets nærværende Situation.

24.

Nye Billeder fra det gamle Ægypten.

Ligefra vort Aarhundredes Begyndelse har Ægypten, den urgamle Kulturs Vugge, fra alle Sider været Gjenstanden for levende Opmærksomhed. Landets overveiende monumentale Natur frembød for de bildende Kunster et rigt og lønnende Udvalg af maleriske Udkast, man havde blot at vælge mellem de Skatte af Mindesmærker fra alle Tider, hormed Ægyptens Jord er smykket, og saaledes er i Løbet af de sidste Decennier, saameget Herligt skabt og ydet af Kunstnere fra alle Europas Lande, at man saagodtsom har et fuldstændigt Billede af det monumentale Land fra Alexandrien indtil den anden Katarakt. Blandt disse glimrende Publikationer ville vi først fremhæve Description de l'Egypte, offentliggjort med usædvanlig Pragt paa Keiser Napolen den 1stes Befaling, samt et nylig udkommet Pragtværk, som skyldes Kong Wilhelm den 4de af Preussen. Disse Værker have forunderlig lettet Adgangen til det selsomme Land, og vi kunne nu uden at forlade vor Stue, og uden stor Omkostning, gjøre de interessanteste Vandringer gjennem hele Ægypten.

Siden Photographiens Hemmeligheder ere afslørede, have Mestrene i denne Sortekunst ogsaa tryllet Ægypten ind i deres Kasse. Landet har været gjennemreist til alle Sider og der er opstaaet større og mindre Samlinger, hvilke dog samtlige træde i Baggrunden for hvad der er hjembragt til Tydskland af Photographen Hammerschmidt, som efter et femtenaarigt Ophold i det gamle Pharaoland, er vendt tilbage til sit gamle Hjem Berlin, og har bragt en rig Skat af Udsigter fra Nilens Bredder, det gamle og det nye Ægypten, til den tydske Musestad.

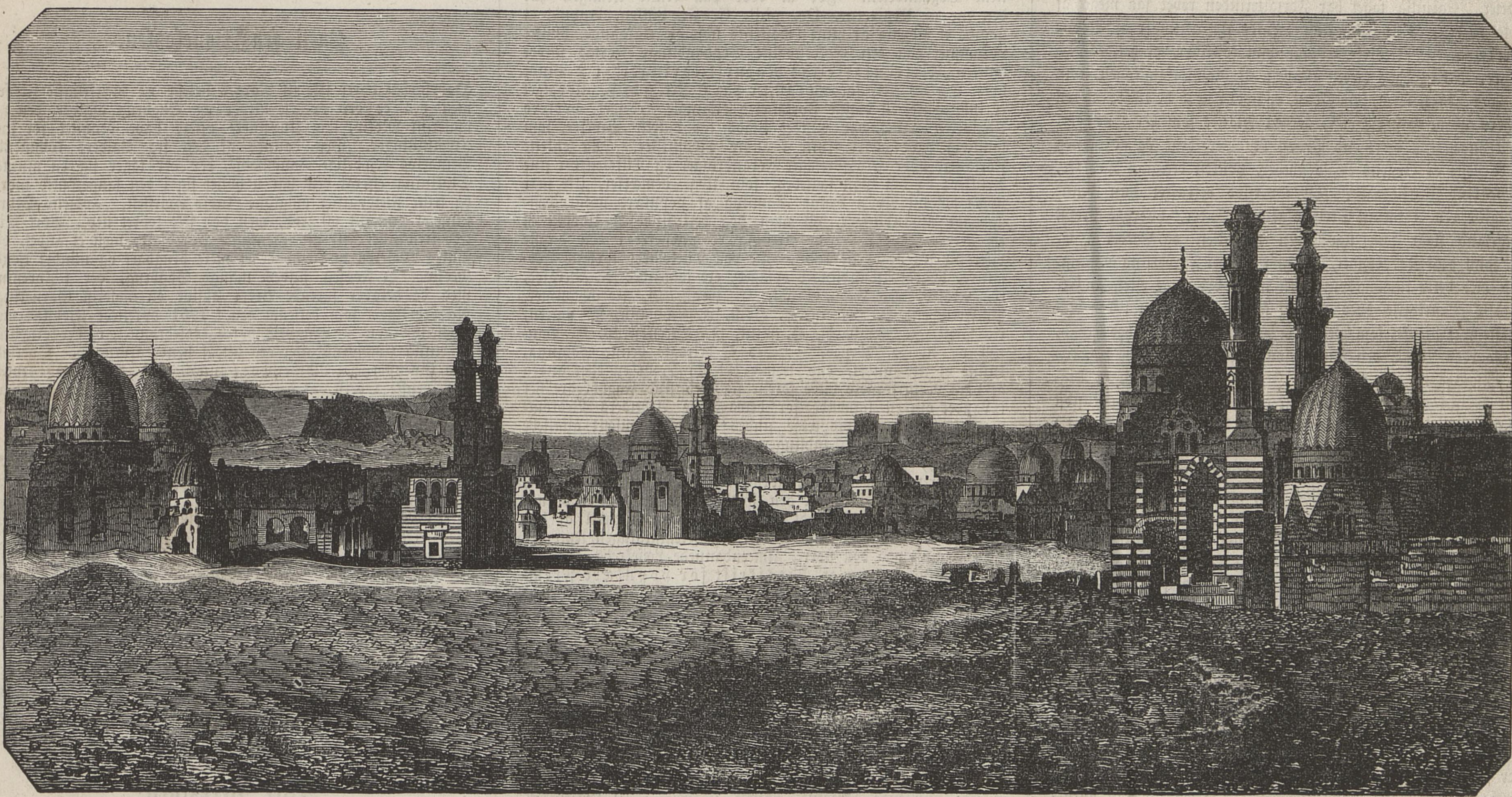
Hans Samlinger af photographiske Udsigter fra Ægypten have en dobbelt Fortjeneste. For det første ere hans Photographier af en ganske fortrinlig Skarphed og Fuldenhed, for det andet — og det turde være det Væsentligste ved Sagen — ere de udførte med et ganske særegent Udvalg og en sand kunstnerisk Opfatning af Gjenstanden.

Et ganske besynderligt Held var det, at den dygtige Kunstners Reise i Over-Ægypten og det nubiske Land faldt sammen med de store Udgravninger i de endnu med Gruus opfyldte Tempelrum i Over-Ægypten, der udførtes af Mariette paa Vicekongen af Ægyptens Befaling. Hammerschmidt har saaledes havt den Lykke at see og photographisk lære at kjende de af Mariette udgravne Rum saavel i Theben som i Edfu, det gamle Appolinopolis Magna, og saaledes have vi erholdt de troeste Indblik i Oldtidens Reder, som først nylig efter lang Sammensynken ere traadte frem for Dagens Lys.

Vor Afbildning fremstiller Dødsstaden i Kairo: Gader, Huse, Pladse, Mosteer, Alt taust, uden Liv — Menneskene sovende Dødssøvnen under Jorden. Standpunktet er valgt saaledes, at Beskueren har Udsigt til Mokattambjerget og Kairos Citadelle. Den sidste overrages, synlig i det vide Fjerne, af Mehemed Alis berømte Moskee. Billedet viser os med den Troskab og Udførlighed i Detaillen, som Photographien har forud for Maleriet, den hele Række af hine mærkværdige, architektonisk vigtige Dødskapeller, som skylde de engang i Ægypten herskende Kaliffer deres Tilblivelse. Kun faa ere vedligeholdte, de fleste ere blot Ruiner og true med pludselig at styrte ganske sammen. Til deres Vedligeholdelse skeer desværre intet og de ville snart kun være Efterverdenen bekjendte gjen-Billed og Skrift.

Literatur.

Stjórn. Gammelnorsk Bibelhistorie fra Verdens Skabelse til det babyloniske Fangenskab. Udgivet af C. R. Unger. Chra. 1862. XV. 654 S. st. 8. Priis 2 Spd. 60 ß. Feilberg & Landmarks Forlag. Dette Oldskrift, det største, som paa privat Forlag og uden offentlig Understøttelse er fremkommet hos os, begyndte at udkomme i 1853, og først nylig er det med 5te Hefte bleven afsluttet. Dette Skrift, der er udarbeidet i Begyndelsen af det 14de Aarhundrede efter Foranstaltning af Kong Haakon Magnussøn, fremstiller den hellige Historie deels med Bibelens egne Ord, deels i Omskrivninger og med Kommentarer, videre Udførelser og historiske og naturhistoriske Tillæg, hentede fra et Par franske Forfattere i Middelalderen (Petrus Comestor og Vincentius Bellovacencis), og er, som det eneste i sit Slags i hele vor gamle Literatur, af stor Vigtighed baade i sproglig Henseende og som Bidrag til Kulturhistorien; ikke at tale om den Interesse, det maa have for Theologen. Men vistnok tildeels paa Grund af sit store, og paa Forhaand lidet begrændsede Omfang har Skriftet fundet saa faa Subskribenter (c. 60), at ikke alene den utrættelige Udgiver her, som ved saamange lignende Skrifter, har maattet arbeide uden Honorar, men ogsaa Forlæggerne have seet sig udsat for Tab. Dette har igjen havt til Følge, at de Anmærkninger og Ordforklaringer, som Udgiveren fra først af agtede at ledsage Udgaven med, har maattet opgives og Udgiveren derfor indskrænke sig til at levere Texten alene med Læsevarianter efter de forskjellige Haandskrifter (i de Arnamagnæanske Samlinger i Kjøbenhavn.) Saaledes, som Skriftet dog foreligger og med sit smukke Udstyr, vil det være en værdifuld Tilvært til den anseelige Række af Oldskrift-Udgaver, som deels ved Universitetets Liberalitet, deels med Understøttelse fra det tidligere Oldskriftselskab og ved de nævnte Forlæggeres Foretagsomhed, deels endelig ved Storthingets Bevilling, i de sidste 15—16 Aar hos os ere komne for Lyset.

Dødningestaden i Kairo.

— **Islandske Folkesagn** ved G. A. Krohg. Titelen antyder Kilderne til dette Skrift. Det Meste er taget af de tidligere omtalte „Islenzkar Þióðsögur", hvis første Bind kun er udkommet og hvoraf den dansk-islandske Digter Carl Andersen netop i disse Dage (som nedenfor nævnt) har udgivet en Oversættelse; en Tylvt fra Maurers tydske Samling af islandske Folkesagn og kun nogle enkelte fra Reisebeskrivelser. I sin Begeistring for Island og Sagatiden har Hr. Krohg i Oversættelsen været fristet til uden videre at overføre den islandske Originals Ord og stilistiske Vendinger, der i og for sig kan være nok saa gode, men som dog egentlig for Tiden ikke høre vort Sprog til, og derfor især ved en Oversættelse turde være paa urette Sted. At han, for ikke at bryde for braat med det Tilvante, skifter Orthographi frem igjennem Bogen, kunne vi ikke ganske billige, om vi end respektere den gode Hensigt, som har ledet Bearbeideren. Vilde enhver Forfatter gaae ind paa vor ærede Ven Krohgs velmeente Tankegang, den, at enhver Bog — naar den indeholder forskjellige Stykker — skal være at betragte som en Læsebog til at lære sig af med Skriftsproget og i dets Sted under den fremadskridende Læsning tilegne sig diverse forkvaklede nye Sprog eller Idiomer, — hvis en fremadskridende Forvanskning af Ords Skrivemaade kan kaldes saa — da vilde sandelig disse fremragende Mænd, der tænke og skrive for Andet og Mere end Dagen, være meget at ynke og beklage. Men hvor stærkt der end nutildags i ethvert nyt Skrift spørges ikke om Tanker, men om rare Ord og Ords rare Skrivemaade, tør vi dog haabe, at Sprogmageriets viltre Tyran ikke engang hos os — dens udkaarede Abdera — skal kunne reise sig heelt og udraabe for Verden: Jeg har Literaturens, Talentets, Geniets Skjæbner bundet til mit Huul, der ruller afsted uden at Nogen kan beregne hvorhen og hvortil!

Men bortseet fra Sproget, der overhoved tør forstaaes selv af dem, der hverken kjende Islandsken eller vore Almuedialekter, fortjener denne Sagnsamling at læses og kjendes. Alt hvad der angaar Folket, dets aandelige og materielle Liv, dets Kultur og dets Tænkesæt har i vore Dage lagt berettiget Beslag saavel paa de Lærdes som Læseverdenens Interesse, og jo flere og inderligere Berøringspunkterne ere med det Land, hvor disse Folkedigtninger høre hjemme, desto større Krav paa Opmærksomhed har den Bog, som her foreligger, fra Stoffets og Indholdets blotte Side taget. Idet vi derfor anbefale den til vore Læseres Opmærksomhed, ville vi ikke undlade at fremhæve dens billige Priis.

— Den i Kjøbenhavn samtidigt udkomne tilsvarende Samling, med Titel: **Islandske Folkesagn**, paa Dansk ved Carl Andersen (259 S. 8. Priis, i Papbind, 74 ß., Gyldendalske Boghandling) er ikke som Krohgs Samling bearbeidet efter flere Kilder, men et Uddrag af den ene af ham benyttede Kilde, Islenzkar Þjóðsögur og Æfentýri, 1ste Bind, der udkom i Leipzig i dette Aars Begyndelse. Krohgs og Andersens Samling indeholder hver det samme Antal Stykker (c. 90) og ere derfor af omtr. samme Omfang. Andersen, selv en født Islænding og bekjendt som Digter, har givet sin Samling i god ærlig Dansk, dog med de sædvanlige Sagaoversættelsers Bibehold af den islandske Fortællemaades stilistiske Eiendommeligheder.

— Af „det norske Oldskriftselskabs Samlinger" er udkommet No. 3, med særskilt Titel: **Gunnlaugs Saga Ormstungu.** Med forklarende Anmærkninger og Ordsamling ved O. Rygh. 120 S. 8. Denne Saga-Udgave, hvis Text hovedsagelig følger „Islendinga Sögur," dog med Forandring af Orthographien til den i Udgaver af oldnorske Skrifter vedtagne Normalretskrivning, slutter sig som Læsebog til den oldnorske Formlære for Begyndere af J. Aars, og vil i Forening med dette Skrift afgive de fornødne Hjælpemidler til endog uden Lærers Veiledning at tilegne sig Elementerne af det oldnorske Sprog. Med denne Bestemmelse for Øie har Udgiveren givet en grammatisk Analyse af Sagaens to første Kapitler, og bagi er tilføiet Anmærkninger og Ordforklaringer, der indtage et større Rum end selve Texten. Idet vi henlede Opmærksomheden paa dette vistnok særdeles hensigtsmæssige og samvittighedsfuldt besørgede Arbeide, troe vi tillige, at burde gjentage vor tidligere Oplysning om, at det norske Oldskriftselskabs Skrifter omdeles gratis til Medlemmerne, der paa sin Side erlægge en aarlig Kontingent af 1 Spd. Medlems-Anmeldelser indsendes til Kand. mag. Siegw. Petersen.

— Af den nye, smukt udstyrede Udgave af N. M. Petersens **Historiske Fortællinger om Islændernes Færd hjemme og ude,** som udgives paa Woldikes Forlag, er 2det Bind udkommet, indeholdende Njals Sage, der ogsaa faaes med særskilt Titel, uden Forpligtelse til at kjøbe Resten af Samlingen. Den, som saaledes ikke har Raad til at kjøbe det Hele, har Anledning til at anskaffe sig en heldig Oversættelse af en af de mest storartede, gribende og charakteristiske Sagaer, der haves i den hele Literatur. Den nye Udgave er forsynet med flere af G. V(igfusson?) undertegnede, senere tilkomne Anmærkninger. Udeladelsen af den ældre Udgaves oplysende Afhand-

linger, i antikvarisk og archæologisk Retning, som vi i vor Anmeldelse af 1ste Deel beklagede, sees Forlæggeren nu at ville bøde paa ved Udgivelsen af et „Supplementhefte, indeh. mindre Afhandlinger samt Kort."

— **I de lange Nætter.** Af Forfatterinden til Amtmandens Døtre. Christiania 1863. XIII. 276 S. 8. Priis 108 ß. Cappelens Forlag. Betragtet som en fri poetisk Komposition vilde denne nye Bog, som den aanderige, fremdeles anonyme Forfatterinde af Amtmandens Døtre har sendt ud i Læseverdenen, let være udsat for nærgaaende Bemærkninger fra Kritikens Side. Men at anlægge Digtningens fulde Maalestok, som rigtignok baade Bogens Titel og de handlende Personers romanagtige Anonymitet kunde synes at pege hen til, vilde her være meget ubilligt og disorienterende. Vi har her for os en bestemt Personligheds Nedtegnelser af sine Oplevelser, omtrent i samme Forstand som Goethe's eller Oehlenschlägers, dog nærmest den Førstes. Og saaledes maa Bogens enkelte anekdotiske Dele bedømmes, ikke efter det Indtryk, de vilde gjøre som Episoder i en Digtning, men i det Lys, de erholde paa Virkelighedens Baggrund og knyttede til bekjendte Personer. Selv har Forfatterinden gjort Afkald paa Virkelighedens fulde Interesse for sin Fremstilling og sine Personer, ved ikke blot som Hovedperson at holde sig bag Anonymitetens Teppe, men endog lade de vigtigste andre optrædende Personer halv skjulte bag dette. Men dette Afkald, som Bogen neppe engang vilde taale for ikke i enkelte Stykker at blive trættende, er under saa trange Forholde som vore til Forfatterindens Held uden Virkning, og enhver nogenledes dannet Læser vil vide at henføre de spredte Træk og Anekdoter til virkelige Personer og Lokaliteter. Egentlig taget har Forfatterinden røbet saa meget af Virkeligheden, at de hemmelighedsfulde Udprikninger af Navne staae der ganske ørkesløse. Naar hun fortæller, at hendes Fader, kort efterat have været Medlem af Rigsforsamlingen, kom did, hvor den holdtes, som Præst, og hvor han døde 1848, da vil Enhver af sin Historie vide, at den Mand, som her tales om, ingen anden kan være end Provst N. Wergeland og at Scenen for de fleste af Bogens Begivenheder, hvilken betegnes med E., er Eidsvold Præstegaard. Til Overflod bekræfter hun denne Antagelse ved at nævne Skrifter af sin „Fader," hvorpaa Provst Wergeland staar som navngiven Forfatter, og Steder i E. med samt dets Nabobygder, der gjør enhver Forvexling umulig. Men med dette Udgangspunkt vil man, ved slaae efter f. Ex. i Krafts Beskrivelse over Norge, let finde, at den i 7de Nat omtalte Familie K., som boede paa Nabogaarden M., hed Krogh, og Gaarden Mørk, den samme som Forf. har skildret i Skizzen Kongsgaard. — At Broder Henrik og Henrik W. er Digteren Wergeland fremgaar overalt endnu tydeligere, og tilsidst omtales endog hans Stridigheder med Welhaven (19de Nat.) Idet vi her, som vi haabe uden at røbe Indiskretion, have berørt Bogens Tilknytningspunkter til Virkeligheden, tro vi tillige at have peget paa en Side, som giver den en ganske særegen Interesse, nemlig den biographiske. Forf. erklærer (S. 218), at hendes Fortællinger ikke skulle være nogen egentlig Selvbiographie, men at hun har valgt den biographiske Form „som en bekvemmere Baggrund for endeel Personer og Tilstande, hun ønskede at give den størst mulige Sandhedens og Livets Relief." At Henrik Wergeland og hans Fader ere de mest fremtrædende blandt hine „Personer," — dem, for hvis Skyld Bogen egentlig synes at være skreven, kan ikke andet end give Forfatterindens Skildring en forøget Interesse. Og denne Interesse bliver for Broderens Vedkommende saameget større, jo mindre hildet af Slægtskabshensyn hun i Dommen om ham viser sig, og jo flere i søsterlig Nærhed opfangede fine Træk til Forstaaelsen af denne himmelstormende Digternatur hun opruller for os. At hun om Faderen hverken har kunnet dømme lige klart og upartisk eller give en Skildring fri for Apologiens Charakteer, skal ikke forundre Nogen, der erindrer, at det er Datteren som taler. Vi kunne tildeels være enige i, at N. W. ikke kom paa den Post i Samfundet, hvortil hans Evner og Kundskaber gav ham Adkomst; men vi tro dog neppe, at man her kan beskylde Samfundet for Utaknemmelighed ligeoverfor „store og vigtige Tjenester." Ialfald kan den Mand, der i en ung Alder fik et af Landets behageligste Sognekald og som derhos (hemmelig) oppebar en aarlig Pension af Carl Johan paa 1000 Spd., ikke siges at have ganske savnet materiel Paaskjønnelse, om han end i en fremrykket Alder blev forbigaaet ved Besættelsen af Christianssands Bispestol, en Tilsidesættelse, som bl. A. hans bekjendte Rationalisme kunde gjøre forklarlig*). Som etslags Intermezzer er der midt imellem de memoireartede Optegnelser med Titelen „Ud af Familien", der udgjør Bogens første og sidste Afsnit, indskudt tvende novellistiske Skildringer: en mystisk Brevvexling, ledsaget af en Indledning ang. anonymt Forfatterskab, og „Paa et gammelt Herresæde" (Jarlsberg.) Men det Hele er sammenkjædet ved en fortløbende Inddeling i Nætter, en Betegnelse, hvorfor Forf. i sin „Tilegnelse" (til de Søvnløse) forud gjør Rede. Her og der spiller hun — beskedent nok — hen paa, at disse Nætter skulle have Sovepillernes Virkning; men denne sin Bestemmelse ville de vistnok vise sig utroe, selv hvor hun med størst Detail dvæler ved i det Hele lidet mærkelige Begivenheder, som f. Ex. hvad der tildrog sig imellem hendes Legekammerater under hendes Ophold i Hernhuterinstitutet i Christiansfeld. Forfatterinden har, som man af hendes tidligere Skrifter veed, en Maade at opfatte og see selv de ubetydeligste og almindeligste Ting paa, der nøder os til at følge hendes Fremstilling med Interesse. De mange originale, dristigt henkastede Reflektioner og den pikante Stiil, der kun til enkelte Tider gaar sig træt under Vægten af det faktiske Stof, og maa redde sig frem paa de forslidte Overganges Alfarvei, holde stadig Læseren i Aande og gjøre hendes Bog endog fra denne blotte Side betragtet til en forfriskende Lekture. Virkelighedens eller „Sandhedens" Krav, har tilstedet Adgang for Trivialiteter, som i den frie Digtning aldrig vilde indsneget sig; men i det Hele har det lykkedes Forf. at give os Sandhed og Digtning i Forening, med den sidstes belivende Kolorit.

*) Forf. synes at have ringe Tanker om en Bispestol, idet hun udtrykker Tingen saaledes: „Han bad tilsidst kun om en Plads i sin Ungdomsby" osv. S. 20, jfr S. 257.

— Paa samme Forlag er udkommet **Excelsior,** Novelle af Israel Dehn. 280 S. 8. Priis 96 ß. Denne Novelle, den fjerde, Forfatteren har afsluttet i indeværende Aar, vil ikke i sædvanlig Hast blive efterfulgt af nogen ny, og i hvert Fald ikke før vi „skrive et andet Anno;" thi Autor har, vistnok til stor Sorg for alle grundige Romanlæsere, besluttet at tage sig nogen Ferie, inden han udgiver sit næste Arbeide. Vi haabe senere hen at kunne skjænke denne og Hr. Dehns andre, hidtil kun kortelig nævnte Noveller en udførligere Omtale.

— **Populære naturvidenskabelige Værker.** Første Række (B. 1—5) af det „Tidsskrift for populære Fremstillinger af Naturvidenskaben," som siden 1854 er udkommet paa Philipsens Forlag i Kjøbenhavn, under Redaktion af C. Fogh, C. Lütken og nylig afdøde Chr. Vaupell, har længe været udsolgt og den rige Skat af lærerige og interessante Afhandlinger, som dette fortjente Tidsskrift indeholder, saaledes utilgjængelig gjennem Boghandelen. For at bøde paa denne Mangel, har den ene af Udgiverne, Dr. phil. C. F. Lütken, begyndt at udgive et Udvalg af hiint Tidsskrifts udsolgte Aargange, hvilket udkommer paa den Gyldendalske Boghandlings Forlag under Titelen „Almeenfattelige Naturskildringer" i 2 Bind, hvert paa 30 Ark, fordeelt i Hefter paa 6 Ark, à 27 ß. Udvalget er indskrænket til danske Forfatteres originale Arbeider, hvorved Udgiveren ogsaa har vundet Plads for enkelte Stykker, som samtidig have været trykte i andre Tidsskrifter. De enkelte Forfattere have selv foretaget Forandringer og Tilføielser i sine Artikler; og om man saaledes, som Udg. bemærker, ikke faar noget absolut Nyt i denne Samling af populære naturvidenskabelige Afhandlinger, vil man dog deri finde et Udvalg af det Bedre, som i denne Retning er præsteret i den danske Literatur fra 1854 til 1858. De paa Titelbladet nævnte Forfattere, hvoraf Afhandlinger optages, ere følgende: V. Bergsøe, E. Erslev, D. F. Eschricht, C. Fogh, G. Forchhammer, P. Freuchen, P. Heiberg, E. Holst, J. Lehmann, C. Lütken, E. Petit, J. Reinhardt, H. Rink, J. Steensstrup, C. Vaupell og A. S. Ørsted. — Ved at betragte denne Samling, kunne vi ikke andet, end udtale det Ønske, at en eller anden af vore Naturforskere vilde forene sig med sine Fagsbrødre her i Landet om en lignende for deres egne Arbeiders Vedkommende. I vor Avispresse findes mange populært affattede naturvidenskabelige Afhandlinger (navnligen af Asbjørnsen og Schübeler), som fortjente at reddes fra Forglemmelse, ialfald i en revideret, sammentrængt Form, og de specielle Tidsskrifter, som ere en lukket Bog for den store Almeenhed, vilde vistnok ogsaa afgive et ganske godt Materiale, naar kun endel af den videnskabelige Ballast skjødes væk, og Fremstillingen lempedes med Hensyn paa den større, almeendannede Læsekreds.

Samtidig er der af „Tidsskrift for populære Fremstillinger af Naturvidenskaben" (Philipsens Forlag) udkommet et Dobbelthefte, der afslutter fjerde Bind af den nye Række, og hvilket indeholder 1) Galapagos- eller Skildpadde-Øerne, skildrede ved C. Lütken; 2) Svovlsyren og dens vigtigste Anvendelser af S. M. Jørgensen; 3) Om de Forandringer som det danske Skovlands Udstrækning har været underkastet i den historiske Tid (et efterladt Arbeide) af C. Vaupell.

Af den danske Oversættelse af James F. W. Johnstons bekjendte og fortrinlige Værk, Hverdagslivets Chemi, er begyndt at udkomme et andet, efter Originalens nyeste Udgave omarbeidet og forøget Oplag, ledsaget af mange i Texten indrykkede oplysende Træsnit, hvilket udgives i 10 Leveringer, hver til en Pris af 25 ß, altsaa omtrent 2 Spd. for det Hele. Som bekjendt er Johnstons Arbeide „ikke blot en populær chemisk Haandbog, men tillige et videnskabeligt Værk, som i alle Henseender har fulgt med den nyeste Tids mangfoldige værdifulde Arbeider." Den nye engelske Udgave, som ved den reviderede danske Oversættelse lægges til Grund, er besørget af den bekjendte Naturforsker Lewis.

— Hos Floor i Bergen er udkommet 1ste Hefte af **Forklaring af Brevet til de Romer** af Dr. F. A. Philippi i Oversættelse og Uddrag ved Wilh. Kaurin, Seminarielærer. Af Philippis fortrinlige, nærmest for Theologer bestemte Værk har den norske Oversætter udeladt Alt, hvad der alene kunde have streng videnskabelig Betydning, idet han har søgt „at lempe Uddraget og Sproget efter dannede Almueskolelæreres Tarv." Bogen leveres i 3 Hefter à 24 ß.

— Af Skoledirektør Th. Lous's **Haandbog** i den christelige Børnelærdom, der udkommer hos samme Forlægger, er 3die og sidste Deel nylig afsluttet. Denne Deel, der indeholder Bønnerne og Sakramenterne, og hvoraf Afsnittet om Daaben allerede tidligere er udgaaet som et eget Skrift, faaes særskilt ligesom hver af de andre Dele. Forlæggeren indbyder til ny Subskription paa det hele Værk: 25 Hefter à 12 ß.

— Det sidste Hefte af **Dansk Maanedsskrift** (1862 B. 2 H. 3) indeholder blandt Andet en historisk Undersøgelse af Grosserer Jul. Rée „om Selskabet for Norges Vel og om Stiftelsen af det norske Universitet." Hr. J. Rée tror paa Grund af sit private Forhold til afdøde Oberst L. F. Brock at indehave en mere authentisk Opfattelse af Norges Selvstændigheds-Forholde, end de andre Dødelige, der have skrevet eller talt om denne Sag. Ifølge denne Opfatning er vort Selvstændighedsværk for en væsentlig Deel Prinds Christian Frederiks og flere tildeels her i Landet bosatte Danskers Sag, medens Grev Wedel og andre i dette Stykke lovpriste Nordmænd liden eller ingen Fortjeneste have. Vi ville ikke nægte, at Hr. Rée's Opfatning i enkelte Punkter kan have nogen faktisk Berettigelse, og at ialfald Sagen gjennem hans utrættelige Skriverier fra visse Sider er bleven nærmere belyst; men vi tro dog, at hans Opfatning i det Hele staar mindre historisk sikkert fast, end Mange, mod hvem han polemiserer i nærværende Afhandling, der gaar ud paa at vindicere Danskere en væsentlig Fortjeneste af Selskabet for Norges Vel og vort Universitets Oprettelse og navnlig er rettet mod M. Birkeland og hans Fremstilling af hiint Selskabs Historie.

— Vor gamle Ven og Bekjendt „Dølen" sendte os nylig fra Edingburg, hvor han for Tiden opholder sig, den i forrige Nummer indtagne eiendommelige Digtcyklus. Hensigten var, at den skulde optages i Nyhedsbladets Nytaarsgave; men da denne for iaar fyldes af et eneste større Arbeide, troede vi at burde give „Dølens" Tilsendte i selve Bladet, hvorved det i hvert Fald vilde komme til den af ham paaregnede Læsekreds. Vi fandt ingen fuldgyldig Grund mod Optagelsen, hverken i Digterens Sværmeri for Naturstanden og Indholdet forøvrigt, eller i den dristige Nøgenhed, hvormed han dandser foran sin egen Aandrigheds Ark. Skildringen af det mest poetiske Busliv vil nutildags ikke lokke nogen Nebucadnezar eller Rousseau, endog forudsat at saadanne maatte findes, ud paa de grønne Enge og ind i de vilde Skove, og heller ikke skal efter vor Mening de djærve poetiske Billeder, hvori Dølen har fremsat sine Tanker, fordærve eller skade nogen Moders Sjæl; — det vilde været ubeskedent af os, om vi havde tilladt os at censurere „Dølen", hvor han behager sig i denne Udtrykkets Frihed og Djærvhed, som udgjør endel af hans Forfatterskabs Væsen, og hvori han mødes med Shakespeare, Holberg og mangen anden ærbar og skikkelig Forfatter. Hvad der for os var det mest overraskende, og som vi tror med Rette maa fremhæves, det er, næst Digtets originale Tanker, disse melodiske, og i rhytmisk Henseende mesterlige Vers, som vi her finde, og som viser Landsmaalets Fylde og Bøielighed i en neppe hidtil kjendt Grad.

Parti fra Hønefossen.

Hønefossen hører ikke til Norges høieste og mærkeligste Fosse; men ved de der opførte Broer og Sagbrug afgiver den et maleriskt Motiv, som Kunstnere oftere have benyttet for sine Fremstillinger. Den dannes af den fra Valders kommende Beinaelvs betydelige Vandmasse, der her tager sig en munter Styrtning efterat den har udhvilet sig i den lange, med mørke og triste Fjeldpartier omgivne Indsø Spirilen. Fossens Styrtning er omtrent 60 Fod, men dog ikke lodret ned. Vort Billede fremstiller ikke det egentlige Hovedfald, men et andet, der syntes Maleren at frembyde et mere brugbart og mindre kjendt Motiv. I Fossen findes mange Sagbrug, der i Forening med de derover førende Broer afgive en malerisk Garnering. Nærved ligger som bekjendt den i 1851 oprettede Kjøbstad med Fossens Navn. — Langveis høres Fossedrønnet, og der fortælles, at Anna Colbjørnsdatter ved det af hende arrangerede Overfald paa Svenskerne i Norderhovs Præstegaard skal have indbildt den svenske Oberst, at det var Fosselarmen han hørte, da han mærkede Larmen af de norske Ryttere, der nærmede sig for at overfalde ham.

☞ **Dem af Bladets ærede Abonnenter, der endnu staae til Rest med Kontingenten for indeværende Aar, tillader man sig at bringe dette i Erindring, idet man tillige ved samme Anledning skal gjøre opmærksom paa, at den belovede Nytaarsgave kun vil blive tilstillet dem, der have erlagt Betaling for hele Aargangen.**

☞ **Bladets Redaktør P. Botten Hansen bor i Dronningens Gade, Nr. 26, 2den Etage.**

Hermed Tillæg af Avertissementer.

Christiania. Trykt hos H. J. Jensen. (Prindsens Gade Nr. 10).

